

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajin německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studentům slevuje se deset procent a sběratelům dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamacce, jež se nepočítá a nofrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zaslány buďte. Em. Žákoví, gym. professoru na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky Josef Flokáček, říd. učit. v Žižkově u Prahy č. 776; pro katechotskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Frt. Žundálek, katecheta v Praze-Bubnech.

Základové vědecké paedagogiky. — Republika dětí. — Kterak Pestalozzi smýšlel o náboženství při výchování. Dětský chrup. — Feuilleton: Petr Šafránek. — Směs. — Literatura.

Základové „vědecké“ paedagogiky.

Píše prof. FRANT. HORÁČEK.

(Pokračování.)

KAPITOLA III.

Motto: »Nur das Einmaleins soll gelten,
Hebel, Walze, Rad und Hammer,
Alles andre, öder Plunder,
Wandre in die Rumpelkammer.«
(Weber: »Dreizehnlinden«.)

»Tmavý jest zajisté počátek naší dráhy a stejně tmavý její konec. Ale mezi temnotou první a druhou vede putování naše za dne, jemuž září jasné slunce na blankytu. Nuže, dne toho dlužno užívati otevřeným zrakem a z krásy jeho hádati na Tvůrce, jehož bytost a tajemnou vůli rozum lidský nikdy nevystihne. On dopouští také to, co my nazýváme škaredým, a my to musíme snášeti; On bohatě rozsévá krásy svoje po srdcích vyvolenců, rovně jako po zemi za času jarního, a my máme se vynasnažiti, abychom krásy té užili. Čtítí věděti o Něm více, bylo by pošetilým. Ať si duševní chudáci, kteří v zimě své třesoucí údy zabalují kožichem, také zeboucí duše své halí do pláště víry — silný duch takové těchy nepotřebuje.(?) Klidně přijímá to, co mu je nepochopitelné — ana jemu postačuje ta píď života, která mu je přisouzena, a když dospěje ke konci, nepřeje si ani, aby uhasínající duše rozkmitla na novo. A tak putuje (silný duch) bohat svou nesmrtelností, s hledím otevřeným po své dráze.«¹⁾ —

Vidíte, jak kráně, jak dojemně, jak troufale to zní? A přece, jak je to vše neupřímné, strojené, krátkozraké a nelogické!

Moderní člověk! Bohat vědomím své — smrtelnosti! Ctitel Boha — jehož nepoznává, ano poznati ani netouží! Hrdina — jektající zuby! Furiant — ve smrtelných úzkostech!

¹⁾ Ganghofer »Das Gotteslehen«.

»Personne n'est si lâche que celui, qui fait le courageux contre Dieu.«¹⁾ — Tento výrok ženiálního *Pascala* neplatí o nikom lépe, než o moderním »vzdělanci«. Také o *moderní paedagogice*, která ovšem otázce: »který je *konečný cíl* výchovy,« vyhnouti se nemůže, ačkoli by ji tuze ráda obešla. Ale nejde to. Neúprosná logika toho nedovolí. Ale to nic nedělá. Však *moderní* názor o životě podá již nějaký ten kyj, kterým by se prožluklá ona otázka utloukla! Proto moderní »vědecký« *paedagog* rozumuje takto:

»Jelikož filosofie mohla by vésti k poznání, že *křesťanství* dovede vystihnouti určení člověka způsobem nejryzejším a nejvznešenějším, tu by ovšem bylo lze z tohoto hlediska náboženského projektovati také *cíl vychovávací*. Křesťanství zajisté, které učí nás pohlížeti na mumraj tohoto světa »sub specie aeternitatis«, poskytuje nám rozhled co možná nejvyšší a nejsvobodnější, z něhož možno jest oceniti nepředpojatě všechny *zásady mravnosti* pro život vůbec a vychování zvláště jako relativně (sic!) správné a oprávněné. Avšak bez vztahu k náboženství jsou zásady ty jednostranné. A naopak, zakotvíme-li výchovu podstatně v cíli konečném, a to ve smyslu křesťanském, nastane nebezpečí, že se zapředeme do poněti odtažitých, nadsmyslných, která na život skutečný (scil. pozemský) berou pramalý zřetel. Proto musí definice výchovy, ač-li má se osvědčiti plodnou, k platnosti přivést také *bezprostřední* účel výchovy.«²⁾

O totéž sice pokusil se již *Rousseau* svojí naturalistickou výchovou — ale ten je *paedagogům* moderním také jednostranným.

Avšak náš řečník nezoufá, pokračuje:

»Pokroky, které věda psychologická za našich dnů učinila, opravňují také k naději, že vychovatelská theorie v budoucnosti bude spočívati na *jedné a jednotné teleologii*, vůči které bude třeba pohlížeti na vychovatelství jako na psychické působení ducha vychovatelova na rostoucího ducha dětského.« — To by ovšem nebylo nic nového — ale teď přijde háček!

»Poněvadž vše, co je intelektuální, aesthetické a mravní, závisí na podmínkách *fysiologických*, tedy musí vychovatel důkladně znáti *fysiologii*! Neboť pouze ten je pravý vychovatel, kdo má na mysli nejen úkoly nábožensko-mravní — jinak chvalitebné,³⁾ nýbrž ten, kdo zná také nezbytné podmínky *fysiologické* a při vytčení směrů intelektuálního, aestheticko- a nábožensko-mravního neuznává žádných zásad *aprioristických*, drže se pouze těch, které vědecká psychologie podává.

Především musí si prý učitel moderní osvojit také *moderní pojem o duši*, která jest vědě nosičem vědomých pochodů vniterných, avšak s tou výhradou, že pojem ten nemá žádné platnosti *ontologické*, nejsou leč logicko-mluvnickým podmětem, vlastně ani to ne — nýbrž pouhým symbolem!⁴⁾

Risum teneatis, amici! Posviťme si na tu moderní logiku! Autor zmíněného článku uznává sice, že pozorování pochodů duševních vede s železnou důsledností každého myslícího člověka k úsudku, že nosičem pochodů oněch musí

1) »Není většího zbabělce nad člověka, který se staví na podpatky proti Bohu.«

2) Pokračování tohoto skvostného přiznání lze si přimysliti: »jelikož my ale s náboženstvím nechceme co či iti, odmítáme také zmíněné zásady mravní — ač jinak jsou »relativně« správné a oprávněné.« *Difficile est satiram non scribere!* Pozn. spis.

3) To je čtverák — není-li pravda? Pozn. spis.

4) *Paedagogische Blätter* 1901, No. 1.

byti bytost obzvláštní, od těla protichůdně rozdílná, t. j. *rozumná a nesmrtelná duše*. Poněti toto je tak mohutně zakotveno ve vědomí člověčenstva všech věků, že ani »moderní« učitel se mu ubrániti nemůže, tak že při slovu »*duše*« tane mu instinktivně na mysli vždy bytost od těla rozdílná. Avšak přiznání takové bylo by kacířstvím proti *dogmatům moderní vědy!* Pročež v potu tváře naporuje se paedagog moderní, aby žulovou pyramidu logiky postavil na hlavu. Neboť co jest medle následující argumentace jiného, než sofistická rabulistika, která chce mermocí dokázati kvadraturu kruhu? Filosofické názvosloví říká tomu »*quaternio terminorum*«, což upomíná na pověstné fixlování hazardních hráčů. Slyšte a posuďte argumentaci »*positivní*« psychologie:

»Pochody mého vědomí odražejí se od reálního pozadí, které lze přirovnati k oponě stínových her, aneb k fotografické desce. Bez opony není figur, bez desky není obrazů. Opona psychologických pochodů¹⁾ sluje communiter »*duše*«, která je hypostatickým nosičem našich představ, myšlének, citů, žádostí, paměti a t. p.«

Avšak »opona« tato prý reálně neexistuje; my²⁾ si ji pouze vypůjčili — jelikož jinak původ obrazců psychických si nedovedeme mysliti. — V krátkém syllogismu jeví tato moudrost tuto formu:

Major: Bez reálního podkladu (nosiče, opony) nelze nižádný vědomý psychický zjev vysvětliti.

Minor: Tímto podkladem (nosičem, oponou) jest »*duše*«, která ovšem musí býti podstatou reální, jelikož bez takové podstaty také realita úkazů psychických by neobstála.

Závěrek: Duše není žádnou reální podstatou — ana jest pouhý pojem výpomocný. —

Jsou to mudrci, není-liž pravda?

(Pokračování.)

Republika dětí.

Amerikáni, národ skrz naskrz praktický, mají své Edisony nejen ve vědách přírodních, nýbrž i v paedagogice. Nikde na světě nebylo provedeno na dětech tolik různých experimentů, jako v Americe. O jednom zajímavém podobném pokusu ze ivota dětského vypravuje v posledním čísle výborná francouzská »*Revue Bleue*«.

Jakýsi americký boháč, George, zajímal se velice o osud mladých káranců. Ani jediný ze způsobů, jimiž společnost lidská snaží se napravití předčasně kleslé děti, se mu nezamlouval. Uminil si tedy, že se pokusí sám naléztí prostředek, jimž by mladí káranci řádnému životu trvale byli navraceni. Obětoval pro svůj experiment veliký jeden statek s rozsáhlými polnostmi. Tam usadil přes sto hochů ve stáří mezi 12 a 21 roky, kteří dříve vesměs nějakým způsobem dostali se již do konfliktu se zákonem neb policií. Hoši, kteří dostanou se do této komunity, stávají se občany t. zv. »*George Junior Republic*«.

¹⁾ Držíme se zde psychologické soustavy moderních vědátorů, kteří ve světě zří pouhé fenomény. Filosof křesťanský ví, že je duše něco více, než pouhá passivní opona, ana jest primordiální agens pochodů psychických vůbec; ovšem vedle toho, v soustříděném »já« také reflektorem, nebo dejme tomu, oponou! Pozn. spis.

²⁾ »*My*« — kdo jest to? Pozn. spis.

Vůdčím heslem tohoto malého dětského státu jest: »Nothing without labour«, »Nic bez práce.« Každý chovanec nucen jest pracovati, chce-li žiti. Za svou práci obdrží každý alluminiový peniz, který má ovšem oběh pouze v této republice. Za vydělané peníze může si pak nakoupiti, čeho má zapotřebí. Zajímavé jest, že během doby utvářily se v malé této společnosti poměry tak, jako v ostatní společnosti mimo dětskou republiku. Z počátku musil se starati zakladatel sám o pořádek a klid v republice. Chtěje však naučiti malé své svěřence dokonalé samostatnosti, aby byli řádnými občany i bez jeho dohledu, zařídil zvláštní soudní tribunál ze samotných chovanců. Kdo se prohřešil proti »zákonům« republiky, udán jest policii, již obstarávají také chovanci sami, soudu hochů, kteří vinníka odsoudí k nucené práci na určitý počet dní dle velikosti a povahy přečinu. V pozdější době pokročil George tak daleko, že svěřil svým chovancům nejen vykonávání spravedlnosti, nýbrž i moc zákonodárnou. Vždy dvanáct hochů volí si jednoho poslance, a každá třída pokračovací školy tamní volí si jednoho senátora. Pro první dobu ponechal si zakladatel presidentství republiky, ale i toho práva se později vzdal ve prospěch svých svěřenců, kteří takto tvoří nyní skutečnou republiku v nejlepším toho slova smyslu. Sobě ponechal George pouze právo veta.

Hoši pocítují zcela vážně zodpovědnost zákonů, jež tvoří, a jsou hrdi na svou moc. Vykonávají spravedlnost s úzkostlivou svědomitostí a jsou nyní dokonce mnohem přísnější, než sám Mr. George. Aspoň, když prý jednoho dne se přimlouval za to, aby jednomu odsouzení trest byl zmírněn, odpověděl soudce zcela vážně, že by to sice jejich dobrodinci s největší radostí udělal, jaká by však prý to byla potom vážnost k zákonům, kdyby přestupníci přísně a bezohledně se netrestali? Na svého zakladatele pohlíží občanstvo republiky jako na otce a také jej tak jmenují: »Daddy« — »Tatičku«.

Jako v ohledu politickém, tak i po stránce hospodářské jsou členové republiky naprosto neodvislí a samostatní. Každý z hochů disponuje zcela volně svým časem. Pracovati může kdy a kolik mu libo — pracovati ovšem musí, ježto »Nothing without labour«. Taktéž s penězi vydělanými smí každý naložit, jak mu libo. Pouze udílení almužny jest naprosto a přísně zakázáno.

Chovanci nevěnují se pouze pracem polním, nýbrž — podobně jako je to ve společnosti lidské — jsou mezi nimi obchodníci, řemeslníci a pod. Veškerou finanční zodpovědnost za své podniky nese ovšem každý sám. Jsou tam proto bohatí a na druhé straně zase chudí — ba i jakýsi druh kapitalistů. Jsou tam jídelny zařízené s jakýmsi luxem, i kuchyně zcela laciné pro chudé. Všude a ve všem platí ovšem pouze mince místní, vydělaná vlastním přičiněním v obvodu teritoria; peníze Spojených Států v obvodu republiky neplatí.

Čipernější mezi hochy dovedou si získati peněz i snazším způsobem. Naprostá volnost, jaká jim popřána ve výběru prostředků k existenci, činí je vynalézavými. Tak na příklad jeden z hochů koupil si za své peníze prostřednictvím »Daddy« laternu magiku, pronajal si na večer pokoj a dával představení, na nichž vydělal slušné peníze. Jiný sbíral hmyz, plazy a pod., zařídil výstavu svých »vědeckých« pokladů a vybral opět dosti vstupného. Výborný pramen příjmů našel si jiný v přednáškách, v nichž zajímavým způsobem vykládal některé otázky náboženské.

Atmosféra panující v republice je čistá, klidná atmosféra práce. Život mladíků stále zaměstnaných, stále čilých, jest život práce, a právě ten poskytuje jim

nezvyklou rozkoš spokojenosti s sebou samým. Nikdo se nepřetvařuje, jako v podobných ústavech velmi často bývá, nikdo nečiní se lepším než vskutku je, život sám usvědčil by podobného pokrytce při nejbližší příležitosti ze lži. I v časopise, který si chovanci sami vydávají, tisknou si vše, co jim srdce velí, zcela svobodně; nemají censury, leda pro opravy chyb grammatikálních. Zkrátka řečeno — ti, kteří dříve než do společnosti té se dostali, nedovedli si vážiti svobody, jakou každému poctivému občanu společnost lidská poskytuje, respektují do nejmenších podrobností svobodu ústavní, dobře vědouce, že každé porušení občanské svobody tiesce se především na nich samých.

Malou a jistě zajímavou tuto republiku děti navštívilo již sta různých znamenitých paedagogů amerických i cizích, a všichni shodují se v obdivu nad neobyčejnými výsledky tam dosaženými. Návštěvy cizinců bývají vždycky velikou událostí pro celou společnost; — kolem navštěvníka shrne se ihned plno mladistvých chovanců, a užaslý cizinec nestačí ani odpovídati na bezčetné otázky, jež ze všech stran na něho se hrnou. Jeť ušlechtilá zvědavost a touha po poučení jednou z předních vlastností, které snažil se zakladatel vlíti do duše každého z chovanců.

Nehledě ani k velikému významu, jaký malá tato dětská republika má pro studium a řešení velmi obtížné otázky zaopatření a napravení mladistvých káranců, jest celý tento experiment též velice zajímavou a názornou ukázkou toho, jak se asi ve společnosti vyvíjely poměry společenské, nežli dospěly k nynější komplikované společenské formě. Je to jakýsi stát v malém se všemi svými potřebami, přednostmi i slabostmi.

Hlavní účel, z rebellů proti lidským zákonům utvořiti lidi rozumné a s radostí zákonů těch poslušné, dosažen jest ovšem způsobem, jakým sotva který jiný ústav podobný může se vykázati. Platí to také u soudů státu New-Yorského za zvláštní štěstí, jestliže mladý nějaký provinilec místo do káznice poslán jest do »George Junior Republic«.

Zajímavé jest, že chovanci zvláštního tohoto ústavu navyknou si tak na ducha pravé pospolitosti, že i po svém propuštění z ústavu, které — jak již řečeno — nastává po dokonaném 21. roce věku, pokračují jakýmsi způsobem v této jim tak milé komunitě. Ač nacházejí se již dávno mimo ústav a živi se úplně samostatně, tvoří přece zvláštní spolky tam, kde ve větším počtu se nacházejí, na př. v městě New-Yorku, a s největší vděčností vzpomínají na ústav, kde nabyli toho nejvyššího potřebného pro život společenský: úcty k zákonům.

Potud ona citovaná francouzská revue. Čte se to spíše jako nějaká utopistická, krásná pohádka, než jako skutečnost — ale v Americe jest všechno možné — i takové divy na poli nejnepohodnější části paedagogiky — vychování zanedbané a provinilé mládeže.

Refer. Alois Svojsík.

Kterak Pestalozzi smýšlel o náboženství při vychovávání.

(Přednesl 14. srpna 1903 ve valné schůzi spolku katolických učitelů
Jos. Šauer z Augenburgu, c. k. školní rada.)

Až po tak zvanou reformaci opíralo se vychovávání o náboženství katolické: od reformace počíná se vychování od dosavadního směru odchylovati, tak jako protestantská věrouka. Nové směry do vychovávání a také do vychovatelství vnesli filosofové, čímž pozbývalo více méně rázu křesťanského. Z nich mocně do

něho zasáhl Jan Jak. Rousseau (1712—1773), popíraje dědičný hřích a zjevené náboženství. Měl mnoho stoupců, k nimž bývá počítán také Švýcar Pestalozzi (1746—1827).

Jindř. Pestalozzi, nabyv v nejlepším věku vychování něžnou matkou, dospíval v době, kdy v jeho vlasti lid utiskován vládou z rodin privilegovaných; kdy současně ve Francii chystána revoluce, a intelligence švýcarská ovládaná byla duchem francouzským. Což divu, že Pestalozzi byl demokrat!

Rousseau-ův spis: »Emil čili o vychovávání«, uvítán Pestalozzím s jásotem. Praví: »Jakmile Emil Rousseauův vyšel, byla moje snívá mysl, v nejvyšší míře nepraktická, touto snivou knihou, v nejvyšší míře nepraktickou, nadšeně uchválena.«

Myslil tudíž na opravy ve vychovávání.

Zdali v té věci, pokud se náboženství týče, také následoval Rousseau-a, bude zřejmo z vývodů Pestalozzových.

Povšimněme si především, kterak Pestalozzi ve spisech svých soudí o věcech náboženských.

Když od pokusu ve vychovávání chudé mládeže v Neuhoftu, u Birru pod hradem Habsburkem, z příčin peněžitých musil upustiti, napsal své náboženské a vychovatelské »Credo« ve spisku aforistickém, zvaném »Večerní hodina poustevníkova«, kde způsobem duchaplným, ač mnohdy také temným, předkládá soustavu myšlének, které se týkají člověka vůbec, jeho poměru společenského a vychovávání.

Spis počíná slovy:

»Člověk, tak jako že na trůně i ve stínu krovu listového jest si roven, člověk v bytosti své co jest? Proč nám to mudrci nepovědí? Proč vznešeným duchům nelze toho vystihnouti, co jest pokolení jejich? Či používá sedlák svého vola, aniž by hleděl ho seznati? Nehledí-li pastýř vyzkoumati přirozenou povahu ovec svých?«

»A vy, kdož člověka používáte a pravíte, že jste jeho strážci a pastýři, zdaliž vy také o něho se staráte, jako sedlák o vola svého? Zdaliž i vy máte péči, jako pastýř o ovce své? Je-li vaše moudrost znalostí vašeho pokolení, a dobrota vaše dobrotou osvěcených pastýřů národa?«*)

Přejdeme ihned k té části, která jedná o věcech náboženských. Když byl s nadšením mluvil o důležitosti vychovávání v rodině, přechází k vychovávání náboženskému. Nuže, poslyšíme, co praví:

Domácí poměry lidstva jsou první a nejvýtečnější poměry přirozenosti.

Bůh jest hned na to nejbližší poměr lidstva.

Ani tvůj dům, člověče, a nejmoudřejší jeho požitek neuspokojí tebe vždycky.

Násilí a hrob a smrt bez Boha trpěti, tvá jemná, dobrá a citlivá přirozenost nemá sil.

Bůh, jakožto *otec tvého domu, jakožto zdroj tvého blaha* — Bůh jakožto *otec tvůj*: v této víře nalezněš klid a sílu a moudrost, které nižádná moc, žádný hrob v tobě neotřese.

Víra v Boha jest *ukojení lidského citu v nejvyšším poměru jeho přirozenosti*; jest důvěrný *dětský smysl lidstva v poměru k otcovskému smyslu božstva*.

Víra v Boha jest *zdrojem klidu života* — klid života jest zdrojem vnitřního řádu — vnitřní řád zdrojem nezměteného upotřebení našich sil; řád v upotřebení našich sil bude zase zdrojem jejich vzrůstu a jejich vzdělání na moudrost — moudrost jest zdrojem veškerého blaha lidského.

Tak jest víra v Boha zdrojem veškeré moudrosti a veškerého blaha i cest přírody k nezkalenému vzdělání člověčenstva.

*) Večerní hodina poustevníkova. Přeložil Jos. Šauer z Augenburgu. (Beseda učitelská. 1891. 54.)

Víro v Boha, ty's *uštípěna člověčenstvu v jeho podstatě*; jako smysl pro dobré a zlé, jako nevyhladitelný cit pro právo a bezprávi, *tak jistě a pevně spočíváš jakožto základ lidského vzdělání v nitru naší přirozenosti!* Víro v Boha, ty's *údělem lidu v každé hloubi, v každé světa končině; ty's silou lidstva v každé výši a jeho mohutností v každé hloubi!* Víro v Boha, ty *nejsi následkem a výsledkem vzdělané moudrosti, ty's čistý smysl prostoty, ucho nevinosti, naslouchající volání přírody. — že Bůh — jest otec náš! — Úžas mudrcův ve hlubinách tvorstva, a jeho badání ve propastech Stvořitelových není vzdělávání lidstva na tuto víru. Ve propastech tvorstva badatel může utonouti, a na jeho vodách může zblouditi, vzdálen pramene moří bezedných, Bůh, otec, Boží přítomnost v chatrči lidské — Bůh v nejhlubším nitru mé bytosti — Bůh — dárcе jejich darů a mých požitků životných, toť jest vzdělávání člověka na onu víru, toť jest síla přirozenosti, jež veškeru víru opírá o požitek a zkušenost.*

Či dojme tebe, člověče! — mluvím k lidu — dojme tebe, člověče, učení o převaze dobra? Potěší-li nebo upokojí-li tě, že štěstí má celkem nad neštěstím převahu? Když plameny strasti hoří nad temenem tvým a tebe ničí — potěší-li tě taková řeč mudrců?

Ale když tvůj Otec bytost tvou posiluje v nitru tvém, tvé dni tobě vyjasňuje, tvou sílu k utrpení povznáší, a převahu blahých požitků tobě sám v nitru tvém odhaluje: tehdy se ti dostává *vzdělávání přirozenosti* na víru v Boha.

Chléb, který mé dítě z mé ruky jí, vzdělává jeho dětský cit, a nikoli jeho úžas nad mými probděnými nocmi, a moje starosti o jeho pozdější léta. Mnoho řečí o mém jednání jest nerovzváženost, která jeho srdce může svěsti a ode mne odvrátiti. Prostota a nevinnost, ryzí lidský cit pro dik a lásku jest zdrojem víry. *V ryzím dětském smyslu člověčenstva povznáší se naděje na věčný život, a čistá víra lidstva v Boha nežije v jeho síle bez této naděje.*

Lidstvo zachvívá se v nejhlubším nitru nad útlisky tyranů, kteří šlapou po bratřích svých, po dítkách svého Boha. Řady těch, jež pobili, jejich vdovy a sirotci lkají, chvějí se, hladoví, věří a mrou.

Je-li Bůh otcem lidí, není den jejich smrti dokonáním jejich života.

Je-li smysl pro pravdu v tobě, člověče, mluv! Nevzpírá-li se to smyslu nejhlubšího nitra tvého, věřiti, že Bůh jest otcem lidí — a že by přece takto život těch ubohých byl dokonán?

Bůh není otcem lidí, anebo smrt není dokonáním našeho života.

Člověče, tvůj vnitřní smysl jest tobě bezpečnou vůdčí hvězdou pro pravdu a tvou povinnost; a ty pochybuješ, kdy tento smysl tak mocně nesmrtelnost tobě hlásá?

Věř v sebe sama, člověče, věř ve vnitřní smysl bytosti své, pak věříš v Boha a v nesmrtelnost. —

Bůh, otec lidstva, člověk, dítě Boží, toť vznešený předmět víry. —

Stav knížete, obraz božství, otec národa. Stav poddaného, dítě knížete, jenž spolu s ním je dítětem Božím. —

V každé nízkosti je sluha svému vládcí v bytosti své roven, tento pak jest mu povinnen uspokojením potřeb jeho přirozenosti. Povzněsti lid k požitku blaženosti jeho bytosti, jest povinnost vyššího otce k nižšímu.

A veškeren lid kojí se požitkem svého domácího blaha, maje nezkalenou důvěru dětskou v otcovský smysl svého pána, a očekává splnění své povinnosti otcovské ve vchování a vzdělávání dítek svých k onomu požitku blaha lidského.

Jest toto očekávání lidstva pouhý sen? —

Víro Boží, ty's silou té naděje! —

Kněží jsou hlasatelé otcovství božstva a bratrství lidstva a jejich stav jest středem sjednocení poměrů lidstva k jeho blahu věrou v Boha.

Víra v Boha jest zdrojem veškerého ryziho smyslu otcovského a bratrského v lidstvu — zdrojem veškeré spravedlnosti. —

Otcovské srdce a otcovské dary představených budí a upevňují poslušnost podřízených.

Nevěra ničí zdroj poslušnosti. —

Kněží božství jsou zástupci ryziho otcovského stavu lidstva.

Tvoje síla, posvěcenče, jest Boží osvícení!

Boží osvícení je láska, moudrost a smysl otcovský.

Jako veškerá spravedlnost na lásce spočívá, *tak na ní spočívá také svoboda. Čistý smysl dětský jest pravý zdroj svobody, která na spravedlnosti spočívá; a čistý smysl otcovský jest zdrojem veškeré vládnoucí moci, jestli dosti vznešena, by spravedlnost konala a svobodu milovala.*

A zdroj spravedlnosti a všeho blaha na světě, zdroj lásky a smyslu bratrského v lidstvu, *spočívá ve vznešené myšlence náboženské, že jsme dítkami Božími, a že víra v tu pravdu jest bezpečným základem všeho blaha na světě. — —*

A zapomenutí na Boha, zneuznání dětských poměrů člověčenstva k Bohu jest zdroj, který ničí veškeru blaživou sílu mravů, osvěty a moudrosti ve všem lidstvu. *Proto jest lentu ztracený dětský smysl člověčenstva k Bohu největším neštěstím světa, čině nemožným veškeré otcovské vychovávání Boží; a obnovení tohoto ztraceného smyslu dětského jest vykoupení ztracených dítek Božích na zemi.*

Muž Boží, který utrpením a smrtí v lidstvu znovu vzbudil vůbec ztracený smysl dětský k Bohu, jest Vykupitel světa; on jest obětovaný kněz Páně, on jest prostředníkem mezi Bohem a lidstvem, od Boha odpadlým. Jeho učení je ryzí spravedlnost, vzdělavatelná filosofie lidu, jest zjevení Boha Otce ztracenému pokolení dítek svých.»

(Pokračování.)

Dětský chrup.

Zdravotnictví školní má velkou důležitost, avšak teprve v poslední době se mu věnuje náležitá pozornost, která den ze dne vzrůstá. A také právem se tak děje, poněvadž užitím zdravotních pravidel možno dítko vypěstovati co do těla dle možnosti na dokonalého člena společnosti lidské. A je-li každý úd její zdrav a silen, bude i celá společnost lidská dosti silna, aby se opřela se zdarem všem překážkám, které ohrožují zevně její existenci. »Bude-li každý z nás z křemene, je celý národ z kvadrů,« jak dobře vystihuje náš básník.

Uznávaje potřebu rozšířiti hygienu v nejšířších kruzích lidu, uspořádal univ. prof. dr. Scherer jako již jinde, tak i v Libni v listopadu a prosinci šest přednášek o zdravotnictví dětském ve své universitní extensi, kde mezi jiným pojednával též o dětském chrupu. Z této přednášky jsme vyňali následující data, jež jsme považovali za potřebny uvéstí v nejšířší známost.

Koncem prvního roku vyrážejí u dítky první zuby, tak zvané mléčné. U zdravého dítky nebývá prořezávání zoubků provázáno žádnými příznaky. Dítě začíná slintati, jest poněkud nepokojno, nechce přijímati správně potravu; někdy lze pozorovati příznaky katarhální a dostavuje se řídní stolice. Ale to vše trvá krátko. Obvyčně tyto zjevy zmizí, když se dostaly zuby na povrch.

V několika měsících proráží zub za zubem, koncem 22. až 24. měsíce stává se chrup dětský úplným. Dítě má jen 20 zubů, dorostlý člověk o 12 více. Tyto dětské zuby v 6. roce pozvolna vypadávají a nahrazují se stálými zuby.

V lidu je dnes všeobecně rozšířeno mínění, že dítě k zoubkům stůně. U zdravého dítěte příznaky nemoci nejsou. Odborníci popírají rozhodně, že by dítě mohlo ozubováním vážně onemocněti. V našem lidu se nejčastěji chybuje, že všechny choroby, které náhodou spadají současně s ozubováním, bývají rodiči z počátku považovány za následek prořezávání zoubků. Lékař bývá dosti často volán příliš pozdě po chorobě, která nemá se zoubky souvislosti. Bývají to obyčejně zápal plic, zánět mozkových blan, spalničky, zajíkávy kašel, zánět kloubů a j.

Nastává otázka, zda mléčné zuby vyžadují zvláštní péče, ježto každý dorostlý člověk hledí si zachovati chrup. Pomalu mizí zvyk, kde se chodí se zubem

ke kováři a místo toho jde se na radu k lékaři, aby se zuby zachránily. Jako u člověka dospělého, podobně i u dítěte má být zachování chrupu náležitá péče věnována. Jest nevyhnutelně potřebí zachrániti každý zub dětský od kazu, což náležitě provede zubní lékař. Zachov' dětských zubů má totiž velký vliv na utvoření stálých zubů.

Obyčejně v 6. roce zoubky vypadávají. Od 6 do 8 až 10 let se obyčejně nechodí s vytažením zubu k lékaři, nýbrž naváže se nitka, a tou se zub vytáhne. Také někdy matka přiváže nitku ke dveřím, čímž se dospěje podobného výsledku. To je právě známkou zdraví, že zub dětský se dá lehce vytáhnouti. V té době, kdy zoubky vypadávají, nastává zvláštní pochod na kořínku zubním. Kořinek se ztrácí, rozpouští, až rozpouštění dostoupí ke korunce. Na vytaženém zoubku vidíme jen korunku a dole malý zbytek kořínku, který se samovolně rozpustil, takže v dásních se tato korunka lehce nitkou vytáhne. To se děje ovšem jen tehdy, je-li zoubek zdrav.

Každý zub jest opatřen zubní dření, která je v korunce a pokračuje do kořínků, zde pak vchází nerv do dřene a rozvětluje se. Dokud je dřeň zachovalá, dotud je zub zdrav. Jakmile nastane abnormální pochod v dřeni, což se stává velmi snadno při kazu zubním, když dřeň odumře nebo propadá chorobě různé, tu nenastává rozpouštění kořínků; v té době ho nemůžeme nitkou vytrhnouti, když má vypadati, nýbrž sedí pevně, poněvadž je kořen zrovna tak zachovalý jako kořen u zubu dokonalého. Protože odumřela dřeň, nenastalo rozpouštění kořínků.

Tak povstává neblahý vliv na stálý chrup. Dětský zub je v dásni, pod kořínkem je stálý zub, je schován; když kořinek se rozpouští, stálý zub roste do výše, neboť má místo, kde dříve seděl mléčný zub. Když mléčný zub po rozpouštění vypadne, vyrazí otvorem na venek zub stálý, který pak se vyvíjí pravidelně. To se děje ovšem jen tehdy, když je zub zdrav, když je dřeň zachovalá.

Když však dřeň onemocní, kořinek se nerozpouští, stálý zub se tlačí na zub mléčný; poněvadž pro kořen tohoto nemůže do výše, kloní se na jednu nebo na druhou stranu a vyrůstá nepravidelně za zubem mléčným. Nestaráme-li se u dítky o zachování zoubků, dáváme takto příčinu, aby se chrup znetvořil, což pozorujeme u dospělých lidí velmi často; kolozuby jsou zkřiveny do dutiny ústní, což bývá následkem toho, že jsme se v mládí o ditko nestarali, aby se zamezilo odumření dřeni.

U dětského chrupu můžeme zameziti, aby se předčasně zuby nekazily, když se každý porušený zub rovněž tak plombuje jako u dospělého člověka. V té věci se dnešní doby počíná pracovati, neboť se všeobecně ujímá přesvědčení, že je toho velice potřebí. Dítka snášejí proceduru plombování mnohem snáze než ostatní lidé. Býváť dítě trpělivějším pacientem než dospělý člověk. Proto každý moderní zubní lékař radí rodičům, aby mu přivedli děti občas k prohlédnutí zubů; nečiní tak za příčinou materiální výhody, aby tím snad jeho příjem vzrostl, nýbrž ze zkušenosti.

Proto také jest nevyhnutelnou povinností rodičů, aby v té věci byli velmi bedliví, poněvadž dobrý, zdravý chrup jest nejen nezbytným k řádné životní správě, ale také ozdobou člověka.

(Dokončení.)

FEUILLETON.

Petr Šafránek.

Řeč k uctění památky tohoto učitele, kterou konal u hrobu jeho na Horách Stříbrných *Frant. Volava*, říd. učitel na Horách Stříbrných, dne 2. srpna 1903, při slavnosti odhalení pamětní desky jeho žáku dru. Innocenci Frenclovi.

-Velectěné shromáždění!

Přišli jsme na místo posvátné — a co vedlo kroky naše sem? —

Slova ukončené právě písně vyslovují zřejmě příčinu a pohnůtku této naší návštěvy. Vzpomínku vděčnou chceme věnovati jak v Pánu zde odpočívajícím spoludruhům oslavencovým, tak ale obzvláště vřelou upomínku jeho šlechetnému dobrodinci a vzornému učiteli a pěstiteli.

Jest to zajisté okamžik *tklivý, dojemný* a *krásný* v naší na věčnost chudé době, v němž bývalé děti, nyní mužové a starci shromáždí se po mnohých letech u hrobu muže, jenž byl jim kdysi po Bohu a rodicích dobrodincem na tom světě největším, aby pamatovali se na muže, jenž rukou skutečně otcovskou vedl je do chrámu vědění a ctnosti, aby památku jeho uctili nejen pro přítomnost, ale i věky budoucí způsobem důstojným, projevující tak jemu vděčnost svou.

A kdo byl ten, jenž klidným, žádným ruchem všedního života nemařeným spánkem odpočívá pod tou zemí chladnou?

Žádný světoborec, jehož biografií vine se nit činů krvavých; žádný velikán, jehož pokynem řídili se národové; žádný milionář, jenž z přebytků svých rozdával dobrodiní; ale prostý, dobrý šlechetný učitel — pečlivý o vzdělání svěřené mu mládeže, Petr Šafránek.

Nemusil bych ani šířiti dalších slov o bývalém učiteli vašem, neboť jeho odchovanci, kteří přišli hold mu vzdáti, více mluvíti mohou o vzorném životě, neumorné činnosti a šlechetných skutcích jeho, nežli já mluvíti mohu; ale činím jen milou povinnost, uvádím-li jen některá data ze života jeho, prací svědomitou bohatého.

Budiž v dnešní den a tuto chvíli, kdy jsme právě stáli před odhalenou deskou našeho slovuťného rodáka dra. Innocence Frencla,

kněže-spisovatele, věnována této poctivé a neunavné duši české — Petru Šafránkovi — tím více čestná vzpomínka, ježto on uvedl našeho Frencla na cestu nevšedního vzdělání a požehnané práce. Nuže, jaký byl běh života tohoto učitele, u jehož hrobu stojíme, a který působiv půl století, dal základ ke studii čtené inteligenci české?

Petr Šafránek narodil se 27. června 1798 v nepatrné pošumavské vsi Tedražicích u Sušice. Otec jeho. Jakub Šafránek, byl hostinským a při tom provozoval řemeslo kovářské. Měl více dětí a tudíž i mnoho starosti, zvláště o útlého syna Petra, který k nižádné těžké tělesné práci se nehodil.

Prvního vychování dostalo se Petrovi na jednotřídní škole Zbynické, as hodinu vzdálené, kde tehdy působil výborný učitel a zvláště hudebník, Jan Hošek, který poznav nadání tohoto hochu, oblíbil si jej. I naléhal proto na otce Petrova, aby dal syna na vzornou školu do Sušice. Zde se vřele ujal Petra místní děkan a soukromě ho k studiiu připravoval.

Na Sušické škole působili vedle zmíněného kněze učitelé Lomec, obratný to varhaník, dále Václav Hošek a jeho bratr Kajetán. Lomec učil Petra hře na varhany, Václav na housle, Kajetán na lesní roh. Nadaný žák Petr Šafránek učil se k spokojenosti svých učitelů. Koncertoval s nimi v celém okolí, ano r. 1815 podnikl s nimi i cestu do pruského Slezska.

První toto české kvartetto získalo si neobyčejné přízně, takže Kajetán Hošek se usadil ve Vratislavi, přemluviv k tomu i Šafránka. Sám se živil vyučováním hudbě, kdežto Šafránek navštěvoval tamější učitelský seminář.

Než po čtyřech měsících zemřel Kajetán Hošek, a Šafránek připraven o podporu, byl nucen vrátiti se domů. Ale s dráhy, státi se učitelem, již více nesešel. Šetře po krejčářích, které si hudbou a vyučováním vydělával, uspořil si několik dvacetníků. S těmi vypravil se na »praeparandu« do Klatov, kdež po roce (r. 1818) dosáhl s výborným prospěchem approbace, takže mohl ihned nastoupiti jako pomocník na vesnickou školu v Břeskovicích u Přeštic. Tu hleděl sobě všech potřebných vědomostí v ohledu paedagogicko-didaktickém si získati v tak hojně míře, že pozdější výsledky jeho výchovy a vyučování došly značné výše.

R. 1820 nabyl v Budějovicích aprobace učitelské a ohlížel se po vhodném místě. V Chudenicích na jakési zábavě slyšel hrát Š. Franka František hrabě Taaffe, pán Nalžovský, a ten jej ihned vyzval, aby

přestoupil na jeho panství. Jelikož nebylo právě příhodného místa, zastával zatím úřad důchodenského písaře. Seznámil se dobře s vedením gruntovních knih, stal se později dobrým rádcem občanstvu v tomto oboru.

(Dokončení.)

* * * SMĚS. * * *

Jak se proti křesťanskému učení bojuje, o tom podává důkaz »*Český učitel*« ve svém 9. čísle t. r., kde ve článku pro zavedení mravního vyučování rozumí se bezkonfesiijního (a myslím, že po způsobu francouzském i beznáboženského) se cituje tento výrok: »Mnozí se domnívají, že obět smíření, jež každodenně s kazatelen se káže a o níž se našim dětem v nedělní škole hlásá, že většinu křesťanství (snad křesťanů?) udržuje na cestě dobra. Ale já si dovoluji o tom pochybovati. Zkušeno mne poučuje o pravém opaku. Kaplan Harrington, který po leta v Minesotě působil, pravil v jedné své řeči v Milwaukee: »Theologické učení o smírné oběti, t. j. myšlénka, že vina hříšníkova může býti smyta vírou v Krista, způsobuje množství zločinů. Myšlénka ta zaslepuje ducha, mate svědomí a dává těm, kteří se sebe rádi vinu jinam svalují, výmluv pro bezprávi; myšlénka o smírné oběti vysmívá se všem zákonům o příčině a účinku a stojí v odporu k větě, že člověk žne, co nasíl.« — Tak prý Mrs. Siewrightová, předsedkyně ženské národní rady v Novém Zeelandě. Poněvadž máme vážnou obavu, snad některý z pánů »pokrokových« řečníků tento rozum dlouhohlavé řečnice Novozelandské mohl by si присvojit, řekneme na vysvětlenou jen tolik: Myslíme, že ona dáma křesťana ani neviděla! Vždyť přec každý, kdo v smírnou obět Ježíše Krista věří, právě proto, že tolik Kristus musil trpěti, hřích má v největší oškliivosti a jeho se snaží vystříhati. Sv. Pavel dí, že »kdo těžce hřeší, Krista znovu na kříž přibijí.« Dále: učení, že vina hříšníkova může býti smyta vírou v Krista, není učení katolické církve, nýbrž protestantů. Víra naše učí, že vina naše smyta může býti milostí, již Ježíš Kristus smrtí svou na kříži nám zasloužil a již člověk upřímnou lítostí a oprav-

dovým předsevzetím, že se polepší, hoden se stává. Víra ve smírnou obět Ježíše Krista nikoho nezbavuje ve svědomí povinnosti, nésti následky svého činu třeba jen před soudem tohoto světa, ale dává naději na odpuštění věčných trestů, když hříšník upřímně se polepší. Ostatně ani protestanté ve smyslu onoho řečníka neučí a nevěří. Heslo »fortiter pecca, sed fortius crede« ve své mravouce — dik šťastné nedůslednosti — přece nemají. Ostatně když Kalvín ve svém učení Boha má za nepřímého původce hříchů, ne-divno, že se nadejde člověk, který Krista prohlásí za mravního původce všech zločinů, jež křesťané kdy spáchali! — Vždy se ukazuje pravdivost slov Lacandairových, že většina těch, kdo si připisují právo kritisovali křesťanství, ho ani nezná. Český Učitel citáty i svými samorostlymi váhami to již několikrát ukázal.

Herberta Spencera, anglického filozofa, (zemř. 8. prosince 1903) poměr k pozitivnímu náboženství naznačují »Učitelské noviny« ze dne 18. prosince, těmito slovy: »V náboženském směru byl Herbert Spencer »agnostikem«, vyslovujícím svůj názor v učení o »Nepoznatelném«, které je rozvedeno v prvních kapitolách základního díla jeho synthetické filosofie (First Principles). Jednotící myšlénkou všech náboženství, která se jinak ve svých dogmatech rozcházejí a narážejí na myšlénkové nemožnosti, je přesvědčení, že existence světa se vším, co obsahuje a vším co jej obklopuje, je tajemstvím, jež stále popohání k výkladu. Moc, jejímž projevem jest vesmír, je naprosto nevyzkumná. Odvěky jest mezi vědou a náboženstvím v budoucnosti vymizí. Náboženství bude se vyvíjeti současně s vědou, která náboženské ideje a city nezničí. Nepoznatelné dává každé bytosti místo a úkol na světě, a úkolem každého jest vyplniti část svého díla v naději, že jeho spolupříběžník také svůj úkol vyplní. Náboženství má vésti k tomu, aby lidé pochopili svůj společný původ, osud, bratrství. V budou-

cnosti oddějí se duchovní moc od světské úplně, státní církev zaniknou, nastane úplná samospráva náboženských obcí, kněžství jako stav vymizí, rovněž kultury k usmiřování božstva. Nevymizí však v lidstvu ti, kteří vštěpují mysl pro tajemství a obřady, jež udržují naše vědomí o poměru, v jakém stojíme k »Nepoznatelnému«, a dávají výraz citům našim, vědomí to provázajícím. Úkol duchovních v budoucnosti bude ethický«. Celkem správně názor Spencerův o náboženství citovan. Bylo by jen žádoucí, aby konečně i Uč. Nov. se z tohoto filosofa přiučily respektu k náboženství vůbec a katolickému, jež přece v kultuře a jejím rozvoji má nepopíratelné místo prvé, zvláště. Potom by nejevily takovou vleklou manii, vše, co kdo proti katolicismu, (respektive klerikalismu) nazval, jako zlatá slova v kusých citátech uváděti.

Nový prostředek pro zvýšení pozornosti dětí a pro zvelebení jich mravního chování vymyslel dle »Timesu« učitel anglické školy v Desinhere. Každý měsíc fotografuje svoji třídu na společný obrázek s vyloučením těch dětí, které se vážněji v období mravně provinily nebo které byly trvalou nepilností. Prostředek se osvědčil tak výborně, že průběhem doby jednoho roku procento vylučovaných kleslo s 19% na 3 1/2%. Myslíme, že tento prostředek nechá si p. vynálezce patentovat. Škoda, že též neuvádí, kterým necnostem žáci, takto k pozornosti poháněni, se přiučili. Jest to rozhodně prostředek mimo obor zdravé paedagogiky se nalézajícím. Ve školní lékárně proti rozržitosti as toho významu, jako morfinu proti nespavosti.

LITERATURA.

»Vlasti«, časopisu pro poučení a zábavu, vyšlo redakci Tom. Škrdlé roč. XX. čís. 3. s tímto velezdařilým a zajímavým obsahem: M. Jan Hus nebyl reformátor Církve atd. Z literární pozůsta-

losti † Dra. Ant. Lenze. (Pokračování.) — Lod smrti. Báseň od V. Korandy. — Proklaté peníze. Povídka. Napsala V. Pittnerová. (Pokračování.) — Naše Slezsko. Napsal J. Vyhliďal. (Dokončení.) — V synův památník. Báseň od Jana Karníka. — Dějiny sociálního hnutí v zemích koruny České. Píše T. J. Jiroušek. (Pokrač.) — Slavnostní večer ku poctě Jana N. Černohouze, děkana v Hostivari. kněze spisovatele a širitele uslechtilé četby. — Cesty srdce. Povídka. Napsal P. J. Franco S. J. Z vlastiny přeložil Josef Flekáček. (Pokrač.) — Václav Štále a jeho paměti. Stručným životopisem a poznámkami opatřil Fr. H. Žundálek. (Pokračování.) — Ze života malého Slováčka. Lidopisné drobtiny ze slovácké osady, jež zaznamenává staré Slovačisko. Píše Jan Michal-Dvorecký. (Pokračování.) — O nábožensko-mravních názorech nezanedbanějších národů divokých. Podává Filip Jan Konečný. (Pokračování.) — Vhledy do hlubin světa. Píše Bedřich Jiříček. (Pokračování.) — Ze sjezdu rakouských Tiskových lig. — Z tábora českých protestantů. — Paběrky z učitelských listů. — Literatura. — Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy. — Paběrky z novin a veřejného života. — Spolkové zprávy. — Předplatné na »Vlasti«. roč. XX. obnáší: ročně 10 K. půlletně 5 K, pro členy ročně 8 K, půlletně 4 K, Předplatné přijímá: administrace družstva Vlast v Praze čp. 570-II.

Z Nakladatelství J. Otty v Praze.

K protinožcům. Cestopis Jos. Kořenského. Zajímavé této práce vyšel již sešit 22. Spisovatel tu líčí poutavým způsobem život a osudy praobyvatelů zemi australských Maorů. Četná vyobrazení činí tento spis velice příjemnou a poučnou četbou.

PALESTINA

s ptačího pohledu

od B. JAVŮRKA.

Nejdokonalejší mapa k vyučování náboženství i zeměpisu. Schválena c. k. ministerstvem i nejd. konsistoří. Barvotiskový orig. 1139×73 cm. Cena podlepené 14 K, s listami 5 K, vždy s brožurou. Kritikou všude velice vřele doporučena. — Zaslá:

F. B. Škorpil, Praha VII.-808.

Vlastenecké homilie

Dr. Rud. Horského. Sešit II. rozeslali jsme před novým rokem 1904. Jestli I. sešit došel všeobecné obliby, jakou vykázáti se může málokteré kazatelské dílo u nás, jsme přesvědčeni, že druhý sešit oblibu tuto ještě zvýší. Obsahuje dokončení řeči: »Rozpočet národa českého«, v níž se dokazuje, že národ český s katolickou věrou stojí a padá, kteroužto řeč pokládáme ve sbírce za jednu z nejlepších. Dále obsahuje sešit II.: Cyklus řečí v době Zjevení Páně. **Kristus světo světa.** Řeči těchto je sedm a to: Na den Zjevení Páně: Kristus, světo naše. — Na I. neděli po zjevení Páně Kristus, světo ve školách. — Na den Nejsv. jména Ježíš: Kristus, světo svých věrných. — Na neděli III. po Zjevení Páně: Kristus, světo hříšníků. — Na neděli IV. po Zjevení Páně. Kristus, světo v bouřích života. — Na neděli V. po Zjevení Páně: Kristus, světo v křesťanské rodině. — Na neděli VI. po Zjevení Páně: Kristus, světo národa českého. — Veškeré řeči prosceny jsou příklady z dějin Čech a Moravy a všimají se pilně akutních otázek časových. — Příští sešit III. vyjde kolem 20. ledna. Cenu jeho oznámíme později poněvadž autor, zanesen pracemi povolání svého, neví, bude-li moci do té doby napsati sešit tři neb čtyřarochy. Jen tolik sděliti můžeme, že pro dobu devítníkovou zamýšlí autor spracovati cyklus tří pod názvem »Vinice Páně« a pro dobu postní cyklus řeči pod názvem »Kristus, Král náš«.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumním, klerikům a studentům slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 370-II. — Tam zaslá se předpl. a adres. reklamacie, jez se nepočítá a nefrank. Rukopisy pro hlav. list. zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, gym. professoru na Smichově: pro učitel. přílohu přijímá příspěvky Josef Flekáček, Hd. učitel v Zizkově u Prahy č. 770; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Fr. Žundálek, katecheta v Praze-Bubnech.

Základové vědecké paedagogiky. — Kterak Pestalozzi smýšlel o náboženství při výchování. — Dětský chrup. — Feuilleton: Petr Šafránek. — Směs. — Literatura.

Základové „vědecké“ paedagogiky.

Píše prof. FRANT. HORÁČEK.

(Pokračování.)

Aby nebylo ani té nejmenší pochybnosti, v kterém táboře moderní paedagogika stojí, vykládá zpravodaj jednoho z nejpřednějších paedagogických listů německých dále: »Přesný dualism *Descartes-ův* v psychologii náleží minulosti. (To myslíme také my — a což mírný animism sv. Tomáše Akvinského? Pozn. spis.) Obě řady pochodů od sebe tak rozdílných, jako jsou zjevy psychologické a fysiologické v jedné osobě, *nejsprávněji* (?) asi vysvětlíme, budeme-li na ně pohlížeti jako na *dvójici* různých projevů *jednoho* a téhož pochodu, totiž vědomím obdařených funkcí životních jedné a téže bytosti, centrálně organisované.

»Nebot« — tak rozumuje náš paedagogický mudrc — »naše sebe abstraktnější myšlenky, sebe vznešenější pocity, jakož naše tužby, které tihnou po cílech nekonečně vzdálených, jsou vždycky vázány na představy, které čerpáme z bezprostředního postřehování a kteréž tudíž bez nejmenší pochybnosti pouze cestou *fysickou* získány byly. — Tak zvané *psychické* zjevy řádu vyššího nejsou nic jiného, než vyvojné výsledky nižších sil psychických, o které se opírají, a jichž živly takřka jsou prorostly. S druhé strany neznáme ni jediného pochodu psychického, který by nebyl doprovázen činností *fysickou*, byť i činnost zmíněná nebyla vždy tak nápadna a do očí bijící, jako t. z. pohyby mimické, a v mnohých případech pouze galvanometrem, dynamometrem, sfygmografem, atd. stvrzena býti může. A dále je známo, že změny našeho organismu vyvolají změny ve funkcích vědomých: Spánek, opojení, narkosa, hypnosa a j. mají vliv do nejvyšších okruhů vědomí rovněž jako do nejnižších.« —

Tak zmíněný autor, který při tom dovolává se psychologie vídeňského profesora Jodla.¹⁾ Při tom se dušuje nevíňátko ještě, že prý to není *materiali-*

¹⁾ Jodl a Mach — poslední svým spisem »Analyse der Empfindungen« jsou nejradikálnější hajitelé monismu.

stický názor o světě a životě, nýbrž *monistický*,¹⁾ jakoby *monismus*, vyjímaje idealistický, jako jest soustava Spinozova a Leibnicova, mohl býti ještě něčím jiným, než soustavou materialistickou. Před tím nespasí se *monismus*, tento veliký blud našeho věku, eskamotážemi sebe krkolomnějšími, jako jest na př. fráze »Monistický název myslí sobě všechny vědomé pochody ve formě psycho-fysického paralelismu: k porozumění pochodů těchto přichází pouze ten myslitel, který nazírá na obě stránky zároveň, při čemž vědomí *anebo* (sic!) duch jeví se mu býti nejvyšší *funkcí života* bytosti ústrojných.«

A nyní bychom rádi viděli, čím se tento *monismus* *podstatně* liší od materialismu Büchnerova a Moleschottova, kteří odvážili se stanoviti jako psychologické dogma věty, jako »Bez fosforu není myšlenky.« — »Jako játra vyměšují žluč a ledviny moč, tak mozek vyměšuje myšlenky.«

Vždyť již sám logický aparát, kterým materialisté a monisté pracují na budování svých soustav, jest rozhodně povahy ryze psychické, byť i hmota i forma syllogismu při práci mozkové *vázány* byly na podmínky fyziologické! Co medle máme říci o důsledcích, které zástupce *moderní paedagogiky* vyvozuje ze svých na nejvyšše vratkých premis? Ovšem, kdo jednou se spustí po nakloněné ploše jednostranného názoru dolů, pro toho není zastávky, než hlubinách radikalismu:

»Z toho (prý) vyplývá, že výchova záleží ve vědomém, soustavném působení na *jednotný organismus* lidský. Tudíž všeliký vychovatelský vliv má se dítí za prostřednictví organických medií, a má záležeti v první řadě v působení na soustavu čivní, hlavně na mozek, jako opáčně vliv psychický²⁾ jeví se v popudech na hmotu organickou. Činnost duševní závisí na vývoji a intensivě organismu celkového a obzvláště mozku.³⁾ »Mens sana in corpore sano! A proto prvním a hlavním úkolem moderní paedagogiky má býti — *paedagogické zdravotnictví*.« A sice má prý *hygienu vychovatelská* bdíti nad děckem od počátku embryonálního vývoje! O tom však později.

Vzdor revolučnímu názoru, kterému paedagogika nejnovější hová vzhledem na *pojem duše*, zůstala táž paedagogika — nikoli z lásky, nýbrž z přinucení věrna staré tradici, rozeznávajíc mezi myšlením, chtěním a citěním. Pravda, že paedagogika zmíněná nezří v mohutnostech oněch tří síly naprosto různorodé, nýbrž dle *Locke*-ho a *Herbarta* tři základní, organismem podmíněné funkce, které pouze v theorii rozlišovati lze, any ve skutečnosti vystupují vždy společně, pouze s tím rozdílem, že za různých okolností jedna nad druhou převládá.

Proti náhledu tomu nedalo by se konečně mnoho namítati, jelikož také mezi křesťanskými psychology jsou taci, kteří na př. cit nepovažují za obzvláštní mohutnost,⁴⁾ -- avšak nejnovější paedagogika odvažuje se hlásati, že mohutností:

¹⁾ »Pädagogische Blätter« l. c.

²⁾ To se věru panu *monistovi* podařilo! Nejdřív duši utratí, a pak od ní žádá, aby konala zázraky. Pozn. spis.

³⁾ Tak bývá obyčejně — avšak také případy opáčné jsou dosti husté, kde mužové vynikajícího ducha byli nepatrné postavy chorého těla a malého mozku. Poz. spis.

⁴⁾ Tak dí známý Jungmann: »Wie halten die Einführung des neuen Gefühlsvermögens für einen argen philosophischen Missgriff und die Lehre von dem Wesen der Gefühle und des Gemütes für eine Folgeschwere Verirrung.« Podobně Stöckl a T. Pesch. K tomu sluší poznamenati, že zmínění filosofové samostatnost citu popírali proto, že v přepjatém pěstění citu viděli nebezpečí plytkého pietismu. Myslíme, že také zde platí zásada: Medium tenuere beati.« Pozn. spis.

myslíci, snažící a cítící v chovanci původně neexistují vůbec, ani jako zárodek, ani jako praedisposice, nýbrž že musejí býti teprve od vychovatele — *vštipeny*. Školní ředitel *Haufe* tvrdí ve svém díle: »Talente und sogenanntes besondere Anlagen hat der Mensch nicht«, že jediný rozdíl, který mezi novorozenci panuje, záleží v tom, že mozek jednoho má barvu více do běla, u druhého více do šeda, že u jednoho udělá srdce 100 úderů za minutu, u jiného pouze 98, u třetího zase 102, že nehty jednoho jsou více oblé, druhého spíše podlouhlé, což však nevadí, že jedno dítě je jako druhé — bez vší *individuality*. Ovšem stejnost tuto nelze bráti mathematicky — ana příroda nemiluje shodnost svých tvarů; avšak tolik aspoň dovoleno je říci, že mezi novorozenci panuje asi takový rozdíl, jako mezi listy jedné a téže vrby — totiž — žádný! Man wird wohl vorläufig behaupten können, dass sich die Menschen im Grossen und Ganzen *körperlich* nicht unterscheiden, oder dass ein Mensch — Mensch ist. Geistig sind sich Neugeborene sogar congruent, denn alle haben — *keinen Geist*.¹⁾

To jest ovšem velmi povážlivé stanovisko, které paedagogiky křesťanské je tak daleko, jako točna severní od jižní. Také pouze s tohoto hlediska možno pochopiti troufalý tón, kterým sobě vedou ti mladí a ti nejmladší epigoni *Pestalozziho*. Bůh není ničím, otec není ničím, matka není ničím, Církev není ničím — *učitel* je všecko. On jest to, který z beztvárné hlíny uhněte nádoby milosti, amfory moudrosti, nedobytné věže charakterů, hrdá čela Nietzsche-ových nadčlovků! Jaká to zásluha! Ale také jaká to úloha! »Jest věcí vychovatele, aby znal *dopodrobna* ony podmínky *fysické organisace*,« praví náš paedagog dále,²⁾ »kterým podmíněny jsou ony 3 funkce základní.³⁾ Neboť veškeré ostatní činnosti duševní, jako: úsudek, závěrek, paměť, obrazotvornost, affekt a j. povstávají pouhým diferencováním prvotných činností. Pojem vychovatelství, jak jej vytvořili *Pestalozzi*, *Dinter*, *Diersterweg*, *Dittes*, kterým vychovatelství bylo totožné s vývinem, povzbuzením ke vzrůstu a podporování téhož, doznal po objevu *darwinovské evoluce* netušeného rozšíření a dosahu, které pochopíme, vzpomeneme-li si, že mohutný dub vzal počátek svůj z jediné protoplasmatické buňky zárodkové.

(Pokračování.)

Kterak *Pestalozzi* smýšlel o náboženství při vychovávání.

(Přednesl 14. srpna 1903 ve valné schůzi spolku katolických učitelů
Jos. Šauer z Augenburgu, c. k. školní rada.)

(Pokračování.)

Další spis P., který rázem učinil jméno P. po celém vzdělaném světě proslulým, jest výtečná paedagogická povídka »*Linhart* a *Gertruda*«, v níž způsobem okouzlejícím předvádí obraz křesťanského života rodinného, na nějž nelze bez hlubokého pohnutí nazírat. Zvláště jest to upřímná zbožnost žen, která tu postavena do jasného světla. My omezíme se zde právě jen na stránku náboženskou tohoto spisu.

¹⁾ »Talente . . . hat der Mensch nicht.« 2. Aufl. Leipzig 1876.

²⁾ »Pädagogische Blätter.«

³⁾ Představování, chtění, cítění. Pozn. spis.

Chudá matka leží na smrtelném lůžku; vedle lůžka stojí zarmoucený její syn Ruda a malý vnouček. Nuž, ať již mluví spis sám.

Matka: »Když je člověk blízek smrti, potřebuje na světě již velmi málo, a co potřebuje, dá mu Otec nebeský. Děkuji mu, Rudo, on mne silí v poslední hodině mé.«

Ruda (slze): »Což, matko, myslíš, že více nevstaneš?«

Matka: »Nevstanu, Rudo! Jistě ne.«

Ruda: »O Bože!«

Matka: »Neplač, Rudo! Vejdu do života lepšího.«

Ruda (vzlykaje): »Bože můj! Bože můj!«

Matka: »Utiš se, Rudo! Ty's byl radostí mých let a útěchou mého stáří. A teď děkuji Bohu. Ruce tvé za nedlouho zatlačí oči moje. Pak přijdu k Pánu Bohu, budu se za tebe modlití a povede se ti dobře na věky. Vzpomeň na mne, Rudo! Všechny strasti, všechno hoře života, když jsme je přestáli, nás blaží. Mně jest útěchou a jakoby posvátným vše, co jsem přetrpěla, právě jako všechny slasti a radosti života. Děkuji Bohu, že naplnil dny mého dětství; ale když plod života v jeseni dozrává, když strom, chystaje se k zimnímu spánku, pozbývá listí, tu jsou mu útrapy života posvátné, radosti života však pouhým snem. Vzpomeň na mne! Při všech trampotách povede se ti dobře.«*)

Na to umírající stařenka napomíná vnoučka, který z hladu vzal brambory.

Matka: »— a pro Bůh, můj miláčku, i když budeš mítí hlad, neboť již nikdy nikomu nic! Bůh neopustí nikoho; dá pokaždé zase. — Rudánku, budeš-li hladov a nebudeš-li ničeho mítí, spoléhej na milého Boha, ale nekrad!«**)

Na to praví matka: »Vzmuž se, Rudo; důvěřuj v život věčný, kde se zase shledáme. Smrt je okamžik, který brzo pomine; nebojím se jí. Víím, že žije můj Vykupitel a ochránce můj, že bude státi nad prachem mým; a až se zase potáhne kostra moje koží, že uvidím Boha v těle svém. Svýma očima ho uvidím, ne očima jiného.«***)

Ryze křesťanské je smýšlení, které projevuje, zaslechnuvši hlas zlého starosty, který její rodinu ožebračil.

Nemocná vzdychá sama u sebe a praví: »Od té doby, co se s námi soudil (Bože, odpusť tomu zaslepenému padouchovi!), bodlo mne u srdce pokaždé, když jsem ho spatřila. Ach, Bože! a v mou poslední hodinku přijde ještě a kaše mi pod okny. Jest vůle Boží, abych mu odpustila úplně, abych mu odpustila teď, abych poslední hněv přemohla a za blaho duše jeho se modlíla. Učiním tak.

Ó Bože, ty víš, jak s námi jednal. Odpusť mu! Otče na nebesích, odpusť mu.«†)

Velice dojemná jsou další slova zbožné umírající matky, jimiž loučí se s každým zvlášť a činí poslední pořízení.

Z I. dílu téhož spisu nejcněnější část v ohledu vychovatelském jest ta, která jedná o tom, kterak matka Gertruda s dětmi zakončuje týden a světi neděli. Neznám v literatuře paedagogické nic tomu rovného, a bylo by si přátí, by do čítanky pro mládež po 14. roce, dojde-li na její vydání, byla tato stať pojata.††)

Povšimněme si dalších dílů povídky »Linhart a Gertruda« vzhledem k věcem náboženským.

Gertruda: Uč své děti modlití, by rády pracovaly, ale pak také pracovati, by si modlení neznechtily, nýbrž blaživého jeho účinku až do své smrti pocítovaly a požívaly.†††)

»Blahoslavený člověk, o němž, když zemře, nikdo mnoho nemluví!

*) Linhart a Gertruda. (Rodinné vychování 1901. 153.)

**) Linhart a Gertruda. (Rodinné vychování. 1901. 154.)

***) Linhart a Gertruda. (Rodinné vychování. 1901. 155.)

†) Linhart a Gertruda (Rodinné vychování. 1901. 155.)

††) Viz: Rodinné vychování. 1902.

†††) Lienhard und Gertrud II. (S. W 2, 23.)

Blahoslavený jest, když pro něho chuďas tichou slzu roní!

Blahoslavený, když pro něho jeho ženě, jeho dítěti, jeho příteli, jeho čeledínu srdce krvácí!

Ale když za jeho rakví tisíce hub se otvírá a kde kdo široce a dlouze o něm mluví, bývá mi vždycky tak, že pátrám nedůvěřivě, zdali také jeho ženě a jeho dítěti srdce krvácí, že je mrtev, a jestli také jeho přítel a jeho čeledín pláče, že ho tu více není, a tisíckrát pak shledal jsem oči všech těch suché.*

— Jest to mnoho, co chci říci; ale neostýchám se to říci.

Tak běže se slunce od rána do večera svojí drahou. Oko tvé nepozoruje žádného z jeho kroků a ucho tvé neslyší jeho běhu. Ale při jeho západu víš, že opět vyjde a dále bude působiti, by zemi zahřálo, až plodiny její uzrají.

Čtenáři, jest to mnoho, co pravím: ale neostýchám se to říci.

Tento obraz velké matky, která zemi hřeje, jest obraz Gertrudy a každé ženy, která svou domácí světnici povyšuje na svatyni Boží a pro muže a děti nebe si zaslouží.*) —

Poslední slovo Arnerovo (šlechtice) k Terezii (jeho choti) bylo: Boží zákon nad knížaty a šlechtici jest ten, že jejich království není jejich, ale že vlastně jsou knížaty a šlechtici, by svému lidu dávali, zabezpečovali, zdokonalovali, co mu dáti mohou, a by jej učili toho užívatí a potomkům zůstaviti, co mu dávají.

A Arner a Terezie blahoslavili svůj stav, ohjali své dítky a prosili Boha, by vždycky lidskými zůstaly a zákon Boží, jenž jest nad knížaty a šlechtici, od mladosti své až do klidného svého odpočinku poznávali a plnili.**)

Farář (punčocháři Tvrđíkovi): Je třeba, ponechati každého při jeho řemesle, a člověk by nikdy neměl pouštěti se do věci, které příliš se neshodují s tím, čemu v mládí svém se naučil a čím chléb svůj si vydělávati musí. Pravím dokonce: Kdybys byl zůstal pilným, hodným punčochářem a vždy upřímně na svůj stav a svou práci myslil, nebyl-li bys byl mnohem poctivějším, mnohem spokojenějším a na těle a na duši zdravějším, nežli teď jsi s celým tím pošetilým papírovým krámem, jež máš v hlavě? Tvrđiku! Nevěděti a nechtíti rozuměti, co člověku je příliš vysokým, — to člověku svědčí. Zpívá si pak klidně svou zbožnou píseň a dojde vesele ku hrobu; a kdo nejvíce ví, zajisté ví, že nic neví. — Kdyby ti byl magister Dloubálek místo hlavy Písmem naplnil srdce, nebyl bys jistě při tom tak mnohého jiného zapomněl.***)

Jest zajisté duchu a vlivu této strany (předních osob v obci) přičítati, že veškeré modlení, čtení Písma a s ním všechna víra v právo, pravdu a věrnost z naší společnosti vymizela a že nyní v neděli ve všech domech místo Písma a modlitební knihy na selských stolech uvidíš ležeti obecní řád, občanský zákonník, policejní lístky, oznámení, kostky a karty. †)

Meyer. Kdybych byl šlechticem nebo osobou, jakou nejsem, které by náleželo takovou volbu (starosty v obci) konati, tu bych vždy napřed shromáždil obec na některý svátek v kostele, a každý člen obce musil by mně hodinu po společné večeři Páně a po modlitbě a napomenutí, k tomu zvláště upravených na třech jemu daných lístcích písemně naznačiti: předně, kteří tři muži jsou v obci, jež považuje za nejzbožnější a nejdobromyslnější; po druhé, kteří tři z nejbohatších v obci jsou to, v jejichž věrnost, poctivost a nezištnost se strany obce nejvíce lze důvěřovati; po třetí, tři muže z nejhodnějších a nejspolehlivějších, jež považuje za nejvhodnější a nejschopnější, aby dle svého rozumu, vědomostí a prostředků obci v každém směru radou i skutkem dovedli přispěti. Pak bych každého muže, jenž by v některém z těchto tří případů si získal polovinu hlasů celé obce, prohlásil za voliče nového starosty a těmto voličům uložil příští neděli v kostele po službách Božích tajným hlasováním navrhnouti jen dva, nejvíce tři muže, z nichž bych pak zvolil za starostu toho, jenž dle mého mínění a přesvědčení byl by nejschopnější. ††)

*) Lienhard und Gertrud. II. (S. W. 2, 61.)

**) Lienhard und Gertrud. II. (S. W. 2, 63.)

***) Lienhard und Gertrud. II. (S. W. 2, 163.)

†) Lienhard und Gertrud. III. (S. W. 3, 50.)

††) Lienhard und Gertrud. III. (S. W. 3, 53.)

On (Ruda) svou světnici, která byla jako černá udírna, zcela vybělil, okna, na nichž byla špína za několik let, u studny sám omyl, a o posledním trhu dokonce koupil Spasitele na kříži, Matku Boží s Ježíškem, Nepomuka,*) císaře Josefa II. a krále Pruského, bílého a černého husara, aby svou světnici ozdobil.**)

Ježto příčina a zdroj pustnutí lidu, jehož následkům po jistou dobu vskutku usilováno učiniti přítrž vzděláním lidu, nehledány, jak by mělo býti, v sobectví, nepoctivosti a v nevěře časové, nýbrž jedině nevědomosti lidu připisovány: užíváno také prostředků proti tomuto jednostranně pojatému zlu, proti nevědomosti lidu, které proti vyšším příčinám pustnutí a zdivočení lidu, totiž sobectví, smyslnosti, nepoctivosti a nevěře lidu nedovedly působiti, proto také se minuly s účinkem na následky nevědomosti lidu, jimž měly čeliti.***)

(Pokračování.)

Dětský chrup.

(Dokončení.)

I povolane úřady státní všímají si v poslední době pilně otázky zdravého chrupu, jak vidno především z výnosu ministerstva vnitra, zaslaneho c. k. místodržitelům jednotlivých korunních zemí, jak citován jest v »Besedě učitelské« ze dne 17. září 1903:

»Z nařízení ministerstva vnitra ze dne 14. února 1902 rozeslány dotazníky o tom, jaká péče věnuje se všeobecně ošetřování chrupu. Z došlých odpovědí poznalo ministerstvo, že převážná většina obyvatelstva nedovede náležitě oceniti, jaký význam má pravidelné a rozumné ošetřování chrupu pro zdraví, a jak důležité jest vyhledati v čas pomoci odborného zubního lékaře. Široké vrstvy obyvatelstva dávají si bolavé zuby prostě vytrhati a nevyhledávají v čas, t. j. dříve než zuby boleti začnou, pomoci zubního lékaře.

Takovým způsobem znetvořuje a rozrušuje se chrup, a následek toho jest, že celková výživa trpí, poněvadž pokrmy se nedají špatným chrupem náležitě rozžvýkati; mimo to jsou vykotlané zuby a pahýly zubní pařeníštěm pro bujení choroboplodných zárodků.

Pro zdravotní poměry širokých vrstev lidstva bylo by s ohromnou výhodou, kdyby všeobecně proniklo přesvědčení, jak důležité jest chrup v čistotě udržovati a v čas pomoci zubního lékaře vyhledávati, t. j. dříve než začnou boleti, aby se nemusily zuby tahati, a jakým požehnáním pro širší vrstvy lidu by byly ústavy, kde by nemajetným a zvláště dětem a lidem mladým dostávalo se pomoci odborného zubního lékaře.

Poněvadž jest povinností politických úřadů, jako orgánů zdravotních, aby podporovaly všechny podniky čelící k veřejnému zdravotnictví, vidí se mi v dohodě s ministerstvem kultu a vyučování upozorniti Vaše Blahorodí, abyste na věc tu obrátil pozornost zemské školní rady, aby vydala příslušná poučení pro školy obecné i vyšší učiliště v tom smyslu, aby mládež školní byla důrazně a vytrvale v těchto zásadách utvrzována.

Především budiž na školách mládeži doporučováno, aby pravidelně a řádně chrup a ústa čistila; budiž jí vysvětleno, jak těžké následky pro zdraví má zubní kaz a jak důležité jest dáti si ošetřiti zuby v čas, t. j. dříve, než se dostaví bolesti.

*) Do slova dle originalu.

**) Lienhard und Gertrud. III. (S. W. 3, 74.)

**) Lienhard und Gertrud. III. (S. W. 3, 137.)

Aby učitelstvo mohlo školní mládež v naznačeném směru řádně poučovati, doporučuje se, aby na ústavech učitelských v přednáškách pojednávajících o somatologii a hygieně bylo vzpomenuo významu, jaký má rozumná péče o chrup a včasné konservativní léčení chorob zubních.

Vaše Blahorodí měžž pěči o to, aby akce školních úřadů byla podporována a doplňována orgány zdravotními (zeměpanskými lékaři, obecními lékaři), čehož dojíti možno zatím tak, že tyto orgány při vhodné příležitosti poučením a radou budou na obyvatelstvo působiti.

Hygienu chrupu a dutiny ústní by velice podporovalo, kdyby veřejná péče o chudé nemocné byla doplněna v tom smyslu, aby chudým, zvláště dětem, dostávalo se bezplatné pomoci zubního lékaře.

Nelze neuznati, že na venkově, kde nedostává se odborných zubních lékařů, není na ten čas možno podobné dobré snahy uskutečniti: naproti tomu možno již dnes ve větších městech, kde chudinství jest organisováno a nemajetným dostává se i jinak odborné pomoci lékařské, a kde jest dostatek lékařů v oboru zubního lékařství vycvičených, postarati se o odbornou pomoc zubolékařskou pro chudé a nemajetné.

Mimo to by bylo možno zavésti v ústavech obývaných mladými lidmi, jako v sirotčincích, vychovatelnách, konviktech a pod., občasnou řádnou prohlídku chrupu a postarati se o odbornou pomoc zubního lékaře.

Konečně by bylo možno ve veřejných nemocnicích zaříditi ambulatoria pro nemoci zubní.

V tom směru by se doporučovalo, pokud nejedná se o nemocnice spravované c. k. místodržitelstvím, vyjednávati se zemským výborem, po případě se správami větších nemocnic.

Žádám Vašeho Blahorodí, abyste podle pokynů daných, pokud poměry v zemi dovolují, se zachoval, mne o tom zpravil, co jste v tom směru nařídil a čeho se dopracoval; ve výroční zprávě zdravotní podejte přehled všeho, co v tom směru za rok bylo vykonáno.

Konečně podotýkám, že by mne zvláště těšilo, kdyby tyto snahy v říšském a sídelním městě v brzce se uskutečnily, aby dobré výsledky byly pro ostatní velká města zářivým příkladem.

Za tím koncem dovoluji si Vašemu Blahorodí podati pamětní spis, sepsaný předsedou vídeňských zubních lékařů a podaný vys. ministerstvu kultu a vyučování s doložením, abyste uvážil, pokud návrhy týkající se řádné prohlídky chrupu u školních dětí zvláštními zubními lékaři, jakož i návrhy ve příčině bezplatného ošetřování chudých dětí obsažené v řečeném spise dají se uskutečniti.

Doporučovalo by se, aby ve zvláštní konferenci, ve které by účast braly povolané kruhy, uvažováno bylo o cestách, jakými by se tyto návrhy daly uskutečniti.

Račtež, Vaše Blahorodí, podati mně obšírnou zprávu, pokud Vaše příslušné kroky se potkaly se zdarem.*

Týž list navrhuje, aby i městská rada král. hlavního města Prahy se ujala této záslužné akce, které jest nemálo potřebí, poněvadž v Praze jsou dvě zubní ambulatoria universitní (české na Novém Městě ve Viničné ulici v bývalé dětské nemocnici, německé v průchodním domě z Ovocného trhu do Celetné ulice),

jakož i soukromé zubní ambulatorium ve Spálené ulici č. 25. Ordinuje se v nich jen nemajetným a to v odpoledních hodinách všedního dne.

Obdobný lékař navrhuje, aby se zřídila zubní ambulatoria při všech nemocnicích pražských, jakož i šest městských zubních lékařů, a to pro Staré Město a Josefov, pro dolejší Nové Město, pro hořejší Nové Město a Vyšehrad, pro Malou Stranu a Hradčany, pro Holešovice a Bubny, jakož i pro Libeň. V Německu podobné instituce se zavádějí a působí k nemalému prospěchu všeobecného stavu zdravotního mezi školní mládeží a obyvatelstvem.

Že by toho u nás bylo na výsost potřebí, ukazuje zkušenost v jiných městech, kde byla konána pozorování.

Obdobný list »Zdraví« v té věci přinesl tuto zajímavou statistiku: Dr. Danilov ohledával zuby žactva V mužského gymnasia varšavského. Žáků bylo 457 Zuby zdravé mělo jen 35, t. j. 7·5%. Ostatek, 422 žáků (92·3%) mělo zuby zkažené. 57 zubů bylo plombovaných. Léčení bylo potřebno 365 žáků, tedy 79%. Co se stáří týká, bylo nejvíce vykotlaných zubů u žactva tříd vyšších (od 18—20). Procento kazu zubního obnášelo u nich 96·4%. Bylo sice u nich větší procento zubů plombovaných než v nižších třídách, přes to však nebylo jich, kolik třeba. Procento vykotlaných zubů u žáků od 9—11 let bylo 92·6%. Množství zubů plombovaných bylo u nich sotva 2·7%. Nejvíce žáků se zdravými zuby dalo stáří 12—14 roků, ačkoli i tu bylo procento zdravých chrupů poměrně malé (11·4%). Ve věku 15—17 let procento osob s chrupem chorým obnáší 96%, procento plombovaných zuby bylo tu 16·5%. Všech žáků od 9—20 let vůbec s neplombovanými zuby bylo 79·8%. Procento sněžitých kořenů u žáků od 9—11 let obnáší 39·4%, ve věku od 18—20 let 56·3%. Počet zkažených zubů u jednoho žáka obnáší ve věku 9—11 let průměrně 3, ve věku 12—14 let průměrně 2·42, ve věku 15—17 let je nepatrně ještě menší a ve věku 18—20 let opět roste. Více než polovice žáků ve věku 9—11 let má 3 zkažené zuby, 20·1% má 4—6, 14% od 6—10, 30% od 10—16 zkažených zubů, to jest třetina až na polovici zkažených zubů. Ve věku 12—14 let procento nepatrně se menší ve všech skupinách: 45% má 1—3 zkažené zuby, 15·7% od 4—5, 12·8% od 6—10 a 6% od 10—15 zkažených zubů. Ve věku od 15—17 let je procento žáků majících 1—3 zkažené zuby nepatrně menší (41%); procento žáků majících 4—5 zkažených zubů nepatrně horší (21·9%). Dále procento žáků majících 6—10 zkažených zubů je zase menší (9·2%) a procento těch, kteří 10—15 zkažených zubů mají, je značně vyšší (15·3%). Počet žáků se zubním kamenem obnášel ve věku 12—14 let 15% (21), ve věku 15—17 let bylo jich 11·9% (18), ve věku 18—20 let bylo jich 9% (5). Vůbec na stav zubů málo zřetele běře žactvo. Chybělo 299 žákům ve věku 9—15 let v horní čelisti 237 zubů, v dolní čelisti 324 zubů. U 158 žáků ve věku 16—20 let chybělo nařoře 50 zubů, dole 88. Dohromady chybělo 699 zubů žactvu tohoto gymnasia.

Tato fakta nejen mluví, nýbrž opravdu křičí, jak okřídlená fráze tvrdí. Bylo by záhodno, aby školní úřady, učitelstvo i rodičové společnou rukou pracovali k zlepšení stavu chrupu; tím pracují k ozdravení jádra obyvatelstva, naši milé mládeže, která této péče plným právem zasluhuje.

.ř.

◆ ◆ FEUILLETON. ◆ ◆

Petr Šafránek.

Řeč k uctění památky tohoto učitele, kterou konal u hrobu jeho na Horách Stříbrných *Frant. Volava*, říd. učitel na Horách Stříbrných, dne 2. srpna 1903, při slavnosti odhalení pamětní desky jeho žáku dru. Innocenci Frenclovi.

(Dokončení.)

R. 1821 byl jmenován učitelem na jedno-
třídní škole v Těchonicích. Toto místo si
po 3 letech vyměnil s Václ. Janotou na
Horách Stříbrných. Zde počal od 16. listo-
padu r. 1824 působiti a sice sám po celých
10 roků, v celku až do své smrti pak 46 roků.

Působil tu ve škole i mimo školu pro
čest a chválu Boží a lásku k vlasti. Získal
si zde veliké úcty a vážnosti v celém okolí,
takže rolníci, hospodářští úředníci a kdo jen
mohl, dávali k němu své děti na vycho-
vání. Šafránek měl tu jakýsi pensionát,
z něhož přestupovali žáci na vzornou školu
do Strakonice a Klatov s výborným pro-
spěchem. Když se počet dětí zvětšil až na 235,
zřízení tu byla r. 1835 druhá třída v čís. 58.

Občanům prospíval radou i skutkem,
pěstoval štěpařství, včelařství, hedvábnictví,
zvláště pak — hudbu a kostelní zpěv. Kůr
farního chrámu Stříbrnohorského byl vedle
školy druhým místem jeho působení, kdež
se svými žáky a vycvičenými ochotníky
přednášel vybrané skladby.

Velikou radostí bylo naplněno jeho srdce,
když po velikém jeho namáhání zbudovaná
nová škola byla 19. listopadu 1840 vysvě-
cena. Příčiněním jeho založena byla i »Ob-
čanská beseda«. Netřeba při tom se zmiňovati,
že působil ve svém povolání ze skrovných
svých příjmů. Jen láska k stavu a mládeži
jej sílila.

Byl na svou dobu učitelem neobyčejně
hluboce vzdělaným, byl otcem žákům a
bratrem kolegům, staral se o zvelebení školy
své tak, že jméno jeho zůstane na vždy
zapsáno v dějinách českého školství v ce-
lém okolí Stříbrných Hor. Maje vzácný
paedagogický takt a neobyčejně bystrý psy-
chologický smysl, dovedl působiti ve škole
tak, že žádný ze žáků jeho nemůže vzpome-
nouti na něho bez pohnutí. A Čech a vlastenec
— takový vlastenec, jak vykreslil jej Rais
v »Zapadlých vlastencích«, byl celý život.
Neméně byl dobrým katolickým křesťanem,
zbožného křesťanského života. Nehonosil se

láskou k vlastní slovy — ale pracoval po-
ctivě a tiše, a zůstal nám všem příkladem
života obětavého a přičinlivého. —

Zásluhy jeho byly uznávány a oceněny
nejen úřady a představenými škol. ale
i láskou a úctou osadníků, neboť bylo těžko
najíti svědomitějšího učitele nad Šafránka.
Konsistoř Budějovická jme ovla jej r. 1840
»vzorným« učitelem. Jeho Veličenstvo pak
vyznamenal zaslužilého učitele stříbrným
záslužným křížem s korunou, dne 3. listo-
padu 1867, za 50leté působení učitelské.
Vedle toho dostalo se mu mnoho jiných
pochvalných uznání.

Dne 14. února 1871 dokončil Petr Šafránek
svůj zbožný, neúnavný a šlechtný život.

Tělesnou schránku jeho vyprovodilo na
sta včelčích žáků jeho, a s nimi téměř
všecko obyvatelstvo dálného okolí.

Hrob jeho máme po pravé straně hřbitova
Stříbrnohorského a památce jeho žehná celé
město Hory Stříbrné i s okolím, že vychoval
tolik zdárných žáků, z nichž mnozí zaujímají
vynikající místo ve veřejnosti.

Jednoho ještě momentu v působení Ša-
fránkově, jako učitele, musím zvláště při-
pomenouti. Velectěné shromáždění! Všim
právem honosi se národ náš svými školami,
neboť ony jsou nejen ozdobou obcí, měst
a celé naší vlasti, ale úctyhodným svě-
dectvím toho, že národ náš po všech těch
útrapách zasazených jemu rukou krutého
osudu, zůstane národem myslícím a po
vzdělání toužícím, jakým byl v každé klidné
periodě své minulosti. Školy naše, toť jsou
ty nejlepší arsenály a nejpevnější tvrze novo-
dobého boje duševního, v němž dobýti
chceme a bohdá dobudeme národu svému
lepší, důstojnější existence mezi národy
evropskými.

Než co by nám prospěly školy sebe
bohatší, sebe nádhernější, kdyby scházela
jim láska mládeže jako dorůstajícího poko-
lení, kdyby tato mládež nespěchala do nich
s radostí a neopouštěla jich s pocitem *hlu-
boké opravdové vděčnosti?* Byly by to
chrámy bez věřících a učitelé v nich kazateli,
marně volajícími na poušti. A proto hleďte
mládeži vštepovati lásku a opravdovou vdě-
čnost ke škole.

Nezapomenutelnému pak učiteli Petru
Šafránkovi dáme svoji vděčnost na jevo,
když ve vroucí modlitbě jeho vzpomenete
a za duši jeho se mnou obětujete »Otče
náš« a »Zdrávas Maria«. »Věčně odpoči-
nutí dej mu, o Pane!«

* * * SMĚS. * * *

Slavnostní večer na počest Msgr. Jos. Němečka, arciděkana v Loukově, pořádá Literární sekce družstva Vlast v domě družstva Vlast dne 24. ledna t. r. v 6 hodin večer. Slavnostní řeč přednese p. školní rada Dr. M. Kovář. — Pozdravné dopisy a telegramy (hlavně z diecése litoměřické a z vikariátu oslavencova) přijímá družstvo Vlast v Praze čp. 570-II.

O kulturním působení »Českého Učitele« píší Učitelské Noviny takto: »Kulturní působení »Čes. Učitele« jeví se ve světle stále »intenzivnějším«. Pomíjíme jeho polemik, jež jsou většinou takového rázu, že se člověku jemnějších nervů nad nimi dělá špatně, ale i ostatní články a zprávy oplývají někdy slovy tak vulgárními, že dlužno přímo pochybovat o tom, psal-li je učitel. Nejnověji zase pěknou takovou četbu předkládá svým čtenářům p. Rs ve článku »Politika a my«. Má to být významný článek, ale zajisté by se i »Nájemník« rozpakoval jej uveřejniti. Mluví se v něm o kochání, o tom, že poslanci se povalují u mámy, že žijeme v politické bryndě, atd. Čtenáři »Čes. Učitele« at si to sice s listem vyřídí sami, jak chtějí, ale jménem učitelstva jako stavu vyslovujeme nad takovým způsobem psaní v listu učitelském nejlubší politování. Tím se stav učitelský před veřejností více snižuje, než zostuditi jej mohou i největší jeho nepřátelé.«

K zemřelému prof. M. Hattalovi, († 11. prosince 1903), jehož vědecká činnost svého času zajisté zasloužena pozornosti a uznání se těšila, upínají se vzpomínky všech, kteří ve známém sporu o rukopis královédvorský stáli na straně obhájců a v Hattalovi spatřovali povolaneho vědce, jenž pravost jich dovede obhájit. K tomu podotýkáme těm, kteří spor tento nesledovali, toto: Důvody Gebauerovy, jež na poli ryze filologickém tento nejlepší znatel staré češtiny vedl, byly zajisté pro nás, nefilology a neodborníky na ráz přesvědčující. Již proto ne, že druhý filolog, rovněž za autoritu platící, prof. Hattala, z této stanoviska filologického pravost rukopisů hájil. Vštípená láska k těmto básním přemáhala přirozeně každou naši pochybnost. Kdo však očividně pro nás (resp. pro mne) rukopisy jako falsa dokázal, byl prof. univ. Dr. H. Máchal.

Týž v museu král. českého prohlížeje Hančkovu biblioteku, tam uloženou, nalezl anthologii ruských básní, na niž vlastnoručně Hanka poznamenal: Ex bibliotheca Hancae. A v této anthologii nalezl prof. Máchal překlady jednotlivých básní, k ruským originálům Hančkovu vlastnoručně připsané, z nichž, jak se nyní shledalo, rukopis královédvorský byl složen. Tak asi mně prof. Máchal v delší rozmluvě zcela populárně svůj názor o původu rukopisů vykládal. Nemohl jsem mu nedati za pravdu. Od oně rozmluvy náležím i já mezi ty, kteří v pravost rukopisů nevěří. Tím ovšem nechci svoji viru, resp. nevěru nikomu vnucovat, ale poukazuji jen na to, že po objevech Máchalových třeba jest strážlivěji na původ rukopisů se dívat.

Politické vyznání učitelstva. — Dle učitele p. Beneše české učitelstvo je takto zastoupeno v různých politických stranách: 1. K Staročechům v ústraní se hlásí starší konservativní učitelé v malém již počtu. Mladých učitelů jest u nich tak málo, že na prstech by je spočítal. — 2. K Mladočechům se hlásí značný počet. Za mladých let prošli mladočeskou výchovou a dále nepostoupili. Věří v prvotní hesla a v dnešní fráze, jsou vším svým názorem zivotním liberály dosti povrchními a proto stárnou se stárnoucím mladočeststvím. V mladočeském prostředí žije se jim velmi pohodlně. (Z veřejně činných uvádím: Schröttera, Kliku, J. Rašína.) — 3. V hlavách mladšího pokolení vybořil se čilý ruch politický z let 1890—95, prožili pokrokové hnutí a s ním rozdělili se na státoprávníky (těch zbylo nejméně, snad také V. Rašín?) — 4. v radikální pokrokaře směru »Samostatnosti« (Mrazík, Smrtka) neb »Osvěty Lidu« (mnoho ve vých. Čechách). — 5. Většina politicky se vzdělávajícího učitelstva souhlasí s programem české strany lidové. Odebírali týdeník »Čas«, nyní obětovnější denník »Čas«, »Naši Dobu«, Laichterovy knihovny atd. a jsou upřímnými realisty, ale jen doma. — 6. Několik učitelův upřímně se hlásí k zásadám strany soc.-demokratické. Jest jich málo a veřejně vystupovat nesmějí. Doklad: Kolegové-konkurenti roznesli o svém spolužadateli, že je socialistou. Již po několikáté byl odmítnut. A zajímavý pro nás fakt: školním úřadům tato přichylnost k socialní demokracii nevadila (výslovně tak řekl inspektor), ale autonomním členům byla trnem v oku. — 7. S *úrodnými* socialisty

sympatizuje víc učitelstva než se soc. demokraty; myslím proto, že jednak nejsou stranou výlučně dělnickou, jednak osobní vliv dvou poslanců je značný: Oblíbený pracovník uč. J. Černý, když byl zvolen poslancem, přihlásil se — více z vnějších příčin než z vnitřní potřeby — ku straně nár. socialistů, a posl. Klofáč, bývalý učitel, svou kamarádkou povahou a demagogickým vystupováním ve schůzích získává přívržence i mezi učitelstvem. — 8. Několik svérázných individualit mezi námi jde s theoretickými anarchisty — ovšem veřejnosti nasmějí býti známi. — 9. Dostí značná část učitelstva jest opatrnicky-konservativně-klerikální, několik z nich stojí v řadách výbojného klerikalismu (Jelínek, Flekáček), ale v poctivost jejich přesvědčení nevěřím. Mám je za pokrytce, kteří hledají nejprve pochválení kněžského, aby jim ostatní bylo přidáno. — V poslední době přihlásili se někteří učitelé (jako Č. Tonder z Česko-brodská) za členy strany agrární; při tom — soudím — není vnitřního podnětu, ale běží o to, aby agráři postoupili aspoň jeden mandát učitelstvu. — Z podaného patrně, že se učitelstvo hlásí ke všem stranám, nejčteněji k Mladočechům a realistům. — V »Klubu české strany lidové« je přes 60 učitelů členy. r.

Svoboda smýšlení. »Český Učitel« v čísle svém z dne 30. prosince pod čarou praví: »Zásadě: Svoboda smýšlení — má se rozuměti takto: Odpadniž censura slova mluveného i tištěného, aby volně mohlo se mluvit proti bohům a Bohu i proti korunám i proti vládám tak, aby opravdu »vědecké badání« bylo svobodno. My učitelé nejlépe víme a cítíme, jak nám svobodu smýšlení ostříhali a ostříhují, zejména svobodu smýšlení politického a náboženského (viz Luegr). Čtení amerických spisů (necensurovaných) otevře řádně rozum, že »se osmělíme zmúdrěti«. V Anglii na př. není censury několik set let, ale u nás ještě straší.« — Čtenáři zajisté to patrně, že slovem svoboda rozumí se naprostá nevázanost. V tom ohledu ovšem svoboda *smýšlení* nemůže býti nikterak omezována. De internis non iudicat praetor. Ale podivno, když tu svobodou smýšlení rozumí se svoboda slova, a že i slovo jest úkon, i svoboda činu. Odtud k absolutnímu individualismu, pod nímž eufemisticky skrývá se anarchismus, není daleko. Pánové potřebují na své cestě

filosofování jen domyslit a ocitnou se mu tvaří v tvař.

C. k. zkušební komise pro školy obecné a měšťanské v Hradci Králové přijímá opovědi ke zkouškám způsobilosti učitelské pro období květnové 1904 opatřené náležitými doklady do dne 10. dubna t. r. Žádosti za dispens podány buďtež nejdéle do konce února. — Žádosti privatistů ke zkoušce dospělosti učitelské přijímá ředitelství c. k. učit. ústavu v Hradci Králové do dne 15. března a žádosti ke zkouškám ze ženských ručních prací do dne 1. května tohoto roku.

Konkurs. Výbor Tiskové ligy vypisuje ceny 50, 30 a 20 K za nejlepší brožury o Husovi. Brožury budou uveřejněny ve spolkovém časopise: »Husitství ve světle pravdy« a přijímají se do 1. května 1904. — Mimo to vypisuje výbor konkurs na povídku nebo román z doby husitské. Nejlepší práce z toho oboru bude počtěna cenou 100 K a bude ve »Vlasti« uveřejněna a zde bude ještě mimo přičtenou cenu obvykle honorována. — Předsednictvo Tiskové ligy v Praze čp. 570-II.

Otázka celibátu učitelek, jež z Moravy, kde návrhem bar. Haupta, na sněmu zemském přijatým, odňata byla učitelkám možnost v sňatek manželský vstupovati. přešla i do Čech a na valné hromadě Jednoty učitelek česko-slovanských byla přetřásána, — nám nikterak těžkou hlavu nedělá. Jsou zajisté, jako v nejčtenějších problémech sociálních, důvody pro i contra. My, majíce tuto záležitost jednak za interní záležitost stavu, jednak přisuzující právo rozhodování o ní těm činitelům, kteří otežé správy školství mají v rukou, stavíme se mimo tabory, jež v této věci proti sobě útočí. Chceme školu křesťanskou, vychovávání mládeže na základě jeho náboženství; zda tak pracovati má učitelka svobodná či vdaná, jest pro nás otázka vedlejší. r.

Měšťanských škol na Moravě je 153, z nichž 84 (55⁰/₀) české a 69 (45⁰/₀) německých. Z 84 českých měšť. škol je 38 dívčích a 46 chlapeckých. Němci mají měšť. škol dívčích 35, chlapeckých 34. Na všech měšť. školách je 19.921 žákův a žákyň a to 10.339 (52⁰/₀) českých a 9582 (48⁰/₀) německých. Na českých je chlapců 5725 a dívek 4614, na německých je chlapců 4412 a dívek 5170 (o 556 více než na českých). Vidno, jak dívčí školství české

je na Moravě, jež má $\frac{3}{4}$ českého obyvatelstva, zanedbáno.

Věda a náboženství. Prof. Dr. Kramář ve stati o náboženství jako prostředku výchovném mezi jiným dí: »Věda neohrožuje podstatných stránek náboženství, ale ovšem je marna vytrvalost, s níž trvá církev na svém středověkém stanovisku, lpíc na podrobnostech dogmatických, třeba byly dávno vědou vyvráceny.« Nešťastná »dogmata«! Slovo stalo se pro »pokrokového« člověka pravým strašákem. Však věru neví z nich ani stý, co vlastně dogmatem katolickým je. Stále se mluví o dogmatech, jež dávno vědou byly vyvráceny. My známe na štěstí dogmata katolická, ale neznáme mezi nimi ni jediného, které by vědě odporovalo a jí též bylo vyvráceno. Nemohl by někdo z pánů, kteří v dogmatech církevních a moderní vědě lépe se vyznají, nám konečně na některé z nich, vědou pochované, ukázati? Snad p. Dr. Kramář? Anebo některý z pokrokových učitelů, kteří se touto velkou frází, jež stala se jich dogmatem, kterému nerozumějíce, za pravé přijímají, stále se ohánějí?

Ve Slezsku bylo v r. 1902—3 veřejných škol měšťanských 17, obecných 524, a to německých 221, polských 147, českých 123, česko-německých a německopolských 33. Z nich bylo chlapeckých škol 39, dívčích 24, ostatní smíšené. Soukromých škol bylo 58 s 10.809 žáky. Do veřejných škol chodilo 108.459 dětí. Bez vyučování byly 353 děti řádně vyvinuté a 1224 duševně i tělesně nezpůsobilé. Na třídu připadalo průměrně 77 žáků. Učitelských osob působilo na školách 1288. Českého ústavu ku vzdělání učitelů ve Slezsku není! —

K otázce nové biblické dějepavy. Loni, v polovině srpna vydána byla: »Krátká biblická dějepava od Monsign. J. Panholzra. Byla ihned v Rakousích zavedena a jak se dovidáme, právě se pracuje též na českém překladě, aby zavedena byla i v diecésích českých. Má být patrně ve všech diecésích předlitavských zavedena též učebnice biblických dějin, jako již zaveden jest jednotný katechismus. V německém »Korrespondenzblattu« dí se o ní, že jest proti užívané biblické dějepavě Schusterově rozhodně pokrokem, ale nikoli takým, jakého bylo by si přáti a jakým by být mohla. My vzhledem ke společnému katechismu, jež nyní vesměs byl zaveden, máme též soud. I na

sám překlad nejednou bylo stěžováno. Neměli by při zdělávání biblické dějepavy někteří zkušení katecheté bráni býti v potaz? A teprve na základě důkladných odborných porad a mnohých dobrozdání mělo by se přistoupiti k vydání nové biblické dějepavy.

r.

* * LITERATURA. * *

Z nakladatelství Cyrillo-Methodějského (V. Kotrba) v Praze.

Bedřich Nietzsche a jeho filosofie. Napsal Dr. Ant. Podlaha. Sešit 1.—2. Vzdělávací knihovny katolické svazek 31. Autor v krátkých, na základě nejlepších spisů o tomto modním »filosofu« psaných státech, jasným slohem vykládá životopis a různé fáse učení Nietzscheova. Všude vzat je nálezitý zřetel k Nietzscheovým spisům. Na tuto opravdu časovou práci důtklivě upozorňujeme. Jest to výborný pramen pro přednášky o vychvalované modle naší nevěrecké doby.

Heřman hr. Černín z Chudenic. Obraz ze života a činnosti jeho. Napsal Frant. Tischer. Sešit 3.—4. Vzdělávací knihovny katolické svazek 29. Obsírný a poutavý životopis katolického šlechtice ze 17. století. Pěkný příspěvek k poznání kulturní výše této doby. — Na vzděl. knihovnu katolickou, již pořádají Dr. Jos. Tumpach a Dr. Ant. Podlaha znovu všechny inteligenty upozorňujeme. Zaslouží hojného rozšíření.

Očekávání národů. Pět konferenčních řečí adventních. Napsal ThC. Josef Ledinský. Homiletické knihovny svazek 9. Vzetlým slohem dovozuje tu autor potřebu spásy, jež jedině nadpřirozené zjevení Boží a vira v ně lidstvu přinestí může. Homiletickou knihovnu, již pořádá čilý v tom oboru pracovník Fr. B. Vaněk, exposita v Křemešínku u Pelhřimova, upřímně doporučujeme.

Z Nakladatelství J. Otly v Praze.

Malý Ottův slovník naučný. Příruční kniha obecných vědomostí. Redaktor Frant. Ad. Šubrt. Sešit 1.—4. Slovník tento jest stručným výřezem všeobecného slovníku Ottova, jež po leta již vychází. Jest prakticky zařízen a četnými ilustracemi opatřen.

Z nakladatelství Ed. Beauforta v Praze.

Dvě ženy. Napsal K. Barancevič. Je ponurý obraz soudobé společnosti ruské, jak nám ho líčí populární romanopisec K. Barancevič ve svém románu »Dvě ženy« (Přítel domoviny): nevěra, vypočítavost a marnivost, toť vady většiny ruských žen. A výminek tak málo! Román Barancevičův operuje prostotou a plastickým líčením.

Větrání a vytápění škol. Tři přednášky, které na výroční schůzi klubu přátel veřejného zdravotnictví v Praze proslavili: Dr. Gust. Kabrhel, profesor hygieny na c. k. české universitě, Pr. Velich, inženýr král. hlav. města Prahy a A. Hrabá, učitel měšť. školy na Smíchově. Cenný literární příspěvek ke školní hygieně. Nakladem Jos. Šafaře v Vidni-VIII. Cena 1 K 20 h.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlročně 3 koruny. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun — Panům knihkupcům slevuje se 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klorikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zaslala se předpl. a adres. roklamac, jež se nepočítá a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákoví, gym. profesorů na Smíchovské; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky Josef Flekáček, říd. učitel v Žižkově u Prahy č. 776; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Frt. Žundálek, katecheta v Praze-Bubnech.

Základové vědecké paedagogiky. — Máme ve vychovávání dáti přednost citu před autoritou? — Kterak Pestalozzi smýšlel o náboženství při vychov. Platy katechetův. — Směs. — Literatura.

Základové „vědecké“ paedagogiky.

Píše prof. FRANT. HORÁČEK.

(Pokračování.)

Také křesťanská filosofie připoustí v přírodě princip evoluční; ovšem jen v rámci druhů, které jsou *podstatně* nezměnitelný.¹⁾ Radikálně rozdílný jest však evolucionismus darwinovský, který veškeré přírodě živé dává vznikati z protoplasmatických buněk, vespolek úplně stejných, z nichž prý povstaly během nescetných tisíciletí přirozené tvary *differencováním* a *organisací*. Pochodem differencním prý stává se, že to, co až posud bylo jednotné, stejnorodé, během času vyvine se v relativně samostatný orgán se specifickou funkcí. Naproti tomu má prý organizace za následek, že různé orgány spojuje ve fyziologický celek.

To jsou ovšem báchorky, které bezpočtukrát byly vyvráceny. A nenapadlo by nám ani, o zbankrotělé hypotese Darwino-Häckelovské se zmiňovati, kdyby základní věty její jako zamrzlé tóny v pověstné trubce Münchhausenově neoživly v troubě nejnovější paedagogiky. Neboť, poslyšme! Na vlas stejně jako každý jiný organismus vzniká a vyvíjí se prý také bytost lidská a její život »duchovní«. Také zde platí prý známý zákon Häckelův: »Ontogenese je opakování fylogenese.« I zde vládne pochod differenční, dle něhož druh organický: »homo sapiens« převádí svůj psychický kapitál dědictvím na své potomky.

Se non è vero, è mal trovato! Přes všechnu břitkost, kterou Goethe ve svém Faustu persifluje výrobu »homunkula«, věří nejnovější paedagogika ve slova Mefistofela:

»Wer lange lebt, hat viel erfahren,
Nichts Neues kann für ihn auf dieser Welt gescheh'n;
Ich habe schon in meinen Wanderjahren
Kristallisirtes Menschevolk geseh'n.« (Faust II. 2.)

¹⁾ Srov. Suarez: »De opere sex dierum« 12, 10.

Podobně hlásá učený doktor Weissmann: »Smíšením klíčnicích zárodků mužského a ženského — Amfimyxis — vzniká buňka nového jedince, který touto cestou přejímá zvláštní vlastnosti obou rodičů. Dědičnost typů záleží na kontinuitě zárodkové buňky.« Ovšem, dalo by se na to odvětiť, že mezi zárodkovými buňkami téhož druhu neobjeví sebe ostřejší mikroskop ni nejmenšího *fysického* rozdílu a opáčiti otázkou, jakým to činitelem vysvětliti se dají různosti somatopsychické u dětí těchže rodičů?

Než nechme zatím učeného pána s pokojem a poslyšme dále! Cituje paedagoga *Beneke*, který předložil otázku: »Jaký substrát nachází učitel na počátku své působnosti?« — a dospěje k závěrku, že budoucnost dítěte také z podstatné části závisí na vývoji plodu »*in utero matris*«. To byla sice už našim prababičkám známá moudrost — rozhodně nové však jest, co náš vědátor požaduje, totiž, aby se učitel zajímal o vývin dítěte už *v embryonálním* stavu. Co ti páni doktoři nebudou ještě všechno od ubohého učitele chtít! Naposled ještě, aby byl každý učitel také magistrem porodnictví!

Úlohou *paedagogické psychologie* prý jest: a) Líčení všeobecně normálního života duševního u dítěte za všech dob jeho vývoje, rozřídění všech úkazů *psychických* na základě podmínek *fysiologických*, zjištění vlivu, který působí moment dědičnosti a okolí, v němž chovanec vyrůstá, stanovení individuálních typů normálních i abnormních atd. b) Vysvětlení pojmů vychovatelství domácího i školského; u tohoto hlavně po stránce školské organizace, hygieny, didaktiky, methodiky a kázně.

Pokud se týče *paedagogiky experimentální*, přísluší ovšem přední vavřin severní Americe, kde v nejnovější době panuje pravá manie v rozkouskování vloh dětských a pozorování těchže pod lupou paemiss *fysických* a *fysiologických*. Druhé místo zaujímá škola francouzská, v níž vynikají Fouillé, Marion, Compayré, pionýři to republikánské školy laické. Naši sousedé Němci, ač jinak v literatuře vychovatelské daleko předčí nad Francouze, teprve ode včírka začínají se hýbatí překládaním dotyčných spisů Američanů a Francouzů. A to z dobrého důvodu. Německý filosof je zvyklý, začítí všecko od fundamentu a každý pojem zařadití čistě do škatulek systému, neboť jak náš Havlíček říkával: »Němec bez systému ani s lavice nepadne.« Proto také paedagogika německá dlouho stála opodál od pudivitrů amerických francouzských, třímajíc věrně prapor slavného mistra *Herbarta*.

Však i zde nastal úplný rozkol.

»Die bisher von der Pädagogik überwiegend sanktioniert gewesene Psychologie Herbarts gilt in den Augen der heutigen psychologischen Autoritäten durchwegs als abgethan.« (Pädag. Blätter No. 2., 1901, S. 74.) Tak volá do světa jeden vynikající paedagog.

A na trhu knihupeckém hemží se to výplody experimentální psychologie a paedagogiky, z nichž dovolíme si uvéstí pouze ty nejprřednější:

Compayré: »L'Évolution intellectuelle et morale de l'Enfant.«

F. Queyrat: »L'Imagination et ses variétés chez l'enfant.«

Perez: »First Three Years of Childhood.«

Sully: »The Human Mind.«

Moore: »Mental Development of a Child.«

Preyer: »Die Seele des Kindes.«

Preyer: »Naturforschung und Schule.«

Balduin-Ortmann: »Die geistige Entwicklung beim Kinde und bei der Rasse.«

Tracy: »Psychologie der Kindheit.«

Baumann: »Über Willens- und Charakter-Bildung auf physiologisch-psychologischer Grundlage.« A jiných více — celá legie!

U nás, pokud nám známo, hlavně Dr. Čáda zajímá se o totéž odvětví paedagogiky. (Pokračování.)

Máme ve vychovávání dáti přednost citu před autoritou?

Podává FR. NELIBA.

Uvedenou otázkou dotýkáme se problému, jemuž věnováno již mnoho obsažných pojednání navzájem si odporujících. V jedněch hájí se houževnatě cit, v druhých za neomylnou ve výchově se prohlašuje autorita.

Předem podotýkáme, že nejsme tak ješitní, abychom se domnívali, že touto svou úvahou rozluštíme onu spornou otázku, na jejímž rozřešení pracovalo již tolik osvědčených vychovatelů. Nechceme apodikticky říci: »Tak je to a ne jinak.« Ale chceme se spíše postavit na stanovisko kritické.

Pro větší jasnost nebude dojista od místa, když aspoň v krátkosti si naznačíme, jakými důvody oba protivné tábory hájí své stanovisko.

Poslechněme nejprve důvody těch, kteří praví, že ve vychovávání jest třeba dáti citu přednost před autoritou. Čeho dosáhnete tím — volají — když dáte dítě pocítiti moc své autority? Donutíte dítě k poslušnosti, poněvadž jste silnější, ono se podrobí z bázně před vašimi hrozbami. Ano, vy dosáhnete toho, čeho si přejete. Než jaký je tento výsledek? — Pouze materialní, a pro toho, kdo věc pozoruje z blízka, nemá výsledek tento valné ceny. Je to výsledek fysického násilí — a to vše! — To není rozhodnutí, to není poslušnost vycházející z *vůle*. Dítě je *přemoženo*, ale ne *přesvědčeno*.

Nejsouc ještě schopno silného odporu, ono ustupuje. Vykonává daný rozkaz proto, že nemůže jinak. A tak zdá se, že je poslušným. Zatím však odpor vnitřní, který dítě v sobě potlačuje, poněvadž vidí, že je bezmocným, ten roste vždy hrozivěji a hrozivěji a nečeká na nic jiného než na sílu, která mu dosud schází, aby pak odpor tak dlouho utajovaný mohl otevřeně vybuchnouti.

Tělo jde — ale duch odporuje, — záda se ohýbá, ale *vůle* se vzpírá, protestuje, vzdoruje.

Nic není nemoralnějšího — pokračují — nic škodlivějšího nad tuto brutální disciplinu, která jedná bez jakéhokoliv výkladu, která ani dost málo se nestará, aby dítě vše vysvětlila a objasnila. — Pravého opaku je třeba. Promlouvejte *k srdci* a *appellujte* na *rozum* dítě; *přesvědčte* je, že vaše rozkazy jsou moudré, *dokažte* mu, že jsou v každém ohledu spravedlivé a takto na místo stroje, který jen mocí a nátlakem je v činnost uváděn, budete míti »*intelligenci*«, která uvažováním vaše rozkazy pochopí, budete míti »*rozum*«, který nahlédne spravedlivost vašich požadavků a »*vůli*« svobodnou, která ochotně poslechne.

Jenom když takovým způsobem budete pokračovati, poslušnost dítku vskutku bude činem morálním, daleko rozdílným od trpného se podrobení, vynuceného strachem, který nepřipouští ani úvahy ani svobodného rozhodnutí. — —

Slyšme nyní, jak hájí svoje stanovisko zastanci autority.

Věru — praví druhý tento systém — čekati, až bude dítko *dosti velké*, aby mohlo uznati spravedlivost vašich rozkazů a moudrost vašich rad, to jest asi tolik, jako chtěti začítí pěstovati dítko tehdy, když již máme míti plný a definitivní resultat naší snahy. To znamená zkrátka zřiči se myšlénky, míti snad kdy autoritu nad ním. — Vskutku! Odhalte nám tu záhadu, jakými moudrými prostředky chcete nabádati dítko k poslušnosti, v prvních letech jeho mladosti, v letech to bez odporu nejobtížnějších! Budete snad mluvit o pravdě, o rozumnosti, o morálce k dítku dvou, tři či čtyř- *letému*? Či ponecháte snad dítko jeho libovůli v letech, která jsou pro ně rozhodujícími — Ustoupíte mu ve všem

A věru, chcete-li býti důslednými, musíte mu ponechati plnou volnost, ježto, jak je samozřejmo, nedovede ještě oceniti a nahlédnouti správnost a potřebu vašich rad. — Jestliže však dítko, když si bylo zvyklo *pohodlné neodvislosti*, bude míti v době, kdy přijde k rozumu, dosti síly a vůle, aby na uzdě drželo svoji nezkrocenou povahu, bude-li míti dosti síly, aby krotilo své rozmarné a často nebezpečné choutky pouze proto, že uznává důvody čisté filosofie a rozumování, pouze proto, že uznává cenu ctnosti a jí má v lásce — — pak věru dítko to je zázračné, a pak dáme rodičům a vychovatelům tu skromnou radu, aby u toho dítku sami se rad dožadovali.

A pak ještě otázku. Kdy se má vlastně *začítí* s vychováváním, kdy je čas nejhodnější? Bude to snad ve 12 či v 15 letech, anebo snad ještě později? To bychom rádi věděli!

A konečně, když tedy ona doba vychovávací počne, začnete svěřenci svému nyní vše rozumně vykládati. Je však známo, že dítky v těchto letech bývají se svými otázkami nevyčerpateľny.

Což však, když dítko dá vám otázku indiskretní, choulostivou anebo nerozřešitelnou? Jaký pak výklad v tomto případě mu učiníte?

Tu na místo vši argumentace dá se odpověď vyhýbavá — nepostačitelná. Než dítko nedá se tak snadno odbýti; tu jednoho krásného dne, když jeho nároky budou neuskutečnitelné a přehnané — začnete mu *odporovati*. A to je věru osudné! — Nebylo by proto snad bývalo lépe právě tím *začítí*!?

Nuž končíme a pravíme, že *bez autority první* vychování, které je nejdůležitější, je zholo nemožné. — —

Podali jsme v krátkosti náhledy obou stran. Pokusíme se nyní o analýsi zmíněných teorií.

Problém je asi tento Kterému z těchto dvou obecných postupů ve vychovávání má se dáti přednost? *Mírnosti*, která přesvědčuje, anebo *přísnosti*, která pououčí? *Cítu* nebo autoritě?

Je-li nám dovoleno zcela svobodně pronéstí svůj náhled, pak neváháme prohlásiti, že se přikloňujeme ve vychovávání pro postup druhý, a podávajíc resumé svých mnohonásobných zkušeností, pravíme:

•S citem pochodíme *někdy*: autorita však doděí se výsledků *mnohem častěji*. —

Přidržující se ve vychovávání citu, vychováme si snad »mazlíčky«, dítky spíše *něžné než oddané* — autoritou však vychováte si dítky, které pro vás budou míti úctu a jejichž hlavním vodítkem bude *povinnost*.

Toto přesvědčení, které zde podáváme, opírá se o následující úvahy, a to, dle našeho soudu, rozhodující.

Nejprve jest třeba zjednati si poslušnost, a to zjednati si ji *dříve, než může dítko rozumovati o rozkazech, kterých se mu dostává*. A v tom je právě chyba postupu citového.

Když chceme při vychovávání postupovati tak, že chceme dítko přesvědčovati, znamená to asi tolik, jako stavěti dítko r. a. roveň s jeho vychovatelem. A to ovšem není bez nebezpečí. Neboť v tom případě musí se dítku dovoliti disputovati, odporovati a zavrhovati. To znamená eventuelně nechat se opravovati a snad »poraziti«, jestli totiž na námitky dítka odpověď nepřijde v čas neb nedostává-li se vychovateli duchapřítomnosti.

Takovéto disputace i kdyby z nich rodičové »vyšli vždycky vítězně, jsou jen nevhodné a směšné.«

Co velmi často a nevyhnutelně se přihází jest, že dítko, vehnáno do úzkých, nechce se přece jen tak poddati a brání se na konec odpověďmi a argumentacemi absurdními.

A následek toho!?

Rodiče se horší pro tak nesmyslné odpovědi, a když jejich trpělivost jest vehnána do krajnosti, končí disputaci se svými dítkami dovoláváním se autority své zkušenosti. Často ztratí i chladnokrevnost a nebývá věru řídkým úkazem, že otec unaven směšnými námitkami svého mladého protivníka, začne mu dosti rázně povídati něco o pošetilcích a hlupácích. — Takové bývají obyčejně konce těchto rozhorů nemístných a neprozřetelných.

(Dokončení.)

Kterak Pestalozzi smýšlel o náboženství při vychovávání.

(Přednesl 14. srpna 1903 ve valné schůzi spolku katolických učitelů

Jos. Šauer z Augenburgu, c. k. školní rada.)

(Pokračování.)

V témž spise líčí spisovatel obšírně, kterak zpusťlá dívka šlechtická dána do jistého kláštera, jehož šlechtická představená byla pověstna svou přísností k ostatním rovněž šlechtickým řeholnicím, a jak smutný byl výsledek nevhodného si počínání s dívkou v tomto ústavě.*)

Křesťanství je to nejvyšší, po čem nejvznešenější člověk usilovati může.**)

Budete ve své škole činiti divy, budete-li v Boha důvěřovati a zůstanete-li věrnými dílu Hospodinovu, jemuž se věnujete, přese všechny obtíže, na které narazíte.***)

Jest to pravda: každé vyučování a každá vychovatelská snaha, která vychází z našeho hříchu a jest dílem našeho hříchu a naší sobeckosti, jest jako prokleta.†)

*) Lienhard und Gertrud III. (S. W. 3, 305. a d.) — **) Lienhard und Gertrud IV. (S. W. 4, 16.) — ***) Lienhard und Gertrud IV. (S. W. 4, 60.) †) Lienhard und Gertrud IV. (S. W. 4, 61.)

Důvěřujte v Boha, věřte, modlete se, buďte trpěliví, a číňte, co můžete, a uvidíte divy ve své škole. *)

Křesťanský život domácí a jeho vlastní svatyně, domácí světnice, otce, matku a dívky věrou a láskou spojující, jest a musí proto také nezbytně býti považována jako posvátný základ každé dobré křesťanské školy a ta jako božský, posvátný prostředek zajišťující, posilující a udržující pravou křesťanskou víru a život v domácích světnicích a v domácnostech. **)

On (učitel) nepovede vaše dívky k mnohému vědění, nikoli k neprospěšnému a zbytečnému vědění, on je povede, by to, co jest užitečné a nezbytné, *dovedly* a tím aby je *poznaly*. On je nebude učiti snít a dloubat, on je bude učiti jednat a žít. On je bude věrou učiti poznávat smysl a cenu víry, láskou smysl a cenu lásky, myšlením ducha a cenu myšlení a práci ducha a cenu pracovitosti. — On se bude snažiti, vaše dívky k tomu vésti, by síly a schopnosti své přemáháním sebe a sebevládou povznesly nad moc tmy a nad žádost těla a krve, a tím příjemnými se staly před Bohem a před lidmi. ***)

Tak jako byl přesvědčen, že soudnost v člověku nepěstuje se mluvením o soudnosti, nýbrž posuzováním samým, že umělost a obratnost nepěstuje se mluvením o umění, nýbrž cvikem v umění: rovněž byl přesvědčen, že víra a láska nepěstují se mluvením o těchto vznešených a posvátných základech vnitřního života našeho, nýbrž skutečným životem ve víře a lásce.

Jsouce přesvědčení, že pravá důvěra u lidí vzniká jenom ze skutků, které dík každého dobrého srdce lidského vymáhají, hleděli oba, Gertruda i on (učitel Glühlphi), cit vděčnosti dítek k sobě denně povzbuzovati svým přičiněním a láskou; a že rovněž tak poznávali souvislost pravé důvěry lidské s důvěrou v Boha a vírou v Boha spolu s upřímným a vřelým citem: činili také vše, by cit dítek svých pro dobrodiní Boží živě v nich vyvinuli, a snažili se, by tato dobrodiní jim jakožto skutečnost v jejich vnitřním i vnějším životě denně živě před očima stály a tak city vděčnosti v nich budily, z nichž pak by důvěra a láska k Bohu nezbytně musila vyplývati.

Život vzdělává, a vzdělávající život nezáleží v slovech, ale ve skutcích. †)

Že nezbytno, vzdělání ducha a vzdělání v umělostech podříditi vzdělání srdce, mravnímu vzdělání, leží na bíledni. Dítě věří a miluje dlouho, prvé než myslí a pracuje. ††)

S farářem mluvil (šlechtic Arner) o nesmrtelnosti duše a pravil, že život a utrpení Ježíše Krista jsou mu větším toho důkazem, nežli jeho z mrtvých vstání; a jistota, že člověk může jednati na vzdory nejmocnějším pudům své přirozenosti a pro jiné trpěti a umříti, aby se cítil lepším, větším a dokonalejším, nežli kdyby tak nečinil, jest mu větším důkazem nesmrtelnosti nežli vše, co by o tom bylo možno říci. †††)

Mezi lidmi, kteří nakaženi jsou morem rozumovým a citovým, je věčně nepřátelství jako mezi semenem ženy a mezi semenem hada, a snaha, uštknouti v patu a potřítí hlavu, nemá konce, a čím výše nemoc stoupá; tím větší je zuřivost uštknouti a potřítí. *†)

Náboženství. Jako ranní mlha ustupuje slunečnému paprsku, když s jasného, tichého nebe na ni se snese, tak ustupuje divoký roj kalných pudů naší neosvícené přirozenosti paprsku tvé svatosti, když s jasného, tichého nebe naň se sneseš.

Ty kladeš meze vzteku lidskému a nesmyslnosti jejich.

Ty žehnáš jejich myriádám v bázni Boží svazkem míru a svým jemným svatým Duchem.

*) Lienhard und Gertrud IV. (S. W. 4, 63.) — **) Lienhard und Gertrud IV (S. W. 4, 66.) — ***) Lienhard und Gertrud IV. (S. W. 4, 70.) — †) Lienhard und Gertrud IV. (S. W. 4, 204.) — ††) Lienhard und Gertrud IV. (S. W. 4, 226.) †††) Lienhard und Gertrud V. (S. W. 5, 80.) — *†) Lienhard und Gertrud V (S. W. 5, 120.)

Ty povznášíš člověka nad bezpráví a dávaš ctitelům svým velkomyslně snášeti tvrdost poštelců.

Ty dávaš člověku moudrost v jeho jednání a povznášíš jej nad dílo rukou jeho. Ty konejšíš kypící krev a tlukot pukajícího srdce.

Tebou dokonává zákonodárce nesmírné své dílo.

Jako zkrocený lev bezpečně kráčí, veden rukou krotitelovou: — tak kráčí člověk s čistým srdcem, veden rukou zbožnosti, jako by nebyl synem svobody a králem loupeže. Proč bych jej neměl tak jmenovati, když jeho přirozenost nesmírné činí nároky, když jeho pudy jeví nezdočnou moc po svobodě a loupeži? Posvátné a božské! bez teba nezkrátí žádný zákonodárce syna svobody a krále loupeže.

Jestliže ty jej neposvětiš, v poutech moci lev promění se v hada, který každému poutu uklouzne; on prodere se pod základy věží a zamechovatělými šterbinami zdí, a zůstane v jejich poutech, čím byl dřívě, synem svobody a králem loupeže, ale s jedovatějšími zuby.

V nejhlubším nitru člověka zuří věčná vzpoura proti nezbytnosti a povinnosti, — ale moc tvé zbožnosti upokojí bouři věčné vzpoury; a když připojí se moudré vzdělání státní, tvým vedením dospěje člověk tam, že chce býti, čím býti má. On povznáší se tvou láskou, že se obětuje a v přemáhání svých zuřících pudů nalézá dokonalost svou.*)

Pověra a modlářství. V okovech pověry neumírá moc náruživosti, a syn svobody a král loupeže nenabude čistého srdce u oltářů hlupství, a vnitřní zuření neřestí neuklidní se tajemnůstkářským svěcením.

Také tvá láska jest vázána k tvé modle. Ty přetrhávaš svazky míru pro jediné slovo.

Ty činiš bezpečnost a blahobyt státu, jako almužnu žebrákovu závislou na tvém mínění.

Ty vlaješ prapory vraždy, jako by to byly prapory lásky.

Znalkyně bdy! Ty voláš zpusťle k své klamně útěše, ty chváliš je v jejich nouzi, a voláš je hlasem ubohých osiřelých kuřátek pod železná křídla svá; a když vražedný jestřáb vznáší se nad jejich hlavou, v úzkosti následují rády a bezhlavě hlasu tvého a bývají zardouseny.

Syn svobody a král loupeže jest tvůj věrný, a ty používáš zmatku ve státě a dluhů velmožů a žebroty chudých k prospěchu svému.

I zbožná mysl ctnosti stává se služkou tvou. Komu rozum běřeš, ten ti slouží; když zpusťlému lidu, jenž jako třtina větrem se zmitá, a jako tonoucí, jenž každého stěbla se chytá, ruku svou podáváš, jíž jsi jej uchvátila.

Ty jsi se stala lidem málo menší Boha; a služba tvá jest národům na zemi nad službu Nejvyššího.

Ty vyšvihuješ se, jedovatá! zákonodárci za řádra, a usmrcuješ jej, cítíš-li, že nesmyšlí s tebou, a že by's v jeho klíně nebyla jista.

To jsi činila vždycky!**)

(Pokračování.)

Platy katechetův.

Návrh nové petice za úpravu hmotných poměrů katechetských.

Katechetové škol měšťanských a obecných podali v roce 1898 vys. sněmu král. Českého uctivé petice, jimiž chtěli dáti podnět ku změně zákona zemského ze dne 14. prosince 1888, aby právní poměry jejich upraveny byly příznivěji. Tyto petice došly přijetím nových ustanovení, jednak do zákona ze dne 8. dubna 1903

*) Lienhard und Gertrud V. (S. W. 171. a d.) — **) Lienhard und Gertrud V. (S. W. 5, 175. a d.)

(v příčině povinnosti vyučovací), jednak do zákona ze dne 27. ledna 1903 (v příčině služného a podmínek pensionování) vyřízení příznivého v míře skrovné.

Okolnost tato, jakož i provádění nového zákonného ustanovení v příčině snížení povinnosti vyučovací, nutkají katechety, aby opět jako petenti obrátili se k vysokému sněmu.

Při nové soustavě platů, kteráž provedena jest v zákoně ze dne 27. ledna 1903, vzata za základ zásada zajisté spravedlivá: »Stejná kvalifikace, stejné povinnosti, stejné služné.« Všeobecně se uznávalo, že »kde se shledává různá kvalifikace, má se to také v příjmech těchto činitelů vyjádřiti a že se to nejsprávněji vyjádří tím, když se příjmy, zvláště kvinkvenálky těchto učitelů náležitě zvýší. (Referent školské komise p. posl. Frt. Schwarz v sezení sněmu dne 18. prosince 1900.)

Dle té zásady dostalo se učitelům škol měšťanských — se zřetelem k těžším podmínkám kvalifikace — vyššího služného a vyšších kvinkvenálek, než učitelům škol obecných. Rovněž učitelkám literním dostalo se — zajisté se zřetelem k těžším podmínkám kvalifikace — vyššího služného, než učitelkám industrialním, na týchž školách ustanoveným a působícím.

Avšak u katechetů zásada ta důsledně uplatněna nebyla.

V podmínkách k dosažení kvalifikace k úřadu učitelskému na školách měšťanských a obecných pro učitele světské na jedné a pro katechety na druhé straně trvá dojista nerovnost. Podmínky k dosažení kvalifikace pro katechety škol měšťanských i obecných jsou v podstatě stejné, jako pro učitele škol středních (předběžné studium 12leté) a jsou jistě těžší, než pro učitele škol měšťanských a více ještě obecných (předběžné studium asi 7leté).

Hledě zajisté k těmto těžším podmínkám kvalifikace, sněm království Českého schválil již dne 9. května 1899 návrh školské komise, aby »stálé platy zvláštních učitelů náboženství na veřejných školách národních upraveny byly zvláštními příznivějšími předpisy.«

Také veleslavná c. k. zemská školní rada v přípise veleslavnému zemskému výboru ze dne 5. května 1899 vyslovila sice náhled, »že by se poměry učitelstva světského a duchovního v zásadě měly srovnávati,« avšak hned dodala, že »by slušelo vzíti náležitý zřetel na vyšší předběžné vzdělání a delší studia odborná, jež se od katechetů vyžadují.« (Ve zprávě zemského výboru ze dne 11. dubna 1900 tisk CVII. str. 5.)

A přece nedostalo se katechetům ani vyššího služného, ani vyšších kvinkvenálek.

1. Bylo jim přiřknuto služné, jako učitelům I. třídy. To však má týž smysl a význam, jako ustanovení dřívější, dle něhož příjmy katechetů byly tytéž, jako učitelů (nikoli podučitelů) na příslušné škole — a není to tedy předpis »příznivější«, pro jaký se sněm v resoluci ze dne 9. května 1899 jednomyslně prohlásil.

Vyjmutím katechetů z kategorie učitelů II. třídy bere se sice jakýs zřetel na delší přípravná studia, ale zajisté nikoliv »náležitý«, jež vzíti doporučila c. k. zemská školní rada. (V notě ze dne 5. května 1899.)

Katecheta následkem delšího studia odborného může do služby školní vstoupiti později nejméně o 5 let. V té době může již učitel světský dosáhnouti místa učitele I. třídy, a dle odstavce 4. § 20. zákona zemského ze dne 27. ledna 1903

po desítileté službě od zkoušky způsobilosti (tedy ve 12 letech po absolvování paedagogia) musí toho místa dojíti. Tudiž jen v méně příznivých případech a jen po několik roků (nejvíce 7), služné učitele světského může býti nižší než služné katechety (ve stejném věku), mnohých pak případech může býti stejné a po 12leté službě napořád jest stejné.

Tu jest patrno, že »zřetel na vyšší předběžné vzdělání a delší studia odborná, jež se od katechetů vyžadují« v ustanovení služného katechetů naprosto nedošel náležitého výrazu.

Docela jinak — se zřetelem k různé kvalifikaci — upraveno jest služné učitelek literních a industrialních. Učitelkám literním přiřknuto jest vyšší služné, než učitelkám industrialním, nejen na počátku služby, nýbrž ještě více v dalších letech služebních. Různost ve služném trvá tu od počátku po všechna léta služební.

Považují-li se industrialní učitelky za zvláštní kategorii, mají důsledně i katecheti býti považováni za zvláštní kategorii a má se rozdíl v podmínkách kvalifikace důsledně v jejich příjmech vyjádřiti.

V úpravě služného katechetů a učitelů světských s jedné — a učitelek literních a industrialních s druhé strany — jest tedy zřejmá nedůslednost.

Žádají tedy katecheti, aby zákon opraven byl tak, aby katechetům — se zřetelem k těžším podmínkám kvalifikace — přiřknuto bylo vyšší služné, a to, poněvadž podmínky kvalifikace u všech katechetů jsou stejné, aby také všem katechetům přiřknuto bylo stejné základní služné, bez rozdílu, zdali působí na škole obecné neb měšťanské, v pozdějších letech služebních pak aby příjmy katechetů nebyly nižší, než ředitelů škol měšťanských.

Zemský výbor ve jmenované již zprávě ze dne 11. dubna 1900 praví, že úpravě výslužného položil za základ zásady platné pro úředníky zemské, vykazující vzdělání akademické.

Co překáží, aby zemský výbor také úpravě služného katechetů položil za základ zásady platné pro úředníky zemské, vykazující vzdělání akademické?

2. Kvinkvenálky novým katechetům přiřknuty v téže výši, jako učitelům světským (§ 26.).

Již zemský výbor ve své zprávě ze dne 11. dubna 1900 uznával, »že by náležitý zřetel na vyšší předběžné vzdělání a delší studia odborná, jež se od katechetů vyžadují«, slušelo vyjádřiti také »příznivější úpravou přídavek služebních« a v téže zprávě uvedeny jsou také výpočty zemské účtárny, jaký by byl finanční efekt, kdyby kvinkvenálky katechetů byly o něco vyšší, než kvinkvenálky učitelů v té době.

Avšak přece nedostalo se katechetům kvinkvenálek vyšších, než učitelům.

Zásada, že »kde se shledává různá kvalifikace, má se to také v příjmech vyjádřiti a to nejsprávněji, když se příjmy, zvláště kvinkvenálky přiměřeně zvýší,« kteráž v příčině služného katechetů nedošla vyjádření přiměřeného, v příčině kvinkvenálek katechetů nedošla vyjádření žádného.

Pročež žádají katechetové, aby zákon opraven byl tak, aby zásada o vlivu různosti v podmínkách kvalifikace na výši kvinkvenálek provedena byla důsledně i při katechetech, a přiřknuty jim byly kvinkvenálky o určitá procenta vyšší, než učitelům škol měšťanských.

Aby nebylo pochybností a sporů, budiž při tom prohlášeno jasně, že kvinvenálky počítají se katechetům od ustanovení ve službě školní, podobně jako od tohoto termínu počítají se srážky do pensijního fondu. I při takovém počítání let služebních zůstanou katecheti v získávání kvinvenálek pozadu za učiteli a to opět z té příčiny, že po delším studiu odborném přirozeně později mohou vůbec vstoupiti do služby školní.

(Dokončení.)

◆ ◆ ◆ SMĚS. ◆ ◆ ◆

Z družstva Vlast. — Ke družstvu Vlast přistoupili za členy zakládající: Jeho Eminenci ndp. Leo kardinál Skrbenský, kníže arcibiskup pražský; J. M. ndp. Dr. Jos. Doubrava, biskup v Hradci Králové; Dr. Jan Marek, metrop. kanovník u sv. Víta v Praze; Dr. Ign. Steinochr, profesor realných škol v Žižkově; Fr. Kužela, farář v Dlouhomilově; Otto Kozlík, kurat. nemocnice císaře Františka Josefa ve Vídni; Johanneum, útulna učňů v Praze; Národní Uč. vzděl. spolek v Radnicích; Sv.-Josefské Jednoty ve Spáleném Poříčí a v Dolních Počernicích; Kat. Cyrillo-Methodějský spolek pro Drholec a okolí. — Nový člen J. M. ndp. biskup Dr. Jos. Doubrava zaslal svému bývalému spoludruhu v semináři, Dr. Rud. Horskému dopis, z něhož vyjímáme: »Z uznání zásluhných snah družstva Vlast a práci na dobro svatě naší věci již vykonaných, ochotně přihlašuji se za zakl. člena družstva. Činím to s přáním nejrůznějším, aby Pán Bůh žehnal počínání družstva a jeho obětavým pracovníkům hojně odměnil.« — Nové členy a předplatné přijímá a objednávky vyřizuje: administrace družstva Vlast v Praze, Žitná ulice, čp. 570-II.

»Lidé, kteří nemají pojmu o vychování.« »Český Učitel« (čís. 18. ze dne 13. ledna) píše tímto ušlechtilým tonem: »Kdežto ve Francii vyhánějí klášterníky ze škol, uvádějí je do škol v Krajíně, následkem nedostatku učitelstva. Lidé, kteří nemají pojmu o vychovávání, mají dítky vychovávat. Školním sestram v Šmihelu u Nového Města, které mají již soukromou 5třídní dívčí školu, povoleno bylo zříditi tam veřejnou školu s polo-denním vyučováním. — Ve Vačach u Litic svěřeno bylo vyučování tamnímu kaplanu Alojsiu Smukavci, který vyučuje v kaplance,

dokud nebude postavena nová školní budova.« »Č. U.« patrně neví, že kaplan i »klášterník« musí studovati vychovatelství a to důkladněji, než mnohý z jeho organisovaných, nežli vůbec vyučovati může. Rovněž mu asi neznámo, že kandidátky učitelství, a mezi nimi sestry řeholní, ve velkém procentu podstupují zkoušky s daleko lepším prospěchem, nežli kandidáti učitelství. — Schází jen k nabubřelosti »Č. U.«, aby si napsal: »Jen já mám patent na vychování; jen u mne je všechna vychovatelská moudrost k dostání.« r.

Sebevraždy studujících. V poslední době udály se v Praze dvě sebevraždy žáků středních škol a to přímo ve školní budově. Jedna na c. k. reálce na Malé Straně, druhá v c. k. reál. gymnasiu v Křemencové ulici. Rozumí se, že ihned všechna vina dávana škole, středoškolskému systému, krutosti profesorů atd. Zemská školní rada již loni rozeslala na všechny ředitelství středních škol intimát, v němž na povážlivě přibývání sebevražd studujících upozorňuje a vybízí katechety, aby častěji na ohavnost tohoto činu poukazovali a žáky důtklivě v tom směru varovali. Jako by to katecheté již z povinnosti své dávno nedělali! Ale podivno! Ostatních profesorů zemská školní rada nevybízí v tom smyslu, aby se snažili lepší a vznešenější názor na život svým žákům vštípit. Jako by oni neměli tutéž povinnost, žáky vychovávat! — A smutných případů takých, poněvadž tu jistá náказа mravní je patrna, bude přibývat, dokavad náboženské vychování bude zanedbáno, dotud se nepodaří katechetovi a učitelům vštípit žákům křesťanský názor životní.

»Učitel a kněz nepatří do zastupitelstva vůbec«, tak prohlásil agrárník, zemský poslanec p. H. Srdínko. »Č. U.« za to zle se naň horší a nabádá mezi řádky učitelstvo, aby proti jeho kandidatuře na říšskou radu v čas agitovalo. Že kněz do zastupitelstva nenáleží, to »Č. U.« shledává zcela v pořádku, ale když někdo se dotkne

rovněž tímto měřítkem — jehož nesprávnost i my uznáváme — učitele, jak je zle! Hle, pravá »svobodomyšlnost«, jež chce svobodu jen pro sebe!

Stálá výstava školská, museum Komenského a Učitelský slavin nalézající se ve farní budově u Panny Marie Sněžné na Jungmannově náměstí v Praze, nemohly být na podzim minulého roku otevřeny, poněvadž ve všech místnostech byla vyměňována okna, což trvalo do prosince m. r. V zimě nemohou být rovněž přístupny, poněvadž není možno místnosti vytápěti. Výbor výstavní opatřil mnohá díla ku kreslení, jež jsou zatím interestentům vyložena v okresní knihovně učitelské.

Okr. šk. rada Novobydžovská vydala učitelstvu následující výnos: Čís. 3709. Řízení kůru, obstarávané učitelstvem. Nelze popřít, že chorregentství, obstarávané učiteli třídními a najmě učiteli školou řídícími, zvláště svými funkcemi pohřebními na vnitřní pořádek školy a školní službu vůbec rušivě působí. C. k. okresní školní rada uvažující o všech službách učitelské a chorregentství se dotýkajících poměrech a hledíc spolu k tomu, že nyní po úpravě příjmů služby učitelské při šetrném ovšem způsobu životního učitelé mohou dle místních poměrů rodiny svoje slušně vyživovati, usnesla se ve sborovém zasedání dne 24. listopadu 1903 na tom, učitelstvo upozorniti, že ve všech těch případech, kde služba chrámová zvláštním řediteli kůru živobytí zjednatí může a kde učitelé pro toto vedlejší zaměstnání vlastním povolání svému dokonale věnovati se nemohou, vedle vnesení c. k. zemské školní rady ze dne 24. dubna 1871, č. 2650. u veledůstojných vikariátních úřadů zakročí, by učitelé kůr řídící samostatnými řediteli kůru nahrazení byli. Ostatně očekává c. k. okresní školní rada, že učitelé, kde případy výše vytknutého druhu jsou, nevyčkajíce úředního zakročení, sami chorregentství se vzdají a prostřednictvím správy školní svůj úmysl sem oznámí. Připomínáme, že opatřením tímto nechce c. k. okresní školní rada nikterak další pověsti součinnosti učitelstva co do povznášení hudby chrámové a chrámového zpěvu na překážku býti, majíc ovšem dle povinnosti své na paměti v přední řadě zájem školní služby. Úř. list hejtm. Novobydžovského čís. 12. z 15. prosince 1903. — Zcela souhlasíme s tímto nařízením. Kde dle stávajících poměrů může se zříditi místo samostatného ředitele kůru, nechť duchovní

správce sám o to pečuje moudrým a taktickým způsobem, aby se tak stalo. Absolventi varhanické školy při pražské konservatoři jsou často léta bez zaměstnání. K čemu pak škola tato jest? A duchovní správce nebude namnoze vydán častému chikanování učitelvarhaníka, který každé chvíle hrozí obstrukcí, ale může v duchu církevních předpisů úkonů na samostatném řediteli kůru žádati.

Konečně přece doznal též »Český učitel« (čís. 7. ze dne 6. ledna 1904) barvu, že není to jen klerikalismus, ale náboženství vůbec, jež je mu trnem v oku. Píše na str. 356. doslovně: »Militarismus vysává a zabíjí nás hmotně, klerikalismus (lépe snad řečeno náboženství) utlouká nás duševně.« Nu vida, co nyní pokrokového, organisovaného učitele *utlouká*. Co jiné povznášelo a povznáší, co jiným dává vyšší smysl života, to duševní rozvoj, dle náhledu »Českého Učitele«, dusí. Jen jako do památníku uvádíme tu výrok berlínského univ. profesora Harnacka, jehož Dějiny dogmat si tolik pokrokoví lidé (či spíše nepřátelé katolické církve) polibovali. Týž ve svém díle »Das Wesen des Christenthums« str. 188. dí: »Náboženství, t. j. láska k Bohu a bližnímu je to, co dává smysl životu, nikoli věda. Čistá věda je věci vznesenou, a běda tomu, kdo si jí málo váží nebo smysl pro poznání otupuje. Ale k otázkám: Odkud? Kam? K čemu? nedává věda právě tak žádné odpovědi, jako před 2—3000 lety.«

Věda a víra. Universitní profesor mnichovský Güttler ve svém spise: »An der Schwelle des 20. Jahrhunderts« dí: »Věděni a věření — mluveno abstraktně — jsou tak málo v protivě k sobě, že spíše náboženský výklad věci začíná právě tam, kde empirický zůstavil nás bezradnými.«

Vojsko a školství. Zajímavá statistika mezi oběma činiteli byla provedena švýcarským listem. Uvádíme tu pořadem jednotlivé státy, kolik korun připadlo na jednotlivého občana platíti na vojsko (na 1. místě) a školství (na 2. místě): Anglie 25 K — 6 K, Francie 24—5, Německo 18—7, Dánsko 11—3, Rusko 10—2, Švédsko 9—4, Rakousko-Uhersko 9—2, Itálie 9—1, Rumunsko 9—5, Norsko 8—4, Belgie 8—5, Švýcarsko 8—15. Tato statistika ukazuje, že katolická vláda v Belgii se velmi utěšeně stará o školství, kdežto zednářská Itálie osmkrát méně než o vojsko. Také naše mocnářství se nemůže chlubit, že by si příliš hledělo školství. Moloch militarismu vyssaje

obyvatelstvo, na vzdělání lidu pak se nedostává peněz.

Koktání. Tato vada se dnešního dne považuje právem za psychický nedostatek, který záleží na nesprávné představě. Potvrzuje to okolnost, že koktavi sami pro sebe bez chyby čtou, kdežto v přítomnosti jiných pozorují na jich tazích úzkost, a proto slabiky těžko vycházejí z úst. Možno tedy vyléčiti koktavost jen doševním působením; dlužno je poučovati, aby se přemáhali a sebrali. A tímto způsobem dlužno začítí již i u dítek.

* * LITERATURA. * *

Patronát mládeže. Věstník zasloužilého díla *P. hraběte Ledochovského* nastupuje IV. ročník svého trvání. Sličná dřívější jeho úprava ještě jest tu četnými vyobrazeními obohacena. Kronika ústavu, jež je v čelo čísla umístěna, ukazuje nejlépe, kolik dobrého asy! Patronát mládeže již vykonal. Věstník, v němž zábavné články s poučnými v pečlivém výběru se střídají, vřele doporučujeme podpoře a přízni všech křesťanských lidumilů.

Pramen života v Nejsvětějším srdci Pána Ježíše. Přednesl a napsal prof. Dr. *Jan Nep. Jindra*. Cyklus přednášek, jež v triduu Nejsvět. srdce Kristova konal p. spisovatel k bohoslovcům. Jsou tu obsahem bohaté i sličnou formou podané řeči. O cíli našem a cestě k němu; o hříchu; jas v hlavě, v srdci žár; ne spernes modica, o lásce k církvi. Spis tento výběrně může prospěti duchovním řečníkům. Proto naň všechny důrazně upozorňujeme.

Z nakladatelství Cyrillo-Methodějského (V. Kolrba) v Praze:

České květy. Rodinná obrázková revue pro zábavu a poučení Pořádá Dr. *Ant. Podlaha*. Roč. IV. Sešit 1.—4. Z cenného obsahu uvádíme: J. B. Baar počíná román: Barák a dítě. B. Brodský: Jezero, Fr. Leubner: Pod mrakem. A. Dostál: Za chlebem. Básně Aug. Rozsypalové. Zprávy divadelní a zajímavá směs. Vybrané ilustrace, umělecky dokonale, zdobí každý sešit. Revue naší katolické inteligenci budiž vřele doporučena.

Bedřich Nietzsche a jeho filosofie. Napsal Dr. *Ant. Podlaha*. Vzdělávací knihovny katolické svazek 26. sešit 3.—4. Zasloužilý spisovatel na základě nejlepších spisů o tomto „moderním filosofu-básmníku“ dokončuje tu své důkladné studium v dalších státech: Nietzsche prorok nadčlověka, morálka nadčlověka, stanovisko Nietzscheovo k náboženství ve třetím období jeho filosofického vývoje, vůči modernímu demokratickému hnutí a ženské otázce, Nietzscheova nauka o věčném návratu neboli o věčné střídě věcí, jeho spis Antikrist a j. Práce Dr. Ant. Podlahy jest velice instruktivní pro ty, kdo chtějí Nietzschea se stanoviska našeho blíže poznati. Hodí se táž výběrně jako pomůcka ku přednáškám. Proto ji vřele doporučujeme.

Čechie. Obrázkový a zábavně poučný měsíčník pro českou domácnost. Řídí Jan Pauly. Roč. III. sešit 1. Z obsahu vyjímáme Vlasty Pittnerové

povídku: Setkání u kapličky, Leubnerova básně Koleda o sv. Štěpánu a zajímavé hlídky: náboženskou, zdravotnickou, přírodopisnou, besídku dámskou a dětskou. Zajímavá vyobrazení přináší každé číslo. Křesťanským domácím vřele doporučujeme.

Charles Dickens: Nicholas Nickleby. Z angličtiny přeložila Marie Charbuské. Sešit 17.—18. Dílo nejlepšího humoristy anglického, plné svěžesti, jest poutavou četbou každému čtenáři.

Z nakladatelství Ed. Beauforta v Praze:

Přítel domoviny. Prostině a přece tak poutavě líčí v Příteli Domoviny ruský romanopisec *K. Barancevič* ve svém románu »*Dvě ženy*«, těžkou úřední kariéru svědomitého, ale nepovímaného petrohradského »činovníka«. Když konečně dosáhl povýšení a stojí na prahu lepší budoucnosti, ocitá se jeho žena na pokraj propasti mravní zkázy. Před-svůdníkem zachráni ji jen nemoc dítěte.

Z Nakladatelství B. Kočího v Praze:

Obrazárna pro českou školu a rodinu přináší ve svých sešitech 33.—39. tato vyobrazení: Quido Reni: Matka bolestná, Václav Jansa: Belvedere, letohrádek královny Anny; Jaroslav Věšin: Mláčení koňmi v Bulharsku; Jan Novopavský: Watzmann u Berchtsgadenu; Hanuš Schwaiger: Antverpy; Alois Kalvoda: Skály na baště; Luděk Marold: Na závodisti. Každý obraz provází instruktivní výklad. Obrazárna zaslouží největšího doporučení jak pro svůj umělecký výběr tak pro velikou, u nás do té doby nevidanou, láci.

Papírnický závod družstva Vlast má hojný výběr obrázků k prvním sv. přijímání a k první sv. zpovědi a prodává je v ceně:

a) obrázky k prvému svatému přijímání:

1. Domácí po 2 h, (100 za 1'50), po 4 h (100 za 720), tři druhy po 14 h (100 za 12 K); 2. štyrsko-hradecké od firmy »Styria«: různé druhy po 18 h (100 za 18 K) a jeden po 6 h (100 za 6 K); 3. mnichovské od firmy Müllerovy: po 18 h (100 za 18 K), tři druhy po 22 h (100 za 21'60); loňský a letošní obraz k prvním sv. přijímání od této firmy nemáme; 4. berlínské — zvláště krásné — od firmy Albrecht a Meister: po 6 h (100 za 6 K), po 8 h (100 za 8 K), po 12 h (100 za 11 K), po 16 h 4 druhy (100 za 16 K), po 40 (100 za 40 K), a po 60 h — těch máme na skladě jen něco málo.

b) obrázky k první svatě zpovědi:

1. Berlínské: — velmi vkusné a umělecky provedené — po 4 h (100 za 2'50), po 8 h dva druhy (100 za 8 K), po 12 h (100 za 12 K), po 16 h (100 za 16 K); 2. mnichovské: po 18 h (100 za 18 K) a po 20 h (100 za 20 K).

Poznámky: 1. Přichozím do Prahy radíme, aby si tyto obrázky osobně prohlédli a podle vůle ty ony si vybrali, 2. Všecky obrázky tuto uvedené mají české nápisy, avšak objednalí jsme většinu těchto »druhů i s německými nápisy, takže i Čechům mezi Němci působícím můžeme posloužit. — 3. Do těchto obrázků vložíli jsme veliký kapitál, i nemůžeme vzorky těchto obrázků zdarma rozesílati. Kdo si přeje vzorky, tomu je účtujeme. Objednatel obrázků platí poštovné nebo dopravu po dráze, my navzájem hrádíme balení a dopravu na poštu nebo na dráhu.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půllétně 3 koruny. Do krajů německých, Bůšny a Horcegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun — Pánům knihkupcům slevujeme o 25 procenta „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumním, klorikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zaslala se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zaslány buďtež Em. Žákovi, gym. profesorovi na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky Josef Flokáček, říd. učitel v Žizkove u Prahy č. 776; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Frt. Žundálek, katecheta v Praze-Bubnech.

Základové vědecké paedagogiky. — Máme ve vychovávání dáti přednost citu před autoritou? — Kterak Pestalozzi smýšlel o náboženství při vychov. Platy katechetův. — Směs. — Literatura.

Základové „vědecké“ paedagogiky.

Píše prof. FRANT. HORÁČEK.

(Pokračování.)

Při tomto ruchu moderní paedagogiky stojí věru za uváženou zjev, že princip evoluční, na němž jest založena, stal se čerstvým kvasem také pro didaktiku a methodiku učitelskou. Ale zde působí jako kultura poltvých hub. Neboť vedle psychologie dětské vůbec mluví se již také o psychologii psaní, čtení, mluvy, počítání, o psychologii citů, vášní, o psychologii pudové, charakterů atd. Paedagogika moderní čili *positivní*, jak se ráda nazývá, opatřila sobě hned celý arsenál přístrojů a method ke stanovení nových fakt psychologických, z nichž uvádíme pouze psychologický *experiment*, měření aesthesiometrem, ergografem atd., diagram statistický, interview a tak řečené: konference psychologické. O těchto předmětech sdělíme zde to nejnmutnější.

Psychický experiment jest buď přímý neb nepřímý.

Přímý, pozoruje-li experimentator sama sebe. Nepřímý, pozoruje-li osobu druhou, aneb přijímá-li od ní data, kterých táž osoba získala pozorováním sama sebe.

Experiment přímý. Děti samy pozorují a zaznamenávají (?) dojmy, které různá podráždění smyslová neb námahy fysiologicko-psychické v nich vzbudily. Moderní paedagogika to přivedla již tak daleko, že přisáhá na dítky dvouleté, které píší memoiry svého duševního vývoje.¹⁾

Nad jiné vynikají v tom ohledu experimentátoři američtí a angličtí.

Gilbert konal pokusy se žáky, jichž číslo dostoupilo výše skoro půl druhá tisíce a zkoumal různé stupně postřehování smyslového za různých dob vývoje.

¹⁾ Viz D. Tiedemann »Memoiren«. B. Perez: Th. Tiedemann et la science de l'enfant 1881. — Biolog Tiedemann, žijící ke konci 18. stol., byl otcem podivuhodného synáčka, který od druhého roku svého věku psal na svém životopise. Paedagogové starší považovali to za pouhou hříčku — avšak hříčka tato jest povýšena za doby novější na orakulum paedagogické moudrosti. Pozn. spis.

Žáci byli stáří mezi 6.--17. rokem. I shledáno při tom, že žáci věku stejného rozličně posuzovali sílu světla, velikost předmětů, tíhu závaží, výšku tónů, jakož i že doba reakce na podráždění nervů nápadně se různila. Ovšem že různost tato u žáků věku nestejného byla obyčejně ještě větší.

Experimenty s pamětí. K stanovení síly paměti navrhuje fyziolog *Binet* u žáků nejmenších metodu následující:

Učitel nakreslí na tabuli přímku a upozorní žáky, aby se na ni dobře podívali. Za 5—10 vteřin smaže obrazec a narýsuje celou řadu přímek různé délky. Mezi jinými také takovou, jejíž délka je totožna s přímkou pokusnou a vybidne žáky, aby mu přímkou tu vyhledali.

Pro žáky poněkud dospělejší radí *Ebbinghaus* předřikávati řadu slov, která nemají žádného věcného významu, a postupně zjistiti, kolikráte musí žák říkadlo opakovati, aby je dovedl plynně odřikávati z paměti. Pro příklad uvádíme zde jedno takové říkadlo, upravené dle jistého německého slabikáře:

»Jeden otec měl 3 syny, kteří sluli:
 Šak, Šakšaverak, Šakšaverakšakovimini.
 Soused jeho měl 3 dcery, které sluly:
 Sip, Sipsivelip, Sipsivelipsipevimini.
 Ty provdaly se za syny sousedovy:
 Šak pojal Sip, Šakšaverak Sipsivelip,
 Šakšaverakšakovimini Sipsivelipsipevimini.«

Ovšem že podobná říkadla mohou sloužiti také za brus výslovnosti.

Měření obrazotvornosti. Nejlepším cvičením obrazotvornosti zdá se býti luštění rebusů, koničků, šarád, kryptogramů, hádanek a t. p. hříček. Neboť to, co navrhuje *Ebbinghaus*, aby totiž žákům předkládány byly lístky s kusým neb zkomoleným tiskopisem za tím účelem, aby žáci vlastní vynalézavostí doplnili scházející slabiky a slova, při čemž by doba, které k tomu potřebují, sloužila za měřítko jich fantazie — metoda tato, díme, neznačí nic jiného, než metodu rebusovou.

Měření síly pojmotvorné. To potkává se s obtížemi tím většími, čím subtilnější jsou »differencované« úkony psychologické. Neboť plyná reprodukce správných výměřů, která druhdy stotožňována byla s ostrovtipem a jasnou tvorbou pojmů, má více činiti s pamětí, než s rozumem. Proto *Dr. James Sully*,¹⁾ vynikající učenec v oboru experimentální psychologie, navrhuje jiný prostředek. Měřítkem síly pojmotvorné má býti větší neb menší rychlost, s kterou žák dovede rozpoznati různé jedince téhož druhu pojmového, při čemž od příkladů snadných, kde podstatné přívlastky pojmové bijí do očí, učitel posloupně přechází k příkladům spletitějším, kde přívlastky zmíněné jsou méně nápadny neb docela zatajeny. Tak na př. velryba není ryba, nýbrž ssavec; rtuť není kapalina, nýbrž kov, diamant je uhlík, svinka korýš, cibule a hlízy jsou kořeny, šiška je plod atd.

Měření soudnosti může se diti dle téže metody jako zkoumání fantazie a síly pojmotvorné, jelikož funkce psychické nejsou nikdy ryze izolované, ale vždy jakosti smíšené.

¹⁾ »Handbuch der Psychologie für Lehrer« übersetzt von Dr. Stimpfl 1898. Leipzig, Verlag von Ernst Wunderlich.

Tudíž tam, kde fantazie a síla pojmotvorná do popředí vystupují, v zápětí jich také soudnost ke svému právu se hlásí. *Dr. James Sully* kromě toho doporučuje pro žáky odrostlejší řešení úkolů arithmetických a měřických. Doba, které chovanci k správnému vypracování potřebují, může prý býti měřítkem soudnosti. Chyby ve vypracování se vyskytující na míru soudnosti ovšem působí poměrem nepřímým.

Proti náhledu tomuto dalo by se leccos namítati. Především tolik, že zmíněnou metodou dala by se sice měřiti soudnost specificky mathematická, avšak nikoli správnost úsudků vůbec. Můžeť zajisté někdo obdařen býti bystrým rozumem a určitou soudností, pokud se buď jedná o jednoduchý syllogismus, jehož věty dovede přehlédnouti, aneb jehož obsah jest obzvláště způsobilý, aby v paměti snadno byl udržen, a když potřeba toho káže, lehce reprodukován býti mohl. Sběhlost mathematická má za nezbytnou podmínku onu duchapřítomnost, která dovede jednak ze základních vět řetězem úsudků vyvoditi celou řadu vět nových, a — což je hlavním — tuto řadu přehlédnouti jedním mihnutím oka, jako vojevůdce podřízené šiky, aneb jako hráč v šachy figurky na šachovnici, aby mohl s jednotlivými veličinami operovati, jak toho soudnost jeho vyžaduje. Leží na bledni, že schopnost zde vyličená vedle správné soudnosti předpokládá také výbornou paměť a čilou obrazovnost, tak že dovoleno jest tvrditi: »Dobrý matematik dokazuje, že vládne dobrým úsudkem« — avšak bylo by mylné tvrzení, že chatrný matematik bývá z pravidla duch chatrné soudnosti. Ovšem, že často špatný matematik také v logice vůbec pokulhává. Tolik dovolili jsme si poznamenati k odůvodnění své pochybnosti, kterou chováme v tomto případě v účinnost metody Ebbinghausovy.

(Pokračování.)

Máme ve vychovávání dáti přednost citu před autoritou?

Podává FR. NELIBA.

(Dokončení.)

Představme si mladého člověka v šestnácti neb osmnácti letech, vychovaného »metodou citovou«.

V čase, když je takořka zpit neodvislostí a žízni rozličnými touhami a žádostmi, myslíte, že tu dostačí také jen měkká sentimentálnost nebo rozumářské úvahy, se aby udržely na uzdě rozpoutané jeho vášně?

Myslíte, že tu postačí, když matka obrátí se ke svému dítěti a bude k němu melodramaticky volati: »Nešťastné dítě, ty mne již nemáš rádo!« Myslíte, že tento výkřik na ráz dítě odzbrojí a že bude ihned povolné, poslušné — přeměněné!?

Lykurg, chtěje markantním způsobem svému národu dáti ponaučení, použil k této lekcí dvou psů — sourozenců. — Oběma nedostalo se však stejného vychování. — Jeden z nich, abychom tak řekli, byl hýčkán, druhý však byl držen v přísné disciplíně.

Jednoho dne položil zákonodárce u vchodu do náměstí Spartského misku s připraveným chutným masem, a sám stál opodál, drže v ruce zajíce. Na rozkaz

Lykurgův byli nyní psi puštěni. V tom okamžiku pustil také Lykurgus zajíce, kterého byl v ruku držel. — První ze psů, onen zhýčkaný, — aniž by si zajíce všimnul, hnal se k míse; druhý však, v přísnosti vychovaný, nedav se svéstí chutným masem, pustil se ihned za zajícem. — První ztratil svou přirozenou povahu, druhý ji zachoval a zdokonalil.

Pamlsky, měkké lůžko hodí se pro psička, který není ničím jiným, než mazlíčkem některých slečen. A jedině přísnou kázní dovedeme si vypěstovati dobrého psa honičiho, nebo ostražitého strážce.

Pokračujme v porovnání.

Vezměme příklad, že někdo má syna — a psa. Nelekejme se tvrdosti tohoto porovnání, však za nedlouho uvidíme, že porovnání to není nevhodné.

Jak bude zacházeti se psem?

Hledí si ho připoutati, snaží se, aby pes poznal pána a jeho dům; nedopuští mu pobíhatí dle libosti. Snaží se naučiti ho poslušnosti, užívaje brzo hrozby, brzo lichocení, brzo metly, brzo kouska cukru a to rozvázně a za vhodných příležitostí. Zvyká ho dále čeliti nebezpečí, aby se nebál ani trní na cestě, ani vody v řece, ani hukotu lokomotivy, ani křiku jdoucích. Zvyká ho, aby nekousal, když ho hladí, aby se nevzpouzel, když je trestán. Přivádí ho časem mezi psy dobré, aby si zvykal a od nich se naučil jejich dobrým vlastnostem.

Nuž dobrá, ať ten, kdo věnuje psu takovou péči, věnuje aspoň takovou svému synu.

Slyšíme však výtku! »Autorita«, řekne se nám, »zjedná disciplínu.« Zdaž však nezničíte jí v dítěku všecku něžnost a jemnost? Sama autorita bez ohledu na cit zdaž nevysušuje srdce? Přednosti této metody, trochu až příliš vojenské, zdaž nahradí všechny vlastnosti a šťastné tužby potlačené tímto nerozumným rigorismem?«

Na to odpovídáme, že nechceme popírati vzácného a užitečného vlivu, jaký může míti a má cit na výchovu; ovšem jenom v tom případě a za tou podmínkou, když použijeme této druhé metody postupně v oněch dvou velkých činitelích ve výchově, a to tak, že *napřed jde disciplína a pak působení na cit a přesvědčování.*

Výtka předcházející, která nemůže nikterak oslabiti přednosti autority, kterou zastáváme, výtka ta dává nám příležitost ukázati, že *vychování započaté disciplínou, může a má se doplniti výchovou srdce.* Když se však *započalo* methodou druhou, methodou citu, a pak uznána byla nedostatečnou, tu jest bezvýsledné, chtítí nyní bráti útočiště k disciplíně.

Na to chceme poukázati v následujících řádkách.

V prvních letech ponechává se velmi často dítěku úplná vůle; může dělati co chce. — Řekne se: »To, co si dítěko přeje, jsou obyčejné věci tak nepatrné ceny, že si ani dost málo nezadáme, jestli mu v tom či onom ustoupíme a věci dožadovaných mu dáme. Máme snad pro tak nepatrné věci vyvolati nějakou »scenu«, vzbouřiti dům, rozhněvati se do krajnosti, protože jsme přísnými a chceme vychovati dítěko v kázní? Není lépe ustoupiti tak prostému přání, které konec konců nemá do sebe nic špatného .? Bylo by to jen zbytečné škádlení a zpozdilé zlobení dítěka, odpírati mu snad kousek papírku, bezvýznamnou hračku nebo jinou některou maličkost.«

Tu však třeba činiti rozdíl.

Dejme dítětu předmět žádaný; budiž!

Neustupujme však, když jsme mu byli jednou něco odepřeli.

Nezáleží na tom, jakou cenu má věc, o kterou jde. O hračku zde nejde. Jedná se zde o to, zda dítětu žadonicímu a neústupnému na konec my ustoupíme, a věc, kterou jsme mu odepřeli, přece jen mu povolíme. To je závažné, aby dítětu snad poněmáhlu nepoznávalo, že »Ano« a »Ne« jsou u nás jen pouhá synonyma. A nebezpečno jest, když dítěto vidí, jak se opravujeme, jak jsme nedůslednými a lehkomyšlnými.

Když v letech prvních, nechtějící útočiště bráti k autoritě a ke kázní, dítětu budeme jen ustupovati, pak, až vyroste, jeho neústupnost stane se pohoršlivou, jeho zpupnost nesnesitelnou; — budeme se sami za ně hanbiti.

»Nyní musíme obrátit«, řeknou si rodiče po některém pohoršlivém výstupu, »od nynějška musíme ho držeti »zkrátka«. Teprve nyní začne se mluvit o autoritě! Škoda však namahání! Je již asi pozdě — —. Dítěto si již *zvyklo neposlušnosti*, jako naopak dítěto vychované v kázní, *zvyklo si poslušnosti*.

Jestliže však rodiče nicméně chtějí začít s přísností u dítěta, kterému po tolik let ponechávali plnou vůli, pak setkávají se s takovým odporem fysickým, s takovou zatvřelostí, že rodiče sami, postrašení bojiště opouštějí. Mají-li však rodiče tolik energie, že nepovolí, pak dítěto roztrpčeno nad náhlou změnou v chování rodičů, bude chovati v srdci svém nenávisť a klnouti bude rodnému krbu, kde bylo ztrestáno; neboť dítěto je již ve věku, kde pýcha cítí již živě všecky rány pokoření.

Uzavíráme z toho: *metoda autority nemůže následovati po methodě citu.*

Vezměme na konec na poradu logiku. Ta nás poučí, že je správně *napřed nůtiti autority*, ježto dítěto v prvních svých letech není ani dosti rozumné, aby pochopilo naše přesvědčování, ani dosti moudré a silné, aby přemohlo samo sebe. *Potom apelujme na jeho srdce*, na jeho cit, když dítěto již vyroste a bude již pánem svého rozumu. Takovým způsobem s výsledkem můžeme použítí obou method ve vychovávání, kteréž, řekneme, jsou stejně působivé, dovede-li se jich v logickém pořádku užítí: *Přísnost* nejprve, potom *mírnost* v působení na cit.

Kterak Pestalozzi smýšlel o náboženství při vychovávání.

(Přednesl 14. srpna 1903 ve valné schůzi spolku katolických učitelů

Jos. Šauer z Augenburgu, c. k. školní rada.)

(Pokračování.)

On (Arner) věděl a pravil, že žádná moudrost zákonodárná nedovede zcela odstraniti zdroj věčné bídy na zemi, a že nejlepší občanské smýšlení nestačí, mysl člověka povznést k takovému zůšlechtění, jehož třeba, aby skutečně byl upokojen. Pouhé připoutání člověka na nezbytné potřeby vezdejší utlačuje srdce. V potu tváře své a v dusném prachu svém se nepovznese sám nad sebe, tím méně nad bezpráví, a v díle rukou svých zahrabán umírá jako nádenník bláta.

Arner viděl toho potřebu, zůšlechtění člověka slabého, líného a tak snadno klesajícího a s takovou zálibou na zemi lpícího službou Nejvyššího docílití a dokonatí, a proto neopomenul, konati vše, aby zamezil ducha pověry a velmi nebezpečný vliv duchovenstva na rozumové vzdělání lidu a jeho občanskou bezpečnost a jeho práva; ale právě tak pečlivě svůj milovaný lid blaživým požitkem pravého uctí Boha, živou vědeckostí

k jeho vznešenému Synu, opravdovou a dětsky upřímnou snahou po darech jeho milostného, čistého, svatého Ducha k takové dokonalosti povznéstí, které lidstvo je schopno, když vedle opravdového, moudrého, občanského vzdělání požívá blaha ušlechtilé, ryzi a neporušené úcty Boží.*)

Odpoledne (v neděli) byly jeho (farářovy) služby Boží rozmluva s lidem. Stál uprostřed svých osadníků, jimž tyto lidové rozmluvy měly sloužiti k jejich náboženskému vyučování. Celá osada byla rozdělena na šestadvacet oddělení. Všem osadníkům bylo dvakrát do roka v pořadí těchto oddělení, od nejstaršího starce až k sedmiletému dítěti, k oltáři předstoupiti; on pak uprostřed těchto farníků hovořil s nimi po způsobu přirozeného lidového a vesnického vyučování, jež byl spolu s důstojníkem (učitelem) nastínil, o Bohu, povinnostech a poměrech životních. Mluvil o poměrech lidí, jež zevrubně znal, nechal starým i mladým vyprávěti o každé užitečné zkušenosti, kterou ve svém okruhu učinil, nechal pak jiné v hovoru se účastniti, kterak také oni ve svých poměrech zkušeností užili, nebo kterak také oni ve svém oboru podobné zkušenosti učinili.**)

Dějiny velikého světa, nebo raději velikých měst nedokazují nic zřejměji, nežli že tento přelud naší doby, osvěta, vede-li si jednostranně a nezakládá-li se na pravém blahobytu lidu, na dobré domácí mravnosti a na občanské moudrosti, snadno může zvrátiti se tak, že člověka svrhne ve stav zhovadilosti (abrutissement), blízký stavu zdivočlosti, v němž náboženské blouznění proti této osvětě mohlo by se zdáti jako světlo nebeské, jež uprostřed dýmu a kouře strašného požáru zemského svítí.***)

Učení náboženské jest právě tak málo jediným základem veškerého občanského řádu, jako jest jediným základem řemesla krejčovského a ševcovského. Náboženství má býti bez odporu božské, a bázeň Boží bez odporu ke všem věcem prospěšna; avšak jeho učení jde lidskýma rukama a lidskými hubami a nezřídka se pokalí. Proto bylo by vždy dobře rozlišovati na učení náboženském to, co je lidské, od náboženství samého. Jemu samému a lásce a důvěře v Boha, citům vděčnosti člověka k jeho Tvůrci atd., nelze lépe prospěti, leč když svůj domácí řád, svou schopnost, sami sebe a své rodiny před veškerým zmatkem, přede vším neštěstím zachovají, rozvážlivostí a pečlivostí sílu svých žádostí a náklonností, svým spolutvůrům pomáhati a jim dobře činiti, pevně založí a zabezpečí.†)

Jiný lidový spis Pestalozzův v podobě povídky jest »Krištof a Alžběta«. Jsou to úvahy o povídce »Linhart a Gertruda« ve způsobě rozhovorů. Líčí se v něm, kterak v rodině za večera čte se spis »Linhart a Gertruda« po statich. O každé z nich rozpře se hovor, při němž mnohé nové, namnoze duchaplné myšlénky přijdou na jevo. Na konec každého rozhovoru uvedeny jsou hlavní myšlénky z celé rozmluvy jakožto výsledek k zapamatování.

Některé myšlénky dotýkající se věcí náboženských, ovšem bez souvislosti, zde uvedeme.

Od nejtělejšího věku vpravují nám slovy víry a Písma vše, co ve světě jest dobrého a pravého; připojují k takovým pojům víry a Písma všechny radosti a všechny povinnosti tohoto života a veškeru útěchu a naději v onen život; vlevají nám toto spojení všeho dobrého se slovy Písma a víry takřka s mlékem mateřským. A jestliže pak v pozdějším životě tato slova a pojmy uvádějí se v potupu, činí se lhostejnými a opovrhlivými, děje se s námi jako s dětmi, jež od malička tomu byly navykány, při všem myšlení a jednání svém přesně dle svých milých rodičů se řídití, a které potom v pozdějším věku za to dojdou výsměchu a potupy. Jako upadá se v nebezpečí, že vnitřní stroj veškerého jejich smýšlení a jednání v samém středu své síly se zruší, když zboží se jim řád, dle něhož od malička byly zvyklé totéž mysliti a činiti: zajisté rovněž tak se to má s lidem, když slova, jimiž vyjadřuje svou zbožnost, svou bázeň Boží, svou lásku a svou víru, lehkomyšlně a drze uvádějí se v žert a v posměch.††)

*) Lienhard und Gertrud V. (S. W. 5, 182.) — **) Lienhard und Gertrud V. (S. W. 5, 184.) — ***) Lienhard und Gertrud V. (S. W. 5, 207.) — †) Lienhard und Gertrud V. (S. W. 5, 222.) — ††) Christoph und Else. (S. W. 6, 83.)

Ve které zemi spravedlnost stala se lidu předmětem nadávek, potupy a veřejného opovržení, tam také božská spravedlnost nezůstane mu více předmětem vážnosti a úcty.*)

(*Opakování nejdůležitějšího.*) Že lehkomyšlnost, zpustlost a tupení náboženství obyčejně bývají pohromadě, a že jedno i druhé činí lidi nešťastnými a ve vlastním slova smyslu jim domy požará.

Že žádný člověk, má-li dobré srdce a čest v těle, nemá jiného pro náboženství a věci víry tupiti a jemu se posmívati, tím méně jej zatracovati.

Že prostý člověk na venku téměř napořád stejně málo věcem náboženským rozumí a rozmanité formule věroučné téměř vesměs bez rozumu odbřeptává.

Že všickni dohromady příliš málo víme o tom, co je nad klenbou nebeskou, a proto dobře učiníme, když o tom nebudeme mluvit příliš mnoho a způsobem, jako bychom tam již bývali.

Že by se v hostinci alespoň při druhé konvici nemělo mnoho mluvit o věcech náboženských.**)

(*Opakování.*) Způsob, kterým děti obyčejně od učitelů a mnohdy od farářů v kostele k učení bývají povzbuzovány a poháněny, docela nepodporuje a nechrání nevinnost, čistotu srdce a duševní klid dítek v té míře, jako lze cvičením v domácí světnici.

Že při staré odrohovače člověk usne a při nové písni opět se probudí.

Že jest proto dobře staré zámky, staré kostely, stará práva, staré písně a staré kutny časem také zase vyciditi a znova upravití.***)

Člověka lze zajisté spíše od krádeže a ode všeho zlého odvrátiti, projevíme-li mu lásku a vedeme jej vhodně k víře v nebeského Otce lidstva, nežli když zemi naplníme šibenicemi a káznicemi.†)

Seslabuje-li se vnitřní úcta lidu k tomu, co by mu mělo býti svato, trpí tím zcela jistě, věř tomu kdo nebo nevěř, zároveň majestát trůnu, posvátnost kostelů a vnitřní štěstí domácnosti.††)

Můžeš býti jist, že všechny káznice a naležince, pevnosti a šibenice k pravému domácímu štěstí národnímu nepřispívají tolik, jako tiché působení jediného faráře, který pro své povolání má hlavu i srdce jak náleží v pořádku.†††)

Jošt. Zajisté! Všecko utrpení škodí člověku mnohem méně, nalezá-li útěchu, podporu a soustrast, nežli kde mu to chybí. A kde málo úcty k náboženství u lidu, tam je vždy také málo útěchy, málo podpory a málo soustrasti s utrpením člověka.

Křištof. A naopak, kde je útěcha k náboženství, tam mají dokonce i obřady a nepodstatná mínění náboženská na pomoc a radu a útěchu veliký vliv.*†)

(*Opakování.*) Že církevní kázeň před časy mnohým zločinům domácím učinila přítrž.

Že církevní kázeň jest přece dobrá věc, byť i zneužívána byla.*††) —

Znám selskou osadu, kde jeden takový hrdina nové doby přivedl to tak daleko, že nejschopnější jinoši ve vsi, kde on je ustanoven, ukáží ti na mapě úžinu Davisovu a cestu do Vých. a Záp. Indie, ale starých cest na pastvině trním zarostlé nezná téměř nikdo víc nežli starý pastýř a *pilný* farář má za to, že učinil se zasloužilým o celý svět a že svůj lid přivedl o sto kroků hvězdám blíž, nežli jeho sousedé.*†)

Křištof. Ano, Bedřichu, člověk musí se Boha báti, rodiče své milovati, a vrchnost a kdo vůbec mu je představen, ctíti, chce-li, aby se mu dobře vedlo na zemi.†**)

Jošt: Zvláště nenech se kněžními zaslepití jménem náboženství, hledají-li peněz. Učí-li o nesmrtelnosti, můj milý, pak jich poslechni a vděčně jim věř; neboť jest to slovo Boží, a chceš-li býti nábožným, budeš jemu věřiti a v ošklivosti míti člověka, který u lidu víru

*) Christoph und Else. (S. W. 6, 85.) — **) Christoph und Else. (S. W. 6, 95.) — ***) Christoph und Else. (S. W. 6, 176.) — †) Christoph und Else. (S. W. 6, 205.) — ††) Christoph und Else. (S. W. 6, 235.) — †††) Christoph und Else. (S. W. 6, 301.) — *†) Christoph und Else. (S. W. 6, 302.) — *††) Christoph und Else. (S. W. 6, 312.) — †**) Christoph und Else. (S. W. 6, 321.) — †***) Christoph und Else. (S. W. 6, 334.)

v nesmrtnost podkopává a slovo Boží tupí před slabými, ubohými lidmi, kteří ho tolik mají potřebí. Takový jest jako člověk nesmyslný, který ti tvůj chléb vezdejší hání, a seno žere a krmivo dobytčí. Můj milý, prchej před šilencem, který tupí to, na čem celé zástupy tvých bratří se občerstvují a posilují. Naděje na nesmrtnost vštípena je hluboko do srdce tvého, kdo ji hlásá, hlásá slovo Boží, jež vštípeno je hluboko v srdci tvém; proto prchej před člověkem, jenž ji popírá a na víře v Boha nenalézá záliby ani radosti. Jej neteší pokrm nejlidštější.*) (Pokračování.)

Platy katechetův.

Návrh nové petice za úpravu hmotných poměrů katechetských.
(Pokračování.)

Učitel absolvoval ústav učitelský v 19. roce věku, po zkoušce způsobilosti pro školy obecné může míti v 21. roce věku, a tudíž první kvinkvenálku v 26. roce věku. Katecheta absolvoval studia theologická ve 24. roce věku, a kdyby ihned přišel do služby školní a počítala se mu léta od ustanovení, nabyt by nároku na první kvinkvenálku až v 29. roce věku, tedy o 3 léta později, než učitel. Rovněž ovšem i další kvinkvenálky nabývá o tři léta později, než učitel, stojící s ním ve stejném věku. Bylo by tedy spravedливо, aby katechetům první zvýšení služného přirčknuto bylo již po 2leté službě.

Zákon sám katechetům ukládá menší počet týdenních hodin (nejvýše 25) než učitelům (30). Avšak v zákoně »katechetském« jest zvláštní ustanovení, kteréž se provádí tak, že katecheti, ač jim zákon ustanovuje menší povinnost vyučovací, ve skutečnosti mají povinnost tu značně těžší, než učitelé jiní. Jest to ustanovení v § 3. zákona zemského ze dne 14. prosince 1888: »Zvláštní učitel náboženství zřízen jest na určité škole; může mu však uloženo býti za povinnost, aby bezplatně převzal vyučování náboženství také na jiných školách a to až do nejvyššího počtu stanoveného v § 2.«

V tomto odstavci praví se sice, že katechetovi může uloženo býti za povinnost, aby převzal vyučování i na jiných školách, ale provádí se to tak, jako by tam stálo »musí«. Třeba měl katecheta na škole, na níž jest ustanoven 18, neb 20 hodin, ukládá se mu, aby ještě na jiné škole převzal tolik, aby měl nejméně 24 hodiny.

Učitelům světským zákon ukládá větší povinnost vyučovací: »Míra povinnosti učitelské řídí se podle potřeby školy. Vyučoval-li by učitel v tém dni více než 30 hodin, budiž za to zvláště odměněn (§ 51. zák. říšského ze dne 14. května 1869). Avšak neukládá se jim, by i na své škole učili 17 a méně hodin, aby převzali hodiny ještě na jiné škole, takže ve skutečnosti nikdy nevyučují 30 hodin týdně, velmi zřídka 25 a průměrem:

	v třídě I.	II.	III.	IV.	V.
na obecných školách 8 třídních chlapeckých	17	19	21	23	23 hod.
» » » dívčích	17	19	23	25	24 »
na měšťanských školách chlapeckých (3 třídních) průměrem					22 hod.
» » » dívčích					17
učitelé odboru gramatického méně,					
» technického více.					

*) Christoph und Else. (S. W 6, 335.

Ačkoliv tedy zákon katechetům ukládá vyučovati o 5 hodin týdně méně než učitelům světským, katecheti ve skutečnosti vyučují o 1—8 hod. týdně více, rok co rok. Příčinou toho jest často okolnost, že se příliš dlouho odkládá se zřízením nových míst katechetských.

Vysoký sněm blahovůlně uznal tuto nepříznivou situaci katechetů a již dne 3. března jednomyslně schválil resoluci, kterouž bylo zemskému výboru uloženo: »aby dával své svolení ke snížení povinnosti vyučovací na 22 hodiny týdně, exhortu dvěma hodinami v to počítaje, když o to v zájmu vyučování od c. k. zemské školní rady bude žádáno.«

Na základě této resoluce vyhověno bylo žádostem některých katechetů a byla jim snížena povinnost vyučovací na 22 hodiny.

Do zákona pak bylo přijato toto nové ustanovení: »V případech zvláštního zřetele hodných, zvláště když jest vyučovati v budovách místně od sebe vzdálených, může zemská školní rada za souhlasu zemského výboru snížit povinnost vyučovací na 22 hodiny, při čemž však exhorta v to čítati se má toliko 2 hodinami« (odstavec 2. § 2. zákona zemského ze dne 8. dubna 1903).

Než, kterak toto ustanovení, jímž katechetům se chtělo prospěti, se provádí?

Žádosti veškerých katechetů za úlevu povinnosti vyučovací byly zamítnuty, ač prokázáno bylo, že vyučovati jest katechetovi ve více budovách na př. v Táboře ve 4 budovách 5, 10 minut až $\frac{1}{4}$ hodiny cesty od hlavní budovy vzdálených).

Jiným katechetům byla dříve poskytnutá již úleva odňata. (Na př. v Plzni, kdež nepředcházelo vůbec ani žádné šetření o tom, zdali důvody, pro které v roce 1899 úleva katechetům byla povolena, trvají čili nic, a úleva jim byla odňata; pak nařizeno bylo, aby každému katechetovi přiděleno bylo nejméně 25 hodin; (maximum převráceno v minimum!) a skutečně c. k. okresní školní radou byly katechetům bez dorozumění s nimi a proti vůli některých od 1. prosince 1903 přiděleny hodiny přespočetné až do 28, když současně hodiny ty vypověděny byly katechetovi výpomocnému, řeholníkovi. Podivno též, že tak postižení byli toliko katecheti v Plzni vyučující na školách českých, ale nikoliv na německých!)

Konečně vydáno bylo c. k. zemskou školní radou dne 27. června 1903, č. 24670 nařízení, »aby vyučovací hodiny katechetům přiděleny byly tak, aby na příště odpadla nutnost snižovati zákonnou povinnost vyučovací« t. j. jinými slovy, aby příslušné ustanovení zákona, katechetům trochu příznivé, stalo se bezpředmětným a bezvýznamným.

Majíce tyto trpké zkušenosti, žádají katecheti, aby zákon opraven byl tak, aby chránění byli proti libovůli a to, aby upraveny byly §§ 2. a 3. zákona ze dne 8. dubna 1903 a ze dne 14. prosince 1888 se zřetelem k těmto okolnostem:

a) Již v roce 1888 ve schůzi školské komise dne 3. října navrhol monsignor Rodler, aby stanoveno bylo maximum katechetovy povinnosti vyučovací na 20 hodin týdně. Náboženství jest zajisté jedním z nejnesnadnějších učebných předmětů i pro žáky i pro učitele (zvláště při větším počtu žactva).

b) Na trojtřídních školách měšťanských dívčích nepřipadá jednotlivým učitelkám literním více než 17 hodin týdně povinných.

c) Na vícetřídních školách měšťanských chlapeckých zřizují se nadpočetná místa učitelů, aby jednotliví učitelé nemuseli vyučovati více, než 21 neb 22 hodin týdně.

d) Učiteľům škol mešfanských náleží odměna, když by jako zástupci vyučovali více než 22 hodiny, třeba na vlastní škole (§ 5. zákona zem. ze dne 8. září 1899).

e) Kdyby nová katechetská místa zřizována byla záhy, jakmile to dle zákona přípustno jest (při 16 hodinách týdenních), nebylo by třeba katechetům ukládati za povinnost, aby vyučovali až 25 hodin, a nebyla by vůbec ani nutna změna zákonného ustanovení o nejvyšším počtu hodin, jako nedochází ku změně ustanovení o počtu týdenních hodin učitelů světských (30).

4. Také v příčině remunerace za přespočetné hodiny jeví se potřebným přesné ustanovení. Tato remunerace po více let vyměřována byla dle § 7. zák. zem. ze dne 14. prosince 1888 totiž $\frac{1}{25}$ ze služného (z 800 zl. za jednu hodinu 32 zl.). Později, asi od roku 1899 činěna byla — z důvodů neznámých — nějaká srážka, takže dostávali katecheti na mešfanských školách (služné 900 zl.) 33 zl. 12 kr., na obecných školách (služné 800 zl.) 29 zl. 44 kr. za 1 týdenní hodinu. V poslední době však počítala se remunerace ta zvláštním způsobem; ale ne všeobecně, jen katechetům na některých místech. Počítalo se po týdnech; připadl-li v týdně svátek nebo vůbec feriální den, odpočteny byly 4 hodiny za tento den a řeklo se, že katecheta, kterýž měl 4 hodiny přespočetné, v tom týdně nevyučoval skutečně přes počet hodin a počítaly se jen hodiny přespočetné v týdnech, v nichž žádný feriální den nepřipadl. Tímto způsobem vypočetlo se, že na př. katecheta, který převzal 2 hodiny přespočetné za celý školní rok skutečně vyučoval pouze 29 hodin přespočetných a za ty vyměřena mu remunerace 37 K 12 h. V poukazu pak odvoláváno se k ustanovení § 20. zákona zemského ze dne 27. ledna 1903 č. 16. z. z., v němž však žádné zmínky o remuneracích vůbec není. Ač ve věstníku vládním c. k. zemské školní rady ze dne 31. července 1903 uveřejněn byl na str. 92. příklad, jak se má katechetům počítati remunerace za hodiny přespočetné, totiž za 2 hodiny 128 K, přece poukazováno bylo v listopadu téhož roku za 2 přespočetné hodiny 37 K 12 h!

Pozoruhodno jest, že tímto způsobem nebyla vyměřována remunerace ani učitelům světským za vyučování náboženství, ani učitelkám industrialním, ani učitelstvu vůbec za vyučování druhému jazyku zemskému, nýbrž toliko katechetům za přespočetné hodiny.

Potřeba přesného zákonného ustanovení o remuneracích za přespočetné hodiny z této podivné a nestejně praxe zřejmě jest zřejma. (Dokončení.)

„VLASTENECKÉ HOMILIE“ Dra. Rud. Horského — sešit čtvrtý v ceně 80 h — vyjdou 18. února t. r.

Disciplinární řád učitelstva. Pod tímto názvem realistický týdeník »Přehled« v čísle svém ze dne 30. ledna, zle se horší na Mladočechy, že dosud se nepřičinili, aby

disciplinární řád učitelstva byl změněn. — Mezi jiným však praví doslovně toto: »Nelze neviděti, že s disciplinárním řádem ocitají se v konfliktu pravidelně učitelé nejlepší, intelligentní, pracovití, činní ve veřejném životě,« atd. — My naopak známe, že v konfliktu s disciplinárním řádem vždy se ocitají učitelé křiklouni. Ti, kteří jsou vždy samá veřejná činnost, samá reforma, ale v jichž škole, na niž pro mnohé jiné zaměstnání času jim nezbývá, to vyhlíží žalostně, bledě. Učitelé tělem a duší naopak vždy křičící

veřejnosti se stranili a strani. Ti pracují bez křiků a hluku, nadšení pro své poslání mezi čtyřmi stěnami své školy. — Dále nějaký sebevědomý sloup vychovatelství deklaruje: »Právní stav učitelstva je obžalobou právního svědomí celé naší společnosti. A my, kteří si uvědomujeme svou lidskou důstojnost, žádáme za nápravu. Neprosíme! Ani v duši pokory nemáme, proto ne, poněvadž jsme si vědomi svého práva! Pokoru vůbec chceme nechat ve stolecích, v nichž církve držely váhy osudů lidských a fixovaly — — my chceme dál od církvi, hodně daleko! Proto tedy nežebáme už, ale žádáme v naději, že mluvíme k lidem, a lidé že pochopí!« — Máme vážnou obavu, že autor této nabubřelosti pýchou svého stavovského sebevědomí praskne! Rozumí se, že inspektoři jeho mají se podrobiti zkoušce způsobilosti před učitelskou komisí, — v níž autor, jak článek jeho svědčí, pro svůj široký rozhled, měl by býti předsedou, — a »náboženství má býti ze škol odstraněno, kněží vyloučeni ze všech úřadů školských«. Kdyby mluvil jako rozvášněný dav o velké revoluci francouzské, že mají býti na lucernách rozvěšeni, byl by aspoň upřímný. Vždyť vu toto »zbožné přání« tak zřetelně vykukuje z ledví. Kategorický příkazem pro učitelstvo mu je, jíti s pokrokovým dělnictvem. Že tím míní sociální demokracii, to zatím ve své upřímnosti — zamlčuje!

Podářená středoškolská extenze.

Pod tímto názvem přinesl realistický »Čas«, největší to fedrovatel protestantského klerikalismu«, nedávno zprávu, že ředitel gymnasia v Třebíči na Moravě p. Kořínek konal pro rodiče a stravovatele žáků středoškolskou extensi, v níž posluchačstvu svému vysvětloval, jak se sluší studujícího jinocha vychovávat. Doporučoval, aby studenti vedli k opravdové zbožnosti, přidržovali je ráno a u večer k modlitbě, naváděli je k zachovávaní církevních postů atd. Rozumí se, že ředitel ústavu, takto přednášející, nenabyl milosti před očima evangelických klerikálů. »Čas« si stěžuje, že Třebíčská »Stráž«, list konservativní, přednášku páně ředitelovu pochválila jako velice poutavou. Diví se však, že tamní »Hlasy«, orgán radikálů k přednášce této mlčí. Aby se nemusil dlouho diviti, vysvětluje »Času« tento zjev tím, že buď z jeho spolupracovníků »Hlasů« žádný přednášce nebyl přítomen, anebo, byl-li, shledal feč p. ředitele Kořínka takovou, že v ní ničeho nemohl vytknouti. A tak »Hlasy«

i svým mlčením nepřímo pana ředitele chválí. — Ostatně jest to zajímavý zjev, že ředitel, patrně klerikál, středoškolské extenze, k nimž vláda svého času professorské sbory vyzvala, zavádí, kdežto ředitel jiného smýšlení k nim se dosud neodhodlal. — Ovšem bylo by spravedливо, aby vláda, jež o tento způsob popularisace vědy se zajímá, vyměřila i na středoškolské extenze nějakou slušnou dotaci. Universitní profesor, konající extensi, je za ni honorován. Středoškolský profesor má však ji konati zadarmo. r.

»Školský Obzor« a po něm »Čas« a »Právo Lidu« zahájily boj až na niž proti učitelí a obecnímu staršímu města Prahy p. Jos. Schrötterovi. A víte, čím se provinil? P. Schröttr je ve výboru bratrstva sv. Ducha, které za nepatrný příspěvek vystrojuje i nechudšímu členu křesťanský pohřeb. To je celý hřích p. Schröttra. Nemáme žádné příčiny k tomu, abychom řečeného pána obhajovali; ale je zajímavo, co v očích mnohých pánů jest za dnešní doby již zločinem. — Což, »Školský Obzor« a listy jemu příbuzné neznamenají, že tím způsobem mohou jen každého ze svého tábora odpuditi? Z dřívějšího liberalismu se tak vyklubává právě tyranisování. A tak z největších nepřátel klerikalismu mohou se jen státi nejhorlivější náhončí jeho. Je to horlivost, která zaslepuje. r.

Politické strany a my. Pod tímto záhlavím »Čes. Uč.« projednával svoje politické Credo, jež ovšem bleďe dopadlo, vyniknuvši ovšem: ohromným bombastem frasovitým. Tak praví, že sociální otázka není objektivně otázkou pro všechny totožnou, nýbrž různí se podle stran a je na př. klerikální. Na to ovšem nesměli v redakci »Č. Uč.« zapomenouti. Jak by luštil soc. otázku »Č. Uč.«, pisatel článku vlastně nerozluštil, ale pokud možno vrhl se na klerikály. To je to právě luštění. Frasemi se nic nevykonalo a nevykoná. A páni v redakci »Č. Uč.« mají na frase patent a také jich od moudrých pokrokovců denně vagon dostávají. —ch.

Proč se nedaří na venkově polévkovým ústavům? Ne proto, že jsou kraje pro to bez porozumění, že mnohde není, ani co by za nehet vzal — kde nic není, ani... Za to příčinu toho veledůležitou našel »Č. Uč.«, neboť praví: »Vždyť i sami někteří »intelligenti« (zvláště ze stavu duchovního) nepřejí moderní škole. Jeví-li »pampáter« nenávisť ke škole (třeba více méně skrytou),

nenadchnou se pro školu ani »ovečky«, který (přes všechno mlčení o pokrokovosti českého lidu) je přece »pampáter« všim. — Tuto akci nepodporují farní úřady. — Tedy dle »Č. Uč.« jsou kněží toho vinni. Za vlny důvody přitahovati dovede každý a zejména redakce »Č. Uč.«. Možná, že nám vytknou, že jsme vinni také válkou Ruska s Japonskem! —*ch.*

LITERATURA.

Hlasy Svatováclavské, sbírka časových brožur, vycházející nákladem družstva »Vlast« v Praze, redakcí faráře Vlastimila Hála, vydala ve svém letošním IV. ročníku čís. 1., práci: *Hnutí terciářské*, od L. † abd. V předcházejících třech ročnících »Hlasů Svatovácl.« vyšly cenné brožury, které mnoho dobrých myšlenek v lidu českém rozšířily. Toto první číslo nového ročníku má posílit myšlenku terciářskou v našem lidu. Vždyť ona jest s to, aby v sobě sloučila všechny vrstvy společenské a zmírnila ostří sociálních protiv, jež dnešní poměry vyvolávají. Jest sice, díky Bohu, mnoho terciářů v československém národě, ale jest ještě mnoho lidí, kteří instituce terciářské neznají. Toto číslo »Hlasů Svatovácl.« má za účel přivést v nejširší poznání, co jest III. řád sv. Františka. Autor líčí ve spisku rozmach terciářstva československého v posledních letech od vydání okružního listu »Auspicato consensus« ze 17. září 1882 až do r. 1900, kdy konán byl sjezd na Velehradě, od které doby terciářský ruch založením nového časopisu »Seraf. Květy« zmožutněl. Všimá si sjezdu krajského ve Frýdlantě, píše o vydání životopisu sv. Františka a prvního kalendáře. Zvláště cennou částí brožury jest otisknutá regule III. řádu, upravená velikým sv. Otcem Lvem XIII. konstitucí »Misericors Dei filius«. Při této příležitosti nemůžeme opominouti zmínky, že neskonale zásluhy o vzrůst terciářského hnutí v českém lidu má p. prof. Ant. Drápalík, nyní v Brně působící. Přejeme, by se splnila slova spisovatele této brožury: »Kéž podaří se těmto rádkům (v brožure vydané obsaženým), osvětliti vznešený úkol třetího řádu těm, již ho dosud jasně neznali.«

Pod praporem pravdy. Úvahy a obrazy ze života pravých velikánův. Podává František Janovský. V Praze, 1903. Nákladem katolického spolku tiskového. V komisi Cyrillo-Methodějského knihkupectví G. Francla. Cena 1 K. »Hlasy katolického spolku tiskového«, načež předplácí se (i s poštovní zásilkou) ročně toliko 2 K, přinesly letos již pět čísel, a sice: »Garcia Moreno, mučedník katolické civilizace« od Vojt. Kameše; »Z li-

dových soudů« od prof. J. Ježka; »Kdo jest otrokem?« Napsal J. Bělina; »Z husitství do protestantismu.« Píše Jiří Sahula, a posléze práci svrchu uvedenou, v níž p. spisovatel podává nejprve krásnou úvahu o pravdě, načež líčí zajímavě život tří velikých milovníků pravdy a její hlasatelky církve katolické, totiž slavného generála, hraběte Tillyho, blahoslavené Krescencie Hössové, ze řádu sv. Františka (vyšlo roku 1901 ve »Květech Marianských«), a Bedřicha Ozanama, slavného učence a zakladatele konferencí sv. Vincence z Paula. (Viz »Obzor«, roč. XXV.) Jsme povděčni p. spisovateli, že tyto práce své učinil tímto způsobem přístupnější širšímu kruhu čtenářstva, na něž zajisté bude dodm působiti, čehož za nynějších rozháraných a pravdě namnoze nepříznivých, ba odporných poměrů jest si co nejvíce přáti! Doporučujeme vřele. *Prokop Zalcířl.*

Zpovědní listky k velikonoční sv. zpovědi.

Máme na skladě velikonoční zpovědní listky s krásnými obrázky, vždy ve stu 10 druhů s příslušným tiskem, 100 po 70 h. Kdo by si přal mítí přitřísteno jméno místního kostela, připlatí za tisk při 100 ex. 80 h, při 500 ex. K 1'40, při 1000 ex. K 2'40. Text jest dle přání buď český neb německý. Obrázky se mohou dáti také školním dítkám při sv. zpovědi. Krásné tyto obrázky se všeobecně líbí. Mimo to máme na skladě také malé zpovědní listky, 100 po 30 h.

Objednávky přijímá:

administrace družstva Vlast v Praze čp. 570-II.

Pobožnost křížové cesty.

Upravil farář Vlastimil Hálek. Schválena nejd. kníž. arcib. Ordinariatem pražským. Vyšla před loňskou dobou poštovní nákladem družstva Vlast a prodává se po 20 hal.; pp. knihkupci obdrží 25 proc. provise, a prekupnici, kteří odeberou nejméně 25 ex. najednou, obdrží ji po 14 hal.

Objednávky přijímá:

administrace družstva Vlast v Praze čp. 570-II.

Za polovici,

t. j. velký za 50 hal. a malý za 30 hal., prodáváme zbytky našeho kalendáře sv. Vojtěch. Něco velkých kalendářů je bez trhů — ty dáváme jako zábavné a poučné čtení po 40 hal. Poštovné při všech těchto objednávkách platí si objednavatel. — Objednávky vyřizuje: administrace družstva Vlast v Praze, čp. 570-II.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlročně 3 koruny. Do krajin německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun — Pánům knihkupcům slevuje se 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnum, klorikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitna ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a neřádk. Řukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, gym. professoru na Smichově; pro učitel přílohu přijímá p.řis. úvky v Žitkově u Prahy č. 176; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Fr. Zundálek, katecheta v Praze-Bubnech.

Základové vědecké paedagogiky. — Předměty a modely biblických starožitností. — Platy katechetův. — Kterak Pestalozzi smýšlel o náboženství při vychovávání. — Feuilleton: † Professor Karel Pánek. — Směs. — Literatura.

Základové „vědecké“ paedagogiky.

Píše prof. FRANT. HORÁČEK.

(Pokračování.)

Měření duševní práce aesthesiometrem. Tak sluje přístrojek, kterým fysiologové Erb a Kräpelin v Heidelbergu, Burgerstein ve Vídni a j. činili pokusy k zjištění vyčerpaní sil, které působí čtení, počítání, učení se z paměti, memorování čísel, číselných řad atd. Výsledky, kterých bylo pokusy těmi docíleno, umožnily mathematické stanovení poměrů, které vykazují jednotlivé předměty učebné po stránce únavy, kterou u žáka působí. Poměry tyto jsou vyjádřeny touto rovnicí: Matematika : Latina : Tělocvik Děje- a zeměpis = 100 : 91 : 90 : 85. Při tom jeví se býti překvapujícím zjev, že *tělocvik*, který druhdy považován byl za předmět zotavující, působí prý umdlení, skoro totožné s oním, které má v záptí studium jazyka latinského!*)

Měření energie ergografem. Italský lékař Moso sestavil aparát t. zv. *ergograf*, který záleží ze dvou částí: Předně z přístroje kleštím podobného, který ruku chovance nepohnutě drží v stejné poloze, vyjímaje prst prostřední, který je volný — a pak ze zvláštního strojku, který připevňuje na zmíněném prstu svobodném, pomocí rydla na očazeném, točícím se válci zaznamenává křivku, vzniklou záchvěvy zmíněného prstu, který na svém konci obtěžen je závažím. Přístrojem tím, který je prý úplně spolehlivý, konstatovány byly následující úkazy vyčerpaní energie pracovní: Práce zajímavá, přiměřená, má brzo po započetí za následek *vyššení* energie a pracovní chuti, a teprve po déle trvajícím zaměstnání dostaví se ochablost, která se stupňuje až k úplnému vyčerpaní sil. Pokud se *předmětů učebných* týká, tu pozorovány zajímavé zjevy:

1. *Tělocvik na nářadí* namáhá stejně jako studium matematiky.

2. *Prostocvikem* normálního trvání chovanec spíše se zotavuje, než unavuje.

*) Věřu zajímavý byl by pokus, zdali žák po hodině matematiky neb latiny cítí se rovněž tak tělesně znaven, jako prý se cítí po tělocvikovi znaven duševně. Ale monismus naturalistický hází vše do jednoho hrnce. Spis.

3. Totéž platí o učení se *jazyku mateřskému*, hlavně o písemnictví.

4. Studium *frančtiny* unavuje, avšak nikoli tou měrou, jako tělocvik na nářadí.

5. *Náboženství* spíše povzbuzuje než unavuje.

6. Taktéž *přírodopis*. O *dějepis* se mínění rozcházejí.

7. *Kreslení a zpěv* lze čítati k předmětům povzbuzujícím.

Výsledky pokusů těchto mají velikou důležitost praktickou, skytající patřičnou direktivu jednak pro stanovení počtu hodin školních vůbec, jednak pro sestavování rozvrhu hodin. Co se stanovení počtu vyučovacích hodin týče, tu není radno, žákům 10—12letým ukládati více než 4, žákům 12—14letým více než 5 hodin školních denně. Vzhledem k rozvrhu hodin jest základní podmínkou, aby předměty, kterými síly žáka více se namáhají, střídaly se s takovými, kterými se duch i tělo zotavuje. Že tělocvik k předmětům těmto počítati nelze, jest vymožeností paedagogické fysiologie a psychologie.

Jinou pomůckou experimentální paedagogiky je *sbírání statistických dat* k sestavení přehledných *diagramů*. Statisticky zjištěno na př., kolik procent děvčátek dává přednost loutce s hlavou porcelánovou, kolik s hlavou voskovou atd. Stanoveno procento žáků »levičáků«, »šilhavých«, »koktavých«, »idiosynkratických«, neb jiné abnormity fysiologické a psychologické vykazujících. Mezi prostředky nejmodernější paedagogiky dlužno posléze čítati *interview*, odkoukaný novinářským zpravodajům. *Russel* rozesílá rodičům a jejich zástupcům různobarevné lístky, na které by napsali žádaná data, týkající se dítěte, jimi pozorovaných.

A sice lístky *červené* pro pozorování nepochybné jistoty; *zelené* pro anamnesi čili pro data, čerpaná ze vzpomínek; *modré* pro dětské povahy výstřední neb abnormní; *hnědé* pro zprávy, jichž základem je zkušenost delší dobu trvající. Na každém lístku nalézá se v čele datum, jméno dítěte, jeho stáří, doba pozorovací. Těmž účeli slouží také časopisy odborné, na př. »The Child Study Monthly«, potom miss *Shine* vydávané »Notes of the Development of a Child« a j. v.

Do jakých krajností při tom jednotliví horlivci zabíhají, vidíme na mistress Kateřině *J. Doddové*, která před 2 léty uveřejnila v »National Review« výsledky svých poptávek, jichž předmětem byly »ideály« dívek v Německu, Anglii a Severní Americe. Mezi jinými obrátila se zmíněná učitelka na 600 žákyň s otázkami dvěma: »Čím bys chtěla raději býti, mužem či ženou, a proč?« — »Kterým z oněch mužů neb kterou z oněch žen, o nichž jsi buď četla neb slyšela, přála bys sobě býti? A proč?«

Ze soustátí *Nová Anglie* došlo ke stu odpovědí. 15% žákyň vyjádřilo se, že by chtěly raději býti hochy; 85% bylo se svým pohlavím spokojeno, uvádějice za důvod, že prý osud žen je lepší, než mužů. Z Anglie evropské přálo sobě 35% dívek býti muži, poněvadž se těmto lépe vede a mají více peněz, jakož i slavnější budoucnost, než děvčata. V Německu polovici žákyň zakázáno na otázky kladené vůbec odpověděti, z toho rozumného důvodu, aby se nestaly se stavem svým nespokojenými. Mnohé pak z těch, kterým překážek nečiněno, odpověděly vážně a krátce: »Bezbožné bylo by přání, býti mužem.« Jinak v Americe! Všechny odpovědi, které odtud došly, ukazují na praktický, realistický směr: »Vše točí se kolem dolaru.« — »Chtěla bych býti mužem, a to proto, že tento je silnější ženy a může vydělati mnoho peněz« — píše jedna žačka. Jiné odpovědi

zněly podobně jako tato: »Mužové mají větší svobodu u volbě stavu. Chce-li naproti tomu některá žena státí se na př. advokátem, vzbudí ihned nevraživou žárlivost u mužů.« Jako bílá vrána ukázala se jedna odpověď: »Muži je snadno státí se básníkem! Přála bych si býti poetou, jako je *Shakespeare*.«

Oněch 85%, které stojí věrně při svém pohlaví, činí tak ovšem z důvodů rozličných: 12% činí tak ze sobectví, jsouce přesvědčeny, že úkol ženy je snadnější než kterékoliv povolání mužské; 14% mužským pokolením pohrdá z přesvědčení, že žena stojí vysoko nad mužem; 24% holduje stoicismu a odevzdává se klidně v osud, kterého změnití nelze; 35% horují o skvělé budoucnosti, která prý ženskému pokolení kyne!

Co se pohnutek sobeckých týká, tu ovšem jsou také tyto rozdílné povahy dle individuality osobní. Jedna ze žákyň odpověděla: »Ženy nemusejí tak obtížné práce konati jako muži;« jiná: »Ženy mají víc vyražení než muži;« »Ženy mohou se krásněji strojit;« »Nebyvají tak trestány jako onino, neboť zákon je vůči nim shovívavější« tak a podobně odpovídaly egoistky. Jedna z pyšných duší odvážila se docela zdrcujícího ortele: »Ženy jsou mravnější než mužové.«

Ze *Západní Ameriky* došlo 205 odpovědí: 14% žákyň přály by si býti muži, 86% jsou spokojeny se svým osudem. Zajímavo jest viděti, kterak v oblastech těchto, kam duch kapitalismu tak mocně ještě nepronikl, snahy duševní nesou se ještě po ideálech a statcích mravních. Tak píše jedna z dívek: »Přála bych si býti mužem, poněvadž může bojovati za svou vlast. Žena dovede přece jen žvástati.« Jiné spokojené dítě rozumuje: »Jsem ráda ženou, protože znám mnoho hodných paní, kdežto za těžko přichází, najíti dobrého muže.« V pravdě křesťansky smýšlí děvče pišící: »Jsem raději ženou než mužem, jelikož ženy musejí více trpěti a utrpení činí blaženým.« Trochu zmotané mudruje jedna dvanáctiletá dívka: »Dívky stanou se paními, tedy také já. Kdyby z dívek mohli vyrůsti mužové, byli by tito lepšími než dosavadní, poněvadž děvčata jsou hodnější než hoši.«

Také na otázku druhou došly odpovědi přerůzné. Jedna žákyně přála by si býti anglickou královnou, druhá vévodkyní z *Marlborough*, aby mohla podporovati chudinu, ideálem třetí byl *Washington*, čtvrté dobročinná mili rdérka *Helena Gouldová*, atd.

Než dosti o tom! Zmí íme-li se ještě o *schůzích učitelstva*, najmě v Německu, kde otázky odborové bývají přetřásány v kočovných *přednáškách universitních profesorů*, pojednávajících o moderních otázkách paedagogických — pak tuším jsme vybrakovali celý arsenál *»vědecké«* *paedagogiky*. A její *výsledky a ovoce?* — O tom pojednáme v kapitole příští.

(Pokračování.)

Předměty a modely bibliekých starožitností.

Napsal univ. prof. Dr. JAR. SEDLÁČEK.

V starých dobách israelských nebývalo škol, a přec byl lid Boží stále vyučován a vychováván. Vyučování dostávalo se jemu slovy kněží, četbou *Zákona* a proroků, avšak též názorně všemi obřady bohoslužby. Při návštěvě svatého stánku neb chrámu spatřil každý věřící množství předmětů, obrazů a úkonů, které jej poučovaly o pravdách, jež jemu bylo třeba znáti. Oltář mu připomínal, že

dlužno dávatí Bohu oběti, dary, poněvadž jest Pánem člověka, poněvadž o člověka pečuje. Tam byla i voda k umývání, která připomínati měla, že jest blížiti se k Bohu v čistotě. Když přinášel někdo obět za hřích, veškeré úkony s obětí spojené byly obrazné, a vzbuzovaly v obětujícím a přítomných zbožných lidech dojmy poučné a prospěšné. Vzpomínali si, že Bůh jest svatý, že hřích viděl; že tento hřích lítosti a obětí z milosti Boží může býti odpuštěn a pod.

I Kristus Pán používal rád způsobu názorného vyučování. On sám byl po dobu svého putování na zemi stále předmětem, z něhož se lidé učili znáti Boha (když viděli Syna), viděli na něm, jak jest vésti život svatý, Bohu milý, poznávali z něho ctnosti, jež jest tak těžko slovy vykládati a vyličovati. Božský učitel velmi často užíval obrazů, podobenství. Chtěje učiti, že žádá od svých učedníků pozornosti a vytrvalosti, poukázal prostě na orajícího rolníka, který přiloživ ruku ku pluhu, neohlíží se, ale pozorně dívá se v před, by se vyhnul se svym pluhem překážkám, kamení. Při nepozornosti pluh by mohl se na skále rozbítí, neb byl pouze ze dřeva a křehký. Jindy vedl své apoštoly k fíku, hledal na něm ovoce, a nenaleznuv ho, učinil, že fik uschl. Stalo se to pouze za poučením, nikoli z trestu.

Nám zajisté netřeba ani obšírněji vysvětlovati, jak užitečným jest vyučování, jež se děje názorem, předkládáním předmětů. Neboť víme, že jest názorné vyučování přitažlivým a milým, že poučuje rychleji než slovní vyličování, zanechává trvalejší dojmy a budí u velké míře pozorovací cit. I při vyučování bible jest zajisté prospěšným.

Návštěva biblických míst děje se velmi často právě za tím účelem, aby tam křesfan z názoru svého se poučil o biblických místech, poznal předměty, které mají s biblickými předměty nějakou podobnost, viděl kraj, kterým se i biblické osobnosti odívaly, pozoroval zvyky, jež se snad ještě z biblických dob zachovaly.

Že není každému lze na Východ cestovati, můžeme předměty biblického Východu zobraziti modely biblických budov a věcí; můžeme poučení příjemnějším, snažším učiniti a návštěvu Východu poněkud nahraditi.

V Londýně postarala se zvláštní společnost (spol. pro nedělní školy) o museum, jež nazvala *biblickým*. V tom shromáždili celou řadu předmětů, modelů, zvláště urobených, aneb též z Východu přinešených, jež slouží k poučení o biblických starožitnostech. Podobné museum původních věcí i předmětů sestavují Němci v Jerusalemě, a všichni se o tom s velikým zájmem vyjadřují.

I v Praze máme malé *»biblické museum«* ve skříni, která stojí v předsíni poslucháren české theol. fakulty. Některé předměty jsou urobeny dle modelů v onom londýnském museu postavených, jiné byly z Východu pisatelem přinešeny. Vylíčení a popis těchto předmětů bude snad aspoň některého z milých čtenářů zajímati; bude-li spolu malým poučením, neuškodí!

Príbytky orientálů. 1. Stan. Prosté stany byly příbytky patriarchů. Ve stanech bydlil lid israelský na poušti, a i když měli v zaslíbené zemi pevně stavěné domy, neodvykli hned říkati, že jdou *»do svých stanů«* (Jos. 22. 4. 2 Kr. 20. 1.) Mnohá obrazná rčení vzata jsou ze života ve stanech. Život rychle miji, uniká, rychle je postaven, zrušen jako *»stan pastýřův«* (Js. 38 18). Povolí-li provaz, jímž jest stan k zemi připevněn, neb jestli se přetrhne, stan padá; stanový provaz jest obrazem vlákná životního (Job. 4 21). Tělo naše srovnává sv. Pavel se stanem pomíjejícím,

po smrti dán neb připraven jest duši »dům věčný, ne rukou vytvořený, v nebesích.« (2. Kor. 5 1).

Model náš představuje větší stan Beduinů (arabských kočovníků). Černá pokrývka, urobená ze srsti černých koz, je napnuta na devíti kolech, z nichž jsou 3 zaraženy při vchodu do stanu, tři stojí uprostřed a tři vzadu. Mnohými provazy jest pokrývka přidržována ku kólům v zemi zaraženým. Prostřední kůl jest vyšší, aby utvořil z pokrývky šikmou střechu. Touto ochranou jsou obyvatelé stanu i před žářem slunce i před deštěm.

Na kolech zavěšeny jsou rozličné předměty. Arab mnoho nepotřebuje. Stan jest oddělen látkou, z kozí srsti setkanou, ve dvě oddělení. Oddělení, které bývá kolkolem kryté, slouží ženám, a tam nacházíme to, čeho k dennímu životu je potřeba. Tam chovají pšenici, tam jsou měchy na mléko, sýr, dřevěné a měděné misky, ruční mlýnky a j.

Sara, Rachel měly, jak se zdá, zvláštní, oddělené stany (Gen. 24 67, 31 33), avšak lze to vykládati též tak, že bydlily pod jedním stanem, v oddělení žene vyhrazeném. Když vůdce kananejského vojska, Sisara, před Israelity utíkal, uchýlil se do stanu ženy kinejské, Jael. Do stanu žen není muži cizímu dovoleno vejít, proto se tam cítil Sisara před vojiny, kteří jej pronásledovali, bezpečnějším. Vešel tam, poněvadž jej Jael vybidla (Soud. 4 17). Tam jej ovšem též zabila, vrazivši mu hřeb neb kůl, k němuž se provazy stanu přivazovaly, kladivem do spánku. (Tamt. 4 21). Sara byla ve svém oddělení a tam vyslechla rozmluvu Abrahama s hostmi jeho, když byli ve stínu nedalekého stromu (Gen. 18 1—6).

Pokrývky stanů utkávají ženy ze srsti černých koz. Stan se zove proto »žíněný dům« (bajt šaar neb wabar). Sv. Pavel vyráběl asi též tyto látky stanové, jako Aquila a Priscilla. (Sk. ap. 18 3).

Stan nemá dveří; za dne nechávají přední stranu odkrytou, a tu zovou »dveřmi« stanu. Na noc zakrývají někdy i tuto stranu. Nyní mívají ve stanech i svítlny. Kupují je od židovských cestujících prodavačů. Bývají z bílého plechu, neboť hliněné by se snadno rozbily.

Řada stanů v kruhu tvoří tábor. Někdy jsou však stany rozloženy tak, že tvoří ulice. V místech, kde jest zřítí pouze holé skály, neb zemité, červenavé stráně, jest pohled na řadu černých stanů oku milým a vitaným, a pro ty okolnosti lze jmenovati ty stany i »krásnými«. Vzpomínáme toho, poněvadž v »Písni« Starého zákona přirovnává se nevěsta (černá) ku »stanům Kedar« (1. 4.). Že jest černou, vykládá ve verši 5. opálením slunce.

(Dokončení.)

Platy katechetův.

Návrh nové petice za úpravu hmotných poměrů katechetských.

(Dokončení.)

5. V petičích r. 1898 katecheti vyslovili také žádost, aby se katechetům do služebních let započítávala aspoň některá léta, strávená v duchovní správě. Proti tomu činěny byly námitky, vůči nimž dovolují si katecheti upozorniti toliko na to, že ve Slezsku, v zákoně ze dne 28. února 1890 č. 31 jest v § 8. odstavec 3. tohoto znění: »Učitelům náboženství, přestoupivším z aktivní duchovní správy do služby školní, započítá se při vyměřování pense doba, strávená v duchovní správě,

avšak nejvýše 5 let.* Mohlo-li takové ustanovení učiněno býti ve Slezsku, proč nemohlo by se státi v Čechách? Při tom budiž v úvahu vzato, že v diecesích Litoměřické, Králo-hradecké a Budějovické zkoušky způsobilosti katechetské a vůbec úřad katechetský přístupny jsou toliko kněžím, kteří aspoň 3 léta zaměstnáni byli v duchovní správě.

6. Konečně žádali katechetové, aby v případě úmrtí katecheta nejbližším příbuzným (matce nebo sestře) dáno bylo odbytné. Proti tomu přiznán byl v komisi toliko nárok na pohřebné. Avšak — zajisté jen nedopatřením v § 73. zák. ze dne 27. ledna 1903, v němž pohřebné se určuje pozůstalým po učitelích i učitelkách — schází zmínka o »zvláštních učitelích náboženství«, které všude jinde u příslušných ustanovení se nalézá.

Tu je tedy třeba doplnění, aby nebylo pochybností a sporů o to, zdali také »pozůstalým« po katechetech náleží příslušné pohřebné.

Hledí-li se však k tomu, že katecheta platí do pensijního fondu příspěvek stejný, jako učitelé (10% a 3%), toliko o 5 roků méně, ale po učiteli mají nároky vdova a děti na pensi, po případě na odbytné, kdežto po katechetovi nikdo nemůže míti nároku ani na pensi, ani na odbytné (§ 63. zákona občanského), musí se uznati za slušné, aby pozůstalým po katechetovi přiřknuto bylo pohřebné částkou poněkud vyšší, přiměřenou délce doby služební.

Po tomto výkladu a debatě o jednotlivých bodech přijat byl ve valné schůzi spolku katechetů dne 6. ledna 1904 návrh změny zákona »katechetského« takto upravený :

§ 2. (zákon ze dne 8. dubna 1903) Zvláštní učitel náboženství, zřízený se stálým platem, jest povinen vyučovati až do dvaceti hodin týdně. Exhorty počítají se do toho, jakož i do počtu hodin, uvedeného v § 1. zákona zemského ze dne 14. prosince 1888 č. 69. z. z., dvěma hodinami.

Odstavec 2. se zrušuje.

§ 3. (zákon zem. ze 14. prosince 1889 č. 69. z. z.): Zvláštní učitel náboženství se stálým platem zřízen jest na určité škole. Nemá-li však na této škole 16 týdenních hodin vyučovacích, může mu uloženo býti za povinnost, aby převzal vyučování také na jiných veřejných školách obecných a to až do počtu týdenních hodin vyučovacích, jak v § 2. je uvedeno.

Ukládá-li se mu za povinnost, aby vyučoval též na jiné škole, než na které jest ustanoven, náleží mu remunerace za hodiny, jež přes 16 týdně vyučuje.

Remunerace ta vyměřena buď za jednu týdenní hodinu $\frac{1}{20}$ základního služného zvláštního učitele náboženství a poukázána buď během 4 týdnů po ukončení I. a II. půlletí.

§ 6.: Stálé platy zvláštních učitelů náboženství ať na školách měšťanských neb obecných upraveny jsou předpisy, které platí v příčině příjmu služebních učitelů světských na školách měšťanských. Kromě toho náleží jim přídavek do penze vpočitatelný, vyměřený po 10leté službě 10%, po 20leté službě 20% ze základního služného. (§ 20.)

Zvýšení služného definitivních zvláštních učitelů náboženství děje se dle týchž pravidel, která platí pro učitele škol měšťanských, ale počítá se od ustanovení ve službě školní vůbec; první děje se po 2leté službě, ostatní pak vždy po 5 letech a měrou o 25% vyšší, než učitelů škol měšťanských (§ 26.).

Zvláštním učitelům náboženství, definitivně zřízeným, počítá se do výslužného doba služební nepřetržitá od prvního ustanovení. (§ 55.)

Zvláštním učitelům náboženství, přestoupivším z aktivní duchovní správy do služby školní, započítá se při vyměřování pense doba, strávená v duchovní správě; avšak nejvýše 5 let.

Zvláštní učitelé náboženství, definitivně zřízeni, mají po dokonaném 35. roce služebním a když dosáhli 60. roku věku právní nárok, aby byli dáni na odpočinek. (§ 58.)

Výslužné zvláštních učitelů náboženství vyměřuje se tím způsobem, že za prvních 8 let, ve službě bez přerušení strávených, připadá kvota 46% služného do pense vpočitatelného, které ve službě činné posléze na penězích brali; každým dalším rokem služebním pak kvota tato vzrůstá o 2%. (§ 58.)

Příbuzní zemřelého v činné službě zvláštního učitele náboženství neb sešvakření až do čtvrtého stupně, po případě dědicové, mají právo žádati, aby jim k uhrazení výloh, spojených s nemocí a pohřbem, byla vyplacena ze vpočitatelného ročního služného, jehož zemřelý naposledy požíval, čtvrtina, nastalo-li úmrtí mezi 1.—15. rokem služebním, ale polovina, nastalo-li úmrtí později.

Dokud nebude petice tato řádně vyřízena, nechť usnese se vysoký sněm král. českého na resoluci: 1. aby všem katechetům obec. i měšť. škol (poněvadž budou co do kvinkvenále pro pozdější k vůli delším studii nastoupení služby za učiteli a učitelkami o 1 kvinkvenalku pozadu), udílen byl po 2 letech od nastoupení služby osobní do pense nevpočitatelný a získáním poslední kvinkvenalky odpadající přídatek ve výši jedné kvinkvenalky (na obec. šk. 200 K, na měšť. škole 250 K); 2. aby všem katechetům obecných škol (vzhledem k jejich vyšší kvalifikaci, úmornější práci i dosavadnímu vyššímu počtu hodin vyučovacích) udílen byl zvláštní osobní přídatek v obnosu 200 K.

Kterak Pestalozzi smýšlel o náboženství při vychovávání.

(Přednesl 14. srpna 1903 ve valné schůzi spolku katolických učitelů

Jos. Šauer z Augenburgu, c. k. školní rada.)

(Pokračování.)

R. 1782 Pestalozzi vydával noviny (Ein Schweizer Blatt), v nichž projevoval přátelské smýšlení s proudem, který té doby vládl ve Francii i ve Švýcarech. Jeho články, uveřejněné v těchto novinách, náležejí k nejcennějším pracím Pestalozzi-ho. Roztroušené myšlenky o náboženství z různých článků časopisu toho budtež zde uvedeny.

Avšak nemohu se zdržeti, bych to neřekl: horlivost pro čest Boží a náboženské zařízení jest v rukou moudrých vrchností nejbezpečnější prostředek, by jejich rozkazů vůbec bylo dbáno, a co nad to víc, by zdrojům vši zloby a všeho zlořádu převahou obecně probuzené úcty k Bohu a lidstvu nejprostším způsobem byla přítrž učiněna.*)

Stav mocných nemá žádného pouta, jež by slabého chránilo, nežli jejich lidské srdce; a je-li to bezbožností rozerváno, pozbude slabý vši bezpečností, již stav jeho tak velice potřebuje.

Příklad zbožnosti a osvícenosti vyšších stavů je tedy základem blahobytu sedlákova.**)

*) Aus alten Mandaten. (S. W. 7, 45.) — **) Über die Bauern. (S. W. 7, 62.)

Cítíme jakousi tíseň při pomýšlení, kterak v nejdůležitějších potřebách vlastních našich poměrů ještě jsme pozadu a jak nevýslovně důležité by bylo na př. vyučování náboženství, jež by přiměřeno bylo pokroku lidu továrního, prací svého povolání v různém ohledu probuzeného, ale poměry svými nevýslovně hluboce svedeného a pokleslého; a k tomu jen ještě připojuji, že by knihy příruční a domácí čítanky pro vzdělání lidu toho v naší vlasti zvláště bylo třeba, že však knihu takovou nelze poříditi, aniž by po léta byly vyšetřovány a zkoušeny různosti veškeré tovární zkázy a všech továrních výhod, totiž takovým způsobem, který by na rozvoj a upevnění domácího štěstí lidu toho skutečný měl vliv.*)

Pravda jest, nebylo-li by Boha, byl by život služebného člověka mnohem spíše nesnesitelné a nepřetřpitelné bezpráví; a v nízkém, stísněném, zmořeném, opovrženém stavu člověka není možná žádná věrnost a žádná ctnost bez vřelé a živé víry v Boha; neboť bez Něho vede utrpení, opovržení a bezpráví člověka přímo k pomstě a nevěrnosti. — Dítě nebes, ctnost, bydlí jen ve veselých srdcích; bydlí-li v ubožáku, musí týž živými city této víry, člověka ochraňující, býti dvojnásob silen.**)

Tak bývá člověku často, když jest mu v návalu vysilujících povinností ctností svou přemoci potřeby své přirozenosti a pro povinnost svou téměř více učiniti nežli možno.

Síla Boží pozvedá ubohého smrtelníka nad něho samého, dávajíc mu citem poznávati nejvyšší jeho určení; pak žehná Pán člověku v nebesích, naučiv ho přemáhati se.***)

Avšak jest Bůh v nebesích, otče můj! Ty's v něho věřil v prachu pozemského života svého a nyní se mu klaníš v dokonalosti své.

Ó můj otče, můj otče! Jest Bůh v nebesích, v něžž člověk na zemi, míní-li to dobře, vždy tisíckrát více může důvěřovati a na něho spoléhati, než obyčejně myslí.

On ovšem mate neprozřetelného, ale jen aby stal se prozřetelným a učil se, že jen dokonalá moudrost člověka vede k cíli ctnosti.

On učil také mne, že nemá zalíbení v oběti nezralých plodů, a že člověk při jednání svém na Něho čekati musí, až přijde vhodná chvíle pro každou věc.

Klaněje se, děkuji mu za veliké naučení mého života, že bez moudrosti není požehnaní a bez zkušenosti není moudrosti na zemi.

Klaněje se, děkuji mu za naučení, že veliké činy vyžadují veliké moudrosti, jenom děti a blázni věří, že jsou moudří, prvé nežli nabyli zkušenosti.†)

Klaněje se, velebím Otce lidstva, když třeba největšího poutivce zmate, neboť i po nemoudrých cestách dovede k nejlepšímu.

On jej mate jen proto, aby se odvrátil od své pošetilosti a prvé schopen byl toho, co si přeje, dříve než to činí; on jej mate pouze proto, aby byl, co není, a naučil se, co nezná; pak podá mu opět svoji ruku a vede ho radostivě k cíli.

Ó můj Iseline! Otec nebeský jest Bůh, jenž nalomené třtiny nedolomí a doutnajícího knotu nehasí; a ten Otec nebeský vedl mě v nejtemnější chvíli mého života do tvé náruči, a ty's byl mým vůdcem, a ty's učil mě ústupem získati, což zajisté více platí, nežli postupem vítěziti.††)

Ó lidé! Není to pravda, jež zbloudilého opět k sobě přivede; tu káže mu vždy tisícové, ale jest to jenom převaha lidskosti a dobromyslnosti, čímž vyšší ušlechtilce zbloudilého k sobě připoutá, totiž čím ho zachrání a schopným učiní, pravdu opět slyšeti a ji následovati, a tato vlastnost to jest, již na zemřelém velebím; ona jest rozlišovacím znakem mezi kazatelem a člověkem a staví prvého, dle vůle toho, jenž naše srdce stvořil, za poslednějšího a činí kazatele zvoncem znějícím, pokud je méně člověkem nežli kazatelem — a ona učinila Iselina mým vysvoboditelem.

Člověk nic se neptá po moudrosti a opatrnosti všech těch, jež nemiluje; a proto jest to základem pravé, veliké a účinné moudrosti světské, potud býti milovánu, pokud chceme působiti.†††)

(Pokračování.)

*) Über die Bauern. (S. W. 7, 81.) — **) Kunigunde. (S. W. 7, 112.) — ***) Boono und Nelli. (S. W. 7, 225.) — †) Dem Angedenken des edlen Menschenfreundes Herrn Ratschreiber Iselin von Basel. (S. W. 7, 233.) — ††) Dem Angedenken des edlen Menschenfreundes Herrn Ratschreiber Iselin von Basel. (S. W. 7, 234.) — †††) Dem Angedenken des edlen Menschenfreundes Herrn Ratschreiber Iselin von Basel. (S. W. 7, 241.)

FEUILLETON.

† Professor Karel Pánek.

Narozen dne 25. ledna 1849,
zemřel 9. února 1904.

»Multis ille bonis flebilis occidit.« (Horác.)

Česká veřejnost byla nemalo překvapena zprávou, že zemřel p. Karel Pánek, c. k. profesor akademického gymnasia v Praze. Patřil zesnulý k populárním zjevům české intelligence pražské, a jelikož vychoval řady žáků, působiv skoro 30 roků na akademickém gymnasiu, zasahovala známost jeho do všech kruhů pražských. Smrt jeho nastala náhle a proto vzbudila překvapení; a konstatujeme, že překvapení bolestné. Kdožkoliv uslyšel o náhlém jeho skonu, zarmoutil se. Pohřeb pak jeho byl nejvýmluvnějším důkazem, jak požíval úcty a lásky tento učitel, kterýž nikdy nedral se v popředí, nikomu se nevnucoval, a jenž v skromnosti povinnosti své konal.

Čím zasloužil si té lásky? — Byl † prof. Pánek učitelem výborným, jenž svůj obor cele ovládal. Nespokojil se tím, co podávala učební kniha, ale všiml si i znal pokroky vědy, jejíž byl zástupcem, zejména pak fyziky, kterouž se zabýval se zvláště zálibou a v jejíž experimentální části zvláště vynikal. Ale † prof. Pánek, vyučuje svou mládež, neměl na zřeteli jen naučiti poučkám matematickým a zasvěcovati je v zákony fyziky, snaha jeho zasahovala hlouběji. On dovedl působiti i na povahu svých žáků, dovedl nalézt cestu k jejich srdcím. Pánek uměl vychovávat pro život. Matematika a fyzika nebyla mu účelem, ale prostředkem k zušlechťení ducha. Znal vynikající nadání svých žáků, znal i jejich slabosti; a tu snažil se povzbuzovati je k úspěšné činnosti vědecké. Ale působil i na mravní stránku, vystříhaje žáky své výstředností a varuje je před mravní zkázou. A jakou láskou byl oddán svým žákům! Jak se jich uměl zastati, zapomínaje často i na svůj vlastní prospěch. V té příčině mohli bychom vyplnití celé kapitoly.

Čeho však u † prof. Pánka nad jiné jest nám ceniti, jest jeho upřímná, hluboká zbožnost. Kdo poznal tuto jeho vlastnost zcela, musil říci: »Verus Israelita, in quo non est dolus.« Pisatel těchto řádků často se zesnulým

hovořil o věcech náboženských, byl svědkem jeho v pravdě křesťanského života a proto doznává, že zesnulý byl mužem ryziho náboženského přesvědčení a příkladného života. A předce — byl professorem matematiky a fyziky, kteréžto vědy ovládal úplně. U něho mezi vírou a vědou nebylo rozporu. Nevnucoval se svým náboženským přesvědčením nikomu, ale také se jím netajil. Denně bylo jej viděti v chrámu Páně, a to nejen časně z rána, ale i odpoledne, kde klče neb stoje někde v koutě, zbožně se modlil. Než nescházal ani na katolických manifestacích. Čtenáři těchto listů znají, jak vřelé bývalo jeho účastenství. Tak upřímně se radoval z každého úspěchu katolické věci; tu pomáhá, radil, nebál se ani oběti. A předce v životě nezůstal ušetřen rozmanitých utrpení. Snad právě proto, že to byla anima candida, Bůh na jeho bedra vkládal kříže. A † prof. Pánek nikdy nereptal, nikdy si nestěžoval, jsa vždy a všady myslí klidně, Bohu odané — právě proto, že byl tak hluboce zbožným. Nejednou ujišťoval nás, své přátele, že »Bez této náboženské útěchy dávno že by byl zahynul v moři zoufalství.«

A jak dobrý, něžný a obětavý byl ku svým přátelům! Bylo to věru zlaté srdce, jakéhož zřídka lze nalézt. Na jeho službu a pomoc mohl přítel a kollega spolehnouti se vždy a ve všem. Tent nikomu neodepřel, co vykonati byl s to, ten nikoho nezarmoutil. A proto patřil k těm lidem, kteří nemají nepřátel.

Na akademickém gymnasiu působil bez mála 30 roků. Byl jeden z posledních profesorů, kteří učili v bývalých místnostech v Klementinu zároveň s Kavkou, Axamitem, Šohajem, Neumannem, atd. —

Pánkovi vypraven skvělý pohřeb, jakéhož si zasloužil tento hodný, poctivý muž. Ale lesk pohřební slavnosti tvořilo nad míru četné účastenství veškeré pražské intelligence; a ta účast nebyla, jak zhusta se děje, jen oficielní parádní, ale upřímná. Z těch zamklých, zarmoucených tváří účastníků bylo lze vyčísti bol, jakýž všichni pocítovali nad nenadálým odchodem výborného toh mužze. Byl to pohřeb, jakýž vidáme zřídka.

Ještě v pondělí dne 8. února dlel † prof. Pánek v kruhu svých kolegů ze studií gymnasijských v přátelském hovoru. V úterý dne 9. února mrtvice sklátila jeho život. Zemřel bez bolesti, klidně, smířen s Bohem i s lidmi. Generální absoluci a poslední pomazání udělil mu kněz z řady kazatelského. V neděli dne

7. února účastnil se ještě slavnostního společného sv. přijímání u sv. Salvatora při ukončení duchovních cvičení, jež pořádal P. Jemelka.

Pochovali jsme jej na Olšanech. Nevídaný a nezapomenutelný to okamžik! Slzeli jeho žáci, slzeli jeho kolegové, slze viděti bylo v očích mužů, u kterých nikdy neznamenal jsem pohnutí.

Prof. Pánek v plné míře zasloužil si slov zajisté pochvalných, jež napsali jeho žáci na jeho pohřební svíci: Byl spravedlivý před Bohem.

Odešel jsi z našich řad předčasně a neočekávaně, drahý kollego a příteli! Ale my na tebe nezapomeneme nikdy.

Ave, anima pia!

Jos. Havránek.

SMĚS.

O účelu školy obecné rozepsal se *«Posel z Budče»* ve svém čísle ze dne 27. ledna. Práví, že školy obecné jsou k tomu, aby děti v mravnosti vychovávaly. Že zákon výslovně dí, že mají děti v mravnosti a v náboženství vychovávat, to p. pisatel patrně přehlédl. Věří totiž, že může dobře mravnost na jiném základě, nežli jaký náboženství dává, zcela dobře spočívat. Neпоchybujeme o tom, že na př. učení o dobru obecném, jež má přednost před dobrem jednotlivce, Kantův kategorický imperativ, nebo trestnost nějakého činu ve smyslu soudního řádu, mohou býti též podkladem legálnosti jednání, tudíž do jisté míry »základem mravnosti«. Ale rovněž tak tvrdíme, že posledním a nejhlubším základem právě mravnosti jest a jedině býti může náboženství. Neboť není-li Boha, soudce našich činů, nač mi konečně brátí ohledů na to, co jinému škodí neb prospívá? Tu k mravnosti může vésti každé chytráctví! Sám sobě je přec každý neblížším bližním. — Když pak mluví pisatel dále, že mravnost se pěstuje pouze na základě bázně před trestem pekelným a nadějí v odměnu věčnou, musíme jej poukázat k tomu, že při každém přikázání Božím ukazuje se v katechismu nejen na to, že člověk přestupuje zákon, uvaluje na se trest věčný, ale při každé příležitosti poukazuje se též na neblahé následky zlého činu *již tu na zemi*. Kdyby jen si otevřel katechismus a bedlivě jej pročítal, poznal by zajisté, že tu přirozené následky každého zlého činu jsou s dostatek akcentovány. A kde dosti důrazně tak se neděje, katecheta zajisté ve svém výkladu na ně upozorní. Totéž pak platí tam, kde se o blahodárných následcích každého dobrého skutku mluví. — Ale u nás se stále

bude deklamovati o tom, že při náboženství se mnoho dogmatizuje a málo učí mravouce. To už je prastará písnička, kterou jeden po druhém bez rozmyslu přejímá. r.

Učitelské listy liberálních a radikálních stran proměnily se skoro rázem v listy pro pěstování filosofie. — Ohlédněte se kterým-koli směrem, všude se to obšírnými přednáškami z filosofie, nebo aspoň stručnými výtahy z nich jen hemží. Pryč s methodikařením, — nyní je éra filosofování! Že nikdo snad těch článků nečte, a z těch kdo čtou, možná, že polovina jim nerozumí, — na tom přece nezáleží. Jen hodně učeně, akademicky učeně! Nepřejeme si, aby i na našem národě měla se vyplniti historie tak často již odůvodněná slova: »Náboženství stálo vždy při kolébce kulturního života národů, ale filosofie protináboženská stála při jich hrobu.« r.

Náboženské přesvědčení učitelstva a jeho příslušnost k církvím. Pod tímto záhlavím uveřejňují »Učitelské Noviny« ze dne 5. února 1904 delší článek, v němž tvrdí, že 98 procent českých učitelů náleží dle svého soupisného priznání k církvím katolické, a přece jen málo z nich jest těch, kdo s katolíky cítí a své povinnosti náboženské plní. Jedni, přívrženci agnosticismu, — jenž vlastně zakřikuje nejmocnější touhy každé myslící duše — ve svém pohodlí o náboženské otázky se nikterak nestarají. Jiní, svým politickým vyznáním realisté, tiše vedou se k Bohu modlití, ale žádná konfesse nynější jim nevyhovuje! Ale největší část učitelstva v ohledu náboženském hraje prý komedii; mladí jenom před dětmi, staří před dětmi i před lidem. Jich příslušnost je katolické církvi je pokrytectvím. Ale bázeň před vlivuplným klerikalismem je zdržuje, aby odvrhli tuto nečestnou škrabošku. — Jsou to nejvýše pessimistická slova o duševním náboženském fondu českého učitel-

stva, jsou-li pravdiva. Ale bylo by zajímavou hledati *příčiny tohoto mravního bankrotu*. Víím, že pisatel článku vytáhl by známou ošumělou frázi o rozporu mezi moderní vědou a náboženstvím, o souverenitě rozumu a neslučitelnosti jeho postulatů s věrou. Ale jedině správnou příčinou je: úžasná nevědomost, naprostá neznalost katolické víry a ducha jejího. Ukažte mi učitele, který studoval vážné spisy katolických učenců o náboženství, který zná Helinga, Weisse, Schanze, který přečetl aspoň některé svazky naší domáci »Vzdělávací bibliotéky katolické« — a já jej nositi chci v komůrce srdce svého. Tažte se, které spisy o katolicismu četli, — ale oni většinou budou mlčeti, protože se otázkami těmi nezabývají, anebo poukážou na své orgány, na př. »Učitelské Noviny«, které důsledně jen ve svých přehlubokých citátech uvádějí úryvky ze spisů církvi a náboženství nepřátelských. Nepřátelé církve naší jsou jim autoritami. Nemají ani tolik smyslu pro spravedlnost, aby snažili se poznati, kterak dnešní bohosloví na útoky nepřátel odpovídá. Stačí jim několik frází, na něž každý křikloun je tak bohat, a které za bernou minci pravdy ochotně přijímají. Tomu se dnes říká »pokrokovost«.

Krev sv. Januaria, jež svojí zázračnou proměnou vždy v tekutý stav ve výroční den tohoto světce (20. prosince) každoročně přechází, tentokrátě svobodomyšlníky v Čechách daleko více pobouřila, nežli všechny vznětlivé Neapolitány, kteří byli svědky tohoto podivuhodného zjevu. Nejprve spustily »Národní Listy«, svoji obehnanou písničku o zanedbnosti lidského rozumu. Později přišel kritický »Čas«. A naposled, aby za ostatními pokrokáři pozadu nezůstal, přicvčlal »Posel z Budče« v čísle svém ze dne 3. února t. r. »Čas« ve své mravní povýšenosti srovnal tento zjev s hochem, který šumícími prášky v úžas uváděl nevědomé diváky tak dlouho, dokud chytí na jeho podvod nepříšili. »Posel z Budče« opakuje po »Národních Listech« okřídlená slova: Zprávu o krvi sv. Januaria přinesl časopis pražský »Alétheia«, filosofický list klerikální! Chce říci: »Kdo ještě nyní věří v možnost a existenci zázraků, ten patří aspoň o pět století zpět, v temný středověk.« Nebylo by snad dobře, kdyby p. redaktor »Posla z Budče«, který za podpory města Prahy putoval kdys s výpravou poutnickou do Říma, odhodlal se též do Neapole, aby byl svědkem každoročního zjevu s krví patrona tohoto města? Snad

by se přece našel zas nějaký dobrodinec, který by mu na cestu přispěl. — Paušálně mluví o řečeném zjevu může ovšem každý, Ale říci: »Není to pravda« může pouze jen ten, kdo byl přítomen a na své oči spatřil, že je klamem, co ostatní vidí! Ale dnes přece není pokrokářem, kdo by v zázraky věřil! Pokrokem je dnes negace všeho, nač dřívější věky věřily. r.

Jak se to srovnává? »Posel z Budče« napsal: »Dnes poslední pojučitel v zapadlé více, který odchován a proniknut duchem pokročilé vědy, z pouhé povinnosti šíří osvětu a vzdělání do nuzných chýší, znamená proti církevnímu vlivu více, než dříve nejslavnější filosof, a populární kníže v rukou dělníka více, než folianty v knihovnách universitních. (Fr. Krejčí. Filosofie přítomnosti.) — »Posel z B.« tu na podiv staví i učitele v té nejzazší více; naproti tomu »Učitelské Noviny« napsaly, že nynější učitelé jsou téměř všemš ignoranti, hlupáci, mluvkové, lenoši — vyjma pana redaktora. — Jak se to srovnává, piší-li tak různé dva pokrokové listy? — ch.

Úmorné církevní exercicie každonedělní, připravující žaka o nedělní klid, jsou dle »Národních Listů«, jichž se tu »Posel z Budče« v čísle ze dne 3. února t. r. dovolává, též jednou z příčin, jež studenty vedou k sebevraždě. Věřili-li tomu sám pisatel této věty, musíme tvrditi, že nikdy ani oněch »úmorných církevních exercicií každonedělních« se neúčastnil, ale zachovával pravidelně nedělní klid vespáváním své sobotní — opice. r.

Klerikalismus nepřitelem školství a osvěty. Když na nynější konservativní většinu sněmu v Belgii liberálové útočili, že je zpátečnickou, tu ministr vnitra a vyučování Trooz dovodil statisticky toto: Při pádu liberálního ministerstva měla Belgie 3469 národních škol s 10.549 třídami. Za vlády katolické většiny a hlavně působením řeholí vzrostl počet obecných škol na 6967 se 17.000 třídami. — Ovšem naši liberálové jsou té zásady: Nežli školy řeholní, raději školy žáné! r.

30 disciplinárek. Minulého roku bylo projednáváno v zemské školní radě české 30 disciplinárek, v německé pak 5. Nevyjadřujeme nad touto okolností žádně radosti ani škodolibosti a také netrvdíme, že by proto celý stav učitelský zasloužil pohany. Je-li mnoho příslušníků téhož stavu, zajisté se najdou v něm lidé nepovolání, kteří váž-

nost stavu podrývají. Tak tomu je všude, tedy nejen u učitelstva, nýbrž i u kněžstva. Toto momenta vlastní slabosti a křehkosti nechť mají na mysli učitelské spolky a časopisy, které až příliš často generalisovaly v chybách jednotlivých příslušníků duchovenstva. Většina udání byla učiněna samosprávnými úřady a kollegy.

Zázračné dítky. Stává se někdy, že dítky jeví již záhy velké nadání k hudbě. Vycvičí-li se, dostávají mnohdy krásné platy. Pětiletý španělský pianista Pepito Rodríguez dostal za každý večer své hry na poslední pařížské světové výstavě 2400—4800 franků: když odešel do Ameriky, zajistil mu jeho impressario 50 koncertů po 6000 K čistého zisku. — Šestiletý Josef Hoffmann vydělal si jako virtuos na klavír rovněž za jeden večer slušnou sumu, totiž 7200 K, v Americe pak dostal za 52 koncerty 288.000 K. — W. J. Betty šel v osmi letech k divadlu a dostával za každé představení 2400 K. Když mu bylo 16 let, uspořil si již 960.000 K. Když pak dorostl, nechťelo se mu již hrát, a nyní žije jako soukromník z toho, co si vydělal jako zázračné dítě.

Otec a syn. Německý jeden list vychovatelský trefně o naší moderní mládeži píše: Hoch v 10 letech soudí, že jeho otec velmi mnoho ví a umí. V 15 letech se domnívá, že ví již tolik, jako jeho otec. Ve 20 letech je již přesvědčen, že sám zná již dvakrát tolik než otec.

* * LITERATURA. * *

Sborník historického kroužku. Čtvrtletní časopis historický. Majitel, nakladatel a vydavatel: Družstvo Vlast. Redaktor: Dr. M. Kovář. Knih-tiskárna družstva Vlast. Ročník IV., číslo 2. — Vedle pokračování prací z předešlého sešitu, totiž: »Svatý Tomáš Aquinas a M. Jan Viklif o řeholích«, od † Dra Antonina Lenze, probošta královské kapitoly Vyšehradské; dále: »Z minulosti Chlumku u Luže a jeho okolí. Miniaturní obraz z dějin českých« od bedlivého pracovníka Václava Olivy; »Rukopisný sborník Evermonda Jiřího Košetického« od Dra Ant. Podlahy a »Mikšovicova kronika Lounská« od Dra M. Kováře, obsahuje číslo toto počátek pozoruhodného pojednání: »Korunovace císaře Karla VI. na krále českého dne 5. září 1723« z pera Dra M. Kováře a »Památosti farní osady Sloupnické« od P. Antonína Rejzka S. J., jakož i stať: »Potvrzení císaře Karla IV. o kapli sv. Apolináře na hradě Žebráce a vsi Praskolesích« od Jana Křt. Roškota, kapitulinho děkana Karlšteinského, ke konci pak zajímavé »Drobné zprávy a posudky« z pera p. redaktorova. Upozorňujeme pozornou na výborné redigovaný tento historický časopis, jenž na základě věrohodných pramenů v duchu

katolickém pěstuje studium historie národa českého vůbec, zvláště pak vyvrací historické bludy a tendence nížší o církvi katolické — poznamenáváme, že předplácí se ročně 5 K. *Prokop Zatléřl.*

Serafinské květy. Časopis terciářů československých. Schválený vldp. provincielem řádu minoritského, františkánského a kapucinského. Zodpovědný redaktor: František Švábeník. Roč. druhý. 1902—3. Redakce v Třebíči. Administrace v Olomouci. Tiskem knihtiskárny J. F. Kubeše v Třebíči. Nákladem redakce. — Statečně pokračuje měsíčník tento na dráze si vytknuté, jak dosvědčuje každé číslo i tohoto ročníku, kde vedle pěti básní nalézáme hojnost článků poučných a rozjímavých, z nichž uvádíme »Slovo pravdy«, »O výchově rodné«, »O nejsv. Svátosti oltářní«, »O neplatné zpovědi a její příčinách«, »O pěti III. řádu o nemocné, chudé a zemřelé«, »Hrobka sv. Františka«, »Misie Kapucínů ve východní Indii«, »Korunovace Pia X.« a m. j. Těž práce zábavné jsou zastoupeny čestně poutavou povídkou: »Ismelda«, jakož i obrazy: »Na lepší cestě«, »Stávka«, »Pro mé bratry« atd. Rozmanitostí a rozhledy po serafinském světě zakončují každé číslo. Několik vkusných vyobrazení jest listu k nemalé ozdobě. Upozorňujeme na pěkný časopis tento, jenž vychází i. každého měsíce (počínaje říjnem) o 24 str., doporučujeme ho nejen terciářům, ale všem upřímným katolíkům a to tím spíše, že předplácí se na celý rok toliko 2 K, obnos to zajistě nepatrný za list tak pěkný. *Prokop Zatléřl.*

Poctivé duše. Román rodniny. Napsala Grazia Deledda. Z italského přeložila Leop. Pözl-hauerová. V Praze 1903. Majetek a tisk Cyrillo-methodějské knihtiskárny V. Kotrba. Cena 1-50 K. — Když Anička Malvazova, jejíž matka zemřela leknutím, dává předčasně život dítěti (Aničce) při zprávě, že její manžel byl zabit ze msty protivné strany politické, ztratila i svoji babičku — pani Annu, odjela v 13. svém roce se strýcem Pavlem Velenou do Orolá, kde v krátkosti sprátelila se se svými bratřenci a sestřenicemi, jejich povahy byly velice rozdílné. Vyjma pyšného Cesaria milovali ji všichni jako rodnou sestru, zvláště pak nejstarší Šebastian velice se jí naklonil, a když dospěla v dívku, celým srdcem do ní se zamiloval. Ale Anička oblíbila si zatím mladíka Gonaria Rosu, jenž se jí sice nějaký čas dvořil, ale pak zamiloval se do sestřenky Anninčiny Kateřiny a jí také přes všechn odpor Šebastianův, jemuž Anička své nitro otevřela nevědouc, jakou bolest mu tím způsobí, za manželku pojal. Zdrčený Šebastian opustí rodný dům, také Anička odejde k sestřenicí své Anděle, když však po letech přijede tato s Aničkou navštívit svých rodičů, odkud zajedou i k Šebastianovi, dohodnou se tyto dvě poctivé duše, jež tolik obě trpěly a spojí se spolu na vždy! Doporučujeme zajímavou tuto práci. *Prokop Zatléřl.*

Causeries françaises, měsíčník věnovaný zájmu studování jazyka francouzského, vydáv. a rediguje Josef Kubín, c. k. profesor v Jičíně. List je svým obsahem výbornou a posud u nás postrádanou pomůckou učebnou. Zábavné s poučným střídá se v něm tak, že začátečník i pokročilý žák najdou tu vhodné články. Doporučujeme vřele »Causeries françaises« všem, kdož se o francouzstýn zajímají. Vzhledem k pěkné úpravě a ušlechtlé volbě básní i povídek nejlepších spisovatelů francouzských jest cena (3 K ročně) velice mírná.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlročně 3 koruny. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun — Pánům knihkupcům slevuje se 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předplácením, reklamace, i.ež se nepočítá a nevrátí. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, gym. professoru na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky Josef Flekáček, říd. učitel v Žižkově u Prahy č. 776; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Frt. Zandálek, katecheta v Praze-Bubnech.

Základové vědecké paedagogiky. — Katecheti a učitelé. — Sebevraždy studentsk' — Předměty a mody bibliických starožitností. — Petice katechetská a »Přehled.« — Směs. — Literatura.

Základové „vědecké“ paedagogiky.

Píše prof. FRANT. HORÁČEK.

(Pokračování.)

KAPITOLA IV

Motto: »Ob wir nun Pedanten sind oder Tyrannen, Weisse oder Narren, ob man uns beim Verlassen des Katheders Zöple dreht oder wir wirklich welche haben, wir sind Naturen. Das ist das Wort! Wir haben nichts von Gewöhnlichen! . . . Ob Dionysius in Korinth ein guter Schulmeister geworden wäre, weiss ich nicht; aber ein jeder guter Schulmeister würde einen thatkräftigen Tyrannen, einen Minister geben, wie Pombal oder Mazarin gewesen. Grosse Männer brauchen wir. Die Söhne Pestalozzis-Gutzkow III. B. 112.

Ano, ano, to jsou »Naturen«! Totiž ti tvůrčové vědecké, neodvislé fyziologické, naturalistické paedagogiky a jich učňové! Vůči příslovi: »Jeder Zoll ein König«, mohlo by se o nich říci: »každý millimetr moderního učitele hotový Pestalozzi! A k tomuto, ne vždy oprávněnému sebevědomí, s kterým se v nové generaci učitelské, jakož i v jich odborných listech setkáváme, nemálo přispěly osoby, které stojí mimo obor učitelský a které o požadavcích zdravého vychovatelství nemají ani potuchy. Jsou to hlavně fysikové a fyziologové, blouzniví esthetikové a národní oekonomové; nejvíce ovšem socialní demokraté.

Člověk se musí věru chopiti za hlavu, čte-li ty různé dithyramby na stav učitelský, které věru nejsou daleky stavovského paroxysmu.

Tak psala na př. »Bayerische Lehrzeitung« r. 1896, na str. 198., o vznešenosti učitele, který má prý býti: »Mistrem v umění učitelském a vychovatelském, lékařem mravních neudůvců, otcem opuštěných, zástupcem rodičů, strážným andělem dítek, vůdcem k Bohu, spolupracovníkem na vinici Páně, (— dej Bože, aby tomu tak bylo! Pozn. spis.) umělcem v utváření různých charakterů a talentů. Žádá se na něm, aby byl psychologem, fyziologem, paedagogem, přírodovědcem, hudebníkem atd. — a k tomu ovšem v mnohých případech rádcem v osadě, hajitelem záležitostí obecních.«¹⁾

¹⁾ Dr. Braun. »Volentibus et valentibus« pag. 337.

Ovšem, že na těchto místech bez obalu se přiznává, že dosavadní studie učitele k plnění úkolů tak vysokých a tak rozmanitých nikterak nedostačují, a že musí mít každý učitel obecné školy na nejmiň vzdělání *universitní*. Jelikož o tomto předmětu, — dá-li Bůh! — hodláme jednou pojednat i ve článku zvláštním, přejdeme k praetensim, které chová učitelstvo neodvislé již nyní, na základě svého vzdělání seminaristického.

Hlavním požadavkem pokrokového učitelstva jest *suverenita* ve věcech učení a vychování se týkajících. Ovšem v první řadě jedná se o to, udělati pořádek ve vlastním domě! A tu paedagogika moderní konfiskuje pro sebe dítě, žáka, školu, rodinu, kostel, obec, národ, stát, ano i celé človecenstvo! Snad přeháníme? Af soudný čtenář sám rozsoudí!

»Budoucnost patří tomu, kdo se zmocní dítěte.« S tímto okřídleným slovem setkáváme se u veřejnosti za každého kroku. Ležif v této obzvláštní péči o »děcko« kousek ironie, anof známo jest, že po tisíciletí o toho opovrženého červíka nikdo valně se nestaral, jedinou církev vyjmajíc, jejíž Božský Učitel děl »Nechte maličkých přijít ke mně, nebof jejich jest království nebeské.«

Nuže nastaly doby, kdy matce, která naučila pohanské, surové národy žítí po lidsku, která naučila národy čísti, psátí, počítati, mýtití lesy, vzdělávati role, pěstovati užitečné byliny, živočichy, která byla první pěstounkou věd a umění — nastaly doby, kdy matce-církevi Kristově brutálně upírá se veškerá pravomoc a kterýkoliv vliv na mravní a kulturní vzdělání mládeže.

»Sallwürck, jeden z hlavních paedagogů německých, stanovil dogma, dle něhož nikdo nemá práva do školství a vychování mluviti, kromě výsadních učitelů a paedagogů. Asi tak, jako nápis na našem »Národním divadle« hlásá »Národ sobě,« domáhá se i Sallwürck, aby každá budova školní nesla nápis: »Škola učitelí!« Ano, netajme si toho, tof Kaudinské jho, pod kterým projítí musí každý, kdo ve škole něčeho hledá. Školdozorce místní a okresní ovšem že požívají jisté výsady.

»Nejpřednější snahou učitelstva veškerého budiž založení *paedagogické instance*, které by ve věcech výchovy přináleželo rozhodující slovo. Před tento tribunál nechat se budoucně dostanou veškeré otázky, veřejné výchovy se týkající. Až instance tato stane se skutkem, pak přestane nedůstojné poddanství školy v podruží církevním samo sebou. Co pak se církev týče, to se již najde prostředek, aby vřaděna byla do organismu školského jako člen služebný.«¹⁾ Tak Sallwürck.²⁾

(Pokračování.)

Katecheti a učitelé.

Pražští katecheti obec. a měšť. škol podali městské radě žádost za zv. vyrovnávací kvinkvenalku čili osobní přídavek do pense nepočitatelný ve výši jedné kvinkvenalky, jenž by získáním poslední kvinkvenalky odpadl. Chtějí totiž požívati *ve stejném věku stejného služného* s učiteli resp. učitelkami, kdežto dle nového zákona učitelského jsou o jednu kvinkvenalku za učiteli a učitelkami pozadu. Otisk této žádosti podán byl též p. A Frumarovi, zástupci všeho pražského učitelstva, tedy i katechetů, v c. k. okr. šk. radě. Na to v čís. 24. Učitelských

¹⁾ Protestantské školy v Německu jsou z většího dílu doposud pod dozorem a správou církevní. Pozn. spis.

²⁾ »Valentibus et valentibus« von Dr. Carl Braun. Mainz Kirchheim 1902 pag. 378.

Novin, jichžto vydavatelem a nakladatelem jest p. Frumar, uveřejněn byl článek: »Katecheti a učitelé«, kde nakvašeným tónem hledí pisatel žadatelům upříti právo k tomuto požadavku. Lituje, že pro nedostatek místa nemůže otisknouti oné petice; — měl však raději místo svých »krkolomných«, strojených a nesprávných dedukcí tak učiniti, byl by tím jen pravdě posloužil a sám dosvědčil, že žádost ta nijak nedává nestrannému posuzovateli podnětu k podobnému útoku proti katechetům, jaký pisatel článku — ovšem ne v zájmu pravdy, ale z jiných důvodů — učinil. Dříve než přímo vytkneme aspoň některé nesprávnosti tohoto článku Učit. Novin, jenž prý má »jednou podrobně objasniti právní poměr mezi katechetou a učitelem nyní v Čechách vůbec«, srovnáme napřed také my klidně příjmy učitelů s příjmy katechetů.

Učitel studuje 3 třídy realky neb gymnasia neb navštěvuje jen měšťanskou školu (skoro všechny učitelky mají jen měšťanskou školu) a 4 třídy učitelského ústavu, tedy $12+3+4=19$ let, nastupuje službu v 19 letech a po 2 letech může složit zkoušku učitelské způsobilosti; v 21 letech má tedy zkoušku způsobilosti a od té doby i nárok na kvinkvenalky a pensi, k jejimuž dosažení musí sloužiti od zkoušky způsobilosti 40 let, tedy do 61. roku věku svého.

Katecheta studuje 8 tříd gymnasia a 4 roky theologie, tedy $12+8+4=24$ let, nastupuje službu ve 24 letech (o 5 let později než učitel) a současně má i způsobilost k vyučování náboženství na obecných školách; od nastoupení služby má tedy zároveň i nárok na kvinkvenalky a pensi, k jejimuž dosažení musí sloužiti nejméně 35 let a nejméně do 60. roku svého věku (§ 58. učitelského zákona ze 27./1. 1903); tedy nastupuje-li v 24 letech, musí sloužiti ne 35, ale 36 let. Ve skutečnosti v převážné většině případů nastupují katecheté až v 25 až 27 letech, ježto se vyžaduje od nich až 3leté působení v duchovní správě, musí tedy sloužiti až do 62. roku; chceme však počítati s nejuvýhodnějším případem, s nastoupením ve 24 letech a tedy službou 36letou. Výhoda 35leté služby u katechetů uzákoněna byla jen z toho humánního důvodu, že by jinak při 40leté službě katecheta musil sloužiti nejméně do 64. (—67.) roku svého věku, kdežto učitel již v 61. roce je schopen pense.

Příjmy učitele v Praze:

a) *Od 19—21 let:* $2 \times 720 \text{ K} = 1440 \text{ K}$ (měl by dostávati dle nového zákona 900 K, ale v Praze dostává jen 720 K).

b) *Od 21—24 let* (učitelem II. třídy): $3 \times (1200 \text{ K} \text{ služného} + 480 \text{ K} \text{ aktiv. příd.} + 120 \text{ K} \text{ drah. příd.}) = 5400 \text{ K}$.

Dříve než tedy katecheta může nastoupiti službu, činí příjmy učitele od 19 do 24 let 6840 K.

c) *Od 24—31 let* (v tom extrémním případě, že musí býti plných 10 let po zkoušce způsob. učitelem II. třídy): $7 \times (1200 \text{ K} \text{ služného} + 480 \text{ K} \text{ akt. příd.} + 120 \text{ K} \text{ drah. příd.}) = 12.600 \text{ K}$.

Ježto pak nejdéle v 10. služebním roce dostává definitivu učitele II. třídy,

Příjmy katechety v Praze:

a) *Od 19—21 let:* žádně; práce = studie.

b) *Od 21—24 let:* žádně; práce = studie.

c) *Od 24—31 let:* $7 \times (1600 \text{ K} \text{ služného} + 640 \text{ K} \text{ akt. příd.} + 200 \text{ K} \text{ drah. příd.}) = 17.080 \text{ K}$.

Po 5leté službě, tedy v 29 letech má také nárok na první kvinkvenalku:

běře v posledních 2 letech (30—31) první kvinkvenalku: $2 \times 200 \text{ K} = 400 \text{ K}$.

$$2 \times 200 \text{ K} = 400 \text{ K}.$$

Dohromady: 13.000 K.

Dohromady: 17.480 K.

Od 19 do 31 let činí tedy příjmy u učitele 19.840 K, kdežto u katechety v téže době jen 17.480 K; jest tudíž učitel v této době o 2.360 K ve výhodě proti katechetovi. —

d) *Od 31—54 let:* Učitel, nebyl-li jmenován dříve učitelem I. třídy, po 10 letech od zkoušky způsobilosti, v 31 letech svého věku se jím dle zákona musí státi, má tedy plné učitelské slušné, a ježto připadání druhé a dalších kvinkvenalek neděje se od definitivy, nýbrž od zkoušky způsobilosti, má zároveň v 31 letech nárok na 2. kvinkvenalku; katecheta má však nárok na 2. kvinkvenalku po 10 letech od nastoupení služby, tedy ne v 31 letech, ale v 34 letech. Analogicky je tomu i při všech dalších kvinkvenalkách. Od 31 let má tudíž učitel s katechetou stejné slušné, ale v získávání kvinkvenalek jest od druhé až k poslední vždy o 3 léta pozadu, takže učitel získá poslední kvinkvenalku v 51 letech, kdežto katecheta až v 54 letech, *kdy teprve se příjmy učitele a katechety vyrovnají*. Katecheti, kteří nastupují v 25—27 letech, jsou o 4—6 let v získávání kvinkvenalek za učitelem pozadu.

Tedy od 31 do 54 let běře učitel o $3 \times (200 \text{ K} [2. \text{ kvinkv.}] + 200 [3.] + 200 [4.] + 200 [5.] + 200 [6.]) = o 3.000 \text{ K}$ více na kvinkvenalkách než katecheta.

Úhrnem tedy jsou příjmy učitele do 31 let o 2360 K a od 31 do 54 let 3000 K, celkem o 5360 K větší než příjmy katechety.

Učitel za 42 let své služby, než může jíti do pense, přijme 119.040 K, katecheta za 36 let, kdy je schopen pense, 110.040 K. Nastoupí-li katecheta v 25 letech a slouží-li tedy jen 35 let, přijme 106.400 K.

To jsou číslíce veskrze správné, jež byly prohlédnuty od pp. učitelů, Učit. Novinám blízkých, od nichž jsme si také příslušné informace o poměrech učitelských v Praze zjednali. Ostatně nahlédnutí do platebních archů katechetů na jedné straně a stejného věku učitelů a učitelek na druhé straně musí každého o tom přesvědčiti.

Z toho vidno, že jest nejprve po *pět roků* (od 19—24) učitel ve výhodě proti katechetovi, potom po *sedm let* (od 24-31), ač ne vždy tak dlouho, katecheta ve výhodě proti učiteli a potom po *dvacet tři léta* (od 31—54) zase učitel ve výhodě proti katechetovi.

Jest tedy opravdu závidění hodno postavení katechety, jenž musí o 5 let déle než učitel studovati za peníze svých rodičů a jest tím po 28 let v nevýhodě proti němu, kdežto jen 7 let jest ve výhodě, a přijme-li o 5360 K méně než učitel v téže době? Kdyby byla katechetům, jak žádají, udělena t. zv. vyrovnávací kvinkvenalka jako osobní přídatok, zmenšil by se jen rozdíl příjmů učitele a katechety o číslici větší při kvinkvenalkách, což nepředpojatí učitelé nepokládají za žádnu křivdu, jež by tím spáchána byla na učitelích. Výhoda prvních let před nastoupením služby katechetovy by i potom učitelům zůstala.

A nyní několik poznámek ke článku v Učit. Nov., jak tam se objasňuje právní poměr katechety k učiteli.

Katecheti jsou prý ve značné výhodě proti ostatnímu učitelstvu tím, že se jim počítají i všechna léta zatímního působení hned od nastoupení do kvinkve-

nalek i do pense. Uč. Nov. nevědí, že i katecheti mají jako učitelé nárok na kvinkvenalky a pensi od způsobilosti, která se u 24—27letých katechetů na základě delších studií (12letých) a předběžné praxe v duchovní správě již při nastoupení služby předpokládá. Ostatně do pense počítána byla všechna léta, již dle zákona z 14./12. 1888. Či snad by chtěly Učit. Noviny, aby 24—27letý katecheta po 12letém studiu ještě 2 roky (nebo podle jejich počtu dokonce 4 roky) podučiteloval za 720 K zrovna tak jako 19letý učitel neb učitelka po mnohem kratším studiu? Beze vši pochyby. Že na venkově (mimo Prahu), zvláště na dvojtřídkách mají mnozí učitelé ve 24.—27 roce, tedy ve stejném věku, kdy katecheta nastupuje službu, také již místo učitele I. třídy a tedy plný učitelský plat, o tom Uč. Nov. také nechtějí vědět.

Dále není prostě pravda, což sami pražští učitelé dosvědčují, že učitel nebo učitelka bývá připuštěn ke zkoušce způsobilosti až po 4 letech i později, nýbrž již po 2 letech. Případ, na jehož základě ono srovnání v Učit. Nov. se činí, není normální, (týká prý se jedné slečny učitelky v Holešovicích). Takové případy se mohou vyskytnouti jen u učitelek v Praze, a proč? Sami učitelé říkají, že mohou slečny jíti po maturitě na venek a že by byly po 2 letech připuštěny ke zkoušce způsobilosti. Ale mnohé slečny domovem v Praze, nežli by šly na venek, vyčkávaly raději jako výpomocné učitelky místo v Praze. Vždyť před novým učitelským zákonem na tom nezáleželo, složily-li zkoušku způsobilosti o rok či více let později, kvinkvenalky se tenkrát počítaly až od definitivy, na jejíž dosažení jim tedy předem musilo záležeti, a té ovšem ve 4 letech v Praze ještě nenabýly; za to však při obsazování zatímním i definitivním byly ve výhodě proti kolegyním z venkova příšlým, že se jim počítala k zásluze a přednosti i léta, jež jen výpomocně v Praze strávily. Bylo tedy pro ně výhodnější, když zůstaly v Praze, byť jen dle potřeby vypomáhaly. Nyní se však poměry změnily, a každá učitelka potáže se s dobrou, když jako to činí většina učitelů, přijme místo na některém venkovském okresu a teprve po odbyté zkoušce způsobilosti začne působiti v Praze.

V důsledcích toho není také pravda, že učitel i učitelka musí sloužiti o 9 i více let déle než katecheta, nýbrž jen o 6—7 let, ale přes to odcházejí oba v stejném věku do pense, poněvadž učitel již v 19 letech mohl službu nastoupiti. Katecheti mají po 10 letech 40% pense, kdežto učitelé mají prý 40% až po 14 (správně po 12) letech. Na to zase odpovídáme: po 10leté službě mají 34—37letí katecheti nárok jen na 40% pense, kdežto učitelé ve stejném stáří mají nárok na 46—52% pense.

Dále nevědí Učit. Noviny, že připadání druhé i dalších kvinkvenalek dle nového zákona není od získání první kvinkvenalky, nýbrž od zkoušky způsobilosti, takže se může státi, že druhou kvinkvenalku získává učitel již po 2 letech. Jest tedy naprosto nesprávné jejich tvrzení, že každý katecheta jest *»při všech kvinkvenalkách«* ve výhodě proti učiteli, nýbrž ve skutečnosti katecheta získává 2. a další kvinkvenalky o 5—6 let později než učitel. Ale ani při 1. kvinkvenalce není ve výhodě proti učiteli, poněvadž v 29.—32. roce má i v Praze každý učitel již definitivu učitele II. třídy a tedy i 1. kvinkvenalku. Na venkově dosahuje učitel 1. kvinkvenalky dříve, i v 26. roce.

Jest vůbec viděti, že pisatel v Učit. Nov. s novým zákonem o učitelských platech jest jen povrchně seznámen. A tak nebera žádného ohledu na vyžadovaná

od katechety delší studia a následkem toho i větší stáří, ale stavě na roveň 24 až 27letého katechetu po 12letém studiu s učitelkou po 4letém studiu a předpokládaje neprávem, že místo po 2 letech učitel i učitelka teprve po 4 letech i později jsou prý připuštěni ke zkoušce způsobilosti, což se se skutečností nesrovnává, aniž počítaje s tím, že učitel v Praze průměrně v 10. služebním roce, t. j. v 29. roce svého stáří dostává definitivu učitele II. třídy a má tedy i nárok na první kvinkvenalku (po 5 letech od zkoušky způsobilosti), — vypočítává příjmy obou, a ježto katecheta nedostává, jak by si pisatel přál, po první 4 leta jen 720 K honoráře, — což nedostává ani učitel, nýbrž jen po 2 léta, — vypočítává, oč prý katecheta přijme více než učitel v prvních 14 letech (správně měl počítati jen ve 12 letech). *O těch dalších letech se pranic nezmiňuje*, poněvadž by musil doznati, že i v tom nejpříznivějším případě jest učitel nebo učitelka ve výhodě proti katechetovi a ne naopak. Přípouštíme, jak jsme svrchu ukázali, že v prvních 7 (—4) letech služby své běře katecheta v Praze vyšší služné proti učiteli ve stejném věku, ale učitel jest již před tím po 5 let ve výhodě, že běře služné, kdy katecheta musí za peníze rodičů ještě studovati a po těch 7 letech výhody katechetovy jest učitel po 23 let zase ve výhodě proti katechetovi. Na čí straně jest tedy větší výhoda? Ostatně jest známo, že i katecheti pravidelně musí působiti několik let mimo Prahu, než se stanou pražskými katechety. Že by v Praze zpravidla byl katecheta ustanoven hned také pro měšťanskou školu, ví pisatel článku dobře, že se se skutečností neshoduje.

Laskavý čtenář srovnáním obou článků, v Učit. Nov. i tohoto, nechť sám rozhodne, která data jsou správná.

Na srovnání katechetů s industrialními učitelkami ani odpovídati nebudeme. Tu nejlépe jest viděti, jak »nestranný« a »spravedlivý« jest pisatel. A korunou všeho jest, že pisatel Uč. Novin v té okolnosti, kdyby se katechetům dostalo žádané vyrovnávací kvinkvenalky, vidí nebezpečí konfesionalní školy. — Opravdu skvostná to logika! Že pak nesestavili zákonů o učitelských platech tak, aby katecheti musili několik let za 720 K podučitelovati, dostávají na konec proloženým písmem výtku i svobodomyslní poslanci.

Jest to charakteristické. Nestalo se dosud při úpravě služného žádného stavu, aby jiný stav podával proti tomu protest a snažil se překrucováním vypočítávati jeho příjmy a dokazovati takto nesprávně jeho blahobyť. Když učitelé a učitelky se domáhali lepší úpravy svých platů, neozval se proti jejich akci z kruhů katechetských žádný nepřející a závistivý hlas, jenž by je zakřikoval a nesprávnými daty jejich příjmy vypočítával. I když učitelky žádaly stejných práv s učiteli, nebylo nikde v kruzích učitelských znamenati nepřizné a závistí. Teprve když katecheti analogicky žádají, aby *ve stejném věku* požívali *stejného služného s učitelkami*, snižují se »Učitelské Noviny«, jichžto vydavatelem jest zástupce všeho pražského učitelstva i katechetů, k té úloze, aby je zakřikovaly a jim toho, co jim právem náleží, nepřály. Není to podobné tomu, čemu se v jiných případech říká: dělání policie?

Sebevraždy studentské.

Poslední případy sebevražedné horečky studujících přiměly »Ústřední spolek českých profesorů« k tomu, aby sami pojednali o příčinách tohoto nezdravého zjevu. Spolek svolal členskou schůzi na sobotu dne 27. února do zimních zahradních místností restaurace Choděrovy. V přednášce se uvázel prof. dr. Břetislav Foustka, jehož hlavní vývody tu podáváme.

Sebevražda dospělých je nemoc, tím více je tomu tak u nedospělých. Jak hojně jest rozšířena tato hlíza společenská, viděti z toho, že ročně v Evropě samovolně zmirá 60.000 osob, v Rakousku 4000, v zemích koruny české 2000. Mezi počtem evropských sebevrahů jest 2000 nedospělých, ano i děti. Počet ten neustále vzrůstá a není naděje, že by byl obmezen. Proto je třeba spolucítiti s tímto zjevem, ale nerozčilovati se — a uvažovati, pokud škole lze přičítati nějaký vliv. Těžko dávatí vinu jen škole.

Šetřením v Prusku vyšlo na jevo, že jen nejmenší spoluvliv v té věci má škola. Na jednotlivce, který má tělesnou a duševní dispoice, nepatrná věc, jako strach před trestem, může vedle základní příčiny býti podnětem k odnětí si života. Zemská školní rada pro království české vyšetřovala 25 případů v poslední době; z nich bylo 20 na českých středních školách, 5 na německých. Bylo zjištěno, že jen v nejmenších případech bylo možno přičítati vinu škole. Zevrubnější data podal tajný rada dr. Bähr v knize »Der Selbstmord im kindlichen Alter« (1901), kde dovozuje, že okolnosti souvisící se školní kázní jsou příčinou sebevražd dětí, ale jen průvodní; pravých příčin hledati sluší v rodině, povaze, socialních poměrech dětí. Pruský ministr vyučování Gossler požádal r. 1883 17 odborů iku o dobrozdání, načež ministerská zpráva vyzněla v ten smysl, že škola má jen výjimečný vliv na sebevraždy dítek.

R. 1897 činil zkoumání Gutstadt v Prusku za léta 1883—1888 v 289 případech, z nichž bylo 76 případů na vyšší střední škole mužské, 3 pak na vyšších středních školách ženských. Ze 76 případů vyšetřil příčiny takto: strach ze zkoušky a propadnutí 15, ostatní se školou souvislé 5, spory s rodiči nebo učiteli 2, uražená ctižádost 11, strach z trestu 1, hněv, vzdor, rozhořčenost 2, hrdost 1, nemoc duševní 11, choroba 1, nešťastná láska 4, mravní zpustlost 4, rozmrzelost 5, po 2, nedocílená sebevražda, 15 příčin neznámých. Tento spoluvliv školy nemusí býti ještě spoluvinou.

Příčiny, které zaviňují sebevraždy, jsou primární a sekundární. Socialní vlivy mají tu velký vliv. Degenerace roste v poměru s civilisací. Citlivost přílišná a nervosnost rozmáhá se v městech, na venkově pak, kde jsou továrny. Bylo by záhodno k tomu konci prostudovati tělesnou a duševní povahu studenta českého před 50 lety a nyní.

Dále tu působí pathologická dědičnost sama. Tu se mluví též o méně cenné organisaci jednotlivců. Také psychosa se udává za příčinu. I shon životní má nemalý vliv, jakož i bída, ačkoli ne v té míře jako u dospělých. Tak 12letá dívka pozorovala bídu v příbytku svých rodičů; zdržovala se jídla a obírala se myšlénkou, že je rodičům na obtíž a že by rodiče byli šťastni, kdyby jí nebylo. Jednoho večera se rozloučila a skočila do řeky. Byla však zachráněna, veřejnost se o tom dověděla a přispěla znamenitě rodině, aby netrpěla bídy.

Jako bída, může i bohatství zde působiti, poněvadž vyžití má za následek omrzelost životní. Divadla, tance, domácí soirée, rozmařilý, rozptýlený život zajisté

mladistvou mysl tím více otravuje než člověka dospělého. Nedávno hrozil student ze zámožné německé rodiny sebevraždou, poněvadž ho život omrzel.

V moderním životě společenském je tu ještě jiná příčina, totiž nehotovost světového názoru a neucelené přesvědčení, což působí špatně na mravnost. Tak tvrdil francouzský filosof Comte. Tvoří se novější názor, ale je to dosud začátek, jakýsi přerod. Nesnadno upjati mysl k neznámým cílům. Tím se duše nespokojí. Mosset vypravuje o rybáři, který skončil sebevraždou, poněvadž pozbyl víry.

Rubem tohoto stavu jest indifferentismus. U většiny sebevrahů se objevuje nedostatek mravní síly a nepevné přesvědčení. Prof. dr. Masaryk na to ukázal při studentských sebevraždách.

Vliv alkoholismu se tu ukazuje způsobem hrozivým, poněvadž svádí k porušení života. Rodiče alkoholičtí plodí slabé děti, které pak nejsou schopny, aby překonaly překážky, jež se jim staví v cestu.

Konečně dlužno poukázati na příklad lidí dospělých, kteří žijí špatně, nemravně; a tu jest očividno, že i mládež napodobuje tyto neblahé vzory. Těžko tu odsuzovati, poněvadž příklady vábí. Vliv suggestce v té příčině s tím souvisí. Když se objeví takový truchlivý případ, v zápětí následují podobné zjevy. Kdyby nebylo této suggestce, nebyl by druhý sáhl si na život. To je zákon imitace.

Řečník pak přešel k poměru ke školství, kde se nedostatečně pěstuje tělo, přemrštěně pak se vyvinují duševní schopnosti. Tuhá kázeň neškodí, ale za to má špatné následky jednostrannost. Studentstvo jest příliš zaměstnáno duševní prací. Na reálkách jest 29 hodin, na gymnasiích 25 a více, na realních gymnasiích 30. Doma dlužno opakovati 2—3 hodiny denně na nižším stupni, na vyšším pak 3—4, jak úřední instrukce navrhují. K tomu ještě přistupují neobligátní hodiny a soukromé kondice chudých studentů. Učivo bylo sice v některých předmětech v poslední době omezeno, ale přece jest ho ještě příliš mnoho. (Dokončení.)

Předměty a modely bibliických starožitností.

Napsal univ. prof. Dr. JAR. SEDLÁČEK.

(Pokračování.)

2. *Malý dům syrského venkovana.* Domy chudých bývaly i v starých dobách velmi jednoduché. Venkovanu, jak nám ukazuje model, stačí jediná místnost. Poněvadž se většit část roku zdržuje venku, pod stromy, není mu zevnějšek domu důležitým, nedbá o okrášení svého příbytku. Na jihu Palestiny, v místech, kde jest dosti kamenných zřícenin, staví si domy z kamene a hledí, aby byly na skalnatém základě, by je přival, který v dobách dešťů náhle veliké množství vody přináší, nezbořil. V severních krajinách stavívají z nepálených cihel. Tam, kde používají ku stavbě kamene, uzavírají stavbu klenbou (kopulí), při stavbách z cihel dělávají strop a rovnou střechu prostě z kusů dřeva, jež pokryjí hlinou. Tuto urovnají, válcem (zbytkem starého sloupu) uhladí, aby dešťová voda snáze stékala. Často však deštěm bývá střecha poškozena, že se propadává, a když i stěny deštěm trpí, domky ubohých rolníků jsou jako zříceniny. Nedostatky lidské ukazuje podobnou slabou stavbou kniha Jobova, v níž Elifaz praví: *«Čím více jest (nedostatku, nedokonalosti) při těch, kteří bydlejí v zemitéch (hliněných) domech, jejichž základ na prachu jest, a setřívání bývají snáze než mol?»* (Job, 4. 19.)

Když jest stavěti dům z kamene, připravují kameníci stavební kámen, pokud možno, na místě stavby. Vylámaním staviva urovňají si zároveň místo pro základ domu. Když je veškero stavivo připraveno, počínají zakládati zdi. Při pobytu v Emausích (Qubeibe) viděl jsem, jak připravovali podobně stavbu zahradní brány. Kameníci připravili, otesali z vápence čtverhranné stavební kameny. Leckterý byl ovšem nepravidelný, vykazoval trhliny a díry, neboť byl zdělán z vyvětralé skály. Majitel přehlížel připravené stavivo a o jednom kameni se vyslovil, že ho nelze upotřebiti. Kamenník Arab šel a kladivem udeřil do onoho kamene a doložil: Ten může býti »úhelným kamenem« v domě! Úhelný kámen, který dávají do spodních rohů domu, bývá hrubě otesán a vyčnívá ze zdi obyčejně na obě strany. Zavřzený kámen může se státi kamenem úhelným — bylo snad i průpovědi. (Žalm. 117. 22., Mat. 21. 42. a j.)

Města i vesnice Palestiny stavěny jsou na zříceninách dřívějších měst a míst. Kde lze, tam užívá se kamenů ze zřícenin; proto se nalézají ve zdech obyčejných domů kusy krásných sloupů z někdejších chrámů, kameny s nápisy, hlavice, římsy a podobné.

Při novějších vykopávkách v Gezer pozoroval nálezce Macalister sedmero různých, postupných vrstev osídlení toho místa. Prvé dvě vrstvy nejnižší by ukázaly z předmětů tam nalezených na lid nesemitský, který žil v jeskyních a své mrtvé spaloval. Po těch přišel lid semitský, jenž stavěl domy z kamene, jenž své zemřelé pochovával, někdy i tam, kde dřívější obyvatelé ukládali popel svých předků. Tito Semité vkládali svým mrtvým do hrobů též jídla a rozličná nádobi. Pátá a šestá vrstva jest z dob israelského osazení. Z této doby nalezl jmenovaný Macalister pod základy domů hliněné svítilny a nádoby. On míní, že bývalo v tehdejších dobách zazdíváno do základů domu děcko, snad z prvu za živa. Pozdější doby ukazují pokrok a vymaňování se z tohoto barbarského zvyku; později by Israelitům podobný zvyk býval pohoršením a hrůzou. Mrtvoly dítek nalezeny tu ve velikých nádobách. Když zrušili takový způsob oběti, vkládali do základů pouze nádobu s krví (šťávu z révy) a svítilnu; krev byla známkou oběti, svítilna naznačovala oheň, kterým by byla oběť spálena. Symboly ty do- stačovaly. Poslední vrstva z dob po babylonském zajetí vykazuje železné náčini; již tu není sošek Astartiných, ani dítek, ani nádob v základech domů.

Ještě dosud obětují v Zajordánii oběti, aby byl dům uchráněn neštěstí, brzkého úmrtí. Ano krví zabitě ovce polévají někdy roh domu, jenž jest ve stavbě, aby byli zedníci ochráněni. Lid tamní zabíjí ovci a krví polévá práh a vchod, dříve než se v domě usazuje. »Každý dům obdrží tak svého mrtvého, buď muže, neb ženu, dítě, zvíře.« Zvíře, které zabijí, jest náhradní obětí za lid toho domu. Do základů měst, dle pověstí, leckde dávali lebky, neb zazdívali jednotlivce; o kazaňském Kremlínu, tuším, se též podobné podání udrželo. U Babyloňanů chránili domy tím, že obětovali u vchodu domácím bůžkům a krví pomazávali veřeje. Vzpomínáme při tom na velikonočního beránka v Egyptě.

(Pokračování.)

Petice katechetská a „Přehled.“

Nová petice katechetská bude se asi těšiti veliké pozornosti. Sotva část její otisknuta byla ve »Vychovateli«, již dostavila se kritika. Bude nám jen milo, poskytnete-li nám kritika příležitost, abychom stanovisko své ještě více objasnili. Avšak nechutí by nás naplňovalo, kdyby se ohřivaly věci, o kterých mezi lidmi logicky myslícími by nemělo býti sporu a které považovali jsme po petici z roku 1898 za odbyté navždy. A právě s takovou věcí přichází »Přehled« na str. 251.

Namítá proti našemu požadavku *vyššího služného* a *vyšších kvinkvénálek* toto: »Měl-li by se důsledně bráti zřetel na »vyšší« vzdělání, musilo by mnoho světských učitelů, kteří absolvovali střední školy, po případě i na vysokých školách pobýli, žádati oproti svým kolegům také vyšších platů. Jako prý »ten, jenž absolvoval filosofickou fakultu na universitě a stal se učitelem školy obecné neb měšťanské, nemůže na základě tohoto vyššího vzdělání domáhati se vyššího služného, než jiný učitel na této škole působící,« tak prý i se strany katechetů »nový požadavek vyššího služného, než učitelé světské mají, jest neoprávněný a nespravedlivý.«

Tohoto smyslu námitka objevovala se častěji v listech liberálního učitelstva. Proti ní poukazovali jsme stále k tomu, že se jedná o *»podmínky kvalifikace.«* Podmínkou způsobilosti k úřadu učitelskému na školách obecných a měšťanských není absolvování gymnasia ani fakulty filosofické, avšak podmínkou způsobilosti k úřadu katechetskému (učitele náboženství *katolického*) jest absolvování gymnasia i fakulty theologické. Obširně vyložili jsme to v petici z r. 1898 takto

»Dle § 6. zákona říšského ze dne 20. června 1872 č. 86. může učitelem náboženství ustanoven býti jen takový kandidát, jež příslušný vrchní úřad církevní k vyučování náboženství za způsobilého prohlásil. To však v církvi katolické dle dosavadního zřízení jest a může býti jen ten, kdo absolvoval fakultu bohosloveckou. — Mezi 264 katechety v Čechách není jedině výjimky. —

Dle § 5. říš. zákona ze dne 14. května 1869, dále dle vnesení ministerstva vyučování ze dne 21. dubna 1870 č. 3662, a zemské školní rady v Praze 24. prosince 1872 č. 11764 povinně jest žactvo obcovati náboženským cvičením, jež ustanovovati přísluší církevním úřadům. Katolické úřady církevní ustanovily pro katolické dívky, aby po celý školní rok obcovaly v neděli a ve svátek mši sv., v letní době i ve všední dny; aby pro ně konána byla *exhorta* na školách měšťanských; aby třikráte do roka přijímaly svátost pokání a oltářní. Provedení toho má v zápětí nutnost, aby zpravidla *učitelem katolického náboženství byl, kdo svěcením kněžským stal se způsobilým k vykonávání těchto funkcí*

Dle dekretu dvorní kanceláře ze 7. ledna 1792 může však na titul mensae ordinován býti jen ten, kdo studia theologická s náležitým prospěchem absolvoval a dle nařízení ministerstva vyučování ze dne 2. ledna 1872 musí se aspirant studií theologických vykázati aspoň vysvědčením z obou běhů 8. třídy z některého veřejného gymnasia. (Nařízení ministerstva z 29. března 1858, § 1.: Do theologických studií přijati se mají jen ti, kdož nižší a vyšší gymnasium s dostatečným prospěchem absolvovali; výnos ministerstva ze 16. září 1851 § 13.: kandidáti stavu duchovního jsou povi po 4 léta theologické přednášky poslouchati.)

Tedy na jedné straně jest nutno, aby katecheta vykonával u žactva některé kněžské funkce, k nimž se stává způsobilým toliko svěcením; na druhé straně zákon dosud platný připouští, aby na titul mensae ordinován byl jen ten, kdo absolvoval gymnasium a fakultu bohosloveckou.

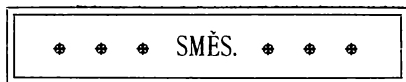
*Za stávajících poměrů a platných zákonů tedy způsobilosti k úřadu katechetskému na školách měšťanských a obecných lze nabyti toliko po předběžném studiu, jež za normálních poměrů trvá 12 let.**

I zemský výbor i c. k. zemská školní rada i sněm uznal správnost těchto našich vývodů. C. k. zemská školní rada zvláště přiznala, že *»by slušelo vzítí náležitý zřetel na vyšší předběžné vzdělání a delší studia odborná, jež se od katechetů vyžadují«* (v notě ze dne 5. května 1899, otisknuté ve zprávě zemského výboru ze dne 11. května 1900 tisk CVII. str. 5.) Že přes to přiměřená ustanovení nedostala se do zákona, vysvětluje se jednáním podloudným se strany jedné a nedostatkem obezřetnosti se strany druhé. — Také v kruzích učitelských dospělo se k správnějšímu pochopení věci a od té doby zvláště plnily se sloupce časopisů učitelských *odůvodňováním potřeby akademického vzdělání* pro učitelstvo škol měšťanských a obecných. —

Připravující tedy novou petici, nepovažovali katecheti již za potřebné věc tuto opět obšírně vykládati; poukázali jsme jen krátce k nerovnosti v *»podmínkách kvalifikace«* při katechetech a učitelích světských, jako k věci obecně známé a nesporné, a citovali jsme k tomu hledící usnesení sněmu a dobré zdání c. k. zemské školní rady — Kritika *»Přehledu«* bude nám však pobídkou, abychom odstavec o kvalifikaci, která se od katechetů *vyžaduje*, z petice dřívější opakovali též v petici nynější.

Až kvalifikace k úřadu katechetskému na školách měšťanských a obecných bude se nabývatí po absolvování *»ústavů ku vzdělání katechetů«*, zřízených podobně, jako jsou *»ústavy ku vzdělání učitelů«*, nenapadne zajisté katechetům, aby se pro sebe dožadovali něčeho zvláštního. Pokud však kvalifikace k úřadu katechetskému na školách měšťanských a obecných nabývá se po absolvování gymnasia, fakulty theologické a příslušných zkouškách způsobilosti katechetské, ale kvalifikace k úřadu učitelů světských nabývá se po absolvování paedagogia a příslušných zkouškách způsobilosti, čili jinak: pokud trvají *těžší podmínky kvalifikace* pro katechety než pro učitele světské — budou katecheti dožadovati se *vyššího slušného a vyšších kvintovenálek*, a budou zajisté všichni nepředpojatí a logicky myslící lidé tento jejich požadavek uznávati za oprávněný a spravedlivý.

8.

Oslava Komenského. Zemský ústřední spolek jednot učitelských a Jednota učitelstva měšťanských škol vyzývá sdružené spolky, aby staraly se o to, by ve všech místech, i v těch nejzapadlejších viskách po Čechách 28. březen, den narozenin Komenského, byl důstojnou oslavou tohoto reformatora školství a všudy pořádaly se přednášky o významu a zásluhách Komenského. *»Posel z Budče«* chce mítí tento den *»národním svátkem«* právě tak, jako jím jest 6. červenec, den upálení mistra Jana Husi. Místní školní rady mají býti požádány, aby den ten daly na školách prázdno. —

Komenský založil všechno vychování mládeže na náboženství. Jsme žádostivi, kterak

ti, kteří chtějí mravouku občanskou, t. j. beznáboženskou do škol zaváděti a kteří na svém radikálnějším křídle volají: *»Pryč s náboženstvím ze školy!«* budou dnes Komenského oslavovati. *»Posel z Budče«* zcela upřímně si povzdychl: *»Zdá se, že poslední dobou nějak zapomínáme na velikého učitele učitelů.«* Draží pánové! Vaším učitelem přece Komenský již přestal býti. Jinak byste naň tak tuze nezapomínali. On byl přece dle moderního nejamovování rozhodným klerikálem! — To němečtí liberálové a pokrokaři jsou upřímnější. Ti plnými ústy řekli: *»Naším učitelem Komenský již dávno býti přestal.«* Nebylo by lépe, kdybyste ustali s tím oslavným fixlováním?

Sebevraždy několika studujících v Praze vyvolaly živou diskusi o jich příčinách; a při tom hořce žalováno na *»zastaralý a špatný systém středoškolský.«* V or-

gánu realistů »Čase« vyličoval týž dr. H. ve dvou feuilletonech, kterak za dob studií na gymnasiu v T. sám byl sebevraždě blízek. Při té příležitosti jak náležitě odvděčil se pan Dr. H. zesnulému svému třídnímu prof. M. a nynějšímu řediteli gymnasia v P. p. Š., tehda professoru přírodopisu. V té příčině došel nás dopis, z něhož toto uveřejňujeme: »Byl jsem kolegou Dra. H. od primy až do septimy, a tudíž mohu se domnívati, že jsem znal oba profesory M. a Š. neméně dobře, jako nynější příspívatel do »Času« p. Dr. H. Ale co o nich nyní píše, je veskrze přehnáno a vybájeno. Myslím, že ni čtvrtina není pravda. Což aby se p. Dr. H., který si tak ostře zachoval obraz svých učitelů, rozpomněl též na sebe a na svůj život, jaký za dob svých studií vedl? To byste teprve koukali, jak vypadá takový student, jakým H. býval! Ten již dovedl prováděti kousky, na něž my, kterým svaď hrdinství vypravoval, opravdu jsme se dívali jako u vytržení. Nechtěl by to také p. Dr. H. do »Času« jednou belletristicky a poutavě — v tom rádi mu dáváme za pravdu — napsati? A kdyby napsal, musil by doznati: »Divím se, že vše se neprozradilo a já dávno nebyl vyloučen! Nyní z vděčnosti oplácím takto svým učitelům!«
r.

Kdo má pravdu? Úřední zprávy zemské školní rady i sněmovní komise o poměru učitelstva a kněžstva pravidelně vyznívají v ten smysl, že učitelstvo a duchovenstvo žije v přátelské shodě. Zprávy ty jsou sestaveny na základě obšírných referátů, které zemské školní radě zasilají okresní inspektoři. — Zcela opáčně vyznívají zprávy pokračářských listů učitelských. V nich se hlásá a doporučuje naprosté přetržení styků mezi učitelem a knězem a každý čin v tom směru se vychvaluje jako opravdový heroismus. Proto si listy libují, že stavovské vědomí se šíří. — Kdo z obou těchto pozorovatelů má pravdu? Máme za jisto, že přes všechna válečná hesla učitelstvo namnoze žije v přátelské shodě s duchovenstvem a všechno to harašení se zbraněmi, výzvy k boji, nenalézají u rozvážnějších učitelů ohlasu. Vliv denního tisku vůbec značně klesl a zájem pro něho není již takový, jaký býval. Ale na druhé straně sluší též přiznati, že leckterí pp. okresní inspektoři ve svých referátech pravý stav věci zakrývají a líčí vše v nejlépeším pořádku. Který pak školní inspektor dozná, že v jeho okrese panuje svárliivost mezi učiteli a disharmonie učitelstva s kněžstvem? Vše se dělá lépeším, než je. A mimo

to, jak dobře »Čech« v nedávném článku upozornil, inspektoři učitelstva se bojí. Lekají se novinářských pranýřů. To je ovšem lichotivé pro organisované učitelstvo, ale málo čestné a mužné pro pány inspektory. r.

✻ ✻ LITERATURA. ✻ ✻

»Vlastenecké homilie«, jež napsal Dr. Rudolf Horský, získaly si v kruzích duchovenstva vším pravem plně pozornosti. Vyniká zajisté každá řeč, zde uveřejněná, jasným rozdělením látky, důkladnou propracovaností i množstvím dokladů i příkladů, jež autor skoro výhradně z domácích dějin čerpá. Proto nedivno, že tato sbírka kázání těší se hojně poptávce. Vyšly čtvrtý sešit »Vlasteneckých homilií« obsahuje řeči v době postní. Činíme své čtenáře znovu pozorný na tuto publikaci, v níž nejen že nalezneme kazatel výbornou pomůcku homiletickou, ale každý z nás hojného poučení a povzbuzení.
r.

Jest nad námi Bůh? Napsal Filip Jan Konečný. Cena 1 koruna. — Tato poutavá brožura vyšla právě nákladem Tiskové Ligy. — Objednávky vyřizuje: administrace družstva Vlasť, Praha, čp. 570-II.

Kalendář družstva Vlasť Svatý Vojtěch pro katolický lid československý na přestupný rok 1904. Ročník III. Sporořádal Josef Fleháček. Tiskem a nákladem družstva »Vlasť« v Praze č. 570-II. Cena 1 kor. K pěkným kalendářům p. Kotrbovým a Steinbrennerovým, jež nesou na sobě ráz rozhodně katolický a také veliké oblibě mezi lidem se těší, přidružil se před třemi roky »Svatý Vojtěch«. Máme před sebou poslední ročník, jež již svoji zevnější úpravou překvapuje a mnohé jiné kalendáře daleko předstihuje, ale ještě více platí to o bohatosti a vybranosti obsahu. Nalezámeť v něm vedle několika životopisných nástínů předních našich mužů, jako ř. Frant. Lad. Riegra, ř. J. M. Edvarda Jana Nep. Bryncha, ř. Mnsgr. Dr. Ant. Lenze, ř. Jos. Vlastimila Kamarýta, J. E. Lva kard. Skrbenského a j. (se zdařilými vyobrazeními) a kromě více básní od Dr. M. Kováře poutavě, zábavně i poučné práce spisovatelů zvučného jména, jako Aloise Dostála, Vlasty Pittnerové, A. B. Šfastného, Boh. Boušky, Bedř. Moravce, Frant. Jelínka, Jos. Brožka, L. Grossmannové-Brodské atd. Hojně obrázky a zvláště připojený ke každému výtisku obraz sv. Otce Pia X. jsou kalendáři tomuto k nemalé ozdobě. —
Prokop Zalcitl.

Vlasteneckých homilií

Dra. RUD. HORSKÉHO vyjde ve středu dne 16. března t. r. čís. V. — a bude se prodávati za 80 hal. — Objednávky vyřizuje: administrace družstva VLASŤ, Praha, čp. 570-II.

Za polovici, t. j. velký za 50 h a malý za kalendáře sv. Vojtěch, 30 h, prodáváme zbytky našeho kalendáře sv. Vojtěch. Něco velkých kalendářů je bez trhů — ty dáváme jako zábavné a poučné čtení po 40 h. Poštovně při všech těchto objednávkách platí si objednavatel a to při 1 ex. 20 h, při 2 ex. 30 h. — Objednávky vyřizuje: administrace družstva VLASŤ v Praze, čp. 570-II.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlletě 3 koruny. Do krajin německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumním, klarikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze
a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlasf.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zaslá se předpl. adres. reklamace, jež se nepočítá a nofrak. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zaslány buďtež Em. Žákovi, gym. profesorů na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky Josef Flekáček, Hd. učitel v Žižkově u Prahy č. 774; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Frt. Žundálek, katecheta v Praze-Bubnech.

Základové vědecké paedagogiky. — Kterak Pestalozzi smýšlel o náboženství při vychovávaní. — Předměty a modely biblických starozitností. — Sebevraždy studentské. — Nová biblická dějprava na obzoru. Směs. — Literatura.

Základové „vědecké“ paedagogiky.

Píše prof. FRANT. HORÁČEK.

(Pokračování.)

Ovšem že k zřízení suverenního tribunálu, či-li jak *Sallwürck* dí, »poslední instance paedagogické«, potřebny jsou především dvě maličkosti: 1) *Codex* čí konnik, a 2. *Autorita*.

Codex musí ovšem obsahovati trest paedagogických stanov, s nimiž buď všichni aneb aspoň převážná většina učitelstva souhlasí. Ale kde může býti o souhlase řeči tam, kde nejen o *posledním*, než také o *blížejším cíli* výchovy mínění vynikajících paedagogů tak se rozcházejí?

Když před nějakým časem vrženo bylo do lidu heslo, že vzhledem k důležitosti otázky socialní třeba výchovu školní zaříditi výlučně z hlediště *socialistického*, nastal veliký rozruch v táboře učitelském, ana mocná strana proti snahám kolektivismu hájila svobodu *individuální*. Mezi tím také vědy státní na základě vývinu pojmu právního, a se zřetelem na stát a jeho úředníky hlásily se ke svému právu, vésti v otázkách vychovatelských slovo hlavní. Že církev jako *ústav vychovávací κατ' ἑξοχήν* práv svých zřici se nemůže, musí nahlédnouti každý, kdo si vzpomene na rozkaz božského Mistra: »Jdouce do celého světa učte všechny národy!«

Jelikož po této stránce jsou hrozny ještě kyselé, dí *Salwürck* velkomyslně: »Každý nechať plní svoji povinnost s přesvědčením, že od nikoho nemáme žádati, aby řídici rukou zasáhl do duševního života jiných, nemá-li sám *skálopevné přesvědčení* o pravosti cíle, k němuž směřuje. *My nechováme nedůvěru proti žádné soustavě*, jsouce toho mínění, že celá *paedagogika moderní* pracuje na jednom velikém úkolu, na jehož řešení začala pracovati filosofie novověká, s níž paedagogika naše přímočárně souvisí.«*)

Ale německý vědátor dovede si vždy pomoci z rozpaků. Tak i *Salwürck*. Vůči rozháránosti mínění o cíli výchovy, jakož i o prostředcích, řeší celý problém

*) Dr. Carl Braun o. c. p. 381.

s Kolumbovskou jednoduchostí. Ať se lidstvo v otázkách theoretických sebe více rozchází, jeden prý jest cíl, k němuž všichni bez rozdílu tihnou a to jest — *blaženost*. Upravíme-li tudíž mládeži cestu k blaženosti, (ovšem pouze vezdejší! Pozn. spis.) osvědčíme se dokonalými paedagogy.

Heureka! To je jednou moudré slovo: »Mulati i Mouřeninové, Indové i Evropané touží po štěstí a blaženosti; měsíc a planety krouží kolem jednoho středu, zlato i sníh padají »přímochárně« k zemi, komunisté i křesťané hájí posvátnost majetku, monarchisté i demokrati hlásají úctu před státní autoritou. Budha i Kristus hlásají náboženství všichni pohybují se »přímochárně«. Komu by při tom nepřipadla na mysl slova *Markety k Faustovi*:

»Das ist alles recht schön und gut;
Ungefähr sagt das der Pfarrer auch —
Nur mit ein bischen andern Worten.« (Faust I. 3163—65.)

K sjednocení v otázkách základních má »vědecká« paedagogika ještě daleko, také po samém vyloučení cíle *ideálního*, nadpřirozeného, bez něhož ta »vědeckost« vlastně trochu bledě vypadá, ana cíli bezprostřednímu, jehož se paedagogika moderní domáhá, vzdělání a vychování k humanitě totiž, scházejí stěžejné dva sloupy. Jeden sluje *motiv* a druhý sloup je *sankce*.

Za to jsou pionýři této paedagogiky svorni v negaci víry zjevené a v nepřátelství proti církvi.

Ve své epistoletě k Židům líčí *sv. Pavel* potřebu víry, »bez níž nemožno jest Bohu se líbiti. Nebo kdo k Bohu přistupuje, musí věřiti, že Bůh jest, a že těm, kteříž ho hledají, odplatitelem jest.«*)

Na to v jasném přehledu ukazuje týž *sv. apoštol*, jak veliké věci vykonali patriarchové a proroci skrze víru:

Věrou Noe vzav odpověď o tom, čehož ještě nebylo viděti, boje se, připravoval koráb k zachování domu svého. a ustanoven jest dědicem spravedlnosti, kteráž jest skrze víru. Věrou Abraham volán jsa, uposlechl, aby odešel na místo, kteréž měl vzíti za dědictví; i šel, nevěda, kam jde. Věrou bydlil v zemi zaslíbené jako v cizí, ve stanech přebýváje s Isákem a Jakobem, spoludědici téhož zaslíbení. — Věrou obětoval Abraham Isáka, jsa zkoušen, a obětoval jednorozeného, kterýž byl přijal zaslíbení a maje za to, že mocen jest Bůh i z mrtvých vzkříšiti. Věrou Jakob, umíraje, dával každému z synů požehnání. — Věrou Mojžíš vyvolil raději protivenství s lidem Božím trpěti, nežli časného hříchu utěšení míti. Věrou opustil Egypt věrou slavil hod Beránka věrou přešli červené moře . . . a což ještě řeknu? Nepostačí mi čas k vypravování o soudcích a prorocích, kteříž skrze víru přemáhali království, činili spravedlnost, docházeli zaslíbení, zacpávali ústa lvům, uhašovali prudkost ohně, utekli ostrosti meče, povstávali z nemoci, silní učinění jsou v boji, zaháněli vojska cizozemců, ženy přijímaly mrtvé své vzkříšené; jiní pak roztahování jsou kamenování jsou, sekání jsou, mečem usmrcování jsou, chodili v kožích ovčích a kozelčích, trpíce chudobu, jsouce sužování a trápení, jichžto nebyl svět hoden, bloudíce v pustínách, v horách a jeskyních, i doupatech země.**)

Takové hrdiny zplodila víra, takové skutky vykonala víra, takových obětí byla schopna víra, takových vavříků dobyla *víra!* (Pokračování.)

*) Žid. 11. 6.

**) Žid. 11. 7. 38.

Kterak Pestalozzi smýšlel o náboženství při vychovávání.

(Přednesl 14. srpna 1903 ve valné schůzi spolku katolických učitelů

Jos. Šauer z Augenburgu, c. k. školní rada.)

(Pokračování.)

Mezi svými pracemi v jmenovaném časopise Pestalozzi má též stať: *•Něco o náboženství•*, psanou vzletným slohem, z něhož zřejmo, kterak mu článek ten vytrysknul ze srdce, ač snad se vším, co obsahuje, bychom sotva souhlasili. Slyšme některé úryvky!

Člověk věří v Boha k vůli sobě samému; neboť co to udělá Bohu, že člověk v něho nevěří, a co by ho mátko, že jako zvíře žije na zemi?*)

Ale tobě nenáleží, člověče v lepších pásech, posmívati se obrazu Boha, jemuž klaní se tvoji bratři, jejichž temeno bližší slunce pálí a jejichž lebku studený sever na plosko stlačuje.

Pán na nebi milerád odpouští ubohé housence, že uctívá křovinu, která ji živí a chrání a udržuje.

Blouditi ve službě Páně jest osud člověka v prachu.

Či kdo mu slouží zcela ryzí službou Neviditelného?

Čí duše jest prázdna jakékoli podoby ve službě, kterou Věčnému posvěcuje?

Děkuj jen Bohu, housenku na své rostlině, a cti Jeho obraz v plnosti Jeho dobroty, v níž ty žiješ a tyješ!

Ale když ty, děkující housenku, růži hryeš a tvůj bratr listy hruškové, nebo pruty vrbové, nebo nízkou travu polní, a on pak svého boha na listech hrušně, na prutech vrbových a v nízké trávě na zemi nalézá a ctí; nehněvej se, housenku růžová, — tvůj bratr má právě tolik práva jako ty, a jeho služba Boží platí právě tolik, jako tvá.

Člověče, proč pak nenávidíš svého bratra, jenž Bohu neslouží jako ty?**)

Pro lidi jest jediná láska, pravá služba Boží; z ní jediné plyne pravá víra lidská. Ona jediné vede člověka k životu.

Kde jí není, tam je smrt a zkáza na zemi.

Člověk bez lásky jest bez naděje, a bídák, jež závist a nenávist a hněv překonávají, jest pronásledován hrůzou.

Nejlepší síly lidské hynou, nemiluje-li člověk svého bratra; a on nemiluje svého bratra, nectí-li Boha.

Proto věz, ó člověče: bezbožnost je zdroj smrti a vyslání lidstva.***)

Jenom člověk, nectí-li Boha, zničí své útroby a zahubi se.

Pouta života jsou pouta ctnosti, a ona se přetrhají, kde člověk Boha nectí.

Viz květ bohaprázdné mládeže, — její krása mizí, jako blesk za bouře. — Jasně svítne blesk v temnu bouře, ale rychle následuje s nebe hrom a smrtící blesk a krupobití, jež květy a plody ničí; — tak ničí bohaprázdnost květ mládeže. Hoře brázdí čelo panny, prvé nežli jest ženou, a náruživý chtíč vysiluje jinocha, prvé nežli má znaky mužnosti.†)

Muž, jenž při pohledu na ženu nectí anděla Páně, jehož ruka jej vede, by klaněl se Všemohoucímu, muž ten nedojde pokoje při východě slunce ani při jeho západu, nedojde pokoje v radostech úrody, ani ve květech jara, ani v slzách žebráka.††)

— Kdo se Boha bojí, má všechno na zemi, poněvadž všeho se naděje v nebi. Jemu září slunce, jemu klene se hvězdnatě nebe; jeho jest vůně květů z rána, jeho nádhera dne, jeho jemnost večera, jeho osvětlení božských darů noci.

Z oka jinocha září rozkoš, z čela muže veselá opravdovost, a jemné vrásky starcovy zaručují klid blížící se hodiny jeho smrti.

V nevinnosti spje nežná dívka pod ochranou bázně Boží k ušlechťujícímu cíli jara svého a vyvíjí se neporušena, jako v lůně ochranného poupěte krásná růže neporušena se rozvíjí. Skromnost a tichost jest ozdoba ženy, jež Boha se bojí, a domácí práce jest rozkoší v rukou choti, která myslí na Boha, pracujíc pro muže svého a pro dítky své.

*) Etwas über Religion. (S. W. 7, 259.) — **) Etwas über Religion. (S. W. 7, 260.) — ***) Etwas über Religion. (S. W. 7, 262.) — †) Etwas über Religion. (S. W. 7, 264.) — ††) Etwas über die Religion. (S. W. 7, 264.)

Blaženost života jest tvůj podíl, ó člověče, bojiš-li se Boha, a v hodině smrti užříš, že nebe i země pro tebe jsou stvořeny.

Bude-li tobě opustiti zemi, budiž jí syt, a dítky tvé vzdělány, by po tobě jí užívaly; ty však odejdeš klidně a vesel v údolí stínů, ty znáš Boha a důvěřuješ ve svou ctnost, již se ti božským poznáním dostalo.*)

Z jiných článků Pestalozzových ještě několik úryvků.

Svobodo, ty svatá rostlino člověčenstva! Nikoli rychlé výrůstky bahnitých luk jsou plody tvé; v čistých, nebem vonných výšinách svatá rostlina tiše vzrůstá k blaženému požitku domova. Proto jsi to ty, ty, jež veškeru blaženost na světě zakládáš, všechen smysl dětský a všechna srdce otcovská ryze vzděláváš. Ty, jež všechny lidi spojuješ, by společně jednomu Otci veškerenstva se klaněli a nás všechny v pravdě jako bratry, jako dítky jednoho Otce milovali — posvátné, božské *náboženství!* Ty's to jediné, jež lidstvu spravedlnost a svobodu uštěďruje.**)

Když děti kolem mne o chléb křičí a po mém boku den krásti se učí, a já zatím řeším algebraické úkoly anebo vypočítávám obecné potřeby státu, jež bez mého přičinění se uspořádají, nebo třeba blouzním o věcech na věčnosti: zanedbávám prou službu, již povinen člověk svému Tvůrci, občan své vlasti a otec svému dítěti; neboť ta záleží bez odporu v tom, aby byl dobrým hospodářem a žena a dítky u něho dobře byly opatřeny.***)

Na vypsanou cenu sepsal Pestalozzi obsáhlé pojednání: »O zákonodárství a vraždě dítek«, z něhož uvádím tento výrok:

A nyní, vrstevníci, ulehčím svému srdci a řeknu, co myslím: Kdo nevěří v Boha, nemá lásky k bližnímu, a komu chybí láska k Bohu a k bližnímu, tomu chybí zájem pro první záležitosti lidské a s ním základ pravé moudrosti životní.†) (Pokračování.)

Předměty a modely bibliických starožitností.

Napsal univ. prof. Dr. JAR. SEDLÁČEK.

(Pokračování.)

V Indii mnohem prostší věci domy své natírají, aby je bohyně, již jest kráva posvátnou, chránila.

Domy, at jsou kamenné neb z hlíny zbudované, nemívají zvláštního nátěru; a proto jich nelze někdy od okolí, které má stejné zabarvení, ani rozeznati. Mnohdy se domníváme, že jsou na vzdálenějším svahu pravidelněji urovnaná skaliska; přijdeme-li blíže, vidíme před sebou domky.

Ve vlhké době vyráží v každé skulině mezi kameny, kdekoli se maličko prsti uchytilo, květinčky neb traviny, někdy jest porostlá zemitá střecha zcela zelená. (Srovnej ž. 128. 6. 7. o trávě, která brzy usychá.) O takovou střechu jest stále míti péči, jak Kazatel praví: »*Ano, pro lenost schází krov a pro líknavost kapává střechou do domu.*« (10. 18.)

Na střechu často chodívají. Na modelu jest viděti zevnější výstup. Rovná střecha jest zábradlím opatřena, jak bylo i v Deut. 22. 8. přikázáno. Tam se při večerním vánku občerstvují, tam někdy letní dobou spávají a dělávají si proti hojné rose malý listový stánek. Tam sušívají rozličné věci, jako Rahab jerišská tu sušila lněné pazdřeí. (Jos. 2. 6.) Sv. Petr tam vystoupil, aby se modlil, (Sk. ap. 10. 3.)

*) Etwas über die Religion. (S. W. 7, 264.) — **) Beschluss einer zernichteten Rede über die Verfassung einer Schweizerischen Freistaates. (S. W. 7, 269.) — ***) Von der Erziehung. (S. W. 7, 284.) — †) Über Gesetzgebung und Kindermord. (S. W. 8, 189.)

Za dne bývávají dvěře domu, jež jsou malé a nízké, otevřeny. Zloděj může ve zdi stavení z hlíny velmi snadno probourati otvor. Ezechielovi bylo takto přikázáno *»Před očima jejich (zpuřného lidu) prokopej si zeď a vynes své věci skrze ni.«* (Ez. 12. 5.)

Vnitřek domu vykazuje dvoji oddělení; vyšší pro rodinu, nižší *jest určeno domáci drůbeži a ovcím neb kozám.*

Tam snad měla věštkyně Endorská telátko, když přišel k ní Saul; v nižším tom místě, ze země, pravila, že vidí vystupovati Samuela (Saul ničeho neviděl). Světlo sem přichází dveřmi, někdy jsou jedno neb dvě úzká, malá okénka. V Syrii bývají dvěře vyřezáváním zdobeny. Jindy bývaly jednoduché.

Uvnitř jest nemnoho nářadí. Několik vlněných pokrývek, jež se za dne kladou do výklenků zdi a jimiž se v noci na rohožkovém lůžku pokrývají, jim stačí. Lehce tu bylo vykonati příkaz: *»Vezmi lůžko své a jdi.«* (Jan 5. 8.) Chudí nemají zvláštní prikryvky; jim stačí svrchní roucho, plášť. Proto býval chráněn zákonem, že bylo vždy večerem navrátiti zabavený plášť. (Ez. 22. 26. a j.)

Na hořejším místě lehávali, tam sedávali, jídali. Oheň připravuje se na ohništi mezi několika (3) kameny; kouř odstupuje malým oknem. Komína nebývalo. Vnitřek bývá tím arcit začazen a stává se temným. Ženě, která hledala peníz, bylo za dne rozsvítiti světlo. (Luk. 15. 8.) Když chtěli Židé 14. Nisanu odstraniti všeliký kvas, se světlem hledali kvašeného chleba.

Světlo poskytuje hliněná svítlna, která stává na vyšším podstavci, na vyčnívajícím kameni aneb na nádobě s obilím. Svítlny jsou zcela po způsobu nejstarších svítlen, tu a tam jest na nich křížek, neb strom, neb réva vyznačena. Tamní lid nehledá ani nových tvarů. Ovšem že jsou v nynějších domech též svítlny, jež sem byly přinešeny z krajin západních.

I chudý člověk mívá světlo po celou noc. *»Spáti ve tmě«* jest mu znamením bíd; světlo symbolem světla života. Tak bývá někdy na řeckých křesťanských svítlnách napsáno: *»Světlo života«*. *»Světlo spravedlivých se rozsvěcuje, světlo pak bezbožných zhasne,«* dí kniha Přísloví 13. 9.

V domě jest ještě ruční mlýnek, jehož malý model naše sbírka též chová, pak hliněné nádoby na vodu, olej, mléko. Bývá tu i skříní na vzácnější šat neb ozdoby. Po stěnách jsou rozvěšeny různé fíky, granátová jablka; též měch s kyselým mlékem aneb s mlékem na máslo visivá na kůlu, zaraženém ve stěně.

O vodu dlužno se starati velmi pilně. Je-li na blízkou pramen, denně vícekrát chodivají ženy s nádobou na rameni (i na hlavě) pro vodu. Je-li nouze o vodu, dostávají se k prameni i noční dobou.

Jindy zaopatřují se vodou v cisternách, které si pod domem ve skále vytesali. Vodu shromažďují v době dešťů. Je-li cisterna dobře chována, voda se tu uchová čistou a dosti dobrou. K *»cisternám dřevným, jež nedrží vody«*, přirovnává Hospodin lid Israelský. (Jer. 2. 43.)

O prodeji, nájmu, udržování domu jsou v babylonsko-assyrských památkách mnohé záznamy; i zákony Chammurabi-ho se o domě nejednou zmiňují. Pro zajímavost bude to uvedeno při č. 3.

(Pokračování.)

Sebevraždy studentské.

(Dokončení.)

Po řeči dra B. Foustky přihlásili se ke slovu ještě professoři: V. Dušek, J. Zdeněk, J. Sommer, J. Štěpánek, docent dr. F. Groh, dr. J. Metelka a docent dr. F. Čáda. Všichni shodovali se v názoru, že škole nelze přikládati viny na těchto bolestných úkazech společnosti nynější; ale třeba také vystříhati se všeho, co by dávalo podnět k nespokojenosti, hlavně nespravedlivým jednáním. I professoři jsou lidé a jako takoví jsou přístupni vlivu sympathie nebo antipathie, což pak nemile působí na žáky, dráždí jejich bujnou fantasií, neboť se domnívají, že nespravedlivě se s nimi jedná.

Nebude ovšem možno dle názoru dra Čády, znamenitého znalce a pracovníka v oboru psychologie dětské, zabrániti sebevraždám studentským úplně, jako to není možno u lidí dospělých, poněvadž tu stále budou působiti výstřední povaha, různé pathologické zjevy, jakož i jiné uvedené příčiny. Je to dle něho hlavně prostředí, ve kterém se žák pohybuje, poněvadž toto mnoho přispívá k náchylnosti k sebevraždě. Je to jako s květinou, která v některé půdě neprosplívá, v jiné však, příznivější, rozvíjí se utěšeně.

Všeobecně byla odsuzována snaha některých lidiček, poštvati studenty proti profesorům a tak loviti z nespokojenosti prvních pro strannické účely. Našli se totiž tři akademici, zasedající v redakcích listů nechvalného směru, kteří v »Právu Lidu« a »Čase« uveřejnili toto provolání: »Studentům škol vysokých a středních! Sebevraždy studujících škol středních poslední dobou nápadně často se vyskytující, upozornily veřejnost znovu na nesnesitelné poměry na školách středních v ohledu disciplinárním, výchovném a vyučovacím. Jest všeobecným přesvědčením, že nutno jednak všemi prostředky usilovati o brzkou reformu školy střední, jednak vynaložiti vše, aby znemožněno bylo často se vyskytující zneužívání úřední moci se strany jednotlivých profesorů, jež dosavadní faktickou jich nezodpovědností velice je usnadněno. K obému potřebí je pečlivého konstatování faktů a pilného sbírání dokumentárního materialu. Za tím účelem se obracejí podepsaní akademikové v první řadě na své kollegy vysokoškolské, aby neobtěžovali si s nimi sděliti všecky jim nebo jich známým po čas středoškolského studia se přihodivší význačnější nezákonnosti a jinaké neshody, zejména všecky jim známé studentské sebevraždy i pokusy sebevražd, důležitější případy zneužití moci kázeňské, zlého nakládání, trýznění, bití, nadávání, rušení listovního tajemství a pod. s připojením jmen všech súčasněných osob, svědků činu a své i jejich adresy. Ve zprávách budiž přesně udáno, kterého ústavu případ se týká, kdy se stal, za jakých okolností jakou měl dohru soukromou (sebevraždu, zanechání studií), školní (vyloučení) nebo veřejnou (zprávy v časopisech, soudní vyšetřování). Vážné a zaručené zprávy přímo ze střední školy, jakož i jakékoli praktické pokyny jsou nám rovněž velmi vítány, a bude ovšem plnou měrou šetřeno ohledu na stav pisatelův. Zprávy zasílány buďtež co nejdříve, nejdéle do konce března na níže psané adresy. Doufáme, že tímto způsobem uvolníme cestu oprávněným steskům, omezíme libovůli, posílíme kleslé sebevědomí a přispějeme k odstranění hlavní příčiny krvavých scén posledních dnů. — Em. Chalupný, Th. Šmeral, Ant. VI. Kobera.«

Nezralí mladíci hrají si na mentory učitelů středních škol a chtějí se státi samovolnými spasiteli mládeže; běda však by jí bylo, kdyby upadla do jejich

rukou, neboť toto prostředí by zasadilo studentstvu smrtelnou ránu. »Čas« a »Právo Lidu« jsou zajisté dokladem, jak zhoubně takové prostředí působí na dospělé, natož pak na mládež.

Aby se výpady listů a podobných individuí uvedly na pravou míru, vydal »Ústřední spolek českých profesorů« po zmíněné schůzi toto osvědčení denním žurnálům: »Není spravedливо, svaluje-li se vina sebevraždy takové hned na školu, neboť na žáky, zejména ve velikém městě, působí ještě jiné okolnosti, na př. společnost, poměry rodinné, nestrávená četba moderních spisů, chorobné stavy tělesné i duševní atd. Působnost těchto živlů jest bohužel vždy mocnější než vliv školy. I odpůrci nynějšího systému školního musí doznati, že při nynějším zřízení, kdy rodiče mohou každou chvíli zjednati si zprávy o svých synech buď od ředitele neb od třídního, jest úmyslně nespravedlivé posuzování žáků nebo nehumánní nakládání s nimi zcela vyloučeno. Ovšem požadavky jakési na vědomosti žáků musí klásti škola vždy. I kdyby učivo bylo sebe víc omezeno, přece zůstává jakási hranice, pod kterou sejítí se nesmí. Je to naše povinnost národní, aby absolventi českých škol středních nestáli ve svém vzdělání níže nežli jiní. Jest si jen přátí, aby na střední školy přicházeli pouze žáci schopní. Rovněž je žádoucí, aby dobrý poměr mezi žáky a učiteli nebyl rušen podrobným líčením podobných politování hodných případů nebo vybízením žáků, aby veřejnosti předkládali své upřílišněné stesky. Ústřední spolek českých profesorů si nikterak netají, že by se některá ustanovení řádu školního mohla změnit; a podal též v té věci mnohé návrhy na sjezdě svém; avšak za nejdůležitější věc pokládá, aby nebylo otřásáno vzájemnou přátelskou důvěrou mezi studentstvem a professorstvem.«

O sebevraždách studentských jednal také akademický spolek »Jungmann«, jenž na své poradě dospěl k těmto příčinám sebevražd studentských 1. strach před trestem a zkouškami, 2. tuhá subordinace, 3. přetěžování učivem, 4. přílišná přísnost některých rodičů, 5. dnešní obrovská krize hospodářská, 6. výchova rodná, 7. znemravňelost a nevhodná lektura.

Jak ze srovnání vidno, oba spolky nevšimly nebo nechťely si lépe všimnouti důležité příčiny stálého vzrůstu studentských sebevražd, totiž úpadku náboženského vědomí. A tu hřeší se na straně profesorů i žáků. Katecheta namáhá se ze všech sil svých, aby vstíпил do mladistvých srdcí lásku a důvěru v Boha a jeho prozřetelnost, nabádá je k trpělivosti v nehodách, aby hledali síly v modlitbách. Práce jeho však jest někdy náhle přerušena nemístnou protináboženskou poznámkou některého profesora, který si zakládá na své učenosti a opovrhuje věrou, které přece zvláště mládeži studující je tolik potřebí.

Tvrdí se právem, že příklad kazí dobré mravy. Vidí-li student lhostejnost náboženskou, ano i nenávisť k víře na svém učiteli, pozoruje-li jeho méně slušné chování při obřadech náboženských, kde se stydí pokleknouti při hlavních částech mše svaté s ostatními žáky, má-li učitel takto jakési výsady ve věcech náboženských, zajisté žáci následují rádi jeho příkladu. A tak všecko namáhání katechetovo je marno, když je do srdce studentstva vstípen sžíravý jed posměchu a nepřátelství k víře. Chlubí-li se profesor, že již 20 let se nemodlil, mají žáci za to, že vzdělaný jich učitel je tu zajisté dobrým příkladem, kdežto katecheta nic nespraví, poněvadž se to považuje za jeho povinnost, aby přidržoval žactvo k modlitbě.

Proto třeba důrazně žádati, aby mezi vyučováním náboženství a ostatních předmětů nebylo rozporu, aby také světští učitelé pracovali ku povznesení mravnosti a náboženského ducha, aby byli všichni professoři pravými otci a rádci, přísnými k sobě a shovívavými ke svěřeným žákům, aby se varovali vši šablonovitosti a pedanterie, a osvojili si potřebné paedagogické vědomosti. K tomu konci by bylo nutno upravití paedagogické semináře, aby všichni posluchači byli nuceni do nich docházeti, aby byly zavedeny hospitace na středních školách, zvláště však aby všeobecné zásady vychovatelské byly nezbytným podkladem zkoušky každého filosofa. Nemůže zajisté stačiti, když posluchač filosofie vykoná kolloquium z letního půltřetíměsíčního semestru, v němž se přednáší thema speciální, jako na př. historie vychovatelství ve Francii v 18. století. V té věci také soukromé studium mnoho nahradí, je-li pěstováno s láskou a chutí k povolání.

Všichni učitelé mají býti pamětlivi rady velikého Komenského, aby byli totiž svícemi, které jiným svítilice, samy sebe spalují.

Fr. Hanuš.

Nová biblická dějprava na obzoru.

Konečně má býti zavedená nová biblická dějprava, na kterou jsme tak dlouho čekali! Jak asi bude vypadati? »Již se překládá«, tak oznámil Vychovatel v 2. č. tohoto roku. Prelát Johan J. Panholzer vydal totiž v c. k. knihoskladě: »Kurze Biblische Geschichte des Alten und Neuen Testaments für die katholische Jugend der unteren Klassen der allgemeinen Volksschulen.« Kniha ta byla celým Rakouským episkopátem 19. listop. 1901 a ministrem kultu a vyučováním 2. července 1903 schválena. Jistě procedura katechismu se bude opakovati.

Byl jsem zvědav na novou učebnici, objednal jsem si ji a porovnal s učebnicí až dosud užívanou: »Schusterův Biblický dějepis Starého i Nového zákona; pro školy obecné, vzdělal P. Fr. Srdínko.«

Výsledek srovnání podávám v těchto řádcích.

Nová biblická dějprava má mnohé přednosti; ale má také dle mého úsudku některé vady. Vady ty ovšem samy sebou by odpadly, kdyby byla vedle této, až příliš stručné dějpravy zavedena též obsírnější. Nebude-li zavedena vedle této malé biblické dějpravy ještě jiná větší, pak bude tato »nová biblická dějprava« pro vyšší třídy nedostatečná. Proto dovoluji si p. překladatele upozorniti na ony nedostatky v nové učebnici, která má býti zavedena.

V § 7. dobře jest upozorniti na obcování dětí Setových s Kainovými. Má to velký

význam pro praxi; varovat děti špatné společnosti! —

Msgr. Panholzer úplně vynechal staf o Melchisedechovi, což se mi nezdá býti správné. Nač má katecheta potom navázati předobrazení o Nejsvětější Svátosti Oltářní a mši sv.?

§ 21. Vhodné by bylo uvéstí slova Jakubova při jeho smrti: »Nebude odjata berla (žezlo královské) od Judy, dokavad nepřijde na svět ten, který poslán býti má, jež bude očekáván ode všech národů země.« Tím výrokem poznávají děti, že proroci předpověděli čas, kdy přijde Výkupitel, až totiž nebudou mítí židé krále ze svého národa.

Historie o měděném hadu v »Biblische Geschichte« von Msgr. Panholzer je vynechaná. Tať by se však přece neměla vynechávati; jest to jedno z důležitých předobrazení o Vykupiteli.

Pobyt Židů v zemi zaslíbené, doba soudců, králů, rozpadnutí říše, zajiť Assyrské a Babilonské odbyto na dvou stránkách, — což pro vyšší třídy nepostačuje.

Doba proroků úplně vynechaná. Mohli bychom snad oželiti Eliáše, Elisea, ale že i Jonáš, předobrazení z mrtvých vstání J. Kr., jest vynechán, toť nám jest více nežli podivné. Vždyť sám Kristus Pán na Jonáše se odvolával.

Vypravování o Tobiašovi mohlo přece aspoň stručně býti podáno. Děj sám jest velmi pěkným obrázkem toho, jak chrání i nás anděl strážný.

Mučednická smrt bratří Makabejských a Eleazarova vynechaná, ač vypravování o

těchto hrdinech starozákonních mládež posiluje ve statečnosti a nabádá k neohroženému vyznávání víry.

Hlavní vadou nastávající učebnice zdá se mi býti to, že nerespektuje předobrazení ani osob ani věcí a neklade důrazu aspoň na nejdůležitější proroctví o Messiaši na př. u Jakoba.

Nová učebnice má však mnohé přednosti. Jest stručná; autor se nerozpovídává. Zdá se, že p. spisovatel hledí vyhověti touze, která tlumočena byla v poslední době i v českých listech slovy: »revise biblické dějepavy«, t. j. aby vynecháno bylo všecko, co uráží dětský cit na př.: války, vraždy a p. Z té příčiny asi vynechána neposlušnost synů Heli, vzdorovitost Absolonova, boj Davidův s Goliašem a j. — Vynecháním Davida ovšem ztrácíme pak důležitá proroctví o Messiaši a nebudeme rozuměti vánoční písní: »Narodil se Kristus Pán . . .«, v níž zpíváme: »Goliaš obloupěn, člověk jest vykoupěn, radujme se . . .«

Nová učebnice má mnoho obrázků. Jsou pěkné a některé jsou nové, v našich učebnicích až dosud neznámé. Na př. svržení andělů a j.

Pěkně jest zvláště podán článek »Stvoření a pád andělů.«

V historii Josefa egyptského vhodně obejito choulostivé místo s ženou Putifarovou. Msgr. Panholzer prostě praví: »Josef byl křivě obžalován u svého pána a nevinně dán do žaláře. (Od koho, toho netřeba uváděti.)

Líbí se mi také pěkná naučení nebo průpovídky na konci každého článku. Zvláště některé velmi vhodně připjaty jsou na text katechismu.

Tolik jsem měl za vhodné poznamenati pp. kolegům na uváženu, co se týká Starého zákona. —

Nový zákon.

Také k Novému zákonu dovolím si něco »sine ira et studio« poznamenati.

Vše jest podáno stručně; jen to nejnutenější. V tom souhlasím. Ale při té stručnosti vynechány některé důležité momenty, které nebudou-li vřaděny do dějepavy pro vyšší třídy, bude to pedagogickou chybou.

Kázání Ježíše Krista na hoře a jezeře vynecháno úplně.

Prostrádáme krásné podobenství o milosrdném Samaritanu.

Není zmínky o marnotratném synu. A přece dá se na tomto podobenství nejlépe znázorniti patero časti svátosti pokání.

Ani o vzkříšení Lazara nečteme v nové dějepravě. A přec jest to tak důležitý článek! Jak krásně dá se z něho vyvoditi článek o našem zmrtvýchvstání. Stačilo by podati vzkříšení Lazara třeba jen tak, jako je má Dr. Fr. Knecht: »Kurze Biblische Geschichte für die unteren Schuljahre der katholischen Volksschule«.

Ke článku o »posledním soudu«, dalo by se vhodně připojiti podobenství o koukolu a pšenici a jeho vysvětlení.

Není ani stručná zmínka o tom, jak Kristus Pán nastoupil úřad učitelství a zvolil si učedníky a apoštoly.

Nečteme o příslibení nejsvětější svátosti oltární. — Marně hledáme příslibení, že bude Petr hlavou církve.

Velice pěkně, stručně jest podáno utrpení a umučení Páně. Při umučení velice se nám líbí, že na konci článku jest proroctví o umučení Páně nebo sloka z postní písně.

Za to působení církve po seslání Ducha sv. macešsky odbyto.

Nečiní se zmínka o volbě sv. Matěje.

Uzdravení chromého od narození sv. Petrem mám za důležité k vysvětlení, proč rychle církev Kristova se rozšiřovala.

Život sv. Petra a sv. Pavla vynechán úplně. Ani nic tu nečteme o prvních mučednících na př. o sv. Štěpánu.

Působení církve za doby apoštolské odbyto 15. řádky. To zdá se poukázati na druhou obšírnější biblickou dějepravu, ač by tato měla vyjíti současně s touto stručnou dějepravou.

U nové biblické dějepavy zamlouvá se stručnost, má jen 80 str. (Srđínko 216 str.), pěkná úprava, množství pěkných obrázků a láce. Celá knížka v plátném hřbetě vázaná stojí jenom 50 h, kdežto dosavadní kniha stála 80 h nebo 1 K.

Prosím, aby upozornění mé na tuto novou učebnici nebylo mi ve zlě vykládáno. Chtěl jsem ještě v čas, když nikdo se toho nechopil, poukázati, čeho by třeba bylo dbáti při překládání této nové učebnice pro české školy. Řádky tyto napsal jsem, veden jsa láskou k dobré věci, aby po vydání, vlastně přeložení Panholzra nebylo nařkáno, že nikdo neupozornil, co by třeba bylo v nové učebnici doplniti.

Fr. Jirisko, katecheta.

◆ ◆ ◆ SMĚS. ◆ ◆ ◆

Z družstva Vlasf. — Ke družstvu Vlasf přistoupili za členy zakládající: Rev. Fr. Kopecký, duch. správce v Sev. Americe; Ladislav Zavadil, farář v Křižanově; Frant. Jar. Pechuška, alumnus kníž. arcib. semináře v Praze, a Lidový spolek kř. sociální pro Krounov a okolí. — Zvěčnělý Fr. Procházka, děkan v Dobřenicích, odkázal družstvu 100 K a † děkan Vojtěch Kameš z Ledče 500 K. — Msgr. Jos. Němeček, arciděkan v Loukově, daroval 100 K. — Družstvo Vlasf vydalo brožuru »O lihovinách« a prodává ji po 16 h. — K oslavám sv. Prokopa nabízíme ze Vzdělávací četby kat. mládeže brožuru: Sv. Prokop, zakladatel slov. kláštera na Sázavě. Napsal Ant. Mlynář. Prodává se po 7 h a na 5 ex. dává se šestý zdarma. — Peníze přijímá a objednávky vyřizuje administrace družstva Vlasf v Praze, čp. 570-II.

Oslavu stých narozenin Fr. Sušila vykoná Literární sekce družstva Vlasf v domě Katolických tovaryšů v Praze v neděli dne 10. dubna o 6 hod. večer. Slavnostní řeč přednese Moravan, dp. katecheta Fr. Žundálek. Hosté jsou vítáni. Pozdravné dopisy a telegramy k slavnosti této přijímá družstvo Vlasf v Praze, čp. 570-II., (do 10. dubna incl.).

Klerikální denunciaci. »Učitelské noviny« přinesly ve svém 22. čísle famosní článek: »Náboženské přesvědčení učitelstva a jeho příslušnost k církvím.« Poukázali jsme na řečený článek ve Vychovateli v čísle ze dne 1. března. »Křesťanská škola« a »Čech« otiskly valnou část článku a připojily dodatek: »Zemské školní radě doporučujeme k uvážení!« A nyní zle se rozlítily »Učitelské noviny« na oba tyto listy. K Učitelským novinám pak se přidal též »Český Učitel« ve dvou posledních číslech. Nejprv sprostě oběma listům vynadal, a nyní ve zvláštním článku k věci se vrací. Nemůže ani najít slov, jež by vyjádřily jeho opovržení nad »bídou denunacií«, již se oba listy dopustily! —

Listy řečené dovedou zajisté, uznají-li za dobré, na článek odpovědět. Ale jedno jen poznamenáváme. Není každé udání neb upozornění na nějakou nepřístojnost denunacií v onom opovržení hodným smyslu. Slovu denunciaci se špatně rozumí. Když

na př. osoba ve veřejných službách postavená vede pohoršlivý, s posláním jejím se nesrovnávající život, a ti, komu náleží bdít, u úřadů na ni tak oznámí, není to uduvačství. Konali vlastně svoji povinnost. Bídnu denunacií jest, když nepovolaný skryté chyby a to z pomstychtivosti oznamuje.

A v tomto případě denunciantem nebyl ani »Čech« ani »Křesťanská škola«, které prostě článek otiskly, věcně ničeho nepřičinujíce, nýbrž spíše *pisatel čl. v »Učitelských novinách« uveřejněného.* Ten vyslovil krutý soud nad náboženským smýšlením učitelstva. Na něho měly by se učitelké týdeníky vrhnouti, že odhalil bídný stav náboženského přesvědčení většiny učitelstva.

A psal-li nepravdu, pak bylo na nich proti článku se ohraditi. Či lekly se řečené listy toho, že snad nyní mohly by se povolné úřady článku, který z jich tábora byl napsán, všimnouti? Máme za to, že samy ulekly se toho, co vlastně uveřejnily. — A vybízí-li »Čech« církevní zástupce v místních a okresních školních radách, aby byli na stráž, jest snad to namířeno proti zákonů dbalým a řádným učitelům? Nežádají i učitelské listy, aby zástupcové učitelstva v řečených korporacích plnili svoje povinnosti? Nad čím se vlastně i »Učitelské Noviny« a »Český učitel« rozčilují? — »Zničiti bezúhonného odpůrce dovede klerikalismus s nejlhčím svědomím,« žaluje »Český Učitel!« O tak nevinosti a bezúhonnosti, s níž se tak dojemně vychloubá!

Demonstrace buršáckých bumlů na pražském Příkopě zavdaly z popudu Národních Listů, jež se později zcela nevínoúče tvářily, podnět, že i české studentstvo chytlo se baretů, a četnými procházkami na Příkopě snažilo se bumly znemožniti. Na štěstí událo se tak bez vážnějších a větších následků mimo několik krátkých vazeb. Ale nemůžeme schvalovati všechno to jednání našinců v této věci. Buršáckým čapám se smějí a baretů, majících týž a nikoli větší historický význam, se chápou. Nikoli z lásky k starobylosti, ale k chvilkové demonstraci vůči těm, kteří vlastně provokaci vyvolati chtěli. Smutno, že i školní mládež jsme viděli s jakousi dávkou chlouby, opatřeru trikolorami. I ta měla remonstrovati po ulicích. — Probůh, kdy že nastane lepší názor na práci a úkoly vlastenecké? Kolik ještě je hlav, které se domnívají, že v písničkách, trikolorách a dávných, po celé století nemožných krojích, je největší projev

vlastenecké práce a uvědomění! — Ten starý kroj! Stále se o něm mluví a přece ho nikdo nechce vyvolat zpět a učiniti opět šatem přítomnosti! Slouží jen k vlastenecké demonstraci! Ubohý kroj a ubozí lidé, kteří o něm deklamují slova nadšení a úcty a při tom ho užívají zcela obdobně jako němečtí buršové — k vlasteneckým maškardám!

Nedělní a sváteční služby Boží pro žactvo pokračovacích škol. Ordinariátní list ardcidiecése pražské uvádí toto: V novější době zřizují se pokračovací školy rozličného druhu jak v hlavním městě tak i na venkově, což každý přítel mládeže jen chváliti musí. Mládež škole obecné a měšťanské odrostlá má se dále vzdělávati, by tím spíše jednak lepšího zaopatření nalézti, jednak různým nebezpečnostím mladistvý věk ohrožujícím čeliti mohla. Bohužel není na všech pokračovacích školách zavedeno *náboženské vyučování* a kde se tak děje, vyučuje se pouze jednu hodinu mravouce. Také není postaráno o *nedělní a sváteční služby Boží* pro žactvo; ano na některých místech nedává se o nedělích a svátcích ani příležitost žákům obcovati pro každého katol. křesťana předepsaným službám Božím, poněvadž vyučování počíná již o 8. hodině. Z těchto příčin žádáme, aby důst. duchovní správcové dle svých sil působili k tomu, by při zřizování pokračovacích škol bylo pamatováno na náboženské vyučování. Děje-li se vyučování o nedělích a svátcích, tu nechť důstojní duchovní správcové dle možnosti vlivem svým k tomu působiti se snaží, aby rozvrh hodin tak byl zařízen, aby žáci služeb Božích se účastniti mohli. Také při stanovení pořádku služeb Božích budiž pokud možno k tomu přihlíženo, aby žákům ústavů svrchu jmenovaných byla dána příležitost, plniti křesťanské své povinnosti.

»Vychovatelské listy«, horlivý literární spolubojovník pro křesťanské vychování mládeže na Moravě, v čísle svém ze dne 20. února t. r. právem si stěžuje na chabou podporu odběratelstva z Čech. Májí v Čechách pouze tři odběratele! Morava, která vždy horlivě podporovala katolický tisk český, nenalézá svými dobrými a výbornými listy u nás dostatečného porozumění. To je opravdu zjev zarmoutující. Jest ovšem pravda, že když »Vychovatelské listy« před čtyřmi lety počaly vycházeti, stoupenci katolického školství byli již listem svých názorů opatřeni (»Vychovatel«); ale nikterak nelze tím za-

mlčeti, že »Vychovatelské listy« zaslouží v našich kruzích větší pozornosti, než celá řada učitelských orgánů jiných. Přinášejí »Vychovatelské listy« celou řadu důkladných a časových článků, jež neslouží prostě přehlédnouti. Proto upozorňujeme své přátele na tento přátelský list z Moravy a prosíme, aby jej podporovali. Záslouží toho plnou měrou.

Organisování učitelé se nebojí klerikálních peněz! »Vychovatelské listy« píše toto: Dobře placenou redakci »Anděla Strážného«, časopisu pro mládež, vede organisovaný učitel. To nepíšeme ze závisti, ale jen jako malý doklad. Jmenovaný časopis pro mládež je dle pokrokových listů učitelských klerikální, jeho dopisovatelé byli nedávno v časopisech učitelských potupeni, organisace vylučuje všechny, kteří odvážili se jakkoli dáti výraz svému katolickému přesvědčení a nazývá je »Jidáši« — a organisovaný učitel je redaktorem »Anděla Strážného«

Idylka dětská po půlnoci. »Jarko, tak teď mi pojd' říci, jsi-li opravdu namáznutý!« Ta slova bylo asi o půl druhé v noci z neděle na pondělek slyšet za zvonivého smíchu dětského na Příkopě a na Ferdinandově třídě z úst mladistvé, roztomilé krasavice, jež majíc přes svůj oděv přehozený ještě mužský, dlouhý zimník šla s »Jarkem«, mladíkem štíhlým a dost vysokým, tak 15—16 let, který bez zimníku před touto krasavicí (sestrou? sestřenicí?) hopkoval v pravo, v levo, v před a v zad, nápodobě posuňky a chůzi »namáznutého«. Patrně tak bavil svou mladou dámu, neuměje jinak. Šli asi z rodinné zábavy a tvářičky jim planuly od čaje, trochy vína. Idylka tato vábila milou pozornost všech a nikdo neodvážil se rušit naivně mladé štěstí těchto rozvíjejících se poupat, které ve svém štěstí nevinném dostoačovaly samy sobě, byly samy sobě světem. Dováděly mírně a nevinně, nestarajíce se o to, co tomu řekne svět. — Ani byste nevěřili, jak mile dojímala tato idylka. — Tohle je umravňovací metoda denních listů! Tím jest naše mládeže vychovávána, neboť děti nynější zcela volně doma čtou nejen denní listy, ale i krváky. Vždyť rodiče potřebují předčitatele, a k tomu se děti přece hodí výborně. Čtou-li uvedenou lokálku dětí, jistě málokteré pozná, že to psáno ve smyslu ironickém; mnozí dospěli to nepoznají. Je-li to skutečnost, co praví se v příběhu to: tedy zasluhovali notného výprasku rodiče. Výchova dětí

v t. zv. lepších rodinách bývá velmi ubohá. Otec je zaměstnan, třeba politikou; matka je v klubu, třeba pro ochranu zanedbané mládeže; děti vlastní jsou svěřeny výchově — služek. Inu, v moderních a lepších rodinách děti jsou jen přepychovým břemenem!

ch.—

* * LITERATURA. * *

• **Vlasti***, časopisu pro poučení a zábavu, vydalo redakci Tom. Škrdle roč. XX. čís. 6. s tímto velezdařilým a zajímavým obsahem: M. Jan Hus nebyl reformátor Církve atd. Z literární pozůstalosti † Dra. Ant. Lenze. (Pokračování.) — Rybářův štědrý večer. Báseň od Václava Korandy. — Prokláté peníze. Povídka. Napsala Vl. Pittnerová. (Pokračování.) — Z lesa. Báseň od Rud. Stupavského. — O nábožensko-mravních názorech nezanedbaných národů divokých. Podává Filip Jan Konečný. (Dokončení.) — Ze života malého Slováčka. Lidopisné drobtiny ze slovácké osady, jež zaznamenává staré Slovačisko. Píše Jan Michal-Dvorecký. (Pokračování.) — Nestor českých skladatelů Jos. Rich. Rozkošný. V upomínku jeho sedmdesáté ročnice napsal Em. Žák. (Dokončení.) — Elegie na Karlův Týn. Báseň od L. Sabiho. — Vhledy do hlubin světa. Píše Bedřich Jiříček. (Pokračování.) — Cesty srdce. Povídka. Napsal P. J. Franco S. J. Z vlaštiny přeložil Josef Flekáček. (Pokrač.) — K počtu Msgr. Jos. Němečka. Báseň od Eduarda Mattesa. — Dějiny sociálního hnutí v zemích koruny České. Píše T. J. Jiroušek. (Pokračování.) — Motiv velikonoční. Báseň od L. Grossmannové-Brodské. — Václav Štule a jeho paměti. Stručným životopisem a poznámkami opatřil Fr. H. Žundálek. (Pokračování.) — Až k Harnackovi. Podává F. Radoň. (Dokon.) — Stanislav Škrabec. Píše Fr. H. Žundálek. — Národopisné rozhledy. Píše Karel Procházka. — Literatura. — Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy. — Paběrky z novin a veřejného života. — Spolkové zprávy. — Předplatné na *»Vlast«*. roč. XX. obnáší: ročně 10 K, půlletně 5 K, pro členy ročně 8 K, půlletně 4 K. Předplatné přijímá: administrace družstva *Vlast* v Praze čp. 570-II.

Tisková Liga v poslední době vydala 1. brožuru: *Jest nad námi Bůh?* Napsal výtečný katolický apoštole farář Filip Jan Konečný. Stojí 1 K; v administraci družstva *Vlast* přímo objednaná pouze 60 h; dále 2. druhé číslo *»Obrany víry«* s obsahem: Marie Stuartovna a Sjezd českých evangeliků. Po svátcích velikonočních vyjde druhé číslo *»Husitství ve světle pravdy«*. Každý tento časopis stojí ročně 1 K, oba tedy 2 K a předplatné na ně možno spojit s penězi, jež se administraci družstva *Vlast* zasílají. (Praha čp. 570-II.)

Druhé číslo *»Hlasů Sv.«* přináší přednášku *»Svatí patronové čeští«*, kterou měl ve sv. Josefské Jednotě v Chotýšanech tamní dp. farář *Ferdinand Schmidl*, chvalně známý pracovník v katolickém životě našem. Bylo třeba populární knížky, kdež by lid český měl stručně pojednání o životě vzácných perel naší vlasti, sv. patronů českých, tolik a tak slavných, aby nadchnul a rozplamnil srdce

své láskou k nim. Vždyť k uklidnění a sblížení duší v přítomných dobách neposledním prostředkem je snaha, buditi živější úctu k našim sv. patronům zemským a lidu českému ukázaťi, kterak prospěšným jest utíkati se v potřebách života k mocným přímluvcům za nás v nebesích. Spisovatel uvádí v I. části, *»kteří jsou sv. patronové čeští«* a v II. části jich životopisy s povzbuzujícími myšlenkami, a sice: sv. Cyrilla a Methoděje, sv. Víta, sv. Václava, sv. Vojtěcha, sv. Zikmunda, sv. Jana Nep., sv. Prokopa, sv. Kosmy a Damiana, sv. Benedikta s bratřími, sv. Norberta, sv. Josefa, pěstouna Páně a sv. Ludmily. Nadšeně dokazuje ze skutků jich, kterak jediné křesťanství uchovává nejpokroklejší snahy: poměr lásky ve veřejném žití. *Refrigescit charitas — stýdne láska!* Ko naplahočí se zákonodárci rovnáním sociální krise: dokud nepodají se jim uhoditi na city neúčinnější, dokud nepřijmou zásad lásky k Bohu a bližnímu za základ zákonů, dotud nápravy nedocílí. Kéž sv. patronové čeští jsou nám vzorem, vyznivá z celé přednášky, které přejeme hojného rozšíření v *»Hlasech Svatovácl. po Čechách. «* Hlasy Svatováclavské. lze předplatiti v administraci jich Praha 570-II. Roční předplatné 40 h. Vychází do roka 6 čísel. Dřívější 3 ročníky lze tamtéž obdržeti.

Z nakladatelství Ed. Beauforta v Praze:

Trudný osud dívky, kterou zlákal blyskotný život herecký, vpleten je do napínavého románu *»Dvě ženy«* od *Baranceviče*, jímž zahájil byl XX. ročník české četby lidové: *»Přítel Domoviny«*. Smrt zklamaného děvčete dojímat nás tragicky a hluboce vzrušuje citlivé srdce čtenářovo.

Polská knihovna přináší překlad cenného díla polského *»Uragan«* od *W. Gasiorowského*. S pravým polským humorem líčí autor polský zbabělý útek německé armády před blížícím se Napoleonem.

VYCHOVATELSKÝCH LÉTÁKŮ

číslo 1.

Vydává Jednota českého katol. učitelstva v král. Českém.

Matka — dítě

od slečny AUG. ROZSYPALOVÉ, učitelky.

Cena 2 h; na 10 exemplářů dává se jeden zdarma.

Objednávky vyřizuje obratem pošty: administrace družstva *Vlast* v Praze, Žitná ulice č. p. 570-II.

Za polovici, t. j. velký za 50 h a malý za 30 h, prodáváme zbytky našeho kalendáře sv. Vojtěch. Něco velkých kalendářů je bez tržů — ty dáváme jako zábavné a poučné čtení po 40 h. Poštovné při všech těchto objednávkách platí si objednatel a to při 1 ex. 20 h, při 2 ex. 30 h. — Objednávky vyřizuje: administrace družstva *Vlast* v Praze, čp. 570-II.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumním, klerikům a studentům slevuje se deset procent a shřetel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze
a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlasf.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zaslá se předpl. a adres. reklamacie, jež se nepočítá a nřkrank. Ru k o p i s y pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtožEm. Žákovi, gym. professoru na Smichově; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky Josef Flekáčok, Hd. učitel v Žižkově u Prahy č. 770; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Frt. Žundálok, katecheta v Praze-Bubnech.

Základové vědecké paedagogiky. — Sesílené stráže. — Kterak Pestalozzi smýšlel o náboženství při vychovávání. — Předměty a modely biblických starožitností. — »Naše Doba« a katecheté. — Feuilleton: Zjištění rodiště Jana Amosa Komenského. — Směs. — Literatura.

Základové „vědecké“ paedagogiky.

Píše prof. FRANT. HORÁČEK.

(Pokračování.)

Sám *Goethe* dosvědčuje kdesi, že všechny epochy, v nichž živá víra panovala ve světě, vyznačují se velikými činy: činy rekovného mučednictví, činy obětovné lásky atd.; za to doby, kdy — byf i na krátký čas — nevěra pronikala širší vrstvy společnosti, potřísněny jsou krví nevinných obětí, zradou, hrubým násilím a sveřepou chlípností. A vůči těmto důkazům dějin odvažuje se *paedagogika vědecká* do světa hlásati, že principem pokroku není víra, nýbrž — *skepse*.

Tak vyznává zcela nepokrytě učitel *Alfred Böhme*: »Hlavní požadavek moderní paedagogiky tvoří ovšem úplné odloučení školy od církve, a rceme krátce a bez obalu: *od víry náboženské*.

Neboť dogmatismus, jehož otcem jest víra, plodí opět *autoritu*; onen princip, jehož poslední důsledky vedou k ztrnutí kultury a ke zkamenění společnosti, jak to u Čiňanů lze zřítí, které nazval *Goethe* národem vyhraněným. *Skepticismus* proti tomu značí pokrok, vývoj, pud po životě!

Také v paedagogice byla *skepse* matkou pokroku, který je vytyčen zářícími jmény čtyř osob, jimiž byli: *Sokrates*, *Ježíš*, *Luther* (sic!), *Pestalozzi*. Výchova orientálská byla v podstatě *socialně národní*. Teprve *Sokrates* a *Ježíš* vymanili *jedince* z okovů autoritářství a mechanické dressury, hlásající, že v poznání sama sebe dlužno hledati klíč k mravní dokonalosti. *Luther* pak byl ničitelem předsudku, dle něhož školy prý měly by býti přípravnými pro určitý stav neb povolání; šlechtný Švýcar pak uvedl vůz vychovatelský do přirozených kolejí.

Takým způsobem ukázal se pokrok v paedagogice býti ovocem rostoucím na stromě *skepse*. A tak tomu budiž i na dále. Zastaralé názory a zařízení dědí se v paedagogice jako nějaká věčná nemoc. Naší povinností jest, proti nim vésti do boje ušlechtilého (!) ducha *skepse* a bez milosrdenství vytahovati na světlo

takové choroby a nákazy. Cestu známe. Zač Lessing, Schleiermacher, Diesterweg, bojovali, víme. Za svobodu ducha. Ukažme se hodnými těchto velkých zápasníků! Nedejme se vtěsnati do svěřací kazajky buď paedagogické, buď theologické. Pryč s ošklivým patolizalstvím!«¹⁾

Že to ostatně k takovým koncům musí přijíti, nebylo nikoho tajno, kdo bedlivě stopoval ruch paedagogický od let šedesátých konce minulého století. Který učitel chtěl státi na »výši doby«, ten odvracel se od dosavadní paedagogiky »vulgérní« a s dychtivostí přijímal nové nauky, které měly obroditi svět. Bylo to filosofické kacířství 19. věku. Comte-ův positivismus, jenž se měl státi jedním z hlavních pilířů »*vědecké paedagogiky*.« Positivismus ovšem velmi pěkně srovnává se s experimentální psychologií, hoduje výhradně metodě *analytické*, jako ona vylučuje veškeru vyšší *synthesi*.

Positivismus tudíž veškeré předměty, které nejsou způsobilé, aby podrobeny býti mohly bezprostřednímu pozorování, vyhostuje z říše vědecké vůbec, přezdíraje jim »theologických vidin«, »nedokázaných metafysických entit« atd.

Dle toho patří prý Bůh, duch, příčina první a j. do říše bájek, A přisuzuje-li se jim přece ještě jakás takás platnost, děje se tak, jak Kantisté říkají, z důvodů regulativních, any prapojmy zmíněné nejsou prý leč pojmy podpůrnými, jichž zřídlo hledati dlužno v subjektivní konstrukci pojmové. Jako kreslič táhne různé přímky výpomocné, které po dokonání nárysu vymaže, jako stavitel potřebuje k zbudování domu lešení, které po skončené práci strhne, tak i duch lidský má za potřebí různých podpěr, které později jsou zbytečny.

Duševní vývoj člověčenstva vykazuje 3 hlavní epochy: 1. Stadium *theologické*. Zde nezkušený duch lidský tuší za každým zjevem přírodním nějaké božství. Jest to stadium personifikace přírody, náboženství přírodního. 2. Lidstvo na své další pouti vývojné pozná, že to byl omyl a v přírodě že bohů není. Ale není ještě tak pokročilé (!), aby se ideje Božství mohlo zřici vůbec a myslí si bohy — za přírodou! Toť stadium *metafysické* se svými substancemi, formami, entelechiemi, energiemi, atd.

3. Stadium *positivistické*, k němuž lidstvo dospělo v 19. věku. Tu člověk nestará se více o zpytování příčin a cílů, a drží se pouhých zjevů, které nezměnitelnými zákony se řídí, a ukazuje na jich vzájemný vztah, posloupnost a spřízněnost. Za vědy považovati lze pouze astronomii, matematiku, fysiku, lučbu, biologii, sociologii (fysiku socialní) a morálku. Základem této budiž *humanita*. »Vivre pour autrui; l'amour pour principe; l'ordre pour base; le progrès pour but. — Reorganiser la société sans Dieu ni roi par le culte systematique de l'humanité.«²⁾

(Pokračování.)

¹⁾ Allgemeine deutsche Lehrerzeitung 1897. 411. Srov. Dr. Braun o. c. pag. 386.

²⁾ »Žiti pro své bližní, za princip prohlásit. lásku, za základ pořádek, za cíl pokrok. — Zorganisování společnosti bez Boha i krále soustavným kultem lidskosti!« Kirchenlexikon von Gruber S. J., X. 229. Srov. »Die modernen Ersatz-Versuche für das aufgebene Christenthum« Dr. Engelbert Fischer, Manz.

Sesílené strážce.

Pověstný článek »Učitelských Novin« o náboženském přesvědčení učitelstva, nadepsaný významným heslem: »*Smím mluvit pravdu?*« působil jako výstřel mezi usínající strážce. »Čech« citoval onen článek. Byla to jako ozvěna výstřelu na protější straně. A podivno! Ozvěna vlastní rány byla signálem ke kanonádě, kterou nyní »Učitelské Noviny« i »Český Učitel«, — listy pokrokové, jak se sami nazývají — zahájily ve svorném boji proti listům klerikálním. »Učitelské Noviny« a »Český Učitel« staly se nyní přáteli. Před tím nemohly si často na jméno přijíti. Ozvěna z listů, hájících zájmy křesťanské výchovy, je sblížila. Pilát a Herodes stali se přáteli. Vědomí viny a společná zloba je sjednotila. —

Nadávек, jimiž oba listy naši stranu zasypaly, pomijím. Jen kdo sám nedbá mravní čistoty, t. j. cti, je ochoten do svých rukou nabrati bláta a hoditi po kolemjdoucím. V očích všech klidných pozorovatelů oba listy způsobem svého boje samy se odsoudily. A »Čech« cituje naši lokálku o »klerikální denunciaci«, pěkně poznamenal, že z výtky denunciacie pranic si nedělá, protože dle pojmu pokrokových orgánů učitelských bude pomalu již denunciantem každý rolník, který udá četnictvu pobudu, jenž ze msty chce posaditi červeného kohouta na střechu jeho obydlí.

A zoufalá kanonáda obou listů probudila ze spánku mnohé z duchovních, kteří suad ani nebyli si vědomi nebezpečí, jež škole se strany učitelů-nevěrců hrozí, ani nepoužili právu, jež jim jako členům místních a okresních školních rad přísluší. »Čech« otevřel své sloupce k odpovědem na sprosté útoky pokrokových orgánů učitelských, a byla již napsána celá řada článků a dáno množství pokynů, jak možno učitele, svojí nevěrou se chlubicí a ji ve škole. rozsévající, do příslušných mezí usaditi, po případě starati se o jich odstranění.

Oba listy zase řeknou: Nová výzva k denunciaci! Ale z toho slova my si ničeho neděláme, protože jemu jinak rozumíme než pokrokáři. Ostatně pan Frumar, vydavatel »Učitelských Novin« pamatuje se zajisté živě, kterak jemu, jako zastupci učitelstva v okresní školní radě pražské, loni »Český Učitel« výtku denunciacie ve tvář vmetl. A tehda slovo to v opovržení hodném slova smyslu bylo daleko případnější, nežli nyní, kdy jim on hází po straně klerikální.

Mezi pozoruhodnými návrhy, jak čeliti rozpínavému ruchu protikatolickému mezi učiteli, stůjtez tu aspoň některé. Uvádíme je vedle sebe, ponechávajice si svůj konečný soud až naposled.

Všeobecně se konstatuje, a všechny kruhy o školství se zajímající toho sj povšimly, že když »Zemská jednota katol. duchovenstva« vyšla vstříc učitelstvu se slušným návrhem na mír, aneb aspoň na čestný »modus vivendi«, »Zemská jednota českého učitelstva« neuznala ani za slušné přímo »Zemské jednotě duchovenstva« odpověděti. Uvěřejnila pouze odpověď, plnou sebevědomí a lakonického zakončení ve svém orgánu.

Podotýkáme k tomu jen tolik: Staré přísloví dí: »Stromy nerostou až do nebes.« A jestli dnes liberální učitelstvo ve své utkvělé myšlence, že jedině ono jest šířitelem pokroku, stále víc a více se vypíná, tož může i jemu nastati čas, kdy sřítí se se svého prestolu a s dokonávajícím liberalismem shasne i jeho uměle udržovaná sláva. »Pýcha předchází pád.« A nebude-li liberální učitelstvo střízlivěji na své poslání pohlížeti, a nedovede-li se vměstnati v rámec soci-

alního významu svého, může se i jemu státi, že nadejde čas, kdy stane se stavem nejnenáviděnějším. A jsou dnes věru dosti četní »pokrokaři učitelští«, kteří k tomu smutnému cíli vši parou pracují.

Svorným působením obou stavů získaly by stavy oba. Neshodou a nepřátelstvím oba nyní trpí. A trpí-li dnes stav kněžský více, může zajisté přijít doba, kdy neshodu tuto bolestněji pocítí učitelstvo samo. Dnes mně, zítra tobě! —

Znovu a znovu se ozývají hlasy, aby duchovní správcové, kterým jako učitelům náboženství náleží právo účastnit se domácích učitelských porad, toho nezanedbávali. Často se ozývá stesk, že církev je z působení svého ve škole vytlačována. V mnohém ohledu je to pravda. Ale nemá proto každý duchovní, ve škole působící, tím pilněji se snažit, aby vliv svůj v rámci nynějšího zákonodárství ve škole uplatnil? Nárek na vymanění školy z vlivu církve jest u lektřeho jen výmluvou, za níž jen vlastní pohodlnost se skrývá.

Každý kněz ukazuj se přítelem mládeže a školy, buď pilný v dodržování hodin, náboženství určených, navštěvuj domácí konference učitelské, a vliv, na jehož uzákonění snad toužíš, sám ti spadne do klína! Ale ukaž vždy, že vede tě k mládeži láska, k učitelstvu přátelství, jež má za následek upřímnost a shovívavost, dalekou vši pánovitosti, a věru že ve škole mnoho dobrého způsobíš. Učítele konservativního smýšlení tím si hned získáš; »pokrokaři« — pravidelně dosti zbabělí, než aby se odvážili svoje názory vykládati tam, kde by mohli narazit na odpor — budou jistě opatrní a dají se na ústup.

Veřejné úřady staly se dnes domainou lidí prostředních. Ti, kdož k nim v prvé řadě se hodí, uchýlili se z veřejné působnosti v činnost soukromou. A proč? Poněvadž nechť se dát pranýřovat, špinit a tahat na soud každého křiklouna. A tak je — bohužel — i v mnohých spolcích učitelských. Rozšafní a zkušeni učitelé, kteří v první řadě jsou k tomu způsobilí, aby byli vůdci ostatních, přenechali pole působnosti jalovým křiklounům. A ti to jsou, kteří stále bouří a všechn prach zvedají. Ukažte těmto prostředním hlavám pevnost a ráznost v jednání, neohroženost v hájení zájmů církve, a oni budou brzo následovati methodu onoho hanáckého bojovníka, jenž řekl: »Nebudó-li tam, tož hrrr na ně; budó-li tam, cónem.«

Při tom však mnohdy nezapomínejme, že ti učitelé — bouřliváci, bývají zpravidla lidé mladí, nezkušeni. Benjamínové ve sboru. A proto s nimi též máme tak jednat. Jistou radikálnost, snahu po vybočení ze zákonitých kolejí, přináší mládí samo. V tom smyslu pravil již Horác: »Habet sua jura juvenus.« A s takými třeba jednat, — pokud v nich není zatvrzelosti — šetrně a shovívavě. Nač hned udávat a chytati se tak prostředku nejhoršího? Laskavost, trpělivost a shovívavost tu pravidelně více zmohou, než stálá přísnost a stálé harašení suchým a studeným paragrafem.

A ten duchovní správce je rozhodně duchu Kristovu blíže, který dovede všeliké nesrovnalosti moudře vyrovnati a protivy smířiti, než onen, který stále se pře a soudí, byť snad právo bylo na jeho straně. Jednání apoštolské stolice ve při bývalého metropolitou olomouckého jistě je tu vážným a důležitým pokynem i pro každého nižšího, než-li byl řečený církevní hodnostář. —

V místní školní radě buď vždy duchovní správce na svém místě. Učitel mezi členy této korporace má často své nepřátele. Mnozí, jednak význam školy nechápající, jednak nerozumějící působení učitelově, aneb jemu jeho »pohodlnou

práci« a slušný plat závidějice, jsou naplněni jakousi antipathií proti učitelům. Kdož jest více kompetentní než kněz, aby školy a práv učitelských se tu zastal? A když tak učiní, nebude s jistou úctou a respektem i ten nejradikálnější vůči němu se chovati? A když získal si duchovní správce svým přímým a pečlivým vystupováním v místní školní radě náležitý respekt, jakou bude to mít váhu, když proti učiteli, jenž se stále svému nábožensko-mravnímu vychovatelskému poslání zpro-
nevěřuje, rázně vystoupí?

Ale tu ovšem je potřeba, aby kněz stál jako voják na strážní na svém místě; a nikoli aby si doma pohodlně hověl, aneb na svém stanovišti jen podřimoval. Vždyť proto je tam poslán, aby byl strážcem bdělým. (Dokončení.)

Kterak Pestalozzi smýšlel o náboženství při vychovávání.

(Přednesl 14. srpna 1903 ve valné schůzi spolku katolických učitelů
Jos. Šauer z Augenburgu, c. k. školní rada.)
(Pokračování.)

Čeho Pestalozzi chtěl dosáti povídkami: »Linhart a Gertruda« a »Krištof a Alžběta«, to jiným ještě způsobem obecnstvu předložil. Totiž v podobě *bajek* (celkem 239), z nichž mnohé jsou vlastně podobenství a allegorie. Také forma bajek Pestalozziových není obvyklá, neboť naučení není shrnuto ve stručný výrok, nýbrž je namnoze rozvedeno v obšírnější výklad. I z těch některé dotýkají se věci náboženských. Proto uvedeme některé, ovšem zase s výhradou, že tím ještě nechceme vysloviti svůj s nimi souhlas.

Přívod zvonů. Když nebeský klíčník učení Kristovo učinil kovem znějícím a podnoží nohou svých, ulil z části svého kovu zvučné zvonce pro podnožovou svoji službu.

Od té doby, za nedostatku živého ducha, jenž každého jednotlivého křesťana, jakožto bratra s Kristovou obcí spojuje, volají se všech rohů a konců veliké zvonky na vysokých věžích na potomky nadšených, statečných a horlivých křesťanů, by se shromáždili, aby slova víry a lásky ještě slyšeli, jejichž vnitřního ducha a sílu namnoze opouštějí.*)

Pleníte! a klášterní statek. Když pleníte ptal se opata Antonína, k čemu je klášterní bohatství v zemi, odpověděl mu tento: »Na konec je vždy ještě dobře, že někdo je poslední, jež vy pleníte.«

A když jsem se ptal sedláka, k čemu je hromada kamení, jež před jeho domem leží, odpověděl mi: »Bude mi méně prospěšno, že teď ještě nevím, k čemu bych je potřeboval?«

Uspořené halře předků byly dobré; ale my jich více neznáme. Jako oni vynaložili svou sílu, by úspory měli, vynakládáme my ji na umění, dělání dluhy, na vydání, která nás k tomu nutí, aniž by měly sebe méně skutečné ceny pro naše ukojení.**)

Šlechtic Bedřich a jeho sedláci. »Činím přece mnoho, byste byli šťastni vota se těšili,« tak pravil šlechtic Bedřich svým sedlákům v Uhlířově.

»Je pravda, je pravda, vy jste dobrotivý pán. Je vždycky veselo, když tudy jdete, a jsme vám za mnoho díky povinni,« tak odpověděli sedláci v Uhlířově téměř jedněmi ústy. Jen jeden mlčel při jejich děkování a řekl: »Milostivý pane! smím vám něco říci?«
»Proč ne?« odpověděl Bedřich.

Na to řekl sedlák: »Mám dvě pole, jedno značně hnojené, ale špatně zdělané a plné plevle; druhé však je méně hnojené, ale *dobře zdělané* a bez plevle. Které z těch dvou, myslíte, vaše Milosti, mi více vynese?«

*) Fabeln. (S. W. 9, 32.) — **) S. W. 9, 39.)

»Ovšem že druhé,« pravil šlechtic. »Ty's učinil s ním to, co jsi jen mohl, co mu po právu náleželo, ale ono jsi jenom pohnojil.«

»Milý pane!« odpověděl sedlák, »také my se daříme lépe, když nám necháte, nám po právu náleží, nežli když nás svými dobrodiními přilíš hnojíte.«

Šlechtic a duchovní, jakých mnoho, a farář, jakých málo. »Ne dobrodiními přilíš hnojiti,« to slovo bolelo Bedřicha. I pravil ještě téhož večera na faře: »Nebyl bych přece něco takového od toho člověka očekával.«

»Co ráčí Vaše Milost říci?« odpověděl mu rychle mladý kaplan. »Sedlák je vždy nevděčný tvor; podáte-li mu prst, bude na vás chtítí celou ruku.«

Ta řeč pobouřila starého, ctihodného faráře. Odpověděl svému mladému kaplanovi »Velebníčku! Vy jste právě unikl městu a škole, a odsuzujete lid, ježž neznáte. Vím jako vy, že sedláci jsou nevděční; ale vím také, proč jsou; a na vás, velebníčku, jest, věc tu zkoumati, nežli o ní mluvíte.«

Pak obrátil se k šlechtici, řka: »Milostivý pane! Také vám zajisté nebude lhostejno, pravdu o tom seznati.«

Šlechtic odpověděl: »Mně zajisté nic není lhostejno.«

A na to farář: »Milý pane! Vděčnost není plevel, která by rostla na každé půdě; jest to útlá, jemná bylinka, která šťavnatá a kvetoucí, tak málo daří se ve tvrdé, okoralé zemi jako ve vlhké zaplavené půdě; a býval to za mých časů zlý předsudek, že vůbec považováno snadným, bezprávi dobrodiním zalepovati.« —

»Dovolte, abych více řekl, pane! Kdekoli *vládne* nespravedlnost, tu nemá lid, po lidsku mluvě, žádné ctnosti, a kdekoli lid nemá ctnosti, tam *vládne* nespravedlnost.

Také to vyjde na jedno: nespravedlivá přísnost, nevhodné udílení almužny, jakož i nespravedlivá hrůzovláda ve svých účincích na lidovou ctnost a sílu jsou jedno a též.«

Šlechtic objal faráře, když byl domluvil, a pravil: »Bůh mi zachovej staré lidi! Kam bych přišel, kdybych se měl přidržeti drsných zásad nového mladého světa, jak se nám teď předkládají!«*)

Jan a Benedikt. Benedikt: »Buď klidný, milý Jene!«

Jan: »Nemohu, děje se mi bezprávi.«

Benedikt: »Náboženství by tě mělo těšiti.«

Jan: »Mělo by mně pomoci.«

Benedikt: »Ono ti pomůže v tvém nitru.«

Jan: »To není pravda. Nepomůže-li mi na vnějšku, pak ho pro můj vnitřek není.«

Benedikt: »Ty se rouháš.«

Jan: »Mluvim pravdu. *Boha není a víry v Boha není, když trpění bezprávi nepřestává.*«

Benedikt: »Chvěji se.«

Jan: »Nemáš-li žádné síly proti bezprávi, odlož svou kutnu, služ za bídný zisk a nos livrej panstva, jemuž náležíš.«

Benedikt: »To by si ovšem Spasitel a jeho apoštolé nebyli nechali říci.«

Jan: »Také tvůj děd, který u nás byl farářem, by si to nebyl nechal říci.«

Řeč Janova je ovšem řeč zoufalství, ale souvisí přece s velikou, hlubokou pravdou. Náboženství je v podstatě své síla Boží ke spáse každému, kdo věří; a mělo by i pro vnějšek míti mocné prostředky, nouzi a bídě lidské odpomoci, nechť jest kdekoli. A není pochyby, že lid zvláště je hledá u svých duchovních; a proto mělo by se zvláště u nich nalézati a měli by jim zvláště býti obdařeni, a to ne vnějším bohatstvím, nýbrž vnitřní, božskou, posvátnou silou v soucitu s utrpením svých bratří. Nelze mysliti si, že by něco srdce více rozrývalo, jako viděti duchovního mezi chudými, bezprávi trpícími lidmi, an množstvím bídných, jalových slov útěchy léčí rány, ježž nemohou pouhým větrem býti léčeny, nýbrž oleje a octa pro svou bolest vyžadují. Znáte ještě ten dojem, který to na vás učinilo, když duchovní, ježž osadník jeho pro Bůh prosil, by se přimluvil u správce země, který mu ukřivdil, odpověděl: To přece na mně nechtějte! Jsem s naším milostivým pánem v takovém poměru, že to nemohu učiniti.**)

(Pokračování.)

*) Fabeln. (S. W. 9, 116.) — **) Fabeln. (S. W. 9, 237.)

Předměty a modely biblických starožitností.

Napsal univ. prof. Dr. JAR. SEDLÁČEK.

(Pokračování.)

3. *Model většího domu východního.* Byla-li rodina četnější, postavil kočovný lid vedle rodinného stanu stan druhý neb třetí. Kdo měl dům, postavil druhý, třetí domek na blízku, a celek ohradil a jmenoval jej *dár* — as tolik jako náš »dvůr«. Později celou skupinu dávali pod jedinou střechu a z toho vzniklo větší obydlí, sestávající z vnitřního dvoru, kolem něhož jsou různé komnaty seskupeny. Větší orientální dům naznačen jest jiným modelem.

Dlužno však upozorniti, že se rozložení domu ve starých dobách lišilo od rozdělení, jakému uvykl *mohamedánský* svět nyníjší. Stalo se to tím, že mohamedané vyloučili ženy do zvláštních místností. Tím, že uvykli sedávat s nohama křížem pod sebou položenýma, jest jim u dvěří sundavati obuv a postarati se v síni o sedátka. Hebrejské ženy byly volnějšimi, ony připravovaly jídla, zvaly hosti, mohly i posudek pronášeti o svých manželích (1. Král. 25. 25.), braly účast na veřejných záležitostech. (1. Kr. 18. 6.) Tehdy nebylo třeba stavěti ženám zvláštního oddělení, jak se to děje u nyníjších mohamedánů. Nyní sedávají na divanech: i tím se zařízení společně místnosti liší od starého zařízení, kde sedávali vznešenější na stolicích.

I při větších domech bývá nízká brána a úzká (sv. Mat. 7. 14. o bráně nebeské), dvěře pak někdy o jediném křídle. Tu a tam bývají ještě dvěře z jediného silného kusu dřeva urobené, jež se pohybují čepem v děrách prahu a hořejšího trámu, jak se o tom zmiňuje Přísl. 26. 14. a 3. Kr. 7. 50. V místech za Jordánem u některých větších hrobových síní jsou i kamenné dvěře.

Jak známo, psávali staří na závitcích ve sloupcích. Sloupce ty zove Starý zákon *dveřmi*: »*Jak přečetl Juda tři listy (v hebr. dvěře) neb čtyři, pořezal je nožem (perořízkem) a házel na oheň*« (Jer. 36. 23.).

Mívá-li dům východiště ještě na druhou stranu, na druhou ulici neb do zahrady, ponechávají tam ještě menší branku. Někteří mínili, že se snad tato branka mohla zváti »uchem jehly«, a že by o ní byla učiněna zmínka ve slovech Páně: »*Snázeť jest velbloudu uchem jehly projíti, než bohatému vjíti do království Božího.*« Přirovnání toto není však Orientálům neobvyčejným, i když by se jednalo pouze o dirku v jehle. V Talmudu jest téhož přirovnání užito o slonu, aby byla naznačena věc nemožná. Není však dokázáno, že se malý vchod do starých domů »uchem« (dirkou) jehly nazýval, a proto není ten výklad odůvodněn.

Mohamedané mívají někdy na dvěřích zbožné *nápisy*, jako je mívali staří Egyptané; na př. o Bohu: »*On jest Stvořitel, věčný!*« Vchází-li majitel do domu, může tato slova čísti a vzpomenouti si svoji smrtelnosti. Snad tak psávali i Židé slova Zákona na dvěře svých domů, jak prikazovati se zdá Deut. 6. 9. »*Napišeš ie (slova zákona Božího) také na veřejích domu svého a na branách svých.*«

Později počali psáti několik veršů z Deut. (6. 2—9. a 11. 3.—21.) na kožené závitky, vkládali je do malých schránek, které zasadili do veřejí v pravo od vchodu. Kdo vcházel neb vycházel, dotkl se prstem toho místa na schránce, kde bylo napsáno mocné jméno Boží: *Šaddaj*, a políbil pak prst svůj.

Schránky ty mívají Židé až dosud u mnohých svých příbytků a zovou tuto schránku s oním závitkem *Mezuza* (veřeje). V naší sbírce jest malá mezuz, a

kde jest závitok uzavřen v kovové schránce; někdy bývá schránka ze skla. Oněch 15 veršů jes tu napsáno v 22 řádcích; tolikéž jest písmen hebrejské abecedy. Tou schránkou rozeznával se dům Israelity od domů nevěřících; jí vzpomínal Israelita, že jest Hospodin věčným pánem domu, jí mínil, že jest dům chráněn před duchy. Aspoň dvakrát v sedmi letech prohlíží tuto schránku, odstraňuje prach. Je-li závitok porušen, dává jej do hrobu nějakého slavného muže a opatří si nový.

(Pokračování.)

„Naše Doba“ a katecheté.

»Naše Doba« v březnovém čísle otiskla z »Učitelských Novin« článek »Katecheti a učitelé«. Poukazujeme tedy také dopisovatele »Naší Doby« na článek náš v předpředěšlém čísle. Po přečtení jeho nabude snad, je-li totiž spravedliv, o celé věci jiného úsudku a pozná, že závist jest tu zbytečná, naivní a směšná. Neznati skutečných poměrů a psáti nepravdu, není realistické. Pánové ať se napřed seznámí dobře s novým učitelským zákonem a nevytrhují z celé služby jen několik let. Je to tak, jako když z nějaké knihy vytrhne se několik vět a dle nich kniha celá se odsoudí. — A pak snad uznají, že není přemrštěný požadavek obsažený v žádosti pražských katechetů, *aby totiž katecheti požívali aspoň stejných příjmů s učitelkami ve stejném věku*. Poznámku: »Vypláci se jim tedy doba čtyřletého a laciného seminárního vzdělávání, o které máj vic než učitelé svěščí na obecných i měšřanských školách bez odporu znamenité« odmítáme takto: »Všechny učitelky a veliká část učitelů máj jen 3 třídy měšřanské školy (měšřanská škola nepočítá se ke studiím, neřiká se, že někdo vystudoval měšřanskou školu, a náleží bez odporu k lacinému vzdělávání) a 4 třídy učitelského ústavu, tedy máj vlastně jen 4leté studie — katecheti máj 8 roků studií gymnasijských a 4 roky studií theologických —, a srovnáme-li příjmy obou, jak jsme v čísle 6. ukázali, vidíme, že ve skutečnosti to krátké 4leté »nelaciné« vzdělání čili studium učitelů a učitelek proti 12letým studiím katechetů se bez odporu znamenité vyplácí!«

Proto dvakrát měř a jednou řež! Nečiňte se směšnými takovými frasemi! Pisatel beze vši pochyby jest také zaslepen starým předsudkem, že kněží za každou cenu máj se líp než jiné souřadné stavy, že máj velké příjmy — a proto ta obecná závist. Ano, závist s Vaší strany vůči kněžím je bezedná, žloutnete závisť i tam, kde, kdybyste znali pravý stav věci, s uspokojením mnuli byste si ruce, jak sami jste po 4—7letém studiu proti katechetům s 12letými studiiemi ve výhodě! Ale i závist bývá slepá! Také pisateli v »Naší Době«, a ten se přece, pokud víme, vyzná lépe v logice než pisatel »Učit. Novin«, nedá pokoje strašák konfessijsní školy. Takoví hrdinové a bojí se strašáka, kterého si sami malují na stěnu! Jak viděti, závist mívá za následek i pomatení mysli. »V poslední době (dle »Naší Doby«) vstupují katecheti do úšředních organizací učitelských, zvláště do »Jednoty učitelstva měšř. škol«. Na tom jest tolik pravdy, že asi z 250 katechetů v král. českém jest prý 14 členy »Jednoty učitelstva měšř. škol« (zajisté že v různých městech celého království). Pisateli »Naší Doby« roste z toho husí kůže a vidí v tom, že prý se to děje za tím účelem, aby svěščí údové této organizace proti katechetským požadavkům nevystupovali! — K smíchu, tak naivní

nejsou katecheti, tak naivní nejsou snad ani učitelé! Proč dle pravdy také nekonstatoval, že prý katecheti v poslední době vystoupili ze spolku učitelského »Komenský« pro Prahu a okolí? To snad také ze svrchu jím uvedeného důvodu? Či snad články »Učit. Novin« a »Naší Doby«, psané věrnými členy, ba hlavními sloupy »Komenského« mají býti odvetou katechetům k jejich vystoupení ze spolku? I jen ať si pisatelé z »Učit. Novin« i z »Naší Doby«, jichž jména jsou nám dobře známa, dělají policajty dál, přejeme jim toho potěšení, ale dlužní jim nezůstaneme. S pravdou můžete přijít kdykoli, ale nepravdu a policajství přibijeme na pranýř —, nebojíme se takového žvástavého křiklounství. Má-li někdo jiné přesvědčení a názory, ať polemizuje proti nim věcně a na svém místě, ale zatahovati své nepřátelství i do takovýchto záležitostí a užívati nepravdy jako zbraně, to nesvědčí o žádné pravdymilovnosti a noblesse ducha! A na druhé straně jest to urážkou čtenářstva »Naší Doby«, když je pisatel tak balamutí, předpokládaje, že čtenáři její jsou tak nesoudní, že si dají od něho namluviti vše, ať jest to správně čili nic, a že snad vůbec nemyslí!

◆ ◆ FEUILLETON. ◆ ◆

Zjištění rodiště

Jana Amosa Komenského.

V poslední době oslavuje se úsilovněji památka Jana Amosa Komenského, muže zajisté velikého významu na poli vychovatelském, poněvadž razil cestu novým drahám vyučování, které mělo se konati na základě jazyka mateřského a názorně.

Za tou příčinou uspořádala také »Moravsko-slezská Beseda v Praze« slavnostní večer ku počtě svého krajana ve čtvrtek, dne 17. března v sále Čížkovy restaurace, za čteného účastenství vybraného obecnstva. Slavnostní řeč konal školní rada a bývalý ředitel c. k. reálky hodonínské, p. F. A. Slavík, jenž na základě dokladů dosud neznámých zjistil rodiště Komenského.

Z jeho obsáhlé a důkladné přednášky podáváme některá data o rodném místě učitele národů.

Za dob, kdy Komenský se narodil, neužívalo se přesně jmen rodných. Přiházelo se, že otec, syn, ano i bratři měli různá jména rodová. Záleželo na libovůli každého, jaké jméno si přidal, jestliže ho potřeboval. Podobně bylo i v rodině Komenského. Na studiích z pravidla se Jan podepisoval Comenius, na českých listinách Komenský. Pouze jednou jest zapsán Ninivanus (z Niv-

nice). Také jako kazatel a biskup podepisoval se buď Jan Amos nebo většinou Jan Amos Komenský.

Po té řečník uváděl další doklady, svědčící o tom, že se Jan Amos narodil v Komně.

»Jan Amos Komenský narozen v Komně nedaleko mého rodiště Broumova,« tak určitě tvrdí vlastenecký kněz Středovský ve svých latinských zápiscích současných dějin moravských, psaných v témže století, v němž Komenský umřel, tak že zcela dobře možno toto svědectví přijmouti za pravdivé, a to tím spíše, poněvadž Středovský, jako blízký krajan Komenského, zajisté věděl dobře, kde se týž muž světového jména narodil. Nezáleží na tom, že tu píše »Comae« místo »Comnae«, poněvadž tím myslí vesnici Komnu blízko Broumova ležící. Otec Středovského sám psal paměti, které se později nevysvětlitelným způsobem ztratily. Jeho syn věděl zajisté o rodišti Komenského jednak od otce, jednak z jeho zápisků, které sám měl v ruce.

Vedle toho kanovník z Freyinfelsu vydal r. 1792 mapu diecése olomoucké, na níž výslovně, a to jedině na celé mapě, uvádí: »Comnia, Comenii patria« — Komna, Komenského rodiště.

Znameníť mistopisec Schwoy dotvrzuje totéž ve své »Topographie der Markgrafschaft Mähren« z r. 1790, který píše o Komně: »Tato ves jest ostatně pamětihodna jako rodiště Jana Amosa Komenského.«

I cizí spisovatelé mají Komnu za rodiště Komenského. Tak na př. David Kranz, kazatel české církve protestantské v Rixdorfu u Berlína, který též uměl dobře česky, ač byl rodem Němec. Podle protokolu církevní rady berlínské z r. 1709. žádali ho čeští osadníci, aby jim sám konal kázání česká, kdežto doposud kázal německy, přeložil to do češtiny, jiný pak tento český převod přednášel; nemělo tu tedy býti tlumočnicka. Týž vydal velké dílo o staré jednotě bratrské v Čechách a na Moravě a dále o osadě Ochranovské. Tu podal kritický životopis Komenského. A v tomto spise výslovně udává, že rodištěm Komenského jest Komna.

Jiným svědkem je také Václav Kleich, který zemřel r. 1737 na cestě v Uhrách, když rozšiřoval svoje zapovězené knihy. V Čechách a na Moravě tehdy nesměli býti evangelíci, ale ve Slezsku ano, což zajisté nesporně na všeobecný názor o této věci působilo. Kleich cestoval též v krajině Komenského a znal jeho rodiště. Týž vydal evangelický kancionál v 3. vydání r. 1727 s předmluvou faráře z Myjavy: »Pozdravení k laskavému čtenáři.« O Komenském tam vydavatel dává do závorcky: »Rodem ze vsi Komny panství světlovského při Uherském Brodu.« Tak určitě zajisté by nepsal člověk, který není úplně přesvědčen o pravosti svého tvrzení.

Všichni tito nejbližší svědkové jsou přesvědčeni o tom, že rodištěm Komenského jest Komna, poněvadž též podle něho odvozoval svoje jméno, a tak nejčastěji se podepisoval ve své úřední hodnosti jako kazatel a později biskup bratrské církve.

Avšak r. 1743 zemřelý spisovatel Rieger, vangelický kazatel ve Sv. Leonardě blíže Štuttgartu, tvrdí ve svém spise »Alte und neue Brüder«, jež vydal r. 1734, že rodištěm Komenského je Nivnice a to proto, že Komenský jednoho času se psal na svých universitních studiích Ninivanus. Tohoto mínění po něm se přidržovali i jiní. Mezi těmi dlužno uvésti topografa a dějepisce moravského Řehoře Volného, který podobně soudí ve spise Margrafenschaft Mähren, 4. díl. Týž sám vykonal cestu do Komny, ale nenalezl, co by potvrdilo, že je Komna rodiště velikého vychovatele.

Ovšem spolehlivých zpráv není, zachovaly se jen pověsti lidu. Z toho však

nemůžeme souditi, že by se tam Komenský nebyl narodil. Tentýž důvod by měl platnost o Nivnici, tentýž důvod bylo by třeba uvéstí stran Uherského Brodu.

Jméno Komnianský nebo Komenský však ještě nestačí. Jest potřebí kritického rozboru. Že Nivnice není rodištěm Komenského, dokázal z archivních pamětí Nivnických učitel Jan Kučera z Uherského Brodu v »Časopisu vlasteneckého spolku olomouckého« r. 1891; dovozuje, že v Nivnici Komenský vůbec nebyl a že byl jen v Uherském Brodu. Z tohoto města sestavil pečlivě všechny výpisy, které se týkají rodiny Komňanských, a dovozuje, že Uherský Brod dlužno považovati za rodiště Komenského.

Před ním pronesl toto mínění universitní profesor dr. Antonín Gindely v »Časopisu Českého Musea« r. 1860 a učitel Hrazdéra roku 1890 v časopise učitelském. Posouzení tohoto názoru bylo podáno v muzejním časopise moravském r. 1892, kterýžto ročník byl věnován uctění památky Komenského. K životopisu od ředitele Frant. Bílého bylo dočteno ještě něco jiného. Bylo srovnáno, co svědomitý učitel sestavil o názoru svém stran rodiště Komenského v Uh. Brodě s tím, co sám Komenský povídá o těch letech. Ve zmíněném časopise bylo vše vytištěno vedle sebe, aby to lépe vyniklo.

Jan Amos Komenský tvrdí, že jeho otec zemřel již r. 1602. Roku 1604—5 píše Komenský, že se znal s Drabíkem z chlapčeckých let; byl spolužáký, neboť 1/2 roku chodili spolu do školy ve Strážnici. Tehdy byl již Komenský sirotkem a bydlel u své tety. Přes to však děje se v Uhersko-brodských knihách zmínka o Martinu Komenském, který učinil r. 1603 přípověď a téhož roku koupil dvůr v Uherském Brodě. Naproti tomu stojí udání Jana Amosa Komenského, že otec jeho zemřel r. 1602. V knihách Uhersko-brodských však se udává rok úmrtí Martina Komenského 1604. Nemohl tedy býti tento Uhersko-brodský Martin Komenský otcem Jana Amosa, poněvadž by tu byli dva otcové. Také nemohla býti matkou jeho Anna Komenská, která dceři své odevzdávala roku 1602 pole.

Z tohoto srovnání vysvítá, že Jan Amos nenarodil se z rodiny Uhersko-brodských Komenských a že Uherský Brod nemožno považovati za jeho rodiště (Dokonč. í.)

◆ ◆ ◆ SMĚS. ◆ ◆ ◆

Zvláštní názor a zvláštní morálku

— jak píše »Český Učitel« v čísle svém ze dne 6. dubna t. r. — máme my. A to proto, že nepovažujeme za denunciaci v opovržení hodným smyslu to, co »Čech« a »Křesť. Škola« o náboženském přesvědčení učitelstva napsaly. »Český Učitel« mohl krátce napsati, co denunciaci v opovržení hodným smyslu nazývá, a dle toho zda názory naše o denunciaci s jeho názory se kryjí neb si odporují, mohl každý z jeho čtenářů učiniti si soud o tom, »jak širokým pytleem je klerikální svědomí.« »Český Učitel« má patrně každé udání za bidnou denunciaci. My na opovržení hodnou denunciaci máme pouze to udání, které potají a z nízké mstivosti od osob k tomu nekompetentních se děje. Umí-li ještě »Český Učitel« logicky mysliti, rozpomeně se, že pojem denunciaci u něho je daleko širší, než-li u nás. A on to jest, který má svědomí z širší formanské plachty, nikoli my. Co jsme my o denunciaci napsali, to ovšem svým čtenářům neuznal za dobré sděliti. Jemu stačilo hoditi po nás zvetšlou frází!

Obsazení olomouc. arcibiskupství dělá »Českému Učiteli« nemalé starosti. Otiškuje list, kterým se bývalý arcibiskup Dr. Th. Khon se svými diecesány loučí, a spolu dlouhý referát, jímž tuto resignaci komentuje »Bílý prapor«. Jednání sv. Otce, v němž spravedlnost a láska se projevuje, ovšem »Českému Učiteli« neimponuje. Ten kdyby mohl, řekl by všem nepohodlým: »Hlavy dolů!«

»Klerikální strnulost a učitelský pokrok« tak jmenuje »Posel z Budče« v čísle svém ze dne 16. března všechen duševní život kněžstva a učitelstva. »Co učitelstvo za poslední třicetiletí vykonalo, jak duševně se pozvedlo, to je skutečný zázrak, který neoslábí, nezlehčí a neodstraní nikdo. Klerikální strana je na téžže stupni jako před půlstoletím. Ničeho nezapomněla a ničemu se nepřičila!« —

Ani nás nenapadá, vyvraceti tyto blýsknavé fráze krasořečníka »Posla z Budče«. Nerozčilují nás v ni nejmenším. Je to jen úvodníkářská pišťalka na abonenty. Přátelům deklamováněk dává se zalichotit medem a po nenáviděných klerikálech hodí se blátem. Pověstný úvodníkář »Národních Listů« dě-

lával to také. Hlavně v dobách abonentního kvartálu. Je to zcela ošuntělý recept z jeho lékárny Platí o něm slova starého herbáře: »Probatum est«. Ale dnes už mnohý v tento lék nevěří.

Připojujeme k tomu jen tolik: Slovo pokrok stalo se modlou. Kde kdo se jím přiodívá. Nejraději liberální učitel. Přejde však na to, co kdo pokrokem rozumí. Je pokrok čistě časový, přirozený vývoj, pokrok intelektuelní, mravní a t. d. A jeden pokrok nejde vždy ruku v ruce s druhým. Ba naopak, pokrok v jednom směru může míti v zápětí zpátečnictví a úpadek ve směru druhém. Člověk v pravém slova smyslu pokročilý obvyklejě pokrokem svým se nevychloubá. Vlastní chvála je vždy podezřelá. A jen člověk prostřední, neb méně než prostřední, aby jiným ohlásil, co tito nevidí, stále volá: Pokrok, pokrok! Já jediný mám naň privilegium.

Opětná sebevražda studujícího v Praze. Mínlý týden udal se v Praze opět případ sebevraždy. Oktaván gymnasia v Křemencové ulici, rodem Moravan, zastřelil se na Žofinském ostrově. Tentokrát z nešťastné lásky k jakési židovské dívce. Pokrokařské listy, které při každém dřívějším případě sebevraždy, kde jen mohly, vinu sváděly na zastaralý středoškolský systém a krutovládu profesorů, tentokrát mlčí jako zafazané. Škola nemůže v tomto případě ni v nejmenším volána býti k zodpovědnosti. Ale víte, kdo jest vinen touto mravní slabostí a nemocí ducha u mládeže? Každý liberální list a každý »pokrokařský« jednotlivec, který o to se stará, aby náboženský duch co nejdříve vymizel z duše jinochovy. Běhete mu bázeň Boží a spolu s ní úctu, lásku a soucit k rodičům. Běhete mu mravní sílu, kterou mu dávala víra, a za ni mu zůstavujete slabost nevěry neb skepse. Pěkná náhrada!

Měření únavy. V této věci jest zajisté odborníkem E. Kraepelin, který v archivu pro veškeru psychologii 1. svazku r. 1903 vydal přehledný výpis dosavadních výzkumů měření únavy. V této stati se snaží dokázati, že těmto měřením v posledním čase bez příčiny přikládá se převeliký význam. Toto měření se děje v massách a nemá proto tak velké ceny. Ale ovšem je to jaksi teprve úvod k dalším pokusům, kterých ještě hojně zbývá probrati, což bude možno učiniti jen neutuchající neúmornou prací. Dochází pak k závěru, že jediným měřítkem srovnání

únavy různých lidí může být pouze oddech, a to dle svého prodloužení nebo zkrácení, poněvadž tím se dokáže zdatnost nové práce. Srovnává pak dva důležité činitele té věci: totiž únavu a klid; vliv prvního se umenšuje tím více, čím více nastupuje vliv druhého. Následek toho jest, že zdatnost práce se zmenšuje únavou, jakož i zkrácením odpočinku. Účinek toho závisí ovšem od individuality pozorovaného. — Proto zajisté naše c. k. ministerstvo vyučování dobře učinilo, když zavedlo desítiminutové přestávky mezi vyučováním hodinovým. *fr.*

Učitel podvodníkem a vyděračem.

Z Velkého Bečskeretu se oznamuje, že budi velikou sensací sebevražda celé společnosti stoiní v krátkých přestávkách. Naposledy se zastřelil učitel Štěpán Weisshold. Jak bylo vyšetřeno, byla to tlupa zločinců. Ti vystavovali směnky na jména velkostatkářů, žijících v okolí, na malé obnosy asi 120 počtem ve výši 20.000 K. Když byly některé směnky splatny, rozloučil se jeden dobrovolně se životem. Poslední padělatel smének byl zmíněn učitel. Jako Štokánův, tak ani tento případ nevkládáme za příhanu celého stavu; jsme milosrdnějšími v posuzování než některé učitelské listy, které případ Drozdův sváděly na veškero duchovenstvo. Jest spíše potřeba hleděti na břevno ve vlastním oku a nikoli na mrvu v oku bližního. *fž.*

Rakouské školství obecné. Statistická ústřední komise uveřejňuje výsledky sčítání škol obecných a měšťanských v Rakousku dne 15. května r. 1900. Počet škol obecných z 12.784 r. 1850 dostoupil r. 1902 na 28.442; jen v Tyrolsku a Vorarlbersku se vykazuje méně škol než r. 1850. Počet měšťanských škol v letech 1880—1900 vzorstl z 301 na 822. Z těchto připadá 822 na Čechy. Vyučovací doba celodenní byla jen v 67,5 proc. Na všech školách působilo 53.070 učitelů, 22.466 učitelek; mezi nimi již 227 ředitelk a nadučitelek; celkem tedy bylo 85.536 učitelských osob ustanoveno. V době 1880—1900 se zvýšil počet učitelek ze 4.791 na 14.044, tedy o 192,7 procent. *fž.*

LITERATURA.

•**Vlasti**•, časopisu pro poučení a zábavu, vydálo redakci Tom. Škrdle roč. XX. čís. 7. (dubnové) s tímto zajímavým obsahem: M. Jan Hus nebyl reformátor církve atd. Z literární pozůstalosti † Dra. Ant. Lenze. (Pokračování.) — Z lesa. Báseň od

Rud. Stupavského. — Proklaté peníze. Povídka. Napsala Vl. Pittnerová. (Pokračování.) — Vhledy do hlubin světa. Píše Bedřich Jiříček. (Pokračování.) — In hac lacrimarum valle. Báseň od Rud. Prády. — Václav Štůl a jeho paměti. Stručným životopisem a poznámkami opatřil Fr. H. Žundálek. (Dokončení.) — Děti soumraku. Báseň od Miloslava Javorníka. — Ze života malého Slováčka. Lidopisné drobtiny ze slovácké osady, jež naznamenává staré Slováčisko. Píše Jan Michal-Dvorecký. (Pokračování.) — Dějiny sociálního hnutí v zemích koruny České. Píše T. J. Jiroušek. (Pokračování.) — Píseň pokrývače. Báseň. Napsal J. M. Jer. — Mučeníci Vendeeši z doby veliké revoluce. Z francouzského podává Ada Hulakovská. — Na rov knížete Karla Schwarzenberga. Báseň od Dra. M. Kováře. — Cesty srdce. Povídka. Napsal P. J. Franco S. J. Z vlastiny přeložil Josef Flekáček. (Pokrač.) — Slavnostní řeč na počest Mons. Jos. Němečka. Proslavil Dr. M. Kovář. — U splavu. Báseň od Václ. Korandy. — Spolek na zakládání katol. k. ihovent. Píše Tom. Škrdle. — Jak se děláji přirozené dějiny náboženství. Napsal Filip Jan Konečný. (Dokončení.) P. J. Svozil o klerikalismu. — Boj učitelských listů proti nám. — Paběrky z učitelských listů. — Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy. — Paběrky z novin a veřejného života. — Spolkové zprávy. — Předplatné na »Vlasti«. roč. XX. obnáší: ročně 10 K, půlletně 5 K, pro členy ročně 8 K, půlletně 4 K. Předplatné přijímá: admi istrace družstva Vlasti v Praze čp. 570-II.

První národní čítanka. Dobrému lidu českému pro zábavu a poučení sestavil František Jelínek. V Praze 1903. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba. Cena 80 h. Úhledná knížka tato (166 str.) rozdělena jsouc na dvě části, podává v první »Pro maličké« nejprve tři ukolébavky s notami, pak následují rovněž tři hry s namluvnaty, a sice: »Myška« »Vařiti kašičku« a »Kováříček«. Potom podáno poučení, jak malé dítky cvičiti v pobožnosti, uvedeny dětské pohádky a říkanky, říkáda při počítání přede hrou, hádanky, cvičení výřečnosti, výroční dětské obyčeje (Svati tři králové, Hromnice, Sv. Blažej, Konec masopustu, Popelec, Pašijový týden, Velikonoce, Jaro, Létu, Podzim, Zima, Vánoce, Koleady), hračky dětské, jakož i dětské a lidové modlitby. V části druhé »Pro malé i velké« podáno nejprve šest pohádek a tři pověsti, načež spis uzavírají některé obyčeje a zvyky lidu, a sice: při narození, při křtu, v šestinedělí, o muzikách a májích. Ježto zvyky tyto a obyčeje víc a více mizí, spisy pak o nich jednající (Erbenův, Čechův a j.) jsou z větší části pro svoji drahotu lidu nepřístupnými, doporučujeme tím spíše práci tuto, jejíž obsah jest dosti bohatý a bedlivě vybraný, cena pak velmi mírná. *Prokop Zaitěl.*

Svatojanské hvězdy.

Devítidenní pobožnost k účtí svatého Jana Nepomuckého, patrona království Českého. — Napsal Antonín Plaček, starosta Literátského sboru v Pacově. — Tiskem a nákladem družstva Vlasti. —

Cena 50 haléřů.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun — Pánům knihkupecům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hmotné. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sberatel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a nehraní. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákoví, gym. profesorů na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky Josef Flekáček, říd. učitel v Žižkově u Prahy č. 776; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Frt. Zundálek, katecheta v Praze-Bubnech.

Základové vědecké paedagogiky. — Sesílené stráže. — Kterak Pestalozzi smýšlel o náboženství při výchově. — Předměty a modely bibliických starožitností. — Feuilleton: Zjištění rodiště Jana Amosa Komenského. — Směs. — Literatura.

Základové „vědecké“ paedagogiky.

Píše prof. FRANT. HORÁČEK.

(Pokračování.)

Pod vlivem pozitivismu a ve znamení jeho provedena roku 1877 reorganise školství ve Francii. Morálka bez dogmatiky, ethika bez náboženství, výchova mravní bez katechese náboženské byly tam posléze roku 1882 zavedeny oficiálně do všech škol státních.

Při tom jest však nápadna zvláště ta okolnost, že positivismus ve filosofii dožil se reakce, an se přetvořil později v autoritativní dogmatismus, kdežto v paedagogice týž vyhranil se až na zoufalý agnosticismus. Stalo se to takto: *Comte* byl »krásami« své soustavy tak okouzlen, že se domníval, že naukou svojí může vytisknouti a nahraditi všechna náboženstva zjevené. A když žid Gambetta prohlásil positivismus za jedinou vědeckou filosofii, která je s to, aby tvořila theoretický základ rozumné výchovy člověčenstva, nemyslel *Comte* nic jinak, než že je *Messiaš*, který má oblažiti lidstvo. Honosil se také veřejně, že do konce 19. století celý západ obrátí na svoji víru; v 20. věku pak že evangelium jeho dokončí vítěznou pouť po celé zeměkouli.

Poněvadž však dobře tušil, že žádné náboženství neobejde se bez kněží, oltářů a bohoslužby, jal se v shromáždění svých věřících napodobiti do podrobná veškeré instituce, které poznal v církvi katolické: hierarchii, oltáře, svátky, svátosti atd. Sám ovšem povýšil sebe za »papeže« a jakousi *Klotildu*, přítelkyni svoji, po smrti její docela prohlásil za svatou, a k uctění jejímu v příbytku svém postavil oltářik, před nímž konal svoji pobožnost.¹⁾

Než »církev« jeho se neujala. Před několika měsíci přinesly denní listy zprávu, že poslední vyznávač její, jakýsi *Lafitte* v Paříži zemřel.

Za to v paedagogice positivismus *Comte*-ův doznal netušeného rozšíření a vývoje. Přeletši do Anglie, nalezla tato nauka v nedávno zemřelém *Herbertu*

¹⁾ Srov. Dr. Engelb. Lorenz Fischer »Die modernen Ersatzversuche für das aufgebene Christentum.« Manz.

Spencerovi horlivého apoštola. Tak horlivého, že z nauky, která z počátku vůči pravdám metafysickým chovala se netečně, vyvinul se strohý dogmatismus, který k pravdě dospěti se snaží naprostou negací. »*Agnosticismus*« — tak sluje duchaplná nauka tato, ke které také svrchu jmenovaný *James Sully*, původce učebnic pokusného dušesloví, se hlásí — zavrhuje víru v Boha, nesmrtnost duše atd., a domnívá se právě v »*Nepoznatelném*« zřítí »nejvyšší realitu« a »nekonečnou energii.«¹⁾

A potom by se někdo divil, že ve schůzích »neodvislého« učitelstva slyšati lze hesla a nauky, při nichž člověk normální se chápe za hlavu: »Tohle mají býti vychovatelé našeho dorostu?« Vždyť některé listy učitelské, hlavně německé, nepokrytě hlásají bezbožectví, opičí původ člověka, popírají nesmrtnou duši, svobodnou vůli, skutečnost a závaznost svědomí, odplatu na věčnosti, ano i samého *Boha* a *Prozřetelost*, kladouce místo nich odvěké »*Fatum*,« »*Schicksal*«.

Dle učitelů těchto vychování nábožensko-mravní bylo by ovšem pouhou utopií, z níž v praxi by nezbylo nic než mechanická *dresura*. Svědomí a mravní zodpovědnost jsou prý pouhými strašáky; zákonník trestní nespravedlivý vynález, protože zločiny nevznikají prý ze zloby, nýbrž z choroby. Mezi zvířetem a člověkem panuje pouze kvantitativní rozdíl, nikoli však kvalitativní; nebe ani peklo neexistují prý vůbec.

Jedinými hybnými silami života společenského jsou: buď zájem jedince, neb zájem třídní; a to, co zákonu *váhy* a *uznání* dodává, není prý ani absolutní právo, ani sankce božská, nýbrž pouze síla hmotná! Výsledek toho ovšem jest boj, řídící se heslem: »Kdo s koho, ten s toho!«

Tyto a podobné nauky uveřejněny byly v »*Oesterreichische Schulzeitung*«²⁾ a hlasatel jich, učitel měšťanské školy *Fritz Strobl*, odvolává se při tom na učebnice paedagoga *Lindnera*. A kolik nadšených učňů tohoto »moderního« paedagoga v učitelském světě působí, toho snadno dovedeme se domyslit, povážíme-li, že učebnice téhož »*Allgemeine Erziehungslehre*,« po desetiletí byla a jest na mnohých ústavech učitelských až podnes³⁾ výsadním zdrojem vychovatelské moudrosti. *Lindner* je tím nebezpečnějším, protože na oko stojí v táboře *Herbartově*, aniž by se však snažil uplatnit také ony důležité pokyny, které *Herbart* dal se zřetelem na výchovu k náboženství na sklonku svého života, otevřeně vyznávaje »*dass kein Wissen imstande sei die Zuversicht des religiösen Glaubens zu überflügeln.*«⁴⁾

Lindnerovi také přísluší vedle *Dittesa* hlavní zásluha, že valné vrstvy učitelstva jsou katolické církvi tak odcizeny,⁵⁾ jakož i že hlavně mladší generace učitelská je ovládána přepjatým, mnohdy až do směšnosti zabíhajícím, sebevědomím. A jak by tomu mělo býti jinak? Kdežto druhdy všichni vychovatelé prozíraví vedli mládež k *pokoře*, poukazující na ni jako na nejkrásnější zdobu mladíka a dívky, závodí moderní paedagogové, mezi nimi především *Lindner*, o překot vespolek, cpouce *pychu* a *domýšlivost* do nezralých hlav učitelských kandidátů až i na újmu

¹⁾ Dr. Braun o. c. p. 464.

²⁾ Nr. 25, 26, 27, Jahrg. 1094.

³⁾ Také v českém vydání. Pozn. spis.

⁴⁾ Schmid »Encyklopädie etc.« pag. 615.

⁵⁾ Vše, co je katolické, je mu »zpuštělé« — za to vše, co má protestantskou známku, je mu přirozené, chvalitebné. Srv. jeho »Encyklopaed. Handbuch der Erziehungskunde« pag. 105, 400, 402.

samé autority otcovské. Tak na př. píše *Lindner*: »Učitel neukáže se dítěti nikdy — jako otec — v županu člověka všedního, nýbrž vždy jest obklopen odznaky svého úřadu. (!) Stojí tak před děckem na podstavci svého vznešeného povolání a ve velikosti takořka nadlidské (sic!) a pouze mimochodem skloní se k němu, aby přísnost autority zmírnil blahosklonnou vlídností.« (Allgem. Erziehungslehre pag. 149.)

A tak hlásal *Lindner* již před úplným čtvrtstoletím, kdy o experimentální psychologii a paedagogice nebylo u nás ani zmínky. Jak teprve hrdě vypíná hlavu každý »moderní« paedagog dnes, kdy ve škole užívá se průrůzných přístrojů, v nichž nezkušený laik domnívá se zřítí pověstné norimberské nálevky.

V následujícím doslovu pokusíme se ukázati, mnoho-li na těch vlebených vymoženostech »vědecké« paedagogiky je ryziho zlata a mnoho-li stříbra — kočičího.

(Pokračování.)

Sesílené stráže.

(Dokončení.)

V každé okresní školní radě má církev svého zástupce. I zde vliv jeho je nemalý, plní-li horlivě svoje povinnosti. Aspoň vliv ten všechny pokrokářské listy těžce nesou, mluvící znovu a znovu »o moci klerikalismu ve školství«, pranýřující ty učitele, kteří vlivem kněze místa se domohli, neb vlivem jeho místa nedosáhli. A věru, není to řídká zkušenost, že ten, který protekcí kněze definitivního místa učitelského neb správy školy se domohl, později stal se nejnevěděčnejším a zapřisáhlým nepřitelem kněží. I z pražského školství máme tu několik typických dokladů pro toto tvrzení. Na venkově nebude jich dojistá méně.

Proto voláme ke všem, kteří jsou k tomu povoláni, aby v okresních školních radách církev zastupovali a její zájmy hájili: Buďte pamětlivi svého poslání! Jste hájitelé katolického náboženství, nikoli straničtí fedrovatelé osob. Absolutní spravedlnost — byť by její meč měl býti obrácen proti vlastnímu bratru — budíž vždy rozhodujícím měřítkem. Nic tak nezbaví kněze, v okresní radě zasedajícího, důvěry a úcty, jako do oka bijící nadřzování tomu či onomu jednotlivci. A zas naopak nic nepovzneso jej v očích učitelstva více, než když ono spatří, že mezi všemi zástupci samosprávy v okresní školní radě, kteří vliv svůj uplatňujíce, při tom často jiné vedlejší cíle sledují, katolický kněz snaží se býti vždy objektivní a naprosto spravedlivý.

To i mnohého nepřitele klerikalismu (ponechme již zde tento výraz) odzbrojí a usmíí.

Jeden z pánů dopisovatelů do »Čecha« radí, aby kněz v okresní školní radě, má-li toho důkaz, že ten či onen učitel je odpůrcem sv. náboženství, rázně proti němu vystoupil a své veto proti jeho eventuelnímu povýšení protokolárně podal. To myslím je už ultima ratio, poslední prostředek, k ozdravení poměrů. Toť amputace údu, když již všechno racionelní léčení nepomohlo. Nezapomínejme, že křesťanské náboženství je náboženství lásky, milosrdenství, odpuštění. Náboženské smýšlení a přesvědčení vynutiti nelze. Hleďme, pokud jen toho dovedeme v lidské své trpělivosti, abychom po dobrém získali toho, jenž stal se předsudky všeobecně rozšiřovanými, nevědomostí, a snad i netaktním počínáním některého

našeho spolubratra nepřítelem katolické církve. Vynucovati vnějších úkonů tam, kde vnitřní přesvědčení schází, je nutiti k pokrytectví nejhoršímu. A ten, kdo je takto znásilňován, u vědomí, že musí mravní přesile se podrobiti, nechce-li ztratiti chleba, zcela přirozeně nenávidí dvojnásob toho, kdo svoji vládu nad jeho svědomím tak krutě dává pocífovati.

Hleďme nejprv nitro takového člověka učiniti lepším, odstraňovati předsudky, jež v něm se zakotvily jeho vlastní vinou i vlivem prostředí, v němž vyrostl, získati jeho důvěru, a pak ostatní samo se zlepší. Nač mávati hned nepříteli mečem paragrafů před očima, když jinou cestou, bez nahánění hrůzy, tím lépe a trvaleji mohu lepších výsledků se dodělati?

Znal jsem jednoho okresního inspektora v západních Čechách, děkana, který za celou dobu svého inspektorování neměl ani jediné písemní disciplinárnky s učiteli. Dovedl vše spraviti doma. A byl v lásce u všech učitelů. Sami liberálové litovali jeho odchodu, když nastoupil na jeho místo inspektor z řad učitelských, který neměl již toho vzácného taktu svého předchůdce.

Proto umírněnost a smířlivost buď stálým a upřímným našim heslem. — Ale při tom zase poznamenávám: Budiž zástupcem církve v okresních školních radách vždy kněz školských poměrů znalý, rozšafný a svěžích sil, aby svůj úkol cele plniti mohl. Toto čestné místo nebudiž považováno za místo doživotní, v němž ten či onen pán chce až do roztrhání seděti. A to z pouhé stařecké ješitnosti, jež v poklonách a titulech dětinsky si libuje. Vycítiti čas, kdy je vhodno z exponovaného stanoviska, jež vyžaduje pevného a čilého ducha a jasného rozhledu, vstoupiti do ústranní a udělati místo mladšímu, jest vzácný čin taktu a krásný skutek sebepoznání. Tu nastává chvíle čestného, dobrovolného odchodu. A ten je přec daleko lepší, než arch představených, jímž oni vyslovující díky za všechno obětavé působení, tímto způsobem musí naznačiti, že jest čas, aby toho nechal. Odchod okolnostmi vynucený je vždy též neslavný.

Kněží, v úřadech školních působící, jsou jako vojini na stráž. A na stráž staví se lidé prozíraví, silní a bdělí.

Ozval se též hlas, jenž navrhuje, aby kněžstvo biskupskému vikárii zasílalo na zvláštní listině zaznamenané stížnosti proti učitelům, kteří vůči svěřené školní mládeži ohledně modliteb, dozoru v kostele a náboženského vychování povinností svých neplní. A tyto odůvodněné stížnosti, sebrané po vikariátu, mají býti církevnímu zástupci v okresní školní radě odevzdány, aby s nimi po své pravomoci v okresní školní radě naložil.

Máme tento návrh za nešťastný, ukvapený. Nemůžeme nikdy k němu dáti svého souhlasu. V této tajné kvalifikaci jest přece vždy skryt osten denunciantství. Uvažme přece, že všichni podřízení, podrobení co do své působnosti a způsobu života soudu svých představených, právem proti zavedené tajné kvalifikaci se ohražují. Činí tak učitelstvo, činí tak i kněžstvo. Představený má přece míti tolik mravní odvahy, aby dovedl přímo do očí svému podřízenému říci, v čem není s ním spokojen. A tajná kvalifikace jest jen vitanou hradbou těm, kteří slaběji v povaze své, jen potají dovedou »nahoru« referovati o vadách, jež u jednotlivců za své inspekce byli shledali. Či není tajnou kvalifikaci otevřena též brána pomstychtivosti u těch, kdo tuto kvalifikaci mají v rukou, a pokrytství u těch, kdo jí podléhají. Proti ní a jejímu brzkému odstranění bude zajisté každý přímý a otevřený muž oběma rukama hlasovati. Nuž, kdo z nás by se chtěl k ní propůjčiti?

Nikoliv. Pisatel jistě dobře svých návrhů nerozvážil a nechtěl, aby se staly normou. »Český Učitel« v čísle svém ze dne 13. dubna věnuje celý úvodník těmto návrhům. Jsou mu ovšem vítanou příležitostí, aby na nenáviděných klerikálech zase jednou svoji výmluvnost cvičil. A článek proti »klerikalismu« jest přece neklamným svědectvím pravého pokrokářství!

Zatím však může vzít redakce »Českého Učitele« na vědomí, že mluvil v něm jednotlivec za sebe, a nikoli za celý stav. Měl snad s pokrokářským učitelstvem ty nejtrpčí zkušenosti. Proto což divu, že v návrzích tak daleko zašel? Poměry mezi kněžstvem a učitelstvem, pravda, leckde jsou dosti napjaty. Ale jsou kraje — a těch je více, kde přes všechno štvání pokrokářských listů učitelských, jež své kollegy do nepřátelství ke kněžstvu přímo vhánějí, poměry vzájemné jsou přátelské a urovnané.

Noviny stálým svým harašením ztratily dávno již vliv, který mívaly. I nepaličtější články minou se často účinkem. Opotřebovaly se. Mnohý je přečte a klidně odloží. Ba jsou čtenáři a odběratelé, kteří lekajíce se pranýřování, berou ten či onen list jen proto, aby měli od strany, jež za listem stojí, svatý pokoj. Platí své »výpalné«. Proto netřeba hned brát vše tak tragicky a nad každým novinářským článkem se rozčilovati.

Zkušenost vlastní dala mi za pravdu. Můj dobrý osobní přítel, kollega z dob studijních, stal se po letech redaktorem jednoho z nejradiálnějšých českých listů. Polemiky mezi listem jeho a dřívějším »Čechem« byly ty nejostřejší, jaké kdy jen jsem četl. Rozrušovaly mne vášnivostí psaného slova, a mnohdy i značnou brutalitou. Proto když jsem se jednou s redaktorem řečeného listu setkal, vlídně jsem ho žádal, aby oné ostrosti a jízlivosti u vedení polemik proti naší straně učinil přítrž. A on s přátelským úsměvem mi odpověděl: »Příteli, ty také ještě béřeš každou novinářskou zprávu tak tragicky? Vždyť se z toho nestřílí!« Pravda. Papír všechno snese. A ten, kdo v osobním obcování je k vám nejpříjemnější, když píše novinářský článek jako by namáčel do žluče. Je to již demoralisace tisku.

Díme tak proto, aby naše čtenářstvo z polemik, jež vášnivě učitelské listy proti nám vedou, zbytečně se nerozčilovalo. Článek ostrý rozruší jen novinářské děti. Mnohdy sám pan pisatel nemá z něho než švandu. Hraje si na Goliáše, jenž volával s pýchou: »Dnes jsem zhaněl vojska Filištinská!« Proto vroucně jen radím k trpělivosti. Nedejme se strhnouti k vášnivým polemikám. V klidu a trpělivosti jest největší síla člověka. A když »Český Učitel«, jak slibuje, k rozboru návrhů znovu se vrátí, což můžeme jiného čekat, nežli novou serií spílání a nadávek? A jestli »Učitelské Noviny« burcují denní tisk proti nám, hledajíce v něm vydatného spojence, — i tím nedejme se másti. Pamatujme vyššího poslání, jaké Ježíš Kristus svým učedníkům dal, konejme své povinnosti věrně a beze vší vášně! Buďme na stráž! Nenechme se však lecjakým křiklounem, který divným řízením osudu hraje si na mluvčího všeho učitelstva, vylákati v boj, bez něhož mnohemu život zdá se býti nemožný. Sesilme stráž! Ale setrvejme na jich stanovišti.

Kterak Pestalozzi smýšlel o náboženství při vychovávání.

(Přednesl 14. srpna 1903 ve valné schůzi spolku katolických učitelů

Jos. Šauer z Augenburgu, c. k. školní rada.)

(Pokračování.)

Spis, na němž Pestalozzi mnoho si zakládal a jemuž nelze upřít duchaplnosti a vzletu, který však namnoze je nejasný a nesnadno pochopitelný, jest: »Má bádání o postupu přírody při rozvoji lidského pokolení.« I stať o náboženství je tu takového rázu a také nelze se vším, co zde se uvádí, souhlasiti.

Člověk nenalézá upokojení v přirozenosti své, až když právo své zvířecí smyslnosti sám v sobě zatratí, proti sobě samému a proti celému rodu svému. On však nezdá se míti dosti síly, této potřebě bytosti své učiniti zadosť.

On chce báti se Boha, aby mohl dobře činiti; chce se báti Boha, aby zvířecí smysl jeho přirozenosti, jímž sám na sobě opovrhne, jej déle v jeho nitru nezneuctival. *)

Náboženství. Jako pouhé dílo přírody nemá mé pokolení žádného.

Jako dílo mé pokažené přirozenosti jest náboženství blud.

Jako dílo mého pokolení, jako dílo státu jest podvod.

Jako dílo mé vlastní jest pravda.

Křesťanství jest celé mravnost; proto také zcela věc osobnosti jednotlivého člověka.

Ono není žádným způsobem dílo mého pokolení, žádným způsobem státní náboženství nebo státní prostředek k nějakému účelu násilnému.

Vše zevnější na křesťanství, hostie, křest, svěcení kněžstva, průvody, sliby jsou jako kříž a rybářský prsten následky náboženství, pokud jest ono dílem přírody a dílem pokolení. **)

Z příkladného působení Pestalozzi-ho v sirotčinci Stanzském vyšel velice zajímavý a poučný spis: »O pobytu ve Stanzi.« Z něho má pro nás účel důležitost tato zprávička:

Příteli, můžeš-li věřiti, že největší srdečnost pro své dílo našel jsem u kapucínů a jeptišek. Činné účastenství na věci měli nemnozí, vyjma Trattmanna. Ti, od nichž jsem se nejvíce nadál, byli tak velice do politických spolků a zájmů zahrabáni, že tato malíčkost při velikém jejich působišti nemohla pro ně býti důležitá. ***)

Nové působišťe Pestalozziho v Burgdorfě získalo jím pověsti světové. Zde Pestalozzi také napsal dílo, které vedle spisu »Linhart a Gertruda« stalo se nejznámějším a založilo jeho paedagogickou slávu.

Pokud v něm o náboženství jest řeč, jsou to následující úryvky:

(Tato moje metoda) učinila to snadným každé matce, která svým srdcem na dítěti visí, že je nejen uchrání v době nejpovážlivější před nebezpečím, od Boha a od lásky býti odvrácenu a v nehlubším nitru svém býti vydánu nejhroznějšímu zpusnutí a neodvratnému zdivočení, nýbrž naopak, že za přispění své lásky a při ušlechtlejších citech v ryzosti zachovaných, je uvede mezi lepší tvory Boží, prve nežli jeho srde veškerou lži toho světa nadobro bude ztraceno pro dojmy nevinnosti, pravdy a lásky.

— »Kniha matek« otevře jí pro její dítě svět, Boží svět; otevře jí ústa nejryzejší lásky pro vše, co dítě za její pomoci vidí; ona je učila na svých ňadrech jméno Boží žvatlati, nyní mu ukáže Boha vše milujícího ve vycházejícím slunci, ve vlnách potoka, ve vlákněch stromu, v lesku květiny, v krůpějích rosy, ona mu ukáže Boha vsudy přítomného v něm samém, ve světle jeho očí, v ohébnosti jeho kloubů, v tonech jeho úst, ve všem, ve všem jeví se mu Bůh, a kde Boha zří, tu miluje svět, radost z Božího světa sloučí se v něm s radostí z Boha; ono obejmě Boha, svět a matku jedním a týmž citem.

*) Meine Nachforschungen über den Gang der Natur in der Entwicklung des Menschengeschlechtes. (S. W. 10, 53.) — **) Meine Nachforschungen über den Gang der Natur in der Entwicklung des Menschengeschlechtes, (S. W. 10, 187 a d.) — ***) Über den Aufenthalt in Stanz. (S. W. 11, 48.)

Matko! Matko! Tys ukázala mi Boha ve svých *rozkazech* a já ho našel ve své *poslušnosti*.

Matko! Matko! Miluji-li tebe, miluji Boha. *Máti a posloucháti, Bůh a povinnost* jest mi pak jedno a též — *Boží vůle a nejušlechtilejší, nejlepší*, jež mohu vytvořiti, jest mi pak jedno a též. Nežiji pak více *sobě samému*; ztrácím se mezi *svými bratry*, dítkami mého Boha — *nežiji více sobě samému*, žiji *Tomu*, kdo mne v náruč mateřskou pojal a mne otcovskou rukou nad prach vezdejší schránky mé *povznesl* k lásce své. A čím více miluji Jež, Věčného, čím více jeho přikázání ctím, čím více se ho přidržuji, čím více sobě se *ztrácím* a *jeho* jsem, tím více bude také moje přirozenost *božskou* bytostí, tím více cítím se také v souhlase s bytostí svou a s celým pokolením svým. Čím více ho miluji, čím více ho následuji, tím více slyším se všech stran hlas Boha věčného: Neboj se, já jsem tvůj Bůh, nechci tě opustiti, a následuj má přikázání, moje vůle jest tvá spása. A čím více ho následuji, čím více ho miluji, čím více mu děkuji, čím více důvěřuji jemu, Věčnému, tím více poznávám *jej, který jest a který byl a který bude* povždy příčina mého života, jež mne potřebí nemá.*) (Pokračování.)

Předměty a modely biblických starožitností.

Napsal univ. prof. Dr. JAR. SEDLÁČEK.

(Pokračování.)

Nynější domy mívají moderní *zámký* a kliky. Dříve zavírali brány závorou dřevěnou; zámek býval zcela jednoduchý, jak jest ve sbírce též obsažen. Dřevěný zámek jest přidělán ku dvěřím; když se dvěře zavrou, vypadnou ze zámku do direk veřeje pohyblivé hřeby. Dřevěný klíč jest opatřen tolikerymi hřeby, kolik jest jich v zámku; jím se hřeby zámku z direk vytlačují, a dvěře se otevrou.

Je-li klíč tuze dlouhý, nenosívají jej za pasem, nýbrž zavěšují jej na ramena, jak obzobně řečeno i o Eliakimovi: »*A vložím klíč domu Davidova na jeho rameno.*« (Is. 22, 22.)

V předsíni bývají lavice pro služebníky k uložení břemen. Odtud se vchází do *sině* domu, za níž bývá otevřený dvůr. Kolem dvora jsou rozloženy komnaty domu. Dvůr může býti shromažďovacím místem rodiny; tam bývají pak uváděni i hosté. Je-li větší, bývají tu i stromy, nádržka s vodou a dle možnosti i vodotrysk.

Po schodech lze vystoupiti do prvního patra; ve větších domech bývá kolem dvora krytá, vzdušná místnost ke dvoru otevřená, kde jest pobyt ještě příjemnější než dole. Z té jdou dvěře ku komnatám prvního patra. V *hořejší* nějaké síni pohostinné byla připravena Kristu Pánu poslední večeře. Jerusalemsští pronajímali prý rádi komnaty svých domů k velikonočním hodům a dostávali prý za to veškero náčiní, jehož hosté při této večeři potřebovali, jako misky, džbány a p.

V hořejší vzdušné místnosti učivali židovští učitelové. Proto miní někteří, že i Kristus Pán učil na této verandě v domě sv. Petra, když k němu přinášeli člověka mrtvicí raněného. (Luk. 5. 19. a násl.) Nosiči nemohli tehdy, jak známo, vejíti do domu, a proto vystoupili na střechu a odstranivše část střechy, spustili nemocného i s lůžkem dolů před Pána. Střecha byla zajisté jednoduchá, jak byla již popsána při menším domě. Mužové mohli ji velmi snadno otevřít; odstranili několik kusů, jimiž byla přikryta. Na tom, jestli snad spadlo něco z hlíny do

*) Wie Gertrud ihre Kinder lehrt. (S. W. 11, 294 a d.)

dolejší síně, nic nezáleželo. Kdyby byl však Kristus Pán vyučoval v hořejší síni, bylo jim vystoupiti s nemocným až na střechu prvního patra. Nelze se však domnívati, že byl dům rybáře Petra podoben domům vznešenějším, spíše to byl jen nízký dům, v němž byla snad, jako v obyčejných domech venkovanů, pouze jediná komnata.

Kdyby byl Pán učil v dolejších dvoře (jak vykládají někteří), bylo nosičům odstraniti část zábradlí u střechy, a spustiti nemocného podél dvorní zdi k Pánu Ježíši. O tom však evangelia nemluví.

Na dvoře paláce nejvyššího kněze, kde byl i oheň rozdělán, aby se mohli služebníci zahřívati, zapřel Petr svého Pána dvakráte; po třetí jej zapřel, když byl v síni, vedoucí od domovního vchodu. Tam naň popatřil Pán, a oči Petrovy slzami smáčely vinu, která se byla jazykem jeho stala. (Luk. 22, 61.)

Každá východní vesnice mívá dům pro *příchozí* (madafe zvaný). Tam bývá cizinec uveden a dostává se mu i pohostění. Pohostinnost bývala vždy velmi cennou vlastností orientálův. Byla jim i svatou povinností. Israelité si vzpomínali, že byli sami dlouho pohostinnu v cizí zemi (Ž. 38, 12.) a znali příklady pohostinného Abrahama (Gen. 18, 2—8); měli tedy pohostinnost prokazovati. V staré době bylo toho ještě více třeba než později, neboť nebylo veřejných hostinných domů, a příchozí, dlouhou cestou unavený, potřeboval vždy odpočinku, zotavení. I učedníci Páně, vyslaní Kristem Pánem, aby hlásali království Boží, byli odkázáni na pohostinství obyvatel (Mat. 10, 40—42). A Kristus Pán předpověděl a zajistil, že každý skutek dobrý bližnímu, tedy i příchozímu prokázaný, dojde náležité odměny. Zanedbání povinnosti k příchozím, cizincům, bude vytčeno a trestáno (Mat. 10, 42; 25, 35, 43).

O Abrahamovi židovská podání vypravují, že vystavěl na příhodných místech domy pro pocestné, v Beeršeba zřídil velikou zahradu a krásný hostinný dvůr. Hostinných domů a dvorů jest na východě u karavanních cest velice třeba. Proto jest to i mohamedánům velmi záslužným skutkem, založiti neb postaviti dům pro pocestné (karavanseraj). Jakubovi synové vracejíce se s obilím z Egypta, zastavili se v *hospodě* (Gen. 42, 27). Tam rozvázal jeden z nich pytel s obilím a nalezl něm i své peníze.

Nynější chány jsou prostorná, ohražená stavení, která skýtají lidem i soumarům ochranu a útulek. Tam jest velký dvůr pro zvířata, výklenky pro ukládání zboží a břemen, a otevřené, neb někdy i zavřené komnaty pro nocleh pocestných. Bývá tu i kryté místo, kde příchozí společně usedávají, cisterna neb studně.

I v *Betlemě* byl dům, v němž Josef a Panna Maria marně hledali pohostinství, neboť tam nebylo žádného místa (Luk. 2, 7). Byla-li to hospoda neb chán, není jisto, neboť v řeckém znění není obyčejného slova pandocheion, jež odpovídá slovu »hospoda«; v syrském překladě Sinajské knihovny »v hospodě« ani psáno není.

Býváť při tomto vypravování o místě narození Páně vzpomínáno toho, že jest betlemský chán Chimhana, Barzillajova syna, jmenován již ve Starém zákoně (Jer. 41, 17.). Chimhan provázel Davida a král, chtěje se jemu a Barzillajovi zavděčiti, dal prý jemu pozemek ze svého dědictví v Betlemě, kde též postavil hospodu pro ty, kteří byli na cestě do Egypta. Byl-li to též dům, v němž sv. Josef pohostinství hledal, nevíme.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Zjištění rodiště

Jana Amosa Komenského.

(Dokončení.)

Bylo by potřebí úředních dokladů, aby-
chom mohli s určitostí přijmouti za správnou
domněnku, že Komna jest rodištěm tvůrce
nového vychovatelství. A takový úřední
důkaz se nám dochoval. V českém archivu
musea v Praze nachází se v originálu soud-
ních spisů Mikuláše Drabíka z roku 1671
podobné úřední ověření. Drabík se narodil
ve Strážnici, chodil tam s Komenským do
školy, oba stali se současně téhož roku ka-
zatelí bratrské církve na synodě v Žeravicích
u Kyjova. Drabík byl vypovězen z Moravy
po bitvě bělohorské, načež se odebral do
Uher a stal se obchodníkem sukmem. Tu
napsal svoje vidění proti papeži a rodu
habsburskému, a žádal Komenského, aby je
uveřejnil, avšak Komenský váhal a tu tento
rukopis shořel se spisy Komenského v Lešně.
Drabík domlouval Komenskému, že toho ne-
uverejnil; bylo to příliš ostré. Drabík tvrdil,
že onen požár prý je to trest za to, že ne-
uverejnil jeho vidění.

Když Komenský r. 1650 cestoval do
Uher, přibyl do Skalice a později uveřejnil
částečně toto vidění Drabíkovo ve svém
spise »Lux in tenebris« (světlo v temnotách).

Tito dva mužové byli spolužáci a zá-
roveň společně spravovali úřad kazatelský,
byli krajané, znali se tedy velmi dobře.
Zvláště v menších městech, kde bývá málo
žáků, Inou k sobě zvláště krajané; tak tomu
bylo i u Komenského a Drabíka.

Drabík vydal historii zjevení, udělal
z toho výklad, a to bylo jeho neštěstí. Pro
tuto knihu byl Drabík jako velezrádce v Preš-
purku zatčen r. 1671 a odsouzen k smrti
upálením; s touto knihou v ruce na hranici
zemřel.

Originál spisu tohoto se dostal na Mo-
ravu. Jsou tam také tři rukopisy Komenského.
V úřední listině ze dne 6. července r. 1671,
tedy 10 dní před smrtí Drabíkovou, stvrzené
pečetí úřední ve jménu císaře Leopolda, jsou
uvedeny nejdříve otázky, které se měly Dra-
bíkovi dáti, a pak následují jeho odpovědi.
Na stránce 7. stojí úředně psáno, potvrzeno
pak latinsky, o Komenském, tehdy již mrtvém,
takto: »Komenský byl rodem Moravan,

ze vsi Komny a příslušný k hradu Svět-
lovu, vespolek (totiž s Drabíkem, chybí tu
sloveso, dlužno asi doplniti: jsou) jako spolu-
žáci, tak i zároveň dle řádu své sekty ka-
zatelí řádu ustanoveni. Komenský zemřel
r. 1670.« Tak stvrdil Drabík přísežně, jak
originál udává: et confirmat addendo
sequentia: 4. Comenius fuit ex pago Comnia,
pertinente ad arcem Světlov Comenius
mortuus est 1670 Amsterodamii.«

Tu máme konečně jistě věrohodné svě-
dectví a spolehlivý historický doklad, že se
narodil Komenský v Komně. Souhlasí to
s určitými výroky všech starších spisovatelů,
narozených nebo působících na Moravě a
Slovensku.

Školní rada Slavík má pevně za to,
tento názor jest dosti odůvodněn, a to srovná-
me-li jméno Komenského s pravidly filolo-
gickými, jakož i s dekrety jednoty bratrské,
se starými spisovateli, zvláště moravskými,
kteří zajisté poměry domácí znali mnohem
lépe nežli Němci daleko na západě.

Komenský sám vydal mapu Moravy, kterou
znovu vydala Matice Moravská, a tu stojí
jméno oné osady zaznamenáno jako Komna,
nikoli Komňa, z čehož lze souditi, že správné
jméno jest Komenský, nikoli Komeňský.

Na jihovýchodní straně Komny, kde stojí
mlýn a podnes se říká »na zbožisku«, stál
svého času kostel a hřbitov, na němž od-
počívají praotcové Komenského. Nový hřbitov
jest severně na cestě do Bojkovic. Vedle
něho zdvihá se katolický kostel s obnovenou
střechou, vzadu pak vřchává cyrilský kříž.

Za věku Komenského, na počátku 17.
století, byly tam 62 domy, z nichž některé
v 30tileté válce zvaly za své. Po této smutné
době byl tam pouze 41 dům starý, 7 nově
zřízených a 14 pustých. Tak přesně napo-
čítala sněmovní komise, která plných 10 let
pracovala o této statistice (v letech 1669 až
1679), chodíc od vesnice k vesnici a po-
čítajíc a popisujíc každý dům.

Řečník přešel pak na domnělý rodný dům
Komenského a praví, že jako mistra samého,
tak i jeho rodný dům stihl krutý osud. Když
řečník cestoval v této krajině, pátraje po ro-
dišti slavného krajana, ukázali mu místo u
cesty z Bojkovic, kde kdysi stával dům rodu
Komenského. Býval prý dřevěný a před mnoha
lety prý shořel; tak ochotný a hovorný dě-
deček vypravoval. Nyní jest na tom místě
pole a kousek zahrady.

Jest podivuhodno, že týž osud stihl i místo,
kde Komenský v Čechách prodléval, v Bran-

dýse nad Orlicí. Tam napsal Komenský svoji báseň v próse »Labyrint světa a ráj srdce« (vydal řed. Fr. Bílý). A také v Lešně jeho přibytěk vyhořel a s ním řada drahocenných rukopisů, hlavně jeho latinsko-českého slovníku. Podobně zničen byl požárem rodný dům Jana Kollára v Mošovcích v blízkém Slovensku. Pouze kámen u cesty označuje místo, které jest nyní pusto a prázdno.

V osadě, kde sepsal Komenský svůj Labyrint, postavilo vděčné učitelstvo reformátoru školství krásný pomník. Tam, kde konal svoje modlitby, své služby Boží bratrské, kde pohlížel často na posvátné pole bratrské, kde odpočívaly kosti Žerotínovy, na tom místě nevidíme nyní ničeho. Hřbitov byl zbořen, jen kousek zdi kostelní se dochovalo až na naše časy. Na místě, kde odpočívá tělo Karla ze Žerotína, rostou nyní plodiny. Stojí tam také vysoká lípa.

Řečník nezmínil se o náhrobku, který postavil syn Komenského svému otci, na němž jej nazývá »Hunnobrodensis«. Někteří mají za to, že syn volil tento širší a známější název »Uhersko-brodský« místo Nivnický, poněvadž Nivnice leží nedaleko Uherského Brodu. Avšak tato okolnost ještě nevyvrací pádných důvodů, které uvádí ředitel Slavík pro názor svůj, že rodištěm Komenského jest Komna, jak také ve starších monografiích a naučných slovnících možno se dočísti.

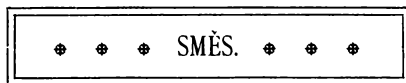
Slovy vřelými líčil pak řečník stručnými rysy životní osudy Komenského, který se narodil na bílou sobotu dne 28. března 1592. Záhy osiřel, chodil do školy na Strážnici, studoval v Herbornu a Heidelbergu a cestoval za příčinou rozhledu a zkušeností po západní Evropě. Po svém návratu do vlasti stal se rektorem bratrské školy v Přerově r. 1614.

r. 1616 pak byl vysvěcen na kněze a stal se kazatelem a dozorcem školy ve Fulneku; tam pozbyl svých rukopisů, knih a veškerého jmění následkem vpádu španělských vojsk. Z Brandýsa odebral se do Lysé v Polsku, kde pracoval o zlepšení veřejného vyučování. Vyznamenal se tam hlavně novou metodou učiti cizím jazykům, v kteréžto příčině byl jeho spis »Janua linguarum reserata« epochálního významu a dočkal se přeložení do většiny evropských jazyků i do některých východních, jako do perštiny a arabštiny. Následkem toho byl pozván na různá místa, jako do Švédska, Anglie a Sedmihradska, v kterýchžto zemích nějaký čas prodléval. Na rozkaz Oxenstiernův sepsal r. 1648 »Opus pansophicum«, v Sedmihradsku pak založil kolej v Pataku a sepsal »Orbis sensualium pictus«. (Svět v obrazích; vyšel v Norimberce r. 1658). V této knize, která velmi často byla vydána a obsahovala 150 kapitol, z nichž každá vysvětluje podanou tam dřevorytinu, jest obsažena nejdůležitější nauka z přírodopisu, státního a občanského řádu; našla také mnoho napodobení. Jeho »Opera didactica omnia«, obsahují většinu jeho naučných spisů; vyšly v Amsterdamě r. 1657 Zemřel v Amsterdamě r. 1671.

V náboženské příčině byl sice nepřítelem katolické církve, ale staral se o to, aby mládež byla vyučována v duchu víry a učení Kristova. Důvěra v Boha také provívá všude v jeho spisech i v životě za nejsmutnějších událostí.

Bylo by záhodno, aby novodobí oslavovatelé následovali Komenského také v jeho školských zásadách náboženských a nevybírali z něho pouze to, co se jim hodí do rámce jich vzdělávacího programu a jeho proti škole náboženské.

Fr. Ž.

Výbor družstva Vlast konal dne 21. dubna t. r. schůzi za předsednictví p. K. Ulricha, c. k. poštovního pokladníka. — Schůze byla zahájena modlitbou. — Omluvili se dpp.: Ant. Suchoradský a Emil Stárka. — Jednatel p. Tomáš Jiroušek četl protokol předešlé schůze, jenž byl schválen. — Výbor se usnáší, aby se daly všechny domovní

chodby od domovních vrat počínaje až nahoru upravit i vyběliti. — Jelikož se v redakčních síních družstva konávají nyní četné navštěvované schůze, zakoupí administrace šest nových seslí. — Farní tiskopisy budou se zasílati franco; objednavatelům bude se počítati jen nákladní list (12 h), ale poštovné se jim zapraví. Vázané matryky se z toho ovšem vyjímají. — Určeny byly knihy a časopisy naše do různých knihoven, z nichž budou obdarovány dvě bibliotéky na Slovensku. — Valná hromada družstva koná se

v úterý Svatodušní dne 24. května t. r. v 1/2. hodině odpolední v domě družstva Vlasť v Praze, čp. 570-II. Výbor určil program valné hromady a sestavil kandidátní listinu pro volbu výboru. — Dne 15. května večer před svátkem sv. Jana Nep. koná Jednota českého katol. učitelstva v domě Jednoty katolických tovaryšů schůzi učitelstva a přátel křesťanské výchovy. Výbor žádá své stoupence, aby se této schůze čteně účastnili a prosí farní duchovenstvo, aby na to Svatojanské poutníky upozornilo. — Ke Spolku na zakládání katolických knihoven přistupuje družstvo Vlasť za člena zakládajícího a 100 K splatí knihami. Družstvo daruje nyní i budoucně novému spolku po 1 ex. všeho, ko tiskem vydá. Za delegáta družstva k valné hromadě Spolku na zakládání katol. knihoven zvolen byl p. Tom. Jiroušek. — Za blahopřání od družstva zaslané děkují: Jejich Excellence ndpp. biskupové: Dr. Em. Schoebel a Dr. Fr. Sal. Bauer, pap. prelát a metropolitní kanovník Dr. Jan Sedláč, čestný kanovník, em. bisk. vikář a děkan Pelhřim Novák a za soustrastný připsí děkuje Karel kníže Schwarzenberg. — Tvrdošíjně dlužníky, kteří po několikerych, ba několikaletých upomínkách nic z dluhu svého nespolečejí, odevzdá výbor právnímu zástupci, aby je napomenul a kdyby to nepomohlo, aby na nich dluh soudně vymáhal. Hledíce nestranně ku »Křesť. Škole« a »Vychovatel«, prohlásili jsme hned z počátku, že katol. duchovenstvo dvou orgánů neudrží a tím méně, když na Moravě povstal třetí katolický orgán vychovatelský. Naše předpovědění se vyplňuje: »Křesť. Škola« nařká, že se jí vede nevalně a různí faktorové snaží se, aby jí pomohli. V poslední době ať o jiném pomlčíme, doporučil ji organisovanému duchovenstvu sám vdp. předseda Zemské Jednoty katol. duchovenstva. My »Křesťanské Škole« nikterak neškodíme, ale to nás bolí, že se má jejím vyvyšováním a doporučováním do pozadí zatlačovati starý, 19letý orgán paedagogický, náš »Vychovatel«, jenž svůj úkol též věrně plní. Nemožno-li udržeti dvou katolických časopisů vychovatelských, proč by měl býti obětován právě »Vychovatel«, orgán starý, osvědčený, orgán pp. katechetů a katolických pp. učitelů, časopis 20letého našeho družstva. Prosíme tedy veřejně a snažně jako strážcové zájmů družstva Vlasť, aby se akcí, o níž byla řeč, »Vychovatel« nikterak neškodilo, »Vychovatel« aby nebyl do pozadí zatlačován, neboť

on nemá právě onou konkurenci nikterak na růžích ustláno. — Na konci schůze mimo obvyklou modlitbu pomodlil se výbor »Otče náš« a »Zdrávas Maria« za největšího dobrodince družstva, † faráře Josefa Mencla. — Tím byla schůze skončena. Budoucí schůze bude až po valné hromadě.

Změna zkušebního řádu pro katechety středních škol. — Ordinariátní list arcidiecése pražské přináší v posledním čísle tuto zprávu: »Veliká důležitost úřadu katechetického na středních školách za našich dob vyžaduje nutně toho potřebu, aby dosavadní zkušební řád pro kandidáty katechetského úřadu při středních školách pražské arcidiecése podstatně byl změněn. Za tím účelem byl sestaven nový zkušební řád, který v Ordinariátním listu svého času bude uveřejněn. Proto nebudou se zatím v květnovém období 1904 katechetské zkoušky pro střední školy odbyvati. Podotýká se a vlastně samo sebou se rozumí, že ti, kdo dle starého řádu způsobilosti ku katechetickému úřadu při středních školách nabyli, zkoušejí dle nového řádu více se podrobiti nemusí.

Vládou jmenovaný zástupce učitelstva v zemské školní radě české, ředitel V Jarolímek stal se zemským inspektorem na Moravě. Tím uprázdnilo se místo zástupce učitelstva v zemské školní radě. Ač agenda úřadu toho týká se většinou škol obecných a měšťanských, přece mezi 10 zástupci učitelstva volenými i jmenovanými není ani jediného zástupce z učitelstva obecných a měšťanských škol českých. 11.223 českých učitelů nemá v předním úřadě zemském zastoupení žádného! Proto odůvodněn je krok učitelské jednoty pražské »Komenský«, jímž apeluje se na vládu, aby aspoň jednoho zástupce učitelstva jmenovala z kruhův učitelstva škol obecných a měšťanských.

»Přehled«.

Stálá výstava školská a museum Komenského, nalézající se ve II. patře farní budovy u Panny Marie Sněžné v Praze na Jungmanově náměstí, otevřeny jsou dnem 16. dubna počínajíc každou sobotu od 3 do 5 hodin odpoledne. Výstava je nově uspořádána a z celé řady nových pomůcek upozorňujeme hlavně na mapu Švýcar, Palaestiny, Bayerovy Škúdice rolníkovy. Biologické obrazy, mnohá díla ku kreslení, kolekci učebnic vydaných Unii a c. k. knihoskladem a j. Vstup osobám dospělým volný. Děti přístupu nemají.

Tělesný trest ve škole Dr. K. Hennig v Lipsku vyslovuje se v časop. »Schulgesundheitspflege« takto: »Úplným odstraněním tělesného trestu ze školy vychováme pokolení, jež nesnadno možno bude vésti; učta k rodičům, k dospělým vůbec, zvláště pak ke stáří, vymizí. Předčasně vzbuzuje sebevědomí, vypěstuje surové mladíky, zlé výrostky.« — Ze škol new-yorských odstraněn je tělesný trest již dobrých 10 roků. Nyní žádají učitelé městský úřad za opětné jeho zavedení, jelikož poměry, které nastaly, jsou pro učitele, zvláště ale pro učitelky nesnesitelné. Došlo tak daleko, že učitelé, kteří žáky tělesně potrestali, byli odsouzeni, kdežto žáci, kteří se na svých učitelích provinili, vyšli bez trestu.

◆ ◆ LITERATURA. ◆ ◆

Jest nad námi Bůh? Napsal *Filip Jan Koučický*. Nakladem Tiskové Ligy. Cena 1 koruna. — V současné apologetice zvůčnému jménu se těšici pan autor napsal tuto prostonárodní apologii jsoucnosti Boží. V řadě rozmluv mezi inteligentní věřícím katolíkem, nadučitelem, a několika osobami, moderním pochybovačtívím trpícími, dovozuje přesnou logikou z řádu přírodního, z hlasu svědomí a neukojitelné touhy po štěstí jsoucnost Boha. Hojnost dokladů ze spisů vynikajících mužů ve vědě a filosofii, činí knihu tím důkladnější. I praktické ukázky, jak žije člověk věřící a kterak nevěřící, ze života vážené, jsou výbornou apologií víry. Spisek, určený pro nejširší čtenářstvo, jest velice zdařilý. Jím a podobnými pracemi nejlépe lze čelití nevěrecké literatuře, kterou svůdcové lidu potají i věrně šíří. Doporučujeme k hojnému rozšíření.

Dějiny sociálních hnutí v zemích Koruny České. Napsal *T. J. Jiroušek*. Nakladem družstva »Vlast« v Praze. Díl I. Cena 1 K. Díl II. Cena 2 K. Dílo je původní a líčí sociální minulost u nás již od roku 1840. Také životopisy a podobizny předních buditelů dělnictva českého jsou v oba díly vloženy. Díl I. líčí dobu od r. 1840 do roku 1885 a díl II. dobu od r. 1885 do r. 1895. Kdo se chce informovati o hnutí sociálních demokratů, křesťanských sociálů a národních socialistů, bez toho díla informace neshledá. Knihovnám a spolkům naskytá se příležitost, poříditi si první a původní dějiny o sociálním hnutí u nás, které každý uvědomělý našinec by měl znáti. Doporučujeme.

Z nakladatelství *Cyrillo-Methodějského* (V. Kotrba) v Praze:

České květy. Rodinná obrázková revue pro zábavu a poučení. Pořádá *Dr. Ant. Podlaha*. Sešit 7. První řadu zdařilých vyobrazení našich domácích i cizích umělců. Literární část jest zastoupena pracemi předních našich spisovatelů. Mimo to v drobných zprávách pilně se přihlíží k novým událostem a zjevům na poli politickém, kulturním a sociálním. Doporučujeme k hojnému rozšířování. Hlavně tam, kde dosud německé obrázkové listy tvoří dlouholetý literární inventář rodiny.

Dějiny nové doby. Prvý pokus o zavedení ústavnosti v soustátí habsburském. Píše *Dr. Jan Kryštofík*. Celého díla sešit 7.—8. Svěho druhu jediné dílo toto, jež dává přehledně nahlédnouti do politického vývoje naší říše, došlo ve všech kruzích zasluženou pozorností. Proto naň znovu upřímně poukazujeme.

Odboj broumovských. Napsal *P. Vavřínc Wintera*. O. S. B. *Vzdělávací knihovny katolické* svazek 32. Cena 60 hal. Autor na základě archivního studia pramenů původních ukazuje zřetelně, jaký je to historický klam, poukazovati, že uzavření kostelíka broumovského r. 1618 bylo nejbližším podnětem k vypuknutí českého povstání. Práce, psaná s odbornou znalostí a svědomitostí, zaslouží hojného rozšíření. Je v ní kus apologie naší církve. Proto více tento spisek doporučujeme.

Nicholas Nickleby. Z angličtiny přeložila *Marie Charbuská*. Sešit 23.—24. Práce *Dickense*, světoznámého spisovatele anglického, zaslouží plné pozornosti našeho čtenářstva.

Z Nakladatelství *E. Beauforta* v Praze:

Přítel domoviny přináší dokončení roztomilé novelly *V. Patejdlovy* »Národů navráčena«. Vlastenecká tendence, již celé dílo jest prochnuto, činí tuto knihu ještě milejší. V době, kdy o armádě víc a více pravdy se pronáší, je kniha Patejdlova novým příspěvkem k pathologii jedné části důstojnictva.

Rozmarná historika ze života velkého Napoleona vyplňuje nový sešit *Polské knihovny*, v níž obsažen jest napínavý román talentovaného romanopisce polského *Wacława Gasiorowského* »Uragan«. Zařící epocha velkého císaře Francouzů našla v polském spisovateli znamenitého tlumočnicka.

Papírnický závod družstva Vlast má hojný výběr obrázků k prvnímu sv. přijímání a k první sv. zpovědi a prodává je v ceně:

a) obrázky k prvému svatému přijímání:

1. Domácí po 2 h, (100 za 1-50), po 4 h (100 za 720, tři druhy po 14 h (100 za 12 K); 2. štyrsko-hradecké od firmy »Styria«: různé druhy po 18 h (100 za 18 K) a jeden po 6 h (100 za 6 K); 3. mnichovské od firmy Müllerovy: po 18 h (100 za 18 K), tři druhy po 22 h (100 za 21-60); loňský a letošní obraz k prvnímu sv. přijímání od této firmy nemáme; 4. berlínské — zvláště krásné — od firmy Albrecht a Meister: po 6 h (100 za 6 K), po 8 h (100 za 8 K), po 12 h (100 za 11 K), po 16 h 4 druhy (100 za 16 K), po 40 (100 za 40 K), a po 60 h — těch máme na skladě jen něco málo.

b) obrázky k první svatě zpovědi:

1. Berlínské: — velmi vkusné a umělecky provedené — po 4 h (100 za 2-50), po 8 h dva druhy (100 za 8 K), po 12 h (100 za 12 K), po 16 h (100 za 16 K); 2. mnichovské: po 20 h (100 za 20 K).

Poznámky: 1. Přichozím do Prahy radíme, aby si tyto obrázky osobně prohlédli a podle vůle ty ony si vybrali. 2. Všecky obrázky tuto uvedené mají české nápisy, avšak objednáme většinu těchto druhů i s německými nápisy, takže i Čechům mezi němců působícím můžeme posloužiti. — 3. Do těchto obrázků vložili jsme velký kapitál, i nemůžeme vzorky těchto obrázků zdarma zoselati. Kdo si přeje vzorky, tomu je účtujeme. Objednatel obrázků platí posůvne nebo dopravu po dráze, my navzájem hradíme balení a dopravu na poštu nebo na dráhu.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce předplácí se v administraci coloročně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun — Pánům knihkupcům slovu jome 25 procenta „Vychovatel“ se jim dává toliko za hově. Alumnům, klerikům a studujícím slovu je deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zaslá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zaslány buďte Em. Žákovi, gymn. profesorů na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky Josef Flekáček, Hd. učitel v Žižkově u Prahy č. 776; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Frt. Zundálok, katecheta v Praze-Bubnech.

Základové vědecké paedagogiky. — Přátelům školy na uváženu. — Kterak Pestalozzi smýšlel o náboženství při vychovávání. — Předměty a modely biblických starožitností. — Feuilleton: Výchova předkřesťanská a křesťanská. — Směs. — Literatura.

Základové „vědecké“ paedagogiky.

Píše prof. FRANT. HORÁČEK.

(Pokračování.)

Doslov.

Motto: »Dixit Sextus Quintus.
Nihil est intus!«

Tvrditi »nihil«, bylo by vůči zmíněným vymoženostem moderní paedagogiky nespravedlivé; neboť nelze popírati, že mnohé výsledky pokusů psychických a fyziologických zařaditi dlužno mezi cenné a trvalé pomůcky paedagogické. Byly sice mnohé z úkazů, experimentem dokázaných, také »vulgérním« paedagogům známy ze zkušenosti; mnohé opět zajímají buď pouze fyziologa, aneb jsou pro vychovatelství nepraktické, a pouze málo je takových, které pro zdravotnictví vychovatelské, jakož i pro methodiku mají platnost všeobecnou a trvalou.

Velebitelé vědecké paedagogiky staví na odív následující vymoženosti experimentální fyziologie a psychologie

a) Vzájemnost, panující mezi námahou duševní a stavem tělesným, jakož i naopak. Vzájemnost tato jest v poměru přímém, t. j. při práci duševní ochabuje síla tělesná, při námaze fysické zmenšuje se pružnost ducha.

Nemyslíme, že by tím experimentální fyziologie pověděla něco nového. Vždyť to jsou věci od staletí známé, které učenci soustavně se zajímali dříve ještě více, než dnes. Poukázati stačí pouze na klassické spisy: *Kant*: »Von der Macht des Gemüths Krankheiten zu überwinden«; *Hufeland*: »Makrobiotik«; *Weikardt*: »Der philosophische Arzt«; *Feuchtersleben*: »Zur Diätetik der Seele«; z literatury francouzské hlavně *Reveillé-Parise* první cenou Akademie poctěné dílo: »Physiologie et Hygiène des hommes livrés aux travaux d'esprit« 1834.

V díle tomto je uvedeno tolik pádných a zaručených dokladů pro fyziologický zákon vzájemnosti mezi činností fysickou a duševní, že chtíti novými experimenty úkazy dotyčné dokazovati, značilo by tolik, jako nositi dříví do lesa a vodu do moře.

Již slavný lékař *Tissot* stanovil zdravotní zásadu: »Čím více člověk myslí, tím méně zažívá«, a všeobecně jest známo, že největší učenci bývají nejvíce postihováni chorobami mozku, dýchadel, žaludku, jater, atd.

Anglický humorista *Swift* říkával: »Začnu umírat od shora dolů« — až následkem přílišné námahy duševní zšilel.

La Bruyère byl raněn mrtvicí, jsa něco přes 50 let star, († 1696); *Petrarka* zemřel rovněž poměrně mlád, († 1374) byv stížen apoplexií v knihovně, kdež nalezen byv mrtev, opíraje hlavu o knihu, v které byl studoval. Rovněž *Rousseau*, *Daubenton*, *Spallanzani*, *Corvisart*, osobní lékaři Napoleona I., byli raněni mrtvicí. *Napoleon* sám byl tak choulostivě hlavy, že nesnesl obyčejné vojenské pokrývky hlavy, nýbrž musil mít vždy klobouk lehký, bavlnkou vystlaný. Slavný *Lichtenberg* trpěl těžkomyslností, kterou normální člověk s těžší pochopí. »Moje těžkomyslnost,« tak pravil tento filosof o sobě, záleží v obzvláštní schopnosti, vytěžit z každé denní události co možná nejvíce otravy pro můj život.« Porozumíme lépe, dodáme-li, že *Lichtenberg* často se trápil neobyčejnou měrou nad tím, že od dvaceti let se mu nepodařilo kýchnouti třikrát za sebou, jako slýchával o jiných šťastnějších (!) lidech.¹⁾

Ano jsou také případy šílenství, do něhož slavní myslitelé následkem přepínání sil duševních upadli. Básník *Tasso* trpěl hroznými hallucinacemi; buď viděl četné plaménky, poletující ve vzduchu, aneb opět slyšel nepřijemné zvuky, brzo jako by někdo na píšťaly hrál, tu zase, jako by všemi zvony zvonili; v noci pak pravidelně ve spánku vidíval splašeného koně, který se hnal proti němu, aneb se mu opět zdálo, že tělo jeho je celé ohydným hmyzem pokryto.

Výtečný matematik *Pascal* viděl v dobách vzrušení ohnivý jícen nějaké sopky u svých nohou, a podobných případů mohli bychom uvést na tucty.

Duševní práce tělo moří a stravuje, a proto není to též nikterak náhodné, že velcí badatelé, hlavně v pokročilém věku, po stránce fyzické vyhlížejí velice nepatrně: slabých kostí, malé postavy, chatrných svalů, těla za časté zkřiveného a údů malátných. Takovými byly *Sokrates*, *Lipsius* a *Causabonus*. Tito dva poslední, dle svědectví slavného *Skaligera*, od ustavičného sezení nad knihami byli celí zkřiveni. Jaké bylo zdraví jich ústrojí vnitřního, dá se lehce uhadnouti. —

A naopak rozmach duše dovede opanovati tělo, zahnat choroby a bezcitným učiniti proti bolesti. Již *Tertullian* děl o sv. mučednicích, kteří s tváří veselou, s žalmy na rtech snášeli muka ohromná: »Nil sentit nervus in crure, dum animus in coelis est,«²⁾ a jeden starý spisovatel praví »Rekovské duše nemají těla.« To vše je již dávno známo.

b) Důležitější a něco z brusu *nového* je objevení zákona, že umdlené síly duševní nezotaví se nikterak námahou tělesnou, jak po dlouhý čas k nenahraditelné škodě se mysli. Jsou-li tvoje duševní síly vyždímány, tu honem vezmi činky, skákej přes bradla, lez po tyčích, vesluj, šermuj, atd. — to osvězí ducha i tělo! Kdo ze starších paedagogů by se nerozpomenul, že tato osudná zásada byla ve výchově panující až do let osmdesátých minulého století. »Osudná« zásada dělí jsme, jelikož dle této metody ničí se duch i tělo zároveň.³⁾

¹⁾ »Lebenskunst für geistig beschäftigte Menschen.« Reveillé-Paris. Berlín 1840.

²⁾ »Čiv v holeni ničeho necítí, je-li duše na nebesích.«

³⁾ Dr. Carl Braun »Volentibus et valentibus«. Zeitgemässe Bildung vermittelt durch die Volksschule und ihre Lehrer. I. Theil Mainz 1902 pag. 441 a násl.

O těch malých obětech ovšem svět nedoví se ničeho. Teprve když nějaký slavný spisovatel, jako na př. *Guy de Maupassant* zmíněným způsobem se tak ruinuje, až musí býti zavřen do blázince, otevře na sta čtenářů ústa dokořán k šalomounskému výroku: »Podívejme se! A to byl sportsman! Cítil-li, že jeho duch umdlévá, tu hodil pérem a chopil se vesla a tužil se, seč byl. A nic mu to nepomohlo.« —

Ba nic! Naopak! A proto sluší uvítati objev experimentální paedagogiky co nejvřeleji, jelikož učinil konec nesmyslnému sestavování rozvrhu hodin, kde po předmětech obzvláště namahavých položen býval »tělocvik« — jako zdroj nových sil.

c) Práce s chutí konaná neunavuje tolik, jako zaměstnání nepříjemné, jemůž se člověk oddá pouze z přinucení. Také tento úkaz neposkytuje nic nového. Mudrosloví našeho národa tuto pravdu již před stalety uplatnilo v jádrných příslovích: »S chutí do toho, půl díla hotovo«, »Statná mysl, nejlepší pancíř«, »Smělý počátek, půl činu«, »Kdo si srdce dodává, se štěstím se potkává«, atd.

d) Náběh k práci sebe čilejší a radostnější má za krátko v zápětí reakci, t. j. náhlé ochabnutí vnímavosti a reprodukce. Tu potřeba káže, na 5—10 minut uvolniti oteží, aby duch i tělo trochu mohly odpočinouti. Objev tento vedl k poznání, že hlavně u dítek věku útlejšího 2 pauzy u vyučování o 10 minutách daleko jsou prospěšnější, než 1 o 20 minutách.

e) Únava žactva se nejlépe paralyzuje tím, že učitel po předmětu těžkém a suchopárném dá jiný, zajímavý, který dovede živým přednesem učiniti ještě zajímavějším. — Nemyslím, že by tento »zákon« objeven byl teprve včera. Vždyť již dávno je známo, že v přirozeném chodu učiva a zajímavém výkladu učitelově sluší hledati *tajemství didaktiky* vůbec. (Pokračování.)

Přátelům školy na uvážení.

»Quem dii oderunt, paedagogum fecerunt,« dí staré latinské přísloví. »Koho bohové nenávidí, toho učinili (ustanovili) učitelem.« Platilo-li přísloví toto v starověku, kdy mládež musila každému staršímu, tím více svému vychovateli, prokazovat úctu a poslušnost, platí tím více v době přítomné, kdy duch vzpoury a nevázanosti vládne namnoze i mezi mládeží školou povinnou.

Každý, kdo ve škole působí, ať kněz ať učitel, zakusí mnoho trpkostí a zklamání. Rozhárané poměry společenské, nepořádky v rodině neblaze působí na vychování dítek. Dítky pak z takových rodin jsou metlou pro učitele a zkázou dítek z rodin řádných. Dareba je chráněn zákonem, ani vlas na hlavě za největší darebáctví nesmí mu zkríven býti — jinak běda učiteli! Běda každému, běda zvláště učiteli, když nucen byl tělesně trestati dítko z nepořádné rodiny. Rodiče, kteří doma dítky trestají, trestají bez rozumu a jim nejhorších jmen dávají, jsou mnohdy příliš úzkostliví, když dítě jich ve škole bylo potrestáno. Hned je oheň na střese, když se kdo jen dotkne jich nezvedence.

Jak mnohou trpkou chvílí připraví takový dareba učitelí, který je oproti němu bezmocný, nemaje prostředku, jímž by jej zkontrolil! Dobré slovo a laskavé napomenutí nic neplatí, kluk z domu naváděn k neposlušnosti a vzdorovitosti, a učitel metly, která by vyhnala z dareby »zlého ducha«, užítí nemůže. A což, je-li takových malých darebů v třídě více?!

Nemenší zármutek působí učitelí, když vidí, že dívky se neučí, ač mají dostatečných k tomu schopností. Jak takové lenochy přinutit k učení? Trestat je učitel nesmí. Zavřítí je, příběhnou rodiče s námitkami, že dítě doma nutně potřebují, po případě si i hrubě počínají. A byť i to se nestalo, zavře-li učitel dítě, zavře sebe samého a má potěšení po 3 i více hodiném vyučování seděti ještě hodinu ve zkaženém vzduchu, ač co nejvíce potřebuje již oddechu a pohybu ve volné přírodě.

To dobře vědí tací lenoši, že učitel musí zůstat s nimi, a je zároveň zavřen a potrestán; a proto si z takového trestu praničeho nedělají. A není snad již možno, darebáky a lenochy toho druhu zkontroliti? Má býti učitel oproti nim bezmocným? Když dívky cos podobného o učitelí svém vědí, pak jeho působení je zeslabeno, ne-li úplně zničeno.

Tu myslím, že by mnoho dobrého přineslo, kdyby *propouštěcí vysvědčení mělo větší důležitost*. Kdyby totiž bez něho nikdo nebyl přijat do učení, nebyla mu vydána pracovní ani služební knížka, zkrátka kdyby vysvědčení propouštěcí mělo takovou důležitost, že by bez něho po vyjítí ze školy nebylo možno nikam se hnouti, ale všude musil se jím bývalý žák vykázati. Tu by mnohý, chtěje dostati vysvědčení propouštěcí a nemaje aspoň dostatečných známek, musil se zkoušce podrobiti a to ve škole před ostatními žáky, by si známku opravil. Byl by to pro něho zasloužený trest, a případ takový byl by výstrahou a napomenutím lenochům. Též chování žáků bylo by slušnější, ježto známky z mravů by si každý všimnul.

Měl jsem příležitost cos podobného zkusiti. V 13. a 14. roce byla u nás úleva. Nikoli všeobecná; ale úlevu dostali od c. k. okresní školní rady jen ti, kdo měli z hlavních předmětů aspoň dostatečné známky. Když lenoch nedostal úlevy, bylo zle. Rodiče byli potrestáni, že dříve nedohlíželi, by se dítě učilo. Potrestalo je vlastní dítě. Tu připomenutí, že pro špatné známky nedostane žák úlevy, působilo znamenitě. Rodiče pak sami přihlíželi, by se dítě učilo, by v čas práce měli výpomoc. Tak i *bez tělesného trestu* jsme měli dívky v moci, a ony poslouchaly a se učily.

Myslím z té příčiny, že by nanejvýš bylo prospěšno, bychom se všichni — učitelé i kněží — o to zasazovali, by propouštěcí vysvědčení mělo patřičnou důležitost, by bez něho nikam bývalý žák nemohl vstoupiti. Dispens, že netřeba vysvědčení propouštěcího, se neudílí. Při vydávání knížky pracovní bylo by třeba vždy se odvolati na vysvědčení propouštěcí.

Nechť kněží a učitelé na svých konferencích o věci té se uradí, a pak společně se domáhají, co za dobré uznají. Tak dosáhneme toho, že i bez trestu a zavírání budeme moci s prospěchem dívky vychovávatí.

Kterak Pestalozzi smýšlel o náboženství při vychovávání.

(Přednesl 14. srpna 1903 ve valné schůzi spolku katolických učitelů

Jos. Šauer z Augenburgu, c. k. školní rada.)

(Pokračování.)

Z doby, kdy Pestalozzi působil v Burgdorfě, je spisek »Názory o předmětech, na něž by zákonodárství Helvetie mělo zvláštní zřetel obrátiti.« Z něho vyjímáme:

I první základ mravnosti, *náboženství*, pozbylo své svaté soli mezi námi; ono není teď již mezi námi ryzí a prosté. Vznešená zaručovatka vnitřního zušlechtění nás samých a lidumilné dobročinnosti, s tímto zušlechtěním tak podstatně spojené, sklesla u nás na bídnou nauku formální; veliký prostředek, jí něco vyříditi, jest kramařením slovy. Základní vzdělání k mravnosti, základní vývoj ušlechtlejších citů našeho srdce chybí nám zcela, a skvělá slova, jež by tyto mezery vyplniti měla, působí, že cit podstaty a nezbytnosti oněch citů v nás úplně hasne.*)

Je nám třeba zákonodárství, jež by náklonnosti ku křesťanství, jeho učení a učitelům, účinně použilo, by podstatu mravnosti v nejvnitřnějších záhybech lidského srdce vyvinulo, chránilo a živilo.**)

V době pádu Napoleonova pozvedl Pestalozzi svůj hlas, kterým chtěl mimo jiné na politické poměry své vlasti působiti. Učinil tak spisem: »Na nevinnost, opravdovost a šlechtnost mé doby a mé vlasti.« I zde dotýká se náboženství.

Církev, škola a chudinství buďtež ve státě bez odporu a především jakožto věc každého jednotlivce v našem pokolení považovány.

Církev to jest — ne sice, pokud osobní slabosti vládců a největší nespravedlnosti jejich úřadů stává *nad Boha a jeho zákon*, nad pravdu a právo, ale pokud s lidským pokolením bez rozdílu osob jedná jako s rovnými dítkami Božími, a je po jednotlivu vede k tomu, co je nejušlechtlejší, nejvznešenější, božské a věčné, pokud je na této cestě povznáší nade vše bezpráví a všechna utrpení světa a třeba i nad strasti a bezpráví společenských názorů našeho pokolení a nad zkázu ve vzdělanosti, která nutně z něho vyplývá.***)

Také *národní školy*, tak jako matky za naší doby, jsou toho daleky, požadavkům časovým učiniti zadosť; jsou toho daleky, aby v souhlase se vzdělávacími prostředky domácího života byly cvičením sil lidského ducha a lidské obratnosti v celém rozsahu nezbytných potřeb naší doby.

Podstata této myšlenky, ryzí, vznešený duch domácí světnice chybí národním školám téměř zcela. — Nebylo sice vždycky tak, ale že tomu již tak jest, kojí se mnozí lidé tím, jen když prý křesťanství ve školách řádně bude vyučováno, pak jest o vše ostatní již postaráno. Tito, sice dobří, ale často také **** lidé nepováží, že křesťanství není jenom *učení*, nýbrž také *cvičení životní*; a v našich školách, jak je tu nyní máme odloučené od vši posvátnosti domácího života, nikdy dobře učeno býti nemůže. A jest to jenom mluvení do větru, chtějí-li skutečný nedostatek lidskosti ve školách prázdným tlachem o božskosti ospravedlniti a zakrýti. V pravdě jest to rouhání se božskosti pro nedostatek pravé skutečné lidskosti, místo výsadního listu vydávati *list nepravý*. Křesťanství — *pravé jest nejdokonalejší věc životní*, jakou se svět vykázati může. Nekřesťanské zpustnutí dětí lidu obecně pro všechno v životě omlouvati učením nazpaměť neporozuměnému katechismu a rovněž neporozuměnému »Zdrávas Maria«, a tím jeho ne-

*) Ansichten über Gegenstände, auf welche die Gesetzgebung Helvetiens ihr Augenmerk vorzüglich zu richten hat. (S. W 10. 343.)

**) Ansichten über Gegenstände, auf welche die Gesetzgebung Helvetiens ihr Augenmerk vorzüglich zu richten hat. (S. W. 10, 349.)

***) An die Unschuld, den Ernst und den Edelmuth meines Zeitalters und meines Vaterlandes. (S. W 12, 136.)

dotatek chtít nahraditi, k tomu ovšem třeba k nestydatosti anebo pozadí, které jest ještě horší, nežli jest nestydatost nejnevědomějších mezi *****)

Ježíš Kristus, jenž přišel na svět, aby naše pokolení božskou silou povznesl nad klamy světského smyslu, mezi Židy a pohany panujícího, ke skutečnému poznání božské pravdy a božského práva, prozíral božským svým zrakem prázdnotu a nepřirozenost a nebláznivost jejich bídných ustanovení a hlubokou vnitřní podlost osob, které tím provozovaly svou hru proti Bohu a proti svému lidu. On je nazýval také plemenem ještěřčím a hadím a zvěstoval jim, že zkáza Jerusalema bude následkem převráceného smýšlení jejich a slepé jejich přichylnosti k zevnějším ustanovením, která vnitřního ducha toho, čeho by měla dosíci, sama podkopávají a usmrčují.**)

Jest to důležité, jest to ve vysoké míře důležité, by náš díl světa, jenž na všech mapách označován bývá jako křesťanský, svého ducha času, vždy jen polovičatými prostředky se uspokojujícího, hleděl uvésti v pevné spojení s duchem křesťanství, s duchem bratrského smyslu a lásky bratrské, jež na každém člověku, buď si kdokoli, ke všem svým spolublížním, jakož i s duchem dětského smyslu, ježž ode všech lidí k jeho nebeskému Otci vyžaduje.***)

(Pokračování.)

Předměty a modely biblických starožitností.

Napsal univ. prof. Dr. JAR. SEDLÁČEK.

(Pokračování.)

Na cestě z Jerusalema do Jericha stojí tak zvaný *»červený chán«*. Tam bylo pandocheion, do něhož byl Samaritánem přinešen zraněný Israelita, jak podobnoství Páně vypravuje. Tam byl i hospodář, jenž mohl mít o nemocného péči. Zvláštní okolností, na niž při aplikaci tohoto skutku může býti poukázáno, jest, že Samaritán nedal nemocnému žádných peněz, nýbrž odevzdal je hospodáři.

Hospody, v nichž by se byli obyvatelé míst pouze k zábavě, k besedám, snad i za účelem pití scházivali, povstaly v Palestině v pozdější době. Za Heroda byly v Jerusalemě již četně navštěvovány.

V Babylonsku bývaly hospody tohoto druhu již v dobách Chammu-rabbiho (před 2. tisíciletím př. Kr.). Dle zákona téhož panovníka bylo stanoveno, aby byla majitelka hospody, v níž se scházeli spiklenci, usmrcena, když by je nevydala dvoru. Bohu zasvěcené panny, kdyby snad vešly do veřejné hospody, bylo upáliti.

Domy Orientálů nebyly asi drahé. Dokud náležely k domům Israelitů i pozemky, zůstávaly dlouho majetkem téže rodiny. Z babylonských zápisů poznáváme, že dům na př. v Erechu byl kdysi zaplacen 75 šikly (asi 270 korun), kram v Borsippa byl koupěn za 11·5 mane t. j. asi 2477 korun, za Kambysa bylo zaplaceno za jakýs dům i s pozemkem 4·5 mane. V době Cyrově byl dům jakýsi pronajat za ročních 10 šiklů; polovici bylo platiti na počátku roku, druhou polovici uprostřed roku. Dle zákonů Chammu-rabbiho dělo se přenášení majetku, upisování užitku tak, jako v moderích dobách.

*) An die Unschuld, den Ernst und den Edelmuth meines Zeitalters und meines Vaterlandes. (S. W. 12, 262 a d.)

**) An die Unschuld, den Ernst und den Edelmuth meines Zeitalters und meines Vaterlandes. (S. W. 12, 276.)

***) An die Unschuld den Ernst und den Edelmuth meines Zeitalters und meines Vaterlandes. (S. W. 12, 276.)

Zloději mohli se do domů vloupatí otvorem, který vylámali ve zdi; neboť ustanovení Chammu-rabbiho dí: »Vyláme-li někdo ve zdi domu otvor, zabijí jej před tím otvorem a zahrabou.«

Příbytky mrtvých. Staří Semité věřili v záhrobní život. Když jim bylo lze, připravili mrtvému *dům* (Is. 14, 18), *dům věčný*, (Kaz. 12. 5) který zvali i domem *šromáždění všech živých* (Job. 30, 23); tak jmenují hroby svých zemřelých. I Egypťanům byla mumiová schránka »schrámkou živého«. Oni se domnívali, že se člověk vrací do původního těla a že v něm žije. Pohané dávaly do hrobů i jídla (Egypťané tam někdy psali pouze poukázky na jídla, kterých však nedali), a mnohé předměty, jimiž by se zemřelý bavil neb jimiž by ve svém obvyklém zaměstnání pokračovati mohl. Babylonští svádávali na některých místech do města mrtvých (ki-makh: široké místo) *živou vodu*, aby mohl zemřelý uhasiti svou žízeň, neboť »prach« snad jemu byl jediným pokrmem. Jindy arcíť zase odváděli z hrobů vodu, aby byly v suchu. Dle toho, jak si jednotliví národové představovali onen posmrtný život, řídila se i jejich péče o uchování mrtvol a o hrob.

Zákony Boží u Israelitů nesou se sice k přemnohým okolnostem a poměrům života lidského, o tom však, jak by bylo pohřbítí mrtvolu, přímého příkázání ve Starém zákoně nebylo. Zde ponecháno vše obecnému zvyku; ustanovení o »nečistotě« mrtvoly ovšem samo již ukazovalo, že jest mrtvého co nejdříve pochovati tak, aby se jím žádný živý pak nestával levitsky nečistým (Num. 19, 11—14). Jiné příkazy a zákazy sv. Písma hledí pouze k tomu, aby se vyvolený národ neoddával v zármutku nad zemřelými zvykům pohanů a modlářů. Každý Israelita pečoval, aby byl dobře pochován a přiměřeně oplakáván. Dle starších písní Beduinů bývaloť to též péčí starých válečných hrdinů; nosívali někteří sebou úmrtní roucho (košili, rubáš), když šli do nebezpečí. Když se bylo Arabovi, jenž byl rukojmím, dostavití za přítele na popravu, přišel v rubáši, přinesl si vonné látky k pomazání mrtvého těla, ano i o žalostici ženu sobě se postaral.

Máme-li příležitost, seznati způsob, jakým se projevuje bolest nad úmrtím u nynějších Arabů, jak si počínají při pohřbívání, vzpomeneme si při tom na mnohé výroky sv. Písma, jež staré zvyky podobně líčí. Někdy se zdá, jako by se lidé, kteří se při umírání aneb po úmrtní zprávě v domě zemřelého sešli, spíše radovali než truchlili. U některých bohatších rodin jsou podávána jídla těm, kteří přicházejí vysloviti soustrast a podati útěchu, a tu se ovšem stává, že se jich sejde velmi mnoho a že se oddávají jídlu, při němž zármutku poněkud zapominají. Zaslechne-li však jejich nárek, pak poznáme, že jim hostinou skutečný zármutek nezašel.

Když umírá někdo v domě, scházejí se sem přátelé a sousedé domu. Po úmrtí jeho nařikají ženy v domě, na střeše a venku. Nejbližší příbuzní natrhávají ještě dosud nahore svá roucha a volají obyčejně: »O ztráty mé! již nejsem ničím bez tebe!« Někde si zastřívají trochu vlasů (Jer. 7, 29). Ženy mívají v některých místech zvláštní smuteční svrchní roucho, v němž přicházejí do domu smutku a v němž doprovázejí průvod. Při tom nařikají hlasitě, někdy se vrhávají nejbližší truchlící i na zemi; tanec bývá pořádan ve městech ženami v tom vycvičenými. Hudby při tom vždy nebývá, jako v Písmě sv. připomenuto (Mat. 9, 23).

Některé výkřiky jsou rýmované a ve verších. Při úmrtí otce volají ženy: »Vychovávejte naše dítky, u Boha, buďte milosrdní k nim! Snad obrátí se čas a

povede nás zpět k nim.« U mladíka bývá slyšeti: »Kávo, ty z Mokka, kde je ten, kdo tě roztloukal? Klisno, čtyřletá, kde jest tvůj jezdec?« Jiný zpěv »Když byl Job trápen, jaká byla Jobova vina? Kdo je trápen, trpělivě ať vydrží to co je (mu) psáno.« Jsou arcíť též zpěvy důstojnějšího obsahu. Nářek žalostný slyšeti i u hrobu a v pozdějších dnech po úmrtí při návštěvách hrobů.

I za Pánem kráčelo na poslední cestě mnoho žen, jež cítily s ubohým Odsouzeným útrpnost. Sv. Lukáš připomíná, že se bily v prsa a zpívaly žalostné zpěvy (Luk. 23). Mohamedánské ženy ku hrobům při pohřbívání nejdu.

Když pobíjel Herodes nevinné dítky Betlemské, panoval v tom místě zajisté veliký zármutek. Deset, snad dvacet pohřebních průvodů procházelo denně, aby odnášely mrtvoly dítek blíže k hrobu Rachel. Nářek nepřestával a ozýval se daleko k okolním výšinám. Rachel přidala se k plačícím a proto uvádí tu sv. Matouš slova Jeremiáše »Na horách (v Rama) slyšán jest křik, mnoho nářku, pláče a bédování. Rachel oplakává své dítky a nedává se potěšiti, neboť jich není.« (Jer. 31, 15.)

Děti si někdy hrají na pohřeb tak, jako dovedou hrát si i na svatbu. Za jasných, měsíčních nocí scházívaly se na některém nádvoří nebo na veřejném místě, jedno dítko představuje mrtvolu, a za mnohých zpěvů a tleskání nosí je pak ostatní po vesnici. Tak lze tento zvyk zřítí v Nazaretě. Když řekl Pán: »Komu tedy přirovnám lidi pokolení tohoto, a čemu jsou podobni? Podobní jsou dětem, kteříž na náměstí sedí a jedny na druhé volají, říkajíce: Pískaly jsme vám a neskákaly jste, žalostně jsme nařikaly vám, a neplakaly jste« (Luk. 7, 31) — snad narůženo na to, jak se děti neshodly, mají-li hrát právě svatbu či pohřeb.

Mimochodem přidáno budiž, kterak si líčí nazaretské dítky ve hře svých zármutek. Dívce, kterou si ostatní dítky vybraly, vezmou vše, ona pláče, křičí, pak se jí táží: Co děláš, Peninna (perlo), jsi-li ve smutku? Nechci, abych zarmoutila. Mé slzy jsou černidlem, prsty jsou pérem, papírem jsou mé ruce a na ty píší, co mne trápí! Co děláš, když jsi šťastná? Směji se, mám dobrou barvu. Co děláš, když se nudíš? Vyhledám vás a tu není nudy!

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Výchova předkřesťanská a křesťanská.*)

(Podává *Alex. Průcha*.)

Chceme-li mluvit o výchově mládeže, tu nutno bráti zřetel na předmět (dítě), předmět (vychovatel), prostředky a cíl výchovy. To vše tedy jest nám stopovati, chceme-li porovnávatí výchovu předkřesťanskou s kře-

stanskou. A jak pestrý obraz ukáže se nám, projdeme-li dějinami výchovy, počínající starověkem a jdouce po stopách středověku až na dobu naši, dbáme-li zároveň pilně toho, jaký byl předmět, jaký podmět, jaké byly prostředky a jaký cíl v různých těch dobách.

Dítě ve starověku bylo z největší části majetkem státu aneb otce, a také jako s majetkem, jako s pouhou, mnohdy bezcennou věcí s ním nakládáno. Dle své užitečnosti hmotné bylo ceněno, bylo beze vši ochrany a práva; bylo jen loutkou, jen nástrojem v rukou otce (respektive státu), s kterým mohl tento dle vůle své naložiti, mohl je vysaditi úpalu slunečním, mohl je usmrtiti, aniž by mu třeba bylo z jednání svého komu se zodpovídati. A co tomu říkali vy nikající mužové národa? Kato, ač byl přísným

*) Použito: Tom. Vorbes: *Obrazy z děj. vych.*; Publicum P. Wildauera O S. B.; přednášky dr. Hornícha, řed. paed.: »O věd. paed. XIX. stol.« a »Vliv křesť. na vých.« a dr. Arnošta Seydla, prof. vid. univ. přednáška na katech. paed. kursu ve Vídni.

mpravokárcem, sám prodával děti otroky, Plato schvaloval vysazování dětí.

»Starověk dobře lze porovnat,« pravil dr. Hornich, ředitel paedag. na katechetském kursu ve Vídni, »známému sousoší Laokonově, jenž obtočen a svíran jest hadem.« Lidstvo zoufale zápasilo a přece podléhalo okovům hříchu a nepravosti. A není také divu; vždyť i bohové jeho byli dle jeho tantasia plni závisti, byli špatní, hříšní a prostopášní. Plinius praví, že mají bohy i pro ochranu zlodějů, a že snad by bylo lépe nemít ani bohů než mít takové, nad jichž skutky lidé rdít se musí. Plato pak praví, že lidstvo páše zlé proto, že řídí se příkladem bohů. Nepravosti podkopaly zákony, podkopaly svazky i ty nejmocnější a zničily národy jako Řecko a Řím. A tento morální úpadek všestranný mohl být leda jen špatným vychováním mládeže.

K tomu přidati dlužno, že první vychovatelka dítěte, matka, byla pouze otrokyní muže svého, byla bezmocným nástrojem v rukou muže, svého pána a velitele, na němž, ano na jehož zvlášť cele závisela. Bylo tomu ovšem u Římanů z počátku trochu jinak; vždyť znám jest nám příklad Kornelie, jež dítěte své přítelkyním svým jako své poklady ukazovala. Ale i tu poklesla vážnost matky, kdy rodinný život bezudností propadl zkáze. Prostředků výchovy bylo velmi málo a nedostatečné výsledky její svědčí již samy zřejmě o nedostatečnosti prostředků. A jaký byl účel výchovy? Ten byl až příliš omezen: byla jím z největší části buď jen tělesná výchova, jako u Peršanů a Řeků (hlavně Spartanů), aneb pouze aesthetika ducha jako u Římanů.

Pohledme již na příklady zvláštní! Mezi všemi národy starého a nového věku zastupují Řekové a Římané bytí jmenování na místě prvním. jedná-li neb mluvili-li se o vychování a vzdělanosti vůbec. Vždyť spisy jejich i díla umělecká jsou a byla vždycky základem vědecké i umělecké vzdělanosti. Stopujeme-li tedy dějiny výchovy, není ani jinak možno než zastaviti se, ano začíti hned u těchto národů.

Vychování u Řeků záleželo ve vzdělání těla i ducha, avšak hlavní zřetel obracel se jen ke státu. Pravým vzděláním rozumělo se jen vzdělání to, jež vedlo ke prospěchu státu. Vzdělání na řádného občana státního bylo posledním cílem a účelem veškeré výchovy a můžeme tedy jen říci, že vychování u Řeků mělo ráz národopolitický, že bylo

jednostranné. Avšak i v šíření vzdělanosti shledáváme jednostrannost, neboť vzděláván a vychováván byl jen občan svobodný, nevolníkům nedostávalo se buď zcela žádného, aneb jen povrchního vzdělání. U Spartanů obrácen při výchově hlavní zřetel ke statečnosti a obratnosti těla, (proto byly také dívky, po narození svém za slabé uznané, metány do propasti v pohoří Taygetos) a vůdčí myšlenkou ve výchově byla zásada Lykurgova: »Dítě náleží státu a má být pouze k účelům státním vychováno!« V táz slova vyznívala i rada Solónova v Athenách: »Dítě náleží státu«. Řecko vydalo ovšem mnoho mužů, kteří získali si o vychování i v theorii i v praxi zásluh velkých. Jmenujeme Sokrata (hvězdu první velikosti) a Aristotela, Homéra, Solóna, Pythagora, Platona. V druhém stol. před Kristem však vychování u Řeků kleslo a roku 161 Řecko přemoženo jsouc Římem, takřka zcela zaniklo.

Poněkud jiný směr mělo vychování římské. Zde mělo vychování cenu jen potud, pokud prospělo k otužování, k vedení války a též ovšem k životu státnímu. Ač býval z největší části otec sám učitelem synů svých, přece již v dobách nejstarších setkáváme se u Římanů se »školami triviálními«, kde se chlapci učili čtení, psaní, mluvení, deklamování a počítání. Vzdělání pro život praktický nabýval Říman tím, že přidružil se, aneb přidělen byl muži toho odvětví, jemuž se věnovati chtěl. Vynikající státníci, řečníci, umělci, vojevůdcové atd. měli kolem sebe stále mladé Římany, kteří se dle mistrů svých učití měli. Platil tedy u Římanů princip návyku a napodobování. Mezi prvními vynikajícími vychovateli v národě římském počítáme hlavně Cicerona, Quinktiliana a Plutarcha. Jednu slabou stránku mělo však i vychování u Římanů, že bylo výsadou jen jistým vrstvám v národě, že podáváno jen vyšším stavům, lid pak prostý sám klesal vždy více a více, tak že před příchodem Krista Pána byli Římané v mravech svých na stupni velmi nízkém. Bylo to zajisté důkazem nesprávné výchovy.

Výchova u Židů Starého zákona kráčela cestou nábožensko-národní. Bůh byl až do času králů jejich jediným králem a také vychovatelem. Bůh zjevoval jim zásady náboženské i mravní. Bůh vychovával a vedl si je sám. A jako Jehovah byl hlavou národa, tak byl otec hlavou rodiny, otec vedl děti k bázni Boží, otec vedl je k modlitbě a víře, ale také jen otec první učil své

syny čísti psáti, otec učil je dějinám Páně i dějinám národa svého, v nichž tak zřejmě jevílo se řízení Boží. Bylo to tedy z počátku vychování čisté rodinné, ovšem také nedokonale. Za Samuele zřízeny byly již »školy prorocké«, v nichž se levitě vzdělávali a učili na předním místě ovšem Písmu sv., dále však také básnictví, zpěvu a hudbě a pak všemu, čeho ke službám Božím třeba bylo. Po návratu ze zajetí babylonského povstaly »školy vysoké« a vedle nich v každém větším městě byla »synagoga«, jejíž účelem bylo vyučování náboženské a při těchto pak zřízeny »školy pro děti«, kde učilo se čtení, psaní, Písmu sv. — Avšak do škol těch chodil jen ten, kdo chtěl.

Národ, který stále pozornost naší na sebe obrací, národ, který dosud žije ve svých památkách, labyrintech, pyramidách, sochách, obeliskách, chrámech atd., jsou Egyptané. Tito slynují zjisté vzdělanosti velikou v oboru věd matematických i technických, v malířství, řezbářství, v hudbě i zpěvu. Písma užívali dříve než kterýkoliv národ jiný a to prvotně písma obrazového (hieroglyfického), jež ovšem přístupno bylo jen kněžím, od století pak VII. užívali písma t. zv. demotického, sestávajícího ze 24 písmen, jež známo bylo i lidu. Avšak vzdělání v Egyptě bylo jen výsadou kněží, učení bylo tajné, školami byly chrámy. Nižším vrstvám dostávalo se učení málo. Od dob Alexandra Vel. začala vzdělanost egyptská smíšením se vzdělaností řeckou klesati. Více ještě klesala, když byl Egypt Římem (Oktaavián) dobyt, až konečně živé vzdělání zaniklo zcela a zůstalo jen v mrtvých pomnicích.

Vzdělanost a výchovu starých Číňanů zobrazuje si snadno, když na mysl uvedeme si výchovu jejich nynější. U nich není postupu, zdokonalování. Účelem výchovy u Číňanů jest, aby mládež zvyky a obyčeje dávných předků zachovala, a proto všecko vychování u nich přešlo v holý výcvik, učení pak v čirý mechanismus. Zásady Konfuciovy (r. 551—479 př. Kr.) ve výchově a vyučování jsou v platnosti dosud. Škol veřejných ve smyslu našem v Číně není a tak se stává, že veliká část národa zůstává bez vzdělání. Není možno tedy ani mluvit u Číňanů o volném vývoji duševních sil člověka.

U Indů zůstávalo vzdělání jen u kasty »brahmínů«, kněží; u nich jen bylo vědění umění. Vyššího vzdělání dostalo se jen

synům brahmínů, nastávajícím kněžím. Synové »kšatriů« (bojovníků), z nichž voleni králové a synové »vaisjů« (živnostníků) učili se kromě čtení a psaní i něco počtům, mluvnici, básnictví a hudbě. O vzdělání a vychovávání ostatních kast, kast tak zvaných nečistých (sudrové t. j. lid služebný, candalové a pariové, nejnížší všech) mluvit nelze, ty vyloučeny byly ze vzdělání a vychovávání v našem smyslu vůbec.

Vychování u Peršanů bylo čisté národní a směřovalo pouze k tomu, aby se v obyvatelích zachoval duch bojovný a mravní statečnost.

Zbývá nám ještě krátce promluvit o národech nám nejbližších, o Germánech a Slovanech pohanských. Jaký způsob výchovy byl u národů těchto v dobách předkřesťanských? Germánové byli národem válečným a tím již dána odpověď na naši otázku. Ve válce mlčí Musy. A proto o vychování a vzdělání Germánském v dobách předkřesťanských není možno mnoho mluvit — až teprve tehdy, kdy Germáné s Římany stýkati se počali, tu počaly také počátky věd a umění přecházeti od Římanů. i na ně.

A Slované? »Dítě odchováno v lůně rodiny jen znenáhla a beze vší veliké soustavy a bez určitých pravidel nabývalo znalostí o věcech v životě potřebných. Od starších učilo se dítě ve věku dospělejším obyčejně tomu zaměstnání, kterým se živila rodina. Nejvíce se hledělo k vyvinutí síly tělesné a přihlíželo se k tomu, aby poslušnost prokazována byla nejstaršímu, čili hlavně rodině.« (Viz Vorbes op. cit. str. 30.)

Toť krátký obraz doby předkřesťanské; toť stručný nástin způsobu vzdělání a vychování v době té. A ku konci doby této vždy mocněji a mocněji ozývalo se jako ozvěnou na všech stranách slova Alkibiáda: »Chceme čekatí na nějakého boha nebo člověka, který by sestoupil a sňal temno s očí našich.« Mocně rozléhala se píseň adventní: »Rosu dejte nebesa s hůry a oblakové dšťete Spravedlivého, otevři se země a vpuč Spasitele!« Nejlepších mužů zmocnil se pocit nicoty a slabosti, s toužebností očekávali pomoc s hůry, náboženský duch začal se více a více probouzeti. Bylo to všeobecné očekávání Messiaše.

(Dokončení.)

* * * SMĚS. * * *

Vyhláška. Do květnového čísla »Vlasti« vložena jest pro členy družstva účetní zpráva družstva Vlast za rok 1902—1903. Kterýkoliv člen družstva Vlast by ji neobdržel, račiž ji reklamovati a bude mu hned odeslána.

»Klerikální návrhy na udolání učitelstva«, tak nadpisuje »Český Učitel« v čísle svém 32. článek, který účelem svým měl býti reagováním na návrhy v »Čechu« ze dne 6. dubna udané, jak přiznanému ateismu učitelů, kteří náboženské výchovy mládeže nedbají, bylo by možno čelit. Každý slušný člověk hledal by vyvrácení návrhů, s nimiž my, jak v článku »Sesílené stráže« jsme ukázali, nikterak se nestotožňujeme. Ale tak »Český Učitel« své úvodníky psáti nedovede. Vychrluje jen spoustu nadávek o pudu dravců, jedovatém hadu, chytrácké a pošditě lišce, krysách klerikálních atd. Velká jeho huba jinak už psáti neumí. V návrhu, který svým jménem učinil jednotlivec za tím účelem, aby čelilo se ateismu učitelů ve škole a ve veřejnosti, »Český Učitel« hned vidí *akci všeho duchovenstva* »na udolání učitelstva«. Spány, kteří se vyznamenávají takou logikou, debatovati nebo polemizovati jistě nelze. Vždyť vidí hned v tom »udolávání učitelstva«. A kdyby z toho někdo opět vyvozoval, že »Český Učitel« mluvě o udolání učitelstva, patrně ateismus považuje za cíl pokrokového učitelstva, — a soudil by jistě důsledněji nežli »Český Učitel« — hned by se vyřítíl s další svou passáží vybrané květomluvy. Naši čtenáři sami uznají, že s takými protivníky nelze diskutovati. Tam, kde se nadává, potřebí se vzdáliti.

»Školský Obzor« ze dne 24. dubna přinesl úvodník nadepsaný: »Plémě denunciantů«. Článkem svým musil rozhodně dobytí nad »Českým Učitelem« literární rekord, když sám p. státní zástupce uznal článek za zralý pro konfiskaci. Aby však čtenářstvo o tento skvost nepřišlo, »Školský Obzor« slibuje se postarati o to, aby v té věci byla na říšské radě podána interpelace, a pak aby článek ve zvláštním otisku, — snad se zlatým rámečkem — jako zachráněný znovu mohl býti čtenářstvu předložen. Tak jen dobrou chuť! Nás nerozčílíte. Jsme již na vaše nadávky tak zvyklí, jako vy na toto svoje ušlechtilé řemeslo.

Nemravný boj. Pod tímto názvem příklusal i »Posel z Budče« ve svém článku

ze dne 27. dubna t. r. na pomoc prudké kanonádě »Českého Učitele« proti klerikalismu. Méně nadává, ale za to více bojuje neujasněnými pojmy. Práví, že kněžstvo zápas stavu učitelského za neodvislost proti starému hierarchickému panství, jímž v podstatě tento boj je, nazývá hned výpadem proti náboženství. Chce ukázati, že boj proti katolickému klerikalismu jest ještě docela něco jiného, než boj proti jádru skutečného náboženství. — Nikoli, v tom s. nerozumíme. Hájíme *katolické náboženství* jako náboženství jediné právě tak, jak učení Kristovo v církvi katolické historickým vývojem pod řízením Ducha sv. v prohlášených článcích víry a mravů se rozvinulo. To je naše stanovisko, kterému vy nechcete rozuměti a k němuž jste dospěli zděděnými předsudky a všimáním si jediné toho, co je psáno proti katolicismu. To je vám jediným znakem pokrokovosti. Ostatně ten, kdo má v sobě víru v Boha, svobodu vůle a nesmrtnost duše, ten z pravidla necváá do boje proti katolicismu. Není mu nikterak nevolno v církvi katolické. Svobodu víry, jak ji protestantismus prohlásil, nazval Garborg, danajským darem člověka. Neuspokojuje, nedává vnitřního klidu, ale vede k stálému kolísání v otázkách nejdůležitějších. — Lidová strana, jak se realisté rádi nazývají, měla před nedávnem schůzi, v níž o poměru učitelstva k náboženství se debatovalo. V ní jeden z přítomných pánů učitelů otevřeně se přiznal, že je mu odporo dělati před dětmi kříž a s nimi se modliti. To je zajisté nejvyšší smutné doznání! V srdci takého člověka není jen odpor proti katolicismu, ale přímá nenávisť vůči náboženství vůbec. A sám Masaryk musil konejšiti řečníka, dovozuje, že i jej žádné nynější církevnictví neuspokojuje, ale proto přeje je mu proti myslí, nehlásiti se zcela k žádné církvi. Masaryk v pose konejšitele svých duchovních synů — to je významný obrázek doby.

Systém úspor ve školství, jak jej zemská školní rada provádí, není žádné učitelské straně po chuti. My tentokrátě souhlasíme, pokud se týče platů učitelských a remunerací za hodiny, jež at duchovní at světský učitel přes svoji povinnost na se bere. Šetřiti a mnoho ušetřiti dalo by se jinde. A to *příměřeným zvýšením požadavků na žácích, jež jdou do měšťanské školy*. Nyní, jak se věci praktikují, hrne se vše, co s bídou prolezlo, na tuto školu. A z toho přeplnění jich neschopným mate-

rialem. Pro takové žáky by stačily šesté třídy, a školy měšťanské by mohly býti na úrovni nižších škol středních. Mnohé uměle udržované pobočné třídy by sice pominuly, ale škola měšťanská by z toho měla prospěch. Tu by se na školství leckde dalo ušetřiti. A nemá-li se v školství šetřiti, má se snad šetřiti na humanitních zřízeních zemských? Na nemocnicích, stravovnách, ústavech pro choromyslné atd.? Daně a přírážky zemské zvyšovati se nesmějí a šetřiti, ač potřeby stále rostou, se také nesmí. Kdo najde tu klíč, jak obojí v soulad uvést? r.

Willmannova Didaktika. Dvorní rada Dr. Otto Willmann, který nyní žije ve výslužbě v Insprucku a zde též, jak čtenářům našim známo, při loňském kursu katechetském svými přednáškami všechny posluchače rázem zaujal, svoji výbornou Didaktiku připravil nyní k třetímu vydání. Název knihy zní: Didaktik als Bildungslehre nach ihren Beziehungen zur Sozialforschung und zur Geschichte der Bildung. Braunschweig, Vieweg und Sohn 1903. Známy publicista Dr. W. Rein, profesor filosofie a paedagogiky v Jeně v časopise Zeitschrift für Sozialwissenschaft (Berlín. 1. seš. 1904) o této knize píše mezi jiným: »Široce založené a výborně spracované dílo O. Willmanna nepotřebuje doporučení. Vyšlo již v třetím vydání a má již svůj mohutný kmen přátel a ctitelů v obou táborech, evangelickém i katolickém. Na to třeba je upozorniti, aby velikost díla byla patrna. Neboť jakkoli stojí na stanovisku katolickém, jest i v protestantských kruzích pilně čteno, a bude ještě mnoho čteno a více váženo, než mnohé jiné dílo, jež má protestantský ráz. — Willmannova Didaktika náleží k nejznamenitějším pracím novější paedagogické literatury a toto místo ještě dlouho si zachová.« Činíme své přátele znovu pozorny na toto dílo. V knihovně katol. paedagoga by nikde nemělo chyběti.

r.

◆ ◆ LITERATURA. ◆ ◆

Význam M. J. Husi. Uvažuje K. Střela. Cena 25 hal. V Praze 1903. Knihitiskárna družstva Vlast v Praze. Nákladem Tiskové ligy. — Tisková liga (při družstvu »Vlast« v Praze), jež vytkla si za účel slovem i tiskem hájiti katolické náboženství a osobní čest katolických osob i spolků a korporací a šířiti vědomosti o kulturní činnosti církve, by účelu tomuto tím spíše dostáti mohla, počala vydávati tímto rukem dvě sbírky apologetických prací, a sice: »Obrana víry« a »Husitsví ve světle pravdy.« Číslo první této druhé sbírky obsahuje

práci svrchu jmenovanou, v níž nejprve (v úvodu) poukázáno zcela vhodně na to, že Hus má být oslavován na účet katolické církve, čemuž zajisté i sám Hus by se opřel... , že se nemožno přátelům Husovým zachovati a že správný soud o Husovi zakalen bývá jednak vzpomínkou na jeho potupnou a násilnou smrt, jednak nepochopením některých zjevů společenských nebo historických. Proto správně p. spisovatel, nežli pojednává o významu Husově, vysvětluje dříve, čeho třeba věděti a jak souditi o smrti tohoto muže a o heslech při oslavování jeho častěji užívaných, jako: svoboda svědomí, Řím, zlořády mezdí kněžstvem atd., zvláště pak vysvětlena tu »pravda o Písmě sv., o církvi, o jmění církevním« a »v čem vína Husova«, načež teprve podán význam M. J. Husa — náboženský, národní a sociální, po jehož přečtení a zřalém uvažení by asi mnohý husita vystřízlivěl a snad též se spisovatelem zvolal: »Ubohý Hus! Není-li nyníšší osud jeho daleko tragictější (smutnější) nežli truchlivá jeho smrt?« Doporučujeme.

Prokop Zalelil.

Z nakladatelství Cyrillo-Methodějského (V. Kotrba) v Praze:

Sebrané spisy Bohumila Brodského. Svazek III. Sešit 32.—33. Motivy městské. I tato část bude se zajisté těšiti téže oblíbenosti čtenářů, jako oba díly minulé.

Pius hrabě d'Avernas, věrný následovník sv. Aloisa. (1875—1901.) Z obšírného spisu Bernarda Arense, T. J. se svolením paně autorovým české mládeži podává František Janovský. Cena 40 h. V Praze 1903. Nakladem Cyrillo-Methodějského knihkupectví Gustav Franci. Jsme povděčni dp. katechetovi Fr. Janovskému, že práci tuto uveřejněnou v »Obzoru« [č. 2.—6. roč. XXVI. se změněným jen úvodem a připojeným obrazem Pia hrabě des Enfans d'Avernas-a vydal také o sobě (40 str.), čímž učinil ji přístupnou všem vrstvám čtenářstva. A opravdu zasluhuje spisek tento, by rozšířil se co nejvíce zvláště mezi naší studující mládeží, jež — Bohu to buďž žalováno — vedena často nevěreckými učiteli a sycena špatnou četbou, vidí a hledá vzdělanost a pokrok zcela jinde, než v čem pravou učnost a skutečný prospěch viděti a hledati se má. Kež by tito pobloudivci četli tento životopis, v němž pěkně vylíčen způsob života hraběte Pia d'Avernas-a i. Doma a na gymnasiu II. Na universitě a na vojně. III. V Římě a na loži smrtelném — i myslíme, že by mnohý ze svého poblouzení byl vyveden a zachráněn! A jak krásný vzor mají matky křesťanské v matce Piově! Omyl patrný, že »dne 5. dubna 1884 na Velký pátek byl Pius poprvé u svatě zpovědi, a že »dne 3. června 1883 (snad 1885, ne?) slavil své první svatě přijímání« přešel i do spisku tohoto. Doporučujeme vřele.

Prokop Zalelil.

Bířmovací lístky. Papír, závod družstva bířmovací lístky textu českého, německého neb latinského. Prodávají se 3 kusy za 2 hal., české na lepším papíře 1 kus za 2 hal.

Objednávky vyřizuje:

administrace družstva VLAST v Praze,

čp. 570 - II.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajů německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun — Pánům knihkupcům slovuje se 25 procenta „Vychovatel“ se jim dává toliko za hově. Alumnům, klerikům a studujícím slovuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a nufrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, gymn. profesorů na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky Josef Flekátok, říd. učitel v Žižkově u Prahy č. 776; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Frt. Zundálek, katecheta v Praze-Bubnech.

Základové vědecké paedagogiky. — Ještě něco o metodě náboženského vyučování. — Kterak Pestalozzi smýšlel o náboženství při vychovávání. — Národní školství v Čechách v roce 1902—1903. — Předměty a modely biblických starožitností. — Feuilleton: Výchova předkřesťanská a křesťanská. — Směs. — Literatura.

Základové „vědecké“ paedagogiky.

Píše prof. FRANT. HORÁČEK.

(Pokračování.)

Kořením zdravé výchovy jest také zdravý humor. Opakem jeho je kožený, vyschlý pedantismus, který padá na rozum i srdce dítěte jako rez na pšeničný květ. Proto jest výchova rodinná nade všechny jiné dokonalejší, jelikož ji činí humor záživnou také tam, kde jinak přísná kázeň trčí ostny ježkovými. Sám výprask ve znamení humoru vyplácený ztrácí polovinu své železné tvrdosti, kterou »justitia distributiva« neúprosňě žádá, a nevytyčí nikdy mezi vykonavatelem a jeho obětí zeď nepřátelství, jak se často stává při studené kázni školské. Proto dí jenajský paedagog *Döderlein*, s nímž tuto výjimečně souhlasíme, pravdivá slova: »Ich wünschte sehr, dass ein Lehrer zugleich Humorist und Pedant sei; ginge das nicht an, so würde ich jedenfalls dem blossen Humoristen den blossen Pedanten vorziehen.« — A má pravdu. Pedant může býti tím nejsvědomitějším mužem, tím nejvdělanějším paedagogem — ale co mu schází, to jest: *srdce*, aneb aspoň ona schopnost. hnutí svého citu v pravý čas k platnosti přivéstí. »Homo sum, nil humani alienum a me esse puto.«¹⁾

»Homo sum!« To upomíná nás na stejnojmenný román *Ebersův*, jehož hrdina, pokřtěný pohan Pavel, dle slov božského Krista: »Buďte opatrní jako hadové a prostní jako holubice«, v praktickém životě tak nezištně, tak — jak svět říká — »nejapně« si sobě vede, že svět nad jeho počínáním krčí rameny. Mají ho za blázna, a on sám duše hrdinská, s tichým smíchem²⁾ sám sobě přiznává: »Ze všech bláznů, se kterými jsem se kdy setkal, přivedl jsem to v bláznovství nejdále, a ztropil v hlavách světa takovou motaniči, že bych toho spraviti nedovedl, kdyby i filosof ze mne se státi měl. To ovšem s toužé asi jistotou předvídati lze, jako že se kdy želva v ptáka (fenix) promění. Avšak to

¹⁾ Jsem člověkem. Myslím, že mi nic není cizí, co jest lidské.

²⁾ »Rire sous cape« — dí Francouz.

nic nedělá. Raději chci býti bláznem, než takovým »spravedlivým« chytrákem, jakým byl onen poustevník, kterému tanula na mysl povinnost, mrtvé uctivě pochovávat. A poněvadž na samotě mrtvých nebylo, trápil se nad tím velice. A když pocestný jeden zabloudiv v ty končiny, zabil ho, aby uctivým pochováním mrtvoly naplnil zákon!«

Ejhle, toť pedant! Ale humorista-vychovatel drží se verše Tristrama Shandy od *Swifta*:

Difficilis, facilis, jucundus, acerbus es idem,
Nec tecum possum vivere, nec sine te!«¹⁾

Tomu se říká *paedagogická akkomodace* po plné století. Proto tedy nepovídá moderní paedagogika v tom nic nového.

f) Přetížení učivem má stejně škodlivé následky jako přetížení vnímavosti žákovy jinými paedagogickými živly, jako jsou: přílišná pochvala a přílišná hana, příliš časté napominání a kárání, trestání, vysvětlování atd., vybočují-li z mezí zlaté střední cesty. To věděl již náš *Komenský*, který ve své »Didaktice« XVII. kap. stanovil ve větě 5.: »Příroda se nepřetíží; s málem se spokojí. Tak na př. neočekává z jediného vejce mláďata 2, ale je spokojena, vylihne-li se jedno. Podobně i štěpař sobě vede, který na útlý kmen stromku nevštípí mnoho průtů zároveň, nýbrž na nejvyš 2, a to pouze jen tehdá, je-li mladý peň úplně zdravý.«

g) Vědecká paedagogika nemálo si na tom zakládá, že se jí prý podařilo experimentálně objeviti genesi *autority*. Tato má prý za svůj vznik co děkovati *suggesci*.

Vnímavost pro *suggesci* nazývá se všeobecně *autoritativní věrou* neb *venecací* (sic!). Člověku bdícímu může nějaká představa pouze tehdá vncena — *suggerována* — býti, stojí-li jí po boku představa *autority*. Čím větší víra v *autoritu*, tím větší výsledek.

Nuže, paedagogovi jest získání *autority* věcí hlavní!²⁾ Představa *autority* samé však může býti vncena, a sice taková, která nezjednála si do dětské duše přístupu důvody logickými, nýbrž která mysl žákovu opanovala přímo, s obejítím logického myšlení i chtění. *Baldwin* vyzkoumal podstatu i vznik této vncené představy o *autoritě*, a nazývá ji *suggescí osobní*. Z prvních *suggescí* osobních vyvine se poslušnost; na základě vzbuzených představ o *autoritě* vyvine se *suggesce* vědomá, účelná, t. j. vliv učitele, kterým působí na žáka přímo, bez představ důkazných. Mezi *suggescí* účelnou a *fysiologickým vzrušením žákovým* leží činnost *suggestivní* (bezúčelná), kterou vycházejí cití malý žák od osoby větší.«

Kdo nyní ví, v čem vlastně to *agens autority*, ať tak díme, pudové záležitosti, tomu dáme dukát. A to sluje »experimentální, vědecká paedagogika«!

h) Jako zvláštní vítězství paedagogiky moderní vystavuje se dále objevení *fysiologie čelby*. Erdmann a Dodge sluji ti Kolumbové, kteří objevili, že při čtení panuje pravidelné střídání se, pohybování a spočinutí oka, že ale *rozumí* čtení nevzniká při pohybování, nýbrž při pošinutí zraku.

¹⁾ »Obtížný, snesitelný, příjemný, krutý jsi tentýž. Nemohu i s tebou žiti, — bez tebe!« — Tristram Shandy *Invocatio* c. 24., str. 9.

²⁾ Kterak lze s tím srovnati jiný výrok, že moderní paedagogika nenávidí veškerou *autoritu*? Zdá se nám, že veškerou, vyjímaje — učitelskou! Pozn. spis.

My nepoznáme současně nanejvýš 4—5 písmen, mezi nimiž není žádného logického pojítka, kdežto v případě právě naznačeném podaří se nám zachytiti 16—20 písmen najednou. V okamžiku spočinutí oka rozeznáme slova — ač nejsou-li písmena příliš rozsáhlá — podle jich optického tvaru, a čtení stává se tím snazším a běžnějším, čím více si oko na slovné obrazce uvyklo.

Prof. Dr. Wendt požaduje od paedagoga, aby si vedl jako skutečný praktický experimentátor, na př. stanovením počtu a druhu představ za příčinou konstatování schopnosti percepční a apercepční, k zjištění rozdílu časového při různých cvičeních, na př. k určení rozdílu doby, která uplyne při pozorování jednotlivých písmen latinských oproti apercepci písmen německých, při čemž se přijde na stopu tomu všeobecnému úkazu, že písmena německá potřebují o $\frac{1}{300}$ vteřiny více k postřehování svému, než latinská; aneb má experimentem zjistiti, jakým změnám podléhá vnímavost žáka, je-li témuž nazíratí zároveň na mapu a zároveň odpovídati, aneb má-li pouze poslouchati na otázky a odpovídati bez namáhání zraku, v kterém poměru vnímavost jeho roste při postupném obmezování plochy pozorovací atd. — — — — —

(Pokračování.)

Ještě něco o methodě náboženského vyučování.

Píše prof. ADOLF FUX.

V IX. ročníku »Vychovatele« napsal p. prof. Horáček více statí »o methodě u vyučování náboženství.« Práce ta jest vzácným dílem v literatuře katechetické, neboť svědčí o veliké a všestranné znalosti paedagogické literatury. Ale na jednu věc chceme poukázati, by konečně bylo jasno mezi námi a názvy method se ustálily na základě logických zákonů, jak toho moderní směry didaktické vyžadují. Pan spisovatel píše (str. 531.), že, pokud se metody katechetické týče, panovaly za různých dob buď ve chrámech neb ve škole aneb v obou zároveň tyto katechetické metody: 1. Historicko-synthetická, 2. exegetická, dílem také mystagogická, 3. dogmaticko-analytická, 4. racionelně sokratická, která však za methodu v pravém slova smyslu považována býti nemůže. Pokud se týče rozdělení toho, máme za to, že se všechny tyto metody náboženského vyučování dají shrnouti jen ve dvě, a ty jsou: 1. analytická, (analyticko-induktivní, dle p. prof. Horáčka historicko-synthetická) a 2. synthetická (syntheticko-deduktivní, dle p. prof. Horáčka exegetická, dílem také mystagogická a dogmaticko-analytická.)

Aby však věc byla srozumitelnou, podotýkáme, že p. prof. Horáček pro methodu analytickou užívá názvu synthese, a pro methodu synthetickou názvu analyse, jak i v četných německých didaktikách se děje. Věc ta jest velmi důležitá, neb ve vyučování má panovati jednota, předmět jeden k druhému má přiléhati, je-li příbuzný, má jej podporovati a doplňovati. To se týká především didaktiky, která na ústavech učitelských jest zavedena. U nás na všech ústavech ku vzdělání učitelů a učitelek užívá se učebnice Lindnerovy, (6. přepracované vydání nákladem A. Pichlera vdovy a syna ve Vidni. 1902. Cena váz. výtisku 1 K 50 h.)

Důkladná znalost didaktiky jest pro každého učitele náboženství nezbytně potřebnou, anaf nejen se všeobecnými zásadami vyučovacími ho seznamuje, ale i s moderními směry didaktickými; zvláště však se to týká učitelů náboženství při c. k. ústavech ku vzdělání učitelů a učitelek, protože by při vyučování speciální

methodice náboženského vyučování v rozpor přišli, kdyby v metodě jinak vykládali, než předepsané učebnice obsahují. Kromě toho jest povinen i ředitel ústavu porad o hospiticích a praktických výstupech chovanců se účastniti a po stránce methodické i do kritiky zasahovati. Účel těchto řádků jest, poukázati na to, že analýse a synthese na logických zákonech se zakládá a název analýse a synthese jenom v tom smyslu, jak se jich u nás nyní všeobecně užívá, jest oprávněn.

Methoda analytická (analyticko-induktivní) zakládá se na logické abstrakci. Při pochodu tom vzestupujeme od složitějších tvarů k jednodušším. Odtahováním (abstrahováním) znaků ubývá pojmu na obsahu, ale rozsah jeho se zvětšuje. Aby se mohly od obsahu pojmu znaky odtáhnouti, jest třeba rozložití (rozebrati) obsah ten na znaky, a proto zove se výkon ten abstrakcí čili odtahováním; na abstrakci založen jest tedy postup analytický čili rozborný.

Východištěm jest dle metodiky představa jedinečná, názor, biblický příběh. Na něm učitel analyzuje obsah pojmu, který objasnití neb utvořití chce, vede žáky, by jednotlivé známky pojmu pozorovali, méně podstatné vypustili a hlavní v celek spojili. Děti znají na př. biblický příběh »Hřích prvních lidí.« Na příběhu tom analyzuje učitel pojem hříchu osobního a vede žáky, by znaky pojmu toho pozorovali a v celek spojili. První lidé přestoupili zákon Boží vědomě a dobrovolně. Když všecko ostatní vypustíme a tři hlavní znaky v celek spojíme, objasnili jsme pojem hříchu osobního. »Hřích osobní je vědomě a dobrovolně přestoupení zákona Božího.« (Otázka 651. str. katechismu.)

Cestou tou nejsnáze a nejbezpečněji dojde se k cíli, neboť biblický příběh jest konkrétní, výměr abstraktní.

Co na smysly působí, předcházej při vyučování; následuj, co rozum vzdělává; jenom příklady dodávají pravidlům světla. Učíme tedy analyticky, postupujeme-li od konkrétního k abstraktnímu, od zvláštního k obecnému, od biblického příběhu k náboženské pravdě a k výměru, kterýžto postup dobře se srovnává s vyučovací zásadou: »Od známého k neznámému, od bližšího k vzdálenějšímu.«

Methoda ta jest velmi důležitá a užitečná, neb žák jest veden, by různé věci a zjevy sám pozoroval a srovnával, pojmy samostatně opravoval, doplňoval a tvořil. Způsobem tím nabývá vlastního přesvědčení o pravdivosti pravidel a po- uček mu podaných, a tou cestou nabytých vědomostí nezapomíná tak snadno, jako když se mu předkládají hotové a potom teprve jednotlivými příklady do- kládají.

Analytické učení ukončuje se zpravidla složením znaků vyanalýzovaných v jeden celek, ale tím nestalo se učení synthetickým, jak někteří se domnívají, a s toho hlediska methodu tu nazývají synthetickou.

Postup, kterým vyvozuje se z několika podobných pojmů jedinečných nebo z několika zvláštních případů t. j. názorů, příkladů a dějů biblických pojem obecný, obecné pravidlo neb náboženská pravda, zove se návodem neb indukci.

Pojem lži objasníme na biblických příbězích: Esau a Jakub, Giezi, služebník Eliseův, Ananiáš a Safira

Při otázce 677. str. katechismu: »Co jest dobré?«, uvedeme několik dobrých skutků a z každého odvodíme, že se svůli Boží srovnává a teprve na to výměr se složí »dobré jest tedy takový skutek, který se srovnává s vůli Boží.«

Jest tedy indukce duševní pochod, jímž nalézáme, že co pravda jest jednou, dvakráte neb třikráte, za týchže okolností jest vždycky pravda.

Analysí a indukci počíná se zpravidla vyučování; napřed příklad, potom výklad, na konec pravidlo a výměr.

Za otce analýse a metody analyticko-induktivní považuje se vším právem sv. Augustin. Nejdůležitějším spisem jeho katechetickým jest bez odporu dílo jeho: »De catechisandis rudibus.« (O vyučování neumělých, t. j. v náboženství nevyučivených.)

Ale může se namítati, že sv. Augustin užíval tohoto postupu jenom u těch, kteří se na křest sv. teprve připravovali, t. j. u židů a pohanů, a že u pokřtěných se bral jiným směrem, že vykládal apoštolské vyznání víry, modlitbu P., tajemství víry a jiné články pozitivní (synthese.)

I sami apoštolové činili rozdíl mezi katechesí proselytů, t. j. těch, které chtěli teprve na víru kř. obrátiti, a mezi vlastní katechesí křesťní, která se udílela těm, kteří slovům jejich uvěřivše, křest. sv. přijeti si žádali.

Tak i my činíme rozdíl mezi dětmi, nemíníce, že na všech stupních žactva stejnou methodou lze postupovati. O elementární třídě (1. šk. r.) nemůže býti řeči, protože u dětí těch abstraktní pojmy náboženské vyvinovati se ještě nemohou, a tam pouze na biblickém dějepisu přestati se má, což by se i doporučovalo pro 2. a 3. školní rok, jak osnova pražské arcidiecese předpisuje. Ale jelikož děti tohoto stupně namnoze již malý katechismus v rukou mají a probrati jej osnovami těch kterých diecesi se předpisuje, stane se tak zajisté nejlépe postumem analyticko-induktivním, t. j. na základě biblického dějepisu budou se objasňovati abstraktní pojmy. To platí i o středním stupni, 4. a 5. školním roce. (Dokončení.)

Kterak Pestalozzi smýšlel o náboženství při vychovávání.

(Přednesl 14. srpna 1903 ve valné schůzi spolku katolických učitelů

Jos. Šauer z Augenburgu, c. k. školní rada.)

(Pokračování.)

O důležitých dnech Pestalozzi mívál řeč k celému ústavu, k němuž se pak také nově založený ústav dívčí připojil. *Prvou řeč* (1808) konal při otevřené rakvi. Domníval se, že vzniklé spory nebude moci ovládnouti, proto chtěl zemřít.

»Zde jest má rakev, zde jest moje útěcha. Nejsm více s to pomoci. Jed, který na srdci mého díla hryze, rozežírá se mezi námi.« »Přítelkyně mi zemřela, vizte zde její lebku!« Byla to věrná děvčeka, která vždy statečně mu pomáhala a v největších trampotách po boku mu stála, na kterou zde ukazuje. V řeči té mluví také o zářaku, jimž byl z pod kopyt koní zachráněn. O případě tom vypravuje Krusi:

»Za temné prosincové noci r. 1807 potkalo nás na svahu hory u Cossonay-e několik vozů, jež se vracely s prázdnými sudy vinnými. Tyto jely dolů. my však jdouce zvolna podle našeho vozu, stoupali jsme do vrchu. Pestalozzi byl několik kroků za mnou a slyšel pouze vlastní náš vůz, když tu najednou několik koní před sebou zpozoroval, mezi nimiž chtěl přímo projíti, domnívaje se, že jsou to zvířata nespřežená, jdoucí právě s pastvy. Tu sražen byl ojí pojednou k zemi, kterak a zdali koně se zastavili nebo dále ubíhali, nepamatoval se, neboť tělesnýma očima nebylo viděti, leda čirou tmou. Ale pomyslení: »Vůz jede« — proniklo jako blesk jeho mysl, a rychlý, smělý skok stranou zachránil mu život. Ježto jsem zaslechl jeho hlas, zastavil jsem se, nemaje potuchy, co se mu stalo. Jaký však byl můj úžas a jaká moje úzkost, když jsem ho našel vedle silnice v příkopě ležícího. Snaže se mu pomoci, aby povstal, spatřil jsem s hrůzou, že jeho oděv až na holé tělo byl roztržen. »Ach, Bože, co se vám stalo?« zvolal jsem,

tázaje se. »Byl jsem pod nohama koni,« odpovéděl s klidnou rozvahou. Byl-li raněn, sám nevěděl. Ježto jsem krve nepozoroval, pomohl jsem mu vstáti a ihned mohl jíti ku předu. Znenáhla počal vyprávěti, kterak se věc stala, a vědomí: »Bůh mne zachránil, ale on mne zachránil námahou, o jejíž síle jsem za to měl, že jest ve mne úplně zmařena a ztracena,« naplňovalo celou jeho duši. Tak srdečně, vše, nadšeně nikdy v životě svým jsem ho neslyšel Bohu za jeho pomoc děkovati a jej o milost prositi, by Jemu a pro Něho žil a svým dílem království pravdy šířil «*)

Dojemně-lyrické jsou jeho *novoroční nebo jiné příležitostné řeči*. Žef tu byla vždy příležitost, zavaditi o náboženství, samo sebou je patrné.

(*Na nový rok 1809.*) Obával jsem se, že dílo, na němž duše má visí, obával jsem se, že dílo mého života hyne; obával jsem se, že je neudržím, obával jsem se, že vy je neudržíte.

Ono nekleslo, ono posud stojí. Přátelé, ono nekleslo, ono posud stojí! Bůh je zachránil. Ruka lidská je nezachránila, naše ruka je nezachránila — Bůh je zachránil, ruka Páně je zachránila. Chvála a dík, velebná a ducha povznášející chvála, dětské lásky dík Jemu, zachránci našeho díla, Otci života, Otci dnů, vládci roků! On učinil minulý rok pro nás spasením. Chvála a dík jemu, věčnému Otci života, věčnému řediteli osudů lidských! On mi zachránil dílo mého života.

Skláním svoji tvář, padám k zemi a sebe sama se táží: Jsem dobrodiní Otce mého hoden? Jsem zachráný svého díla a všeho toho hoden, co Bůh toho roku mně a mému domu učinil? Bože, že se tak smím ptáti! Je člověk kdy dobrodiní svého Boha hoden, a směl bych třeba jenom na okamžik mysliti, že jsem hoden zázraků, jimiž otcovská dobrota Boží toho roku provedla slabost celého našeho života veškerým nebezpečím, jemuž byl vydán? —

První slavnostní hodina roku toho zasvěcena budiž díku, ježž povinni jsme zachránci našeho díla, Otci našeho života, věčnému zdroji všeho dobrého, všeho svatého, ježž v našem spojení spočívá.

Chci mu děkovati. Chci se rozpomenouti, chci uznati, jak málo jeho dobroty, jak vůbec málo jsem byl hoden, že dílo mého života takto zachránil. Dobrý Bože, jak mnoho k tomu třeba, jenom je vzítí do rukou! Otče nebeský, jaké množství povinností ukládá mi pouhé pomýšlení na mé dílo! —

Bázeň a stud mne jímá, představím-li si, jaké nároky v mém postavení na mne činí náboženství, lidstvo a velikost mého domu, v němž moji nejbližší téměř mizí. Co jsem učinil, vzav celé to množství břemen na bedra svá? Blízek hrobu, citě potřebu odpočinku více než kdy, na obyčejné věci slab, neklidný téměř v každém případě, neopatrný téměř v každém nebezpečí, nerozvážlivý téměř v každém rozhodnutí, nezapný a neobratný téměř ve všem, co jsem měl počítati nebo věsti: vidím se u vás vržena v takové poměry, ježž vyžadují největšího klidu, největší obezřelosti, nejhlubší rozvahy a nejvyšší obratnosti, již kdy lidské dílo potřebovalo. Naproti tomu, čeho se mi tak nedostávalo, neměl jsem nežli svou *lásku a tušení možnosti dobra*, ježž mne nikdy neopustily. —

Tak se to mělo s mým podnikem po léta. Však to nebyl můj podnik; nehledal jsem, co jsem nalezl; neznal jsem moře, na něž bylo mi se pustiti, když jsem se byl vrhl do proudu, který se nyní do něho ústí. Není to moje dílo, co činím; nepočal jsem, co se kolem mne dokonává; nedokončuji, čeho jsem nepočal. Stojím tu, obklopen dobrodiními osudu, ježž osud nyní sám řídí; stojím tu, obklopen božskými dobrodiními, ježž Bůh sám řídí; stojím tu, obklopen lidmi, přáteli, ježž mi Bůh sám dal a ježž Bůh sám řídí.**)

(*O novém roce (1809.)* Lásky jest jediný věčný základ vzdělání naší přirozenosti na lidskost. Byl to veliký omyl a nesmírný klam, že se mnozí domnívali, že usilují vzdělati lidskou přirozenost jednostranným vzděláním rozumu, jednostranností počtů a matematiky: nikoli, usilují o ní všestranností lásky.***)

*) (S. W. 13, 4 a d.) — **) Einige meiner Reden an mein Haus. (S. W. 13, 26 a d.)
 ***) Einige meiner Reden an mein Haus. (S. W. 13, 33.)

Prvopočátečné vzdělání lidské přirozenosti jest vzdělání našeho pokolení na lásku, ale ovšem nikoli vzdělání na lásku slepou, nýbrž vzdělání lidské přirozenosti na vidomou lásku. Jako prvopočátečné vzdělání našim srdcem naše pokolení božsky povznáší, tak vzděláním jeho schopností a obratností poskytuje mu lidské prostředky vznešeného božského života. Přirozeným rozvojem přivádí lidské síly v souhlas s božskostí, jež v naší přirozenosti jest, s nebeskostí v srdci, s láskou, díkem a důvěrou a se vznešeným tušením věčnosti a nekonečnosti, jehož naše srdce jest schopno. Ono přivádí mravně, rozumově a výkonně síly naší přirozenosti v souhlas a tímto souhlasem činí z nás lidi; bez něho by z nich nikdy nebyli. Nikoli, člověk nemůže bez vzdělání ducha a ruky, na lásce založeného a od ní vycházejícího, nikdy ve vznešeném a důstojném smyslu slova býti člověkem; však právě k této na lásce vypěstované a od ní vycházející lidskosti chceme tě povznést, milená, mně svěřená mládeži! Neznáme jiného středu vašeho vedení, nežli lásku, nežli svou lásku, nežli vaši lásku, nežli božskou lásku, nežli lidskou lásku. Nechť cokoli činíme, nechť cokoli s vámi činíme, jest láska posledním účelem veškeré naší činnosti; také naše zevnější učení nemá jiného účelu.

Chceme-li, byste počítali, jsou naše počty prostředkem vaší lásky; chceme-li, byste seznali Boží přírodu, jest Boží příroda pro vás prostředkem lásky. — Nechť cokoli činíte, každá síla, kterou vyvíjíte ve službě své přirozenosti, vyvíjíte v našich rukou lásku. — Jediná páska naší jednoty jest láska, a jediný hřích naší společnosti jest nelaskavost.

Nad námi jest Bůh — nad námi, nad ryzím účelem naší společnosti jest zdroj lásky, Otec, dárcе lásky — nad námi jest Bůh. Zdař Bůh novému nastávajícímu roku, zdař Bůh nám v novém nastávajícím roce! Díky Jemu, Otci života, věčnému zdroji lásky! Klaňme se a věčnou úctu vzdávájme Vykupiteli, který lidstvo spasil od zvířecosti, od nelaskavosti! Chvála a věčná láska Božské lásce za nás obětované! Jenom když Jemu se budeme klaněti, v Něho věřiti, bude posvátný svazek našeho sjednocení v lásce dokonalejší, jenom když Jemu se budeme klaněti, bude účel našeho sjednocení dosažen; jenom když Jěj budeme následovati, bude duch naší metody ryzí, vznešený, duch s celkovou naší lidskou přirozeností souhlasný. Bůh dej nám všem tohoto ryzího, tohoto vznešeného, tohoto s celkovou naší přirozeností souhlasného ducha pravdy a lásky!*)

(Pokračování.)

Národní školství v Čechách v roce 1902—1903.

Dle výroční zprávy, vydané c. k. zemskou školní radou, bylo v království českém 289 měšťanských škol s vyučovacím jazykem českým (169 chlapeckých a 120 dívčích), 192 s vyučovacím jazykem německým (109 chlapeckých a 83 dívčích), dohromady 481. Obecných škol jednotřídních bylo 1068 (471 českých a 597 německých), dvojtřídních 1617 (974 a 640), trojtřídních 951 (589 a 362), čtyřtřídních 541 (348 a 173), pětítřídních 947 (584 a 363), šestitřídních 98 (54 a 44), sedmitřídních 10 (5 a 5). Úhrnný počet obecných škol činí 5232, z nichž českých bylo 3025, německých pak 2207

V minulém roce přibýlo 82 nově otevřených škol, a to českých 21 měšťanských a 44 obecných, německých 7 měšťanských a 10 obecných. Nově otevřeno bylo 458 tříd (314 českých a 144); zavřeny pak byly 3 školy (dvě české a jedna německá), a 105 tříd (84 českých a 21 německých). Stalo se tak za příčinou úspor, k čemuž přihlédáno při zřizování měšťanských škol vzhledem k správě jejich obecných, aby zemi nevzrostly správou jich větší výlohy, než přísluší dle počtu tříd.

Značný počet měšťanských škol svědčí o oblibě, které se tato instituce těší, poněvadž lidu vyhovuje. Ve školním roce 1901—2 připadala 1 měšťanská škola

*) Einige meiner Reden an mein Haus. (S. W 13, 35 a d.)

ve Štýrsku na 98.892, v Horních Rakousích na 62.326, v Dolních Rakousích na 18.791 a na Moravě na 17.924 obyvatelů, kdežto v Čechách již na 13.948 duší. Mnohé obce ochotně hradí náklady na školu měšťanskou a přijímají do nich i přespolní děti.

Na konci školního roku 1901—2 bylo v třetích třídách měšťanských škol v Čechách 11.642 dítek, z nichž postoupilo 840 do ústavů učitelských, 418 do středních škol, 1826 do škol odborných, celkem 3084 dívky, tak že 8558, to jest 73·51%, přestoupilo do praktického života.

Soukromých škol bylo 228, z nichž pouze 44 byly určeny pro dívky katolické, 57 pro evangelické, 31 pro židovské a 96 pro všecka vyznání. Z toho lze posouditi, jak evangelíci a židé se v praxi starají o zavedení konfesijsní školy, kdežto katolíkům se podobná snaha přičítá za útok na volnost školy.

Počet dětí školou povinných činil 1,131.473, z nichž bylo 565.977 hochů a 565.496 dívek. Do veřejných škol docházelo 1,092.152, do soukromých 12.956, do jiných škol 12.956 dítek. Pro tělesnou nebo duševní vadu nebylo vyučováno 3890. Normálně vyvinutých dítek bez vyučování zůstalo 109 (37 hochů a 72 dívek), rok před tím 174, tak že počet analfabetů dětských v Čechách stále klesá. R. 1893—4 bylo takových dítek dokonce 936, avšak zemská školní rada přidružuje okresní školní rady obězňníky, aby kočující rodiny přiměly posílati děti své do školy. Z ostatních případů jsou to dívky nejmladší, které pro vzdálenost a neschůdnost nemohou docházeti do školy, jednak jsou to dívky před 14. rokem, které rodiče berou k práci. Tato položka dle sdělení zemského školního úřadu asi nezmizí z výroční zprávy, poněvadž úsilí povolovaných činitelů se tu rozbíjí o netečnost rodičů.

Bylo ovšem také potřebí rázných prostředků, aby liknaví rodičové se přinutili k povinnosti posílati dívky svoje do školy. Na dobu jednoho dne do vězení bylo odsouzeno ve 4718, na několik hodin ve 30.555 případech. Peněžitá pokuta byla uložena v 26.119 případech a provedena v 9978, vybráno 20.921 K, nezaplaceno 25.096 K. Mnohé místní školní rady samy nevěnují pozornosti této věci, poněvadž mnozí členové jejich sami neposílají svých dítek náležitě do školy. Škola tedy dosud se nevězila do lidu, ač všemožně o to usilováno. To jsou jen případy udané, ale těch neudaných bude ještě také slušná řada, tak že možno výpočet pravidelné docházky částečně srovnati s Potemkinovými vesnicemi.

(Dokončení.)

Předměty a modely biblických starožitností.

Napsal univ. prof. Dr. JAR. SEDLÁČEK.

(Pokračování.)

Židé nám zanechali málo starých stavebních památek. Jejich domy zanikly, neboť neměly pevných, hlubokých základů. Za to však všude v zaslíbené zemi nalézáme *hroby* a zbytky hrobů. Egypťané hleděli připravit mrtvým příbytek na věčné časy: v pevných pyramidách, v hlubokých skalních hrobech se jim to částečně zdařilo. V nich zachovaly se však pouze hroby a náhrobky králů a vznesených oné země. Israelité nemohli podobné pomníky budovati; jeskyně přirozené, neb uměle vytesané stačily jim úplně, neboť poskytovaly drahé mrtvole příbytek pevný a trvalý. Tak koupil Abraham, když přišel do zaslíbené země, jeskyni Makpela, aby byla rodu jeho pohřebním místem. Již tím, že tam byl s manželkou svojí pochován, upoutáno bylo jeho potomstvo k tomuto místu.

Malý model ukazuje obyčejné zařízení *skalního hrobu* v Palestině. Do hrobní jeskyně vede úzký a nevysoký *otvor*, který býval zavírán buď kamennými dveřmi, aneb byl zakrýván kamenem. U modelu jest spatřiti před otvorem *kulatý kámen*, podobný mlýnskému běhounu. Kámen mívá váhy i šest centů. Když jest svalen k otvoru, zakrývá jej tak, že tam nemůže nikdo vejíti. V pravo i v levo bývá pak jako ve žlabu nakloněná plocha, po níž lze kámen vyvaliti vzhůru. K tomu bylo ovšem třeba dosti značné síly, které asi ženy, jež šly z rána ke hrobu Páně, neměly. Když jest kámen odvalen, podkládají pod něj klíny, neb jej zadržují dřevem, aby nepadl opět před otvor a hrob neuzavřel. Aby bylo uzavření hrobu zajištěno, dávali někdy i *pečeť* na hrob. Na otvorech hrobů egyptských v Thébách nalezena hlínka, již se též užívalo k zapečetění hrobů. Měkká hlína byla položena na hrob i na kámen a vytlačena v ní pečeť tak, že se ihned poznalo, když byl hrob někým otevřen.

Někdy bývalo více pohřebních jeskyň vedle sebe a tvořily pohřebiště. Jedno z nich spatřujeme severně od Jerusalema, kde je zovou hroby králů. Králové judští byli pochováni na Sionu; tyto jmenované hroby obdržely své jméno teprve později, snad když tam byla pochována královna Helena z Adiabene, která přestoupila se svým synem k židovstvu a oddala se v Jerusalemě nazireatu a tu zemřela. I kolem hrobu Josuova v Tibne bylo více hrobů seskupeno. Bývaly však též hrobní jeskyně o sobě připraveny, jako ji měl Josef z Arimatie ve své zahradě. Zdvihneme-li svršek modelu, spatříme, jak byly mrtvoly v jeskyni ukládány. U tří stěn jeskynní komůrky jest připraveno lůžko pro mrtvoly. Někdy bývá tento »*loculus*« (místečko) vytesán ve stěně rovnoběžně s délkou stěny, a tam se uloží zaobalená mrtvola jako na lavici ve výklenku. Někdy jest ze skály vytesána před stěnou lavice pro mrtvolu, která se na ni prostě položí; je-li toto místo prohloubeno, leží v něm mrtvola jako v sarkofágu. Prvého druhu jsou hroby v Tibne, kde byl i Josue pochován. Tam jsou též menší výklenky, v nichž bývalo i 200 svítilen, jež začernily svým světlem a kouřem celý hořejšek. *Kokim* byly dutiny ve skále přímo do vnitř stěn vytesané, do nichž se mohlo celé tělo hlavou vstrčiti; u nohou zakrýval tuto dutinu zasazený kámen s nápisem neb bez nápisu.

I *hrob Páně* byl ve skále vytesán, jak připomíná sv. Mat. 27, 60. Josef z Arimatie si pořídil hrob ve své zahradě. Místo to bylo *za městem*, neboť v městě by byli nedovolili pochovávat mrtvoly, aby se jimi nikdo neznečistil. Ve skále byl *otvor*, snad kulatým kamenem uzavíraný (u sv. Marka 16, 1—4 jest řečeno, že byl veliký). Otvor ten mohl býti asi půl druhého metru vysoký. Sv. Jan spěchal se sv. Petrem k hrobu Páně, když tam přiběhl »nachýlil se a uzřel prostěradla položená«. Díval se tedy směrem dolů (Jan 20, 4—5). Všeobecně se míní, že měl hrob Páně malou předsíň a v druhém menším prostoru byl při pravé stěně *loculus*, kam bylo tělo Páně položeno. Když vstal Pán z mrtvých, a apoštolové přišli ke hrobu, viděli, že byl jeden anděl u místa hlavy a druhý při nohou, kde leželo dříve tělo Spasitele (Jan 20, 12).

Patnáct set let kladlo podání hrob Páně na ono místo, kde stojí v chrámu Božího Hrobu v Jerusalemě malá kaple vzkříšení o dvou malých prostorách. Skála hořejší byla již ve 4. století odsekána; skála spodní, zvláště ona, na níž by bylo tělo P. leželo, pokryta mramorovými deskami, aby ji poutníci nezuráželi a s sebou na památku neodnášeli.

● ● FEUILLETON. ● ●

**Výchova
předkřesťanská a křesťanská.*)**

(Podává *Alex. Průcha.*)

(Pokračování.)

Advent skončen, přišly křesťanské vánoce. Na místo smutného, touhyplného: »Rošu dejte oblakové!« nastoupilo radostné: »Narodil se Kristus Pán.« Toužebné volání Alkibiadovo splněno, přišel a sestoupil na zem Bůh i člověk — doba předkřesťanská ustoupila době křesťanské.)

Přišel Kristus, vzor a ideál dítěte, vzor mládí i věku mužného, vzor učitele a vychovatele, přišel Kristus a s ním jeho církev, nejlepší to ústav vychovávací pro lidstvo, posvěceno manželství, posvěcena, povýšena a na pevný základ postavena rodina, kde počátky vychování v útlá srdce dětská nejlépe vloženy býti mají. Přišel Kristus a učil znáti cenu duše lidské; učil lidi snížit se k dítěti, zabývat se dítětem, vychovávat dítě. Dítě to bylo, jež v Betlemě první prolily krev svou za svého Spasitele a proto odměnil je Spasitel tím, že vysvobodil je z otroctví, že vrátil jim osobní svobodu, pohanstvím odňatou, že sám je miloval a přikázal milovati je jakožto dědice království nebeského.

Přišel Kristus, vymanil i ženu z otroctví a povzněl ji k nebyvalé důstojnosti tím, že ženu, vzor všech žen, Pannu Marii za matku si vyvolil. S Marií povzněl všechny ženy. Učením Kristovým, křesťanstvím povznešena žena k pravé důstojnosti, křesťanstvím postavena žena na roveň muži, ano křesťanství ozdobilo ženu vzácnými vlastnostmi a ctnostmi, jimiž zjedнала si žena patriční platnosti a čestného místa jako družka a rádkyně mužova, jako zlatý sloup v domě, jako vychovatelka dítěte. Křesťanství přineslo nám ony statečné, velké ženy, sv. Moniku, sv. Scholastiku, sv. Kláru, sv. Kateřinu, Anežku, Cecilii, Ludmilu, Střezi-slavu, Annu, Elišku a mnoho jiných. S matkou křesťanskou a skrze ni počalo křesťanství veliké, ano na pohled skoro nedostizitelné dílo mravního obrození. Matka křesťanská spatřovala ve svém dítěti miláčka Spasite-

lova. »Nechte maličkých přijíti ke mně a nebraňte jim!« ta slova Páně byla jí vzpruhou, aby věnovala se cele dítkám svým a vychování jejich a ideálem. Byly to ženy a matky svaté, které opět světce vychovaly, ale nejen světce, nýbrž i veliké učence a učitele jiných. Tak povznoslo křesťanství důstojnost matek, důstojnost žen, povznoslo první vychovatelky dětí, že plni obdivu volali pohané: »Jaké ženy mají přece ti křesťané!« A proslulí mužové pohanští nemohli se dosti vynadiviti šlechetným mravům, horlivosti a nábožnosti žen křesťanských.

Přišel Kristus a s ním heslo: »*Vzdělání pro všechny.*« Vždyť slova jeho: »Nechte maličkých přijíti ke mně a nebraňte jim« vztahovala se na všechny dítky. A rozkaz jeho: »Jdouce do celého světa, učte všechny národy,« jsou jen slavným toho důkazem, že vzdělání náleží všem. že ze vzdělání, poučení nesmí býti nikdo vyloučen. Slova tato jsou základem pravé školy lidové.

Křesťanství bylo vůbec první a jediné, které vysoko povznoslo prapor vědění, na němž napsáno bylo: »Pojďtež sem všichni bez rozdílu stavu a národnosti,« a dříve ještě, než papež Innocenc III. pronesl slova, že vzdělání je pro všechny a že tedy nikomu není k němu přístup bráněn, dříve ještě otevřeny byly školy křesťanské všem bez rozdílu, i synům chudiny, ano i synům bývalých otroků a nevolníků.

Kde ujal se sítě Kristova učení, tam také povstávaly školy. Již sv. apoštolové shromažďovali kolem sebe učedníky, aby je poučovali a připravovali na úřad učitelský. Později povstaly »školy katechumenů,« v nichž vyučování považováno za tak důležité, že i ti největší učitelé církevní ve svých spisech dávali pokyny k vyučování jako sv. Cyrill Jerusalemský, sv. Řehoř Nyssenský, sv. Augustin (*de catechisandis rudibus« — o vyučování nevědomých), jenž zároveň důležitý pokyn a upozornění pro učitele zanechal, řka k jáhnovi Deogracias: »Působili nám to obtíže, snížit se k žákům, budiž vzorem naším Ten, jenž sestoupil s trůnu nebeského a stal se mezi námi dítětem.« (II. kat. sjezd, str. 81.)

Vyučování katechumenů dalo podnět k založení »*škol katechetických*«, ve kterých se učilo nejen počátkům teologie, nýbrž i filosofii, gramatice, řečnictví a geometrii. Výtečnou školou katechetickou byla škola Alexandrinská v Egyptě, kterou založil sta-

* Dr. Kryštůfek: Církevní dějepis I., II., III.; Obrana víry ročník IX.; II. sjezd katol. v Praze: řeč p. faráře Pohunka; Obrazy z dějin vychov. od T. Vorbesa.

sedřive křesťanem, pohanský filosof Pantaenus, a na které také okolo r. 186 sám jako výtečný učitel působil. Po Pantaenovi následoval Kliment Alexandrinský a po něm znamenitý jeho žák Origenes, nejvýtečnější všech. Podobné školy jako v Alexandrii byly v Caesarei, Jerusalemě, Antiochii, Edesse, Římě, Cařihradě, Karthágu a jinde, tak že záhy již pohané s udivením patřili, jak jsou od křesťanů ve školství předstížení.

V dobách pronásledování nemohlo ovšem křesťanství tak volně rozvíjeti blahodárnou svoji činnost; ale jakmile doba pronásledování pominula, a křesťanství volně šířiti a rozvíjeti se počalo, tu také ihned blahodárný vliv jeho začal se všade jeviti. Tu zakládány a rozšiřovány školy pro mládež. První křesťanskou školou zvatí možno školu kněze Protogena v Edesse, v Syrii, již ve druhém století. Tento horlivý kněz shromažďoval kolem sebe dítky, je vyučoval v psaní, čtení a zpívání žalmů s horlivostí nevšední a s výsledkem značným.

Ve spisu »Die kathol. Bewegung (z r. 1872 str. 364) čteme: »Církev podporovala a pobádala vždy snahy vědecké. Proto od

času pronásledování až na naše doby založila církev nesmírný počet ústavů, od založení katechetické školy alexandrijské počínaje až k nepočetným školám katedrálám, farním a klášterním, ba až k hlavním sídlům vědy — universitám, jež vědy ošetřují a je ve všeobecný prospěch lidstva obraceti mají. Proto: založila i řády, jejichž hlavním účelem bylo ošetřování věd.« (Obrana víry. IX., str. 243.)

Na pokyn církve katolické, vyjádřený na různých sněmích církevních, zřízeny byly školy při farách i při stolcích biskupských (»školy farní« a »katedrálám«), ano i sami papežové a vysocí církevní hodnostářové věnovali se vyučování a vychovávání mládeže (Řehoř Veliký). Na podnět církve zřízeny »školy při klášterích«, školy, o nichž současný dějepisec praví »Jako bohatý věnec ze vzácných květin ozdobují zemi, ve které vznikly, a církev, které slouží.« Kláštery působily blahodárně již v prvních dobách svého života, a když nastalo všeobecné stěhování národů, když sveřepí a divocí národové valili se světem, boříce říše, jen v klášterích našly vědy útulku a ochrany, (Dokončení.)

SMĚS.

Duchovní cvičení pro učitelky, jež pořádá Mariánská družina učitelek v Praze, konati se bude ode dne 26.—30. srpna 1904 v klášteře Sacré-Coeur na Smichově, Karlova ul. č. 103. Účastnice přihlastež se zavčas přímo v klášteře. Poplatek za nocleh a stravu 6 K, bez noclehu 3 K.

Na pomoc »napadenému učitelstvu«. »Český Učitel« i »Učitelské Noviny« vybidly všechny svobodomyšlné listy k společnému boji proti »největšímu škůdci lidstva«, klerikalismu. Opakuje se tu stará báje o vlku, žalující, že mu beránek dole vodu kalí. Z listů svobodomyšlných nepříkusal do té chvíle žádný. Buď ono vychloubání se ateismem a stále útočení na katol. církev v listech organizovaného učitelstva zdá se jim přece příliš povážlivým zjevem u vychovatelů mládeže, anebo si myslí, nač v ochranu bráti ty, kteří dávno již opustili náš prapor. Učitelstvo totiž valem přechází buď do tábora »lidové strany« (realistů), aneb sympatizuje se socialistními demokraty. Aspoň klerikální hlídka »Českého

Učitele« zásobuje valnou většinou »Právo lidu«. »Čas« také přispěl na ochranu učitelstva několika menšími zprávami a slibuje svolati velkou schůzi, v níž by se jednalo o svobodu svědomí a náboženské volnosti učitelstva. Ovšem svobodu svědomí vyhrazuje si tu po svém smyslu »Čas« pro sebe, a kdo zcela svobodně a z přesvědčení je katolíkem, jest mu již tmářem a zpátečníkem. Snad by bylo lépe, svolati protestní schůzi učitelstva proti § 1. školních zákonů a zasazovati se o to, aby každý učitel zcela neodvisle od státu a bez ohledu na vůli rodičů mohl dětem vštepovati svoje názory, ať náboženské či protináboženské? r.

Komenský a jesuité. V poslední době se víc a více nese snaha učitelstva k tomu, aby památka Komenského byla oslavována soustavně. Dějí-li se tyto oslavy povrchně, nemají-li hlubšího základu, minou se účinkem. Jest potřeba sáhnouti ke studiu pramenů a k podání základních nauk tohoto paedagoga. Stále se tvrdí, že Komenský byl prvním, který dal podnět ke studiu cizích jazyků na základě mateřštiny, a zatím tomu není tak. Prvními pěstiteli tohoto názoru byli španělští jesuité v Salamance. Komenský to sám

doznává. Pramenem k jeho »Bráně jazyků« byla »Janua linguarum«, kterou latinsky a španělsky sestavil člen jesuitské koleje v Salamance ve Španělsku. Komenský to dovozuje ve své prefaci ze dne 4. března 1631, že ten vynález r. 1615 schválili nejprve Angličané, dr. Isák Habrecht přidal francouzský a německý překlad a jini to dílo r. 1629 upravené v osmi řečích uvedli do škol. Dále uvádí Komenský, že se tito otcové (salamanští jesuité) o to snešení veškerého jazyka první pokusili, kterýžto vynález vděčně uznáváme, a co tam pochybeno, rádi promíjíme, poněvadž k věci vynalezené něco přidati tak snadno jest, jako následkem jednoho vynálezu naléztí druhý. Jak také jesuitské školy těšily se všeobecně úctě, pozorovati z okolnosti, že i čeští bratři do nich posílali své děti. Z té příčiny Komenský žárlivým okem pohlížel na jesuitské školství, jak o tom svědčí jeho didaktika (vydání z r. 1849, str. 187). Jesuité však popřáli rádi úspěchu Bráně jazyků Komenského. Nesprávně odsuzovaný J. Koniáš ji vydal v Praze roku 1694. Proto třeba dáti pravdě průchod, aby bez příčiny nebyly zásluhy jesuitův o školství umlčovány, ano i tupeny, jak se to u mnohých moderních oslavovatelů Komenského děje. *fž.*

Indická filosofie. Již celý rok agituje jistý bramin, jménem Svami Upadaja, po Anglii, aby se zřídily stolice pro staré indické mudrosloví na anglických universitách. University v Cambridgi a Oxfortu zamýšlejí zříditi takové stolice. Agitace braminova tedy se potkala se zdarem; patrně ho nemine také jedna z nově zřízených professor. *fž.*

Velkonoční exercicie. »Samostatnost« každého roku přináší svoje »Ceterum autem censeo« o velkonočních exerciciích na středních školách. Tak se stalo letos v čísle 32. Stěžuje si, že na jednom ústavě moravském trvala tato cvičení tři, v Praze na Malostranském gymnasiu pak čtyři dni. Studenti byli prý nuceni až tři hodiny státi v chladu ve vlhkém kostele. Tak prý svorně i duše i tělo se ohrožuje. Komenský byl prý zde políčkován na obě tváře. Radí pak, aby se této věci ujaly lékařské kruhy, neboť jejich zdravotním úsilím se zde děje přímo posměch. Kdyby prý Ústřední spolek český a jeho ústřední orgán nebyly tak zbabělými, dávno prý by již protestovaly proti těmto středověkým úkladům o českou mládež a veřejně

před každými velikonočními by manifestovaly svůj odpor, varovaly by od pravděpodobných následků a odmítly zodpovědnost se sebe na ministerstvo, zem. škol. radu, na církev katolickou a její katechety. — Tak ušlechtilé některý vzdělanec vylévá svoje city, dovolává se i Komenského, který přece chtěl, aby výchova se děla na základě náboženském. Církev ráda běže na sebe odpovědnost za tyto exercicie, není tu třeba se obávati ani takového nebezpečí, jako při celodenních i dvoudenních výletech studentů za náhle nastalé nepohody. *fž.*

♦ ♦ LITERATURA. ♦ ♦

»Vlasti«, časopisu pro poučení a zábavu, vyšlo redakci Tom. Škrdlle roč. XX. čís. 8. (květnové) s tímto zajímavým obsahem: Památce Sušilové. Proslav k slavnostnímu večeru, pořádanému lit. sekci družstva Vlasť dne 10. dubna 1904. — M. Jan Hus nebyl reformátor církve atd. Z literární pozůstalosti † Dra. Ant. Lenze. (Pokračování.) — Proklaté peníze. Povídka. Napsala V. Pittnerová. (Pokračování.) — Ubíty. Báseň od J. M. Dědinského. — Vhledy do hlubin světa. Píše Bedřich Jiříček. (Dokon.) — Ze života malého Slováčka. Lidopisné drobtiny ze slovácké osady, jež zaznamenává staré Slovačisko. Píše Jan Michal-Dvořecký. (Dokon.) — Slavnostní večer na počest † Frant. Sušila. — Cesty srdce. Povídka. Napsal P. J. Franco S. J. Z vlastiny přeložil Josef Flekáček. (Pokrač.) — Pochybnosti sv. Petra. Lidová legenda ze španělského. Veršem vyprávuje Josef Kreutzer. — Ustavující valná hromada spolku na zakládání katol. knihoven. — Na Triglavské koči. Píše Prokop Vávra. — Praktické návrhy stran východní otázky církevní. Podává P. V. Spaldák T. J. — Vzpomínka na 25letí lit. práce českého kněze. — František Sušil. Napsal Ant. B. Drápalík. — Hlavní zásady ethiky humanitní. Píše Filip Jan Konečný. (Dokon.) — Z domácího světa hudebního. (První český festival.) — Národopisné rozhledy. Píše Karel Procházka. — Literatura. — Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy. — Paběrky z novin a veřejného života. — Spolkové zprávy. — Předplatné na »Vlasti«, roč. XX. obnáší: ročně 10 K, půlletně 5 K, pro členy ročně 8 K, půlletně 4 K. — Předplatné přijímá: administrace družstva Vlasť v Praze čp. 570-II.

Z nakladatelství Cyrillo-Methodějského (V. Kotrba) v Praze:

Dr. Jos. Kachník: Dějiny filosofie. Vzdělávací knihovny katolické svazek 33., sešit 1. Na dílo toto dlouhou dobu jsme se těšili. Zasloužilý spisovatel jasně a přehledně uvádí nás v dějiny filosofie. Upozorňujeme důtklivě na toto dílo, jež slibuje býti vzácným obohacením naší filosofické literatury se stanoviska katolického.

B. Brodský: Sebrané spisy. Sešit 36.—37. Svazek zdatilých »Motivů městských« tu ukončen a zahájen slibný svazek povídek historických.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci colorodně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajin německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun — Pánům knihkupučím slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hůlové. Alumním, klerikům a studentům slevuje se deset procent a sberatel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákoví, gym. profesorů na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky Josef Flekáček, říd. učitel v Žižkově u Prahy č. 776; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Fr. Žundálek, katecheta v Praze-Bubnech.

Základové vědecké paedagogiky. — Vážné slovo v čas — Ještě něco o methodě náboženského vyučování. — Národní školství v Čechách v roce 1902—1903. — Feuilleton: Výchova předkřesťanská a křesťanská. — Směs. — Literatura.

Základové „vědecké“ paedagogiky.

Píše prof. FRANT. HORÁČEK.

(Pokračování.)

Mimoděk upomínají nás tyto »fysiologické« hříčky, které od »vědecké paedagogiky« s tak vážnou tváří za nějaké zázračné zjevení vyhlášovány bývají, na veselohru *Moliérovu* »Le bourgeois gentilhomme«, v níž prostý občánek, do šlechtického stavu náhle povýšený, o překot se snaží zjednat si přiměřeného vzdělání. Proto povolá k sobě celé hejno profesorů, učitelů a jich pomocníků učitele hudby, učitele tance, mistra šermířského, mistra umění krejčovského a magistra filosofie!

Ten má nejdřív novopečeného šlechtice uvést do svatyně logiky.

Ale známé »Barbara, Celarent, Darii, Ferio, Baraliopton, Disamis, Disatis« našemu učni nejdou k chuti, tak že mrzutě poznamená: »Voilà des mots qui sont trop rébarbatifs. Cette logique ne me revient point.«*) »Učte mne čísti v kalendářích, abych věděl, kdy je nový měsíc a kdy ne!«

»Milerád,« odpoví magister, »avšak máme-li tento předmět poznati z »gruntu«, musíme začíti s teorií čtení, ba co dím, čtení, nýbrž s podmínkami hláskování a slabikování zvlášť. To je jediné pochoď přirozený a vědecký. Především dlužno stanoviti, že každé slovo záleží z hlásek, hlásky dělíme na samohlásky a souhlásky. Samohlásky znějí samy sebou — třeba pouze otevřítí ústa a dýchati: a, e, i, o, u. Souhlásky však povstávají za součinnosti mluvidel, ale vždy ve spojení se samohláskami.

Monsieur Jourdain:***) »To je něco! Tomu rozumím snadno.«

Magister: »Hláska »a« povstane, otevřeme-li hodně ústa, vyražejíce při tom dech: a, a!«

Monsieur Jourdain: »a, a, a, a! Už to znám, už to umím.«

*) »To jsou slova příliš ježatá. Takové logiky nemiluji.«

***) Monsieur Jourdain, hrdina komedie.

Magister: »Hlásku e obdržíme, přiblížíme-li dolní čelist k hořejší. Hlásku i, přiblížíme-li čelisti ještě více k sobě, rozšiřující zároveň koutky úst ve směru uší.«

Monsieur Jourdain! »a, a, e, e, i, i, a, a! Aj, toť něco nového! Ať žije věda! Že mne moji rodičové nechali tak zakrtnět — — —«

Za nějakou chvíli objeví se na jevišti žena nového šlechtice se služkou Nicole. Obě jsou smíchem tak uchváceny, že se chytají za boky. Monsieur Jourdain s vážnou tváří oboří se na ně: »Vy obě chováte se jako pitomé krávy; až je mi stydno, mysliti na nedostatek vašeho vzdělání. Ku příkladu, mé dámy, zda máte jenem tušení, jak se jmenuje řeč, kterou jste doposud vedly?«

Mme Jourdain: »Myslím, že ta řeč jmenuje se řeč moudrá.«

Monsieur Jourdain: »Chyba lávky! Nemyslím obsah, nýbrž formu. Jak se říká tomu způsobu, kterým jste doposud hovořily?«

Mme Jourdain: »Ať se tomu říká jak chce — co je mi do toho!«

Monsieur Jourdain: »Ne tak, má drahá — nýbrž vědecky se tomu říká prósa!«

Mme Jourdain: »A co je to prósa?«

Monsieur Jourdain: »Inu, — prosa je, co není ve verších; a co je ve verších, to není prósa! Panečku, to se musí studovat! To tak každý nechápe. Nicole, víš, co děláš, když vyslovuješ: u?«

Nicole: »Cože?« — »Vyslov u!« — »Ejhle! u!« — »Co při tom děláš?« — »Inu, říkám u.« — »Ne tak, nýbrž jak se při tom chováš, vyslovujíc u?« — »Chovám se tak, jak mi kážete!«

Monsieur Jourdain: »Chyba lávky! Bože, je to obtíž pro vzdělaného člověka, mluvit s takovou husou! Slyš tedy. Máš-li čisti u, musíš dříve vyšpuliti ústa a přiblížit horní čelist k dolejší.«

Nicole: »To je věru obdivuhodné!«

Monsieur Jourdain: »To není nic. Ale kdybys věděla, jak se vyslovuje da, da, ta, ta, ra, ra, atd. — — —«

Někdo snad řekne: »To je satira.« Ano; je to satira, neboť vychvalování triumfů »vědecké«, experimentální paedagogiky zabíhá do oněch krajností, kde stojí na výstražné tabuli nápis: »Difficile est, satiram non scribere.«

Proto není nikterak s podivením, že v samém táboře »neodvislých« paedagogů ozývají se hlasové, kteří varují před přílišným velebením experimentální psychologie a výstředním uplatněním jejím ve výchově mládeže.

Sám *Wundt*, tento patron moderní *psychické fenomenologie* bez podstaty nemotné, duševní, není nikterak přítelem »*der Psychologie der Kinderstube*«.

Učitelka slečna *Edgeworthova* pronáší nad zmíněnými pokusy tento zdrcující rozsudek: »Nic neuráží děti více, než když jejich pocity neustále zkoumáme, jich tvářnost bez přestání pozorujeme a stupeň jich citlivosti bez oddechu pátravým okem nemilosrdného pozorovatele měříme« (*Practical Education* cap. 10.)

Připadá nám na mysl věc analogická, která se v časopisech učitelských nyní horlivě přetřásá. »Hry mládeže« a jich vedení a řízení učiteli. Pro dívky věku nejtělejšího, na př. v opatrovnách, může řízení a organisování dětských her býti prospěšno, ano i nutno. Ale čím starší je žák, tím jest nedůtklivějším proti každému dozoru svých představených při hře, v níž žárlivě bdí nad svou samostatností.

Výtečný biskup *Dupanloup* líčí výjev na hřišti jednoho vychovacího ústavu, kde hoši se zardělými tvářemi závodili. Učitel jeden přistoupil blíže a dával blaho-

volné pokyny brzy tam, brzy onam. — Ale se špatnou se potázel. Za nějakou chvíli přiblížili se k němu vůdcově obou sporných stran a sepiatýma rukama ho posílili, uctivě sice, avšak zároveň rozhodně, aby jim dal pokoj. »Monsieur, si vous sachiez, comme vous nous gênez! Pane, kdybyste věděl, jak nám překážíte!«

Přivřencům experimentální paedagogiky velice nepohodlným je *Münsterberg*, jehož slovo v oboru vychovatelském něco platí. Tento vědátor, který jinak není ani »scholastikem« ani »klerikálem«, svoje obavy před líčenými hříčkami psychologickými shrnul v těchto bodech:

a) Obyčejné pozorování dítěte je mnohem lepší, než umělé s ním experimentování. Kdo ostatně chce mít experiment, ať rozebírá a pozoruje sama sebe!

b) V žádném případě se nesluší nejvyšší lhostejné pokusy a zbytečné přehledy statistické vydávati za objevy psychologické. Kdo tím se zabývá, není na tom ani za mák lépe, než ten, kdo zákony o padání těles statisticky zkoumá na padajících jablkách, aneb sbírá oblázky. Kdo počítá, kolik v sadě stojí stromů jabloňových a kolik třešňových, ten není ještě botanikem. A totéž platí o vychovatelích, kteří pořízují statistiky o loutkách atd. Pozorování základních představ, které žáci přinášejí do školy, mohlo by se obdobně dít též na osobách padesátiletých,

c) *Jednolivému* učiteli pokusná psychologie nepřináší ni nejmenšího bezprostředního prospěchu. Kdyby studoval egyptské hieroglyfy, měl by stejný užitek. Ať si lučebník ve vodě zří vodík a kyslík — žiznivému pouhou známostí těchto prvků není poslouženo. Podobně hodí se rozbor psychologický pro učence, nikoli však pro vychovatele.

d) Pro *vědecké* pojímání a vývoj výchovy (totiž pro theorii. Pozn. spis.) má ovšem psychologie význam; k tomu bylo by třeba odborných laboratoří. Jednotlivec ničeho sám nezmuže. (Srovnej: *Psychology and Education* pag. 100, 99.)

Německá věda ovšem ráda abstrahuje, systemisuje a věci sebe jednodušší obalem složitých frází a tajemně znějících názvů činí nepochopitelnými, budíc tím u nezavěcenců dojem obzvláštní vědeckosti. A přece platí o těchto, na pohled tak učených soustavách přísloví: »Dixit Sextus Quintus, nihil ist intus.« Na to stěžuje si již známý americký básník *Longfellow*: »Často vyhlíží taková věta moderního německého filosofo jako výraz nepochopitelného tajemství. Když ji však odhodlaně chopíme za uši a vytáhneme z bodláčí a pichlavého roští tu surové, onde opět umělé terminologie, a podíváme-li se jí na slunečním světle zdravého rozumu hodně upřímně do očí, tu objeví se nám často zcela všední pravda, která nám již ode dávna jest známa, že se ani nenamáháme, abychom ji teprve dokázali.«

A tak možno s dobrým svědomím tvrditi, že ze všech těch velebených vymožeností »*vědecké paedagogiky*«, jichž výčet jsme shora v bodech a)—h) do podrobnosti podali — vyjímaje objev sub b), jehož novotu a důležitost mile-rádi uznáváme — není ničeho, co by z praxe dosud nebylo známo. O nařízeních moderního zdravotnictví školního nemluvíme, ježto ono náleží do oboru lékařství. — —

(Pokračování.)

Vážné slovo v čas.

S jakou prudkostí rozzuřil se boj, jež vyvolala otázka náboženského uvědomění učitelstva a jemu uložené nábožensko-mravní výchovy mládeže, je známo. Zdá se, že páni »pokrokáři«, kteří sami sebe prohlašují ve své vrozené pokoře za patentované strážce a nositele pokroku, velmi dobře si dovedli úlohy rozdělití. P. Frumarův orgán: »Učitelské Noviny« dají první salvu. Když katolické orgány na ni odpoví, »Učitelské Noviny« ustoupí z bitevní čáry a boj vedou: »Český Učitel« a »Posel z Budče«. »Školský Obzor«, vítaný společník v zadním šiku, nehází již kamení, ale přímo výkaly přes hlavy ostatních do nenáviděného tábora klerikálů.

Když boj učitelských orgánů proti katolíkům nabyl nejostřejšího rázu, tu konečně zemská školní rada povšimla si nepěkného řádění a vydala, jak »Čech« ve svém čísle ze dne 1. června t. r. přinesl, tento rozkaz:

Výnos c. k. zemské školní rady ze dne 20. dubna 1904, svědčící ředitelstvím, správám škol a všemu učitelstvu.

»Nařízením ministerstva záležitostí duchovních a vyučování ze dne 8. června 1883 čís. 10.618, čl. I., 5 (»Věstník vl.« r. 1883, str. 124.) ustanoveno jest, aby při vyučování zpěvu na národních školách vedle zpěvu vlasteneckého a národního pěstován byl také zpěv církevní.«

O důležitosti zpěvu církevního pro výchovu mládeže a lidu nemůže býti pochybnosti, jakož také samozřejmě jest, že nejlepší výsledků ve zpěvu církevním bude dosaženo v těch případech, kde nacvičení písní ve škole a přednes jich v kostele řízen jest týmiž osobami. Nelze tudíž schvalovati pokusy některých učitelských časopisů, přiměti učitelstvo k tomu, aby vzdalo se řízení kůru a vůbec účinkování při hudbě chrámové. Rovněž nelze souhlasiti s počínáním některých okr. škol. rad, jež vydaly správám škol v té věci oběžníky, které mohou způsobiti, že mnozí učitelé vzdají se řízení kůru, jež dosud beze škody pro školu zastávali, což by v menších obcích, kde není možno ustanoviti zvláštního ředitele kůru, mělo za následek úplný úpadek zpěvu chrámového, jimž právě naše vlast povždy slyula. Počinání toto přiči se právě vynesení zemské školní rady ze dne 24. dubna 1871 č. 2650 (»Věstník vl.« 1871 str. 42.), jehož okresní školní rady, jichž se týče, při tom se dovolávají, poněvadž výnos tento okresním školním radám ukládá, by zakročily jen jednotlivě a vždy jen v takových případech, je-li zjištěno, že vykonáváním služby kůrové vyučování skutečně se ruší.

Dotčené výnosy okr. školních rad mohou však vedle úpadku zpěvu chrámového přivoditi také ještě jinou škodu; jsou totiž s to, aby porušily dosavadní dobrou shodu mezi učiteli duchovními a světskými, kteří společně mají pečovati o výchovu mravně-náboženskou a kteří tomuto úkolu stanovenému národní škole říšským zákonem školním s úplným zdarem vyhověti mohou jen tenkrát, když působí v dobré shodě a svornosti.

Vzhledem k tomu očekávám, že p. předseda, zvláště pak okresní školní inspektor, vhodně čeliti budou snahám shora vyznačeným, zvláště kdyby v okresní školní radě učiněn byl pokus, přivesti je k platnosti.

Nemohu při této příležitosti opominouti, abych nedotkl se také toho, že některé listy učitelské ve snaze, způsobiti rozluky mezi duchovenstvem a učitelstvem, uve-

*řeňňuji články, jimiž náboženská přesvědčení učitelstva otrésono býti má. Jest úkolem všech, jimž správa škol jest svěřena, zejména pak úkolem okr. školních inspektorů, aby zjevu tomu věnovali zvláštní pozornost, aby úhodnými prostředky proti oněm snahám pracovali a ze všech sil se přičiňovali zabrániti, by učitelstvo v poctivé snaze o mravně-náboženskou výchovu mládeže působením dotčených časopisů zvukláno nebylo.**

Do té chvíle, co tyto řádky pišeme, všechny učitelské orgány o tomto výnosu zemské rady školní mlčí. Ticho to vykládáme si tím, že při složité manipulaci úřední, dle níž výnos jde nejprve k okresním školním radám, a tyto jej rozmnoží a jednotlivým správám škol zašlou, výnos do rukou jednotlivých sborů dosud nepřišel. Rovněž »Vládní Věstník« u všech školních dosud ho nepřinesl. Jsme však přesvědčeni, že ihned, jakmile řečený výnos v poradách učitelských sborů bude přečten, v pokrokářských listech učitelských nastane nový úžas. Ozve se výkřik hrůzy, jak pokrok národa je ohrožován ve svých základech, učitelstvo opět strkáno pod kaudinské jho klerikalismu, že vracejí se staré časy, kdy učitel byl otrokem fary atd. atd. Jako bychom neuměli ty ošuntělé fráze o nevolnictví učitelstva a jeho úspěšné pokrokové činnosti již z paměti!

Nu zatím jen vyčkáme času. Jisto jest, že »úspěchy klerikální denunce«, již se tato svými články dodělala, budou novými ostny v trnové koruně českého, pokrokového učitele! Liberální učitel bude zas cítiti se mučedníkem pravdy, svobody a pokroku.

Nyní zatím za učitelstvo promluvily jich nestavovské orgány: »Národní Listy«, »Čas«, »Právo Lidu« a »Přehled«. »Národní Listy«, neuveřejnivše výnosu, jako náplast na uraženou svoji svobodomyšlnost poznamenávají, že řečený výnos vyšel z praesidia zemské školní rady a nikoli z její plenární schůze. Svobodomyšlní členové její jistě by naň nepřistoupili a učiní jej předmětem své interpellace. Jen staň se tak! My aspoň i o těch seriosních příslušnících svobodomyšlné strany se domníváme, že nejsou tak daleko, aby hlásali úplné laicisování škol jako ve Francii a vymytění náboženského vyučování ze školy. Vždyť klidnému posuzovateli řečeného výnosu jest jasno, že nic nového učitelstvu v něm se neukládá, nic nového od něho se nežádá, nežli aby dle své povinnosti církevní písne s mládeží cvičilo, nad její zpěvem v chrámě bdělo, tēm, kdož z nich řídí kůr, pokud není to na úkor školnímu vyučování, v jich pracích nebránilo a je nepranyřovalo, a hledělo všude s duchovenstvem zachovati shodu.

Pravda, tēm, kdo za každou cenu chtí míti boj, výnos nevalně bude k chuti. Zvláště když se »inspektorům ukládá, aby zjevu tomu věnovali zvláštní pozornost«. Ale těch turbulentních živlů, jak víme, je přece jen mezi učitelstvem malý počet. Tēm ovšem ze strachu před inspektorem spadne hřebínek. Ale i nad nimi nezoufejme. Zkušenosti učiní je klidnějšími a smířlivějšími. A my vždycky budeme horovati pro vzájemný, obou stavů důstojný přátelský poměr a shodu.

»Právo Lidu« vidí v řečeném výnosu reakční vítr z Konopiště. »Čas« spatřuje v něm reakci nejhoršího druhu. Realistický týdeník »Přehled« pak dí:

— — »To jistě učitelské časopisy netušily, že jejich horlivá snaha, vymaniti učitelstvo z područí klerikálního a zjednati mu úctu a vážnost občanstva, setká se u nejvyššího úřadu zemského s nesouhlasem. Jistě očekávaly, že zemská školní rada, která má v každé době úctu a vážnost učitelstva na péči, bude je v horlivé snaze jejich podporovati.« — —

— — »Shoda mezi učiteli duchovními a světskými, již je potřeba ke zdárné mravně náboženské výchově mládeže! Ovšem shodu tu představuje si veleslavný úřad školní tak, že učitelstvo musí kněžím konati služby varhanické. Jakmile by se mu toho znechtělo, je po shodě, ať by se učitelstvo chovalo k duchovním jinak co nejkorektněji. — —

— — Pan předseda žije totiž v tom blahém domnění, že učitelstvo zachovalo si své náboženské přesvědčení katolické neporušené. A proto, aby o ně nebylo oloupeno, dává úkol všem, jimž svěřena jest správa škol a zvláště okresním inspektorům, aby zjevu tomu věnovali zvláštní pozornost, vhodnými prostředky proti všem snahám pracovali a ze všech sil se přičiňovali zabrániti, aby učitelstvo v poctivé snaze o mravně náboženskou výchovu mládeže působením dotyčných časopisů zvikláno nebylo. Čili přeloženo do obyčejné mluvy: Správci škol a inspektoři ať bedlivě pozorují učitelstvo, jakého je náboženského přesvědčení. Kdo by odbíral »nevěrecké« časopisy, neuctivě mluvil o duchovních, v pátek jedl maso, nebo jinak svou bezbožnost projevoval, ten budiž udán a disciplinárním trestům podroben! — —

— — Ejhle veřejnosti česká, tu v plné nahotě objevují se ti cíle a snahy těch, již povolání jsou býti strážci zákonů! Nemáš-li na tento poliček, vyfatý snahám učitelstva o svobodnou školu, odpovědi — pak zasluhuješ takových škol, o jaké klerikalism a byrokracie usilují. (Pokračování.)

Ještě něco o methodě náboženského vyučování.

Píše prof. ADOLF FUX.

(Dokončení.)

Nelze však nabýti všech pojmů methodou analyticko-induktivní, protože katechismus obsahuje i články pozitivní čili kladné, dogmatické, které na základě názorů a biblických příběhů nelze objasnit. V případě tom bráti jest se methodou syntetickou.

Jako analyse svůj základ má na logické abstrakci, tak synthese spočívá na logickém omezování pojmu, determinaci, kde žáci vedeni jsou k tomu, by ku některému pojmu již známému znaky přidávali. Na základě dětem známého pojmu »bytosť« objasníme pojem ducha, když děti vedeme, by ku známému jim již pojmu »bytosť« přidaly znaky »živá, nesmrtelná, která má rozum a vůli a jest bez těla.« Tímto způsobem objasníme otázku 69. stf. katechismu: »Co jsou andělé?« Andělé jsou pouzí duchové, kteří mají rozum a vůli, ale těla nemají.

Pojmy, kterých žáci touto cestou nabývají, jsou složitější, než znaky, z kterých se skládají. Kdykoliv tudíž postupujeme od abstraktního ku konkrétnímu, od jednoduššího k složitějšímu, od obecného k zvláštnímu, (bytosť-duch, duch-anděl, svátost-křest) učíme methodou syntetickou.

Z toho patrně, že methoda ta jest pravým opakem methody analytické. Avšak i tu jest přihlížeti ku stanovisku žáků, nikoliv učitele, který uče, znaky pojmu rozkládá, pojem analyzuje, ale žáci z jednotlivých znaků teprve skládají pojem, kterého dosud neměli, aneb který byl snad nejasným nebo neúplným.

Opakem indukce jest dedukce, kterouž vyvozuje se z obecného pojmu, pravidla neb z náboženské poučky, co v jejich rozsahu jest obsaženo. Tak na př.

na vyšším stupni (6., 7. a 8. školním r.) při otázce 139. velk. katechismu: »Co jest zázrak?« »Zázrak je mimořádný skutek, který nemůže býti vykonán žádnou silou přirozenou, nýbrž toliko všemohoucností Boží«, vyvodí se, že jednotlivé divy, které činili proroci, Ježíš Kristus a apoštolové, byly skutečnými zázraky.

Za původce metody synthetické považuje se sv. Cyrill Jerusalemský (* asi r. 315, † 386). Sepsal 29 katechesí, z nichž 23 se zachovalo; 18 bylo určeno pro katechumeny, kteří křest sv. přijati si žádali, pro věřící bylo ostatních pět, které obsahovaly tak zvaná tajemství víry (arcani disciplina) a pojednávají o nejsvětější svátosti oltářní, o bířmování, mši sv. a jiných důležitých výkonech bohoslužebných.

Svatý Cyrill bere se jiným postupem než sv. Augustin; vykládá apoštolské vyznání víry, formuluje příslušné pojmy dle jednotlivých článků víry. Z této příčiny dlužno jej považovati za otce metody synthetické (syntheticko-deduktivní, katecheticko-biblické, cesta dogmatická).

Kterak budeme tedy náboženství vyučovati? Kterou cestou budeme se bráti? Především taž se učitel, než vyučovati počneš: »Na kterém stupni budu učiti?« a: »Čemu budu učiti?«

Začátkem a východištěm náboženské učby budiž biblický dějepis. Jako mléko, poněvadž jest snadno záživné, bývá první a nejpřirozenější potravou dítěte, a teprve později se mu dávají pokrmy pevnější a u větším množství, tak i pro žactvo obzvláště stupně nižšího (1., 2. a 3. školního roku) jest biblický dějepis nejvhodnější potravou duševní. Taková průprava vyhovuje nejen povaze křesť. náboženství, které jest náboženstvím zjeveným a tudíž na historických událostech spočívá, ale i přirozenosti dětské, poněvadž zákony, jimiž řídí se duch lidský, vyžadují, aby vycházelo se od názoru k pojmu, od konkrétního k abstraktnímu, od známého k neznámému, a nikoliv naopak. Všeobecné abstraktní pravdy katechismu by učení na tom stupni nejen stěžovaly a znechůvaly, ale ani pozornosti, ani zájmu neprobouzely a výsledku trvalého neměly, neboť »litera zabíjí, ale duch oživuje.«

V předepsaných katechismech jsou v popředí jednotlivých částí a oddělení všeobecné poučky, náboženské pojmy a výměry, které se potom řadou otázek a odpovědí rozbírají a biblickými příběhy dokládají; ale to nevádí, aby učitel, probíraje učivo, bral se směrem opačným, cestou analytickou. Vycházej tudíž z pravidla, kde látka učebná to připouští, od biblického dějepisu. Z jednotlivých biblických příběhů vyvozuj náboženské pravdy, náležitě odůvodňuj a patřičná naučení připojuj. (Methoda analyticko-induktivní.) Postup ten týká se hlavně stupně nižšího (2. a 3. škol. r.), kde děti mají v rukou již malý katechismus, a stupně středního (4. a 5. škol. r.), kde užívá žactvo katechismu středního.

Probírá-li však učitel věci, které na základě biblického dějepisu nelze vysvětliti, jako jsou některé články historické, věroučné a pozitivní, krátce při učebné látce, na kterou žactvo nemůže nazírati, jakož i při zkoušení a opakování, užij metody synthetické. (Methoda syntheticko-deduktivní.)

Methody té z pravidla užije se i na stupni vyšším (6., 7. a 8. šk. r.), protože žáci mají nejen potřebné vědomosti biblického dějepisu, ale i rozumová činnost jejich jest vyvinutější. Učitel počne vyučování obyčejně otázkami katechismu, jednotlivé odpovědi, které žáci poznali částečně již na středním stupni, vyloží, dokáže, biblickými příběhy doloží a připojí vhodné naučení.

Ale nestačí, abys příběhy ty jenom uváděl, ale třeba vytknout i nejdůležitější momenty děje, kterými se vysvětluje náboženská pravda, a na ně žáky zvláště

upozorniti. Na př. otázka 54. vel. katechismu »Co znamená: Bůh jest nejvyšší spravedlivý?« Vyloživše, že »Bůh dobré odměňuje a zlé trestá, jak kdo zasluhuje«, užijeme těchto dětem známých příběhů: »Potopa světa«, »Zkáza Sodomy a Gomorrhya«, »Bohatec a chudý Lazar«, a vytkneme, jak Bůh na osobách v příbězích těch uvedených odměnil dobré a trestal zlé. Při otázce 774. téhož katechismu: »Co jest pýcha?« vysvětlíme, v čem pýcha záleží a co z ní pochodí, a upozorníme na hlavní znaky a následky pýchy, vysvitající z biblických příběhů: »Pád prvích andělů«, »Farao« (Strašlivé zázraky v Egyptě), »Fariseus a publikán.«

Učitel může tu i nové doklady uváděti a učivo vhodným zařadováním látky příbuzné přiměřeně rozšiřovati (koncentrace učiva). Na př. když jsme při otázce 456. velkého katechismu: »Co jest lhátí?« »Lhátí jest vědomě jinak mluvit, než jak myslíme,« pojem lži konkrétními případy doložili, dodáme, že může býti žertovnou, služebnou, z nouze, i zlomyslnou a j.

Která z obou method jest přiměřenější, o tom se církev svatá nikde nevyjádřila. Při náboženském vyučování budou se obě metody sdružovati a doplňovati, jak toho povaha učiva, stanovisko žáků a potřeba vyžaduje; a svědčí jen o dovednosti učitelově, dovede-li snadno z jedné do druhé přecházeti a obě náležitě spojovati.

Ku konci podotýkáme, že různost pojmenování method svůj původ má v tom, že někteří methodikové staví se na stanovisko učitele, jiní na stanovisko žáků. *Ale trváme na tom, že jediné stanovisko žáků jest správným.* Rozbírání-li (abstrahuje) učitel se žáky na konkrétním případě znaky pojmu neb poučky, jest to analyse, ačkoliv žák po náležitém rozboru sám snad znaky v celek spojití dovede. Ale důležitější jest přece předcházející rozbor, než složení znaků vyanalysovaných (abstrahovaných), neboť *jen rozbořem samým se věc objasňuje.* Jak velké nesnáze působí žákům *nesnadné definice a suchopárné, scholastické poučky katechismu, jest nám všem s dostatek známo.* Ale byla-li věc náležitě názorem objasněna, v paměti trvale utkví; kdežto definice se brzo zapomíná.

Rozkládá-li učitel bez konkrétního případu sám pojem neb poučku ve znaky, duši dítěte se znak ke znaku teprve skládá, pojem tvoří aneb objasňuje, je-li neúplným; a to jest synthese.

Kež tyto řádky přispějí k vyřízení věci a k ustálení názvu »analyse«, »synthese«, kež v tom směru stane se brzy žádoucí náprava! Vyučování katechismu se tím nemálo usnadní a naší mládeži přinese hojného ovoce.*)

Národní školství v Čechách v roce 1902—1903.

(Dokončení.)

Na národních školách působí 17.148 osob učitelských s vysvědčením učitelské způsobilosti, z nichž 15.182 (9031 českých a 6151 německých) ustanoveno bylo definitivně, 1966 (1321 českých a 645 německých) zatímě.

Stálých katechetů, ustanovených úřady školními, působilo 390 (245 na českých a 145 na německých školách), ustanovených úřady církevními 3488 (2088 na českých a 1400 na německých školách).

*) Srovnej staf »Analyse či synthese« od prof. Em. Žáka. »Vychovatel« r. XVII. str. 180. (Pozn. spisov.)

Ze služebních příčin přeložila zemská školní rada 24 osoby definitivně, totiž v 11 školách českých a v 13 německých. Takové přeložení bylo vykonáno jen v nejnaléhavějších případech, aby se ušetřilo poplatků na stěhování, jak zemský výbor žádal.

Nezkoušených výpomocných sil bylo 120. Systemisovaných míst, jež pro nedostatek osob učitelských nebyly obsazeny, bylo 36, všech neobsazených míst je 135 (r. 1901—2 celkem 160). Definitivně ustanovených industriálních učitelek bylo 763 (v českých okresích 306, v německých 457).

Zpráva konstatuje, že učitelstvo z převelké části se snažilo, aby dostalo úkolu národní školy, vytčenému v říšském zákoně školním, aby nejen vyučovalo, nýbrž také vychovávalo k mravnosti a zbožnosti. To asi sotva se shoduje s pravým stavem věcí, když učitelstvo samo ve svých orgánech přiznává, že 90% učitelstva nevěří v Boha. Jak taková zbožnost vypadá ve výchově školní, když učitel sám jest neznaboh, lze snadno uhadnouti. Učitelské orgány stále čím dále, tím důrazněji útočí na náboženství, aby bylo odstraněno ze školy, a nejvyšší zemský školní úřad dává učitelstvu pochvalu, že si řádně v té věci vede. Bylo by zajisté potěšujícím zjevem, kdyby tomu vskutku tak bylo. Pak by se ukázalo, že učitelské listy dravé a štvavé nemají ani u zorganizovaných vážnosti, ať nemluvíme o nezorganizovaných. Bylo by také na čase, aby rozvážní učitelé se ozvali proti nekolegiálnímu terrorismu některých učitelských orgánů, které místo výchovné práce pranýřují nevinné lidi, kteří vychovávají dítky v duchu zákona.

Jako jiná leta konstatuje zpráva, že světské učitelstvo také s duchovenstvem ve škole zaměstnaným žilo svorně až na skrovné výminky. To ovšem možno pověděti dle úředních zpráv. Dle soukromých sdělení tomu tak všude není, ač by si toho bylo všude přáti v zájmu školství samého, a to tím více, že mládež zvláště ve větších městech mimo školu druhdy se chová nedůstojně a i ve škole porušuje kázeň. Shoda učitelstva a duchovenstva proto bude blahodárně působiti na vliv žactva beze všeho ohledu na křik různých orgánů.

Ovšem nemožno se diviti výstřelkům některých učitelů proti duchovním kolegům, když sami mezi sebou nedovedou svorně žiti. Zpráva v té věci mluví ostře a káravě: »S potěšením zaznamenáváme, že mezi učitelstvem českým a německým byl poměr přátelský, jenž zvláště u vymáhání prospěchů stavovských a hájení společných zájmů se osvědčil. Litovati jest však, že podobný potěšitelný zjev nebylo lze znamenati v učitelstvu téže národnosti; tu zápaseno mezi jednotlivými stranami a mezi učitelstvem škol obecných a měšťanských prudkostí, které schvalovati nelze, a důvody, které nezřídka postrádaly věcného podkladu.«

Ejhle, učitelstvu království českého dostalo se citelného pokárání z kompetentního místa představeného úřadu, který podobné jednání nelibě nese. Nepamatujeme se, že by podobná ostrá slova byla vržena mezi zápasící tábory; spíše přičítáme tento úkaz novému členu zemské školní rady, který jako zemský inspektor má na starosti obecné školství české. Patrně týká se tato výtka českého učitelstva, poněvadž německé žije celkem mezi sebou alespoň v míru.

K tomu podotýkáme, že by bylo potřebí, stejně rozhodně vysloviti se proti rušitelům míru mezi světskými a duchovními učiteli, aby nebyl rušen utěšený rozvoj výchovy. O odklizení sporu mezi učitelstvem stará se také univ. professor dr. Fr. Drtina, ale zdá se, že jeho práci v té věci se nedaří valně, když bylo nutno dáti podobným rušitelům míru veřejnou důtku úřední.

Také výmluvný je výraz, že jinak chování učitelstva bylo »z největší části důstojné« a tresty disciplinární byly uloženy 33 osobám učitelským (34 v roce 1901—2). Menší přestupky pokáraly okresní školní rady ve 100 případech (v roce předešlém v 95), nebo písemnými domluvami. V 56 školních okresích nevysloven vůbec žádný trest. Naproti tomu byly vynikající výkony školní uznány okr. škol. radami v 384 případech (loni 132), zemskou školní radou u 17 českých a 6 německých učitelův a učitelek.

Ústavů ku vzdělání učitelů bylo 26, a to 14 českých, 12 německých; z nich jest 18 veřejných.

Náklad na školství činil 36,627.651 K 68 h, zvýšil se proti loňsku o 1,187.007 K 50 h. Bylo by záhodno, aby velký náklad, který království naše platí na školství, bylo také korunováno skvělým výsledkem v prospěchu a výchově! *Fr. Hanuš.*

FEUILLETON.

Výchova

předkřesťanská a křesťanská.*)

(Podává *Alex. Pricha.*)

(Dokončení.)

Největších téměř zásluh o výchování a vyučování vůbec získal si řád benediktinský. Benediktini (ve svých klášterních školách, jež dělili na vnitřní, pro své chovance a vnější, pro širší okolí) nevyučovali jenom sedmeru svobodných umění: gramatice, rhetorice, dialektice, arithmetice, geometrii, astronomii a musicie, nýbrž jak ze spolehlivých pramenů se dovidáme (zvláště ze zápisů Valatrieda Strabona) i přírodovědě, lékařství, zeměpisu a dějepisu, ano i malířství a řezbářství. Z klášterních škol benediktinských, vycházeli nejen slavní duchovní, vynikající vědeckou učeností, nýbrž i učení vědátů a spisovatelé světští, ano i věhlasní státníci. Nejslavnějšími školami benediktinskými byly školy ve sv. Havlu ve Švýcařích (r. 613), v Rychnově blízko Kostnice (r. 728) a ve Fuldě v Hessensku (r. 741).

Dle vzoru klášterů mužských zakládány byly i kláštery ženské, které rovněž záhy se rozšířily. V nich řeholnice zabývaly se a vyučovaly nejen pracím ručním, nýbrž věnovaly se studiu věd a vyučování mládeže ženské. Dívky vycvičené v těchto klášterních věnovaly se pak velmi často samy též vyučování ženské mládeže ve své domovině, tak že již ve 13. století setkáváme se s učitelkami ve školách elementárních ano i na vesnicích. —

Velikých zásluh o školství získal si císař Karel Veliký, tak že za jeho vlády všechny školy, katedrální, farní i klášterní počaly zkvetati a mohutněti. A co říci máme o papežích? I protestantský dějepisec Müller praví: »Bez papežství byla by se stala Evropa snad mongolskou pouští.« Tak protestant o blahodárném vlivu papežství na civilisaci. A papežové také nikdy nezůstali pozadu, když jednalo se o vzdělanost a šíření její. Oni podporovali všemožně i zřizování škol a vzdělání školní. Papež Eugen II. nařídil r. 826: »Dovidáme se, že na některých místech není žádných učitelů, a že se vyučování zanedbává. Proto nařizujeme všem biskupům a jim podřízeným obcím farním, by ustanovili učitele, kteří by vyučovali ve čtení, svobodných uměních a ve pravdách víry.« Papež Innocenc III. povyšoval k vysokým hodnostem ty, kteří, jak praví: »děl se ve školách potili.«

Snahy po širším a hlubším vědění a vzdělání dospěly ku svému vrcholu zřízením škol vysokých, *universit*. A komu patří tu největší zásluha o zřízení těchto škol? Kdo je nejvíce podporoval, jich největší počet zřídil, skoro všechny zvláštními výsadami opatřil, kdo zřízení jich schvaloval a potvrzoval? Byla to církev katolická, byl to na prvním místě Řím. Papež Urban V. vydržoval na různých universitách 1000 studentů, papež Kliment VI. určil, aby každý klerik, který by studoval na universitě v Pise, požíval nepřetržitě všech důchodů, papež Sixtus IV. ustanovil, že universita v Pise smí vybírat ročně 1000 dukátů ze statků církevních. Ano péči a podporou papežů vznikaly a prospívaly školy vysoké, ústavy

pro pěstování a rozšiřování věd. (Viz Pohněk str. 89.)

Přidáváme ještě, že první učitelství, ústav pro vychování a vzdělání učitelů zřídil zbožný a učený kněz Jan Křt. de la Salle, jenž velikých zásluh o výchovu a vzdělání mládeže si získal.

A pohlédneme-li nyní ještě krátce do vlasti naší, shledáme, že s křesťanstvím položen i základ k vychování a vyučování školskému; vidíme, že čím více v Čechách křesťanství mohutnělo, tím více vzrůstalo a mohutnělo i školství, tak že před vypuknutím husitských válek měli jsme u nás nejen četně navštěvovanou universitu (roku 1408 bylo přes 30.000 studujících), nýbrž i školy klášterní, školu při kapitole na Vyšehradě, školy katedrální, školy městské a školy farní ve velkém již počtu. (Palacký ve svých »Dějínách« praví dle Balbína, že bylo tehdy v arcibiskupství Pražském vůbec 1914 far, jichž aspoň třetina také školami opatřena byla. Dějiny III. 49.)

K tomu jako vložku přidáváme část z krásné stati: »Arcibiskup Chlumčanský a jeho ceremonář Karel Vinařický,« kdež v části V. nadepsané: »První odborné školy v Čechách,« čteme: »Viš co, Karličku« — pravil jednoho dne arcibiskup — »máme... na 80.000 zl., a nevím co s nimi.« Na poradu byl pozván profesor kanonického práva — Helfert. Bylo rozhodnuto, aby těch 80.000 zl. rozděleno bylo ve dvě a za každých 40.000 zl., aby zřízena byla reálka. Ze společné úrady vyšlo, že má býti zřízena reální škola v Rakovníku s pobočnou hospodářskou školou. Druhá reální škola zřízena byla v Liberci s pobočnou kupeckou školou.« K tomu přidáno jest ve stati té: Dnes ovšem nelze dopátrati se, z čí hlavy myšlenka, zřizovati školy odborné, vyšla, ale faktum je, že vyšla z arcibiskupského paláce v Praze

a že o ní dohodly se tři hlavy: arcibiskupa, Čecha (kněze) Vinařického a Němce (též kněze) Helferta. — Tedy i myšlenka zřizovati školy odborné jest dítkem církve katolické.

Jaký rozruch stal se ve vychování, jaký nový život ve školství nastal nastoupením křesťanství! A jaký rozdíl vidíme tu mezi výchovou předkřesťanskou a křesťanskou! Tam vychování a vzdělání bylo z největší části údělem jen několika šťastných jednotlivců neb některého jen stavu, — zde vyučování a vzdělání dle slov Spasitelových: »Učte všechny národy,« stalo se majetkem všech, nikdo z něho se nevyklučuje. Tam vychovává jen jednostranně, — zde všestranně.

Ano, náboženství křesťanské a s důrazem pravíme: náboženství katolické a církev katolická (jak sekty nekatolické na vzdělání lidstva působily viz J. A. Zahma: »Věda a učenci katolíci str. 100 a násl.) starala se ve všech dobách a ve všech dílech světa o vyučování a vychování mládeže. Církev katolická byla nejen zakladatelkou a podporovatelkou škol, byla nejen pěstitelkou vychování školního, nýbrž církev působila jako učitelka a vychovatelka ve všech možných oborech lidského vědění a práce, ve všelikém umění a vědění, ona nadchla básníky, umělce, malíře, sochaře, stavitele, že vytvořili díla nesmrtelná. Církev katolická přemohla otroctví, stavěla ústavy dobročinné, nemocnice, choroobince, ústavy pro choromyslné, ano i školy a ústavy pro hluchoněmé, a knězem svým vymyslela i způsob, jak možno vychovávat a vyučovat i mládež hluchoněmou. (Abbé de l' Epée v Paříži.)

Může tedy církev katolická s uspokojením hleděti na svou minulost a může směle říci každému národu i jednotlivci: »Kdo jste vykonal pro osvětu lidstva tolik, co já?«

SMĚS.

Úmrtí. Dne 5. června zemřel v Petrovicích u Klatov po delší trapné chorobě zasloužilý katecheta na dívčích školách vinohradských Theodor Chvála ve stáří 35 let. Všichni, kdož blíže znali šlechetného kněze, jistě věnují mu vřelou vzpomínku i na modlitbách. Zvěčnělý byl hrovným učitelem mládeže, která jej milovala celou duší, zbožná

a tichá povaha činila jej milým každému tak tiše a zbožně, jak žil i zemřel v Pánu posílněn sv. svátostmi. — Pohřeb zesnulého konal se v Petrovicích za veliké účasti na hřbitov němčický. R. i. p.

Stihomamem povážlivého stupně trpí pan B. Ráz, autor článku o náboženském přesvědčení učitelstva v »Uč. Novinách«. Obrací se ke klerikální straně slovy, jichž Ježíš užil u Fariseích, řka: »Proč mne hledáte zamordovati?« Dobrý muž se vidí již ukřižována proto, že vyžvatlal pravdu, jejíž

rozhlášení ani jeden z příbuzných učitelských listů nepochválil. Nuž, může klidně spát. Lidé jeho druhu nekončí na kříži mučedníků, ale — v bláznici. — Má-li však ještě šťastnou chvíli, v níž rozum se mu vrací, pak ať uváží tolik: »Mám nábožensko-mravně vychovávat svěřenou mi katolickou mládež, jak jsem slíbil, a jak povinnost mi velí, a já nemohu tak činiti. Co mi zbývá? Nic, než zanechat úřadu, který takovou povinnost mi klade.« — To by byla vzácná přímota a odvaha. Taktó však přetvařuje se sám, provádí ono farisejství, proti němuž v pose velikého reformatora neustává horliti.

Instruktivní bezplatný kurs ku pěstování církevní hudby pořádan bude od 8. srpna večer do 12. srpna 1904 večer v Hradci Král. královéhradeckou diecéšní jednotou cyrilskou, přihlásí-li se dostatečný počet účastníků. Pro přednášky theoretické a praktická cvičení ve všech oborech církevní hudby získány síly odborné. — Bezplatné noclehy obdrží účastníci v biskupském Borromaeu. O stravu za mírné ceny bude v Adalbertinu postaráno. Přihlášky necht učiní se, pokud lze již nyní a nejdéle do 1. července 1904 u předsedy diec. jednoty cyrilské Dr. Jos. Mrštíka, arciděkana v Chrudimi, jenž interestům bližších zpráv podá. Prozatím se uvádí, že přednášky a cvičení konati se budou po 4 dny od 8 do 12 hod. dopol. a od 2 do 5 hodin odpoledne. Podrobný pořádek přednášek a cvičení sdělí se s účastníky na počátku kursu.

Jak evangelií vyučují dítky náboženství na obecných a měšťanských školách Pražských. Dostaly se nám do rukou pouhou náhodou poznámky evangelického žáka, z nichž vyjímáme: »Každý křesťan má věřiti, co Písmo předkládá a zaslubuje. První křesťané modlili se k Pánu Bohu a vzývali Krista a Ducha sv.; kázali evangelium v řeči srozumitelné — národní. Věřili, že hříchy jedině Bůh může odpouštět, že po tomto životě nastane život věčný a vedli život dle příkázání Božích. Svatých nezývali, soch a obrazů nedělali, ale sloužili Bohu v duchu a v pravdě. První křesťané Marii, matce Kristově, žádné zvláštní pocty neprokazovali, žádné božské úcty nepřipisovali, k ní se nemodlili, a také, že by zázraky činila, nikdy nevěřili. Nevzývali ani andělů, žádné moci a cti jim nepřipisovali, nýbrž všecko přijímali pouze z rukou Božích. —

Pravé, čisté učení křesťanské trvalo a šířilo se v prvých 3. stoletích. Porušování

církev křesťanská nastalo ve 4. století, když císař Konstantin Veliký stal se křesťanem. Dvořané, úředníci, vojenští hodnostáři a čelnější obyvatelé stali se křesťany k vůli císaři, bez přesvědčení, ve skutečnosti ale zachovávali smýšlení pohanské. Církev neměla dosti moci, aby je poučila, obrátila k Bohu a mučedníkům, a tak nastalo ve 4. a 5. stol. vzývání svatých. Další porušení církve nastalo učením o očištění; tento povstal v 6. století; Písmo o takovém místě nic neví.

Porušení církve očištěm zaleží v tom, že lidé domnívajíce se, že jim' po smrti ještě bude spomoženo, na zemi Pána Boha se nebojí a špatnosti se oddávají a jí tropí. Později nastalo uctívání ostatků a lidé se domnívali, že tím si nebe zaslouží.

Církev se postavila proti Písmu, když zapověděla duchovním život rodinný. A sice proto, aby kněží, jsouce bez rodin, tím plněji papeže poslouchali. O Petru apoštolu píše Pavel, že byl ženat a o duchovních vůbec, že mají o své děti pečovati a je vychovávatí.

Po tolerančním patentu r. 1781 tázání jsouce, ku kterému vyznání patří (mělo být jen helvet. a augsp.), títo zpravidla odpovíděli: My chceme být náboženství Beránkova, chceme být Husity, chceme být českými bratry; to ale nebylo povoleno, musili být tedy helvety neb augšpurského vyznání.«

Tato ukázka má být vyučováním náboženským? To jest rozněcování záští a nenávisť proti katolickému náboženství již ve škole. Rabín židovský vyučuje svým záasadám náboženským a nikde nerozněcující útlé srdce dítek k zášti proti jinému náboženství. Jen ať si evangelií učí pěkně článkům své víry a naši věrouku nechají na pokoji a tak, jako my, aspoň před dětmi jejich víru nešetrným způsobem nerozebíráme a nezlehčujeme.

♦ ♦ LITERATURA. ♦ ♦

»Causeries françaises,« francouzského besedníku, jenž vychází redakci prof. Jos. Kubína v Jičíně, vyšlo právě II. ročníku číslo 9. a 10. List tento, jenž u nás s patrným prospěchem hovní studiu jazyka franc., stává se pilnou snahou redakce čím dále tím více pramenem svěží zábavy a hbitého i praktického poučení všech, kdo u nás jazyk francouzský pěstují. Proto lze jej doporučiti co nejvřeleji těm, kdo u nás uchylovali se dosud k pomůckám k im, zvláště německým. Po této stránce jest význam »Causeries françaises« zajisté značný, i zaslouhují všeobecné podpory. Ročník III. počne vycházeti po prázdninách v 10 ročních číslech po 30 h.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajů německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a nofrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, gym. professoru na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky Josef Flekáček, Hd. učitel v Žižkově u Prahy č. 776; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Fr. Zundálek, katecheta v Praze-Bubnech.

Základové vědecké paedagogiky. — Vážné slovo v čas — Kterak Pestalozzi smýšlel o náboženství při vychovávání. — Předměty a modely biblických starozitností. — Feuilleton: Slavnostní řeč při jubileu řídicího učitele p. Jos. Babora. — Směs. — Literatura. Zaslána: Katolickému lidu v Čechách! a Přípravka pro střední školy.

Základové „vědecké“ paedagogiky.

Píše prof. FRANT. HORÁČEK.

(Pokračování.)

Moderní *paedagogika neodvislá* jedná jako Esau, který za ryšavou krmí prodal své prvorozenství. Spustivši se velkolepého, ideálního hlediska, kterým veleduchové Plato, Aristoteles, sv. Tomáš Akv. a j. každému po pravdě upřímně toužícímu duchu ukázali cestu, hlediska, které zvláště *Zjevení Ježíše Krista* pro lidstvo, krví Spasitelovou vykoupené, bylo vyměřilo, odvrátila se moderní paedagogika od pramenů vody živé, kopajíc sobě cisterny na vlastní vrub. Ale jednoho při tom zapomíná; že totiž lid, který vychovává, z cisteren těchto pítí nebude. Co však může prospěti učitel, který přetřhal pásky, které ho vízí k lidu?

»Vážnost doby zajisté žádá, abychom se rozpomenuli na to, co nás nejhlouběji a nejnivněji pojí s lidmi. Páskou touto však může býti pouze taková víra, taková moudrost, takový názor světový, v kterém duchu přísné vědy najde útulek svůj rovněž, jako neumělý, zdravý rozum lidský,« dí *Dr. Willmann* ve svém znamenitém dile o ideálním názoru světovém. Slovy těmi ostatně jen parafrazoval slovatný učenec známý výrok *sv. Jeronýma*: »Písmo je řeka, ve které slonové kráčejí a jehňata plouou.«

Moderní paedagog toho však nedbá. Jde vlastní cestou, oslněn triumfy psychologických pokusů. Jako muška zářícím světlem přilákaná tak dleuho krouží kolem ohnivého středu, až si křídla spálí a zahyne, tak zdá se, že přemnoží z »moderních« učitelů naslouchají vábivému zpěvu monistických mistrů, jakými jsou Häckel, Preyer, Lindner, Spencer, kteří slibují adeptům svým hory doly vědecké moudrosti, jako onen mudrc předivný, kterého líčí Viktor Hugo ve svých »Contes du Rhin«:

»Jsem *Abu Taleb*, který našel kámen moudrosti. Slyším trávu růsti, vím, jak v tajemných slujích křišťály se vaří, dovedu amethysty barviti na červeno a z oblázků dělati diamanty. Zním bylinu, kterou se počistuje had, aby mohl

shoditi bělmo s očí svých, znám kamenky, které z kaledonských krajů přinášejí v zobáku vlašfovky, ano viděl jsem i tajemný nerost oetides, kterého užívá orel, trpící zácpou, aby se zhostil svého neduhu. Toto všechno znám a mnoho jiného. Staň se mým synem! My budeme se hrabatí v drahokamech a jísti — kořínky bylin lesních!« — — —

Pro domo. Nejmenovaný dopisovatel »Českého Učitele«*) zle se na mne obořil, že jsem nazval směr monistický »materialismem v rukavičkách.« Spílá mi »scholastiků-klerikálů«, kterého prý nade vše pálí pozitivní metoda moderní paedagogiky, jež ovšem (!) zcela správně prý nezná nijakého ohledu ani autority. Její konkrétnost a skromnost v nárocích jest prý klerikálům proti srsti. Její jistota (sic!) a odstraňování »falešných pravd« dogmatických jest pro mne »nesnášlivostí a doktrinářstvím«. Ale právě dogmaticčnost a doktrinářství vědecky nezaložené, ovšem bezpodstatnou (!) autoritou opírané, jsou prý dávno seznané vady paedagogiky staré, které bránily dlouho, aby paedagogika nedostala se na cestu vědeckou. Ano lpění na hroudě, na té půdě, která nám k praktickému životu a ke spásě v úděl dána, lpění na vezdejším životě, aby byl spolehlivý a dobrý — to je prý zdravý a velký náš cíl!« —

Je v tom sice mnoho bombastického nesmyslu, ale tendence je patrná. Proti výtce »scholasticko-klerikální« hájíti se nebudeme. Patrně útočník buď nezná, buď zneuznává dějin filosofie, — jinak by nemluvil o scholastice s takým opovržením. Ať si přečte pojednání berlínského prof. *Dillthey-e*, nedávno zemřelého, který *scholastické* metodě přičítá zásluhu, že vytříbila a vybrousila aparát myšlení do té míry, až se stal schopným pro výmoženosti metody induktivní. *Prof. Ihering*, prostudovav sv. *Tomáše Akv.*, prohlásil, že, kdyby díla téhož byl znal dříve, do psaní svého právníckého spisu by se byl ani nepustil.**)

Filosofie scholastická formálně následovala jen *Aristotela*, největšího duševního velikána starověku, jehož ontologie platí až podnes, a jehož filosofii Dr. Stein, výtečný prof. university Bernské, nedávno velebil jako filosofii zlaté cesty střední. Kdo o těchto věcech pohrdlivě mluví, dokazuje buď nevědomest, buď tendenční zlobu; v každém případě však škodí nejvíce sám sobě u lidí, kteří jsou duchem a srdcem vzdělanějšími nad něho.

A ještě něco. Spisovatel této stati, který na 30 let je činným jako učitel a vychovatel a drahně let působí v oboru písemnictví vychovatelského, až dosud přes všechny příkopy a palisády, které trčí mezi jeho stanoviskem a táborem odpůrců, nikdy si nedovolil půtku věcnou zavléci na kolbiště osobní, jsa pevně o tom přesvědčen, že každý gentleman ctí přesvědčení gentlemana druhého, byť i bylo protichůdným mínění jeho vlastního. Tak aspoň vyžaduje dobrý rytířský mrav a obyčej.

Bohužel, že Anonymus ve své neodvislosti od »každého ohledu a autority« — kterouž vlastnost patrně si zvláště chválí na moderní paedagogice — ve své polemice stal se náramně osobním. Přezdívá, aneb spíše spílá mi »přepjatých scholastiků a klerikálů« kterého prý nade vše pálí pozitivní metoda moderní

*) Čís. 9. t. r.

**) Protestant *Wolff* byl filosofii sv. Tomáše tak nadšen, že soustavu svoji po onom jednoduše kopíroval. Srov. *Willmannovy*: »Geschichte des Idealismus«, str. 78.

paedagogiky, jež zcela správně nezná nijakého ohledu ani autority.« — Těžko věru říci, kolik z této spleti insinuačí dlužno přičísti na vrub bezmyšlenkové frásovitosti a kolik na účet vědomé tendence!

Proč by mne na př. »pálila« pozitivní metoda paedagogická? Snad proto, že by skytala ryzí, vědeckou *pravdu*? Nuže, ptáme se, kdo dal panu Anonymovi právo, podezřívati mne z nepřátelství proti *dokázané pravdě*? Je snad s to uvésti z této mé stati i jediný fakt, který by neodpovídal skutečnosti, neb jediné sofisma, neb i jediné podceňování opravdových vymožeností experimentální paedagogiky? Podle všeho je pan Anonymus toho mínění, že »klerikál« ani jinak nemůže, než hřešiti proti Duchu svatému, a že *musí* poznané pravdě odpirati. Toť ovšem velkolepý názor o bližních, kteří dovolují sobě býti jiného mínění, než pan Anonymus! Ejhle, to je to pravé *doktrinářství*, to je ten *dogmatismus*, který neuznává jiné autority, kromě svého svrchovaného »Já«. Nuže, moje »Já« má totéž právo jako páně Anonymovo, a právem ve jménu této autority mohl bych — kdybych chtěl býti zlomyslným — říci, že pana Anonyma páli nade vše moje *objektivní kritika moderní paedagogiky*, jelikož on jako *positivista* nemůže ani ke pravdě chovati se jinak než nepřátelsky. Pryč s puškou, která dovede střílet zpět! —

Pan Anonymus poněkud ukvapeně dí, že moderní paedagogika nezná nižádné autority. To by bylo ovšem velmi povážlivé stanovisko, a také tomu nechceme ani věřiti. Neboť, proč pak by se jinak vědecká paedagogika pachtila za tou vidinou, aby experimentálně objevila *vznik představy o autoritě*? (Dokončení.)

Vážné slovo v čas.

(Dokončení.)

Realisté, či jak si sami říkají: »lidová strana« (patrně z toho důvodu, že lid naprosto mezi jich řady dosud nenáleží) nejvíce na ten čas učitelstvo si předcházejí. Vlichocují se v jeho přízeň z téhož důvodu, jako kdysi činili to Mladocéjci. Vidí v učitelstvu výborný politický apparát agitační. Proto, posuzuje řečený výnos praesidia zemské rady školní, »*Přehled*« hned mluví »o horlivé snaze učitelských časopisů, vymaniti učitelstvo z područí klerikálního a zjednati mu úctu a vážnost občanstva.« A tato snaha setkala se — jaké to nepochopení vznešených cílů! — u nejvyššího úřadu zemského s nesouhlasem.

Jaké to oslepující vlichocování se »*Přehledu*«, neprozíravým čtenářům! Jak mohou časopisy učitelské zjednávatí učitelstvu úctu a vážnost občanstva, když jsouce listy stavovskými, do rukou lidu vůbec nepřicházejí! Učitel v osadě získává si úctu a vážnost občanstva jedinou cestou, touže cestou jako kněz: svým horlivým působením ve svém vychovatelském povolání. A že by dnešní kněžstvo, jež nebylo většinou ani svědkem doby, kdy národní školství bylo v rukou církevních, představovalo si shodu s učitelstvem tak, »že učitelstvo musí konati kněžím služby varhanické,« jest čirou nepravdou, přičítáním názorů, jež kněžstvo vůči učitelstvu nemá. To ví »*Přehled*« zajisté dobře. Ale to mu nevadí, aby si zcela nerealisticky vedl, přičítaje kněžstvu úmysly, jichž ono nemá.

»*Český Učitel*« ve svém čísle ze dne 8. června ještě důkladněji provázel výnos zemské školní rady. Zprvu sice dí, že již dávno očekával toto »vítězství strany klerikální,« a to ve formě ostřejší, ale v další své úvaze tváří se zcela

překvapeným. Aspoň rozhorlenost jeho tomu nasvědčuje. Praví: »Výnosem c. k. zemské školní rady nezmění se podstatně nic, především nezmění se nic na dosavadním postupu našem. Jsme tolik povinni kulturnímu prospěchu svěřené nám školy a kulturnímu prospěchu svého národa, že již dovedeme snést, budeme-li na svém postupu zdržováni, omezováni. Řady učitelstva dělily se a dělit se budou na dlouho ještě na dvě polovice: Na jedné straně stojí dobrovolní a bezvolní poddaní dnešního systému, jak nám je vychoval svými disciplinárními řady a svým rezkčním duchem; na druhé samostatní inteligenti, s tou vůlí a energií, aby pro ně neplatilo nic, co ztročuje a ponižuje ducha.«

Jak sebevědomě tu hází se slovem: kulturní prospěch národa, intelligence a podob.! To je přece jasno, že »Český Učitel« má na kulturu i inteligenci patent! U nás vládne jen samá reakce, snaha »ztročovati a ponižovati ducha«! Výnos zemské školní rady staví prý učitelstvo před alternativu: »sehneš šiji, nebo vzdáš se kostelníčení a tak staví ho před zkoušku jeho stavovského sebevědomí.« Kdo toto z výnosu nejvyššího školního úřadu v zemi vyčetl, ten již věru vidí trávu růsti! »*Posel z Budče*« ve svém čísle 39. poznamenává, že v řečeném výnose pouze se dí, »že učitel smí řídití kůr, jestli to školnímu zaměstnání nepřekáží a že školní inspektoři mají čísti učitelské listy.« Nu myslíme, že snad přece něco více v řečeném výnose se praví, ale útok na svobodu ducha učitelstva přece v něm nikterak není. Ovšem pokud ono již vypovědělo boj výchově mládeže, založené na jeho náboženství. potud ovšem je svoboda jeho kulturních snah v tom omezována.

Zmínka o »nábožensko-mravní výchově, shodě mezi učiteli duchovními a světskými« a podobné obraty stylistické mají — dle »Českého učitele« — zakrytí pravý účel výnosu: »zachraňovati církevnímu obřadnictví spolehlivé a laciné posluhy a udržovati učitelstvo v stálém područí kněžstva.« — Nikoli, pánové, pravý účel výnosu jest jasný a nic v něm není zakryto. Ale vy mluvíte o náboženství, jehož prý si vážíte, zakrýváte své vlastní cíle. Nedávny článek váš o různých náboženstvích neměl jiný účel, než uvéstí v opovržení každé náboženské vyznání. *Mluvíte o tom, že si náboženství vážíte. Ale ukažte, probůh, kde ve svém jednání to ukazujete, anebo který váš článek stavovského orgánu o náboženství s úctou mluvil?*

Známe vaši výmluvu. Číníte rozdíl mezi »čistým náboženstvím« a církevním obřadnictvím. Jen tomuto prý vypovídáte boj, onoho si — ač jsme toho ještě u vás neznamenalí — vysoko vážíte. Vzpomínám při tom, co kdys zesnulý ředitel paedagogia Lepař mi vyprávěl: Hledati čisté náboženství bez dogmat a obřadnictví je tolik, jako hledati čiré víno, jež nemá zcela žádného vlastního svého znaku. Dejme tomu, že byste vstoupili do vinárny a žádali sklenku vína. Sklepník vyjmenuje řadu vín, z nichž může posloužiti: mělnické, rýnské, rakouské, uherské atd. Vy však byste řekli: Nikoli, nechci ani to, ani ono, chci čisté víno, ani mělnické, ani rýnské, rakouské neb uherské.« — Takové se nikde nerodí, jako nerodí se člověk bez svých individuálních znaků. A tak je také s náboženstvím. Každé ze svých základů vývojem — který všude jinde vidíte a uznáváte, ale na poli náboženském jste přímo proti němu — vytvořilo svá dogmata a své obřady. V nich jest vtělen jeho duch. To byste již mohli chápati, když nechcete chápati podstatu zjeveného náboženství křesfanského a jeho dějinný vývoj v katolické církvi. Ale že tak nečiníte, proto každý váš útok proti církvi máme za útok proti

náboženství, a vaše hra se slovy: náboženství a církev jest pouhé fixlování, jemuž buď sami nerozumíte, aneb rozumějíte, chcete jí jen klamati ty, kdož nechápu.

Tolik jen mimochodem. V jednom však s »Českým Učitelem« souhlasíme. Právě mezi jiným: »Budeme na stráži, bedlivost naše zostřena bude měrou několika násobnou, jak výnos onen prováděti se bude. *Pro nás zůstane půda zákona a povinnost přesně a svědomitě ve škole vykonávaná pevnou oporou, pevnou operační základnou naší činnosti.* Na této půdě hledíme vstříc budoucnosti s klidem a s nadějí, že naše dobrá věc zvítězí.«

To jest to pravé, oč se jedná. Půda zákona a povinnost přesně a svědomitě ve škole vykonávaná. I my nepřejeme si více, než aby i s naší strany tak se dalo. K tomuto vašemu slovu nemůžeme přičinit více, než ono prosté, ale upřímné: »Dejž to nebeský Pán Bůh!«

Kterak Pestalozzi smýšlel o náboženství při vychovávání.

(Přednesl 14. srpna 1903 ve valné schůzi spolku katolických učitelů

Jos. Šauer z Augenburgu, c. k. školní rada.)

(Pokračování.)

Vánoční řeč 1810. Proč pobízí dnešní den k radosti? Tisíc let a skoro ještě jednou tisíc let uplynulo od té doby, kdy v této chvíli vždycky se radovalo. Není-li však radost této doby právě proto nyní bezvýznamná, že jest tak stará; a nemáme-li snad jen pouhou skořáčku a lesk její posvátné podstaty? Pak bych nechtěl jí se účastniti, pak bych nechtěl se radovati, pak chtěl bych truchliti v této chvíli staré radosti. Táže se: Tato stará radost co bývala? Ohlížím se po tom, co nyní jest, a pak opět se táží: Co nyní jest? Slyšal jsem od předků a dílem ještě sám viděl: Svatá byla člověku noc, která nebyla rovna žádné noci pozemské. Den největší radosti pozemské nebyl ani jejím stínem. Vyroční dny vysvobození země z poroby, výroční dny svobody nebylo lze k ní přirovnati. Byla to veskrze noc nebeská, noc nebeských radostí. V jejich tichých, Bohu zasvěcených služebných výkonech zaznívala slova: *Sláva budiž Bohu na výsostech, pokoj na zemi lidem dobré vůle!* Když pak ještě andělé se jakoby nad hlavami lidskými v hodině té shromáždili a Boha velebili, že Spasitel světa se narodil — jaká to byla noc o vánocích! Země byla radostí tou proměněna v nebe. Radostí tou byl Bůh na výsosti oslavován, pokoj byl na zemi, a radostí tou lidé projevovali blaženou mysl.

Radost vánoční byla všeobecná, byla to radost lidského pokolení a ona jí byla, ježto byla radostí nejen lidskosti, nýbrž i božskosti v člověku.

Ó kéž by Ježíš Kristus v duchu a teď se zjevil! Ach kéž bychom byli jako dítky křesťanské, jimž neviditelná láska Boží v Jezulátku se zjevuje jako nevinné dítě, které jim podobou a tvarem se rovná, ale s nebe sestupujíc, radost jim činí a dary jim přináší. Kéž by radost této chvíle, kéž by radost z narození našeho Spasitele tak vysoko nás povznesla, že by Ježíš Kristus nám nyní objevil se jako viditelná láska Boží, jak za nás se obětuje a na smrt se vydává! Kéž bychom se radovali v šťastné chvíli jeho vtělení, že nám v té chvíli veliký dar své smrti na svět přinesl a na oltář božské lásky položil! On stal se od té chvíle knězem Páně, za nás obětovaným.

Přátelé, bratři, sestry! Modleme se: Ó, Bože, vrať nám je opět, ty krásné doby, kdy lidské pokolení se z Vykupitele, Ježíše Krista, z jeho narození opravdově radovalo. Vrať nám opět ty časy, kdy srdce lidská v té chvíli byla plna Duchu svatého, a jejich ruce plny lidských darů pro jejich bratry! Otče nebeský, ty nám je opět vrátiš, budeme-li je opět chtít. Jako kdysi jistý člověk se tázal Ježíše Krista: »Pane, co mám činiti, bych blaženosti došel?«, podobně chceme

se tázati sebe samých »Pane, co máme činiti, by naše vánoční radosti byly našemu ústavu k všeobecné radosti, jako tyto radosti jindy pokolení lidskému k všeobecné byly radosti?«)

O novém roce 1811. Vše nehnoucí v člověku jest zdrojem jeho pravé ceny, a vše hnoucí, vše nicotné, zrušitelné jest zdrojem všeho bezcenného, v němž on sám se snižuje.

Cokoliv má společného se všemi smyslnými bytostmi ve tvorstvu, nedává jeho lidskosti žádné ceny, nejméně však nároku na nesmrtnost. Hrdinský klid, jež společně má se lvem, chytrost s liškou, lstivost a obratnost s dravou kočkou nebo chceš-li s tigrem, smyslnost s opicí, uměleckou schopnost s bobrem, obratnost a píli s mravencem — to vše nedodává mu lidské ceny. Člověk jest jenom tím, co v něm jest čisté, božské, povznášející jeho ducha, jeho srdce a jeho umělost nad nároky smyslného a zvířeckého jeho života, jenom tím jest sám v sobě člověkem a nesmrtelným. Lidský rozum stává se jenom božskou láskou rozumem nesmrtelných bytostí. Lidská láska stává se jenom božským svým smyslem láskou nesmrtelných bytostí a lidská umělost stává se opět jen božským svým smyslem umělostí nesmrtelných bytostí.**)

O novém roce 1812. Od mladosti své hledal jsem dům, jenž by v duchu a v pravdě rovnal se tomu, v němž nyní žiji. Ale jakkoli jsem hledal, nenalezl jsem ani kamene, bych základy k němu položil; neměl jsem ani břevna na lešení, ani tašky na střechu; hynul jsem v pošelilém pachtění po lidské pomoci. Tu jsi se Ty nade mnou slítoval, Ty, jenž ubohého z prachu pozvedáš, Ty jsi se slítoval nade mnou, a můj dům padl z rukou Tvých do náruče mé, jako ranní rosa na žiznivé osení. Smím zajisté říci: Pane, propust nyní služebníka svého, odejmi mně tento dům, pokud to jest pomíjející známka, že jsi mně poželhal, neboť viděl jsem svatyni, nitro božského Tvého poželhání, a nechci nic více, a nechci, dome milovaný, pro tebe ani na okamžik pečovati o zítřek; ale patřiti chci na tebe v první této hodině nového roku, ježž ti Bůh požehnej, na lidský tvůj život a na vše povznášející a oblažující, jehož v tobě požívám.***)

(Pokračování.)

Předměty a modely biblických starožitností.

Napsal univ. prof. Dr. JAR. SEDLÁČEK.

(Pokračování.)

Nejjednodušší způsob pohřbívání jest v Palestině týž jako jest i u nás. Do nehluboké jámy v zemi vykopané *spustí se* mrtvola (bez rakve). Aby nebylo tělo zemí tlačeno, zapouštějí nad mrtvolou do stěn větší kameny, které tvoří nad tělem jakousi střechu neb klenbu. Křesťané kladou je tváří k východu, mohamedáné k jihu, totiž k Mekce. Křesťané dávají mrtvému pod hlavu znamení pokoje, olivovou větvičku. Hrob bývá nahoře kryt většími kameny, aby se do něho nedostala dravá zvěř. Takové hroby bývaly *bílery*, aby je každý z daleka viděl, a spolu aby se k nim poutníci jerusalemští nepřibližovali, by se snad neznečistili. Kristus Pán učinil zmínku o obilných hrobech, přirovnáváje k nim farisejské Isrality. (Mat. 23. 27.)

V některých dnech po pohřbu dostavují se přátelé do domu smutku, aby *požšíli* truchlíci. I k Martě a Marii tak přicházeli, když jim zemřel Lazar (Jan 11, 19). Tehdy říkávají: »Blaho tvé hlavě a tvým dětem. Všichni lidé umírají, jdeme stejnou cestou. Netruchli, Bůh to tak učinil.« Aneb: »Zajisté (od Boha) Božími jsme a k němu se zase vrátíme.« Mohamedáné bývají obyčejně klidnější

*) Einige meiner Reden an mein Haus (S. W. 13, 57 a d.) Viz: Vychovatel 1901 č. 1

**) Einige meiner Reden an mein Haus (S. W. 13, 75 a d.)

***) Einige meiner Reden an mein Haus (S. W. 13, 83).

mysli, poddávají se němě osudu. Čtyřicátého dne po pohřbu bohatších rozdávají někdy u hrobů něco jídla (vařenou pšenicí); mohamedané činívají tak každý čtvrtek.

Ač *Babyloňané* své zemřelé v některých dobách aspoň z části spalovali (podobně se to jeví i u Punů v Karthagu), přece obyčejem jim bylo *pochovávání* mrtvol. Mlékem, medem, olejem a solí hleděli mrtvolu před porušením uchovati; do hrobu jí dávali mnohé věci, i nádoby k pití, misky s jídlem. Každý si přál ve hrobě *odpočinku* a v nápisech vyslovovány hrozby těm, kteří by rušili pokoj pohřbeného. Jeremiáš (8, 1; i u Barucha 2, 24) předvídá, že »budou Babyloňští vyhazovati kosti židovských králů kněží a proroků z hrobů, a že je na slunci rozházejí«. Vidíme nyní, jak málo pokoje se tu babylonským a egyptským hrobům dopřává. Dříve je plenili, aby z nich vybrali drahocenné věci, nyní je otvírají, aby z nich vybrali všechny starožitnosti. Kostí, mumie králů jsou předmětem zkoumání, ale též i zvědavosti, vystaveny v museích.

Egyptanům bylo *srdce* člověka sídlem života. Chtěl-li mrtvý vstáti a znovu žíti, potřeboval k tomu ovšem srdce. Aby nemohlo srdce tělo opustiti, dávali do mumii umělá srdce, hnědé kaménky, neb obrázky nádoby, v níž se balsamované srdce chovalo, neb větší obrazy skarabeů, na nichž byla znamení život dávající.

Když spatřovali lidé ve svém klamu v předmětech přírody své bohy, když jim byla bohem skála, kámen, strom, věděli, kde jejich bůh přebývá a tam jej ctíli. Ctíli-li však boha nějakého, jehož si představovali sídlícího v nebesích neb ve hvězdách, tu ovšem mu nemohli postavit na zemi příbytek; ale vyhledávali vyšší místa, a na horách jej uctívající domnívali se, že jsou svému bohu blíže. Kananejští měli taková posvátná místa; a mnozí z Israelitů byli časem sváděni a svedeni, že vykonávali bohoslužebné obřady proti Božimu rozkazu na oněch výšinách.

Když si boha představovali jako člověka, následovalo z toho přirozeně, že mu připravovali na zemi nějaký příbytek, ať tu byl něčím zastoupen a představen nebo nebyl. Příbytku bylo třeba i proto, aby se tam věci k častější bohoslužbě nutné uschovaly, chránily a udržovaly. Jak v Assyrsku, tak v Egyptě býval obraz božstva umístěn v nejvýštnějším oddělení chrámu v nějaké skříni. V Egyptě stávala komnata božstva za sloupovou síní, v ní byl obraz boha, ženy jeho a dítky; tam stály též posvátné ložky, v nichž za zvláštních příležitostí boha vynášeli. Chrám egyptský mohl se zdáti Israeli důstojnou budovou pro božstvo. Když měli stavěti pravému Bohu stan a dům, udán jim byl onen způsob, jenž se jim již z Egypta zamlouval a líbil. V rozkazech svých bral Bůh ohled na zvyky a city lidu vyvoleného.

Ze semitských chrámů zachována nejlépe mekkánská kába. Bájí o ní, že pochází od Adama aneb aspoň od Abrahama a Ismaela, že ji i Šalamoun znal. Ve zdi krychlového stavení jest černý kámen, který poutníci zvláštním způsobem pozdravují. V dobách před Mohamedem bylo tam velké množství model, praví, že jich bylo 365, na každý den roku jedna. Model, původní vzor toho chrámu jest prý v nebesích. Jaká byla první svatyně Israelitů?

V naší sbírce jest dřevěný model *hebrejského svatostánku*, jenž byl Israelitům prvním domem Božím. Jakub jmenoval sice místo, kde se Bůh ve snách zjevil (Gen. 28. 19.) též Bethel, t. j. *dům Boží*, avšak tam nebylo zvláštní chrámové budovy; pouze kámen, který postavil Jakub a pomazal, naznačoval ono posvátné

místo. Svatostánek Hebreů byl stavěn dle rozkazů, které dal Hospodin Mojžíšovi; mohli bychom tedy říci, dle obrazu nebeského.

Pravil Bůh »Jakž já ukazuji tobě obraz stánku a obraz všech jeho nádob, tak uděláte to.« Tím není řečeno, že byl dán Mojžíšovi skutečný plán, dána mu byla spíše idea, obraz do jeho mysli, a dle ní on poroučel stavěti.

Sídlo Boží na zemi jevílo se Israelskému lidu způsobem zvláštním. Když totiž vystoupili Mojžíš s Aronem a se zástupci Israele na Sinaj (Exod. 24. 10.), tu viděli israelského Boha. »A pod nohama jeho bylo jako dílo z kamene safírového, a jako nebe, když jest jasné« (podobné nebi čistotou). Dříve se ukázalo ono místo jako mrak, jenž pokrýval vrchol Sinaje, odkud vyrážel oheň; lid se bál. Nyní vidí sídlo Boží, jakoby bylo z průhledného safíru, čisté jako slunečné nebe, když je bez mráčku. I u Ezechiele jmenuje se při zjevu Božím safír; trůn byl jako safírový kámen, a na tom byla podoba lidská, od beder vzhůru jako elektron světlá, od beder dolů jako oheň a lesk kolem něho jako duha v době deště. (Ezech. 1. 26.—28.)

Israelité neměli žádného výrazu k označení nebeského »modra«, proto užívali k tomu přirovnání se safírem (lazurem); modro safíru jest modro nebes, na němž trůní Bůh. Svaté město bude založeno na safírech. (Isaiáš 54. 11.) Modro nebeské malovali si Egypťané na mnohých střepech; v něm jsou žluté hvězdy. Každý chrám představoval jim údolí Nilu. Podlaha připomínala jim zemi, z níž vyrůstaly rostliny, stromy (lotos, palma) jako sloupy do výše; na stěnách byly pouze namalovány.

Velebný byl onen zjev Boží. Krásným a vzácným byl pak i stánek, který lidé Bohu na zemi připravili. U Egypťanů představoval chrám Nilskou zemi; u Israelitů značil stánek Boží více; značil jim nebe na zemi! (Pokračování.)

FEUILLETON.

Slavnostní řeč

při jubileu řídicího učitele p. JOS. BABORA.
Přednesl prof. JOS. HAVRÁNEK.

Dne 12. května t. r. pořádal sl. učitelský sbor dívčí šk. obec. v Bubnech významnou domácí slavnost. Loučil se se svým zasloužilým správcem školy p. *J. Baborem*, který po dlouholetém působení svém odcházel na odpočinek. Slavnost shromáždila tu veliké množství přátel a ctitelů zesnulého, kteří srdečnými slovy projevovali svoji vážnost a úctu k odcházejícímu veteránu pražského učitelstva. Liberální listy, každý sebe menší projev vážnosti k stavu učitelskému pilně registrující, o průběhu slavnosti nepřinesly ni slova. Byla jim nejspíše příliš »klerikální«.

Počala mši sv., již za assistance čtyř katechetů domácích sloužil veledůst. konsistorní rada a kníž. arcib. školdozorce, prof. Josef Havránek. Na to ve školní dvoraně došlo k vlastní slavnosti, při níž slov. řečník pronesl řeč, již tuto doslovně podáváme. Slavnost byla tu něžným projevem upřímné kollegiality učitelstva, jakož i vzácné shody a svornosti jeho s kněžím. Prof. Jos. Havránek promluvil takto:

Utěšený nadmíru, ba povznášející jest pohled na sad mladých stromů, když rozvíjejíce se, jsou potěšením našim zrakům svým spanilým květem a probouzejí v nás naději na rozkošné ovoce, jež bude blažiti nás a bude k užítku těm, kteří přijdou po nás. Zda však, tak myslíváme, budou tito potomci vzpomínati toho, který tento sad svým uměním založil, svou pílí neúměrnou vypěstil, vzdělal, opatroval a hájil?

Krásnější jest pohled na dorůstající mládež, když opatřena vědomostmi potřebnými, vyškolená kázní, ozdobená ctnostmi, vyzbrojena všemi prostředky, aby čelila všem obtížím a pokušením životním, vystupuje na kolbiště světových zápasů, aby z rukou božské Prozřetelnosti přijala úděl, kterým by uhájila svou existenci, uplatnila své schopnosti a spasnou činnost byla ku prospěchu lidské společnosti a národa, z jehož řad vyšla.

Zdaž zachováva potomstvo vždy a všady vděčnou paměť na ty, kteří v potu tváří na vzdělání a vychování mládeže pracovali, kteří potem své práce, teplem své lásky, světlem svého umění pěstili tento nejvzácnější sad našeho národa, jakým jest naše mládež?

Buďtež Bohu díky! Náš národ, naše česká veřejnost zachovala si paměť těch vzorných, obětavých učitelů. Vždyť národu prokázali služby, jichž nelze ani dosti oceniti; z rukou svých národu odevzdali dorost, kterýž silou nezlomnou, jakáž se jeví ve věděni, ve vznešených ctnostech, v šlechetné práci, neohroženě dovedl čeliti všem těm mnohonásobným nesnázím, hrozcím zhoubou naší budoucnosti. Čest těmto mužům prokazovaná jest svrchovaně zasloužilá a paměť potomstva jest spravedlivý hold a vděčnost nejkrásnější odměnou za úmornou práci a píli vznešeného jejich povolání.

Připravily jste, slečny učitelky, svému řediteli krásnou slavnost, která dnes srdce naše naplňuje povznášející radostí, jakáž nám vždy zůstane v nejkrásnější paměti. K vavřínu svých zásluh připojily jste jeden lístek vzácný, nebo uctívajíc zásluhy svého kollegy-veterána, svého představeného, poctily jste svůj vznešený stav, ku kterému náležíte. Vy pak, milé zákyně, naposledy v školních místnostech shromáždily jste se kolem svého ředitele. Z vašich očí září radostné nadšení, jež jest nejpádnějším svědectvím, že láskou lnete k svému vychovateli, že k němu chováte vděčnost, jakáž jest nejkrásnější odměnou každému učiteli. Vám tento den zůstane nezapomenutelný, ba vzpomínati budete na tuto slavnost i tehdaž, až nás, kteří jsme vašimi vůdci, tu více nebudeme, až samy dospějete, ba i tehdaž, až někdy těžké životní zkušenosti budou za vámi.

Vážený pane řediteli! Drahý oslavenče

naš! Přišli jsme i my všickni, kteří jsme vašimi cititeli, kteří jsme svědky vašeho šlechetného, nezištného působení, kteří jsme poznali vaši ryzí vzácnou povahu, to vaše zlaté srdce, jež bije pro vše, co šlechetného, pro slávu Boží a jeho svatá ustanovení, pro blaho národa, jehož jste byl vždy zdárným synem, pro rozkvět a vzdělání milé mládeže, jež je zárukou zdárného vývoje naší vlasti. Přijmete tento hold úcty, oddanosti a lásky. Je zasloužený, upřímný. Slunce vašeho veřejného působení kloní se k západu, ale svití vám jasně a mile ozařuje váš život. Do všech podrobností jeví se nám tu obraz poctivého českého učitele, kterýž v dobách trudných i jasných byl zářivým příkladem právě křesťanské zbožnosti, ryzích občanských ctností, vytrvalého a úspěšného konání povinností učitele, povinností to těžkých a plných zodpovědnosti před Bohem a národem, věrnosti Bohu, vlasti a králi.

Radost upřímnou pocítujeme všichni, radost nad oslavou, kterouž vám činí vaše mládež, vaše kollegyně a kollegové a vaši přátelé četní, vzácný to věnec předních mužů a žen naší společnosti.

Ale do číše radosti přistupuje i rmutný stín, neboť vidíme loučiti se se svým povoláním muže vzácného charakteru, výtečné dovednosti učitelské i svědomitosti u vykonávání povinností, jemného taktu a uhlazenosti v obcování se všemi, kteří s vámi pracovali na národu roli dědičné. Než kdo z nás by nepřál odpočinku dělníku, když znaven prací a vysílen namáháním krušného svého povolání, u večer svého dne k odpočinku se ubírá? A zdaž naleznete stavu, kterýž by více vyžadoval namáhání duševního i tělesného, sebezapírání a trpělivosti přímo andělské? Kdo z nás po dlouhou řadu let náleží k těmto pracovníkům na působišti ve společnosti nejvzácnějším, ten pochopí zajisté význam mých slov; vždyť i v našich dobách platí slova starých vychovatelů: »Quem dii oderunt, paedagogum fecerunt.« A proto pravím z hloubi srdce svého, pravím ve jménu všech účastníků této tklivé slavnosti, Léta vašeho odpočinku nechť jsou šťastna a spokojena! A mnoho takých šťastných a spokojených dnů nechť vám vyměří Hospodin. (Dokončení.)

♦ ♦ ♦ SMĚS. ♦ ♦ ♦

Vzácné jubileum. Nestor katolických žurnalistů, kníž. arcib. notář Petr Kopal slaví dne 2. července své sedmdesáté narozeniny. V plné síle a svěžesti ducha dočkal se let kmetských. Vděčně tuto vzpomínáme, že on to byl, který »Vychovatele« založil a prvá léta též vedl. P. Kopal má o katolické písemnictví zásluh nemalých. Snad budou ještě lépe oceněny, až jednou zasloužilý kmet — bude nám scházeti. Nuž v předvečer jeho památného dne přejeme zasloužilému literárnímu spolupracovníku pevného zdraví a neochabující čilosti ducha na mnohá ještě leta!

Tesklivá vzpomínka víže se ke dni 20. června tohoto roku. Neboť právě před 20 léty ukládali jsme v posvátnou půdu staroslavného Vyšehradu nezapomenutelného povídkáře našeho, miláčka lidu, *Beneše Třebízského*. Jeho spisovatelská činnost došla již svého zasloužilého ocenění. Ale zde jednoho jen chceme se dotknouti. Zvěčnělý Beneš Třebízský měl zvláštní dar nebes. Dovedl totiž upoutati k sobě svojí osobou každého, s kým přišel do styku. Ještě po letech vděčně vzpomínali jeho bývalí žáci, které v klecanské škole vyučoval, svého nezapomenutelného katechety. Svojí láskou k dětem uchvacoval jich srdce. A lásku a úctu k svému katechetovi přirozeně přenášeli i na předmět, kterému vyučoval. Vždyť v myslích dětských učitel a předmět jsou dva pojmy od sebe neodlučitelné. Čerpejme i my z působení Třebízského vážné poučení pro své úkoly. Ukazujme vždy k dětem upřímnou lásku, moudrou shovívavost, otcovskou trpělivost a křesťanské milosrdenství, a tím polovinu svého úkolu jsme již vykonali. K duši dětské vede jen jedna cesta, a to je cesta lásky. V tom svítíl nám zvěčnělý Beneš zářným příkladem. Památka jeho budiž nám vždy posvátnou!

Výbor družstva Vlast konal dne 15. června t. r. druhou schůzi za předsednictví kons. rady Dra Rud. Horského, kníž. arcib. vik. sekretáře a faráře a za hojně účasti výborů. — Jednatel Tomáš Jiroušek četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen. — Správce domu oznámil, že jsou v domě družstva všechny byty obsazeny. — K návrhu II. místopředsedy dp. faráře Vl. Hála budou letos administrační

a redakční místnosti novou malbou opatřeny. — Dle usnesení valné hromady opíral výbor změnu stanov odstavcem za odstavcem a definitivní změny provede v budoucí schůzi družstva. — Pokladník družstva vylíčil zevrubně finanční situaci družstva a upozorňoval výbor na různé nedostatky a na možné úspory. O celé věci zavedeno bude speciální jednání v budoucí schůzi družstva; ale již nyní obnovil výbor své usnesení, aby se proti dlužníkům, kteří již několikrát byli upomínáni a nic nezapravili, zakročilo právním zástupcem, a dluh jejich aby se soudně vymáhal. — Jednotě českého katolického učitelstva projevil výbor již častokrát svoji přízeň a přízeň t i nyní dává tím na jevo, že tuto Jednotu svým stoupencům co nejdůrazněji doporučuje, že člena výboru, dp. Tom. Škrdle žádá, aby v Jednotě českého katol. učitelstva jako výbor setrval a tam dle sil svých pracoval k jejímu rozkvětu a zvelebení. Na důkaz přízně této přistupuje výbor družstva Vlast, dp. katecheta Ant. Suchoradský k Jednotě za člena a pan školní rada Dr. M. Kovář členství své v ní obnovuje. — Na podzim vydá družstvo novou brožuru: »Proč piješ« z pera dp. Jana Ev. Tagliaferra z Borové ve Slezsku. — Schůze výboru trvala tři hodiny, a byly v ní ovšem ještě různé jiné předměty a otázky probrány.

K nastávajícímu třídění žactva. Z jednoho středního ústavu blíže Prahy dochází nás tato zpráva: V primě byl tohoto roku na studiích hoch, který si přinesl z páté třídy obecné školy z mluvnice a pravopisu na vysvědčení 1. Písemní přijímací zkoušku vykonal nedostatečně; v ústní zkoušce jakž takž ještě obstál. V obou semestrech však propadl. Zemský inspektor prohlédl si písemní práci žákovu a zděsil se chyb, jimiž se ona hemžila. A když se doslechl, že žák měl na obecné škole z českého jazyku 1, dal si předložit písemní jeho práci přijímací, aby ji ukázal v zemské školní radě. Přirozeno, že učitel, který s takou laskavostí třídil svého žáka v 5. třídě obecné, nekyne žádná pochvala. — Budiž nám tento případ k poučení, abychom známky na vysvědčeních dávali s náležitou rozvahou, majíce na paměti relativní význam každé ze zákonitých známek. Daleka budiž nás nemístná přisnost jako škodlivá blahovolnost. Spravedlnost budiž vždy naším heslem. r.

Cyrillské exercicie v Nové Pace pořádá králové-hradecká diec. jednota cy-

rillská s farní jednotou Cyr. v Nové Pace od 18. července večer do 20. července 1904 večer. Dne 18. července v 8 hodin večer: uvítání hostů s programovou zábavou. Taktéž 19. července večer programová zábava. 19. a 20. července střídají se budou produkce církevní hudby v chrámu Páně při službách Božích s přednáškami, theor. a prakt. cvičeními. Přednášky převzali pp.: Vomočil Jos., farář v N. Pace, Hornov Vl., katecheta v N. Bydžově, Drahnér Ant., kaplan v Poděbradech, Junkovíč Václav, vicerektor a docent církevního zpěvu v Hradci Král., Kraus Josef, kaplan v Krásné Hoře a Říhovský Vojt., varhaník a učitel hudby při ženském paedagogiu v Chrudimi 2 přednášky a spolu praktické cvičení ve vícehlasém zpěvu. Chorál cvičiti bude V. Junkovíč, obecnou píseň Dr. Jos. Mrštík, arciděkan v Chrudimi. Zpěvy v kostele a při zábavách cvičiti bude p. Tomáš H., ředitel kůru v N. Pace. Při zábavách spoluúčinkuje sl. místní zpěvácký spolek »Hlasoň«, při kostelních zpěvech místní sbor liturgický. Mimo ukázky nejrozličnějšího druhu skladeb církevních provede se prvního dne »Missa bohémica« od Jos. Foerstra a druhého dne Říhovského »Missa in hon. s. Aloisii« a mimo rozličné lidové zpěvy též české nešpory. Exercicie konají se bezplatně; přihlášky dlužno říditi nejdéle do 15. července na vld. farní úřad v Nové Pace s udáním, zda si kdo přeje noclehu bezplatného či za mírnou cenu v hotelu. Obědy budou za 1 K, večere za mírnou cenu. Ku cvičení třeba Oltáře a Nápěvů k němu. Podotýká se, že spojení železniční jest velmi výhodné. Pokud nedo- jíždějí vlaky přímo do Nové Paky, lze vystoupiti z vlaků v Staré Pace, odkudž od každého vlaku dostati se lze povozem za 40 h do Nové Paky v půl hodině.

Instruktivní bezplatný kurs ku pěstování církevní hudby, jenž pořádán bude královéhradeckou diecéšní jednotou cyrilskou od 8. do 12. srpna 1904 v Hradci Králové, nikterak nemá býti na úkor cyrilských exercicií v Nové Pace, kde pořádá se sjezd cyrilský pro širší veřejnost, kdežto kurs v Hradci Král. koná se více po způsobu školy pro ty, kdož o církevní hudbě důkladněji poučiti se chtějí. Při kursu hlavní část přednášek a praktických cvičení obstará p. Dobr. Orel, professor na reálnce v Hradci Král. Mimo to jednotlivé přednášky uvollili se konati pp.: Eisler Fr., kooperator v Heřmanicích, Hromádka O., ředitel kathedr. kůru

v Brně, Kašpar Boh., ředitel kůru v Dašicích, Dr. Al. Kolísek, professor realky v Hodoníně, Novák Jan, professor realky v Náchodě, Říhovský Vojt., varhaník a učitel hodby při ženském paedagogiu v Chrudimi (2 přednášky), Unger Karel, ředitel kůru v N. Brodčích, Winter Jos., ředitel kůru v Kolíně, Wünsch Jan, ředitel kathedr. kůru v Hradci Král. a Zelinka Jan, ředitel kůru v Praze. Proběře se na kursu vše, čeho k orientování se o přesné hudbě církevní třeba věděti. Themata přednášek uveřejněna budou později v novinách a na počátku kursu. Vzhledem k tomu, že kurs takový u nás dosud pořádan nebyl a potřeba jeho všeobecně se uznává, jest žádoucnou, by četní účastníci přihlásili se u předsedy diecéšní jednoty cyrilské Dra Jos. Mrštika, arciděkana v Chrudimi. Lhůta přihlašovací prodlužuje se do 20. července.

* * LITERATURA. * *

»Vlasti«, časopisu pro poučení a zábavu, vyšlo redakcí Tom. Škrdle roč. XX. čís. 9. (červnové) s tímto zajímavým obsahem: M. Jan Hus nebyl reformator církve atd. Z literární pozůstalosti † Dra. Ant. Lenze. (Pokračování.) — Uvítání Jeho Bisk. Milosti Th. Dra. Frant. Kráska k svčeni zvonů a kaple Navšt. P. Marie ve Zďáře. Báseň od Dra. M. Kováře. — Proklaté peníze. Povídka. Napsala Vl. Pittnerová. (Pokračování.) — V ruském Turkestanu 1903. Píše prof. Dr. Jar. Sedláček. — Dva sonety. Báseň od Rob. Prády. — Valná hromada družstva Vlasf. — Za mistrem Ant. Dvořákem. Napsal Em. Žák. — Malá vzpomínka na mistra dra. Ant. Dvořáka. Napsal Gustav Toužil. — Z lesa. Báseň od Rud. Stupavského. — Cesty srdce. Povídka. Napsal P. J. Franco S. J. Z vlastiny přeložil Josef Flekáček. (Pokrač.) — Slavnost Jednoty českého katol. učitelstva v král. českém. — Dějiny social. hnutí v zemích koruny České. Díl III. Píše T. J. Jiroušek. (Pokrač.) — Ve prázdném chrámě. Báseň od L. Gossmannové-Brodské. — Projev Tiskové Ligy vzhledem k oslavám Husovým. — Hlavní zásady etiky humanitní. Píše Filip Jan Konečný. (Dokon.) — Literatura. — Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy. — Paběrky z novín a veřejného života. — Spolkové zprávy. — Předplatné na »Vlasti«. roč. XX. obnáší: ročně 10 K, půlletně 5 K, pro členy ročně 8 K, půlletně 4 K. — Předplatné přijímá: administrace družstva Vlasti v Praze čp. 570-II.

(Zasláno.)

Přípravka pro střední školy. Před třemi lety založili šlechtní přátelé mládeže studentský internát sv. Prokopa v Praze, aby žáci středních škol byli vychovávaní a vyučování také v bedlivě kázní domácí. Správa tohoto ústavu shledala za dobu svého působení, že mnozí žáci vstupující do první třídy na gymnasiích nebo realkách, měli

značné mezery, zvláště v češtině a počtech, čímž studium vázlo a konečný výsledek byl nespokojivý. Ředitel internátu uvažoval o těchto nesnázích, do-tazoval se zkušených scholastiků a došel přesvěd-čení, že by nejlépe pomohla škola, kdež by žáci, pro studium učení, důkladně byli vzděláni v české mluvnici, počtech a vlastivědě, aby jim tyto předměty nepůsobily na středních školách obtíží. Čle-nové správy internátu uznali, že jest tato cesta správná, podali žádost zemské školní radě a do-stali dovození, aby příprava pro střední školy byla zřízena v září t. r. I má tato škola za úkol, aby připravila hochy pro střední školy tak, aby jim studium bylo přístupnější a nepůsobilo. n-snáží. Za tou příčinou bude české mluvnici a pra-vopisu věnována péče nebedlivější, a to se zře-telem na povahu latiny, frančiny a němčiny. Zá-kladní pravidla z počtů a měřictví. af jsou vyložena podrobně a hojně procvičena příklady; potom ne-bude třeba v proudu studií stále se k nim vraceti. Dějepis český budí důkladně probrán, aby měli žáci dobrý základ látky pro české úkoly na stře-dních školách. Zeměpisné počátky se vyloží po-drobně, neboť v tomto předmětu zápasí žáci na středních školách velice. Avšak také v přírodopise, přírodopzpyt, kreslení a krasopise bude žákům po-skynuta náležitá příprava. Mimo náboženství bude též vyučováno nauce o slušném chování. Kdo si mládeže za dnešních dob všimá, zajisté přisvědčí, že toho plná potřeba.

Přípravky pro střední školy jsou již dávno zavedeny v Němcích a na Rusi. Školský časopis v Mnichově, pojednává o přípravné škole v le-tošním červnovém čísle, praví: »Jen tam jest u chlapce pravá dispoice a příprava ke studiu, kde každé odvětví základných vědomostí má to, co mu právem náleží a kde zářivě paprsky jednotli-vých věd jsou harmonicky spojeny ve slíčný ce-lek.« Podobný časopis v Moskvě: »Hošík máe rádný a pevný základ v přípravných vědomo-stech, spatří ve vědách otcovského dobrodince, jenž u světců svých nové síly tělesné i du-ševní probouzí, probuzené cvičí a tuží, otužené vede do boje, aby podal světu důkaz, že je škola vzdělala pro život.«

Doutáme, že i u nás tato škola vykáže se dobrým prospěchem a vychová jinochy ke studiu v pravém slova smyslu povolane.

Do přípravky mohou se hlásiti žáci, kteří vychodili nejméně 4. třídu obecné školy a hodlají se věnovati studiu na středních školách. Zápis počne 1. denm měsíce července a potrvá až do 15. září t. r. od 8. do 12. hodiny dopoledne v domě č. 40 ve Štěpánské ulici. Žák dostaví se s rodiči nebo zástupci, máe vysvědčení z posledního čtvrtletí; též možno přihlásiti se písemně. Školní plat měsíčně činí 15 K, zápisné 2 K. — V Praze, v červnu 1904. — Ředitelství přípravy pro střední školy ve Štěpánské ul. č. 40 (Dvorní pivovar).

(Zasíáno.)

Katolickému lidu v Čechách!

Radostná chvíle, kdy celý katolický svět má oslavit padesátileté jubileum prohlášení dogmatu o Neposkvrněném početi Nejblahošlavenější Rodičky Boží Panny Marie, rychle se blíží. Celý katolický svět připravuje se k důstojné oslavě významného

jubilea ke ctí Neposkvrněné Matky Páně a Po-mocnice křesťanstva. K oslavám tím přidruží se v metropoli křesťanstva, Římě, ještě mezinárodní výstava Mariánská, která v době slavnosti jubilejních (od 1. září 1904 do Velikonoc 1905) uspořádána bude ve starobylém paláci Lateránském.

Výstava ta bude míti tři hlavní oddělení, z nichž každé zahrnovati bude několik skupin podružných, jak vysvitá z tohoto přehledu:

První hlavní oddělení: Úcta Mariánská. Skupina I.: Ikonografie. (Malířství, sochařství, kresby, rytiny, mosaiky, výšivky a j.) Skupina II.: Numis-matika a sfragistika.

Druhé hlavní oddělení: Literatura Mariánská. Skupina I.: Díla theologická. Skupina II.: Kan-cionály a rukopisy. Skupina III.: Periodický tisk.

Třetí hlavní oddělení: Mariánské řehole, ústavy a družiny.

Výstava touto má poskytnouti příležitost všem národům a všem věřicím, aby nejen se spojili hlasy v nadšeném hymnu víry k počtě Neposkvr-něné Matky Boží a poskytlí jí vroucí důkazy sy-novské lásky, ale aby ukázali, co duch lidský, duch křesťanský během století nakupil pokladů vědeckých i uměleckých k počtě té, již sv. Otcové Nejkrásnější všeho stvoření nazývají, aby předsta-vili podivuhodné plody umění Mariánského v souborném celku, jenž by nadšená slova, která se k počtě Marie Panny ozývati budou po celém světě katolickém, velikolepým způsobem korunoval.

Že naše vlast, v níž žili vroucí ctitelé Panny Marie, jako z patronů našich sv. Václav, Vojtěch, Jan Nepomucký, blah. Anežka, v níž působili Mariánské ctitele, jakým byl Arnošt z Pardubic, svatě paměti, Jan z Jenštejna, Jan Lohelius, arcibiskupové na stolci sv. Vojtěcha, již vládli od-daní ctitelé Mariánské Karel IV., Otec vlasti, Václav II., Ferdinand II., z níž vyšli nebo působili Bo-huslav Balbin, Petr Canisius, Frant. Sušil a j., jejíž synové vystavěli ku počtě Rodičky Boží ná-dherné svatyně, vytvořili podivuhodná díla umě-lecká, jejichž historie s úctou Mariánskou úzce jest spjata, zasluhuje význačného zastoupení na této mezinárodní výstavě Mariánské, jest na bilídni.

Próto obrací se podepsaný komitét, pověřený k tomu Jeho Eminencí ndp. kardinálem Leonem Skrbenským z Hriště, knížetem arcibiskupem pražským, ke všem katolíkům v království českém se žádostí, aby k důstojnému zastoupení na této výstavě přispěli a zaslali vhodné předměty buď originály nebo zdarile reprodukc.

Zásilky přijímá ředitelství kníž. arcib. semi-náře v Praze (190-I.) a to až do konce července. V prvých dnech měsíce srpna pak bude hotová kolekce v Praze vystavena a potom do Říma za-sílána. Písemné dotazy zodpoví jednatel komitétu, professor Václav Müller, Smíchov, Král. třída, čislo 1050.

V Praze, v červnu 1904.

Za komitét pro uspořádání českého oddělení na mezinárodní Mariánské výstavě v Římě:

Dr. Ant. Podlaha, Václav Manlík,
metrop. kanovník metrop. kanovník
předsedové.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlletě 3 koruny. Do krajů německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemi 8 korun. — Pánům knihkupcům slouží směr 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hmotné. Alumnům, klerikům a studentům slouží se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jez se nepočítá a refrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časop. srozuměny budtož Em. Žakoví, gym. profesoru na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá předsévky Josef Flokáček, řed. u škol v Žitkově u Prahy, č. 776; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Fr. Zundálek, katecheta v Praze-Bubnech.

Základové vědecké paedagogiky. — V táboře našich protivníků. — Kterak Pestalozzi smýšlel o náboženství při vychovávání. — Předměty a modely biblických starožitností. — Feuilleton: Slavnostní řeč při jubileu řídicího učitele p. Jos. Babora. — Směs. — Literatura.

Základové „vědecké“ paedagogiky.

Píše prof. FRANT. HORÁČEK.

(Dokončení.)

Co se konečně řečeného »materialismu v rukavičkách« týká, jak jsme moderní monismus nazvali, a co »Čes. Učitel« není vhod, tu neváháme loyálně nabídnouti kompromiss.

Jak všeobecně známo, snaží se filosofové všech věků vysvětliti problém světa a úkazů jeho tím způsobem, že za všemi úkazy tuší jakýs reální podklad, podstatu, substanci, která je oněch úkazů nosičem a příčinou zároveň. Jsou jedni, kteří stanoví podstaty dvě, jednu duchovní a druhou hmotnou — tak na příklad *Aristoteles* a *Zjevení Kristovo*. A opět jsou taci, kdo stanoví pouze jednu podstatu. Tito pak rozcházejí se opět na 2 tábory: Jsou, kteří veškeré úkazy světové vykládají z jediné podstaty jednoduché, nehmotné, číže dynamické, *duchovní* na př. *Leibnic ve své monadologii*. Přes to druzí rovněž stanoví sice podstatu jednu, avšak *hmotnou*, obdařenou silami hmotnými, které na základě evoluční theorie mohou differencovány býti až i na impulsy řádu *biologického a psychologického*. Mluvíme zde stručně k filosofu, za kterého pana Anonyma považujeme a který těmto stručným črtám snad rozumí. Nuže, hlásí-li se týž k »monismu« ve smyslu *Leibnicově* — à la bonne heure! Tu vyznáme skroušeně: »Mea culpa!« Jinak opakujeme ještě jednou: Každý jiný »monismus«, vyjma *Leibnicův*, (a také soustavy Spinozzy a Fichte-a, které však již dávno jsou překonány), jest více méně surový *materialismus*. Který filosof z povolání tvrdí něco jiného, šálí sebe sama a jiné zároveň.

Hands off! Dovedeme sice dobře oceniti obtíže, které kynou *dualismu*, chce-li týž pochopitelným učiniti vliv podstaty duchové na hmotnou a naopak. Avšak ještě nepochopitelnějším jest pochod, kterým *monismus* vysvětluje úkazy diametrálně různorodé z podstaty jedné. Co *Du Prel*, *Mach*, *Jodl*, *Moritz*, *Benedikt*, *Erdmann* a j. píší, jest sice duchaplné, odvážlivé, troufalé, avšak na nejvyš jedno-

stranné.¹⁾ Proti Machově spisu »Die Analyse der Empfindungen«, ohradil se sám známý psycholog prof. *Jerusalem*, který dojistá není ani scholastikem ani klerikem. A nevěří-li pan Anonymus nám, nechť poslechne o monismu úsudek výtečného znatele psychologie a biologie *Mat. Kohlhofera*: »Die monistische Theorie, vornach es nur ein Genus des Daseins gebe, das in endlos vielen Abstufungen eine einzige grosze, nirgends unterbrochene Skála bildet, ist rein willkürlich und weder begrifflich, noch empirisch zu rechtfertigen. Wer sich zum *Monismus* bekennt, muss sich dabei notwendig entweder zum *Pantheismus* oder *Atheismus* einerseits, und zum *Idealismus* oder aber zum *Materialismus* anderseits bekennen, lauter Wahngebilde, die nicht ernst genommen werden können.«²⁾

Že pan dopisovatel k idealismu se nekloní, dokazuje svojí upřímnou větou: »Ano lpění na hroudě. to jest zdravý a velký náš cíl.«

Není to nic jiného, než ozvěna pathetického rozkazu *Nietzscheova*: »Bleibt mir der Erde treu, meine Brüder, mit der Macht eurerer Jugend; lasst sie nicht davon fliegen vom Irdischen und mit den Flügeln gegen ewige Wände schlagen! Es giebt niemand mehr, dem wir Rechenschaft schuldeten als uns selbst.« (*Zarathustra*) — —

Nuže, nebráníme nikomu, aby měl názor o světě takový či onaký. »Ei jedes Thierchen hat sein Plaisirchen! — Avšak volnosti takové může se dovolávat pouze takový výstřední jednotlivec, který nezastupuje úřadně rodiče, z jichž daní je placen a kterým je za zdárnou výchovu dítek odpověden. Tudiž učitel, vychovatel, nesmí být monistou, jelikož monismus nemá místa pro *Boha*, *nesmrtelnou duši*, *svobodnou vůli a svědomí* — činitele to, bez nichž *výchova morální* vůbec není možná.

Pravdou vždy zůstane, co děl slavný paedagog *Dufau*: »La société tout entière depuis le premier temps jusqu' à nous répond uniformément, qu' il n'est que l'influence religieuse qui puisse produire le devoir; partout et toujours on a attaché à l'idée religieuse l'idée du devoir.« Člověčenstvo celé od prvopočátku až dodnes jednomyslně nám hlásá, že cit pro *povinnost* může vzniknouti pouze pod vlivem *náboženství*; neboť vždycky a všude vidíme jiti představu povinnosti s ideou náboženskou ruku v ruce.« (*Methode*.) Že výchova k mravnosti bez představy a citu povinnosti je naprosto nemožná, tomu přisvědčí každý. Kéž jen si z toho každý uči i další důsledky!

*

Až dosavad zdálo se, jako by koketování »učitelů-pokrokářů« s bezbožeckým, ano, rceme zkrátka anarchickým monismem³⁾ bylo pouhou efemérní modou, která, jako znenadání vznikla, rovněž tak opět zanikne, *v praxi* vychovatelské nížádných stop nezůstávajíc.

¹⁾ Jsou miněna monistická díla: »Die Analyse der Empfindungen und das Verhältnis des Physischen zum Psychischen« von Dr. Mach. »Physiologische Briefe« v. Erdmann; »Das biomechanische Denken« von Dr. Moritz Benedikt; »Geschichte der Ethik in der neueren Philosophie« von Friedr. Jodl; »Monistische Seelenlehre« von Du Prel.

²⁾ »Die Natur des thierischen Lebens und Lebensprinzips« str. 15.

³⁾ Viz přiznání Anonyma v »Čes. Učitel«, že moderní paedagogika nezná zcela správně (sic!) žádného ohledu, ani *autority!* *Pozn. spis.*

Bohužel, že článek s nadpisem »Smím mluvit pravdu?«, který »*Učitelské Noviny*« před krátkým časem přinesly, poučil nás o nebezpečí, které našemu národnímu dorostu pod vlivem monistických učitelů hrozí. Tu mimoděk připadá nám na mysl spis *Konrada Bolandena*,¹⁾ v němž spisovatel mistrně líčí podvratnou činnost učitele Knacka, židovskými zednáři protěžovaného, kterému ani místní farář, ani školní rada obecní nejsou s to, překaziti podvratnou činnost, kterou onen pionýr nevěry ničí namáhavou prací horlivého katechety i pastýřskou horlivost domácího faráře, až bezuzdnost a pokaženost školní mládeže otevře oči rodičům a posléze i učitelům samým.

Drastický je výjev, ve kterém školačka matce líčí, kterak pan učitel se tváří, kdykoli katecheta o *Pánu Ježíši* vypravuje; kterak posměšně krčí rameny, je-li řeč o zázracích; že se s nimi nemodlí, v kostele že zevluje a obrací se k oltáři zády, a posledně že docela i pana faráře — vyhnal ze školy! »Der Lehrer hat den Hochwürdigen aus der Schule gejagt,« berichtete Rösel. »Der Lehrer hat gesagt, er glaube gar nicht an Gott, es sei alles Einbildung. Darüber war der Herr Pfarrer so erschrocken, dass er fast gegreint hat und sein Gesicht so weisz wurde, wie Sehnee.« »Heilige Mutter Gottes, da haben wir ja den leibhaftigen Teufel in der Schule« — zvolá na to uděšená matka. —

Tlumočili-li pokrokové listy učitelské skutečně smýšlení většiny učitelstva, pak můžeme se na podobné zjevy připravit také u nás. A to by byl, díme docela střizlivě, začátek našeho národního rozkladu. La Débâcle! Podívejme se, čemu nás učí dějiny. *Tacitus* ve svých »*Annálech*« líčí občanské ctnosti, kterými slyneli staří Římané: držení daného slova, hrdinské sebezapření, obětovné vlastenectví, střídmost a jednoduchost mravů, hlubokou zbožnost a úctu před autoritou, pravdomluvnost, počestnost, pietu k zesnulým a t. d.

Na to cituje slavné postavy Regula, Fabricia, obou Scipionů, Katona, Decia Musa, Cincinata a t. d., a na konec pak úsečně dodává: »Haec omnia evenere ante doctrinam, deos contemnentem.« »*To vše bylo dříve, než povstala nauka, bohy opouhující!*«

Rádi bychom věru věděli, k čemu náš malý, ubohý národ má potřebí, aby nápodobil krkolomné experimenty italských a francouzských zednářů. Což národ náš utřzil ještě málo ran za to, že vůdcové jeho se drali vždy do popředí každého novomodního ruchu?

Jsou snad vavříny moderní »*vědecké paedagogiky*«, jejíž základy jsme odkryli, skutečně tak vábivé a mnohoslibné, že bychom měli šmahem opustiti osvědčenou basi *výchovy křesťanské*? »Molto fumo, poco d'arosto« — platí též o vymoženostech *paedagogiky moderní*. Mnoho hluku, mnoho americké reklamy — to se nedá popřítí. Připadá nám, jako bychom viděli principála v průvodu křiklavě oděných »paňáčů«, bombasticky vyvolávajících: »S nejvyšším gubernálním povolením bude se provozovati v boudě na náměstí velkolepá komedie pod názvem: »*Spása národa — lpění na hroudě zemské*. Originální masky, čarovné dekorace, okouzlující dojem! Rrrrr! bum! bum! bum!« Zatím zvědavý chodec jeden přiblíží se k boudě, aby se přesvědčil, co na těch drahocenných tajích je pravdivého,

¹⁾ »Der Teufel in der Schule« Volkserzählung von Conrad von Bolanden, 4. Auflage, Freiburg i. B. 1896 Herdersche Verlagshandlung.

odhalí cíp opony a nahlédá do vnitř — a co vidí? Vedle něco málo solidních úborů nic; než kupu křiklavých fáborů, obnošených cárů, blýskavých cetek a dětinských šarapatek. Nanejvýš sklamán, obrátí se chodec zpět, bruče si mrzutě: »*Dixit Sextus Quintus, nihil est intus!*«

V táboře našich protivníků.

Chceme tu navázati na článek náš »Vážné slovo v čas« a ukázati stručně, jaké ohlasy další vzbudil řečený výnos zemské rady školní, jimiž liberální učitelstvo šetrným způsobem bylo poukázáno do příslušných mezí svého působení. Zajímavě zjistě, že i do této chvíle výnos zemské rady školní správám jednotlivých škol nebyl doručen. — Jen »Čas« ve svém čísle ze dne 1. července poodkrývá záclonu, jež halí jeho původ, poznamenává, že praesidium zemské rady zoslalo jej 29. dubna. Na to 15. května v plenární schůzi bylo interpellováno — kým, o tom zatím se nezmiňuje — ohledně vydání svého výnosu. K této interpellaci prý odpověděno, že řečený výnos schválení plenární schůze nikterak nepodléhá a proto o něm referováno nebylo; že jediné náleží do schůze odborové, která jej též 14. června schválila. —

Podotýkáme jen k tomu, že opravdu závidíme »Času«, jak ochotně zpravodaje a vlivné stoupence lidová strana v nejvyšší instanci školní na ten čas má. Poslední nitky administrační jak v oboru škol středních, tak co se národních škol týče, jsou v jich hladkých rukách. Kdyby naše strana měla jen polovinu svých zástupců nebo svých přátel ve školním nejvyšším sboru na bedlivě stráží, kolika trapným zjevům mohlo by se zabrániti! Ale tomu se nechce jaksi u nás rozuměti! Má, probůh, jednou i o nás platiti hořká slova proroka: »*Perditio ex te, Israel?*« — —

Rozumí se, že výbor zemské ústřední jednoty učitelstva nemohl si nechat ujíti vzácnou příležitost, aby po výnose zemské školní rady svoje pokrokové stanovisko náležitě neosvědčil. Prosím vás, zda by mu nemohl pak všeliký křikloun vmetnouti ve tvář výčitku, že opustil své strážné místo, že utekl z výspy národní kultury a ztratil právo jmenovati se pokrokovým?! Ale jen toho nechtějte, aby spáchal na sobě mravní harakiri! Ďas vezmi již, jaký význam kdo slovu »pokrok« podkládá, jen když nám aspoň název byl zachován!

Proto vydal řečený výbor zemské ústřední jednoty provolání, v němž odmítá se vším důrazem s pravou křesťanskou morálkou naprosto nesouhlasící projevy, otiskované v poslední době v klerikálním časopise »Čech«, jimiž se zástupcové katolické církve v místních a okresních radách školních přímo vyzývají, aby denuncovali nepohodlné jim učitele u školních úřadů. Vyzývá důtklivě všechno členstvo »Z. Ú. J.«, aby setrvalo vždy a všude — nejen v povinnostech ale i v právech svých v mezích zákona, ani o vlas nikde klerikálním snahám neustupujíc, přes výslovné znění zákonů školních. Prohlašuje, že *v souhlase se vši pokrokovou veřejností českou neustane domáhati se úplného odpoutání školy od církve a vyproštění jejího z jakéhokoli vlivu snah klerikálních.*

Toť odpověď dosti jasná. Mluví se o »úplném odpoutání školy od církve«, ale myslí se výhradně na církev katolickou. Aspoň nikdy jsme neslyšeli, že by kde proti vlivu evangelických kazatelů na školní výchovu chtěli se ohražovati.

Zajímavým zjevem je též, že vždy proti každé škole konfesionelní, kterou duchovní řady katolické si zřídily, vytáhli páni pokrokáři do boje hounice nejhrubšího kalibru; když však evangelíci pražští sami nedávno zřídili si komité, jež se má starati o zřízení školy své konfesse (ač tato již de facto při evangelickém chrámě v Jirchářích dávno existuje a liberálům ještě ni v nejmenším nepohodlnou nebyla), páni necítili se nikterak ve svých pokrokových snahách jako povolání strážcové kultury dotčení. Ale provolání musilo přece akcentovati jich *všestrannou* bdělost nad svobodným vývojem školy a jich naprostou zásadnost! Tak o církvích se mluví, ale na katolickou se jen míří a do ní se bije; ba v pravém slova smyslu nadávkami a podezříváním do ní se mlátí! —

A jak opatrnicky se tu mluví o *odpoutání* školy od církví! Pánové, nač v tom užívatí nějakých jemných, u vás beztak nezvyklých výrazů? Řekněte to přímo, že chcete, aby náboženství jako učebný předmět bylo ze školy vyloučeno, a budete aspoň upřímní. Proč také odkládati určitější projádrění na podruhé? Vždyť »pokrokové strany«, jichž součinnosti se dovoláváte, dávno to již nepokrytě prohlásily za svůj program. Ovšem, ony dnes platí u převážné většiny národa za strany příliš radikální, klidnému rozvoji nepřející, ale náhlého obratu se dožadující! Ale vy *nemáte ještě tolik odvahy*, abyste své cíle nepokrytě projevíli, protože tušíte, že na ten čas byste si tím nikterak neposloužili. —

Na obranu pokrokového učitelstva uspořádala též lidová strana v sobotu, dne 25. června v Národním domě na Král. Vinohradech schůzi, v níž professor Dr. Masaryk promluvil »o *svobodě náboženské a volnosti přesvědčení*.« Není místa, abychom vývoody páně Masarykovy tu sledovali aneb je kriticky rozebírali. Stanovisko realistů v otázkách náboženských je známé. Přijímají v ně pouze to, co rozum může chápat, všechno nadpřirozené zásadně již a priori zamítajíce. Zaměňují živé náboženství za šedou, nedokrevnou filosofii, nenepodobní často fyziologu, jenž život člověka chce studovati — u pitevního stolu. Ale v řeči své ani pan professor Masaryk nedotekl se toho, co je tak ořka ohniskem celého sporu. Mluvil o svobodě svědomí, »o jesuitismu těch, kteří bez víry účastňují se církevního obřadnictví« atd.; ale on, který je zvyklý přímo se vyjadřovati, měl přece zodpověděti otázku Má-li učitel, poslušen svého hlasu svědomí, a jako osoba privátní požívající plné svobody v otázkách náboženských, vychovávat mládež ve svých individuálních názorech, či je povinen ji vychovávat v zásadách náboženství, k němuž děti náležejí a jak to zákony školní nařizují?« Tím by uhodil na jádro celé té duševní krise učitelstva, již ono namnoze prodělává.

Jen jednoho se chceme tu letmo dotknouti. Je to ono stále vyčítané »*obřadnictví!*« V církvi katolické, u porovnání s evangelickými stranami, pravda, je mnoho »obřadnictví«. Celá řada ceremonií. A církev katolická jde s nimi často ven, na ulice a náměstí, opouštějíc vykázané prostory chrámů, kam by ji všichni nepřátelé její rádi zase zatlačili. Ale duchaprázdným ono obřadnictví, slovatný pane professore, nikterak není. Tak může mluvití jen ten, kdo nikdy žádnou liturgiku nepřčetl. Vezměte jen, prosím, ji k ruce, a ona vám ukáže, že každý ten obřad má svůj hluboký a mnohými věky tak ořka posvěcený význam. Každému obřadu tu odpovídá jasná představa rozumu nebo určitý náboženský cit. Řekněte, pane professore, že se vám ten či onen obřad nezamlouvá, že byste jej odstranil, — dobře; přijmeme to jako váš osobní náhled. Ale jen, probůh,

nedomnívejte se, že ono obřadnictví nemá vnitřního, s duchem a pravdou vyznávanou žádného společného podkladu.

Byl to tuším sám zakladatel pozitivismu Comte, jemuž se rovněž oficielní obřadnictví znechtulo a nelíbilo. Zavrhl je. Ale později pro své čisté náboženství našel a zavedl — obřadnictví nové. Takový již člověk je ve své přirozenosti. Jisté a pevné své názory a city projevuje ustálenými obřady. Zavrhněte obřadnictví nynější, a na jeho ssutinách během několika let vypučí obřadnictví nové. —

»Moderní člověk nechce již a nemůže věřit, nemůže slepě věřit, protože náboženství a církevně nejbolestněji byl zklamán.« To jest upřímné confiteor pana profesora Masaryka a jeho stoupenců. Ale, probůh, kdo jest ten »moderní člověk«? Myslím, že ten, kdo na výši nynější vědy stojí. A jste, velectění pánové, pevně přesvědčeni, že všichni mužové vašeho obzoru vědeckého pocítují rovněž ono palčivé sklamaní? Že není již těch, kdo upřímně k církvi katolické se znají a při tom zcela bezpečně na strážných vrcholech nynější vědy pevně stojí? Což Loewe, váš předchůdce blahé paměti, Willmann, Hertling, Pernter atd., stojí svým filosofickým nazíráním a vědeckou kvalifikací níže? Ovšem u nich náboženství a filosofie nesplyvá v jedno, jako ve vašich názorech. Přesně je rozlišují; náboženství u nich má pevný filosofický podklad, neboť filosofie v tom, co nazývá se »preambula fidei«, základní pohnutky víry, takofka je uvádí do chrámu theologie. U vás filosofie je soudkyní a měřítkem každé náboženské thése. Filosofie je dle vašeho názoru pojem širší než theologie. Ona svými studenými chapadly popadne náboženskou větu, a dle toho, zda rozumu se zamlouvá čili nic, s ní naloží bez ohledu co řekne k tomu srdce člověka. Srdce dle vašeho názoru musí poslechnouti hlasu rozumu. Ale není u většiny lidí právě naopak? A že ty veliké pravdy, jež dávaly mravní sílu člověku, srdci jeho a tím vrozené jeho náklonnosti, mti takofka drobtly z onoho neznámého a nepochopitelného světa, jimž myslící člověk vidí se všude obklopena, tak cele odpovídaly a jeho touhu upokojovaly, proto každý rád se jich držel a dosud drží, a znaje omezenost rozumu lidského na soud jeho je nevolá.

A právě v kořeni se těmto hlubokým naukám víry každý věřící člověk okouší nových a řekl bych zcela zvláštních radostí, s nimiž žádná jiná radost srovnati se nedá. Ona tajemství, jež tvoří takofka jádro náboženství, jsou mu pramenem nevýslovného vnitřního blaha. A kdo jich nedovede již přijmouti, je vlastně duchovně chudý, je moderní pokud vůbec všechna modernost, jak v umění nejlépe se jeví, znamená duševní depressi, zmalátnělost a ochablost jeho životní energie. Celá ta modernost je jako dispepsie žaludku. Pravdy staré nechťi »chutnati«, a nových není a nebude. Ale dřív či později dostaví se hlad, a člověk rád sáhne k tomu, co bylo jeho živným pokrmem za lepších dob jeho života.

Vzpomínám bystrého francouzského myslitele, jakých bylo málo, Arnošta Hello. Napsal v cyklu svých filosofických úvah »Život« též kapitolu nadepsanou: »Tajemství a XVIII. století.« Tu mezi jiným píše: »Co vykonávají Rousseau ve filosofii, Voltaire v literatuře, Montesquieu v historii, Buffon v přírodní historii? Vykonávají totéž dílo. Vykonávají jedinou věc. Potlačují tajemství.

Rousseau věřil, aneb zdál se věřit, že člověk pronesl poslední slovo o věcech. Odpuzuje vše, co ono neobsahuje. Klade Boha člověka a přírodu na lože Procrustovo, které postavily jeho malé ruce. A když učinil Boha tak malého, člověka

tak malého, přírodu tak malou, že ho nic z toho nepřekvapuje, odpočívá a má zalíbení v sobě, aniž pozoruje ve své duši zrudu, kterou připouští a obdivuje, totiž nesmírné ponižení Voltaire má jen jedno zaměstnání, totiž odstraňovat vznešené. Neboť vznešené je nevyhnutelně tajemné (Pokračování.)

Kterak Pestalozzi smýšlel o náboženství při vychovávání.

(Přednesl 14. srpna 1903 ve valné schůzi spolku katolických učitelů

Jos. Šauer z Augenburgu, c. k. školní rada.)

(Pokračování.)

O novém roce 1812. Přátelé, bratři! Když k uplynulému roku si štěstí přeji a ze všech přestálých nebezpečí se raduji, myslím také na to, jak mnoho bychom mohli ještě činiti, bychom svého štěstí byli hodni a jeho pozhnaného působení s povznášejícím uspokojením vnitřním mohli požívat.

Přátelé, bratři! Co činí světský člověk pro ničemný zisk, pro ničemnou čest a pro ničemné požitky smyslné! Máme pro vznešený posvátný účel svůj činiti méně? Nemáme se stydět, že jsme proň méně činili?*)

Víra musí vzbuzena býti opět věrou a ne věděním a rozuměním věřenému; myšlení musí opět myšlením vzbuzeno býti a ne věděním a znalostí myšleného nebo zákonů myšlení; láska musí vzbuzena býti opět láskou a nikoli věděním a znalostí toho, co lásky hodno a lásky samé; a také umění musí opět uměním vzbuzeno býti a ne tisíceroú řečí o umění.**)

Rozdíl ve vychování stavovském záleží v podstatě také v tom, že dítě boháčovo musí vedeno býti hlubším pochopením k namáhání a k činnosti, naproti tomu dítě chudásovo námahou, úsilím a prací k myšlení, k rozvážlivosti, k pochopení a vědomostem.

Obě cesty vedou však navzájem k úskalím, jejichž nebezpečí ve středním stavu rozhodně jsou menší, nežli v bohatství a chudobě. — Také byly přednosti stavu středního vždycky a za všech vynikajících věků a ve všech vynikajících státech uznávány; a chtěl bych říci, že křesťanství je božské vedení k modlitbě dle Knihy moudrosti: »Pane, nedávaj mi ani bohatství ani chudobu, nýbrž ponech mi jen skromný můj díl!« Tato myšlenka vznešená a velebná je vyjádřena v modlitbě Páně slovy: »Chléb náš vezdejší dej nám dnes.«***)

Pestalozzi vypravuje, kterak po štědrém večeru v noci skládal řeč. Hledal vhodné myšlenky, několikrát usnul, několikrát zachytil vhodnou myšlenku a zase s ní usnul. Slyšme, co praví:

Byla teď půlnoc. Bila dvanáctá. Slyšel jsem ji bít, hodinu půlnoční, kdy křesťané slaví narození Spasitelovo; slyšel jsem ji bít, slavnost vznešených modliteb a vznešených úmyslů milionů křesťanů; slyšel jsem ji bít a usnul znova. Teď stál chudý mladík přede mnou. — Vidím ho ještě, jak přede mnou stojí a mne prosí, bych jej přijal do svého domu jako chudého chovance. Prosil mne s odvahou. Líbil se mi. Odpověděl jsem mu přívětivě, že přichází v okamžiku, kdy právě několik chudých jinochů chci přijmouti. Nyní rozjasnil se jeho obličej. Zdálo se mi, že mi chce padnouti do náruče, chopil se jako bezděky ruky mé, řka: »Teď už se nepamatujete, kterak před sedmi lety vzal jste s sebou domů z ulice hocha a chtěl jej přijmouti do svého domu, ale nemohl jste jej podržeti? Já jsem ten hoch«. — Nevýslovné pohnutí zmocnilo se mne nyní, že hoch po sedmi letech právě nyní zase přišel. V pravdě bylo mi, jako by Bůh v tomto okamžiku mi ho poslal a jako by hlas s nebe mi pravil: Hleď, abys ho zase nemusil propouštět!« — Mé pohnutí bylo veliké. Jinoch, který se mé ruky nespouštěl, viděl mé pohnutí. Já plakal, on nikoli. Odvaha a víra ve vyšší přispění zářila mu z očí.

Bylo mi teď, jako bych od něho spěchal k Schmidovi. Vyprávěl jsem mu, co se mi přihodilo, prosil jsem ho, by se mnou šel do mé světnice, kde jinoch ještě byl. Vedl

*) Einige meiner Reden an mein Haus. (S. W. 13, 93 a. d.)

**) Rede an mein Haus 1818. (S. W. 13, 184.)

***) Rede an mein Haus 1818. (S. W. 13, 216 a. d.)

jsem ho bez světla temnou nocí k němu, který posud stál u mého lože, ozářen neviditelným světlem, jako by byl jasný den. Nyní jsem se probudil, kvapil skutečně k Schmidovi. Vyprávěl mu svůj sen. On byl ještě v posteli. — Jako by hoch nyní ještě přede mnou stál, pravil jsem Schmidovi: »Hleď, ať ho zase nemusím propouštět!« On viděl mé pohnutí. Viděl, že jsem ještě jako polo ve snu, jako na polo pomaten před ním stál. Vzav mne za ruku, pravil: »Chci se přičinit, abys v ničem, co teď počneš, nemusil zase přestat,« a měl slzy v očích. Ale více nežli jeho slzy, více nežli slova jinocha, byla mi nyní myšlenka: Jsou vánoce, kdy se ti to přihodilo. Jest půlnoční hodina vánoční.

Opustil jsem Schmida. Myšlenka — nyní jest noc, kdy miliony křesťanů vzpomínají na chudé děťátko vánoční a na chudou jeho máteř, jest noc, kdy tisíce tisíců rukou, věřice ve Vykupitele svého, ve své nouzi a bídě Boha prosí, by našli křesťany, kteří by se nad nimi smilovali, — tato myšlenka naplňovala teď mé srdce. Byl jsem sám. Bylo hrobové ticho kolem mne. Moje krev se bouřila. Bylo mi, jakoby vánoční andělé teď mne obletovali. Bylo mi, jakobych slyšel jejich zpěv: »Sláva Bohu na výsostech!« — Myšlenka na vánoce naplnila celé mé srdce a povznesla mne k úmyslu: lidský svůj dar položiti na oltář božských vánoč a jako zpěv vánočních andělů za oběť přinést!*) (Pokračování.)

Předměty a modely biblických starožitností.

Napsal univ. prof. Dr. JAR. SEDLÁČEK.

(Pokračování.)

Svatostánek. Čím byl Israelitům svatostánek? Již pojmenování jeho nám ukazuje, že byl *příbytkem*, v němž bydlila šekhina t. j. sláva Boží (oblak, jenž ji obsahoval a představoval). V tom smyslu řekl Bůh ústy Mojžíše: »Chci přebývat mezi syny Israelskými« (Exod. 29. 45.).

Israelité neměli pro čas putování po poušti pevných, stálých příbytků; bydlili jako kočovní Arabové ve stanech. I příbytek Boží byl »stanem«, který mohli snadno složit, přenést a kdekoli znovu postavit. Byl stanem úmluvy, *setkávání* se, stanem, v němž se scházel, setkával Bůh se svým lidem, aneb aspoň se zástupci toho lidu, neboť sám tak pravil (Ex. 25. 22.): »Tam budu přicházeti k tobě a s tebou se budu stýkati z místa »slitování« (slitovnice). Že měl býti tento stan i stanem *zjevení* Božího, zjevování vůle Boží, je jisto; neboť tam přijde Bůh, aby »mluvil o všem, cožkoli by poručiti chtěl synům Israelským«.

Jiné chrámy bývaly *shromaždišti* lidu. Tak víme ze Samsonových dějin, že byl Dagonův chrám v Gaze shromaždištěm lidu jako prostranná mešita. Svato-stánek jím nebyl, neboť nebyl veliký; lid stával »u brány stánku úmluvy« pod širým nebem.

Svatostánek choval v sobě archu úmluvy, která měla svědectví, výraz vůle Boží na dvou deskách napsané; proto měl též jméno »stánek *svědectví*«.

Bůh určil místo, kde má státi: uprostřed lidu. Rovněž určeny byly i rozměry a látky, z nichž bylo jej stavěti. Lid obětoval zlato, stříbro, měď, plátina, dříví akaciové, olej, drahokamy. Ano přinášel toho takové množství, že tomu Mojžíš pak bránil, prohlásiv: »Muž ani žena, žádný nepřinášej více obětí k svatyni. I zabráněno jest lidu, aby »nenosili.« (Exod. 36. 60.) Spočítáme-li uvedené dary v přibližné ceně, měl svatostánek cenu šesti milionů korun, neboť tolik ceny mají zařazené dary.

*) Rede an mein Haus 1818. (S. W. 23, 218 a d.)

Svatostánek sám, jenž stál v ohraženém, obdélném nádvoří, jeví se nám dle modelu jako obdélná stavba o třech prkenných neb dřevěných stěnách. Nad těmi zvedá se střecha, podobná střechám našich domů; sestává z několika krovů, krytých pokrývkami a svrchu i koží. Z jedné strany (na východní straně) byly sloupy, na kterých visely záslony neb koberce, jimiž byl uzavřen vchod. Celý stánek měřil asi 16 m. zdělí a měl pouze kolem 5 m. zšíří. Sloužil pouze k tomu, aby tam byla uchována archa úmluvy a kněží tam konali nekrvavé oběti.

Stavba svatostánku byla v devíti měsících provedena. Na začátku druhého roku od doby, kdy vyšel Israelský národ z Egypta, byl svatostánek svěcen. (Exod. 40. 17. a 34.—38.)

Nádvoří neb *ohrada stánku*. Svatoštánek byl ve středu stanů Israelských. Byl chráněn pro svou svatost před zneuctněním již tím, že měl kolkolem ohradu neb nádvoří. Toto tvořilo jaksi dva čtverce vedle sebe, bylo tedy obdélné. Ohraženo sloupy, mezi nimiž byla závěšena plátina; bylo od východu k západu o 100 loktech delky (1 loket asi 465 millimetrů; jiný ovšem i 525 millimetrů), od severu k jihu pouze 50 loket. Sem se tedy lid vejít nemohl. To bylo místo, určené kněžím a jejich služebníkům při starozákonních obřadech.

Na východní straně bylo 11 dřevěných sloupů (počítáme-li oba sloupy rohové) z akaciového dřeva. Mezi pěti z nich visela vzácnější bílá plátina, v něž byly vetkány barevné nitě. Ta se buď vyťahovala neb odhrnovala, aby mohla zakrývat 20 loket široký vchod do nádvoří. Sloupy, 5 loket zvýší, stály připevněny kovovými kůlci a provazy; nahore byly opatřeny stříbrnými hlavicemi (pokrytými stříbrem), s nichž na hřebec visela plátina; jimiž ohraženo bylo celé nádvoří dokola. Na delších stranách bylo po dvaceti sloupech. Mínilo se, že bývaly tyto sloupy zaráženy do země kovovými hroty, u spodu sloupů připevněnými; avšak na poušti, v písku by se tak sloupy upevniti nemohly.

Uprostřed nádvoří, tedy mezi vchodem a svatostánkem, stál *oltář*. Za ním byla blíže k svatostánku větší kovová nádoba čili *nádržka na vodu*, v níž si umývali kněží před službou ruce a nohy.

Oltář se jmenuje oltářem celotných obětí; i »kovovým (měděným) oltářem« jej nazývá. (Ex. 38. 30. 39. 39.) Kostra jeho byla z akaciového dřeva, pokrytého mědí. Na čtyřech stranách vycházel oltář v *rohy*. Dle znázornění oltářů assyrských tvořily rohy tyto pouze malý, nevysoký výběžek na každém úhlu. Dle Ezechieleova oltáře měl by oltářní roh dvanáctinu celé výšky oltáře. (Ezech. 43.) O těchto rozích oltáře mluví Mojžišovy knihy velmi často; zvláštní důležitost mají při svěcení kněží (Ex. 29. 12.), při obětech za hříchy a v den smíření (Lev. 4. 18. a 16. 18.). Dle toho nesloužily asi pouze k tomu, aby se na ně uvazovala obětní zvířata, jak aramejský výklad a Akylas k verši 27. žalmu 117. tvrdili. Oltářní rohy staré desky z Teima jsou zahnuty jako volské rohy; proto mínil někteří, že jsou ještě památkou na egypskou modloslužbu a ctění býka. Roh zvířat značil sílu; i zde mohla jím býti naznačena síla, jež z oltáře, od Boha vychází. Při tom dlužno mítí na zřeteli, že u Israelitů i rohy domů, úhly polí, rohy šatů (s třepením) zvláštní měly důležitost.

Oltář měl 5 loket do čtverce a byl 3 lokte zvýší. Schodů u něho nemělo býti (Ex. 20. 26.); přistupovalo se k němu tedy nejspíše po nakloněné ploše. Poněvadž byl zvýší muže, bylo třeba, aby byl kolkolem ochoz, na němž by kněží mohli státi, vše na oltáři chystati, čistiti oltář a p. Krev stékala pod oltář, proto

bylo u spodu kovové mřížoví, jimiž protékala krev a litby. Na oltáři byly i kovové kruhy, do nichž vkládali Levité tyče, aby mohli oltář na cestě nésti. (Exod. 27. 1.—8.)

Oltář se stal posvěceným a svatým krví a mazáním zvláštního oleje. Krev obětních zvířat se vylévala u spodu oltáře, někdy se jí potíraly i rohy oltáře. Tím nabývala krev obětní z oltáře svatosti a tělo zvířete se posvětilo tak, že se mohlo dáti na oltář. Oltář byl i útočištěm, kdež vražedník mohl nabýti ochrany. Na oltáři udržovati bylo stálý oheň. (Lev. 6. 13.)

Za oltářem spatřuje se malý model měděné nádoby, v níž byla voda. (Exod. 30. 17.—21. 38. 8.) Zvláštní jest ona poznámka, že byla ona nádoba ulita ze zrcadel, které přinesly ženy z Egypta a darovaly ku svatostánku. Chrám Šalamounův měl jednu velikou nádobu (moře) a deset menších. Vody bylo tu velice potřebi kněžím a služebníkům, aby mohli čistí přibližovati se k Bohu. (d. 25. 6.)

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Slavnostní řeč

při jubileu řídicího učitele p. JOS. BABORA.
Přednesl prof. JOS. HAVRÁNEK.

(Dokončení.)

Bujaré jest jaro života, kde vše pučí, kvete a k životu se probouzí. Nadějnější jest léto, kde plody naší činnosti dozrávají. Ale spokojenější jest jeseň našeho života, kdy poznáváme, jak plody naší činnosti prospívají nejen nám samým, ale i těm, pro které jsme pracovali. A toto vědomí poctivě a úspěšně vykonané práce jest to, co vás blaží a blažití bude až do nejposlednějšího vašeho dechu.

Slovo, jež napsal sv. Pavel na konec svého mnohonásobně činného života, platí i o vás: »Dobrý boj jsem bojoval, běh jsem dokonlal, víru jsem zachoval. Naposledy složená jest mi koruna spravedlnosti, kterouž mi dá Pán v onen den, spravedlivý soudce; ale netoliko mně i těm, kteří milují spasení jeho.« (II. Tim. 4, 1—8.)

Jako první řečník při dnešní slavnosti měl bych vylíčiti životopis našeho oslavence. Jest krátký, obraz to práce, skromnosti a píle. Pan říd. učitel Jos. Babor narodil se v Praze dne 9. ledna 1841. Zde na škole u sv. Štěpána nabyl prvního školního vzdělání, kde ředitelem byl věhlasný tehdejší paedagog Josef Zavadil a katechetou P. Jan Vlček, překladatel Illiady. Pak na škole v Budči, kdež jeho učiteli byli vynikající mužové: Jos. Walter, Bíba, P. Jan Škoda a dr. Amerling.

Na to studoval na české reálce v Praze za ředitele Wenziga. Na této škole byli jeho učiteli věhlasní čeští učenci a spisovatelé: Erben, Zapp, Mužák, Šťastný, Mayer, Saffárik a Staněk, kteří jali se pěstovati exaktní vědy přírodní a moderní přírodopis v jazyce českém, vynikající i ve světové literatuře vědecké. Pak byl dán na stříbrnictví, a vyučiv se tomuto řemeslu, vrátil se k studiu, přijat byl na paedagogiu v Budči, kdež v té míře vynikl, že byl informatorem svých spolužáků. Paedagogium tehdy řídil věhlasný učenec a vychovatel Dr. Amerling.

Nabyv způsobilosti ku vyučování pro školy hlavní, kteréž kvalifikace ustávalo se jen nejpřednějším chovancům ústavů učitelských, působil jeden rok v Jílovém, pak ve svém rodišti Praze na různých školách: dvě léta jako neplacený auskultant až do r. 1866, pak co podučitel u sv. Mikuláše na Malé Straně. Teprve r. 1873 stal se učitelem u sv. Havla, kdež vyučoval přes 21 roků.

1. září 1894 jmenován řídicím učitelem na nově zřízené samostatné dívčí škole v Bubnech, kdež setrval až do dnešního dne. Působení pana ředitele Babora nebylo však omezeno jen obecnou školou, vyučoval po 22 roků na školách pokračovacích, nabyv k tomuto úřadu potřebné kvalifikace na c. k. státní průmyslové škole r. 1888 jako učitel odborného vyučování kreslení a rýsování a r. 1885 v Lipsku pro vyučování chlapeckým ručním pracem z lepenky a truhlářstvím. Že vyučování jeho v tomto odvětví školském bylo zdárné a požehnané, svědčí, že r. 1893 na odborné výstavě prací mistrů bednářských v Praze obdržel za vystavení prací žáků

pokračovací školy bednářské první t. j. stříbrnou medaili.

Toť jsou významnější údaje ze života pana ředitele Babora.

Velectěný pane řediteli! Uchylujete se ze života učitelské veřejné činnosti, vstupujete do klidu soukromého života. Byla-li prvá část života vašeho doba neúporné práce, činnosti prospěšné a všeobecného uznání, nechť jsou léta, která vám božská prozřetelnost vyměřila pro další život, dobou štěstí a blaženého stáří. Vždyť popřál vám Hospodin vše, co člověka šlechtného bláží nejvíce. V rodině své vychoval jste řádné dítky.

Syn váš, jehož s chloubou zovu svým milým žákem, slyne pověsti obratného lékaře a odborného učence. Dcera vaše z českých dívek první dosáhla akademické hodnosti doktora filosofie. Národu svému vychoval jste řádný dorost, který s úctou, vděčností, ba s chloubou vzpomíná na vás. Ti, jimž jste byl druhem v povolání, i ty dámy, jichž jste byl představeným, v paměti podrží vaše kollegiální jednání, obětavé služby a přátelské rady. Odcházíte z veřejné činnosti a cesta, kterou se ubíráte,

krášlena je zásluhami, růžemi lásky a nevadnoucími pomněnkami.

Bůh mi popřál té radosti, že vám ku počtě promluvití jsem mohl tato slova uznání a zasloužené chvály.

Sám ve škole jsem se narodil, ve škole vyrostl, sestara, snašeje veškeré strasti a slasti českého učitele. V učitelstvu jsem našel upřímné přátele. S vámi udržoval vždy přátelské styky.

Bůh, jemuž jste zachoval oddanost a službu neochvějnou, celou, nechť skráně vaše ozdoby spokojeností a klidem, jaký svět dáti nemůže. Vlast a dorost národa, jež jste vypěstil, zachová vám nehynoucí paměť; odměna to zajisté nejvzácnější, která zdobí vaše šediny korunou slávy a potěšení nejvzácnějšího.

V Královské Praze, této máteři českých měst, která se vzornou pečlivostí dbá o své školy, přeji mnoho takových zdatných a svědomitých učitelů, neboť pravdou jest, již dějiny potvrzují, že řádný učitel štěstím jest národa.

Dokončuje svou řeč, volám s celou upřímností svého srdce: »Českému učiteli, panu Josefu Baborovi budiž srdečný dík nehynoucí sláva!«

SMĚS.

Po slavnostech Husových. Zase zaplály na některých vrších naší země oslavné hranice, byla osvěcena okna; tu a tam rděl se rudý průsvitný obraz nešťastného mistra nebo kalich. — Ovšem kalich Husův, ale nikoli kalich jeho ctitelů. Ti již dávno ho neznají. Ale co všeobecně lze pozorovati, jest, že od těch dob, co Husa a jeho výročního dne chopili se prodavači papíru a pohlednic, oslavy, jeho víc a více blednou. Sociální demokraté ze svého programu oslavy tyto již vyloučili. Na Staroměstské radnici promluvil slavnostní řeč professor Masaryk. Akcentoval tu, jako v řeči své, o níž pojednáváme v článku: »V táboře našich protivníků« pokrokovost Husovu v otázkách náboženských vůči všeobecné strnulosti toho věku. Pr f. Dr. Pekař v »Českém časopise historickém« mezi jiným dí, že prof. Masaryk české reformaci nedobře rozumí, líčí Husa na protestantsko. »V Husovi jest,

pravda, hodně protestantského, ale ještě více středověko-katolického. Historik musí dbáti obou stránek — jen stranník může si voliti jedinou.«

»Klerikálové a škola. Olomoucký »Pozor« posmívá se duchovenstvu, že touží po rozmnožení počtu vyučovacích hodin, ale samo nesnaží se choditi do hodin stávajících. Běží prý jim ne o náboženství, nýbrž o vládu nad školou, aby učitel se stal o náboženství a oni sami žili bez práce. Týž list uvádí některé případy, kterak duchovní působí ve škole, ale opět anonymně, aby nemohla býti pravda zjištěna. Kněží dnešní doby jsou prací zasypáni v duchovní správě, v kanceláři i ve škole, tak že jim někdy nelze při nejlepší vůli pravidelně do školy docházeti. Toho pak používají nepřátelé, aby paušálně odsuzovali duchovenstvo, že do školy nechodí vůbec.

Klerikální charita. »Posel z Budče« staví na pranýř klerikální charitu, kterou prý smutně vyznačuje vyssavačství, jímž (Posel z Budče má »s nímž«!) využívají jejich

sírotčince a jiné výchovatelny práce dětí. Vídeňský Spolek k ochraně dítek neostýchá se dokonce přiznati, že děti sobě svěšené propůjčuje — se svolením okresní školní rady! docela k tovární práci. To i při tom, že tovární práce dětí je v Rakousku zakázána. — »Radikální« pokrokové učitelé rázu Strahlova doposud získali si mnoho zásluh o charitu v kritice. To jest ovšem pohodlnější. Opravdovou činnost ponechávají klerikálům. Klerikálové pak musí sebrati peníze a vychovati sirotky a jiné chudé dítky. Poněvadž však příspěvků dobrých lidí jest na charitativní účely čím dále tím méně, jest potřeba, aby chovanci takových ústavů sami pomohli sebe živiti a zvykli si takto práci. Jen zlý člověk může tu mluviti o nějakém vyssávání. Ovšem dáti se od klerikálů živiti a pak jim za to vynadati, jest již dnešní doby zvykem. Vděčnost nového druhu. *d.*

Marná obava. »Učitelské Noviny« v č. 39. se obávají šíření klerikalismu ve školství rakouském. To prý vzbudilo pozornost i v cizině. Německé listy v říši znamenávají, že v celé Evropě jeví se snaha emancipovati školy od klerikalismu, pouze v Rakousku že se děje opačně: klerikalismus nabývá ve školství stále větší půdy. — Co se týče Německa, mohou si jeho listy samy postarati se o nápravu ve své říši; majít tam konfessijní školu zavedenu ve skutečnosti již dávno a ještě o její utužení se naléhá. Jak v Rakousku klerikalismus ve školství se rozšiřuje, nejvíce jest viděti na tvrzení těchto učitelského orgánu, který prohlásil, že 90% českého učitelstva nevěří v Boha. Takoví nevěrci vychovávají pak klerikály! Tak pošeltilé malokterý list poráží svoje vlastní tvrzení jako »Uč. Noviny«. *d.*

Věrný jako pes. Lidé, kteří stali se nevděčnými za prokázaná dobrodíní, hledají příčiny, aby se omluvili ze své nevděčnosti, poněvadž svědomí jejich jim nevděk občas připomene. Tak »Posel z Budče« se chytá podobného útočiště. Při obsazení místa na měšťanské škole tázal se farář jiného, jaký jest jeden z uchazečů, a tu prý zněla odpověď: Věrný, věrný jako pes. K tomu »Posel« dodává: »Podívejte se na toto slovo, vy, farám oddaní, farám věrní, čili vy, patentovaní katolíci mezi učitelstvem, kteří rozrážíte naše řady nebo nám dokonce střílíte do zad. Čím jste za to před očima farskýma? Neotevřete vám to oči? Mně je stokrát milejší, když mne neuznávají sice na farách za »věrna«, ale zároveň doznávají, že jim není

radno zacházeti se mnou pesky (!): ba naopak vyznaží nepokrytě a nezaprou. že jest jim se míti na pozoru velice velmi, abych já jich nepodrápal — po lvovsku.« Tak jedná pokrokové učitelstvo. Když mu kněz pomůže k místu, jest mu se před takovým učitelem báti. Pak už kněze nepotřebuje. Dobře k tomu podotýká »Čech«, že by bylo třeba udati místo, kde se tato příhoda stala, aby se mohlo zjistiti, zda-li se zakládá na pravdě, po případě soudně stíhati podobnou utrhačnou mluvu. Redaktor »Posla z Budče« asi dobře ví, kterak se zvěčnělý Štulc ujal obuvnického chasníka, podporoval jej ve studiích, dostal jej do Prahy za učitele. Tehdy učitel sliboval svatosvatě, že bude žíti dle náboženství. Když však se stal definitivním učitelem v Praze, zajel si na učitelský sjezd do Příbrami, aby tam bouřil proti klerikálům. Toť ta věrnost, za kterou by se musil stydět i polovzdělaný syn teplé Afriky. Ale to nevadí poučovati klerikály, jak mají pracovati. Jiný učitel spisovatel opět psal svého času pod svým jménem do katolických časopisů, pod pseudonymem pak láteřil proti klerikálům a jejich časopisům. Jsou to čisté pojmy o vděčnosti a charakteru!
d.

LITERATURA.

Z nakladatelství Cyrillo-Methodějského (V. Kotrba) v Praze:

Rádce duchovní. Časopis kněžstva československého. Redaktor Monsign. Dr. Josef Burian, Jeho Svatosť Lva XIII. tajný komoří a kanovník-farář Východhradský. Ročník X. Tisk a majetek Cyrillo-Methodějské knihotiskárny V. Kotrba v Praze. — Mnohých zajisté a platných služeb prokázal časopis tento po čas svého desítiletého již vycházení duchovenstvu jak pracemi homiletickými a katechetskými, tak i vědeckými, jichž hojnost jako všechny předešlé ročníky, tak i tento poslední (10.) přinesl. Co se kázání týče, jsou tu na každou neděli a svátek často dvě i tři duchovní řeči vedle několika promluv příležitostných, tak že každý dle svého vkusu a dle poměrů si látku vybere a dle okolností vhodné upraviti může. Z pojednání vědeckých uvádíme: »Význam majestátu z r. 1609.« Uvažuje Jiří Sahaňa. (Pokračování z předešlého ročníku.) »Jak má kněz katolický tisk podporovati přem?« Podal Fr. Jirásko. »Smíšené manželství uzavřené bez záruk a bez prohláškového listu farního úřadu před evangelickým duchovním.« Uvažuje Dr. Ant. Brychta. »O poutích.« Podává Jan Drábek. »O služebnících chrámových« od ř. Ant. Paulusa. »Kterak možno přispívati k tomu, by chrámy naše ozdobovány byly předměty vhodnými.« Píše P. Alois Sládeček a j. Nejnovější dekrety sv. kongregace ritů a zajímavý přehled budou mnohým též vítány. Poznamenáváje, že přetpíací se na časopis tento ročně 8 K, a že redakci převzal pro přetížení dosavadního redaktora vsdp. kanovník Fr. Vaněček, doporučujeme měsíčník tento rádi.
Prokop Zatléřil.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajů německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun. — Pánům knihkupcům slovu jíme 25 procent. „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumům, klerikom a studentům slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zaslala se předpl. a adres. reklamacce, jež se nepočítá s ofrank. Rukopisy pro ilustr. list, zprávy časové, knihy a časopisy zaslány buďtež Em. Žukovi, gymn. profesoru na Smíchovské pro učitel. přílohu přijímá příspěvky Josef Flokčák, říd. učitel v Žižkově u Prahy, č. 776; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Fr. Zundálek, katecheta v Praze-Bubnoch.

Proč nemá naše doba ideálů? — V táboře našich protivníků. — Kterak Pestalozzi smýšlel o náboženství při vychovávání. — John Locke. — Předměty a modely biblických starožitností. — Feuilleton: Letem dějinami českými. — Směs. — Literatura.

Proč nemá naše doba ideálů?

Neblahý proud vzpoury proti Bohu podrývá dnešnímu lidstvu půdu pod nohama. Tento boj nepřátel říše Boží proti Kristu není ovšem nový, ale nikdy dosud, od té chvíle, kdy vítězné křesťanství vystoupilo ze šerých katakomb, nenabyl takých rozměrů jako za našich dob. Dnes jest zjevná nevěra duševní vyspělostí a vzdělanec hanbí se za projev upřímné víry! Moderní kultura zakládá se veskrze na zásadním odpadlictví od Boha a křesťanství. Bezbožnost stoupá pyšně na katedry universitní, roztahuje se na řečništích lidových, splývá s péra posledního pisálka, který své bezmyslné úsměšky o víře udává v pokoutním kterémsi časopisu tříd nejnižších. Všude slyšíte hlásati nerozumnou a hanebnou zásadu, že člověk má právo býti nevěrcem. Jed nevěry proniká všechny kruhy společenské, ničí nejvzácnější duchy lidské společnosti, rozkládá a ruše svazky, které náboženství křesťanské tvořilo mezi jednotlivými třídami společenskými a jichž uvolněním a zrušením povstávají hrůzné zmatky a bouření se jedněch proti druhým.

S bázní hledí se v kruhu povážlivých budoucnosti vstříc, a každý den množí ony neurčité a přec tak podstatné obavy, jež jsou nejlepším vysvědčením chudoby a prázdnoty těch, kteří setřásli vzpurně jeho pokorné víry a vyvýšivše se v závratnou pýchu, pro niž stvoření nebyli, řekli: Není Boha! Ve všech vrstvách společenských jeví se všeobecné, hluboké rozmrzení a nespokojenost. Bůh, pán a velitel všech, jest odstraněn, a každý jednotlivec troufá si moci zaujmouti jeho trůn a vládnouti davu; — prach prachu! Základy společenského řádu se otrásají hesly a zásadami, o jichž provedení strany sobě nepřátelské urputně zápasí, bez ohledu na svazky pokrevní i duševní.

Neklid plní duše. Lid je přesycen rozkošemi zevního světa a cítí prázdnotu v toužící duši. Hledá uklidnění a zapomení v šumu a víru života. Podoben kýmáječícímu se rákosí na břehu dravého proudu, hledá záchranu ve vášnivém

požitkářství. Ale marně. Zevní zaneprázdnění nemůže mu vyplnit duševní prázdno a on, ztrácí ve věci pozemské, nemá ve věci nadpozemské, potácí se žitím bez opory a cíle.

Veliký světec svatý Augustin napsal kdys pravdivá slova: »Pro sebe stvořil jsi nás, o Bože, a srdce naše nezná poklidu, dokud nespočine v Tobě.« Dnešní svět, jenž se Boha odřekl, nese znamení Kainovo na svém čele: jest nestálý, neklidný, kolísající. A s Bohem pozbyla společnost lidská svého těžiště, proto kolotá nyní bez pořádku semo tamo ve víru bouří a hlubokých otřesů. *S Bohem ztratilo lidstvo pravé ideály*, proto ona nesjednocenost a křehkost, proto ona bezrázovitost a rozervanost a bída naší doby.

Nepřemožitelná touha po ideálu leží hluboko v lidské duši, již viditelný svět jest příliš úzký. Člověk tihne myšlenkou i přáními daleko za hranice pomíjející hmoty. Čas pozemského života jest člověku skrovně odměřen; leč to mu nevadí a on touží horoucně po vědění, on prahne každým nervem po blaženství.

Miliony takto cítících lidí přešly tuto zemi a klesly v ni, zasaženy smrtí. Nad jejich velkým hrobem žili opět jiní a jiní, ale jako oni první opět vznícení stejnou touhou po pravdě a štěstí. I ti zemřeli.

A můžeme-li se diviti, že z palčivé žízně po vědění těchto bezpočetných bytostí zrodily se dvě světové otázky: Odkud přicházíme? Kam jdeme?

Dávno před Kristem zaměstnávali se mudrcové pohanští těmito záhadami a nevystihli jich. Každý vykládal jinak a na jedné určité odpovědi se však nesjednotili nikdy.

Tu sestoupil sám Bůh s nebes a světlem svých božských zjevení rozplasil temné chmury nevědomosti. Před zraky prvních křesťanů zaplanulo ohnivým písmem rozluštění záhadného poslání člověka: *Jste stvořeni od Boha a pro Boha.*

Vyšed z rukou Božích, může každý státi se dítětem Božím pomocí milosti Ježíše Krista a zároveň dědicem království nebeského. Nauka křesťanská obsahuje nejvznešenější a nejpłodnější ideály. Od Boha k Bohu, od Nejvyššího k Nejvyššímu a to každý jednotlivec a v něm celá lidská společnost. Moudrost a láska jsou základy křesťanství a z těch pramení velikost a štěstí všech, kdož věří a plní, co víra předpisuje.

Těchto ideálů nynější nevěřící lidstvo nemá. Moderní člověk chce se protlouci bez Boha tímto světem. Dnešní duch nevěrecký nenávidí křesťanská hesla: Bůh a svět, přirozené a nadpřirozené, tento a onen život.

Nevěra považuje za zbytečné, uvažovati o prazdroji a konečném poslání člověka. Nevěra uspokojuje se věděním v rozsahu pěti smyslů člověka semknutým. Jí stačí čerpati pro lidstvo z viditelných sil přírodních pro tento život a jen co hmat, zrak a sluch chápati může, jest opravdové a důležité. Vše mimosmyslné jest výtvoem lidské obrazotvornosti a nestojí za vážné úvahy.

Každému jest dovoleno mudrovati o bytosti Boha a o náboženství, o duši a nesmrtnosti, o mravnosti a právu, neboť, praví nevěra, tyto věci všechny spadají v obor metafysický, nadmyslný a zde si může každý filosof nalézt svého konička. Není prý ale žádných nadmyslných, platných pravd, alespoň ne takých, které byl člověk svým prostým rozumem poznávatí mohl. A jestli prý vzdor tomu naše myšlenky překročují hranice smyslových poznatků, toť prý pouze

proto, že náš rozum od přírody jest obdařen jakousi »esteticko-ideální snahou«, čili prostě řečeno, poněvadž člověk nemůže se obejít bez stavby vzdušných zámků. Tuto snahu smí prý člověk sledovati bez rozmyslu; smí se opájeti jejími výsledky, smí se i duševně v ní povznésti, jen musí stále sobě uvědomovati, že veškery její výsledky jsou pouhé vidiny, které si jiný člověk za stejných okolností zcela jinak představovati může. Na tomto základu jsou vypěstovány i rozličné filosofické theorie, hlavně ony, které pojednávají o náboženství a mravnosti. Necht si sebe více odporují, to nevadí; moderní věda uděluje všem stejné právo a uznává všechny za pravé.

Jen soustava nauky Kristovy jest dána vědou v klatbu, neboť věda novodobé nevěry jest svobodomyšlná a netrpí omezování lidského rozumu! Stejně svobodomyšlná a bezuzdná jest *mravnost* moderní vědou hlásaná. Dnešní člověk vyzuje se z dětských střevíčků a již stojí na vlastních nohách. Jest svým pánem a tvůrcem svého štěstí. Pro něho není žádné nadvlády, nezná pokory a neuznává poddanosti. Desatero přikázání moderního člověka jest nejen nemožno, ale rovnou nemravno. Moderní nevěra požaduje *osobní mravnost*; to jest takou, již si člověk sám ukládá a za jejíž nedodržení jediné sobě jest zodpověden. Moderní mravouka jest nezávislá od náboženských pravidel a náhledů, neboť ona platí jen pro tento dočasný svět, a tresty či odměna posmrtná pro ni nestávají. Člověk má býti dobrým a mravným z popudu své povahy a ne prý z bázně před Bohem nebo důsledkem učení a sebezapírání.

Takou mravouku postavila nevěra na místo křesťanských ideálů. Jaký člověk, taký ideál. Moderní člověk, jehož ctižádost jest býti nejdokonalejším zvířetem, nemá ovšem žádného smyslu pro božské ideály. »Animalis homo non percipit, quae sunt Spiritus Dei.« (Kor. 2, 14.)

Leč opačme předešlý výrok. Jaký ideál, takový člověk. Společnost má jen cenu ideálů, za nimiž se běže. A ideálům dnešní společnosti odpovídají plody, jež nám zrají před očima.

Setkáváme se předně se smutnou *zpuštělostí ducha*. V našich školách pěstuje se uměle polovičitá všestrannost u věděni. Fráze bují a dusí tu a tam vhozené simě samostatné myšlenky. Naše veřejné mínění jest cele podrobno vládě fráze. Nic než samá umělá seskupení slov, ale v nich ani stopy po duchaplnosti. Naše společenské kruhy, nazývající se hrdě intelligencí národa, nemají více zájmu, či spíše vnímavosti pro vážné a ideální pravdy. Umění a divadlo, tato spolehlivá měřítka pro vkus a cit doby, vykazují poklesnutí idealismu, stavíce před oči svého obecenstva věci dříve ve veřejnosti zcela nemožné, dnes uznávané a vynášené. Oblíbená duševní potrava dnešního světa jsou spisy smyslné a dráždivé, při nichž se počítá na lehtavou zvědavost těkavé a povrchní společnosti. Povrchnost druží se svorně k domýšlivosti. Otázky vážné, úzce sloučené s blaženstvím jednotlivců i společnosti, uváděny s hrůznou lehkomyšlností řia přetřes, a vtip činí je svým terčem. A obecenstvo? Tleská a baví se. Všechno myšlení a snažení lpí na pozemské hmotě zrovna jako by bylo možno uhasiti palčivou žízeň lidského ducha po pravdě a blaženosti hrstěmi těžké země.

Podle zpuštělosti duševní kráčí *zpuštělost citu*. Odvrácen od svého Boha, nemá člověk žádných ohledů více, mimo na vlastní své »já«. Studená, bezcitná samoláaska jest mu měřítkem veškerych činů, a té obětuje vše: zdraví, jmění, čest, ně-

vinnu i život svých bližních bez nejmenší výtky svědomí. Vzkypěný příboj vášni a žádostí ho unáší, a co nejhroznějšího, i zločiny druhu nejneptirozenějšího a nejhanebnější přestupky lidských naruživostí nalézají dnešního dne omluv a ospravedlňování na základě vědeckém.

Ve *společenském životě* šíří se vždy více nepoctivé jednání a staročeské přísloví: »Poctivost na věčnost« musilo ustoupiti časovým úskokům a manévřům pokročilého dorostu obchodnického. Vykořisťování slabších provádí se systematicky. Sobečtí, nesvědomití kapitalisté, nelekající se ani nemravných podskoků, a jimi zaviněné, vždy víc a víc se šířící ochuzování nejnižších vrstev lidových, udělalo ze společenského rozdílu tříd nepřátelský společenský protiklad. Odtud ony propasti v moderní společnosti, jež ji rozežirají jako rakovina. Na jedné straně týčí se bohaprázdné a proto nepožehnané bohatství ve vyzývavé, chudinu přímo ku vzpouře nabádající svévoli, na druhé straně proletariát připravený podloudně o svou viru — v nejširším smyslu slova — sténající pod břemenem vysilující práce a nemající ani paprsku naděje. Onde vládne vyběravé požitkářství, tu zeje divoké zoufalství bída. Všude cení zuby nedůvěra, zášť, vztek a nenávisť; jeden číhá na pád druhého, neb jen ze škody jedněch bohatnou druzí.

Neméně zhoubně působí odpadnutí od Boha ve *veřejném životě*. I zde narážíme každým krokem na rozpoutané sobectví. Moderní stát, sám sledující svůj bludný názor o naprosté nadvládě v právu, zákonu, zasahující bezprávně v záležitosti církvi vyhražené, co jest tento stát jiného než od Boha odpadlý, sebe na místo Nejvyššího dosazující a sebe jedině zbožňující člověk ve velkém? A ta ohromná vojska, jež tyjí z mozolů občanstva, nejsou-li zase jen až po zuby ozbrojeným sobectvím států? Moderní vlastenectví, které tak zhoubně podrývá jak vnitřní tak zevní vývoj zemí, toť rovněž výsledek odpadnutí od církve a Boha, neboť zásadou křesťanství jest mírumilovnost a snášenlivost, ale pohanství a nevěrectví připouštějí, ba dokonce kážou sledování rozdílů národnostních a dovolují národnostní zášť. Z podstatných příčin staří pohané zřeli v národnosti svůj ideál. Národnost byla jim nejvyšším jméním, ježto byla jim poutem občany jednoho státu a zároveň jednoho náboženství pevně vižícím. Novodobí zbožňovatelé modly vlastenectví napodobí jen z pola pevnost a nadšené úsilí oněch starých pohanů. Moderní vlastenectví dbá pramálo o zájem náboženský; jemu stačí nad míru pružná pouta jazyková. A pod zástěrkou nafouklého vlastenectví šťve jedna strana na druhou smečky sobeckých pudů, pýchy, závisti a surových žádostí, pracuje se podlou zradou a piklemi ne snad pro blaho a slávu země, nikoli, ale pro soukromé zájmy jednotlivců. A pracuje se věru bez jakéhokoliv ohledu na povšechné blaho i na povinnosti občanské, jen aby se své straně pomohlo k pochybnému vítězství. *Těžiti z okamžiku*, tak zní heslo stran i států. Hmotný výsledek, ať za sebe horší cenu koupený, jest oslavován. Veškeren náš veřejný život zapírá svým konáním jsoucnost Boha. Moderní stát zřekl se svého opravdu vysokého ideálu, přestal býti mocným, pozemským nástrojem v rukou božských pracujícím o uskutečnění zásad Kristových v obvodu Bohem mu vytčeném. Místo toho převzal moderní stát úlohu nevěrou vytknutou a stará se v neblahém bludu o vývoj a rozkvět Bohu odcizeného, Bohu vzdorujícího a cele smyslného a svou smyslností se honosícího lidstva.

Takové poměry jsou neudržitelné, a působí stejný pocit jako směle na vratkých základech vybudovaná stavba. Nevěra vyvolala duchy, jichž nedovede

více odvolati ni zažehnati. Její fráze o lidskosti a osvětě nemají té síly, by zadržely zátopu vášní vzbouřených v massách lidu a předešly tak hrozící společenské zkáze.

Sen o věčném pokroku čistého, po názoru novodobém bohaprostého lidstva, jeví se nyní pouhým vzdušným preludem na poušti vyprahlých a pustých srdcí. Tu jest ovšem lehce pochopitelné, proč nyní počíná ve společnosti hnutí, jehož vrcholem není nic jiného než touha po vnitřní, pevné opoře. Lidstvo cítí, že mu uniklo cos vzácného, nutně k podstatě člověka potřebného. Jest to přirozená *potřeba lidské duše toužící po náboženství*, jež dnes dovolává se úzkostlivě pomoci jako dítě v lese zbloudilé.

Tato potřeba náboženství charakterisuje naši bludařskou dobu. Jest sama o sobě významnou; ale ještě nápadnější jest způsob, jímž má býti ukojena.

Filosofové, esthetikové, románopisci, politikové, všichni mluví a píší o náboženství přiměřeném naší době. Toto novodobé náboženství nezná ovšem žádného poddanství člověka k Bohu, neuznává svého Tvůrce a Pána, ani soudu jeho. Tudiž moderní náboženství nemá rovněž žádných pevných, neporušitelných zásad věro- a mravouky. Toto náboženství cítí nadšení jen pro krásu oku a smyslům přístupnou a stejně uctívá Krista, Buddhu, Sokrata, Nietzsche-a. Jest vybudováno lidskou obrazotvorností na lidském citu, a logické myšlení s ním naprosto nesouvisí. Jedním slovem: jest utišujícím prostředkem, jímž moderní člověk potlačuje čas od času vzrůstající nechuf k životu a přesycenost tělesných rozkoší.

Že pak také plané náboženství, plné neslýchaných protikladů nemůže vyplniti prázdnotu ducha a uklidniti rozpory srdce, ani vrátiti ztracené ideály naší realistické společnosti, to každému soudnému člověku je jasno. Vždyť toto moderní náboženství trpí stejnou nemocí, na niž zhyuely nejkrasší ideály lidstva, totiž odpadlictvím od pravého Boha.

Jen *v návratu k Hospodinu* jest naše spása. Rozum náš touží po pravdě, ale nesmí to býti nejistá, kolísavá pravda světská, nýbrž čistá, velká, neomylná pravda, jak nám ji podal Kristus, Bůh, jenž nebyl z tohoto světa.

K tomu účelu jest třeba, aby *naš rozum sklonil se pokorně pod zákon víry v Krista*. Jest tak smutno pohleděti, kolik nadaných, cenných lidí podniká dnes marnou práci proti náboženství Kristovu. Bojí se víry, a přec ona by jich vědění neomezovala, spíše šířila. Tam, kde náš rozum zůstává bezradně státi, kráčí víra v před pevným krokem ve světle božských zjevení. A jsou-li božská tajemství, jak víra učí, i v těchto božských tajemných pravdách leží světlo poznání, dove-deme-li bez pochybností dáti se vésti věrou, až k onomu prahu, za nímž svítí věčné světlo božské Moudrosti a kam nelze vstoupiti nohou smrtelnou, ale duchem věřícím a neposkvrněným.

Modernisté bojí se Boha i víry. Krátký jich rozum vidí ve víře hrob svobodného zkoumání a pátrání po divech přírody. Jest to pouhý sobecký před-sudek. Opravdový badatel jest Bohu vděčen za rozličné pokyny, jež jsou mu ukazovateli po spletitých stezkách lidského pátrání.

Leč nejen ostych před plnou pravdou, spíše bázeň před podrobením se Bohu zdržuje nevěrce od poznání a uznání pravd víry. Člověk brání se zajetí Božímu.

Nechce mít pána nad sebou. To jest ono staré, nevyhnutelné zlo. A pro ně není prostředku mimo pokoru. Buď podrobí se člověk Bohu a jeho zákonům a tím vybaví se z hříchů a náruživostí a docílí pravé osvěty srdce, nebo vrhne se v náruč sebevyvyšování a sebeuctívání, a utone v bahně rozpoutaného sobectví.

Výchova v Kristu a vedení Kristem ku věčnému nadpřirozenému cíli jest ustanovením Božím. Celá dnešní společnost musí nutně se sblížit se svým králem, Bohem a Vykupitelem. Musí se podrobiti poslušně pravému, dogmatickému křesťanství katolické víry. Onať jest nejoprávněnější, Bohem ustanovená církev a veškeren boj proti ní jest marný: řízení a ustanovení Boží jsou nezměnitelná, neporušitelná. Jen v Kristu a v ideálech jím vyrčených jest naše spása.

Ovšem těžiště křesťanských ideálů leží *na onom světě*. Leč tím se důležitost tohoto světa nikterak nepodceňuje. Jeden jest přípravou druhému; onen život závislý na uspořádání tohoto pozemského žití. Tudíž křesťanství vede nás k vážnému pojímání všeho dočasného, k svědomitému plnění povinností vezdejších, neboť tento život jest takořka časem setby a věčnost dobou žní. Víra křesťanská, učíc nás konečnému vyrovnání nestejných údělů lidí, staví naděje posmrtné nad prchavé zájmy a hrubé požitky tělesné, a tak klade v nás prvý kámen základní k velké ideální zásadě o božské nadvládě, o nedotknutelné důstojnosti každého jednotlivce, o pravé svobodě, vůli, o všepojící lásce bratrské. To jsou ideály křesťanství. Z těch vytvářejí se pravé křesťanské pravdy: povahy samostatné, neochvějných, nezměnitelných zásad, povahy silné, poslušné představených, ale volné a neústupné, jedná-li se o práva Boží a církevní; povahy obětavé, schopné nejvyššího sebezapírání.

Ale takové povahy třeba vychovávat od nejtětlejšího mládí, a proto držme rozum mládeže na uzdě a vedme ji předně k poslušnosti zákona Kristova. Pýcha na vytříbený rozum dala první heslo k odpadlictví od Boha a božských ideálů a zavedla lidstvo na pokraj srázu. Rozum vrátí se zpět ve školu pokory. Nesmíme odpočinouti a sobě oddechnouti, dokud nebudeme mítí opět křesťanské konfesionální školy a ústavy od školy obecné počínaje až k universitě. Docílení vytknutého cíle vyžaduje jistých obětí.

Ale což nestojí svatá naše věc za oběti velké a nadlidské? Což se nejedná o záchranu celé společnosti, k níž patříme my i naši nejbližší, nejdražší? Zneužitím své svobodné vůle odpadá člověk od Boha, ale nemůže se k němu vlastní silou navrátiti. K tomu jest třeba milosti Boží. Milosti lze dosíci modlitbou. Tedy modliti se musíme. To umíme a můžeme všichni. Modleme se tedy všichni, aby Bůh pokleslou společnost osvětlil a jí zaslepené zraky otevřel, aby opět získala lásku k oněm ideálním snahám, od nichž se vlastní vinou odvrátila, ale které jedině mohou ji před hrozícím náhlým pádem ochrániti, aby vrátila se k ideálům, které nám daroval Kristus, Spasitel náš a v jichž světlé stopě lze dojíti království nebeského a věčného klidu.

D. Fran.

V táboře našich protivníků.

(Pokračování.)

Pan prof. Masaryk ve své řeči »o svobodě náboženské a volnosti přesvědčení«, jejíž tref vydala »lidová strana« ve zvláštní brožurce, akcentuje *vývoj a pokrok náboženský*. Patrně má tu na zřeteli náboženský vývoj a pokrok v celku, od polytheismu k monotheismu, ze židovstva ku křesťanství. Ale v katolicismu patrně pokroku již nevidí. Vládne v něm asi myšlenková ztrnulost, onen ideový stav, jež nese v čele hrůzné, proscibované jméno: *dogmatismus*.

Nikoli, není tomu tak. Netřeba ani čísti tendenčně psané Harnackovy dějiny dogmat, a každý kdo jen málo s dějinami katolické církve je seznámen, ví, kterák věrouka zcela vnitřní svojí silou ze základu Ježíšem Kristem daného se rozvíjela; a to logicky, harmonicky se vyvíjela na vlastním svém základu. Ovšem v základu jejím jest mnoho »nadpřirozeného«; to, čemu říkáme: zjeveného. To však chce p. professor vymýtit, osekat věroučný strom, zbaviti jej všeho, co rozum lidský nechápe, a předložiti modernímu člověku jako náboženství budoucnosti.

Nevim té chvíle se upamatovati, který znamenitý francouzský chemik snil o tom, že lučbě se podaří z říše rostlinstva vyloučiti všechny živné a člověku potřebné látky, a shustiti je v malou pilulku, jež stačí, aby byla pokrmem člověku na celý den. Věří kdo v uskutečnění toho snu? Střížlivě myslící člověk nikoli. Organismus náš není zkrátka tak uzpůsoben a sotva kdy vývojem k tomu se přizpůsobí, aby přijímal pokrmy v této čiré formy, v jaké existují různé essence. A podobně jest i s náboženstvím člověka. Vyvinulo se a vyvíjí se ve svém věro- i mravouce s potřebami lidského rozumu a srdce; ale vývoj jeho vždy bude se dít na vlastním jeho základě a takřka z vlastního jeho nitra.

»Moderní člověk nechce již a nemůže věřiti, protože naučil se mysliti a kritisovati.« Víra nevyklučuje však myslícího a kritisuujícího člověka. Ona žádá, aby sledoval hned od počátku její vývoj, a nikoli z celku vytrhoval jeden či druhý článek, a bez ohledu na jeho souvislost s ostatními podrobil jej zkoušce rozumu. A kdo z moderních lidí stane u základů křesťanství, jak je Ježíš Kristus dal a jak v Písmě a tradicích jsou nám dochovány, buď na ně přistoupí cele, přijme i vše tajemné a nepochopitelné, jež v nich je obsaženo a pak sezná, že s neúprosnou logikou veškerá soustava katolicismu na nich je zbudována, aneb hned v »Kyrie« se rozejde. Nepřijme, co nepochopitelné, a hned s počátku jde jinou cestou.

Pan profesor Masaryk a jeho všichni stoupenci náležejí nyní do tohoto tábora myslitelů: »Pokročilejší theologové sami poznávají, že není zjevení v učení a že není zjevení v praxi, totiž že není zázraků a nikdy nebylo.« Pan profesor chce jistě říci, že tak činí theologové *racionalističtí*, jimž tu činí poklonu pokrokovosti; t. j. oni svobodní myslitelé, kteří již z předu ať již možnost zjevení nadpřirozeného, — což čistě theoreticky stěží lze učiniti, — ať již historičnost jeho a tudíž i historičnost zázraků popírají. Ale to jest pouze jedna část theologů. Druzí, a těch není méně než prvých, jsou přesvědčeni o možnosti zjevení i zázraků, přijímají na základě věrohodných svědectví a památek — o jichž authenticitě ani sám Harnack nepochybuje — jich historičnost a na tomto základě budují a hájí celé křesťanství jako náboženství zjevené, dané a nikoli jako náboženství svými základy v náboženstvích pohanských kotvící a z nich vývojem vzniklé.

»Není zjevení v praxi a není zázraků,« tvrdí pan professor Masaryk. Dobrá. Připusťme tak. Ale následuje z toho neúprosnou logikou, co pan professor vyvozuje, »že zjevení a zázraků nikdy nebylo?« Nežijí již mnohé druhy živočichů. Následuje z toho, že nikdy nežily? Paleontologie ukazuje nepravdu tohoto tvrzení.

Ovšem pan professor namítne, že zákony přírody i myšlení byly vždy tytéž dříve i nyní, a že tudíž z faktu, že nyní není zjevení a zázraků, zcela logicky možno usuzovati, že jich ani dříve nebylo. My však díme: že se dály a dějí, že zjevení Boží nepřestalo existovati ani nyní. V úchvalách sněmů církevních, ve výrocích sv. Otce, jež »ex cathedra« činí, vidíme stálou continuitu zjevení Božího.

Pan professor také, tuším, pronesl, že není pádnějšího důkazu proti neomylnosti, jako ukázati na to, že ta či ona kniha Písma sv. jen nepatrnou většinou rozhodujících zástupců církve na sněmu rukojících dostala se ve sbírku knih Nového zákona. Nikoli; tento »trumf« nás neohromí. Ovšem, může působiti překvapujícím dojmem na ty, kdo o zjevení Božím a neomylnosti mají nepravé pojmy, a kteří si představují, že Duch Boží působí jakousi omamující, suggestivní silou, jež spoutává volnost myšlení a užívání rozumu, že všichni zástupci církve tu pak jednomyslně, unisono mluví a tak i rozhodnutí činí. Asi tak, jak si mnohý představuje apoštoly po seslání Ducha sv. mluvící rozličnými jazyky, že? — Tohoto názoru my jsme dalecí. Takých divů Ducha Božího nečekáme. Ale i v nálezu, jež nepatrná třeba většina rukojících činí, spatřujeme působení Boží, cestu Prozřetelnosti.

V populárním výkladě často tu ukazujeme na právoplatné rozhodnutí nejvyššího soudu, jež mají platnost zákona v daném případě, ať již stala se jednomyslně, či nepatrnou většinou hlasů. Jenže nejvyšší tato instance často učinila rozhodnutí sobě odporující. V dějinách církevních však sotva pan professor udá jediný jen případ, že by církevní zástupci, legitimně a právoplatně na sněmu shromáždění »ve věcech víry a mravů« kdy něco stanovili, co později bylo rušeno neb odvoláno.

Pan professor zcela zásadně prohlašuje: »To, co bible a církve do slova hlásají a to, co hlásá věda, nedá se sloučit. Tu jsou dva světy, dva různé světy.« A uvádí »obecně známý« příklad. »Někteří theologové dělají koncesse vědě a speciálně darvinismu, vykládajíce v Genesi dny stvoření jako nekonečné věky. Avšak ten, kdo psal Genesi, bral to do slova, a hlavně, celý jeho názor na svět byl jiný, než názor moderního evolucionisty«. Takový výklad Písma a církevního učení stává se dle soudu p. professorova chytráctvím a jesuitismem!

Pan professor může se zcela přesvědčiti, že tento výklad hexaemeronu byl mezi theology hájen již tehdy, kdy o darvinismu a evolucionismu nebylo ještě stopy. A jestli theologové se ho drží v poctivém úmyslu, aby ukázali, že není věčného sporu mezi vědou a věrou: proč tento vývoj theologie, jehož sám je zastancem a fedrovatelem, nazývá hned chytráctvím a jesuitismem? A kterak dokáže, že »ten, kdo psal Genesi, bral to doslova« a chtěl, aby se vždy též jemu tak rozumělo? To jest rovněž jen pouhý předpoklad, vytvořený jen za tím účelem, aby se na zastaralost a primitivnost biblického názoru o stvoření světa poukázalo, a pak chutě do bible ve jménu vědeckosti bilo.

Moderní filologie u výkladů starých klasiků učinila veliké pokroky. Tu vše stále se tříbí. srovnává, záhady se objasňují, temné se osvětluje. Ale u výkladu

Písma tíž vůdcové pokroku volají katolickým theologům své: Veto. A proč? Aby mohli dojít k závěru: Jste odbytí, zastaralí. Hajte »neudržitelné«, abychom vás mohli rázem potříti!

Ale ona rozumová hyperkritika všeho, co s náboženstvím souvisí, nepřinese žádného valného užítku. Nemá zde jíti o přetvoření a »vědeckou« revisi dávných pravd náboženských, ale spíše o jich oživotnění. O prohloubení života dle nich se jedná; ale nikoli o to, je osekati, zbaviti všeho, co má na sobě ráz tajemného a nadpřirozeného, a pak je jako náboženství moderního člověka podávati lidu. Mluvnice nikdy nemůže nahraditi poetická díla, a tak i filosofie nikdy nenahradí náboženství.

Všechna hyperkritika se mstí. A již Goethe varoval před nebezpečím, jež má přílišné kritisování v zápětí, když napsal: »Nyní krčí rameny nad knihami Mojžíšovými, a jestli kde může kritika škoditi, jest to ve věcech náboženství. Neboť zde spočívá vše na víře, k níž nemůže zpět se vrátiti ten, kdo jí pozbyl. V básnictví ona ničící kritika není tak škodlivá, neboť tu Homérovi hrdinové podobají se hrdinům z Walhally, jež můžeš ráno na kusy roztrhati a v poledne zas se zdravými údý s tebou k obědu zasednou.« (Pokračování.)

Kterak Pestalozzi smýšlel o náboženství při vychovávání.

(Přednesl 14. srpna 1903 ve valné schůzi spolku katolických učitelů
Jos. Šauer z Augenburgu, c. k. školní rada.)

(Pokračování.)

Roku 1820 vydal Pestalozzi spisek: »Slovo o stavu mých paedag. snah a o zřízení mého ústavu r. 1820«, v němž o ústavě svém po stránce theoretické se pronáší. V něm praví:

Duch života domácího žádá na každém dítěti, jehož síly v pravdě mají se vyvíjeti, jednak aby mělo náklonnost ke klidnému, volnému a utěšenému nazírání na vnější svět, jednak také, aby lidskou přirozenost podstatně zušlechťující, klidný pohled do nitra právě tak pevně byl pěstován a vypěstován, jakož také, aby přirozeně postupmo se vyvíjela a vyrůstala *láska* a *víra*, tyto věčné a božské do naší duše položené základy mravnosti a zbožnosti, jimiž jedině člověk v pravdě může se povznesti *k poznání pravdy*, *k podrobení* se právu, *k ochotnosti* v poslušnosti, *k milosrdenství* s trpícími, *k úctě* Božství, *k snaze* po svatosti a *k opovrhování* vsí bezbožností.*)

Vzhledem k tomuto předmětu (náboženství) snažíme se, bychom se vyhnuli jednak blouznivým náboženským směrům, jednak učeným výkladům Písma, jež by nebyly v soulase s životním postupem a vzděláním chovanců. — A že v celém Starém i Novém zákoně nenalézám ani stopy nějaké snahy, aby z učení náboženského činěna byla vlastně cvičení rozumová, a naopak v obou těch svatých knihách vidím vůbec smysl vznešeně prostý, lidské srdce živě dojímající, a tím více *k uklidnění rozumu* nežli *k námaze* a *zábavě* rozumu směřující, vidím tam vládnouti ducha, který schopen jest, lidskou přirozenost v každém jednotlivci s samou sebou a s vnitřní, božskou bytostí, jež v každé lidské hrudi bije, vésti k pravému poznání Boha a k pravé víře v něho. Ve shodě s tímto míněním jest mi prostá *víra* dětská ve slovo Boží a v nauky náboženské, jak jim podávány bývají zbožnými rodiči a zbožnými učiteli, ve vysoké míře svatou, a mám zvláště za to, že třeba ctnost pečlivě na dráze této nevinnosti ve víře udržovati. Biblické dějiny a zvláště život, utrpení a smrt Ježíše Krista zevrubně znáti, a nejvznešenější místa z Písma

*) Ein Wort über den Zustand meiner pädagogischen Bestrebungen und über die Organisation meiner Anstalt im Jahr 1820. (S. W. 13, 300.)

svatého zacvičiti, by s dětskou věrou dokonale napaměť je uměly, považují za počátek a podstatu toho, čeho vzhledem k učení náboženskému třeba, a pak zvláště otcovská péče, působiti, by dítky cenu modlitby ve víře hluboce cítily. Neznám po té stránce nic důležitějšího, nežli péči, učiti dítky modliti se samostatně, z vlastní mysli a z vlastního srdce, by této mocné pohnutky vši moudrosti a vši blaženosti nikdy ráno a nikdy večer neopomenuly užití.

Co se týká rozdílných vyznání náboženských, budeme pro reformované chovance stále míti v ústavě ctihodného duchovního tohoto vyznání; katoličtí chovanci jsou v té příčině opatření katolickým duchovním ze sousedstva, a to s vědomím a spolupůsobením J. Em. knížete biskupa z Lausanne-y samého. Pro anglické chovance máme zvláštního anglického duchovního, který chovance této národnosti v té příčině opatřuje a v neděli služby Boží koná dle anglického rituálu.*)

K politickým spisům Pestalozziho náleží také »Mínění o průmyslu, vychování a politice.« Tu dí:

Blahobyť sám sobě zůstavený, totiž ani náboženskými ani občanskými vnitřními prostředky povznášejícími neupevněný, působí na všechny způsob ve svých následcích, že oslabnou podstatné síly, z nichž blaho průmyslu pochází.**)

Křesťanské náboženství podrobuje podržení majetku bez podmínky zákona lásky, již křesťan křesťanu jakožto bratru jest povinen. Křesťanský pojem majetku jest vlastně držebnost, stížená nároky nouze a utrpení spolebních. Buď si jmění křesťanstva co do velikosti a způsobu jakékoli, on jest následkem křesťanského pojmu o majetku *povinen*, chudému, nemajetnému člověku, ježž Prozřetelnost mu na blízko přivedla, z daru, který obdržel, přispěti na ten způsob, jak by on, kdyby sám byl chud a bez majetku zvláště vzhledem ku *vzdělání schopnosti a síl*, ježž ku vlastní své pomoci od Boha obdržel, by si přál a přátí musil, by jemu bylo přispěno. Křesťan ví, a leží to v duchu základních pravd jeho náboženství, že Bůh, který dal všemu lidu vznešené schopnosti přirozenosti lidské, žádného stavu z toho nevyloučiv, nechce, by v některém jednotlivci, tím méně v některém stavu přišly na zmar, nýbrž aby ve všem lidu života nabyly. Pravý křesťan, poskytně-li v té příčině chudému, nemajetnému člověku v zemi pomocné ruky, považuje to za jakousi službu Boží a jakoby následování Ježíše Krista.***)

Náboženské vzdělání dítek chudiny. Jako je k tomu třeba celého umění, při vyučování tak si věsti, by učebné odbory lidského vědění co *nejlehčeji* (jako by váhy neměly) do duše vnikaly, jest naproti tomu v nejvyšší míře třeba, by učení náboženské *plnou váhou* na ducha a srdce dítek působilo a v každém případě všechny jejich vyšší síly dojímalo. Zákon svatého klidu a slavnostního ticha, nejen v den Páně, ale i v každém okamžiku, ježž Bohu a věčnosti mají zasvětili, budiž pevným zákonem našeho chudinského ústavu a budiž při každém jednotlivém výkonu náboženském přesně zachovávan. Dítě chudásovo nebudiž v nižádném případě při práci v náboženství vyučováno. Práce jest chudášův svět, a moc, která je k světu váže, činí z něho na všechen způsob podlého otroka svého kalu, nenaučí-li se sama v sobě cítiti se jakožto bytost vyšší, jakožto syna věčnosti, jako dítě Boží. Jest tedy nezbytno, aby dojem, ježž svět se všemi svými půvaby a se všemi svými obtížemi naň učiní a učiniti musí, v jeho nitru co nejpevněji podoben byl věcnému a božskému nazírání na všechny věci. Velikost síly, která je k světu poutá, určuje také velikost té síly, kterou se musí nad svět povznésti; a proto pro chudása, ježž nouze v rozmanitých případech tak mocně do nízkosti a kalu světa strhuje, a na tisíc prostředků, aby poněkud aspoň nad nejhunsnější podlost se povznesl, jaké boháč má po ruce, nadobro mu odpirá, jest tudíž třeba, aby jeho síly, smyslými dojmy oživené, v něm při vnitřní své nevinnosti byly zachovány a v něm jakožto vyšší síly božské se objevily, a to nejen jako letmo a mimochodem, ale aby hluboko a pevně v něm byly zakotveny, tak aby se v něm vůbec ustálilo smýšlení, jednání a citění s ní souhlasné,

*) Ein Wort über den Zustand meiner pädagogischen Bestrebungen und über die Organisation meiner Anstalt im Jahr 1820. (S. W. 13, 329 a. d.)

**) Ansichten über Industrie, Erziehung und Politik. (S. W. 13, 359.)

***) Ansichten über Industrie, Erziehung und Politik. (S. W. 13, 390.)

a on se nad svět, který jej drsně obklopuje, a nad sebe sama a nad nebezpečí, upadnouti u větší ještě drsnost, nežli je ta, která jej obklopuje, povznesl. Proto musí učení náboženské dítěti v tomto ústavě podáváno býti tak vznešeně a s takovou přesvědčivostí, by sloužilo k bezpečnému pojímání pravého významu jeho života, všech poměrů, všech jeho námah a obtíží, jakož k posvátnému a vyššímu pojímání každého jiného předmětu učebního.

Záhy seznamují se dítky v tomto ústavě se vším, co by z Písma svatého mohlo mysl jejich dojmouti a k Bohu a Kristu povznést. Poněti o životě věčném vážou se záhy v jejich duši ke všemu posvátnému, božskému, povznášejícímu jejich vezdejšího života a jejich lidského okolí. Byly-li otcem nebo matkou opuštěny, učí se znenáhla ze skutků dobročinného a laskavého okolí záhy poznávají, že Bůh je neopustí, nýbrž více o ně pečuje, nežli by jejich otec a jejich matka mohli kdy o ně pečovati. (Pokračování.)

John Locke.*)

Letos je tomu 200 let, co zemřel lékař a *paedagog*, předchůdce Rousseau-ův, Angličan, Jan Locke. Účelem těchto řádků jest, povědět krátce něco o životě a *paedagogických* jeho zásadách.

Narodiv se ve Wringtonu u Bristolu, byl pečlivě vychován. Dalšího vzdělání nabyt ve škole Westminsterské v Londýně, potom na universitě Oxfordské. Za životní povolání zvolil si medicinu; ale praxi lékařskou pro chatrné zdraví konati nemohl. Tím více hleděl si lékařských studií. Seznámení se s angl. lordem Ashley (pozd. Carl of Shaftesbury), uvedlo ho na pole *praktické paedagogiky*. Měl lord jediného, slaboučkého syna, jenž právě tak lékaře jako učitele měl zapotřebí. Locke byl mu obojím a to s takovým úspěchem, že chovanec jeho zesílil tělesně i duševně. Týž se oženil a zanechal sedm synů. Vychovatelem nejstaršího byl rovněž Locke.

Ale Locke vystoupil též jako *paedagogický spisovatel* ve spisu *»Myšlenky o vychovateltví«*, jenž došel pozornosti nemalé a účinně zasáhl ve vychovateltví.

Od *křestanství* odvrátil se Locke tak daleko, že Krista Pána jen ještě za Messiaše uznával. O *božství* Kristovu není u něho již ani zmínky. Jako *paedagog* usiluje o rozumnou péči o *zdraví dítěte*. V tomto ohledu podal (jak se již od lékaře lze nadíti) příhodné, úvahy hodné návrhy.

On chce jak tělo, tak i duši posílit. *»V zdravém těle zdravý duch«* jest jeho hlavní vychovatelská zásada. Dle jeho náhledu spočívá velká vzpruha a základ všech ctností a vši ceny na tom, aby byl člověk schopným *své vlastní žádosti si odepřítí, svým náklonnostem odporovatí* a jen za tím jíti, *co rozum za nejlepší prohlašuje*. Cit v té době, pokud je útlý a snadno ohebný, musí se státi kázní poslušným a rozumu poddaným. *K tělesnému trestání jest se uchýliti jen v případech nejnnutnějších*. Ušetři dítě od mnohých pravidel; *příklady jsou lepší než pravidla*. *Dětské hry* jest tak upravit, by z nich povstaly užitečné návyky. *Dobré vlastnosti*, kterých dětem jest třeba, jsou: *Ctnost, rozumnost, dobré vychování a učenost*.

Aby se děti snáze naučily *čtení*, navrhuje dávatí jim do ruky kostky, na jichž stranách by byly přilepeny *písmeny*. Dovede-li chlapec v mateřtině dobře

*) Viz Kehreins Überblick der Gesch. der Erzieh. u. d. Unterrichtes. Paderborn. Schöningh, 1890, str. 204.—207.

čísti, má býti naváděn ku *psaní* a pak přikročiti má se ku *kreslení*. K tomu musí přibrán býti jazyk francouzský, protože je světoobčanu nepostrádatelným, nutno však si jej osvojiti spíše *obcováním* (konversací) než *vyučováním* se mu naučiti. Z realii radí *zeměpis, dějepis a zemské zákonodárství*. Poesie a hudba mají zůstatí zcela vyloučeny, protože nejsou k ničemu užitečny, spíše pak chovance v každém jiném zaměstnání méně důkladným činí. Horlí pro výchovu *vychovatel* a brojí proti *školní výchově*, která nejen že neohrabanými činí děti ve společenském obcování, nýbrž je i kazí.

(Právem tudíž píše Karel z Raumerů: »Locke *idealísuje* vychovatelství prostřednictvím vychovatele (hofmistra) a karikuruje výchovu školní.« Gesch. d. Päd. 4. Aufl. Bd. II. str. 57.)

K jeho charakteristice uvádím jen následující místa: »Ve dne i v noci, za větru i povětrí nechť chodí děti s hlavou nepokrytou. Šat budiž široký a volný; příliš teplý a úzký škodí. Chlapec ať se v každé době pohybuje ve volném prostoru (pod širým nebem). Koupání zvláště prospívá zdraví. — Časně spát a časně vstávat, buď pravidlem; 8 hodin spánku stačí. Lůžko buď tvrdé; sestávejž z matrací a vlněné příkrývky, žádné peřiny! — *Lež* nutno dětem vždy líčit jako největší ohavnost na světě, slušných lidí tak nedůstojnou, že žádný čestný člověk by nesnesl výtky, že lže. Přistihnete-li vaše dítě poprvé ve lži, musíte se dříve užaslý stavěti jako před něčím řídkým a nestvůrným, nežli je kárati jako při obyčejném poklesku. Nepomůže-li to, by se lež neopakovala, musí se dítěti dostatí ostré důtky, od domácích opovržení. Nepovede-li ani to k polepšení, nutno sáhnouti po *tělesném trestu*. Veřejnému přiznání se k vině neodmítejme odpuštění.

Má-li dítě přirozené vlohy *k veršování*, jest dle mého zdání řídkým úkazem, že by si otec přál nebo dovolil, by syn jeho tento talent vycvičil nebo zdokonalil. Naopak, myslil bych, že by měli rodiče v dítěti tuto vzteklost po rýmování hleděti vyhladiti. Rovněž nemohu pochopiti, z kterého důvodu si může otec přátí, aby se jeho syn stal *básníkem*; není to nic jiného, nežli chtít ho neschopným učinit ke každému zaměstnání jinému. Ale to není ještě to nejhorší zlo! Neboť stane-li se i *obratným poetou* a dojde-li pověsti nějakého krasoducha, jest pravděnejpodobnější, že bude navštěvovati společnosti a místa, kde čas promarní a nad to své jmění promrhá. Na Parnassu lze zřídka naléztí zlaté nebo stříbrné doly. Vzduch na této hoře jest sice lahodný, avšak půda neúrodná.* *Václav Mlynář.*

Předměty a modely bibliických starožitností.

Napsal univ. prof. Dr. JAR. SEDLÁČEK.

(Pokračování.)

Krytba svatostánku. Svatostánek jest v Mojžišově knize dosti podrobně popsán. Jsou tam udávány rozměry, látky, ozdoby svatostánku; avšak snad právě proto dočkala se tato část velmi mnohých různých výkladů. Vždyť ony podrobnosti nejsou přece tak jasně udány, aby nám nahradily obraz. Stánek byl v době, když byl popisován, úplně znám a proto nebylo třeba vše jednotlivě líčiti a udávati; nám tím však leccos zůstává nejasným.

Písmo sv. dí, že byl kryt *čtverou pokrývkou*. Obyčejné stany kočovníků bývají kryty těžší, pevnou látkou, z kozí srsti setkanou (zřídka koží); svatostánek

měl vzácnou pokrývku spodní z jemného plátna, v němž byly modré, purpurové a červené nitě, a vyšity i obrazy andělů (cherubů). I na pokrývce při modelu jest to naznačeno. Exod. 26, 1. dí: *Učiniš mi přibýtek (miškan) z desíti čalounů.* Jako býval jindy představován Bůh obklopen anděly, tak i zde jest jeho sídlo obklopeno cheruby na čalounech vyšitými. Z toho, že byla tato vnitřní pokrývka tak drahocenná a krásná, lze právem souditi, že ji bylo viděti netoliko na stropě, ale že i kusy po dřevěných stěnách svatostánku splývající nebyly zakryty. Visela-li po vnitřních stěnách, zakrývala pak zlato dřevěných stěn; spíše však splývala po zevnějších stěnách svatostánku a zakrývala tam holé dřevěné stěny.

Z líčení Pentateuchu by plynulo, že byly tři stěny svatostánku sestaveny ze silných dřevěných desek, prken akaciového dřeva. Každá deska byla $1\frac{1}{2}$ lokte zšíří, 10 loket zdělí (jak byla stěna vysoká) a snad $\frac{1}{2}$ ztlouští. Desky stály zaraženy kovovými držadly (jadoth = ruce) od země vzhůru a byly držány kolem tyčemi, zasazenými do zlatých kruhů, jimiž byla každá deska na třech místech opatřena.

Někteří míní, že desky ony nebyly massivní, že každá kereš (deska) byla jen rámoví, uvnitř zlatem pokryté, jež dovolovalo viděti z vnitra svatostánku čaloun venku po stěnách visící. Pak by byl ovšem celek též lehčím a snáze bylo svatostánek přenáseti neb převážeti.

Mekkánská Kaaba bývá kryta drahocenným kobercem; rovněž byl snad i celý svatostánek čalounem zakryt. Ostatní pokrývky kryly stánek proti dešti a větru; byly z látek jednodušších. Na modelu jest to ovšem představeno tak, jakoby nad svatostánkem na sloupích bylo střešové trámí, a na tom byly položeny ony pokrývky. Praktickým by to zajisté bylo; v Písmě svatém to však dosvědčeno není.

Druhá pokrývka byla ve svém celku i delší i širší. První sestávala z 10 čalounů, z nichž byl každý 28 loket dlouhý, 4 lokte široký. Všechny dohromady daly čaloun 40 loket široký, který mohl tedy tvořiti strop i střešou Svatyně a Nejsvětějšího, a krýti zadní (západní) stěnu. Byly z toho sešity dva kusy a padesáti kroužky a pellicemi spojeny nad místem, kde se dělil stánek na Svatyni a Nejsvětější. *Druhá* pokrývka byla z kozí srsti a sestávala z 11 kusů, z nichž byl každý 30 loket dlouhý a 4 lokte široký. Tím se utvořila pokrývka 44 loket široká, na dva veliké kusy rozdělená. Nad vchodem se založila o půl lokte, pak mohla tvořiti strop Svatyně i Nejsvětějšího a přikrýti zadní stěnu svatostánku; délkou svou přikrývala i stěny vedlejší, aneb byla dále od stěn na kůly přidržována, aby po ní déšť stékati mohl. Čaloun na mekkánské Kaabě je na koncích zatížen kovovými kruhy, aby pěkně dolů splýval.

Třetí pokrývka byla z koží beranů, červeně zbarvených. Jak ta byla veliká, není známo.

Čtvrtá byla též kožená, kůže vzata snad z velikých vodních zvířat Červeného moře (*Halicorus tabernaculi*). Snad byly tyto poslední pokrývky pouze nad částí Nejsvětějšího.

Svatyně a Nejsvětější. Stánek byl rozdělen na dvě oddělení. Východní část, 20 loket dlouhá, 10 loket široká a vysoká, jmenuje se Svaté místo neb *Svatyně*. Část k západu ležící, která zabírala krychlový prostor, zvala se *Nejsvětějším*.

Vchod upraven byl na východní straně mezi pěti sloupy. I tyto sloupy byly z akaciového dříví, stály na kovových (bronzových) podstavcích, měly

dle Ex. 26., 36., 37. zlatem kryté hlavice; dle 26., 37 byly celé zlatem obloženy. Na jejich hlavících byly zavěšeny záslony jako u vchodu do nádvoří.

Mezi Svatyní a Nejsvětějším byly čtyři sloupy, zlatem kryté, jež stály na stříbrných podstavcích. Na nich byla zavěšena záslona, *paróket*h zvaná, na níž byly též obrazy cherubů jako na první pokrývce stanu, a ta dělila svatostánek a tvořila stěnu mezi Svatyní a Nejsvětějším. Zajímavo je, že v Babylonsku nazývá se schránka mezi modly v nejvnitřnější komnatě též podobným jménem, totiž »*parakku*«.

Do Svatyně mohli vcházet i kněží i levité. Bývaly zde pouze ty osoby, jež vykonávaly nějaký obřad. Půda neb podlaha snad byla urovnána a pokryta rohožkou neb koberci. Na stěnách bylo zlato, a obrazy cherubů na pokrývce a na zásloně. Světla denního tu nebylo, než když se odhrnuly neb vyzdvihly záslony u vchodu. Josef Flavius poznamenává, že vypadal stánek jako trojhran; dle toho by byl prostřední sloup vchodu vyšší (15 loket).

Po pravé straně stál ve Svatyni *zlatý stůl*. Byl z akaciového dřeva a pokryt zlatem; kolkolem šla zlatá ozdoba (v řeckém: věnec), snad jako vlnitý ozdobný okraj neb římsa. Na Titově oblouku jest vyznačeno na ukořistěném stole dvě trub proti sobě. Byl 2 lokte zděli, loket zšíří a 1/2 lokte zvýší. Nazývá se »stůl přítomnosti«; »stůl předkládaných chlebů«. Každé soboty kladli naň kněží dvanáct nekvašených chlebů ve dvou řadách. K tomu dávali trochu kadidla. (Pokračování.)

FEUILLETON.

Letem dějinami českými.

Načrtl Dr. M. Kovář.

Jsmo církev bojující; ale nikoli výbojná čili útočící, nýbrž bojující v obraně, odrážející útoky. Nenapadáme, ale jsme ustavičně napadáni; neútočíme, ale neustále útočí se na nás nejen od jinověrcův a nevěrcův (od zednářův, anarchistů, socialistických demokratův, od židovských a sežidovštělých listův), ale i od katolíků tak zvaných liberálních, pokrokových, radikálních, křtěných sice po katolicku, ale brojících proti všemu katolickému, což zastírají slovem klerikalismus.

Bojují na oko proti tomuto klerikalismu, o němž sami neřeknou a nevědí, co to je, ale ve skutečnosti hartusí proti více a církvi katolické, proti jejím naukám, obřadům, sluhům, vyznavačům, ba i proti církvi vítězně, proti svatým a světicím.

Nepřátelé církve katolické ve svých útocích, jen aby jí a její příslušníky potupili, pohaněli, pokáleli, neostýchají se překrucovati a přibarvovati fakta a události v době naší sběhlé; neštítí se hlásati přímé

nepravdy a čiré, vymyšlené lži v dobách, kdy žijeme, ač vědí; že pravda vyjde na jevo, řídíce se starým osvědčeným příslovím: »*Calumniare audacter, semper aliquid haeret* — směle pomlouvej, něco přece vždy uvízne.« Ale odpůrci církve naší i historické pravdy nejen zamlčují a umlčují, přibarvují a překrucují, nýbrž i hlásají dokázané nepravdy a úmyslně šíří lži, padělané a podvržené listiny vyhlášení za historickou pravdu, tak že se s katolické strany ani nepostačuje je vyvracet i dějiny od přidavkův a přílepkův očišťovati. A byť to ono desetkrát bylo vyvráceno a historická pravda dokázána, opět a opět ony notorické lži ohřívají úmyslně a zlomyslně.

Církvi katolické netřeba se báti historické pravdy, a proto ochotně slavný papež Lev XIII. otevřel knihovnu vatikánskou všem, kdo z ní chtějí čerpati pravdu. A pravdou se ukáže, že říší i národům, zvláště zemím českým dařilo se vždy nejlépe, když pannoníci i poddaní řídili se a žili dle zásad církve katolické, ale zle vedlo se jim, když se od ní odvrátili, když naset rozkol a bujela vzpoura.

Na důkaz toho načrtneme poněkud obširnější obraz dějin českých za slavného panování císaře Karla IV., doby to náboženské

horlivosti, plynoucí z těsného přilnutí k Římu, k církvi, ke Kristu, a proto doby rozkvětu, a smutný obraz doby bělohorské, doby třenic náboženských a vzpoury proti katolickému králi Ferdinandovi II. s následky hlubokého úpadku. Všimneme si i jiných událostí z dějin našich a to jen proto, že historikové a spisovatelé protikatolictví i ti z katolických, kteří namnoze čerpají ze spisů německo-protestantských, nám nepřátelských, neřídí se vždy pravdou. Neušetřili ani našich svatých patronů, sv. Lidmily, sv. Václava, Vojtěcha, Jana Nep., překrucující a zkomolující údaje historické, čemuž neušli ani naši sv. apostolové slovanští Cyrill a Methoděj. Ti prý na Moravu přinesli víru církve východní, jako by s dostatek nebylo dokázáno, z obvinění toho, z něhož nařtli je závistiví biskupové němečtí, skvěle se očistili v Římě a že tudíž hlásili se k učení církve římské, a nikoli k tomu, čemu učili patriarchové cařihradští, kteří již tenkrát jali se náboženské spory vésti i apoštolskou stolicí římskou. Byli tedy oba svatí věrozvěstové pravověrní katolíci a učení, které hlásali na Moravě i v Čechách i mezi Slovy panonskými, katolické.

Víra katolická, přijatá knížetem Bořivojem a jeho chotí sv. Lidmilou, rozšířila se brzo po příkladu knížecích manželův i mezi šlechtou i mezi lidem obecným, a zakotvivši a upevnivši se, vydávala květy svatých a světíc jak z rodu panovnického, sv. Lidmilu, sv. Václava, blah. Anežku, zakladatelku kláštera klarisek, tak ze šlechty sv. Vojtěcha, bl. Zdislavu, bl. Hroznatu, i z lidu obecného sv. Prokopa, sv. Jana Nep. mimo ty, o nichž jde pověst svatosti, jako byla Mlada, sestra Boleslava II., abatyše kláštera sv. Jiří, Karel IV., Arnošt z Pardubic.

Pohledme nyní poněkud obsírněji na dobu Karla IV., tohoto zbožného, pro vše krásné, dobré a užitečné zaniceného panovníka, právem zvaného otcem vlasti. Jaký vidíme tu pokrok, jaký blahobyť! Co vše podnikal a vykonal z nadšení náboženského a z lásky k vlasti, těchto dvou nejmocnějších vzpružin k blahodárnému působení! Není oboru, kam by bylo zdárně zasáhlo jeho rámeč. Aeneáš Sylvius Piccolomini, později papežský legát při dvoře císařském, potomní papež Pius II., ve své kronice české, latinsky psané, velebí tuto dobu Karlovu slovy vzletnými, chvále zbožnost lidu, náheru chrámů a bohatost země.

Dva stáli tu mužové v čele: Karel IV. na trůně světském a Arnošt z Pardubic na stolci arcibiskupském, tehdež založeném; oba mužové nanejvýš pečliví o blaho a spásu lidu, o rozkvět a zvelebení země. I světský i duchovní kníže vynikali obzvláštní zbožností a náboženskou horlivostí, což vrhalo záři svou i na šlechtu a na lid obecný.

Co tu bylo vynaloženo k účelům církevním! Co zbožných nadací založeno, co kaplí a chrámů stavěno, co klášterů zakládáno! Z té doby pochází chrám sv. Víta v Praze v gotickém sluhu stavěný, bohatě ozdobený, s drahocennou kaplí sv. Václava, českými drahokamy ve zlaté maltě a krásnými malbami nástěnnými okrášlenou, v níž uložena rakev z ryziho zlata, drahými kameny posázená, s ostatky sv. Václava, jehož obzvláštním ctitelem byl Karel IV. Nyní se nad ní chovají kletoty korunovační: královská koruna, jablko a žezlo i potřebná ke korurovaci králů českých roucha: ornát, štola, punčochy, střevice. Bohdá že za nedlouhou již dobu bude skvostný tento památník Karla IV. dostavěn.

Z téže doby Karlovy trvá pěkný chrám na Karlově se smělou kopulí, již nebylo tehdež rovno, jakož i chrám v Emauzích čili na Slovanech, kde se nejdéle udržely slovanské služby Boží. Nyní jest již úplně vně i uvnitř opraven a nástěnnými malbami opatřen od mnichů beuronských, kardinálem Schönbornem sem povoláných.

V té době vznikl i Karlštejn, hrad vystavěný za tím účelem, by se v jeho pevných zdech chovaly poklady zemské a kletoty korunní i zároveň množství ostatků svatých, jež Karel sbíral s obzvláštní horlivostí. A proto právě bylo přísně zakázáno, že tam nesměla žádná žena přes noc prodlévati. Aby mohla jeho chof býti na blízku, dal nedaleko pro ni vystavěti hrad Karlík.

Ve hradě Karlštejně dal Karel IV. vystavěti dva kostely a dvě kaple; kostel nanebevzetí Panny Marie a chrám sv. Kříže. Tento byl zvláště nádherný, samé zlato a drahé kameny české, acháty, jaspisy, amethysty, chrysolity, topasy, karneoly, malachity, některé neobyčejné velikosti, zasazené do zlaté malty olovené. Strop představoval oblohu nebeskou, na níž trpýtily se slunce, měsíc a hvězdy ze zlata; okna skládala se z průhledných, do pozlaceného olova zasázených drahokamenů. K osvětlení kostela sloužilo 1330 svící, nastrčených na pozla-

cenou mříž. Svrchní polovici zdi pokrývalo 133 obrazů nejznámějších a nejproslulejších svatých katolické církve, díla to nejvýtečnejších mistrů-umělců na dvoře Karlově. Pod obrazy těmi visely zlaté a stříbrné štíty svatých rytířův. Uprostřed byl kostel přepažen pozlacenou mříží, vykládanou též drahými kameny, jež dělila presbyterium čili kůr kněžský od nábožného obecnstva, jemuž přístup do presbytáře neměl dovolen. Sám císař, chtěje vstoupiti za mříž, dříve zul si střevice. Služby Boží tam konati směli pouze biskupové, arcibiskupové a děkan Karlštejnský. Nad velikým oltářem v hlubokém výklenku uchovávány korunovační klenoty, které nyní chovají se nad kaplí sv.-Václavskou v Praze. Na oltáři i po stranách jeho byly překrásné obrazy, malované od slavného vlášského malíře Tomáše z Modeny. S podobnou skvostností a nádherou upraveny byly i komnaty a síň císařského obydlí, obzvláště síň audiencní, jejíž stěny pokryty byly pozlaceným táfováním. Na žádné části hradu nešetřeno nákladných ozdob, soch, maleb, jimiž pokryty i chodby i schodiště. Správcem hradu ustanovil purkrabího ze stavu panského, jehož úřad stal se pak z nejpřednějších v zemi. Na tomto hradě svém Karel IV. rád a často přebýval, obzvláště v týdnu pašiovém a vždy tu několik dní téměř výhradně věnoval jen skutkům nábožným a kajicným; a tu pak zavíral se do kapele sv. Kateřiny, nikoho k sobě nepouštěje, aby v pobožnostech svých nebyl vyrušován. Pokrm i nápoj, jakož i neodkladné listiny podávány mu malým otvorem ve zdi.

Jak za Karla IV. kvetlo umění, zejména stavitelství, sochařství, malířství, již z těchto jmenovaných jeho staveb nákladných a nádherných můžeme poznati. A Karel staral se též o rozkvět a zvelebení věd. Sám jsa spisovatelem (zejména legendy osv. Václavu), vybízel tak spisování jiné a štedře je podporoval, tak zejména Přibíka Pulkavu z Radenína, jenž s jeho osobním příspěpním napsal svou Kroniku, jakož i Beneše Krabice z Veitmile, jenž pokračoval v kronice Kosmově, a jiné. Nejskvělejšími důkazy, jak císař Karel přál osvětu a vzdělání lidu, jest založení vysokých škol v Praze, prvního to učiliště téhož druhu ve střední Evropě. Pro nával žáků bylo třeba město Prahu rozšířiti, což stalo se založením Nového města, tak že Praha se stala té doby městem nejlidnatějším a nejslavnějším. Obě města spojil novým kamenným mostem, ozdobeným sochami a skupinami svatých.

Skvělým dvorem svým v Praze, při kterém i knížata německá navykali přebývat, stala se Praha jistou měrou hlavním městem veškeré říše Německé, jakého do těch dob nikdy nebylo.

Jako pravý otec pečoval Karel též o povznesení obchodu i průmyslu a zvláště též zemědělství. Při veškeré rozsáhlé činnosti politické, na poli vědy a umění, neušlo bystrému oku jeho nic, co by též blahobyt stavu rolnického mohlo povznésti a české zemi býti k ozdobě. Častými cestami, jež mu bylo za různými účely konati, seznal podnebí a polohu krajů českých, druhy kultur a způsoby hospodaření, postřehl však záhy také vady a nedostatky a nelenil různými prostředky je odstraniti. Především pokleslému vinařství českému dopomohl k novému, netušenému rozkvětu. K jeho rozkazu zakládány na Mělníce a kolem vsi Žernosek u Litoměřic nové vinice, a r. 1348 přivezeny již tehdy proslulé révy burgundské, které pak založily čestnou pověst naší mělničiny.

Nařízením jeho zakládány na 3 míle okolo Prahy na všech výslunných, k pěstování révy způsobitelných návrších, stráních a úbočích vinice, zejména ve vřkolu Vyšehradu a Karlštejna. Vinařství pak vůbec za jeho vlády, z výhod mu poskytnutých, šířilo se hloub do krajů českých, zvláště okolo Vltavy, Labe a Ohře. Nemenší péči věnoval též chmelářství, které bylo sice již od věků kulturou v Čechách zdomácnělou, ale tehdy ještě nedosáhlo zaslouženého rozšíření, zvelebení a rozkvětu, až mu pak Karel prospěl měrou vydatnou. Z jeho nařízení vyhledány nové, pěstování jeho svědčící kraje a vývoz sazenic zakázán pod trestem smrti, aby se této české obchodní plodině zachovala vysoká tržní cena.

Vedle vinic a chmelnic zakládaly se též četné štěpnice a zahrady k pěstování rostlin lékárnických, z nichž největší na Novém městě pražském náležela dvorskému lékárníku Andělovi z Florencie. Všeobecný hlad i mor, který nastal v Čechách r. 1361 a přese všechna opatření prozíravého panovníka (jako stavbou hladové zdi na Petříně) teprve novou bohatou žni roku potomního byl zažehnán, přiměl císaře k zakládání sýpek obilných, v nichž by se uschovávaly přebytky z úrodných let pro léta neúrody a války. Aby zemi nescházelo vláhy a ryb, dal kopati a napouštěti rybníky a k zakládání jich pobádal též české velkostatky a obce. Poněvadž krále v blahodárné činnosti této následovali

i arcibiskup pražský Arnošt z Pardubic i mnozí pápové čeští, učinilo zemědělství za jeho panování pokrok vskutku netušený, a obecný blahobyt vysoce se povzněl. Na sklonku

života Karlova čítaly Čechy 100 měst hrazených, 300 městysů, 280 hradův a 13000 vesnic, což zajisté jest znamením zámožnosti a plynoucí z ní lidnatosti. (Pokračování.)

♦ ♦ ♦ SMĚS. ♦ ♦ ♦

Toto číslo »Vychovatele« jest svým rozsahem dvojitě. Proto další číslo vydáno bude až 1. měsíce září.

V zemském ústředním spolku učitelském vede se již po delší dobu boj mezi většinou výboru s předsedou p. Rašínem v čele proti devítičlenné opozici, v níž vede přední slovo p. Kožíšek. Ani nám nenapadá sledovati papírové polemiky, v letáčích uveřejňované, v nichž strana proti straně útočí. Proti p. *Kožíškovi* vypálen poslední podkop tím, že vzdor provolaní a směru Ústředního spolku jednot učitelských, on jako předák učitelstva služby varhanické dosud se nezřekl. Uveřejněno proti němu též »zasláno«, na něž ovšem přátelé všeho otevřeného boje s vzdviženým hledím zapomněli se podepsati. Jim stačí pravidelné: »Následují podpisy.« Stavíme tu opět na soud veřejnosti svobodomyšlnost oné strany učitelské, která dovoluje (!) každému svému kolegovi všechno jiné vedlejší zaměstnání ve spolcích, v úřadech samosprávných, záložnách a různých školách a jen jedno zakazuje: »býti varhaníkem v katolickém chrámu.« Na to je hned — anathema.

Z bojiště našich nepřatel. Proti předsedovi ústředního spolku p. Rašínovi po delší dobu útočí orgán p. Frumarův: »Učitelské noviny«. Vypočítává mu na halě, kolik popřednictví v spolku a s ním více méně blízké honorované funkce mu vynášejí. Vidíme v tomto způsobu boje jen závist. — Oppozice proti většině výboru Zemské ústřední jednoty učitelské uchýlila se ve svými stížnostmi do realistického týdeníku »Přehledu«. Když na tyto »Český Učitel« reagoval, přispěl na pomoc opozici sám »Čas« a pustil se zle do vedení Ústředního spolku. Vida, vida, líbanky netrvaly dlouho! — »Přehled« odpovídaje »Českému Učiteli« ve svém čísle ze dne 16. července, mezi jiným dí: »Český

Učitel« odpověděl na naše výtky vedení Z. Ú. S. obvyklým svým způsobem — nadávkami. Jemu nejsou známy ani nejprimitivnější pojmy: svoboda přesvědčení a volnost slova. »Č. Učitel« mizí půda pod nohama, tváří se udatně, ale ví, že hájí věc ztracenou. Proto křikem a nadávkami chce přesvědčovati. »My už dávno udělali jsme tuto zkušenost. Nyní můžeme z tábora svých nepřatel potvrditi správnost našeho názoru.

Hluchoněmá slepá Marie Heurtinová. V loňském ročníku obšírně jsme pojednali o této dívce, jež svěřena vychovatelské péči řeholních sester, nabyla přiměřeného vzdělání, že vpraveny jí byly i pojmy abstraktní a ona stála cele na duševní úrovni zdravého člověka. »Učitelské Noviny« zmiňují se o tomto neobyčejném paedagogickém výkonu. Ovšem, že to výsledek trpělivé a mateřské péče řeholních sester, to — zapoměly poznamenati.

Náboženská otázka v orgánech sociálních demokratů stává se předmětem opěté diskuse. »Ve svém programu« — tak píše »Přehled« — »pokusila se sociální demokracie náboženské otázky úplně se vyhnouti. Celý smysl jejího prohlášení byla: »Náboženství je věcí soukromou«. Nyní však nastává čas, kdy je potřeba zřetelněji své stanovisko označiti. »Dobrý stranník nemůže býti dobrým, věřícím katolíkem, židem atd., neboť oheň a voda se neslučují. V tom vůči vlastním lidem bude se musit stát sociální demokracie rozhodnou a rigorosní.« — Rádi bychom věděli, kolik »dobrých katolíků« pro »nevyjasněnost programu« v straně sociálně-demokratické se nalézá! Myslíme, že ani stoupencem strany býti nemůže. A revidovati program? K čemu zbytečná práce? Což z každé strany sociálně-demokratického listu nemluví naprostá nenávisť ke katolickému náboženství? Není každá lež proti katolíkům vitanou zbraní, a každý pohřeb souduha, který nebyl církevně pohřben, jako vrchol soc.-demokratického smýšlení oslavován? Myslíme, že každé stupňování zde již nemožno.

K boji proti pohlavním chorobám mládeže škol středních zahájena byla z podnětu profesora Szpilmana ve Lvově anketa, jež podrobně porokovavši o této žalostné otázce, dospěla k těmto závěrům: »1. Za jediný prostředek k potlačení vzrůstajícího se počtu pohlavních chorob a přijíce u mládeže škol středních pokládá anketa jmenování dostatečného počtu školních lékařů státních, kteří by byli členy sborů professorských. — 2. Již nyní, nežli k tomu dojde, třeba školní radu zemskou oprávniti, aby poručila jistým lékařům dozor nad žactvem škol středních, zvláště za účelem vyšetření žactva ve směru chorob pohlavních. — 3. Bylo by třeba již nyní obnoviti ustanovení, aby professorské sbory právě tak, jako se to děje při jiných chorobách nakažlivých, řídily pochybné případy z oboru chorob pohlavních na fysikát, aby se v podstatě věci zjednálo jasno. — 4. Ředitelé ústavů buďtež vyzváni, aby nemocným žákům bylo usnadněno, by mohli hledati pomoci v ordináčních hodinách léčebných ústavů a současně budiž jim vpraveno přesvědčení, že nemocný žák je nešťastník a ne vinník, jenž má býti potrestán. — 5. Lékařům policejním budiž rozšířením jich exekutivy, zkrátka vším možným způsobem usnadněno, vyšetřovati všechny prostitutky, zejména ty, které se vymykají kontrole. — Stanovisko, z něhož anketa na tuto mravní zkázu mládeže pohlíží, vzbuzuje věru v nás úžas. Toť věru snešení z dob kvetoucího, nejhrošího liberalismu! Žák pohlavní nákazou nemocný, toť není vinník, čili jinak řečeno: jeho mravní přestupky nejsou proviněním, hříchem! Pryč se šestým přikázáním! U nás, bohudík, neexistuje již ani jediná strana pokroková, která by této naprosté volnosti názoru u věcech pohlavních holdovala. Realisté na př. zcela shodně s křesťanskou morálkou doporučují naprostou zdržlivost mládeži. — Vštěpíte mládeži hlubší mravnost, založenou na náboženském přesvědčení, mravní povinnost, krotiti všeliké vášně, a vaše závěry stanou se valnou většinou bezpředmětnými.

r.

Školní lékaři mají býti konečně ustanoveni v Praze. A to 9 lékařů pro všechny školy pražské, tak že by na jednoho lékaře připadlo s 2.500 školních dítek. Zatím budou však školní lékaři jmenováni jako assistenti okresních lékařů. Zemská školní rada trvá totiž na tom, že sluší jí schvalovati navržené lékaře školní, a žádá, aby ná-

vrhy byly jí vždy ke schválení předkládány. Školní odbor městského zastupitelstva však proti tomu namítá, že stanovení školních lékařů je dobrovolnou institucí města a nechce proto jich schválení učiniti závislým na zemské radě školní.

Výchova missionárů. Podpůrný spolek »Malé dílo lásky nejsv. Srdce Ježíšova« či možnou výchovu nemajetných, nadaných jinochů pro vnitřní i zevnější missie (tyto v německých osadách jižního moře). V té věci lze se obrátiti na missionáře nejsv. Srdce Ježíšova ve Freylassingu v Horních Bavořích, odkud možno dostati prospekty o podmínkách. České duchovenstvo, působící v uzavíraném území, má příležitost poskytnouti porady, kdyby se jim vidělo záhodno v některých pozoruhodných případech tak učiniti.

Koneckongregačních škol ve Francii »Journal Officiel« uveřejnil dne 8. července t. r. zákon, týkající se potlačení kongregačních škol, jak jej senát beze vší změny dle předlohy komory deputovaných schválil. Pomocí spolkového zákona Waldeck-Rousseauova bylo možno zavřít školy všech kongregací, které nevyhověly podmínkám autorisačním, to jest autorisaci zvláštním zákonem. Nyní jest zákonem zásada, že vůbec žádný člen kongregace nesmí vyučovati. Od té doby činí antiklerikalismus znamenité pokroky. Nový zákon je k tomu, aby zrušil školy kongregací autorisovaných dříve zvláštním zákonem. To jest 3494 škol elementárních, 1299 chlapeckých a 2195 dívčích. Dívčí školy byly v rukou různých řádů, chlapecké školy náležely vesměs školním bratřím. Avšak tím ještě není učiněn konec všem řeholním školám. Ku provedení zákona jest potřebí lhůty 10 let, která v zákoně jest naznačena. Rozpuštění kongregačních škol se bude prováděti tedy jen pozvolna, pokud budou moci býti nahrazeny světskými. Jaurés, který jásá v »Humanité« nad přijetím tohoto zákona, jest nucen učiniti některá omezení; pišeť: »Beze vší pochyby budou se školy snažiti nepravým posvětštěním, klerikálními ústavami se vzezřením laickým, aby se udržely při životě. Beze vší pochyby budou se chtíti mnohé kongregace zvěčniti pomocí noviciátů, určených ke vzdělání učitelů v osadách. Avšak přes to jest vyučovací kongregace zasažena smrtelně!! Bude dle mínění nepřátel pomalu umíratí. Druhý bod pochybnosti Jaurésovy.

o noviciátech padá méně na váhu než první. Zákon o obecných školách z r. 1886 jest provanut myšlenkou úplné svobody vyučovací. Jest právem každého francouzského občana, když vyplní velmi lehké a čistě vnější předpisy, aby otevřel školu a vyučoval. Také v senátě přijatý zákon, který čeká v komoře na vyřízení, jednající o středních školách (lyceích), obsahuje zásadu svobody vyučování. Členům kongregací jest nyní zakázáno vyučovati, bývalým kongregationistům však nikoli. Stali se laiky a užívají všech práv francouzského státního občana. Nikdo jim nemůže zabrániti, aby založili a vedli elementární školu. Nikdo jim nemůže zabrániti, aby vyučovali na soukromé střední škole, když složili předepsané zkoušky. Kdyby se svoboda vyučovací zrušila, nastal by pak státní monopol školní. Socialisté by se toho nebáli nic; náleží to do jejich systému. Radikálové však si podrželi ještě trochu liberalismu a váží si více starorepublikánské svobody nežli požadavků protiklerikální okamžikové politiky. Také je pojímá hrůza při pomýšlení na Napoleona. Jestli že však se neprovede školní monopol, bude boj proti kongregacím pouze změnou kostýmu bratří a sester, při čemž Francie nemálo utrpí.

Nepokoje na gymnasiích. Jak se oznamuje z Břežan v Haliči, vznikly nedávno neobvyklé nepokoje gymnastů, tak že četnictvo a vojsko bylo nuceno zakročiti. 26letý žák sedmé třídy gymnasijní Dziamba spoličkoval svého professora, poněvadž dle jeho mínění s ním brutálně zacházel. Postižený prof. Klinger učinil oznámení státnímu návladnictví, že jej Dziamba chtěl zastřeliti. Proto byl tento zatčen, s ním pak ještě jiný student, Krajewski, který byl omylem četnictvem do vězení odveden. Následkem zakročení gymnasijního ředitele byli pak oba studenti propuštěni. Když se vojsko převládlo, že se shromažďují před gymnasiem pouze dívky, navrátilo se do kasáren. Nezávanost vniká ze škol vyšších do středních.

Beznáboženská Itálie. Kam až poměry v Italii zabředly, ukazuje se neustále čím dále tím lépe. Mezi 31 mil. obyvatelstva jest již na milion lidí bez náboženství. Římský korespondent berlínského denníku podává svému listu několik temat, úloh, jaké se dávají na italských školách. Z nich první dvě temata byla nedávno dána desetiletým žákům prvního římského gymnasia. První thema zní: »Nechť se popíše, jak otec zavraždí syna v domění, že z touhy po majetku za-

bíjí kupce, kterého hostí ve svém domě a který přichází s velkými penězi z trhu.« Druhé pak zní: »Syn, uprchlý ze zoufalství, nešťastné lásky a z dobrodružství do Ameriky, píše své matce a vypravuje jí o své cestě, o svých zkušenostech a nadějích do budoucnosti.« Požadavky na starší žáky jsou v té příčině mnohem horší. To dokazují dvě další temata, která byla dána absolventkám veškerých seminářů učitelek, jakož i abiturientům gymnasijním. Thema pro mladé dámy znělo: »Květiny vyjadřují myšlenku vděčnosti, kterou duše projevuje vůči množství radosti nad barvou a nad slavnostmi jarními.« Ještě příjemnějším je thema žáků: »Knihy čisté literatury skvějí se na otrocké zemi jako lampy na rakvích, mohou mrtvolu osvětlovati, ale nikoli zahřívati.« A pak se divíme, že v Itali tolik zločinů se objevuje, že život lidský nemá tam žádně ceny. Náboženství ze škol vypudili, a nyní kochají se nemravností a bezbožností.

Nezbytnost vyššího vzdělání učitelstva učitelské orgány dokazují svým málotaktním způsobem psaní. Tak »Učitelské Noviny« v č. 39. podávají o tom důkaz, pišce o literárních poměrech mezi učitelstvem: »Očekávali jsme, že »Čes. Učitel« pod tímto slibným titulem přinese vážnou studii; zatím však se to jen p. Petr s panem Müllerem katí na »Uč. Noviny«, až jim pěny od úst litají. Je tam samá »kamarila«, »kohorta«, »zákeřnictví« a »nestoudnost«, a kdyby to bylo ve středověku, jsme jisti, že by nás pan Petr upálil, ne-li na rožni uškvařil. My se ovšem nelekáme a počkáme, až se vysoptí; pak klidně a věcně odpovíme. Pro tentokrát je připomínáme známé: »Nadáváš a proto nemá pravdu.« Byla to již slušná porce neurvalosti, když už »Uč. Novinám« byla přílišnou; samy libují si však podobně ve šťastnatém slohu, jedná-li se o boj s klerikály. d.

Lužický Srb čestným doktorem německé university. Německá bohoslovecká fakulta v Praze propůjčila saskému apoštolskému prefektu a biskupu Jiřimu Lusčanskému čestný doktorát theologie. Biskup dr. Lusčanski, který má svoje sídlo v Drážďanech, studoval na německém malostranském gymnasiu v Praze a na německé fakultě tamtéž. Byl několik let praesesem lužického semináře v Praze, v němž se vychovává dorost duchovenstva pro saskou a budyšínskou diecési. Dr. Lusčanski jest rodilý a rozhodný lužický Srb, který do

nedávna byl předsedou »Mačice Serbské« v Budyšině. Také přeložil část Písma sv. na jazyk lužicko srbský.

Počestování litoměřické diecése. — Jak starý německý kněz z »Bohemie«, kde proti litoměřickému biskupu šval, se blamoval, vysvítá mimo jiné z toho, co píše »Volk« o diecésním semináři v Litoměřicích: »Od desetiletí byl zesnulý prelát Seifert správcem tohoto ústavu. Sám poslal nyní nejvyššího ředitele do Prahy za příčinou vzdělání a jej ustanovil, poněvadž jemu tato záležitost úplně byla přenechána. Jiný kněz se vůbec nehlásil, a oba z učitelů (českých kněží) neměli žádného spolukompetenta. Nebyl tedy žádný německý kněz zkrácen, poněvadž se žádný neucházel. Jiných jednotlivostí, které to činí samozřejmým, pomijíme; žalobník biskupův nechť se tedy učí objektivnosti od zemřelého preláta Seiferta. Budiž ještě připomenuto, že německé vyučování i pro české děti jest závazné a že z kompetentního místa světského byly označeny výsledky vyučování za výborné.«

LITERATURA.

Protestantismus a povaha českého národa. Panu O. Jozifkovi a rozumným Čechům ke dnům Husovým na uvážení věnuje F. X. Radoň. Cena 28 h. V Praze 1904. Knihitiskárna družstva Vlasf v Praze. Nákladem Tiskové ligy. — Za redakce Dr. Rud. Horského počala vydávati Tisková liga v posledním čase dvě sbírky obranných prací, by tak tím spíše dostáli mohla svému účelu, jež si vytkla, totiž: »Slovem i tiskem hájiti katolické náboženství a osobní čest katolických osob i spolků a korporací, šířiti vědomosti o kulturní činnosti církve« ... Ve sbírce první, jež má název »Obrana víry«, vydána v čísle 1. nadepsaná práce, v níž poukázáno nejprve na protiventství, jež bylo církvi Kristově snažeti hned od počátku od židů, pak od pohanů, a nyní od protestantů, kteří z události ve Svatováclavské záložně chtěli kořistiti, lovice v kalné vodě a lákajíc chytře a podlouzně, oklikami a nepravdami nábožensky neuvědomělé a zmatené lidi k protestantismu, kteréžto jednání odsuzuje se u rozumných lidí a spravedlivých samo sebou. Potom řádně zatopeno protestantům dru Kalandrovi, O. Jozifkovi, liberálu to »neobyčejně zlomyslnému«, jehož nejasné rozmyšlení jsou příčinou, že některé věci obyčejnému čtenáři budou těžko srozumitelnými, a Fr. Žilkovi, z nichž první prudec a vášnivě tupí církev katol., nutě k odpadnutí od ní k protestantismu, při čemž opatrně zamlčí, co si vlastně tím protestantství myslí. Druhý rozumí protestantismem něco, co s učením křesťanským nemá nic společného, ale ovšem zřejmě to nepraví . . . Třetí konečně znetvořil učení katolické a bojuje proti církvi katolické na základě nepravd a pomluv! Tak se chytá jen hejlové!

Prokop Zejtl.

Z nakladatelství Cyrillo-Methodějského (V. Kotrba) v Praze:

Dr. Eugen Kadeřávek: Padesát profesorů vysokých škol upřímných katolíků z 19. století. Zasloužilý spisovatel z oboru křesťanské filosofie a neúnavný apologeta vypisuje tu krátce životopisy 50 univerzitních profesorů, v různých oborech vědy vynikajících, kteří s plným přesvědčením vždy k církvi katolické se hlásili a povinnosti své náboženské věrně konali. Spis jest nejlepší odpovědí na otřelou frázi, že věda a víra se nesnášejí. Zajímavá a všeho doporučení hodná čtená.

Bohumil Brodský: Sebrané spisy. Sešit 38. až 41. **Povídky historické.** Po zajímavých vojenských vesnických obrázcích, jakož i městských motivech následuje neméně poutavá čtená povídek historických. Sebrané spisy oblíbeného našeho spisovatele vřele doporučujeme.

»Za poddanství a svobody.« Dějepisná povídka. Napsal Alois Dostál. V Praze 1903. Tisk a majetek Cyrillo-Methodějské knihitiskárny V. Kotrba. Cena K 1-20. — Zle, velice zle dářilo se poddaným na panství maršovickém. Lepší měly jim nastati časy, když Maršovice zakoupil rytíř Vilém Kosoř Malovec z Malovic a na Nemyšli, jenž hned při příjezdu na většinu podaných velmi příznivý učinil dojem. Než někteří nedůvěřovali té panské laskavosti a pokračovali ve zbojných zámeřech, které již po delší dobu osnovali, a to tím spíše, že pan Vilém za krátký čas vydal se do boje proti Turkům, a vlády za něho ujal se opět krutý kastelán Luděk. Nejvíce zaujat byl i proti nově vrchnosti pro příkoří dříve na něm spáchaná Petr Habart, jenž i nastávajícího zetě svého a dědice statku Blažeje Bečváře zamít, že s ním v brojení proti panu Kosořovi souhlasiti nechtěl. Blažej z bolu nad tím přidá se k vojenské družině rytířově, vyznamenaná se velice zvláště tím, že syna Vilémova zachránil z rukou tureckých a překazil útok nepřátel na tábor svého pána. Co odměnu vyžádá si při svém návratu propuštění otce své milenky Rehořky — Habarta ze žaláře, kam dostal se pro připravenou vzpouru. Povídka tato čte se velmi pěkně, i doporučujeme ji rádi. Vyšla v »Zábavách večerních«, kde vyplňuje ročníku XXIV. číslo 4. (Dílo 134.)

Prokop Zejtl.

Z Nakladatelství E. Beauforta v Praze:

Polská knihovna, jež obrala si krásný úkol seznamovati české čtenářstvo s vynikajícími plody polské literatury, přináší v posledním sešitě počátek II. dílu napinavého románu »Uragan« od mladého polského romanopisce *Václava Gasiorovského*. Slavná epocha Napoleona I. a jeho styky s polským národem zachyceny jsou v románě Gasiorovského nadmíru plasticky; mimo to však v historický rámeček vpraven zajímavý milostný román, plný napinavých scén a překvapujících obrátů. Kniha tak velice zajímavá dojde dojísta co největší obliby u českého čtenářstva.

Z temna minulosti. Zajímavé kulturně-historické obrázky o našich předcích začíná uveřejňovati F. Hrnčír v »Příteli Domoviny«. Bodrý staro-český humor, jež autor z archivů věrně zachytil, zjedná jeho sbírce obrázků dojísta hojnou obhbu.

Z nakladatelství J. Olty v Praze:

Arnošt Říha: Škola českého jazyka v soustředných kruzích pro školy obecné. Čtyři dílky této výborné metodické knihy, jež je z dlouhé praxe školní čerpána, všem vřele doporučujeme.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajin německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemi 8 korun — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hmotné. Alumním, klerikům a studentům slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 370-II. — Tam zasílá se předpl. a adres.reklamače, jež se nepočítá a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy za silný buďtož Em. Žákoví, gym. professoru na Smechově; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky Josef Flokaček, říd. učitel v Žižkově u Prahy, č. 776; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Fr. Zundálek, katecheta v Praze-Bubnech.

Katolická poesie. — V táboře našich protivníků. — Kterak Pestalozzi smýšlel o náboženství při vycho-
— Předměty a modely biblických starožitností. — Feuilleton: Letem dějinami českými. —
Směs. — Literatura. — Zasláno: Učitel žákům.

Katolická poesie.

Píše L. GROSSMANNOVÁ-BRODSKÁ.

Pod dojmem nedávné oslavy velikého Moravana, P. F. Sušila, rozpomínáme se na heslo tohoto vznešeného oslavence, které stalo se okřídleným rčením stoupenců i vrstevníků jeho.

S jakou vroucností pravil kdysi Sušil, zapisuje si tato zlatá slova na svůj čistý vlastenecký štít: »Církev a vlast v mém sestersky poji se řadru každá má srdce půl, každá má srdce celé.« —

A nejen Sušil, také ti druzí, kdož v rozkvětu básnického tvoření jeho stáli a žili, pracovali v tom smyslu, ku cti a rozkvětu církve a ku prospěchu vlasti.

Mnohonásobné pozhnání vplynulo lidstvu z tohoto hesla, kteréž (na rozdíl od nynějších novodobých hesel) nejen se *hlásalo*, ale také *plnilo*.

Zamyslití se musí i novodobý nevěrec (a takových má naše doba hojně) nad okolností, že láska ku knězi-básníkovi a jeho význam posud ve kruhu skutečných vzdělanců nezanicly, byť ode dne jeho narození již uplynulo celé století. A byl to prostý katolický kněz, muž z lidu, ale básník nadšený a Bohem posvěcený, jehož jméno září a jasně zářiti bude i nadále nad černými chmurami zapomenutí a zneuznání, pod nimiž zmizelo jméno nejednoho slavného vědátora, učence, filosofa, jehož bádání a život podepřeny nebyly oporou křesťanské víry. —

Ano, církvi a vlasti zasvětil Sušil celý svůj život i požehnanou svou práci. Divu-li, že dvojhvězdí to ozářovalo nadšené myslí současníků, tužíc a pobádajíc je k boji, bez něhož i neuvznešenější idea se neobejde? Proč jest nyní na zemi nepoměrně více hoře, zoufalství, bídy nežli za časů Sušilových? Proto, že jak Moravan trefně praví: »intelligentní moderní svět opustil věčnou pravdu, Boha křesťanského a jeho církev a klaní se modlářsky svému vlastnímu rozumu.«

Rovněž stejně pravdiva jsou slova Španěla Cortesa, který píše: »Intelligence nevěřících může býti velmi vznešenou, intelligence pak věřících velmi nepatrnou. Ale ona jest veliká jako propast, kdežto tato jest svatá jako tabernakl; v 19

bydlí blud, v této pravda. V propasti panuje smrt se svou hrůzou, ve svatostánku život s pravdou. Proto není naděje pro společnost, jež místo pravdy uctívá modlářsky lidského ducha.»

V těchto několika větách obráží se celý život minulého i nynějšího pokolení; lidí dřívějších, odchovaných duchem Sušilů, Jirsíků, Jablonských, Douchů, hotových ku každé oběti hmotné i morální na prospěch celku, k zachování víry katolické, a mezi dnešními »nadčlověky«, neznajícími ničeho kromě svého Já, veskrze prosáknutými nejhrubším sobectvím a strhujícími do bláta vše, co jiným posvátno a draho. — —

Ačkoli nad míru staré, přece nepozbývá pravdivosti pořekadlo, že příklady táhnou. Jsou-li skuteční intelligenti upřímní stoupenci církve a víry katolické, za jejich příkladem jdou i nižší vrstvy. Neboť komu neznáma jest ona manie napodobovací lidových mass, které pouhým slovem, posuňkem či pohledem dávají se strhnouti k nespoutaným bouřím? Ovšem náboženství a pravá víra nesnese pouhého napodobování bezmyšlenkovitého. Ale to je právě úkolem duchovních pastýřů svěřené jim duše osvitit pravým světlem, což mnohem účinněji se zdaří, jak již praveno příkladem intelligentů. — —

Již před několika desetiletími zapěl nám tehdejší miláček studentstva, Vítězslav Hálek: »Nekamenujte proroky, neb pěvci jsou jak ptáci, kdo hodil po nich kamenem, k tomu se nenavrací. — —« Vřelá tato slova rovněž došla všude vřelého ohlasu; ale nyní, v době dekadentství a secesse vyzněla by věru na prázdno.

Rozpomeňme se jen na naše katolické básníky. Abychom namátkou jmenovali pouze Vinaického, Jablonského, Douchu; z novějších Pakostu, S. Boušku, Vl. Štastného, X. Dvořáka. Jakého vděku dostalo se jim za cituplné květy jejich Musy? Ne-li zrovna zlehčování, tož soustavné umlčování bylo jim údělem za práci zásluhou i úmornou, a kdyby se nějaký nezasvěnec naivně otázel, proč to všechno? jedině správnou byla by odpověď: protože náležejí do tábora katolického, že jsou kněžími.

Na druhé straně opět uvažme jaký řev a reklamu přímo barnumovskou spouštějí secessionisté nad každým sebe nepodařenějším výpotkem svých straníků. Čtouce pamflet neb hanopis bystře psaný, povzdychneme si mnohdy, že pisatel mnohem lépe by učinil, kdyby schopnosti jemu propůjčené, své duchaplnosti použil způsobem slušnějším a prospěšnějším.

Nuže, a co máme říkati oné »poesii«, o které i člověk nejsečtější by neřekl, že jsou to »básně«, kdyby pro vyvarování omylu nebyly tak nadepsány?! Odsuzujeme v krásném písemnictví jakoukoli frivolnost; připomeňme si, jak se povolání činitelé i tisk veřejný před několika málo lety namáhali, aby vytiskli tak zvané »krvavé« romány, kteréž otravovaly mysl nižších vrstev. Leč oč mnohem škodlivější, ba přímo morově nakažlivé jsou zásady hlásané ve spoustě nemorálních básní již proto, že kazí nám mládež — naději vlasti?

Jest přímo žalostno hleděti, jaké následky mívá taková četba. My, kteří náležíme ještě do oné starší generace, ke slovu četba uvykli jsme vždy připojovati »ušlechťující«, »zábavná«, neb »poučná«; ale k nemalé části nynější belletrie zcela směle připojiti můžeme »demoralisující«.

Člověk dospělý, s vyhráňeným charakterem, jen útrpně pokrčí rameny a s poľiřováním se pousměje nad básníky, kteří tak nestoudně odhalují malomocné

choroby svého vnitřního já; ale mládež splašená a neuvažující, za hrdinství považuje vylhaný světobol lidí, kteří, nepřeháně-li ve své poesii (?), musí býti neslychanými zhýralci.

Vždyť téměř fysický hnus se zmocní člověka nad obsahem (je-li vůbec jaký) lečjakés veršovatiny, napsané bez ladu a skladu. Náhled, že pravá báseň má obsahem cenným, pěknou formou povznést, nadchnouti čtenáře, platí již dávno za zastaralý; dnešního dne čím větší nesmysl, tím více nalézá stoupenců, jichž duše malátně se potácejí mezi fialovými obzory, šedými lukami, zelenou oblohou, červeným měsícem, sluncem studeným a podobnými nesmysly, pro něž by každý normálně myslící člověk na »básníka« takové poesie pohlížel jako na idiota. —

Bylo by to všecko věru k smíchu, kdyby to nebylo smutné s oné povážlivé stránky, že, jak již praveno, mládež se tím velice kazí a demoralisuje. Volá se po umělecké výchově, po umění do školy. Toť by bylo zcela v pořádku, kdyby se to opíralo také o skutečné umění, jehož kolébka přece spočívala v lůně církve. Či neuchvacují nás posud Madonny slavných mistrů? Nepodivujeme se malířům všech věků v jejich výtvorech ze života biblického? Za to dnešní doby smutně pověstná je snaha po výstřednosti i v malířství, již trefně satyricky podal kterýsi čelnější německý týdeník, v němž pod příslušným obrázkem uvedeno, jak »moderní« malířka pravila k sedlákovi: »Ale, pantáto, vy máte strašně škaredého synka! Musíte mi ho zapůjčiti za model k andílkovi, to bude unášejší!« Jest to satyra, pravda, ale dala by se užítí ke všemu nyní kolem nás. Než má to přece tu dobrou stránku, že pak tím spíše a čím dále více dovedeme oceniti poetické perličky básníků katolických.

V táboře našich protivníků.

(Pokračování.)

Je věru těžko vystihnouti, jaká nevyjasněnost pojmů a nepochopení církve katolické panuje u našich nepřátel. Není socialního zjevu neutěšeného, jež by protivníci naši nepřipisovali na účet učení křesťanského, anebo když církev nedovedla jej vyléčiti, aby ihned o její neschopnosti a nedostatečnosti se nemluvalo.

»Již Hume a Rousseau vytýkali křesťanství, že nevychováá politicky; Marx mu vytkl, že je náboženstvím pro otroky. V tom je mnoho pravdy,« praví prof. Masaryk. »Já vím, že náboženství není a nemá být politikou; avšak právě náboženství církevní politikou je, jen že politikou sloužící mocným. Náboženství a církev měly by býti ochránci mravnosti a lásky k bližnímu; jakmile nastávají konflikty mezi lidmi, církev měly by míti odhodlanost ku pravdě, měly by státi na straně lásky proti násilí. Dnes stojí církev venkoncem na straně násilí!« —

Podivná neurčitost ve výrazech! Kolik je tu spleteností a kolik zas těžkého podezřívání, jež tu p. prof. Masaryk »církvím« vyčítá. Církev nevychováá politicky! Jako by politika byla její účelem! Církev *vychováá lidi mravně*, vede je k ideálu v osobě Ježíše Krista, o němž přece pan professor uznává, že byl »neobyčejně jasná hlava«, — a žádá, aby křesťanská mravnost byla jediné podkladem všeho jednání ať v životě soukromém, ať na foru politiky. *Politika od mravnosti nedá se odlučovati*, a jediné když tvůrcové politiky budou skrz na skrz proniknuti zásadami křesťanské morálky, lze se nadíti politiky zdravé, roz-

umné, politiky vzájemné úcty a lásky, a nikoli politiky, jež znásilňuje slabšího. Ti, kdož vysláni jsou, býti součinnými na poli politickém, jsou vždy obrázkem smýšlení a mravního citění těch, kteří je zvolili. Národ má poslance, jaké si zaslouží.

A proto církev katolická utváří své strany, jež politicky snaží se pracovati a zásadám křesťanským na poli politickém zjednávatí průchod. Nejsou naše katolické spolky, jež veřejných záležitostí si všímají, nejlepším důkazem, že tvrzení paně professorovo nezakládá se na pravdě?

A co prosím máme si mysliti o Marxově fulminantně nesmyslném výroku, že křesťanství je náboženstvím pro otroky? Ovšem Marx ve svém materialistickém pojmání dějin, dávno již odsouzeném a překonaném, zcela vysvětlitelně nemohl dospěti k lepšímu názoru o křesťanství, jež káže pokoru a odkazujíc na odměnu věčnou, učí člověka spokojenosti a odevzdanosti ve vůli Boží. Ale tolik přece neupře pan professor Masaryk, že křesťanství není jen »šedá theorie«, mlžná nauka neurčitých a nepevných linií, ale že je vtělena, zosobněna v Ježíši Kristu. I v tom smyslu můžeme říci o křesťanství: »Slovo tělem učiněno jest.« A nyní dovolujeme si otázku: Lze postřehnouti v životě a jednání Ježíše Krista něco otrockého, člověka snižujícího a nedůstojného? Nejeví se právě ve chvílích jeho největšího ponižení, — ať ukáží jen na průběh soudního řízení s Ježíšem u Annáše a Kaifáše — jeho povznešenost, jeho majestátní chování jak proti těm, kteří měli nad ním soudcovskou pravomoc, tak proti luze biřiců a svedeného, prodajného lidu?

Takto spleteně a zmateně mluvití nejméně přísluší členu nejvyššího učiliště. Tu v pravdě ten, jenž je povolán myslí osvěcovati a vyjasňovati, jen zatemňuje a mate. »Náboženství a církve měly by býti ochránci mravnosti a lásky k bližnímu,« nařiká si dále pan professor. Což, prosíme, jimi, mluvíme o církvi katolické, tato církev není?

Pan professor si stěžuje, »že v posledním čase udály se na četných dvorech evropských skandály pobuřující svědomí, a že neozval se jediný kárný hlas se strany církevních hodnostářů.« — Chtěl patrně, aby církevní hodnostáři ať s kazatelnou, ať ve svých úředních prohlášeních (pastorálních listech) smutné tyto zjevy, tím politování hodnější, že udály se tam, odkud má stále jen dobrý příklad nižším svítiti, přibíli na pranýř hanby a opovržení.

Nikoli. Tak církev naše nejedná. Odsuzuje nepravosti, ale nemůže a nemá hříšníka stavěti na mravní hranici odsouzení. Nemá přece již soudní exekutivy. Ostatně jak často se ozývá z řady našich nepřátel výtky »o zneužívání kazatelnou«, kdykoli duchovní řečník sebe opatrněji dotkne se případu, jenž v osadě či zemi se udál! I my jsme rozhodně proti zavlékání osobních záležitostí na kazatelnou. Podivno, že pan professor Masaryk byl by si tentokráte toho přál!

Ale když církev toho opomenuly, což jemu vadilo, aby on, který tak rád na moralisujícího filosofa si zahrává, je zastoupil? Mohl pěkně »ex cathedra« postaviti se proti těmto zjevům, jako se postavil proti rozvášněnému antisemitismu na ochranu Hilsnera, a pořádně je ztepati tak, jako buší do církve katolické. Mohl aspoň tu nahraditi, co vyčítali jemu právem i jeho vzdálení titelé, že totiž on, který často v otázkách veřejnost zajímavých slova se chápe, v době, kdy v Chebu a celém Egerlandu tak brutálně proti Čechům se jednalo, nezvykle utíchl a ni slova odsouzení neměl. Proč se proti těmto dvorským skandálům neozval? — Odpoví, že necítil se k tomu povoláním, to že úkol církevních

hodnostářů. Byla to skromnost, anebo snad opatrnost, aby se mu něco nepříjemného nepřihodilo?

Pan professor Masaryk dotýká se též *reformního katolicismu*. Z počátku viděl asi v něm vítaný element, jenž v církvi vyvolá nové kvašení, nový život. Nyní, jak doznává, i tato myšlenka jej zklamala. Proto usuzuje, že »nelze ničeho očekávat od katolicismu« a dodává, že také již ničeho nečeká od protestantismu.

Pokud reformního katolicismu se týká, čekal jistě pan professor od něho více, než tento mohl přinést. Domníval se asi, že přinese rationalistický kriticismus v theologii a bude se snažit odstraniti z ní vše, co dle soudu páně professorova »neostojí více na soudě zdravého rozumu,« vše, co kotví v nadpřirozeném zjevení, v něž pan professor nevěří. Reformní katolicismus však přestal by býti katolicismem, kdyby třeba v nejmenším naděje páně professorovy splnil. On také nemá jiné cíle, nežli na poli církevní administrativy v duchu času a potřebám nynějším přiměřeně pracovati k některým reformám v církvi. Pokud v duchu církevním tak se děje, věru hlas jeho nebude nikdy podceňován, a časem — jak doufáme — v mnohém k potřebným a vhodným úpravám dojde.

Ale že pan professor nevidí reforem, jeho tužbám vyhovujícím, ihned volá své »Lasciate ogni speranza!« Láme hůl nad církví katolickou. Upírá jí všechnu schopnost, býti nositelkou nynější kultury a dalšího pokroku lidstva. Důvody, proč takto soudí, ovšem neudává. A přec by bylo nejvýš potřebno věděti, proč církev katolická, která byla největším činitelem kulturním po celý středověk, která takořka nesla po celé tisíciletí všechen duchovní pokrok na svých bedrách, proč náhle není schopna býti dalším činitelem pokroku a mravního vývoje v historii lidstva. Tyto důvody nám pan professor dluží. Nestačí nám jeho vržená věta, že ničeho od katolicismu neočekává. On, který je nepřítelem všeho autoritářství v otázkách intelektu, nebude přece chtíti, abychom po způsobě důvěřivých žáků Pythagorových přísahali prostě na slova jeho, spokojující se s jednoduchým zdůvodňováním »Sám to řekl.«

Leč pan professor z této konkluse své přechází k tomu, co vlastně v komůrce srdce jeho dávno dřímalo, řka: »Musíme si pomoci sami. Nestačí nám než mluvit proti klerikalismu a t. p. — máme povinnost nábožensky pracovat. To znamená dnes především, aby se ti, jimž náboženství je drahé, *sdrúžili*, aby se proti církvím semkli.« Společně nábožensky pracovati, znamená utvořiti sdružení lidí, kteří stejnými názory náboženskými vedeni jdou za stejným cílem. Nová církev, církev moderně smýšlejících! — — —

(Pokračování.)

Kterak Pestalozzi smýšlel o náboženství při vychovávání.

(Přednesl 14. srpna 1903 ve valné schůzi spolku katolických učitelů

Jos. Šauer z Augenburgu, c. k. školní rada.)

(Pokračování.)

Hluboké vědomí o jejich štěstí, k němuž třeba je vésti vznešenými a božskými ponětími náboženskými, povzbuzuje je silou vítěznou k namáhání vnitřní jejich bytosti v lásce a důvěře k jejich Otcí nebeskému, právě jako nouze vnějšího jejich života je nutí vzdělavatelnou námahou povznášeti vnější sílu svou.

Bez modlitby nepočne se v tomto ústavě chudinském žádné ráno, bez modlitby neskončí se žádný jejich večer. I když hladoví přijdou ke stolu, navykly posvátný ostych brání jim sáhnouti po jídle, prve nežli ruce k modlitbě sepjali. Nikdy nepovstanou od

stolu, aniž by Jemu, svému Stvořiteli nepoděkovali. Vznešená péče posvátná učí je s nejmenším dárkem Božím uctivě zacházeti.

Co z pokrmu lze požití, úplně se požije. Nikdy neodhodí lehkomyšlně nejmenší zbyteček, jehož po lidsku užiti lze. I to, čeho lidem požití nelze, a byť bylo sebe skrovnější, má pro ně přece význam; pečlivě je uchovávají, kdekoli je naleznou, sbírají je a dávají dobytku za pokrm; a co ani tomu nelze požití, dá se na mrviště, aby opět působilo způsobem zúrodnujícím, jako již před tím odpadky a slupky sloužily. Nedostává-li se jim lehkomyšlných zábav a divoké svobody nevázaného života, a jsouce omezení na nezbytné, ale uspokojivé požitky životní, sotva znají drážďení jazyka: nezůstává za to jejich duše bez sebecitu vyšší, uslechtilé, vnitřní ceny a každé síly, jež v nich sídlí a jako zárodek ceny všecko lidské v nich oživuje.

Když jejich ruka ochabla a zemdlenému tělu doba odpočinku jest potřebou, ani tu nechť oko klidně a pevně neutkví na všem, co je obklopuje. Jejich duch zůstaň i dále cílý ke zkoumání a přemýšlení o všem, co se týče jejich skutků a spásy, o všem, co by mohlo jejich nitro dojmouti a tím vzdělati a povznésti. Tak jako božské ponětí víry je povznese k moudrosti, jediné pravé v jejich stavu a v jejich poměrech, tak božské ponětí života je povznese k nejvyšší a pravé o něm moudrosti; ale vrchol této moudrosti jest na věky božská láska, již se moudrost ve všech vztazích a poměrech života bude jeviti. Nechť jim chybí, co dobrý smysl boháčů mate a jejich sílu oslabuje. Ale u větší skoro míře, nežli těmto dosíci možno, požívají blaženosti této lásky. Nade všecko vědění světa pečuj o to jejich vůdce, aby nejen vůbec laskavě a mile k sobě se měli a příležitost jednotlivé zřejmé důkazy takového smýšlení dali, nýbrž aby život ve službě lásky se jim jevil jakožto život nejvyšší radosti a oblažujícího nadšení.

Nezbytno jest, aby vůdce ústavu sám byl muž ryzi, dětské lásky. Byť to byl první muž na světě, který by záračnou silou dovedl vystihnouti účel ústavu pracovní a výdělkový, lásky však neměl, byl by pro tento ústav kovem zvučícím a zvoncem znějícím. Je-li kde ve světě ústav, jemuž by takovýto zvonec byl rozhodnou překážkou v jeho účelu, jest to ústav chudinský. Představují-li si však vůdce ústavu jakožto muže lásky, žádám na něm neměně, by také byl muž síly. Jeho láska buď vznešená moudrost, její účinek bezpečná blaženost, její život vydatná činnost. Jeho láska nechť jeví se v celé vedení ústavu jako vznešená síla. Každé bodnutí rýčem a každý steh jehlou v ústavě tom buď takovým. Skutek lásky nebuď v něm nikdy rušen tlachem lásky; nikdy nebuď v něm výklad o ní dětem chudiny hrou slovnou, prázdným, marným předmětem zábavy. Pravidlo, učiti se *říci pěkně* to, co by *dobře bylo dělati*, budiž vzdáleno od vedení ústavu, a nikdy nebudíž posvátný jazyk chudého znesvěcován nacvičenou hříčkou tlachovosti. Láska svatá žij s dětmi chudiny v tichém uzavřeném citu a projevuj se jen skutky přispění a slzami lítosti, jež milujícímu dítěti v nejsvětější okamžiku musí býti vylouzeny, mělo-li kdy ve svém okolí nedostatek lásky. Budiž záhy navykáno slabšímu dítěti, jež vedle něho jest, ve všem, seč jest, posloužití, a vůdce ústavu vynalož neunavnou na to péči, by se tak dalo denně s takovou jistotou, jež rovná se oné, které matka při kojenci svém k tomu používá.

Každý čin lidské lásky budiž jim výronem božské jejich lásky a tím úzce spojen s citem díků k těm, kdo stojí v čele ústavu jako otcové, ochránci a pěstouni.

Lidi, které milují, skutky lásky překvapiti, budiž v ústavě při každé příležitosti největší jejich radostí. Příklady, že dítě k tomu noci probdí a co nejpečlivěji ukrývá, co má za lubem, opakují se při každé vhodné příležitosti, a soucit budiž vždy pečlivě povzbuzován a šířen. Posilovaná vnímavost pro radost a vypěstovaná milostná povaha v jejich nitru a v jejich okolí budiž jim náhradou za nedostatek radostí světských, které na vnějšek hlučí, vnitřní mír ruší, otravnou vrtošivost posilují, a v nitru zárodek radostivé myslí, posvátný zárodek, násilně dusí. Ve vnitřním vznešeném uspokojení, jež láska lidské přirozenosti uděluje, spočívají také prostředky, všechna poblouzení a všechna utrpení ješitnosti od těchto dětí vzdáliti, tak že její půvaby jim musí zůstatí téměř neznámými, a že vyšším citem vnitřní cti rozhodně odmítati budou ničemné nároky lidské té slabosti. Tato vyšší snaha, sprosté nároky ješitnosti odmítající, stává se v tomto ústavě chudému jeho okolím, jakož i každodenním jeho životem téměř druhou přirozeností; a toho je třeba*).

*) (S. W. 13, 419—424.)

(Pokračování.)

Předměty a modely biblických starožitností.

Napsal u iv. prof. Dr. JAR. SEDLÁČEK.

(Pokračování.)

Chleby snad připomínaly, co denně a stále od Boha máme. Z nejpotřebnějšího daru Božího, z chleba, dávali kmenové Israelští (12) díkem tyto chleby před tvář Boží; tím se stávaly posvátnými a pouze kněží mohli je pak po týdnu v obvodu svatostánku pojídati. Kdysi přišel David se svými soudruhy do Nobe, a hladově žádal na veleknězi něčeho k jídlu. Ten neměl ničeho než těchto chlebů, a když se byl otázal, jsou-li levitsky čistými, dal je Davidovi a soudruhům.

V Babyloně obětovali též sladké t. j. nekvašené chleby svým božstvům. Ta okolnost ukazuje, že bylo ono zařízení u Židů velmi staré. Kněží připravovali chleby tyto velmi pečlivě; dle podání bylo mouku jejich jedenákrát čistiti.

Na levé straně stál *zlatý svícen* o sedmi svítilnách. Byl to stojan, z něhož vycházela na každou stranu tři ramena, každé z nich i se stojanem drželo nahoře svítilnu olejem plněnou. Ozdoby učiněny dle květů; motiv kalichů a květu opakuje se na stojanu čtyřikrát, na ramenech třikrát. Svítilny byly opatřeny knoty a obráceny k severu. Večer je rozsvěcovali, a dávaly světlo ve svatyni; odtud se dostávalo i vnitřního osvětlení ducha milostí Boží. Samuel, jak známo, spával před svatyní a měl snad hlavně péči o toto světlo a o věčný oheň. Obraz sedmiramenného svícnu býval často na zdech synagogy, na svítilnách a j.

Ve svatyni stál ještě *oltář kadidelný*, dva lokte zvýší po lokti zšíří a zdělí; z týchž látek jako stůl. Tam obětováno bylo kadidlo ráno i večer; kouřem kadidla naznačovány byly modlitby, jež vystupovaly k trůnu Božímu. Boží trůn byl na arše; oltář kadidla stál pak právě před záslonou, za níž byla archa úmluvy. V den smíření byly rohy i tohoto oltáře potírány obětní krví; tím snad byla spolu naznačena prosba za odpuštění i oněch hříchů a vin, jichž se snad kněží ve svatyni v minulém roce dopustili.

Záslona dělila svatyni od *Nejsvětějšího*. Nejsvětější nebylo kněžím přístupno; velekněz tam vcházel v den smíření a když se dožadoval u Boha rozhodnutí u věci pro celý národ důležité. Bůh dlel sice ve středu svého lidu, avšak lid neměl k němu takového přístupu jako v Novém zákoně na oltáři a při přijímání Nejsvětějšího. V Nejsvětějším byla pouze *archa*.

Archa úmluvy podobala se skříni; byla dřevěná, zlatem pokrytá, opatřena ozdobou, víkem z ryzího zlata, na němž byli dva andělé (cherubové), též ze zlata spolu s víkem vyrobeni. Ve skříni byly dvě kamenné desky s hory Sinai, na něž napsal Hospodin svým písmem přikázání. Odtud zvali *archu* »archou úmluvy«, »archou svědeckví«, jež uloženo bylo v deskách, »trůnem Jahve«, neboť cherubové měli rozpjatá svá křídla vzhůru nad archu a tvořili sídlo, trůn Bohu svému. Víko archy bylo zvláště posvátné; bylo jako archa 2½ lokte dlouhé, 1½ lokte zšíří. Nazývali je Kapporeth, *slitovnice*, místo, sídlo slitování. Zde vznášel se oblak, jenž byl zřejmým znakem přítomnosti Boží. Slitovnice byla dle některých výroků podnožím Boha, jehož trůn jest v nebesích. (1. Paral. 28, 2.) »Slitovnicí« zvali je snad proto, že odtud očekávali a přijímali důkazy a projevy milosrdenství a slitování Božího.

U nohou archy byly čtyři zlaté kruhy, do nichž vloženy byly tyče. Když chtěli archu zdvihnouti, pokrývali ji jemným plátnem a jinými pokrývkami. (Num

4, 5—14) Kněží i Levité ji nosívali; za zpěvů ji zdvihali, při zpěvu ji ukládali tam, kde jim oblak naznačoval. (Num. 9. 17.—22., 10. 33.—34.)

Archa úmluvy měla, jak známo, u Israelitů velikou důležitost. Dokud s ní stálo kněžstvo v Jordanu, udržovala se v řečišti suchá cesta a Israel přecházel. Nosili ji kolem Jericha, když měly padnouti jerišské zdi. I do bitev ji s sebou nosili.

V druhém chrámě (Zorobabelově) archy již nebylo. Baruch dí, že ji anděl skryl; Makkab. praví, že ji Jeremiáš na Mojžišově hoře uschoval. Až do doby návratu Israele zůstane dle podání s ostatními svatými věcmi ukryta, pak se zase objeví.

Když byl svatostánek dohotoven, byl Mojžišem *posvěcen* tím, že oltáře jeho byly pomazány posvátným olejem. Posvěcení se mu dostalo oblakem (šekhinou) přítomnosti Boží. Před tím ctíli zajisté Israelité Boha svých otců asi na různých místech (v jiném stavu, jako Exod. 33. 7.); i v Egyptě na svého Boha nezapomněli úplně. Písmo sv. se však o tom nezmiňuje. Ani není připomenuto, kdo vykonávali před Levity posvátné obřady. Někteří míní, že to bylo v Egyptě výsadou kmene Manasses; důkazů však není.

Na poušti přenášeli svatostánek, kdykoli jim bylo měniti místo ležení. V Kanaanu stála archa v Gilgal, mezi Ebalem a Garizim, pak v Šilo. Když ji Filištiné Israelitům vzali, zůstal svatostánek bez nejposvátnějšího předmětu, »sláva Israele odešla«, »Bůh zapomněl na stánek v Šilo«. (Ž. 77. 60.) Stánek stál později v Nob, pak v Gibeonu; avšak teprve do nového stánku, Davidem na Sionu postaveného, přenešena byla archa úmluvy. Odtud se dostala do chrámu Šalamounova.

Jeden Jest Bůh; jedině místo bohoslužby u Israelitů vyznačovalo tuto *jedinost*. *Svatý* jest Bůh; ve svatostánku, v Nejsvětějším bylo sídlo Boží chráněno před zneuctěním. Odtud se hlásalo lidu »Svatí buďte, neboť i já, váš Bůh, svatý jsem.« (Lev. 19. 2.)

Ve stavbě stánku jeví se soulad, vše bylo uspořádáno v pravé, libé souměrnosti. Čím blíže k trůnu Božím, tím vzácnějších látek užito. Čtverec jest základem rozměrů stavby, trojice základem rozdělení. I Nový Jerusálém »jest čtverhranný, jehož délka tak veliká jest jako šířka dluhost jeho, i širokost, i vysokost jest stejná.« (Zjev. sv. Jana 21. 16.)

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Letem dějinami českými.

Načrtnl Dr. M. Kovár.

(Pokračování.)

I českému *obchodu* za Karla IV nastala nejskvělejší doba. On především obrátil pozornost svou k zavedení veřejné bezpečnosti nejen tím, že trestal až i na hrdle loupeživé rytíře, kteří ohrožovali cesty obchodní, ale i tím, že zakládal zvláštní ochranné tvrze, v nichž usazoval purkrabí. Práva skladní obmezena, ručení nucené odstraněno a po-

staráno o dobré obchodní spojení upravením cest, stavěním silnic a odstraněním cel. K snadnějšímu spojení Čech s cizinou povolal sem cizí kupce, většinou Benátčany a Janovany, jimž udělil výsadu volného prodeje a volné koupě všeho zboží. Též z Německa přicházelo mnoho kupců do Čech, hlavně z Augsburga, jehož obchod tehdy vynikal v celé Evropě, a přiváželi sem jemná sukna a indické koření a odtud je vyváželi dále do Polska. Slezští a polští kupci měli zaručený volný průvoz zboží skrze Čechy, začať českým kupcům byla povolena táž výhoda v Polsku i v Rusku. Čeští obchodníci opět jezdili na trh do Augsburga, Norimberka a Frankfurtu n. M. Aby usnadnil

obchod s Frankfurtem, Karel vymohl roku 1350 Praze, Kutné Hoře a jiným městům osvobození ode cla frankfurtského, zaplativ onomu městu značnou sumu za tuto výsadu. I jiné výhody celní a mýtné Karel zjednal českým kupcům a velmi pečlivě staral se vůbec o spojení obchodní s cizinou.

Jelikož v Itálii dlelo mnoho kupců českých za příčinou obchodu, Karel pro ně koupil v Římě nedaleko kostela sv. Štěpána dům, kde všichni čeští kupci nabývali zaopatření. Poněvadž česko-italský obchod byl stížen právem skladovým ve Vídni, dle kterého českým kupcům bylo uloženo zboží ve Vídni po delší dobu vykládati, Karel uzavřel smlouvu s vévodou rakouským Albrechtem III., načež pak čeští kupci bez překážky mohli, zaplativše pouhé clo, zboží dopravovati přes Vídeň do Benátek. V jiné smlouvě obdrželi opět rakouští kupci právo, rakouské víno volně dopravovati Čechami a Moravou do Polska, kdežto navzájem poddaní Karlovi měli právo k provozování obchodu s obilím všeho druhu v Rakousích.

Dále se Karel zasadil o svobodný obchod českých kupců s Uhrami, zejména za Prahy a Vratislavě, a vymohl jim r. 1350 vývoz zboží do Pruska, čímž měl býti usnadněn obchod levantský, t. j. do zemí východních při Středozezemním moři. A jako Karel ochrany poskytoval uvnitř říše své i cizím obchodníkům, tak požadoval na vzájem, aby i v cizině zaručena byla obchodníkům říše jeho ochrana i volnost, a přísně vykonával právo odvety. Když si r. 1350 čeští a moravští kupci stěžovali u něho, že jim polští obchodníci, zejména krakovští, brání v obchodě do Pruska a Ruska, vydal nařízení Praze, Kutné Hoře a jiným městům ve Slezsku a na Moravě, že nemají dovoliti polským kupcům průvoz nebo prodej zboží, dokud toto nařízení sám neodvolá. Zároveň dopsal králi polskému Kazimírovi, že jest ochoten polským kupcům dřívější ochrany poskytovat, když na vzájem taková ochrana zaručí se též kupcům českým.

Dopravným prostředkům Karel věnoval velkou péči a zabýval se myšlenkou, průplavem spojit Vltavu s Dunajem. Pro četné překážky nebyl tenkrát záměr tento proveden a teprv naše doba chystá se jej uskutečnit. Cestu po Labi Karel upravil a všechna cla od šlechticů na vodních cestách vybíraná zrušil; i ta cla, která zavedl Václav II., tak že na Vltavě od Budějovic do Prahy byly

vybírány pouze staré poplatky, pocházející z dob Václava I., jež nebyly tak značné.

Upravením celnictví získal obchod velkou měrou, ježto se stal pak výnosnějším, byv zbaven mnohých obtíží. Usazovalo se pak v Čechách mnoho obchodníků, zejména německých a vlášských, a nebylo již třeba lákati je zvláštními výsadami. Těmito a podobnými opatřeními povzněl se obchod český tak, že doba Karlova byla pro něj vskutku dobou zlatou. Největší obchod byl arci v Praze. Sem scházeli se kupci všech zemí evropských, a po dobu trhů pražských byl nával ohromný. Tak praví se, že na pražský trh r. 1348 přišlo tolik lidí do města, že nuceni byli bydleti před městem na Smíchově pod stany, nemohouce nalézti bytů v městě samém. Kupci italsí založili si tu tenkrát vlášskou kongregaci, jež měla za účel, zříditi sirotčinec pro chudé sirotky vlášských obchodníků. Vznikl z toho později nynější vlášský sirotčinec na Malé Straně.

Těž ruské obchodní domy založily zde poboční závody, ba i turečtí poddaní usadili se zde, vedouce obchod hlavně s červenou přízí, tureckým šafranem a bavinou, a to nejvíce ve velkém, ponechávajíce domácím kupcům prodej v malém. Nejčilejší byl obchod v Týnském dvoře, v tak zv. Ungeltě; a to v měsících září, říjnu a listopadu. Mimo Prahu obchodem vynikala i mnohá jiná města, jako: Budějovice, Čáslav. Cheb, Jaroměř, Kadaň, Král. Hradec, Kutná Hora, Litoměřice, Louny, Mělník, Most, Plzeň, Pračatice, Ústí n. L., Vys. Mýto, Žatec a těšila se vůbec zvláštní přízni a láске Karlově. Četné byly výsady, jež panovník tento udílel městům a jež měly za účel povznést obchod. Tento byl jak vývozný tak přívozný. Přiváženy do Čech z Itálie výrobky cínové a látky hedvábné, bavlněné i zlatem protkávané, z Němce karty, obrazy, koření, olej a sůl; vyváženy byly plodiny a výrobky těžky hospodářské, zvláště chmel, výrobky ze železa, vlněné šátky, sukna, drahé kameny, ba i kohouti, zvláště vycvičení k zápasům, již se posílali do Anglie.

Pomíjeje tak leccos jiného známého, povím ještě něco z politiky Karlovy. Pro říši Německou vydal po své korunovaci na císaře r. 1356 zlatou bullu, již se hlavně upravuje a stanoví, kdy, kde a jak má se voliti císař římský národa německého. Tento základní zákon říše Německé má velikou důležitost pro Čechy. Stanoví se tu poměr koruny

České k říši, čímž svrchovanost krále českého nad zeměmi českými stala se nepopíratelnou. Dle zákona toho měl král český první místo po císaři mezi veškerými vladaři, kdykoli by meškal při dvoře císařském; i jiní králové i světší kurfiřtové při slavnostech následují za ním. V radě císařské má proto sedati po pravici císařově, v průvodě jíti první za císařem a v kollegiu kurfiřtském ze světských volenců má první podávati hlas, neboť je »*kníže korunovaný a pomazaný*«. Obyvatelé zemí českých nesměli k soudům za hranice býti poháněni. Karel vyhradil též králům českým právo, že mohou v říši nabývati hradův a panství, odůvodňuje to tím, »že prý království Českému, jakožto přednímu členu říše náleží držeti rozsáhlá území, aby mohlo v říši udržovati pokoj a podporovati svobodné provozování obchodu.« Práva toho také sám užíval v míře tak hojně, že vyslovována obava, že většinu zemí německých skoupí a přivtělí ke koruně české. A pohlédneme-li na mapu z té doby, vidíme, že obava ta nebyla neoprávněna, co Karel skoupil hradů, statků, panství, hlavně v Sasku a Bavorsku, kolem hranic českých.

Názor pak o říši římsko-německé, v níž koruna česká měla držeti tak vynikající místo, Karel vyslovil v zlaté bulle, kdež světským knížatům volencům ukládá za povinnost, aby dali syny své do 14. roku jejich věku přiučiti kromě jazyku německému též jazykům italskému a slovanskému, poněvadž prý »výšenosť sv. říše Římské má přiměřeně dohlížeti k zákonům a vládám rozličných národů, kteří se od sebe různí mravy, životem a jazykem.«

Ejhle, to doba náboženského nadšení, náboženské horlivosti, to doba za heslem »k Římu« a zároveň doba největšího rozkvětu a blahobytu, veliké moci a slávy království Českého! Ze závisti posměšně nazývali Němci našeho Karla, otce vlasti, že je »Paffenkaiser« (»císař kněžourů«), a císař Maximilian přezděl mu, že byl »Stiefvater« — otčím říše německé. Právě že šla vrchnost světská v šlepějích sv. víry, dokázala věci veliké, ceny trvalé a škoda jen, že nepanovalo v Čechách několik Karlů za sebou. A vděčný, zbožný lid pokládal jej i jeho důvěrného rádce a přítele Arnošta z Pardubic po smrti za domnělé svaté. (Pokračování.)

SMĚS.

Osobní. Po 38leté neúnavné a vzorné činnosti učitelské, opouští, jak dnešní »zasláno« svědčí, katedru svojí zasloužilý a všem svým četným žákům nezapomenutelný profesor základního bohosloví na staroslavné universitě Karlo-Ferdinandově J. Mag. Ph. Dr. *Eugen Kadeřávek*. Nejvyšší uznání Jeho Veličenstva, jehož se odcházejícímu vzornému professoru dostalo, dokazuje, že jeho činnost i na nejvyšším místě došla svého spravedlivého ocenění. Vždyť v klid výslužby odcházející profesor jest muž vysokého vzdělání a vzácného rozhledu po křesťanské filosofii a theologii. Četné jeho spisy nesou všude ráz vzácné opravdovosti a horlivosti. Ke svým žákům, kteří zaujímající čelná poslašení, s upřímnou vděčností vždy k svému otcovskému učiteli se hlásí, vždy uchovával přátelskou mysl a účinnou ochotu. Jako rektor university v dobách nad jiné bouřlivých, kdy za prohlášení náhlého soudu nad Prahou někteří akademikové upadli v soudní vyšetřování, s neúmornou horlivostí, jež nezna-
la ni nočního odpočinku, intervenoval,

až vrátil jim svobodu. V katolických spolicích, zvláště v kongregaci Mariánské, byl znám jako vítaný a vždy ochotný řečník. Jsa mužem osvědčených, přísně konservativních zásad, nadšený syn církve katolické i vlasti, jichž opravdové blaho hledal a pro ně slovem i perem zápasil, zachoval při tom všem vzácný takt snašlivosti ke svým filosofickým odpůrcům na universitě působícím. Katolický učenec a profesor imponoval jim pevností zásad, horlivostí, skromností svého vystupování i vzorným svým životem. — K četným titelům, kteří s vděčností vzpomínají pozhanané působnosti jeho, přičítáme se i my, a přejíce klidného a šťastného odpočinku v ústranní kláštera, prosíme Nejvyššího, aby léta života zasloužilého svého služebníka rozmnožil a v práce, jež k oslavě sv. církve a jejího učení koná, jej sílil a žehnal.

Paedagogicko-katechetický kurs. Byli jsme s několika stran vyzváni, aby i v Čechách, po příkladu loňského kursu katechetického v Solnohradě, o prázdninách byl podobný kurs pořádán. Katechetický spolek se Spolkem katolických učitelů byly by tu zajisté kompetentními, aby pro zřízení řečeného kursu pracovaly, jednak starající se o volbu osvěd-

čených a zkušených řečníků, jednak pečujice o hojnou účast posluchačů. Sdělujeme tento návrh s širší naší veřejností a dle zájmu, s jakým myšlenka tato se setká, zařídíme další své kroky.

»Český Učitel« vůči výtkám, které učinil mu realistický »Přehled«, obviňuje jej z toho, že odpovídá jen nadávkami, praví, že »Přehled« nedokáže, že by »Č. U.« jemu nadával. »Není nadávkou, nazve-li se věc pravým jménem. Což kdybychom vzali poslední knihu největšího realisty, Machara, a vyhledali tam všechny ty — staré psy, mezky a pod. a ukázali, na čí straně se mluví nejsilnějšími výrazy?« — Myslíme, že páni z obou táborů nemají příčiny o to se přitit, kdo v polemice nejsilnějších výrazů užívá, zda Časisté či lidé za Č. U. stojící. Na obou stranách nejsilnější výraz (či pravým jménem nadávka, zhusta měly nahraditi doklad a odůvodnění, jehož se na ten čas nedostávalo.

Nejllepší doznání. Pan J. Černý, říšský poslanec a učitel, rád si v České škole, (příloha Českého Učitele) svými úvodníky filosofuje a zamoralisuje. V stati: »Otázky a hesla« bije statečně do těch, kteří pokrokovosti mají plná ústa, ale skutky svými jsou samá jalovost, zpátečnictví. Zde na konec článku dobře dí: »Který ještě stav žije tolik cizí myšlenkou, z cizího podnětu tak nesamostatně a šablonovitě jako náš? Který stav theorisuje více a při tom nešikovně potácí se praktickým životem jako náš? Který stav je z vlastní viny nesamostatnější, jako náš? Který stav podléhá více intelektuelní modě a vlivu hesel jako náš? A který stav dovede provozovati směleji humbug s pokrokovostí jako náš?« — Celá řada otázek, o nichž by se dalo diskutovati. Ale v poslední z nich je rozhodně nejvíce pravdy. r.

»Národní Listy«, které stále jen koketují s pokrokovostí učitelstva a bijí do zpátečnických snah klerikálů, měly v nestřežené chvíli také lepší poznání. Napsaly nedávno, že »jsou rozhodně pro dobrý a přátelský poměr učitele a kněze«. Těšíme se, že budou nyní též v tomto smyslu psáti. Dosud jsme se nikdy toho na nich nedočkali. r.

Vyssávání dítěte v Lissaboně. Každý návštěvník hlavního města portugalského jest obklopen na nejživějších ulicích poloodrostlými hochy a děvčaty, které za nejružnější příčinou žebrají. V jižních městech je cestu-

jící zvyklý na podobné zjevy a snaží je trpělivě, poněvadž nerozumí nadávkám dítek nebo neslušným návrhům a nemusí se proto zlobiti. Vážný pozorovatel však žasne nad tou bídou dětskou a má soucit s těmito zanedbanými tvory. Po půlnoci až do tří a čtyř hodin ráno nemožno přejíti přes Chiado nebo Rua do Ouro bez setkání s takovými dětmi. Samozřejmě jsou jim známy všechny nepravosti, a policie si nedává práce, aby zakročila proti všem haněbám. Nedávno bylo nalezeno na ulici 11leté děvče polomrtvo, zbité, vyhladovělé, poněvadž nevyžebalo určitého obnosu. Takových vyssávačských rodin, které využívají dítek, je v Lissaboně mnoho. Úřady nečiní tomu přítrž, proto nevázanost a zkáza mravní mezi mládeží roste. Bylo by třeba spolkův a ústavů s náboženskou tendencí, jak činil Don Bosco, aby se zamezilo dalším neřestem. Dítky ve 12 letech jsou tam následkem toho tělesně i mravně zničeny,

* * LITERATURA. * *

»Vlasti«, časopis pro poučení a zábavu, vyšlo redakci Tom. Škrdle roč. XX. čís. 11. (srpnové) s tímto zajímavým obsahem: M. Jan Hus nebyl reformátor církve atd. Z literární pozůstalosti † Dra. Ant. Lenze. (Pokračování.) — Klimšova kletba. Báseň od Václ. Korandy. — Proklatě peníze. Povídka. Napsala V. Pittnerová. (Pokračování.) — Z cesty Dánskem. Píše prof. Dr. Rudolf Zháněl. — Můj ráj. Báseň od Marie Veselé. — Srbský román. Z rozhledů po srbské literatuře podává Jan Třeštík. (Dokončení.) — V ruském Turkestanu 1903. Píše prof. Dr. Jar. Sedláček. (Dokon.) — Dějiny sociálního hnutí v zemích koruny České. Díl III. Píše T. J. Jiroušek. (Pokrač.) — Vnitřní zemske. Píše Bedřich Jiříček. — František Sušil. Napsal Antonín B. Drápalík. (Pokrač.) — Cesty srdce. Povídka. Napsal P. J. Franco S. J. Z vlastiny přeložil Josef Flekáček. (Pokračování.) — Uherské družstvo sv. Štěpána. Podává Vlastimil Hálek. — Dějiny Chlumku u Luže ve světle pravdy. Odpověď p. Dru. K. V. Adámkovi. Píše Václav Oliva. — Literatura. — Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy. — Paběrky z novin a veřejného života. — Spolkové zprávy. — (Zasláno.) — Předplatné na »Vlasti«, ročník XX. obnáší: ročně 10 K, půlletně 5 K, pro členy ročně 8 K, půlletně 4 K. — Předplatné přijímá: administrace družstva Vlasti v Praze čp. 570-11.

»Reformace. ve světle pravdy.« — Dle různých pramenů napsal V. O. Bělský. — Leží před námi malá, příruční knížka kapsního formátu, vydaná Tiskovou Ligou ve sbírce »Obrana víry«. Je to výborná malá apologie, vítaná pomůcka v ten nynější těžký boj, kdy vše nechává se vésti klamným požátkem frází, a k vážnějšímu prohloubení, které jde k základem zkoumání pravdy, málokdo přistupuje. A jednou z takových lesklých frází, kterým holduje i naše vysoké učení, a již

přijala i naše nejnovější národní encyklopedie, kterou horlivě fedrují listy pastorů, a již zuřivě opakují s posměchem proti církvi naší socinkové, je tu — »že reformace přinesla požehnaní.« Hezká to fráse. Smělá myšlenka, stojící za prozkoumáním, rozebráním. A tohoto úkolu ujal se spisovatel ve své brožurce, a to s úspěchem. Posvítíl si důkladně na to celé pletivo různých »pravd«, a pod jeho pádnými důvody vzaty mi také z citůů nepřátelských, shroutilo se velké pyšné požehnaní, které přinesla reformace.

Postup jeho myšlenek je úplně správný. Vykládá nejdříve slovo »reformace«, které znamená tolik co »obnova« anebo »náprava« a praví, že nemusil sčítati čekati teprve na Luthera, že dávno před ním byli reformátoři, kteří napravovali a obnovovali, ba že to byla církev sama, která dbala o takovou reformu. Vyloučívá dále jako úplně nesprávné stanovisko protestantů, s jakým rádi vystupují před českou veřejností, že by totiž jejich »reformace« byla pokračováním jen toho, co začal Hus, a v čem dále pracovali čeští bratři, a dokazav, že Hus měl daleko lepší viru než oni, přechází dále k úvaze, — zdali může se dílo Lutherovo zvát opravou, neb obnovou. A nyní jasně z názorůů jak protestantských, tak katolických dokazuje, že ono veliké hnutí v šestnáctém století, jež obyčejně reformací se nazývá, nikterak jména toho si nezaslouží, ale že se může spíše nazývatí vzpourou neb revolucí podle slov velikého Guizota: »Máme zkoumati revoluci náboženskou šestnáctého století, která vůbec nazývá se reformací.«

Na to ukazuje, že reformace zničila požehnaní viry a že postoupila a postupuje od staré viry k úplně nevěře se všemi jejími důsledky. Ukazuje, co protestanti ztratili, když opustili pravou viru, že z reformace vyšlo a vychází všecko nevěrecké filosofování, které dnes konsekvěntně vede k radikálnímu atheismu. Dále přechází k požehnaní, které reformace přinesla pro veřejnou mravnost a tím také pro celý život sociální, a dokazuje, že po spoutách, které tu reformace učinila, nemůže se mluvití o vztýčení nového ideálu mravního života, spíše o podvrácení všeho, co bylo dříve tak krásné a vznešené. A jaké požehnaní přinesla dále pro život národo-hospodářský pod heslem: »volné slovo Boží?« Mečem a ohněm vystoupila proti stavu selskému, přála slechtě, štvála k revoluci a zavinila úplný převrat ve všech hospodářských odvětvích.

To vše objasnil pilný spisovatel přečtenými citáty a končí úvahou, jak »požehnané« působila a působí reformace v životě politickém, kde dnes dospěla k onomu velikému, bohudík, dnes už dobře prohlédnutému vlastizrádnému heslu: »Přýč od křma.« A poučív naležitě tak mnohé ještě dnešní citatele těchto snah, končí svůj důkaz slovy: »Reformace byla ne požehnaním, ale až na malé výjimky neštěstím všech národůů a pohromou přemnohých.«

Vítáme vřele malou tuto příruční apologii katolicismu proti protestantismu. Osvětluje krásné stanovisko církve naší, na níž se dnes splňují veliká slova, která napsala spisovatelka a konvertitka Hahn-Hahnová: »spilají Ti pouze proto, že tě neznají.« Přejeme si, aby přispěla hodně k poznání a ocenění svatě naší věci, a hodně posílila k boji za právo a pravdu.

J. Th.

(Zasláno.)

Učitel žákům.

Zasílá Ph. Dr. Eugen Kadeřávek.

Vyzádav si ze zdravotních příčin výslužbu, opouštím povolání učitelské, jemuž jsem věnoval 38 let na gymn. v Ném. Brodě a Olomouci jako profesor klassických řečí a filosofické propae-deutiky, a na české fakultě theolog. v Praze jako profesor základní bohovědy a křesťanské filosofie. Proto jest slušno se svými žáky, jež mi prozřetelnost Boží svěřila, se rozloučiti:

Buďte s Bohem, žijte blaze! Děkuji Vám za lásku, kterou jste mi věnovali, když jsem Vás pravdě učil a mravností náboženskou vzdělával. Bůh račí žehnatí semenu, jež jsem nejen Vašemu rozumu, ale také Vašemu srdci vstíptiti se snažil, aby hojně ovoce přinášelo. Za své práce budu hojně odměněn. podržte-li pevně přesvědčení, že pravou vzdělanost poskytuje církev katolická, hlásající pravdu Boží přirozenou a nadpřirozenou a pečující o mravnost náboženskou, a budete-li podle něho žiti.

Jestliže jsem v úradě učitelském něco řekl anebo napsal, co se při pravdě Boží přirozené anebo nadpřirozené, od církve katolické hlásané, jestliže jsem nedával dobrý příklad, jestliže jsem někomu z Vás ublížil: lituji toho a prosím, abyste mi chyby slabosti lidské odpustili.

Jestliže někdo z Vás se stal nevěrným Bohu a církvi katolické, rmoutí se srdce mé; neboť nerad bych ztratil někoho z Vás, jelikož jste mi byli prozřetelnosti Boží svěření. Za takového nešťastníka nepřestanu se modlití, aby se na pravou cestu vrátil.

Posléze Vás, drazi přátelé, prosím, abyste slovem a životem statečně vyznávali náboženství katolické, jediné pravdivé, každý podle svého stavu. I ve výslužbě chci Vám býti dobrým příkladem; pokud zdraví stačí, nepřestanu psáti o filosofii křesťanské, jediné pravdivé, abych odporoval podvatratným a zhoubným snahám filosofůů, filosofii křesťanské a církvi katolické nepřátelských.

Kež se setká s Vámi, drazi přátelé, Váš učitel v nebeské vlasti! Na shledanou!

V Želivě, 12. srpna 1904.

Ph. Dr. Eug. Kadeřávek,
univerzitní profesor filosofie v. v.

Zavátou stopou.

Epické básně Václava Korandy.

Tiskem nákladem DRUŽSTVA VLASTÍ.

Cena I K 20 h.

Objednávky vyřizuje: ———

admin. družstva Vlast v Praze, Žitná
ulice, čp. 570-II.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajin německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun. — Pánům knižkapečím sloužíme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hofové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostává na 10 exemplářů jen čtyři zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres.reklamace, jež se nepočítá a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy čnosvé, knihy a časopisy zasílány budož Em. Žákoví, gym. profesorů na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky Josef Flekaček, řid. učitel v Žižkově u Prahy, č. 776; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Fr. Zundálek, katecheta v Praze-Bubnech.

V táboře našich protivníků. Kterak Pestalozzi smýšlel o náboženství při vychováv. — Psychologická čítanka. — Předměty a modely biblických starožitností. — Feuilleton: Letem dějinami českými. — Směs. — Na sklonku roku. (1903.—1904.)

V táboře našich protivníků.

(Pokračování.)

„Česká Škola“, příloha Českého Učitele, ve svém čísle ze dne 20. července t. r. přinesla výňatek z řeči p. prof. Masaryka, kterou p. professor konal dne 3. července o slavnosti Husově na staroměstské radnici. V ní uvádí se toto: »Dnes většina studentů přichází na universitu odcizena nejen církvi, nýbrž náboženství vůbec. Většina stává se lhostejnou, a jest to náboženský nihilismus, ve kterém již na vysokou školu přicházejí; »nekazí se« teprve na universitě, nýbrž náboženský nihilismus dokonal se již na škole střední působením — katechety«.

Těžká slova žaloby, jež tu dopadají na hlavy katechetů! Odmítáme je klidně u vědomí, že katechetům se křivdí. Myslím, že není katechety, který by k náboženskému nihilismu žáků třeba nepřímo působil. Může ovšem neoblíbenost katechety, který nedovedl si důvěry a lásky žáků získati, valně působiti k tomu, že sám předmět, jemuž vyučuje, je žákům nemilý, nebo dokonce protivný: ale náboženský nihilismus některých žáků má přece příčiny daleko jiné.

Nevychovává přec žáka jedině katecheta a jeho učitelé. Vychovává jej všechna ostatní společnost, s níž žák přichází ve styk. Domácnost, v níž žije, druhové, s nimiž se přátelí, kniha, noviny, vychovává a to valnou měrou i ulice. Vedle toho nesluší zapomenouti i fysického rozvoje, který tu žák prodělává. Dopívá v jinocha, v němž to raší k životu; tu a tam ozve se i vášeň. Vědomí síly, která dřímající, počne se probouzeti, svádí jej k myšlence vlastní sobě dostačitelnosti. To vše, jako neviditelné proudy spodní podrývá půdu pozitivní víře, k níž jej vede, mnohdy mezi všemi jeho učiteli jediný a osamocený katecheta.

Nezapomeňme též, že člověk sám s sebou je nakloněn více k negaci, destrukci, než k pozitivnímu věření. Analýsa, rozklad, je těžší než syntéza, spojení. Lučba rozloží dnes vše, co je hmotné, ať neorganické či organické. Kolik syntésí v přírodninách se jí podařilo? V mladé duši je rovněž jako v lučební laboratoři. Vše vře, vše se tu stýká a zápolí. Jediná pochybnost, ať z vlastní

duše se vyronivší, ať z venčí v ni zasetá, stačí, aby budova tak složitě sečleněná, jako je věrouka katolická, počala kolísati. A co divno, že širokým proudům nevěry, jež lichotí duševní pýše a vášním dává tolik koncessí, mladý jinoch nedovede často vzdorovati? Je to titánský boj, který mladým jeho silám nastal. Divte se, když on opustiv nadpřirozené studnice milosti a síly duševní, podlehl!

Ale vinu dávati katechetům, nikoli, toť nejuvš nespravedlivé a hrozné obviňování. Odmítáme je s klidem. A přejeme si jenom jedno. Aby všichni ti, kteří nyní pod heslem »nábožensky pracovat a uvědomovat« přistupují k mládeži, chtějí v ní buditi náboženský smysl, či jak dí, chtějí je vyvésti z náboženského nihilismu, mohli jednou před forum dějin, u vlastním svědomí, a před soudem Božím, v něhož přeče věří, zodpovídati se ze svých snah s tak klidným vědomím, jako ti, na něž shrnují vinu — katecheti.

»*Náboženství církevní nestačí.*« Tak volá znovu a znovu p. prof. Masaryk. V čem nestačí, ovšem blíže a určitěji neoznačuje. Ve věrouce své, soudíce del náhledů páně profesorových, má dogmata, jež odporují prý vědě a zdravému rozumu. Tu patrně není nedostatek, ale valný nadbytek náboženské látky Zde přál by si míti křesťanství zrevidováno.

Ale což vývoj křesťanství nedál se správně? Neleží v pojmu každého náboženství ono nepoznatelno a tajemno, tvoříc samo jádro a podstatu každého náboženství? — A není snad věrouka křesťanská, či určitěji řečeno katolická, ve svých hlavních a pevných zásadách dosud nevyrovnatelná a nepřekonatelná? Pan prof. sám tomu přisvědčuje, řka: »Posud pokládám Ježíše a nový zákon za nejvyšší učitele náboženství.«

Kdyby pan professor řekl, že snad mnozí nechápou náboženství v jeho podstatě, zůstávajice na povrchu a vnějších obřadech, že ono málo proniká nitro mnohého člověka, nejsouc tím kvasem životocinným, jimž Ježíš Kristus chtěl je míti, — toť ovšem fakt, jež nelze upříti. Ale co z toho plyne? Jednak jak tvrdé a nepřístupné jest srdce člověka a kolik tu třeba vlastní práce po sebezdokonalení, nežli náboženství stane se jeho ukazovatelem a normou životní, jednak, jak k vysokým životním metám, mnohému nedostupným, ono vede. Zamyslete se v ducha evangelií: třeba ve smysl kázání Ježíšova na hoře. A řeknete brzo: Jak vysoké ty ideály! Co stojí to práce a námahy, býti křesťanem v duchu Kristově!

Zajímavo, kterak pan professor Masaryk uvažuje o podstatě náboženství. Dí takto: »Náboženství není filosofie a věda.« Dále: »Náboženství také není theologie.« »Náboženství není mravnost.« »Náboženství ovšem není církev a příslušenství k nějaké církvi, náboženství není také kultus. Kult sebe pěknější není také náboženství. Také umění není náboženství. Náboženství není to quasi — náboženství, které v moderní literatuře se podává. Náboženství také není mysticism.« — Nuž po této veliké analýsi, již jistě snažil se pan professor z pojmu vymýtiti vše, co neprávem k němu se přidává, mohli bychom již čekati na jasný výměr náboženství! A přeče ho pan professor nepodává. Ano to jest ona významná známka realismu, jež dovede vše rozdrobiti a rozloučiti, ale nic spojití. Vede mládež, jež potřebuje vysokých a čistých ideálů, k předčasně uzralosti, ne-

zralému kriticizmu a k vědomí jakési superiority nad ostatními, o své ideály zápolícími, stranami. Kdyby p. professor chtěl říci vlastně, co je náboženství, — a o to vlastně se mu jednalo — věru by mu posloužilo, nahlédnouti jen na prvou stránku některé kvintanské učebnice, a místo toho balastu slov a různých nejasných výkladů podal by jeho výměr jak v objektivním i subjektivním smyslu všeobecně se mu rozumí.

Podivno, že p. professor všecken mysticismus chce z náboženství vymýtiti. »V mysticismu vždy je signum nějaké slabosti. Nechceme však náboženství jen pro slabé a nemocné. Jest možno náboženství bez mystiky.« Nikoli tak. Přírozená náklonost duše lidské k mysticismu jest jen příznáním vlastní omezenosti a neschopnosti, pochopiti vše, co nás obklopuje a co duch lidský tuší, byť to pojati nemohl. Pan prof. chtěje vyloučiti z náboženství vše, co svádí k mysticismu, chce náboženství učiniti předmětem rationalistické filosofie. A byla-li dříve filosofie ancilla theologiae, má nyní poměr tento se zvrátiti. Theologie má býti služkou filosofie. —

Zcela jinaký názor o poměru vědy k náboženství měl anglický filosof Spencer. Citují jen z realistického Přehledu, z článku o evoluční filosofii Herberta Spencera, kde se dí: »Jest všem známo, že náboženství a věda v novější době stojí k sobě v protivě, že jsou ve vzájemném rozporu. To pochází z toho, že náboženství se snaží zodpovědět otázky, které dovede jen věda, a věda se snaží proniknouti v území, které jest vyhrazeno pouze náboženství. Vyšší náboženství chápou stále zřejměji »mysterium«, kladou na ně větší váhu a docházejí k přesvědčení, že je každý obraz, každá myšlenka nedostatečna vyjádřit vnitřní podstatu světa. Mysterium je absolutní, a nemůže býti nikterak postiženo ani odhaleno. Ale i vědecké poznání je poznáním omezeným, které nikdy nepronikne absolutno. Nezbyvá nám pak než uznati, že jsou hranice, po které sahá naše vědění a těmto se podrobiti a uznati zároveň »mysterium«, jež nelze blíže pochopiti!«

Spencer jasně rozpoznával, že vlastně »mysterium« tvoří jádro každého náboženství, a vedouc člověka k Bohu, jenž »přebývá ve světle nepřístupném« — a to jako v křesťanství se děje prostředky tajemnými (sacramenta, svátosti) — nejlépe tak vyhovuje přirozené sklonnosti duše k mysticismu. A zatím p. professor Masaryk volá: Pryč se vši mystikou z náboženství! Jak medle má náboženství páně Masarykovo vyhlížeti? Jsme věru žádostivi na náboženskou soustavu, k níž se p. professor dopracuje. Ovšem napovídá již, že »náboženství moderního člověka musí míti a bude míti jiné funkce, nežli mělo staré.«

Tedy jiné projevy a obřady, jinou liturgiku. Vyloučeno bude z ní všechno mystické. Nedovedeme si věru v této formě »náboženství« představit. A ukazuje-li p. professor na Ježíše Krista, že »nedržel se fariseů a radil k modlitbě v tichosti, kde nikdo nevidí,« zapomíná dodat, že Ježíš právě tak účastnil se slavností náboženských v chrámě, jako každý Israelita. Brojil proti pokrytectví fariseů, nikoli proti obřadům nařízeným a věky posvěceným.

Kterak Pestalozzi smýšlel o náboženství při vychovávání.

(Přednesl 14. srpna 1903 ve valné schůzi spolku katolických učitelů

Jos. Šauer z Augenburgu, c. k. školní rada.)

(Pokračování.)

Na sklonku svého života Pestalozzi napsal »Labutí zpěv« a »Mé osudy životní«. I tu dotýká se náboženství.

Smyslná láska a smyslná víra v matku pozvedá se tímto způsobem na lidskou lásku a lidskou víru. — Koho matka miluje, toho miluje také její dítě. Komu matka důvěřuje, tomu důvěřuje také ono. I když matka řekne o cizím člověku, jež nikdy ještě nevidělo »On tě má rád, musíš mu věřiti, jest to dobrý člověk, podej mu ručku!« usmívajíc se, rádo mu podá ručku v nevinosti své. A také, když mu řekne: »Máš děda ve vzdálené zemi, který tě má rád,« věří v jeho lásku; rádo rozmlouvá s matkou o dědovi, věří v jeho lásku a doufá v jeho dědictví. A rovněž, když ona mu dí: »Máme Otce v nebesích, od něhož pochází všecko dobré, které máme,« věří dítě na slovo matky své v Otce svého nebeského. A když jako křesťanka k němu se modlí a v Písmě svatém čítá a v Ducha lásky, jenž v jeho slově vládne, věří a jím oživena jest, modlí se dítě s matkou svou rádo k Otci svému nebeskému, věří ve slovo jeho lásky, jehož Duchu seznává v jednání své matky již v době své smyslnosti a svého dětství. Tak jest, že dítě, vedeno jsouc matkou, přirozeně se pozvedá od smyslné víry a od smyslné lásky k lidské lásce a k lidské víře a od té k pravému pochopení pravé křesťanské víry a pravé lásky křesťanské.*)

Zbožnost, víra a láska usiluje při všech slabostech a poblouzeních po *klidu*. Schopnost duchovná, umělá a směřující k povolání, jest bez víry a bez lásky ustavičný zdroj zvráceného *neklidu*, který přirozenému vývoji lidských sil v podstatě jest na škodu.**)

Duch pošetilství a hříchu vězí v našem těle a naší krvi, a všemi svými půbavy působí proti rozvoji našich sil na moudrost a na ctnost, na lásku a víru.***)

Již v Burgdorfě, při počátku objevujících se zlých následků našeho nepřirozeného spojení, přišel s Tyrolských hor k nám hoch, který ze všelikých následků zvrhlosti nynější vzdělanosti naší neměl na sobě ani stopy, ale v nitru svém obdařen byl tichou silou přírodní, jejíž dalekosáhlý vliv mezi námi nikdo netušil. Ani já. Ale nevyšvětlitelné city poučaly mne k němu již od prvního okamžiku jeho příchodu k nám, jako dosud k žádnému z chovanců necítil jsem se poutána. — Jeho život byl od prvního okamžiku tichá, nenápadná činnost, v sebe uzavřená, po katolickém způsobu nanejvýš zbožná, ve zbožnosti *prostá a mocná*, po všem usilujíc, co považoval nezbytným znáti a věděti. On předstihl ve cvičeních prvopočátečných prostředků vzdělávacích ducha a ruky brzy všechny své učitele a byl v těchto cvičeních brzy učitelem těch, kteří před krátkým časem hleděli naň jako na nejnevzdělanější dítě, jež kdy do našeho ústavu vkročilo. Tento syn přírody, na němž dosud čas nic nezměnil a po všem, co vykonal, na zevnějšku každému vlivu vědecké vzdělanosti zůstal skoro tak cizím, jako když, maje »Zdrávas Maria« na rtech a růženec v kapse, při tom statečnost v hlavě, klid v srdci a volnou odvalu při všem snažení, sešed shor vkročil mezi nás: vzbudil celým svým chováním u nás zcela nadobyčejné očekávání a povzbudil v stejné míře mou k němu náklonnost, která téměř od první chvíle mě k němu poutala.†)

O Niederere! jak toužím po tom, abychom posilnění a posvěcení touto obnovenou láskou, při nejbližší slavnosti zase jednou směli jíti k svatému přijímání, aniž by nám se bylo obávati, že by celá obec, v níž žijeme, naším jednáním pohoršena, musila žasnouti nad naším příchodem k stolu Páně a zraky své nejen s nevolí, ale s politováním na nás obraceti.††)

(Pokračování.)

*) Schwanengesang. (S. W., 14, 19.)

**) Schwanengesang. (S. W. 14, 30.)

***) Schwanengesang. (S. W. 14, 184.)

†) Meine Lebenschicksale. (Sämtliche Werke. 15, 23.)

††) Meine Lebenschicksale. (S. W. 15. 146.)

Psychologická čítanka.

Podává FR. ŽUNDÁLEK.

Psychologie stává se čím dále tím důležitější vědou v poznání jednotlivce i společnosti lidské. Z té příčiny se také tento obor zvláště v poslední době úsilovně pěstuje a to nejen vědecky, nýbrž i populárně.

K poslednímu způsobu pěstění této nauky náleží i psychologická čítanka, o jejíž sestavení se pokusil *dr. M. Hoffmann*.¹⁾ Vydání její odůvodnil spisovatel známou příhodou, na niž navazuje svoje poznámky: Za návštěvy školní tážal se inspektor žáka na místopisné poměry Ameriky, ale byl jeho chatrnými vědomostmi zeměpisnými málo potěšen. Po vyřízení úředních záležitostí podnikl důstojný odborník školní procházku v blízkém lese, v němž však brzy sešel s cesty. Po delším bloudění zastihl konečně více hochů, mezi nimiž byl i hoch jím dříve zkoušený. Na otázku školního inspektora, kterak se dostane z lesa, učinil hoch poznámku: »Pan školní inspektor se nevyzná v našem lese, a já se mám vyznati v Americe!«

Hluboký smysl spočívá v těchto dětských slovech. Dítě se obeznamuje s dávno minulými událostmi, s nejbližšími věcmi, a co nejbližše leží, vlastní nitro, které tvoří nejvíce povzbuzující pramen vědění, stále přítomný názorný předmět, zůstává mu neznámým.

Další články mají učitelé a vychovatelé poskytnouti pomůcky, aby upozornili dítě na nejdůležitější pochody v jeho nitru a naváděli je případným poučením k pozorování sebe sama, kteréž jest nejdůležitějším činitelem vzdělání povahy.

V čítance jest obsažen 21 smyšlený a upravený příběh, které jsou vylíčeny za určitou tendencí, vzdělání povahu dětskou; takže tato čítanka se nikterak neliší od nejprvotnějších podobných pokusů sestaviti čítanku vůbec z 18. století.

Jsou pak tam uvedeny stati o vnitřní zkušenosti, o působení vnitřní zkušenosti, o pohybu, pozornosti, lži, čtení, vylíčené pýše, pocitu, představě, pojmu, vědomí, hře představ, pozornosti, paměti, snu, bázní, pocitu, dobrém srdci, svědomí, slibu a krásnu.

Začátek činí professor Hambach, který poučuje svého dvanáctiletého syna Pavla o vnitřních představách. Oba byli za krásného jarního dne v zahradě mile kvetoucí a se zelenající. Otec přestal čísti a vysvětluje synu, že se o všem dovidá, co jest okolo něho, tím způsobem, že se toho dotýká, vidí nebo slyší. Upozorňuje však syna na jiné zkušenosti, kterých nenabývá ze zevnějška. Tak zapomíná zhusta na nějaký předmět, ale pak si naň vzpomene později. Také se mu zdálo o událostech z námořního života, zvláště o těch, které četl. Hoch také pohlédl na jablň a zavřel oči, načež si ji zcela dobře představil, ačkoli ji pak neviděl. Otec upozornil syna, že vedle vnějších má i *vnitřní zkušenosti*, načež Pavel uváděl sám tyto příklady vnitřní zkušenosti: Raduji se, jsem zarmoucen, vzpomínám si, zapomněl jsem, učím se.

Druhý článek jedná o *účinku vnitřní zkušenosti*. Jednoho dne Pavel chtěl jíti do školy, ale nemohl najíti potřebné knížky. Proto se rozzlobil a služce říkal prudká slova. Otec, který se k tomu namanul, tážal se: »Nuže, Pavle, jaké vnitřní zkušenosti můžeš nabýti v tomto okamžiku? Hoch se zastyděl a skromně

¹⁾ Psychologisches Lesebuch. Von Dr. M. Hoffmann, Vídeň 1902. Alfred Hölder, 64 stran.

pozdraviv, odešel do školy, když byl brzy po té knihu našel. Při odpolední procházce otec nečinil hochu výtek, ale připomněl mu, že jest potřebno, aby sebe sama pozoroval a upozornil se na vnitřní pochody, které se v něm dějí. Hoch poznal takto užitek vnitřní zkušenosti, která jej učí, jak se chová a co činí. To se děje také v nitru ostatních lidí, proto dle toho lze zaříditi i své jednání vůči bližnímu. Jen to konáme s láskou a prospěchem, co jsme poznali jako užitečné. —

Řízne-li se kdo nožem, cítí bolest; dá-li do úst kousek cukru, vnímá sladkou chuť. Takové pochody nebo stavy v našem nitru, které zevnější události jsou vzbuzeny, slují *vněmy*.

Vidí-li kdo jen jednou stromy nebo květiny, zanechávají v jeho nitru obrazu, který nazýváme *představou*. Hoch ví, jak vyhlíží slon, ačkoli ho toho okamžiku nevidí; při slově »vrabec« učiní si zajisté příslušnou představu. Pocit sladkosti má člověk jen tehdy, pokud má na p. cukr v ústech, kdežto představu může míti tehdy, když věci přímo nevnímá.

Zakusil-li hoch něčeho zarmucujícího nebo raduje-li se z něčeho, má *cít*, říká, že má radost nebo zármutek.

Uminí-li si, že něco učiní nebo žádá-li něčeho, je to opět jiný vnitřní stav, který se nazývá *chtěním a žádostí*.

Vnitřní činnost záleží tedy v tom, že něco *vnímáme* nebo si *představujeme*, nebo také *cítíme* nebo konečně *chceme a žádáme*. A otec upozornil hochu, aby vždy se tázal, ke kterému druhu nějaký pochod vnitřní má zařaditi. Od té doby se stal vážnějším a cpatrnějším; konal-li něco, sám s sebou se dříve radil. Také se nerozzlobil hned, nýbrž čekal trpělivě, až bude jeho skromně vyslovenému přání vyhověno. Pavel se stal takto svým rodičům, učitelům i spolužákům velmi milým, tak že ve škole při hrách se stával jich vůdcem.

Pohyb jest předmětem třetího článku. Učitel Pavlův ve škole předvádí žáka, který na jeho slovo pohne prstem, ale nemůže hýbati uchem bez jiného pochodu. To má důvod v nervech nebo čivech. To jsou malé nitky, které ve všech směrech procházejí lidským tělem, vycházejíce z mozku a míchy, a rozvětvují se vždy víc a více, až na konci těla vybihají ve zcela nepatrných nitkách.

Čivy působí touže službu jako telegrafní dráty. Můžeme si tedy tělo představit, jako by bylo všude prostoupeno telegrafními dráty, které se spojují v hlavě, v mozku. Mozek je hlavní stanice, odkud depeše vycházejí a kam opět se vracejí. Každý z nás pak je správcem telegrafní stanice a vysílá depeše na všechny strany těla a se všech stran je přijímá. Chci-li, aby se prostřední prst pohnul, podám na stanici svoje přání jako depeši, která nevypočítatelnou rychlostí proběhne telegrafními dráty, totiž čivy a způsobí pohyb. Uchem však nemohu pohnouti, poněvadž k tomu není zařízeno; čivy mají ještě jiné úkony. Ty pak, které obstarávají pohyb jednotlivých údů těla, nazýváme *čivy hybnými*.

Je pochopitelno, že každému jest se vycvičiti ve správě telegrafní stanice, až může vykonati pohyb. Chce-li kdo hráti na hudebním nástroji, musí dříve naučiti se užívati každého jednotlivého prstu a každý pohyb na strunách jednotlivě cvičiti. Malé dítko hledí pohybovati rukama a nohama, učí se pomalu něčeho se chápati a choditi. Člověk jen znenáhla učí se vykonávati jednotlivé pohyby a cvikem přivede to tak daleko, že koná nejrozmanitější pohyby a ani na ně nemyslí.

František, syn učitele Helmfrieda, divil se tomu, že slyšel tikání hodin, když pracoval úlohu, ač dříve si toho neuvědomil. Otec mu vysvětlil, že vněmy sluchové a zrakové povstávají tím, že zvučící nebo svítící předměty činí na naše smyslové nástroje dojem, který nazýváme drážděním smyslovým. Toto smyslové dráždění přijímají vjemové čivy a vedou je k duši, která činí z dráždění smyslu vjem. Když hoch pracuje úlohu velmi pilně, jest pozornost duše upřena výhradně na práci duševní, tak že nemá času a příležitosti, učiniti z dráždění smyslového vjem. Hoch pozorováním zjistil, že za napjaté pozornosti ve škole nikdy nevěděl, co se děje mimo školu nebo zda spolužáci šeptají, kdežto méně pozorní ihned poslouchali, když oddělení vojáků vedle školy kráčelo. Také si vysvětlil, proč nepocítil hladu a žízň při představení umělců na provaze, ač trvalo několik hodin.

(Pokračování.)

Předměty a modely biblických starožitností.

Napsal univ. prof. Dr. JAR. SEDLÁČEK.

(Pokračování.)

II. *Chrám Herodův*. V bibli jest často řeč o *chrámu* Božím. Někdy jest jím míněn chrám Šalamounův, první dům Boží, který nahrazoval svatostánek, jindy tak jmenují chrám, který počal stavěti Zorobabel, který byl Makkabejskými opravován a Herodem nádherně a skvostně ozdoben. V žalmech a jinde lze někdy slova »dům Boží« a »chrám« i o svatostánku vykládati; v Baruchově knize značí též pouze místo, kde chrám stával.

Šalamounův chrám byl pro krásu a náheru veleben a oslavován jako div světa. V šestém století př. Kr. byl zbořen a na jeho zříceninách vystavěn chrám druhý, který nás více zajímá, poněvadž v něm býval i náš Spasitel. *Herodův chrám* viděl našeho Spasitele, v něm Zachariáš přinášel obět kadidla a spatřil zjevení anděla, tam byl Kristus jako dítko Bohu představen, tam seděl mezi zákoníky, na cimbuří tohoto chrámu byl zlým duchem pokoušen, odtamtud vyháněl prodavače a penězoměnce, když zneuctivali posvátné to místo. Mnohé příběhy vážou se k tomuto chrámu, proto jest model jeho k vysvětlení a objasnění dějů biblických prospěšný.

Josef Flavius viděl jeruzalemský chrám v onom stavu, v jakém byl v dobách po Kristu Pánu. On velebí jeho stavbu a dí, že byl každý, kdo jej poprvé spatřil, unesen a oslněn jeho leskem. Chrám se prý bělel mramorem, zářil na střeších zlatem (byly prý tam zlaté hroty, aby holubi a ptáci tam nesedali) a j. v. Herodes se chtěl Židům zalíbiti, proto počal chrám tak nádherně opravovati.

Rozdělení u chrámu bylo jako při svatostánku *Nejsvětější, svatyně a nádvoří*. Z praktických příčin a z potřeby přidány k tomu některé stavby, rozšířena a rozmnožena nádvoří. Ač byly rozměry chrámové větší než při svatostánku (*Nejsvětější a svatyně* dvojí délky a šířky), přec zůstávala stavba svatyně i tu malou, neboť nebyla určena pro shromáždění lidu. Lid mohl státi na rozsáhlých nádvořích, a jest vypočteno, že se na nádvoří Herodova chrámu vešlo 210.000 lidí.

Plocha, na níž chrám stál, jest dosud dobře známa a určena. Nyní ji zovou *haram-eš-šerif* (vznešený okres). Herodes ji rozšířil a získal plochu, jež byla ještě jednou tak velká, jako prostora určená pro Zorobabelův chrám. Ze tří stran

učiněny vysoké podezdívky, prázdné prostory mezi skálou a zdmi buď vyklenuty neb vyplněny a tak získaná plocha, jejíž strany obnášejí 300—500 m. Základy jdou na jihovýchodním rohu velmi hluboko; teprve 30 metrů pod nynější půdou nalezena v onom rohu základová skála. K tomu užíváno již v Šalomounově době velikých kamenů; jmenovali je kameny »válenými« (ač to lze i jinak vyložit) snad proto, že je na kulatých dřevech k staveništi váleli. Snad jsou tu ještě kameny z doby nejstarší; mohly by to býti ony, které se nalézají u spodu, a na nichž se tu a tam našly značky — nejspíše značky kamenníků fenických. Za Šálmouna pracovali na stavbě chrámu též zruční dělníci, vyslaní králem Syrským, Hiramem (3. Kr. 5. 17—18).

Nynější Židé navštěvují *zeď*, která stojí ze starých dob na západní straně výšiny hory Moria (chrámové hory). Tam nařikají nad zbořením chrámu a projevují svá přání a své naděje. Zeď nářku jest zajisté stará; snad pochází z římských dob, tedy z doby Herodovy, snad jsou kameny, jichž při ní užito, ještě starší. V nynějších zdech městských a chrámových lze dobře pozorovati vrstvy různých stavebních dob. Na starých objemných kamenech sedí pravidelné, menší kameny doby římské; mezi drobnější zdi arabských a křižáckých dob jsou ovšem též zasazeny kameny veliké, staré, z jiných dob a z jiných staveb.

Řekl sice Pán, že nezůstane kámen na kameni (Mar. 13. 1.—2.), avšak to bylo řečeno o stavbě hořejší.

Když chtěl Herodes opravovati chrám, báli se Židé, že jej zboří a že pak nového nic nepostaví. Proto připravoval Herodes všechno k stavbě potřebné a pak bořil po částech; vždy tolik, mnoho-li mohlo býti za krátký čas obnoveno.

Ze strany jižní vedly na chrámovou plochu schody, ve zdivu sestavené jako průkopem (tunelem). Od východu vedly sem schody ku krásné bráně; na straně západní byl most, jímž se chodilo s hořejšího města ku chrámu; základ oblouku toho mostu dosud ze zdi vyčnívá.

Herodes učinil kolem celé chrámové plochy krásná, krytá *sloupořadí*; na straně jižní byly tři řady sloupů; tam bylo královské sloupořadí, na ostatních stranách bylo po dvou řadách. Pod střechou sloupoví sedávali Židé, hovořili; sem mohli se dostavovati i kupci, penězoměnci, pohané. Venku pod širým nebem mohli míti ohrady pro ovce a obětní zvířata, která se zde prodávala. Východní sloupořadí se nazývalo »Šalomounovým«. Tam přišel i sv. Petr, když uzdravil chromého u »krásné brány«. Tam kázali snad i sv. apoštolové v prvních dobách svých. Na rohu, kde se stýkalo sloupořadí Šalomounovo s královským, bylo asi ono chrámové *cimbuří*, s něhož se měl Kristus po přání ďáblově spustiti. Výška cimbuří nad údolím mohla tehdy obnáseti 50—60 metrů.

Na severní polovině celé chrámové plochy bylo místo oddělené *zdi* pro památný chrám a jeho vnitřní nádvoří. Za tuto zeď neměl vejíti ani pohan, ani Žid, jenž nebyl dle levitských předpisů čist. Tak oznamovaly u bran oné zdi kamenné desky řecky i latinsky. I smrtí bylo pohroženo tomu, kdo by se tam proti záповědi vetřel. R. 1872 byl jeden z původních nápisů nalezen.

Za zdi bylo několik stupňů, jimiž se vcházelo k branám vedoucím do nádvoří žen. U východní brány »krásné« neb »korintské« (Nikanorovy) bývali žebráci; u té byl i onen chromý, jenž byl sv. Petrem uzdraven. (Sk. 3, 4.)

V nádvoří žen měly *ženy* svá místa na vyvýšených galeriích, jaksi na chorech.

(Pokračování.)

• • FEUILLETON. • •

Letem dějinami českými.

Načrtl Dr. M. Kovář.

(Pokračování.)

Vizme, jaké změny udály se nedlouho po něm, za jeho synů Václava a Sigmunda. Vystoupil Hus, nastal rozkol náboženský v zemi naší, a války husitské zničily blahobyt a zkazily s velkou částí to, co za Karla a dříve bylo zbudováno. Sigmund jsa ne-hospodárný a stále potřebuje peněz asi jako jeho děd Jan Lucemburský, pobral, co bylo ze zlata, stříbra a drahých kamenů od otce jeho pořízeno, zejména drahocennou rakev sv. Václava, jež z kaple svatovítské přenesena na Karlův Týn k ostatním klenotům zemským, pobral i všechny zlaté a stříbrné štíty rytířské tamtéž, vylamovány i ze zdí drahé kameny, ač to nešlo z olovené malty, i všechny ostatní cenné ozdoby a náčiní v kostele sv. Kříže na Karlově Týně, ba i mnoho ostatků svatých, od Karla s velikou horlivostí sbíraných, zastavil do ciziny. Toť malá úcta k zbožnému otci a ještě menší k náboženství, jež počalo se tou dobou pod-rývati Angličanem Viklifem a jeho stoupenci českými. Nebyla to sice netečnost, vlažnost, lhověnost náboženská, ale horlivost poblou-dilá, převrácená, na scesti přišlá, když z fa-natismu přívrženci nového učení pustošili a loupili kaple, chrámy a kláštery, kazili obrazy, sochy, oltáře, ničili kostelní náčiní a boho-slужеbná roucha, kněze katolické, kteří se zdráhali podávati pod obojí z far a mnichy z klášterů vyháněli, ba i pobíjeli.

Ve válkách husitských prý Čechové se nejvíce proslavili, že o nich mluvila celá Evropa. Ale k tomu dlužno dodati, že kromě války třicetileté nikdy země Česká nebyla tak spustošena, ochuzena a téměř na pokraj záhuby přivedena, jako za 14 let války hu-sitské. Draze vykoupená to sláva! A od ne-blahého rozkolu náboženského, Husem počá-tého, neutuchly spory a různice náboženské v drahé vlasti naší na škodu národa, jenž byl tím neustále zmitán, až pak dospělo vše přeneblahého konce osudnou bitvou na Bílé hoře.

Neměl jsem v úmyslu mluvit tu o Hu-sovi, protože by k ocenění jeho bylo zapo-třebí samostatného delšího pojednání, ale

nemohu ho úplně pominouti mlčením, a to proto, že tolik nepravd se o něm šíří. Husa nyní úplně pro sebe zabavili liberálové, po-krokováři, radikálové, akatolíci i antikatólíci, ne snad proto, že byl muž neúhonných mravů a čistého života, že horlil, aby i jiní tak žili, že byl zbožný a horlivý ctitel P. Marie, nikoli; oni velebí jej proto, že vze-přel se svým představeným, arcibiskupům a papeži a církvi. Jsem jist, že by nábožnému Husovi bylo v této moderní společnosti jeho ctitelů nevolno a dusno. Kdyby byl Hus horlil toliko pro nápravu různých vad, chyb, nedostatků u kněží i laiků, jichž bylo vždy, jest a bude, dokud budou lidé lidmi, a kdyby se byl nepouštěl na pole věrouky, jakožto reformátor čili opravce, kde reformy neboli opravy nebylo třeba, kdyby byl vy-stoupil a bojoval za nápravu mravů a ži-vota křesťanského, že by o něm ti, již ho nyní velebí, ani nevěděli! A proč pak nedrží se v životě Husových přísných zásad a ne-uvádějí je ve skutek? Poslyšme na př. toto učení, jež hlásal M. J. Hus nejen svým žá-kům, ale i před prostým lidem, vzaté z Vi-klifa: »Není pánem občanským, není prae-latem, není biskupem, pokud jest kdo ve hříchu smrtelném.« »Nullus est dominus ci-vilis, nullus est praelatus, nullus est episco-pus, dum est in peccato mortali.« Co je to? Hus žádá naprostou neúhonnost, čistotu. Kdyby duchovní, jsa v hříchu smrtelném, byl udílil nám svátost nějakou, byla by neplatná, protože dle Husa, nebyl by kně-zem. Co by z toho pošlo? Nebyl bych v po-chybách, zdali jsem platně křtěn, považím-li, že nebyl snad kněz mne křtící ve stavu milosti Boží? A což laik tkvící v hříchu smrtelném? Tomu měl se statek odniti; není jeho pánem die Viklifa a Husa. Kam by to vedlo? Co by z toho pošlo? Jaké zmatky, jaká anarchie! Chválím tu neúhonnost Hu-sovu a snahu jeho, aby každý byl neúhonný; ale považme, že lidé nejsou andělé, že jsou tvorové chabí a slabí, podlé hající hříchu. Vždyť i nejspřavedlivější hřeší denně sedmkrát.

A nemyslíž nikdo, že to Hus mnil jen tak ledabyle. Vykládá to sám ve svém »de-sateru«, že člověk hříchem Bohu se zp-ro-tiviv, ihned ztrácí před Bohem všechno právo pozemské: právo ke vládě pozemské, k drža-vám svým, k pokrmu a zdraví, k dešti, slu-nečnímu jasu, ba dokonce i k majetku svému. — Pochybují, že by některý z jeho ny-nějších ctitelů chtěl zastávati nauku tuto se všemi jejími důsledky.

Dle výkladu Husova jedovatina smrtelného hříchu jde ještě dále. Smrtelný hřích dle jeho vývodu celou lidskou bytost zatemňuje a úkony jeho otravuje tou měrou, že byt byly san.y o sobě nejlepší, jsou nešlechterné. Není to nesmyslné, převrácené učení? Proč jen ti velebitelé Husovi o tomto učení jeho pomlčují při svých slavnostních řečech?

Ještě jednu větu dovolím si uvést z jeho výkladu dasatera: »Může býti, že by vzal člověk něco tělesného někomu, jsa v milosti Boží, a to zjevně nebo skrytě, nebyl by zlodějem, protože v nouzi mají všechny věci býti obecný.« A na Kozím Krádku u Tábora hlásal lidu obecnému, »že má spravedlivý právo všech věcí na světě, jako jsou měli apoštolé,« ba on zřejmě praví, že spravedlivého jest celý svět, podobně jako komunistickou zásadu tuto vyslovil Viklef po latinsku: »Justus dominatur toti mundo sensibili.« (Spravedlivý má právo k veškerým věcem vidomým na světě.) Myslím, že by ani jeden z řečníků i posluchačů na oká-

zalých slavnostech Husových, jež svými zve hojně statky, nechtěl tento názor oslavovaného mistra sdíletí se svým bližším spravedlivým, ale chudým. A co činí i občanské zákonodárství, ať kdo bere jsa spravedliv či nikoli, jsa v nouzi či nejsa? Je to pro zloděje omluvou? »Seběře se a zavře se.«

Proč se tedy tak a tolik oslavuje M. J. Hus od liberálův a akatolíkův? Čelí to vše jen proti katolické církvi a proti kněžím, k ořesení autority, již požívá církev katolická; neboť že by horovali tak pro učení jeho právě uvedené, pochybujeme. Jinak i my vážíme si Husa jako Čecha, vlastence, spisovatele, opravitele pravopisu českého, muže života neuhonného; ale nemůžeme a nesmíme se přidati k velebitelům jeho činnosti reformátorské, obzvláště hledíme-li k tomu, co z toho následovalo, k rozštěpení, k rozdvoužení národa, k sočení a pronásledování, k roztržkám, různicím, sporům, třenicím až do války třicetileté a její hrozných následkův politických, trvajících až dodnes.

(Pokračování.)

SMĚS.

»Projev proti snahám klerikalismu« učinil na valné schůzi delegátů Zemské ústřední jednoty učitelské v Praze, dne 10. srpna učitel a říšský poslanec, p. Jos. Černý. Právil, že představuje si poměr mezi duchovenstvem a učitelstvem jako poměr dvou rovnocenných stavů. Zákon tak jej žádá, ale praxe a výklad zákona odporují prý jeho duchu. Do školy vznáší se stará závislost učitelstva na kněžstvu. Proto prohlašuje, že učitelstvo toho nesnese a snést nemůže atd. — Pan posl. Černý žije patrně s duchovenstvem, s nímž mu jest spolupůsobiti, na nepřátelské noze. A proč? Protože jeho činnost kulturní záleží v tom: že svojí »kulturou« bojí kulturu, již šíří katolická církev. A když duchovenstvo se proti tomu ozve, hned je zle. Hned se deklamuje o nesnášlivosti a výbojnosti klerikalů! Nyní svůj případ a poměr k duchovenstvu generalisuje a mluví o válečném tažení proti nám. — Přítomní ovšem schvalují jeho slova. Jaká pak by to byla schůze pokrokového učitelstva, aby se tu nezabouřilo proti klerikalismu? — Ale bylo by snad lépe, kdyby výbor učinil k svému členstvu dotaz, aby upřímně sdělilo,

v jakém poměru žije s místním duchovenstvem. Myslíme stále, že u převážné většiny učitelstva poměr tento byl by poznamenán jako přátelský, leckde i bratrský. My jistě jsme toho daleci, abychom stav učitelství podceřovali; ale platí-li p. posl. Černému zásada rovnocennosti, měl by též někdy napsati svým věrným kapitolu o potřebě snášlivosti mezi učitelstvem a duchovenstvem. My jsme jich již napsali bezpočet.

Postátnění obecného školství stalo se opětně předmětem úvah některých liberálních učitelských listů. Tak »Učitelské Noviny« ve svém úvodníku zcela rozhodně jsou pro tuto myšlenku. Myslí-li však, že by za vlády nepřátelské nám většiny o školství naše bylo tak postaráno, jako činí země ve své autonomii, máme to za veliký omyl.

Šesté třídy při školách obecných, jež všude byly zrušeny a zacto, jež s dostatečným prospěchem odbylo pátou třídu, vesměs posíláno do škol měšťanských, jsou nyní opětně na obzoru pražského školství. Že školy měšťanské namnoze jsou přecpány zactvem, jež pro školu tuto ani není zůsobilé svými vědomostmi, a tak pod tíhou nezpůsobilého materiálu školy tyto trpí, nedá se upříti. Učitelstvo měšťanských škol rádo by se nevhodného materiálu zbylo; a zase

na druhé straně je množství učitelů, kteří majíce odbor. zkoušku pro školy měšťanské, touží »na měšťanku« se dostat. Těm opět záleží na největším, pokud možno, jich rozšíření. Z těch dvou různých proudů vyvěrá ovšem otázka o bytí či nebytí šestých tříd při obecných školách. My jsme rozhodně pro to, aby všemu žactvu, toužícímu po větším vzdělání, byl umožněn, jak jen lze, přístup na školu měšťanskou. Ale hnáti tam za každou cenu žáky neschopné, školy měšťanské jen zdržuje a diskredituje. Z toho myslíme, jasně vysvítá odpověď, zda jsme pro rozšíření obecné školy šestou třídou čili nic.

Ve smyslu zákonitých ustanovení!

Učitelstvo shromážděné na učitelském kursu v Náchodě, který se konal v polovici měsíce srpna, podalo kabinetní kanceláři u příležitosti narozenin Jeho Veličenstva holdovací adresu, v níž dí: »České učitelstvo, oddávajíc se veškerým úsilím svému vznešenému povolání, vypěstovati ve smyslu zákonitých ustanovení z dorostu národa řádné, vzdělané charaktery, shledává, že je mu zapotřebí k tomuto úkolu pokud možno nejvyššího vzdělání.« Dej Bůh, aby to bylo vždy ve smyslu zákonitých ustanovení!

Hrozný případ bezcitnosti a zvrhlosti rodičovské došel konečného projednání v soudní síni v Pardubicích. Manželka učitele V Vodáka, byla odsouzena pro nelidské jednání s vlastním svým synem Ladislavem. Hoch musil vykonávat nejtěžší domácí práce, nosit uhlí, vodu. Nedostával do syta najíst. A v poslední době byl vůbec uzavřen doma v kumbálu v rozedraných šatech, bos a nečistý, jak ho nalezla soudní komise. Mimo to byl týrán i bitím. Spát musil hoch na holé tabuli. V posteli dle vlastní výpovědi nespál nikdy. Matka před soudem omlouvala bídné opatření hochovo nouzí. Rovněž tak omlouvali rodiče, proč se nepostarali o lékařskou pomoc jinému mladšímu svému dítěti zesnulému Vojtěchovi. To při tom, že má pan Vodák 3650 kor. služného. Vskutku hrozný obraz! Tím hroznější, že jde o rodinu, která postavením muže-otce náleží do řad t. zv. intelligence. Otec-učitel dovedl strpět nejhorší, přímo nepřičetné jednání se svým dítětem — neměl dosti živého smyslu pro nejprimitivnější diktáty lidskosti, ať již se nemluví o rodičovské lásce, aby zakročil na ochranu svého syna. Lze to spokojit se odsouzením nelidské matky? Mohou lidští rodičové svěřit bezstarostně své děti učiteli, který

vlastními svými poměry rodinnými objevit se v tak smutném světle? — Tak napsal o neblahém zjevu v rodině učitelově realistický »Přehled«. Konstatujeme neradi tento fakt. A nebudeme jej nikdy vykořisťovati proti učitelstvu, jako ono činilo a dosud činí s neblahými a politování hodnými delikty některých kněží, ač čin řečeného učitele zlobou svojí zajisté je horší oněch.

Mariánská výstava v Klementinu, jež došla všeobecné pochvaly a setkává se s neutuchajícím zájmem nejširších kruhů — viz o tom pěkná pojednání prof. Harlasa v Politik — nenašla ovšem přijetí v sloupcích socianě-demokratického tisku. I »*Ceský Učitel*« věnoval jí článku, v němž otiskuje referát »*Práva Lidu*« o řečené výstavě. Jako ukázkou uvádíme tu ušlechtilý soud, dle něhož ve výstavě se odráží »klerikální neomalelost, urážejícím cit českého člověka. Nakupeno tu bez ladu a skladu množství nejhoršího klerikálního braku a t. d. Nemáme, než slova politování nad takými žurnalistickými projevy. Z nich tušíme, je patrné, jak jedovatá a zaslepená je nenávisť šlechtetných spojenců novinářských proti všemu, co je katolické! r.

Studující středních škol bez vyznání. Na rakouských středních školách, zvláště ve Vídni, na nichž studují žáci židovští, přihází se nezřídka, že studující se dají prohlásiti po 14. roce věku bez vyznání, aby byli tak osvobozeni od vyučování náboženství. Aby tomuto nešvaru se předešlo, poněvadž tím se podává nezralé mládeži skoro jako odměna, interpellovali r. 1898 tyrolští poslanci dr. Mayr a soudruzi ministra vyučování, aby v té věci učinil různé opatření, poněvadž podobné případy nemalo ruší kázeň a prospěch ve škole. Od té doby, pokud nám známo, nestalo se nic, co by zabránilo nezkušeným mladíkům podobné jednání.

Protestantská propaganda. Protestanté mají namířeno na Tyrolsko a zřizují tam modlitebny. Obyvatelstvo se však brání. — V lázeňském městě Griesu nebyla povolena úřední komisí, poněvadž komise činila námitky a žádala za odmítnutí stavby dle staršího zemského zákona o jednotě víry. Protestanté odvolávají se na § 15. základního zákona státního z 21. března 1867, kde je vyslovena zásada, že každá, zákonně uznaná společnost náboženská má právo společného veřejného vykonávání náboženských cvičení. Papež Pius IX. r. 1868 v alokuci o rakouských státních zákonech zavrhl prý náboženskou svobodu, tak naříkají nepřátelé.

Na sklonku XX. roku. (1903--1904.)

Za smutných poměrů katolické věci v Čechách vyjel jsem si letos s váženým a vzácným přítelem Lambertem Ludvikem, bisk. vikářem a farářem v Mrákově, do Řezna na sjezd německých katolíků. Co jsem zde viděl a slyšel, čeho jsem tu byl svědkem, to nikdy z duše mé nevymizí. Síla, disciplína, svornost, přesnost přednášených nauk, všestranné provádění katolického programu ve všech směrech a oborech, imponantní vystupování ve slavnostních i odborových schůzích, ohromná řada katolické intelligence — to vše nelze vyličiti; to pochopí a ocení jen ten, kdo to na vlastní oči viděl.

Jakou váhu má sjezd německých katolíků, vysvítá z toho, že účastníky sjezdu při první slavnostní schůzi vítá a pozdravuje starosta města Řezna, protestant, a že mu na holdovací telegram přímo děkuje sám císař německý Vilém II., rovněž protestant, a že se sjezduúčastnila i královská princezna bavorská.

Posílněn ve své víře a v zásadách a pracích, které jsem učinil programem svého života, vstupuji s »Vlastí« do XXI. roku.

Dvacet let jsem působil k tomu, aby kněžstvo československé bylo přesně katolické a obětavé pro tisk, katol. spolky a chudinu, vůbec pro celý život katolický; předáci katolíci pak aby nezištně sloužili zájmům katolickým.

Dvacet let jsem nabádal katolíky-laiky, aby pevně drželi s církví a řídili se jejími naukami.

Dvacet let jsem uváděl v život různé spolky, zakládal časopisy, fondy a jiná účelná zařízení, která povstala ve družstvu Vlast' a kolem něho a slouží jednak k obraně nás katolíků, jednak k upevnění víry a povznesení ducha katolického. Řadu těchto zařízení zavírá »Spolek na zakládání katolických knihoven«, který jsem letos jako poslední větší práci svou v život uvedl.

Práce moje přijímána byla z počátku s vroucí účastí, byla obětavě podporována, přibyla řada členů, množili se předplatitelé našich časopisů, ale když jsme byli ve družstvu na nejlepší cestě, rozepjati křídla k velikým pracem na poli literárním (pravidelné sjezdy a jiné) a hlavně socialním (Dr. Rud. Horský, Tom. Jiroušek a j.), začaly se nad námi stahovati mraky a mařena byla práce naše. Ale my jsme v družstvu zůstali stejní a sví, i když nás kněžstvo ve své většině podporovalo, i když byla vydána nová hesla literární a socialní a když jsme pro své pevné zásady upadali u jisté části katolíků v zapomenutí a nezměníme svých zásad i nyní, vidouce, kam přivedl seřaděný šik, kam přivedla disciplína a pevné katolické zásady německé katolíky a když pozorujeme, že nám ve družstvu klidnější dnové k práci nastávají.

Sv. Otec Pius X. vydal heslo: omnia instaurare in Christo — všechno obnoviti v Kristu. To heslo bylo v Řezně na sjezdu německých katolíků často a často opakováno, a tato slova budtež i heslem našim. Obnovme v Kristu sebe, obnovujme v Kristu tiskem, slovern, celým životem své okolí a všecky, k nimž sahá náš vliv a naše působení. Obnovme v Kristu bývalou mezi námi kázeň a nadšení a obětavost pro zájmy katolické.

S těmi zásadami a snahami vstupuji v nové období činnosti. Výbor družstva Vlast' jest svorný a v zásadách jednomyslný, také v oborech družstva panuje bratrská láska a nadšení pro zájmy katolické, mnohé starší osoby duchovenské, dříve vlažné, věnují nám nyní účinnou přízeň a lásku; přibývá laiků mezi členy i předplatiteli a dobrodinci, zvláštní pak přízeň nám věnují četné kláštery a katolické ústavy. Ano, letos pozorujeme takový obrat, že naše knihtiskárna dostávala akcidenční práce i v letě, v mrtvém pracovním období, začez budiž Bohu čest a chvála, a všickni, kdož k tomu přispěli, přijmete od nás srdečně: Zaplať Pán Bůh!

V Praze, dne 1. září 1904, čp. 570-II.

Tomáš Škrdle.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajů německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun. — Pánům knihkupcům slovu je o 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studentům stěhuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenačtyř zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zaslala se předpl. a adres. roklamae, jež se nepočítá a nofrak. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, gym. profesorů na Smíchově; pro učitel, přílohu přijíma příspěvky Josef Flokacek, říd. učitel v Žižkově u Prahy, č. 770; pro katechetskou přílohu přijíma rukopisy redaktor Fr. Zundálek, katecheta v Praze-Bubnech.

K novým útokům. — Kterak Pestalozzi smýšlel o náboženství při vychovávání. — Psychologická čítanka. — Předměty a modely biblických starožitností. — Feuilleton: Letem dějinami českými. — Směs. — Literatura. — (Zasláno.) — Na sklonku roku. (1903—1904.) (Dokončení.)

K novým útokům.

Je zajisté ještě v čerstvé paměti, kterak výnos praesidia c. k. zemské školní rady ze dne 20. dubna 1904 vydaný a učitelstvo před divokými útoky proti kněžstvu varující, způsobil poplach v celém táboře liberálů. Bylo nejinak, jako by již hrozil konec vši kultuře. Klerikalismus, jehož nátlaku prý již i nejvyšší úřad školní nemůže odolati, je na nejlepší cestě k vítězství!

Mluvílo se též o boji, boji ničemnými a podlými zbraněmi, jimiž prý kněžstvo snaží se učitele uvéstí v nové područí. Zatím však *nebyl udán ni jediný určitý případ, kde by kněz učitele u školních úřadů denuncoval a jeho existenci neb svobodu ohrožoval*. Všechna ta bouře byla jen nadouvání se zlých hrudí, která již vzala si za úkol bušiti slovem či perem do všeho, co je katolické. — *I celá česká veřejnost volána do boje na obranu svobody, přesvědčení a pokroku.*

A veřejnost? Kromě stran radikálně-pokrokových, které i bez výzvy bouří do všech institucí církevních, neozval se na ochranu nikdo. Ani vedoucí politická strana mladočeská nevydala na komando učitelských listů a předáků nějaký okřídlený manifest proti nebezpečí kerikální reakce. Však se za to na ni se všech stran sypou výtky klerikalismu.

A proč česká veřejnost mlčela k plamenným slovům učitelských novinářů a řečníků? Zajisté jen proto, že dobře vycitila buď přehnanost neb úplnou nepodstatnost oněch žalob, jež liberální učitelstvo sypalo na stav duchovenský. Tolik zdravého smyslu — Bohu díky — ještě široká veřejnost naše si uchovala, že náboženskou výchovu uznává za nutnou, a že nikoli boj a rozervanost, ale mír a vzájemnou součinnost mezi duchovenstvem a učitelstvem má za nejlepší záruku řádné výchovy mládeže.

Nuž nyní dochází nás nová zpráva o »útku na svobodu jednání ve stavu učitelském.« Bude to věru zpráva Jobova. A nepochybujeme, že dříve, nežli tyto řádky spatří tiskařskou kasu, rozezvučí se v listech učitelských nové troubení na poplach. — Čech ve svém čísle ze dne 21. září přinesl zprávu od Nového Bydžova, že *biskupský vikariátní úřad na základě zvláštního vyzvání se strany c. k. hejt-*

manství žádá duchovní správy, by mu podaly referát o poměru, v jakém žijí s osobami učitelskými a se správami školními, příslušícími k duchovní jich správě.

Musily to býti již zajisté křiklavé poměry, jež vyvolaly žádost politického úřadu, v jehož obor působnosti i školní administrativa spadá, za referát toho smyslu. Pan učitel Černý, jemuž pod ochranou poslanecké immunity zajisté již leccos projde, musil již důkladně útočiti a »kulturně pracovati,« když předsednictví okresní školní rady tohoto prostředku se chápe. Vždyť má předseda c. k. okresní šk. rady přece po ruce zprávy školního inspektora. Což nebyly mu ony dosti spolehlivé a přesné, že žádá též zprávy na duchovních úřadech?

Autor řečené zprávy v Čechu praví, že »hejtmanství má patrně v úmyslu, dopídit se zevrubných fakt a dat o bořivé činnosti jmenovaného učitele naproti cti a vážnosti jak jednotlivých dotýčných duchovních, tak i oproti autoritě církve sv., jejímu učení a řízení.« Toť ovšem privátní náhled p. dopisovatele.

Ale nepochybujeme o tom, že zpráva vyvolá nové vzrušení tisku učitelského proti duchovenstvu. Pravda, nikdo se toho již neleká. Takové granáty jsou v den, kdy liberální listy učitelské vycházejí, tak pravidelně a časté, jako ti »poslové lásky«, jež vyměňují mezi sebou Rusové a Japonci v okolí obleženého Port-Arturu.

Dle našeho však náhledu bylo by jedno správně: *Aby c. k. hejtmanství jako praesidium c. k. okr. rady školní vyžádalo si též na dotýčných správách škol referát o tom, v jakém poměru ony žijí s úřady duchovními.* Ať i ony mají slovo dle hesla: »Audiatur et altera pars.« — Pisatel zprávy zcela správně podotýká: »Co lidského a křehkého pochází ze slabosti lidské«, kteréž i my duchovní podléháme, to vše buď v dotýčné zprávě opomenuto; za to však zlomyslná, útočivá, čest a vážnost naší sv. církve, jejího učení, celého duchovenského stavu vůbec a jednotlivých duchovních osob zvláště podryvající činnost toho onoho učitele buď podána a vylíčena v holé skutečnosti.« Nepochybujeme, že vyzvané úřady duchovní zachovají se tak, jak svědomí a spravedlnost velí. Ba doufáme, že zprávy bude ovládati duch lásky a milosrdenství, jenž zapomíná krivdy vytrpěné.

Ale aby i správy škol byly přidrženy k podobné relaci, za to bychom se věru přimlouvali. Vždyť by i ony dobře si rozmyslily, než by napsaly slovo, jehož by nemohly zodpovídati. A věru, mnohý správce školy by blahodárně působil na mladší a nepokojnější hlavy, aby je včasné před každým útočením varoval. Vždyť takové oříšky louskati v době, kdy nahoru vše se maluje krásné a dobré, by nebylo nejlhčí úlohou.

Kterak Pestalozzi smýšlel o náboženství při vychovávání.

(Přednesl 14. srpna 1903 ve valné schůzi spolku katolických učitelů

Jos. Šauer z Augenburgu, c. k. školní rada.)

(Pokračování.)

Mimo spisy Pestalozzi-ovy poučná je také učební osnova ústavu jeho (prospekt), vzdělaná v München-Buchsee společnou úradou učitelstva toho ústavu, ovšem že za hlavního účastenství Pestalozzi-ho.

V odstavci o *mravně-náboženském vzdělání* se praví o účelu:

Vzděláním srdce buditi, cvičiti a vyvíjeti v našich chovancích ty síly, schopnosti a takové smýšlení, v nichž čistá mysl, pevná a dobrá vůle záleží a jimiž se nezbytně jeví.

Sem náleží především buzení *lásky, vděčnosti a důvěry*. Počinají se buditi seznáním dobrodiní matčiných. Příkladem matky budí se *cit mravný a náboženský*. Na dalším stupni jde o *moudrost*, totiž o ryzi a vnitřní harmonii mezi smýšlením a dobrotou. K tomu třeba:

1. Povzbuzování a stále udržování citů lásky, vděčnosti a důvěry, jakožto základu mravnosti a náboženství.

2. Souvislá cvičení, spojená se vším, co chovanec jest a činí, k ustálení zásad.

3. Mravné a náboženské vyučování.

Aby city lásky, vděčnosti a důvěry se budily, k tomu třeba, by dítě *cítilo*, že jeho potřebám je vyhověno.

Na *druhém* stupni tyto city lásky, vděčnosti a důvěry mají se *státi mravností*. Láska musí státi se poslušností nebo sebe přemáhající činností, vděčnost oddaností, důvěra úctou. Tu je zvláště důležit příklad. Soudruhové tu prospějí, třeba i jeho *pěči svěřená zvířata*.

Na *třetím* stupni láska musí se proměnit v účinný soucit, vděčnost v odplatu, důvěra v ochotné uznání vzájemných předností. Dítě se řídí vědomím o právu a povinnosti.

Při vyučování *mravném* opíráme se o to, co se v chovanci děje. Učiní se mu jasným, čím má býti sobě a jiným. K tomu hledíme jej *roznítili*. Znenáhla pozná, že povinnost a svědomí jsou vyšší zákon a nepovažuje je za něco pouze osobního. Konečně dospěje k *obětovnému sebezapření*.

To však možno jen *náboženstvím*. Budíme v chovanci *city lásky, vděčnosti a důvěry*, a jimi budíme v něm touhu po nadmyslném. Na *druhém* stupni obrácíme tyto city k *Bohu*, jakožto *Otcí*.

Na *třetím* stupni hledíme, víru v Boha učiniti druhou přirozeností. Hledíme, by chovanec měl *Boha stále před očima a v srdci*. V tom směru konají se ranní a večerní zábavy a pobožnosti.

Bychom toto smýšlení a čtení upevnili a na nejvyšší bod pozvedli, vedeme chovance k nejsvětějšímu a nejdokonalejšímu vzoru smýšlení náboženského, k *Ježíši Kristu*. Zde, máme za to, dojde chovanec nezbytně k *poznání království Božího a k úctě božského zakladatele tohoto království*.

K tomu připojí se *vlastní vyučování křesťanské* zvláštními učiteli pro každé vyznání.*) — —

Když jsme byli sledovali Pestalozzi-ho, pokud se jeho smýšlení náboženského týče, všemi jeho spisy, zajímavo jest vyslechnouti někoho z těch, kdo byli svědky působení jeho. Slyšme Ramsauera, který po 16 roků byl v ústavě Pestalozzi-ově; napřed jako chovanec a potom jako učitel.

(V Burgdorffě) vzešel mi zcela nový, činný život, vládlo tak mnoho lásky a prostoty, skoro řekl bych patriarchálně srdečného života v ústavě; neučeno sice mnoho, ale Pestalozzi byl *otcem*, a učitelé: Krüsi, Busz, Tobler a Neef byli přáteli chovanců. Pestalozzi-ovy ranní a večerní modlitby byly tak vroucí a prosté, že každého účastníka mimovolně uchvátily; on se modlil tak vroucně, četl a vykládal tak dojmavě Gellertovy písně, napomínal chovance každého *zvlášť* k modlitbě pro sebe a hleděl k tomu, aby v ložnicích každý večer někteří chovanci na hlas říkali modlitby, kterým se doma naučili, při čemž zároveň vykládal, že *dmolení* modliteb z paměti jest bez ceny, že však by každý se měl modliti z *vlastního srdce*. Taková napomenutí přicházela v Yverdunu vždy řídceji

*) H. Morf — Zur Biographie Pestalozzi's. III., 196 a d.

a modlení nahlas přestalo zcela tak jako mnoho srdečného. Bylo znáti, že třeba více se učiti nežli v Burgdorfě; tím však zavládlo *neklidné pohánění* a u jednotlivců *pachtění po vyznamenání*. — Vyučování, směřující pouze k rozvoji *ducha*, posilovalo sobectví a domýšlivost a nikdo neznal protiváhy, kterou by jedině bázeň Boží do srdce dáti mohla. Místo aby nám řekli, že jen ten učitel může pozhnaně působiti, jenž přišel k poznání a *k víře* v nejvyšší pravdy a tím k přesvědčení, že *sám ze sebe nic není*, a že vše, co dobrého činí, jenom Bohu má děkovati, a chce-li s pravým pozhnaním působiti, že k povolání svému nevyhnutelně potřebuje každodenní modlitby, ano že každý křesťan a zvláště vychovatel denně má příčinu Boha prositi o trpělivost, lásku, pokoru a tím o *moudrost v jednání* atd., zatím slyšeli jsme denně: že člověk *všecko* může; že může, co *chce*; že vše může *sám ze sebe* činiti, že *jen sám sobě může pomoci* atd. Kdyby jinak tak šlechetný Pestalozzi byl dovedl učiniti bibli základem veškerého mravného a náboženského vzdělání, zajisté ústav by *trval dosud*. — Místo aby žáky s bibli seznamovali, upadal Pestalozzi a ti z jeho soudruhů, kteří tak zvanému náboženství učili, nebo tak zvané ranní a večerní modlitby konali, rok po roce vždy hlouběji *do planého morálisování*; a tak lze vysvětliti, že jsem v ústavě vyrostl, tu byl konfirmován a 16 roků vedl činný a mravně dobrý život — aniž bych nabyt třeba jen tušení o slově Božím. Slyšel jsem sice bibli někdy jmenovati, také Pestalozzi-ho si na to stěžovati, že nikdo v ní nečte, a říkati, že za jeho mládí to prý bývalo lépe; slyšel jsem také při nedělních službách Božích, jakož i při svém konfirmačním učení někdy jednotlivé texty biblické předčítati a — libovolně — vykládati, ale tušení o *svatosti* a o *spojitosti* slova Božího nenabyt jsem ani já ani jiní.*)

K tomu lze přiřaditi výrok Pestalozziho ze soukromého jeho dopisu: »Jsem nevěřící, ne že bych nevěru za pravdu měl, nýbrž že souhrn mých dojmů životních blaženost víry namnoze z hloubi srdce mého vytlačil.**) (Pokračování.)

Psychologická čítanka.

Podává FR. ŽUNDÁLEK.

(Pokračování.)

Velmi názorně vypravuje spisovatel, kterak lze odvyknouti *lži*. Kupec jeden měl dvě děti, Annu a Bedřicha. Tento byl velmi nakloněn ke lži, a to rodiče nemálo mrzelo. Za nepřítomnosti rodičů strhl hoch nástěnné hodiny; ale svedl vše na sestru. Teprve pláč sestřin jím pohnul, že tajně odprosil sestru; ale neměl odvahu přiznati se rodičům. Rozumná sestra však ho úplně ze lži vyléčila:

»Kéž bys jednou poznal, milý Bedřichu, jak ošklivá jest lež! Necitíš, když vyslovíš nepravdu, jak se červenáš, jak tvoje srdce rychleji tluče, chceš-li oklamati osobu, jež ti důvěruje a tvým slovům věří? Nemohla bych se přímo a veřejně podívati do očí tomu, komu jsem do očí řekla lež; neboť bych se obávala, že čte na mé tváři lež a že mně nikdy již nebude věřiti a důvěřovati. A nejsi stále v nebezpečí, že tvoje živé tvrzení bude objeveno a že se vrátí hojnější měrou následky, kterým jsi se chtěl lží vyhnouti? Pohleď jen do svého vlastního srdce a dej pozor na to, co se v něm děje, řekneš-li nepravdu! Neslyšíš hlasu ve svém nitru, který tě varuje přede lží a tak dlouho ti činí výčitky, až jdeš a ke své lži se přiznáš?«

*) Joh. Ramsauer. — Kurze Skizze meines pädag. Lebens. Oldenburg 1838.

***) Herm. Debes. Das Christenthum Pestalozzi's. Gotha 1880. 10.

Hoch od té chvíle přemáhal náklonnost ke lži. Stálo ho to mnoho práce, ale byl odměněn pochvalou učitelův i rodičů, jakož i prospěchem v učení. —

Nastala zima. Za nepohody nebylo možno Bedřichovi, synu stavitelovu, odejít mezi spolužáky, aby s nimi si pohrál. I vzal knihu, jednající o Robinsonu Crusoe-ovi do ruky a byl čtením unesen. Cítil s Robinsonem jeho neštěstí i těžký osud a byl by mu rád pomohl a ze svého daroval. Radoval se, že týž přes nepříznivé poměry nezahynul, ale dovedl zařídit vše na ostrově tak, aby sloužilo k jeho dobru. Byl povděčen, že Robinson našel v divochu Pátkovi milého druha, a jeho radost stoupala, když četl, jak dospělý Robinson byl vysvobozen z dalekého ostrova.

Hoch si umínil, že se ve všem uskrovní a nebude toužít po tom, čeho nemá, ale bude hledět, aby se postavil vždy na vlastní a učil se tak samostatně žít. Otec schválil jeho úmysly a doporučil mu dobrou četbu, zvláště v zimě. Nemá nikdy přejít lehce jednotlivé příběhy, nýbrž čísti pozorně a přemýšlet o nich, zdali má pr'vé tak jednat i myslet, jak bylo líčeno v knize. Také má dbát toho, jaký dojem učinilo čtení na srdce a vždy se tázati, jakými okolnostmi tento dojem byl vzbuzen. Bedřich vždy podobně jednal, když četl, a pozoroval, že takové čtení mu přináší mnoho užitku. —

Vyhojená zpujnost jest předmětem nového článku. Karel byl zlomyslný hoch, který trápil zvířata; i lidem vyváděl mnoho nesmyslných kousků, ač neměl špatného srdce. Když viděl zlé následky svého jednání, prosil a sliboval, že se polepší, ale při nejbližší příležitosti zase upadl ve svoji nezbednost. Marno bylo napominání rodičův i učitelů. Ale přece se polepšil, a to vlastní zkušeností.

Jednou naložil svému psu Károvi, který od něho mnoho zakoušel, na vozík hodně kamení a švihal jej bičem, když nemohl z místa. U lesa složil kamení a chtěl skotačit v lese; psa s sebou nesměl vzít. I převrátil vozík a uzavřel psa do malé prostory přes to, že psu se to nelíbilo a stále vyl. Hoch proháněl se vesele za veverkami a zajíci, sbíral květiny a poslouchal kukačky. Ale zaběhl příliš daleko, a mimo to nastal večer. Hrozný stav pro hochá!

Lítostí a únavou sedl si pod strom a plakal. Ale nic to nepomohlo. Vzpomněl si, že je sám vinen; a proto přemýšlel o svém polepšení. Vzmušil se a rozpomenul se, že otcovský dům jeho leží severně, a že na severní straně roste mech, jak ve škole se učil. I ohmatával stromy a blížil se k východu. Tu zaslechl vytí psvo. Z počátku se ulekl; ale šel po hlase, až našel svého uvězněného Káru. Ihned ho odvázal, jsa rád, že vyvázl přispěním psa z podobného vězení, jako pes z temného vozíku. Dal také psovi celý chléb s máslem a sám táhl vozík domů; pes pak vedle něho vesele poskakoval. Vyměnili si tak nyní úlohu. Ustrašení rodičové se upokojili a potěšili, když slyšeli, jak vlastní nezbednost vyhojila jejich syna. —

Vychovatel dr. Holstein v domě advokáta Firnwalda upozorňoval svoje chovance na jich *stav duševní*. Vysvětloval jim, proč před vánočními jsou roztržiti, jaký dojem mají při přijímání vánočních dáreků, dále, jak zčervenají zlostí nebo sevrou pěst nebo zblednou a třesou se. V lese zaslechl jednou silnou ránu z pušky lesníkovy a několik okamžiků stáli celí bez sebe, tak že nadarmo je vychovatel těšil. Duše byla tímto prudkým vjemem zcela naplněna, tak že nemohla přijímat jiných vjemů. Je to zrovna jako s nádobou, která je do vrchu naplněna vodou a jiné tekutiny nemůže přijmouti. Podobně vysvětluje se, že

dítky bez rozmyslu se ženou za krásným motýlem, až často upadnou a se poraní. Při tom necítí ani únavy ani hladu a žízně, poněvadž duše byla jediné naplněna přáním, zmocniti se krásného motýla. Tak lze si vysvětliti, proč otupí sluch vojínů, kteří slouží u dělostřelectva; že silné sluneční světlo oslepuje. Silný dojem, kterým toto působí na zrakový nerv, činí jej necitelným pro slabší zrakové dojmy. —

Vychovatel je zavedl pak do jeskyně, kde nicého neviděli. Dal jim pak naučení, že i přílišné světlo sluneční i nedostatek světla škodí, poněvadž neprospívá nervům, které chtějí býti stejnoměrně zaměstnány. Proto je třeba mírniti přílišnou radost i žalost, hněv a jiné přílišné vjemy. —

Učitel se tázal hocha, jak vyhlíží lev, kterého viděl předešlého dne ve zvěřinci. Pavel velmi dobře jej popsal, ale nedovedl si vysvětliti, proč ten obraz mu utkvěl v paměti. Různé dojmy působily na smysly jeho, když viděl postavu zvířete, jeho hřívu, srst a slyšel jeho řev. Tyto vjemy byly vedeny vjemovými nervy do mozku, kde má duše svoje sídlo. Tato pak spojila všechny dojmy téhož předmětu v celkový obraz jeho, a tento zůstane v duši. Takové obrazy živých bytostí nebo předmětů, které v duši spočívají, nazýváme *představami*. Duše však také zcela dobře rozeznává *představy*. Proto již malé dítě dle tikání rozezná hodiny, dle jiných známek kaši, kterou matka přináší, a obohacuje tak svoje vědomosti.

(Pokračování.)

Předměty a modely biblických starožitností.

Napsal univ. prof. Dr. JAR. SEDLÁČEK.

(Pokračování.)

Mezi branami, vedoucími k nádvoří žen a mužů, byly komnaty. V jedné z těch snad *seděl* 12letý Ježíš mezi zákonníky a kněžími, když jej sv. Josef a Panna Maria hledali. V téže síni (zvali ji sanhedrin) *losovali*, kdo by měl z kněží vykonávati službu, obětovati kadidlo, pečovati o světlo. Tak byl i Zachariáš losem k tomu určen, obětovati kadidlo v den, kdy se mu stalo zjevení. (Luk. 1, 9.) Jiná síň (v jihovýchodním úhlu) zvala se síň *Nazirejských*. Sem chodívali Narizejští (kteří činili zvláštní sliby: nepítí víno, nedotýkati se mrtvého, nestříhati vlasů), když vyplnili svůj slib; vařili tu části obětní a s křticí svou ustříženou je pak kladli na oltář. Na severozápadním úhlu byla síň *malomocných*. Když bylo uzdravení jejich stvrzeno, přišli do této síně, kde je kněz ještě prohlédl, jsou-li čistí (»Jděte, ukažte se kněžím,« řekl Pán 10 malomocným, jež očistil), pak přinesli přikázanou oběť. Jiné síně byly na uschování *oleje a vína a dříví* k obětem. Dříví se vybíralo pouze čisté; hleděli k tomu, aby nebylo červy provrtnané. Devětkrát do roka se odevzdávaly sbírky dříví, jak pozdější kalendář určoval. (Neh. 10, 34.)

V nádvoří žen stávaly vysoké *svícny*, na nichž se zapalovala ve dny svátku stánků světla, jež zaplavovala září celé město. Znamenalo světlo, jež přinese Messiáš a jež osvítí celý svět (podobně Is. 9, 2.): »Já jsem světlo světa; kdo jde za mnou, nechodí ve tmách, ale bude mít světlo života.« (Jan 8, 12.)

Po schodech (15) vystupovalo se branou *Nikanorovou* (?) k nádvoří Israele, jež bylo kolem kněžského nádvoří. Poněvadž prý byly hlava a ruce Nikanora, vojevůdce syrského, po vítězství Judy Makkabejce nad touto branou zavěšeny, obdržela to jméno; někteří míní, že brána Nikanora byla ona, již jsme jmenovali »krásnou«. V této bráně stálo 13 *schránek* na dary věřících. Zde pochválil Pán malý dar vdovy. (Mar. 12, 41. 42.) Zde odevzdávaly se kněžím oběti, prvorozenci se představovali Pánu (Luk. 2, 22.); i malomocní se tu po uzdravení a po prohlídce znovu uváděli do společenství vyvoleného, svatého a kněžského národa. (Lev. 14, 11. 23.)

Jednu z jižních bran, kterou se vcházelo do nádvoří Israele, zvali branou *vodní*. Odtud sestupoval kněz v den stánků k rybníku Siloam, kde načerpal vody do zlaté nádoby, pak v průvodu vystoupil a vešel k oltáři, kde vylil vodu před Hospodinem. Na tento obřad narážej, promluvil Spasitel známá slova: »Žizni-li kdo, ať jde ke mně a napij se.« (Jan 7 37.)

Malá zeď hradiła nádvoří lidu od místa, kde stál *oltář*, kde se přinášely krvavé oběti, od nádvoří kněžského. Tam byly i sloupy, na něž se věšely kusy zabitých obětí, desky, na nichž maso rozdělovali a sekali. Oltář byl 15 loktů vysoký a 24 loket zšíří a zdělí (nahore; dole byl širší a delší).

Za oltářem se přistupovalo k *Svatyni*. Před vchodem byla vysoká *předsín* bez dvěř, kolkolem svatyně byly komnaty, kde uchovávali levité zásoby, kde odpočivaly hlídky levitské a j.

Ve *Svatyni* byl sedmiramenný zlatý *svicen*. Ten byl odnesen za Tita s kořistí do Říma. Později tvrdili, že jej Vandalové odnesli z Říma do Karthaga, odkud prý jej vzal Belisar do Byzance.

Mezi *Svatyní* a Nejsvětějším byla *opona*, která se při smrti Páně roztrhla. (Mat. 27. 51.) Mišna připomíná, že tu visely dvě záslony neb opony, jedna se odhrnovala na jihu, druhá na severu. Velekněz v den smíření nosil do Nejsvětějšího kadidlo a procházel mezi oponami, aby nemohl nikdo nahlédnouti při jeho vstupu do Nejsvětějšího. Tu byl pouze kámen, na který se kladla kaditelnice. Kde byl uschováván *závitek Zákona*, není zaznamenáno. Dle podání byl mezi kořistí Titovou i závitek Pentateuchu do Říma přinesen, a tam jej císař dal na zvláštní trůn, později do Antoninovy sbornice. V tomto závitku bylo prý 32 odchýlných míst (variantův) od znění jiných závitků Zákona.

Chrást Herodův byl prý v sobotu spálen a zbořen (r. 70). Židé tvrdili, že se tak stalo na konci jubilejního roku, právě když Levité prozpěvovali: »Pomstu vezme za bezpráví jejich a zničí je pro jejich zlobu,« ze žalmu 94. 23. Josefus Flavius vypravuje, že před zbořením objevovala se znamení vlasatice, noční světla, brána se sama otevřela, jezdci ve vzduchu byli spatřeni, červená látka, která v den smíření vždy bělela, toho roku již nezměnila barvy a j. Stálé zázraky, jež se dle téhož pisatele v chrámě děly, byly: nebylo tu zápachu ani much, oheň nikdy neuhasl, kouř šel vždy vzhůru, chléb se nikdy nezkazil, vždy bylo pro lid dosti místa, neuškodil tu nikdy ani had ani štír.

Po zboření tohoto chrámu spokojili se Židé s prostými modlitebnicemi čili synagogami.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Letem dějinami českými.

Načrtl *Dr. M. Kovář.*

(Pokračování.)

Povstala jednota bratří českých, jimž nevyhovovalo ani katolictví ani kališnictví, které mimo jiné trpělo zvláště nedostatkem kněží a tím i kázně. Kde není pastýře vůbec anebo kde není pastýře dobrého, tam rozutíká se stádo a přeběhnou ovečky jinam. Tak stalo se i straně podobojí. Rozutekla se znenáhla k učení Lutherovu, k protestantismu. Když císař Ferdinand I. vymohl od papeže přijímání kalicha, tak že i jesuité podávali pod obojí způsobou, nebylo tu utraktivů čili kališníků, leč jen nepatrná část; byli to již přívrženci Lutherovi a Kalvinovi, a s náboženstvím německým vnikla do Čech silně germanisace; sloužena již v Praze první mše »švábská«, jak o tom píše kronikář Bartoš písař.

Že protestantští páni na svých panstvích horlivě poněmčovali lid zároveň se zaváděním víry protestantské, bylo dokázáno našimi katolickými dějepisci již dříve, což nyní uznávají i sami historikové němečtí. Uvádím mimo jiné Wolkana (Studien zur Reformationgesch. Nordböhmens), jenž podává mnohá fakta a pokládá za nevyrovnanou zásluhu nauky Lutherovy, že v severních Čechách dobyla si nadvlády němčina. Též zvěčnělý biskup litoměřický Frind dokazuje při mnohých farárech, že s lutherstvím dostavilo se poněmčení. Ale to pánům patronům nevadilo. Co jim do řeči, jen když zabrali pro sebe jmění církevní a získali si slávu rozhodných příznivců čistého evangelia. V době 1540—1600, kdy přece trvalo nadvládí českého jazyka, v tak zv. zlaté době prósy čes., nejvíce mu ubylo území. A není divu. Němčili s lutheranstvím páni ze Švamberka, z Plavna, Pflugové, Perglerové, Schirtingarové, Kölblové, Boh. Felix Lobkovic Hasenšteinský a j. Poněmčovali ještě více přistěhovaní luth. šlechtici němečtí, jakož byli Salhausen, Büнау Schleinitz v sev. Čechách. »Tu teprve, když zde zavládly nové rodiny panské, když se tu rozšířilo učení Lutherovo, dobylo němectví své bývalé (?) vlády.« Tak píše Wolkana.

A tyto lutherány a Němce zvali sem čeští páni sami, aby se tu usazovali a žádali

za inkolát, jak to učinil na př. Petr Vok z Rožmberka, veliký antikatolík, s knížetem z Anhaltu. To nám Čechům zajisté nebylo na prospěch a ohroženému živlu českému na posilněnou.

Sváry a roztržky, původně náboženské, později politické i osobní, vedly se u nás dále, až nás dovedly na Bílou horu. Stavové, předstírajíce věci náboženské, jako by byli skraccováni ve svobodě náboženské (a zatím to byly čistě osobní a protidynastické zájmy a snahy jejich náčelníka, nedávno zde usedlého Němce a lutherána Heinricha Matesa Thurna) postavili se proti příští katolické vládě Ferdinanda II. a proti katolickým místodržícím Martinicovi a Slavatovi, jež svrhli s oken hradu pražského, načež pak proti Ferdinandovi II. zvolili si králem kalvína Bedřicha Falckého, Němce, jenž neměl nic důležitějšího na práci, než aby k radě svého kazatele, horlivého kalvíny Skulteta, svatyni svatovítskou zbavil všech ozdob, obrazů, soch, maleb, monstrancí, kalichů, křížů, rouch kostelních a proměnil ji v prázdnou modlitebnu kalvínskou. Co tu drahocenných věcí na vždy přišlo na zmar, chovaných tu od dob jejího zakladatele Karla IV.!

S odbojem stavů českých lid obecný neměl nic společného; aby jej přilákali, namluvili mu, že jde o jeho víru, o jeho náboženství a zastírali mu pravou příčinu. Bylo to zase, ač tajeně »Pryč od Říma!«; zcela podobně nynějšímu, veřejně hlásanému i s tím skrytým pozadím: »Pryč od Říma, ale i od dynastie!«

Mnoho těž mluví se o *vlastenectví* stavů českých. Mates Thurn však jistě nenáleží k vlastencům českým, ani Linhart Colonna z Felsu, též nedávno přistěhovaný, ani Hohenlohe, ani Kristian Anhaltský. A popatřme, jak štedré oběti přinášeli odpořili stavové vzpouře, kterou ze sobectví a zášti ke katolicismu počali. Je stydno čísti, jak lacinou chtěli dojíti cíle svých snah. Mnoho tisíců, ba millionů, jichž k takovému odvážnému podniku bylo potřebí, přispívali bagatýlkem, nějakou stovkou, a za to pak vypil kalich utrpení nevinný, ke vzpouře přivábený národ.

»Doba tato, zvláště v historických povídkách líčena bývá tak, jako by *nekatolíci* čeští byli bývali velikými vlastenci, milovníky země a národa, trpiteli a mučedníky pro víru. Mnoho čtenářů českých nezná těchto protestantů, než jako vlastence zrna nejryzejšího, hotové pro vlast obětovati vše, hrdla i statky; deklamuje se o mučednicích pobělohorských

a staroměstských, z nichž někteří — mimochodem podotčeno — při výslechu vypovídali německy; hořekuje se nad ztrátou tolika prý ryze českých živlů, kterým bylo opustiti vlast. Mluví se i o květu národa, zhybnulém v cizině. Takové náhledy jsou sice velice rozšířeny, nalézají také vždy dosti lidí ochotných věřiti a politovati nešťastníků z vlasti vyhnáných, ale názory tyto jsou rozhodně mylné a pravdivými se nestanou ani sebe častějším opakováním. Pravdou jest a zůstane, že veliká většina českých stavů nekatolických neměla nikdy citu vlasteneckého, neměla ho ani tehdy, kdy nerozvážně se vrhla v boj s mocí mnohem větší a silnější a kdy jednalo se nejen — dle jejich slov — o milou vlast, ale také o jich hrdla a statky. Protestantští a bratrští stavové čeští nedovedli se spojití ku svorné, celku blahodárné práci a obětavosti ani tehdy, když již sami konfiskacemi statků a vyháněním svých odpůrců ze země dali Ferdinandovi návod a podnět ku trestům, které je mohly stihnouti v případě nezdaru odboje.«

Tak dí Fr. Krojher ve svém článku »Nevlastenectví českých stavů nekatolických v době předbělohorské,« vytištěném ve Sborníku Historického kroužku r. 1894 a dokazuje to na základě pramenů.

Nejedni boj považovali dokonce za pramen zisku, k nimž patřil zejména předák Jindř.

Matyáš Thurn, který se při tom pečlivě staral o svůj osobní prospěch, a u jiných byly to zápletky protihabsburské, u jiných pachtění po úřadech a tím i zbohatnutí.

A co dí katolický německý historik Onno Klopp o šlechtě české, jak se všichni pachtili po úřadech u nově zvoleného krále Bedřicha? »Mluví se všeobecně i v Čechách, bez ostychu: kdyby byli nynější »grandové« (t. j. šlechta vyšší) měli takové úřady dříve, jaké nyní jim od Bedřicha byly dány, že by byli pro náboženství ani nehlesli, tím méně by byli tlačili na takovou změnu vlády. To je nyní tak nápadné a jasné, že to skoro děti na ulicích vidí a o tom mluví.«

Takovéto dychtění po výnosných úřadech zajisté málo přispívalo k sesílení obětavosti a zápalu pro věc stavů povstalých. Střízlivější pozorovatelé zajisté s nechutí se odvraceli od lidí, kteří měli plná ústa svobody náboženské a práv zemských, a v srdci nemyslili než na zisk a prospěch. Zápas sváděný pro úřady ještě tu stinnou stránku měl pro zájmy vzbouřených stavů, že kandidáti, kterým se nepodařilo uloviti nějaký tučný úřad, stávali se ještě lhotejnějšími ke společnému zápasu s císařem, než byli ostatní.

A horší ještě věci bylo, že se po úřadech a důstojnostech sháněli lidé nehodní a neschopní. (Pokračování.)

● ● ● SMĚS. ● ● ●

Výbor družstva »Vlast« konal dne 12. srpna t. r. třetí schůzi ve XX. správním roce za předsednictví kons. rady Dra Rud. Horského, kníž. arcib. vik. tajemníka a faráře na Šárce, obou pp. místopředsedů: p. Karla Ulricha a dp. faráře Vl. Hála a hojného počtu výborů. — Děkuji: pan JUDr. Jul. rytíř Nejedlý za soustrastný projev při úmrtí jeho matky a Kat. nár. beseda v Konojedech za zaslání knihy. — Knihy se darují Vincentinu pro jeho chovance. — Knihovní fond ve družstvu Vlast se zrušuje a výlohy jeho bude kryti fond pro kat. spisovatele. — Smlouva s dp. Václ. Korandou ohledně jeho básní: »Zavátou stopou« se výborem schvaluje. — Cena »Hlasů Svatováclavských« a »Vzdělávací četby kat. mládeže« zvyšuje se ročně ze 40 na 50 h při každém tomto

časopisu. Zvýšení to platí u »Hlasů Svatováclavských« roč. V. počínaje, u »Vzdělávací četby« počínaje roč. IV. Oba tyto časopisy jsou příliš laciné a vydávali jsme je dosud se škodou. — Z některých stran šíří se mínění, jakoby družstvo Vlast bylo nepřitelem Zemské Jednoty česk. katol. duchovenstva. Výbor prohlašuje tyto zprávy za klamně, výbor všem šlechtným snahám Jednoty ze srdce přeje a družstvo naše žije s Jednotou od jejího založení v nejlepším přátelství. — K řeči p. poslance a učitele Černého ve schůzi delegátů zemského ústř. spolku jednot učitelských v král. Českém pokládá výbor družstva Vlast, v jehožto řadách členských jest veliká většina duchovenstva, za svou povinnost prohlásiti, že jest naprosto nepravdou, že by duchovenstvo usilovalo o závislost stavu učitelského, nýbrž naopak stavovské organizaci učitelstva z celého srdce přeje. Naproti tomu však nikdy klidně nesnese bezpodstatného obviňování,

že po vikariátech od duchovenstva rozproštěna jest agitace, která prý »lid na ně upozorňuje a pronásledovati je poroučí« a že z kazatelen proti učitelstvu co stavu bouří a agituje. Vyzýváme veřejně pana Černého, aby uvedl určitá fakta, jinak musíme instituce jeho prohlásiti za zlomyslné štvání proti duchovenstvu. Duchovenstvo si ničeho tak vroucně nepřeje — než aby každý učitel dokonale zachovával § 1. školského zákona o mravně náboženském vychovávání mládeže a aby každý český učitel prodchnut byl takovou zbožností, jakou vynikal Komenský i Hus, a aby z řad učitelstva vymizeli lidé, kteří ve jménu svobody svědomí urážejí náboženské city katolíků českých. — Tím byla schůze skončena.

K postátnění obecného školství přinesl realistický »Přehled« krátký článek, v němž dochází k názoru, že s myšlenkou sestátnění školství nemůže se nikterakspráteliti. Článek zahajuje s paušálním steskem na sklerikalizování školy. Dí tu: »Školství obecné stává ze kořistí zpátečnických snah klerikalismu, který obratně postupuje, aby zmocnil se rozhodujícího vlivu na výchovu lidu obecného a připravil tak myslí lidské panství svému. Skrytý boj, vedený katolickým klerem od vydání nových zákonů školských, změnil se v boj otevřený, jehož projevy byly oba návrhy Liechtensteinův i Ebenhochův svého času na říšské radě na zavedení školy konfessionální podané. A zvláště v poslední době rozuřil se boj kněžstva proti učitelstvu jako odporci snah klerikálních s nebyřalovou prudkostí, veden jsa zbraněmi podlými.« — Divíme se listu, který chce ve všem s jasnou střizlivostí psáti, že takto usuzuje. Vidí-li v nedávném výnosu praesidia zemské školní rady čin reakce, mohl by přece uznati, že nepřivodili jej ti »nenávidění klerikálové«, ale ony pokrokové listy, jichž články hraničily až na sám odboj proti zákonům a institucím školským. O »podlých zbraních« se to pěkně deklamuje, ale když by měl »Přehled« udati jen jediný určitý případ, kdy kněz proti učitelu tak se postavil, zůstal by jistě na holičkách.

Nával do ústavů učitelských byl letos ještě větší než poslední léta. Vedle upraveného služného, které na ten čas skýtá šťastnému abiturientu, který se uchytíl, obstojnou existenci, přispívá k tomu zajisté i naprostý nedostatek vyhlídek v jiných oborech vědeckých. Tak do jednoročního kursu zřízeného při c. k. českém ústavě

učitelském v Praze pro abiturienty přihlásilo se počátkem škol. r. 1904—5. 197 abiturientů škol středních, z nichž přijato bylo 50, nejvýše to možný počet přijatých. — Ještě větší počet kandidátů hlásil se do prvního ročníku ústavů ku vzdělání učitelů a učitelek. Byly kandidátky, jež třikrát a čtyřikrát, ba jedna i pětkrát, podrobily se přijímací zkoušce. — Bylo by věru již na čase, aby rodiče, majíce dospívající dívku, pomýšlely na jiný směr budoucí její existence. Jsou již celé řady absolvovaných kandidátek, jež rok i dvě léta marně čekají na nějaké místo. Mají se řady jich ještě rozmnožovati?

K dosažení způsobilosti učitelské k vyučování náboženství na středních školách a ústavech učitelských vydala kníž. arcib. konsistoř v Praze dne 20. července t. r. toto nařízení: S ohledem k oznámení v Ordinariátním listu č. 4., 1904 N. E. 4100 vydává se následující nařízení:

I. Žadatelé o *připuštění* ku svrchu jmenovaným zkouškám katechetským nechť podají své žádosti u kníž. arcib. konsistoře a doloží je vysvědčeními z vyšších tříd gymnasiálních, vysvědčením maturitním, theologickým absolutoriem neb indexem, jakož i vysvědčeními o působení svém po skončení studií bohosloveckých. Vysvědčení odevzdají se užší zkušební komisi od Jeho Eminencí, nejdůstojnějšího Arcipastýře jmenované. Ku připuštění ke zkoušce této předpokládá se *překážka velmi dobrého* výsledku studií, jakož i vzorné — nejméně tříleté — působení ve zprávě duchovní neb službě školní. Žádosti o připuštění k této zkoušce katechetské mohou se kdykoliv během celého roku cestou příslušného kníž. arcib. vikariátního úřadu, ve vikariátě generálním přímo ke kníž. arcib. konsistoři zadati.

II. Hlavní zkoušce předeslána bude *předchozí zkouška*, která záležitosti bude z *pisemní práce*. Thema její sdělí se žadateli od kníž. arcib. konsistoře zároveň s vyzněním o připuštění jeho ke zkoušce. Na schválení písemní práce domácí závisí připuštění ke zkoušce hlavní. Zkušební komisi jest vyhrazeno tiskem snad již vydané práce žadatelovy na místo písemní práce domácí přijati.

III. *Hlavní zkouška*, která jen jedenkrát do roka konati se bude, ustanovena bude pravidelně v době jarní. Den zkoušky této bude připuštěným žadatelům v čas oznámen. Předměty při zkoušce hlavní budou

následující: 1. apologetika, 2. věrouka, 3. mravouka, 4. církevní dějepis, z kterýchžto předmětů jednu otázku písemně a jednu ústně zodpovídati bude; 5. dějiny zjevení Božího, 6. liturgika, 7. paedagogika, z kterýchžto předmětů zkouška jenom ústně se se konati bude;*) 8. žadateli bude uloženo písemně vypracovati a z části též ústně přednésti exhortu na dané thema; 9. žadateli bude před komisí konati o svobodně zvoleném thematu z učebné látky na vyšším gymnasiu patnácte minut trvající přednášku. Zkouška konati se bude v jazyku vyučovací, jen písemní práce z věrouky a mravouky sepsány buďtež v jazyku latinském.

IV. Za nejmenší měřítko při zkoušce pokládá se, aby kandidát ovládal látku dle plánu učebného na školách středních přednášenou; za vyšší měřítko platí to, co se na fakultách theologických od eminentistů požaduje. *Filosofie* není sice za samostatný předmět zkoušky ustanovena, přece jest kandidátu látku filosofickou na fakultě přednášenou tak dalece ovládati, pokud jest toho ku zdůvodnění a hlubšímu pojetí apologetických, dogmatických a morálně-theologických zásad zapotřebí. Písemní práce při hlavní zkoušce budou se konati jakožto práce klausurní, při nichž proto všeliké pomůcky mimo Písmo sv. vyloučeny jsou. *Doktorům bohosloví* bude se jenom ústní zkoušce z paedagogiky a liturgiky podrobiti, jakož i v odstavci III. 8. a 9. udanou exhortu, a svobodnou přednášku konati. Approbace bude vyslovena známkou »velmi dobře způsobilý« a »způsobilý.« Zkouška konati se bude po tři dny; písemní práce dva dny a ústní zkoušky jeden den.

Spalování mrtvol ve Würtembersku.

Na druhou žádost spolku pro spalování mrtvol v Heilbrunnu k ministerstvu vnitřa za příčinou stavby krematoria bylo dáno za jistých, snadno vyplnitelných podmínek povolení, když město samo se tohoto podniku chopí. Město dalo své svolení, plány jsou hotovy, tak že v brzce bude i ve Würtembersku spalování mrtvol zavedeno, poněvadž i ve Stuttgartě podobný ústav bude založen. Někteří listy píší, že toto povolení vlády

*) Žadatelům o místa katechetská na ústavech ku vzdělání učitelů a učitelek dány budou zvláštní otázky z paedagogiky a methodiky.

Žadatelům o místa katechetská na ústavech ku vzdělání učitelů v Praze, s nimiž docentura na universitě spojena jest, bude se podrobiti mimo zkoušku způsobilosti pro střední školy ještě zvláštní konkursní zkoušce.

jest činem odvety za to, že hyperorthodoxní komora nechtěla povolití školní zákon, kterým moderní škola měla býti zavedena. Přátelé spalování mrtvol se těší, že i Prusko, které se dosud chová vůči této praxi odmítavě, zavede podobně spalování mrtvol.

»**Sv. Vojtěch**«, kalendář družstva Vlast na rok 1905 vyšel. — Prodává se: velký za 1 K, malý za 60 h. — Tucet kalendářů většího objemu stojí 8 K, menšího 4 K 80 h. Při hotovém placení dáváme za každý tucet jeden kalendář nádavkem. — Poštovné při větších objednávkách a při snížené ceně platí objednavatel, tomu však, kdo platí plné ceny, t. j. 1 K neb 60 h, hradíme poštovné my sami. — Objednávky přijímá a vyřizuje: administrace družstva Vlast, Praha, čp. 570-II. — Prosíme uctivě členy a příznivce družstva, aby pro náš kalendář rozvinuli potřebnou agitaci, ctěným spolkům a pánům knihkupcům a knihářům a jednotlivým osobám k odebrání jej doporučující.

Jak prodáváme naše a cizí kalendáře? Cenu našich kalendářů udáváme v hořejší lokalce. V téže ceně — tucet velkých za 8 K, malých za K 4:80 — budeme prodávati také všechny kalendáře p. Kotrbovy; jiné však kalendáře, Steinbrenerovy atd., můžeme prodávati pouze v plné ceně. To si račiž každý zapamatovati, abychom nemuseli zvláštními dopisy tuto věc vysvětlovati.

◆ ◆ LITERATURA. ◆ ◆

»**Sborník historického kroužku**«. Čtvrtletní časopis historický. Majitel, nakladatel a vydavatel: Družstvo Vlast. Redaktor Dr. *Mat. Kovář*. Ročník IV. Knihstátna družstva »Vlast«. Vedle pokračování i pojednáních: »Svatý Tomáš Aquinas a M. Jan Viklíř o řečích« od Dr. Ant. Lenze, dále: »Rukopisný sborník Evermanda Jiřího Košetického« od Dr. Ant. Podlahy, a »Mikšovicova kronika Lounská« od Dr. M. Kováře, přinesl tento ročník několik pozoruhodných statí, z nichž uvádíme: »Koronovace císaře Karla VI. na krále českého dne 5. září 1723« a »Biskup Eduard Jan Nep. Brynych« od Dr. Matěje Kováře. »Rafaél Soběhrd Mnišovský ze Sebusína« a »Z dějin katolické reformace ve století XVIII.« od Dr. Ant. Podlahy. »Památnosti farní osady Sloupnické« od P. Ant. Rejzky. »Z minulosti Chlumu u Luže a jeho okolí« od Václava Olivy. »Kniha učtů nymburských« od F. J. Čečetky. »Poněmčení tarnich osad Zahořanské a Křešické u Litoměřic« od Jos. V. Bouchala atd. Také v »Drobnostech« jsou četné pozoruhodné zprávy. Doporučující přátelům pravdy časopis tento, jenž vychází v sešitech o 64 stranách, podotýkáme ještě, že předplatná na celý rok obnáší foliok 5 korun (poletné 2 K 50 h). Administrace jest v Praze, Žitná ul. č. 570-II. *Prokop Zatléřl*.

(Zasláno.)

Prosba. Prosíme své přátele, aby nám udali adresy těch, kdož oy »Vlast« odebíratí mohli; prosíme dále, aby příznivci naši přímo nám abonenty získali a »Vlast« do spolků a ústavů a do nemocnic, které jsou pod vládou řeholníků nebo řeholnic, zavedli. Studující, klerikové a alumnové mají »Vlast« ročně za 6 K místo za 10 K — buďtež jim laskavě představenými jejich doporučena. Dělníkům a chudším řemeslníkům necháváme »Vlast« ročně za 4 K — buďtež na to laskavě upozornění předsedy katolických spolků a společenstev. Vůbec, kdoby »Vlast« rozšířiti mnil a pozoroval, že by abonent 10 K ročně platit nemohl, ať nám to zdělí a my slevu povolíme. Velmi by nám mohli posloužit velkostatkáři (šlechta, vyšší duchovenstvo, kláštery), kdoby pro úřednictvo svých kanceláří »Vlast« předptilí. Krásným příkladem předchází Jeho Eminenci,

kteřý předplácí »Vlast« i »Naše Listy« pro svou úřední kancelář v Praze a mimo to předplácí »Vlast« pro českou kolej v Římě. Spirituálové nebo katecheti v ženských klášterních školách obecných, měšťanských a hlavně paedagogii nechť laskavě vyučujícím jeptiškám a dospělým studujícím dívkám »Vlast« doporučí. Podobně by mohli učiniti ředitelové různých katolických konviktů v Čechách i na Moravě. Pracujeme 20 let družstvem Vlast, 9 let Tiskovou Ligou, rok Spolkem na zakládání knihoven, fedrujeme všemožně již 7 let Jednotu českého katol. učitelstva a přátel křesť. výchovy — počátkem a středem (vedle »Našich Listů«) tohoto hnutí a ruchu jest časopis »Vlast«, i zaslouží si zajistě, aby byl podporován, doporučován a rozširován.

V Praze, 10. září 1904.

Redakce »Vlasti« čp. 570-II.

Na sklonku XX. roku. (1903—1904.)

(Dokončení.)

Pro XXI. ročník »Vlasti« práce jednak zaslali nebo přislíbili:

Jan Hendrich: Jaký byl vztah věrověstů slov., Cyrilla a Metoděje, k sv. Stolicí.
Alois Dostál: O přípravě a zásadách života, román.

Jos. Flekáček: Cesty srdce. (Pokračování.) — Činohra a veselohra v národním divadle. — Sv. Otec Pius X.

Jindřich Imlauf: Moskva — dojmy a vzpomínky.

Karel Jindřich: Obrázky někdejší Sibíře.

Tom. Jos. Jiroušek: Dějiny socialního hnutí v zemích koruny české. (Pokrač.)

Ada Huláková: O národní církvi. Z konferencí Ferd. Brunetiera.

Adam Chlumceý: Ze starých přástek. — Ode žní — do žní. Povídky

Hykl Jan: Vzpomínky z cest a pouti do Lurd.

Jan Karník: Poesie pod Tatrami, lit. studie.

Dr. Ant. Lenz: Lze říci podle pravdy, že byl Hus, trvaje v Čechách, ač bloudil u víře, uvnitř katolíkem? — Pryč od Říma — Los von Rom. (Rukopisy odevzdal nám před svou smrtí.)

Václav Oliva: O českém kalichu.

Fr. V. Peřínka: Československá jednota, rozluka a vzájemnost. — Zprávy ze Slovenska.

Tomáš Picha: Hřbitovy po stránce hygienické a nemoci infekční.

Karel Procházka: Národopisné rozhledy.

Tomáš Škrdle: Dojmy ze sjezdu německých katolíků v Řezně.

Dr. Jar. Šťastný: Zpráva o některých knihovnách farních a klášterních. — O časopise »Učitel Lidu« z konce XVIII. století.

Gustav Toužil: Zprávy z Paříže.

Em. Žák: J. Fibich a jeho význam v české hudbě. — Ibsenovo drama: Cisař a Galilejský.

Literární sekce bude pilně přispívati do rubriky: česká literatura. Osvědčení naši spolupracovníci: V. šl. Doubravský, Ant. Drápalík, Boh. Jiráček, Bedř. Jiříček, Vl. Hálek, Jos. Herzig, Filip Jan Konečný, Jan Michal-Dvorecký, Alf. Neubauer. Dr. Jar. Sedláček, Jan Třeštit, Prokop Vávra, Jos. Šeřik-Vitinský, Dr. Rud. a Ignác Zháněl, Fr. H. Žundálek — a básníci: J. Dědinský, L. Grossmannová-Brodská, Mil. Javorník, Jan Karník, Václ. Koranda, Dr. M. Kovář, Jos. Kreutzer, Boh. Páda a R. Stupavský — a jiní a jiní — zůstanou nám zajistě věrni i v nastávajícím roce — takže nový ročník »Vlasti« nejen neostane za ostatními co do bohatosti i různosti slovesné, nýbrž je i předčí, k čemuž přináší redakce »Vlasti« celou svou snahu, pílí a přičinění a prosí, aby byla podporována.

V Praze, dne 1. září 1904, čp. 570-II.

Tomáš Škrdle.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlletně 3 korony. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun. — Pánům knihkupcům slovuje se 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studentům slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zaslá se předpl. a adres. roklamace, jež se nepočítá a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, gym. profesorů na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky Josef Flekuček, říd. učitel v Žižkově u Prahy, č. 776; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Fr. Zundálek, katecheta v Praze-Bubnech.

Útok na učitelské vzdělání. — Kterak Pestalozzi smýšlel o náboženství při vychovávání. — Školské poměry v Rusku. — Psychologická čítanka. — Feuilleton: Letem dějinami českými. — Směs. — Literatura.

Útok na učitelské vzdělání.

Pod tímto názvem uveřejňují »Učitelské Noviny« zdcrující kritiku o návrhu reformování paedagogií, jak byl sdělán v ministerstvu vyučování. Vypravoval prý jej »klerikalní« dvorní rada prof. Hirn. —

Zajímavou, kterak vyšel tento návrh na veřejnost prve, než ministerstvo o něm hodlalo svolati anketu znalců. Prvá přinesla jej »Freie Lehrerstimme« dne 28. srpna r. 1904. — Vidíme i tu znovu, že právě radikální a sociálně-demokratické listy mají nejlepší zvědy na místech, z nichž jinak do veřejnosti z jich vlastního popudu velmi zřídka co se dostane. —

Zpráva z ministerstva vyučování »zní jako cynický výsměch ušlechtilým touhám učitelstva po vzdělání pokud možno nejvyšším — akademickém. Neočekávalo sic učitelstvo od reformy paedagogií mnoho, ale že by návrh prof. Hirna byl tak zpátečnictvím Rakouska protkán a při tom tak klerikálně potměšilý, toho se přece nenadalo.« Tak usuzují »Uč. Nov.« —

Vůdčí princip, na němž zamýšlená reforma jest založena, zní takto. »Základ, na němž spočívá reforma, je myšlenka trůnní řeči o důležitosti vychovatelského momentu ve škole, kteráž myšlenka má býti na učitelských ústavech posilována. Záleží na osobách na ústavech učitelských vyučujících, jež nemají býti jen sprostředkovateli vědy, nýbrž i vychovateli. Kdežto heslem nynější organizace ústavů učitelských jest: Nejužší prolnutí všeobecných vědomostí s vlastním vzděláním odborným, na příště má býti hlavním úkolem jich, aby pěstovaly v učiteli vědomí zodpovědnosti povolání jeho tak, aby mu povždy před očima tanuly povinnosti a úřad vychovatele, jimž má býti. Nyní chovanec učitelského ústavu vězí ve všech možných vědeckých disciplínách a má obyčejně na mysli muže ve vědách zběhlého, vědou bohatě nadaného, ale to, co je hlavní věci, jeho paedagogický úkol, ustupuje do pozadí. Avšak věda a vyučování jsou toliko prostředkem výchovy; učitel obecné školy není literátem, nýbrž paedagogem.«

A dále vyslovena je charakteristická věta: »Posuzujeme-li nepředpojatě dnešní kulturní výši, není potřeba pomýšleti na podstatné zvýšení všeobecného vzdělání.«

Ovšem tato zásada přirozeně nemůže najíti milosti v očích učitelstva, pokud ono touží po vyšším vzdělání, a to po studiu universitním. A v této otázce je mezi učitelstvem, po našem názoru, jakési nedorozumění. Jisto jest, že *dnes žádnému intelligentu, chce-li s duchem doby stále pokračovati, studium jeho školské, i sama universita nikterak nestačí*. Musí stále s vědou pokračovati. Tak jest u právníka, lékaře, kněze, profesora; tak jest i v učitelstvu, na kolik chce býti mezi vyšší inteligenci v národě býti počítáno. Tu musí každý neustále čísti, doháněti, aby s pokračujícím duchem vědy udržel přiměřený krok.

Jiná je však otázka, zda míra vědomostí, kterou mu ústav dává, dostačí, aby úkol svůj, jak jej pro školu obecnou zákony předpisují, mohl plniti. Či jinými slovy: Zda má učitel onu potřebnou míru vědomostí, aby mohl při správné methodě a paedagogickém taktu, dostáti účelu školy obecné?

A v tom, myslíme, každý abiturient ústavu učitelského, má tolik vědomostí, kolik k plnění svých povinností *učitelských* potřebuje. Říká se obyčejně, že učitel má býti jako most, který i desetkrát více snese, než bývá pravidelně zatížen.

A kdo zná nynější školu národní a její požadavky vzhledem k množství učiva, řekne zajisté, že vědomostí k vyučování potřebných kandidát si z paedagogia odnese dosti. Potřebí jen na vychovatelskou stránku učitele klásti větší důraz. A chcete-li opačnou zkoušku, pak dovolím si tázati: »Který učitel kdy si stěžoval, že jeho vědomostí nestačí, aby osnovám národní školy po stránce vědecké učinil zadost? Který kněz kdy seznal, že pokud se kvantitatively učebné látky náboženské týká, nestačilo mu, co na střední škole — a nikoli na universitě — se mu podalo?

Ovšem každý posluchač, dokavad je posluchačem, nikdy nevníkne v učivo tak hluboce, jako teprve později, kdy sám touže látku má podávati jiným. Tu teprve, přemýšleje o methodě, kterou má se bráti, vníká takořka v samo jádro nauky. *Docendo — discimus*, praví staré přísloví, a již Aristoteles měl to za nejlepší znamení vědomostí člověka, když může o nich jiné poučovati.

Proto myslíme, že učitelé za našich dob nejedná se tak o kvantum, jako spíše o potřebnou kvalitu vědomostí. V tom směru je každému potřebí stálého zdokonalování a pokroku. A proto máme řečenou zásadu při zamýšlené reformě paedagogií za zcela správnou.

Obecná škola potřebuje dobré paedagogy, pokud se týče výchovy a dobré methodiky, pokud se týče jejího vzdělávacího cíle, nikoli však učence a vědce. A to je dokázána věc, že největší učenec právě ve svém oboru bývá mnohdy špatný učitel, a naopak dobrý učitel nemusí míti přílišných vědomostí ve svém oboru.

Proto díme: Učitel, pokud chce býti intelligentem, potřebuje rozhodně větší míru obecných vědomostí, než mu je ústav podává, ale k svému *školskému* působení podává mu jich ústav s dostatek. Potřebí jen, všechny náležitě si osvojití.)*

(Pokračování.)

*) Projevili jsme tuto zcela otevřeně privátní názor. Spolu však poznamenáváme, že k otázce akademického vzdělání učitelstva škol národních máme přislíbený článek z pera váženého spolupracovníka našeho listu p. *prof. Fr. Horáčka*.

Kterak Pestalozzi smýšlel o náboženství při vychovávání.

(Přednesl 14. srpna 1903 ve valné schůzi spolku katolických učitelů

Jos. Šauer z Augenburgu, c. k. školní rada.)

(Dokončení.)

V podobném smyslu, jako Ramsauer, mluví i jiní paedagogové Niederer, v. Raumer, Hagenbach, Morikofer, Blochmann, Heuszler; kdežto naproti tomu Mieg, v. Türk a jiní uznávají ducha zbožnosti v ústavě Pestalozziových.

Když jsme byli vyslechli Pestalozzi-ho výroky o věcech náboženských a úsudky o jeho působení v tom směru, nebude nesnadno učiniti si pojem o jeho náboženském smýšlení.

Že by Pestalozzi byl nevěrcem, jak sám v dopise Nicolovi ovi se vyznává, nelze připustiti. Byl to as výron chvilkového jeho mínění, s kterým by později po klidné úvaze zajisté nebyl souhlasil.*) Pestalozzi vůbec o sobě soudil příliš přísně, ať již se to týkalo jeho schopností nebo zásluh. Ostatně naproti jedinému jeho výroku o nevěře je veliký počet jeho výroků a skutků, které dosvědčují opak toho. A nelze připustiti, že by tak vřele a dojímavě o Bohu a náboženství, jak jsme byli slyšeli, mohl mluvit člověk nevěřící. Ostatně i apoštol Petr měl svou slabou chvíli, kdy víru v Ježíše zapřel.

Ramsauer chválí náboženské působení Pestalozzi-ho v Burgdorfě; že v Yverdoně bylo jinak, toho příčiny byly mimo jiné: rozsáhlost ústavu a příliš četné návštěvy, pro které Pestalozzi mohl méně věnovati se stránce vychovatelské.

Že Pestalozzi nesmýšlí o náboženství jako katolík, je patrné, a u něho, jakožto reformovaného protestanta, pochopitelné. Že o katolictví soudí namnoze jen po vadné vnější jeho stránce, jež s podstatou nikterak nesouvisí, a tudíž často křivě je posuzuje, nedivíme se. Není on z protestantů prvý, který tak činí. Ale to zasluhuje uznání, že v jednání s katolíky byl velmi šetrný. Jako protestantský ředitel katolického sirotčince ve Stanzi získal si lásku dítek a obdiv paedagogického světa. Že kapucíni a jeptišky ve Stanzi více mu přáli, nežli jeho souvěrci, slyšeli jsme. Chtěje zříditi chudinský vychovávací ústav, vydal svolání, v němž udává, že chce zdarma vychovávatí dítky obojího vyznání ve Švýcarech domácího, tedy reformovaného i katolického. Jak píše o katolíku Schmidovi, chovanci a později vynikající učitel v ústavě svém, slyšeli jsme. Katolíci ve Švýcarech první všimali si jeho oprav ve školství. Pestalozzi píše: *»Znameníť jest, že ve Švýcarsku první duchovní zastanci mé metody jsou katolíci: jmenují vám opata od sv. Urbana, faráře Müllera z Lucernu — a tu je mnoho jiných.«* (Morf — Zur Biogr. P. III. 330.) Mezi vynikajícími katolíky měl Pestalozzi celou řadu osobních přátel.

Jakožto reformovaný protestant ke kterému směru by Pestalozzi náležel: k orthodoxnímu, pietistickému, nebo racionalistickému?

*) Dne 20. listop. 1805 psal v. Türkovi: *»Jako by s nebe spadly, přišlo Tvých 50 louisdorů v okamžiku, kde vskutku tiseň v mém hospodářství chtěla způsobiti stav znepokojivý, který, kdyby nebylo lze jej překonat, byl by hryzl na kořenech mé činnosti a mých sil, jež by ani rez neměl zkaziti, ani šváby rozhrýzti. — «* Na konec dopisu přispisuje: *»P. S. Při opětém čtení tohoto listu zdá se mi počátečný nářek v něm ohledně hospodářské tísně příliš ostře vyjádřen; ona jest jen přechodná. — «* (H. Morf — *Einige Blätter aus Pestalozzi's Lebens- und Leidensgeschichte. 1887. Langensalza. 17.*) Snad by byl podobně mohl říci na konci dopisu Nicolovi.

K žádnému z těch tří. On jest nepřitelem »Heidelberského katechismu« a nepřeje si, jak jsme slyšeli, by se katechismu učilo. Vědeckost v náboženství považuje za lidskou a nepřeje si, »by lid od oltáře byl obtěžován hádkami kněží.« Chce, by se rozdíl činil mezi vírou a obřady, mezi věcí podstatnou a nahodilou, mezi věcí božskou a lidskou. Ale jak daleko v té příčině odchyluje se od pravdy, poznáme, vzpomeneme-li si, že »hostii, svěcení kněžstva« považuje v náboženství za věc lidskou. Patrně, že k pravověrným či orthodoxním protestantům nenáležel.

Jinak je Pestalozzi proti »*moru rozumovému*« i proti »*moru citovému*« ve věcech náboženských. V prvním směru odpírá racionalismu, v druhém pietismu.

Pestalozzimu je náboženství *poměr dítěte k Bohu jakožto Otcí*; dítě má přirozenou snahu po Bohu, jako po matce; a chce také, aby tím směrem náboženství bylo vštěpováno, počínajíc hned u vychovávání dítěte matkou. Nelze upříti, že pokyny, jež v té příčině Pestalozzi dává, jsou velmi cenné. Nicméně není v tom zahrnuta celá stránka vychovatelská, pokud ji náboženství poskytuje, zejména působení milosti Boží a zvláště používání svátostí pouští úplně se zřetele. Pestalozzi pěkně ukazuje, kterak přirozenými prostředky, od prvých počátků počínaje, se v dítěti cit náboženský, vědomí náboženské a život náboženský vyvíjí; ale na hlavní prostředky, které právě křesťanství poskytuje a jimiž vypěstovány tak vznešené vzory ctností, jak nám je dějiny náboženské předvádějí, zapomíná.

Jinak zasluhuje uznání, jak Pestalozzi vysoko staví náboženství v celém životě: v rodině, ve škole, ve státě, v zákonodárství, v občanském životě, hospodářství i v průmyslu.

Že však různá vyznání náboženská jaksi na roveň vedle sebe staví (viz: »housenku na růži«), to činí se svého, ovšem pochybeného stanoviska, jakoby jen to, v čem se všechna náboženství shodují, bylo pravdou, a všechno to, čím se náboženství liší, bylo věci lidskou. Ale to právě také bylo hlavní příčinou, že mu mohlo býti vytýkáno s některých stran, jakoby náboženství podceňoval. Jinak chvályhodno, že doporučuje náboženskou snášelivost.

O kněžích se sice někde vyjadřuje příkře, ale o stavu kněžském má mínění ideální. Horlí pro náboženství opravdové, které by nebylo pouze kázáno, nýbrž skutky lásky dotvrzováno. Proto také je proti mechanickému modlení a proti učení katechismu na paměť, ač obě nemusí býti vadné, neboť při naučené modlitbě možno mysliti na její obsah, a učení katechismu může značně přispěti k větší přesnosti a bezpečnosti přesvědčení náboženského. Krajnosti škodí ve všem.

Že v příčině náboženské Pestalozzi podstatně od Rousseau-a se liší, jest zřejmo. Uznává přirozenou náklonnost k zlému, ač mluví přečasto o nevině duši dětské; ale to činí Kristus též, dává nám ditky za příklad. Pestalozzi je též pro vyučování náboženství zjevenému a často mládeži dával Krista za příklad.

V jedné věci však neodepřeme Pestalozzimu svého úplného souhlasu, totiž kdy *lásku* staví jako cíl, k němuž náboženské vychovávání má směřovati, lásku, která má býti láskou vypěstována, a ne pouhým mluvením o lásce. Základem jest tu *láska mateřská*, a Pestalozzi jest přímo jejím apoštolem. Vyjma známou 13. kapitolu v 1. epištole ku Kor. sv. Pavla a stať o lásce při vychovávání od slavného francouzského paedagoga, biskupa Fel. Dupanloup, neznám v literatuře paedagogické spisu, který by s takovou vřelostí hlásal lásku při vychovávání a k lidstvu vůbec, zvláště trpícimu, jak se to děje na mnoha místech spisů Pesta-

lozziových. Byl Pestalozzi apoštolem křesťanské lásky, především při vychovávání matkou v rodině a pak ve společnosti lidské vůbec.

A my, kteří víme, že láska patří k ctnostem božským, prosme o rozkvět lásky v našich rodinách, školách, k chudé mládeži, k lidu pracujícimu, v našem národě vůbec, prosme vzor lásky, Krista, »Ukřižovanou lásku«!

Školské poměry v Rusku.

Napsala L. GROSMANNOVÁ-BRODSKÁ.

Nebude nezajímavо zmíniti se o některých školských poměrech a povšechném vzdělání, jaké vládne v Rusku, k nemuž zvláště v nynější pohnuté válečné době zraky celého světa se obracejí.

U nás — poměrně malého národa — kde se tak mnoho na školství vynakládá a kde je zákonem přísně vyměřena návštěva školní, snad se to bude zdáti neuvěřitelnо, ale jest to skutečnou pravdou, že na Rusi není povinna školní docházka, či vlastně tamější školy jsou většinou soukromé, a rodičům úplně ponecháno na vůli, jakým způsobem postarají se o vzdělání dítek, ovšem, předpokládaje, že má rodina jakýs takýs majetek, neboť těm nejhudším jsou brány věděni nedostupnými, na devaterý zámek uzavřeným hradem.

Zdali pak z toho přímo zase nevyplývá ona hrozná nevědomost ruského venkovana, mužika, který je zase někdy přičiněním ruského kněze — popa — nábožný až k bigotnosti, ale vedle toho strašně nevědomý, pověřčivý až běda, při vši vrozené dobráckosti své povahy sesurovělý a úplně vězíci v drápech prohnaneho žida arendáře? Ruský mužik, propadlý neřesti opilství, podobá se mnohdy, krom té drahé duše, němé tváři.

A jsou to přece lidé svobodní, příslušníci světově rozhlášeného, milionového národa! Již kolik desítiletí uplynulo, kdy car Osvoboditel-Alexandr II. zrušil nevolnictví; ale jest to vážná otázka, je-li nyní lépe tomu ubohému lidu, který tápaje v duševní temnotě, v životních poměrech nad pomyslení bídných takřka živoří v nečisté, polozbořené chatě, o níž lze věru těžko uvěřiti, že jest to přibytek lidský, jak jsou nízká a bídná tato stavenička.

K vymanění z této duševní temnoty a vyplývající z toho poroby bylo by hlavně třeba všeobecnějšího vzdělání. Ale zde jest právě kámen úrazu, že mužik, který snad málokdy v životě se do syta nají, (tito ubozí lidé za neúrodných let, nemají-li v zimě co jísti, v pravém smyslu slova přespávají zimu jako zvířata). Zamotání v kožichy stráví na peci téměř celý den, a denně jedenkrátě něco málo pojí — (totiž mají-li něco kjídlu); neboť i za příznivých okolností živi se hlavně čajem beze vši přísady, bez rumu a bez cukru, k němuž přikusují černý chléb — ani pomyslití si nemůže, aby se jeho synek stal »gramotným«, totiž aby se naučil trochu psáti a čísti již proto, že to tam ze kterýchkoli okolností stojí veliký náklad.

Obecných škol státem vydržovaných na venku není, kam tedy s Mišou, Vaňušou neb Vasilem, když i těm zámožnějším třídám ve městě jest nesnadno, ba mnohdy přímo nemožno opatřiti všem dětem školního vzdělání?

A tak ta milá ruská mládež na venku roste jako dříví v lese, žije, nežije, načež do nekonečna se táhne pásmo bídy, jež lze těžko pérem vyličiti. Mnoho

se mluví o přísných policejních a jiných opatřeních v Rusku; než ta jsou zcela na místě, neboť proti zdivočelému, nevědomému davu nelze věru nijak čeliti nežli mocí a násilím. A přece prý nynější car co do osobních vlastností jest šlechtným a lidumilným mužem. Ale toť již je osud mocných tohoto světa, že nikdy nenabudou pravého obrazu a ponětí zvláště tam, kde by toho bylo nezbytně třeba. — Ano, zde platí ono pravdivé přísloví, že »Bůh jest vysoko a car daleko« — jímž se vystihuje úplná bezmocnost těchto utiskovaných nebožáků. —

Zdaž nebylo by tisíckrát lépe na místě káznic zakládat školy a vydržovati učitele na místě složitého aparátu četnického? Jaké by to bylo pozhnání pro ruského mužika, kdyby přiměřeně vzdělán a poučen, hospodařil pak na zděděné hruď! Jsoutě zde krajiny, zvláště v okolí Petrohradu, nad míru úrodné; ohromné, svěží pastviny, o jakýchž našemu hospodáři se ani nezdá, hemží se skotem i bravem, a čilí koníci vesele pobíhají po ruské stepi. Zde malý silný koník velice vytrvalý v polní práci cení se na kupní cenu 30, nejvýše 40 rublů (1 rubl 2 K 50 h).

Na venkově, kde menší šlechta, musí-li žítí na statku, dává svým dětem učitele neb vychovatelky, většinou německé či francouzské; za to v Petrohradě samém jen se hemží soukromé školy a zvláště na Wasiljevském ostrově není ulice, kde by se nenalezalo učiliště řízené soukromým majitelem. Bývá to většinou Němec; a ač je školné dosti vysoké, čteně žáků tam dochází, neboť v jiných školách, hlavně v ústavech, nalézajících se pod dohledem vládním, nařizují předpisy pro každého žáka určitý stejnokroj, který musí opatřiti rodiče. A nyní si pomysleme, kterak se touto okolností silně zdražuje beztoho již značně vysoký školní náklad.

Kdo má dosti prostředků, času a chuti, může si osvojiti všestranné vzdělání i učenost; a jest samozřejmo, že na státních ústavech pouze děti rodičů zámožných se přijímají, ano se nikomu školné nepromijí, a tak úplně jest odňata možnost každého vzdělání chudšímu, sebe nadanějšímu mladíku.

Trudná a neutěšená tato okolnost mstí se tím, že pro každodenní život, pro potřebná zaměstnání není dostatek sil domácích a tudíž hlavně ve větších obchodech, továrnách a p., jest většina cizozemského, velice slušně placeného úřadnictva, kdežto z domácího obyvatelstva stává se nuzný, nevědomý proletariát, nebezpečný veřejnému pořádku. Hle, toť ta Achillova pata na těle silného ruského obra.

Proto nijak nepřekvapuje člověka poměrů znalého, dozví-li se, jak z oněch vojnů nyní na bojišti se nalézajících pouze nepatrné procento zná čísti a psátí, ano, že se dokonce na 1000 Rusů počítá 615 analfabetů! Toť přece jen úžasně veliký počet nevědomců! —

Ve škole soukromé, pod správou ředitele neb ředitelky vyučuje žactvo sbor více méně vzdělaných a učených mužů a žen. Nejobyčejnější předměty pohybují se tam v okruhu osnovy našich měšť. škol, arci s přiměřenou změnou tamnějším poměrům. A přece i rodiny zámožnější, ne-li vychovatelky, drží si většinou bonny při dětech, které matka sama neb otec nejpotřebnějšímu vyučuje; jeť pro mnohého náklad školní přece jen vysoký. Také soukromé učitelky jsou zde hledány (rozumí se učitelky literní, v řečech i v hudbě vzdělané) a požívají slušného platu u zámožných rodin.

Ku poznání veškerých poměrů služeb zde zaručená okolnost, že učitel, Čech, vyučující v ruské rodině menšího hochu na housle, měl platu měsíčního

celých 25 rublů, což se rovná našim 60 korunám. Není-li tam právě Eldorado pro učitele hudby proti zdejšímu poměrům, kdy za 6—8 K měsíčně člověka nervosního vyučování hudbě do krajnosti namáhá?

Žáci všech ústavů, těšících se veřejnosti, mají svou zvláštní uniformu, ušitou zcela dle vzoru vojenského stejnokroje. Většinou se tito větší i menší hoši liší od sebe toliko barvou výložků na límcích a náramcích; jinak zcela mají vzhled vojínů en miniature, což podivně působí na cizince, pokud tomu konečně nevykne. To již jest zámožná rodina, která má ve škole 2—3 hochy. A v nynější době jsou tyto beztoho málo utěšené poměry ještě více stíženy stávající válkou.

Tak byl nad míru zvýšen školní plat právě na počátku letošního roku školního, který počíná v Petrohradě koncem srpna; záminkou, a snad i oprávněnou, bylo poukázání na tíseň, za příčinou války všude panující.

Když kteréhosi dne svátečního podnikala jsem po dráze výlet do Finska, neušlo mi, kterak ve voze II. třídy neobyčejně pozornosti se těšila jistá paní, dle řeči rozená Finka, kteráž si na ten den prázdně odvážela domů z ústavu své tři hochy, oblečené vesměs ve školní stejnokroj. Nejstaršímu mohlo býti 13, nejmladšímu 7 rokův; byl na ně pěkný pohled, kterak slušně nesli tmavé široké blusy sepjaté v pasu černým řemenem, na límcích a ramenou měli výložky oranžové barvy, a čapky právě takové, jaké tam nosí vojenští důstojníci. Dle všeho byla to velice zámožná rodina, když mohla hned 3 syny dáti — do školy. Jsou ovšem ústavy, založené maecenáši neb velkoknížaty, kde se vychovávají zdarma sirotci po šlechticích neb vojínech (ovšem těch vyšších); mnohé jsou pod ochranou samé carevny, než jako všude jinde, i zde tyto lidumilné instituce ani z daleka nepostačují návalu žadatelův a bez všestranné protekce, vlastně bez uplacení rozhodujících osobností, jest takměř nemožno zaopatřiti tam dítě. — Také pro pohodlné matinky (a těch je mezi Ruskami více než kdekoli jinde) jsou ústavy, kam dívčí dorost se přijímá na celé zaopatření; a škol takových je veliké množství. Matka zbavena starostí o děti, shání se po zábavách, neuvažujíc, jak dcerky odvyknou domácímu životu, který také jen následkem toho bývá v ruských domácnostech — všelijaký. —

Ovšem jsou čestné výjimky, než ty jsou dosti vzácné.

Jiný cop a šlendrian v ruském školství jest ten, že vojenský ústav na Ismailovském náměstí, na Wasiljevském Ostrově (zminěný Ostrov má pro Petrohrad význam jako na př. pro Prahu Vinohrady neb Karlín), jest vyhrazen pouze pro šlechtické synky

I vyplývá z toho, že, byť ne ve mnohém, ve školství přece my Čechové velice vynikáme nad cizinou.

Psychologická čítanka.

Podává FR. ŽUNDÁLEK.

(Pokračování.)

Další hodinu tázal se Benno učitele, jak se to má s představami více opic, které viděli. Odpověď zněla: Vy máte představu o všech opicích, které jste viděli, ale duše spojila všechny obrazy v jediný celek, který utkví ve vaší paměti pro vždy, tak že rozeznáte druh zvířat zcela dobře od jiných. Takový celkový obraz živé bytosti nebo předmětu sluje *pojmem*. Pojmu opice jste tedy nabyli tím, že

představy jednotlivých opic jste spojili v představu jednu. Tak máme představu člověka, které nabudeme tím, že vidíme různé lidi okolo sebe, duše pak si utvoří o každém představu. Spojením těchto představ vytvoříme si pojem člověka.

Je tedy představa obraz jednotlivé, zcela určité bytosti nebo předmětu, kdežto pojem je celkový obraz všech bytostí nebo předmětů, které náležejí k téměř druhu. —

Díváme-li se na kalamář, nemáme dlouho jen této představy, nýbrž přistupují i jiné. — Je to jako dutá koule, v níž představy jako kuličky jsou v neustálém pohybu. Smyslové orgány, jako oko, ucho, myslíme si jako otvory v duté kouli, kterými představy o něčem v ni vcházejí. Čím více vidíme a slyšíme, učíme a dovídáme se, tím více kuliček vniká do duté koule, až tato má veliké množství takových, živě se pohybujících kuliček. Toto množství se označuje jako *vědomí*, což není nic jiného než všechny naše představy dohromady. Dutá koule má stěnu, která ji rozděluje na menší část hořejší a na daleko větší část spodní. Spodní část koule je tmavá, vrchní jest osvětlena. Vzpomeneme-li si na jablň, vystoupí tato představa jako kulička ze spodní části temné a stává se světlou; právě, jako když vojáci na povel cvičí. A jako vojáci náležejí k určitému pluku a řadě, tak se řadí i představy dle příbuznosti k sobě. —

Mezi představami vůbec je stále přicházení a odcházení, vystupování a sestupování, což se děje dle *pozornosti*, kterou té které představě věnujeme, při čemž dřívější upadá v zapomenutí.

Duše nemůže přehlédnouti velkého množství obrazů, které se časem v ní nakupí. Jsme-li však něčím připamatováni na ony představy, ihned vystoupí na povrch a stávají se z temných jasnými. To se děje *pamětí*.

Neustálým učením a různými zkušenostmi, kterých na věcích nabyváme, spojujeme neustále představy nashromážděné a zařazujeme je do jednotlivých oborů dle příbuznosti jako do příhrádek. Tyto představy nejsou tam však uzavřeny, nýbrž se pohybují, vystupují nebo sestupují. —

Ale jinak je ve snu. Představy se smísí, spojení mezi nimi se přeruší, a nově se spojují, což nastává při nejvzdálenějších i nejbližších věcech. Můžeme si to představit tak, že rozum, který dbá na pořádek a přísnou pravidelnost, ve spánku odkládá svůj dozorcí úřad a dovoluje představám svobodně jednat. A ony si počínají tak zpupně, jako malé děti, kterých necháme bez dozoru. Když se však probudí rozum, pohybují se představy zcela slušně a přesně v dřívějším pořádku.

Bázeň má jen ten, kdo má špatné svědomí. To poznal sám na sobě hoch, který za večera šel do města, aby nemocné matce přivedl lékaře. V lese zmocnila se ho bázeň, únava se ho zmocňovala, tak že by byl málem klesl. Ale vzpomínka na chorou matku, že koná něco dobrého a že nemá zlého úmyslu, vzpružila jej tak, že se vydal na další cestu. Brzy potkal jezdce: byl to lékař, který náhodou jel do téže vesnice, hocha vzal s sebou a matce předepsal léky, tak že se brzy uzdravila. Nikdy necítil již bázně, poněvadž neměl příčiny, neboť vždy jednal správně. —

Karel byl smuten, poněvadž bratr jeho na několik let měl býti vzdálen z domova. Šel do světa, aby získal obchodních zkušeností. Představa o milém bratru a jeho odchodu vystoupily živě na povrch, nemohly se srovnati, a nastal *cít*, a to nepříjemný. Když bratr se vrátil, měl Karel cít opět, ale příjemný, po-

nevadž mezi představami o milém bratru a jeho přítomnosti nebylo napětí. Ne příjemné pocity povstávají odporem a tlakem představ, příjemné pak tím, že přestává tento odpor a tlak představ. —

Osmiletá Marie, dcera lékárníková, byla velmi milým dítětem, poněvadž měla dobré srdce. Zvláště chudých se ráda ujímala a přinášela jim s dovolením rodičů sešity, tužky, péra, jakož i jídlo. Zvláště si zamilovala chudou Bertu, která byla chudší a slabší. Jednou tato nepřišla do školy, tak že Marie jevila nepokoj a byla za to poprvé učitelem pokárána. Když ani třetí den nepřišla, vyprosila si dovolení, aby došla k své přítelkyni. Našla ji v horečce. Dnes v noci mělo nastati rozhodnutí, zda se uzdraví. I umínala si Marie, že tuto noc vytrvá u své přítelkyně, což rodiče ochotně dovolili. Celou noc vydržela u jejího lůžka, přikládala studené náčinky a radovala se z toho, že dívka se uzdravila. Za to ji všichni známí chválili, ale dívka skromně odmítla všechny chvály; neboť učinila pouze to, k čemu ji nutkalo dobré srdce. —

(Dokončení.)

FEUILLETON.

Letem dějinami českými.

Načrtl *Dr. M. Kovář.*

(Pokračování.)

Camerarius, rada zimního krále Bedřicha, tedy muž, který jistě nechtěl bezdůvodně ubližovati stoupencům svého krále, píše o tom: »Co se tkne osazení úřadů zemských, ta věc se nebude moci beze zvláštní závislosti a horlení při některých osobách skoncovati, protože každý chtěl by býti v předních úřadech a z toho zbohatnouti.« A dále připojuje: »Ve správě jak politické, tak válečné, jsou velcí zmatkové a smíšenice, při kanceláři a komoře všechno stojí u velikém neřádu a nesprávě, tak že pán jeho nejmilostivější dosedl jistě do přetěžké a nebezpečné správy. Kdo poněkud bedlivěji nahlédne do všech koutů dotčeného regimentu českého, tomu připadne hned na mysl onen kravský chlív, hnojem přenáramně znečištěný, kterýž Herkules svou velikou prací vykliditi a vyčistiti musil.«

Na nejvyšší vůdce vojenské žaluje Camerarius: »Každý hledí svého vlastního zisku, tak že při nynějším příběhu a životě vojenském lidé nevyhledávají své pochvaly a jména dobrého, pročť časem děje se při něm i dosti křivolace a nepořádně.« Těžko ovšem dobývati si v úřadě »pochvaly a jména dobrého«, »když každý z jednotlivých předáků staral se jen o svůj prospěch a nanejvýš ještě, jak by pomohl bratřím, strýcům a přátelům,« jak dí Onno Klopp.

Ba byli mezi nimi i taci, kteří si osobovali více úřadův, ač bylo s jedním dosti činiti, aby jej slušně mohli spravovati. A poněvadž pak každý hleděl na úřad jako na výnosnou sinekuru, pak zajisté není divu, že se tak bidně hospodařilo s příjmy zemskými. Bývá sic každá revoluce, každý násilný převrat zhanoben zjištěnými lidmi, kteří chtějí loviti v kalných vodách; ale tak systematické zpronevěrování poměrně velikých obnosův asi sotva kdy bylo. Páni direktori obracejí se stále na stavy, aby platili, sněm se usnášel o daních, Praha sama zaplatila na 3 mil. tolarův — a přece nebylo v pokladně peněz. A když jich nebylo, konfiskovalo se.

Píše Pavel Skala ve své Historii ke dni 21. m. března r. 1619: ». čteno a opáčeno snesení sjezdu předešlého a přiložen k němu artykul o zpronevěřilých synech vlasti, kteří ven ze země utekli, aby na věčné časy jí prázdni a statkové jejich na zaplacení lidu verbovaného a dluhův zemských obráčení byli.«

K témuž účelu pak zabrány statky klášterní a duchovní, též jezuitské, jak tam výslovně stojí. Tak buď zastaveny, buď prodány některé statky arcibiskupa pražského a jiných duchovních, a právo vlastnické vloženo do desk zemských jiným osobám světským. Ba zabavovány nejen statky, ale i skvosty a klenoty klášterní.

Ač vojsku zadržoval se plat, ač dělali direktori dluhy, přece se pořád nedostávalo peněz. Nouze byla časem tak veliká, že sahali přímo i k loupežím. Tak přepadli statek Červ. Hrádek panu Adamu Hrzanovi z Ha-

rasova a sebrali tam 118.000 kop. miš. Podobně mu učinili ještě na statcích na Skalce, Lanškrouně a jinde. Také starému Boryni na Mikovicích zabrali několik tisíc dukátů, jak píše Skála. A saský vyslanec Lebzelter poznamenal: »Třetí chyba je nouze finanční. Vojákům se neplatí, ale obecný lid je daněmi přetížen. A jakkoliv ti, kteří spravují příjmy a vydání, přijali okolo dvou millionův a sotva jeden vydali, přece není žádných zásob, ale ještě více než million dluhů.« — Uměli to tedy páni správcové finanční jak se patří rozděleti — ale mezi sebe. Tak nejvyšší kancléř Václ. Vilém z Roupova v čas odboje koupil si Trnovany, Žitenice a v Praze dům; k tomu dostal statek proboštsví doksanského, proboštsví a děkanství mělnického, statek kláštera broumovského, mnoho zlatého a stříbrného náčiní a na hotovosti 100.000 kop miš. Linhart Colonna z Felsu zjednal si panství Hartenštejn, Bohov, Činov, Waldštejn a dům v Praze. Thurn si přisvojil Bystřici a Jindř. Hradec. Tak jednali lidé, kteří měli »milou vlast« stáله na jazyce, ale při tom měli velice praktické zásady.

Nemajetní zase byli největšími radikály. Při jednání sněmu dne 19. srpna 1619 navrhoval jakýsi Ernfriedt Berbištorff: »abychom všichni táhli pod pokoutou, kdo by nejel, aby byl oběšen na svých vlastních vratech, aneb aby rozsekán byl.« A Slavata, jenž to píše ve svých »Pamětech«, dodává: »Snadno jemu bylo přimlouvat se, poněvadž on neměl statek pozemského a nemohl co vypravovati.«

A nyní si poněkud všimněme té *obětavosti stavův*. Ač šlo pouze o věc stavovskou, ač ze zdaru povstání by byli měli užitek jediné stavové a z nezdraru zase škodu nejen oni, ale i jiní, přece spatřujeme při všem onom odboji bezpříkladnou neochotu, ba lakomství, kdykoli šlo o to, aby se pro společnou věc něco vykonalo nebo zaplatilo. Daně se sice vypisovaly, ale z vyšších stavů se scházely velice spoře, ba bídně. Proto téměř každá schůze sněmovní obsahuje též rokování o restantech. A nejen to. Vyšší

stavové i podvodně udávali své jmění, aby co nejmenší příspěvek byl jim vyměřen. Tak píše Mansfeld, že jeden z českých pánů, jenž měl příjmů na 29.000 zl., dal na válku celých 300 zl. Jiní prý uvolili se zaplatiti sotva desetinu toho, co se na nich žádalo. Ovšem stavům nižším a zejména městům neměřilo se stejným loktem. Na města byli páni velice přísní. Dne 23. srpna roku 1619 v zasedání sněmu přimlouvali se vyšší stavové za to, »kdo by ze stavu městského jináče se zachoval a podle výnosu statku jeho spravedlivě se nešacoval a takového šacuňku povinnosti nespravil, aby týž statek jeho v téže ceně, v které se šacoval, od purkmistra a konšelův ujat, prodán a peníze zaň stržené vzaty a do berně k dobrému zemskému odvedeny byly.« Ale »Pražané, Horníci (obyv. Kutné Hory) i jiní vyslaní z měst ozvali se k tomu, že takovému od stavů vyšších na stav jejich dotčené pokuty ukládání nižším způsobem povoliti nemohou, jakož pro jiné mnohé tak zvláště pro příčinu tu, že stavové vyšší pro podobné přestoupení žádné podobné pokuty na se neukládají.«

Stavové vyšší sice povolili, ale proto přece zůstává jejich návrh zřejmým svědectvím, jak chtěli vše složití na města a sami vy-zouti se z toho, anebo vyjítí co možná lacino. Tato jejich snaha jeví se také jasně v tom, s jakou nedbalostí a lakotou vystrojili hotovost jenskou. »Takový nedostatek a nezpůsobnost jest shledána, že hanba a posměch bylo by o tom psáti a mluvití; nebo že mnozí takovému lidu svému jak prachu ručnického, tak ani olova, a což víceji jest, ani žádných peněz nedali.« To píše Skála. Tak i když před tím (1618) bylo nařízeno, aby se Praha zásobila potravinami pro případ obležení, nebylo snad viděti ani jedinkého příkladu u předních direktorův, aby tak byli učinili a obilí do měst pražských vozití dali. Podobně bylo i roku potomního; byli by rádi vše zase uvalili na města a ta se tomu bránila, »poněvadž vyšší stavové o svých dvořích poplužních žádné zmínky nečiní a z nich v nic k odvedení obilí se nepodvolují.«

(Pokračování.)

◆ ◆ ◆ SMĚS. ◆ ◆ ◆

Schůze byla zahájena a skončena modlitbou. — Jednatel p. Tom. Jiroušek četl protokol předěší schůze, jenž byl probrán a schválen. Změna stanov družstva byla definitivně schválena. — Výbor pojednal o situaci družstva a přijal prohlášení, jež jest uveřejněno v čele »Našich Listů« (čís. 6.). — Do nemocnice

Výbor družstva Vlast konal dne 5. října t. r. třetí schůzi za předsednictví p. Karla Ulricha, c. k. poštovního pokladníka.

v Prčicích, ktevou spravují Milosrdné Sestry, darují se knihy. — Z Ameriky došla objednávka na 250 našich kalendářů, což výbor velice potěšilo. — Jednota sv. Metoděje ve Vídni děkuje za darovaných 200 K. — Kalendář družstva »Sv. Vojtěch« na r. 1905 vydán byl dle dřívějšího usnesení výboru v prostém obalu, což budiž vzato na vědomí. — Ze soukromého konkursu, kdež družstvo mělo za tisk 260 K, vyvázli jsme opět beze vší ztráty a beze všech útrat: byl nám celý obnos doplacen. — Různé a četné jiné záležitosti, jež se vymykají veřejnosti, byly dalším programem výboru. — Ve výboru družstva panuje vzájemná láska, upřímná shoda v názorech, a tím se čísla programu lehce a téměř jednohlasně vyřizují.

Sebevražda. Napsal univ. prof. T. G. *Masaryk*. Stran 361. — Nakladatelstvím J. Laichtera vyšel letos po česku spis, který r. 1881 vyšel ve Vídni pod názvem: *Der Selbstmord als sociale Massenerscheinung. »Česká mysl«* ve svém zářijovém čísle t. r. praví mezi jiným o této publikaci takto: »U nás stal se spis tento známým, ba přímo pověstným svým názvem a nikoli svým obsahem. Byly to divné poměry — a ještě z nich nejsme venku — když mohlo se zcela opravdově a s nákladem všelijakého strojeného i upřímného rozhořčení obecnstvu našemu namlouvat, že Masaryk je filosofem sebevraždy, t. j. že jeho filosofie je taková, že vede k sebevraždě znehodnocením všeho, co dnešní společnosti je svato, lépe řečeno má býti svato: náboženství, národnosti, rodiny, života.« — »Hlubokým dojmem působí závěr, jehož přesvědčivosti v myšlenkovém okruhu knihy nelze odolat, že sebevražda je čin nemravný.« — Statisticko-induktivní metodou hledá příčiny sebevraždivosti a to hledání mění se s ethické výše, s které pohlíží na život současný, v britkou kritiku dnešních společenských poměrů. Konstatuje, že sebevrahů přibývá se vzrůstem podmínek, z nichž pochodí polovzdělání a irreligiosita a tím jsou dány prostředky k nápravě. Zdůrazňuje-li autor moment náboženský, jest to zcela oprávněný důsledek jeho ethického stanoviska, kterým se neprejudikuje o poměru náboženství a mravnosti. Není pochyby: budou-li lidé nábožni, budou mravní a nebudou se vražditi. Otázka, mohou-li a budou-li moci býti nábožnými, zůstává otevřena.« Poslední větou referent n. Krejčí ovšem skepticky hledí v otázce náboženské do budoucnosti. Všim právem, pokud činnost

svoji a svých stejně smýšlejících kolegů má tu na zřeteli.

Sjezd zástupců volné myšlenky konán byl koncem září t. r. v Římě. Stoupenci svobodné myšlenky, t. j. atheisté, anarchisté, sociální demokraté a j. činili tu široký rámec, pozadí několika mužům, kteří ve světě moderní vědy těší se dobrému jménu. »Prameny tu byly bouřlivé řeči proti dogmatům církve a za práva volnosti vědeckého rozvoje.« — Ale pokud referáty byly uveřejňovány, na místě »vědecky« založených, klidem imponujících řečí opravdových myslitelů, četli jsme jen řeči plné emfasy, jaké z pravidla na táborech lidu k rozplamování duše davů se promlouvají. Celý průběh dělal dojem tábora demonstrantů, ale nikoli vědeckých myslitelů.

Tělesný trest a učitelstvo. Již od několika let se veřejně mezi učitelstvem pracuje k tomu, aby dovoleno bylo ve škole trestati dítky; jen obava před úplnou kapitulací před klerikály zdržuje mnohé pány k doznání slabosti a nedostatečnosti prostředků kárných ve škole. »Zeitschrift des oberöstr. Lehrervereines« v č. 23. z r. 1898 prohlašuje: »Škola nemůže pohřešovati tělesného trestání; § 24. školního a vyučovacího řádu jest proto podle toho změněni. Toto právo se žádá pro případy zlomyslné tvrdošijnosti, zarytého vzdoru, odporu, hrubosti, drzosti, lživosti, nepoctivosti a nestydatosti.« S tím zajisté budou souhlasiti rozumní vychovatelé. Nepravá humanita tu není na místě, poněvadž je tu jednostrannost; s dítkem se má jednat humánně, ale dítko vůči svému učiteli si může dovoliti největší hrubosti a chovatí se tedy nehumánně bez trestu, poněvadž špatná známka z mravů není pro zkažené dítky trestem.

Trest ve školách pruských. Prusové mnohým jsou zajisté vzorem pokroku a vzdělanosti, a přece jsou tam tělesné tresty ve škole dovoleny Pruský vrchní správní soud vydal r. 1898 ve speciálním případě rozhodnutí: Učitel jest ku provedení citelných, tělesných trestů, a to jak u dítek jiné třídy, tak u dítek ve své vlastní, absolutně oprávněn. Poněvadž chování žáků i mimo školu podléhá školní kázní, smí se konati trestání se strany učitelovy samozřejmě i mimo místnosti školní. Totéž právo má i duchovní ve své vlastnosti jako učitel náboženský. Trestání školní může býti jen tehdy předmětem soudního jednání, stalo-li se pozorovatelné a podstatné poranění. Jako pozorovatelné a pod-

statné poranění se považuje jen takové, které ohrožuje důrazně zdraví a život žákův. Obvyčejně krevní podlitiny, modré skvrny a pruhy nepatří k tomu, neboť každý citelný trest zachovává takových následků.

Francie jindy a nyní. Zednáři francouzští zrušili řeholní školy, odstranili ze soudních síní kříže, zavřely kláštery a kostely; radují se, že něco dobrého učinili. Ale jaké ovoce ponese tato vzpoura proti Bohu? Také nynější Francie přijde k poznání, že chybila, ale bude snad již pozdě. Roku 1832 zuřila v Paříži cholera, a tu se revolucionářské město úplně změnilo. Jisté noviny tehdy psaly: »Zvláštní! Paříž z roku 1832 čte pastýřské listy biskupovy dychtivěji než řeči ministry, tlačí se rychleji po stopách prelátových, nežli naproti vůdci oposice; komora deputovaných zapomíná na biskupský palác, který vlastními rukama zbořila.« A jiný list psal: »Slyšte lékaře, řeknou vám, že tento lid je vděčen za křesťanské útechy, které se mu přinášejí, a že téměř všichni umírající jich žádají. Podobně jako jeho biskup tento lid vidí působení božského hněvu v metle, která bije. Slyšíme mluvit: »Kéž bychom nebyli strhali křížů! Kéž bychom nebyli zahnali sv. Genoféy! Jan Laurent, pozdější biskup, podotýká k tomu v listu k bratrovi: »Vrchní pastýř, který se musil 13 měsíců skrývat, má pontifikálku opět ve své kathedrále, pastor v Saint Germain l'Auxerrois vrací se opět do rozvalin svého presbytáře, klerus chodí opět ve svém rozkřičeném šatě a s rukama plnými požehnaní božského mezi umírajícími, řady Bohu zasvěcených panen obětují svoje mládí v morovém ovzduší nemocnic, a jedna z nich musí i lékaře provázeti do domů nemocných, nemá-li tento býti považován za místele jedu. Bratře, kdo by pochyboval o čase, v němž prst Boží tak viditelně a významně se dotýká?«

Křesťanská škola. Ministr vyučování a kultu v Bavorsku prohlásil dne 11. července t. r. v jisté řeči ve sněmovně: »Čeho mají škola a učitelé očekávat od ministra kultu? Tuto otázku nadhodil předevčírem jeden poslanec. Považuji to za úlohu, aby mládež byla vychovávána v náboženských mrazech, avšak také k prostotě a střidmosti. Budu nad tím bdíti, aby křesťanské zásady nebyly zahnaný ze školy a budu se o to starati, aby křesťanský duch naší národní školy se udržel; pak i dále o to pečuji, aby staré nebylo bez potřeby házeno přes palubu

a nové, méně cenné postavováno na místo něho. Prohlašuji, že socialně-demokratického školního programu nebudu prováděti; aby dítky bez rozdílu náboženství ve škole společně seděly, nikdy nepřipustím.« Tak mluví rozhodný ochránce křesťanské školy, věda, že dobrá křesťanská škola zároveň udržuje stát.

»Papež nenáleží ke zřízení církve!« Nedávno jednalo se u kasačního dvora o rekursu státního návladnictví, zda urážka papeže jest snížením zřízení katolické církve a proto se má restati jako rušení náboženství. Když totiž go zprávě o úmrtí papeže Lva XIII. na veřejných budovách ve Spjjetu byly vyvěšeny smuteční prapory, vyjádřil se tamní obchodník s limonádou, přivrženec socialní demokracie, že to považuje za zbytečné, zesnulý nezasluhuje podobné pocty, neboť odkázal celé svoje jmění svým příbuzným, avšak chudým ničeho. K tomu přidal hrubé vyjádření. Byl udán a státním návladnictvím žalován pro urážku zřízení katolické církve. Poněvadž jej soudní dvůr osvobodil, podal státní návladní stížnost, o níž rozhodoval senát kasačního dvora. Tento zamít stížnost státního návladnictví, poněvadž pouze papežství a nikoli osoba dočasného papeže je »zřízením církve ve smyslu zákonníka.« To se podařilo!

* * LITERATURA. * *

Z nakladatelství Cyrillo-Methodějského (V. Kotrba) v Praze:

Sochy a skulptury Mariánské v Čechách od dob nejstarších až do století 16. Napsal Dr. *Ant. Podlaha*. Se schválením nejdůstojnějšího kníž. arcib. ordinariatu v Praze. Cena 2 K 50 hal.

Obrazy Mariánské v Čechách od století 14 až 16. Napsal Dr. *Ant. Podlaha*. Se schválením nejdůstojnějšího kníž. arcib. ordinariatu v Praze. Cena 2 K 50 hal.

Obě publikace opatřeny krásnými vyobrazeními soch i obrazů, jsou milou upomínkou všem, kdož letošní Mariánskou výstavu navštívili. Ke každému obrazu připojena stručná historie řečeného uměleckého díla, jakož i estetický posudek z osvědčeného pera nejdůst. p. kanov. Dr. Podlahy. Nádherné tyto publikace vřele doporučujeme.

Dějiny filosofie. Napsal Dr. *Josef Kachník*. Sešit 4.—5. Vzdělávací knihovny katolické, svazek 33. Slovníky odborník dospívá v sešitě tomto až k Herbartovi, jehož filosofii tu podrobuje důkladnému rozboru. Dílo jest psáno slohem jasným, srozumitelným. Upozorňujeme na toto dílo, *ojediněle v naší domácí literatuře*. Nemá scházeti u žádného inteligenta a katolika, ať kněze či laika.

Heřman hr. Černín z Chudenic. Obraz ze života a činnosti jeho. Napsal František Tischer. Cena 3 K 50 h. Cyrillo-Methodějské knižtiskárna a nakladatelství V. Kourba v Praze.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajin německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun. — Pánům knihkupcům slovo ujmě 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumním, kloridům a studijním slejuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zařazené budžetěm. Žákovi, gym. professoru na Smíchově; pro učitel, přílohu přijímá příspěvky Josef Flekáček, říd. u řitel Vážkové u Prahy, č. 776; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Fr. Zundálek, katecheta v Praze-Bubnech.

Akademické vzdělání učitele. — Útok na učitelské vzdělání. — Massaerer-voilà la gloire. Psychologická čítanka. — Feuilleton: Letem dějinami českými. — Směs. — Literatura.

Akademické vzdělání učitele.

Píše prof. FRANT. HORÁČEK.

Motto: »Eritis sicut Deus, scientes bonum et malum.«

O *Albertu Velikém*, († 1280) který pro svoji obsáhlou, všestrannou učenost obdržel od svých vrstevníků čestné jméno »alter Aristoteles«, vypravuje se, že v zenitu své vědecké slávy ke svým obyčejným modlitbám připojoval prosbu, aby s pomocí Boží před svou smrtí zaponěnil všechno vědění, které si byl dlouholetým studiem osvojil. A přání jeho se vyplnilo. Neboť na 3 léta před odchodem na věčnost stal se Albert tak maloduchým, že i svoje vlastní jméno zaponěnil

Nemůžeme sice přesně zkazky této historickými důkazy zjistiti, ale ať se má věc jakkoli, v každém případě byl veliký Albert protichůdcem onoho směru, který starý svůdce našim prarodičům v ráji chtěl osladiti luznou mluvou: »Eritis sicut Deus — budete jako bohové.«

Po našem soudu leží asi pravda uprostřed mezi oběma protichůdnými směry, neboť upřítí se nedá, že *věda*, pokud slovem tímto vyrozumíváme *touhu po pravdě*, a její hledání — neboť vše, čeho se lidský duch ve svém nejmohutnějším rozmachu dopídití může, jest pouhý »symbol« pravdy, jejíž podstaty smrtelníku ve stadiu časového vývoje nikdy nebude lze vypátrati — *věda* po tomto rozumu jest duchu lidskému rovněž tak potřebna, jako sůl lidskému tělu. Ale — jako *sůl*. Slovo toto obsahuje celý program. Neboť jako sůl pouze v přiměřené dávce k jídlu přičiněná jest na prospěch, a jako *různé* osoby jenom *různých dávek* sněsti mohou, rovněž tak má se i se solí duševní.

Po této stránce během věků spácháno bylo mnoho hříchů na zájmech člověčenstva.

Byli a jsou dodnes národové, kteří *vědami* opovrhovali a opovrhují, nespátřující v nich leč otravu, která prý porušuje křepkost těla a jarost ducha. Za tou záminkou odmítl také jeden pohlavár amerických indianů nabídnutí státu *Virginie*, který chtěl vystavěti školy pro mládež rudokožců, řka: »Děkuji vám jménem svých krajanů za dobrodiní, které nám miníte prokázati. My ho však přijmouti

nemůžeme, jsouce zrazení nelibou zkušeností, již jsme učinili s mladíky, kteří chodili do vašich škol. Jinoši ti byli po svém návratu do osady neschopni k životu u běhu váhaví, nedovedli ani ve hvozdech žítí, ani hlad a zimu snášeti, ani chýže stavěti, ani zvěř lovití, ani nepřítelě přemáhati. K tomu ještě zapomněli řeči otců svých a nejsou naprosto k ničemu.»

Ostatně nesmíme toho pohlavára odsuzovati. Již v starověku sám filosof *Epikur* varoval před školou a studováním vůbec: »*Παιδείαν πύσαν φέρει.*«¹⁾

A o dva tisíce let později tutéž moudrost opakuje francouz *Le Voyer*: »Il nous faut désenseigner les sottises, qu' on nous a enseignées — Třeba nám odnaučiti se pošetilostem, kterým jsme se ve škole naučili.«

Za dob literárního rozkvětu v Německu pak *Hamann*, »Magus severní«, zaburácel proti přílišnému zbožňování literátů hromem: »Vyhoďte děvku Hagar! Optimus maximus (Bůh!) nechce bolení hlav, nýbrž údery zdravých a silných srdcí; ale my máme stádo inteligentů, jichž nezbytnými potřebami jsou černidlo, pero a papír. Láhev ingoustu jest jim jakoby číše rozkoše, trh v Lipsku²⁾ jejich masopust atd.« — Známy pak kalií *Omar* spálil slavnou bibliotheku Alexandrinskou, omlouvaje svůj hrozný čin v pravdě mohamedánským způsobem: »Buď — anebo! Buď pergamenty spálené obsahují totéž, jako koran — a pak jsou zbytečny, aneb obsahují něco jiného a pak jsou škodlivy!«

Jak se časy mění! Panujícím heslem naší doby je: »*Věda!*« Ona jest líčena jakoby nějaká »Panacee«, jako lék proti všemožným chorobám lidstva. Věda získá národům svobodu a slávu, obcím blahobyť, rodinám milou spokojenost, věrné a hospodárné manželky, poslušné, úctyplné dítky, chudásům chléb a milionářům zázračný prostředek proti dlouhé chvíli. »Osvěta« — tak sluje klíč k oné pokladnici, kde uloženo jest štěstí a blaženost lidstva. (Pokračování.)

Útok na učitelské vzdělání.

(Dokončení.)

Návrh na reformu ústavů učitelských směřuje k tomu, aby zřízena byla *přípravka*, do níž by žáci po dokonání 14. roce byli přijímáni a zde se k vlastnímu odbornému studiu teprve připravovali. Elaborát v tom smyslu dí

»Když by elementární a základní disciplíny jednotlivých vědeckých předmětů byly přeloženy do přípravky, která by tvořila integrující část ústavu, a kdyby *přiměřená* část učiva nynějšího prvního ročníku přidělena byla této přípravce, mohly by se ročníky ústavu věcně tak uvolniti, že by mohl býti věnován *nejvyšší ročník výhradně odbornému vzdělání, a všeobecné vzdělání by nebylo sníženo*. Zřízením nové přípravné třídy a dalších ročníků bude dosaženo i prohloubení vyučování v nejdůležitějších oborech vědy. Toho bude tím docíleno, že část paedagogických disciplín, které dle stávající osnovy jsou v druhém a třetím ročníku, bude z nich vyňato a v nejvyšším ročníku přičleněno k vlastnímu odbornému vzdělání. Žactvo nebude více obtíženo a získá se pro vyučovací řeč v prvních třech ročnících o jednu hodinu týdně více, rovněž pro matematiku;

¹⁾ »Varuj se veškerého studování!«

²⁾ »Leipziger Messe.« Známy velkolepý trh nových literárních děl. Pozn. spis.

pro dějepis v druhém ročníku o jednu hodinu, také pro přírodopis, přírodopis, přírodopis, kreslení a krasopis; v druhém a třetím ročníku o jednu hodinu více pro tělocvik. Aby učitelé náboženství byla poskytnuta příležitost, seznámiti důkladněji žactvo se svým předmětem ve zralější věku, rozmnoží se o jednu hodinu týdně v druhém a třetím ročníku náboženské vyučování.*

Na konci třetího ročníku má se konati *celková zkouška ze všech vědeckých předmětů*, jakožto první část zkoušky zralosti.

Čtvrtý ročník má býti úplna věnován *odbornému studiu*. Jemu mají býti přiděleny paedagogické předměty kromě vyučování a metodiky elementární třídy, jimž bude vyučováno ve třetím ročníku.

Za podstatný pokrok lze považovati, že vychovatelsví, jež dříve přednášeno bylo ve druhém ročníku, je sem přesunuto. Rovněž podstatná a účelná změna učiněna má býti i tím, že speciální metodika jednotlivých předmětů, kterou přednášeli dosavad jednotliví hlavní učitelé, neznající často praxe školy obecné, má býti v rukou *jedineho*, důkladného odborníka. Jen metodika náboženství a dovednosti má býti ponechána i na příště učitelům těchto oborů.

Praxi vyučovatelské a vychovatelské má býti na příště věnováno 12 hodin týdně. Z jiných předmětů ponechány budou ve 4. ročníku jen ty, které jsou v nejvyšším spojení s povoláním učitelským. Tak pěstování a výcvik *v hudbě*, hlavně však *v hudbě církevní*. Hudbě věnováno bude kromě hodin v předešlých ročnících ve 4. ročníku pět hodin týdně, aby přestaly stesky do nepatrného hudebního vzdělání učitelstva. »V hudebním vzdělání tkví nejen vychovatelský moment, ale i prostředek, aby vážnost učitelstva v obci se povznesla,« praví osnova.

Školní hygiena jako zvláště odborný předmět má býti vykládána v nejvyšším ročníku, a jí má býti lékařskému odborníku věnována jedna hodina týdně po celý rok (dříve jen v jednom semestru). Konečně objevuje se jako předmět čtvrtého ročníku také hospodářství. »I ono jest nutno označiti jako převahou *odborné* vzdělání pro učitele. Nejedná se však o to, aby z učitele stal se pořádný hospodář, nýbrž aby se učitelé dostalo solidních vědomostí, jimiž by jeho vědění a zájmy přiléhaly k oněm zájmům obyvatelstva, mezi nímž má kdysi působiti; by učitel aspoň v některých oborech hospodářských, jako ovocnářství a zahradnictví, ve škole i v obci působil vzorně. Jeví se ovšem dle poměrů země různé potřeby. Kdežto převahou průmyslové země mohly by vyučování hospodářství na učitelských ústavech téměř úplně vypustiti, nelze zase v jiných zemích, kde se polní hospodářství provozuje, ani téměř úplně dosti býti učiněno. Byla proto v novém statutu volena stilsace, která ponechává jednotlivým zemím v určité míře volnost.*

Tolik as praví návrh na reformu ústavů učitelských. Klidnému pozorovateli jeví se *nesporný pokrok* v tom smyslu, že na paedagogické vzdělání učitelstva klade se větší důraz, než dosud se dalo. Důkladnější pěstování školní hygieny a hospodářství, jakož i umístění vychovatelsví do nejvyššího ročníku sluší rovněž přivítati jako žádoucí reformu. Rovněž i ta okolnost, že na konci třetího ročníku má se konati zkouška celková jako první část zkoušky zralosti, je s výhodou pro čekatele učitelství. Jich maturita tu značně je ulehčena.

Ale liberální listy nejsou tak spravedlivy, aby aspoň skutečný pokrok v tomto směru žádoucí, přiznaly a osnovu po této stránce za vhodnou a včasnou uznaly. Zavrhují ji veskrze. A víte proč? Předně že v druhém a třetím ročníku přidává

se náboženství o jednu hodinu týhodně více, a že se klade v osnově též důraz na pěstování chrámové hudby.

Učitelstvo pokrokové toužíc po vyšším vzdělání, dovolává se studia univerzitního. Jenom v náboženství považuje se patrně za dosti vzděláno.

Ale práce těch, kdo v listech o náboženství — máme ovšem na zřeteli náboženství katolické — píší, nejlépe dokazují, že právě v otázkách náboženských je potřeba hlubšího a důkladnějšího vzdělání. Rozhlédněte se po pokrových listech. Sebe větší nesmysl, smělý výrok, lesklá frása, pokud je proti náboženství, s náramnou radostí stává se citátem jejich listů. Jen když je to nové a radikální. Jména spisovatelů, o nichž jinak není v širším světě intelligentů ničeho známo — a listům, kteréž z nich s chutí vybírají rovněž ne — co chvíli zdobí svými duchaplnostmi zbraně »za pokrok bojujících« šiků.

Že proti hlubšímu studiu náboženství, k němuž se čekatel hlásí, zdvihá se tu nechuf a odpor, jest jistě významné a symptomatické.—

Rovněž proti pěstění hudby církevní volá se do zbraně. — Všude se hlásá »*Umění do školy, umění do školy*«. Jde z toho člověku pomalu již hlava kolem, jak rozlehlo se toto heslo. Vzpomínám, kolik jen nechutných obrazů a pomůcek chtělo se svésti po tomto novém proudu a vedrati se do školních učeben. Ale hudba církevní? Ta je vyloučena, exkommunikována inkvisicí moderně zorganizovaných. A proč? Poněvadž mnohého učitele znalost této hudby by v příštích letech sváděla, aby snad na kůru působil, — a to se již za žádnou podmínkou díti nesmí. O té zlaté svobody organizační! —

Ale spějme již ke konci. Návrh je dosud návrhem. Že v zamýšlené osnově v mnohém je zdatný krok ku předu, neupře jistě nikdo, kdo klidně dovede jej uvážiti. Ale v liberálních listech došel zdrcujícího odsouzení. Z kterých příčin, pověděli jsme s vrchu. A proto se hned do široka rozkřikne »*Návrh reformy učitelských ústavů jest útokem na vzdělání učitelstva!*«

Massacrer-voilà la gloire!

Napsal *Jau Pláček*.

Kdys četl jsem v milém Obzoru moravském povídku nadepsanou: Celui, qui sait. Vzpomněl jsem si na tento název a chtěl nazvati tento článek stejnými slovy, toliko záporně: Celui, qui ne sait pas = Ten, kdo neví. Ale název má krátce a charakteristicky naznačovati obsah dalšího, čehož u oněch slov v mém případě není. Dal jsem tedy titul jiný. Že však by také ona francouzská slova nebyla zcela nemístna, vysvitne během pojednání.

»Čest je dobré mínění, které mají lidé o člověku jim *osobně známém*,« (tak asi učili jsme se v psychologii v oktávě. Rozšiřuje-li se toto dobré mínění přes kruh lidí *osobně známých*, jmenuje se dobrou pověstí nebo slávou, dle obsahu a směru svého. Nepravím, že se s touto definicí či lépe vysvětlením shodují. Chci toliko upozorniti, co je přímým důsledkem této definice: že potom čest není nic pevného, objektivního, stálého, nýbrž cosi »varium et semper mutabile«; cosi, co je vydáno úplně na milost a nemilost lidí.

Vzpomeňte jenom na drama, jež svého času způsobilo živý rozruch i přes hranice světa divadelního; míním Sudermannovu »Čest«. Závisí-li čest zcela a toliko na mínění cizím, pak může býti některý člověk současně u někoho poctivcem, u jiného darebákem, dle toho, co kdo považuje za čest a co za hanbu. Tak na př. souborjovnika považuje každý rozumný a logicky myslící člověk (nepravím ani křesťan) za sprostého a surového rváče,¹⁾ kdežto někteří privilegovaní fariseové ducha nebo saduceové bohatství jej považují za udatného a čestného muže. U Indiánů je zloděj koní statečným a čestným mužem; běloši — aspoň v celku — jej nazývají darebákem a odměňují masterem Lynchem atd. Závisí-li čest toliko a zcela na mínění cizím, pak se může stát i také se stává, že člověku se přivlastňuje něco ať dobrého, ať zlého, co je mu zcela cizím. Krátce Cato může platit za Catilinu, a Catilina za Catona. Proto je též čest náramně nespolehlivou pohnůtkou mravnosti; jednak že sama je něčím nejistým, kolísavým, měnivým, jednak že nepotřebujíc se báti kontroly světla a lidí, dovoluje mnohému všecko. A je sžíravý sarkasmus a zároveň pravda ve slovech křesťanské matky, která řekla svému synovi, jdoucím do světa: »Synu můj, nedůvěřuj lidské cti, po západu slunce zbývá z ní maličko.«²⁾

To přimělo kteréhosi filosofa k výroku: »Co je ničema, nevím; ale co poctivec je, vím, i mohu říci, že je to něco ošklivého.«²⁾ A jiný narážejí na to, že není nepoctivým toliko ten, kdo byl oběšen, ale že je mnoho takových »poctivců« i mezi neoběšenými (protože svůj zločin dovedli utajiti a jejich »čest« zůstala netknuta), řekl hodně hrubě: Šibenice není nic jiného, než lichocení lidem; čas od času pověsí na ni 2—3 darebáky, aby ostatní myslili, že jsou poctiví lidé.²⁾ Proto prý je na světě tak zle (Antoniewicz), že je tolik »poctivých lidí«, jichž bude jednou peklo plné.

Všecko, co řečeno tu o cti, platí i o *slávě*. I stránky světlé i stíny. Jenom že ty stíny o to se dlouží, bez konce takřka, oč právě více září sláva než čest. Měly by tedy tyto stíny — nápadnější nežli u cti — tím ostřeji padnouti do oka a volati po opravě. Ale neděje se tak, a volají-li, zaniká volání takřka beze stopy; neslyšeno. Mám zde na mysli falešnou slávu nebo chcete-li nepravé (falešné) mínění o slávě. Das ist der Fluch der bösen That, dass sie fortzeugend nur Böses muss gebären. Je pochopitelné, že i klamně ponětí o cti a slávě má rovněž neblahé následky na jednání lidí. — — —

Jak proti tomu čeliti hned a to zvláště u dětí? Jak falešné názory o slávě opravovatí?

Především: kdo je považován za slavného, ba mezi slavnými za nejslavnějšího? Je to *vitězný* vojn, vojn v nejširším smyslu, ať už se jmenuje Caesar nebo Moltke, ať Hannibal nebo Valdštýn.

Jinými slovy: za vrchol veškeré slávy se považuje *vraždění*. Čím více některý vojevůdce bitev vyhraje, rozuměj: lidí *zavraždí*, tím je slavnější. Jen dejme pojmu pravý výraz! Je pravda, že tento falešný pojem o slávě kotví v samé přirozenosti lidské — v oné »bestii« ve člověku. *Tam* koření; vlivem prostředí pak, výchovou atd. *roste a sílí*. (To může býti arci vysvětlením, ale ne omluvou; člověk je přece více než zvíře a má tedy onu bestii v sobě, nižší stránku svého »já« utloukati a ne se od ní nechat utlouci.)

¹⁾ nebe komoedianta. Viz donquichotské souboje v Uhrách.

²⁾ Křesťanský muž, od V Marchala, přel. Procházka M.

Že v skutku falešný tento pojem v přirozenosti lidské kotví, o tom svědčí bezděčně malé dívky. Nač hrají si malí hoši nejraději? Na vojáky. Neslyšíte už i z těch laškových her sykot krvavé, dravčí touhy po vraždění? — Čím chtějí býti? Vojáky. Ovšem ne tak pouhou jednotkou armádní, nýbrž spíše veliteli, vítěznými veliteli. A po čem touží děti neuvědomělé, řekl bych instinktivně, po tom toužívali větší (studenti!) vědomě. Vzpomeňte jen každý sám ze své zkušenosti, jaké touhy mu širily tenkrát prsa, jaké obrazy, jaký cíl ohnivými barvami kreslila fantasie. — Dívky si ovšem na vojáky nehrají, nicméně i ony považují za vrchol slávy *vraždění* t. j. slávu válečnou. Řeknete, že ne to vraždění, ale statečnost jim imponuje. Ale jaká *statečnost*? Ta, jež se projevuje *vražděním*. Není-li u žen právě nejvíce oblíben na př. nejsurovější rváč soubojový? A přece není-li kolikrát daleko větší statečnosti třeba k odmítnutí souboje než k jeho přijetí, považíme-li, jaké následky má odmítnutí souboje pro důstojníka v *katolickém* Rakousku pod vládou apoštolského Veličenstva, za doby zákonů, jež prohlašují a mají trestati souboj jako zločin? A zrovna takový *důstojník* nejen dle jména, nýbrž i de facto dožije se spíše posměchu u »něžné« pleti než obliby.

Což není statečností věnovati všechny síly i čas úmornému studiu? Proč tedy *tato* statečnost nedochází obliby takové jako *ona* — vojenská, řekl bych? (Barvná, úhledná uniforma při všem svém mocném vlivu na smyslnost lidskou přece jen působí podřízeně na pojímání slávy a proto se o ní nešířím.)

A tato bestie v člověku, náklonnost k brutálnímu násilí, jež se taji zákeřnický pod pojmem slávy, místo aby byla potlačována vlivem prostředí, výchovou, četbou a jinak, vždy více je hýčkána a živena.

Tak, jak pohlží na tuto glorifikaci vraždy dětství, v takovém světle ji vidí i lidstvo. A nejen lidstvo jedné země, jednoho věku, nýbrž pokolení všech věkův a všech zemí. Stejně národové na nejnižším stupni kultury jako národové nejcivilisovanější. Obyvatelé Tasmanie i Hellady, Indiani »la grande nation de la France« i »das Herrvolk der voranleuchtenden Cultur« na př. v Číně. Ve svém celku ovšem, neboť výjimky jsou všade. Marně se modlí církev sv.: od moru, hladu a *války* vysvobod nás, Pane! Ani křesťanství nedovedlo přehlušiti zběsilého volání »Vraždění — toť sláva! Sláva — toť vraždění.«

Nic není kormoutlivějšího snad v dějinách lidstva, než toto faktum.

Přemýšleli jste někdy, koho nazývá historie velikými mezi vladaři? Listujeme z hruba! Alexandr Veliký, Konstantin Veliký, Karel Veliký, Petr Veliký, Bedřich »Veliký« (aspoň tak jej nazývají Průšáci, což nepřekvapuje; ale že jej tak nazývají i čeští protestanté*) — před několika lety jim to vytknul v »Osvětě« Dr. Kalousek, kritisuje, nevím už jakého titulu knihu jejich o tomto výtečníku — to také nepřekvapuje. Kdo zná českou historii, ten ví, že od jakživa byli *ultramontani* t. j., že ode dávna šilhalí ultramontes — přes hory Krkonoše do Berlína, podávajice jim srdce, játra, plíce. A že stará láska nerezaví, ukázalo se letos v židovském kasině v Praze). Napoleon Veliký Tito všichni bez rozdílu

*) Český protestantismus! Kdo ho zná a kdo ho viděl? Reformovaný pastor v Krabčicích Molnar pravil na své instalaci (Dr. L. Řehák Kde je reformace? str. 34.) *Konfesse* naše je ze Švýcarska; *katechismus* náš z Heidelberku; *direktorium* z Elberfeldu; *agenda* z Falcka; *církevní ústava* naše dle vzoru z Bádenska, a *disciplinární řád* dle vzoru pruského. — Je to snad týž Molnar, který letos na »očistcovém« sjezdu pastorů v Roudnici popíral německý původ »českého protestantismu«

dostali svůj predikát proto, že *vraždili*. Nevyjímám ani Konstantina Velikého a Karla Velikého, neboť, ti mají své příjmi od vraždění v bitvách, ač ovšem bitvy onoho byly rázu obranného. Či myslíte, že by byl nazván Konstantin Velikým, kdyby byl v boji proti caesarům podlehl? A Karel, kdyby byl ve výbojných svých válkách neztvrděl? Pro mnohé svoje dobré zákony?

Velicí! Rcete sami, není-li to veliké poblouzení rozumu a větší poblouzení srdce lidského?

Zavraždí-li kdo bezprávně jednoho člověka, nazývá se vrahem; — Alexander jich povraždil na tisíce, beze všeho práva, z pouhé ctižádosti (čímž by samojediný stačil k vyvrácení čistě či nečistě materialistického výkladu dějin) a proto je Veliký — slavný.

Jestli už je *zabíjení* slávou, pak bych nazval slavnými raději řezníky. Tito aspoň zabíjejí zvířata, aby jimi živili lidstvo; oni však vraždí lidi, aby jimi krmili zvířata.

Kdo zapálí zúmyslně a bezprávně stavení, je stigmatizován jako palič a stíhán potupou a žalářem. Napoleon vypálil ne jedno stavení, ale sta a snad tisíce vesnic, třebaš ne sám osobně. — Qui per alium facit, ac si ipse fecerit. Proto je — Veliký!

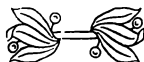
Kdo ukradne nebo uloupí někomu pytel bramborů, uorá kus meze, platí za zloděje nebo lupiče; Bedřich pruský, uloupil Marii Terezii celé Slezsko (jiní »Velicí« jiné země), proto se jmenuje — »Veliký«.

Nemohu se upamatovati, byl-li také Čingischán nazván Velikým; ale nebyl-li, zasluhuje toho plnou měrou, neboť dle čínských historiků povraždil v bitvách za 10 let (1218—1227) 18,470.000 lidí. A to neměl mitrailleus, děl, opakovaček. Za tu dobu, rozšířil svoje panství od Korey a Pekingu až po Tauris a Moskvu. Roku 1215 zapálil hlavní město Číny Kan-Balec nebo Yen-King (pozdější Peking), a město hořelo *celý měsíc*; zpustošil celou Čínu, kde jeho nástupce a synovec Kublaj založil mongolskou dynastii.

Nezasluhuje tedy také názvu »Velikého«? A nezasluhují-li ho stejnou měrou sultánové z dob rozmachu mahomedanismu a j. a j.? Nezasluhují-li téhož názvu i diplomaté à la Machiavelli, Richelieu, Oxensterna, Bismark, který falšováním depeší zavinil válku francouzsko-německou, a který byl vinen i válkou prusko-rakouskou? Mluví-li duševně chorý Nietzsche o »naddidech«, tito »velikáni« a přemnozí diplomaté — i současní, kteří se klidně dívají na vraždění Slovanů balkánských, měli by se zváti: »podlidmi«. Lidmi přece nejsou.

Perikles před svou smrtí prý zvolal: »Mou vinou nikdo z Athéňanů nezaplakal!« Jaká sentimentalita! Však za to také není zván »Velikým«, jako všelijací ti Napoleonové, Alexandři, Bedřichové, Bismarkové, jichž vinou plakali tisícové a statisícové; pro svoje syny a muže a otce, které milovali, pro svoje příbytky, jež byly vypáleny, pro svoje polnosti a úrodu, jež byla zpustošena.

To je, proč jsem chtěl nadepsati tento článek slovy: Celui, qui ne sait pas. Nemohu pochopiti, jak historie může zváti tyto *rasy* »Velikými«. (Pokračování.)

Psychologická čítanka.

Podává FR. ŽUNDÁLEK.

(Dokončení.)

Svědomy jest nejlepším přítelem člověka. Klidné svědomí jest příjemnou po-duškou, na níž se nejlépe odpočívá. O tom přesvědčil se Bedřich, který si stěžoval, že jeho učitel schválně ho nevyvolal, když se první hlásil, aby rozřešil početní příklad; kdo tak učiní, měl býti celý týden dozorcem.

Hoch přiběhl domů a byl proti učiteli velmi zaujat; prohlásil, že nepůjde již za takových poměrů do školy, ale že také nepřijde domů, poněvadž ho matka těšila a upokojovala. Odešel do hustého lesa. Hlad i únava teprve ho donutily k odpočinku tím více, že nastal již soumrak. A nyní teprve uvažoval, proč vlastně nechce chodit do školy, proč uprchl z domu. Dobří rodičové mu tanuli na myslí a litoval toho, že je rozhněval. Svědomí se v něm probudilo. Za takových rozvah usnul a teprve ranní větřík ho probudil. Rád se vrátil domů s pevným úmyslem, že se napraví a vždy se otáže svého svědomí, než by něco nerozvážného provedl.

S uctivým pozdravem vstoupil do přibytku rodičů. Matka jej přijala s otevřenou náručí, otec pak mlčky mu vykázal místo ke snidání. Rodiče pozorovali na něm změnu a neptali se po jeho osudech. Políbil otcí ruku a odešel do školy a stal se od té doby hodným synem i žákem.

Slibem zabývá se předposlední článek. Za deštivého počasí chtěl jíti Max, syn lékařův, k svému příteli Emilovi, aby mu pomohl při úlohách. Marně ho otec z toho zrazoval; hoch odešel, poněvadž tak slíbil svému spolužáku. Otec dovolil pak synu tak učiniti. Emil i jeho rodičové se divili, že přece přišel, poněvadž ho nečekali, ale byli rádi, že se dostavil. Vysvětlil pak, proč si umínil vždy učiněný slib splnit.

Za kruté zimy vrabčik klepal na okno zobáčkem, tak že Max se neroz-pakoval jej vpustiti do světnice. Když jej nakrmil a napojil, pustil jej opět do volné přírody. Od té doby vrabec touž hodinu přilétal každodenně k oknu jako by byl přijal od hochy slib, že každodenně jej bude ošetřovati. Hoch také tak rád činil. Jednou však odešel na led a nevpomněl si ani na ubohého ptáčka, poněvadž se mu zábava na ledě velmi líbila. Když pak přišel domů, bylo již pozdě. Ptáček ležel skřehlý zimou a hladem na okně.

Proto Max nesliboval zbytečně, o čem věděl, že nebude moci vyplniti, ne-dovolával se také své cti nebo dokonce přísahy, ale co slíbil, učinil s rozvahou a také to splnil.

Poslední kapitolu tvoří úvaha o *krásnu*. Karel, syn malířův pracoval o svém výkresu, který se mu zdařil. Otec mu pak podával výklad o krásnu: Nakreslí-li jednoduchou přímku, nebude se ti ani líbiti ani nelíbiti, a rovněž nakreslí-li vedle ní jinou libovolně dlouhou a v libovolném směru. Vedeš-li druhou čáru přes první tak, aby vznikla podoba kříže, uznáš zajisté, že obě čáry jsou spořádány a budou se ti lépe líbiti, než kdybys vedl druhou právě uprostřed první.

Z toho tedy, že jednotlivá čára nám nepůsobí ani libostí ani nelibostí, po-znáváme, že krásno není nikdy jednoduché, jednotvárné nebo jednočlenné. Musí býti tedy vždy složeno, avšak nikoli bez pravidla, nýbrž podle určitých zákonů, pravidel a torem. Ač krásno se skládá z více dílů, jeví se přece jednolitým, jako celek. Krásno musí se jeviti jako oživeno a musí tedy oživovati, podněcovati

a mile působiti. Krásným nazveme tedy to, co je složeno z různých dílů tak, se jeví jednoduše a tím působí dojem věci významuplné, obsahem bohaté a oživené, a následkem toho oživuje, podněcuje a mile působí.

Malíř vyzval pak svého syna, aby vždy pozorně uvažoval o všech krásných předmětech. —

Toť jen v stručnosti obsah psychologické čítanky, která takto podává v nehrubších rysech a prostonárodně základy psychologie. Mohlo by se ovšem ještě leccos dodat, aby tyto základy byly prohloubeny, což by zajisté bylo s nemalým prospěchem; avšak i v této podobě tato čítanka jest významným pokusem na poli psychologie, aby se touto působilo na zjemnění povahy naší mládeže.

FEUILLETON.

Letem dějinami českými.

Načrtl *Dr. M. Kovář.*

(Pokračování.)

A slyšes dále pěkný kavalírský kousek! Dne 21. srpna 1619 pan Václ. Vil. z Roupova navrhl, aby k upokojení jízdy, »každý, jak ze stavu vyšších, tak ze stavu městského, co má na zlatě a stříbře klenotův, koflíkův a jiných věcí drahých, do direkcí přinést, to počacovati a zvažiti dali, že jim to zde od direktorův dostatečně pojištěno bude, co by koliv váha vynesla a zač by se co toho počacovalo. Odtud potom, aby se mincovaly peníze, jak zlaté, tak stříbrné.« Zdálo se již, že jeho návrh bude přijat. Ale tu povstal jiný direktor, Václ. Šťastný Pětipeský, a prohlásil, že mnozí ze stavův mají klenoty své ozdobené šmelcem a dílem pěkným, kteréž mnohem více než zlato samo stojí; kdyby tedy takové věci řemeslně udělané, zase do ohně uvrženy býti měly, že by všechen šmelc a dílo v nic přijíti musilo. Z toho vznikla převeliká roztržka hlasův, že tehdaž na ničem jistém postaveno nebylo.« (Skála.) Když pak Václ. Vil. z Roupova ihned učinil nový návrh, aby se prodaly statky královské a statky zpronevěřilých synů vlastní, aby se zastavily drahocenné skvosty z pokladu královského, proti tomu se nikdo ze stavův ani neozval. Oni znali cenu umělecké práce jen u skvostů svých.

Ještě méně obětavosti ukázali stavové, zvláště vyšší r. 1620. Vojsko naléhalo opět na zaplacení. Král nevěda si rady, žádal stavy, ale nejvyšší úředníci a soudcové zemští dali mu pokyn, aby hleděl si vypůjčiti od

měšťanův. I povolal k sobě král přední z měšťanův, a královna zase jejich manželky, a žádali, aby půjčili pro potřebu zemskou buď hotové peníze, buď klenoty. Měšťané neodepřeli pomoci, ale chtěli čekat, až i vyšší stavové a zvláště nejvyšší úředníci a soudcové zemští spolu s manželkami svými, tuž zemskou potřebu k srdcím svým opravdově připustí, a dadouce na sobě příklad dobrý. se svými klenoty hnou a J. M. Kr. jimi v tak důležité a nevyhnutelné potřebě, hotově a hojně založí.« Jak patrně, měšťané dobře prohlédli sobeckost předáků mezi vyššími stavy, kteří by byli ochotni všechny náklady na válku svalili na bedra měšťákův, ale byli i ti, i oni stejně neochotni.

Pán z Roupova ve hněvu na to prohodil: »že k dotčené potřebě, aby z ní vlastní jeho bylo zpomoženo, své čapátkové (volavčí) peří složití a místo peněz odevzdati chce.« O té vzácné pomoci od předního úředníka a pána zemského! A jemu v štědré a ochotné půjčce byli jiní podobní. Před králem a královnou však uměli stavu městskému dobře vyměřovati, aby manželek svých pasy stříbrné, armpanty a řetězy skládali, sami pak od klenotův svých poztraceli klíče, které potom po vítězství na Bílé hoře soldati císařští velmi snadně nacházeli při vybíjení domů a přibytků jejich.« (Skála.)

Stavové měli sice peníze, ale dáti je nechtěli, až pro svou lakotu přišli o vše. Tak na př. Sigm. Matěj Venclík z Vrchovišť nikdy se nepřiznal, kolik má jmění, aniž jest jmenován mezi těmi, kdo horlivě odváděli příspěvky na povstání; a hle, dne 5. května 1620 žaluje na sněmě, »že mu nepřítel město Kamenici sbořil, vypálil, lidi ošacoval, a některé z nich i zbil, jemu pak samému peněz vlastních do 30.000 kop miš. pobral. Na bouři stavovskou jich litoval a za to je viděl

v rukou nepřátel. Podobně vypravuje Mansfeld ve své Apologii o jednom z pánů českých, jenž nechtěl na povstání dáti více, než 500 zl. a potom bylo mu 300.000 zl. ozeleti.

Anhalt zase praví ve své zprávě o bitvě bělohorské, že někteří s velikým zapřísaháním tvrdili, že nemohou obětovati více než 500 zl., a potom páčili svou škodu na 5—600.000 zl.! Tehdejší veřejné mínění pak vůbec shledávalo, že nešťastný konec vzburnění byl »nejvíce příčinou nezřízeného lakomství některých nejpřednějších osob ze stavův království Českého. Nebo mnohý přední pán a obyvatel království, kterému se ze statkův jeho pozemských důchodův do 20.000 kop, rok k roku rovnaje, scházelo, že směl ku potřebě zemské a vlasti své ve válce té zakázati se, do roka pomoci toliko 300 kop učiniti. Jiný, když na něm bylo žádáno půjčky k tétéž věci 2000 kop, že svolil 200 kop, a ostatní podobně dosti málem vlast svou fedrovati hleděli; ježto potom po vzetí Prahy a vyplundrování domův jejich tento nařikal, že mu tolik tisíců na summě a klenotech rozebráno, jiný za tolik, a někteří pak, že musili všeho všudy jmění svého, kteréž za mnohokrát stou tisíců kop stálo, v štychu zanechati a otrouce ruce od nich odjedti.« Tak dí Skála, a na jiném místě dodává, že císařští vojáci ukořistili v Praze »mnoho množství tun zlata . . ., že by skoro člověk nevěřil.« Toť těžká žaloba na lakotu stavův!

A jak to vypadalo s *osobní účastenstvem* stavů v boji? I tu jednalo se nesprávně. Proto také stavové, kteří se osobně vypravili i »s dvacátým člověkem«, dne 27. červ. 1619 podali »žádost takovou, aby z toho tažení mohli býti propuštěni, poněvadž veliká nerovnost se v tom od stavů zachovala, tak že chudší museli do pole táhnouti, bohatší pak že doma, vymluvivše se nemocmi, zůstali, ježto hned po odjezdě jiných, na druhý den zdraví byli, jakž jsou v tom od jistých lidí usvědčeni.« Tedy veskrze cizím lidem bylo svěfeno, aby bojovali za prospěchy stavů; stavové pak sami z části se boji vyhnuli úplně, a část druhá zase rozhořčena liknavostí a lhovostí prvé, rovněž opouštěla boj. A přece jejich podniknutí bylo tak důležité, tak rozhodné! Zde nešlo o nějaký malý spor s korunou, boj jejich musil ve svých důsledcích vésti buď k omezení moci královské na míru co možná nejmenší, nebo zase k sesílení moci královské na stupeň nikdy nebývalý a k sesla-

bení moci stavovské. Stavové pak při tom dávali v sázku své životy, svou svobodu i své statky. Či mohli stavové očekávati, že bude král, zvítězí-li, šetřiti životů těch, kteří jeho mistodržci vyhodili z okna a po nich stříleli? Mohli doufati, že král, zvítězí-li, (a na to mohli snadno pomysliťi, že při jejich obětavosti a statečnosti zvítězí) ponechá jim statků, když oni bez rozpaků brali a prodávali statky královské, statky duchovní i statky jeho věrných? Jak mohli se nadíti, že jich ponechá v zemi, když oni sami vyháněli lidi, kteří se neprovinili ničím, leda že nechtěli zraditi krále svého a utonouti s nimi v moři protestantismu a němectví? Sami si diktovali odsouzení, když navrhovali o katolických Plzeňských, králi svému věrných: »poněvadž město jejich i oni bylo brannou rukou a mocně od nich stavův pod obojí dobyto a v moci jich zůstává, tak že s ním mohou činiti, co chtějí: protož, aby z gruntu sbořeno a na věčnou památku nevěrnosti k vlasti vyvrácené zůstalo.« (Skála.)

Samí se odsuzovali na sjezdě (konaném od 25. srpna do 1. září 1619), kde v artikule III. rozhodli: »Jestliže by kdokoliv nepříteli se poddával, k němu jezdil, chodil, posílal, neb k němu bez povolení vši země jezdit, choditi neb posílati chtěl, za ochranu neb ušetření žádal, též jakákoliv psaní od nepřítelů učiněná zatajil, ten aby za nepřítelů zemského a rušitelů pokoje držán byl, hrdlem i statkem propadl, a takový statek k dobrému země obrácen byl.« Tento článek hodil se pak na pána z Roupova a hr. Thurna, kteří zadrželi mnoho listů Ferdinandových, jen aby nedošlo k smíření, díím jen tak mimochodem. Ale zdaž nebylo pravdě podobno, že Ferdinand II., až »brannou rukou a mocně« dobude Čech, naloží s nimi, jak bude chtít; že za jejich dopisování a spojování se všemi jeho odpůrci i on je prohlásí za propadlé hrdlem a statky? Zdaž nemusil tedy každý rozvázný člověk považovati boj, do kterého se stavové vrhli nerozvážně, za vážný a nejvyšší důležitý?

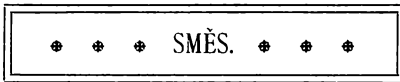
Zdá se, že stavové to tak vážně nebrali. Přemnozí z nich měli vše možné na starosti, pouze *společná* jejich věc byla jim *lhostejna*. Tato netečnost a nedbalost jejich byla taková, že se Václ. Vil. z Roupova kdysi nemohl zdržeti výtky: »Páni, páni! kdež to? Račtež posečkati maličko! Jak soudím, že páni ráci pospíchat k snídání; ale hleďtež, páni, abyste někdy vlasti své neprosnřidali!« Pán Václav Vilém z Roupova byl zde ná-

hodou prorokem, ale prorokem jako Kasandra ve starověku za války trojské; nikdo slov jeho nedbal, nikdo jim nevěřil. Náprava nestala se žádná, vše zůstalo při starém, jak to on sám líčí: »Nic nechce dobrým řádem jiti, sem a tam se všecho rozkazuje, žádný žádného poslouchati nechce, nýbrž kdo

ranněji vstane, ten hned vládnouti usiluje.«

To ovšem jest doznání velice smutné pro lidi, kteří se tak kvapně a bez rozmyslu ujali díla tak dalekosáhlého. Když takto jednali, pak v skutku není s podivením, že »bouře ve sklenici vody,« jak kdosi nazval bitvu bělohorskou, mohla smést veškeren odboj.

(Dokončení.)

Osobní. Vldp. A. Fux, dlouholetý professor při c. k. učit. ústavě v Příboře na Moravě, paedagogický spisovatel, nyní ředitel soukr. ústavu ku vzdělávání učitelek na Kladně, dán jest ku své vlastní žádosti 1. říjnem t. r. na trvalý odpočinek, a moravská c. k. šk. rada byla c. k. ministerstvem kultu vyučování zmocněna, vysloviti mu uznání za jeho dlouholeté působení ve službách školských. Zasloužilému spisovateli a spolupracovníku přejeme i my hojnost zdraví k utěšené další činnosti!

Surovost v budově universitní. Jako každoročně se dalo, zval i letos universitní rektor posluchače university, aby súčasťnili se zahájení školního roku universitního vzýváním Ducha sv. a mši sv.

Pozvání toto přelepeno bylo vyhláškou tohoto znění: »Kolegové! Protestujte proti vyzvání rektorovu ku mši, proti komedii, kterou je zahajováno vaše vědecké studium. Zbavme se již středověkých klerikálních tradic! Doufáme, že všichni souhlasíte s naším projevem, k jehož sankci nebylo dosud možno svolati studentstvo jako celek.« Studenti, nepřátelé katolické církve, ukázali tím svoje ruce. Sám »Přehled« ovšem stydlivě odsuzuje tuto sprostotu, když píše: »Nejllepším protestem pro studenty — a ovšem i pro professory, pokud se vybavili ze staré víry — je klidná neúčast při slavnostní mši.« I studentstvo rozvážené a klidné, strhnuvši tuto infamii, ukázalo svůj odpor proti činu nevyptáraných rukou. Ale jsme zvědaví, zda se našel některý professor, který z kathedry tuto sprostotu odsoudil, anebo zda i rektor sám nalezl cestu, aby rozhodně vystoupil proti neznámým rušitelům a zlehčovatelům rektorských vyhlášek. Nenalezl-li se nikdo, pak je to zjev věru nejvš zarmucující. — Studenti, nepřátelé církve katolické spolu

však tím nejlépe ukázali, jak pojmu svobody sami rozumějí.

Radost liberárních listů učitelských. V poslední době událo se několik konfliktů mezi duchovními a učiteli, jež vedly před soud a skončily tu odsouzením kněze, tu smírem, v něhž kněží zaplatili soudní útraty a musili odvolati. Ovšem že pokrokařské listy mají z toho radost náramně velikou. — Ale zjevy ty, i nás trudně dojímající, buďtež výstražným hlasem pro nás všechny. V nynější době všude se pase, aby každé nedopatření kněze ve škole bylo buď soudně stíháno, aneb aspoň v listech pranýřováno. Každý osvojí si znalost zákonů školních, aby neznalost jich nevedla tě do nemilých konfliktů. — Duch. správce oznámil prostě s kazatelny průvod, domnívaje se, že tím již i žactvo i učitelstvo k němu jsou vyzváni. Nikoli. Duchovní správce musí okresní školní radě oznámiti náboženské úkony, jichž žactvo za dohledu svých učitelů súčasťniti se má, a ta teprve, když shledá, že jsou v souhlase s platnými zákony, dá potřebné nařízení správě školy.

Ostatně, aby se v tom směru každým nemilým konfliktům na vždy předešlo, bylo by na čase, aby pro každý okres školní byl vydán *přiměřený bohoslužebný řád*. Vikariátní úřad by jej navrhl, a bera zřetel na místní zvyky a potřeby v každé osadě, o jeho schválení v okresní školní radě by pečoval. V Praze bohoslužebný řád přesně sdělaný, dobře se osvědčil. A konfliktů v Praze v té věci již není. Proč by to nešlo i jinde?

Nový řád školní a vyučovací. Zemský ústřední spolek učitelský má již návrh na nový řád školní dopodrobna vypracovaný. Sestavil jej p. K. D. Tuček. Pro nás jsou z něho nejzajímavější tyto dva paragrafy:

21. »Cílem školy obecné jest dáti pevný a široký základ k vypěstování dokonalého člověka jako člena společnosti lidské, člena národa, obce i rodiny. Škola obecná má prací svou stále směřovati k tomu, by

v žáku vypěstovala základ k pevnému, šlechtnému charakteru a vědomí o účelnosti jeho života i přilehlých povinnostech jeho k společnosti lidské i národní.

Stále upínajíc zrak k sociálním a praktickým úkolům budoucího občana, budiž po přednosti ústavem vychovávajícím a podávej pro život zvláště vybrané praktické poučení, směřující k tomu, aby žák své tělesné i duševní síly ve směru praktickém rozvíjeti mohl.

Připravuje pro skutečný život praktický, vedena budiž výchova naskrze duchem křesťanské zásady rovnosti lidí a vzájemné lásky, a vylučuj veškeré stranictví a zášti z poměrů náboženských, národních, majetkových nebo stavovských plynoucí. Budiž výrazem rovnosti a pospolitosti občanské a ústavem naprosto lidovým a národním.

Škola obecná vštípití má pravé, zušlechťující národní sebevědomí, prýstící nejen z pojetí historického rozvoje národa, ale hledíc hlavně k všénárodnímu osvětovému programu.

Škola obecná poskytujuž základ k dalšímu sebezděláním ve vědomostech i ve směru mravním, povzbuzuj v dětech vyšší zájem a zbuduj základ k tomu, aby každý jedinec volně se ve směru volném zušlechťiti mohl.

Učitel má užiti k dosažení těchto cílů zákonem dovolených a paedagogicky osvědčených prostředků.

A § 50. »Církvím ponecháno jest právo, aby mládež v náboženství vyučovaly dle přání rodičův, avšak bez vlivu na vyučování učitelů světských. Náklad na vyučování náboženství jest soukromou povinností každé církve.

Učitelstvu světskému nemá býti ukládáno, aby náboženství vyučovalo a nesmí býti podporováno v ničem dozoru církevním. Zaručuje se mu plná svoboda svědomí.

Heslo: »Náboženství ze školy pryč.« je zde již v rámci školního řádu vyučovacích, důsledně provedeno.

Kouření cigaret mládeží. O zhoubných účincích tohoto zlovyku, i u naši mládeže tak rozšířeného, pojednal nedávno v odborném listě znamenitý ang. lékař Sehrwold. Dle jeho vyšetřování zavdává kouření cigaret nejen podnět k vážným chorobám nervovým, nýbrž porušujíc také krevní oběh, bývá příčinou srdeční vady. Proto navrhuje tento odborník ve svém článku, aby do 20 let kouření cigaret vůbec bylo mládeži zakázáno.

* * LITERATURA. * *

»Vlasti«, časopisu pro poučení a zábavu, vydalo redakci Tom. Škrdlé čís. 1. (říjnové) roč. XXI. s tímto obsahem: Jaký byl vztah věrozvěstů slovanských Cyrilla a Metoděje ke stolicí římské? Historická a komicko-právní studie Jana Hendricha. — Podzimní motiv. Báseň od Jana Karníka. — Ze starých prástek. Napsal Adam Chlumecký. — Obrázky někdejších. Sibiře. Z Ruštiny přeložil Karel Jindřich. — Hrdličky. Báseň od Miloslava Javorníka. — Československá jednota, rozluka a vzájemnost. Literárně-historická studie. Napsal Frant. Václ. Peřinka. — Cesty srdce. Povídka. Napsal P. J. Franco S. J. Z vlastiny přeložil Josef Flekáček. (Pokračování.) — O národní církvi. Z konferenci Ferd. Brunnetiera, člena akademie francouzské. (Z Revne des deux Mondes.) — Na dušičky. Báseň od J. M. Dědinského. — Národní dům srbský v Budyšině. K otevření jeho napsal Fr. H. Žundálek. — Tůň v lese. Báseň od J. Dědinského. — »Pryč od Říma — Los von Rom.« Z literární pozůstalosti † Dra. Antonína Lenze. — Meditace nad zástupy táhnoucími k meetingu. Báseň od Roberta Prády. — Hřbitov po stránce hygienické a nemoci infekční. Piše Tom. Pícha. — Slavnostní schůze Jednoty českého kat. učitelstva. — Zprávy z uherského Slovenska. Piše Frant. Václ. Peřinka. — Literatura. — Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy. — Paběrky z novin a veřejného života. — Spolkové zprávy. — Předplatné na »Vlasti« ročník XXI. obnáší: ročně 10 K, půlletně 5 K, pro členy ročně 8 K, půlletně 4 K. — Předplatné přijímá: administrace družstva »Vlasti« v Praze čp. 570-II.

Prohlášení výboru družstva Vlasti ve schůzi ze dne 5. října 1904. — Pádem záložny Svatováclavské, loňským krupobitím v Čechách a letošním všeobecným suchem citelně jest postiženo i naše družstvo, naše časopisy, náš obchod a prodej našich knih a brožur. Tyto tři rány rychle po sobě následující nutí nás volati ke všem našincům, a hlavně těm mohovitějším, aby zdvojnili obětavost pro naše družstvo; hlavně aby takové věci, které nutně potřebují, jako farní tiskopisy, různé nátičky na ně, matriky a jiné a jiné, jednak u nás objednávali, jednak v tiskárně naši zhotoviti si dali. Ztrátu abonentů následkem těchto pohrom, kdy se musí mnohý uskrovnovati, hleďtež nám naši přátelé nahraditi agitaci mezi známými. Nechť získá jeden abonenty »Naším Listům«, druhý »Vlasti«, třetí »Vychovateli«, čtvrtý »Sborniku histor. kroužku«, pátý a šestý »Hlasům Svatovácl.« a »Vzdělávací četbě katolické mládeže«. Fary naše jsou všude, spolky naše na četných místech, a další stoupenci naši mimo fary i tyto spolky žijí v různých zemích a státech v Evropě i v Americe — tedy všude budiž pro naše družstvo pracováno, agitováno, tudíž všude přistuptež noví členové k našemu družstvu.

Naše družstvo má pevné základy a existence jeho jesti zabezpečena, o tom nemusí býti nikde strachu. Ale zdážen jest pouze oněmi pohromami rychlý a žádoucí jeho rozvoj a vývoj, který máme před očima a který se od nás očekává. Náš hlas jest pouze vřstážné a prosebné znamení, aby bylo lépe a nebylo huře.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půltletně 3 koruny. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studentům slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres.reklamace, jež se nepočítá a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žakoví, gym. professoru na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá přispěvký Josef Flekaček, řed. učitel v Žádkově u Prahy, č. 776; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Fr. Zundálek, katecheta v Praze-Bubnech.

Akademické vzdělání učitele. O filosofii přítomnosti. — Massacer-voilà la gloire. Předměty a modely biblických starožitností. — Feuilleton: Letem dějinami českými. — Směs. — Literatura.

Akademické vzdělání učitele.

Píše prof. FRANT. HORÁČEK.

(Pokračování.)

Motto: »De torrente in via bibet, propterea exaltabit caput.« Zalm 109, 7.

Kapitola první. Oč, že mnohý »pokrokář« při čtení předchozích řádků rozpálil se proti nám hněvem a z ohrady zubů vychrlil celou spoustu »komplimentů« à la »zpátečník, klerikál, nepřítel pokroku, který by nejraději okna, jimiž světlo kultury vniká, zastřel ponurými kutnami«, atd.?

»Parce pater virgis!« — děláš nám, příteli, křivdu do nebe volající. Vážíme si vědy a vzdělání u veliké míře — ale obojí musí býti to *pravé*. Dobře dovedeme oceniti chválu studia, které již *Cicero* velebí případnými slovy: »Studium skýtá mládeži potravu, stárí radost; za dob šťastných podává zdobu, za dob nešťastných skýtá útočiště a potěchu.« *) Jestli našim nejnvniternějším přesvědčením, že *věda*, t. j. stále práhnoucí *touha* po *Pravdě* a *hledání její* cestou přiměřenou, náleží mezi nezbytné potřeby každého myslícího tvora, jak *Lessing* v jedné allegorii krásně líčí: »Kdyby Hospodin ve své pravé ruce držel pravdu veškeru, v levici pak touhu po pravdě a chuť ku práci, a pravil by ke mně: Smrtelníku, zde moje pravice a zde levice — zde je Pravda a zde je Touha; napřáhni rámě své a vol, co chceš!« — tu padna v prach, sáhl bych po ruce levé, a vzlykaje, řekl bych: »Dej, Pane, mně touhu, dej práci, neboť čirá pravda je pouze pro Tebe, Nestvořeného!« —

Proto chvalořečiti budeme každému učiteli, který se snaží, aby ve svém oboru dosáhl vzdělání co možná nejširšího a nejdůkladnějšího. Ať jen studuje horlivě dějiny vzdělání vůbec a vychovatelství zvláště, aspoň tak přijde k poznání, jaké zásluhy si ta kaceřovaná církev katolická o vychování lidstva získala, ať jen studuje důkladně logiku a psychologii, aby si osvoil názor o pravých a nezbytných potřebách národů, jakými jsou náboženství, autorita, mravnost. — Pro nás ať zná »Didacticam magnam« *Komenského*, *Pestalozzi-ho* »Buch der

*) Pro Archia VII., 16.

Mütter«, *Salzmann* »Krebsbüchlein«, »Allgemeine Pädagogik« od *Herbarta* a j. z paměti, — ale ať přestane do světa hlásati, že učitel obecné školy musí mítí vzdělání »akademické,« t. j. studium nejméně 12 roků trvajících, má-li býti dokonalým vychovatelem a učitelem malíčkových!

Národní učitel a universita! Kdyby to někdo ještě před 15 lety byl tvrdil veřejně, tehdy by lidé nad tím kroutili hlavou, domnívajíce se, že má buď o kolečko více, aneb že si z nich chce dělati dobrý den. Avšak paradoxon zatím stalo se skutkem.

»*Akademické*« vzdělání učitele, heslo toto stalo se šiboletem, který podněcuje chorobné velikášství učitelského dorostu, budí v srdci jeho nespokojenost s postavením, řevnivost a zášť proti lidem s »akademickým« vzděláním a nechť ku práci.

Ovšem že — jako i jiné nauky radikální — požadavek »*akademického*« vzdělání pro učitele přišel k nám ze sousední říše německé, kde první hlasy ozvaly se za bouřlivého r. 1848. Ve Frankfurtě nad Mohanem odbýván totiž v měsíci říjnu zmíněného roku kongres učitelský, který, veda sobě jakoby orgán frankfurtského parlamentu, odhlasoval resoluci: »Učiteli budiž zůstaveno na vůli, připraviti se pro své povolání, kde a jak by chtěl. Státu přináležejí upravití střední školy tak, aby kandidáti učitelství po jich absolvování schopni byli postoupiti na ústavy vyšší. Na universitách ať se zřídí stolice pro paedagogiku a cvičná vzorná škola.«

Kdežto resoluce tato požadovala pouze možnost akademického vzdělání pro učitele, majíc tedy ráz více *fakultativní*, a také i jinak pro první dobu přípravy ponechávala kandidátům úplnou volnost, dekretuje schůze německého učitelstva, odbývaná před nedávnem v *Královci* v Prusku *obligátní* akademické studium pro učitelstvo, zatím aspoň — pro budoucnost. Zmíněná resoluce zní:

1. *University* jako střediska vědecké práce jsou nejvhodnějším sídlem pro vzdělání učitelstva na obecných školách, kteréž žádným jiným ústavem nahraditi nelze.

2. Pro *budoucnost* domáháme se tudíž studia na vysokém učení pro *všechny* učitele.

3. Pro nynějšek za to žádáme, aby každému učiteli na základě propustného vysvědčení ze semináře uděleno bylo právo k návštěvě university.

Známy paedagog *Mulhesius* v uvázení nepřekonatelných překážek, které se utopickému požadování »*akademické*« přípravy pro *všechny* učitele staví v cestu, snažil se sice prorazití s návrhem mírnějším, který dle své *fakultativní* povahy není ničím jiným, než obnoveným vydáním resoluce Frankfurtské, an vrcholil těchto 2 bodech:

1. *University* jako střediska atd. — jak výše podáno.

2. Učiteli, kteří mají pravidelný běh studijní za sebou, budiž poskytnuta možnost, aby k ukončení svých studií složili zkoušku vědeckou. Kdo tuto vykoná, má právo na místa služby dozorné a seminární.

Avšak *Mulhesius*, jenž v celé té záležitosti choval se trochu obojetně, se svým návrhem propadl, a velikou většinou rozvášněných členů přijat návrh radikální, který »*akademické*« studium učitelstva povýšil na *princip*. —

Resoluce učitelského sjezdu *Královeckého* rozvířila v Německu veškeré kruhy inteligentní a rozpoutala vášnivé boje, které škole a učitelskému stavu nikterak

neposlouží k dobrému. Že příboj vln těch přelil se také přes Rudohoří a Krkonoše do vlasti naší, je každému intelligentu známo, a jest naší povinností a právem zároveň, označiti stanovisko, které vůči otázce zmíněné zaujímáme.

Snad jest někdo, kdo nám řekne: »Co je vám po tom? Chtějí-li si páni učitelé vložiti na šiji nové břímě, to je jejich věc.« —

Chyba lávky, příteli! Jestli škola obecná ústavem nejširší veřejnosti, o jehož zdar zajímá se národ, církev i stát, rodiče a posléze každý jednotlivec, který se cítí býti jednotkou státního organismu. Hlavně pak rodiče, kteří jsou zákonem nuceni, ditky své do školy posílati, mají eminentní zájem o osobu, která ve škole zastupuje jejich místo a autoritu.

Všichni tito činitelé jsou oprávněni zkoumati, zdali učitel má ono vzdělání, kterého k důkladnému plnění svých povinností potřebuje. Zkoumání toto ovšem stává se illusorním vůči (tomu) překvapujícímu faktu, že pokrokové učitelstvo, tedy crème, výkvět našich paedagogů, neostýchají se hlásati do světa: »Servi inutiles sumus. Jsme služebníci nedostateční.«

Po utlačení homerovského smíchu — γέλως ἀσβητος — který se pokouší o nás při tomto skroušeném vyznání z úst, z nichž uvykli jsme slyšeti pouze slova sebevědomá, hrdá a plná nezkracené domyšlivosti, vidíme se nucena chlácholiti nespokojené myslí biblickými slovy: »Nolite timere, pusillus grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum.« Ano, učitelstvu zůstane »království maličkých« ve smyslu Kristově, aniž by třeba bylo toužiti po škamnách učení vysokého. —

(Pokračování.)

O filosofii přítomnosti.

Posudek o stejnojmenné knize univ. prof. Dra Fr. Krejčího.

Od několika roků vede strana realistů na české filosofické fakultě úporný boj proti pozitivnímu křesťanství, najmě proti katol. církvi. Její orgán »*Naše Doba*« má za úkol, ve jménu vědy šířiti náboženský rationalismus, nechuf a osklivost proti katol. církvi mezi intelligenty; »*Čas*«, druhý orgán její, má tentýž úkol prováděti v širších vrstvách formou populárnější — po případě také křivými insinucemi, nadávkami, ostouzením, atd.

Realisté vydávají výbor nejlepších spisů poučných, jehož nepokrytý účel jest, křesťanský názor světový zatlačiti. Všechny spisy tam vydané nesou se tím směrem. I dějiny české literatury devatenáctého století, nedávno tam vyšlé, jsou plny zjevných, anebo zakrytých útoků na katol. církev a její učení. Avšak nejurputnější si vede prof. František Krejčí ve spisu »*O filosofii přítomnosti*«. Ten docela prorokuje katolické církvi už brzký skon. Neboť »lidský duch pronikl zákonost přírody, seznal zákonost dění duševního, tak že pro nějaký div, zázrak není v myslí, vědeckým duchem prosycené, místa. Vše, co bylo dosud za zázrak považováno, buď se vysvětlí cestou přirozenou, anebo nelze-li toho vysvětliti přirozenou cestou, pokládá se to za nepravdu, omyl« (strana 101). »Dnes poslední produčitel v zapadlé vísce, který odchován a proniknut duchem pokročilé vědy, z pouhé povinnosti šíří osvětlu a vzdělání do nuzných chýší, znamená proti církevnímu vlivu více, než dříve nejslavnější filosof; vzdělání se šíří a s ním

skepse, která vede k indiferentismu, nebo žene v náruč mysticismu, ale z církve vyhání. Zevnějšími prostředky moci, která jest v dosahu církve (konfesionální školou a pod.), dá se udržeti jakž takž zevnější sociální stavba, avšak proti zpuchření nitra prostředky ty nestačí« (str. 103).

Pan professor připouští sice velkodušně (str. 111), že katolicismus daleko ještě úlohy své nedohrál, a že by jej v této úloze žádné jiné vyznání křesťanské nemohlo zastoupiti, než na jak dlouho, to že jest ovšem jiná otázka.

Knihy jest psána s úžasnou povrchností. Pan spisovatel jedná o nejvznešenějších problémech, na př. o původu náboženství — s takovou vědeckou naivností a spolu frivolností, že to až zaráží. Nápodobil ostatně zde svůj vzor Herberta Spencera, z něhož výklad ten prostě přejímá (str. 10—17). Přiznávám se, že jsem nečetl o původu náboženství výkladu ubožejšího.

Na to p. spisovatel probírá systemy filosofické a jejich přední zástupce, jak ve století právě uplynulém, a sice ve druhé jeho polovici, po sobě následovaly materialism a mysticism, novokantism, positivism, idealism, Nietzsche-a a Tolstoj, k čemuž posléze připojuje závěrečné úvahy.

Celkem není se žádným systemem úplně spokojen; ano materialismu čte důkladné levity (strana 45 a následující) a přiznává, že »bilance materialismu vůbec a moderního zvláště, jest passivní a že ve sporu vědy a náboženství prohrál« (strana 50). Má však za zlé Rudolfa Virchowovi a Emilu du Bois-Reymondovi, slavným přírodopiscům, že vyznavše malomoc lidského ducha, nechali platiti vědu a víru vedle sebe, že světový názor dáti může jen věda doplněná náboženstvím; neboť p. Krejčí má za to, že víra vedle vědy obstáti nemůže. Virchow totiž doznává, že úlohou vědy není napadati to, co jest předmětem víry, nýbrž vytknouti hranice, kam až může poznání dospěti; přiznává, že přírodověda nedovede vysvětliti podstatu vědomí. Du Bois-Raymond ve spisku »Die sieben Welträtsel« přiznává, že podstata hmoty a síly, počátek pohybu, vznik vědomí a svoboda vůle jsou nerozřešitelné. A kdo chtějí o těch věcech zvědět, těm radí Reymond: »Mögen sie es doch mit dem einzigen Ausweg versuchen dem des Supranaturalismus.« Tu se rozhorluje p. Krejčí (str. 54); ale zcela zbytečně. Neboť náboženství nevykládá o podstatě hmoty a síly, ani o počátku pohybu atd., nýbrž mluví o původci, o první příčině hmoty a síly, o první příčině pohybu, k níž z *pozorování účinků* postupem přesně logickým lze dojíti. I mýlí se tudíž p. Krejčí, že církev v takových hledá svou oporu. Nikoliv, ona spočívá na pilířích poněkud pevnějších, než jsou tyto. Ale to jest u těchto mužů chvályhodno, že přiznávají, že existuje ještě něco jiného, než hmota.

Nejvíce se p. Dru Krejčímu zamlouvá positivism a jeho nejpřednější zástupce Herbert Spencer, filosof nauky vývojové; ačkoliv i tu přiznává, že Spencer nevyšvětlil zákonem vývoje vznik života a vznik vědomí.

I Nietzscheovu filosofii chválí; jmenuje ji životodatnou, dává prý smysl životu, aby stál za použití; taková filosofie je prý ziskem pro lidstvo a její původce. (!) V Tolstojovi konečně vidí ideál filosofie slovanské. Obraz jednotlivých soustav jest podán celkem správně, jen stanovisko spisovatelovo k nim jest plno odporů, tak že, co na jedné stránce připustil, v následujících zas neguje. Pochodí to odtud, že spisovatel nedefinoval a neuvědomil si dobře, co jest náboženství a co filosofie a co věda.

Knihou vane odpor proti náboženství vůbec, najmě proti katolickému. Z Boha osobního, od světa rozdílného, všemohoucího, nejvyššího svatého zákonodárce, má spisovatel hrozný strach; proto každý system, který jen z daleka zdá se k němu poukazovati, hned zakřikuje. »Při představě osobitého Boha není prý věda volná, a proto usiluje o odstranění té představy« (455 str.) Z té příčiny nelíbí se mu Wundt (strana 229 a násl.), »protože vztahuje platnost zásady příčinnosti nejen na zkušenost skutečně se vyskytující, nýbrž i na všechny možné zkušenosti a tím otvírá si cestu z oboru poznání smyslového k poznání transcendentna, pokládaje za oprávněně hledati počáteční a koncové členy řad příčinných mimo zkušenost, což prý znamená opuštění stanoviska pozitivistického v metafysice.«

Za to však vře se ujímá Jenského filosofujícího přírodopisce Arnošta Häckla, o němž praví Paulsen, že s palčivým studem četl jeho knihu (»Die Welträtsel«) a jemuž Külpe vytýká holou ignoranci ve věcech filosofických. (Dokončení.)

Massacrer-voilà la gloire!

Napsal Jan Pláček.

(Pokračování.)

Tím nestavím se nikterak proti vojsku; toliko proti jeho přečeňování. Úkol jeho je vlastně negativní: obrana vlasti, majetku a práv. A třebaž že stav tento bude — žel Bohu — nutný, pokud člověk bude člověkem, (*experientia teste*) přese všechny ideální snahy kongressů míru, nevidím, proč by měl býti stále na úkor stavů ostatních, řekněme produktivních, obestírán gloriolou.

Toto označení lidí, jichž *vinou* zahynulo tisíce a statisíce lidí, za »Veliké«, dovoluje dosti poznati ducha, v jakém jsou psány a *vyučovány* s veliké části *dějiny*. Ve »Fliegende Blätter« byla jednou báseň tohoto obsahu: Každý ví, kdo *zapálil* slavný chrám onen Dianin, že to byl Herostratos; ale zeptejte se ho, kdo chrám ten *postavil*, — a musíte čekat, až se podívá do naučného slovníku. — Jaké to smutné svědectví pro lidstvo: Vladaři, mužové, kteří tiše stavěli, pracovali k blahu lidí i k slávě Boží, mužové vědy, práce, pokroku, tyto mužové průměrem a v celku skoro *zapomenuti*, a ne-li zapomenuti, nikdo z nich neshledán hodným názvu Veliký, ale vladaři, kteří vraždili, loupili, pálili ve válkách *nespravedlivých*, kteří tím ničili umění minulosti i přítomnosti, pustošice díla umělecká, — neboť inter arma silent musae — mužové, kteří svými válkami zdržovali pokrok, znemožňovali práci, ochuzovali poddané a rozsévají neštěstí, — klaňte se! — ti jsou »Velicí«! Massacrer-voilà la gloire!

Ale jak blede celá tato pochybná krvavá sláva, kterou se dáva korunovati ona bestie v člověku, pod dojmem tak jednoduchých a něžných a přece mocných slov Jeana Paula Richtera: »Svět nazývá mnohé lidi »Velikými«; tak Alexander Veliký, Karel Veliký, Napoleon Veliký, Petr Veliký a j. Leč jeden toliko byl Veliký, — a toho svět ukřižoval.«

V důsledcích tohoto pojímání slávy nazývá *každý* národ snad onu dobu své minulosti *slavnou*, kdy vedl vítězné války; a to přímo nespravedlivé války. (Ostatně za *nejslavnější* neuznávám ani dobu válek obranných.) Ptejte se jenom Němců, Francouzů, Rusů, Švédů, Turků, atd., kdy stáli na vrcholu slávy. I *demokratičtí*

republikáni s hrdoostí vám odpovědí, že to bylo za *monarchy* Napoleona. Jest samozřejmě, že vrhá tento nepravý názor o slávě své stíny i do knih a výkladů dějepisných. Bojuje se stále proti krvavým románům, ale prohlédněte si jenom tak mnohé dějepisné učebnice a knihy! Na 2—3 stranách je charakterisována — div neřeknu »karrikována« — kultura, umění, slovem pozitivní práce, a to ostatní je skoro napořád samá krev, samá válka, samá bitva. *Proto bojujte sebe více proti krvavým románům*, když historie je podávána jako román, krvavější všech těch krváků Bambasových, Hynkových, atd. . když historie (magistra vitae) učí a navádí a bouřlivě štve: Bijte, bijte, nikoho neživte, a »Ča ira, ča ira!«

Belletrie — krvavé romány historické i fantastické jsou z části příčinou a z části následkem onoho bestialního pojetí slávy. Takový začarovaný kruh. A konečně! Literatura musí býti do jisté míry (ne však výstředně) zrcadlem lidstva i časového rámce i dějů. Ale kdyby aspoň se stanoviska humanity a ještě více křesťanství dán byl důraz a zachováván, že krev prolévati dovoleno toliko *v sebeobraně!* Pak by přece četba taková nebyla tolik škodlivá. Zásada sebeobranu je důsledně provedena ve všech — téměř hltaných cestovních románech něm. Karla Mey-e. A proto, nemluvě tím ani o osobě spisovatelově, ani o umění v jeho knihách, myslím, že prospěch z jeho spisů je nepoměrně větší, než snad případná škoda z krve tam tekoucí; a z té příčiny bych je zvláště našim spolkům vřele doporučoval. Ostatně trvám na tom, že historie krvavě vykládaná všem daleko více škodí, než krvavý román, čtený přece jenom *menšinou* — několika čtenáři.

K belletrii možno přidružit i malířství v naší otázce. Vlastně ne tak umění malířské, jako ilustrace všelijakých krváků a historických děl. Nemiluji vůbec ilustrovaných knih. Ilustrace, i když jsou morálně bezvadné, zdrazují zbytečně knihy, je v nich — až na řídké výjimky — pravého umění velmi málo, a pak, dle mého mínění, jsou násilím, páchaným i na spisovatelí i na fantasii čtenářově. Citím dosud živě, jak mě rozladily ilustrace v »Ráji šumavském« od Klostermanna. Jak mdle a chabě vypadly ty scenerie pošumavské, které tak žhavými a sytými barvami kreslil Klostermann! A byl to přece Liebscher, který ono dílo ilustroval! Což když ilustruje dílo ten, kdo ani z daleka není Liebscherem!

Ale tím jsem odchytil se od svého thematu, že za slávu největší považuje se vraždění. Vraždění ve velkém — vítězná bitva, vraždění v malém — ničemný souboj.

Jako se nikdy nepřestanou lidé rváti jednotlivě, tak ani také nikdy nevymizí války. Ani tenkrát ne, až nastane »socialistické nebe na zemi«, soc.-demokratický stát, což se stane na sv. Nikdy. Ba tenkrát teprve by války nevymizely; to je pro toho, kdo zná program, působení, povahu a cíl socialismu, axiomatem. Ale má snad lidstvo složití ruce v klín a ponechati té krvelačné furii válečné volné pole? Lidé nikdy nepřestanou krásti, a přec je nutno proti krádeži bojovati. A stejně nutno, ba nutněji bojovati proti vraždění v malém i velkém. Proto je nadšené vítání ideální snahy šlechetných duší, jež nalezly výrazu v kongressu míru. Nemohu býti vyslancem na tom onom kongressu, a nechci jím býti a netoužím ani z daleka. Ale vzpomínám »Stolisté růže« vadnoucí (tak nevděčně zapomínané) a snad proto tím vonnější (mně milejší), oněch slov:

»Blah, kdo vypěstil své vlasti
jednu růži, jeden štěp!«

Co chci, je: zasaditi růži, štěp, anebo třebaš jen kámen v cestu, aby svatá idea míru měla snažší postup, chci udrobit aspoň kamének z pyšného hradu krvavé »slávy«; opravit aspoň v několika lidech falešný názor o slávě, který se nesmí podceňovati, ježto má tak zhoubné následky — exempla trahunt! — vyzvat, aby všichni, zvláště pak kněží »Knížete pokoje« v tomto směru působili. Vyžaduje toho víra sv., vyžaduje humanita a tedy i rozum a srdce lidské. Vyžaduje toho důslednost.

Bojujeme-li proti krvavým románům, musíme důsledně i potíratí falešnou »slávu« války, jinak bychom zabíjeli kočku od ocasu. A potřebí je začítí hned s dítětem ve škole.

Působiti v prvé řadě na *rozum*, a to methodou heuristickou. Jak, už jsem naznačil krátce a skizzuji znova: Kdo zabije bezprávně člověka, dopouští se těžkého hříchu a je zván *vrahem*. Alexander ve válkách nespravedlivých zavraždil tisíce a tisíce lidí (neboť na něj, a ne na vojsko — všeobecně řečeno — padají tyto vraždy), čím je tedy vlastně? Tisiceronásobným vrahem, a kdyby mu stokrát dějepis dal jméno »Velikého«. Kdo zapálí bezprávně příbytek, jest *žhářem*. Ve válkách bývá na tisíce příbytků vypáleno. Vina padá na toho, kdo nespravedlivě válku vede. Čím je tedy na př. Bedřich pruský? Velikým *žhářem, vrahem*. Kdo násilím vezme někomu bezprávně několik haléřů, uorá mez, je *lupičem*. Bedřich Pruský uloupil násilím celou zemi, Slezsko, atd. — Sarkasmus se tu sám vnučuje jako výtečná pomůcka v boji proti »slávě« krve.

(Dokončení.)

Předměty a modely bibliických starožitností.

Napsal univ. prof. Dr. JAR. SEDLÁČEK.

(Pokračování.)

Synagoga. U nás jest dosti veliký počet hebrejských modliteben a nebylo by třeba modelem ji představovati. Poněvadž však mnohý vůbec do synagogy nikdy nev kročí, proto jest do sbírky pojat i malý, dřevěný její model. — Synagoga jest shromaždištěm, domem shromáždění Israelitů. Není domem obětí, jako býval dřívější chrám. Jestli ji jmenují i »domem Božím«, »domem Jahve«, »Svatyní«, »domem Páně«, činí tak dle jmen svého chrámu. Příhodnější jméno jest »modlitebna«, »shromaždiště«, »sabbateion« (ve výnosu císaře Augusta), sobotní dům (pro sobotní modlitby). Jméno »synagoga« nalézáme již v Žalmech (73., 82.) u Siracha a jinde; tu však nelze s jistotou tvrditi, že by označovalo shromáždění, jaké mívali Židé ve svých synagogách, neb snad synagogu samu. Neznámeť dobu, kdy počal u Židů zvyk, shromažďovati se pravidelně k četbě Zákona a k modlitbám.

V Novém zákoně jsou synagogy již často jmenovány. Za dob Starého zákona scházivali se Israelité již dávno na »výšinách«, kde obětovali oběti, i když stával ještě chrám; scházivali se v domě některých proroků, aby slyšeli od něho slova Boží vůle, Božeho zjevení. Jmenovitě se tak dalo v dobách, kdy prodlávali Židé v Babyloně a neměli chrámu. (Ezech. 8, 1.)

Pojmenování »synagoga« k označení židovských náboženských shromáždění bylo asi z Alexandrie, kde užívali tamní Židé řeckého jazyka. Že by již Mojžiš býval synagogy zakládal, nemůžeme ani ze slov Skutků apošt. dokázati, kde

Jakub pravil: »Mojžiš od dávných věků má po městech toho, kdo by o něm kázal, neboť bývá každé soboty ve školách (synagogách) čítán.« (Skut. 15, 21.)

Pozdější Židé vykládali slova proroka Ezechiele (11, 16.): »Ačkoli daleko jsem je zahnal mezi národy a rozptýlil je do zemí, *však budu jim svatyní* i za ten krátký čas v zemích, do nichž přijdou,« v tom smyslu, že jim dal Bůh náhradu za zbořený chrám synagogy (svatyně). V Babyloně hleděli zachovávat sobotu, oddávali se veřejnému postu a proto se v těch dnech více scházivali, tak že nastala potřeba modliteben. Každý Israelita se vždy rád a s chloubou hlásival k shromáždění svých souvěrců; a to se dalo ve sbornicích. Synagogy jsou jedním z prostředků, jimiž se Israel a jeho náboženství udržuje. »Neodděluj se od shromáždění,« zní pravidlo otců, jehož si Židé velice váží.

Za Esdráše býval čítán Zákon lidu a snad i v aramejském jazyku vykládán (Neh. 8, 1—8.); to dalo se asi v synagogách. Za doby křesťanské rozmnožil se jejich počet náramně. V Jerusalemě prý jich bylo v roce 70 po Kr. 394 (dle jiných 480). Cizí Židé měli v Jerusalemě své sbornice: Alexandrinští, oni z Cyrene v Africe. (Skutky ap. 6, 9.) Evangelia jmenují synagogu v Nazaratě a v Kafarnaum. V prvních dobách křesťanských byla synagoga význačným domem každého palestinského města. Nebyla-li v nějakém městě sbornice, měl (dle Talmudu) jeden druhého pobízeti, aby se tam zařídila a postavila. Deset vážených mužů, jakmile mají závitke Zákonu, tvoří shromáždění; *v desíti spravedlivých* mohla býti Sodoma zachráněna. (Gen. 18, 32.)

Rádi je stavěli na místech vyšších, aby dům Boží vynikal nad ostatní budovy. Rabbi ze 3. století dí, že město, v němž jest nějaká budova (věž) vyšší synagogy, neujde zboření. Také je hleděli postavit aspoň na nároží, neb blíže bran, u vod. Zvláštní nařízení dána jsou v talmudu o svěcení toho místa. Nikdy nemělo jí býti užito k světským účelům. Stará synagoga nesmí se zbořiti, dokud není postavena nová.

Směr budovy modliteben židovských ukazoval často k Jerusalemu; když stál zbožný lid ve sbornici, byl obličejem obrácen k vyvolenému místu Božimu na Sionu. Toho vždy šetřeno nebylo. Vykládali si slova Šalamounovy modlitby tak, že by jimi mělo býti naznačeno, kam se jest Israelitovi při modlitbě obrátiti. Slova ta zní (3 Kr. 8, 48.). »A modlili by se tobě *naproti zemi své*, kterouž jsi dal jejich otcům, *naproti městu tomu*, jež jsi vyvolil, a *domu*, který jsem postavil jménu tvému.«

Náš model má před vchodem dva sloupy. Střechu jeho lze zdvihnouti, aby bylo lze pozorovati vnitřní zařízení sbornice. (Pokračování.)

FEUILLETON.

Letem dějinami českými.

Načrtl Dr. M. Kovář.
(Dokončení.)

Stavové, vlastně náčelníci stavů, začínají hazardní hru o své statky a životy, zajiště byli si vědomí moci, anebo měli ji alespoň býti, jakou vládl rod Habsburský

jeho spojenci. Ovšem i stavové spoléhali na spojení, vždyť dopisováno na všechny strany ke všem nepřátelům rodu Habsburského; ale naděje jejich je sklámala. I mohlo se zajisté očekávat, že se stavové rozpomenou na rok 1615, kdy vydán známý zákon na ochranu a obranu jazyka českého, jakožto jedině oprávněného v zemi, tak že každý, kdo tu chtěl obývat, do 3 let se musil naučiti česky, a že tedy budou se snažiti, aby v lidu probudili cit národní, a že, vhodně jej řídíce,

obrátil jej proti Ferdinandovi. Ale toho byli stavové i v této době daleci. (Krojher str. 43.)

Dí Fr. Dvorský (Ottův Slovník Naučný IV.) v té věci: »Nebyl odpor stavů českých zápasem českého národa, poněvadž poddaný městský i selský lid boje se nesúčastnil. Vůdcové chtěli boj provést sami, bojíce se lidu dáti zbraň do ruky, aby snad nestal se svobodným. Proto do válečné služby najímali cizince, Němce, a takž vedle hrstky domácích vojáků v osudném boji svěřili život, statky své a svobodu vlasti cizím, najatým zoldněřům.«

V tomto boji se nejlépe ukázalo, jak málo lásky k jazyku českému chovali stavové, nijak nedbajíce zákona z roku 1615, a dopouštějce proti duchu jeho, aby cizozemci byli povyšováni k vysokým úřadům. Tak Němec Anhalt byl jmenován nejvyšším vojevůdcem čili obrštem, Mansfeld, též Němec, vojskem sobě svěřeným ovládal celé západní a jižní Čechy, Němec Hohenlohe zaujímal též vysoké postavení ve vojstě; Thurn, jenž se též nenačil dobře česky, ač tu byl již dosti dlouhá léta usazen, byl původně vůdcem vojska, a jiní a jiní cizinci, kteří měli výnosné úřady vojenské, jakoby mezi rozenými Čechy všecken vojenský duch byl vymřel.

Svědčí-li již to vše o veliké lhůstivosti k prospěchům národnosti české, podává o tom důkaz mnohem pádnější zvolení Němce kalvína Bedřicha Falckého za krále, jenž za jednoročního panování svého byl v Praze obklopen veskrz jen německými dvořany, a sám ani slova českého neznal; ba jeho choť, královna Alžběta, dcera anglického krále Jakuba I., nevážnost svou k lidu českému i veřejně na odív se stavěti neostýchala, jak dokazuje Jos. Svátek ve svém spise »Habsburkové a jazyk český«.

A mezi těmi veliteli vojenskými byli i notoričtí zrádové. Vyzradilo se totiž, že zamýšleli povstalci noční přepadení císařských. O tom nevěděl nikdo mimo krále, Anhalt a Hohenlohe. Lidé již tehdy, ba i dvůr sám zradu tu přisívali hraběti z Hohenlohe, a přece ponechán byl na svém místě a tak dána mu příležitost, aby na Bílé hoře dílo své dovršil, zbytečně zavřev skoro 2000 mužů v oboře královské, kteří tudíž nemohli zasáhnouti v boj rozhodný. Proto napsal účastník bitvy, Ondřej z Habernfeldu ve svém spisku »Bellum bohemicum« (Válka česká): »Zaprodání vůdcové úmyslně věc nastrojili na takový zmatek, aby se císaři zavděčili.« Tak se stavům

Hohenlohe odměnil za to, že k vůli němu porušen byl zákon z r. 1615.

Vzpomeneme-li stručně všech uvedených zjevů v době povstání, pak zajisté přisvědčíme slovům Fr. Dvorského v Ottově Slovníku Naučném: »Nedostávalo se jim (stavům) ku šťastnému vykonání odvážného činu potřebné síly duševní, prozřavosti, zkušenosti, zmužilosti a vlasteneckého nadšení. Nedůvěřující silám vlastním. utíkali se o pomoc do ciziny. Všude jevila se omezenost, pokleslost duševní, malátnost, až otupělost, nerozhodnost, neobětivost, nevlastenectví.« A já bych dodal: nerozvážnost. lehkomyšlnost, ochablost a lhůstivost ve věcech náboženských. Víra jim byla zástěrou, pláštíkem, jímž zakrytí minili pravé své úmysly a záměry proti katolickému zeměpánu a církvi.

Za takových okolností musila přijíti Bílá hora jakožto spravedlivý soud za všechny spáchané viny. Jen jest litovati, že tento trest nenapravil českých nekatolíkův, ale spíše mysl jejich zatvrdil proti katolictví. Stihlo je to, co sami dříve strojili svým protivníkům. Vítěz bera se cestou od nich prve naznačenou, dal jim na vůli, buď státi se věrnými poddanými, ovšem katolickými, anebo se vystěhovati. Jakož oni dříve odpůrcům konfiskovali statky, tak byli pak sami trestáni konfiskací. I vražedný pokus na císařských místodržících byl pomstěn podobným způsobem. Ale to vše zdálo se jim býti křivdou a nikoli trestem obvyklým, jako to před tím sami činili, a tak se v nich rozmáhala trpkost proti katolictví.

Pomalou stěhovali se z Čech, aby vyhnují se přijetí víry katolické; a hle! v cizině sami opouštěli víru, ve které byli vychováni a potomci jejich opouštěli i jazyk. Sám Komenický, vida, jak bratři mizejí v kalvinismu a v jiných sektách, ztrácí důvěru v pravost své víry a radí, aby bratři čeští po jeho smrti přidali se ku kterékoli z protestantských sekt. Můžeme tedy právem tvrditi, že nekatolíci čeští opouštěli českou vlast nikoli pro svou víru, ale pro nenávisť k církvi katolické, že v cizině se rmoutili pro úspěchy Habsburkův a ne pro bídu vlasti. Vždyť neostýchali se nikterak do své »milé vlasti« voditi pluky saské a švédské. A jak ti u nás řádili, víme a cítíme podnes; ze 3 millionů obyvatelstva zbylo ho tu asi 800.000, zničeno na sta vesnic a ožucheno měšť. Ale ani ve spolku se Švédy nezničili národ český, jenž pod vládou katolickou se zachoval a

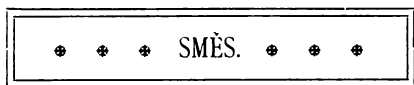
mohutněl, kdežto nekatolíci čeští zanikli beze stopy mezi národy nám nepřátelskými.

A ještě několik slov o katolické reformaci, jež dala se mezi válkou a po válce od členů řádu jezuitského a jiných řeholníkův, a o níž také mnoho křivého se píše. Kazatelé čili praedikanti protestantští byli vypověděni a obyvatelstvu nařízeno, aby se vrátilo k církvi katolické, což velice účinně prováděly missie katolické. Avšak obrácení to na víru katolickou nedělo se ponocí vojska, dragonád, jak se povrchně hlásá, leč jen v případech velice řídkých a to namnoze proti vůli missionářův, a obyčejně z příčin jiných, pro vzpouru, srocování, nepokoje lidu, nikoli na podporu missií. Zachovaly se archivní listy, kde missionáři výslovně žádají, aby nebyli provázáni vojskem. Missionáři chtěli lid obrátiti na víru katolickou ne násilím, přinucením, nýbrž poučováním o náboženských pravdách, kázáním, katechisováním. A tam se jim to právě nejvíce dařilo, kde neujímalo se jich rámě světské svým přispěním. Lid dal se poučiti a přijímal víru katolickou jim hláсанou i v Čechách i na Moravě, ba i ve Slezsku, kde se dály missie od horlivých kněží, kteří za to neklidili žádného zisku a díků. leda ústrky, hany, potupy.

Na konec nemohu nezmíniti se, ač jen několika slovy, o nynějším hnutí »Los von Rom«, jež úmyslně a zlomyslně šíří se mezi

německým obyvatelstvem našeho staroslavného království českého. Také za dob výbojného krále pruského Bedřicha II., jemuž zachtělo se této požehnané země, potulovalo se hojně praedikantů po krajích českých, aby lid přemlouvali k odpadu od víry katolické a zpracovali jej pro krále svého, proti císařovně Marii Terezií. A nyní jest to veřejné tajemství, i kdyby se k tomu byli někteří veřejně, ba i v parlamentě nepřiznali, že za heslem »Pryč od Říma« skrývá se další heslo »Pryč od říše«. I zde hlásá se urputný boj katolické církvi od odpadlíků, protestantů, jakož to vidíme ve všech zemích katolických, v Itálii, Portugalsku, Španělech a přede všemi ve Francii od nevěrců, zednářů, revolucioanářů, anarchistů.

Jsou, bohužel, i mezi lidem českým zaslupenci, bohudík, že dosud jen jednotlivci, kteří nerozpakují se šířiti vlastizrádně »Pryč od Říma« a pomáhati tak úhlavnímu nepříteli drahé naší vlasti. Národ náš zachová a udrží se jen, dokud zůstane katolickým, dokud lnouti budeme k Římu a tím i k trůnu. S protestantismem ruku v ruce kráčí odnárodnění. Čechy protestantské byly by vítanou sousedovi kořistí. Proto lněme, tulme se těsně k Římu a k říši, a nic nás od toho neodvracej, byť se i tu tam stalo, že jednotlivec svým chováním poškozoval zájmy církevní. Církev nemůže za nehodného sluhu, koukol mezi pšenící strpěl i božský Zakladatel církve.

Dobrá rada. C. k. okresní školní rada v Plzni nařídila, by třídní učitelé kontrolovali a ve výkazech zaznamenávali zanedbanou docházku kostela v neděli a ve svátek. Výnos tento zle pohněval všechny liberální listy učitelské. To se rozumí, že v jich očích je tím vlastně celá okresní školní rada v Plzni zklerikalisována, zpátečnická. »Učitelské noviny« podotýkají, že »nařízení toto je nezákonné; starati se o docházku kostela náleží učitelé náboženství. Sbory učitelské nechť odvolají se z nařízení toho k zemské školní radě.« Vitáme tento návrh »Učit. novin« a budeme jen vděčni, když v tuto záležitost, která již nejednou zavdala příčinu k neshodám, zemská šk. rada autoritativním rozhodnutím přinese již konečné světo.

»Učme němčině a ne v přespočetné hodině náboženství,« radí v Křesťanské škole jeden katecheta svým spoluobratřím. »Učitelské noviny« pravem se nad tím pozastavují. I nás tento výrok, chtějící konstatovati, že remunerace za vyučování němčině je výhodnější, nežli za vyučování náboženství, v tom znění překvapuje. Vypadá to, jakoby pan pisatel rozhodně více miloval němčinu, než své náboženství. Ale my jsme zásadně toho náhledu, aby žádný ze spoluobratřů přespočetných hodin nebral. Každoroční vyučování až do nejvyššího počtu povinných hodin vyskytá se jen u katechetů. A to napíná tolik jich duševní síly, že je sám sobě nepřitelem, kdo nad to ještě ve škole se namáhá. V letech pozdějších každý, jak smutně zkušenosti svědčí, následky shledal. r.

Klerikalismus polských listů učitelských, jak praví »Učitelské noviny« je nepochopitelný. »Co mají na př. učitelské

listy společného s 50letým jubileum prohlášení neposkvrněného početí Panny Marie? A přece některé učitelské listy polské přinášely o tom nadšené úvodní články a dokonce uváděly, jak Panna Maria zvláštní lásku prokazovala a prokazuje národu polskému a zvláště na příklad městu Lvovu, kde také 28., 29. a 30. září byla prý přímo obrovská slavnost, o níž Lvovská, »Szkola« přinesla (nadšený) článek. Kde tak učitelé světská mluví a píšou, tam ovšem panuje jen nevědomost a bída lidu, a to také Halič v plném světle ukazuje. — Zem. škol. rada nařídila, aby všichni učitelé, kteří se této Mariánské slavnosti ve Lvově účastní, dostali k tomu dovolenou.* — Polským učitelským listům bude zas nepochopitelným ten radikální tón, s jakým naše učitelské listy do katolického náboženství perou. Spatřujeme však v bída lidu, a to také Halič, že každý projev náboženský již je liberálům klerikalismem a zpátečnictvím.

Rozpočet školních fondů na rok 1905 v Čechách. Potřeba činí u českých fondů: základní služné 16,799.342 K, kvinkvenálky 5,622.555 K, funkční přídavky 856.150 K, aktivní přídavky 539.435 K, náklad na industriální vyučování 1,013.296 K, odměny za nepovinné předměty 317.814 K, změnitelné odměny a substituce 132.675 K, okresní porady 46.411 K, okresní knihovny učít. 6432 K, pomůcky učebné 121.313 K, daně a dávky 229 K, různá vydání 76.611 K, náklad jednacích 116.218 K, náklad na vyučování náboženství 1,172.225 kor., úhrnem 26,820.706 kor., t. j. 60 procent všeho nákladu. U německých fondů: základní služné 11,478.937 K, kvinkvenálky 3,422.212 K, funkční přídavky 616.010 K, aktivní přídavky 400,850 K, náklad na industriální vyučování 868.726 K, odměna za nepovinné předměty 99.823 K, substituce 87.948 K, okresní porady 30.428 K, okres. knihovny 4760 K, pomůcky učebné 84.250 K, daně 14 K, různá vydání 50.491 K, náklad jednacích 77.710 K, náklad na vyučování náboženství 763.392 K, úhrnem 17,985.560 K, t. j. 40% všeho nákladu. Veškerá potřeba činí 44,806.266 K. — Úhrada ze 63 okresů českých vykazuje: aktivních úroků 72.318 K, příjmů z pozemků 5057 K, příjmů ze závazků 10.912 K, školného 1,770.676 K, okr. škol. přírůstek 3,127.093 K, příspěvků zem. fondu 21,834.650 K, úhrnem 26,820.706 K, ze 49 okresů německých aktivních úroků 44.561 K, příjmů z pozemků 3702 K, příjmů

ze závazků 8979 K, školného 1,371.137 K, různých příjmů 2710 K, okresních školních přírůstek 2,444.426 K, příspěvku zem. fondu 14,210.045 K, úhrnem 17,985.560 K. Náklad na okresní knihovny učitelské české i německé činí 11.192 K, t. j. něco přes 0.02% veškerého školního nákladu.

Stálá výstava školská. Slavin učitelství a museum Komenského ve II. patře farní budovy u Panny Marie Sněžné na Jungmannově náměstí v Praze otevřeny jsou vždy v sobotu od 3—5 hod. odpoledne. Ve výstavě mimo nové pomůcky učebné od různých nakladatelství, jako: B. Kočího, Unie, Otty a Kobra v Praze, Jánského v Táboře, Hölzla ve Vídni, Krátkého a Bayera v Kolíně, vyloženy jsou některé pomůcky z redakce »Revue učebných pomůcek«, všechny české i německé učebnice c. k. knihoskladu, nejlepší mapa Švýcar, Palestina od učitele Javůrka, plastické mapy p. Mařátky, budky pro plectvo užitečné od říd. uč. Vorla z Dobré Vody, jakož i četná díla nádherná ku kreslení, z nichž mnohá koupil p. řed. Borůvka na výstavě pro kreslení v Bernu. Srovnání pomůcek učebných školy staré a nynější poučí a pobaví i neodborníka. Vstup volný jen osobám dospělým.

Katechetský kurs ve Vídni. Na žádost vídeňského spolku usnesl se paedagogický odbor Lvovy společnosti pořádati paedagogicko-katechetický kurs podle vzoru loňského kursu v Solnohradě. Po zralé úvaze bylo ustanoveno konati tento kurs s polovicí února 1905, poněvadž dr. Willman, bez něhož nelze si podobný kurs představit, jest až do té doby zaměstnán filosofickými kursy v Solnohradě. Kurs nemá se omeziti pouze na obecnou a měšťanskou školu, nýbrž také pojednati o náboženské nauce na středních školách. K dalšímu jednání bylo zvoleno komité, které dle potřeby si přibere spolupracovníky.

Tole, lege. V jednom z posledních čísel »Čecha« stěžoval si J. S. na obtíže při vykonávání úřadu katechetického. Souhlasíme. Při nynějším indifferentismu nábož., který vniká do lidu a otravuje i ty, kdysi zbožné duše pod doškovými střechami, nemůže býti jinak. Katecheta za dnešních poměrů při ukládání učení na paměť musí se spokojiti nejnynějším, aby se učení sv. náboženství dětem nezprotivilo. Za to musí živým slovem působiti hlavně na srdce svých svěřenců; musí se přičiniti, aby pravdy sv. náboženství názorně, poutavě vykládal, aby tyto náboženské pravdy

pronikly celou jejich bytostí, aby, až vyjdou ze školy, také podle těch pravd se řídily. A tu zajisté každému svědomitému katechetovi bude vítána pomůcka, která mu podává návod, jak by na srdce svěřených dítek účinně působiti mohl. A takovou pomůcku nalezneme v populárních promluvách Abbé-Lobryho, které v XI. roč., č. 3. počíná uveřejňovati P. Method. Zavoral. Lobry zamlouvá se vřelou, upřímnou řečí, bohatostí příkladů a zvláště hojností případných podobností, kterými nejtěžší pravdy osvětlovati a názornými učiniti dovede. Katecheta pročítáním těchto řečí naučí se vyjadřovati nejtěžší pravdy slovy prostinkými a to jest veliké umění. Gratulujeme k myšlence uveřejnění »Populární řeči Lobryho« a vyslovujeme přání, aby tyto řeči samostatně v krátké době byly vydány. Tolle lege. Fr. Jirásko, katecheta.

Náboženská svoboda v Rusku. V Rusku vládne největší libovůle. Není tam základních zákonů, ani práva náboženského vyznání. Jest zapovězeno vystoupiti z pravoslavné církve, přestoupení k dovolené sektě jest dovoleno jen se souhlasem ministra vnitra. Na přestoupení k německým sektám jest ustanoven trest ztráty všech práv a vypovězení na Sibiř. Vystoupí-li někdo z řecko-katolické církve, pozbuďte alespoň všech práv občanských, jakož i práva výchovy dítek. Kromě toho existují ještě jiná administrativní opatření. Duchovní úřad může každého podezřelého doživotně poslati do kláštera, vězení nebo na Sibiř; neboť vedle občanského práva jest ještě církevní moc: vyobcovati do Sibiře. Židé nesmějí bydleti u hranic, ve městech; některé živnosti nesmějí provozovati.

Zneužívaná charita. Na světě možno všeho zneužiti, tedy i křesťanského lidumilství. Blízko kláštera Andechs u Mnichova 16letý uprchlík z tamní polepšovny vlákal 9letou dívku do lesa, znásilnil ji a tupým nožem tak poranil, že dívka asi zemře. Proto žádají katolické listy, aby byla v Erlingu u kláštera Andechs zřízena četnická stanice a dovozují, že nezaměstnanost v zimě přiláká hojně tuláků do Andechs, kteří obvyklou almužnu (jídlo a chléb) si odnesou z fortny klášterní. Liberální listy se teď posmívají, že katolíci ještě nedávno nazývali častování chudých největší socialně-politickou moudrostí a žádali, aby stát dovolil klášterům se rozšiřovati. Většina klášterů prý si získává pokrmu zebíráním u okolního obyvatelstva. Každá věc nejlepší může býti zlopučnými lidmi zneužita.

* * LITERATURA. * *

Rádce duchovní. Časopis kněžstva československého. Číslo 1. Ročník 12. Redakci vede *Frant. Vaněček*, sídelní kanovník vyšehradský, n. n. arcib. vikář Zbraslavský. Měsíčník tento, věren své tradici, přináší vždy řadu dobrých homiletických prací na všechny neděle a svátky církevního roku; dále řeči příležitostně, praktické otázky duchovní správy se týkající, katechese atd. Rádce duchovní zasluží hojného rozšíření a pilného čtení.

Knihy redakci zasláné:

Zábavy přírodopisné. K prospěchu mládeže pořádal *Karel Slary*. Se 62 obrázky. Druhé vydání. Cena 3 K. Nákladem Dra Frant. Bačkovského v Praze. Jsou to pěkná vypravování o životě zvířat. Jich účelem je buditi v srdci dítek lásku k přírodě.

Příručka praktické mineralogie. Sestavil F. Uher. Knihovna »Školy našeho venkova«. Nákladem Jos. Smrčky. V první části obsahuje překlad potřebných vědomostí theoretických z mineralogie, v druhé části pečlivě sestavený analytický klíč k určování nerostů. Přidána stať o půdě a jejím rozboru. Spis velmi prakticky sestavený. Cena 1 K 50 h.

Kapesní atlas motýlů. 129 vyobrazení barvotiskem, s českými a latinskými jmény. Muckovy praktické příručky. Cena 59 h. Nákladem Emila Šolce v Talči.

Kapesní atlas brouků a hmyzů. 129 vyobrazení. Cena, úprava a náklad týž jako předeslá knižička. Barvotisky jsou velmi pěkné, odpovídají skutečnosti. Hodí se výborně mládeži.

„Svatý Vojtěch“,

kalendář družstva Vlasť na rok 1905. — Prodává se: velký za 1 K, malý za 60 h. — Tuceť kalendářů většího objemu stojí 8 K, menšího 4 K 80 h. Při hotovém placení dáváme na každý tuceť jeden kalendář nádvakem. Poštovné při větších objednávkách a při snížené ceně platí objednavatel, tomu však, kdo platí plné ceny, t. j. 1 K neb 60 h, hradíme poštovné my sami. — Objednávky přijímá a vyřizuje: administrace družstva Vlasť, Praha čp. 570-II. — Prosíme uctivě členy a příznivce družstva, aby pro náš kalendář rozvinuli potřebnou agitaci, ctěným spolkům a pánům knihkupcům a kniharům a jednotlivým osobám k odebrání jej doporučující.

Po stopách pravdy,

1. sešit sebraných kázání Dra *Rud. Horského* vyjde **15. listopadu t. r.** — Sešit bude státi 1 K a zašle se jen těm, kdož si jej objednájí a hotově zaplatí. Na dluh nikomu zaslán nebude. — Peníze přijímá administrace družstva Vlasť v Praze čp. 570-II.

Vlasteneckých homilií

Dra *Rud. Horského*

— vyšel sešit I.—V v ceně K 4*60. —

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajin německých, Bosny a Hercegovny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun. — Pánům knihkučím slouží omezeně 25. ročník „Vychovatel“ se jim dává toliko za hofové. Alumům, klerikům a studentům slouží se do utracením a sběratel dostane na 10 exemplářů jen o čtyř zlatem.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Organ Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se p. odpl. a ad. os. roklumace, jež se nepočítá a. ofrank. Rukopisy pro hl. list, zpr. vyč. čas. a kn. by a časop. syz. a. n. by. bud. toz. Em. Žakoví, gym. professo u na Smichov: pro učitel. p. lohu přij. m. př. spěvký Josef Flok. č. k. ř. d. u. itel v. ž. k. v. u. Prahy, č. 776; pro katech. s. k. u. p. lohu př. j. m. a. r. k. o. p. i. s. y. Fr. Zundálek, katech. u. v. Praze-Bubnoch.

Ke dnům jubilejním. — Akademické vzdělání učitele. — Massacrer-voilà la gloire. O filosofii přítomnosti. — Řád školní a vyučovací. — Směs. — Literatura.

Ke dnům jubilejním.

Dne 8. prosince slavíme významný den padesátého výročí prohlášení *neposkvrněného početí blahoslavené Panny Marie*. Sv. Otec Pius IX., dotázav se dříve všech katolických biskupů, památnou bullou: »*Ineffabilis Deus*« slavnostně prohlásil za formální článek víry, co dříve věky posvěcená úcta k Matce Boží vždy kázala věřiti, že sv. Matka bez poskvrny hříchu dědičného byla počata. —

Vědecká pravda má své výše; tajemství však vzbuzuje úctu svými *nepochoptelnými hloubkami*. — Čím více roste světlo pro člověka, tím více roste s ním i tajemství. Každá pravda, která se objeví, objevivši hned se skrývá neb neobjevuje se úplně, a čím více ji člověk vidí, tím více vidí, že ji nevidí. Oč dále postoupí na cestě, o to je cesta před ním delší. Oč se obzor před našima očima dále rozkládá, o to se stávají věci, jež jsou za námi, vzdálenějšími a hlubšími, nabývají důležitosti pro nás, a když jsme se hlouběji ponořili do bezedna světla, je naší odměnou zavřítí očí a obdivovati i z druhé strany viděných velikosti ony nesmírnosti, kterých nevidíme. S toho stanoviska jazyk lidský, který zná tolik věcí, posuzuje skoro jako synonyma obě slova: »*Tajemství a Pravda*«. (Arnošt Hello: *Tajemství a XVIII. století*.)

S vděčným citem oslavujeme tyto dni slavnost *Neposkvrněné*, jak sv. Otec náš Pius X. byl nakázal. A činíme tak tím vroucněji, čím více prchá svět od tajemství, mystických světél víry, a oslepen svými vášněmi a zlobou potácí se cestami, na nichž nekyne mu vnitřního štěstí a pokoje. »Je to stav stálého útěku před matkou Boží, stálá bázeň, jí věnovati i jediné slovo pozdravu, který jí ústy andělovými sám věčný Otec poslal, aby zlomil onu osudnou kletbu, jež nás vzdalovala jeho lásky. Za každým, jenž nás předešel do věčné vlasti, můžeme volati: »Ave, anima pia!« kdykoli jen chceme: ale za Matkou Boží ikoli, neboť to bylo by — katolické« s trpkou bolestí praví protestant Dietlen.

Všechna svá vítězství nad moslimy připisoval vždy katolický svět mocně přimluvě Matky Páně Marie. I za šťastné překonání bludařství, jež ohrožovala vnitřní soulad a jednotu víry, jí vždycky sv. církev vroucně děkovala. Ale boj i nyní je údělem církve. Na hradby její dogma útočí horší a nebezpečnější ne-

přátelé, nežli byli věřící moslimové. *Štěpnice budoucích pokolení, jež církev ložila, nynější školy, jsou rovněž předmětem nepřátelských výpadů a útoků.*

Doufejme, že i nám, v slabosti své bojujícím, neodepře se. Matka své přímluvy a ochrany. Důvěra k ní, Neposkvrněné, budiž naším štítem!

Přes všechny posměch, jimž nás nepřátelé zasypávají, přes jich podezřívání, přes nadávky a zlořečení, vzhůru k další poctivé práci za křesťanskou výchovou lidstva. »Heslo naše budiž: »Maria, Neposkvrněná!«

Ji po věky budiž čest a chvalořečení!

Akademické vzdělání učitele.

Píše prof. FRANT. HORÁČEK.

(Pokračování.)

Motto: »The greatest words no break bones«.*) (Anglické přísloví.)

Kapitola druhá. Vyžaduje-li vůbec přípravné studium učitelstva nějaké reformy, pak by se táž jevila nejvýš potřebnou především v oboru *logiky* a vytříbeného myšlení, a to jmenovitě u těch, kdož cítí v sobě povolání. postavit se v čelo svých soudruhů a hájiti jich zájmy slovem i perem.

Neboť logické vzdělání mnohých paedagogů, mezi nimi i takých, kteří se těší zvučnému jménu, velice pokulhává, jak na př. shora zmíněné shromáždění v Královci ukázalo. Na sjezdu tomto zajisté házeno kolem velikými slovy, zvučnými hesly, velkolepými programy, sáhodlouhými důkazy — ale kdo celou tu spleť myšlenek zkoumá duchem kritickým, ten užasne nad jalovostí celého myšlenkového aparátu! Tak již řeč slavného paedagoga *Muthesia* objevi se nám pouze jako skvělá tiráda, v níž hlavní úlohu hrají různá logická nedopatření, jakými jsou na př. »Fallacia falsi aut incerti medii«, »heterozetesis«, »saltus in demonstratione« — ano i sofistické šikovnosti nescházejí. Na důkaz několik případů:

1. Hlavní řečník *Muthesius* začal s výrokem *Kantovým*: »Vychování je největší a nejtěžší problem, který může člověku uložen býti«. — Podloží-li se tomuto citátu význam dogmatický, absolutní, pak ovšem dojdeme daleko — také k tomu závěrku, že ani »akademické« vzdělání neposkytlo by učiteli dostatečné přípravy. — Než nemohouce při této, zajisté zajímavé okolnosti se zdržovati, všimněme sobě spíše způsobu, kterým *Muthesius* z této kardinální věty *Kantovy* těžiti dovede. an na základě výroku toho hlásá jednotnost veškeré výchovy od prvopočátků až do nejvyšších vrcholů, t. j. od školy obecné až do — university. Při tom ještě dovolává se autority slavných učitelů národního hospodářství, *L. v. Steina* a *Schmollera*, ač nauky těchto, vlastně *jednotnost vzdělání* popírají. Stein na př. dí: »Vzdělání elementárnímu přináležejí vyvíjeti schopnosti tak dalece, aby mohly statky duševní *přijímati*, kdežto učení vyššímu přisouzeno jest, přijaté statky duševní dále *sdělovati*. Při té i oné práci jedná se v podstatě o *tytéž* statky duševní.« (Verwaltungslehre.) Podobně také *Schmoller* ve svém díle »Gliederung des Bildungswesens«, ke kterému *Hornemann* ovšem poznamenává: »Rozdíl mezi třemi různorodými školami (obecná škola, reálka, gymnasium) nesmí nikterak ohrožovati

*) »Sebe větší slova kosti nelámou.«

jednotu lidového ducha. Už proto ne, poněvadž školy ty neliší se od sebe podstatně, nýbrž pouze *graduelně*. Všechny tři školy jsou ústavy humanitní v národním rouše; avšak ve škole obecné převládá pouhá znalost, v realce praktická zručnost, na gymnasiu myslící *rozumnost*.*.)

Člověk nepředpojatý by z toho učinil docela správný závěrek, že očividně příprava učitele středních škol musí býti jiná, než jeho soudruha na školách obecných — avšak pan Muthesius se přes všechny logické ohrady přemetne smělým apofthegmatem:

»Když ten učitel, který v tercii neb kvartě přednáší děje-, země- a přírodopis, neb i samu mluvnici jazyka mateřského, musí míti akademické vzdělání, tedy i ten, kdo v páté neb šesté třídě obecné školy učí téměř předmětům, dle téže metody a za tímže cílem!«**)

Nedá se upříti, že tento argument může míti velikou sílu na posluchače příznivé nálady, neb na laiky, kterým vědy paedagogické jsou knihou sedmi pečeti zavřenou — ale na odborníka nedovede argument ten učiniti dojem trvalý, jelikož trpí logickou vadou, které se říká »heterogetesis«, jak v průběhu ukážeme.

Také svědectví dějin se *Muthesius* dovolává.

2. »Reformatoři« spojovali vždycky učitelský úřad s duchovním, vyžadující pro oba stejné předběžné vzdělání na vysokém učení. Tak píše *Luther*: »Chtěl bych, aby nikdo nebyl zvolen kazatelem, nebyl-li dříve učitelem.« — »Dnes chtějí mladí tovaryši od hodiny státi se kazateli, utíkajíce před prací školní.«

Braniborská konsistoř r. 1573 nařizuje, aby »žádný krejčí neb švec nebyl ustanoven za kostelníka. Učitelé pak, jakož i tovaryši, kteří také faráři státi se mohou, ať povolají se buď z university Frankfurtské n. Odrou, neb z jiných nepodezřelých universit, škol a kostelů. Jinde pak čísti lze (*Unterricht der Visitatořen*, 1528): »Myslit někteří, že stačí kazateli, umí-li jen německy čísti. To jest však škodlivý omyl, neboť kdo jiné učiti má, musí míti velikou zběhlost a zručnost obzvláštní.« — Že také tento důkaz stojí na chatrných nohách, ukážeme ve své replice.

(Pokračování.)

Massacrer-voilà la gloire!

Napsal *Jau Pláček*.

(Dokončení.)

Kdo má větší zásluhu: ten, kdo sytí a živí hladové, nebo ten kdo je vraždí? Lékař, který nemocného uzdravuje, nebo který zdravého zabije? Milosrdný Samaritán anebo oni loťři na cestě z Jerusalema do Jericha? Kdo má větší zásluhu a je větší ten, kdo příbytek staví nebo ten, kdo jej spaluje? Stavitel, cihlář, zedník nebo žhár — třebaš byl jmenován i u českých protestantů do nedávna »jedině pravých patentovaných vlastenců (?)« Bedřichem »Velikým?« Kdo je víc a větší vladař, jenž poctivě stará se o blahobyt svého lidu, o rozšíření vzdělanosti, náboženské mravnosti a zbožnosti, a umění a práce, nebo vladař, jenž v nespravedlivých válkách vraždí lidi po tisících, vypaluje vesnice a města po stech, ochuzuje lid daněmi válečnými místo aby jej obohacoval, boří, místo aby

*) Die neueste Wendung im preussischen Schulstreite, Berlin 1901.

**) Pädagogische Blätter 1904. Nr. 6.

stavěl, ničí umění, šíří zdivočilost atd.? Která doba je nejslavnější životě každého národa doba, kdy se vraždilo — doba válek, nebo doba míru, kdy se pracovalo?

A co se železnou důsledností, logicky zodpověděl rozum, to ještě více potvrzuje srdce.

Když umře rodině otec, co je tu pláče! A plačou tím více, byl-li zavražděn nebo zmrzačen. Ale kolik lidí pláče po válce pro válku nespravedlivou (a objektivně nespravedlivě válčí v každé válce některá strana) pro miláčky tam zabitě! Xenofon vypravuje o kterémsi perském králi, že za sebe menší vinu kázal utínati ruce, nohy, jazyk atd. Xenofon a všichni nazývají jednání to krutým a to právem; ale pochybují, že onen král za celé svoje panování zmrzačil tolik lidí, co bylo zmrzačeno na př. v jediné bitvě u Slavkova.

Francouzský spisovatel Loroy-Beaulieu ilustruje číslicemi t. zv. »slávu« krve. Během 14 let od r. 1853—1866 stály války moderních národů dohromady:

I. *Ztráta lidí* buď na bojišti padlých nebo na utrpené rány a nemoci brzy zemřelých

Krim (Francouzi, Angličané, Italové, Turci a Rusové) 784.991, Itálie 45.000, Šlesvig-Holštýn 3.500, Sev. Amerika 281.000, Již. Amerika 519.000. Válka roku 1866.45.000. Vzdálené expedice rozličných válek: Mexiko, Kočičína, St. Domingo, válka Paraguajská 65.000.

To jest, dí autor 1,743.491 zdravých, mladých lidí, kteří válkami od roku 1853—1866 civilisovaným národům byli uloupeni.

II. *Finanční ztráty*: Krimská válka 8 miliard 500 millionů, Severo-Americká 23 miliard 500 mil., Jiho-Americká 11 miliard 500 mil., Italská 1 miliardu 500 mil., Holštýnská 180 mil., válka z r. 1866 1 miliardu 650 mil., cizí války 1 miliardu. Celkem 47 miliard 830 millionů.*)

Půl čtvrté miliardy a 100.000 lidí ročně obětováno bohu války! S těmito armádami a kapitály bylo by možno Saharu proměnit v rozkošnou zahradu a — kdyby to dovedly peníze samy — i sociální otázku rázem rozetnouti! Velký Bože! Těmi lidmi a miliardami Kolik dobrého by mohlo býti vykonáno! Kolik pustých planin a strání zalesněno, kolik cest, mostů, průplavů vystavěno, kolik řek zplavněno, kolik chrámů a škol zbudováno, kolik objevů umožněno! Tolik slz osušeno a úsměvů vykouzleno, kolik jich prolito a vylakáno!

To vše nemůže než mocně působiti na srdce dětská (arcil *přiměřeně* věku jejich vyloženo). A dojem ten stupňovati lze argumentem ad hominem.

Představte si — možno říci — zvláště vy, hoši, kteří snad po tom nerozumně sníte, toužíte: jíti do války, — představte si, že je válka. Pojednou by vrazili vojáci-nepřátelé sem do třídy. Začali do vás sekat, bodat, střilet. Nebo před očima vašimi vraždili by tatínka, maminku, bratříčka. Tak ve 30leté válce Švédové nabodávali malé dítky na bodáky a vymáhali tak peníze od matek. Lili močku do lidí, až (»švédský nápoj«, vynález nečistý hlasatele čistého (!) evangelia Bernarda Výmarského) jim život naběhl, a pak dupali po nich, až močka s krví smíšená vytékala z mučených obětí. To je sláva? Představte si, jako by vám chytala střecha nade hlavou, děla duní, pušky rachotí, střely hvízdají,

*) Vyňato z knihy Dein Schmerz ist mein Trost od Anonyma ve Vídni. Meyer et Comp.

divoké burácení a praskot požáru, krvavý dým, pláč a nářek dětí i dospělých
To je sláva?

Možno citovati »Odzbrojte« od Bertý Suttnerove »Ve 4 řadách po 4 mužích, obklopeni čtverhranem vojáků, kráčeji odsouzcenci se sklopenou hlavou před. Za nimi jede vůz, na něm leží mrtvola, a na voze sedí — k mrtvole přivázan — syn toho nebožtíka, 12letý hoch — také odsouzený.

Nemohu se na popravu dívat a vzdaluji se. Ale výstřely jsem přece slyšel. — Za onu zdí vystupuje obláček kouře — všichni jsou odpraveni, i ten chlapec. Příkré, skalnaté výšiny, na nich myslivci šplhající se jako kočka: výšina ta měla býti »vzata«. — S hůry stříleli nepřátelé. Co vidím, jsou postavy vzhůru se deroucích dobyvatelů. Někteří jsou zasaženi výstřely nepřátel, náhle roztáhnou ruce, upustivše zbraň, a překotivše se, po hlavě padají s výšiny — jako po stupních — od skalin vyčnívajících s té na onu — a údy jejich se roztrhávají. — — — Vidím jezdce v malé vzdálenosti kosmo za sebou, podle něhož vybuchnul granát. Kůň jeho uskočí stranou a tlačí se k mému koni — pak pádí splašeně kolem mne. Jezdec drží se ještě v sedle, ale tříška granátu roztrhla mu břicho a vyrvala z něho vnitřnosti. Hoření těla souvisí se životem již jenom obratly. — Od žeber až ke stehněm jest jen jediná ohromná, krvavá rána. O malý kousek dále padl, zůstal viseti nohou v třemenu a šplášený kůň táhne jej kamenitou půdou za sebou. — — —

Po bitvě Ticho, jen bolestné sténání a smrtelný chrapot. V rozšlapané půdě červenají se kaluže krve. Úroda zničena, stromy opáleny a roztrženy, křoviny roztrhány kartáči. Nezřítí květů ani trávy na lučinách a cestách, nýbrž šavle a bodáky, brašny, pláště, převržené vozy se střelivem, dělá s rozlamanými lafetami a tisíce a tisíce mrtvých a umírajících — umírajících bez pomoci. Podle děl je jich nejvíce. Nejzmrzačenější a polomrtví — od kulí v pravém slova smyslu roztrháni. A mrtví a polomrtví koně, již se na nohou jim zbylých hledí postavit, aby opět klesli; opět se staví a opět klesají, až posledně pozvednou hlavy, aby vyrazili úzkostný, poslední, smrtelný řev Sláva? Zde je úvoz naplněný těly do bláta zašlapanými. Nešťastníci se tu asi skryli — ale batterie jela přes ně — kopyty koňů a děly byli rozmačkáni. Mnozí z nich ještě žijí, jsou již jen hmotou, krvavou drtí, ale »ještě žijí«. — To je sláva?

A ještě stává něco pekelnějšího nad toto vše. Hyeny bojiště. Ty připlývají se. shýbají se nad mrtvými i ještě žijícími a rvou jim šaty s těla. Beze smilování. Boty stahovány s krvácejících nohou, prsteny s raněných prstů — aneb aby dostali prsten, jednoduše prst uříznou; a pokusí-li se taková oběť o obranu, usmrtí ji tato hyena — aneb aby nebyla snad někdy poznána — vypíchá jí oči.

Možno poukázati na obrázky revoluce francouzské a komuny pařížské. V Louvru, tuším, — uschován jest obraz stařeny malovaný tak, jak se jeví staré tělo pod drobnohledem. V umění arcí tento výstřední realismus nebude mítí místa, má-li umění zůstatí uměním. Ale v našem případě je tento výstřední realismus podobných obrazů zcela místný a nejvhodnější, abychom strhli věnec slávy s hlavy padlé a podlé válečné furie. Vim, že tím nezabráníme válkám a soubojům a rvačkám, ale aspoň tuto *nezdravou touhu po slávě krve zeslabíme*, ať ve škole, ať na kazatelně, ať v povídkách, ať kdekoliv jinde — a to také něco znamená.

V lidu není těžko pozorovati — zásluhou židovského tisku, demokracie nationalní i internacionalní — divoký spád k revoluci, vraždění. Vzpomeňte Bilbaa,

Paříže Bude-li varován a poučen *i v tomto směru*, pokud v něm ona bestie (jež ve všech nás dříme) krvavými válečnými pajány nepřehluší hlas rozumu, lze doufat, že nestane se slepým nástrojem prvního parvenu-demagoga, nástrojem revoluce. Později — bude pozdě.

Voláme-li: Pryč s krvavými romány! — nutno volat tím hlasitěji konsequentně: Pryč s falešným pojmem o slávě, pryč se »slávou krve«!

Každý dělník, každý rolník, každý řemeslník, každý, kdo plní svědomitě svoje povinnosti k Bohu, rodině, vlasti, více platí před Bohem a tedy i před rozumem lidským, než všichni ti slávou válečnou ověnění »Velikáni« historie. Bratří: Veverkové, kteří zdokonalili pluh, Ressler, James Stewenson, Guttenberg, všichni světci a světice a t. d., jsou mi tisíckrát více než ti Napoleonové, Petrové, Caesarové a jak se jmenovali všichni ti »Velici« lidstva. Ať jiní se ženou za krvavým předludem válečné furie a »slávy«, našim heslem budiž heslo caesara Pertinaxe, které dal první den své vlády praetorianům: Laboremus!

A volají-li mnozí: »Sláva — toť vraždění«, — my odpovídáme »Poctivá, úsilovná a požehnaná práce — toť sláva!« V onom falešném pojmu slávy, zdá se mi, že leží hanebná potupa a neváznost ku práci hmotné i duševní. Nuže — když žádného účinku nebude mít tento článeček, ať je aspoň energickým protestem pobouřeno rozum — srdce i protestem uražené humanity proti slepé, fanatické apotheose války a souboje.

O filosofii přítomnosti.

Posudek o stejnojmenné knize univ. prof. Dra Fr. Krejčího.

(Dokončení.)

Pravít o něm pan Krejčí: »Pro postup poznání v širších vrstvách vykonal Häckel svými hyperbolami filosofickými mnohem více, než tak mnohý z jeho odpůrců. Má-li se v těch vrstvách vzbuditi pozornost, musí se jiným způsobem vzkřiknouti, než před posluchači zvyklými abstraktnímu myšlení. Psychologie lidu má svá pravidla *a je lépe, když vzbudí ohlas myšlenka, že člověk povstal z opice, než zpráva o nějakém zázraku* (str. 226—227). *Haeckelova populárnost není nadarmo a mělo by se to uznati.*«

Tak vida, k jaké cti přichází u nás Häckel, za něhož se v Němcích stydí. Patrně jest jeho filosofie, hrubý materialistický monismus pro Čecháčky dobrý dost.

Ale nejsmutnější částí celé knihy jsou její závěrečné úvahy (str. 437—458), v nichž spisovatel doporučuje náboženství pantheismu. Dosavadní představa o Bohu prý lidstvo neuspokojuje. »Místo osobního Boha, jenž stvořil svět a jsa mimo něj (!), řídí jeho dění svým rozumem lidskému nedostupným úradkem, jenž člověka stvořil, aby, plně jeho vůli, stal se blaženým, jenž dobré odměňuje a zlé tresce, jenž jest vševědoucí, všemohoucí a všudy přítomný místo toho Boha nalézají filosofové boha neosobního, jenž jest Vše a ve všem, *jehož jsou všechny věci částí, jehož existenci tvoří existence všech jednellivin*, jenž jest stejně v člověku jako v přírodě, v každém atomu, v každé síle, jenž se nepotřebuje člověku zjevovati, poněvadž jest v něm, *poněvadž je člověk částí všepodstaty, a poněvadž, co člověk myslí a cítí, cítí skrze něho a myslí On*« (str. 447).

A nyní p. spisovatel najednou materialismus, který na stránce 38., 39. a násl. tak příkře a právem odsoudil, stydlavě velebí, zapomenuv, co byl o něm řekl dříve a praví, že »materialismus čině podstatou veškerenstva hmotu a popíraje vše transcendentní, tedy také osobního boha, připravuje aspoň pantheismu půdu. *Pantheistické náboženství dovedlo by se s materialismem srovnati* (no tak vida, proč tolik blesků před tím do materialismu a tolik rozhořčení!); *kdežto theism* (předpokládání Boha osobního*) *s materialismem naprosto sloučíti se nedá*« (str. 448).

Pochvaluje si, že protestantská filosofie náboženská, pokud se opírá o Hegla, tihne k pantheismu, že náš filosof Smetana, hegelján, jest nadšený pantheista, Schleiermacherovo křesťanství že jest pantheismus, že pozitivisté, ač odmítavě stávají se k theismu i k pantheismu, když odvažují se posledních důsledků o prapříčině světa, že jsou tyto důsledky pantheistické.

»Všudyprítomný, všemohoucí bůh, který nemá místa mimo tento svět a který nemá místa na tomto světě, kde všechno spolu souvisí a tvoří celek, může mít místo jen v tomto světě, *jest to svět sám* — deus in rebus.« (450.)

Na to na str. 453. spisovatel vypisuje přednosti pantheismu před náboženstvím zjeveným. Jedna pěkná stránka prý jest také ta, že pantheismus neslibuje sice nebe, ale také nestraší lidi peklem a místo osobní nesmrtelnosti dává člověku povznášející vědomí, že tento pozemský život nebyl prožit nadarmo a že pokračování jeho je v životě jiných lidí.

Představa Boha osobitého jest prý pojmovou fikcí, souvisící s danou skutečností! (str. 455).

V závěrečných úvahách jest nakupeno plno absurdností, do jakých vůbec pantheismus se zaplétá. Na str. 457. spisovatel mluví o tom, že člověk *musí* mravně jednat, aby mohl žít, ačkoliv napřed upřel člověku svobodnou vůli.

V knize je vůbec mnoho filosofického sebevědomí, ale málo filosofie. Tak snadno, jak si to p. Krejčí myslí, náboženské problémy se odbyti nedají; ani křesťanství nespočívá na takovém vratkém základě, jak se jemu zdá.

O důkazy pro svá tvrzení se vůbec nepokouší; o obtížích v cestě stojících se nezmiňuje, anebo je odbyvá povrchně. Nedostává se mu vědecké vážnosti a filosofické hloubky, a proto na výsost lehkovážně pojednává o základních pravdách křesťanského názoru světového, které jsou podepřeny rozumem i vírou, a směle popírá křesťanský názor světový.

Dr. Krejčí není ovšem s těmito útoky na věčné pravdy křesť. náboženství osamocen; jsou ony takofka bonum commune moderní filosofie. Ale tím ještě lež nestává se pravdou. A když ještě k tomu professor na jediném vysokém učení valnou většinou katol. království českého činí propagandu apostasii od křesťanství, tu zajisté jest proti takovému počínání protest na místě.

Výsledek veškerého filosofování pana Krejčího jest ten, že přetrhává všechny vztahy člověka k Bohu. Člověk nemůže uznati Boha od světa rozdílného; povstal ze zvířete a celá jeho výbava tělesná i duševní jest vývojový produkt ze stavu zvířecího.

Pan Krejčí chce také morálku bez Boha. Podle Spencera hlásá (strana 449) onu laickou morálku eudaimonismu, která zná jenom jedno dobro a jeden nejvyšší životní cíl: největší summu individualního a sociálního blaha neodvislého člověka.

*) P. Krejčí všude píše slovo Bůh, kde mluví o Bohu osobním s malým b.

Připojíme-li, že spisovatel upírá člověku i svobodnou vůli, tož z těch pravd. z kterých duch lidský žije a které jsou základem jeho individualní a společenské existence a které jsou též prvními věroučnými pravdami křesťanství, nezbylo nic. *Není Boha, není věčnosti, není náboženství, není stvoření, není duše, není svobody, není základu mravního zákona.*

Ty pozitivní pravdy, které lepší zástupcové pohanství veřejně vyznávali a ve svých spisech hájili, všechny jsou popřeny. Za to má dáti náhradu pantheismus, který odstraňuje z představy o světě všecken dualismus: hmoty a ducha, těla a duše, přírody a Boha, a s ním spoustu zbytečných problémů, jichž řešení nedovolovalo tak dlouho proniknouti vědeckému duchu v některé obory zkoumání. Záhada světa jest zjednodušena, formule pro ni vykazuje jen jednu neznámou veličinu, na niž se dají všechny hádanky světa redukovati. Ta neznámá veličina jest uvědomění, sebevědomí — jediná velká hádanka — nerozluštitelná* (str. 456).

Ostatní všechno p. Krejčí rozluštil snadno — pouhou negací!

A všechno to jest odčiněno s takovou *smělou lehkomyšlností*, která živě připomíná doby řecké sofistiky a spolu i nebezpečí, jakým tehdejší mládež řecká byla vydána.

Není se sice třeba obávat, že věrou a rozumem pevně zdůvodněné pravdy křesťanského názoru světového budou ohroženy bezmocnými náhami efemerního literáta, avšak litujeme studující mládeže křesťanského království českého, která má takové učitele!

Prof. Šim. Bárta.

Řád školní a vyučovací.

V učitelských časopisech již po delší čas mnoho se píše o novém řádu školním a vyučovacím, jež ministerstvo kultu a vyučování vydati se chystá. Jaký nový ten řád bude, není posud známo. Jakémusi náčrtku jeho, jenž v paedagogických listech německých se před časem objevil, popřena veškerá souvislost s chystaným řádem v ministerstvu vyučování. Je tudíž vysvětlitelno, že veškeré učitelstvo se snaží, aby při zpracování nového řádu šetřeno bylo hlasu a návrhů jeho. I český Zemský ústřední spolek učitelský má již panem říd. učitelem K. V. Tučkem dopodrobna vypracovaný návrh na nový řád školní a vyučovací. Jak si organisované učitelstvo české představuje tento nový řád a jakým by jej míti chtělo, podána ukázka ve »Vychovateli« t. r., str. 247, otištěním § 21. a 50.

Při návrhu § 50. domnívá se organisované učitelstvo patrně, že v Rakousku jsme už tak daleko jako ve Francii, a že i u nás je provedeno úplné oddělení církve od státu. Zapomíná, že posud platí poslední věta čl. 14. základního zákona státního z 21. prosince 1867, o niž opírá se povinnost žáků k účastenství při službách Božích, zapomíná snad, že dle § 1. zákona ze dne 14. května 1869 »školy obecné zřízeny jsou k tomu, aby děti v mravnosti a v náboženství vychovávaly«, zapomíná, že dle §§ 3., 17., 29. a 30. zákona ze dne 2. května 1882 náboženství jest učebným předmětem na školách obecných a měšťanských, jakož i ústavách učitelských, a že dle § 48. téhož zákona »správa školy jest povinna účastniti se v dohlídce nad mládeží školní při cvičení náboženském řádně vytknutém, prostřednictvím učitelů příslušného vyznání náboženského.« Dokud zákony tyto a i zákon ze dne 25. května 1868 (§ 1. a 2.) nebudou zrušeny a změněny,

solva as § 50. řádu školního a vyučovacího bude moci tak býti upraven. jak navrhuje učitelská organizace.

Když v roce 1869 vydány byly nové zákony školské, slíbeno bylo to, co nutně býti musilo, že vydáno bude k nim zvláštní naučení ministerstvem kultu a vyučování. To stalo se nařízením ministerstva záležitostí duchovních a vyučování ze dne 20. srpna 1870 č. 7648, jímžto se vydává řád školní a vyučovací pro obyčejné školy obecné. Úvodem v tomto nařízení, praví ministr »Dle § 78. zákona říšského daného 14. dne m. května 1869 č. 62. ř. z. a po slyšení zemských úřadů školních vidí se mi vydati prozatím následující řád školní a vyučovací pro obyčejné školy obecné s výhradou dalších nařízení, jichž dle zkušenosti a dle postupu školství obecného bude potřebí, a majíc k tomu zření, že některé zákony zemské, škol obecných se týkající, nebyly dosud vydány. Toto nařízení vejde ve skutek počátkem školního roku 1870—71. Stremayer, m. p.»

Poněvadž tedy tato nařízení vydána byla *prozatím a s výhradou dalších nařízení*, jichž *dle zkušenosti* a dle postupu školství obecného bude potřebí, a poněvadž bylo ponecháno zákonům zemským učiniti změny, došel tento řád školní a vyučovací během let svého trvání některých změn a mnohých výkladů různými výnosy a rozhodnutími jak ministerstva kultu a vyučování, tak i zemských školních rad, které časem vydávaly v jednotlivých §§ řádu školního a vyučovacího výklad na činěné dotazy okresními školními úřady.

I v příčině § 50. tohoto řádu vydáno bylo mnoho takových výnosů a nařízení. Hledíme-li k našim poměrům jsou to pro nás v Čechách na př. tato rozhodnutí a výnosy ministr. kultu a vyučování: ze dne 16. září r. 1872 č. 19878; ze dne 11. července 1879; 16. května 1880 č. 6205; 8. prosince 1881 č. 17958; 22. června 1885 č. 1857; 19. března 1887 č. 24206; 2. května 1890 č. 2619; 3. března 1891 č. 3298; 25. května 1899 č. 12419. Zemská školní rada zmiňuje se o § 50. v těchto svých výnosech: ze dne 24. prosince 1872 č. 11764; 17. prosince 1883 č. 37948; 5. prosince 1897 č. 20807 16. ledna 1899 č. 43029 a 2. května 1901 č. 1647. I okresní školní rady v této příčině vydaly některá nařízení, tak na př. okresní školní rada v Mladé Boleslavi, v Praze (1890), v Liberci (1892), v Mnichově Hradišti (1895), v Třeboni (1898), na Smíchově (1901), v Plzni (1902 a 1904) atd. (Uvedené tuto výnosy obsaženy jsou většinou ve sbírce Špačkové: *Zákony a nařízení o věcech školských, výnosy konsistorní, jakož i rozhodnutí školních úřadů ve zvláštních případech.* Praha 1901. Nakladatelství V Kotrba. Aneb ve sbírce vydané nákladem Zemsk. ústř. spolku jednot učitelských král. Českém: i *Zákony školské seš. 1.—31.*)

(Dokončení.)

* * * SMĚS. * * *

Výbor družstva Vlast konal 23. listopadu t. r. pátou schůzi za předsednictví p. Karla Ulricha, c. k. poštovního pokladníka. — Jednatel p. Tom. Jos. Jiroušek četl protokol předešlé schůze, jež byl schválen. — Čten byl krásný příspěj J. M. v. yst. důst. p. probošta Msgr. Ant. Hory. Přítomní povstali,

aby vzdali dárci 1000 K čest a úctu, a usnesli se, aby tento dopis zanesen byl v plném znění do protokolu. — Za darované časopisy knihy děkují: hraběnka Antonie, představená z řádu Mil. Sester ve Vincentinum a M. Ursulina Gabrielova z řádu Mil. Sester, představená nemocnice v Prčici. — Letos byly konány slavnosti sv. Prokopské, po nich byla Mariánská výstava a nyní se konají přípravy k Mariánskému kongresu; ale do pořádajících komitétů nebyl žádný člen našeho výboru

povolán. Naše mohutné družstvo bývalo dříve při podobných katol. slavnostech vždycky respektováno, nyní však se výbor jeho zcela ignoruje, což zde s katolickou veřejností sdělujeme. Při těchto slavnostech bylo třeba hojně tisku; — i byl dán p. Kotrbovi a p. Sieversovi, ale naše knihtiskárna byla zase zcela ignorována; my bychom se spokojili aspoň s drobtý tisku, které padají se stolu pánů, ale ani ty nám nebyly dány. Zdá se, že u npekterých pánů platí více osoby než účel společnosti, a než její záslužná, všestranná, dlouholetá práce katolická. Od nás se žádá, abychom tiskem všecko šlechtěné podporovali, ale při tom abychom život družstva uhasil, můžeme lapat — vzduch.

Kdo si osobně objednává drobný tisk, račiž se obraceti přímo do tiskárny k panu faktorovi, Boh. Šubrtovi, nebo on jako odborník sděluje všechny rozpočty. Větší a nákladnější práce přijímá ředitel tiskárny red. Tom. Škrdle spolu s p. faktorem; ředitel přijímá mimo to veškeré písemné zakázky z venkova, podpisuje všechny tiskárenské účty a přijímá jako pokladník družstva všechny peněžité splátky. — Výbor žádá všechny časopisy družstva, aby oslavily 50leté jubileum Neposkvrněného Početí Panny Marie. — Žádají-li nás laikové za knihy a naše časopisy, chtějíce jimi v obci působiti, ať si dají potvrditi žádost místním farním úřadem. — Prázdný byt ve spolkovém domě jest již pronajat, čímž jsou všechny obytné místnosti v našem domě nájemníky obsazeny. — Kázání »Po stopách pravdy« udělilo c. k. poštovní ředitelství v Praze novinářské marky; tím při každém rozeslaném čísle 6 h ušetříme. — Další a dlouhé rokování zaujaly předměty vnitřního rázu. O těch se zmiňovati nemůžeme; řekneme povšechně jen tolik, že družstvu se dostává čím dále tím více od různých vynikajících osob patřičného uznání a ocenění, což bylo ve schůzi patřičně doloženo. — Schůze byla začata a skončena modlitbou.

Změna zákona katechetského na Moravě. Moravský zákon zemský o zvláštních učitelích náboženství k návrhu sněmu moravského má býti změněn ve prospěch katechetů. Osnova zákona byla přijata v zasedání dne 3. listopadu a zní: »K návrhu zemského sněmu Mého markrabství moravského vidí se mi naříditi, jak následuje Článek I.

Ustanovení § 7. zákona ze dne 14. prosince 1888 čís. 129 z. z., se zrušují a na

jich místo vstupují tato ustanovení:

§ 7. Zvláštní učitelé náboženství, se stálými platy ustanovení, jsou co do svých služebních příjmů (pokud v tom ohledu nestávají odchylná ustanovení), svého výslužného, a nekatoličtí učitelé náboženství též co do nároků na zaopatření svých pozůstalých na roveň postaveni světským učitelům při dotýčných školách ustanoveným, a platí tudíž předpisy, platné v té příčině pro světské učitele na dotýčné škole, také pro učitele náboženství, se stálými platy ustanovené.

Pokud se týče pense, počítá se zvláštním učitelům náboženství, definitivně ustanoveným, také služební doba v provisorním ustanovení strávená, řadí-li se bez přerušení ku služební době strávené v ustanovení definitivním.

Tomu učiteli náboženství, který z aktivní správy duchovní přestoupil do služby školní, počítá se doba v duchovní správě strávená při vyměření pense nanejvýš počtem 5 let.

Článek II. Zákon tento nabude platnosti dnem 1. července 1905.

Článek III. Mému ministru kultu a vyučování jest uloženo, aby zákon tento provedl. — U nás, jak známo, zahrnut byl obsah odstavce 1. a 2. § 7. této osnovy zákona do § 6. zákona zemského ze dne 14. prosince 1888, ovšem v jiném poněkud znění, ač v odstavci 2. skoro totožném. Byl však § tento zákonem ze dne 8. dubna 1903 č. 62. z. z. zrušen, a obsah jeho roztroušen v různých §§ zákona učitelského ze dne 27. ledna 1903 č. 16. zem. z. By opětně § 6. pojat byl do zákona katechetského, jest požadavkem, vysloveným v petici, připravené pro zasedání sněmu král. českého spolkem katechetů českých. Tamtéž sub d) vysloven také požadavek, aby katechetům, přestoupivším z duchovní správy do služby školní, počítána byla léta, ztrávená v duchovní správě, do pense, jako tomu ve Slezsku, a jak přijal právě sněm moravský v osnově zákona katechetského.

—fk.

O odměně za vyučování náboženství v nižších třídách jednáno bylo na sněmu moravském ve 24. schůzi druhého sněmovního zasedání letos v listopadu. Sněm se usnesl:

1. V případech, ve kterých jsou v jednom farním obvodu mimo jednu více než trojtřídní obecnou školu národní ještě jiné ménětřídní školy národní, nebo ve kterých jest více trojtřídních nebo ménětřídních škol národních, na kterých vyučují náboženství kněží

k tomuto vyučování zmocnění, uděluje se jim za vyučování náboženství remunerace, která činí 40 K ročně za každou týdenní hodinu vyučovací, počet 6 týdenních hodin převyšující.

2. Toto ustanovení nabude platnosti dnem 1. července 1905.

3. Potřeba 87.500 K, připadající na druhé pololetí 1905, budíž do rozpočtu o nákladu na školy národní na rok 1905 zařazena. Pro příští léta budíž potřeba zařazena vždy do příslušného rozpočtu.*

Zpravodajem ve sněmu byl poslanec Dr. Koudela. Do schůze, v níž jednalo se o přijetí této resoluce, jakož i o změnu zákona katechetického z r. 1888, dostavil se arcibiskup olomoucký dr. F. Bauers biskupem brněnským.

—*fk.*

Latina na realkách. »Zeit« přináší ze školských kruhů zprávu, že na základě ministerského nařízení o připouštění absolventů realk na universitu, bylo v tomto roce na některých něm. realkách v Čechách a na Moravě organizováno vyučování latině. Kursy jsou tříleté a z pravidla přístupny jen žákům vyšších tříd, aby mohli ke studiu latiny užít také svých znalostí franciny. Jeden učitelský sbor podal návrh, aby z ohledu na farmaceutická studia bylo latině vyučováno už v nižších třídách.

fk.

Co s našimi dívkami? O tomto thematicu jednáno bylo dne 11. listopadu v Ženském klubu v Praze, kde shromáždilo se veliké množství žen a dívek. Poukazováno k tomu, že ona odvětví, jež ženám jsou přístupna, hrozí v krátké době přeplněním. Přeplněn stav učitelek, pěstounek a nastává přeplnění v obchodech, písmárnách i úřadech. Po 3hodinné debatě přijato: Aby domáhaly se ženy míst dohlížitelských v továrnách, kde pracují dělnice; aby dívky rodin řemeslnických věnovaly se za návodů otceva jeho řemeslu; aby se připravovaly k povolání ošetřovatelek nemocných.

fk.

Shakespeare pro děti. V Londýně utvořil se dle zpráv polských listů literární spolek, který chce zaříditi divadlo pro děti, na němž se výhradně budou hráti kusy Shakespeareovy, ovšem přiměřeně upravené. — Pro počátek vybráni jsou z děl Shakespeareových »Hamlet«, »Romeo a Julie«, »Král Lear«. Při úpravě scénické a textové mají přizváni býti k poradě přední literáři a paedagogové. Jen shodnou-li se oba tito

živlové? táže se »Zvon« (roč. V. č. 5.) a odpovídá: Nebyvá to vždycky snadné. *fk.*

Výchova ku práci. Ve Vídni zaražen spolek »Arbeit«, jenž vytkl si za účel zříditi výchovný útulek, ústav, který práci pokládá za zásadu výchovni. S počátku má býti zřízena ve Vídni dětská škola, v níž si mládež u věku 6—18 let robí ony předměty, které při vyučování seznala, z papíru, dřeva, hlíny a železa anebo je kreslí. Mimo to mají se konati procházky do okolí Vídně, aby velkoměstská mládež seznala venkov a přírodu. — Podobné spolky zařízení jsou v Německu. *fk.*

Nový školský zákon v Uhrách.

V poslanecké sněmovně uherské přijat byl za souhlasu všech sněmovních stran návrh ministra vyučování Berzewicze, nového zákona o obecných školách. Zákonem tím mělo býti provedeno úplné pomadžštění školství uherského, a národům nemaďarským takřka znemožněno vydržovati vlastní školu. Ve škole, kde je aspoň 20 žáků s mateřskou řečí maďarskou, musí býti zavedena maďarština jak v vyučovací řeči. Rusíni byli první, kteří vzpírali se proti přijetí tohoto nového zákona, k nim přidali se i jiní nemaďarští národové, a tak vzhledem k odporu, vzmahajícímu se po celé zemi mezi obyvatelstvem nemaďarským, odloženo již ve školním výboru sněmovním projednání Berzewiczovy předlohy na neurčitou dobu.

fk.

Školské sestry v Cejli chtěly počátkem školního roku 1901—1902 otevřiti soukromou dívčí měšťanskou školu slovinskou. Vše bylo připraveno, i milodarů sebráno bylo pro počátek slušný obnos — ale vládní přízně nebylo nalezeno. Místnosti pro školu shledány nepřiměřené a tak škola — pochována. Za to německá na útraty země otevřena byla již r. 1903—1904.

O jednotném zpěvníku a modlitební knize pro mládež školní bylo již na mnoha místech promluveno, a potřeba takovéto knihy zvláště u nás velmi se pocituje. V Plzni podán byl c. k. okresní školní radě správu jedné školy návrh, aby na školách pizeňských zaveden byl jednotný zpěvník, při němž by brán byl ohled na písně, které po léta v arciděkanském kostele se zpívají. V okresní školní radě ustanoveno, aby c. k. okresní inspektor učinil v té věci přípravné kroky a svolal komisi, skládající se z učitelů-hudebníků a katechetů, aby o sestavení školního zpěvníku pracovala. Do komise té

povoláno 12 učitelů, 6 učitelek a 2 katecheti, teprve po upozornění přibrán katecheta třetí! Komise nyní se radí; jednou z hlavních otázek bylo, mají-li do zpěvníku přidány býti také modlitby. Zpěvník má být ovšem pokud možno laciným a závazným pro všechny školy pizeňské. —x—

„Český Učitel“ ve svém čísle ze dne 6. listopadu přináší zprávu z Králové Hradecka, kde Úřední list ze dne 15. října 1904 přinesl toto nařízení: »Správám škol. Se zřetelem k usnesení c. k. okresní škol. rady ze dne 30. září t. r. ukládáme ředitelstvím a správám škol, aby nam bezohledně oznámily, kolik žáků průměrně dochází v nedělích a svátcích na školní služby Boží, a která správa školy stará se o zákonitý dozor k dítkám školním (dle vnesení c. k. zemské šk. r. ze dne 17. prosince 1883, č. 17.948.)« Citovaně nařízení způsobilo prý v učitelstvu veliký ruch. Bojácni správcové škol, ti, jichž kariera je valnou většinou již ukončena a kteří každému přání okresní školní rady úzkostlivě vyhověti hledí — strkají hlavy dohromady. Patrně nechodilo to u nich vše tak v pořádku! Dle názoru p. dopisovatelova je výnos tento nezákonný a okr. školní rada si zas jen vymyslila novou práci pro učitelstvo. Oh ty klerikální okresní školní rady! Těm bude odzvoněno, až nynější řád školní a vyučovací dokoná, a jeho místo zaujme řád p. K. V. Tuček pokrokově vypracovaný. Zatím ovšem nezbývá než výnosy donucovati ty, kteří dobrovolně nynější řád školní plniti nechťi.

»Učitelské noviny« (18. listopadu, č. 11.) posuzují řád školní a vyučovací, jak jej p. K. V. Tuček navrhuje, a chtějí jej mít pokrokovější. Tak na př. navrhují, aby správce školy byl primus inter pares a aby *byl učitelským sborem na jeden rok volen*. Sborny učitelské mají míti již i zřízení universitní; svého »rektora«! Nevím, zda by pokrovní učitelé titul tento dobře snesli; jest docela nepokrokové, ježto i dříve představený (správce) školy rektor se nazýval. Snad by však postačil název: Magnificus nebo Magnificenci? Difficile est, satiram non scribere! r.

LITERATURA.

Pryč od Říma a Husova národní církve. K prohloubení oslav Husových a charakteristice jeho oslavovatelů podává *Záček Brešňajdr. Ze sbírky: »Husitství ve světle pravdy«* vydané nákladem družstva »Vlast« v Praze 1904.

Krásná jsou ta slova mistra Husi, která stojí v čele brožury, jež přišla opravdu v pravý čas. Právě se tam: »Protož věrný křesťane, hledej pravdu, slyš pravdu, drž pravdu a braň pravdu až do smrti«. Podivil by se zbožný mistr ten, kdyby dnes z hrobu vstal, co se všecko děje, jak se překrucuje a k čemu se nepoužívá té jeho pravdy. Každý vybírá si z jeho života a působení a z jeho spisů, jen co se mu hodí do krámu, anebo na buben hlučně reklamy; dnes lidé ti, kteří jako »moderní« dávno již odvrhli to, co Hus tolik doporučoval a chtěl zanechat svým věrným Čechům — totiž víru v Boha, Trojici, Matku Boží a v ona nevyzpytatelná tajemství. Lidé ti používají Husa, aby se vymstili té nenáviděné církvi a pod rouškou očištění a prohloubení fedují heslo »Los von Rom«. Tak daleko Hus nepoklesl, abyrazil cestu Lutherovi a jeho nejnovějším nohsledům, víra jeho daleko a výše stojí nad protestantismem a starokatolicismem. To pěkně dokazuje pisatel dvěma velkým mužům naší doby, totiž Dr. Iškovi, který marně pod rouškou církve národní chtěl u nás zavésti protestantství, a panu Horálkovi, který barnumským bytbnem reklamy mučedníka Husa, by rád odbyl několik svých publikací. Dobře potírá tu Dr. Išku, a z vlastních citův Husových osvětluje jeho život. Dnes z té národní církve, kterou Hus nikdy neschvaloval, není bez toho nic, a pan Iška na cestě do nového světa za oceánem zahodil všechnu svou víru. A takový člověk chce kráčet v šlépějích Husa. A pan Horálek a jeho Poggiova kronika a jiné publikace dostaly ve spisku tom důkladnou lekci a studenou sprchu těmi citáty, které pisatel pilně sebral a z nichž uvádíme jen Kalouska, který praví: »ten hanebný pamflet, (a Horálek jich má více) není ke cti vydavatelům ani německým ani českým — a zjev ten nelze si vysvětliti jinak, než buď náramnou neznalostí, anebo snahou, aby ctitelé Husovi byli obalamucei.« A takových dokladů a důkladných zášjíků sebral pisatel hojnost. Citovati je, znamenalo by opakovati celou tu pěknou a zdařilou brožuru, kterou můžeme jen doporučiti všem přátelům i nepřátelům katolicismu. Ať osvětluje dál husitství ve světle pravdy! -- sr.

Vánoční zpěvohra o 4 obrazech.

Vonný dech vánoc. Veršem napsal Dr. M. KOVÁŘ, jež v hudbu uvedl JAN EV. ZELINKA. (Op. 26.) Nákladem družstva Vlast. Kde se na jevištích v roskošné době vánoční představuje narození Páně, tam nepomenou objednat si tuto velezdařilou operu k provozování. Zvučně, plněně verše, hudba překrásná a snadná. Cena partitury o 64 stranách 7 K, pro členy družstva Vlast 6 K, cena textu s notami pro účinkující 60 h, cena textu bez not pro obecenstvo 30 hal.

Uvítání Ježíška. Vánoční činohra se zpěvy o dvou dějích a s dohrou. Veršem napsal Dr. M. KOVÁŘ. Nápěvy (s průvodem harmonia nebo klavíru) složil JAN EV. ZELINKA. — Vydání dvoje: pro hochy i pro dívky. Cena každého vydání 60 hal.

Koleda dítek. Veršem napsal Dr. M. KOVÁŘ. Hudbu složil JAN EV. ZELINKA. Cena 16 hal. — Objednávky vyřizuje: **admin. družstva Vlast v Praze, čp. 570-II.**

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplác se v administraci celoročně 6 korun, pololetně 3 koruny. Do krajin německých, Bosny a Hercegoviny předplác se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemi 8 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procenta. „Vychovatel“ se jim dává toliko za hostov. Alumnům, klerikům a studentům slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasíla se předpl. a adres.roklamače, jež se nepočítá a nehrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy za vlány buďtež Em. Žákoví, gym. profesorů na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky Josef Flekaček, říd. učitel v Žitkově u Prahy, č. 776; pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Fr. Zundálek, katecheta v Praze-Bubnech.

Akademické vzdělání učitele. — Spiritualistická svědectví nejslavnějších mužů XIX. století. — Předměty a modely biblických starožitností. — Říd školní a vyučovací. — Směs. — Literatura.

Akademické vzdělání učitele.

Píše prof. FRANT. HORÁČEK.

(Pokračování.)

3. Touha po vyšším vzdělání je všeobecná. Samy ony vrstvy dělnických tříd, které dlouho jen pošklebek a příhanu měly pro čipernější duchy pracovní třídy, již o své újmě hleděli těžiti ze vzácných pokladů moderních věd, najednou jako by instinktem puzeny, vrhají se na stadium věd přírodních a sociálních, snažíce se tak vyšinouti se na úroveň tříd vzdělaných. « Četní spisovatelé namáhají se, aby popularisováním věd odkryli před zraky nevědomého lidu nejzáhadnější taje přírodní. V Americe a v Anglii slouží t. zv. »University Extension« témuž účeli a také u nás od nějakého času pozorovati lze podobný ruch pořádáním »lidových« přednášek,¹⁾ kde učenci mnohdy proslulého jména, přizpůsobeným slohem přetřásají otázky a problémy, které do nedávna byly známy pouze malému sboru zasvěcenců.

Tak roste pyramida vzdělání neustálé nejen do výšky, nýbrž také do šířky, přijímajíc nové kvádry z mohutných vrstev lidových, které po staletí ležely nedotknuty.

Nuže a učitel, tento stavitel, kterému jest klásti základy k pyramidě vzdělání, má se spokojiti s dosavadní šablonitou přípravou na vznešený svůj úřad? A mezi tím, co všichni kolem něho čerpají z pramene vody živé, má on sám jediný spokojiti se s fádni vodou zastaralých cisteren? Také jeho povolání má dnes jiné požadavky než, dejme tomu, před 20 lety. A byť to byly pouze nauky elementární, jichž rozsévatelem a apoštolem má býti, musí přece obzor jeho vlastního vědění býti neporovnatelně větší, má-li celé učivo proniknouti a nadchnouti jednotnou myšlenkou, aby tak dovedl se pohybovati v živlu svém s libým pocitem tvůrčí činnosti, která teprve oplodniti dovede vědění i umění. Rovněž nikde mu nesmí uniknouti nit souvislosti, která se vleče učivem od nejnepatrnějších počátků až do nejzazších konců, duch jeho musí přehlížeti vzdálenost, která se rozprostírá mezi nejnižším a nejvyšším, ač-li chce poslední

¹⁾ Dne 20. listopadu t. konal univ. docent Dr. Rádl v Králově u Dvoru Berouna před dělníky přednášku »Darwinova nauka o vývoji lidstva. Spis.

dobře opřít o nejprvnější. Sám katolický paedagog Vavřínek Kellner dí: »Kdo chce jasně a důkladně vyučovati v malém, nepatrném, kdo chce z učiva vybrati to nejpodstatnější bez ublížení organické souvislosti, musí dříve pojmuti celek a osvojit si vědění dokonale. Jsou různé metody, dle nichž možno učiti tomu, co učitel ví; ale není ni jediné metody, dle níž by mohl učitel zcela a dokonale učiti tomu, co ví sám jen na polovic. Čím menší jest okruh vědění, které si učitel osvojil, tím větší stává se u něho chuť vyložiti před dětmi celý učený krám a za lesklých frází a učených hesel prodati své falešné zboží. Pravdu má vždy báník Rückert, který praví:

»Wer wenig weiss, der wird den ganzen Kram auslegen. Wer viel, der führt das Kind auf immer kürzeren Wegen.«¹⁾

Požadavky nové doby ukládají učiteli:

a) Mathematiko-přírodopisné vzdělání, které se rovnoběžně pohybují se současným rozvojem těchto věd a je zároveň prvním stupněm do svatyně moderního průmyslu a techniky. — Tak dekretuje nezbytný Diesterweg: »Jeder Lehrer sei ein Naturforscher!«

b) Historicko-socialní vzdělání, které učitele uschopní, aby vůči různým heslům narodohospodářským našeho věku učinil sobě vlastní úsudek a názor, a tak mohl zdárně poučovati jiné.

c) Filosoficko-estetické vzdělání má pokrokovému učiteli zjednatí přehled problémů světových, seznámiti ho s různými pokusy, které během dějin byly podniknuty k jejich řešení, jakož i buditi smysl pro zákony krásna.

V tomto smyslu píše »Bayerische Lehrzeitung« »Učitel musí čím dále tím důkladněji připravovati se na svůj úřad, neboť žádná jiná práce není tak obtížná jako zušlechtnění a vzdělání lidského srdce. Proto s chutí do studia dušesloví a logiky, jakož i anatomie (!) a anthropologie, které jsou pomocnicemi paedagogiky a posléze s chutí do studia této a její odnože, methodiky. To jest to nejprvnější a nejdůležitější. Vedle tohoto studia ať kráčí důkladné učení se předmětům, které tvoří učivo vlastní. Ten tam je čas, kdy se učitelům vtloukalo do hlavy právě jen tolik, kolik pro své žáky potřebovali.«²⁾

d) Spolek školních řiditelů v Sasku r. 1896 vytyčil se s novým protestním požadavkem, aby totiž každý učitel studoval vědeckou fonetiku, jelikož jest mu také co činiti s dítkami přihluchlými, koktavými a brebtavými. Tak jedině bude mu možno bdíti nad zdravím mluvidel, s prospěchem čeliti probouzející se vadě jazykové, učiti čtení v skutku racionelně, stopovati a vypátrati kořen pravopisných chyb, z proslovení žákových činiti správný závěr na jeho tělesné zdraví a dáti rodičům potřebné výhodné pokyny. Každý učitel bez rozdílu měl by býti se zákony fonetiky důkladně obeznámen, jakož i vycvičen v dotyčných pokusech praktických, k čemuž se nejlépe hodí studium franciny. Při tom ovšem předpokládá se, že učení tomuto jazyku obstarává učitel, který je sám foneticky vzdělaný« Na konec pak hlásá spolek onen lakonicky: »Co učitel, to badatel v oboru fonetiky.«³⁾

e) učitel musí sobě osvojití důkladnou známost dětské psychologie, která právě za doby naší vyhranila se ve zvláštní vědu, jež odkrývá den co den nové

¹⁾ Dr. Braun »Volentibus et valentibus.«

²⁾ Bayer. Lehrerzeit. 1895.

³⁾ Allgemeine Lehrerzeit. 1896.

taje na dně až posud nepochopené dětské psyché. Americký paedagog Oskar Chrisman tvrdí, že nedostatek předběžného vzdělání našeho učitelstva nezáleží ani tak v chatrném studiu věd a metodiky, jako spíše v nedokonalé znalosti dětské duše. Naše paedagogika sice obírá se také dějinami výchovy, methodou vyučování a pochodem didaktickým — ale při tom zanedbává studium děčka samého. Skutečně také všechny soustavy vychovací mají až doposud za předmět abstrakci dítěte, či spíše pouhou šablonu, která ve skutečnosti nikde se nenachází. Čím více experimentální psychologie pokračuje, tím zřejměji lze viděti, že dítě myslí, cítí a žádá způsobem vlastním, od způsobu dospělých často rozdílným, tak že velmi by chybil vychovatel, který by při posuzování duševních stavů svého učně spravoval se výlučně psychologii osob dospělých. (Pokračování.)

Spiritualistická svědectví nejslavnějších mužů XIX. století.

Glossy k článku: »Naše poslání« v *Učitelském kalendáři* na rok 1905.

Nechtěl jsem ani věřiti těm mnohým upozorněním na letošní kalendáře učitelské, z nichž prý vane duch nevěrecký. Učitel — a zavrhnout ve vychovávání Boha! — S tou myšlenkou jsem se nechtěl smířiti. Byť by byl učitel sebe pokrokovější — myslil jsem si — tož přece tak daleko snad nezajde, aby ze školy Boha vyháněl! S těmito myšlénkami sáhl jsem tedy po jednom z kalendářů učitelských. Je to kalendář vydaný »Zemským ústředním spolkem jednot učitelských v království Českém«, s názvem: »Učitelský Kalendář«.

V textové části upoutal moji pozornost hned první článek nadepsaný: »*Naše poslání*«. To tedy zní jako nějaké »Credo« učitelské, jehož se má každý z učitelů držeti. Četl jsem dychtivě a zároveň pozorně. A řeknu hned napřed, že ony zprávy, jež oznamovaly, že *učitelské kalendáře letošního roku jsou naplněny obsahem naprosto nevěreckým, ani dost málo nepřeháněly*. Slyšte jen, jaké je »poslání« nynějšího učitele:

»Nám tvořiti jest nové hodnoty, nový obsah vlévati v nové formy, nová společenská zřízení připravovati pro nové lidi a nové jejich potřeby.

Takovou novou hodnotou budiž nám člověk očištěný, zbavený všech přídavků, jež snižují jej na pouhou člověčí karikaturu: Člověk volný, rovnoprávný, svůj životní běh spoluurčující, člověk čistě světský, nalézající dostatečný smysl žiti pozemském.

Ideálem naším nemůže býti křesťan-fanatik, jenž přírodu zatratil, v pozemském zcela přirozeném vidí dábelké, jež stává proti »onomu« životu. Světský učitel, syn přírody, stane se hlasatelem jejího evangelia, vrátí jí dřívější hodnotu a vestaví na oltář uctívání velikost a krásu lidství a přírody — matky člověka. Hle, nový kult v novém pohanství!« (»Uč. Kal.«, str. 51.)

Ovšem, že pan učitel novo-pohan naprosto zatracuje nynější výchovu. Trpce si stěžuje, jak hned při narození zmocňuje se dítěta církve, která z něho učiní »člověka nemocného, připraví jej o statek nejcennější — o příští sebeurčení a jehož volné společnosti zcela zcizí.« A jaká to kardinální chyba učiti děti biblické dějepravě! Vždyť »biblí až chorobně vypěstovaný smysl pro zázračnost, zabráni světskému učiteli dospěti se žáky k názoru!! Přírodní zákony jsou neměnné, a není

žádných úchylek. Dítě bude stále ochotno věřit v nadpřirozené zakročování v řád světový. Tato kniha je rozšířena mezi mládeží, a nedovoluje vstoupiti do školy evangelium moderního člověka.« (»Uč. Kat.«, str. 48.)

Nuže, vy vychovatelé, ať rodiče, učitelé-nepohané, katecheti, proč tak nesvědomitě zneužíváte lehkověrnosti dítěte? Proč mu vypravujete takové povídačky, proč je balamutíte, že nad námi Bůh, který svět stvořil a jej řídí? Zde to máte přece černé na bílém: pan uč. V. A. v učitelském kalendáři to napsal, a to přece musí být pravda! Není žádného nadpřirozeného zakročování v řád světový, v přírodě je hrubý mechanismus, a nad námi tedy žádný Bůh. Pan učitel V. A. k tomuto názoru dospěl dojista po hlubokém bádání.

A proto jak je mi vás líto, vy veleduchové XIX. století, vy světoznámi přírodopisci, kteří jste celý život svůj zasvětili tajům přírody a učinili objevy, jež ve vzrušení uvedly celý vzdělaný svět, který vás oslavoval a oslavuje! Jak je mi vás líto, že při celé své učenosti a po úsilovném bádání mohli jste dojiti k názoru tak »zpátečnickému«, a uznávati nad přírodou ještě »někoho«! Jedinou omluvou vám může býti, že se vám nedostal do ruky učitelský kalendář z roku 1904—5, kde pan učitel V. A. jediným škrtnutím svého vševědoucího a velemoudrého péra, všechny vás porazil. Celý svět, který vás oslavoval a oslavuje, se ve vás zklamal! A proto ne vám, ale panu V. A. patří všechna sláva! A hle, on ve své nezměrné skromnosti, a nejspíše snad také proto, aby přílišnými oslavami nebyl vyrušován ve svém vědeckém hloubání — on pán tak učený, dává světu věděti jenom — začáteční písmena svého slavného jména!

Proto, aby vaše zahanbení bylo ještě větší, budeme zde uváděti vaše jména i vaše »zpátečnické« názory o světě.

Georges Cuvier. (1769—1832.) V první řadě mocných geniů, kteří založili ve vědách exaktních různá odvětví »*Historie přírodní*«, zdvihá se jako kolos hlavní zakladatel »*Srovnávací anatomie*« a »*Paleontologie živočišné*« — Georges Cuvier. Nechceme zde rozebírat jeho díla, chceme zde podati jeho svědectví filosofické. Nuže, Georges Cuvier nedovede si vysvětliti přírodu bez Boha Stvořitele, kterého s největší úctou nazývá »L'Étre des êtres, Celui en et par qui sont toutes choses«. (Srov. P. Fleurens, »*Vie et Intel.*«, p. 264.)*

Pro něho slovo: Příroda není, než jakýsi způsob zkratky a to dosti pochybné, pro vyjádření bytosti a jejich jevů. »Lze poznati« — dodává — »jak jsou dětinští oni filosofové, kteří přikrnuli přírodě jakousi individuální existenci, rozdílnou od Stvořitele, od zákonů, které On uložil pohybu, od vlastností a forem, jím daných tvorům«.

A názor svůj uzavírá slovy: »My máme jednoduše přírodu za výtvor Všemohoucnosti a řízenou Moudrostí, jejíž zákony nemůžeme objeviti než pozorováním.« (Srov. P. Fleurens, »*Ibid.*«, str. 267—268.)

Etienne Geoffroy-Saint-Hilaire (1772—1844). G. Cuvier se přirovnává ke lvu, jenž jde krokem opatrným a jistým; E. Geoffroy zase k orlu, jenž vzlétne letem odvážným a smělym. Začali společně a bratrsky, ale Geoffroyovo odvážné, někdy předčasné a prorocké generalisování vzdálilo od něho a i pohněvalo Cuviera. Academie pak rozléhala se jejich učenými debatami, které v napnutí přiváděly celý vzdělaný svět. V Německu Goethe, tehda již na pokraji hrobu, přizvukoval vývodům Geoffroyovým a mluvil o »revoluci ducha lidského«.

*) Bytost bytostí, Ten, v němž a skrze něhož jsou všechny věci.

Kdežto Cuvier ve své »Srovnávací anatomii« přihlížel spíše k rozdílnosti, Geoffroy ve své »Anatomii filosofické« bral zřetel hlavně k »podobnosti«. Geoffroy sám sebe definoval jako člověka jedné knihy a byl by měl spíše říci jedné idee, kterou je jednota v složení, sestrojení.

Již Buffon, znamenitý přírodopyscec, zaznamenal, že vládne mezi bytostmi spíše jakási shoda a skrytá podobnost; »zdá se,« praví, »že Bytost nejvyšší nechtěla užiti než jedné idee a ji v téže době zrůzniti všemi možnými způsoby.«

Tuto jednotu plánu viděl též Geoffroy, ale způsobem novým, originalním.

Před ním studovala se a brán byl zřetel jenom k bytosti dospělé, vyvinuté; Geoffroy však přihlížel k vývinu embryonálnímu. On ukázal jednotu sestrojení v stadiích mladých a v tuto jednotu uvedl i netvory.

A tento genius, který dal podnět k nové revoluci v bádání anatomickém, patří k nejpřímnějším spiritualistům.

Geoffroy získán byl pro vědu knězem Haiiyem, jemuž, jakož i jiným třinácti kněžím Geoffroy zachránil život r. 1792.

V bouřném roce 1830 skrýval ve své vlastní rodině po celých 14 dní pařížského arcibiskupa Msgr. de Quélena, pronásledovaného zbořenci. — Geoffroy nebyl snad pobožnůstkářem, ale otevřeně vyznával víru svou v Boha a v nesmrtelnost duše. Na doklad stačí uvést slova, kterými zakončuje ve svém díle »Philosophie anatomique« jednu kapitolu (t. II., p. 449): »Když dostaneme se k tomuto bodu, pak fysik ustupuje a zůstává jen člověk zbožný, aby bral účast na nadšení svatého proroka a s ním volal: »Coeli enarrant gloriam Dei laudemus Dominum.«

O člověku mluví Geoffroy v tomto vznešeném tonu: »Člověk, který byl posledním v šestidenním stvoření, je také nejskvělejším výplodem tohoto stvoření. Objevení se člověka na zemi dokonává a korunuje ono vznešené uspořádání veškerenstva. — Takto Bůh prokázal se mocným a účinným ministrem pořádku, jež založila Jeho věčná moudrost. (Dictionaire de la Conservation, t. 31., p. 487 et. suiv.)

Právem tedy může říci M. de Quatrefages, že Geoffroy byl »hluboce zbožným«. Přesvědčiti nás také mohou o tom vlastní slova tohoto světového učence, zaznamenaná vlastním jeho synem Isidorem Geoffroyem v díle »Vie et travaux. d'Et. St. H.

Nemocný a vzdálen svých přátel, píše: »Bůh chtěl tuto bolest.« (p. 411. note). Umíraje, praví ke své dceři: »My se zase shledáme« a ke své manželce: »Mějme důvěru v Prozřetelnost.« (p. 413 et. 414.) (Pokračování.)

Předměty a modely biblických starožitností.*)

Napsal univ. prof. Dr. JAR. SEDLÁČEK.

(Pokračování.)

Synagoga. Věřící dotýká se, než vejde do *synagogy*, svými prsty vody, která se chová v malé nádržce ve zdi, a vcházeje do sbornice, dí: »Jak milí jsou tvoji stanové, Jakube, a tvé příbytky, Israeli! U velikém tvém milosrdenství chci vejiti do tvého domu miluji Tvůj dům chci modliti se odpověz mi.«

Předměty a modely jsou v kníž. arcib. semináři (190/I.); ikoli v místnostech české theol. fakulty.

Zákon sice praví: »*Neučíš sobě rytiny*, ani žádného *obrazu* (z těch věcí), jež jsou na nebi nebudeš se jim klaněti« (Ex. 20., 3.—4.), ale je známo, že byly již ve svatostánku obrazy andělů a podoby jejich. Nad vchodem k druhému chrámu visel hrozen (obraz Israelského lidu dle Isaiáše) a později též římská orlice. I nynější synagogy bývají zdobeny někde psanými výroky Písma, někde spatříme i vzácnější ozdoby a obrazy. V polské dřevěné synagoze jsme viděli stěny i strop pokrytý malbou; znázorněno tu veškeré stvoření Boží dle Genese. Jinde malují rádi obraz *lva*; neboť lev jest obrazem ochranné síly a připomíná slova Jakubova: »*Lviče*, Judo, synu můj, vrátil jsi se; schýliv se, ležel jako *lev* a jako *lvíce*« (Gen. 49., 9.). Juda (lev) byl vůdčím kmenem celého lidu. Se zálibou zdobí si modlitebny (i jiné domy) dvojím *trojúhelníkem*, což jmenují »*Davidovým štítem*«, neb i »*Jakubovou hvězdou*«. Barkochba (syn hvězdy) učinil toto znamení v době povstání svým znakem, odtud přičítali jemu i velikou ochrannou moc. Týž znak jest i u Mohamedánů oblíben. Někteří učitelové vykládají, že byly záповědi Boží zakázány pouze obrazy lidem podobné; jiní tvrdí, že byly všeliké obrazy přírodních a stvořených věcí zapovězeny; někde mívají i na okenných sklech synagogy obrazy ptáků, hadů a p., jinde toho netrpí. Chce-li mítí pravověrný syrský Žid obraz chrámu, Jerusalema neb p. ve svém domě, opatří si perem uměle nakreslený obraz, jehož čárky jsou naznačeny drobně psanými verši Písma svatého. Tak se domnívá, že nepřestupuje druhé přikázání.

V nových synagogách nebývají vždy *hudební nástroje*; varhany nalézáme však dosti často. Hra na hudební nástroje byla považována jako dílo, jímž se ruší sobota a den pokoje, proto byla stanovena záповěď. Talmud praví (Erubin 104.): »Když byl kdysi Ula u rabbiho Menaše, přišel někdo a klepal na dvěře. Tu řekl on: Kdo je to? jeho tělo budiž znesvěceno (profanováno, i upadniž v nemoc), neboť on znesvěcuje sobotu. Rabbi mu řekl: Pouze *hudební zvuky jsou zapovězeny*«.

V synagoze nebývají vždy *lavice*. Tam, kde se četba a výklad prodlužuje, jest ovšem sedadel třeba. Na východě v synagogách sedávají na zemi. V Polště mívají kolem podstavce čtenářova lavice a příhrádky, v nichž si ukládají četné (12), někdy objemné knihy, z nichž v synagoze čítají (neb studují). U našeho modelu jest uprostřed znázorněno vyvýšené místo pro čtenáře, v předu jest jako v apsidě místo pro toru, nahoře za mřížovým jest místo, určené *ženám* (na choru). Oddělování mužů od žen bylo již v druhém chrámě provedeno, neboť jest tu jmenováno »*nádvoří žen*«. Kde není galerií, tam sedávají ženy za mužskými a dělí je zaslona. Někdy mívávaly ženy v synagogách svá shromáždění v jiné době než muži, a v těch zpívaly pěvkyně posvátné hymny po způsobu Mirjam, Mojžíšovy sestry, která předzpěvovala vítěznou píseň.

Loď synagogy jest obrazem starého chrámového nádvoří. Místu oltářů odpovídá vyvýšený střed se stolkem neb pultem (řecké béma), na němž bývá závitěk tory, neb svatá kniha čtena. *Nejsvětějšímu* místu chrámu odpovídá *skříň*, v níž se uchovávají *závitky zákona*. Skříň bývá tam, kde stává náš oltář. Za starých dob stačival výklenek ve zdi. Později to byla skříň, kterou za různých příležitostí vynášeli v průvodech po ulicích, jako to činili Israelité s archou. Na skříni bývá obraz dvou kamenných desek *Zákona*, a na obraze jsou napsána první písmena desatera. Pod tím jest psáno: »*Věz, před kým stojíš!*«

Ve skříni bývá více závitků. Shromáždění Židů dbá o to, aby zde byly závitky dobře psané a vzácné. Každý bývá navinut na *tyčích* — ty jsou »stromy života« — a rozvíjí se od pravé ruky k levé. Když z něho dočetli, zavinou jej a svážou skvostnou stuhou a přikryjí pláštěm. Hořejšek tyčí mívá i korunku a zvonečky, aby připomínaly ony zlaté zvonečky, jež byly na šatě velekněze v Jerusalemě.

Skříň Zákona zakrývá hedvábná *záclona*. Na ní bývá vyšita korunka (korunka zákona) a slova žalmu (15., 8.): »Kladu Hospodina před svůj obličej vždy.« *Pokrývka* (paroket) se střídá; v sobotu zavěšují tam jinou, vzácnější, též o svátcích. Barva její shoduje se často s barvou pláště tory. O novém roce a v den smíření jest barvy bílé. V dřevěné synagoze v Polsku měli závitok uschovaný ve skříni, postavené jako náš svatostánek na oltáři. Na stupních, které vedou ke skříni, svolává se na lid trojí požehnání dle Num. (6., 24.): »Žehnej ti Bůh a ochraňujž tebe« atd.

Zákon bývá předčítán každou sobotu mezi ranní modlitbou (šacharith) a mezi přidávanou modlitbou odpolední. Někdy čítají Zákon i v pondělí a ve čtvrtek, neboť v těch dnech Mojžíš prý vystoupil na Sinai a s něho sestupoval. Sobotou po 23. Tišri (kdy se tora ukládá; v říjnu) počíná četba začátkem knihy Genesis, ano již dne 23. samého počínají toru znova čísti, aby zákon nebyl přiveden nikdy ku konci. Oddělení zákona, jež jest v sobotní neb sváteční den čísti, zove se sidra (pořádek) a dělí se na 7 menších částí.

Správce synagogy vezme závitok ze skříně, pozdvihuje jej před lidem a lid opakuje po něm »Toť jest zákon, který dal Mojžíš synům Israele — zákon, který přikázal nám Bůh, jest dědictvím shromáždění Israele. Cesta Boží jest dokonalá, cesta Boží jest pravá.« Pak bývá zavoláno osm osob ze shromáždění; ti se dotknou začátku četby a líbají třepení u pokrývky Zákona. První z nich má býti kněz z Aronova rodu (Kohen), druhý levita, ostatní z Israelitů vůbec. Každý velebí Boha za to, že dal Zákon; často dává z vděčnosti, že byl čestně k četbě Zákona povolán, jakýsi dárek k synagoze. Aby nepřišel nikdo ze zavolaných do rozpaků (když by nedovedl čísti), čítává celou sidra sám *kore*, jež jest k tomu ustanoven. Když jest zavolán mladík (bar-mizva), jež vstupuje do mužného věku, čítává sám svůj oddíl. Poslední (osmý) čtenář má čísti i část z proroků (haftara), a uzavřítí tím četbu. Počet zavolaných bývá na rozličných místech různý: 3 v sobotu, 4 o novolunní, 5 o svátcích, 6 v den smíření (a maftir). Při čtení ukazuje si stříbrným ukazovátkem.

Zákon se recituje zpěvně dle intonací, jež přísluší k massoretským přízvukným značkám. Kdo by četl bez zpěvu, o tom (dí talmud) lze říci slova Písma: »Protož já také dal jsem jim ustanovení nedobrá.« (Ezech. 20, 25.)

Po četbě následuje napomenutí, kázání. I cizinec mohl vystoupiti a mluvit k shromáždění, jako to činíval svatý Pavel v synagogách Malé Asie a jinde (Sk. 13, 15); i náš Spasitel mluvil ve shromážděních (Mat. 4, 23. Mar. 1, 21. Luk. 4, 15; 6, 6; 13, 10.)

Ku konci, když má býti uložena tora, dva kohanim, majíce na sobě modlicí plášť či šátek (tallis), umyjí si ruce, zdvihnou je zvláštním obřadem nad lidem a prohlašují požehnání.

(Pokračování.)

Řád školní a vyučovací.

(Dokončení.)

Srhne-li obsah jednotlivých výnosů a nařízení, jimiž se § 50. řádu školního a vyučovacího vykládá a doplňuje, zněl by pak paragraf tento asi takto

§ 50.

• Jelikož výchování nábožensko-mravní poskytuje mládeži spolehlivého vodítka a nezvratné opory pro veškerý budoucí život, sluší k němu ve škole bráti náležitý ohled.

Jak se má vyučovati náboženství, stanoví úřad církevní, spravuje se při tom zákony v té příčině vydanými (§ z. říš. ze dne 14. května 1869).

S vyučováním náboženství souvisí náboženská cvičení a bohoslužebné úkony.

Vyučování náboženství a náboženská cvičení za bezprostředního vedení náboženských orgánů a za vrchního dozoru státního tvoří na veřejných školách obecných a středních doplňující část vyučování a vychovávání.

Ani učitelským sborům, ani místním školním radám nepřisluší, aby ve věcech týkajících se náboženských cvičení něco ustanovovaly a měnily, poněvadž opatření taková jsou vyhrazena orgánům církevním, jimž jest zůstaveno, aby cvičení náboženská pro mládež školní svobodně a samostatně ustanovovaly, a ustanovení svá v té příčině úřadům školním oznamovaly.

Co úřad církevní ve příčině náboženských cvičení a bohoslužebných úkonů ustanoví, oznámí okresní školní úřad prostřednictvím místního úřadu školního správci školy. Neshodoval-li by se, co do míry toho vyučování se týče, okresní úřad školní s úřadem církevním, rozhodne ve příčině té zemský úřad školní.

Jestliže prohlášení náboženských cvičení a bohoslužebných úkonů, orgány náboženskými stanovených úřady, školními zakázáno nebylo, přísluší jim charakter nařízení pro školu t. j. pro učitele a žáky závazných. Správy škol jsou povinny, aby účastnily se v dohledce školní při cvičení náboženském, řádně vytknutém prostřednictvím učitelů příslušného vyznání náboženského.

Ke všem bohoslužebným obřadům a náboženským cvičením, jichž školní mládež účastniti se jest povinna, musí dítky vedeny býti svými třídními učiteli, jimž náleží plný dozor nad slušným a způsobilým chováním se mládeže jim svěřené jak v chrámě, tak i na cestě k němu a z něho. Nařízený dozor učitelů ku mládeži sluší tu považovati za plnění povinnosti s úřadem učitelským spojené, udržovati kázeň žactva jako při jiných shromážděních.

Při bohoslužbách zvláště slavnostních (na př. o Božím Těle, o slavnostech císařských, při počátku a konci školního roku a j.) jest povinností všech členů sborů učitelských, aby při obřadech těch byli přítomni.

Školní správcové se sborem učitelským jsou povinni, o dozor k mládeži při náboženských cvičeních péči míti, na náboženské povinnosti častěji ji upozorňovati, a mládež k návštěvě předepsaných náboženských bohoslužebných úkonů příkladem a ostatními prostředky pobádati.

Poněvadž náboženská cvičení tvoří část vychovávání mládeže školní a náležejí k nejdůležitějším a nejvážnějším úkolům školy a dozorcích úřadů školních, plyne z toho povinnost, nejen přidržovati školní mládež k předepsaným náboženským a bohoslužebným cvičením a úkonům, ale kde toho třeba jest, oproti žactvu

i rodičům, kteří v této příčině překážky činí, užívati přípustných donucovacích prostředků.

Jestliže rodičové své školou povinné ditky od účastenství na cvičeních a výkonech náboženských zdržují, buďtež k místní školní radě a po případě k předsedovi c. k. okresní školní rady předvoláni, by jim důrazně jejich vychovatelské povinnosti připamatovány byly, a aby upozorněni byli na následky, jež by při stálém zanedbávání jejich dítky stihly.

Poněvadž ve smyslu zákona každé ditko k nějakému náboženství náležitosti musí, jest povinnou účastniti se náboženských cvičení a vyučování toho náboženství, ku kterému dle křestního neb rodného listu náleží, a má tudíž ve škole k tomu přidržováno býti tak dlouho, dokud u politických úřadů není zákonitě prokázáno, že k tomu náboženskému vyznání více nenáleží. Budiž proto každé obmeškání náboženského cvičení pokud se týče dítek třídním učitelem v katalogu školním (výkaze školním) vyznačeno, a neomluvené obmeškání náboženských cvičení na roveň postaveno neomluvenému zanedbávání školy. Žáci trestáni buďte nejprve kárnými prostředky, stanovenými řádem školním a vyučovacím; ale kdyby tato nedbalost se opětovala i snížením známky z mravů na školních zprávách čtvrtletních, po případě i na propouštěcím vysvědčení.

Správcům školy náleží i o to péči míti, aby ti žáci, kteří dočasně od docházky školní jsou osvobozeni, po dobu tohoto osvobození své náboženské povinnosti konali. Jim jest o to pečovati, aby každého roku ti žáci, kteří požívají úlevy docházce školní, bezprostředně před počátkem této úlevy skrze své učitele byli upozorněni, že i v době osvobození od docházky školní jest jim přesně dostáti jejich náboženským povinnostem.

Ředitelové a správcové škol jsou zodpovědni za přesné plnění nařízení v příčině náboženských cvičení a bohoslužebných úkonů mládeže školní a dohledu se strany jim podřízených učitelů k těmto úkonům.

Toť ovšem je poněkud jiné znění, než jak ho navrhuje organizace, v duchu a v rámci stávajících zákonů a nařízení. Jindy dovolíme si podati ukázkou jiného paragrafu tohoto řádu školního.

F. K.

SMĚS.

Slavnostní večer Literární sekce. — Literární sekce družstva Vlast pořádá v neděli dne 18. prosince o 6. hodině večer v domě družstva Vlast slavnostní večer na počest 100letého úmrtí St. Vydry. — Slavnostní řeč přednese dp. katecheta Frant. Žundálek. — Katolíci se k této oslavě uctivě zvou. Zvláštní pozvání rozesíláno nebude.

Z družstva Vlast. Ke družstvu Vlast přistoupili za členy zakl.: MUDr. Fr. Kotek, externí lékař všeobecné nemocnice v Praze; Jan Bliženeč, mistr knihářský v Praze; Jos. Karas, pomocník kamnářský v Sušici; Kat.

hospodářská nár. beseda v Konojedech; Václ. Knetl, kaplan v Mrákově; V. Bol. Pavlík Sychra, red. Jizerana v Mladé Boleslavi; Dr. Boh. Najman, kaplan v Turnově; Dr. Fr. Klobouk, kaplan v Prostějově; Vinc. Šetina, kaplan v Žlunicích; Rev. Xav. Till, duch. správce v Sev. Americe; Fr. Stibor, farář v Jinočicích; Jos. Herzig, farář v Bilčicích; Jos. Přibyl, tkadlec v Novém Městě n. Metují, a Křest. socialní spolek Svornost v Humpolci. — Darovali: Msgr. Ant. Hora, probošt u sv. Víta v Praze, 500 K; Msgr. Dr. Al. Frýdek, kap. děkan a gen. vikář z Hradce Králové 100 K; po 70 K: J. M. ndp. Dr. Fr. Krásl, světicí biskup a kap. děkan v Praze, a Msgr. Ad. Rodler, kanoovník strážce v Čes. Budějovicích; J. J.

Karel kníže Schwarzenberg 20 K. — Nové členy, členské vlády a dary přijímá: administrace družstva Vlasť v Praze, čp. 570-II.

Ribotova mechanika duše. Pod tímto názvem uveřejňují »Učitelské Noviny« ve 12. čísle svém článek, který začíná takto: »Není tomu dávno, co odstraněn byl z psychologie onen osudný dualismus, který pokládá duši za zvláštní substanci, za nositele stavů, kterým říkáme »duševní čili vnitřní«. Držel se v psychologii velmi dlouho; ale není divu, vždyť se při něm psychologům tak lehcí pracovalo!« — Jsoucnost duše, podstatně od těla rozdílné, už je pisateli překonaným stanoviskem. Jemu je Wundt a nyní, ještě více francouzský materialista Ribot jedinou autoritou. Neboť Ribot »učinil paměť, pozornost a vůli úplně závislými na pochodech fyzických, snažil se dokázati zákony, jimiž se řídí, a sestavil tak pravou mechaniku duše.« Nelze nám zde se obíratí důkazy Ribotovými, jimiž se snaží svoje domněnky jako pravdivé doložiti. Jsou celkem pro toho, kdo psychologii na dualismu založenou zná, naivními. Jen p. J. A. Soukup, autor článku, vidí v nich pádné a nepřekonatelné důkazy. Připomínáme jen tolik: »Pamatování učinil Ribot závislým na výživě, vybavování na oběhu krevním.« Až se dovíme, čím výživa se podporuje, obtíže, jaké činí škole žáci těžko chápající a pomalu vybavující, budou hravě odstraněny. Tak podle Ribota. Kde však potom zůstane veliké umění vychovatelské? r.

Učitel-nakladatel. Pan L. R. Pazdírek z Olomouce těžce se prohřešil dle Učitelských Novin na učitelském stavu proto, že pěstuje hudbu církevní. Je to »shnilá, plísni kostelní páchnoucí kantořina.« P. H. Promyk, který tu ve svém cvičení žurnalistickém rozsvětlá svoje názory, píše též mezi jiným: Ve všední dny kostel neschvaluje ani dospělým, tím méně mládeži? Všední den jest určen ku práci, a jen lenoch uhýbá se kostelem a kostelní službou drahé povinnosti pracovati! — Autor článku jistě mezi kostelní lenochy nepatří. P. Pazdírek, již proto, že pěstuje církevní hudbu, »je jako odstrašující příklad, jakým učitel býti nemá!« — Nemá-li autor jiných dokladů proto, aby p. Pazdírkova — jehož činnost jest nám neznámá a osoba jeho zcela lhostejná — takto jeho působení oceňoval, je to zajisté jen infamie nejhoršího druhu, které se tu dopouští. r.

Zkoušky privatistů z katolického ná-

boženství na školách středních a náboženská cvičení. Ordinar. List pražské arcidiecese upozorňuje v čís. 11. katechety středních škol, že mají žádati na privatistovi vysvědčení katolického kněze, v němž se prohlašuje, že zmocněn jsa k tomu svým biskupem, vyučoval náboženství dle předepsaných požadavků a že žák také ohledně náboženských výkonů svou povinnost vyplnil. — I na školách národních přichází často žák neb žákyně ku konci roku ke zkoušce z náboženství. Po celý rok doma jej vyučuje vychovatel a přivádí ke zkoušce. Ač namoze ve všem vyhovuje, stává se často, že náboženských cvičení vůbec zanedbával; — nebyl k ním vychovatelem svým veden. Bylo by zvláště v dnešních dobách záhodno, aby ono nařízení rozšířeno bylo i pro žáky na školách národních zkouškám se podrobujících. Fk.

Proti novým školním zákonům!

V Uhrách byla podána osnova nového zákona školního, a v Dolních Rakousích přijat nový zákon školní. Proti oběma zákonům těm se brojí. Proti zákonu Maďarskému pořadají se schůze studentstva i lidu maďarských národností uherských. Taková protestní schůze byla Praze, na Vinohradech. Největší byla ve Vídni, dne 26. listopadu, kde chorvatské a srbské studentstvo na universitě vídeňské protestovalo proti těmto novým maďarským zákonům uherským. Projednání předlohy odloženo ve školním výboru sněmovním na neurčitou dobu. — Proti zemskému zákonu dolnorakouskému pořadají schůze socialistické (v neděli 27. listopadu bylo ve Vídni 18 protestních schůzí) a liberálové (13 obcí podalo protestní spisy). — Ministr vyučování prohlásil deputaci dolnorakouských učitelů, jež mu 29. listopadu podala pamětní spis proti novým zákonům školským, že by zákon nemohl býti sankcionován jen tehdy, kdyby byl v odporu se zákonodárstvím říšským. Takový důkaz musil by však teprve býti podán. — Pro zákon vyslovilo se mnoho katolických spolků, v poslední době slavnostně spolek křesťansko-socialních učitelů v Klosterneuburce. — Zákonem uherským byla by křivda učiněna, zákonem dolnorakouským křivda by byla aspoň částečně napravena! fk.

Na omezování učitelství svobody nařikají liberální listy, jen aby veřejnost pohnuly k tomu, aby vystoupila s požadavkem, by učitelstvu dán byl vliv na utvo-

ření nového řádu školního a vyučovacího. »Radikální listy« (3. listop.) píší: »Není nesvobodnějšího stavu občansky i politicky, než stav učitelský, který právě má vychovávat občany svobodně myslící a svobodu milující. Aby učitel spoután byl duševně, o to starají se nynější učitelské ústavy, které nepodávají vlastně hlubší obecné a vědecké průpravy mladému učiteli, než měšťanská škola poskytuje dnešnímu řemeslníku a dělníku.« Tak to jde dále: učitele činí nesvobodnými byrokracie, které prý je »méně vzdělaný, hodně pisařící, všeliké zbytečné třeť pro školu lepící a čmárající učitel milejší, než ten, který chce prospěti škole zvýšením svého vzdělání.« Omezuje svobodu učitelovu inspektor, který takové vyznamenává, omezuje jej hejtman na jeho svobodě, atd. a chce jej omezit vláda vydáním nového řádu školního a vyučovacího, a proto povinností všech pokrokových lidí je žádati, aby učitelstvo samo mělo vliv na sestavení tohoto řádu školního.«

Londýnské školy mají dle návrhu vychovatelské rady města Londýna přeloženy býti na venek. Děti by odjížděly do škol na dobu trvání roku školního a jen o svátcích dojížděly k svým rodičům. Rodičové poneseu jediné výlohy, spojené se stravováním dítěte, všechna ostatní vydání uhradí se z důchodů, jež plynouti budou z kapitálů, stržených za půdu a budovy, v nichž umístěny jsou nynější školy londýnské.

Strach má velké oči. Mezi nově přijatými návrhy na změnu zákonů školských na sněmu dolnorakouském jest i nařízení, aby všechny smíšené školy, jež čítají více než 6 učitelských sil, rozděleny byly na školy chlapecké a dívčí. Představenstvo svazu německého učitelstva v Rakousku zaslalo nyní ministerstvu vyučování pamětní spis, v němž proti coelibátu učitelek — také návrhu obsaženému v nových zákonech — co nejrozhodněji protestuje. Odůvodňuje pak tento svůj protest tím, že při rozdělování smíšených škol bude rozmnožen počet škol dívčích, a následkem toho bude třeba také většího počtu učitelek; jestliže ale světským učitelkám zároveň se zakazuje vstupovati ve sňatek manželský, vidí v tom německé učitelstvo srozumitelný pokyn jeptiškám, aby byly pohotově k vyplňování mezer, jež řečeným zákazem nevyhnutelně vzniknou v řadách světských učitelek!

Školní kantiny. Sociálně-demokratická federace uspořádala v Londýně v září tábor

lidu, na němž žádáno zavedení školních kantin, z nichž by byly děti stravovány na státní útraty. Dle úřední zprávy přichází prý v Anglii k vyučování 35.000, některou dobu až 55.000 školních dětí, které ten den ještě ničeho nepožily.

K resoluci o odměně za vyučování náboženství na Moravě. Výhoda plynoucí z nedávno přijaté resoluce na sněmě moravském, kterou uděluje se za vyučování náboženské ve více než šesti hodinách týdenních remuneratione, týká se bude z 963 farností moravských pouze duchovenstva na 578 farnostech, z ostatních 375 farností duchovní žádného prospěchu míti nebudou z přijaté resoluce, poněvadž vyučují v méně než 6 hodinách týdenních. Rozpočet na tuto remunerationi stanoven pro příští léta v obnosu 175.000 K. Jak některé listy moravské sdělují, žádáno bylo na sněmu z olomouckého ordinariatu, aby příplatky ony byly vypláceny nikoliv jednotlivým katechetům, nýbrž — konsistoři k rozdělení! Tato »zvláštnost« nebyla ovšem sněmem přijata.

Mezinárodní sjezd učitelský. Ústřední spolek belgických učitelů připravuje o světové výstavě, která bude r. 1905 v Lutychu, mezinárodní sjezd učitelský s tímto pořadem: 1. Učitel školy obecné, jeho úkol, odborné vzdělání a postavení, 2. Je-li potřebné všeobecné vzdělání; jak dlouho má trvati školní povinnost a výsledky dosud dosažené. 3. Za jakých podmínek hmotných, zdravotních a paedagogických může škola vyhovovati požadavkům učitelstva. Jaký má býti počet žáků ve třídě. 4. Co může učiniti škola pro sbratření národův a pro všeobecný mír. 5. Působení rodiny a školy ve výchově. Ochrana dětí školních a škole odrostlých. 6. Srovnání zákonův o výslužném učitelů, jejich vdov a sirotků. 7. Je-li záhodno zříditi mezinárodní kancelář ústředních spolků učitelských. — Se sjezdem tímto spojeny budou ještě jiné sjezdy o výchově a ochraně dětí. Podrobnější zprávy podá tajemník v Bruselu (44 rue Rubens à Bruxelles).

Rozdělení školních prázdnin. Zemská školní rada dolnorakouská vydala výnos, dle něhož 6nedělní prázdniny na školách min. ovídeňských mohou býti rozděleny se zřetelem k místním poměrům a k stavu zemědělských prací; ale vždy jen tak, aby jedna část prázdnin trvala nepřetržitě 4 neděle.

Počet soudně restaných dětí. Zajímavý výkaz uveřejňuje obec berlínská. Před

5 léty bylo z 201.975 dětí berlínských obecných škol 359 (0·18 proc.) soudně potrestáno. V posledním roce však jen 209 (0·09 proc.). Mezi potrestanými bylo pouze 9 dívek, ač počet jejich je větší než chlapců, jest jich 109.881. Jedno potrestání připadá na 540 hochů a na 12.209 dívek. Tresty, pro něž dívky byly u soudu trestány, byly ponejvíce krádeže — 149 případů. Způsob trestu byl: 135 udělena důtka, 8 peněžní pokuta, 64 hochům přičten trest vězení a sice v 6 případech od 2—10 měsíců. A co provinilců shledáno, že provinění se opakovalo! — Většina potrestaných — 92 — dosáhla již nebo překročila 14. rok věku.

Nový řád školní a vyučovací. Budeč Přestická se usnesla, aby se učitelstvo domáhalo spolupůsobení při vydání nového školního a vyučovacího řádu; návrh bude předložen okresní konferenci učitelské.

Platy učitelů a platy státních úředníků. Sněm bukovinský přijal jednomyslně předlohu, již platy učitelů upravují se tak, že rovnají se budoucím platům státních úředníků čtyř posledních tříd.

Neprátele učitelek! V »Čase« (č. 323.) píše Jos. Klumpartová o tom, jaká křivda děje se učitelkám industriálním, že nejsou místa jejich proměňována v definitivní, a vinu toho svaluje na posl. Adámka pro jeho uzákoněný návrh, aby literní učitelky ve svých třídách vyučovaly povinně ručním pracím. Článek končí: »Až se najde historik zápasu českých učitelek za hmotná i morální jejich práva v posledních letech a bude mluvit o úsilí reakce vůči jejich pokrokovému snažení, vedle pana barona Haupta odsoudí zajisté i přisídícího zemského výboru českého, pana poslance Adámka!« —

Trepky do školy. V Amsterodámě se utvořilo komité, jež sobě vytklo za úkol pečovatí o to, aby školní děti měly za mokrého počasí suché, teplé nohy. Proto chce komité opatřiti pro všechny obecné školy větší počet trepek, aby jich mohly užívatí děti, jež přijdou do školy s mokřýmá nohama. Trepek ovšem mají zůstávati vždy ve škole. Komité počalo p.ováděti svůj úmysl před dvěma léty. Nyní má po ruce 1277 párů trepek, a užívá se jich téměř ve všech školách obecných a několika soukromých. — U nás v Čechách užívá se školních trepek na realce v Náchodě, kde všichni žáci mají pro pobyt ve škole trepky.

Lesní škola. V Berlínském předměstí Charlottenburku zavedli školu v lese pro churavé děti. Škola byla vystavena úplně

v lese a měla šest tříd. Vyučováno v nich bylo denně jen dvě hodiny, všechen ostatní čas byly dívky v lese. V celkuúčastnilo se něco přes 120 dětí vyučování ve škole té, a rodiče jejich byli s výsledkem úplně spokojeni.

* * LITERATURA. * *

Růže Dominikánská. Katolický časopis bratrstva růžencového a třetí jehole Dominikánské. Za redakci a vydání odpovídá P. Václav M. Bubeník, Ord. Praed. Ročník XVII. S dovolením předsta-
vených. V Praze 1904. Cyrillo-Methodějská kni-
tiskárna V. Kotrba. Nákladem vlastním. Dvanáctým
(dubnovým) číslem ukončen 17. již ročník tohoto
měsíčníku, jenž vyazuje vždy hojnost pečlivě vo-
lených prací, jak svědčí i tento poslední ročník,
v němž vedle řady pěkných básní, jimiž zvláště
přispěl Jos. Kratochvíl, nalézáme několik kratších
článků o růženci, k nimž druží se práce ascetické,
poučné, apologetické s různými úvahami, dále po-
vidky a vypravování, pojednání dějepisná, životopisy,
rozmanitosti, zprávy rádivé a různé, jakož i
literatura. K dramatické legendě: »Svatá Barbora«
přidána jest hudební příloha o 8 str. Vyobrazení,
jichž jest v tomto ročníku více, než jindy, totiž
šestnácte, jsou velmi zdařilá a slouží listu k veliké
ozdobě. Kedakece zakončuje ročník tento slovy:
»Katolické církvi nastaly doby velmi zlé a pře-
devším je to zhoubný, jedem nevěry a nemravnosti
prosáklý tisk, který ji hluboké rány zasazuje. Na
nás jest, abychom jí nápomocni byli v boji prou
zarputilým nepřátelům, hlavně šířením katolického
tisku. Nelekejme se těch malých obětí na obranu
církve katolické, kdy nepřátelé její nesetří obětí
stokráte větších, aby ji poválili. To se jim ovšem
nepodaří, neboť vystavena jest na skále, a brány
pekelné jí nepřemožou. Ale kolik nesmrtelných
duší — dítek církve svaté — upadá špatným
tiskem do záhuby věčné! Pomáhejme je dobrým,
katolickým tiskem zachrániti!« Kež by slova ta
nevzlyžela na prázdno! Prokop Zateřel.

Vánoční! v papír. závodě družstva Vlast v Praze

prodlávají se tyto vánoční věci: Jesle v arších po 4 až 24 h, jesle hotové od 12 h do 2 K 40 h; krásné obrázky: narození Páně a Sv. rodina: 100 kusů po 2·50 až 7 K; — vánoční pohlednice od 10, 16—24 h; — vánoční andělé od 14—16 h; papír na jesle: skálový, brokatový arch po 10 h. skálový obyč. po 6 hal; skálový pískový po 12 h; vánoční gratulační listky po 12, 16, 18, 20, 24, 36, 44 a 50 h; ozdoby na vánoční i stromek: papírové quirlandy, třísne vánoční, andělské vlasy, třísne zubová, pateutní hvězdy, florentinské perly, zvonky, svítilce koule, perly, barevný papír na fetězy, různobarevný hedvábný papír, gratulační listky na nový rok 10—90 h, a novoroční dopisnice kus 10—12 h — vše v hojném výběru. — **Alba na podobizny a památníky.**

Objednávky vyřizuje:

admin. DRUŽSTVA VLAST V PRAZE, 570-II.

VYCHOVATEL.

ČASOPIS

VĚNOVANÝ ZAJMŮM KŘEŠŤANSKÉHO ŠKOLSTVÍ.

ORGÁN KATECHETSKEHO SPOLKU
A JEDNOTY ČESKÉHO KATOLICKÉHO UČITELSTVA
V KRÁLOVSTVÍ ČESKÉM.

ROČNÍK XIX.

MAJITEL A VYDAVATEL „DRUŽSTVO VLAST“.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR:

Th. Dr. RUDOLF HORSKÝ.

REDAKTOR UČITELSKÉ PŘÍLOHY

JOS. FLEKÁČEK.

REDAKTOR KATECHETSKE PŘÍLOHY

FR. ŽUNDÁLEK.

V PRAZE.

KNIHTISKÁRNA DRUŽSTVA „VLAST“

NAKLADATELSTVÍ.

1904.

OBSAH:

Články vědecké a poučné.

Akademické vzdělání učitele. Píše prof. Frant. Horáček. Str. 237, 249, 262.
Dětský chrup. Str. 8, 18.
Ještě něco o metodě náboženského vyučování. Píše prof. Adolf Fux. Str. 123, 138.
John Locke. Napsal Václav Mlynář. Str. 179.
Katolická poesie. Píše L. Grossmannová-Brodská. Str. 189.
Katecheti a učitelé. Str. 62.
Ke dnům jubilejním. Str. 261.
K novým útokům. Str. 213.
Kterak Pestalozzi smýšlel o náboženství při vychovávání. Jos. Šauer z Augenburgu, c. k. školní rada. Str. 5, 15, 29, 41, 55, 75, 89, 102, 113, 125, 149, 163, 177, 193, 204, 214, 227.
Máme ve vychování dáti přednost citu před autoritou? Podává Fr. Neliba. Str. 27, 39.
Massacrer — voilà la gloire! Napsal Jan Ptáček. Str. 240, 253, 263.
Národní školství v Čechách v roce 1902—1903. Podává Fr. Hanuš. Str. 127, 140.
Naše doba a katecheté. Str. 92.
Nová biblická dějprava na obzoru. Podává Fr. Jirásko. Str. 80.
O filosofii přítomnosti. Posudek o stejnojmenné knize prof. Dra Fr. Krejčího. Napsal prof. S. Bárta. Str. 251, 266.
Petice katechetská a »Přehled«. Str. 70.
Platy katechetův. Návrh nové petice za úpravu hmotných poměrů katechetských. Str. 31, 44, 53.
Proč nemá naše doba ideálů. Napsal D. Fran. Str. 160.
Přátelům školy na uvážení. Str. 111.
Předměty a modely biblických starožitností. Napsal univ. prof. Dr. Jan Sedláček. Str. 51, 68, 76, 91, 103, 114, 128, 150, 164, 180, 195, 207, 218, 255.
Republika dětí. Refer. Alois Svojsík. Str. 3.
Psychologická čítanka. Podává Fr. Žundálek. Str. 205, 216, 231, 244.
Řád školní a vyučovací. Str. 268.

Sebevraždy studentské. Napsal Fr. Hanuš. Str. 67, 78.
Sesílené stráže. Str. 87, 99.
Spiritualistické svědectví nejslavnějších mužů XIX. století. Str. 275.
Školské poměry v Rusku. Napsala L. Grossmannová-Brodská. Str. 229.
Útok na učitelské vzdělání. Str. 223, 238.
Vážné slovo v čas. Str. 136, 147.
V táboře našich protivníků. Str. 160, 175, 191, 201.
Základové »vědecké paedagogiky. Píše prof. Frant. Horáček. Str. 1, 13, 25, 37, 49, 61, 73, 85, 97, 109, 121, 133, 145, 157.

Feuilleton:

† Petr Šafránek. Reč k uctění památky jeho přednesl Fr. Votava 10, 21.
† Profesor Karel Pánek. Napsal Jos. Havránek 57.
Zjištění rodiště Jana Amosa Komenského 93, 105.
Výchova předkřesťanská a křesťanská. Podává Alex. Průcha 116, 130, 142.
Slavnostní řeč při jubileu p. Jos. Babora, řídícího učitele v Bubnech. Přednesl prof. Jos. Havránek 152, 166.
Letem dějinami českými. Načrtl Dr. M. Kovář 182, 196, 209, 220, 233, 245, 256.

Směs

na stránce 11, 22, 34, 46, 58, 71, 82, 95, 106, 119, 131, 143, 154, 167, 185, 198, 221, 234, 247, 258, 269.

Literatura

na stránce 12, 24, 36, 48, 60, 72, 84, 96, 108, 120, 132, 144, 155, 168, 188, 199, 210, 223, 236, 248, 260, 272.

Zasláno

na stránce 155, 200, 212, 224, 248.

KATECHETSKÁ PŘÍLOHA

K XIX. ROČNÍKU »VYCHOVATELE«.

RED. FR. ŽUNDÁLEK.

Koncentrace učiva — úsporou času a práce.

Napsal JAN PTÁČEK.

Když měl býti katechismus opraven, byli prý vyzváni četní katecheté i kněží duch. správy k součinnosti. Ale ukázalo se osvědčené: Quot capita, tot sensus; a následkem toho látka vzrostla a práce svěřena jen několika kněžím. Katechismus vyšel, pokrok je nepopíratelný hlavně v jednotě, ale zase ne přiměřeně velký době tak dlouhé, jež uplynula do posledního přepracování. A brzy ozývaly se vážné hlasy, že za nedlouho dojde k přepracování novému v době krátké. Bylo by tedy jen ku prospěchu věci, kdyby zatím zvolna se vyvíjely a třibily názory a návrhy ve vyučování jednotlivých částí katechismu. Takovou otázkou jest důsledné užívání abstrakt; na př. otázka 128.: P. J. potvrdoval pravdu svého učení 1. svatostí svého života, 2. svědectvím písma sv., 3. zázraky a proroctvími. A tato otázka je určena už pro III. tř.! A přece na universitě dáváno nám na srdce neuzívatí příliš podstatných jmen, nýbrž spíše rozvésti je v časoslovo nebo v před. jm. a p. Místo: Bohu se líbí nábožnost lidská — Bohu se líbí lidé nábožní. — Nebo jak těžká i pro IV. tř. otázka 112.: »Proroci předpověděli o Vykupiteli: 1. čas jeho příští a místo jeho narození 3. jeho z mrtvých vstání a nanebevstoupení« atd. Není-li to přímo proti základním pravidlům katechisace, jež žádá srozumitelnosti největší? Proč nezůstalo to jako v katechismu starém, kde bylo jednoduše odpověděno: »že přijde v době, kdy bude berla atd. že se narodí v Betlémě, že bude činiti mnoho zázraků atd. Nebo: Že J. Kr. je Syn Boží a pravý Bůh, víme: 1. ze svědectví Otce nebeského (ve starém: to dosvědčil sám B. Otec .) 2. z jeho vlastní výpovědi (ve starém: »to potvrdil sám J. Kr. slavnou přísahou«), 3. z učení apoštolů (ve st.: to věřili a vyznávali sv. ap.) atd. . . Ještě snazší by bylo: To dosvědčil 1. Bůh Otec, 2. Bůh Syn, 3. Duch svatý a) apoštoly, b) církvi sv. Nebo otázka 348.: »Ve IV. př. se poroučí rodičům prokazovati úctu, lásku a poslušnost. Jak to bylo hezké ve starém katechismu: »aby děti rodiče své ctily, milovaly a jich poslušny byly!«

Jiný nedostatek: Každý zajisté ví ze zkušenosti, že je snáze naučiti se něčemu, co je zcela nové, než tomu, co bylo přeměněno, i nám kněžím. Tím obtížnější je to pak dětem. Proč na př.I. přík. Boží v novém zní: V jednoho Boha věřiti *budeš*, když ve starém bylo »V jednoho Boha budeš věřiti? Nebo proč v novém zní IV. př.: dobře ti *bylo* na zemi, když ve starém bylo: »aby se

ti dobře *vedlo* na zemi?• Snad se to bude zdát někomu malicherností; ale kdo ví, jak málo máme hodin, pochopí, že změna nám přidává práce a ubírá času, neboť musíme napřed bourati staré a teprve pak stavěti nové.

Ještě dále — a tu jsme vlastně u hlavního tématu, který jsme si položili. Kladu několik ukázek, jak si onu koncentraci představuji. Hned otázka 6. na počátku: »Křesťansky věřiti jest všecko za pravdu míti, co Bůh zjevil a skrze církev katol. k věření předkládá.« — V zadu pak máme vzbuzení tří božských ctností. To zajisté proto, abychom těmto modlitbám děti také naučili. I tam máme ve vzbuzení víry větu: Věřím ., čemu J. Kr. učil, co sv. apoštolové kázali a čemu sv. římská katolická církev věřiti velí. Naučí-li se děti definici dle otázky 6. a učí-li se pak modlitbě vzbuzení víry, pletou si obé. Proto bylo by zajisté dobré, kdyby otázka 6. zodpověděna byla hned slovy, jež jsou ve vzbuzení víry: »Křesťansky věřiti je. čemu J. Kr. učil, co sv. ap. kázali a čemu sv. římská katol. církev věřiti velí.« Tak postupuje, zabíjí dvě mouchy jednou ranou Otázka 25. Pátá a šestá pravda základní je vyjádřena slovy: »že duše *lidská* je nesmrtelná, že jest milosti B. ke spasení nevyhnutelně třeba.« Ve vzbuzení víry pak zní: »že duše naše nesmrtelná, milost pak Boží nám k spasení nevyhnutelně potřebná jest.« Víím, že slova modlitby jsou těžkopádnější než rozčlánkování její v otázce 25., ale učím zase 5. a 6. větu otázky 25. slovy vzbuzení víry, protože mám jednodušší práci.

Totéž platí o otázce 7 »Co Bůh zjevil, musíme míti za pravdu, protože Bůh je pravda sama. a nemůžeme tedy ani se mýlit, ani klamat. — Proč nemůže býti tato otázka vyjádřena hned slovy vzbuzení víry: protože je Bůh věčná a neskonalá pravda a moudrost, kteréž nelze, aby oklamala, aniž lze, aby byla oklamána?« Modlitbu nelze tak snadno měniti a neradno; právě proto mělo vzbuzení víry, naděje a lásky státi se východištěm a základem pojednání o víře (ot. 6. a další), naději (217—220) a lásce (27 a další). (Pokračování.)

Promluva na neděli v pohodí vánočním.

Napsal EM. ŽÁK.

V září prostých jeslí betlemských v oslavě božského dítěte plynou svátky, jež v dobu zimního slunovratu položila sv. Církev. K slunci, prameni života, přikloňuje se v těchto dnech naše země, čekajíc od něho s touhou nový život. A tak i všichni křesťané vítají své *slunce duší*, dárce svého života, oslavují příchod Ježíše Krista. Ale církev nevíta jej v jeho božské nádheře, beroucího se s oblak, nýbrž kleká před chudými jeslemi, v nichž jako prosté děcko spočívá Vykupitel světa.

A kdo přichází pozdravit narozeného Spasitele? Kdo vítá a těší se nejvíce z jeho příchodu? Jsou to především děti, jež vidi v Ježíšku svého druhu. Tuší v něm oslavu svého nevinného věku. A pak jsou to lidé staří, zastoupení tajemným starcem Simeonem a stařenkou Annou. Ano staří, jimž síla života prchá, kteří štěstí a radost svoji spatřují v štěstí svých dětí, staří, žijící svým citem, svými vzpomínkami, jsou ti, kteří u jeslí betlemských pocííují nejvíce radosti.

A tak nejtětlejší mládí a stáří, již sestupující pomalu v hrob, toť jsou první a největší ctitelé Božího děcka, uloženého v jeslích betlemských.

1. Jeden novověký spisovatel (Maurice Maeterlink) napsal dramatický obrázek jménem: Slepci. Na lesní mýtině za letního odpoledne usedá zástup slepců. Okřívají ve vůni svěžího lesního vzduchu, hovoří mezi sebou a těší se z krásného dne, ač slunce, jež jej dalo, nemohou dohlédnouti. Staříčkový kněz, jenž jest jich duchovním otcem, jediný vidoucí mezi nimi, z ústavu je sem dovedl, aby opět v podvečer odvedl je domů. Odpoledně rychle jim plyne, když tu náhle hovor jich vázne. Mnohý pocituje již dle hlásícího se hladu, že čas je k návratu. Jiný tuší již chlad večera, slyší ozývati se ptáky noční, znamenají již rosu na květinách. Chtí se vrátiti. Volají svého vůdce, aby je vedl domů; prosí i reptají — ale nadarmo. Jich vůdce se neozývá. Ve své úzkosti jako zmatení pobíhají, hmatajíce kol sebe, až nahmatají mrtvolu. Počítají se mezi sebou, každý musí jménem se ozvati, až tu s hrůzou znamenají, že schází jich staříčkový kněz, jich vůdce. Ranila ho mrtvice, zemřel bez jediného slova svým slepým svěřencům. Zmatené výkřiky zoufalství a hrůzy ozývají se z jich nitra. Leč nikdo nepřichází, kdo by je dovedl zpět, v jich domov, k braně jich ústavu. Tu náhle si vzpomenou, že jedna slepá matka má s sebou vidoucí, útlé děcko. Jen ono může jim naznačit cestu. I pozvedá je matka vzhůru, a dle toho, kam se děcko, ve tmě se lekající, kloní, soudí, kde jest světlo a jdou ku předu. A když ruce matky umdlely, jiný chápe se a pozvedá jich podivného vůdce, až dospějí konečně pod střechem svého ústavu.

Obraz tento má do sebe hluboký smysl. Dějiny lidského pokolení jsou v něm obsaženy. Zástup slepců toť bylo lidstvo před Ježíšem Kristem. Zbaveno světla nebes, tápající ve tmách pohanství. Jeho názory o Bohu byly věru jako mátohy jež člověku zbavenému zraku, ve tmách se jeví. »O Bohu víme tolik, jako slepci o slunci«, volal sám nejmoudřejší z jich učitelů Sokrates. — A staříčkový kněz, jenž zástup slepců hlídal, — toť byli pohanští filosofové. Neměli té moci, aby vrátili jim jasné poznání Boha, ale proto přec byli aspoň strážci, vůdci v jejich slepotě. Leč dopuštěním Božím i ti největší z nich zesnuli, a ti, kteří zůstali, neměli již toho vlivu, aby lid je následoval. A tu Ježíš Kristus o vánocích, nemluvnátko v plénkách, toť onen budoucí vůdce, jenž lidstvo poučí o Bohu, o jeho podstatě, o povinnostech a cíli člověka. Vždyť v jeslích betlemských oslavujeme toho, na něž proroci poukazovali jako na Otce budoucích věků, jenž svojí naukou položí základ k nové, lepší vzdělanosti, založené na rovnosti všech lidí, na lásce a milosrdenství.

2. Ale Ježíšek položený v jeslích, milovaný a uctivaný, jest tu jako výkvětem a zosobněním dítek vůbec. Z jeho oslony spadá zář na každé čelo, každou dětskou hlavičku. Dítko, jehož život v moci otcově když spočíval, jež mohlo po vůli otcově buď vychováváno, buď na pospas a za kořist zvěři pohozeno býti, stává se do té chvíle předmětem nejněžnější lásky, péče a pozornosti lidí. Ono stává se něčím posvátným v domě rodiny. A kdo v nitru svém nemá lásky k těm malým, ještě nerozumým robátkům, ten věru nemá jemného citu, ten jistě též tupě a lhostejně jde kol jesliček betlemských.

A láska, něžnost, s jakou člověk chová se k malým dítkám, jest též nejlepším měřítkem jeho citu a jemnosti. Kdo dovede malému děcku ublížiti, k němu tvrdě se chová, je člověk drsný, hrubý. Ale kdo k dítku dovede se skloniti, těšiti

se z jeho nevinného štěstí, se zalíbením sledovati jeho prostou řeč, jeho jednání i jeho nevinné pošetilosti, jest v pravdě člověk něžného smýšlení.

Drazí přátelé! Nebuďte nikdy drsní, hrubí k malým dětem! Pozorování jich rozvíjejícího se života, probouzení jich schopností duševních jest pro člověka ušlechtilého pramenem nejlepšího poučení a nejušlechtlejší zábavy. Starý vlastenecký spisovatel V. J. Pícek významně dí:

»V zrnku skryt jest obraz příštích květů,
v dítku skryt je obraz příštích světů.«

Malé dítě — toť anděl bez perutí. A kdo má v úctě nevinnost, prostotu, upřímnost, ten nemůže malých dítek nemilovati.

3. Spasitel náš, jak Písmo sv. vypráví, povolav k sobě pachole, vložil své ruce své na jeho hlavu, a obrátiv se k apoštolům, pravil: »*Amen pravím vám, nebudete-li jako toto pachole, nevejdete do království nebeského.*« — Věru že mnohá matka, čtoucí tato slova, se domnívá, že nebe bude plno samých děťátek. Ale tomu tak není. Budou tam zajisté i dítky, jichž korunou jsou — vlastní šediny. Budou tam i starci, jež z dětství svého uchovali si některé vzácné vlastnosti až do nejpozdějšího věku svého. Neboť z dětství svého, jak Spasitel žádá, každý musí si jisté vlastnosti uchovatí. chce-li mítí pravou radost ze svého života a touží-li jednou stanouti u brány nebeské. A které jsou ty vzácné dary mládí, jež máme uchováti až do hrobu? Jest to dětská víra, prostá a upřímná důvěra, v níž člověk ničím více se nepovažuje, než za dítě Boží, dětská skromnost, jež hledá vždy poučení a nikdy se nedomnívá, že všechno ví, a dětská láska. Věnujte dítěti trochu lásky a ono vrátí vám ji čtvernásob.

Šťasten ten, kdo si aspoň některé z těchto darů uchová i pro život dospělý. Toho život stále těší a nikdy se mu neznechucuje. Zachovává veselou, svěží mysl, a nikdy se ho nezmocní ona nemoc, jež nejnebezpečněji podlomuje kořen života: nechuf, lhostejnost a přesycenost žití. Od jeslí betlemských rozlévá se svatozář na všechno dětství. Ježíšek pozvedá slabá, na lásku naši odkázaná dítka k sobě právě tak, jako později jeho učitel stane se zářivým příkladem lásky a přátelství k nim.

Nuž v této době vánoční hleďte i vy posílit se v lásce k dítkám, posílit se v něžnosti, přichylnosti k těm malým druhům Ježíšovým. A když od jeslí betlemských ty vzácné dary dětství, jež ozdobou jsou i lidí dospělých, poneseťe sebou životem, pak vánoce přinesly vám dary nejvzácnější. Amen.

Promluva na I. neděli po Zjevení Páně.

Napsal JAN PRIEHER, katecheta.

Spasitel náš již od útlého mládí byl vzorem zbožnosti; vykonával pečlivě svoje denní modlitby, dáváje tak příklad vznešený každému dítěti. Dnešní sv. čtení nás poučuje o tom, jak spěchal do chrámu jerusalemského, aby i tam vysílal svoje tklivé modlitby k Otci svému nebeskému. K *modlitbě* vybízel i za svého veřejného působení: »Proste, a bude vám dáno, hledejte a naleznete, tlučte, a bude vám otevřeno.«

1. Modlitba je tajemný žebřík, po němž vystupujeme k výšinám nebeským, abychom se samým Bohem nejužěji se spojili. Modlitbou kořime se nekonečné vznešenosti božské, velebíme jeho slávu a dokonalost, vzdáváme díky za pro-

kázaná dobrodini a prosíme ho za pomoc ve všech svých potřebách. A Bůh nejvšobdobrotivý přijímá milostivě důkazy naší lásky a vděčnosti. Se zalíbením pozoruje všechny zbožné city a úmysly naše, poslouchá každé slovo modlitby naší a dává nám odpověď dobrým vnutkáním, jimž nás poučuje, těší a k dobrému povzbuzuje. Toto spojení to působí velmi blahodárně na duchovní náš život, neboť povznáší mysl naši nad pozitky tohoto světa a vštěpuje nám nebeské smýšlení a snažení. — Sv. Jan Zlatoušlý dí: »Jestliže lidé, kteří často s mudrci se stýkají, moudrostí jejich vzdělání a ušlechtění bývají, co teprve musí se státi s těmi, kteří modlitbou obcují se samým Bohem, jenž jest moudrost svrchovaná?«

Když Mojžíš rozmlouval 40 dní s Hospodinem na hoře Sinai, ozářil se jeho obličej od slávy a velebnosti Hospodinovy. Čtyřicátého dne sestupoval s hory dolů, nesa na dvou kamenných deskách desatero Božích přikázání. Židé šli mu vstříc; ale když přiblížili se k němu, museli si obě oči rukama zakryti, protože nemohli snést záře, jež vycházela z jeho obličeje. A neméně ozářena a posvěcena bývá duše, jež zbožnou modlitbou často u Boha prodlévá.

Proč svatí pohrdli statky a rozkošemi tohoto světa? Proč se radovali, když k mukám a na smrt byli vedeni? Kterak v pokušení zachovali svoji nevinnost a neobyčejnými ctnostmi okrášlili duši svou a tak stali se miláčky a přáteli Božími? Nestalo se tak ničím jiným než modlitbou, jež spojovala je s Bohem a povznášela je k vyššímu, nebeskému životu.

2. Modlitba posiluje nás v pokušeních a chrání nás od hříchů. Tři mocní nepřátelé ohrožují neustále duchovní náš život. Tělo vábí ku zlému, svět láká, a duch zlý ustavičně strojí úklady. Kde nalezneme posilu, abychom se ubránili nepřátelům tak nebezpečným? Čím nejsnáze odstraníme listivé jejich útoky? Modlitba je zbraní, jež nedá nám klesnouti v pokušeních, jež dopomůže nám k vítězství nad nepřáteli našeho spasení. Budeme-li horlivě a zbožně se modliti, milostí a pomocí Boží ubráníme se hříchu.

Zanedbává-li křesťan modlitby, rozmáhají se v něm zlé náklonnosti, mravní síla ochabuje a brzy dostavuje se hřích se všemi svými následky. Sv. Petr jest nám tu odstrašujícím příkladem. Dvakrát ujišťoval Pána Ježíše, že ho neopustí, kdyby i na smrt měl s ním jíti; a ještě téhož dne zapřel ho třikrát, řka: »Neznám člověka toho.« Proč dopustil se hříchu tak těžkého? Protože se nemodlil, když blížila se doba pokušení. V zahradě getsemanské napomínal jej Pán Ježíš a zároveň s ním i ostatní apoštoly: »Bděte a modlete se, abyste nevešli v pokušení.« Ale sv. Petr neuposlechl napomenutí toho, usnul a tak zanedbal modlitby ve chvíli, kdy víře jeho hrozilo veliké nebezpečí.

3. Avšak i ke konání dobrých skutků potřebí jest modlitby. Dobré skutky zdají se lidem obtížnými. Podobáme se tu lodi, jež po proudu velmi snadno a rychle pluje, ale proti proudu jen velmi pomalu a s velkou námahou se pohybuje. Modlitba opět slabost onu přemáhá a vůli naši podporuje, abychom konali skutky bohumilé a tak zasloužili si života věčného. Proto sv. Augustin nazývá modlitbu pokrmem duše, a sv. Jan Zlatoušlý volá: »Jako u stromů potřebí jest kořenů, aby míza mohla přicházeti do kmenu a větví, tak jest potřebí i modlitby, aby duši naší nechybělo potřebné síly k dobrým skutkům a ctnostem křesťanským.«

Modlitba je tedy příkazem Božím, a jest jí ke spasení nevyhnutelně potřebí. Oblibte si ji tedy a učíte ji každodenním pokrmem duše své! Modlete se, drahé

dítky, zvláště ráno a večer, abyste den s Bohem začaly a s Bohem ukončily; modlete se při službách Božích, abyste Bohu povinnou poctu vzdaly, za prokázaná dobrodíní mu děkovaly a milosti jeho si vyprosily; modlete se, až pokušení na vás bude dorážeti, až zármutek a úzkost vás bude svíratí. Modlete se vždy nábožně a pozorně, aby vám nevytýkal Hospodin: »Lid tento ctí mne toliko ústy, ale srdce jeho daleko jest ode mne.« Modlete se s úplnou odevzdaností do vůle Boží, volajíce s modlícím se Spasitelem: »Ne jak já chci, ale jak ty chceš, o Bože, ať se stane.« Zbožná a horlivá modlitba vaše stane se klíčem, který otevře vám zde na zemi poklady milosti Boží a po smrti chrám slávy věčné. Amen.

Promluva na den nejsv. jména Ježíš.

Napsal JOSEF THIR.

»A nazváno jest jméno jeho Ježíš!« (Luk. II. 21.)

Dnešní slavnosti končí církev svatá okruh radostných dnů vánočních a zasvěcuje neděli tuto památce jména nejsvětějšího, jež tyto dny tolikrát zaznívalo v modlitbách a písních vánočních, kdy celý svět oslavoval noc velkou a tajemnou, noc zrození Syna Božího, kdy od Božích jesliček vanulo opět tolik štěstí a blahého míru ve velký svět.

Dnes sklání se církev celá před jménem tím nejsvětějším, jehož nezrodila tato země, která přec čítá tolik slavných a velikých jmen, ale které dalo zemi to nebe, s jehož šťastných, hvězdných výšin sklonil se anděl sám k Panně přesvaté, aby jí zvěstoval: »Počneš a porodíš Syna a nazveš jméno jeho Ježíš. Ten bude veliký a Syn Nejvyššího slouti bude, a dá jemu Pán Bůh stolicí Davida, otce jeho, a kralovati bude v domě Jakubově na věky.« (Luk. 1. 31.)

Slávu jména toho již zřeli proroci starozákonní, kteří volali: »Veliké jest jméno mé mezi národy«; jemu zněly žalmy chvály »Chvalte Hospodina a vyvyšujte cestu tomu, který přichází od východu — Pán jest jméno jeho.«

Ano Pán jest jméno jeho, Ježíš, Spasitel, Vykupitel. Přišel od věčného východu nebes, sklonil se k zemi, splnil zaslíbení, dané otcům israelským. S chvěním vyslovoval zákon starý veliké jméno Boží »Elohim — Jsem, který jsem.« S radostí a důvěrou sklání se křesťanství před Ježíšem, který jménem svým nám připomíná vše, co pro nás dobrý Bůh učinil, kdy ze své slávy smíloval se nad naší bídou, kdy utrpením, smrtí a vzkříšením svým jméno nové dal světu celému, »jméno, které jest nad všeliké jméno, aby ve jménu Ježíše každé koleno klesalo nebeských, zemských a pekelných.« (Filip. II. 9.)

Kdo by byl tušil, když v chudičkém Betlémě zrodilo se dítě, že jméno jeho pronikne za nedlouho celým světem, který tenkrát chvěl se a klaněl se jen jménu mocných císařů římských, kteří tenkrát řídili osudy světa, že zastíní slávu hrdých vládců světa a panovati bude dále a věčně. Dávno zašly již mocné říše římské, a jméno to přec ještě nezašlo; dnes stejně jako před dávnými lety skláníme se před jménem tím, o němž krásně praví sv. Petr Chrysolog: »V něm klaníme se celému majestátu Božímu.«

Ale než oslavil Bůh jméno Syna svého, ponížil jej, aby jej zase mohl povýšiti. Z klidného zatiší Nazaretu šířila se znenáhla sláva jména toho, ale čím více se šířila, tím více bojovala proti němu moc temnoty. Zdálo se, když na po-

tučný kříž nepřátelé jeho dali nápis: »Ježíš Nazaretský, král židovský, a když na kříži tom Spasitel dokonal, že navždy při pohřbu Páně již je pochována sláva jeho jména; avšak mylili se. »Jméno toto,« jak krásně tvrdí sv. Bernard, »zastkvělo se na kříži, s ním vstal Vykupitel z mrtvých a vstoupil na nebesa.«

A sílu a moc jména toho poznali za nedlouho zástupové, když viděli, jak povstává chromý od narození při zvolání sv. Petra: »Ve jménu Ježíše Krista Nazaretského vstaň a choď.« (Sk. ap. 3. 16.) Slávu a milosrdenství jména toho poznal i velký pronásledovatel křesfanů sv. Pavel, když najednou zazněl v zákmitu blesku hlas »Já jsem Ježíš, jehož ty pronásleduješ« — a slovo to obrátilo jej a učinilo z něho velikého apoštola národů.

A jako onen ubožák ve jménu Ježíšově povstal k životu, tak ve jménu tom svatém, jež roznesli svatí apoštolové do všech končin země, povstal z temnot a mrákot svých ze svého zubožení celý starý svět, k životu novému, lepšímu, aby jméno to zůstalo mu povždy jménem slavným, plným síly a útěchy.

»Olej vylitý jest jméno tvé,« tak krásně praví se v písmě svatém. A věru hodí se tak přirovnati to jméno nejsvětější; vždyť tak jako olej svítí, léčí a sílí, tak i Bůh činí svým jménem. Jako ve chrámě jerusalemském před svatostánkem, na němž skvělo se jméno Boží, vylit byl olej posvátný, aby planul ve svícnu sedmiramenném, tak i před svatostánky našimi, kde v duchu a pravdě přebývá Bůh, plane ve věčné lampě olej, aby označoval přítomnost Nejvyššího. A tisícové přicházejí s důvěrou v toho, který zde dli a volá: »Budete-li zač prositi Otce ve jménu mém, dá vám« (Jan 26. 23.); a z tajemného svatostánku plyne jim zář světla, balsám útěchy v těžkých ranách života a síla k bojům novým. Zde poznávají ruku Boží, která pomáhá jménem přesvatým a posílnění byvše odcházejí odtud s důvěrou volající slovy žalmu: »Nebudeme se báti, když bouřiti se bude země, nebo Hospodin mocností je s námi, obrance náš, Bůh Jakubův Tito na voze, onino na koni, my však (bojujeme) ve jménu Páně, jež zýváme.«

Proto vždy sláskou a důvěrou vyslovujeme to jméno svaté, ale vyslovujeme je vždy s úctou a vážností, ne z kratochvíle ani nadarmo, vždyť »podivné jest jméno jeho mezi národy a počátek moudrosti je bázeň Boží.« Nezapírejme jména toho, ale chraňme ho. Žijme šťastně pod ochranou jména toho a šťastně s ním budeme i umíratí. Kéž povzbuzuje nás k tomu příklad svatého mučedníka Ignáce. Ten, když byl vyzván soudcem pohanským, aby zapřel Ježíše, odpověděl: »Jméno to nikdy nesejde se rtů mých.« A když mu vyhrožovali, že bude smrti potrestán, prohlásil: »Můžete sice učiniti, že ústa má navždy umlknou, ale ze srdce mi nejsvětějšího jména nevyrvete nikdy.«

Ano i my chceme velebiti jméno to, dokud nám Bůh dopřeje života; chceme je nésti na vždy v srdcích svých, aby po boji tomto pozemském dopomohli nám k vítězství slávy tam na věčnosti. Amen.

Promluva na III. neděli po Zjevení Páně.

Napsal VLADIMÍR HORNOV.

*I vstáhl Ježíš ruku a dotekl se ho rka:
»Chci, buď čisl.« Mat. 23, 2.*

Mnoho jest bíd a bolestí na světě — a byla by to hrozná Kalvarie, kdyby všechna bída a bolest lidská měla ústa jediná a promluvití mohla ve chvíli jediné. Kristus přišel vykoupit lidstvo z bíd největší, z bíd duchovní. Nemohl však

jako Bůh nejmilosrdnější jíti kolem bídy tělesné, aby světlo jeho nekonečné lásky nepadlo na rány těch, kteří v bolestech svých volali k němu: »Ulehči nám, potěš nás, uzdrav nás!«

1. Pán Ježíš přichází dnes se zástupy lidu ku předměstí milého Kafarnaum. A hle, tu z chatrčí malomocných vychází v ústřety ubožec zbědovaný. Sešlé roucho visí mu volně kolem těla, zachváceného malomocenstvím od hlavy až k patě. Hlava odkrytá, oči zkrvavělé a z úst, napolo šátkem přikrytých, vyrážejí slova plná bolesti a hrůzy: »Nečistý, nečistý!« Dav provázející Krista ustupuje před hrozným zjevem malomocného. Byloť psáno v písmě sv. »Malomocný za stany bydletí bude, a kdo by se ho dotekl, znečištěn bude.« Spasitel však se zastavuje, zrak plný lásky spočívá na ubožáku trpícím. V pohledu tom více než útěcha, více než soucit. Malomocný pln pokory, víry a dětinné důvěry klesá k nohám Spasitelovým: »Pane, chceš-li, můžješ mne očistiti!« A Spasitel jej uzdravuje slovy »Chci, buď čist!«

2. Ze svaté ruky Spasitelovy, dotýkající se těla malomocného, září teplý paprsek oživující v duši naší ctnost, bez níž duše ušlechtilá, pravým vzděláním zjemnělá a vírou osvěcená býti nemůže. Jest to láska — soucitná a účinná láska k trpícím! »Radujte se s radujícími, plačte s plačícími!«

Šlechtný lidumil Bolzano. vypravuje, kterak soucit pro bolest lidskou již v mládí zapustil mocné kořeny v duši jeho. »Velmi dotkla se mysli mé,« vypravuje, »smrt pěti mých bratří a sester, vesměs mladších mne, ačkoliv mi bylo teprv devět let a nemohl jsem tedy jasné představy míti o tom, co by vlastně byla taková ztráta. Viděl jsem však nevýslovně trpěti matku svou, kterou jsem vroucně miloval; vídal jsem ji mnohokrát, jak o samotě sedí a slzy prolévá. A já usedal jsem k ní a plakal jsem též.« To zajisté je pravda osvědčená, čím více kdo trpěl, že tím větší soucit má s bolestmi jiných.

Utrpení Kristovo nelze srovnati se žádným utrpením na světě. Na křížovatkách cest, uprostřed polí kříž prostý zdvihá se k nebesům. Často pln bolestí, znaven prací a ranami života ubírá se mimo člověk. Ústa otevírají se již k reptání, srdce plno hořkosti. Oči však maně zalétají na kříž. Na rtech umírá slovo rouhavé, ústa již kloucí libají v duchu pět krvavých ran Spasitelových, zrak v pohnutí spočívá na nápisu, jenž větry a deštěm již ošlehán: »Vy všichni, kteří jdete kolem, vízte, zda-li bolest vaše, jako bolest má!« Až v propast bolesti a utrpení sestoupil Syn Boží, vzav na sebe lidskou přirozenost. Utrpením vešel do slávy, kříž s korunou trnovou byl jeho slavobranou, kterou vešel k Otcí.

Kristus Pán poznal, co jest bolest a utrpení, a proto miluje i ty, kteří trpí. Ve šlépějích Spasitelových vyrůstá hojivý květ lásky k trpícím. »Amen, amen pravím vám: cožkoliv jste učinili jednomu z nejmenších mých, mně jste učinili.« — Tato slova Páně jsou divotvorným kořenem, z něhož pučí svěží, bohaté letořtí lásky křesťanské!

3. Nemocní a trpící, jak svědčí sv. Jeroným, byli vždy předmětem něžné péče církve Kristovy. Proti pohanskému Římu, jenž vyvážel nemocné otroky na chatrných lodích za pokrm moři, povstával nový Řím, Řím křesťanský ve znamení sv. kříže. Tam kde trůnila pýcha a tvrdost, rozbíjí stánek svůj láska a milosrdenství. Sv. Galián, římský patricius a konsul, sestupuje do chýš chudáků, aby je těšil a posiloval. Biskupové v čas moru otevírají své domy a kláštery a proměňují je v nemocnice.

O sv. Cypriánovi vypravují nám dějiny, že když v Karthagu vypukla rána morová, stal se otcem chudých. Pohané utíkali z města, chtějíce uniknouti strašlivé nákaze a zanechávali své nemocné bez ošetření. Sv. biskup shromáždil kolem sebe křesťany a srdečnou řečí svou tak je povzbudil k lásce k nemocným pohanům, že beze strachu, plni důvěry v Boha sestupovali do pohanských příbytků, aby se ujímali opuštěných a trpících, kteří ještě před nedávnem je krutě pronásledovali.

A sotva že církev vyšla z katakomb a nabyla svobody, vedle chrámů stavěla útulky, asyly pro trpící, řídící se podle slov Kristových: »Pojďte, požehnaní Otce mého, a vládněte královstvím připraveným vám od věčnosti: neboť nah jsem byl a přioděli jste mne; žízniv jsem byl a napojili jste mne; hladov jsem byl a nasýtili jste mne; pocestný jsem byl a přijali jste mne, nemocný a v žaláři jsem byl a navšlívili jste mne.«

Sv. Řehoř vypravuje o veliké nemocnici v Caesarei, kterou sv. Basil vystavěl a která pro rozsáhlost svou městem nazývána byla. Dle tohoto vzoru zřizovali biskupové ve větších městech nemocnice. Jich příkladu následovali i hlavy korunované. Císař Justinián proměňuje nový svůj palác v nemocnici, císařovna Eudoxia získává si název matky trpících, šlechtná císařovna Flacilla, choť císaře Theodosia Velikého, ošetřuje nemocné, ujímá se chudých a sirotků. A komu by známo nebylo jméno římské Fabioly, naší sv. Ludmily, vévodkyně slezské sv. Hedviky, lantkhraběnky durinské sv. Alžběty, blahoslavené Anežky Přemyslovny? Kdož neznal by otce a bratra trpících, sv. Františka Seraf., sv. Jana z Boha, sv. Vincence, sv. Josefa Kalasanského, sv. Kamila, sv. Karla Boromejského?

Láska k trpícím byla vždy a jest znakem těch, kteří Krista milují. Sv. Jan (3, 17.) praví: »Kdo by měl statek tohoto světa a viděl by bratra svého, an nouzi trpí a zavřel by vnitřností své před ním, kterak láska Boží zůstává v něm? Synáčkové moji, nemilujmež slovem ani jazykem, ale skutkem a pravdou!« — Život dětí má býti Kristovy zahradou vzácných květů lásky k Bohu a k bližnímu. Vypěstujme i my nové květy v zahradě té a budou to nejkrásnější, Bohu nejmilnější květy, které nám život položí jednou na hrob a na cestu ku věčnosti. Amen.

Promluva na neděli devítník.

Napsal dr. JOS. KAŠPAR, c. k. gymn. profesor v Novém Bydžově.

»Co tu stojíte, celý den zahálejíte?«

Tak slyšíme dnes v evangeliu! Slova ta zní jako výčitka k těm, kteří snad mohli pracovati a nepracovali. — Slova ta stále mi tanula na mysli, když o látce k dnešní promluvě k vám jsem přemýšlel. Ano, zdálo se mi, že kdyby nebes Pán sem mezi nás vstoupil, že by snad mnohý z nás nebyl ušetřen této výtky: co tu stojíš, zaháleje. Zahálka zasluhuje tedy výtky, pokárání a pohany, poněvadž člověka zneuctívá, snižuje, poskvrňuje. Ano, dr., tak tomu také skutečně je, a já k tomu ještě dodávám, zahálka je více než nectí, než hanbou, zahálka je pro člověka zhouba a zvláště pro člověka mladého, jinocha, žáka. Nemohu, m. dr., jinak, než že dnes musím k vám promluvit pod dojmem slov dnešního evangeliu *o zhoubnosti a škodlivosti zahálky*.

Zahálka zabíjí tělo, zabíjí duši. Škodí tělu. Člověk, jenž nerad pracuje, neotuží svých údů, tělo jeho zeslábne a ničeho nevydrží. Jak jen dost malá nemoc

takového člověka se dotkne, již jí podléhá a záhy stává se ke vši práci, ba co dím k práci, vůbec k životu neschopen. Že pravdu mám, všimněte si lidí takových, pozorujte jejich vzhled! Tvář jejich nese na sobě zřejmě známky nezdraví; tělo jejich je malátné, pohyby liknavé, téměř dotknouti se bojíme takového člověka! Toť účinek zahálky.

Než zahálka neničí jen sil životních, to by snad bylo ještě to menší zlo, ona hubí i duši. Zahálka je matka takových nepravostí, kteréž duši lidskou připravují o všechnu lepší snahu, ušlechtilost a ctnost. Zahálka činí z duše lidské suchopar, na němž neroste nic jiného, než bodlák hříchu a trní zločinu. Pravím, že zahálka je matka všelikých nepravostí! Že tomu tak, ihned vás přesvědčím. I člověk zahálčivý chce býti živ, má i on lásku k životu, pracovati však a tak způsobem poctivým se živiti, to nechce. Aby se přec uživil, chápe se pak prostředků všelikých, namnoze i nepoctivých a nekalých. Aby pohnul srdcem jiných, aby mu poskytli nutných prostředků k životu, líčí jim svoji bídu, o kteréž ovšem nepraví, že ji sám zavinil. Tak dopouští se lži, a ta-li nestačí, chápe se podvodu, áno až i ku krádeži sáhne! Vizte, jak zahálka tu vede k nepravostem horším a horším!

Nechci říci, že by snad někdo z vás tak hluboko klesl, nikoliv; ale všem vám, zdá se mi, že dobře bude na paměť uvéstí výrok sv. Basila o zahálce: »Zahálka je učitelkou nevědomości, zhoubkyně kázně a dobrých mravů, je zrádkyně duše a hrobem živého člověka.« M. m., nikde jsem ještě nečetl stručněji vyličený děsný účín zahálky. Kéž byste uvázili tato slova! Chceš se přesvědčiti, m. j., že tomu tak? Zvykneš si své povinnosti jen tak ledabyly odbývati, některých z nich pak zanedbáš nadobro! Tak se stane, že ti zbude volný čas. Co s ním? K dobrému ho užiti nechceš, vždyť povinnostmi svými jsi pohodil. Nuže, co tu učiníš? Přemýšlíš, co v čase volném bys činil. Myšlénka za myšlénkou hlavou ti proudí, a sám Bůh ví jakým vlivem, že dobrým ne, to je jisto, jsi k tomu sveden, že volného času užíváš k věcem nedovoleným, jež naprosto se nesnášejí s kázeňským řádem a odporují školním pravidlům. Tak chodíváš tam, kam ti není dovoleno, své štěstí vidíš v místnostech zakázaných, ve společnostech nedobrých, hledíš sobě ukrátiti čas nedovolenou hrou či dokonce neslušnou zábavou. Řád kázeňský, pravidla školní přestala ti býti věcí posvátnou, ty je přestupuješ den co den. Ovšem, tak i sám doznáš, klesáš pak hloub a hloub, tupneš tělesně, mravně i duševně. Ve svém vědění klesáš stále víc a víc, až nedostačuješ úplně. — Tvé pak chování všecek tvůj zevnějšek svědčí, že se z tebe stal nedbalý žák, o němž skoro s jistotou se může říci, že rozmnoží řady těch, jimž se říká v životě *zkažená existence*.

Hle, m. dr., tam vede zahálka. — O kéž byste se jí chránili jako nejhoršího neštěstí! Proto prosím vás, zamilujte si opak zahálky, práci. Pamatujte si, že jen prací sobě zajistiti můžete čestné postavení v životě, že jen prací po sobě zůstaviti můžete dobrou památku! Kéž jdete vždy za příkladem ušlechtilých pracovníků našeho národa! Vizte jen, dr., spisovatele a kněze Františka Douchu. Snad nejednou již jste se pokochali jeho spisy. Muž ten od pilného psaní dostal do pravé ruky tak zvanou písářskou křeč, takže rukou naprosto psáti nemohl. On však podivuhodným způsobem osvědčil svoji lásku ku práci a svoji vytrvalost. Naučil se velmi pracně psáti levicí! A levicí tou napsal spisy cenné, v nichž poučení a zábavu dodnes nalézají tisíce čtenářů. Kéž byste, dr., na tento skvělý příklad pracovitosti nikdy nezapomněli!

A než skončím, slyšte ještě: R. 211 v městě Yorku v Anglii ležel smrtelně nemocen na svém lůžku císař Septimius Severus. Jednoho dne vchází k němu tribun, aby od něho přijal denní rozkaz. Umírající císař zvedá se s velikou námahou na svém loži a hlasem zlomeným praví: *Laboremus — pracujme!* Pak skonal. Jak jednoduchý a přece vznešený a krásný to odkaz nejvyššího vojévůdce vojínům. Pracujme! budiž i vašim heslem životním. Budete-li se řídit heslem tím, pak nejen uchráníte se nectnosti nejhorsí, zahálky, nýbrž šťastně dokončíte své školy, svá studia. Zůstanete-li pak věrní práci, i když školu opustíte, dojdete dojísta svou příčinlivostí v životě postavení čestného, budete ke cti sobě, učitelům, rodičům, vlasti. Za život pak postavte v poctivé práci strávený, Bůh vás odmění zajisté i štěstím na věčnosti. Amen.

RÚZNE ZPRÁVY.

Spolek katechetů konal členskou schůzi prosince, za účastenství 26 kolegů. Předse-
seda sdělil obsah dopisu J. M. p. biskupa
Dra. Fr. Krásla, jímž vyzývá se spolek, aby
se uradil o příslušné osnově náboženské
pro 4. třídu měšť. škol. O předmětu tom
rozpředla se živá debata a proneseny byly
různé návrhy. Proto zvoleno bylo 5 členů
komité (Žák, Provazník, Halbich, Pešek, Su-
chomel), jemuž návrhy ty k uvážení a roz-
hodnutí byly odkázány. — Univ. prof. pan
Dr. Jar. Sedláček nabídl se ukázati kate-
chetům své modely palestinských památností
a podati k nim příslušný výklad, což s po-
vděkem bylo přijato. Za tím účelem byla
stanovena schůzka v místnostech české theolog.
fakulty, 12. prosince o 4. hod. odpol. —
Na to kol. Frt. Košák z Plzně referoval
o katechetských remuneračních za nadpovinné
vyučování v přespočetných třídách, jež ko-
legům v Plzni byly letos vyměřovány růz-
ným způsobem (a ještě o jiném horším pro-
následování katechetů plzeňských), zároveň
pak o krocích, jaké v té příčině od nich
byly učiněny. Referát ten vyvolal mocné
vzrušení a všeobecně žádáno, aby se inter-
venovalo na příslušných místech a rekuro-
valo až k nejvyšším instancím, aby odstra-
něn byl konečně onen nespravedlivý systém
šetření na katechetech. Katecheti jsou proti
učitelům a učitelkám v nevýhodě nejen v tom,
že se jim ukládá rok co rok stále nejvyšší
zákonitý počet týdenních vyučovacích hodin
(25), ano někde i 26 hodin — nejnížší
zákonitý počet (16 hodin) jest v praxi
u katechetů jen illusorní — ač průměrný
počet hodin na př. u učitelek, jež mají

s katechetou stejné služné, ba v získávání
kvinkvenalek jsou o 1 kvinkvenalku napřed,
jest mnohem nižší (17 hodin na trojtřídní
— až 19 hodin na šestitřídní dívčí měšťan-
ské škole), ale dokonce za jejich nadpo-
vinné vyučování se jim ani odměna jako
jiným učitelům za vyučování nepovinným
předmětům nevyplácí, nýbrž tak úžasně mnoho
strhuje. Spolek nechť učiní všemožné kroky
jak u církevních našich úřadů, tak u školních,
aby toto nespravedlivé ujímání mzdy děl-
níkům na vinici Páně již jednou přestalo.

Valná hromada Spolku katechetů ko-
nati se bude 6. ledna o 2. hod. odpol. ve
spolk. místnosti ve Svatovácl. záložně. Vzhle-
dem ke steskům a stíženostem se všech stran
z kruhů katechetských docházejícím, očekává
se účast členstva i hostů co největší. Hosté
jsou vítáni. Volné návrhy jest podati aspoň
4 dny napřed písemně předsednictví spolku
(Em. Žák, prof. gymn. na Smichově).

**Nová vymoženost pro výpomocné
katechety v Praze.** Redaktor »Vlasti« dp.
Tom. Škrdle nám píše: Na pražských školách
vyučoval jsem náboženství 10 let. Za ten čas
nevynchal jsem ani jedné hodiny; museli-
jsem na pohřeb nebo jinak, každou vyne-
chanou hodinu jsem nahradil. Bylo mým
zvykem, že jsem si před vyučováním, před
8. hodinou, četl »Čecha« a pak »Katolické
Listy«, ale jakmile uškodilo 8. noviny jsem
schoval a po modlitbě jsem vyučoval přesně
až do konce.

Letos jsem onemocněl a dnem 16. března
přestal jsem vyučovati. Předloživ lékařské
vysvědčení, oznámil jsem to okresní školní
radě. Bylo mi řečeno, že mi pražská obec,

kteřá prý je v těchto věcech kulantní, plat nezastaví, a jiní pravili, že mi aspoň jeden měsíc v nemoci remunerační bude vyplácena, a došel jsem si po nemoci na radnici a dal jsem si vyplatit remunerační za čas od 16. března do 15. dubna. Ale 9. května 1903 oznámila mi pražská okresní školní rada pod čís. 5640, že mi rada král. hlav. města Prahy dekretem ze dne 24. dubna 1903 č. 78.465 plat ode dne 16. března, tedy od počátku mé nemoci, zastavila.

Dnem 1. května 1903 začal jsem zase vyučovat, i byl bych od 16. března až do té doby nic nedostal, ano byl bych musil celou měsíční remunerační ještě vrátiti.

Přátelé katecheti, kterým jsem si stěžoval, dávali mi špatnou útěchu, pravíce, že jsem pouze výpomocným katechetou a že tedy okresní školní i městská rada jednaly správně.

Nedbaje těch řečí, napsal jsem proti výnosu městské rady odpor a odevzdal jsem ho starostovi pražské obce, p. Dr. Vl. Srbovi. Pan starosta mne přijal dosti nevrle a nemile, i myslil jsem, že je tím celá akce má zmařena. Ale o prázdninách potkal mne známý městský radní a pravil: *zvítežil jste: peníze dostanete a jest mimo to zásadně usneseno, že každý výpomocný katecheta bude bráti v nemoci plat tak, jako katecheta a učitel definitivně ustanovený.*

Výnos městské rady obdržel jsem však až v září — bezpochyby mne někdo, jemuž to nebylo vhod, trestal, ač byl datován 29. července. Tedy: okresní školní rada mi 29. července 1903 č. j. 9304 oznamuje, že rada král. hl. města Prahy dekretem ze dne 18. července 1903 č. 105.630 výnos svůj ze dne 24. dubna 1903 zrušuje a městské úřední se nařizuje, aby mi remunerační za vyučování náboženství od 16. března, tedy od začátku mé nemoci, vyplátila.

Jsem šťasten, že jsem těm ubohým tvorbám, výpomocným katechetům na pražských školách, po 10 let svým kolegům, tuto koncesi vymohl.

Nedostatečná známka z náboženství a postup do vyšší třídy. Ministerský výnos ze dne 15. května 1880, č. 7766 ustanovuje, »že při rozdělování školních dětí do jednotlivých tříd nebo oddělení tak znalosti náboženské nauky mají naléztí příslušně úplný zřetel.« Na víceletních školách rozhoduje o tom učitel sbor (porada) dle § 46. školního vyuč. řádu ze dne 20. srpna 1870, č. 7648), na jednotřídních učitel.

V prvním případě katecheta odůvodní při poradě ponechání žáka v dosavadní třídě. Je-li porada proti tomu, žádaje katecheta, aby verifikovaný protokol nadučitelem (ředitелеm) c. k. okr. školní radě byl zaslán, a sám odůvodní separátní hlasování v nejbližších dnech po poradě, podej nadučitel, který je ku protokolu musí připojiti. Z rozhodnutí okr. školní rady může katecheta výše rekurovati. Na jednotřídnce katecheta se v té věci přímo obrátí na okr. šk. radu. Pouze závažná nedostatečná známka z náboženství znesnadňuje žáku postup do vyšší třídy, má pak býti průměrnou čtyř čtvrtletních známek. Nedostatečná známka na konci roku má se dávat jen onomu žáku, který nemá ani nejnutežších známostí náboženských, svému stáří a schopnostem přiměřených. Při tom má se srovnati, jak neaprátné požadavky činí církev při zkoušce snoubenců, jakož i že jen při velké nevědomosti žákově možno očekávati pravděpodobně výsledku, dá-li se mu nedostatečná známka. Tím ovšem nemíníme nikterak doporučovati příliš velkou shovívavost. Jest potřebí užití dříve všech prostředků a zapisovati si je, aby katecheta věděl, čím možno na žáka působiti. Těchto zápisů také možno užití při pořízení v konferenci k okr. šk. radě. Jsou-li té věci překážky se strany věku žákovy a odporu učitele (sboru), doporučuje se nedati z náboženství nedostatečně, ale umluviti se, že žák bude moci postoupiti, když na počátku příštího roku se podrobí alespoň s dostatečným prospěchem zkoušce z náboženství. Zkušený katecheta použil této praxe několikrát s výsledkem.

Katechismus Lva XIII. Prozíravému oku zesnulého papeže Lva XIII. nešlo tajno, odkud byl ještě biskupem v Perugii, že se v jeho diecési vyučovalo dle různých katechismů. Jednotné vyučování náboženství zajisté zdálo se mu velmi nutným. Proto dal se chutě do práce a dle katechismu Belarminova upravil nový pro svou diecési. Nebyla to proň zajisté malá úloha, snížit se k lidu i k dětem a jim podávati chléb života, poněvadž byl důkladně vzdělán v klasických vědách. Avšak Joachim Pecci měl nadání, že mohl mluvit i k nízkým i nejprostším; jeho láska k dětem diktovala mu správný ton, jimž se měla přednášeti nauka spásy. Tak vznikl šťastně nový diecéšní katechismus r. 1856 péčí a prací Pecciovou, byl vytištěn a činí do dnes základ, dle něhož všichni faráři a kaplani diecése perusinské vyučují náboženství.

KATECHETSKÁ PŘÍLOHA

K XIX. ROČNÍKU »VYCHOVATELE«.

RED. FR. ŽUNDÁLEK.

Valná hromada Spolku katechetů v král. českém.

Valná schůze Spolku katechetů konala se 6. ledna o půl 3. hod. odpo. ve spolkových místnostech Svatováclavské záložny. Předseda Em. Žák přivítav přítomné kolegy venkovské i pražské, ukázal na to, že při počtu všech katechetů v království českém je dosud mnoho těch, kteří nejeví zájmu pro svůj spolek. Co je toho příčinou? Snad stanovisko falešného konservatismu, jež zvolna ducha doby poznává, nebo někteří z kolegů nechtějí zůstat katechety nebo jsou v takových poměrech, že potřeby vstoupiti do spolku necítí. Kolegů pro spolek pracujících jest málo. — Složíme úcty z celkové činnosti své, známé částečně z uveřejňovaných zpráv, vedle níž však byla důležitá drobná práce ve stycích spolku se svými členy. Nechť jen vzrůstá mezi kolegy poznání o potřebě a důležitosti spolkové organisace, aby tak spolek sesílil a úsilovně v další práci mohl pokračovati.

Jednatel Fr. Strnad přečetl potom zápis o předešlé valné schůzi, načež přednesl svou jednatelskou zprávu za uplynulý správní rok.

Zpráva jednatelská mimo jiné uvádí, že spolek ve svých výborových a členských schůzích pracoval k tomu, aby vyhověl svému účelu, jednak staraje se o vzdělání svého členstva, jednak háje duchovních, a ježto dosud ani hmotné poměry katechetů nejsou spravedlivě upraveny, zvláště hmotných zájmů svých členů; mimo to výbor zahájil akci k organisaci všech českých katechetů měšť. a obecných škol v našem spolku.

V prvním směru přednášeno, resp. referováno bylo o modelech památnosti palestinských, o brožurách »Bibel und Babel«, o umění v apologii a výchově a o psychologické metodě v katechesi. Dále jednáno bylo o novém biblickém dějepisu, o osnově pro 4. třídy měšť. škol a usneseno bylo zakoupiti pro knihovnu případné novinky odborně katechetské.

V druhém směru, v hájení hmotných zájmů spolek snažil se vykonati tolik, co na ten čas bylo možno. Ve spolku proto jednáno bylo vedle jiných právních záležitostí katechetských také o invalidním a starobním pojišťování katechetů, ale hlavní pozornost svou věnoval spolek novému právě v platnost vešedšímu zákonu o učitelských platech. Z podrobného srovnání postavení katechetů s postavením učitelů a učitelek vznikly některé nesrovnalosti mezi katechety a učiteli, resp.

učitelkami, jimiž jsou postaveni katecheté za učitele a učitelky. Za tou příčinou spolek zabýval se osobními přídavky katechetů obecných škol, učinil příslušné kroky, aby kvinkvenálky počítány byly katechetům od nastoupení služby, jednal o nevýhodě katechetů ve příčině počtu vyučovacích hodin, zvláště když katecheta jest přinucován vyučovati bez remunerace na jiných školách ne do nejnižšího, ale do nejvyššího zákonného počtu hodin, čehož se od učitelů a učitelek nikdy nevyžaduje, ač jejich průměrný počet vyučovacích hodin v praxi jest ve skutečnosti nižší než u katechetů, konečně podal spolek stížnost k nejvyššímu správnímu dvoru ve příčině remunerací za přespočetné hodiny, — a následkem toho všeho uznal za nutno podati novou petici katechetů k zemskému sněmu, její hlavní body ve schůzích byly již navrženy.

Tim nastává spolku nová velká práce, k jejíž vykonání jest třeba jednotné organisace, aby všichni katecheté stáli tu jako jeden muž a každý dle možnosti k dosažení toho, co mu náleží, pracoval. Proto zahájil nedávno výbor spolku akci k získání všech českých kolegů za členy spolku. V poslední době organisují se všechny stavy až do nejnižších, kéž katecheti nejsou tu posledními. Jen v organisaci jest síla! — Zpráva jednatelova přijata byla se souhlasem a jednomyslně schválena.

Na to podána byla pokladníkem Fr. Halbichem zpráva pokladní který uvedl, že uplynulý rok byl pro spolkovou pokladnu jednak žalostný, jednak poněkud radostný. Žalostný, že přišla v záložně svatováclavské o polovičku svých vkladů, o 622 K, a radostný, že zbylo v ní z členských příspěvků koncem tohoto roku 122 K 64 h, kdežto loni zbylo jen 1 K 80 h. V tomto roce přijato bylo 333 K 80 h, vydáno 211 K 16 h, zbývá tedy 122 K 64 h; kromě toho uloženo v záložně »Důvěře«, v poštovní spořitelně a v České záložně celkem 621 K 56 h. Veškeré jmění spolkové činí tedy 744 K 20 h. Členů čítá spolek přes 120. Kéž jsou za rok tyto číslice veselejší. Zpráva pokladní vzata byla zatím jen na vědomí.

Zpráva knihovní, přednesená knihovníkem Em. Peškem, udává, že při vykonané revisi shledáno bylo, že knihovna má 192 svazků, počítajíc v to i brožury. Během roku půjčeno 24 knih. Vedle toho má spolek knihovnu po zesnulém kol. Šmejkalovi. Na konec knihovník vyslovuje přání: 1. Do knihovny zakupovány buďtež spisy jen obsahem cenné a katechetům potřebné, jichž by si jednotlivci koupiti nemohli. 2. Nechť pro knihovnu opatřena jest místnost uzavřená, v níž by vyloženy byly ke čtení běžné časopisy a k prohlédnutí od knihkupců došla nová díla, a v níž by knihovník členům knihy půjčoval. 3. Knihkupectví požádána buďtež o zasilání nových knih. — Předseda k tomu podotýká, že návrhy ty směřují ke zřízení spolkové čítárny, což jest již dávno *pium desiderium* spolku; kéž jen brzy dojde splnění!

Z výboru byvše vylosování, vystoupili kolegové: Em. Balcar, Fr. Halbich, Jar. Slaviček a Fr. Strnad, kteří při volbách všichni byli znovu zvoleni, na místo pak kol. Lud. Kulhánka, jenž vystoupení své z výboru ohlásil, zvolen kol. Fr. Suchomel; za náhradníky pro tento rok zvoleni kol.: Jos. Jonák, Jar. Pihler, Bedř. Štamfest, Václ. Hrudka; za revisory účtů kol.: Václ. Janota a Fr. Čurda; za revisory knihovny kol.: Em. Maule a ThC. Jos. Hanuš.

Po volných návrzích přečten a projednáván byl kol. Jos. Kobosilem vypracovaný návrh nové petice katechetů k zemskému sněmu. (Znění jeho bude v tomto časopise zvláště uveřejněno, aby po případě mohlo býti opraveno neb

doplněno a tak definitivně ustanoveno.) Při tom byl přijat návrh předsedy, aby vedle petice na sněm podána byla současně nejdůst. ordinariátům českých diecesí v téže věci příslušná memoranda.

Když byla ještě projednána záležitost spolkového jmění ve Svatováclavské záložně a členský roční příspěvek ustanoven ve výši 3 K, předseda poděkovav za účastenství, vyslovil přání, aby i nadále kolegové pilně do schůzí spolkových docházeli a v zájmu spolku pracovali, a zároveň naději, že pak nastanou snad přece jednou katechetům utěšené poměry, jak toho Cyril Alexandrinský žádá slovy: »Cum hilari vultu catechizari oportet« a prohlásil po 5. hod valnou hromadu za skončenu.

Ve výborové schůzi, konané hned po valné hromadě, ustavil se výbor takto: předsedou zvolen Em. Žák, prof. nábož. na Smíchově, místopředsedou Jos. Kobosil, katecheta v Plzni, jednatelem Fr. Strnad, katecheta v Praze-VII., pokladníkem Fr. Halbich, katecheta na Smíchově, knihovníkem Fr. Suchomel, katecheta ve Vršovicích, redaktorem »Katech. přílohy« Fr. Žundálek, katecheta v Praze-VII.

—ad.

Koncentrace učiva — úsporou času a práce.

Napsal JAN PTÁČEK.

(Pokračování.)

Co jsme řekli o víře, má platnost i o naději (ot. 217, 220). V otázce 218. čteme: »Bůh nám slíbil věčnou blaženost, jakož i prostředky, kterými bychom jí dosáhli.« Proč ne hned z jedné vody slova modlitby: »(doufám), že mi pro nesmírné zásluhy svého jediného Syna J. Kr. udělíš, abych za živa hříchy své poznal, dokonale jich litoval, a že mi je odpustíš, po smrti atd. . . Vždyť bez toho musím tak jako tak vysvětliti, co jsou to vlastně »prostředky, kterými bychom toho dosáhli.« (Zase ovšem ve III. ot.) Tak i ot. 219.: Doufáme od Boha, co nám slíbil, protože je všemohoucí, nejvyšší dobrotivý a věrný a proto splnití může a chce, co nám slíbil,« je lépe hned odpovědět slovy modlitby: »Doufám to od tebe, protože jsi to slíbil, jenž jsi všemohoucí, věrný, svrchovaně dobrotivý a milosrdný.«

Lokální pamět je někdy ulehčením; ale když onu věc nalézám na několika místech a všady jinak, dítě pozbuďte souvislosti a pokračuje ve věci zcela jinak.

Nejvíce však nedokonalosti, zdá se mi, obsahuje výklad o lásce křesť. Tam je také nejvíce zbytečných rozdíů mezi výkladem tím a mezi vzbuzením lásky. Už ta nečeská definice zaráží. Domnívám se, že je vůbec — zde — úplně zbytečná. Znamení vykladatel katechismu prý se vyjádřil v soukromé rozmluvě, kdyby dnes znova přepracovati měl katechismus, že by *většinu* definic vynechal.

Co je věcí, jež známe zcela dobře, a definovati je stěží dovedeme. Na př. co je čas, prostor atd. Definice někdy jsou obtížným balastem. Sv. František říkával: »Já si přeji jenom málo věcí a i z toho mála si přeju toliko málo.« Kdo zná venkovské poměry na školách, přisvědčí mi, že toto slovo by se mělo státi nám — cum grano salis — vodítkem ve škole. Nediktuje mi tato slova lenost, ale skutečnost a dobro dětí i naše. Děti se tomu doma nenaučí, uložíte-li mnoho — a vy marně se zlobíte a ztrpčujete sv. náboženství i jim i sobě. Anebo se tomu

naučí, dejme tomu, že i rozumějí, ale za několik měsíců nevědí skoro nic — tabula rasa. Pryč tedy se vším balastem definic, zvl. těžkých — non multa, sed multum; ale to vlítí »in succum et sanguinem«. Z každého článku jen to nejdůležitější a tak, aby ta část byla jaksi hřebíkem, na který by se zavěsilo a odkud by se odvodilo snadno vše ostatní. Nepravím, že to ostatní vynechávám, vykládám to též, ale neukládám.

A místo zmíněné definice bylo by snad vedlo dříve a jistěji k cíli, kdyby se bylo řeklo: »křesfanský milovati = zachovávatí příkázání Boží« (doklad: Jan 14, 21.) A stačilo by to; dětem přece netřeba nejsubtilnějších nuancí scholastických! Udělejte jenom zkoušku a vyříkejte rychle z paměti několikrát celou tu definici. »Boha pro něho nade všechno, sebe pak a bližního pro Boha milovati.« Ručím vám za to, že snáze dovedete vysloviti tu známou větu 333 stříbrných křepelek přeletělo přes 333 stříbrných střech. V otázce 280. místo »Boha pro něho samého milovati«, bylo by srozumitelnější »k vůli Bohu samému« a odpovědětí slovy vzbuzení lásky: »protože jest nejlepší dobré, že je svrchovaně dokonalý a vši lásky hoden.« Je to jednak formálně správnější nežli opět to nešťastné abstractum (pro svrchovanou dokonalost), a učíte tím zároveň vzbuzení lásky. Otázku 283. bych formuloval takto: Naše láska k Bohu je nedokonalá, když ho milujeme sice nade všechno, ale k vůli sobě, »že je k nám a ke všemu stvoření svrchovaně dobrotivý.« (Slova ze vzbuzení lásky.) Právě tak vyjádřil bych slovy »Vzbuzení víry«, definice (když už jsou nutny!) víry, naděje a lásky na str. 151 Jsou tam vyjádřeny opět jinými slovy a nad to samými abstrakty.

Co se tu získá času jen touto koncentrací, t. j. jen koncentrací učiva o víře, naději a lásce.

Vzbuzení víry atd. napřed vždy vysvětlím, ne najednou a pak se je s dětmi každou hodinu modlím; prvé dvě před hodinou, třetí po hodině nebo podobně, dle toho, jak brzy chci je nacvičiti. Děti je čtou dotud, dokud se jim nenaucí na paměť. Někdy jim slíbím zvláštní odměnu, obrázek a p., když se tomu naučí doma dříve. Celkem nestojí mne to tedy práci žádnou, jen trochu času, jenž je nahrazen zmíněnou úsporou bohatě.

A je třeba, aby se děti uměly modliti tři božské ctnosti z paměti, vždyť potřebují toho stále: při každém sv. přijímání, postě, za pokání atd. (Dokončení.)

Promluva na I. neděli po devátníku.

O působení slova Božího.

Napsal VÁCLAV KORANDA, kaplan v Horkách.

»Símě jest slovo Boží.« Luk. 8. 12.

Bylo to v únoru roku 27. Kristus vzkřísiv mládence naimského, ubíral se kolem jezera genezaretského nazpět do Kafarnaum. Kamkoliv oko dohlédlo, vlnilo se moře hlasů, na úpatích vyrážely svěží traviny a kolem cest bujelo tisíce křovin. Tu a tam na tvrdých skalínách pod žhoucimi paprsky schla a žloutla tráva i osení.

Za Kristem šlo mnoho věrných učedníků, čistých a pokorných srdcí. Čekali na každé jeho slovo, s tichou radostí a ochotně je přijímající. Leč mnoho a mnoho bylo v průvodu i takových, jichž slovo Kristovo spíše uráželo a nepříjemně se

dotýkalo. Ti odcházeli — jedni za druhými. Kristus přišel k jezeru. Sedl si do lodičky, aby učil. Ze severu sem hleděl dosud zasněžený Hermon a na východě leskl se hřeben hor Horanských, jako jemný plovoucí obláček. Zahleděl se zase k zemi pokryté zelení. Nic není skrytějšího a tajemnějšího nad zaseté símě — a nic není skrytějšího nad slovo Boží. Zde roste a — tam vadne — jinde usychá. A Kristus řekl ta památná slova: »Símě jest slovo Boží.« Ano símě, toť slovo Boží: zde bují — tam roste — tam vadne — jinde usychá. Kdo určí zákony jeho vzrůstu? Kdo pozná tajemnou onu míru, již slovo Boží se živí? V mnohém kamenu je srdce pro slovo Boží — a v mnohém srdci najde tato jenom tvrdý kámen.

Kdysi kázal v Paříži P. Brydaine. Mezi posluchači byl i jeden důstojník, světu oddaný, v bitvách otupělý, k slzám a k lidské krvi lhostejný. Zapomněl už téměř na Boha. Chladně zde stál jako mrtvý kámen. S kazatelny zatím padalo símě Boží, padalo na vše strany a hle, padlo i na tento kámen. A k podivu, v tomto chladném kamenu našlo po dlouhých letech opět úrodnou půdu — našlo tam vřelé srdce. Po kázání vyzpovídal se tento důstojník a řekl chvějícím se hlasem: »Nikdy ve svém životě nebyl jsem tak šťasten, jako dnes. Můj otče, nikdy na vás nezapomenu!«

V plném trysku jede Šavel do Damašku. Za ním v bouřlivém mraku zvednutého prachu cválá zdatná družina. Zrak hledí ku předu, srdce nedočkavostí hoří, a Šavel ryje občas ostruhu v slabiny svého koně. Hlavou mu sice táhnou ještě vzpomínky na Jerusaleem. Vidí v duchu žaláře naplněné křesťany, které tam přivedl, slyší jejich tichý pláč i dlouhé modlitby — ale srdce jeho už touží po nových obětech v Damašku, po nové krvi, po novém pláči křesťanů, po novém žalářování nevinných. Jeho oči uvykly již těmto zjevům, jeho mysl ztvrkla a povaha chladla jako kámen v mrazu. Náhlá jasnost obklopuje a zalévá cválající družinu. Šavel slyší slova. Kdo to mluví? Nebeský rozséváč. Sije slova Boží v tento zdánlivý kámen. A ejhle! V tomto mrtvém kamenu našlo símě Boží vřelé srdce. Ze Šavla stává se v jediném okamžiku Pavel. Símě Boží roste dál a dále a konečně z Pavla stává se apoštol všech národů.

Svatý Beda procházel zelený ostrov irský a neúnavně hlásal Krista. Údy už mu chřadly, hlava se v stále práci sklonila k zemi, bílý vous splýval až k pasu, oči se zamlžely, až konečně úplně uhasly. Sv. Beda ale kázal dále. Slepy kráčel krajem. Malý hoch vedl jeho staré kroky. Kdysi přišli k údolíně pokryté tisíci balvany. Hoch se zastavil. Zlomyslnost mu kmitla zrakem, ústa se skřivila v trpkém posměvku. Chtěl si ze starého muže stropiti žert. »Otče — pravil — je tu plno lidu!« A svatý Beda kázal. Kázal dlouho a krásně. A když skončil, tisíce těchto kamenů, roztroušených v tichém a smutném dole hlaholily, jakoby srdce měly: »Amen — ctihodný otče — amen!« Hoch se zhroutil. Klesl na kolena a vyznal se svatému se všeho. Ten se zamyslí, sklonil se, slepý zrak se zalil slzami. »Synu můj — pravil — nežertuj již už nikdy se slovem Božím. Najde-li slovo Boží v mnohém srdci lidském kámen, najde opět často v mnohém tvrdém kamenu lidské srdce.« Tento svatý slepec Beda pronesl hlubokou pravdu! Viděli jste, že v mnohém zdánlivém kamenu, který se vzpíral Bohu, našlo slovo Boží ve svatém okamžiku opět lidské srdce. Ale běda! To slovo Boží nachází opět v mnohém lidském srdci chladný kámen. Marně volá kněz, marně prosí — slovo Boží se odráží a hyne bez užitku.

Vy znáte Kaina! Miloval jej Bůh méně než Abela? Nedal mu také své milosti? Nedal mu větší sílu? Nedal mu větší bohatství? Vždyť ještě tehdy, když hněvem a záštími zaslepen vůči svému bratru nemohl ani jísti a ani spáti, zjevil se mu Bůh. »Kaine! Proč opadla tvoje tvář?« tázal se. »Budeš-li činiti dobré, budu tě milovati jako tvého bratra Abela!« Slovo Boží padá na jeho srdce. Je tak mírné, tak laskavé, tak povzbuzující. Leč co našlo toto símě v srdci Kaina? Chladný kámen. Odrazilo sa bez účinku, zahynulo — a Kain se stal bratrovrahem a tulákem po vší zemi, jemuž zlořečil Bůh.

Vy znáte Jidáše? Nemiloval ho Kristus? Neučinil jej svým pokladníkem? Nedomlouval mu stesky, aby upustil od svého hrozného záměru? Nemyl mu ještě naposledy v nekonečné pokoře hanebné nohy jeho, které už chtěly odejít, aby svého Mistra prodaly? Marňě padalo slovo Kristovo na jeho srdce. Našlo v něm jen kámen. Jidáš stal se zrádцем a samovrahem. Jeho jméno proklela již dlouhá řada století. Ale hleďte — co těch Jidášů je i v naší době! Kazatel k nim mluví. Dotýká se jejich srdce — marňě. Ukazuje na lásku Kristovu — marňě. Otevírá věčný hrob a prokletí — marňě. Zapřisahá pro památku rodičů — marňě. Slovo Boží i dnes nachází v tisíci a v tisíci lidských srdcích chladný kámen. —

Děti, moje děti! Dívám se na vás, a chmurné myšlenky letí mojí hlavou. O mnohých z vás zdá se, že budou kamenem, o který se roztříští a zahyne slovo Boží. Ale snad i v tomto kamenu najde slovo Boží ještě v čas lidské srdce. A o mnohých z vás naopak zdá se, že budou jejich srdce úrodnou půdou semene Božího. A zatím v tomto srdci najde símě Boží po letech chladný kámen — své největší nepřátele.

Nic není tajemnějšího a skrytějšího než-li símě Boží. Ó prosme dnes Boha, aby v nás stvořil srdce nové, aby se stalo pro jeho slovo půdou úrodnou a vydalo dnes i po letech i na věčnosti užitek stonásobný. Amen.

Promluva na II. neděli po devítíku.

Napsal EM. ŽÁK.

»Slepý jeden seděl vedle cesty, žebře.«
Luk. 18. 35.

Dva světy, dva různé názory o chudobě a chování se k lidem strádajícím setkávají se dnes u slepce-žebračka, který před městem Jerichem dovolával se dobročinnosti soucitných lidí. »Ti, kteří napřed šli, domlouvali mu, aby mlčel.« Ti, zdá se mi, ukazují všechnu tu nelásku a tvrdost srdce, jakou znám byl svět před Kristem Pánem. Zakřikují prosebníka, odstrkují ruce, které k nim nešťastný slepec pozvedá, aneb nejvyšš podávají mu snad peníz, aby nemilého, dotěravého ubožáka se zhostili. Jinak, zcela jinak však jedná Ježíš, zakladatel zákona nového. Ježíš se zastavuje, káže volajícího žebračka k sobě přivésti, dotazuje se ho a pak nepořádá jemu daru, který by jen na chvíli zapudil jeho hlad, nýbrž hojí a odstraňuje samu příčinu jeho chudoby, léčí zázračně slepotu jeho. —

I pohané byli dobročinní. Ohromné sumy peněz rozdal Gracchus Caesar, Augustus nuznému lidu. Ale proč tak činili? Z pouhého sobectví. Chtěli mít pokoj a klid od zástupů lidu trpícího, aby nerušeně svým radovánkám mohli se oddávat. Obětovali menší část svého velkého majetku, aby vše ostatní před bouří

i loupeživostí uchránili. Křesťanská dobročinnost však má na zřeteli cíl vyšší, ona jedná z pohnutek daleko vznešenějších. Křesťan vidí v člověku strádajícím svého bratra. Proto nedává mu peněz, aby jen nouzi jeho zapudil, nýbrž přináší mu vstřícné i soucitné srdce, má pro něho i potěšující slovo. Nedává almužny tak, aby ubohého zahanbil a všeho lidského citu zbavil, nýbrž aby jej povznesl, potěšil a na kolik lze, i příčinu jeho nedostatku pomohl odstraniti. Pročtěme všechny knihy, které o náboženství pohanském mluví, a nikde nenajdeme psáno, že by *náboženství jich* přikazovalo dávat almužnu. Jedině Kristus ve svém božském učení znovu a znovu přikaz tento opakuje a sám dobročinnost vlastní za příklad svým věrným dává.

1. Býti dobročinným, dávat almužnu, jest přísný *zákon křesťanského náboženství*. Přísnou tuto povinnost nemohl zajisté Spasitel náš lépe a důrazněji nám připomenouti, nežli to učinil tehda, když vypravoval o soudu posledním a živými barvami líčil budoucí jeho obraz. Nasýtil jsi lačného, napojil žíznivého, oděš jsi nuzného, přijal jsi pocestného, proto nyní vezmeš odplatu věčnou z ruky Ježíšovy. Neboť v chudém hostil jsi samého Krista. A cožkoli jsi neučinil jednomu z nejmenších nuzných, jest to právě tak, jako bys svému Pánu toho odepřel. Neboť nuzný jest bratr Ježíšův.

»Plují-li jeleni z jednoho ostrova na druhý,« píše sv. Augustin, »položí každý, jenž v zadu pluje, svou hlavu na svého předchůdce. A když první jelen se unavil, pluje za zadního a sám naň hlavu si položí, aby si oddechl. A tak se podporují, až všichni šťastně přeplavali.« Rovněž tak, poznamenává k tomu největší náš mudrc z prvních dob křesťanských, máme i my na pouti tohoto života se podporovati. Odtud vidíme prvé křesťany, ani prodávají bohatí statky své a peníze skládají k nohám sv. Petra, aby rozdával chudým. A činili to, jak sv. Lukáš svědčí, s takovou horlivostí, že *„chudých nebylo mezi nimi, neboť všechny věci byly jim společné.“* (Sk. ap. 4. 32.)

A sv. otcové prvních dob křesťanských, nejkrásnějších obrazů užívají, aby jen nadchli čtenáře své k větší dobročinnosti. »Ruka chudého jest poklad nebeský. V nebi pro tebe ukládá, co od tebe přijme, aby nezhylo na zemi. Ruka chudého jest pokladnice Kristova, neboť cokoli přijímá chudý, přijímá Kristus.« (Sv. Petr Chr.)

Náboženství pravé a neporušené jest u Boha Otce: pomáhati chudým v soužení jejich,« volá sv. Jakub (1. 27.) a sv. Jan Zlatoústý krásně dí »Chudí a nemocní jsou ten oltář, na který máme klásti dary, které Bohu svému jako milou obět přinesiti chceme.«

»Podle toho poznají lidé, že jste moji učedníci, když lásku budete mítí jeden k druhému,« pravil Ježíš jako na rozloučenou v poslední chvíli svým učedníkům. Lásku, účinná podpora chudých slovem i skutkem jest proto vedle slov Páně přední známkou každého křesťana. Kde tato mizí, tam hyne i duch pravého křesťanství. A nemá více ducha Kristova, kdo ruky své chudému uzavírá a odhání jej od prahu přibýtku svého. Prostora před branou chrámovou neb přede dveřmi hřbitovními, to jest ono čestné místo, jež od nepaměti náleželo chudým a tak vždy nám připomínalo, že pečovati o chudé jest nutnou součástí křesťanské bohoslužby.

2. Jedná se však i o to, s jakým úmyslem máme udělovati almužnu. Promluviv Ježíš k zatvrzelým fariseům poslední napomenutí svá, posadil se s apo-

štolý svými stranou v nádvoří chrámu jerusalémského, blíže pokladnice chrámové. Pozoroval zástupy, které tlačily se kolem ní, aby tam metaly peníze. Mnozí boháči dávali mnoho, až podiv a úžas diváků vzbuzovali. Tu prodrala se zástupem chudá vdova. Skromně přiblížila se k pokladnici a skoro s ostýcháním, zardávajíc se pro chudobu svoji, uvrhla do ní dva haléře. A vida to Ježíš, pravil k učedníkům svým »*Amen pravím vám, že tato chudá vdova více uvrhla, než všickni, kteří metali do pokladnice.*« (Mar. 12. 43.) A proč? Poněvadž i z mála svého dala; jednala ze zbožného, dobrého úmyslu. Dar hmotný, almužna má jen tehdy cenu u Boha a jest záslužna, vychází-li z dobrého úmyslu. Fariseové, metajíce v pokladnu peníze zlaté, neměli zásluh, ježto činili tak ze své ctižádosti, aby chválení byli od lidí. Jedině šlechtný úmysl posvěcuje lidskou dobročinnost. Úmysl mění nepatrný halíř ve zlato zásluh, aneb zlatý peníz v bezcenný kov před tváří Hospodinovou. —

3. A ještě jednoho si všimněme. Měříme bohatství člověka dle jeho hmotných statků, odhadujeme cenu jeho dle množství jeho peněz. Jak jednostranný to názor! Na jeho spokojenosti, v jeho majetku duchovním, záleží, zda jest chud či bohat. Kroesus i uprostřed svých neslýchaných statků cítil se nešťastným a nuzným. A proti tomu kdo z nás by onoho bosého pasáčka, který spokojeně si pozpěvoval: »*Já jsem král,*« odvážil by se nazvatí chudým? Kdo z nás by k němu nepřistoupil a nežádal, aby z hojnosti štěstí svého a spokojenosti své dal almužny nám ubohým, aby z bohatství duše své obdaroval naši duši? — A kdo jest bohat před Hospodinem, *jehož jest nebe i země, i veškerá plnost její?* Jsme chudí, potřební, nuzní žebraři všichni. Nah přišel jsem na svět a chud se vrátím, nepřinesu-li s sebou při návratu svém k Otci poklady zásluh dobrých skutků. — Jsme všichni chudi. Jeden potřebujeme druhého. I přátelské slovo, vldný úsměv, moudrá rada, již jsme druh druhu dali, jest almužnou; i slovo, jež lačníci duši bližního svého jsme věnovali, jest chlebem jeho života.

Jsme všichni jako onen slepec u Jericha. Slepí, vzpomeneme-li na onu říši záhad a tajemství, jež na každém kroku nás obkličuje, *chudí*, pomníme-li na slabost své duše, na chudobu svého nitra. Jako onen slepec vztahujeme prosběně ruce své k Bohu a k lidem. Kéž vždy spokojenosti vnitřní udělí nám Bůh, abychom i my jiným udělovati mohli! Kéž nám Ježíš říci může v den svého příchodu: *Prohlédni, víra tvá tě uzdravila*, a láska, kterou jiným jsi pomáhal, almužna, kterou jsi své spolubližní dařil, otevřela ti bránu do říše věčné blaženosti. Amen.

Promluva na I. neděli postní.

Upravil FR. HANUŠ.

*A postiv se čtyřicet dnů a čtyřicet nocí,
potom zlačněl.* Mat. 4, 2.

Podniká-li člověk důležité dílo, připraví se na ně náležitě; přemýšlí, uvažuje věc z různých hledisk, aby dospěl ke kýženému cíli. Spasitel náš podniká důležité, ano nejdůležitější úkol, totiž spásu veškerého člověčenstva; a tu uchyluje se na poušť a tam se modlí a postí. Církev jako matka naše nejhlavnější vybízí nás, abychom v tomto posvátném čase pomýšleli na vlastní spásu svoji. A k tomu konci se máme dle příkladu Spasitelova připravití postem. *Že půst prospívá tělu i duši*, o tom chceme v krátkosti uvažovati.

1. Všichni národové shodují se v tom, že půst je službou Boží a posiluje tělo k další práci. Staří pohané ctili svoje bůžky postem; jmenovitě je nám známo, že se Římané postili každých pět let ke cti bohyně Ceres. Básník Ovid varoval od přílišného požívání masitých pokrmů a nazval je způsobem zločinným.

Řekové připravovali se pěstem na slavnost eleusinských tajemství. Jak francouzský učenec G. Lefèvre tvrdí, živil: se Řekové hlavně ovocem a zeleninou. Fíky, chléb, rýže, sýr, ořechy a koláče z nekvašeného chleba byly stravou starověkých zápasníků. Avšak nejen hrdinové, nýbrž i mudrci řečti zdržovali se ze zdravotních příčin přílišného požívání masitých pokrmů. V zahradě filosofů česali žáci se stromů poznání i se stromů fíkových i třešňových. Pythagorovi žáci živil: se jen mlékem, medem, ovocem a chlebem, Plato pak vyloučil lidi, požívající maso, úplně ze svého ideálního státu

O dávných Egyptanech se dočítáme, že se dlouho postili, když obětovali své bohyni Iltis. Indové doposud považují půst za hlavní kající skutek. I Turci váží si nemálo postu; v měsíci ramazanu postí se každý velice přísně, ano před tím celý den ničeho nepožije ani léků, je-li nemocen.

2. Prvé přikázání, které Bůh dal lidem, týkalo se postu; měl: se první rodičové zdržovati zapovězeného ovoce. A také jiným lidem často přikázal půst a dal jim mnoho milostí; tím dokázal nejlépe, že jest mu půst milý a že prospívá i duši lidské. Svému služebníku Mojžíšovi dal Bůh svoje přikázání, když se byl Mojžíš očistil čtyřicetidenním postem. A kterak by se byl týž odvážil předstoupiti před tvář spravedlivého Boha a s ním tak důvěrně hovořiti jako se svým otcem? Půst jej k tomu učinil schopným. — Podobně po čtyřicetidenním postu byl prorok Eliáš přijat do nebe. — Samson byl za postu počat a vychován a stal se pak silným a nepřemožitelným. Postem si vyprosila zbožná Anna syna svého, velkého proroka Samuela. — Postem zachránila Esther a Judita sebe a svého lidu od jisté záhuby. Postem Ninivetští ještě v čas vyvarovali se zkázy města a svoji vlastní smrti.

3. Z toho, že se Pán Ježíš postil a že se postili apoštolové i světci různých věkův i národů, máme i my postu zachovávat, jak nás dobře poučuje sv. Ambrož: »Chceš-li býti pravým křesťanem, máš jednati tak, jak Kristus Pán jednal. On, jenž žádného hříchu neučinil, postil se čtyřicet dní: a ty, který jsi hřešil, bys se nepostil?

Postíme-li se, potlačujeme svoje vášně, žádostivost těla a posilujeme se k boji proti nepřítelům svého spasení. Jednoho dne přibyl helenopolský biskup Palad do Egypta, aby tam za vedení Dorothea Thebského žil tím pobožněji. Když pak viděl, že Dorotheus den ze dne nepožívá více než šest uncí chleba a trochu zelenin, řekl mu biskup, že za tak přísného postu jeho tělo úplně zmalátní, poněvadž je samo od sebe od více let slábo. Dorotheus pak dal biskupovi krásnou odpověď: »Umrtvuji toto tělo, poněvadž mne chce umořiti.«

Tím, že postem činíme pokání za své hříchy, smíříme se opět s Bohem. »Jídlem byl Bůh uražen, postem pak bude opět spokojen,« prohlašuje sv. Zeno. Ústa, nástroj hříchu, mají se státi též nástrojem pokání. Ústy, kterými na svět přišla smrt jako následek hříchu, musí k nám přijíti i život. Hleďme na Davida, který se postil a hořkými slzami oplakával svůj hřích a Bůh mu odpustil.

Půst pomáhá nám tím lehčeji pozdvihnouti se k Bohu a k nebeským věcem. Sv. Basilius přirovnává člověka, který příliš mnoho jí, k lodi příliš obtížené zbožím.

Každý ví, učí tento sv. muž, že loď příliš obtížená tím tíže pluje, tím lehčeji se potopí, tím tíže se brání vlnám a jest neschopna brániti se útoku námořních lupičů. Ten pak, kdo s málem potravy se rád spokojí a rád se postí, jest podoben lodi, která jsouc prosta všech překážek, jen zbraně a zbrojnoše veze, jest proto ku plavbě velmi schopna a rychlá, může se snadno vlnám i nepřítelům snáze brániti. Takový člověk velice snadno přemáhá nástrahy zlého ducha; ten však, který se o půst nestará, bude snadno přemožen. Člověk, který postem týrá svoje tělo, tím vysvobodí svého ducha z poroby vášni a očisťuje jej i povnáší k přemýšlení o svatých věcech.

4. Již zkušenost nás poučuje o prospěšnosti postu. Kteří pak lidé zůstanou dlouho živi a zdraví? Snad ti, kteří svoje tělo přesycují jídlem a pitím? O nikoli, poněvadž ti sami přivozují si mnoho nemocí, ano i předčasnou smrt. Proto moudrý Sirach nás napomíná: »Při žádném jídle nebuď hltavým a nesáhej po každém jídle; neboť po mnohých jídlech přijde bolest a požívavost způsobí nákazu.« Následkem opilství jich mnoho zemřelo; kdo však je střídmy, ten si život prodlouží.

Tuto pravdu dobře znal moudrý zákonodárce Lykurg, který učil mládež přísnému postu, zdržlivosti od některých příjemných jídel a učinil tím národ nejen střídmy, nýbrž i zdravým a bystrým. — Slavný pohanský lékař Galenus se postil každý desátý den jen proto, aby si zdraví zachoval a prodloužil.

Oblíbte si tedy půst k vůli jeho dobrým vlastnostem a nedejte se zastrašiti výsměchem nepřítel. »Kdo tento svět miluje,« volá Kristus Pán, »v takovém člověku není Boží lásky.« Řiďte se jen dle své matky církve, která chce jen vašemu dobru. »Posty s modlitbou a almužnou jest lépe, než hromaditi poklady zlata.« Amen.

Promluva na druhou neděli postní.

Napsal VLADIMÍR HORNŮV.

»Pojal Pán Ježíš Petra a Jakuba a Jana, bratra jeho a vedl je na horu vysokou v soukromí a proměnil se před nimi.« Mat. 17, 1.

Památným a všemu křesťanstvu drahým jest kříž orvietský, k němuž se víže událost ze života sv. Tomáše Aquinského, velikého světce a mudrce křesťanského. Pod památným křížem klečel v hluboké pokoře, když napsal nesmrtelné hymny k oslavě nejsv. svátosti oltářní. Duše jeho proniknuta byla světlem tajemných světů, jichž duše k zemi připoutaná tušiti nemůže. Ve vytržení lásky viděl hlavu Kristovu schylující se s kříže a slyšel slova, která mu byla dražší všech pokladů světa: »Tomáši, dobře jsi o mně psal!« Kristus se mu zjevil — a od chvíle té žije Tomáš jedině jemu. Papež Kliment nabízí mu stolicí neapolitánskou, ale učitel andělský s prosbou odmítá důstojenství a pod křížem svým šeptá: »Tebe jedině, Kriste!«

1. I dnešní evangelium jest velikým zjevením Pána Krista duším vyvoleným. Nezjevuje se Bůh každému ve stejné slávě a jasnosti, neproniká pravda Boží srdce každého způsobem stejným. Dvanácte bylo apoštolů, všichni od Krista byli povoláni — a přece jen tři z nich vyvoluje, aby svědky byli jeho oslavení na posvátném vrchu táborském. A proč tyto tři vyvolil? Duchovně zajisté vynikali nad ostatní. Petr — prostý srdcem, ale vírou skála nevyvratná; Jakub — duše kotvící v Bohu naději nezviklatelnou! A Jan? Kdož více miloval Krista čistou a

horoucí láskou, kdo zasloužil jako on, aby orel byl znamením jeho duše, noříci se do hlubin lásky Boží nekonečně? Pán Ježíš pravil »Kdo má, tomu bude dáno a hojně bude míti!« A slova tato významuplná osvědčují se na apoštolech, plní se i na nás v životě duchovním.

2. Horou zajisté, na niž Pán Ježíš vedl apoštoly své, můžeme nazvat vnitřní, duchovní život člověka. Duchovní život člověka! Jak obsáhlé a tajuplné to slovo pro každého, v němž tkví jasně vědomí duchovní nesmrtnosti. Čím orlu volné obzory nebes, čím vlnám břehy okeánu, tím nesmrtelné duši člověka život duchovní. A dvě jsou moci, které podmiňují duchovní život člověka: dokonalé poznání Boha a z něho plynoucí láska! »Tenť jest život věčný, aby poznali tebe a kterého jsi poslal, Ježíše Krista!« Tak čteme v Písmě sv. Čím výše vystupujeme na horu, tím širší obzor roste kolem nás. Čím dokonaleji poznáváme Boha, svůj cíl, tím jasněji pochopujeme své povinnosti k Bohu, k sobě, bližnímu, tím čistší láska posvěcuje naše srdce a naše skutky. Kristus vede nás s sebou jako Petra, Jakuba a Jana a dává se jasněji poznávati našemu rozumu, působí mocněji i na naše srdce a na naši vůli.

Dojemno jest čisti životopisy svatých a světic Božích, kterak Bůh podivuhodným způsobem vede je na horu svou. Syn bohatého kupce Bernardone Assisi vynikal dobrotou srdce a jemností mravů. Nikdy neodepřel almužny nebo pomoci prosícímu, nikdy neposkvrnil andělské čistoty duše své. Bůh ho miloval a chtěl se mu jasněji zjevití než jiným. Jednoho dne vyjel si koňmo za město. Pojednou spatřil malomocného chudáka v ústrety kráčejícího. Hrůza pojala ho při pohledu na ubožáka a již s ošklivostí odvracel tvář svou. Ale náhle vzpomněl si na vidění proroka Isaiáše, jemuž zjevil se Spasitel jako člověk bez podoby a krásy, pohrdaný a nejposlednější z mužů, jako malomocný a ubitý, od Boha snižený. I pocítil s malomocným ubožákem takovou lítost, že sestoupiv rychle s koně políbil chudáka, přikryl ho pláštěm svým a dal mu peníze, jež právě při sobě měl. Vysednuv pak na koně, byl pojednou takovou láskou k Bohu a ke všemu stvoření rozničen, že počal radostně pěti chvalozpěvy a v srdci svém cítil jednu jedinou touhu: oddati se službě Boží, oddati se službě trpícího lidstva. I pohrdl bohatstvím, opustil vše, aby celý věnovati so mohl dílu, k němuž ho volal Bůh. A další jeho život? Cesta namáhavá, těžká, ale cesta radostná na horu duchovní dokonalosti. Tisíce duší stejně smýšlejících šlo za ním a očistily svět od sedmeré kletby hříčů hlavních, jež kotví v lidské pýše a smyslnosti. A v řadách těch, kteří za ním šli, následující ho v touze po dokonalosti duchovní, jsou i jména učenců a umělců nejslavnějších: Rafael, Michel Angelo, Petrarka, Dante, Tasso, Koperník, Kolumbus, jména žen nejslavnějších a nejslechetnějších: Anežka Přemyslovna, Alžběta vévodkyně Durinská, Isabella Portugalská, Eliška Štětinská. Následovali Krista na horu a nesouce v duši své světlo jasného poznání Boha a z něho plynoucí teplo lásky dokonalé, stali se nám vzory zářícími.

3. M. j. Vám dáno jest více než jiným poznávati Boha v jeho zjevení i v jeho dílech. Z toho plyne pro vás povinnost, abyste i v životě svém duchovním a mravním stáli výše těch, jimž nebylo přáno tolik péče věnovati nesmrtelné duši své. Se vzděláním musí ruku v ruce kráčet mravní dokonalost. A odměna toho? Čím více pokračovati budete v dobrém, tím větší obzor duchovních radostí otvírá se bude před zraky vašimi. Kristus umíraje volal: »Zizními!« Dospíval vrcholu oběti, vrcholu lásky, vrcholu krvácející pravdy — věděl, že duši bez

počtu půjde za ním, viděl jejich žízeň, jejich touhu po mravní dokonalosti, jež jest sestrou pravdy — a v hlase jeho umírajícím chvěla se modlitba, aby Otec ukoujil duše ty!

Patří i duše naše k nim? Snažíme se upřímně životem mravně dokonalým následovati Krista na Tábor? Bůh dej nám tu milost; neboť srdcí dvojakých, srdcí nerozhodných nemiluje Bůh. Hrozné to slovo, ale Pán Ježíš je řekl: »Kdo vlažným jest, toho počnu vymítati z úst svých!« Poznání Boha musí míti oheň, musí míti činy. S poznáním Boha musí stoupati i láska k dobru, k ctnosti!

Byli mužové v dějinách církve, kteří stáli na vrcholu vědy duchovní i světské, na vrcholu poznání — a přec pád jejich byl hrozný, pamět jejich bez pozhánání, důsledky jejich života záhubné. Neměli ohně lásky, neměli ducha Kristova, neměli pravého náboženství, které, jak praví sv. Jakub, člověka učí »neporušeného sebe zachovati od tohoto světa«. Viděli před sebou horu, na niž stoupati měli za Kristem, znali cestu — ale neměli síly z lásky plynoucí, aby šli za Pánem svým. Proto tvář Kristova nezastkvěla se jim!

4. Dospívá ke konci úvahy, vzpomínám události ze života sv. Františka. Týž ubíraje se jednou do Říma, potkal na cestě důstojníka Angela Tankreda a neznaje ho, řekl mu v duchu Božím: »Angelo, již dosti dlouho nosíš meč; jest čas, abys nosil provaz a kříž Kristův!« Tankred tak byl dojat zjevem a slovy velkého náleďovníka chudoby Kristovy, že odložil meč a přijal provazec a kříž řádu sv. Františka.

M. j. Meč — toť touha nezřízená, dobývati si jen věci časných — kříž, toť trnitá sice, ale vznešená cesta ctnosti a mravní dokonalosti. Jako Šavel před Damaškem poznal Krista, pohrdl mečem a vzal kříž Kristův, jako Petr na hoře Olivetské schoval meč do pochvy a volil cestu lásky Mistrovy, tak i my vezměme dnes kříž — odznak mravního vítězství nade zlem a životem svým křesťanským, následujme Krista Pána na horu dokonalosti. Amen

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Osobní. Na měš. školách jmenování byli def. katechety: Fr. Suchomel ve Vršovicích, K. Bláha v Ronově, Fr. Břicháček v Písku. — V Praze jsou do 29. února t. r. vypsaná def. místa katech. na samost. ob. šk. v Bubnech, na I. ob. dívčí a na II. ob. chl. šk. v Libni. — Nové místo katech. na III. ob. škole ve Dvoře Králové se obsadí 1. února t. r. Vedle 15⁰/₁₀₀ přírůdku obec poskytuje 80 K příbytečného.

Spolek katechetů. Aby mohla býti uspořádána knihovna, žádají se kollegové, kteří mají ze spolkové knihovny vypůjčené knihy, aby je vrátili v příští měsíční schůzi nebo poštou knihovníkovi kol. Fr. Suchomelovi ve Vršovicích. — Příspěvky svoje splatili kol.: J. Jirsa (10 K), Ot. Hyneš, Fr. Košák, G. Steidl (po 6 K), J. Špáta, J. Světelský, J. Lonský, J. Černý, L. Woll-

mann, J. Procházka, A. Javorský, Fr. Simon, M. Koukl, A. Frolík, V. Sedlák, F. Kadeřábek, M. Lahulek, J. Wolf, B. Köhler (po 3 K), L. Novotný (4 K), V. Janota a F. Břicháček (po 6 K), T. Vondrášek, A. Špale, J. Hanuš, A. Benda, V. Bečvář, F. Hodura, A. Vančura (po 5 K), F. Cepník, A. Rubík, A. Lór, P. Jiříček (po 4 K), F. Loukota, J. Westfal, B. Pokorný, F. Suchomel, J. Pihler, J. Kobosil, B. Štamfest, F. Žundálek, V. Hrudka, F. Strnad, J. Malý, Em. Polák (po 3 K), K. Iserle a F. Janáč (po 2 K). Dále přistoupili ke spolku kol.: J. Malý v Sušici, A. Vančura v Hořici, J. Krátký v Plzni, V. Kvasnička v Č. Skalici. Lze doufati, že ke Spolku katechetů se přihlásí všichni katecheté, poněvadž v organizaci záleží síla. Nové i dlužné příspěvky přijímá Fr. Halbich na Smíchově.

KATECHETSKÁ PŘÍLOHA

K XIX. ROČNÍKU »VYCHOVATELE«.

RED. FR. ŽUNDÁLEK.

Koncentrace učiva — úsporou času a práce.

Napsal JAN PTÁČEK.

(Dokončení.)

Vizme dále jinou ukázkou! Se vzbuzením lásky, jakož i mezi sebou souvisejí: otázka 557. (pohnutky k lítosti), ot. 580., 585. (lítost dokonalá a nedokonalá), 588., 589. (opravdové předsevzetí) a formule pozpovědní (ot. 606.). Ale právě tady je hotový Gallimathias! Není konsekvence mezi otázkou 577. a formulí pozpovědní. Vyjadřuje odpověď k otázce 577. v bodu 1. a 2. lítost, jejíž pohnutkou je láska dokonalá (1. Že Bůh nekonečně dokonalý a vši lásky hoden jest.. atd.), v bodu 3., 4. a 5. lítost, jež odpovídá lásce nedokonalé (že hříchem ztrácíme nebe zasluhujeme trestu v pekle atd. .). Ve formulí pozpovědní (a ve vzbuzení lásky) je tomu naopak: srdečně lituji, protože jsem pro ně spravedlivého trestu zasloužil (= 1. nedokonalá), želim jich proto, že jsem lásky nejhodnější dobro urazil (= 1. dokonalá). Přece plyne lítost dokonalá z lásky dokonalé a nedokonalá z lásky nedokonalé! Proč tedy by nemohl býti zde zachován týž pořádek, tím spíše, když i ve vzbuzení lásky pořádek ten — napřed lítost dokonalá a pak nedokonalá — je zachován. Vůbec snad by bylo lépe i za formulí zpovědní užití oněch slov ke vzbuzení lásky: Bože můj! Těchto a všech svých hř. srdečně lituji, protože jsem tebe, své nejlepší dobro, svého Stvořitele až tam: »nikdy více ničeho proti tvé nejsvětější vůli se nedopouštěti.« Snad mi vytkne někdo, že si opět děti navýknou bezmyšlenkovitému mechanismu, ale proti tomu lze čelit četnými prostředky, a konečně beze stínu není nic.

Pamatuji se, jak na mě mocně působilo, když ještě na gymnasiu při hodině matematické, když jsme k témuž výsledku došli trojí naprosto rozdílnou cestou: analyticky, planimetricky, trigonometricky. Vzpomněl jsem si živě na onen příklad, na tehdejší zmocněný zájem svůj a hleděl ho využití při výkladu katechismu. Konkrétní příklad. Upozorním děti, že týž výsledek nebo táž myšlenka jest obažena v největším přikázání lásky, v desateru, v Otčenáši. Znázorním na tabuli:

1. Milovati budeš P. Boha svého — Milovati budeš bližního svého

2.

I.
II.
III.

 = povinnosti k Bohu

IV.
až
X.

 = povinnosti k lidem

3. 3 první prosby Otčenáše, — 4 ostatní prosby, kde se
kde prosíme, abychom mohli modlíme, abychom plnili po-
plnit své povinnosti k Bohu. vinnosti k lidem.

A opět ve výkladu Otčenáše mělo by se hleděti, aby jeho spojitost s desaterem více vynikala. Na př.: V 1. prosbě Otčenáše (Posvět se *jméno* Tvé) se modlíme: abychom jména Božího nezlehčovali, t. j. nebrali ho nadarmo, nekleli, nerouhali se, hříšně nepřisahali, sliby Bohu učiněné plnili atd. Stejně mělo by i z pov. zrcadlo odpovídati přesněji výkladu desatera, co do pochodu myšlének, slov atd.

Provazolezec — aspoň méně obratný — pro lepší udržení rovnováhy držívá při své produkci v rukou bidlo. Kdyby držel je toliko v jedné ruce, nebo kdyby je držel co do tíže nestejně, spíše by mu vadilo než pomáhalo. Podobně třeba pojednávat o pravdách sv. náboženství: netoliko, jak jsou samy o sobě, ale tak, jak se navzájem doplňují, vyrovnávají, vyvažují, pronikají. Nutno míti stále na paměti celek, nejen části. Pak nastane rovnováha v duši žákově, bez oněch námitek a pochyb, jež vycházejí spíše z okamžité nálady, sympatie nebo antipatie, než z rozumových důvodů. »Světlá a jemná stránka jednoho tajemství, dogmatu, vyjasní a zjemní přísnou a tvrdou stránku tajemství nebo dogmatu jiného. Roztrhnete-li obě dogmata od sebe i od celku, nepochopíte jich tak jasně; váš rozum se rozlaďuje, vaše intelligence bouří nejen proti tajemstvím, nýbrž i proti nemožnostem, jakými se jí zdají (nejsou) právě pro toto roztržení dogmata. Jednou vznikne ve vás pochybnost a námitka proti hříchu prvotnímu a jeho trestu, protože zapomínáte tajemství vtělení slova, po druhé proti věčnosti trestu, protože nepovzpomínáte věčnosti odměny, nebo .«,*) jindy zdá se vám tvrdou spravedlnost Boží, protože jste ji oddělili od milosrdenství Božího.

Skoncentrujeme-li tímto způsobem kratičce načrtnutým učení sv. náboženství, bude-li tato koncentrace obsahově i slovně pokud možno provedena již v katechismu, pak pravdy nábož. se rozumově vyjasní, tím více vtisknou do paměti, tím mocněji ovládnou vůli, až bude zjevna mohutná ona jednota o jednoduchosti sv. víry — — — Joubert, důmyslný a výtečný spisovatel (»Apologie víry na základě věd přírodních« str. 372.) dí o sobě, že ho trápí neblahá snaha, celou knihu napsati na jedinou jen stránku, celou stránku vyjádřiti jedinou větou, celou větu vystihnouti jediným slovem.«

Tato snaha netrápila toliko Jouberta; postihnute ji všade, zvláště pak nejmohutněji vystupuje ve vědách přírodních: soustřediti, zjednodušiti, často více než dovoleno (elektrina atd.), transformismus, evolutionismus ». Quod si componere mǎgnis parva mihi fas est .« (Ovidius) i mě vedla tato snaha k napsání tohoto článku.

*) L'éternité — par R. P. Félix, S. J., Paris, 1895. srv. 325/6.

Promluva na III. neděli postní.

Napsal EM. ŽÁK.

Pán Ježíš vymítal zlého ducha a ten byl němý. Luk 11, 14.

Nebyl to za doby Ježísovy zjev řídký, viděti člověka, zlým duchem posedlého. Ďábel vstoupil totiž do člověka, učinil tělo jeho svým služebníkem a k tomu ještě buď ochromil jeho údy, buď zbavil nešťastníka rozumu, že jako šílený si vedl, aneb odňal mu — jak právě dnešní sv. čtení vypráví — dar převzácný, dar, který člověka vysoko nad všechny ostatní tvory povznáší — *dar řeči*.

Dnes ovšem lidí ďáblem posedlých v tom smyslu, jak Písmo sv. o nich vypravuje, již není. A proč? Poněvadž Spasitel vykoupením svým moc ďáblu nad lidstvem zlomil. Zlý duch nemůže více zmocnit se člověka zde na zemi, krví Spasitelovou svlažené, učením jeho svatým obnovené, tou měrou jako dříve. Říše ďáblova ustoupiti musila říši Kristově. Tato jediná má vládnouti a zvítězí, dokud lidstvo kol kříže Spasitelova jako jedna rodina křesťanská shromažďovati se bude.

Ale vraťme se k němému nešťastníku, zlým duchem posedlému. Byl zbaven řeči. Zbaven vzácného daru, kterým mohl myšlénky své s jinými sdíleti, své city jiným svěřovati, milý svazek přátelství s jinými udržovati. Jenom matně posuňky, znamení němých, mu zbyla. Stále mlčení byl ten trest a kletba zlého ducha. Slova často užívaná, že »mlčeti jest zlato« o něm neplatila. A neplatí též ona vždycky a všude. Jest *zajisté mnohdy svatou povinností člověka, užiti daru řeči, mluvití, ozvati se* — a tu mlčení jest hříchem, jest zpronevěrou a zradou na svaté povinnosti lidské. Jsou chvíle, kdy člověk nesmí se podobati němému dnešního sv. evangelia, ale má rázně se ozvati, aby platila na něm slova Šalamounova: »Slovo v pravý čas jest jako jablko zlaté na míse stříbrné.«

A kdy mlčení jest nemístné a hříšné, o tom dnes krátce uvažujme.

1. Malé děcko na klíně své matky se ozývá, když mu někdo ubližuje, neb něco mu bere. Nemluví ještě, ale již pláčem okazuje svoji nelibost. Vrozená sebeláska se v něm probouzí. A člověk rozumný rovněž se hájí a brání řeči i skutky, když někdo mu ať na majetku, ať na cti ubližuje a křivdí. V této chvíli zajisté nikdo nemlčí, každý mluví; ba mluví mnohdy i více, nežli se sluší a než povinnost jemu káže. Mlčením, když jde o zájem prospěch *vlastní*, nikdo nehřeší.

Zda však také tolik zastáváme se a hájíme bližního? Zda také tak rychle, ochotně a vytrvale hájíme čest, dobrou pověst a majetek jeho? Zda ozvou se na obranu a ochranu jeho slova rozhodná? — To již méně často se děje. Tu tak mnohý slov šetří, nemluví, ale mlčí. Slyší bližnímu svému na cti utrhati, jej pomlouvat, nespravedlivě jej posuzovati — a mnohý z nás nemá ni jediného slova pro napadeného svého bratra. Kde zůstala láska křesťanská? Mlčením svým udeřil's ji ve tvář. Mlčením svým prohřešil jsi se na bližním. V té chvíli nejsi učedníkem Kristovým, který dí: »*Milujte se vespolek*«, ale podobáš se němému, jež zlý duch řeči zbavil. — To jest prvý případ, kdy *mlčení jest hříchem*.

2. Jindy mlčení jest hříšno, když někdo o Bohu, o náboženství, proti církvi a jejímu zřízení potupně a rouhavě mluví, a křesťan k tomu všemu nemá ani slova na obranu, ale *opět mlčí*.

Věrohodné zprávy z dávných dob nám vypravují o věrných a statečných rytířích, kteří v tom okamžiku, když králi jejich hrozilo nebezpečí, postavili se před něho. Hrdinsky odráželi rány, které na krále jich byly mířeny, prsa svá jako terč vystavili šípům na pána jejich metaným, ba klidně snesli i smrtící ránu a vydechli duši svoji, jen když král jejich zůstal zachován a ušetřen. To bylo zajisté jednání hrdinné, záslužné, vši úcty hodné. — A takovým chrabřým obhájcem má býti každý křesťan, když jedná se o čest Boží, o víru, kterou po otcích zdědil, o náboženství, které praotcové jeho statky i životem svým obhájili. Když Kristus, jeho víra, jeho církev jest tupena, pomluvou, neb surovým vtípem poházena, tu nadešla každému, kdo křesťanem ještě chce se zvatí, hodina, aby se ozval, aby chránil svoji víru proti nevázaným nájezdům bezbožných lidí. *Mlčení, obojetné chování jest tu hříchem*, jest zradou na svaté povinnosti křesťanské. A neblahý, zrádný jest ten, kdo v té chvíli mlčí, kdo při takové příležitosti oněmi

Bázeň lidská, strach před výsměchem, falešný stud snad zavřely ústa a upoutaly jindy tak výmluvný jazyk tvůj. Mlčením svým však zrazuješ Krista, vydáváš jej na pospas nepřátel jeho ještě snad levněji, nežli byla mrzká mzda Jidášova, třicet stříbrných peněz. Ten jednal z lakoty, mnohý křesťan zrazuje mlčením svým Spasitele z pouhé bázně, aby hanlivým slovem, posměchem nikdo se ho nedotkl.

O zbožném Dominikánu Janu Hurdatovi se vypravuje, kterak jednou na svých cestách setkal se s hrubým a sprostým vojínem. Vojín kráčel všecek rozčilen a pobouřen, a při tom slova plná kletby a rouhání pronášel proti Bohu, proti Kristu a proti všemu, což člověku věřícímu jest svato. Proklínal svět, klnul Tvůrci a všemu, nač jen v pobouření svém si vzpomněl. Slyše to zbožný Hurdato, zastavil se a s křesťanskou odhodlaností, rozhodně zakřikl bohopustého rouhače. Ten chováním jeho ještě více pobouřen, zafal pěstě, napřáhl ruce a skokem octl se u neohroženého mnicha, chtěje ho udeřiti. A Hurdato klidně hněvivce vyzval, řka: »Uhoď jen a bij, jak se ti líbí! Já hříšný člověk rád to snesu, jen když můj Bůh a Spasitel bude od tebe ušetřen.« — Vojín překvapen klidnou řečí zbožného řeholníka, svěsil napřážené ruce, umkl a tiše kráčel cestou svojí dále. — Oč méně bylo by často slyšeti zlolajných takových řečí, kdyby každý křesťan tak statečně si vedl!

Učme se od jinověrců. Dotkni se Mohamedána a jeho náboženství, a on v tom okamžiku zuřivě tasí zbraň; a chceš-li zachovati život svůj, musíš utéci před jeho hněvem. — Promluv jen jediné slovo urážlivé o náboženství židovském, a Israelita v té chvíli se ozve na obranu svojí víry. A jen katolický křesťan bývá tak vlažný, lhostejný a liknavý, že klidně strpí všeliké rouhání proti Bohu, proti Ježíši a jeho církvi! Ba on dá se sám k podobnému činu svěsti! Jak jest to zahanbující! Jakou to slabost a netečnost prozrazuje již *pouhým mlčením!* A přec v té chvíli každému zníti mají slova Kristova: »*Kdo se mnou není, proti mně jest.*« Proto zastaň se každý víry svojí, kdykoli jiný ji zlomyslně napadá a tupí! Zadrž onu ránu, která na hlavu Spasitele tvého jest namířena, abys jednou nemusil volati s prorokem »*Běda, běda mně, že já, maje mluvíti, jsem mlčel!*« Amen.

Promluva na neděli IV postní.

Napsal VÁCLAV KORANDA, kaplan.

„Tehdy vzal Ježíš chleby a učiniv díky, rozdával sedícím.“
Jan 6, 11.

Bylo to rok před smrtí Pána našeho Ježíše Krista. Tehdy dlel Kristus v Kafarnaum. Unaven kázáním a stálým poučováním lidu, plavil se v lodičce se svými apoštoly přes moře tiberiadské na východ. Tam nalézala se úrodná, svažovaná, vždy zelenající se planina. Náhle odchod velikého proroka byl ve městě brzo zpozorován. Lid viděl, jak lodička pluje po jezeře k ústí řeky Jordánu. Ihned dal se na cestu, aby velikého proroka došel. Kristus vystoupil z lodičky a brzo zpozoroval, jak po všech cestách hrnou se k němu zástupové lidu. Za krátko bylo jich u něho celé množství — hlava vedle hlavy. I zapomenul na svou únavu. Tato horlivost lidu byla mu milou. I kázal, opět uzdravoval nemocné a poučoval tento ubohý lid. Konečně slunko sklánělo se za obzor, hladina jezera se rozhořela jako zlato, stíny hor se rychle dloužily — přicházela rychle noc. V této tajemné a tiché chvíli vzal Kristus ve své svaté ruce chleby, aby nasýtil toto veliké a hladové množství lidu a učiniv díky, rozdával sedícím. Tím nám dal Spasitel krásný příklad, abychom i my rádi udíleli almužny. Pamatujte si pro celý svůj život, že každá almužna, kterou udělíte chudému ve jménu Pána Ježíše, prospěje vaší duši i vašemu tělu. Prospěje vaší duši.

Již dlouho očekával starý Tobiáš svého jediného syna, svoji jedinou útěchu. Jeho manželka s pláčem volávala: »Běda, běda mně, synu můj! I proč jsme tě pustili na cestu, světlo očí našich, potěšení života našeho!« (Tob. 10. 4.) Mladý Tobiáš nepřicházel. Nadarmo stará matka jej vyhlížela s vrcholku hory, nadarmo jeho slepý otec modlil se doma den ode dne. Všechen statek rozdal chudým za krásných dob svého života a nyní stár, chud a slep marně očekával jediné své dítě. Konečně vrátil se dobrý syn. Oplýval bohatstvím, kypěl silou a zdravím. Radost nastala v chudém příbytku. Dnové štěstí se vrátili, a starý Tobiáš nabyl opět zraku záračnou mastí tajemného Tobiášova průvodce. Půl jmění mu chtěli dát. Tu konečně dal se poznati tento svatý průvodce. Byl to anděl Rafael. I otevřel ústa svá a překvapeným i zaleklým domácím řekl ta svatá slova: »Dobrořečte Bohu nebeskému! Nebo almužna od smrti vysvobozuje a ona jest, jež čistí hříchy a či že nalézáme milosrdenství a život věčný!« (Tob. 12. 69.)

Ach, ano! Kdo dává almužnu, prospívá své duši! Vy znáte snad lidi, kteří už na milého Boha zapomněli, kteří už zřídka přijdou do chrámu Páně, kteří se sotva pomodlí, když na věži volají zvony k modlitbě. A přece nemusíme zoufatí ještě, že je Bůh zamilte, znají-li chudí jejich štědrou dlaň.

Podporují-li oni chudé — pak modlitba chudých bude velikou orodovnicí u Boha za ně — aby jich uchránila od záhuby věčné.

Temnou a mrazivou nocí jede na zpěněném koni důstojník. Je věřící! Miluje Boha a slouží mu. Ale, jak bujný a nevázaný je vojenský život! Snad ještě dnes, snad zítra, snad za krátký čas zapomene na svou víru, na svá krásná předsevzetí a bude se smáti tomu, co měl dříve v pokorné uctivosti. Nastane válka; uzří lidskou krev, bude stále slyšet lidský pláč, křik a sten — a úplně stupí ke všemu. Dnes za mrazivé jízdy ještě věří. Však co to? Někdo stojí v cestě! Hladový žebrák! Je sotva oděn v lehký, roztrhaný šat. Všecek se zimou chvěje.

Hubenou ruku vztáhl k důstojníku a mdlá slova prosí o almužnu. V tom okamžiku vytahuje důstojník meč, svůj vojenský plášť bere v levici, rozřezává jej a polovinu dává chvějícímu se žebrákoví. Jede dále, přijíždí do kasáren a ulehá. Ale v noci na to zjevuje se mu Kristus, přikrytý polovinou darovaného pláště a praví: »Martine, to jsi mě ty přioděl!« Ano — byl to sv. Martin, který se nad chudým smiloval. Zanechal vojenského života, stal se knězem-biskupem a konečně velikým a slavným světcem, kterého ctí všichni křesťanští národové země.

Almužna tedy prospívá naší duši. Zjednává nám milosrdenství Božího a života věčného. Ona ale prospívá i našemu tělu — či, abych se lépe vyjádřil, našemu blahobytu pozemskému. Pán Ježíš zajisté pravil: »Cokoliv jste učinili jednomu z těch maličkých, mně jste učinili!«

V klášteře kordovském, ve Španělsku, žil zbožný mnich. Jednoho dne našel na silnici žebráka, pokrytého ranami a vředy. Bylo zřejmo, že je blízek zahynutí. Zbožný mnich se nerozpakoval ani chvíli. Vzal starce na ramena a spěchal do své komůrky, aby jej tam položil a ošetřoval na svém loži. Leč, jaké bylo jeho ustrnutí, když viděl, jak domnělý žebrák mu mizí z náruče, jak se jeho obličej obestírá nebeskou září a mění v obličej Ježíše Krista! »Cokoliv učiníte jednomu z těch maličkých, mně jste učinili.« A proto veliký italský lidumil Cottolengo vydal rozkaz, aby v klášteřích, které on založil, obdržel almužnu každý, kdo by jen přišel. Toto své nařízení vysvětlil těmito slovy: »Nemůže se vědět, zdali mezi chudými, kteří sem chodí pro almužnu, nebyl již nebo nebude jednou Kristus sám.«

Proto Pán Ježíš každou almužnu odměňuje již zde na zemi. Staré české přísloví praví: »Na úrok Pánu Bohu dává, kdo se nad chudým smilovává.« Po celé české zemi milovaný kněz, Václav Beneš Třebízský, vypravuje tento příběh

Syn ujal se hospodářství po svém otci. Nad krovem toho statku spočívala přízeň nebes měrou nejhojnější. Avšak sotva že starý hospodář zavřel oči a by vynesena na hřbitov, rázem vše přestalo. Pracovalo se sice o přítrž, od svítání do soumraku, šetřilo se přes míru, dvěře a vrata byla uzavřena neustále, ano i ten žebráček už vždycky minul tento dům — a přece zdálo se, jakoby vše se trátilo a vůčihledě mizelo. Hospodář byl již všecek zarmoucen. Nejúsilovnější jeho snaha nesetkávala se i s nejmenším úspěchem. A tu jednou přišel kmet stříbrovlasý, jemuž si hospodář postěžoval. »Zbavil jsi se dvou velmi dobrých přátel!« »Já — dvou přátel?« diví se mladý hospodář, jemuž nikdo již nebyl přítelem. »U tvého nebožtíka otce byli přece domovem!« »Vždyť já jich nevidal!« »A přece jejich slovo u vás platilo zlatem!« »Kterí to byli přátelé?« »Prvním — děl stříbrovlasec — jest výrok Spasitelův: »Dávejte!« a druhým jest slib: »Bude vám dáno!« Stařec potom odešel, mladý hospodář se do smyslu výpovědi kmetovy ponořil, pochopil ji velmi dobře a potom byl již práh dveří jeho otevřen každému, a vzešlo nad majetkem jeho opět požehnání Boží, jako bývalo za nebožtíka otce jeho.

Ano, Pán Ježíš odplácuje, cokoliv učiníme nejmenším z bratří jeho. A chudí, zarmoucení, nešťastní, toť jsou bratří jeho. Pomáhejme jim tedy. Pomůžeme i svému tělu i své duši. Ten, Kristus, který ovšem pomáhal, který všechny těšil, všem dobře učinil, který nasýtil pěti chleby a dvěma rybičkami tolik tisíc chudých a pokorných posluchačů, ten nezapomene ani vám sklenice studené vody, podané chudému a žíznivému ve jménu jeho! Amen.

Promluva na neděli V. postní.

Napsal Dr. IGN. STEINCHR.

*»Bude-li kdo zachovávatí řeč mou,
neuzří smrti na věky.« Jan VIII., 51.*

V čteném zástupu posluchačů, obkličujících božského Mistra v nádvoří chrámu jerusalemského, mnozí nerozuměli jeho slovům a dle svého vykládali si je; očekávali svetského Messiaše, prospěch hmotný měli pouze na mysli a proto i slova Kristova vykládají si o smrti tělesné. Avšak *Ježíš ukazuje jim na život duše lidské, věčný a nekonečný, spočívající ve víře pravé, jež jeví se zachováním vůle Boží.*

1. Mezi posluchači byli mnozí fariseové, lidé povrchní, jejichž zásadou bylo jen zevnější, viditelné plnění zákona Mojžíšova beze zřetele na vnitřní pohnutky jednání a skutků; byli tam i čtění sadduceové, nevěrci, jimž život vezdejší byl vším, a proto žijíce v rozmařilosti, zavrhovali víru v nesmrtnost duše lidské. Proti prvním i druhým namířena byla slova Kristova; měla dokázati fariseům, že skutek viditelný, který koná člověk, jest jen zakončením toho, co dalo se v nitru jeho duše, že skutek dobrý z pravé, pevné víry v Boha vyplynouti musí jako řeka ze svého pramene, z kořene květina, jako teplo i světlo z plamenu vychází. Sadduceům pak dokazují slova božského Mistra, že skutky člověka, mají-li býti dokonalými a cennými před tvář spravedlivého Boha, nesmějí býti konány pro tento hmotný svět a život jeho pomíjející, ale mají náležeti duši lidské a životu jejímu věčnému.

My jsme učedníky Ježíše Krista, jeho stádem a on pastýřem naším; kéž slyšíce slova jeho, nepatříme ani mezi prvé ani mezi druhé. Bůh nemůže býti zklamán jako člověk, ale ve své vševědoucnosti vidí do nejtajnějších záhybů lidského srdce, zpytuje vše, a celá duše naše odkryta a otevřena jest před ním. Proto když dobrý skutek učiniti chceme, nechť duše naše čistá, bez hříchu těžkého, jest zde půdou úrodnou, na níž vyrostl by z kořene víry pevné a lásky k Bohu. »Kdybych rozdal na pokrmy veškeren statek svůj a kdybych vydal tělo své, tak že bych hořel, a neměl bych lásky, nic mi to neprospívá,« volá sv. Pavel (I. Kor. 13. 3.). Miluje-li křesťan bližního svého pro Boha, činí-li mu dobrodiní, pomáhá v bídě a útrapách, suší slzy jeho proto, že Bůh tak velí, že i člověk nejnížší a nejbídnejší má duši nesmrtnou téže ceny před Bohem, jako jest duše naše vlastní, pak skutek tento vymyká se úplně názorům a zásadám tohoto pomíjejícího světa a k Bohu se povznáší, hledaje u něho uznání a odměny. Křesťan v pevné víře své v chudém, potřebném, trpícím spolubratru svém vidí samého Ježíše Krista a dobrodiní činí dle vlastních jeho slov: »Pravím vám, pokud jste to učinili jednomu z bratří mých nejmenších, mně jste to učinili.« (Mat. 25. 40.) Tak dobré skutky své činili věrní následovníci Ježíše Krista již v dobách apoštolských, jsouce »jedna duše a jedno srdce«, tak činiti žádá i na nás láska k Bohu a bližnímu, v pravdě zvaná láskou »křesťanskou«.

2. »Uloženo jest všechněm lidem umřítí,« této pravdy nedovede upříti člověk; avšak slova Kristova zaručují nám život věčný, který koupiti můžeme sobě, budeme-li zachovávatí řeč jeho, plniti svatá jeho přikázání skutky dobrými, životem křesťanským. Skutky, jež koná člověk pro svět a se světem, s ním zároveň hynou a s ním se rozpadávají; a přece člověk má žítí bez konce, věčně; duše lidská

žije i po zkáze pomíjejícího těla, aby jednou s ním oslaveným spojila se opět. Toť cíl náš, to jest účelem putování našeho slzavým údolím tohoto světa. Tam teprve doznati mají skutky naše ceny pravé a odměny zasloužené.

Lidé, bohužel, velmi často zapomínají na pravdu tuto, Kristem kázanou a potvrzenou jeho z mrtvých vstáním; lidé nepamatují na spravedlnost Boží, jež jen nejasně, ba neúplně často se jeví zde na tomto světě, nepamatují na nesmírnou dobrotivost našeho Boha, jenž touhu po pravdě, kráse a dobru i blaženosti zasadil do duše lidské, a přec často zde na světě nedává člověku naplnění touhy této. »Umění dlouhé, život krátký jen,« bylo starým příslovím, a sám moudrý Sokrates doznává: »Vím, že nic nevím.« Kde možno naléztí splnění všech tužeb člověka a jeho přání, kde sídlí pokoj, jehož svět dáti nemůže? Myslíte, že skutečně myslí to do opravdy ti, kteří tvrdí, že smrtí je všemu konec, po smrti není již života? Myslíte, že to jest jejich pevným přesvědčením? Není na světě tvrzení, jež by mělo tolik zrádců, jako právě toto. Jak mnozí to tvrdí v životě svém a zdá se, že jsou pevně přesvědčeni o tom — a jen dotkne se jich ruka Prozřetelnosti Boží neštěstím, aneb v nitru jejich vlastním probudí Bůh hlas svědomí jejich, hříchy uspaný — a vrací se k Bohu, kteréhož opustili, šťastny jsou, že jako syn marnotratný našli opět svého Otce.

Jinoši drazí! V celém životě svém pečujte vždy jen o to, abyste konali skutky, jež před Bohem cenu mají, skutky, které nehynou, ale věčnou mají cenu. Jednejte vždy dle vzoru patrona svého sv. Aloise, jehož heslem byla věta, kterou tak často si opakoval před každým skutkem svým: »Co prospěje mi to pro věčnost?« Bohu-li platiti budou skutky vaše a k němu bude-li směřovati život váš celý, pak i on zajisté splní vám přípověď svoji: »Bude-li kdo zachovávatí řeč mou, neužří smrti na věky.« Amen.

Promluva na neděli květnou.

»Hosanna Synu Davidovu.« Mat. 21, 9.

Dějiny vypravují nám o vítězoslavných průvodech, které konali vojevůdcové římské, když se vraceli do města věčného, zvítězivše nad nepřáteli. Nepřehledné zástupy lidu přicházely k branám městským, aby uvítaly vítěze. Týž jel obyčejně v nádherném voze, taženém čtverospřežením bujných orů; Caesar a Pompejus se dali vézti dvěma slony, Markus a Antonius pak spřežením lvů, aby dokázal svoji moc a sílu. Oslavenec měl na hlavě vavřínový věnec, po boku meč a v ruce palmu míru. Před vozem kráčeli, se sklopeným zrakem, po dvou svázání přemožení králové a vojevůdcové, byly tu nesený i vítězné odznaky, prapory a obrazy přemožených měst. Za vozem postupovali senatoři, za nimi pak vojsko a lid. Vše pohybovalo se ke Kapitolu, aby tam byl vzdán Jovišovi dík.

Podobný velkolepý průvod se běje do bran jerusalemských za nesmírného jáсотu lidu, který chtěl takto uctítí divotvorce a dobrodince svého, jenž ještě před nedávnem vzkřísil Lazara, čtyři dni v hrobě odpočívajícího.

Ale právě tato oslava zdá se nám býti podivná. Ježíš, který netoužil nikdy po vlastní slávě, nybrž po slávě Boží, který uprchl, když lid ho chtěl učiniti králem, přijímá ochotně poctu světskou u přítomnosti fariseů a zákonníků. To mělo zajisté hlubší význam. Pozorujme proto jaký úmysl měl při tom Spasitel náš.

1. Doba tříletého působení Páně na zemi se již nachýlila ke konci; již dosti dobrého semene zasel v srdce lidí dobré vůle. Nastal čas, kdy chtěl dokonati dílo vykoupení svého, kdy chtěl se světu veřejně ukázati jako Messiáš.

Proto činil sám přípravy k svému vjezdu do Jerusalema, aby vyzněl nejslavněji. Jinak by nebylo možno pochopiti, že by tak činil Pán Ježíš v době, kdy knížata židovská se usnesla usmrtiti jej, poněvadž se obávala jeho vlivu na lid. »Co učiníme, neb tento člověk činí mnohé divy. Necháme-li ho tak, všichni uvěří v něho; i přijdou Římané a odejmou naše město i lid.« Jeden pak z nich, jménem Kaitáš, jenž byl toho léta nejvyšším knězem, řekl jim: »Vy nic nevíte, aniž na to myslíte, že užitečné jest vám, aby jeden člověk umřel za lid, a ne aby všechen zástup zahynul.« (Jan 11, 47—51.)

Když Pán Ježíš slavně vjíždí do města, dává tak fariseům a zákonníkům příležitost, aby vykonalí svoje zlomyslné dílo; urychlil tedy takto dobrovolně vykoupení lidstva.

2. Klidně a tiše kráčí jistě smrti vstříc; vždyť úmyslně volil den, kteréhož židé beránky vybírali k oběti na památku toho, že Hospodin ušetřil prvorozených v Israeli, když pomřelo všecko prvorozené v Egyptě. Jako celým životem svým, tak hlavně na této cestě ukázal se býti »beránkem, jenž snímá hřích světa«, jak o něm prorockým duchem věštil sv. Jan Křtitel.

V Římě přihodila se brzo po založení nového státu událost, která naplnila všechny obyvatele hrůzou a strachem. Na náměstí rozestoupila se totiž beze vsí příčiny země, a z propasti vycházely husté výpary, které tak znečistily vzduch, že nedlouho po té rozzuřil se krutý mor. Tisíce lidí již bylo nakaženo a sta nových obětí zmíralo denně; nadarmo prosil lid Joviše, nadarmo se namáhali obětní žreci, nadarmo prolévána byla na obětním oltáři krev zabitých zvířat. Otec bohů nechtěl slyšeti proseb vysílaných. V této nouzi bylo posláno do věštitrny o radu; odpověď pak zněla, že bohové budou usmířeni a mor přestane zuřiti, když vznešený římský mladík obětuje svůj život z vlastního popudu a skočí do oné hluboké propasti. Dlouho se nikdo k tomu neměl, neboť láska k životu každého od tohoto kroku zdržovala. Tu vystoupil konečně mladík, Curtius jménem, oděn jsa nejkrásnějším brněním, vstoupil na svého oře, jel na náměstí a zasvěcuje se bohům podsvětí, vrhl se odvážně do propasti. Tato se ihned uzavřela, a brzy po té pak přestal i mor.

Velká to byla zajisté oběť, kterou přinesl tento mladík svému národu, a dodnes se jeho odvaha chválí. Ale což je to proti oběti, kterou přinesl Pán Ježíš; Syn věčného Otce vydává se v ruce svého tvorstva, aby umřel za nás na kříži a smířil nás s rozvadeným Otcem.

3. Evangelista sám udává též jiný úmysl, který měl Spasitel náš, když tak okázale slavil svůj vjezd do Jerusalema. Měla se totiž naplniti prorocství Starého i Nového zákona: »Povězte dceři sionské: Aj král tvůj běře se k tobě tichý, sedě na oslici a na oslátku jhu podrobené. Bude zvěstovati národům mír, a jeho panství bude od moře k moři a od vody až k hranicím země.« (Zach. 10, 9—10.)

Nikdo za hluku toho si nevšímá výroků Písma sv., jen Spasitel sám ve své vševědoucnosti vše pořádá, aby bylo vyplněno, co archanděl Gabriel při jeho narození zvěstoval: »Tenť bude veliký a Syn Nejvyššího slouti bude, a dá jemu

Pán Bůh stoliči Davida, otce jeho, a kralovati bude v domě Jakubově na věky, a království jeho nebude konce.« (Luk. 1, 32—33.)

Královský úřad jeho byl předpověděn proroky, králem ukázal se býti nejen při zjevení svém mudrcům od východu, nýbrž i před smrtí svou. Tak přisvědčil na otázku Pilátovu: »Tedy král jsi ty?« významnými slovy: »Ty pravíš, já jsem král. Království mé není z tohoto světa; kdyby z tohoto světa bylo království mé, služebníci moji zajisté bránili by, abych nebyl vydán židům; ale nyní království mé není odtud.« (Jan 18, 37—38.)

Byla zima. Všecko leželo ztuhlé a jako mrtvo. Avšak nyní nastalo opět jaro. Proto přinášeji věřící do chrámu zelené ratolesti, prvotiny to nastávajícího jara. Tak uplyne zima za zimou, a ratolesti budou rozkvétati, až veliký den ratolestí nádejde. Příroda neumírá, nastane její jaro. A Pán přírody též neumírá; nastane den jeho příchodu. Ach, kéž je tento den všem nám dnem radosti a jásou. Ohlédněte se tedy po ratolestech k tomuto dni. Proste, aby příchod Páně nastal v dobu vaší zimy, kdy žádné ratolesti neketou, to jest, abyste se mohli vykázati ozdobou dobrých skutků svých. Bude to pak blažený den, když miliony lidí budou mávati svými ratolestmi a nekonečný sbor vítězů bude následovati svého vůdce do věčné blaženosti za neutuchajícího volání: »Hosanna Synu Davidovu! Požehnaný, jenž přichází ve jménu Páně.« Amen.

Fr. H. Žundálek.

Promluva k prvnímu sv. přijímání.

Napsal EM. ŽÁK.

V životopise sv. Jonáše, egyptského mnicha, se vypravuje, že založil u klášteřa velikou zahradu a ji pečlivě po dlouhá léta pěstil. Vysázal mnoho stromů ovocných a bedlivě je ošetřoval, štěpoval a čistil, aby nesly hojnost krásného ovoce. A přece nikdy ovoce z nich neokusil! Těšil se jen z toho, že mohl posloužiti svým řeholním bratřím. A když nadešla doba jarní a stromy posety byly sněhobílými neb růžovými květy, tehda všecek zazářil nejčistší a největší radostí. Plesal, kdykoli se zahleděl po kvetoucím sadě, jenž se zdál jako v nejkrásnější roucho nevinnosti oděn. A v nadšení říkával ke svým bratřím: »Stromy mají své ozdoby; slaví svůj svátek, ukazují na hojnost ovoce!« Pohled na kvetoucí sad slibných, útlých stromů naplňoval duši jeho radostí a blahem největším.

A jako svatý ten muž nejraději hleděl na stromky v jich prvním květu, tak i naše sv. církev s největší radostí vítá ve svých chrámech ty, již v prvním květu mládí, s čistotou duši, s myslí neposkrvněnou přistupují k prvnímu sv. přijímání. Tyto dítky jako nadějně a zdárně květy vidíme před oltářem Páně nejraději a jich den velí oslavovati tak, jak jen okolnosti tomu dovolují. A proč tak činí?

Svatostný Ježíš vstupuje poprvé do vašich duší a volá: »Otevři mi, dítě, srdce své a já v něm budu přebývati. Přináším ti sílu, mír a štěstí, když se mne přidržíš a mne budeš následovati. Budu ti posilou na cestě tvého života, tvým ochráncem a utěchou v dobách utrpení, tvou podporou v dobách radosti a budoucí též odplatou na věčnosti.«

1. A dnes, milé dítky, nastal pro vás ten památný den, kdy Ježíš v největší svátosti poprvé vstupuje k vám a chce býti vašim průvodcem na cestě

života. Vzpomeňte oně chvíle, kdy Ježíš vzkříšený, proměněný dle těla tak, že ho očima svýma nemohli poznati, zjevil se dvěma učedníkům, jdoucím do Emaus. Když opustili Jerusalema a vydali se na cestu, bylo jim smutno, nevýslovně teskno. Naděje, že ten, ježž měli za Messiaše, stane se králem, se rozplynuly, pominuly. Cítily jen trpkost zklamání. Šli mlčky, pohříženi v žalost, s hlavami skloněnými. Ale v tom zjevil se jim Ježíš, přidružil se k nim a vykládal jim Písma, jež dříve nechápali. Netušili, že to jich dřívější Pán a Mistr. Ale v duši jejich slovy neznámého opět vracela se radost, cesta rychle mijela, že k večeru, když stáli u bran městečka, nechtíce se rozejíti s neznámým průvodcím, volali prosebně: *«Pane, zůstaň s námi, již se připozdívá.»*

Oni dva učedníci jsou případným obrazem každého křesťana, na cestě jeho života. Bez Boha, bez jeho blaživé společnosti a jeho útěchy plných slov, jde se to smutně a trudně světem. Kdo zapomíná na Otce, jenž jest na nebesích, ale věsí hlavu svou beznadějně k zemi, tomu jest cesta života obtížná, dlouhá a daleká. Ale kdo si zvolí za průvodce životem Spasitele, kdo spěchá za ním k oltáři a přijme jej pod svoji střechu, tomu cesta jest radostná, ten čerpá u něho posilu, útěchu a radost; ten na život svůj jinak pohlíží, a chápe jej ve světle učení Ježíšova. Kdo přijímá tělo Páně a v síle tohoto pokrmu břímě života statečně nese, ten podobá se Šimonu Cyrenskému, jenž Ježíši pomohl nésti kříž na místo popravné. A Ježíš proměněný, svátostný, oplatí jemu tuto službu a pomůže jemu opět nésti kříž jeho vlastní.

Za dob pronásledování křesťanů všichni, kdo byli přítomni v katakombách společným službám Božím, přistupovali též k stolu Páně. Neboť měli tu víru pevnou, že jedině Ježíš je posílí, aby se nelekali žaláře a muk, a že on ve chvílích největších bolestí trpěti bude s nimi. Nejsvětější svátost byla jich silou, jich podporou v těžkých chvílích a zkouškách tohoto života. Kéž i vám Ježíš svátostný jest pravým chlebem andělským, silicím duši v boji proti pokušení, přinášejícím pravou radost duchovní a klid čistého, neposkvrněného svědomí. *«Nebudete-li jísti těla Syna člověka a píti jeho krve, nebudete míti života v sobě,»* dí Spasitel.

2. V ráji vedle stromu zapovězeného, byl, jak Písmo sv. poznamenává, ještě druhý památný strom, *strom života*. Kdo ovoce jeho pojedl, necítil tíhu přibývajících let, únavu těla, znavenost údů. Bylť to strom, jehož ovoce propůjčovalo nesmrtelnost smrtelnému tělu prvých lidí. Tento strom jest obrazem Ježíše, v nejsvětější svátosti přítomného. Kdo v životě svém cítí opuštěnost, tesknost, únavu, nalezne osvěžení a posilu pro svoji duši ve sv. přijímání. A kdo toho opomíná, nikdy nepocítí pravé radosti v duši a opravdového osvěžení. Duše lační po krmi nebeské, a kdo hlad její snaží se utišiti jinými dary, marně se namáhá. Dovede sice zdánlivě způsobiti, že v duši nepřijemného pocitu prázdnoty neznamená, ale síly jí nedodává, pouze ji oklamává. Dávát jí *chléb hynoucí, ale nikoli ten, jenž zůstává k životu věčnému*, utiňuje ji na čas, ale neuspokojuje na vždy.

Nejsvětější svátost jest lék nesmrtelnosti, ovoce ze stromu života, jež člověku vrací chábnuoucí síly, zachovává duchovní jeho život a jest spolu zárukou jeho oslavení v království nebeském. Vždyť sám Spasitel nás o tom ujistil oněmi slovy hlubokého smyslu: *«Kdo jí mé tělo a pije mou krev, má život věčný a já ho vzkřísím v den nejposlednější.»* (Jan 6, 55.)

Vy, milé dítky, dnes poprvé okoušíte tohoto svátostného pokrmu; vstupujete v řady oněch vyvolených Páně, kteří mohou k stolu jeho přistupovati. Proto

dnešní den jest jeden v životě každého *nejpamätnějším a nejradostnějším*. Když člověk po mnohých letech života svého, po mnohých zklamáných nadějích, ohlíží se zpět po svém mládí a hledá nejšťastnější okamžiky života svého, nenajde jich mnoho. Život zde na světě jest již doba zkoušek a utrpení. Čím dále od mladosti, tím více jich přibývá. Ale bez odporu každý z nás den svého prvního sv. přijímání čítá ke dnům své nejčistší radosti, nejčistšího štěstí.

V chrámě Matky Boží v Paříži oslavováno bylo kdys první sv. přijímání dítek. Dítka zámožných i dítka chudých rodičů, tak jako společně byly vychovávány, společně též přiklekaly k stolu Páně. Stejná radost a nedočkavá touha zářila z jich očí, byť zevnějšek jich, úprava a bohatost šatů prozrazovaly různost poměrů domácích. Ale Bůh nehledí na vnějšek, ani na tvářnost člověka, ale na čistotu srdce a vroucí jeho zbožnost. — Bohatí rodiče, chtějíce býti svědky slavnosti, provázeli své dítka, usedli na předních místech a s jakousi pýchou sledovali každým pohledem své miláčky. Přišli však též dva chudí dělníci. V šate svém všedním ostýchali se přistoupiti blíže. Postavili se za sloup a jen jako pokradmo dívali se po svých dítkách. Bylo jim v chrámu nevolno. Nikoli proto, že snad by stav jich byl nižším, neboť žádná užitečná práce nezneuctívá člověka, ale proto, že v chrámu Páně připadali sami sobě cizí. Nenavštěvovali jej. V shonu všedního života, při své práci, naň docela zapomínali. Tu konečně spatřují, kterak jejich dítka přistupují k stolu Páně. Vidí jich posvátnou úctu, jich víru, andělsky čistou. Tu slzy vstoupily oběma do očí. A když odcházeli z chrámu, děl jeden ke druhému: »Kéž bych i já byl jako mé šťastné dítě! Mé první sv. přijímání bylo poslední mou duchovní radostí.« — Vzpomínali na své dávné štěstí, na radost mládí, jež nikdy zpět se nevrací. —

Budiž i vám tento posvátný okamžik jedním z nejšťastnějších ve vašem životě! Ale nikoli posledním, jako oněm dvěma mužům, kteří brzy ve svém mládí, v proudu všedního života, ztratili všechnu víru a ušlechtilost duše, nýbrž počátkem nových duchovních radostí. Spasitel buď vám na cestě života vašim společníkem i vaší ochranou! Cestu k němu dnes poznáváte. Kéž na ni nezapomenete i v letech pozdějších! Kdo rád znovu a znovu k stolu Páně se vrací, uchová čistotu duše, svoji nevinnost a zná pokrm, jenž vlévá novou sílu a radost do prahnoucí duše. Pamatujte často na tento den! A když vzpomínky naň se vrátí, vzpomeňte tehda i na své spolužáky, kteří společně s vámi k stolu Páně dnes přistupují, vzpomeňte i na nás, kteří jsme vás sem provázeli, ať živé, ať již mrtvé. Amen.

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Spolkové zprávy. Spolek katechetů království českém konal koncem ledna a února svoje obvyklé členské schůze za hojného účastenství. V lednové schůzi přednášel předseda kol. Em. Žák »o nesmrtelnosti duše«, jak možno ji srozumitelně ve škole dokazovati. Čilý rozhovor, který se rozpředl o tomto tematě, svědčil o zájmu přítomných členů, jaký dávali pro tento předmět. V únorové schůzi pojednal jednatel kolega Frant. Strnad: »o nemístných útocích jistého učitelského listu vůči oprávněným požadavkům katechetským«, a usneseno zaříditi proti tomu příslušné kroky. Dále bylo rokováno o sta-

vovských věcech časových. — K valné hromadě dlužno dodat, že njdp. světicí biskup msgr. Ferd. Kalous jako dávný přítel katechetů zaslal vroucí pozdrav a přál ušlechtilým snahám spolkovým hojného požehnání Božího, což vděčně bylo přijato. — Po zesnulém p. řediteli Drůbkovi na Smíchově zůstalo hojně knih z pozůstalosti probošta dr. Lenze, jež možno lacino zakoupiti. — Příspěvky členské splatili koll. Sokol, J. Stiebor, V. Paukert, J. Schovanec po 5 K, J. Krátký, V. Kvasnička, J. Konopík, A. Veselý, J. Bušek, F. Kolář, J. Flum, V. Vítek po 3 K. A. Tichý 2 K.

KATECHETSKÁ PŘÍLOHA

K XIX. ROČNÍKU »VYCHOVATELE«.

RED. FR. ŽUNDÁLEK.

Katecheta v hodině školní.

Sebe lepší nauka se zapomíná, není-li opět a opět vpravována v mysl lidskou, poněvadž stále více dojmů na člověka doléhá, a jeden zapomíná se pro druhý. Proto třeba zvláštní pozornost věnovati otázkám, jež souvisí s praktickou katechesí, poněvadž tyto mají nemalou důležitost a závisí od dobrého užití jejich také výsledek katechese.

Za tím účelem podáváme tu některé praktické pokyny pro vyučování náboženství, jak je polský odborník uložil v »Dwutygodniku katechetycznym a duszpasterském« v 1. čísle minulého ročníku, k čemuž připojime svoje poznámky.

Katecheta má všemi prostředky k tomu pracovati, aby za vyučování náboženského žáci jevíli napjatou pozornost; bez ní veškera práce bude marna. V té věci nejlépe působí, učiní-li se nauka zajímavou, a k tomu bodu katecheta bude mítí náležitý zřetel. Příklady z obecného života, přírody i dějin, srovnání s věcmi známými učiní předmět velmi milým, tak že se dítky na hodinu náboženskou těší. Zcela jinak jest, když vyučování je nezábavné, nezáživné, suchopárné — katecheta tím mučí dítky i sebe. Jest potřebí se snížití k mysli dětské, která potřebuje národnosti k pochopení přednesených věcí.

Vše, co porušuje pozornost dětí, dlužno odkliditi. Příčinou toho může býti i přílišná dovádivost před vyučováním. Proto úřední předpisy nařizují, aby bylo dbáno náležitého dozoru na dítky před vyučováním a poohlédnouti se, zda dítky se náležitě připravují a opakují probranou látku. Takové opakování má zajisté velmi utěšené následky, poněvadž látka doma naučená tím pevněji utkví v paměti.

Zbožná modlitba zajisté vyprosí svěřencům milosti, aby mohli s prospěchem sledovati výkladů. Proto se doporučí v každé třídě před každou hodinou s dětmi se pomodlití, třeba to není počátek vyučování; tato praxe má ještě i ten význam, že modlitby často opakované stávají se stálým majetkem dítek.

Není možno počítí vyučování, dokud nastal úplný klid a pokoj. Záleží na uznání katechetově, zda dovolí, aby dítky měly knihy na lavici, ale ovšem zavřeny, nebo v lavici, tak že jsou lavice úplně prázdný. Obě praxe mají svoje následovatele. Otevřených knih však nelze trpěti nikterak, poněvadž tím bývá u velké míře porušena pozornost. Zvláště při přednášení nové látky nemá kniha žáků býti

otevřena, aby úplně stopovali pochod výkladu. S tím ovšem souvisí nezbytná podmínka, aby katecheta bez pomůcky také přednášel; žádá-li později na dítkách, aby bez knihy odřikaly lekci, nevyhnutelně sám látku musí ovládati.

Některí vychovatelé jsou stoupenci volné kázně; avšak zkušenost učí, že tato příliš mnoho nepřispívá k pozornosti. Dítky mají tiché a bez hluku seděti, nejlépe v řadách za sebou, poněvadž tím na první pohled se jeví soulad a pořádek v třídě a beze všeho namáhání se pozoruje vybočení některého nepokojného žáka. Svízlel je v některých třídách s dupotem nohou, což zajisté rušivě působí na učitele a žáky. Domluvou dokáže se i v té věci úspěch.

Za vyučování nedovoluje se žákům přednáseti žaloby; ty mají se vyřizovati, je-li toho třeba, po hodině, poněvadž tím se ztrácí čas tak nepatrnou měrou katechetovi vyměřený.

Katecheta sám musí oděvem i chováním vzbuzovati úctu a vážnost; všeliká výstřednost, popudlivost, nervosnost kazí zdar vyučování. Že není dobře neustále při vyučování seděti, jest na bíle dni, protože je potřebí také změny. Přechází-li však katecheta neustále po třídě, nastává těkavost u žactva, která zrakem doprovází učitele; ovšem se dobře hodí projiti třídou k vůli zjištění pořadku v knihách, jež dlužno občas prohlédnouti, poněvadž hračky v nich uschované dítě vyrušují nemálo. Stojí-li katecheta, má býti jeho postavení takové, aby dítky bez obtíží mohly naň upírat zrak a nepotřebovaly se obracet. Celá třída má býti neustále předmětem jeho pozornosti. Vidí-li nepozorného žáka, připomene mu jeho povinnost případnou otázkou; dlouhé domlouvání a zlobení nic neprospívá, jest jen ztrátou času. Trestati se má po hodině, je-li toho potřebí. Vůbec otázky mají se stále střídati s výkladem, i když se něco na tabuli kreslí nebo píše. Tím se budí neustále pozornost. Přednese-li se však celá látka najednou a pak teprve opakuje, je to na úkor pedagogickým pravidlům. Kratší odstavce dlužno otázkami lépe v paměť dětem vštípit. Dobrý vychovatel snadno jen pohledem a pomlčením napraví porušenou kázeň.

Na opakování má se věnovati asi čtvrt hodiny, přednesu nové látky půl hodiny, a to tak, aby jedna věc nebyla příliš obsírně na úkor druhých vysvětlována. Čtvrt hodiny pak se dobře hodí na čtení probraného z učebné knihy kromě prvé třídy, kde dítky nemají pomůcek, ani neumějí jich užívat. Svědomitá příprava na každou hodinu se odměňuje dobrým výsledkem žactva.

Za vyučování má míti na paměti trojí úkol: naučiti náboženství, udržeti kázeň a pozornost, jakož i budit dobré touhy a připravovati pro praktický život křesťanský. K tomu dopomůže krátká úvaha v duchu Overbergově: Co si pomyslí děti o mně, až budu na smrtelném loži? Co poví o tom Bůh na svém soudě? Co soudí o tom sv. anděl strážní dítě, přítomní v třídě? Jak se to líbí Kristu Pánu, jehož krví každá z těchto duší jest obmyta? Čím bych nyní potěšil Matku bolestnou, která tyto dítky přijala pod křížem za svoje a je miluje? Kdyby dítky byly příliš unaveny, jest jim dopřáti krátkého oddechu.

Methody vyučovací bude užívat katecheta z části akroamatické, z části erotematické a pilně při tom použije obrazů, modelů, map, a jiných prostředků názorných; za příčinou porozumění použije rád i školní tabule, kresle na ní příslušné předměty, nebo vypisuje vlastní jména, schemata a j. Dobrá metoda katechetická záleží v tom, aby dítě otázkami z přednesené věci vypátralo explicité pravdy, které tu byly pouze implicité.

Slovo katechetovo je zlato, a zlatem se neplývá. Proto čím méně katecheta mluví (pokud to ovšem připouští povaha předmětu) a čím více káže myslet a mluvit žákům, tím více naučí; nikdy nemá sám mluvit toho, čeho možno se dověděti od dětí příhodnými otázkami. Otázky dlužno dávat kategoricky (kdo, co, jak), nikoli však dvojsmyslně nebo dvě otázky najednou, poněvadž tím se dítěti dává příčina k špatné nebo žádné odpovědi. Odpověď má vždy znít celou větou, nikoli jen slovy jednotlivými, a to slovy otázky, zvláště jedná-li se o definici; jinak možno připustit i odpovědi jiné, jsou-li jen správné. Pouze na nejnižším stupni, zřídka na středním možno žádati odpovědi sborových, jedná-li se o definici.

Meminisse juvabit.

Promluva na I. neděli po velikonocích.

»Pokoř vám.« Jan 20. 19.

Vypravuje se o Alfonsu, králi arragonském, že chtěl svoje pážata naučit se modlit, poněvadž tito modlitby si nevážili. I pozval je jednoho dne k svému stolu, z čehož měli velikou radost. Přijav je přívětivě, kázal jim posadit se a jísti. Když pak hodovali, vkročil do jídelny — tajným dorozuměním královým — otrhaný žebrák a posadiv se bez okolků, dal se do jídla. Pážata se divila; i král jevil nevůli nad ním, tak že pážata již se chystala nezvaného hosta vypudit. Ten však se najedl a jak přišel, tak odešel, bez pozdravu a poděkování. Pážata králova stěžovala si, že se opováží bez pozdravu vstoupit do tak vznešeného domu, čímž dává na jevo svoji zpupnost a nevděčnost. Král přiměřeně použil tohoto případu a napomenul je příhodným způsobem, aby se podobné nectnosti vyvarovali nejen vůči lidem, nýbrž i vůči Bohu.

Zcela jinak než onen žebrák počíná si Ježíš, když po svém z mrtvých vstání zjevil se svým učedníkům. Tu pozdravil je významnými slovy: »Pokoř vám.« Toto pozdravení bylo výrazem jeho srdce, naplněného láskou. Kéž by i naše pozdravování, kteréž sobě říkáme, bylo také výrazem pravé křesťanské lásky. Protož chceme dnes uvažovati o *pozdravu*, jaký má býti a jaký obyčejně jest.

1. Pán Ježíš byl nejlepším učitelem naším a nařídil nám, abychom se od něho učili: »Učte se ode mne.« A proto i v této věci máme následovati svého Spasitele; jak Ježíš pozdravil učedníky svoje, tak má i mládež jiné pozdravovati, a to tím spíše, poněvadž Pán Ježíš i při jiných příležitostech podobným způsobem jednal. Tak volal k apoštolům na sklonku života svého: »Pokoř svůj zůstavuji vám, pokoj svůj dávám vám, ne jako svět dává, já dávám vám.« (Jan 14.) »Toto jsem mluvil k vám, abyste měli pokoj ve mně.« (Jan 16.) A sv. Pavel podle příkladu svého Mistra pozdravuje Římany: »Bůh pokoje buď se všemi vámi« (Řím 15.), Filipinské pak: »Pokoř Boží, který převyšuje veškeren pomysl, ostříhejž srdcí vašich a schopností vašich.« (Fil. 4.) A ke Kolossenským volá: »Pokoř Kristův nechť jásá v srdcích vašich.«

Proto také kněz propouští křtěnce slovy: »Odejdiž v pokoji, a Pán budiž s tebou,« biskup pak birmovance: »Pokoř budiž s tebou.« Kněz vstupuje do obydlí nemocného s podobným pozdravem: »Pokoř domu tomuto a všem, kteří

přebývají v něm.« I poslední s Bohem dává duchovní mrtvému, když jej ukládají do hrobu: »Nechť odpočívá v pokoji.« Archanděl Gabriel pozdravil Pannu Marii jako vyvolenou Matku Syna Božího slovy: »Zdrávas Maria«.

Když tedy někoho pozdravujeme, žádáme tím, aby se mu něco dobrého stalo, jako na př. chceme, aby pokoj a mír zavládl v srdci toho, koho pozdravujeme. Toto pozdravení však má vycházeti z pravé lásky k bližnímu. Tak jednal Abraham, když seděl v údolí Mambré u dveří stanu svého v největším horku a když ukázal se mu Hospodin s dvěma anděly. Když pozdvihl oči, běžel jim vstříc a poklonu učiniv až k zemi, řekl: »Pane, našel-li jsem milost před očima tvýma, neopomíjej služebníka svého; ale přinesu trochu vody, a umyjte nohy své a odpočňte pod stromem. A přinesu skývu chleba a posilněte srdce své; potom půjdete.« I řekli: »Učiň, jak jsi mluvil.«

A jak odporný to zjev se nám ukazuje na Jidáši! Zrádce Jidáš předcházel zástup rozníceného lidu s meči a kyji a dal jim znamení, řka: »Kteréhož políbím, ten jest, držte jej!« Přišed pak, hned přistoupil k Ježíšovi a řekl: »Zdráv buď, Místře.« A políbil jej. A vševědoucí Spasitel kárá jej za tuto přetvářku laskavými slovy: »Jidáši, políbením zrazuješ Syna člověka?«

2. Z uvedeného vidíme, že u lidu israelského byl rozšířen pozdrav: »Zdráv buď«, jakož i velmi zhusta se pozdravovali: »Pokoj vám.« Zbožné dítky pozdravují svoje představené a jiné lidi křesťanským pozdravem: »Pochválen buď Ježíš Kristus.« Bohužel tento pozdrav, jenž spojen je s odpustky, upadá u mnohých v zapomenutí, ač vyjadřuje nejlépe náboženské přesvědčení dítěte a jest mu nejpriměřenějším. Dospělí lidé vespolek si říkávají, když se potkají: »Dobré jitro!« »Dejž Pán Bůh dobrý den! Šťastný dobrý večer!« I tato slova vystihují smysl pozdravu, kterým přejeme bližnímu něčeho dobrého.

Vedle tohoto každodenního způsobu pozdravu máme ještě jiné, jichž užíváme ve zvláštních případech, jako o novém roce, o jmeninách a narozeninách, o velkých svátcích; tu přejeme bližnímu hojně štěstí i požehnání Božího, jakož i spokojenosti v povolání. Avšak jest vyznati s bolestí, že právě tyto nadšené pozdravy se ozývají velmi zhusta pouze na rtech mládeže, ale srdce o nich neví ničeho; pozdravy ty mají nemalou vadu, že nejsou srdečnými. A jako přetvářka nikde se nám nelíbí, podobně i v této příčině jest zavržení hodna. O takových dítkách možno užití slov Písma sv.: »Lid tento ctí mne ústy, ale srdce jeho daleko jest ode mne.« »Ne ten, kdo mně říká Pane, Pane, nýbrž ten, kdo plní vůli Otce mého, vejde do království nebeského.«

Pozdravujte tedy, milé dítky, způsobně rodiče svoje, když odcházíte z domu nebo přicházíte, dbejte slušnosti při pozdravu svých představených a jiných úctyhodných lidí, při modlitbě a při všech ostatních příležitostech, abyste již zevnějším chováním vzbudily dojem řádných dítek. Avšak nechtě slova vašeho pozdravu jsou také ohlasem dobrého smýšlení srdce vašeho. Pak můžete očekávat, že i vás pozdraví Spasitel při posledním soudu útěchyplnými slovy: »Pokoj vám.« A meu.

Ad. Bílý.

Promluva na II. neděli po velikonocích.

Napsal EM. ŽÁK.

»A bude jeden ovčinec a jeden pastýř.«
Jan 10. 16.

V pravěku lidstva, když nepravost rozmohla se na zemi a všechno pokolení Adamovo oddalo se pozemským rozkošem, opodál shonu a hlučících zástupů pracoval veliký patriarcha Noe se svými syny na záchranné arše. Byl řečí i celou prací svou velikým kazatelem pokání. Ale když lidé nechtěli jej slyšeti a dnové shovívavosti uplynuli, Noe se svojí rodinou vstupuje v koráb. A se vzrůstáním vod zdvihala se i archa, a *bylo jí* — jak Písmo sv. dí — *z daleka viděti*. Jedni v zaslepenosti své a v liché naději, že zkáza cele nepřikvaží, jí se posmívají, zlehčují a klnou dílu Noemovu; druzí prosebně zdvihají ruce, žádajíce vstoupiti a uchrániti se před valícími se spoustami vod.

Ježíš vystupuje jako učitel v Israeli, jako druhý Noe buduje rovněž velikou duchovní stavbu, ústav záchrany a spásy, svoji církev. Zakládá společnost, jež má pravdu víry hlásati všemu lidstvu, jež má skytati ochranu v bouřích, v proudech a zmatcích tohoto světa, a své údy šťastně přenést z tohoto života k břehům života na věčnosti. A vzděláváje svoji budovu duchovní, volá: *»Bude jeden ovčinec a jeden pastýř.«* Chce, aby lidstvo, jako z jedné rodiny bylo povstalo, jednu duchovní rodinu též tvořilo. Jednota víry a lásky má je poutati vzájemně a spojovati jich myslí a srdce; a jako rodina má v otci svoji hlavu, tak i lidstvo v Ježíši a jeho viditelném náměstku má míti svoji hlavu, svůj střed.

Uvažujme proto dnes krátce o velikém díle, jež Kristus Pán zbudoval, o církvi jeho a vizme její *velikost a význam*.

1. V Písmě sv. jest zajisté jedním z nejtajemnějších a podivuhodných zpráv vypravování o snu krále Nabuchodonosora. Král spatřil sochu, jejíž hlava byla ze zlata, prsa a ramena ze stříbra, břicho z mědi a nohy ze železa a hlíny. A kámen, jenž bez přičinění lidských rukou odlučuje se od vrchu hory, porazil sochu a setřel ji a zmohutněl, že naplnil veškeru zemi. A Daniel vykládá králi význam snu. Čtyři ohromné říše starého věku: říše babylonská, perská, řecká a římská povstanou, aby rozšířily vládu všudy tam, kam moc zbraní jen dosáhnouti může. Ale pak povstane říše duchovní, říše ne z tohoto světa, ale rukou Boží založená, jež z nepatrných počátků jako onen kámen, naplní svět a již velikostí a slávou nikdy nepovstane říše podobná.

A když poslední z těchto čtyř veleříší jest na vrcholu své slávy a římské císařství svými ocelovými svaly objalo celý tehda známý svět, tu dějepisec Livius v teskné předtuše do budoucnosti píše o říši (prolog c 4.): *»Magnitudine laborat sua«* *Říše stáně svojí velikostí*. A přec kolik bylo ještě zemí, kam stín římských orlů nepadal? — Veliký císař Napoleon, nenepodobný římským caesarům, prošel od egyptských pyramid až k moskevskému Kremlu. Ale země, jež mezi těmito obrovskými milníky se rozkládala, byla příliš veliká, než aby ji mohl zmoci a jí vládnouti.

Ale církev Ježíšova obešla celý svět; má ve všech pěti dílech světa, i v těch pustých ostrovech Polynesie své vyznavače, své chrámy a školy, své kněze a věřící. Strom Ježíšův, ve zrna hořčičného vyrostlý, stále dál a dále rozpiná svoje větve, stále schopen života a vzrůstu. Neboť historie nás učí, že vždy, kdykoli bouřemi a převraty jednotliví národové jako odštěpené větve odloučili se od ní, hned zas jiní národové jako nové, svěží ratolesti štípeni byli na věčný její kmen

a základ. — Anglický dějepisec Macaulay významně tu dí: »Není a nebylo na této zemi nikdy společnosti, jež by zasluhovala více pozornosti a úvah nad církev římsko-katolickou. Dějiny její objímají dvě velké doby vzdělanosti: starověk i věk nový. Největší rody panovnícké, srovnáme-li je s dlouhou řadou římských papežů, jsou jako od včerejška.«

2. A jak plnila své poslání? církev jest *ústavem spásy*. Duševní posvěcení, pokoj, spojení s Bohem svým údům sprostředkovati, toť jest první a hlavní její účel.

Když Ježíš na počátku své učitelské činnosti stanul v synagoze Nazaretské, prohlásil před zástupem svůj cíl slovy: »*Duch Páně nade mnou, pročez pomazal mne kázat evangelium chudým, uzdravovat skroušených srdcem, zvěstovat jatým propuštění a slepým vidění, propustit soužených na svobodu, zvěstovat vzácného leta Páně a dnu odplaty.*« (Luk. 4, 18—19.) A tato slova sladké útěchy byly i odkazem jeho církve. Učit, povznášet mysl věřících od statků pozemských k nebesům, zvěstovat den odplaty jako den radosti a vysvobození všem souženým a den trestu všem utiskujícím, toť byla její práce, její veliká úloha.

Ale obracejíc mysl svých synů k nebesům, nezapomínala i vzdělávat ony přirozené schopnosti a síly člověka, jež Hospodin v něho vložil. Církev vždy pěstila též vědy a umění. »Křesťanství jest matkou vědy,« praví de Maistre, a »žezlo vědy náleží Evropě jen proto, že jest křesťanská. *A dějiny vědy a umění jsou nejlepší obranou církve proti její nepřátelům. Neboť ony nám ukazují dvě veliké, do oka padající pravdy. Předně, že první a nejstarší pěstitelé věd a umění byli synové církve, kněží a řeholníci, že pod střechami klášterů, v přibytých kněží stála kolébka nynější velké, mohutné vědy. A za druhé: i největší učenci, přední průkopníci vědy v století minulém i za našich dnů, byli vzorní, uvědoměli katolíci. Jasnější poznání pravdy jen sílilo jejich víru. Nenalezli nikdy rozporu mezi svojí vznešenou věrou a vyvíjející se vědou, ježto *pravda nemůže přičítati se pravdě.* Církev v lůně svém nesla obojí: Pravdu zjevenou, dítko onoho světa, i pravdu přirozenou, dítko světa tohoto.*

Arabové si vyprávějí jako národní pověst, že velká pyramida egyptská u Gizeh byla stavěna od králů, kteří ještě před potopou světa v oněch zemích vládli a že ona jediná ze všech děl lidských dovedla vzdorovati útokům rozbouřených vln. Církev jest jako ona nepřemožitelná a nezničitelná stavba. Kořeny svými sáhajíc až k pravěku, přečkávajíc věky, vrcholem svým týčí se až k nebesům. Jejimi nepřáteli jsou jen ti, kteří neznají její dějin a významu, aneb zas ti, kteří nemohouce snést její velikost, ve své pyše a vzdoru nechtí uznati vyšších nad sebe. Na církvi Ježíšově den ode dne plní se prorocká slova Gamalielova: »*Jestli z lidí dílo toto, rozpadne se; pakliž z Boha jest, nebudete je moci zrušiti.*« Amen.

Promluva neděle třetí po velikonocích.

Napsal VÁCLAV KORANDA, kaplan.

»*Vy pak se budete rmoutiti, ale zármutek váš obrátí se v radost.*« Jan 16, 20.

Milý Bůh určuje každému člověku jakousi míru radosti a jakousi míru zármutku. Tato míra je u všech lidí stejná. A přece málo kdo je o tom přesvědčen, málo kdo to poznává. Víte, co lidé myslí, co je mate? Mate je hlavně to, že radosti hříšníků jsou smutné, kdežto i zármutky lidí zbožných jsou radostné. Takový

radostný zármutek předpověděl Pán Ježíš v dnešním svatém evangeliu svým milým apoštolům: »Vy pak se budete rmoutiti — ale zármutek váš obrátí se v radost.«

Promluvme si dnes o tom. Pravím předně, že i radosti dětí tohoto světa jsou smutné.

Ruská jedna kněžna dala postavit si palác z ledu. Ve velikých komnatách svítilo na tisíce světél. Zářící paprsky se lámaly o ledové křišťály, že se zdálo, jakoby celý palác se skládal z nekonečného počtu nejvzácnějších drahokamů. Leč krátký čas trvala sláva tohoto paláce. Jakmile slunko se vyhouplo výš a výše na obzor, tály jeho ledové stěny a ze vši slávy zbylo konečně jen něco zapáchajících kaluží. Ejhle, toť obraz radostí tohoto světa. Na pohled se lesknou a třpytí, vábí člověka a za krátký čas zbude po nich jen trpké sklamaní a ošklivost.

Z čeho se lidé radují? Předně z moci! Kdo byl svého času mocnější, než Alexander Veliký, král macedonský? Když dobyl téměř celého tehdy známého světa, jeho touha hnala jej ještě dále. Byl nespokojen a nešťasten. Za tichých nocí díval se ku hvězdám, jsa trápen myšlénkami, jak by se mohl i těchto lesklých bodů zmocnit! Jsa odsouzen k nečinnosti, zemřel nudou a dlouhou chvílí při hostině v Babyloně. Radoval se ze své moci a hle, jaká to byla smutná radost.

Z čeho se lidé radují ještě? Z bohatství. Jeden chudý řemeslník si od rána do večera vždy vesele prozpěvoval. Bohatý soused záviděl mu tuto veselou mysl. Co učinil? Tajně přišel do jeho příbytku a zanechal mu tam větší částku peněz. Druhého dne už zpěvu neslyšel. Řemeslník schovával peníze z místa na místo, aby zase o ně nepřišel. Spánek prchal od jeho lůžka a starost mu nepopřála pokojné chvíle. Nechutnalo jídlo, jeho obličej pobledl a veselé písně ulétly. Konečně přišel k němu bohatý soused a žádal svých peněz. Zděšený řemeslník mu je vydal bez soudu, ale druhého dne zavzněl z jeho chudé dílny po dlouhé době opět veselý zpěv. Když měl peníze, radoval se z nich, a hle, jaká to byla smutná radost!

Z čeho se radují lidé ještě? Ze slávy! Biskup Mermillond sbíral kdysi v Ženevě příspěvky na chrám Páně. Přišel i k bývalé královně piemontské. Zastihl ji plačící. »Královo,« volal udiven, »vy pláčete?« A královna odpověděla: »Biskupská milosti věřte mi, že na šat královny padá více slz než na zástěru selky!« Žila v královské slávě, těšila se z ní, a hle, jaká to byla smutná radost.

Konečně se lidé radují z rozkoší! Kdo jich více užil než-li Šalamoun? Neboť kdo byl bohatší nežli on a kdo byl rozumnější? A přece tento veliký král, když všeho užil, volal v hlubokém bolu: »Marnost nad marnost a všechno je marnost.« Tolika rozkoší užil — a přece jaká to byla z nich smutná radost.

Radost je jako krásná rostlina, hřích jako červ. Běda rostlině provrtává-li ji červ. Běda radosti, otravuje-li ji hřích. To jsou radosti smutné.

Za to i zármutek dětí Božích jest radostný.

Jednomu zbožnému missionáři se podařilo, že obrátil jakéhosi hříšného jinocha, který byl úplně zabořen do hříchů a do radostí tohoto světa. Toto obrácení bylo tak upřímné, že jinoch zřeknuv se úplně světa, vstoupil do přísného řeholního řádu, aby tu činil přísné pokání a připravil se na smrt. Léta uplynula od té doby. A tu kdysi přichází staříčkový missionář do kláštera, aby se s horlivým mladým mnichem potěšil. Když se poznali, objali se a slzy vytryskly jim z očí. Missionář se táže: »Nuže, jak se máš můj milý? Jak se ti v klášteře líbí?« Leč mladý mnich sesmutněl a řekl: »Otče, je mi tu všeho právě tak těžkým jako první den, když

jsem sem přišel. Moje komůrka připadá mi jako vězení!« Nyní sesmutněl bělovlasý missionář. Domníval se, že bude mladý mnich šťasten. Takové odpovědi nečekal. Jakmile to ale mnich upozoroval, objal staříčkého svého dobrodince a volal: »Ctihodný otče! Ach, jak to radostně a ochotně vše snáším, vzpomenu-li si na Ježíše Krista, vzpomenu-li si na věčnou blaženost!« Hleďte milé děti, v jakém odříkání, v jakém zármutku žil tento mladý mnich, ale tento zármutek byl přece jenom radostný.

Co lidi ještě zarmucuje? Nastávající smrt. Pohleďte na sv. Petra. Spí v okovech, spí tak klidně, a přece již zítra má na rozkaz Herodesa padnouti jeho hlavu pod sekerou. I svatý Petr byl člověk, smrt jej zarmucovala, ale vzpomínka na Krista uklidnila jeho srdce a zármutek proměnila v radost.

Blahoslavený Jan Fischer, biskup z Rochestru byl ukrutným Jindřichem VIII., králem anglickým odsouzen k smrti. Když mu popravčí oznamoval v žaláři hodinu smrti, řekl blahoslavený muž zcela klidně: »Nuže, to mohu ještě několik hodin spát!« A usnul klidně jako dítě. Když stoupal později na popraviště, zazpíval *Te deum* a klidně položil hlavu na špalek. I tento blahoslavený byl člověk a smrt jej zarmucovala, ale byl také dítě Boží a proto i tento jeho zármutek před smrtí byl radostný. Proto kněží, odsouzení za hrozně francouzské revoluce k smrti, volali: »Jme nejnešťastnější z lidí, ale nejšťastnější z křesťanů!«

Co také velice trápí lidi, je nespravedlivé podezřívání a odsuzování. Sv. Petr Damienský vypravuje o jednom nábožném muži, který byl nevinně obžalován z těžkého zločinu. Co učinil? Beze slova vrhl se na zemi a nebránil se ani slovem. Klidně a radostně očekával svého odsouzení. I tento zármutek dítěte Božího, nevinně obžalovaného, byl zármutkem radostným.

A nechť přijde na zbožného člověka jakýkoliv zármutek, jakékoliv neštěstí, snáší je klidně, ochotně, s odevzdaností do vůle Boží, vždyť ví, že ten starý Bůh ještě nad námi žije a proto pln sladké důvěry volá s Jobem: »Hospodin dal, Hospodin vzal, budiž jméno Hospodinovo pochváleno!«

Jestliže tedy radosti dítěte tohoto světa jsou tak smutné a jestliže i zármutky dítěte Božích jsou radostné a radosti dvojnásobné, ó zůstaňme všichni dítkami Božími, dokud pozemské zármutky úplně nezmizí a naše radost nepromění se v radost věčnou, v radost bez konce. Amen.

Promluva na IV. neděli po velikonocích.

Napsal VLADIMÍR HORNOV.

»Jdu k tomu, který mne poslal, a žádný z vás neptá se mne, kam jdeš?« Jan 10, 5.

Vlahým vzduchem letního večera rozhlaholil se zvon ke klekání. Slunce schýlilo se k západu a nad lesy zůstala jen rudá zář, do níž rozpínaly se vrcholky stromů, jako dlaně modlicích se velikánů. Na poli starý hospodář naložil poslední úrodu na vůz. Tichým večerem rozhlaholily se radostné zpěvy ženců a dělníků, kteří těšili se, že po práci mnohé kyne jim hojná mzda a odpočinek. Při zpěvu tom zdálo se, že slza zaperlila se na tváři staříčkého hospodáře. Hleděl na vůz poslední, jak vyjíždí z pole na silnici, jak zlatem chvěje se na něm těžký klas — a vzpomínal, kolikrát již v životě svážel do stodol mzdu práce celoroční. Když klas schyloval se již tíží svou k zemi, věděl, že čas jest říci žencům a čas

jest připravit obilnici. A dnes tak pojednou mu připadlo na mysl, že i člověk jest klasem na poli nebeského Hospodáře. Přejde jeho čas — a nebeský Otec chystá obilnici. Starému hospodáři zdálo se, že klasy na voze chvějí se tajemnou mluvou a že mluvě té rozumí.

1. M. j. Obraz tento zatanul mi na mysl při čtení sv. evangelia, kde Pán Ježíš před umučením svým oznamuje učedníkům svým odchod svůj k Otcí! »Jdu k tomu, který mne poslal, a žádný z vás neptá se mne, kam jdeš?« Ale že jsem ty věci mluvil vám, zármutek naplnil srdce vaše.« — Jak zlekány byly duše apoštolů! Život věčný, o němž božský Mistr tak často jim mluvil, k němuž píliti měli každým skutkem svým, každou svou myšlénkou — zahalen byl zraku jejich těžkou clonou pozemského smýšlení. Zármutek naplňoval srdce jejich. Lekli se odchodu Kristova, smrti Kristovy. Dosud Duch sv. nesestoupil na ně, neosvítil duše, neočistil srdce jejich, aby od země k nebesům, od časného k věčnému, od smrtelného k nesmrtelnému, od hmotného k duchovnímu pozdvihli srdce svoje! Pán Ježíš vidí zármutek jejich a pronáší k nim slova, jež jasný paprsek světla vrhají v tajemné záhady smrti a útěchou naplňují srdce naše: »Jdu k tomu, který poslal mne.« (Jan 16, 3.) — »Jdu k Otcí!« (Jan 16, 11.)

Čemu učíme se ze slov těch? Pravdě veliké, kterou takořka provanuta jest doba povelikoční, zavznívající vítězným, křesťanským alleluja: Pro spravedlivého není smrti, není umírání! Smrt jeho jest pouhým přechodem k životu věkověčně šťastnému — návratem k Otcí! Jest jako plavec, který vrací se z lovu s kořistí hojnou; již z daleka napíná zrak svůj, brzo-li spatří břeh vlasti, aby tam uložil kořist svou! Jest jako syn, který po dlouhé době vrací se do vesničky rodné; srdce mu zatluče radostněji, když zří již cíl cesty své, slza pohnutí radostného zarosí tvář při pohledu na dům, kde čeká ho náruč dobrého otce, starostlivé matky. Jest jako dělník, který po dlouhé námaze vrací se k útulnému krbu, nesa mzdu v dlani mozolovitě.

»Jdu k Otcí!« volá radostně spravedlivý, když večer života se nachýlí. Vzpomínám události ze života sv. Františka: Když lékař oznámil mu, že dny jeho jsou spočteny a hodina poslední se blíží, zapěl světec radostně sloku o smrti, sestře své. Jeden z bratří jeho podotkl, že by lid toto prozpěvování mohl považovati za lehkovážnost, ale světec mu pravil: »Bratře, dovol mně radovati se v Pánu a děkovati mu za pokoj, který ve svědomí mém vládne. Jsem s Bohem milostí a milosrdenstvím jeho tak sjednocen, že mohu osvědčiti radost, které mi uděluje.« A složiv pak ruce křížem na prsa, dal čísti si evangelium sv. Jana o umučení Páně, aby s Mistrem svým umíraje, s Mistrem svým věčně živ byl! — Pravdivá jsou slova, jež řekl sv. Augustin: »O, jak sladko jest umřítí, když člověk žil zbožně.«

2. Nedávno veliký myslitel slovanský Sienkiewicz napsal v »Rodině Polanckých« »Kdo smřítí se chce s životem, musí se smřítí se smrtí!« To jest: Kdo chce býti šťastně, spokojeně živ, musí býti živ tak, aby se nemusil smrti báti — aby smrt byla mu jako světcí Assiskému sestrou, nesoucí břímě dobrých skutků jeho před trůn Boží spravedlnosti! Smřir tento děje se jedině na půdě víry Kristovy, která symbolu smrti místo smřití kosa dává klíč otevírající brány života: »Amen, amen pravím vám! Bude-li kdo řeč mou zachovávatí neuzří smrti, na věky!« (Jan 8, 51.)

Svět zlomiti chtěl osten smrti tím, že ukazoval na její spravedlnost, jež ničí rozdíl stavů a chladným, jednostejným náhrobkem země vyrovnává nesrovnalosti života. Ale srdce zaleklo se nespravedlnosti spravedlivé smrti a rozum pochopiti nedovedl, že by svět byl lví jamou, v níž by hynuly duše svatých a proroků stejně jako duše Jidášů a Antiochů. Kdež by bylo vítězství dobra, kdež by byla palma pravdy? V harmonii světa jako výkřik protestu zněl by hlas umírající pravdy a ctnosti, jež by šla ulicí posměchu a slyšela by, že pro ni jest připraven pranýř smrti!

»Jdu k Otcí!« volá k nám Kristus. Těmi slovy ze zmatku světa pozdvihuje duši naši a dává ji světlo na cestu života. Kdo netáže se po hlubokém smyslu těchto slov, kdo s nimi nesrovnává i život svůj, zármutek naplňuje mu duši, jako plnil duše apoštolů, dokud neosvítil je Duch pravdy!

3. M. j. Chceme-li tedy v duši své míti vždy jasno, chceme-li pevně kráčet životem, nutno jest, abychom vždy vědomi si byli toho, že cesta našeho života — jest cesta k Otcí, k Otcí světla a života! K Otcí, který není tyranem, vrhající člověka v slzy a trápení, v temnoty smrti a hrobu bez útěchy, nýbrž Otcem dobrotivým, který nás tak miloval, že Syna svého jednorozeného dal, aby kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný! Ve světle jeho pravdy a lásky pevně jde člověk životem neohrožený v bouřích, neotřesený v protivenstvích!

Bylo to dne 20. února r. 1810, kdy na nádvoří pevnosti v Mantově zavzněl generální pochod. Důstojníci francouzské gardy vyváděli z vězení velitele tyrolských vojsk, hrdinného Ondřeje Hofra. Kráčel statečně s křížem v ruce. Když došli na širokou baštu nedaleko brány, zvané Porta Ceresa, pomodlil se hrdinný obránce vlasti vroucně k Bohu. Svůj kříž a svůj růženec daroval na památku knězi, který ho doprovázel. Dvanácte vojnů s nabitými puškami přistoupilo na dvacet kroků. Hofrovi podán bílý šátek, aby zavázal si oči; nepřijal ho. Pokynuto mu, aby klekl »Nikoliv,« pravil, »jáť stoje vrátím duši svou Bohu, jenž mne stvořil!« Po chvíli zvolal: »Ať žije císař František!« Ještě pak několik minut se modlil, oči i srdce maje pozdvížené k nebesům, načež sám silným hlasem zvolal »Palte!«

Tak žil a umíral muž, který v životě i smrti proniknut byl vírou ve slova svého Spasitele: »Jdu k Otcí!« Srdce k Bohu, oči k nebi — tak jak ruka umělcova vtlesala jej v kámen ve dvorním chrámu innohosteckém — šel pevný životem a neochvějný!

»Jdu k Otcí!« Vryjme si slova ta v žulové desky srdcí svých. Pak pohoršení nás neochabí, vášně nás nesníží, posměch nás nezarází, ale silni v tom, který nás posiluje — v Kristu (Filip 4, 13), dospějeme k cíli věčnému. Amen.

RÚZNÉ ZPRÁVY.

Spolkové zprávy. »Spolek katechetů v království českém«, konal členskou schůzi dne 9. března o 1/25. hod. odp. za četné účasti. Nejdříve byly rozebírány a zodpověděny dotazy došlé od členů venkovských, načež byla zahájena debata o petici k úpravě služného katechetů. Dne 25. března o 2. hod. odp. pak konala se schůze výborová za přítomnosti všech členů výboru. v níž byla

doplněna a opravena petice katechetská, načež jednatel kol. Strnad podával zprávu o svém líčení v záležitosti remunerace přespočetných hodin u správního soudu ve Vídni. — Petice bude rozeslána všem katechetům za příčinou další agitace, jež každý kollega v zájmu stavovské organizace za jisté provede nejušlostněji a nejučelněji. Po probrání časových odborných věcí byla

schůze předsedou kol. Žákem o 4. hodi skončena.

Noví členové. V tomto roce přistou-pilo ku spolku a zapravilo členský příspěvek již *jednadvacet* dp. kolegů-katechetů: Vondrášek Tomáš v Plzni, Špale Ant. na Žižkově, Hanuš Josef v Nuslích, Benda Ant. v Kralupech, Bečvář Václav na Žižkově, Hodura Fr. v Králově Městci, Malý Jan v Sušici, Vančura Ant. v Hořicích, Krátký Jan v Plzni, Kvasnička Václav v České Skalici, Konopík Jan na Král. Vinohradech, Antonín Tichý v Michli, Arn. Veselý v Nēm. Brodě, Jan Stiebor v Rokycanech, Václav Paukert v Hořicích, Jar. Schovanec ve Světlé, Fr. Kolář v Jidř. Hradci, Al. Roudnický na Žižkově, Fr. Jirásko v Přibyslavi, Jan Rezníček ve Vamberku a Al. Dvořák v Kostelci n. O. — Kěž tento pěkný příliv trvá celý rok!

Remunerace za přespočetné hodiny. Nejvyšší soudní dvůr projednával dne 16. března o stížnosti kol. Ludvíka Novotného, katechety ve Vys. Mýtě, proti rozhodnutí zemské školní rady v Čechách a ministerstva kultu a vyučování, dle něhož mu remunerace za přespočetné hodiny za vyučování náboženství nesprávně byla vyměřována tím způsobem, že byly doplňovány z přespočetných hodin jiné, které následkem školních prázdnin do zákonitého počtu nebyly konány. Katecheta byl osobně přítomen a provázen dr. Lenochem. Ministerstvo kultu zastupoval místosekretář dr. Žampach. Podavatel stížnosti poukázal na okolnost, že při vyměřování remunerace za přespočetné hodiny má býti užito § 7. katechetského zákona a proto za každou týdenní hodinu má připadnouti $\frac{1}{25}$ platu skut. učitele téže školy. Zástupce vlády mluvil proti tomuto názoru a chtěl při této proceduře užítati § 6. téhož zákona. Správní dvůr však dal místo stížnosti a uvedl v rozsudku, že v té věci § 7. má se beze všeho užítati. — Podobná stížnost byla projednávána dne 19. března ve při kol. Fr. Strnada z Prahy, dříve v Libni působivšího, který se rovněž dostal osobně a byl provázen dr. Dykem. Podavatel stížnosti se odvolával na rozsudek správního soudu ze dne 16. března; přes to však byl spor znovur proveden následkem jiného názoru referenta dr. Zenka a téhož zástupce ministerstva kultu dr. Žampacha. Po více než hodinové poradě prohlásil předseda, že toto jednání k vůli vynesení rozsudku se odkazuje na 16. dubna. Jest obava, že nejvyšší správní soud v téže věci vynesep

rozsudek, jak se nejednoup stalo. Věškeři katecheti jsou na výsledek procesu zvědaví, poněvadž dle něho bude rozhodnoup definitivně o vyměřování remunerace za přespočetné hodiny náboženské v Čechách.

Praktický výklad malého katechismu. Docent katechetiky na bohosloveckém ústavě v Brně vydal r. 1902 »Prakt. výklad malého katechismu«, když byl zpracoval dříve výklad katechismu středního. Dílko o 333 str. kapesního formátu v elegantní úpravě vyšlo jako 5. číslo knihovny »Kazatele« nákladem knihkupectví R. Prombergera v Olomouci. Cena K 1:80 je zajiště velmi mírná. V předmluvě spisovatel odůvodňuje zvláštní úpravu pro malý katechismus tím, že dlužno vyhověti rozdílu chápavosti dítek ve vyšších a nižších třídách. Při zpracování použito bylo příruční knihy Procházkovy, dr. Schmitta a dra. Oberera. Stručnost je předností této pomůcky, aby katecheta nebyl nucen z tištěného výkladu sám ještě upravit si stručný výklad. Této pomůcky užili se zdárným prospěchem již četní duchovní, což svědčí o její praktičnosti. Všem přátelům analytické metody, již tento výklad jest podán, toto dílko zajiště dobře poslouží, nemají-li sami času z větších děl se připravit. Ovšem analytická metoda má mnoho nepřátel, ale tu opět dlužno dáti průchod přesvědčení, že ani syntetické ani analytické metody nemožno výlučně užítati; heslem nynější doby jest spojovati obojí methodu, což povede zajiště k nejdárnějším výsledkům. Při druhém vydání spisovatel zajiště vplete do výkladu krátké příklady a podobenství ještě u větší míře, než-li se dosud stalo. V té věci Spiragův lidový katechismus jest nejlepším dokladem, jak podobný výklad působí. Doporučíme tento praktický výklad svým kolegům srdečně. Stíhání výkladů různých zajiště působí blahodárně na katechetu i dítky. Každý zajiště doplní si dle své zkušenosti nejlépe, co považuje za nevhodnější.

Katolický lidový katechismus. Nynější nezdravé proudy ve společnosti lidské vyžadují také mimořádných prostředků léčivých. Neznalost náboženských pravd jeví se úzasně mezi lidem a inteligencí, následkem čehož společnost lidská upadá čím dále tím hlouběji. Poněvadž pouze na rozum těžko působiti, dlužno obrátiti zřetel i na vůli, cit. V té věci vykonal prof. Fr. Spirago velký kus práce na poli náboženského obrození, sestaviv pedagogicky a obsahově »Kat. lidový

katechismus« ve 3 dílech. Snaživá katolická firma R. Prombergra převzala ochotně náklad na české vydání, jež pořídil prof. Fr. Kalvoda, známý pracovník v oboru katechetiky. Dosud vyšly dva díly, obsahující věrouku a mravouku; třetí díl pak, jednající o milosti, je právě tiskne a bude co nejdříve vydán. Kniha tato nepotřebuje doporučení, poněvadž se chválí sama svou účelností, a časovostí, tak že jest nezbytnou podmínkou informací náboženských nejen našeho lidu, jemuž jest utčena, ale také třídám vzdělaným, které v ní najdou hojného poučení a potěchy. Její potřebnost ukazuje nejlépe okolností, že v krátké době bylo nutno pořídit druhé české vydání, kdežto originál dočkal se při velkém nákladu již vydání pátého. V dobách náboženského rozkvětu byla bible čtením nedělním v rodinách; kež k tomu přidruží se i čtení tohoto lidového katechismu, což bude mít pro jednotlivce, rodinu i společnost blahodárný vliv. Překlad je celkem správný (až na užívání »by« místo »aby« a j.). Tisk malý vedle velkého a prostředního by bylo radno nahraditi při dalších vydáních větším, aby tím lidu bylo v největší míře poslouženo. Doporučujeme toto dílo co nejvšeleji. Cena 3 svazků skoro po 300 stranách lexikového formátu 6 K jest nepatrná a umožní každému koupi.

Katecheta a známka z mravů. Beze vši pochyby má katecheta právo podobně jako učitel určití známku z mravů. Jest mu ovšem řádně odůvodniti, že žák má dostati menší známku z mravů. Odepře-li učitel nebo katecheta učitelská vzítí zřetel ku přání katechetovu, nechť podá tuto záležitost okr. školní radě.

K opravě katechismu. Mezi katolickým klerem rakouským ozývá se mocný proud za opravu katechismu. Pronášejí se různé názory a podávají se pokyny, jak by se mohlo odpomoci nedostatku nového katechismu. K tomu podotýkáme, že u nás tyto snahy již hned po jeho vydání bylo pozorovati. Ve vikariátní konferenci v Čes. Brodě dne 28. srpna 1901 podáno bylo toto přání od zasloužilého kněze-spisovatele a vlastence: Jako učitel náboženství ve škole již 45. rok působící dovoluji si vzhledem k novému katechismu, který dle úsudku mého i jiných kněží má mnohé nedostatky, následující přání projeviti: 1. Budiž se svolením Jeho Eminenci ustanoven zvláštní komitét katechetů, kterýž by nový katechismus zevrubně prozkoumal a potom navrhl, co a jak by v něm

mělo býti opraveno. 2. Budiž o to postaráno, aby v konferencích duchovenstva veškerých vikariátův o vadách katechismu se jednalo a dotyčná přání nejd. k. a. konsistoři a zmíněnému komitétu byla předložena. 3. Aby konána byla konference delegátů všech vikariátů celé arcidiecése, na které by byly opravené návrhy prozkoumány a aby usnesení konference o těch staticích katechismu, kteréž by měly býti opraveny, byla předložena Jeho Eminenci ke schválení. — To jsou zajisté velmi dobré návrhy, které by zasluhovaly, aby byly provedeny. Mělo by takto se pokračovati alespoň při vydání nové biblické dějepavy, kterou chystá nejdůst. rakouský episkopát.

Péče o chudé a slabě nadané dítky.

Katolický švýcarský učitel, který svého času konal pouf do Lúrd, byl nemálo dojat vznešenou péčí Matky Boží o chudou Bernadettu a vyzýval všecky, kdož působí ve škole, aby nezanedbávali chudých a slabě nadaných dítek. Napsal v té věci pozoruhodná slova: »Dítko to tedy bylo, kterému se zjevila Matka Boží, s ním se bavila, jemu uložila tak vznešené rozkazy, je tak velikou milostí obdařila. Dítko chudé, jinými pohrnané dítko byla Bernadetta, které nebeská královna uděluje tak četných dobrodiní. Dětský svět jest polem působnosti, který spravuje hlavně učitel. Nemá událost lúrdská učitele znova nadchnouti pro jeho vznešené povolání, naplniti jej svatou láskou k malým, jemu svěřeným? Královna nebes i země nepohrdla baviti se s chudým dítkem; a učitelé má se státi práce s maličkým obtížnou? Nikoli, opravdu! Lúrdy poukazují na přednost, na důstojnost jeho práce. — Pak přiblížila se milá Matka Boží k chudému, snad k nejchudšímu dítku lúrdskému; tato okolnost jasně napomíná učitele, aby nedával nikdy strannicky přednosti vznešeným a bohatým dítkám, s chudými a opuštěnými však špatně nakládal. Milá Matka Boží volá k vychovatelí: Buď všem svým žákům otcem i přítelem, hlavně však chudým dítkám; tyto, kterým tolik jest strádati, nechť k tobě smějí pohlížeti s láskou a důvěrou! — Bernadetta byla prostředně nadaným dítkem a přece tak velikou milostí vyznamenána a jest nyní blažena v nebesích; toť vodítkem pro učitele, aby se také slabších dítek ujímal — neboť ony zvláště potřebují učitelovy pomoci, ukazují se nejdědnějšími a na nich může svoje schopnosti v povolání a nadšení výborně zkusiti!

fž.

KATECHETSKÁ PŘÍLOHA

K XIX. ROČNÍKU »VYCHOVATELE«.

RED. FR. ŽUNDÁLEK.

Z praxe pro praxi.

Napsal JAN PTÁČEK.

Je známo přísloví: Semel scriptum, decies dictum. Ale píš-li nebo kreslím při náboženství, nečiním toho toliko proto, abych věc vysvětlil, jako spíše, aby ji děti snáze memorovaly. Považuji tuto stránku vůbec za *hlavní* účel kreslení při náboženství, pokud mnohé věci kreslit lze. Je snad málo věcí tak lehkou vysvětlitelných jako vlastnosti Boží, ale je také málo věcí v katechismu, jež by činily tolik potíží dětem, mají-li je odříkávat bez pomoci a všechny. Také toho k spasení nevyhnutelně není sice třeba jako mnohých definic, ale někde se to při zkoušce žádá. Podávám tedy mnemotechnickou pomůcku, jež mně aspoň velice pomáhá, bude-li libo zvláště mladším pp. kolegům jí použití, s kratičkým provodem.

Pro vysvětlení všech vlastností resumuji: Máme na každé ruce 5 prstů: roztaženy jsou, tvoří písmena V. Nuže, pět vlastností Božích začíná písmenem v.: Věčný, všemohoucí, všudypřítomný, vševědoucí, věrný. Chce-li si kdo hrát, ať napíše slovo: věčný, pak smaže é a napíše tam r, dostane věrný.

V	V	V	V	V
	S		S	S
		M		M
			N	

Věčný — je první vlastnost, které se učí. — Dále se ptám: Co může či kolik může Bůh učiniti? Z toho: Bůh je všemohoucí. Kde je Bůh přítomen? = Všudypřítomný. — Co tedy vidí, ví, když je *všude*? = Vševědoucí. Ve svých slibech věrný.

Co miluje Bůh? Dobré miluje a zlé nenávidí = svatý Protože pak děti zhusta matou milování a odměnu, nenávisť a trest, a přeskakují z pojmu svatosti na pojem spravedlnosti, táži se dál: Nejen že dobré miluje a zlé nenávidí (bylo by lépe: dobro a zlo, zřetelnější, ale v katechismu je dobré, zlé), nýbrž také dobré odměňuje a zlé trestá a proto prý jaký je? = Spravedlivý soudce,*) jenž dobré odměňuje a zlé trestá. Verbální otázka: Trestá hned?

*) Zúmyslně dávám opakovati: jenž dobré odměňuje ., aby si děti zopakovaly onen druhý článek ze *šesti* nutných věřiti *věděti*: že jest Bůh spr. soudce

Netrestá hned, ale čeká, zdali se hříšník polepší. = Shovívavý. A když se hříšník polepší, t. j. směřuje už k sv. zpovědi, když svých hříchů srdečně lituje, upřímně se z nich zpovídá a opravdovou vůli má se polepšiti a za hříchy dosti učiniti, tedy mu Bůh odpouští. = Milosrdný. — Co Bůh činí, dobře činí. = Moudrý.

Ovšem najednou to také nejde, ale jednou nacvičeno tak snadno se nevytratí. Za zkoušku to snad stojí. —

Psaní zpovědního zrcadla vyžaduje mnoho času, práce — a na konec je sice mnoho zlosti, ale malý užitek. Jsou sice zrcadla tištěná v katechismu a ve zpěvnících, ale nevyhovují. Jsou i jiná, ale nelíbí se. A tak se všeobecně každý katecheta trápí, píše své zvláštní zrcadlo na tabuli. To stráví nejméně tři hodiny času, když mají všichni žáci papír, péra, jsou všichni přítomni, nezlobí atd. Ale není-li toho (a ono vždy něco chybí), stojí to času ještě víc. Radím tedy každému, zvláště mladším: Chcete-li ušetřiti času i sebe, dejte si zpovědní zrcadlo svoje tisknouti na lístky formátu 12 cm. délky, 8 cm. šířky, aby se mohl vložit do zpěvníku. Na konec nutno dát vytisknouti: Tiskem knihtiskárny družstva Vlast nebo příslušné tiskárny, a pak, aby nás nikdo nemohl udati pro nedovolenou kolportáž: nákladem N. N. (svoje jméno).

Dal jsem si jich tisknouti 200 ve Vlasti; stála mě $\frac{3}{4}$ kr., větší množství by přišlo ještě laciněji; ve škole jsem to výslovně řekl; kdo chce — ohlásil jsem — ať mi přinese krejcar nebo halíř, kdo nechce, nemusí nic. Pravda, mnoho jsem jich nedostal, ale ušetřil jsem si zlosti i práce i sebe — — s to je pro nás dřené a udřené a namnoze klesající únavou víc než několik korun!

Totéž platí o písničkách, jež dáváme cvičiti a jichž ve zpěvníku není. S tím opisováním má zajisté už každý svoje smutné zkušenosti, než abych se potřeboval o tom šířiti. A nad to i rozdávání opsaných písní kostelních, jak jsem slyšel o jednom, mělo býti stíháno pro nedovolenou kolportáž. Dal jsem si tisknouti na 2 malé lístky (12 cm. \times 8 cm.) tři překrásné písně s nápěvy: moravskou o sv. Cyrillu a Methoději na nápěv polské hymny: Bože, což Polskę (Lev XIII. dal si ji opakovati kdysi moravským processím, tolik se mu líbila), marianskou tklivou a vložku k sv. přijímání o 5 strofách, rozkošnou a snadnou. Ohlásil jsem to s kazatelnou a ve 3 dnech jsem měl celý náklad rozebrán — a jak si liboval lid i já. Tedy tisknouti písně, ne dáti je opisovati. Čas jsou také peníze. Kdo by si přál dáti cvičiti v době Cyr.-Methodějského rozmachu píseň Cyr.-Methodějskou (lze říci o ní též, že slova jsou krásnější než nápěv, a nápěv krásnější než slova) — míníme-li to opravdu s tímto ruchem a chceme-li konečně ctíti sv. apoštoly slovanské vděčněji než dosud — zašlu mu zdarma i s nápěvem 1 exemplář všech těch 3 písní i s udáním ceny, za kterou mě byly v knihtiskárně družstva Vlast vytištěny; ať dle toho, budou-li se komu líbiti, si je dá tisknouti sám.

Promluva na V. neděli po velikonočích.

Napsal prof. VÁCLAV MÜLLER.

»Budete-li zač prositi Olce ve jménu mém, dāt vám.« Jan 16, 23.

Dnešní neděle pátá po slavném hodu Božím velikonočním sluje křížová, čehož příčinou jest, že začíná jí týden, v němž slavíme v pondělí, úterý a ve středu t. zv. dny křížové, o kterých věřící s duchovním pastýřem svým v čele ubírají se za křížem a korouhvemi do polí, aby prosili za odpuštění hříchův a

trestů, žádali vroucně za úrodu zemskou, která právě v této době vývinu svého největšího požehnání Božího má potřebi. A proto církev sv. již dnes nás na tyto průvody prosebné upozorňuje, volajíc k nám ve sv. evangeliu slovy Kristovými: »Budete-li zač prositi Otce ve jménu mém, dáť vám.« Z tohoto přesvědčení povstaly prosebné dny, při nichž vrcholem modliteb prosebných jsou *litanie*. A v pravdě nemůže býti krásnější prosby k Hospodinu, která podobá se hlubokému vzdechu církve bojující zde na zemi k vítězné sestře na nebi. M. d. Také z vašich úst bude zaznívatí tato vroucí prosba k nebesům, proto zastavme se dnes u modlitby té, abyste zítra, až se ji budete modliti, dobře jí rozuměli.

Řecké slovo »litanea«, nebo krátce »lité« znamenalo již u pohanů úpěnlivou prosbu nešťastného nebo vinou stíženého člověka. A tento význam podrželo slovo to i u křesťanů. Znamenají tedy litanie snažnou úsilovnou modlitbu prosebnou. Později sestaveny zvláštní podobné modlitby, které církev do svých obřadů přijala. K těm náležejí i litanie ke všem svatým, o nichž nás katechismus poučuje, že jsou to prosebné modlitby, ve kterých tři božské osoby, blahoslavenou Pannu Marii, jakož i svaté a svěťice Boží opět a opět vzýváme. (Ot. 324.)

Původ vznešené této modlitby jest prastarý, již ve stoletích sv. mučedníků shledáváme se s jejími stopami. Určitě ovšem nedá se stanoviti rok, kdy církev sv. litanie zavedla. Walafrid Strabo klade zavedení její do doby sv. Jeronýma. Litanií užívalo se zvláště v době velikých neštěstí, moru, hladu, povodní. Tak nám vypravuje mnich Durandus z kláštera Monte Cassina, že za času papeže Pelagia II. († 590), kdy hrozná spousta způsobila rozvodněná Tibera, nařídil posty a veřejné prosebné průvody, při čemž si říkaly litanie, aby na přímluvu Matky Boží a svatých byly hrozná tyto pohromy odvráceny.

Podobně užil litanií sv. papež Řehoř veliký a sv. Mamertus, biskup ve Vienně, který se stal zakladatelem dnů křížových. Poslyšte, co o tom vypravuje sv. Avit a též spisovatel Apollinaris Sidonius, biskup klermontský. Dlouhá léta byla krajina francouzská Dauphiné a Savojsko zastihována hroznými ranami. Neuplynulo roku, aby nějaká nová pohroma nezpůsobila nových spoust. Každodenní skorem otřesy půdy pobořily i nejpevnější domy, časté požáry ničily majetek, divá zvíř za bílého dne odvažovala se ze svých skrytí řádila ve městě. Velikonoční noc r. 469 byla vrcholem všeho. Právě když se věřící skromáždili v chrámě, a sv. biskup Mamertus chystal se konati obět mše sv., povstal hrozný požár, který ničil nejlepší budovy města. V šíleném zmatku prchali všichni z kostela. Sv. Mamertus zůstal samotěn u oltáře. Ale svatý biskup důvěřoval v moc prosebné modlitby. Modlil se, zapřísahal milosrdného Boha, aby zastavil pohromy, které zamezují, aby lid v lásce zbožně jemu sloužil. A hle! Slzami svými, které před Bohem proléval, uhasil oheň. Zhoubná prudkost požár. byla zlomena, a lid, vida v tom prst Boží, spěchal do chrámu, aby Bohu poděkoval. Svatý biskup Mamertus po skončené oběti promluvil k lidu, že jen modlitba a kajicnost jsou prostředky k odvrácení pohrom, jimiž město jest stíháno, a ustanovil kající průvody spojené s postem a modlitbou na tři dny před nanebevstoupením Páně. Hlavní součástí modliteb při těchto průvodech byly opět litanie ke všem svatým. Brzy ustaly pohromy, kraj se zotavil. Bůh vyslyšel zkroušené prosby svého lidu a smiloval se nad ním. Odtud rozšířily se kající průvody prosebné po celém světě křesťanském.

V litaních ke všem svatým zdá se, jakoby se otvíralo nebe a před námi kolem trůnu Božího stály zástupové andělův a svatých. Nejprve vzýváme Boha trojediného, toť zajisté jest zdrojem vši moci a dobroty, jak o něm dí sv. apoštol: »Všeliké dáni výborné a každý dar dokonalý shůry jest od Otce světél.« (Jak. 1, 17.) Víme též, že Hospodin činí milosrdenství nad tisíci těch, kteří ho milují a přikázání jeho zachovávají (Exod. 20, 6.) Proto voláme: »Svatá Trojice, jeden Bože, smiluj se nad námi!« Ale chtějíce, aby modlitba byla účinnější, a věduce, že tři jsou, kteří svědectví vydávají na nebi, každou božskou osobu zvláště žádáme a prosíme: »Otče s nebes Bože, — Synu Vykupiteli světa Bože — Duše svatý Bože, smiluj se nad námi!«

Ale co jsme my ubozí proti velebnosti Boží, co bídní hříšníci, pro jasů jeho svatosti a veleby. Když před ním sotva spravedlivý obstojí, jak my bídní hříšníci. A tu se ohlížíme jak by naše modlitby snáze byly vyslyšeny, hledáme přimluců u Boha. Nejdříve ovšem obracíme se k tě, která Bohu nejbliže, k matce Boží. Dobře rozumí našemu boji zde na světě, i naši slabosti. Proto k ní voláme: Svatá Maria, oroduj za nás.

Kolem trůnu Božího stojí kůry andělské, prozpěvující mu slávu a čest. A víra svatá učí nás, že oni jsou našimi přáteli, našimi ochránci. Proto jmenujeme je duchy strážnými. Právě dnes slaví církev sv. památku zjevení sv. Michaela archanděla, který za papeže Gelasia ukázal se v trudných časech v Apulii na hoře Garganu a připomenul, že zvláště kraje toho chrání. A tuto naši víru vyjadřují slova sv. Bernarda »Věřím, že anděl stává se věřícím po bok, a když zří, že pozvedají ruce čisté k nebesům, obětují Bohu prosby lidské.« K těmto svým přátelům a ochráncům obracíme se v litaních, vzýváme sv. Michaela, Rafaela a Gabriela: »Všichni svatí blahoslavených duchů řádové, orodujte za nás!«

Avšak jsou v nebi i svatí a svěťice Boží, kteří utrpením pro Krista, sebezapíráním neb jinými ctnostmi došli koruny spravedlnosti. I tato církev vítězná oroduje za nás. A proto po andělich obracíme k nim své zraky a prosíme jich, aby nám podali ruku pomocnou. Činíme tak podle vůle cirkve: »Protože svatí za nás se přimlouvají, jest dobré a užitečné je pokorně vzývati.« (Trident. sess XXV.) Vzýváme tedy nejprve nejvznešenějšího předchůdce Páně, sv. Jana Křtitele, kterého Zachariáš v prorockém duchu nazval prorokem nejvyššího, o němž však Spasitel sám řekl, že více jest než prorok. Obracíme se pak k čistému pěstounu Spasitelovu, sv. Josefovi, jednajíce dle slov Písma sv.: »Jděte k Josefovi:« voláme k patri rchům a prorokům, prosíme svatých nového zákona dle pořadu důstojnosti v řiši nebeské, oslovující nejprve apoštoly, pak svatě mučedníky, vyznavače, biskupy a učitele, kněze a levity, sv. mnichy a poustevníky, sv. panny a vdovy. Dále prosíme za odvrácení hříchův i jich následků za milost, které tolik potřebujeme, za úrodu zemskou i odvrácení různých nehod.

Važte si proto této modlitby. Neodpovídejte při ní za průvodu jen bez myšlenkovitě na prosby, které slyšíte. Vzpomeňte si, jako byste viděli nebeské dvořanstvo státi před Bohem a o pomoc ho prositi. A takto zajisté vyplníte vůli Spasitelovu, jenž i vám přikazuje: »Buďte-li zač prositi ve jménu mém, dáť vám.« Amen.

Promluva na VI. neděli po velikonocích.

*»I vy svědectví vydávati budete.«
Jan 15, 27.*

Jedna z nejkrásnějších ctností je věrnost. Proto bývá věrné plnění povinností tak nadšeně velebeno, jako na př. když voják vydá život svůj za svého knížete, služebník za svého pána raději, než aby ustoupil se svého stanoviště a ze své služby. Tuto věrnost měl asi Kristus Pán na zřeteli, žádaje jí od svých učedníků, když pravil: »I vy svědectví vydávati budete;« neboť chtěl asi vyjádřiti: Milení apoštolové, po mém nanebevstoupení bude vám mnoho trpěti. Nejen pohanští národové, nýbrž i židé vyvrhnou vás ze svých chrámů, společností a škol jako vyvrhel světa. Proto buďte vytrvalí a věrní.

Nyní žijeme bohudíky v míru, není nám třeba se báti pronásledování pro víru. Avšak přes to máme hojně příležitosti osvědčiti svému Spasiteli věrnost, Svět, tělo naše a zlý duch pokoušejí nás neustále k přestoupení přikázání Božích. Tu máme dokázati, jak vůči Bohu smýšlíme. Ale nejen skutkem, nýbrž i v myšlení a žádostech máme se ukázati věrnými následovníky Kristovými.

Proto budeme uvažovati o *hříšných myšlenkách*.

1. Špatné myšlenky jsou velice nebezpečny. Rani totiž duši často zrovna tak těžce, ano často ještě tíže, nežli hříšné skutky.

Nebezpečí v nich vězí, protože, když se staly návykem, činí duši ve věcech spásy zatvrzelou a nepřístupnou; ano stává se namnoze, že takoví lidé nemají naděje na polepšení. Černoši v Africe zdržují se v nejpalčivějším horku, jako by jim to působilo největší radost; jiný však, je-li narozen v mírnějším podnebí, má za to, že nesnesitelným horkem skoro zahyne. Podobný rozdíl jest mezi dítětem, které z pravidla svolí ke všem pokušením, a mezi jiným, které odpírá každému pokušení. První nalézá v tom zálibu, živí-li v sobě žhoucí vášeň; druhé však jí nemůže snést, naopak cítí vroucí bolest, trapnou úzkost.

Jistý spisovatel vypravuje: Jedna dívka od nejtělejšího mládí si zvykla používatí pavouky a jedovaté věci; její přirozenost si později tak zvykla na to, že jed jí byl potom potravou.

Ti, kteří polykají nečisté myšlenky jako lahůdky, konečně tak daleko dospějí, že necítí žádného znepokojení; avšak i jejich dech, to jest jejich slova, jsou tak otravná, že nedovedou ve společnosti jiných dítek vésti jiného hovoru, než že svoje posluchače nakazí svými špatnými řečmi jako morem. Takové dítky zapomínají na modlitbu, nedávají se pod ochranu Panny Marie a anděla strážce, ano posmívají se napomenutí a hrozbám.

Potok může býti na počátku svého toku bez velké námahy odveden jinou stranou, hrozí-li polím záplavou; když však teče dále a vzrostl v mohutnou řeku, bude práce velmi obtížna, ne-li marna, bude-li jej někdo chtíti převést do jiného koryta; neboť prorazí všecky ohrady a hráže.

Podobně je tomu s takovými dítkami: ať se jim stále stavějí před oči věčné pravdy o smrti, soudu a věčných trestech, nebudou na nic dbáti, poněvadž se považují za nevinné a daleko lepší, srovnávají-li se s jinými hříšníky, kteří hřeší skutky.

2. Tyto špatné myšlenky jsou i proto nebezpečny, že jsou tak četny, což nás zajisté má naplniti nemalou hrůzou. Právem tvrdí jistý církevní otec: »Branami smrti jsou hříšné myšlenky«. Hříšné skutky nazývají se v Písmě sv. okny, jimiž

vchází smrt. A jest zajisté veliký rozdíl mezi hříšnými myšlenkami a skutky, podobně jako při vchodu do domu mezi branou a okny. Aby někdo vstoupil do domu oknem, jest potřebí žebříku, pomocníků a husté tmy. Aby však někdo vstoupil branou, není k tomu potřebí tolik námahy a příprav; je-li jen brána otevřena, možno do domu vejítí beze vší obtíže.

Tak je tomu také u hříchu. Zloděj chce okrásti svého souseda. Co přemýšlení, jaké opatrnosti jest potřebí, jaké překážky jest překonati. Jest mu vypátrati, zda soused vůbec má peníze v domě. Jest mu vyvoliti si příznivou noc. Jest mu dáti pozor, aby před tím i po činu nepadlo naň podezření. Při provedení činu jest mu užiti největší opatrnosti, aby nebyl přistižen. Kolik podvodu, pokrytectví a lsti je tu potřebí, a přece jak velké nebezpečí, že člověk dříve nebo později bude prozrazen? Zajisté již mnoho krádeží nebylo provedeno, poněvadž se zdálo jejich provedení velmi obtížno a nebezpečno.

A naproti tomu není potřebí ničeho, aby byla spáchána nejen jedna, nýbrž sto myšlének. Není tu potřebí žádného žebříku, žádných pomocníků, žádných výloh, žádné obavy. Stačí pouze přechovávat v srdci jen jedinou hříšnou myšlenku, a v každém okamžiku může býti spáchán těžký hřích. Ano ještě ve spánku stává se takový hříšník kořisti těchto hříšných klamných představ. Kdo by tedy spočítal množství hříchů, které tak snadno vznikají z jediné hříšné myšlenky. Kdyby ďábel neměl jiné žně nežli tu, kterou mu přinásejí hříšné skutky, byli by mnozí lidé ještě šťastni; avšak nejlepší kořisti nabývá ze špatných myšlének a žádostí, které nestojí zlého ducha příliš mnoho námahy.

Ó, nešťastné dítky, které snad žijete v podobném stavu. O nich bychom mohli právem tvrditi, že celý život jest ustavičný hřích od rána do večera, od večera do rána, od počátku do konce roku. Koná-li člověk zlé skutky, přinásejí mu alespoň zdánlivě nějaký užitek. Tak zloděj chce se obohatiti, opilec ukojiti žízeň; kdyby však někdo z vás měl býti zavržen pro hříšnou myšlenku, která mu nepřináší žádného užítu ani zábavy: s jakou zoufalostí by oplakával svůj osud ve věčných mukách. A přece jeho nárek by nebyl oprávněný; neboť i ďablové byli svrženi s nebe k vůli jediné hříšné myšlence.

»Opatruj svého srdce se vší pilností, neboť z toho vychází všecken život.«
Amen.

Upravil R.

Řeč na Boží hod svatodušní.

Napsal EM. ŽÁK.

»Láska Boží rozlita jest v srdcích našich skrze
Ducha svatého, kterýž dán jest nám.« Řím 5, 5.

Z oněch dní, když Ježíš jako učitel poprvé meškal o svátcích velikonočních v Jerusalemě, uchována jest nám významná rozmluva jeho s učitelem zákona a členem velerady židovské Nikodémem. Nikodém byl horlivý vyznavač zákona Mojžíšova. Ale když poznal Ježíše, tušil v něm vyššího učitele než byl Mojžíš. Vycítil, že jest ještě vznešenější zákon, než zákon spravedlnosti, a to *zákon lásky*. A Ježíše viděl jeho nejhorlivějším hlasatelem. — Proto přál si s ním blíže se seznámiti. Ale že bál se hněvu svých souvěrců, ostýchal se zjevně přistoupiti k Ježíši. Proto noc měla přispěti jeho bázni. Za tmy, potají vešel v dům, kde Ježíš přebýval a rozmlouval s ním o novém království, jež se přiblížilo, království pokoje a lásky. Chtěl i on, aby duši jeho vzešel mír, pokoj, klid, jehož marně

hledal v listech svého zákona. A Ježíš, jehož oko prohlédalo až do samých hlubin této lačné a přeče ostýchavé a neodhodlané duše, ihned dotekl se otázky, jež dřímala na jejím dně a děl: »*Amen, amen pravím tobě. Nenarodí-li se kdo znovu, nemůže viděti království Božího.*« Nikodém však, čistokrevný Israelita, osvícený syn národu, jenž s chloubou zval se vyvoleným, nechápe, že by i jemu bylo potřeba života jiného; proto děláje se nevědomým, praví: »Mistře, kterak se může člověk znovu naroditi, jsa starý? Zda může znovu v život matky své vejíti a opět se naroditi?« A Ježíš vysvětluje mu slova svá, dí: »*Nenarodí-li se kdo znovu z vody a Ducha sv., nemůže vejíti do království Božího. Co se narodilo z těla, tělo jest, a co se narodilo z ducha, duch jest.* Nediv se, že musíte se znovu naroditi; Duch je tajemný a volný jako vitr. Věje, kde chce, a zvuk jeho slyšíš a nevíš, odkud přichází, ani kam jde. Tak jest s každým člověkem, kdo se z Ducha narodil.« (Jan 3. 1.—8.) — — —

»*Znovu se naroditi*« tof slovo hlubokého významu. Nezůstati tím, kým tělo, zevnější poměry, starosti o chléb vezdejší člověka učinily, ale *přeroditi se duchem*, dáti se jim pozvednouti výše nad hroudu této země, proměnití svoje nitro, aby v něm slabost ustoupila síle, vlažnost nadšení, sobectví lásce, — tof jest skutečnění velikého slova Ježíšova: »*Království Boží budiž ve vás.*« A toto proměnění, druhé narození člověka, jest dle slov Ježíšových výsledek tajuplného působení *Ducha sv.* Jest dílem Toho, jehož příchod oslavujeme, když růže se rozvíjí a plnost dní jasných, dlouhých nastává. Proto o Duchu sv. jako tajemném dárci nového života, dokonavateli prvního stvoření, dnes krátce uvažujme.

1. Dílo Ducha sv. nejméně bývá chápáno a oceňováno. Nesmírnost všeho, míra, množství obrovských světů, nám jen jako jasný bod viditelných, vyvolává v naší duši obdiv pro Tvůrce, Boha Otce. Život Ježíšův, plný lásky, dobročinnosti, milosrdenství, rozněcuje i v naší duši sladké city oddanosti k němu, jenž světem jda, »ni třtiny nalomené nezlomil a knotu kouřícího neuhasil.« Ale kde a kdy obdivujeme působení Ducha sv.? Velký Dárce pravé moudrosti bývá nejčastěji zapomínán. A přeče již v prvých svých řádcích Písmo sv. vypráví o velikém díle Ducha sv.

Když z propasti vod, v nichž jako mrtva byla pohroužena naše země, byla se vynořila k světlu a k životu, když takořka stekly prameny slz, jež ji zalévaly, s její tváře — tu jak Písmo sv. dí: »*Duch Boží vznášel se nad vodami*«. A v té chvíli jeho působení začíná. *On dokonává tvůrčí dílo Boží.* Pořádá a vdechuje soulad, řád v říši všehomíra, dává krásu, půvab, vznešenost, aby příroda neohromovala nás svou velikostí a silami, ale poutala svojí sličností, svým souladem, svojí věčnou harmonií, o níž již dávný mudrc Pythagoras snil. *Duch sv. vnáší pořádek a soulad ve stvořený svět*, světlo tam, kde padaly jen stíny, radost, život a lásku, kde vládlo dříve jen hrobové ticho.

A co Duch sv. od počátku světa působil v přírodě, jí vléval život, pořádek utvrzoval, zachovával, to činí i v našem světě duševním, *v našem nitru.*

Velký muž, světlo naší sv. církve, anglický kardinál Manning, byl jako anglikán muž přísných mravů, stále v sebe uzavřený, chladný, stálé hloubající a přemýšlející. I stalo se kdys, že zbožná, neučená žena, potkavši ho, se vzácnou otevřeností mu řekla, že přečetla všechny jeho řeči, ale že se diví, že ni v jediné z nich nenalezla zmínky o Duchu sv. Manning, přemýšleje o její slovech, musil jí dáti za pravdu. A nyní jal se znovu čísti Písmo sv., zaznamenával pilně každé

misto, jež v něm na Ducha sv. se vztahovalo, sledoval činnost Ducha sv. — A výsledek jeho studia byl, že se stal katolíkem. »Ustavičné studium o Duchu sv. a jeho působení mám co děkovati za svoje obrácení,« vyznává sám o sobě. Manning změnil se od toho času i povahou. Byl pln vřelého citu, lásky a přátelství k bližnímu. —

Ano, drazí přátelé, Duch sv. to jest, jenž vlévá lásku v srdce člověka, sv. mír a spokojenost. Vnáší soulad, spořádanost tam, kde v duši dříve bylo jen pusto a temno. Duch sv. to jest, jenž otevírá srdce člověka, že o jiných dobře smýšlí, v nich svého bližního vidí a působí tak onu vnitřní radost, dobromyslnost, o níž Ježíš kdysi v kázání na hoře děl: »*Blahoslavení čistého srdce.*« — Všimněte si lidí, kteří vůkol vás na ulici jdou. Co tu vidíte tváří nevlídných, zachmuřených! Kolik nespokojenosti, rozervanosti, vzdoru skrývá se v tom jich zaplzlém oku, z něhož nevyzírá jen chlad a lhostejnost, ale přímo nenávisť, to černé ovoce pekla. Odkud ten zjev? — Duch sv., dárce pokoje, nemá svůj stánek v jich duši. Vypudili ho, vyhnali a srdce jich, prázdné a pusté sžírá se samo sebe, jako když ve mlýně kámen, nemající obilí, své pravé potravu, skřípe, srší své jiskry a drtí se sama. —

Duch sv., dárce míru a spokojenosti, zjevil se při křtu Páně ve významné podobě bílé holubičky. Holubička — vždy něžný obraz mírnosti, čistoty, lásky. Ona to byla, jež vypuštěna z korábu Noemova, vrací se zpět. Neusedá na zdechlinách zvířat, v blátě a bahně, jež potopa zůstavila, ale vrací se, odkud byla vylétla. A tak i Duch sv., jenž vlévá vnitřní klid a mír, nepřebývá v duši zlé, hříšné, plné vášni a zloby, ale opouští duši takovou, již vnitřní kalné vody byly zaplavily.

Hleďte jen si tohoto světa, a jen trpkost, omrzlost, škaredohlídství se vás zmocní. Vždyť není větších protiv, jako mezi tím, po čem čistá duše touží, a co svět jí podává. Toužíte po štěstí, a život vám podá kalich bolu; toužíte po blahobytu, a život vám podá bídu; toužíte po vznešeném a krásném, a zatím jen špatnost směje se vám ze všech stran do tváře; hledáte lásku a potkáváte nenávisť. Svět, opuštěný od Ducha sv., zůstavený sám sobě jiného nemá. — Ale nehleďte mimo sebe, co uvnitř můžete nalézt! Hleďte Ducha Božího, snažte se, aby Duch sv. byl hostem vašich duší — jako ta slovanská holubička nad domácím krbem zavěšená má být znamením míru — a láska, spokojenost, spořádanost, vyrovnanost sebou samým dostaví se do vašeho nitra. Vráti se svaté jaro Boží, budete znovuzrozeni, ožijete stálým mládím, životem, po němž ustaraný Nikodém tolik toužil, a který našel v slovech Ježíšových o tajemném, vnitřním znovuzrození z Ducha svatého. —

2. Ale nestačí, drazí přátelé, abychom v Duchu sv. ožili sami; je potřeba, abychom tento radostný život vnitřní přinesli i těm, kdož ho dosud nepoznali. Ožiti sám — bylo by jako choditi samojediný po hřbitově, žiti mezi mrtvými. Ale i ty mrtvé, tvrdé duše, — snad nikoli vlastní vinou — třeba vraceti k novému, šťastnějšímu životu.

Královský pěvec David, vida čilý a šťastný život na zemi, přičítá jej Duchu Božímu, jenž všecko pořádá a dí: »*Vypustíš ducha svého a stvoření budou, a obnovíš tvář země.*« (Žalm 103, 30.) »Obnoviti tvář země«, toť úkol těch, kdo jako kdysi apoštolové, Ducha sv. nosí ve svém nitru. A tu netřeba snad hledati daleko, abys byl apoštolem lásky a Ducha Božího. Tvé území misijnářské leží blíže, než se snad domýšlíš. Jest to tvá domácnost vlastní, kruh těch, s nimiž žiješ,

za jedním stolem usedáš, za něž se modlíš, když ještě jsi je nepřiměl, aby se modlili sami za sebe.

Tvým polem apoštolským jest *rodina*. Otec — její hlava. Sv. Augustin dává mu nejvyšší hodnost, když dí, že má otec býti *biskupem ve své rodině*. Svou vážností, důstojností, svým příkladem.

Blahoslavený Mikuláš z Flühu, jenž v svorném, svatém manželství se svojí chotí byl živ, když po 20 letech šťastného života, blízce smrti, s ní se loučil, před Bohem živým ji prosil, aby dítka řádně vychovávala. A ona celujíc ruku jeho, se slzami v očích odpovídala: »Bože můj! Od Tebe manžela jsem obdržela a nikdy nebyla jsem ho nehodna. Proto nikdy nemohu Ti ani dosti vděčna býti za štěstí a čest, že jsem tolik let po boku jeho směla žiti.« — Kolik povznášejícího jednání, kolik důstojného chování, dobrého příkladu, horlivosti, moudrosti, zbožnosti byla svědkem, že taková slova diků plynula z úst loučící se manželky! Kdo byl tu majákem, jenž šířil světlo dobrého příkladu daleko vůkol sebe? Muž, hlava rodiny, biskup ve svojí domácnosti! Duch sv. jej vedl, a propůjčil mu tuto nejvyšší důstojnost.

Ale často úlohu apoštolskou, a snad za našich dob pravidlem, má tu konati žena. »Zákony dávají mužové, ale mravy tvoří ženy,« řekl jeden bystrý znalec našeho života. Vzpomeňte jen oněch žen, v nichž zosobnil se ráz celé doby, nízké, požitkářské, nevázané. Messalina, Agrippina, Berenika, Lydia, Herodias — jména smutně pověstná, ukazující ženu v její zvrhlosti, v níž hlouběji nebylo možno klesnouti. A v této době kdo napravuje rodinu, kdo vnáší lepší názor a vyšší život ke krbu domácímu? Jest to Monika, sv. Makrina, Helena a jiné. Ony osvíceny Duchem sv. svojí láskou, pracovitostí, trpělivostí, svými přímluvami a modlitbami vracejí manžele své ke krbu rodiny, získávají je víře křesťanské a odchovávají syny, jež vždycky zůstanou chloubou naší sv. církve.

A za dnů našich apoštolský tento úřad za pomoci Ducha sv. připadá obyčejně opět ženám. Různá hesla, zásady a názory, život veřejný, spolkový rozvrátily společný, spokojený život u rodinného stolu. Kdo má spojití rozptýlené v jednotu lásky? Žena, jež plna jest moudrosti, plna horlivosti Ducha sv. Proto již mudrc starozákonný pln je chvály na ženu statečnou a dí ona známá slova: »Ženu statečnou kdo nalezne? Vzácná jest jako poklady, jež z dalekých zemí se přivážejí, cena její!« (Přísloví 31. 10.) A jak toho žena dokáže? Svojí láskou, mírností, vlídností, jež vždyčaře z každého jejího jednání. Svojí prací, již i skrovný a chudobný přibytěk dovede proměnití v ladný, tichý ráj domácí. Či můžeme se diviti, že muž z práce se vracející, vida doma tíž nelad, neúpravnost, nepořádek, nedostatek čistoty jako snad v dílně tovární, kterou byl právě opustil, nenalézá zde zalíbení a doma rád neprodlévá? Uprav jeho místo oddechu a domácího odpočinku, aby mu bylo vzácné, útulné a tak ho nejlépe vrátí ke krbu rodinnému! Možno se diviti, když muž vida dítka nečistá, rozedraná, mezi sebou hrubé, hašteřivé, dovádivé, jedva může, již opouští jich kruh, aby jinde, v jiné společnosti se pobavil a pookřál? Pravda, ani tam nepookřeje. Ale postarej se o to, aby je viděl čistých tváří, v čistotném oděvu, aby s radostným pozdravem běžely mu vstříc, když znaven domů se vrací, aby dovedly s otcem rozmlouvatí, zažertovatí, jemu vyprávětí, když si byl odpočinul, a domov tvůj nebude tak smutně opuštěný, zamklý, život tak nevlídný a těžký.

Ale tak jednatí, tento vzácný dar umění domácnosti, jest jen údělem těch, kdo Ducha Božího v nitru svém mají. A tak často jen na ženě záleží, jaký duch a řád v domácnosti panuje. A přec z desíti znamenitých a řádných mužů jistě devět jen matce děkují, že se stali tím, čím jsou.

Drazí přátelé! Jen několik myšlének k přemýšlení chtěl jsem tu jako napovědětí. Zapadne-li některá v nitro vaše, uchytí-li se, vyvolá jistě celou řadu jiných tak jako v lese, když počíná se rozednívatí a jen jediné ptáče se ozve, tisíce jich se probouzejí a začnou svoji zpěvnou modlitbu. Vždyť moudrost, vzácný dar Ducha sv. jest nevyčerpatelná ve způsobech a prostředcích, jež k cíli vedou. Ale všechna moudrost vede k tomu, abychom nejprve *ve svých srdcích* založili svatý mír, klid, vnitřní spořádanost a vyrovnanost, a potom je též všude kol sebe šířili a podporovali. Jen tak dílo Ducha sv. rozšíří se v naší duši, a pak i celé okolí naše ve svém souladu a spořádanosti bude jako zrcadlem našeho smýšlení.

Když sv. Scholastika, zakladatelka řádu Benediktinek, byla blízka smrti, její bratr sv. Benedikt prodléval u jejího lože. Duše jich ve sv. horlivosti byly vždy sjednoceny v lásce k Bohu. A když světice dokonala, viděl sv. Benedikt, kterak duše její v podobě bílé holubice opouštěla jizbu a vznášela se k nebesům. Duch sv., jenž vládl jejím nitrem, propůjčil i duši světice podobu, již měl kdysi tam nad vodami Jordánu, a volal ji do svého sídla.

Kéž i nám, až nadejde doba odchodu, Duch sv. propůjčí tu milost, abychom s týmiž vzácnými vlastnostmi, jichž holubice je znakem, stanuli před tváří svého Otce! Duch sv., jenž Marii osvětil, že skvěla se všemi ctnostmi, kéž roznlí i v našich duších oheň nadšení, svaté horlivosti, a radost v pravdě křesťanského života! Uchovejte Ducha Božího v duši své, a stálá radost a klid bude vaším údělem; stálý máj rozplesá se ve vašich srdcích a bude vám zářiti z vlastního nitra i z tváří těch, kteří kolem vás jsou a jež jste z pokladů duše své obohacovali, až do vašich šedin, až do posledních dnů života. Amen.

Promluva na den Nejsvětější Trojice Boží.

Napsal JOSEF THIR, kooperator v Táboře.

»Dobrořečme Otci, Synu i Duchu svatému — chvalme a zvelebíme ho až na věky.«

(Modlitba církevní.)

Každý den slaví církev památku nějakého svatého, dnes slaví památku toho Nejsvětějšího. Každý den oslavuje církev památku těch, kteří po tomto životě, piném boju i zásluh vešli v říši věčnosti; dnes slaví památku toho Boha, který od věčnosti do věčnosti kraluje světům všem, jemuž stále zaznívá hymnus slávy a veleby: »Svatý, svatý, svatý, Pán Bůh zástupů, plná jsou nebesa i země slávy jeho.« A to trojnásobně »Svatý«, které od věčnosti jemu v nebi zaznívá, oslavuje již od věčnosti památku Trojice nejsvětější. Dnešní den je vlastně středem všech svátků a slavností církevních, avšak církev svatá, která již Boha trojjediného oslavila ve svých hodech Božích nejslavnějších to dnech roku církevního, slaví jej dnes jen v posvátném, velebném tichu. Tak jako člověk, když pohlíží na tu hvězdnatou nebes baň a pozoruje ohromné světy, které kol milionů slunci kolují a víří v těch drahách, které jim na počátku určila ruka Nejvyššího, jakoby

v úžasu ztichne, nenalézá slov, a jen mlčky sepne ruce své a v nadšení svatém zírá na ten blankyt, kde ohnivým písmem hvězd je napsáno velké slovo Písma: »Nebesa vypravují slávu Boží a dílo rukou jeho zvěstuje obloha.« I církev svatá dnes jen v tichu posvátném zírá v ty výšiny nebes, vždyť je sobě vědoma, že oslavuje tajemství nejsvětější, tajemství života onoho Boha, o němž krásně praví Deržavin ve svém hymnu:

»Ty prostranstvím světů bezkonečný,
živý ve všech všehomíra prostorách,
proudotokem časů věkověčný —
bez podoby — ve třech božských osobách.«

Ano, tajemství to velké jest a nekonečné a přec tvoří základ celé naší víry. To, co staří národové jen tušili, když ve svých náboženstvích velebili i tajemné trojice božstev svých, to vysvětlilo křesťanství. Sám Spasitel světa s výšin nebes přinesl víru tu v Boha trojjediného a ve chvíli té, kdy měl již opustiti tento svět, kdy vzkříšený, oslavený volal k světu: »Dána jest mi všeliká moc na nebi a na zemi,« ve chvíli té sděluje světu tajemství Boha trojjediného a chce, aby do celého světa pronikla svatá víra ta, když praví: »Jdouce do celého světa, učte všechny národy a křtěte je ve jménu Otce, Syna i Ducha svatého.« Toť slavný odkaz Ježíšův, toť základ naší víry. Slova Ježíšova otvírají na okamžik výhled do nekonečné říše Boží a jako blesk mocný osvěcují říši věčnosti. Pravím jen na okamžik — nebo Bůh zůstává ve světle nepřístupným: »Nyní vidíme jen jako v zrcadle a v podobenství«, zde na světě nikdy člověk nepochopí toho tajemství nesmírného, poznání to je ponecháno ve věčnosti, »kdy spatříme Boha trojjediného tv ři v tvář,« věčně jej budeme poznávati a z poznání toho věčné blaho čerpati.

A přec zde ten duch lidský bádá a pátrá, vždyť i duše lidská má velikou cenu, vždyť je stvořena k obrazu Božímu, je vyvýšena nade všechno tvorstvo tím, že sama může se pozdvihnouti až k Bohu samému. A ta duše sama v sobě cítí, tuší trojí jakýsi život — ona sama jest, ona zplozuje myšlenku jako slovo duše a ona vůlí nebo-li láskou svou myšlenku tu s duší spojuje. A tak tuší, pátrá, ale poznává slabost, nedostatečnost svou, vždyť co je člověk proti Bohu? Prášek země a v něm jiskřička života, kdežto nade světy trůní ten veliký, nesmírný, nekonečný, který praví: »Cesty mé nejsou cesty vaše, soudy mé nejsou soudy vašimi a život můj není jako život váš.« Tu přichází na pomoc slabosti naší svatá víra, a ve světle zjevení spatřuje již člověk jasněji to, co mu rozum dal jen tušiti, onu věčnou bytost, jež věčným pomyslem svým vyslovuje věčné a soudstatné slovo, Boha z Boha, světlo ze světla, a věčnou nekonečnou láskou ji miluje. Jest to ovšem jen tušení, a přec člověka naplňuje poznání to blahem, jak bude jednou na věčnosti, až zastínění dosud paprskové rozjasní se v oslňující záři slunce a světla, poznání a blaha.

A to má být naší útěchou, to naší myšlenkou v dnešní slavný den — svátek tajemství. Vždyť dnešní krásný, velký den ukazuje nám velikou, nesmírnou cenu duše naší, která je povolána k tomu, aby zde Boha poznávala, jemu žila, jeho následovala a jednou na věčnosti k němu se vrátila a s ním se spojila. Dnešní den ukazuje nám vše to, co Bůh pro nás učinil svým stvořením, vykopením a posvěcením. A to vše bylo dílem Boha trojjediného. Bůh sám na počátku stvořil nebe a zemi, na počátku bylo Slovo a Slovo bylo u Boha, a Bůh byl Slovo, skrze něho všechny věci učiněny jsou, tenkrát, kdy Duch Boží vznášel se nad

vodami.« Toť dílo stvoření. A při vykoupení našem jak krásně se nám jeví Trojice nejsvětější? Tak Bůh miloval svět, že Syna svého dal, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul. A ve chvíli zvěstování volá anděl k Panně Marii: »Duch svatý vstoupí v tebe, a moc Nejvyššího zastíní tebe, proto co se z tebe narodí, slouti bude syn Boží.« A naše posvěcení kdo dokonává? »Utěšitel Duch svatý, jehož posle Otec ve jménu mém, ten vás naučí všem věcem a připomene vám všecko, cožkoliv budu mluvití vám,« tak těší Spasitel apoštoly.

O drazí moji, tolik učinil Bůh pro nás a stále ke všemu lidstvu volá: »Já jsem vašim otcem, vašim přítelem, vašim sluncem.« Není daleko od nás, je blízek nás, on nás miluje a vede a řídí všechny věci k dobrému. Jako Syn přišel v naši vlastní podobě nás vykoupit a jako Duch svatý dopomáhá nám a tvoří v nás stále božstější život, život lásky a spravedlnosti. A proto pozdravme dnešní slavný den velkou slavnou modlitbou církve, modlitbou díkučinění, kterou vítá církev dnešní den: »Dobrořečme Otcí, Synu i Duchu svatému.« Žijme jemu, velebme Boha, nosme jej v srdci svém, abychom jednou chváliti a zvelebovati mohli ho až na věky. — Amen.

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Spolkové zprávy. Spolek katechetů v království českém konal ve středu 20. dubna za hojně účasti členskou schůzi, v níž podával reterát jednatel kol. Frant. Strnad o svém sporu před nejv. správním dvorem stran vyměřování remunerace za přespočetné hodiny a vyvrátil názor, že tato stížnost byla zbytečna, když již byla rozhodnuta příznivě v rekursu kol. Novotného, poněvadž zástupce ministerstva kultu a vyučování chtěl před správním dvorem provést druhý případ stížnosti autoritativně, aby podle toho mohly se další případy vyřizovati. Předseda kol. Em. Žák promlouval o akci duchovenstva vůči protináboženskému směru některých učitelských orgánů, které postupují příliš daleko ve způsobu psaní svého vůči církvi i víře katolické. Týž přednesl pak některé methodické otázky katechismu se týkající. Dále jednáno bylo o vyměřování kvinkvenálek, o nedělních službách Božích, o dozoru při nich, o době břimování školní mládeže v Praze a předměstí, jakož i jiných stavovských otázkách časových. Většina přítomných se účastnila debaty o různých bodech, tak že se jeví pochopení pro organisaci spolkovou v kruzích katechetských. Bylo by záhodno, aby tato organisace stále pokračovala.

Noví členové: 22. v tomto roce Bohumil Pešek, katecheta v Černém Kostelci;

23. František Dostál, katecheta v Nechanicích. Příspěvky členské splatili kol.: Jan Sládeček (10 K), Jan Řezníček, Alois Dvořák, Boh. Pešek, Fr. Dostál (po 5 K), Alois Roudnický, Fr. Jirásko, Václ. Houra, Em. Maule, K. Dušek (po 3 K). Přihlášky nových členův a členské příspěvky přijímá pokladník Fr. Halbich na Smíchově.

Nejvyšší správní soudní dvůr o katechetských remuneracích. Dne 16. dubna t. r. rozhodoval nejvyšší soudní dvůr ve Vídni o stížnosti kol. Fr. Strnada stran remunerace za přespočetné hodiny. Za tou příčinou jako zásadní sešel se sesílený senát 17tičlenný, vyhověl stížnosti a zrušil ministerské rozhodnutí, a to z důvodu, že remunerace byla nesprávně počítána, hlavně proto, že hodiny školních prázdnin a jiné nemají se odpočítavati. Avšak týž senát upustil od názoru, jež menší senát měl v březnovém sezení v záležitosti kol. Novotného, že mají tyto remunerace býti vyměřovány podle § 7 katechetského zákona, totiž $\frac{1}{25}$ celého platu učitelské osoby příslušné školy. Minulé rozhodnutí znělo, že tohoto § 7. jest beze vsí pochyby užití. Dle toho asi bude správní soud rozhodovati o ostatních stížnostech. V zásadě tedy spravedlivá věc katechetů zvítězila, tak že od nynějška při přespočetných třídách nebudou se odpočítavati hodiny prázdninové. Jak se bude vyměřovati remunerace, ukáže další praxe.

KATECHETSKÁ PŘÍLOHA

K XIX. ROČNÍKU »VYCHOVATELE«.

RED. FR. ŽUNDÁLEK.

Poměr katechetův k řediteli a sboru učitelskému.

Za nynější vážné a rozbouřené doby jest katechetům potřebí uvědomiti si řádně svoje povinnosti a práva, jak toho také zástupce učitelstva pro své stoupence žádá ve školské hlídce »Národních Listů«, poněvadž znalostí zákonů a nařízení se zabrání mnohemu nedorozumění a zlé vůli.

Polští katecheti v Haliči jsou si vědomi dobře významu, jaký má poměr katechetův k řediteli a sboru učitelskému, a proto na konferenci své, konané o prázdninách minulého roku v Přemyšlu, pojednali o tomto tematě. Přednášku měl známý pedagog Teofil Łękawski. Vzhledem k důležitosti tohoto předmětu uveřejnil úřední list diecése přemyšlské příslušný elaborát, jehož pak přejal do svých sloupců též orgán polských katechetů »Dwutygodnik katechetyczny i duszpasterski« v číslech 2. a 3. letošního roku. Odtud hlavní myšlenky podáváme též svým čtenářům.

Zpravodaj v úvodu naznačil, že katecheta není pouze učitelem náboženství ve smyslu zákonem vyznačeném a proto není jeho hlavním úkolem výklad a vyčerpání předmětu, nýbrž že jest pastýřem duší mládeže a jejím otcem duchovním; následkem toho má správně plniti úřad učitelský, kněžský a pastýřský.

Jako pastýř duší mládeže svěřené jest katecheta nezávislý od školních úřadů; vykonávat svůj pastýřský úřad musí misse dané od biskupa samostatně v rozsahu diecésních nařízení a synodálních ústav, řídě se diecésním rozvrhem učiva a příručních knih obvyklých i schválených biskupským ordinariátem. V té příčině jest katecheta odpovědným pouze diecésnímu biskupu a jeho zástupci, ordinariátnímu komisaři na školách středních a biskupskému školdozorci na školách obecných i měšťanských.

Podle vynesení ministerského ze dne 22. dubna 1852 č. 3924, z 16. ledna 1854 č. 11.851 ex 1853, z 13. října 1854 č. 10.647 povi i jsou katecheté středních škol podávati ročně zprávu o stavu vyučování i výchování mládeže ve příčině nábožensko-mravně prostřednictvím ředitelství biskupskému ordinariátu. Podle smyslu hořejších reskriptů nemá se zpráva omeziti na podání suchých dat, jako počtu žáků, jich prospěchu v nauce náboženské, počtu náboženských cvičení, ale dle § 112. organizačního statutu náleží vyjmenovati a odůvodniti okolnosti, které se dotýkají nábožensko-mravního vzdělání, jakož i ty, které tomuto rozvoji odporují. Tato zpráva, k níž ředitel má právo podati svoje objasnění, nabývá tím většího

významu, jestliže katecheta neopominul buď v měsíčních poradách nebo v soukromých rozmluvách s ředitelem ústavu přednésti svoje pozorování i přání, týkající se vychování nábožensko-mravního.

Zemský, po případě okresní školní inspektor může na základě § 1. státního zákona školského ze dne 14. května 1869 za své inspekce také býti přítomen hodině náboženské a naslouchati výkladu, ale nemá práva dle výnosu ministerského ze dne 22. února 1875 míchati se do výkladu, dávatí otázky mládeži nebo dávatí katechetovi pokyny v příčině meritorní nebo methodické ani v poradě ani mezi čtyřma očima. Dále ani katecheta, přibude-li inspektor do náboženské hodiny, není oprávněn nebo povinen přerušiti výklad nebo demonstrativně odejiti; naopak přičiní se vůči školním orgánům, aby svoje místo dobře zastával. Kdyby inspektor ve vyučování náboženství se strany katechetovy nebo v jeho chování shledal něco nesprávného, jest mu volno školními úřady podati zprávu biskupskému ordinariátu, jemuž bude se o to postarati, aby nesprávnosti byly odklizeny.

Vedle toho je však katecheta učitelem, členem sboru učitelského, povoláním ke společné práci s ostatními učiteli za vedení ředitelova. Proto ve smyslu § 5. základního státního zákona školního ze 14. května 1869 jest povinen katecheta, rozumí se ve věcech netýkajících se závazků jeho jako duchovního pastýře, působiti se zákonům státním i zemským, jakož i příslušným vysvětlujícím a doplňujícím ustanovením školních úřadů; to vysvítá z přirozenosti věci, neboť pracuje v ústavě, katecheta jest povinen zachovávatí pořádek v ústavě platný a neměnití ho dle libosti. Následkem toho může ředitel naříditi katechetovi, aby měl dozor nad mládeží v přestávkách, při vycházení ze školy, v hodinách gymnastických atd.

Nelze upříti, že tento poměr závislosti katechetovy na řediteli jest příkrý a ubližuje postavení katechetovu v ústavě; proto referent navrhuje, aby katecheté shromáždění na konferenci prosili ndp. biskupa, aby se zasadil v zemské školní radě o to, aby katecheté byli od závazků podobného druhu osvobozeni.

Katecheta jest povinen vystříhati se kollise s ředitelem v zastávání svého úřadu. Může pak nastati nedorozumění s ředitelem ústavu při určení doby náboženských cvičení, přijímání sv. svátostí, velkonočních exercicií a j. Katecheta tomu snadno předejde, dorozumí-li se v čas s ředitelem o dnech, kdy mají náboženská cvičení býti konána; ředitel nemůže činiti překážky, je-li o tom zavčas uvědoměn (min. výn. ze dne 8. listopadu 1880).

Nedorozumění může nastati, má-li katecheta úmysl odejeti, aby měl v sousedství kázání nebo šel na vzájem na výpomoc kolegům ke zpovědi školní mládeže. V té věci katecheta má býti na pozoru přijímati nabídky kázání nebo slavné mše sv., neboť jest jeho povinností míti v neděli mši sv. a exhortu, ve svátek pak mši sv. školní; mimo to jest vázán svým úřadem, aby dával příklad v plnění svých povinností a takto podporoval ředitele. Jestliže však nutně odejeti musí, nechť se dorozumí dříve s ředitelem a postará se o zastoupení, aby mládež nebyla beze služeb Božích. Koná-li katecheta svoje povinnosti a zachovává-li školní řád svědomitě, nebude příčiny ke kollisi, která nikdy nenese dobrého ovoce. Rozumný ředitel si také zajisté bude vážití vlivu katechetova ve výchově mravní, a proto uznáváje charakter katechety jako duchovního pastýře, nebude dávatí katechetovi rozkazů, ubližujících povaze jeho jako pastýře duší mládeže.

(Pokračování.)

Promluva na neděli II. po sv. Duchu.

Napsal dr. JOS. KAŠPAR.

»Kdo nenávidí bratra svého,
vražděník jest.« Slova sv. epištoly.

V obrazně florencijské zarazil mne kdysi podivný obraz. Na obraze tom vypodobněna byla žena. Vlasy její byly rozpuštěny, tělo seschlé, bídné, její obličej měl divý, příšerný výraz. Žena ta skláněla se pak k svému vlastnímu srdci a z něho svými zuby kus po kuse trhala a tak sama se ničila. Bylo mi věru divno, co že as obraz ten znamená. Když však zahlédl jsem v rohu jeho nápis »závist«, již jsem chápal, co chtěl malíř říci tímto svým obrazem. Poznal jsem, že chtěl naznačiti neblahé účinky závisti na člověka. Jak ona žena na obraze tom sama se ničila, trhající si své srdce, rovněž tak člověk ničí, hubí sám sebe a hynie závistí. A tato nectnost, závist, je pak pramenem, z něhož vychází nepravost jiná, ještě horší, nenávisť, kterou přísně kárá apoštol v dnešní epištole, říká: Každý, kdo nenávidí bratra svého, vražděník jest. Přál bych si, abyste této nepravosti nikdy nepoznali. Proto, abych vás od ní co nejvíce odvrátil, chci v dnešní promluvě zmíniti se několika slovy o příčině její, o závistí. Nebudete-li závistiví, nenávisť nikdy k vám cesty nenajde.

1. Neznám, dr., nectnosti pošetilejší nad závist. Zajisté někdy jste slyšeli tuto bajku: Pes odcizil kus masa a plul s ním přes řeku. Když pak plul, spatřil v lesklé hladině říční svůj obraz, sama sebe. Domníval se však, že je to jiný pes, jenž též kus masa nese. Ihned mu jej záviděl a hnal se po domnělém mase: otevřel ústa, aby mu je vyrval. V tom však vypadlo mu maso, kteréž sám nesl z úst a kleslo na hluboké dno. Tak cizího se nezmocnil a o svoje závistí přišel. A stejně tak nemoudrý a pošetilý jest i závistivý člověk. Rmoutí ho jmění nebo štěstí jiného, vše, co jinému je ke cti, snad k slávě neb i oblíbě, vše to závistivý pokládá za své vlastní zlo a těžko to nese. Tak však připravuje se o své vlastní vnitřní štěstí, o svou spokojenost, o všechn klid duševní. Je sám v sobě rozerván, nešťasten, nespokojen a to den ze dne, ba každým okamžikem. Trochu cizího štěstí, spokojenosti, snad něco více majetku u bližního nedá mu ani za noci klidně spáti. Tím však, že tolik se trápí z cizího štěstí, že nepřeje bližnímu ani snad tolik, že volně dýchá, závistivec ničí i své tělesné zdraví, podlamuje své síly, vysiluje tělo a svůj život si ukracuje. Než co při tom drahé dítky nejpošetilejší, řekl bych zrovna nerozumné, jest, že závistivec ze své závisti, kteráž jej tolik ožírá na duchu i na těle, sám pro sebe nic nemá, že nemá z ní žádného pro sebe zisku ani užitku.

Nebo co svou závistí komu uškodí? Nabude snad tím cizího majetku, nebo obrátí se k němu cizí štěstí? Ani v nejmenším! Hleďtež jak proto nemoudrý, jak pošetilý je závistivec. Než, ač to zajisté sami uznáváte, přece zdá se mi, že i vy sami závistí nadobro prosti nejste. Aspoň sem i tam zachytnu někdy i u vás pohled, slovo, pohyb, kterýž i vám diktovala závist. A když se jí někdo podvolí, stejně nemoudře, stejně pošetile jedná. Poslyšte jen některé doklady! Někdo snad nepřeje svému druhu ušlechtilého zevnějšku, lepší, snad vyšší postavy. Nuže, když mu to někdo závidí, zdali pak může jej závistí svou učiniti ošklivějším, anebo menším? Jinochu můj, ty nerad snad vidíš, že tvůj spolužák trochu lépe se šatí, že žije v lepších poměrech než ty. Nepřeješ mu toho a ve svém nitru,

dokonce ho proto i nenávidíš a kdybys mohl, snad bys mu proto i tělesně neb i jinak ublížil. Než táži se tě, pomůže ti tvé, řekl bych při nejmenším, zlé smýšlení k lepšímu šatu, povede se ti snad proto lépe? Nikoliv! Naopak, když podobné myšlenky znepokojují tvou duši, tím hůře pro tebe, tím budeš nešťastnější. Stane se ve škole, že tvůj spolužák byl pochválen. Učitel řekl mu několik srdečných slov uznání za jeho píli, za jeho pěkné chování. Tebe však při pochvalných slovech učitelových jako kdyby uštkl had, pohledem žárlivým a zlým stíháš pochváleného druhá a snad bys raději viděl a z duše mu přál, kdyby byl trestán. Ano z jeho trestu bys se radoval, z pochvaly však jeho se rmoutíš. Než viz, závistí svou pochvaly přec nezadržíš ani trestu nepřivoláš. Poznáváš již, jak proto závist je pošetilá, nerozumná; bližnímu jí uškoditi nemůžeš, jen sám sobě připravuješ tím okamžiky trpké, hořké. A pak nepozoruješ, jak tě závist činí zlým, nehodným, jak zohyzďuje tvou povahu?

2. Ano závist jest opravdu nectnost plná zloby, nectnost velmi ohyzdná. Aby se závistivec zmocnil cizího statku aneb aspoň pokazil, zkalil štěstí jiného, neštítí se i prostředků nejhorších. Užívá k tomu lži, pomluvy, pochlebnictví, podvodu, aby svého cíle dosáhl, stává se i zlodějem i vrahem. Nic mu není svato, nic nedotknutelné, nešetří ani svého otce ani dítěte, bratra, přítele, dobrodince, ano on je i vraždí — ze závistí.

Slyšte, m., několik dokladů. Vidíte, kterak Kain pozvedá ruku svou a ránu smrtelnou zasazuje bratru svému Abelovi? A proč? Ze závistí. Závist zavinila, že bratří prodali Josefa v dalekou cizinu a otce obelhali. Závist zatvrdila srdce jejich, že neslyšeli jeho proseb, jeho pláče. Co bylo příčinou, že nevděčný syn Absolon vzbouřil se proti otci svému Davidovi, ba i o jeho smrt usiloval? To, že otci svému záviděl trůn královský. Závistivec nešetří, jak výše jsem dotkl, ani své vlastní krve, ani svých dětí. Snad příliš tu řečeno, ale je to přece smutná pravda. Slyšte, co vypráví dějepis o sultánu Solimanovi. Když vracel se z vítězných válek a poddaní jeho přichystali mu přivítání co nejslavnější, Soliman dal svého nejstaršího syna zardousiti, hoditi před vojiny a kázal jim volati: Jen jediný jest Allah (Bůh) v nebi a jen jeden na zemi Soliman.

Ano, dr., krajní závist fariseů to byla, kteráž i nejsvětějšího, nejlepšího mezi syny lidskými, našeho dobrotivého Pána, Syna Božího na kříž přivedla. Moji drazi, když jste nyní slyšeli tyto doklady, zajisté u náte, že závist je jeden z nejhorších rysů v lidské povaze.

Proto zkoumejte se, jestliže snad vy touto nectností nejste poskvrněni, jestliže snad i vy, a to častěji, než by si bylo přáti, jí nepodléháte. A jestliže vás svědomí usvědčí, pak, dr., ihned se vzchopte, a jakmile pokušení k závistí ozve se ve vašem nitru, přičiňte se, abyste je potlačili hned v zárodku. Budiž vám tu vzorem Spasitel sám. Ten nikomu ničeho nezaviděl, všem dobrého jen přál, ba i svým nepřátelům dobře činil. Učte se od něho, přejte každému, čeho sami si přejete, pak nepoznáte závistí — a tím méně nenávisť. Amen.

Promluva na III. neděli po sv. Duchu.

Napsal EM. ŽÁK.

»Přibližovali se k Pánu Ježíšovi
publikáni a hříšníci.« Luk. 15, 1.

Staří Řekové bájili o pěvci Orfeovi, že zpěvem svým uměl divoké šelmy krotiti a skalami pohybovati. A když, ztrativ manželku svoji, v podsvětí jí hledal, a tam sáhl ve struny své lýry, tu i ti k věčným mukám odsouzení žalným zpěvem jeho okouzlení, cítili polehčení a úlevy ve svoji trýzni.

Toť ovšem je báje, v jejímž rouše naznačiti se má blahodárný vliv zpěvu a hudby na srdce jinak drsná a nepřístupná. V dnešním sv. evangeliu báje ta stává se však skutečností. Publikáni a veřejní hříšníci, jichž srdce vášněmi jako bouří byla zmitána, u nichž všechna slova židovských kněží a starších lidu až dosud naprázdno vyzněla, *blíží se k Ježíšovi, aby ho slyšeli*.

Jako noční ptáci, nemohouce snést denního světla, hned jakmile jitro nastává, v doupata svá se ukrývají, tak obyčejně hříšníci a lidé nepravostní nemohouce snést světla ctnosti, lidem šlechtným se vyhýbají, jich společnosti se střehou. U Ježíše však nebylo tak. *Hříšníci pospíchají k němu a otevírají jemu nitro své*. V jeho přítomnosti nabývají útěchy, získávají klidu a odpuštění.

A co je vedlo k Spasiteli? Jeho laskavost a dobrotivost, jeho *vřidnost* a soucit, který nezatrácuje a neodsuzuje hřešících, ale hledá jejich spasení a napravení. Kouzlem slov jeho zatvřelí hříšníci se polepšují, tak jako v řecké báji půvabem hudby Orfeovy divoké šelmy krotnou a tvrdé skály se pohybují. A v římských katakombách opravdu též shledán obraz pěvce Orfea — jako obraz Ježíšův. Kouzlo, jímž Ježíš lásky u hříšníků nalezl, toť byla jeho *vřidnost* v slovech a laskavost v jednání. Proto *vřidnost* budiž dnes předmětem našeho rozjímání.

Přísná slova, nejsou-li kořeněna láskou a *vřidností*, zatvrzují hříšníka; jen shovívavost a *vřidnost* pronikají srdce a obměkčují i člověka nejzatvřeějšího. Jako paprsek slunce jarního zemi otevírá, tak slova *vřidná* otevírají srdce lidská. A nedostižným vzorem takové *vřidnosti* byl náš Spasitel. V podobenství o synu marnotratném přirovnává se k otci-hospodáři, který vida, an syn ztracený, hladem a bídou zmořený, domů se vrací, neodpuzuje ho od sebe, ale běží mu vstříc, padá na hrdlo jeho a polibek otcovské lásky tiskne na jeho rty; na ty rty poskvrněné, které před tím pojídaly mláto, jež dávali vepřům.

Vřidnost Spasitelova poutá k němu ženu, která rovněž opustivši dům otcovský, světem pobíhala — Marii Magdalenu. Ona přichází a naslouchá kázání jeho. A slovy láskyplnými dojata, želí hříchů svých, drahou mastí maže nohy Ježíšovy a utírá je vlasy svými. On zvedá ji, odpouští a klade za vzor kajcnosti, volaje k Šimonovi: »Viz tuto ženu!«

Zrádce v hlubokém opovržení míti, toť lidské povaze bývá přirozeno. Ale ne tak u Ježíše. On věčný vzor nedostižné *vřidnosti*, všechen bol, všechnu lítost nad mrzkým činem Jidášovým vyjadřuje laskavým slovem »Příteli, nač jsi přišel?« A to veliké slovo odpuštění, které před Ježíšem žádný člověk nebyl pronesl, byť sebe více povznesl se nad všechnu mstu a všechnu hněv, slovo věčně památné: »Otče, odpusť jim, neboť nevědí, co činí« — toť vrchol *vřidnosti*, *vřidnosti* nadlidské. Našli se ovšem později lidé svatí a nad chyby ostatních povznešení, kteří s tímž slovem na rtech smrt z rukou nepřátel přijali, ale před Ježíšem — pokud dějiny svědčí — žádný slovo takových nevyslovil.

Vlídlost — toť jedna z nejušlechtlejších vlastností člověka. Ta získá mu přátele, lásku i úctu u všech lidí.

Vlídlostí vynikal sv. František Saleský, biskup v Ženevě. Vzorné bylo — jak životopisec svědčí — jeho obcování se služebnictvem. Choval se k nim tak vlídně, že jej ne za pána, ale za otce měli a jako otce milovali. Potřeboval-li služeb jejich, neporoučel, ale vlídným slovem: »Buď tak laskav« k nim se obracel. Zanedbali-li nějaké služby, nedal se tím nikdy k hněvu svést. Jednoho dne navštívil sv. biskupa vévoda ženevský, a oba dlouho pospolu se radili. V komnatě nastala již úplná tma. A služebníci jejich, vzdálivše se, zcela zapomněli na své pány. Sv. František dlouho čekal, brzo-li sluha světla nepřinese — leč marně. Ve tmě mluvili dále. Až konečně sv. biskup musil sám vévodu odcházejícího za ruku vzít, tmou po chodbě a po schodech vésti a domovní dvěře jemu otevřít. Vrátiv se zpět, nalezl ve své komnatě sluhu, který všecek zahanben, světlo přinášel a za odpuštění prosil. A sv. biskup vlídně pravil: »Příteli, malou svíčkou byli bychom si dnes získali čest oba.«

Vlídlost k nižším — toť veliká ozdoba člověka. Snažte se proto i vy vlídní býti ke každému. Doma vlídně k bratřím i sestrám se chovejte a buďte jim tak dobrým příkladem! Jste s nimi jedna krev; jeden stůl, jeden dům společný máte s nimi. Kdo vlídně se nesnese s domácími, kterak pak může se snést a vlídným býti k cizím? Vlídlost otevírá srdce lidská a otevře vám těž brány věčného stánku Hospodinova. Amen.

Promluva na IV. neděli po sv. Duchu (slavnost sv. Aloisia).

Napsal JAN PLEŠINGER, katecheta.

»Budou jako andělé boží v nebi.«
(Mat. 22, 30.)

Cirkev dobře ví, jaké nebezpečí hrozí mládeži a zná také působivost dobrého příkladu, jak nezkažený jinoch na vzorech ctnosti přímo se povznáší a vzdělává; a proto staví před oči mládeže druhá ve stáří, aby se shlížela v tomto obrazu a jemu aspoň připodobnit se snažila. Tímto vzorem je sv. Alois, jehož památku v úterý slavíme.

Budeme proto uvažovati o dvou ctnostech tohoto světce, a to o jeho *horlivosti a trpělivosti*.

1. Sv. Alois jest horlivostí ve snažení a konání andělům podoben. Všechny mravné ctnosti lze zařaditi ve tři velké skupiny: v povinnosti k Bohu, k bližnímu, a k sobě samému.

Dle každého z těchto tří směrů horlivost ve snažení a konání našeho světce ve vynikající míře se osvědčuje. Alois skvěl se především horlivostí v plnění povinnosti k Bohu — pro čest a slávu Boží.

Sv. Alois poskytuje nám zářícího obrazu právě horlivosti pro čest Boží. Jak jeho životopisec vypravuje, vzdaloval se Alois již jako útlé dítko veselých her, svých soudruhův a utíkal do samoty, aby tam nerušeně Bohu sloužil. Nedosti měl na denním namáhání, prodlužoval je nočním bděním také v nejužší zimě, zabýváje se modlitbou a svatým rozjímáním. A síla jeho horlivosti byla tak veliká, že jej k většimu zmírnění nepohnula ani nemoc, do níž svého času upadl, ani napomínání vysoce postavených osob, ani prosby a vyhrožování jeho knížecího

otce, ani ohled na své mládí, nýbrž jen poslušnost, kterouž jako člen řádu svému duchovnímu představenému byl slíbil.

Když jedenkrát Alois v Turině prodléval ve společnosti více vznešených mladíkův a urozený, ale hříšný stařec se neostýchal mluvit řeči, které by nevinné zkazit mohly, nemeškal jej světec, pln spravedlivé nevole a horlivosti, okřiknouti, zda se nestydí sváděti svými ošklivými řečmi tyto vznešené jinochy, an zvláště již pro své stáří příkladem předcházeti by měl jiným v mravnosti a počestnosti; mohl by si přece vzpomenouti na slovo apoštola národů, že špatné řeči kazí dobré mravy! Zahanben umkl šedivý hříšník. (Vita s. Aloisii P. Marchetti. I. c. 13.)

Není-li tato horlivost pro Boha v pravdě andělskou? Neplní také andělé nebesťi přikázání Boží horlivě, radostně, věrně? »Činí anděly své duchy,« pravi apoštol národův, »a služebníky své plamen ohně.« (K Židům 1, 7.) Co však předčí duchy, co plápolající plamen ohně v rychlosti?

Vedle toho spatřujeme na Aloisiovi v nemenším stupni i horlivost pro blaho lidstva, pravou, účinnou, nezištnou lásku k bližnímu. Je zcela jisto, že za celý svůj život neměl zášti a závisti proti jinému člověku. Byl takovou horlivostí pro spásu duší svých bližních naplněn, že již jako chlapec dítky chudých lidí vyučoval v náboženství křesťanském. Aby se však mohl zcela a nedílně zasvětit tomuto vznešenému účelu, vstoupil dne 25. listopadu roku 1585 do tovaryšstva Ježíšova, maje teprve necelých osmnácte let. Jak podporoval tu dle sil svých chudé a opuštěné, s jakou horlivostí sbíral sám almužny pro potřebné a nuzné, s jakou odevzdaností věnoval se dobrovolně ošetřování nemocných, neduživých a chorých v lazaretech a nemocnicích!

Když počátkem roku 1591 vznikl v Římě neobyčejně záhubný mor, jemuž podlehl již také několik z jeho řádových bratří, šel ihned do jmenovaného města, ošetřoval a těšil morem stížené, vykonával jim obětavé služby a sám také odnesl si odtud mučednickou palmu lásky křesťanské; neboť nakažlivou nemocí zachvácen jsa, zemřel 21. června r. 1593, doživ 23 let života pozemského, z nichž trávil necelých šest v tovaryšstvu Ježíšově.

A co mám konečně říci o horlivosti tohoto svatého jinocha v plnění povinností k sobě samému, obzvláště co se týče povinností svého stavu a povolání!

Když mu bylo osm let, nastoupil již ve Florencii dráhu života studijního. A jakou pílí, jakou vědychtivostí, jakou neúnavnou horlivostí vyznamenal se šlechtný potomek knížecího rodu Gonzagů tam, jakož i později v Římě a Milaně! Jak svědomitě použil každé příležitosti, každého prostředku, aby vzdělání ducha svého zdokonalil, své vědomosti prohloubil a rozmnožil! A s jak skvělým výsledkem byla tato snaha jeho korunována! Obhajoval již ve 14. roce věku svého ve veřejné rozpravě nejobtížnějších pravd obou nejvážnějších věd, bohosloví a filosofie. Při tom však byl dalek vši pýchy a domýšlivosti; naopak, právě pokora a šlechtná skromnost řadily se k neskvělejším ctnostem tohoto v pravdě ctihodného jinocha.

A má býti ještě výslovně vytčeno, že se s duchem vědy a schopnosti v něm ladně spojoval duch nehlubší nábožnosti, právě a účinné bohabojnosti? Sv. Alois spatřoval také ve vědě správně dar Boží; nepočínal svého denního díla, aby si dříve v chrámu Páně nevyprosil požehnání Božího a označoval sám vlastní nejvyšší a poslední cíl všeho svého vědeckého snažení dosti jasně častou a na sebe sama obrácenou otázkou: »Co mně to prospěje k životu věčnému?

2. Sv. Alois i *trpělivostí* jest andělům podoben. — Trpělivost není nic jiného, než s odevzdaností do vůle Boží statečně a dobrovolně snášeti křivdy, strasti a protivensví tohoto života pozemského. Je tudíž podstatně rozdílná od stoicismu čili otrlosti, neboť nečiní člověka tvrdým, bezcitným, nezná nářku, slz, vzdychání; ale do vůle Boží odevzdaný křesťan klade ji jako drahocenný dar na trůn vše-vědčoucího, nejspravedlivějšího Správce světů. Takový křesťan nereptá a se nerouhá; ví, že »milujícím Boha všechny věci napomáhají k dobrému« (Řím. 8, 28.) a že »Pán toho tresce, koho miluje« (Žid. 12, 6.), že »jako ohněm zkoušeno bývá stříbro a zlato peci: tak zkouší Hospodin srdci« (Přís. 17, 3.); že »Bůh věrný jest« a že »nedopustí nás pokoušeti nad to, což můžeme snést, ale učiní s pokoušením také prospěch, abychom mohli snést.« (1. Kor. 10, 13.) »Že jsi byl příjemný Bohu,« pravil anděl významně k trpělivému Tobiášovi, »potřebí bylo, aby pokušení zkusilo tebe.« (Tob. 12, 13.)

Ale jak nutná, jak vznešená a záslužná je trpělivost, tak obtížno jest jí dosáhnouti a jí cvičiti. Co jest mocnějšího ve smyslném člověku, než pud samolásky, sobectví, než snaha po cti a platnosti, po majetku a požitku? Proti čemu se staví naše nízká přirozenost více, než proti ponížení, pokoření, proti zapření sebe a proti tomu, býti bez statků pozemských, proti urážkám, proti bolestem, strastem a pohromám? Již v dětství ukazuje se při probuzení se života duševního zpurnost, svéhlavost, vzdorovitost a neposlušnost! Hoch chce pevně státi na své vůli, má mu opatřeno býti co chce a si přeje, vzdáleno pak býti to, čeho nechce. Pohanu, domluvu, trest snáší nerad, s nevolí; jinoch nejraději by neuznával nad sebou žádného pána, žádného zákona, žádné zodpovědnosti před vyšším. Byl by nejraději ve všem a každém směru svézákonným a svrchovaným. A když se stane mužem a nepoznává tohoto svého duševního směru a v pravý čas ho nezmění, stává se jeho domýšlivost, jeho osobování si vždy větší, nesnesitelnější, urážlivější, a když stane se otcem rodiny, pak stává se krutým tyranem svých vlastních, před nimž se rodina musí třásti a jeho se báti, který všecku svobodu a radost, veškeren mír, všecko štěstí jejich života odstraňuje a ničí.

A proto jest pravda, že žádná ctnost s větší námahou získána býti a žádná častěji a lehčeji porušena býti nemůže než trpělivost, a proto jest vysoce povznesen a obdivuhodným, kdo v této ctnosti se cvičí a ji osvědčuje až ke stupni hrdinství.

A světec, jehož výroční památku slavíme, byl zářivým obrazem také této ctnosti. S jakou skromností přijal zcela zaslouženou pochvalu, jak hleděl dle možnosti se vzdáliti! S jakou trpělivostí, ano radostí snášel sám nezaslouženou potupu a nezasloužené tresty! S jakým sebezáporem ukázal těm, o nichž věděl anebo se domýšlel, že jej zlehčují, důkazy pozornosti a srdečné, nezištné lásky k bližnímu.

S jakou podivuhodnou velikostí ducha vzdal se svého práva dědičného na markrabství svého knížecího otce, aby do obydli chudoby se odstěhoval a oblekl na sebe šat řeholní. A jak utěšený klid, jakou přívětivost a mírumilovnost v chování a obcování, jakou poníženost, dobrotivost a přívětivost ukázal při všelikém snažení, jemuž se dobrovolně podroboval při všech často nepřijemných službách v ošelřování nemocných, při strastech a trpkostech, před nimiž žádný život lidský nezástal ušetřen!

Byl tedy sv. Alois vskutku svou horlivostí pro čest Boží a spásu bližního, plnění povinností svého povolání, jakož i ctností trpělivosti andělem v těle lid-

ském, v pravdě velký a podivuhodný. Právem tedy obrací církev sv. v evangeliu na něho významné slovo Páně k Sadduceům: »Zvěčnění blahoslavení budou jako andělé Boží v nebi.«

Kéž by to, co jste právě slyšeli, draží v Kristu, nezůstalo zcela marno a bez účinku. Kéž by vás to povzbuzovalo a pobádalo k dosažení podobného cíle. Kéž byste se aspoň vynasnažovali dojíti ho. A tím, co apoštol národů vzhledem k tomu o sobě praví, končím »Ještě jsem toho nedosáhl, ale vynasnažuji se, abych toho dosáhl.« Amen.

Promluva na V. neděli po sv. Duchu.

Napsal FR. JANOVSÝ, kons. rada a professor v Brně.

*»Jdi prve smířit se s bratrem svým
a potom přijď, obětuj dar svůj.« Mat. 5, 24.*

Pán Ježíš byl mírný a laskavý ke všem lidem i k hříšníkům, jen k fariseům a zákonníkům byl přísný; kolikrát řekl jim: »Běda vám, zákonníci a fariseové, pokrytci!« Byltě fariseismus zosobněná pýcha, pýcha pokrytecká, kteráž pod rouškou zdánlivé svatosti a ctnosti žila život hanebný a nečestný; bylť fariseové příliš pánovíti, než aby se byli pokořili božské moci Pána a Mistra našeho Ježíše Krista; dobře jim jednou pověděl: »Jste podobni hrobům obilným, kteří se zdají lidem zevnitř krásni, ale uvnitř jsou plni kostí umrlčích i vši nečistoty. Tak i vy zevnitř zajisté zdáte se lidem spravedliví, ale vnitř jste plni pokrytství a nepravosti.« (Mat. 23, 27, 28.) V dnešním pak sv. evangeliu varuje nás Pán Ježíš důtklivě: »Nebude-li hojnější spravedlnost vaše nežli zákonníkův a fariseů, nevejdete do království nebeského«. Mat. 5, 20; varuje nás zejména od zlosti, od tupení svého bližního, od nesmiřlivosti, hříchů to, v nichž si fariseové libovali a v nichž si bohužel i za našich dnů tak mnozí libují, a to k veliké škodě své, neboť marna modlitba, marna služba boží takového srdce zlovolného; do nebe se nevznese, k zemi padá jako dým z oběti Kainovy, jenž se hněval na bratra Abela. Proto praví Kristus Pán na konci dnešního evangeliu »Obětuješ-li dar svůj na oltář, tu se rozpomeň, že bratr tvůj má něco proti tobě, nechej tu daru svého před oltářem a jdi prve se smířit s bratrem svým a potom přijď, obětuj dar svůj.«

Kam pak by se podělo pokolení lidské, kdyby se Bůh proti němu tak zatvrdil, jako se bohužel lidé vespolek zatvrzují? Zhřešili prarodiče, zhřešili v nich všichni lidé, a Pán Bůh se ustrnul, slíbil Messiaše a když nadešla plnost času, skutečně ho poslal. Kam by se byl poděl Šavel, kdyby ho byl Bůh povolal na věčnost právě tehdy, když jako horlivec farisejský zběsile pronásledoval křesťany, hubil církev Kristovu, vcházel do domů a jimal muže i ženy křesťanské a vrhal je do žaláře. Avšak nejvyšší shovívavý a milosrdný Pán dopřál mu času, a ze Šavla stal se sv. Pavel, z nástroje ducha zlého stala se vyvolená nádobu Ducha svatého, stalo se slavné kníže apoštolské. Kam pak by se byl poděl tak mnohý z nás, kdyby ho byl Bůh hned po smrtelném hříchu na věčnost povolal. Než neučinil toho Pán, nýbrž dopřál nám času a milosti, abychom se polepšili; odpustil nám, vida naši lítost, naši zkoušenost, naše polepšení. Považte ještě nad to, kterak božský Spasitel modlí se na kříži za své vrahy, za rouhavé, zlolajný zástup židovský: »Otče, odpusť jim, neboť nevědí, co činí!« Považte to, všescko, draží v Kristu, a suďte, rcete, zdaž by nám měl býti těžkým rozkaz Páně, jež jste slyšeli v dnešním sv. evangeliu: »Smíř se s bratrem svým!« anebo jak týž

den v přepamátém kázání božském poručil: »Milujte nepřátele své, dobře činite těm, kteří vás nenávidí a modlete se za ty, kteří vám protivenství činí a utrhnají vám, abyste byli synové Otce svého, jenž jest v nebesích, jenž slunci svému velí vzházeti na dobré i na zlé a déšť dává na spravedlivé i nespravedlivé!« Mat. 5, 44, 41.

Ano, Bohu samému se připodobníte svou smířlivostí a laskavým odpuštěním, když se bližní nějak proti vám pozapomněl nešetrným slovem, nerozvážným skutkem; Bohu samému se připodobníte, a vyplní se na vás slovo Kristovo: »Blahoslavení pokojní, neboť oni syny Božími slouti budou.« Mat. 5, 9. Touto pravdou snažil se cařihradský patriarcha Flavian pohnouti rozhněvaného císaře Theodosia, když tento chtěl povraždití všechno obyvatelstvo města Antiochie, že tam byl zneuctěn obraz jeho i císařovnin, pravilf: »Pomstíš-li se, ó císaři, ukážeš, že jsi prostý člověk; odpustíš-li však, Bohu budeš podoben.« Blaze mu, třikrát blaze, že poslechl, že odpustil městu. Bohu samému se připodobníte svou laskavou smířlivostí a nad to zabezpečíte si, že i vám Bůh odpustí, když jste se proti němu nějakým hříchem pozapomněli; proto se modlíme v Otčenáši: »Odpust' nám naše viny, jakož i my odpouštíme našim vinníkům!« Jaká to odměna. My jsme odpustili člověku, a Bůh odpustí nám! Ó neopovažujme se pohrdati touto odměnou Boží, nezatvrzujme se nad bližním, jenž nám nějak ublížil; snadno mohlo by se proti nám zatvrditi srdce božské, jak toho máme odstrašující příklad z času pronásledování křesťanů.

Za císaře Aureliana (270—275) žili v městě Antiochii křesťané Sapricius a Nikeforus, milovali se jako rodní bratři. Po čase se rozvadili a různým způsobem zlost svou si projevovali. Nikeforus brzy se vzpamatoval, chybu poznal, jí litoval a snažil se pomocí přátel se Sapriciem se smířiti, ale marně. Zatím byl Sapricius pro křesťanskou víru odsouzen a měl skonati smrtí mučednickou. Již krácel na popraviště, již nesl dar, svůj vlastní život na oltář. Nikeforus prodral se zástupem, hořce plakal, padl k nohám Sapriciovým a prosil vroucně: »Mučedníku Ježíše Krista, odpusť mi, jako Pán Ježíš odpustil svým nepřátelům.« Než i tentokráte prosil marně. Sapricius se od něho odvrátil a neodpověděl ani slova. Nikeforus opět a opět prosil. Pohané smáli se mu jako člověku pošetilemu, bláznivému, nemohli pochopiti, proč s takovým úsilím uchází se o přízeň člověka na smrt odsouzeného. Prosil nadarmo. Bůh však nemohl lhostejně patřiti na tuto nekřesťanskou nesmířlivost, byl velice uražen. I co se stalo? Když byl Sapricius již na popravišti, když měl už pokleknouti a býti stat, zapřel Krista, rozhodl se že bude obětovati pohanským bohům. Pán Bůh pohrdl jeho obětným darem, pohrdl jeho životem, jeho smrtí mučednickou, protože nechtěl a nechtěl odpustiti spolubratru Nikeforovi. Tento však vida, jak božský Spasitel věrolomnosti Sapriciovou zneuctěn, zvolal: »Já jsem křesťan, já vyznávám, co Sapricius zapřel, dovolte mi, abych pohoršení jím dané napravil, usmrťte mne místo něho!« Pohané svolili. A tak jest smířlivý Nikeforus ozdoben slavnou korunou mučednickou, kteréž nebyl hoden nesmířlivý Sapricius.

Ó, dr. v Kr., nehněvejte se a odpuštějte si vespolek; tof Bůh sám káže slovem i příkladem, tof nezbytno na odpuštění hříchů vašich a dosažení milosti života věčného. Amen.

❁ RŮZNÉ ZPRÁVY. ❁

Msgr. dr. Jan Sedlák slavil dne 9. dubna své 50leté narozeniny. Narodil se v Trojanově r. 1854, vysvěcen byl 9. srpna 1876 a účastnil se jako vojenský kaplan války v Bosně r. 1878. Po té přestoupil do duchovní správy a stal se farářem ve Velkých Popovicích, odkud povolán byl za kanovníka vždy věrné kapitoly svatovítské v Praze. Za své zásluhy o církve byl mnohými hodnostmi vyznamenán. Jako poslanec na sněmě zemském úspěšně pracoval, zvláště jako člen školské komise a prokázal v té věci katechetům společně s J. M. biskupem dr. Kráslem velmi platné služby. Bylo jen litovati, že právě v době, kdy se zákon o učitelských platech projednával, za úřední povinností odcestovali oba hodnostáři a nemohli býti členy školské komise, poněvadž jejich vlivu by se bylo zajisté podařilo vymoci pro katechety příznivějších podmínek služebních ve větší míře než se stalo. Dr. Jan Nep. Sedlák pracuje tiše, ale vytrvale též na poli literárním. Zvláště velké zásluhy si získal o Dědictví Svatojanské v Praze, jehož starostou jest od r. 1896. Tento spolek se dočkal již 29.474 členů. Mimo jiná pojednání dr. Sedlák napsal životopis J. Em. kard. Leona ze Skrbenských a přeložil »Čtyvero knih o následování Krista«. Milá a vlídná povaha jubilarova a jeho vytrvalá práce činí jej oblíbeným v duchovenstvu. Kéž dočká se hojného ovoce svých šlechtných snah.

Noví členové: 23. v tomto roce Fr. Kvíčera, katecheta v Králové Dvoře; 24. Vojt. Henrych, katecheta v Červ. Kostelci; 25. Václav Kutina, katecheta v Košířích; 26. Štěpán Trojan, katecheta v Nymburce. — Příspěvky členské splatili kol.: Leopold Wollman (11 K), prof. Václav Davídek (10 K), probošt Václav Kotrch, Fr. Donát (po 8 K), Fr. Kvíčera, Vojtěch Henrych, Štěpán Trojan (po 5 K), farář Josef Ruml, Alojs Možíš, Maxm. Biedermann (po 4 K), Václav Kutina (3 K). Přihlášky nových členův přijímá pokladník Fr. Halbich na Smíchově.

Učitelstvo a tělesný trest. Po 30leté zkušenosti s novou školou konečně učitelstvo volá po zavedení tělesného trestu. »Věstník učitelstva moravského a po něm i »Čas« o tom referuje. Představenstvo učitelského spolku ve Frankfurtě nad Mohanem uveřejnilo ve veřejných listech zasláno, v němž praví: »Tělesné trestání žáků není sice ideálem ve výchově, ani nutným atributem

učitelovým, ale prakticky nelze, aby ze školy bylo úplně vyhoštěno. Kdyby učitelé mysliili jen na sebe, byli by rozhodně proto, aby byl ze školy tělesný trest odstraněn. Ale četné případy mladistvé surovosti, zpupnosti a hrubé nekázně nutí učitele, aby bral své útočiště k rákosce. Kdyby učitel v určitých případech tělesně nepotrestal, zřekl by se nároku na školní kázeň a vychování. Všichni rozumní a klidně myslící roličie byli dosud na straně učitelů, když učitelé musili tělesně trestati. Aby rodiče důvěru svou ke škole i nyní si zachovali, prosí podepsané představenstvo. Bez vzájemné důvěry školy a rodinného domu nebylo by přece škole s prospěchem.« V Anglii a Německu má učitel právo zákonem zaručeno žáky tělesně trestati; nesmí se však jim uškoditi na zdraví. — Konečně tedy jeví se tato snaha znovu zavěti tělesné tresty veřejně, tajně se po tom touží již od jejich zrušení.

Katecheta a světský inspektor. Nejd. brněnský ordinariát předložil sv. Stolici otázku, jak se má katecheta chovati za inspekce světské; prostřednictvím apoštolské nunciatury ze dne 10. prosince 1874 přišlo toto rozhodnutí: »Relato ad S. Sedem dubio... videlicet, an presbyter religionis magister continuare possit catechismum edocere coram inspectore scholastico? S. Sedes respondit: quod Episcopus ob peculiare rationes et circumstantias ab ipso expositas permittere possit presbyteris ipsius dioecesis, qui officio magistrorum religionis funguntur, ut lectionem religionis, adveniente etiam inspectore scholastico continuent, sub conditione tamen, ne ipsi magistri religionis cuicunque interpretationi vel observationi respondeant, quam ipsi inspector circa eorum lectiones abusive facere praetenderet.«

Oprava katechismu. Podobně jako Lev XIII. za svého biskupování, tak i nynější papež jako biskup v Mantově zavedl jednotný katechismu v Lombardii a Piemontu, ale nepodařilo se mu to v patriarchátu benátském, poněvadž nebyli s tím srozuměni někteří biskupové. V Římě místo katechismu Schüllerova bude zaveden nový. Papež nemůže se odhodlati k zavedení jednotného katechismu pro celou církev, poněvadž by bylo dlužno dříve zjednatí si souhlasu všech biskupů, k čemuž by stěží došlo. Papeži byla podána zpráva o otázce kate-

chismu v Německu a bylo žádáno, aby katechismus byl přizpůsoben dětem, veškerá abstraktnost omezena, aby v komisi příslušné byli zastoupeni zkušení katecheté a také elementární učitelé v té věci odborní. Skladatelé katechismu se úzkostlivě drží theologických definic na úkor srozumitelnosti.

Vyměřování kvinkvenálek. Pokud nám známo, byly kvinkvenálky katechetům dle nového zákona vyměřeny c. k. zemskou školní radou teprve od doby po zkoušce způsobilosti pro školy měšťanské, ač učili též na školách obecných, pro něž již absolutorium bohosloveckých studií jest dostatečnou kvalifikací, potřebnou k definitivnímu ustanovení. Proto potřebí jest učiniti každému jednotlivci v té věci kroky, aby již od ustanovení jeho jako katechety vůbec byly kvinkvenálky počítány, jak původně u zemského výboru bylo zamýšleno a v té věci také finanční náklad sestaven. Ke zjištění kvinkvenálek sluší předložití absolutorium bohoslovných studií; na kterých vysvědčeních způsobilosti katechetské pak jest naznačeno, že zkouškou pro měšťanské školy nabytý dotyčný způsobilosti vyučovati náboženství na školách měšťanských a obecných, učiní nejlépe každý v zájmu vlastním, požádá-li nejd. konsistoře, aby vysvědčení bylo vydáno jen pro školy měšťanské.

Církev a škola. C. k. státní ministerstvo, nynější min. vyučování a kultu uznalo ze dne 29. prosince 1866 č. 10. 162 C. U. za dobré požádati nejd. pp. biskupů o řádné methodické a katechetické vzdělání kněžstva a dovozuje, že církev má právo na školu: »Dosavadní vliv církve na školy zakládá se netoliko v dějinách, jejichž svědectvím školy alespoň církvi katolické původ svůj děkují, alebrž spíše a tím více v právu, jejím božským zakladatetem jí daném, aby vychovávala zvláště mládež ve školách národních k cíli, vychováním vůbec položenému. Právo toto zaručeno jest církvi v Rakousku až dosavad platnými zákony státními. Církev se svého stanovíště nemůže se nikterak práva na dozorství a řízení školy vydati anebo jen i připustiti jakékoli jeho zkrácení; jestť s její podstatou a účelem jejím nerozlučně spojeno. Avšak není toliko pro církev, alebrž i pro stát potřebí, aby jí (církvi) řízení a dozorství, především při školách národních pojištěno zůstalo; nebo dobře poznamenali biskupové, r. 1849 zde (ve Vídni) shromáždění, že *národní školy, kadyby od církve katolické*

měly býti odtrženy, propadnou propagandě převratu.» Tato předpověď se po 30 letech úplně vyplnila.

Docházka na mši sv. školní ze vzdálených obcí. Kolega katecheta v Královicích u Plzně nutil dítky, jak toho zákon vyžaduje, aby chodily i z přespólních obcí do kostela, jak Národní Listy udávají, i pry dvě hodiny vzdálených od Královic. Na četné stížnosti podala c. k. okresní školní rada v Královicích tuto záležitost k rozhodnutí zemské školní rady, která výnosem ze dne 20. března 1903, č. 6484, povolila přespólním žákům docházeti na služby Boží v domácím kostele, uloživši jim, aby se vždy vykázáli potvrzením domácího faráře. Jest podívno, že zmíněný list se pozastavuje nad tím, když katecheta plní svoji povinnost. Máme za to, že dítky mají z přespólních osad zrovna tak daleko do školy královické jako do královického kostela. Od docházky školní jim zemská školní rada neudělila dispense. Tím ovšem netvrdíme, že by z důležitých příčin nebyla dovolena docházka do kostela farního, místo do školní kaple.

Průkaz náboženství žáků měšťanských škol. Sděluje se s námi V pololetí dostávali žáci měšť. škol půlletní vysvědčení, a tu k svému překvapení pozorujeme, že v hlavě vysvědčení, kde jest celé nacionále dítěte, jest vynecháno, jakého náboženství dítě jest. Způsobem tím se nepozná, kdo známku z náboženství dítěti dal, zda katolický katecheta nebo evangelický pastor, dovský rabin nebo hlasatel jiného vyznání. Je-li tento způsob všude zaveden, bylo by záhodno, aby zástupcové nejd. arcib. konsistoře v zemské školní radě na toto nedopuštění upozornili a postarali se o nápravu, a to tím spíše, poněvadž na vysvědčeních žáků středních škol příslušnost náboženská jest uvedena.

Katolický student. K mimoškolní práci katechetů a duch. správců vůbec mimo jiné náleží starati se přiměřeným způsobem o dorost intelligence, aby byl zachován církvi a víře. Prof. dr. Ehrhard k tomu radí v příslušné brožurce. Katolickým studentům doporučuje nepolitické spolky, ale nabádá je, aby se i pro veřejný život připravovali, protože náboženství není věcí subjektivní; každý věřící má naopak povinnost zásady katolické přiváděti k platnosti ve veřejném životě.

KATECHETSKÁ PŘÍLOHA

K XIX. ROČNÍKU »VYCHOVATELE«.

RED. FR. ŽUNDÁLEK.

Poměry katechetů k řediteli a sboru učitelskému.

(Pokračování.)

Podle § 2. reskriptu ministerského ze dne 16. září 1850 č. 9559 má ředitel právo udělit učitelům dovolené, proto i katecheta, maje úmysl odejiti z důležité příčiny, obrátí se v záležitosti této na ředitele ústavu, a zamýšleje na delší dobu na př. za příčinou nápravy zdraví, prostřednictvím ředitelství podá žádost c. k. zemské školní radě a biskupské konsistoři.

Snahou katechetovou má býti, aby zůstával v dobrých poměrech nejen s ředitelem ústavu, nýbrž i se sborem učitelským. V ústavě, kde působí více osob různého smýšlení, různé povahy, není možno, aby nenastalo různé mínění a odtud i kolise. Příčinou nedorozumění může býti vystupování učitelovo vůči žákům, překáželi-li zásadám náboženským žáků nebo vyhýbali se v té věci svým povinnostem nebo nemorální jednání učitelů, dávající příčinu k pohoršení. V takovém případě je svatou povinností katechety jako duchovního pastýře, vystoupiti v dorozumění s ředitelem proti pohoršení, aby je odstranil. A kdyby jeho opatření se ukázalo bez úspěchu, má se obrátiti na vyšší úřad školní, po případě k diecesnímu biskupu. Zatajování těchto výstředností se záminkou, aby se neškodilo pohoršlivcům, bylo by nesprávné a nedalo by se srovnati s povoláním katechety jako strážce mládeže.

Příčina nedorozumění může dále nastati, když učitelé příliš přísně klasifikují mravy. Jest zajisté zvykem oprávněným ve školách, že přestupky mládeže proti pořádku školnímu, jako nepokojné chování za vyučování, rozmlouvání, šeptání, opoždění do školy a podobné poklesky, pocházející z lehkomyšlnosti a živé povahy, stávají se příčinou špatné známky z mravů, kdežto jiné přestupky proti školní kázní mají býti stíhány tresty paedagogickými a nemají ještě dodatečně míti za následek snížení známky z mravů, která má býti dána jen za přestupky proti mravnosti, jako je toulání v noci, trvání v hostincích, účast v podezřelých spolcích, jakož i při úmyslném zanedbávání povinností. Katechetovou povinností jest vystoupiti k obraně mládeže v té věci.

Kde ředitel ústavu i katolíci učitelé náboženským smýšlením, účastí na pobožnostech kostelních, přistupováním k sv. svátostem se osvědčují jako věrní katolíci a ve svém úřadě usilují pracovati v duchu katolickém, tam snahy a práce

katechetovy budou ulehčeny a náležitě potvrzeny. Zjednati si tohoto spolupůsobení a podpory ředitele i sboru učitelského jest úsilovnou povinností katechetovou. Zárukou této podpory jest povaha katechetova a přátelský poměr s učitelským sborem. Důkladné vědomosti bohoslovecké, všeobecné vzdělání katechetovo, když mu nejsou cizími vědomosti ze světských předmětů, dále neporušenost charakteru, horlivost kněžská v náboženské výchově dítek získají katechetovi vážnost ve sboru učitelském; jest potřebí dávatí na jevo úctu vůči řediteli i učitelům, horlivě podporovati vyučovací i výchovnou práci učitelovu, vyhýbatí se sporům, a když spor vznikne, usilovati o jeho uklizení způsobem přátelským. Tato snaha najde ozvěnu ve sboru učitelském, který neodepře katechetovi váženému své podpory. Úcta zajisté opět vzbuzuje úctu a vážnost. Neméně důležitým jest poměr katechetův k mládeži, poněvadž tu se jeví jako duchovní pastýř a otec mládeže.

Za příčinou jednotného postupu u vedení dítek doporučil zpravodaj tyto zásady:

Na konci prázdnin jest radno upravití si zvláštní rozvrh učební na základě normálního rozvrhu zavedeného v diecési, při čemž dlužno vzítí zřetel na místní poměry, počet hodin vyhrazených náboženských a zapsati jej do denníku; tamtéž dlužno poznamenati rozvrh písní a modliteb, kterých má býti užíváno před vyučováním nebo po vyučování, a postarati se v dorozumění s ředitelem o jich umístění ve škole na přiměřeném místě v třídě.

Ke mši sv. na počátku školního roku, již třeba míti v kostele a dorozuměti se v té věci s místním duchovním správcem, jest pozvati také rodiče a pěstouny školních dítek. Exhorta příslušná má rozohniti dítky k pilné docházce do školy a na služby Boží, k pilnému učení všech předmětů, zvláště náboženství.

Jest postarati se o to, aby v každé třídě byl obraz Pána Ježíše; také bývá umístěn někdy obraz Panny Marie nebo sv. patrona a alespoň v jedné světnici obraz sv. Otce a diecévního biskupa.

V prvních hodinách školních jest vyložiti školní mládeži její křesťanské povinnosti, aby konala ranní a večerní modlitbu, vzbudila dobrý úmysl z rána a úmysl se napravití, večer pak aby při modlitbě zpytovala svědomí, jak tyto úmysly byly provedeny; jest vyložiti dítkám, jak výhodno jest zachovávatí pořádek denní, jak se mají chovati doma i ve škole a také dodati návod, kterak možno odolati pokušením.

Mládež starší jest připravití k sv. zpovědi a sv. přijímání a nezanedbávati této přípravy ani před ostatními zpovědmi v roce, poněvadž tím valně se prospěje obnově náboženského ducha.

Před každou tou dobou církevního roku jest seznámiti mládež s dotčenými obřady církevními, vyložiti jich význam a dodávati jim chuti k docházce na příslušné nábožnosti.

Rozšiřovati mezi mládeží úctu k nejsv. svátosti oltářní, nabádati ji k adoraci, dále úctu k Panně Marii, k sv. patronům zemským, s jejichžto životem jest ji seznamovati.

Naučiti mládež vyšších tříd ministrovatí při mši sv. i při jiných pobožnostech.

Postarati se o to, aby dítky měly potřebné knihy k učení náboženství, dále různé, medailky, modlitební knížky a j.

(Dokončení.)

Promluva na neděli VI. po sv. Duchu.

Napsal VÁCLAV ŽELEZNÝ, katecheta v Praze.

Rozhlášený byly řeči Pána Ježíše, veliká všude byla žádost je slyšeti, že přichází ze všech končin palestinských obyvatelé tam, kde vtělený Bůh jen dost málo se pozdržel. Tak právě nyní přišel na poušti k němu veliký zástup lidí — okolo čtyř tisíců — a s potěšením poslouchal učení, která jemu božská ústa hlásala. Tři dny strávili tito lidé v spasitelném rozjímání s božským Vykupitelem, neboť slovo Boží sílilo je. Tím více ale umdlelo tělo jejich z nedostatku pokrmu. Pro dychtivost, která srdce jejich poutala k nebeskému Otci, zapomněli vzíti s sebou pokrm tělesný; sužoval je hlad a pro vzdálenost místa neměli ani naděje, že se nasytí a proto rmoutili se nemálo, že hladem musí zahynouti.

Vida Ježíš bídu veškerého zástupu a ouzkok, bolestně pravil k apoštolům: »Lítost mám nad zástupem, neboť nemají, co by jedli.«

Milé dítky, pohlédnu-li na vás a vzpomínám-li na vaše rodiče, věřte mi, že mi bezděky případně totéž útrpné slovo Syna Božího, neboť zdá se mi, jako by některé dítě, některá rodina již k tomu byla odsouzena od Boha, aby ji všecko zlé na světě potkalo. Nejenom že zápasiti musí mnohdy o potřeby vezdejší, nejenom že nesnáze, truchlivé příhody trpěti musí, ale přichází pronásledování, hana a potupa. Co máme o tom souditi? Je to trest Boží, říkají jiní lidé a mají tak hned příčinu při ruce. Avšak taková řeč jest velmi nelaskavá, ano zpodílá. Někdy ovšem mohou to býti tresty a metly Boží, ale ne vždy. Neboť vy samy, milé dítky, v životě našem spatřujete celé rodiny i jednotlivé od dítek až k těm starcům, že od malíckosti byli spravedliví, ctnostní a nábožní a přece již v životě svém musí trpěti. Co máme o takových spravedlivých, ale nešťastných souditi? Což jiného, než že tu musí býti příčina jediná a to ta, *aby je Bůh zkusil a snad vlašně srdce jejich novou horlivostí zapálil.*

1. Od Boha, milé dítky, postaveni jsme na tento svět jako na nějaké moře, na němž není stálého pokoje k nalezení, nebo jako na moři povstávají bouře nadýmáním větrů a vlnobití, tak nás potkávají na tomto světě všeliké bouřlivé proměny. Jako moře má v sobě vody slané, trpké a hořké, tak i nám jest na tomto světě zakoušeti mnohých trpkostí a hořkostí. Jaké to štěstí pro nás, milé dítky, že máme to sv. učení Kristovo v rukou! Bez něho nemohli bychom nikterak pochopiti, jak se soužení spravedlivých srovnává s ctností jejich. Písmo sv. nás učí, že proto dopouští Bůh na své spravedlivé všeliké soužení, aby je zkoušel před světem. Pravím před světem, neboť pro sebe Bůh nikoho zkoušeti nepotřebuje. Bůh zkoumá nás před světem, abychom upřímně spravedlivými nalezeni byli, pak se teprv ukazuje, jsme-li lid Boží milý a vyvolený. Tak zkoumal Bůh od počátku své miláčky. Příklad ctnostnému Abrahamovi, aby mu obětoval v zápalnou obět jediného syna svého Isáka a uvedl duši jeho do velikého zármutku. Dopustil, aby jeden z nejlepších synů Jakubových byl prodán do Egypta jako otrok a trpěl všeliké soužení. Dopustil na Joba všeliké neštěstí, ano jeho dopuštěním oslepl i Bohu věrný Tobiáš.

A proč nechal dobrotivý Bůh tak těžce soužiti tyto spravedlivé služebníky své? Na tuto otázku odpovídá nám archanděl Rafael, navrácuje Tobiášovi zrak jeho: »Poněvadž jsi byl Bohu příjemný, proto potřebí bylo, aby pokušení zkoumalo tebe.«

Nebyl by to správný úsudek, že ten, koho Bůh soužením a neštěstím navštěvuje, musí býti obtížen velikými vinami.

Přes tři sta let trvalo pronásledování křesťanů z počátku církve, a tehda Bůh zkoušel své spravedlivé před světem, aby svět je znal, že jsou hodni slouiti miláčky církve.

A tak i podnes, milé dítky, nás všechny zkouší Bůh soužením a nepřemožitelnou důvěrou v Pána. Bůh bude s námi, dá nám posilu a obcerstvení na každém bolestném kroku.

2. Když se jednou Pán Ježíš plavil s učedníky svými po moři, stala se nenadálá bouře a sice tak veliká, že vlny mořské přikrývali lodí, na které se plavili. Ale jako dobré svědomí zůstává pokojné v každé bouři tohoto světa, tak i Syn Boží v této bouřlivé hodině spal tiše a pokojně. Učedníci jeho celí zastrašení jsouce, viděli již blízkou smrt a probudili svého Pána a volali: »Pane, zachovej nás, hyneme.« A tu Pán Ježíš domlouval jim nejprve pro malou jich víru a pak pozdvihl ruku svou a přikázal bouři, aby se utišila. Věčná pravda zůstane, že není nic tak zlého, aby z toho nepošlo cos dobrého. Strach před bouří a jistou záhubou plamenem lásky roznítil srdce sv. apoštolů. Nikdy před tím nebyli ku Pánu svému apoštolové tak upří- í, nikdy neměli k němu té důvěry, jako v tom okamžení, když bouře mořská uvrhla je v nebezpečí života.

Každé neštěstí, milé dítky, i nás činí vždycky k Bohu důvěrnějšími a horlivějšími. My bychom zde na světě na Boha znenáhla zapomínali, kdyby nás na sebe neštěstím a soužením neupozornil. Když na světě nikde v soužení a úzkosti nevidíme pomoci, tu teprv srdce nás nutí obracetí oči k nebesům a tam milosrdenství a útěchy hledati. Israelité nebyli nikdy horlivější ve službě Boží, jako v zajetí babylonském. Tu teprv, když od pohanů byli utlačováni, rádi vzpomínali na Boha, vroucně k němu volali. Obyvatelé ninivští nebyli nikdy k Bohu náchylnější, než když jim Bůh Tomášem prorokem zvěstoval nastávající zkázu jejich. Tu odložili skvostná roucha, posypali hlavu svou popelem, dnem i nocí klečíce na kolenou svých vzdývali Boha o milosrdenství jeho. Hle, milé dítky, tak působilo každé malé soužení v srdci zatvrzelém horlivost a kajicnost a tak působí i podnes. Proto krásně čteme v Písmě sv. a sice v písni Šalomounově: »Věj větre půlnoční a prověj zahradu mou, tuť porozkvete vonné kvítí.« Vítr jest obraz silného protiventství, vonné kvítí jest obraz ctnosti a zahrada jest obraz víry Kristovy, neboť nerozviloby se ve kvítí vonných ctností tak krásně v srdcích věřících, v srdcích křesťanských, kdyby ji časem půlnoční větrové všelikého protiventství neproválí. Mnohé děti zapomínají na nebe proto, že bezstarostně a dobře se jim vede v kruhu starostlivých rodičů. Než pojednou zavane vítr nemoci, soužení, ztráta otce neb matky a tu pojednou počínají se modliti.

Tak tedy, milé dítky, rozněcuje Bůh soužením vždycky to vlažné srdce naše. Nechtějme, aby Bůh teprv přišel k nám a nás vzpamatoval snad v neštěstí a nemoci neb v krupobití a ohni? Ne na takové pokyny božské čekati nechceme a nebudeme. My si toho také nepřejeme, my chceme milovati a poslouchati Boha v každé době, tak jak od mládí nejtělejšího se to učíme. Slovy sv. apoštolů: »Pane zachovej nás, hyneme«, chceme stále o pomoc k Bohu, k Pánu života i smrti volati.

Dnes svítíme svátek Marianský, v němž připomínáme si pozdravení andělské k Marii navštívením její tety sv Alžběty. Tu vidíme, jak mysl zbožná sdrúžila .

a potěšila dvě srdce Bohu odevzdaná. O kéž i vy, milé dívky, s myslí zbožnou a bohumilou ve všech života potřebách, zvl. ale v soužení a úzkostech upřímně a srdečně navštěvujete požehnanou Matku Páně, k níž po 19 set let zaznívá andělský pozdrav »Zdravas Maria«.

Dejž Bůh, aby vždy kratičká tato modlitba přispěla vám k odstranění zármutku, přinesla pokoj duše, útěchu srdce, posilu v soužení, úlevu v strastech a vy mohli s Marií chváliti Boha: »Velebí duše má Hospodina, a zaplesal duch můj jedině v Bohu Spasiteli mém. Amen.

Promluva o 900leté slavnosti narození sv. Prokopa.

(Neděle VI. po sv. Duchu.)

»Kdo chce jíti za mnou, zapři sebe sám, vezmi kříž svůj a následuj mne.« Mat. 16, 24.

Na den 4. července tohoto roku, tedy na pondělí tohoto týdne připadá velmi významná památka pro naši vlast českou. Před 900 lety narodil se patron země české, sv. Prokop. Tento světec se podobá skromné fialce ve velkolepé zahradě Boží. Libovonná fialka bývá skryta mezi květinami a roklinami, ale její milá vůně se rozlévá dále, tak že ruka moudrého ditka opatrně ji vyhledá v jejím úkrytu, aby ozdobila stůl drahých rodičů.

Také sv. Prokop byl skromný, hledal samoty a miloval ji a sloužil takovýmto způsobem Bohu ve skrytě. Avšak jeho svatost nezůstala utajena; pověst o tomto světcu se rozšiřovala v celém širém okolí, ano v celé naší vlasti a přinesla nejlepší užitek. Jeho příkladem mnoho lidí se napravilo a Bohu zasvětilo. O sv. Prokopu mají platnost slova Písma sv.: »Pro jeho víru a jeho skromnost učinil jej Bůh svatým.«

Proto budeme dnešního dne několika slovy rozjímati o životě tohoto svatého muže. Poznáme-li, jak svatí žili, pracovali, modlili se a trpěli, bude to zajisté pro nás velmi užitečno; znamenitý znalec právem tvrdí: »Pověz mně, s kým obcuješ, to jest kým se obiráš, koho následuješ, a já ti řeknu, kdo jsi.«

Sv. Prokop se narodil za času, když byl sv. Vojtěch biskupem v Praze. Bylo to ke konci 10. stol. Jeho rodiště jest vesnice Chotouň u Českého Brodu. Již ve svém nejujtějším věku sv. Prokop dával na jevo nemalou zbožnost a počestnost; ctil své rodiče, poslouchal jich ochotně a bez odmluvy, velmi pilně se učil, a všechny tyto práce posvěcoval modlitbou.

Zbožní rodičové dali jej k dalšímu vzdělání na Vyšehrad, kde učení slovanským jazykem tehdy kvetlo. Tam prospíval věkem, moudrostí, milostí před Bohem i před lidmi, tak že byl vysvěcen na kněze. Pro jeho vzorný život chtěli jej tamní duchovní zvoliti za svého představeného, třeba že byl dosud mlád. Přese své zdráhání zvolen byl za kanovníka u sv. Petra.

Avšak sv. Prokop netoužil po žádném důstojenství a vyznamenání. Jeho touha pohaněla jej jinam. Odebral se do samoty, daleko na východ, snad až do Uher. Tam žil několik let, jsa žákem jednoho poustevníka, benediktinského mnicha, do jehož řádu pak vstoupil.

Okolo r. 1009 vrátil se do své země, zavítal do svého rodiště a odebral se ku břehům řeky Sázavy. Tam mezi skalami a hustými lesy se světci líbilo, neboť

upravil si tu v tiché samotě příbytek, v němž klidně a odevzdaně ve službě Boží trávil svůj svatý život.

Nepoznán a nevyrušován jsa, žil takto sv. Prokop na samotě sázavské 22 léta, při čemž vytrvale se modlil a neméně pilně pracoval. Kolem jeskyně, v níž přebýval, porážel stromy, vzdělával půdu a upravoval z ní pole. Živil se kořínky a zelinami. A sotva byl s touto prací hotov, pomýšlel již na jinou práci, totiž aby vystavěl na návrší kapličku ku počtě Panny Marie.

Tak žil světec v odloučenosti, nikdo o něm nevěděl, nikdo se oň nestaral. Než město na vysokém vystavěné nemůže zůstatí skryto. Prozřetelnost Boží umínila si, že sv. Prokopa povýší za jeho zbožný život a učiní samotu sázavskou útočištěm lidu v jeho duchovních potřebách.

Bylo to r. 1031, když kníže český Oldřich zavítal na lov do lesů sázavských. Jak legenda vypravuje, pronásledoval kníže laňku a tu přišel až k jeskyni sv. Prokopa a uviděl tam chudého poustevníka. Byl nemálo překvapen, když na tak osamělém místě v hustém pralese našel muže velebné postavy; v očích tohoto muže zářilo štěstí a spokojenost, klid a sv. blaženost; lesní muž se neleká váženého pána, neboť jeho svědomí je čisto, vždyť nikomu neukřivdil, živil se poctivou prací a sloužil věrně Bohu.

»Kdo jsi, který tu bydlíš v této pustině?« Tak tázal se kníže, pohlížeje nedůvěřivě na lesního muže; mohl se o něm snadno domnívatí, že je to snad nějaký zlý člověk, který uprchl do samoty, aby ušel trestu. A co odpověděl světec? »Hříšník jsem a bydlím zde v míru podle pravidel sv. Benedikta pro odměnu věčnou«. Knížeti líbila se skromnost poustevníkova, zvolil si jej za svého zpovědníka a umínil si, že na tom místě vystaví klášter. To se také stalo, a sv. Prokop byl zvolen prvním opatem čili představeným kláštera. Sešli se totiž mužové stejné smýšlející, kteří se vzdali svého jmění, opustili radosti tohoto světa a odebrali se do samoty sázavské, aby za vedení sv. Prokopa sloužili Bohu dle hesla »modlí se a pracuj«. Celý den byl dle toho rozdělen, modlitba střídala se s prací. Okolo kláštera byly vymýceny lesy, úrodná pole prostírala se kol do kola. Řeholníci učili rolníky orati, vzdělávati půdu vůbec, aby nesla co největší užitek.

Také sv. Prokop pečoval o to, aby lid okolní krajiny byl náležitě vyučován. Za tím účelem založil při klášteře školu, odkud šířila se vzdělanost po celém vúkolí. Byl sám sv. Prokop dobře vzdělán v písmě slovanském, proto učil sám mnichy, aby nabyli znalosti slovanských knih a spisů, do něhož pak překládali cizí spisy. Také okolní dítky tam chodily do školy, aby se tam vzdělaly, poněvadž jiných škol nebylo. Za tehdejší doby pouze kláštery zřizovaly školy a řeholníci vyučovali mládež a vedli ji tak k Bohu i k poznání přírody.

Mnichové sázavští vynikali také v socharství, malířství, stavitelství, řezbářství a jiných uměních. Znamenití znatelé umění českého vzdávají chválu těmto řeholníkům. Vedle sv. Prokopa vyznamenali se Vít, Jimram, Božetěch, Blažej, Ekhart, Sylvestr, Reginard a j. Jinde umění dřímalo, kdežto naši předkové vynikali v té věci nad svoje vrstevníky, neboť na popud mnichů sázavských šířila se vzdělanost a umění v Čechách. Klášter sázavský byl střediskem vzdělanosti české.

Svou zbožností a skromností dával opat Prokop svým řeholním bratřím vzorný příklad, jak mají sloužiti Bohu a lidem. Byl »pravým dobrodincem českého národa«, jak jej nazývá náš dějepisec Zap právem ve své »Kronice české«.

Staročeský »Passional«¹⁾ vychvaluje také jeho nemalou pokoru, kterou dával na jevo i jako představený kláštera, tak že se těšil nemalé lásce svých spolu-bratří. Bylo jeho svatým obyčejem, že někdy veřejně řeholníky napomínal: »Bratří milí, Boha milujte, snažně jemu služte, neboť vaše krátká služba zde dá vám věčnou blaženost.«

Když pak nastával konec jeho života, povolal svého synovce Víta a bratra Emerana; a jako otec se loučí se svými dětmi, tak dojemně rozloučil se sv. Prokop dle tétož »Passionalu« se svými bratřími: »Synové moji milí, které jsem věrně v nábožnosti vychoval. Vězte, že třetího dne s tímto světem se rozloučím; Bohu vás poručím, ale v tom mysl vaši varuji, abyste to věděli a opatrně v pokoře si vedli, neboť vás má zastihnouti nenávisť zlých lidí. Budete vyhnaní do jiných vlastí a tam šest let přebývati budete, a toto vaše bydliště kníže odevzdá lidem cizím; ale vy, mé milé dívky, v tom protivenství nemalomyslíte, u víře pevně stůjte, svoje bratří v Bohu těšte, Boha vždy chvalte, když vám dobře bude, děkujte, když se vám zle povede: pokorně pro milého Boha trpte, neboť ta hodina přijde, v nížto vás Hospodin potěší. A po šesti letech slituje se nad vámi Hospodin, navrátí vás v týž pokoj u vaše bydliště a vás pomstí nad vašimi protivníky

Zemřel pak světec 25. března 1053 a byl v kostele sázavském pochován. Hned po jeho smrti jej oslavil Bůh zázrakem. Malomocný žebrák oblékl šat sv. Prokopa a byl svého hrozného neuhu zbaven. Podobně bylo i mnoho jiných nemocných uzdraveno na jeho přímluvu.

Vidíte, milé dívky, jak znamenitého krajana máme mezi přáteli Božími, který vynikal správným plněním svých povinností. Proto i vy konejte svoje povinnosti školské i vůči rodičům a jiným lidem, abyste zachovali po sobě dobré památky. Krotte také svoje vášně, jak to činil sv. Prokop. Jen ten, kdo sebe přemáhá, zaslужuje, aby si ho jiní vážili. »Kdo chce jíti za mnou, zapři sebe sám, vezmi kříž svůj a následuj mne.« Co se líbí tělu, škodí často duši. Kěž vás k zbožnému a pracovitému životu povede vzácný příklad našeho svatého vyznavače. Sv. Prokope, oroduj za nás. Amen.

Fr. H. Žundálek.

Přmluva na VII. neděli po sv. Duchu.

Upravil FR. KALNÝ, kaplan.

»Po ovoci jejich poznáte je.« Mat. 7. 20.

Lidé za nynějších časů jsou velmi opatrní a hledí se proti všelikým nehodám a neštěstím zabezpečiti. Tak na př. bouře může učiniti velkou škodu, blesk by mohl uhoditi; proto upevňují na domě hromosvod. Krupobití by mohlo zničiti polní úrodu, oheň by mohl obrátiti v popel celé stavení; proto opatrní lidé jdou do pojišťovny proti krupobití a ohni, aby pojistili svůj majetek. A když kroupy nebo požár učinily škodu, lidé dostanou náhradu.

Proti tomu nelze ovšem ničeho namítati; jen se nám nezdá, že jedná někdo moudře a opatrně, když se nesnaží pojistiti se proti hroznějšímu blesku, proti mnohem záhubnějšímu požáru, na nějž Spasitel náš v dnešním sv. evangeliu upozorňuje: »Každý strom, který nenese dobrého ovoce, bude vyfát a na oheň

¹⁾ Ukázky staročeských textů rukopisných, příloha k Listům filolog. 1878, str. 3.

uvržen.« To znamená: Každý člověk, který není v milosti Boží nekoná dobrých skutků, bude z tohoto života odňat a na věky zavržen. Není toto nebezpečí mnohem horší?

A bohužel co vidíme? Proti tomuto nebezpečí jen málo lidí a také málo dítek hledí se důkladně pojistiti. Proto chceme dnešního dne uvažovati o prostředku, abychom ušli onomu hroznému osudu zavržení. Tímto prostředkem jsou *skutky milosrdenství*.

1. Nejvýhodnějším pojištěním proti věčné záhubě jest konati milosrdenství, trpícím pomáhati, nemocné ošetřovati, chudé dle sil svých podporovati. Pán Ježíš nás k tomu sám nabádá, an volá: »Jakou měrou měříte, takovou bude vám naměřeno, to jest, jak vy se chováte k ostatním lidem, zvláště ke svým spolužákům, takovou měrou bude s vámi jednati Bůh. Podobně na jiném místě Spasitel milosrdným slibuje jistou pomoc Boží »Blahoslavení milosrdní, neboť milosrdenství dojdou.« Milosrdné těší, že budou laskavě souzeni, až bude k nim při soudu posledním volati: »Pojďte, vy požehnaní otce mého, vládněte milosrdenstvím, které jest vám připraveno; neboť já jsem byl lačen a vy jste mne nakrmili, já jsem byl žízniv, a vy jste mne napojili, já jsem byl nah, a vy jste mne přioděli. . A sv. apoštol Jakub prohlašuje: »Milosrdenství překonává soud.«

2. Zde máte tedy návod, kterak možno ujíti hroznému soudu. Avšak varujte se, abyste tomu špatně nerozuměli. Mnohý by si snad myslil: »Aj, to jest lehká práce! Dám někdy chudému spolužáku kousek chleba, vyprosím si pro něj od rodičů obnošeného šatu, bude-li kdo u nás nemocen, budu jej pilně ošetřovati, místo pamlsku, na který jsem dostal peníze, dám raději almužnu žebrákovi — a pak se nepotřebuji věčného soudu báti!

Takové dítko by se hrozně mylilo; neboť má-li nám nějaký dobrý skutek pomoci do nebe, musí býti vykonán ve stavu milosti Boží. Proto stavi Spasitel při soudu na pravou stranu ty, kteří z lásky k němu konali skutky milosrdenství: »Já jsem byl lačen, a vy jste *mne* nakrmili.« Kdo tedy učiní bližnímu něco dobrého ve stavu těžkého hříchu, nebo když tak činí ze špatného úmyslu, na př. aby byl chválen, nemůže zásluhy v nebi očekávati.

Avšak přece má ten, kdo ve stavu smrtelného hříchu konal skutky milosrdenství, má vždy z toho velký užitek; zvláště dopřává Bůh takovému člověku mnohem spíše milosti, aby se polepšil a tak byl zachráněn.

Před nějakým časem zemřel ve Francii advokát, který ještě v poslední chvíli svého života byl povzbuzen klitostí a dostal milost, aby se mohl ze svých hříchů vyzpovídati, co už dlouhá léta nebyl před tím vykonal. Kněz, který ho zaopatřoval a který dobře věděl, že Bůh milosrdným lidem dopřává rád takové milosti, otázal se umírajícího, jakým skutkem milosrdným si zasloužil této vznešené milosti. Po krátkém přemýšlení odpověděl advokát: »Obhajoval jsem jedenkrát zdarma jednu těžce postiženou vdovu a vyhrál ve prospěch její při, které jinak žádný obhájce nechtěl přijmouti, poněvadž vdova nemohla zaplatiti ani haléře. A tak jsem jí pomohl k slušnému živobytí.«

Proto konejte i vy skutky milosrdenství i tehdy, nejste-li ve stavu milosti Boží; avšak nemyslete: »Já dávám almužnu a pomáhám chudým, a proto mně Bůh nedá zemřít bez zaopatření, i když budu nyní dále žíti ve hříchu.« To by zajisté znamenalo tolik, jako na milosrdenství Boží hřešiti. A to je hřích proti

Duchu sv. Proto si umiňte, že při nejbližší sv. zpovědi úplně očistíte svoje svědomí od skvrny hříchů, aby pak skutky vašeho milosrdenství měly tím větší platnost.

3. Jste-li pak ve stavu milosti Boží, konejte takové skutky tím horlivěji. Majít tyto skutky tolik příslibení od Boha. Bůh zajisté slíbil, že je stonásobně odplatí a za to vám udělí život věčný. Milé dítky! Některé z vás mají zajisté malou pokladničku, do které si ukládají peněžité dárky, jichž zbytečně neutratí kdyby vám někdo sám z dobré vůle nabídl, když mu je půjčíte, sto procent úroků a zároveň by se pevně zaručil, že svých úspor nepozbudete, zdali byste nepůjčili rádi těchto peněz onomu člověku?

Nuže tedy! Tento návrh vám činí sám milý Bůh, který slíbil, že ani sklenice vody z lásky k bližnímu podané nenechá bez odměny. Co tedy dáte chudým, to půjčujete vlastně Bohu; a Bůh sám jest rukojmím, že vám to vše stonásobně vynahradí a dá vám hojnou odměnu v nebesích.

4. Pomyslete si vždy, milé dítky: Jak zcela jiná bude vaše poslední hodinka a jak zcela jinak budete pohlížeti soudu vsťříc, budete-li konati skutky milosrdenství nebo budete-li necitelnými k bídě svých bližních! V prvnějším případě budete moci s potěšením zvolati Bohu díky, já jsem byl milosrdným k bližním, Bůh tedy bude míti rovněž se mnou milosrdenství, já jsem půjčil tolik Bohu, on mně to zase splatí. Já jsem svého Spasitele podporoval velmi často v jeho chudých a trpících, on mně bude nyní milostivým soudcem.

Budete-li však, zvláště až dospějete, jen peníze hromaditi a k chudým se chovati tvrdě, zvoláte na konci svého života smutně: »Co z toho mám? Nemohu vzítí svých peněz s sebou na věčnost. Kdybych jich byl použil k dobrým účelům, ó jak bych byl nyní šťasten. Ale takto jsem chudší nežli největší žebrák a musím nyní předstoupiti před soud Boha, který hrozil, že soud bez milosrdenství bude konati nad tím, kdo sám milosrdenství nekonal.«

Drazí jinoši! Kterým z těchto způsobů chcete jednou zemřítí? Přemýšlejte proto o tom již nyní, dokud je čas, neboť »po ovoci jejich poznáte je,« volal Spasitel; a konejte, co byste chtěli na smrtelném loži, abyste byli konali v životě, abyste nebyli postaveni na levou stranu k nemilosrdným, nýbrž milosrdenstvím Božím došli věčné blaženosti. Amen.

Promluva na konec školního roku.

Napsal EM. ŽÁK.

V Boží přírodě, uprostřed vlnících se rolí a ztlahlých lesů není pro chodce, který má smysl pro její krásy, utěšenějšího okamžiku, jako ten, kdy zdáli zazní lahodný zvuk večerního klekání. Den uhasíná; ruch práce umkl, a všichni se vracejí k domácímu krbu, k zaslouženému odpočinku. Dělníci při zapadajícím slunci s upřímnými díky Bohu na rtech opouštějí své lány, a zvuk klekání je tu jako poslední pozdrav dokonávajícího dne tomu, jenž velí slunci svému svítiti, hřátí, oživovati, blažiti všechno stvoření.

Drazí přátelé! I dnešní zvuk zvonu, jenž nás shromáždil dnes v těchto posvátných prostorách, připadá mi jako hlas na klekání večerní. Vždyť praví nám

svým hlasem, že práce naše se končí, že čas je Bohu vzdáti díky, že nadchází doba oddechu.

Ano, práce naše se skončila, školní rok dokonává! Vraťte se ve vzpomínkách k té chvíli, kdy před desíti měsíci na témže místě zde jsme stáli a s písní k Duchu svatému na rtech rok jsme počínali. A kdo svědomitě pracoval, nelenil, ten jistě si řekne: Jak ten čas rychle uprchl! Dnové jeho »rychlejší byli nežli posel, jako let orlice, letící ke svému pokrmu.« (Job. 25. 26.)

A co nás tu dnes shromažďuje k společnému díkůčinění? Cit vděčnosti, že ve zdraví a síle dočkali jsme se konce roku, cit díků povinných tomu, jenž cestu života našeho tak řídil, že nám dopřáno, zde opět se shromážditi. Kdybychom mohli přehlédnouti všechny řady našich druhů v povolání a vašich spolužáků, kteří rovněž jako my před desíti měsíci s nejlepšími úmysly a nadějemi stáli shromážděni k radostnému: »Veni, sancte Spiritus«, a dnes, v den slavného: »Te Deum« opět je všechny chtěli viděti pohromadě — naskytl by se nám věru poučný obraz. Mnohý z učitelů věru již není na svém místě, mnohý z hustých řad žáků již vymizel. Onen uprostřed práce stížen byl smrtí; tento jako slibný klas na roli národa předčasně usychl, byl vytržen neb skosen. Jiný snad nemocí poután, nemůže účastniti se závěru anebo změněné poměry rodinné neb jiná žalostná událost cestu života jeho obrátila od studií jiným směrem a za jiným cílem. — A kdo, drazí přátelé, může vypočísti ony okolnosti nepředvídané, netušené, jež vymykají se i rukám nejsilnějšího člověka a které jsou jen ve všemohoucí vůli Boží, jež životu dávají netušené obraty a mění jeho směry? Proto již ten důvod, že my jsme na dráze jako věrní dělníci vytrvali, brázdou svoji mohli dokonati, jest jistě dostatečný, abychom upřímně, z hloubi duše, vděční za každý den života, za každou chvíli zdraví, za každou tu užitečnou a záslužnou práci, zapěli děkující slova chvalozpěvu: »Tebe, Boha, chválíme.«

Nastává vám doba odpočinku, zaslouženého oddechu, ale nikoli doba zahálky. Zahálka, toť rez, jenž ničí síly životní; oddech, toť chvíle, kdy znavený opět sbírá své síly a chystá se k práci další. I vy tak uživejte času svých prázdnin! K osvětlení sil tělesných, k posile ducha. Zahálka by síly vaše podlomila, oddech dá jim nového vzletu a nové pružnosti.

Kdesi na venkově žil stříbrovlasý kmet, veliký milovník květin. Byl přítelem mládeže. A chtěje vzbuditi v nich lásku ke květinám, rozdával mezi ně rostlinky všeho druhu. Těm růže, jiným vonné resedy, pestré karafiáty a jiné. Svěřil je jich péči, aby je pěstily a těšily se z jich vzrůstu i vůně. A když to či ono dítě k němu přišlo, vždy se dotazoval, co dělá jeho květinka. Radil a pochvaloval ty, kdo květy své pečlivě ošetřovaly a je rozmnožily, ale káral, kde květy nedbalostí a neláskou svých pěstitelů pohynuly. »Květy mají duši,« říkával tu se zaraoseným zrakem, »a tys je zahubil.« A bylo mu líto těch zničených květin, jež předčasně povadly.

Drazí přátelé! I vám Bůh, nebeský hospodář, dal květy své nejlepší k ošetřování. Růže na tvářích zdravého a čilého jinocha, pomněnka v jeho upřímných, čistých očích, ty dřímající naděje o šťastné budoucnosti v duši, všechny šlechetné touhy a klíčí se přání — toť jsou květy, jež ruka jeho zasadila v zahradu nitra vašeho. A Bůh jednou též se otáže: »Kam se poděly růže? Jak vzrostly květy tvého mládí a jaké přinesly ovoce?«

Růže vykvetly na vašich tvářích. Po letech zmizejí, opadají. Šťasten ten, kdo jich pozbyl v práci užitečné pro sebe a pro jiné. Růže líci, obětované povinností, nejsou ztraceny; ony vykvetou v nevadnoucí korunu odplaty u Hospodina. Ale běda těm, jichž růže v lících urvaly bouře vášní a náruživostí! To jsou zničené naděje, bloudící existence, jež v bouřích života ztratily pravý život a jasný cíl, a jen jako stíny minulosti živoří a nařikají. A toho bych vás, drazí přátelé, rád uvaroval, aby v době odpočinku nevloudily se v duši vaši otravné a zhoubné plísně náruživosti, jež všechny slibné naděje v bohatou žeň života by zničily a zmařily.

Važte si svých sil duševních a tělesných, hleďte je v době prázdnin šlechtiti pravým směrem. Nepatrný kamének v cestě nejednou stačil, aby rozejetý vlak z kolejnic se vyšinul a zahubil neb těžce zranil množství těch, kteří v něm byli. A v životě člověka nejednou malá a na pohled nepatrná událost změnila směr jeho mysli a uvedla jej na stezky, na nichž jen nespokojenost, duševní rozervanost a zoufalství se rodí. A právě pro věk mladý, kdy člověk je takorůžka v rozletu svých sil, mnohdy malé opomenutí, neopatrnost, rozhoduje o celém jeho životě a štěstí. Mládí — věk nejkrásnější jako je měsíc máj, zasypaný vonnými květy, nejpůvabnějším měsícem roku. Proto chápeme, proč velký básník Göthe, když v letech svých sestral, zahrnut slávou, ve chvíli vzpomínek volal: »Jen mládí mě mi vrať, ó Pane!«

Ale jednoho chci ještě vzpomenouti. Když slavný paedagog Pestalozzi založil svůj vychovávací ústav, četné starosti o hmotné prostředky tísnily jeho duši a ničily všechny jeho naděje. Myslí, že je veta po jeho ústavě. A novoroční řeč svoji před všemi chovanci (roku 1808) konal — před otevřenou rakví. Hlasem, v němž chvělo se pohnutí jeho mysli, pravil: »Zde je má rakev, má jediná útěcha. V ní pochovávám všechny své naděje.« — I rodiče vaši ve vás kladou všechny své naděje. Jich sny o krásné, klidné a spokojené budoucnosti vaší, toť nejkrásnější chvíle jich přemýšlení, jich vzpruha k další práci, k novým obětem a starostem. Měli by i oni státi jednou nad vámi jako nad otevřenou rakví a říci: »Již pochovali jsme svoje všechny naděje a nezbyvá než umřítí?« Toho snad nikdo z vás jim nepřeje. Nuž, při té lásce, již v duši své pro ně máte, všichni, kdo jste cele nedostáli svým povinnostem, vzchopte se co nejdříve a dejte se na pokání! —

Čas rychle plyne, život samostatný vám nastane, a nalezne-li vás nepřipraveny, čeho můžete od něho čekati? »Tempora labuntur, tacitisque senescimus annis,« volá básník. Čas prchá, leta tiše plynou a my stárneme. Buďte toho pamětlivi! Neutrácejte krásné dni prázdnin v hříšné zahálce!

A nyní v duchu při oběti nejsvětější děkujte se mnou Dárci života za vše dobré, jímž nás, kterým přece ničím nebyl povinen, byl zahrnul, vděčně vzpomeňte svých rodičů, kteří pro štěstí vaše takých obětí stále přinášejí, vzpomeňte svých učitelů, kteří pro život vás připravují. A jestli výsledky jich práce za vašim blahem budou odpovídati jich úmyslům a poctivým snahám, pak jednou i oni budou moci říci s ctihodným kmetem Simeonem: »Pane, nyní propouštíš služebníka svého v pokoji.« Bůh vás provázej a chraň vás ode všeho zlého! Amen

❧ RŮZNÉ ZPRÁVY. ❧

Ze spolku českých katechetů. Výborová schůze konala se 11. června o 2. hod. Hlavní jednání, se vedlo o krocích, jaké se mají učiniti ve příčině podávání petic katechetských. Dále bylo jednáno o polemikách »Čecha« s učitelskými listy a bylo příslušné stanovisko katechetův objasněno. Dále bylo usneseno podati usnesení memoranda nejd. ordinariátům. Pak bylo debatováno o novém školním a vyučovacím řádě a byly učiněny příslušné kroky. Byla též podána zpráva o dvou odchýlných rozsudcích nejvyššího správního dvoru ve příčině vyměření katechetských remunerací, o nichž v příštím čísle podáme zevrubnou zprávu. Bylo též doporučeno navázati styky s ostatními katechetskými spolky v Rakousku. Bylo rokováno o církevní mapě pro školy, které by byly velmi potřebí. — Dne 15. června pak se konala schůze členská za velmi četné účasti. Koll. Jarosl. Slaviček podal zajímavý referát o francouzském katechismu, vysvětlil definice a rozdělení a zvláště jednal o rozdílu, který jest mezi našim a tímto katechismem. Pak byla zavedena debata o této věci, v níž byly vyříděny různé názory o katechismu. Také v této schůzi bylo jednáno o krocích, které by bylo třeba učiniti, bude-li sněm dále zasedati.

Nucení mládeže k docházkám do kostela. Důsledkem boje učitelstva proti duchovenstvu jest, že hledí dle možnosti zničiti vliv kněžský ve škole. Trnem v očích jest jim docházka do kostela, poněvadž jest jim konati dozor. V té věci »škola našeho venkova« také přispěchala se svou pomocí, dovolávajíc se při tom »Rad. Listů«, které jsou jí pramenem nad jiné důkladným. Děti prý nemohou posouditi, jsou-li nuceny choditi do kostela, zda se jim tím činí něco dobrého nebo zlého. U takových lidí, kteří podobně soudí, ovšem marno vysvětlovati morálku, která záleží také v úctě Boží. Děti však školní zcela dobře pochopí, že návštěvou mše sv. konají něco dobrého, svévolným zaměstnáním jejím pak že dopouštějí se hříchu. Mezi rodiči je neshoda, tak že by nenastala jednota, kdyby se v té věci o akci jednálo. Od času školní novely se opírá nucená docházka do kostela o zákon a proto jene sbory zákonodárné mohou nyníjší stav změnit. Škola ani člen učitelského sboru nemůže této povinnosti rušiti, třeba by nuceně chození do kostela pokládal za

nepříjemné. Ale možno prý brániti proti trestům, které katecheta ukládá. Trestá-li se prý dítě, které kostel zameškalo, ve škole klečením, stáním na místě hanby, karcerem, mohou prý se proti tomu právem činiti námitky k vyšším školním úřadům, neboť nikde prý není v zákoně stanoveno, že by obmeškání kostela se strany mládeže takovýmto způsobem mělo se trestati. V tom je právě pomatení pojmu. Náleží-li docházka kostelní k povinnostem mládeže, které mají plniti dítky, je tedy také potřebí, aby katecheta měl prostředky vynutiti si konání této povinnosti u renitentních dítek, po případě rodičů. To by tak pěkně vypadalo ve škole, kdyby učitel neměl kázeňských prostředků. Ovšem ale jest možno užívati jen kázeňských prostředků dovolených. Týž list protestuje proti tomu, aby se snížila pro nechození do kostela známka z mravů. Máme za to, že je to zcela správné, poněvadž je to zanedbávání školních povinností, které dlužno jako poklesek trestati, snížení známky z mravů, po případě z náboženství. Pan Smrtka jako redaktor má svůj názor o této věci. Pobožnost má prý vycházeti ze srdce, nikdo prý k ní nemá býti nucen. Proto všechny tresty jsou prý vyloučeny. Takhle by učitelé měli jednati ve příčině docházky školní. Kdyby to ponechali na vůli dítek, málo by jich tam přišlo. Zpráva zemské školní rady o stavu školství národního podává o tom významně svědectví, kolik pokut bylo zaplaceno a kolik nezaplaceno pro špatnou docházku školní. Proto s těmi reformami ve příčině docházky školní učitelé mají malé právo hovořiti.

Zdárná výchova náboženská. Ně které učitelské listy se ozývají proti vyučování katechismu z té příčiny, že je suchopárny předmět, jenž nemá vlivu na výchovu. Tyto listy však zapomínají, že i počty i jiné věci jsou suchopárny, ale přece nutno jim vyučovati. Církev žádá, aby katecheta vžil do svého vyučování hodně živosti, tak aby působilo nejen na rozum, nýbrž i na mravy. Schůze členů katechetského spolku v Mnichově se usnesla 11. ledna t. r. na těchto zásadách vyučovacích: »Také obecná škola (jako gymnasium) má býti místem všeobecného vzdělání, aby vzdělávala celého člověka, netoliko jednostranně, rozum anebo dokonce jen paměť, nýbrž také srdce a mysl; poslední má zvláště konati náboženství«.

KATECHETSKÁ PŘÍLOHA

K XIX. ROČNÍKU »VYCHOVATELE«.

RED. FR. ŽUNDÁLEK.

Poměry katechetů k řediteli a sboru učitelskému.

(Dokončení.)

Další návrhy ve příčině působení katecheta ve škole jsou většího nebo menšího dosahu, a možno jest je uvésti dle poměrů místních ve skutek nebo alespoň jednati podobně za daných okolností:

Katecheta má se starati, aby dívky byly umístěny přiměřeně, naváděti je, aby zařídily život svůj dle zásad křesťanských; dobře jim vštípi v pamět, aby nad lůžkem měly kříž nebo obraz světců, hlavně svého patrona, aby se znamenaly svěcenou vodou, aby neopomínaly ranních a večerních modliteb.

Ujímati se bude katecheta zajisté mládeže chudší a méně nadanější, zvláště však oněch jinochů, kteří se chtějí věnovati kněžskému životu.

Pěstiti jest mezi mládeží ctnosti a křesťanské obyčeje a zvyky (zbožnost, skromnost, správnost v konání povinností, dochvilnost, úctu k staršímu, zvláště kněžím, poslušnost atd.); chrániti jí ode zlých vlivů, četby špatných novin a knih, jakož i poukazovati na dobré knížky a noviny, případně je půjčovati.

Prohlédnouti radno školní knihovnu, aby byla odstraněna díla nevhodná a škodlivá pro mládež a postarati se o díla náboženského mravního obsahu.

Pěstovati sluší též kostelní zpěv, buditi v mládeži lásku ke zpěvu a k tomu konci pracovati v dorozumění s učitelem zpěvu, aby se mládež ráda cvičení zpěvních účastnila.

Každou hodinu náboženskou radí se počítí a skončiti písní a modlitbou, exhortu pak započítí písní k Duchu sv.

Při vyučování náboženském užívati lze nejlépe metody psychologické, skládající se z následujících pěti stupňů: 1. z přípravy (opakování), 2. přestavení nové látky učebné, 3. výkladu, 4. vštípení v pamět, 5. vyvození mravního naučení.

Postarati se jest o to, aby škola si časem zaopatřila učebné prostředky, potřebné k objasnění a oživení nauky náboženské, jako jsou biblické obrazy (Herderovy, Schreiberovy, Schnorrový), mapa Palestíny, poloostrova Sinajského s Egyptem, Malé Asie, jakož cesty sv. Pavla, mapa císařství římského k vyučování církevních dějin, mapa diecése, plán Jerusalema, starodávného Říma, Athen, obrazy liturgické, skioptikon s obrazy biblických míst nebo stereoskop a j.

Uživateli při výkladě grafické metody, to jest psátí nebo kreslití důležitější věci na školní tabuli.

Při vyučování náboženském jest použití též předmětů světských, jako mravních naučení, obsažených v čítankách, ve všeobecných dějinách, v literatuře a j. a případně požádati učitelů, aby dávali themata z biblických a církevních dějin a liturgiky.

Zapísovati se má po hodině látka nejen v katalogu, nýbrž i ve vlastním denníku.

Na středních školách velikonoční exercicie dlužno konati v prvních dnech postu 40denního, nikoli však v prvních dnech velikonočního týdne, když mládež myslíc již na svátky, jest nejméně způsobilá, aby měla prospěch z duchovních cvičení.

Doporučuje se nemálo světiti svátek sv. patrona školního slavnostně, s výstavou nejsv. svátosti, přistoupením mládeže k sv. přijímání, pokud ovšem je to možno.

Ulehčiti mládeži starší přijetí sv. svátostí a v té věci zvláště na středních školách venkovských možno a dlužno se o to starati, požádati nej d. p. biskupa o udělení této svátosti nebo přijetí se žáky do místa, kde biřmování se koná.

Rozumí se samo sebou, že katecheta dá napomenutí mládeži odjíždějící na prázdniny nebo na svátky, jak se má chovati ve volném čase, jmenovitě připomenouti, že mše sv. třeba se účastniti, když ne každodenně, tedy alespoň v neděli a ve svátek, aby nezanedbávala modlitby ranní a večerní, poslouchala rodičů, pomáhala jim v práci a vystříhala se špatných soudruhů.

Abý památka škol. roku utkvěla nejvíce v paměti, jest dobře pořádati slavné služby Boží ve farním kostele s příslušnou exhortou, chvalozpěvem Te Deum a požeňáním nejsv. svátostí oltářní.

Nebude ovšem možno za našich poměrů všechny tyto body provésti, jak je katecheté diecése přemyšlské navrhuji, ale přece je tu podána jakási norma, podle které možno se ve většině případů řídit, aby vyučování náboženské bylo korunováno hojným výsledkem.

F. Ž.

Řeč na den narození blah. Panny Marie.*)

Napsal EM. ŽÁK.

»Jakob pak zplodil Josefa, muže Marie, z nížto se narodil Ježíš, jenž slove Kristus.« Mat. 1. 16.

Jeden slavný biskup španělský, veliký milovník květin, obdržel kdys od přítele, jenž z Ameriky se vrátil, zvláštní dar. Byla to cizí květina, jejíž vlastní byla nová země. Květina vzácných listů, široce rozložených, plná lahodné vůně. A co bylo na ní nejznamenitější, že květina, jednou za 50 let vykvetla v jediný bílý květ, plný nádhery, jakého nikde v celé říši rostlinstva nebylo viděti. Domorodci zvali ji *»královnou květin«*. — Biskup nadšen tímto zvláštním darem, dal květinu vsaditi na nejkrásnější místo své zahrady. Pilně ji ošetřoval, pěstil a těšil se z jejího

*) Při záměně části úvodní lze této řeči též na jiné svátky Mariánské užití.

vzrůstu. Již svými listy stala se předmětem obdivu všech; — ale květů neměla. Marně čekal biskup a přátelé jeho, aby spatřili ji v její nejkrásnější ozdobě, v květu jejím. Leta plynula; a květina, jako hořem po své domovině se klonila a nevydávala květu. Až tu náhle jednou, za slunného dne, biskup procházející se zahradou, téměř jako u vidění stanul před svou podivnou květinou. Dolejší listy byly uvadlé; ale peň, jako znovu zrozený, nádherně pial se vzhůru a nesl jako s pýchou bělostný liliový květ, který nahoře v korunu se klenul. A vůně neznámá naplňovala okolí a všecken vzduch vůkol byl jako nový, svěžejší, jako by čarovný kraj horkého pásma sem se přenesl. —

Draží přátelé! Dlouhý rodokmen, řada známých i neznámých jmen, která v dnešním sv. evangeliu slyšíme, jest také jako ona vzácná květina, Hospodinem samým vštípená v zahradu lidstva. Jména dávných předků jsou jako listy, jedny větší, druhé menší, na jejím pni. Ale květu po celá tisíciletí nebylo. Věky po něm toužily, věřící duše zaň prosily. Až tu náhle na tomto kmeni ukazuje se bílý květ, bělejší nad sníh lilii a vonnější nad všechny květy země — *Maria*; a plod květu, jenž má býti světu k požehnání, *Ježíš Kristus*.

A dnes, v Kristu shromáždění, slavíme den, kdy tato tajemná květina Starého zákona rozvila se v nádherný květ. Z řady předků, proslulých životem i ctnostmi, vykvétá něžný květ, vzácná koruna: *Panna Maria*. *Její narození* jest jako sladký zvuk ranního klekání, jež hlásá, že noc pominula, a ranní červánky rozvěsily se na dalekém východě, aby po nich jako po koberci rozestřeném mohlo vstoupiti slunce: *Ježíš Kristus*. A proto oslavuje církev zvláštním svátkem den narození matky Kristovy, vítá rozvíti se květu, jenž v lůně svém nese spásu všeho lidstva.

Narození dítky — toť významný den v rodině. Hodina bolesti i štěstí; chvíle, kdy vchází do domu nová radost, ale s ní i množství starostí. Manželství, uzavřené před tváří Hospodinovou, je tu dovršeno; pouta manželů tím pevněji spjata společnými povinnostmi a starostmi. Ti, kteří měli dosavad jen povinnosti k sobě samým, mají nyní povinnosti k dítku; posvátný název: manželé ustupuje vznešenějšímu jménu: *»rodiče«*. Pod jich střechou od té chvíle nastávají nové práce, jako pod jich čely povstávají nové starosti.

Blahosladený Mikuláš z Flühe, rodinnou světnici svoji vyzdobil čtyřmi významnými obrazy. Na jedné stěně zavěsil obraz Panny Marie, ana v domě Nazaretském se modlí; na druhé obraz sv. Josefa, pracujícího ve své tesařské dílně. Na třetí stěně Pána Ježíše, kterak je pokoušen na poušti od ďábla a odmítá jeho svádění, a v průčelí — Ježíše Krista na kříži. Čtyři stejné lampičky zavěsil pod těmito obrazy; a den po dni střídavě pod každým rozžehal světlo. *»V těchto obrazech,«* říkával často, *»je skryto všechno tajemství spokojeného života. Jsou jako čítankou mojí i mých dítek. Neboť ony mi připomínají čtyři základní pravidla spořádaného života rodinného »Modli se«* — obraz modlící se Matky Boží, — *»pracuj«* — obraz sv. Josefa; *»přemáhej«* — obraz Pána Ježíše na poušti, a *»sváďej«* — obraz Ukřížovaného. *»To jsou jako čtyři základní kameny, na nichž rodinný dům potřebí je založiti, má-li v něm panovati mír a sv. spokojenost. Nuž, uvažujme dnes o svátek, který pro každou rodinu křesťanskou tolik je významný a poučný, o těchto čtyřech základních podmínkách spořádaného života rodinného.*

1. Slavný žalmista starozákonní, král David, uvažuje moudrost a dobrotu Boží, zpívá v žalmu 146: *»Veliký jest Pán náš a veliká jest moc jeho. On přikrývá nebe oblačky a připravuje zemi déšť; on vyvozuje na horách trávu a bylinu*

k službě lidské, on dává hovadům potravu jejich i mladým krkavcům, kteří volají k němu.» A vidí celou přírodu jáko velikou prosebnici u nohou Hospodinových, volaje: »*Oči všech v tebe doufají, Hospodine, a ty dáváš jim pokrm jejich v čas příhodný. Otvíráš ruku svou a naplňuješ všelikého živočicha požehnáním.*« (Žalm 144. v 15.) — Veliká, krásná to slova! Příroda v hukotu svých proudů, ve zpěvu ptactva, v šumotu stromů koří se svému Tvůrci; vzdává chválu svou řečí, již jen Pán její rozumí. A kdo přirozený cit v sobě neudusil, rozum falešným učením nepopletl, ten zajisté i ve svém nitru cítí potřebu velikému Tvůrci světa se klaněti, jemu děkovati nebo jako prosící děcko přistoupiti k jeho tváři. Pocituje potřebu modlitby. Modlitba jest znamením jeho vnitřního, spořádaného života, je projevem jeho věřící duše. V modlitbě nalezne spokojenost vnitřní, útěchu v strastech, posilu v pracích a předsevzetích.

A prvou podmínkou rodinného života jest, aby na denním pořádku byla pravidelná modlitba ranní, večerní i polední. Při této modlitbě roste vážnost otcova, jenž se tu jeví jako knězem celé rodiny, vzmáhá se úcta k matce, na jejíž laskavou tvář dopadá odlesk oné úcty, již uctíváme svatou matku Páně Marii. Jen otec modlící se může dítkám svým poroučeti ve jménu Božím, poněvadž synové a dcery jeho vidí, že otec v Boha věří a Boha ctí, jen tehdy může si zakládati na své cti, svém právu a důstojnosti, poněvadž dítky u víře vychované, spařují v něm zastupce Božího. — Jeden zbožný rolník říkával: »Když na poli ořu, rád zaseji též »Otčenáš«vbrázdu, kterou vyorávám. Moje manželka, když šije pro děti, navlékajíc nit, připojuje též aspoň: »Zdravas Maria«; a tak ukládáme v domácnosti símě modlitby, aby nám vyrostlo Boží požehnání.« A svatý mír a tiché štěstí usílí se v domě, neboť rodina je založena na pevném základě víry, na modlitbě.

A nyní všimněme si domu, kde modlitby není více slyšeti, kde členové rodiny služeb Božích nenavštěvují. Zda nevidíte tu vždycky naplněna slova: »Bez Božího požehnání marné lidské namáhání«? Otec i matka snad pracují v potu tváři od ranního úsvitu až pozdě do noci, — a sotva nejpotřebnějšího dobudou. Nespočíváť požehnání Boží na jejich práci. A mají-li i dostatek, vizte kterak je rozvázan a rozvolněn vzájemný poměr mezi členy rodiny! Otec i matka, neznajíce daru trpělivosti a vnitřní spokojenosti, mezi sebou často mají neshody, každé chvíle ozývá se nářek dětí; snad i nadávka, klení. A děti brzo počnou opláceti stejným způsobem, neboť platí i o duši dětské slova: »*jak do ní voláš, tak se z ní ozývá.*« A tak tam pod krovem domácím, kde by měly kvéstí růže nejčistší radosti a tichého štěstí, je jako venku, v zanedbaném koutě zahrady, kde jen trní a jedovatý blín se množí a bují. A odkud to? Protože pod krovem domácím se neozývá nikdy modlitba. Prchli strážní andělé, zmizelo Boží požehnání, neusadila se spokojenost a mír. A dům stal se jevištěm svárů, nespokojenosti, jest jako duchovní rozvalina; rodina v rozvratu, poněvadž vzájemně ji nepoutá onen nejpevnější tmel společnosti, vroucí mysl obrácená k Bohu, *denní modlitba.* — —

2. Jest však ještě druhá hlavní podmínka spořádaného života rodinného, a to jest: *práce, dobře rozvržené povinnosti.* Kdo navštívil někdy továrnu na některé jemné zboží, podivil se zajisté, jak malá kolečka, jehly, různé páky pravidelně a přesně pracují, a člověku odevzdávají práci, které by v té jemnosti a přesnosti nikdy rukama svýma vykonati nemohl. A co je příčinou této pravidelnosti a dokonalosti práce? Tam v pozadí budovy je umístěno kolo velikých

rozměrů a obrovské tíhy, — *setrvačnick*. Ono jest takořka duší všech součástí složitého stroje. Neboť jednou uvedeno v pohyb, točí se stejnou rychlostí, pravidelně, a udržuje všechna ta nespočetná kolečka v pravidelném chodu.

Draží přátelé! Naše všední práce, povinnosti, které stav, povolání naše nám ukládá, jsou jako setrvačnickem v složitém těle a životě našem. Popatřte na tyto povinnosti a práce! Jsou těžky, vyžadují mnoho starostí myslí a námahy tělesné; stále se opakují, stále stejny, a proto snad mnohdy nás omrzívají, budi nechuf i lhostejnost. Ale ony to jsou, které zachovávají člověka v stálém, pravidelném, rovnoměrném životě. — Vzpomeňte na Ježíše. Ten, jenž ve své všemohoucnosti mohl konati divy nejrůznější, jehož pokynu poslouchala mrtvá příroda i všechno živé tvorstvo, po boku pěstouna svého oddal se řemeslu tesařskému. A pracoval stále touž práci od svého jinošského věku až do zralosti svých třiceti let v téže dílně Nazaretské. Není tu on celým svým životem — rcete třeba jednotvárným, nezajímavým — jasným vzorem člověka, který klidně koná stále se opakující práci stavu svého?

A tak má býti i v rodině. Každý jako součást její, jako člen celku, konej svědomitě svoji úlohu. Tím uchováš předně sebe sama při čilé, zdravé myslí a spolu při pevném zdraví. Budeš jako čistý potok, plynoucí, průhledný a nikoli jako zahnavající vody, jež jen páchnoucí bahno a kal na dně svém tají. Tím však přispěješ i k pořádku domácímu, kde jenom tehda může panovati řád, když každý svědomitě koná svoji práci. —

Uvolni těžké závaží na jemném ústrojí hodinovém a brzo uvidíš, která kolečka dala se v rychlý let, ručičky jako šileny se do kola točí, až jemné péro praskne a veta po hodinovém stroji. Ustaň v denní práci, zanech svých povinností — a člověk zbaven tohoto nutného zatížení, oddá se nepravostem, jež rychle stravují jeho síly, jest jako stroj, jenž vybočiv ze svých kolejí, řítí se s náspu a rozdrčen ležeti zůstává. — Proto vy, kteří jste v čele rodiny, buďte všem ostatním vzorem nejen v zbožnosti, ale i v pracovitosti. Pomněte svého klidu, který jen v konání svých povinností naleznete, pamatujte však též budoucnosti svých dětí, kterým dáte nejlepší věno, naučíte-li je, aby si zamilovaly práci.

Mnohé rodiny domohly se zámožnosti, poněvadž předkové, moudře spoující práci s modlitbou, požehnání Boží a s ním i blahobyt připoutali ku prahu svého obydlí. Ale jich synové rostli v klamném domnění, že dosti po svých rodičích jednou zdědí. Ponenáhu odvykali práci, oddali se zahálce, s níž v ruku v ruce jdou různé nepravosti. Utráceli, marnili, až byli nuceni zůstaviti majetek svým věřitelům. A po letech? S žebráckou holí stojí za dveřmi svého dřívějšího statku; prosí tam, kde mohli poroučeti. A tážete se, draží, kde se tak stalo, kde došlo k těmto smutným koncům? Jděte po naší vlasti od místa k místu, od dědiny k dědině a najdete jich, tuším málo, kde vám řeknou: »U nás se to ještě nestalo.« —

Proto prostě, draží, za dar vytrvalosti v práci a konání povinností. Pak pojistíte sobě spokojené stáří, uchováte klid své duši, a Bůh jednou všecky ty krůpěje potu, jež radostně a trpělivě jste prolili, promění v perly do vaší koruny nebeské. Prací položíte základ k spokojenému životu rodinnému, prací kladete si stupně do království nebeského! —

3. Jest však ještě jiná podmínka spokojeného života domácího, a ta jest: *přemáhati všeliká pokušení*, dusiti choutky a vášně. Vyplyvá ovšem již z oněch dvou, o kterých jsem již mluvil, ale potřebi přece o ní zvlášť se zmíniti.

Lidová pověst vypráví, kterak jednou Pán Ježíš se sv. Petrem brali se silnicí. Šli šířit evangelia. Tu spatřili stranou podél cesty dvě osady a daleko před sebou třetí. »Ty jdi v levo,« řekl Kristus Petrovi, »já půjdu do obce v pravo, a v třetí, před námi, sejdeme se k společné práci.« Rozešli se, pospíchali. Ani si nepovšimli, že dva muži zahalení je sledovali a tajně si šeptali, nechtíce býti pozorováni. — Kristus i sv. Petr učili; silí símě slova Božího do srdcí lidských. Každý v jedné osadě, a pak ve třetí společně. Ale jedva opustili osadu, vstoupili tam oni dva tajemní muži. Každý rovněž si vybral jednu osadu, a v třetí, velké pracovali společně. Lovili lidské duše, rozestřeli síť, a mnohý slabý člověk v nich uvázl. Kazili, co Ježíš a sv. Petr nasili. A kdo byli tito škůdcové? Jeden byl démon alkoholu, ďábel, jenž lovil do sítě opilství; druhý démon vilnosti, ďábel, jenž na všelikou nemravnost lidí chytal. A když po letech Pán Ježíš se sv. Petrem brali se onou cestou, jak zaplakali, že tolik duší ztraceno, tolik rodin zničeno! —

Drazí přátelé! V každém člověku, v koutku jeho duše klíčí nějaká hříšná choutka, nějaká vášně. V nitru každého je místočko, kam ďábel může své zlo-pověstné semeno položit. Kdo sám na sebe pozorů nedá, stále se nepřemáhá, — pak nadejde jednou neblahá doba, kdy símě zlé vzklíčí. A vzroste rychle a udusí símě dobré. I Ježíš, aby nám ukázal, že nikdo není pokušení prost, dal se od ďábla pokouseti. A kdo by řekl, že cítí se dosti silným odolati každému pokušení, klamal by nejhůře sebe sama. Život klidný a počestný, toť stálý boj proti pokušením, a člověk musí jíti jako voják se zbrání, chce-li dojíti poctivě ku hrobu. — Proto bděte, drazí přátelé, a modlete se, abyste šťastně unikli každému pokušení nepravosti. Přemáhejte hříšné náklonnosti duše a nedopřávejte ďáblu, jenž plíží se, aby dílo Ježíšovo kazil, nic chvíle, aby mohl začíti svoji svůdnou píseň.

Běda tomu, kdo na chvíli se mu oddal! Táhne jej jako neviditelnou silou ve svoji tůň. Vizte jen hospodáře, který ob čas klesne v opilství! Jak se snížil před svojí rodinou, pošlapal svoji lidskou důstojnost! Náboženství vsadilo na hlavu jeho korunu úcty a vážnosti, aby s posvátnou bázni všichni naň hleděli. On tuto vzácnou korunu smetl k nohám a byl snad jako na posměch těm, kteří jen s úctou o něm měli mluvit. A korunu tu, jednou ztraceno, těžko znovu nalézti! Poplačte nad tím, kdo jinou vášní szírán, zaslepen, ráj domácí proměnil v peklo, poskvrnil svatá pouta rodinná, napáchal hříchů, za něž nevinní po celý život pykati mají. A odkud to? Nevykl přemáhati své vášně, stal se jich, nikoli pánem, ale otrokem. Zapomněl, že velikou podmínkou spokojeného života jest: uměti přemáhati své zvrácené choutky, hříšné žádosti. Zvítěziti nad sebou, toť největší vítězství člověka, a přec toto vítězství je nutné, nevyhnutelné, má-li život váš býti klidný, spokojený, vyrovnaný. —

4. A konečně jest ještě čtvrtá podmínka šťastného života domácího, a to jest: *snášeti trpělivě*, s křesťanskou odevzdaností do vůle Boží, všechny rány a protivenství, která Bůh na nás sesílá. — V rodině křesťanské vidíme na předním místě kříž — nástroj utrpení Spasitelova. Proč stal se kříž znakem Kristovým, a nikoli korouhev vzkríšeného Ježíše? Proč tento odznak nejbolestnějších muk a potupné smrti, a nikoli znamení jeho slávy a moci Boží všudy stavíme si před oči? Poněvadž všudy na světě panuje bol a utrpení, a Ježíš ukřížovaný slovem

i příkladem naučil nás bolest trpělivě snášeti. Ježíš mlčící ve chvíli největší bolesti, modlící se, upírající zrak k nebi jest posilou každému, kdo v bolesti své vlastní k němu se utíká.

Jeden ze slavných současných malířů vytvořil zvláštní, duchaplný obraz Spasitele ukřižovaného. U polní cesty, o samotě vypíná se vysoký kříž s Ježíšem naň přibitým. Slunce zašlo již hluboko pod obzor a jen slabé večerní červánky osvěcují krajinu vůkol. Dole na kříži míhá se rudé světélko jako tichá prosba těch, kteří uchýlivše se pod střechem, zůstávají tu do tmy noční svého Spasitele. A pod křížem, na klekátku, jako zlomen bolestí odpočívá statný muž v poutnickém plášti. Hlava klesla na tvrdé dřevo, ruce jako bez vlády schylují se k zemi. Jako by hledaly hrobu. Ale Ježíš uvolnil pravou ruku z tvrdého hřebu a vztahuje ji k trpícím muži, jako by ho chtěl pozdvihnouti. Oči mrtvého Ježíše znovu se otevírají a ústa chtějí říci: »Můj bratře v bolestech, můj druhu v utrpení! Nezoufej! Nes trpělivě kříž, jako já jej nesl. Vstaň, i když nyní pod nim jsi klesl, jako já klesal a přece zase povstával. Dones jej i ty na svoji Kalvarii, abys mohl volati s odevzdáním: »Otče, v ruce tvé poroučím ducha svého!«

Draží přátelé! Kdo se svými bolestmi postaví se pod kříž Spasitelův a zde celou věřící duši přimkne se k Ježíši, Ježíš mu bříme ulehčí a pomůže je nésti. Trpí, ale víra dodává mu síly, že neklesá, nalezne zde spokojenosti. Pomyslí si, že jest jako druhý Šimon Cyrenský. Pomůže v kříži svém nésti kříž Spasitelův, a Spasitel za to jej odmění, že učiní jej též účastníkem své slávy v nebesích. »*Utrpení je život člověka na zemi,*« volal Job. A kdo uprostřed bolů, jimž nelze uniknouti, hledáš aspoň části spokojenosti, musíš zvykati učiti se, svůj hořký los trpělivě nésti a v přítomném zlu viděti jen budoucí dobro. Bolestem nikdo neujde; nikdo se jim nevyhne. Ojvrátíš-li jednu, druhá tam, kde ani netušíš, na tebe čeká. A všechno umění života záleží v tom, abychom jako Job hleděli na strasti života okem plným důvěry a snaželi je s křesťanskou trpělivostí.

A nyní vraťme se ještě k naší velké světici, jejíž narození dnes oslavujeme. O jejím zasnoubení sv. Josefu zachována jest krásná, starobylá legenda. Když Maria vypsěla v dívku čtrnáctiletou, chtěla prý setrvati v chrámě jeruzalemském a zde v panenství, jak byla přislíbila, na modlitbách Bohu sloužit. Ale její přibuzní, mezi nimi také zbožný kněz Zachariáš, doléhali na její provdání. Veškeré zdráhání se sv. Panny bylo marno. Nejvyšší kněz Abiathor tázal se Hospodina, kdo má býti jejím snoubencem. A Boží výrok zněl slovy sv. Písma: »*A vyjde prut z kořene Jesse a květ z kořene jeho vystoupí.*« (Isaiáš 11, 1.) — I kázali kněží všem jinochům z kmene Davidova, aby shromáždili se v chrámě, a každý z nich musil položiti suchou větev olivovou před oltář. »Ten, jehož ratolest do rána se zazelená,« — tak usoudili kněží na základě oněch slov sv. Písma — »budiž snoubencem Marie.«

Ale nastojte! Žádná ratolest se nezazelenala. I modlili se kněží znovu — a Bůh dal jim na srozuměnou, že snoubenec, Panně určený, není dosud mezi přítomnými. I hledali opět a našli skromného jinocha z rodu Davidova, řemeslníka Josefa. A jakmile on položil větvičku olivovou na stupně oltáře, ihned ona rozkvetla v svěží květ opojné vůně. Tak Bůh ve svojí podivuhodné prozřetelnosti spojil dva bílé květy k společnému životu v skromné domácnosti Nazaretské. —

I tam v lůně sv. Rodiny založeno bylo všechno štěstí na čtyřech základních podmínkách: modlitbě, práci, přemáhání a trpělivém snášení všelikých strastí.

Víte zajisté, že i svatá Rodina jich nezůstala ušetřena. A kdo chce, aby pod krovem jeho svatý mír a spokojenost sídly, musí jako ve čtyři úhelní kameny základní napsati za heslo životní slova: »*Modli se a pracuj, přemáhej své choutky a snášeš trpělivě své strasti.*« Štasten, kdo tak učiní! Ten podobá se onomu evangelickému muži, který vystavěl dům svůj na skále. »I spadl příval, a přišly řeky a váli větrové a obořili se na ten dům. On však nepadl, nebo založen byl na skále. A každý, kdo tak nečiní, podobný bude muži bláznů, který vystavěl dům svůj na písku. I spadl příval a přišly řeky a váli větrové, a obořili se na ten dům. I padl a pád jeho byl veliký.« (Mat. 7, 24—27.) Amen.

Francouzský katechismus diecése pařížské illustrován.

Napsal JAROSLAV SLAVÍČEK, katecheta na Smíchově.

Náš katechismus je sestaven dle katechismu Canisiova. V »Korrespondenzblattu« (1904) čteme: »Canisiův katechismus má své přednosti a vykonal mnoho pro svou dobu (zejm. proti protestantům), pro školu však v mnohém nepraktický. Na př. již to rozdělení na 5 hlavních dílů: 1. víra, 2. naděje (modlitba), 3. láska (přikázání), 4. svátosti, 5. křesť. spravedlnost.« Dospělý těžce a dítě zcela nechápe souvislosti mezi jednotlivými částmi.

»Catechismus Romanus« má toto rozdělení: 1. víra, 2. naděje, 3. přikázání, 4. modlitba. Toto rozdělení chválí P. Jungmann jako ideál rozdělení logického. Ovšem pro dospělé. Zda také pro školní děti? Již ta okolnost, že svátosti jsou položeny na druhém a přikázání na třetím místě, dává na jevo, že by nebylo vhodné toto rozdělení pro školní knihu; neboť kterak možno dětem vykládati o sv. pokání a k tomu zpytování svědomí, když neslyšely o přikázáních?

Z té příčiny není bez užítu všimati si vzorů jiných. Máme před sebou katechismus francouzský diecése pařížské, zajímavý i po té stránce, že je illustrován.

Formát jeho je poněkud menší našeho. Má 190 stran a na dalších 60 stránkách jsou evangelia dle nedělí a svátků. Před vlastním katechismem na 60 stránkách jsou modlitby (ranní, večer í, litanie, před obědem, po obědě, před a po zpovědi, ministrantské odpovědi, m. střelné a p.) a *krátký výtah biblické dějepřavy* (abrége de l'histoire sainte) as na 10 listech. Pak následuje vlastní katechismus. Odečteme-li tudíž 60 stránek, kde jsou ony modlitby, a 30 stránek, jež úhrnem vyplňují ilustrace, čítá vlastní katechismus 100 stránek, tedy polovinu našeho. Nemyslí však nikdo, že při polovičním téměř objemu je o totéž stručnější! Přesvědčili bychom se, že co do obsažnosti vyrovná se našemu. Vyhýbá se všemu doktrinářství, látku hledí rozdělit na menší články a to, co nám osnova předpisuje, abychom vycházeli od biblického příkladu, biblický příklad staví ztělesněný před oči ilustrací. Ovšem připomínáme, že mimo illustrováný katechismus je v obvyklém užívání katechismus neillustrováný. A co se týká samých ilustrací, mnohé z nich jsou velice zdařilé. Větších, stránkových obrázků je méně, ale jsou pečlivě provedeny. A to hned na počátku případný obrázek: Ježíš, přítel dítek, s nápisem: »Nechte maličkých přijíti ke mně.« Úvodem k symbolu je obrázek: Pán Ježíš vstupující na nebesa: »Jděte do celého světa Úvod ke Christologii tvoří

obrázek: Narození Páně, něhou a rozmilou líbezností zářící. K přikázáním Božím přidán: »Mojžiš na hoře Sinai«, církevní obrázek, na němž pěkně vyznačen vznešený okamžik: »Tobě dám klíče království nebeského .« V nauku o milosti nás uvádí obrázek: Hora Kalvarie, pramen milosti a vzadu silhouetta Jerusalema. Ke článku o eucharistii přiložen obrázek: Poslední večeře, dle Leonarda de Vinci a ke svátosti manželství něžný obrázek svaté Rodiny při práci.

Mimo tyto stránkové obrázky je značný počet obrázků menších, zaujímajících více než třetinu stránky, které tvoří svou případností úvod k menším článkům, jako ony jsou zase úvodem k větším partiím. V dalším chceme upozorniti aspoň na některé.

Důmyslné je rozdělení katechismu ve tři části. To rozdělení je vzato z úvahy o cíli člověka.

Proč Bůh stvořil člověka? Abychom jej 1. poznali, 2. milovali, 3. spaseni byli. Tím již dáno rozdělení katechismu, a proto v úvodu krátce čteme: Katechismus obsahuje: 1. pravdy, jež máme věřiti (s dodatkem o posledních věcech), 2. povinnosti, jež máme konati (o hříchu a ctnosti), 3. prostředky, jež Bůh ustanovil k našemu posvěcení (o modlitbě, o milosti a svátostech). Že delší články víry v menší články rozděleny, je zajisté s prospěchem. Dítě dostane od matky chleba a chce jej míti rozdělený na malé kousky; kousek po kousku s chutí sní a dobře zažije, než kdyby mělo po kusech bráti. Tak tomu je i u nevyspělé jeho duše, po malých soustech rádo bere a zažije.

Příklad krátkého článku 2. o jsoucnosti Boží. V popředí jest malý obrázek, představující Otce Stvořitele, kterak rukou kyne a světy povstavají: 1. Která je přední pravda, již máme věřiti? Pravda, v kterou máme především věřiti, je ta, jest Bůh. 2. Proč věříme v Boha? Protože se zjevil. 3. Práví nám také rozum, že je Bůh? Ano, kdyby nebylo Boha, nebe a země by nebyly. 4. Proč pravíš, kdyby nebylo Jako totiž je zapotřebí dělníka k vystavění domu, z toho důvodu tím spíše je zapotřebí Stvořitele, aby nebe i země povstaly (důkaz kosmolog.). 5. Věřilo se vždy a všude, že je Bůh? Ano, národové nejvzdělanější i nejdivočejší (důkaz histor.). 6. V čem máme ještě důkaz, že je Bůh? Ve svém svědomí, které mi praví, že budu odměněn, budu-li činiti dobré a potrestán, budu-li konati zlé (důkaz morál.) 7. Je jsoucnost Boží pravdou jistou a jasnou? Ano, tak že by bylo nerozumno, nevěřiti v ni.

V článku o Bohu čteme: Bůh je pouhý duch, nekonečně dokonalý, stvořitel nebe a země, svrchovaný Pán všeho. Tyto vlastností vysvětlují se jedna po druhé a na konec zmínka o Prozřetelnosti Boží. Nezbytným úvodem ke článku o nejsvět. Trojici Boží jest 3. článek o tajemstvích. Co je tajemství? Pravda od Boha zjevená, již máme věřiti, třeba bychom jí nemohli chápati. Je rozumno věřiti v tajemství? Protože nám je zjevil Bůh, pravda sama. Je to něco překvapujícího, že jsou tajemství v náboženství? Nikoliv, protože v samé přírodě jsou věci, jichž rozum nemůže chápati. Která jsou hlavní tajemství? Tři tajemství nejsv. Trojice Boží, vtělení a vykoupění.

Nauka o nejsv. Trojici Boží pojednává v 5 srozumitelných odpovědích, vnechávajíc učených výrazů, jichž dítěti nelze vysvětliti (na př. o podstatě a přirozenosti). Článek o člověku přiměřeně rozdělen na dva články, 1. O stvoření člověka a darech (obrázek: »Prarodiče v ráji«). 2. Pád jejich a o zaslíbeném Messiáši (obrázek: »Vyhnání prarodičů z ráje«).

Otíznější místo o darech nadpřirozených podává franc. katechismus takto: V jakém stavu stvořil Bůh Adama a Evu? jako anděly ve stavu nevinnosti a spravedlnosti, v kterémžto stavu nebyli podrobeni ani nemoci ani smrti. Kam je postavil? V místo rozkoše, jež slove pozemským rájem.

Náš katechismus nemá otázky: Proč zakázal jim jísti z plodu? Aby jim dal znáti závislost jejich a zkoušel jejich věrnost.

Následky neposlušnosti prarodičů: 1. Byli vyhnáni z ráje a odsouzeni jísti chléb v potu tváří, 2. podrobeni bludu a žádostivosti, 3. nemoci a smrti, 4. vyloučení z věčné blaženosti.

Následující články o tajemství vtělení a vykoupení podávají precisní odpovědi a v čele každého článku případný obrázek biblický.

Co znamená »sedí na pravici«? Sedí, t. j. vkročil do nebe, jakožto na místo odpočinku a slávy; na pravici, t. j. má touž moc jako Otec.

V článku o Duchu sv. je šest otázek.

Kdo je Duch sv.? Vstoupil viditelně na zem? V den křtu Pána Ježíše v podobě holubice: také na sv. apoštoly v podobě ohnivých jazyků o letnicích. Co v nich způsobil? Sděluje se také s námi? Ano, každému milostí zvláštní při sv. biřmování. Kde je Duch sv.? Na nebi, na zemi; na všech místech, ale zvláštním způsobem přebývá v srdcích spravedlivých. Praktická: Máme prosit často Ducha sv.? Protože bez jeho pomoci nemohli bychom vykonati ničeho pro spásu svou.

Pečlivě je též zpracován článek o církvi.

Jedna otázka souvisí s druhou jako řetěz logický. Náš katechismus má definici církve, která vychází od trojho úřadu apoštolského. Církev katol. společnost pravověřících křesťanů vyznávají jedno učení. (úřad učít.), přijímají svátosti (úř. kněž.), uznávají římského papeže za viditelnou hlavu (úř. pastýř.).

Katechismus francouzský má definici, k níž vedla snaha vložit do ní čtvero známek církve: Církev jest společnost věřících, založená od Pána našeho Ježíše Krista (svatost), rozšířená po celé zemi (obecnost), podřízená autoritě zákonitých pastýřů (apostoličnost), hlavně však sv. Otcí, papeži (jednotnost). Kdo je papež? Zástupce Ježíše Krista, nástupce sv. Petra, viditelná hlava a neomylný učitel církve, společný otec zák. pastýřů a věřících. Kdo jsou biskupové? Nástupci apoštolů, obdaření duchovní vládou diecése pod autoritou papeže. Kdo jsou pomocníci biskupů? Kněží a zvláště faráři, ustanovení od biskupů v popředí farnosti. Řekne-li se, církev nás učí, přikazuje . . . , co se míní tím slovem církev? Svrchovaný velekněz, hlava obecné církve, aneb biskupové s ním spojení. Čemu učí církev? Pravdám, jimž učil Spasitel. K této otázce vhodně se připíná zmínka o Písmu sv. a tradici, jak to bylo v našem starém katechismu. Kde jsou obsaženy ty pravdy? V Písmu sv. a tradici. Co je Písmo sv.? Slovo Boží, psané v knihách Starého a Nového zákona. Co je tradice? Slovo Boží, zachované nám od apoštolů učením zákonitých pastýřů. Následuje zmínka o neomylnosti ve dvou otázkách, a článek končí otázkou: Jsou věřící povinni věřiti a poslouchati církve? Ano, protože Kristus řekl: »Kdo vás slyší . . . « Následující článek vykládá pochopitelně o známkách církve. K důkladnějšímu ještě vymezení pojmu církev patří dodatek o těch, kteří nepatří do církve: 1. nevěřící, 2. bludaři, 3. schismatikové, 4. apostaté, 5. exkomunikovaní, k čemuž přidáno jest krátké vysvětlení těchto pojmů.

(Pokračování.)

❧ RŮZNÉ ZPRÁVY. ❧

Ze Spolku katechetů v království českém. Dne 6. července konala se členská schůze Spolku katechetů v království českém, v níž projednávány byly časové otázky, týkající se stavu katechetského. Schůze účastnil se též jeden člen z venkova, který schválně přijel do Prahy, aby se informoval o některých běžných otázkách, jakož i aby vyslechl názory ve příčině praxe jednotlivých záležitostí na různých školách a u různých katechetů. Zároveň oznámil některé zarážející případy, které velmi nemile se dotkly členů katechetského spolku, poněvadž se zmíněnému katechetovi nedostalo podpory zástupce nejd. konsistoře v zemské školní radě, když žádal, aby dívky přespolní docházely na školní mši sv. a exortu, ač nejd. k. a. konsistoř v té věci dala zmíněnému katechetovi za pravdu. Přes to zeniská školní rada za souhlasu zmíněného zástupce dovolila přespolním dítkám, že nemusí na školní mši v neděli a ve svátek docházeti a účastniti se jinde mše sv. V některých farních osadách však není kázání při každé mši sv., dívky neslyší slova Božího celý rok. Proto bylo vysloveno přání, aby zájmy církevní byly v zemském úřadě školním náležitě hájeny a respektovány, poněvadž církevním úřadům náleží o nich rozhodovati, kdežto zemská školní rada má v té věci jen výkonnou moc. Přáním hojného osvětlení o prázdniinách byla tato schůze skončena.

Nová encyklika. Některé listy přinášejí zprávu o nové encyklice, kterou papež co nejdříve vydá. V této encyklice pojednávati bude o povinnostech katolických laiků. Má býti doplněním dřívějších, které jednaly o povinnostech kleru. Papež tu hovoří důkladně o povinnostech rodinného života a žádá od těch, kteří stojí v čele katolických podniků, aby dávali také v domácím životě dobrý příklad.

Ministr vyučování vrahem. — Mezi řeckým ministrem vyučování Staisem a ministerským poslancem Hadjipetrosem konal se souboj, v němž poslední byl zabit. Ministr vyučování podal dem.issi, když jako nejvyšší strážce mládeže řecké jí dal příklad dalekosáhlého neškodlivějšího působení. Také Rakousko mělo svého Badeniho, který jako předseda ministerstva konal souboj s kulhavým Wolfem a tímto porušením státních i církevních zákonů dal nejošklivější příklad obyvatelstvu.

Dělení hostií. Sv. kongregace obřadů dne 16. března 1883 rozhodla, že necessitate urgente možno malé hostie dělití na části a podávati přístupujícím k sv. přijímání; lze proto souditi, že totéž možno činiti u nemocných. Je však otázka, na kolik částí možno je rozdělití? Mare ve své Theol. mor. II. č. 1643. ot. 3. určuje zásadu: »in partes minores non tamen adeo parvas, ut honeste dari non possint.« Noldin pak (Quaest. mor. de sacr., str. 196) vyslovuje tento názor: »Licet autem, si opus sit, hostias dividere, sed in duas tantum vel tres partes.«

Ilustrovaný katechismus. Názornost zajisté působí velmi zdárně, zvláště v pravdách náboženských. Italové připadli na to, aby podobně vyzdoben byl katechismus. Salesiánské knihupectví v Turině vydalo r. 1901 »Compendio della Dottrina Cristiana conforme al testo autentico prescritto dall' Episcopo Lombardo e Piemontese.« Je to tedy souhrn křesťanské víry, upravený dle katechismu, schváleného biskupem lombarským a piemontským. Obsahuje 400 stran formátu 16ky s 62 ilustracemi a stojí 40 centesimů; lepší vydání 1 liru. Obrazy jsou u všech částí katechismu, na př. u každého článku víry, u každé svátosti, u každé modlitby. Kromě toho na 8 stranách se vysvětlují všechny obrazy. Po biskupských úchvalách a vysvětlení obrazů následují stručné dějiny náboženství, pak vlastní katechismus (koncentricky): 8 stran pro zcela malé (1. třída), 44 strany pro ony, kteří se připravují k sv. zpovědi a sv. přijímání (2. třída), 144 strany pro komunikanty, (kteří již první sv. přijímání vykonali, 3. třída), 60 stran o církevním roce atd.; konečně je tu bohatý přídavek. To vše jest za nepatrnou cenu 40 centesimů! Jest viděti jak Italové pochopili důležitost této věci, aby se rozšířila po všech místech, kde se jich jazykem mluví.

Stolice thomistické filosofie. — Na bohosloveckém učilišti v Litoměřicích bude 1. lednem 1905 dle výnosu ministeria kultu a vyučování ze dne 7. července 1903, č. 16.594 systemisována stolice thomistické filosofie a fundamentální theologie, a povolen příslušný náklad na ni. Doposud tyto přednášky byly pořádány za remuneraci. Takto bude vyhověno naléhavé potřebě, jakož i přání sv. Stolice, aby filosofie sv. Tomáše byla u kněžského dorostu náležitě pěstována.

Loisy a jeho výklad Písma svatého. Pochybiti může i nejnadanější učenec, ale ne každý se podrobí. Proto nemohou listy liberální zapomenouti, že Loisy, který se úchýlil od obvyklého způsobu výkladu Písma sv., odvolal svoje omyly. Proto se nepřátelé těší, že Loisy se dosud nepodrobil. A proto papež nařídil biskupu Le Camus, aby napsal vyvrácení proti bludům Loisyho. Kniha vyšla, papež pak zvláštním brevem pochválil spisovatele, který si vzal za úkol tak nesnadnou práci; zároveň vyslovuje politování, že kniha Loisyho je dosud ve vážnosti nerozvázných lidí. Protivníci naši neznajíce ovšem ani knihy Loisyho ani biskupovy, prohlašují onu za vědeckou, kdežto tato prý vědeckosti nemá. To je objektivnost, které žádají při posuzování svých spisů na katolických. Tak jesuité vstupují do boje proti nesprávnému vykladači Písma a prohlašují výroky některých listů za odvážlivé a nesprávné, když tvrdí: Mýlila-li se inquisice s Galileim, může se též mýlit s Loisym. Aby omyly Loisyho nevnikly do seminářů, zamýšlí papež vydati pro všechny studující theologie oficiální učebnici exegetickou, v níž bude dokonale uznáno, jaké kritické stanovisko může katolická theologie zaujmouti.

Král Jiří jako katolik. Saský král Jiří, který jako dříve, tak i nyní každého dne k všeobecnému vzdělání přítomných se účastní mše sv. ve farním kostele v Emži, šel jedné neděle, když kněz z Münsteru sloužil mši sv., mezi četnými komunikanty k sv. přijímání. »Takový příklad,« prohodil k tomu jistý kněz, »působí více, než celé kázání.«

Katechetské zkoušky pro měšťanské školy v Litoměřické diecési. Z nařízení Jeho Exc. nřdp. biskupa dra. Em. Schoebla konají se katechetské zkoušky pro měšťanské školy od r. 1903 nejen písemně, nýbrž i ústně. Klausurní práce obsahují dogmatiku, morálku, církevní dějiny, liturgiku a katechetiku a vypracování exhorty. Při ústní zkoušce žádá se znalost dogmatiky a morálky v témž rozsahu jako při zkoušce konkursu farního. Kandidátu jest ovládati liturgiku a církevní dějiny v rozsahu, v jakém se přednášejí tyto předměty ve 4. a 8. třídě gymnasijsní. Kromě toho jest kandidátu znáti školní zákony, jmenovitě církevní nařízení stran jich provedení. Ke katechetské zkoušce se připouštějí žadatelé po třech letech strávených v duchovní správě.

Příprava k svaté zpovědi a k sv. přijímání v první třídě středních škol

v litoměřické diecési. Jeho Exc. nřdp. biskup dr. Schoebl nařídil pro diecési litoměřickou, aby v první třídě pro nově přistouplé žáky bylo udělováno vyučování za příčinou přípravy k sv. zpovědi a k sv. přijímání ve výměru nejméně 12 hodin. K tomu dlužno užití týdenních dvou hodin vykázaných nauce sv. náboženství. Pro žáky první třídy jest konati poprvé sv. zpověď a sv. přijímání zvláště. — Toto nařízení jest velmi praktické, a bylo by záhodno dle toho jednat zvláště co do přípravy k svaté zpovědi a k sv. přijímání v první třídě také v jiných diecésích.

Ordinariátní komisaři středních škol v litoměřické diecési. Číslo 44. Ordinariátního listu litoměřické biskupské diecése přináší toto ustanovení: »Vzhledem na zvláštní důležitost středních škol ustanovují ve příčině inspekce jejich následovně: 1. Všecky střední školy naší diecése budou od školního roku 1904—5 biskupskými diecésními komisaři alespoň jednou každého roku navštíveny. 2. Všichni biskupští komisaři pro střední školy těchto míst se zbavují a na jejich místo nastupují tři noví biskupští diecésní komisaři — shodně s c. k. zemskými školními inspektory. 3. Jako biskupský diecésní komisař pro střední školy v mém residenčním městě Litoměřicích, pak v městech: Ústí, Jablonci, Č. Lípě, Liberci a Děčíně jmenuji důst. p. kan. msgr. Fuchse. 4. Jako takového pro střední školy v Mostě, Kadani, Chomutově, Šejnově, Žatci a Teplících jmenuji dp. kan. msgr. Mattaucha. 5. Jako takového pro všechny školy s českou vyučovací řečí jmenuji dp. kanovníka msgr. Čecha.

Péče o dobrý dorost učitelský. Kam sahá nepřátelství nevěreckého učitelstva proti straně křesťansko-socialní a jejímu vůdci dru. Luegrovi, dobře vysvítá z provolání mladšího vídeňského učitelstva, jímž se varují rodičové, aby nedávali svých synů a dcer do ústavů učitelských i učitelek, zvláště ne do zemského učitelského semináře; děje se tak proto, že vstupující žáci dle ustanovení dolnorakouského sněmu se musejí zavázati reversem, že po dokončení studií zůstanou alespoň šest let ve školní službě v Dolních Rakousích a že ze služby nepřestoupí k jinému povolání. Dr. Lueger očistil učitelstvo od podvrtných živlů a pečuje o to, aby měl také dorost učitelský, aby nebyl nucen pak přijímat lidi, kteří jinde nemohli vydržeti. —

KATECHETSKÁ PŘÍLOHA

K XIX. ROČNÍKU »VYCHOVATELE«.

RED. FR. ŽUNDÁLEK.

Francouzský katechismus diecése pařížské ilustrovaný.

Napsal JAROSLAV SLAVÍČEK, katecheta na Smíchově.

(Pokračování.)

V čl. 15. »obcování svatých« se učí, že duchovní poklady církve jsou společné všem údům, spojeným mezi sebou, jako údům jednoho těla. Které jsou duchovní poklady církve? Zásluhy Ježíše Krista, Panny Marie, svatých, svátostí, mše sv., modlitby a dobré skutky atd.

V čl. 16. o posledních věcech: Co se stane s duší po smrti? Objeví se před Bohem, aby byla souzena za činy dobré a zlé. (Soud soukromý.) Kam jde po soudu soukromém? Jde dle zásluhy buď do nebe nebo do pekla nebo do očistce, aby očekávala všeobecného soudu.

Přechod k II. dílu značí věta: »K spasení nestačí toliko přijmouti křest a věřiti pravdám obsaženým v symbolu, ti, kdož dospěli k užívání rozumu, jsou také povinni zachovávatí příkázání Boží a církevní. Obrázek: Mojžiš na hoře Sinai dostává psané desatero.

Následuje desatero Božích příkázání v tom pořádku a sestavení jako v našem katechismu. Ale hned k tomu je přidáno desatero ve verších a každé příkázání je vyjádřeno ve dvojverší rýmovaném. Tato forma ve verši s rýmem je obvyklá. Přejdeme k jednotlivým příkázáním. 1. prik. Obrázek: Pán Ježíš se zjevil Tomáši:

»Blahoslavení, kteří neviděli a uvěřili.« Máme věřiti, doufati, milovati a klaněti se. a) Kdo věří — má víru. Při té příležitosti se pojednává o ctnostech theologických. Tak tomu bylo i v našem starém katechismu.

Hříchy proti víře: 1. dobrov. pochybovatí, 2. stud ukázati se křesťanem, 3. formální se zřeknutí víry.

b) Definice naděje určitější a jasnější, než v našem katechismu: »Očekávati od Boha milosti na tomto světě a slávy věčné na onom.« (Obrázek: Důvěra zhrěšivšího Petra.) Hříchy proti naději: 1. zoufalství (obr. oběšeného Jidáše), 2. opovážlivé spoléhání.

c) Hříchy proti lásce: 1. milovat něco víc než Boha, 2. lhostejnost k Bohu. Kterak projevujeme lásku k bližnímu? Skutky tělesného a duchovního milosrdenství a odpouštění křivd.

d) Máme se Bohu klaněti, t. j. vzdávati úctu a bohoslužbu, kterou jsme mu povinni, jakožto Stvořiteli a Pánu všech věcí. Postačí klaněti se Bohu vnitř-

ními úkony? Nikoliv; také nutno vzdávati veřejnou bohoslužbu (kult). Úkony veřejné bohoslužby jsou: mše sv. a vůbec obcování službám Božím a obřadům církevním. Hříchy proti klanění se: 1. bezbožnost, 2. pověra, 3. modlářství. To se krátce definuje. Na konci krátce o úctě svatých a ostatků.

2. přík. Titulní obrázek: Kamenování rouhače. Hřeší, kdo: 1. neprávě přisáhá, 2. se rouhá, 3. sliby ruší. Následuje výklad. Klení se zahrnuje pod rouhání.

3. přík. Obr.: Kněz koná mši sv. a kol něho zástup lidstva. Tam, kde řeč o služebné práci, se praví: Služebné práce jsou ty, při kterých se tělo více namáhá, než duch.

Jsou zakázány i když se konají pro výdělek? Ano. Možno přece někdy konati služebné práce? Za nutnosti, jinak třeba dovolení.

4. přík. Obrázek: Tobiaš, vzor lásky synovské. Vytčeny nejen povinnosti dětí k rodičům, ale i povinnosti rodičů k dětem, dále podřízených ku představeným a představených k podřízeným, vždy ve třech stručných bodech.

5. přík. Obrázek: Kain vraždí Abela. V šesti otázkách vyčerpáno, co nutno říci. Také připomenuto: jakého zločinu se dopouštějí duellanti.

6. přík. a 9. přík.: Útek Lotovy rodiny ze Sodomy. Krátce a stručně takto: zakazují se skutky, pohledy a slova proti čistotě. Také ještě to, co vede k nečistotě: nepočestné obrazy a knihy, nepoč. divadla a tance i nepoč. oděv. Prostředky uniknouti tomuto hříchu: Utíkatí nebezpeč. příležitosti, modlitba, návštěva svátosti oltářní a úcta k Panně Marii.

V 6. přík. se zakazují skutky nečisté.

V 9. přík. se zakazují i myšlénky a žádosti nečisté.

7. přík. a 10. přík. (bez obrázku). Zakazuje bráti a neprávě držeti statek bližního. Ihned se ukazuje prakticky, kdo tak činí; totiž: zloději, nevěrní sluhové, nepoctiví kupci, lichváři, atd., vůbec ti, kteří nějak škodí bližnímu na majetku. Jak možno zadržovati statek cizí? Kdo neplatí dluhů, nevrací schovaného a nalezeného.

V 7. přík. se zakazuje bráti a bezprávě držeti majetek bližního.

V 10. přík. se zakazuje žádati si ho přivlastnití nespravedlivě.

Na konec o restituci.

8. přík. (bez obrázku), ale zase prakticky. Zakazuje se: křivé svědectví, lež, pomluva, na cti utrhání, podezřívání a to vše se vysvětluje v kratších větách.

Církevních přikázání je šestero. Každé přikázání zase v rýmovaném dvojverší.

I. a II. stejné s našim. Obrázek: Oběť Melchisedechova — předobraz mše svaté. Vyjímám tuto otázku: Kolik je ve Francii nyní zasvěcených svátků? Čtyři: vánoce, nanebevstoupení P., nanebevzetí P. Marie, všech svatých.

III. a IV. je vlastně naše 4. přík. církevní, rozdělené ve dvě: »Jednou za rok se zpovídati«. »V době velikonoční Spasitele přijímati« (kteří dospěli k užívaní rozumu).

V. a VI. je vlastně naše 3. přík. církv., rozvedené ve dvě přikázání. V. Máš se postiti v kvatemburu, o vigilii někt. svátků, v quadragesimě. Jako v našem katechismu přihlíží se tu k všeobecnému církev. zákonu, který v ty doby stanoví zdrženlivost a újmu.

Co je újma? Jednou denně jísti, k čemuž možno přidati malý zákusek. Zákon újmy zavazuje všechny věřící od 21 let, není-li překážek nebo zákonitě dispense. Proč újma v kvatemburu, vigilii, kvadragesimě?

VI. Nemáš požívatí masitých pokrmů v pátek a sobotu. Na památku smrti a pohřbu P. Ježíše. O našem pátém přík. církevním není zmínky. (Při těchto dvou příkázáních vhodný obrázek: Pán Ježíš pokoušen od ďábla — »odstup, satane.«)

Tento druhý oddíl o příkázáních případně ukončuje článek o hříchu.

Co je hřích? Neposlušnost zákona Božího.

Udávají se druhy hříchu a zvláště na konec rozdíl mezi hříchem těžkým a lehkým, pak je článek o sedmeru hlavních hříchů. Každý hřích definován krátce.

A k tomuto se pojí nezbytně článek o ctnostech.

(Pokračování.)

Promluva na začátek školního roku.

Napsal LADISLAV ZAVADIL, farář v Křižanově.

Opět začal nový školní rok, opět shromáždili jsme se na tomto místě, abychom ponejprv po prázdninách poslechli slovo Boží. A o čem jiném bychom, milí žáci, dnes mluvili, než-li o začátku školního roku? Vidím zde dnes mnohé, kteří zde v loni ještě nebyli, ale většinu těch, kteří i v loni zde slovo Boží poslouchávali, a proto i k těm i k oněm dnes několik slov promluví. A sice zmíním se nejprve o *myšlénkách, které žáka, přicházejícího po prázdninách do školy, mají ovládati.*

1. Jako všude jinde ve světě, v životě i přírodním i lidském střídá se doba práce a odpočinku, tak jest tomu i v době lidského žití, kteréž se říká učení. I vy, milí žáci, po deset měsíců pracujete, učíte se, sbíráte potřebných pro život vědomostí, a dva měsíce odpočíváte. Tomu odpočinku říkáme prázdniny. Víím, že jste se na prázdniny těšili, ale víím také, že jste se netěšili proto, abyste je v zahálce neb nečinnosti ztrávili, nýbrž abyste si odpočali, to, co jste se během školního roku naučili, jaksi zažili, nových sil pro nový školní rok načerpali.

A doufám také, že všichni, jak zde jste shromážděni, takovým způsobem svoje prázdniny jste ztrávili. Kdyby však bylo někoho mezi vámi, jenž by si vzpomněl, že v prázdninách lenosti, nečinnosti se oddával, ať nyní, na počátku školního roku *pociť lístost nad ztrátou drahocenného času*, a ať nyní vzbudí úmysl, a to pevný, že dvojnásobnou píli nahradí, co zameškal.

Než všichni, milí žáci, vstupující do nového školního roku, ať ztrávili jste prázdniny jakkoliv, musíte mít na paměti, že nastupujete novou třídu, nové oddělení, novou tedy práci. A tu na prvním místě *pozdvihněte znovu mysl svou k Bohu*, jak předpokládám, že jste učinili již při vzývání Ducha sv. v kostele, obětujte mu tento začátek školního roku, a poproste jej, aby svou milostí po celý tento rok u vás zůstával. Vždyť jen od Boha a s Bohem jest počátek každého dobrého díla.

Však nejen od Boha doufejte milosti a pomoci, kteréž, jak z úst jeho bezpečně víme, nikomu neodepře, kdo jej za ni prosí, nýbrž i sami ruky své k dílu nového školního roku přiložte. A jsou to hlavně dvě vlastnosti, dvě ctnosti, které každého žáka nad jiné zdobí, totiž *pilnost a poslušnost*. Pilnost proto, poněvadž je-li k čemu na světě pilnosti potřeba, jest to k učení, neboť bez pilnosti není naučení, bez pilnosti není prospěchu, čili jak přísloví lidové praví: »Bez práce nejsou koláče.«

A poslušnost proto, poněvadž nemáte zůstati vždycky žáky, nýbrž máte vstoupiti později jako dospělí v život, a máte později také rozkazovati a poroučeti

v nejrozmanitějších oborech povolání; a kdo se v mládí neučí a nenaučí poslouchati, neumí v dospělém věku ani poroučeti.

A kde máte býti pilní a koho poslušni? Pilní nejen ve škole, jsouce při vyučování, nýbrž i doma po škole, učíte se svým uloženým úkolům. Poslušni nejen ve škole svých učitelů všech bez výjimky, jsouce pod bezprostředným jejich dozorem, nýbrž i doma svých rodičů, jsouce sice žáky, ale na předním místě dětmi.

2. S těmito myšlenkami počínejte tedy, milí žáci, letošní školní rok. Ale ještě bych vám něco rád právě v první své promluvě připomněl. Jak víte, *počínáme vždy nový školní rok buď ve svátek anebo kolem svátku svaté Ludmily*, patronky naší české. A není to náhodou. Sv. Ludmila, kněžna česká, paní rozumná, dobrá a tichá, vychovala vnuka svého, knížete českého, sv. Václava, a jest tudíž jmína přední patronkou dobrého učení. Neboť sv. Václav uměl nejen knihy latinské jako nějaký dobrý kněz neb biskup, nýbrž i když vzal knihy slovanské, pročitával je veskrz bez ouhony; netoliko pak že knihy uměl, ale i víru naplňoval, lidi chudé i bohaté miloval a o ně se staral. A tomu všemu naučila jej svatá Ludmila, jeho bába.

A takovým způsobem jest se, milí žáci, učiti i vám. Uslyšíte od svých učitelů, ať duchovních, ať světských, nejrozmanitější věci, budete se učiti různějším předmětům, dovíte se věci, o nichž jste posud tušení neměli, a tomu všemu máte se naučiti, a s pomocí Boží také se naučíte. Ale to učení všecko, právě tak jako vše v přírodě, není účelem pro sebe, nýbrž sloužití vám bude k tomu, abyste jako sv. Václav, netoliko knihy uměli, ale také i víru naplňovali. T. j. abyste v každém předmětu velikost Boží poznávali, abyste v každém případě lásku jeho obdivovali, a konečně abyste v každém povolání cíle svého, spasení došli.

Když tedy kolem svátku sv. Ludmily školní rok jsme počali, prosme také tuto naši zemskou patronku za přímluvu, aby našemu učení, naší práci, naší pilnosti takového od Boha požehnání vyprosila, jakým bylo provázeno její vychování sv. Václava. A když nejen od Boha pomoci si vyprosíte, milí žáci, nýbrž i sami se přičíníte, jakož pevně doufám, pak letošní školní rok všichni, nejen nadaní, nýbrž i méně nadaní žáci, také s prospěchem skončíte, neboť:

cesty mohou býti rozličné,
jenom vůli mějme všichni stejnou,

totiž vůli Boží zde na zemi plniti. Amen.

Promluva na XVII. neděli po sv. Duchu.

Upravil AD. B.

»Milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého.«
(Mat. 22.)

Co jest na obloze nebeské mezi planetami slunce, to jest mezi údy lidského těla srdce; neboť jako slunce všem planetám dodává světlo, tak srdce všem údům dodává sílu a život. Proto když Bůh chce mítí u lidí rozkošné obydlí, nevšímá si očí, uší, jazyka, rukou, ale v samém srdci si oblibuje a proto přivítivě každého žádá: »Polož mne jako znamení na srdce své.« (Vešpiseň 8, 6). Ničehož od nás nežádá než srdce, ničehož nám tak často nepřikazuje laskavý Spasitel v svätém

evangelium, než abychom milovali Boha z celého srdce svého. Ó jak slušná jest jeho žádost! Ó jak pěkné a spolu snadné je toto přikázání.

Každý z nás nemůže však tuto lásku k Bohu dávat na jevo hrdinskými skutky; naše křehkost a nemožnost nám toho nedovoluje. Proto se obíráme obyčejně maličkými skutky, a těch si mnozí z vás nevšímají, aby je laskavým srdcem obětovali Bohu. Dobrý úmysl nebo láska k Bohu přidává však i nejmenším našim skutkům vzrůst, aby se před Bohem nezdály maličkými.

Promluvme tedy dnes v krátkosti o tom, že i *nepatrné věci s dobrým úmyslem pro Boha konané nejsou před Bohem maličké, nýbrž veliké.*

Láska Boží zdá se býti jako sůl; aby učinila jídlo chutné, jest jí potřeba jen malou částku k pokrmu přidati. Zdá se býti jako světlo, aby učinilo ve světnici všechny věci viditelné, jest potřebí otevřítí malou okenici. Zdá se býti jako jiskra; aby způsobila velký plamen, potřeba jest jedinou do hořlavých věcí hoditi.

Co má činiti dítko, aby dalo poznati, že skutečně miluje své rodiče? Zda-li jest potřebí, aby jezdilo do cizích zemí, aby vydělalo peníze pro obživu rodičů? Zda-li jest potřebí, aby samo místo nich stonalo, jsou-li rodiče nemocní, nebo dokonce za ně umřelo? Dítě zajisté nejlépe svou láskou dává na jevo, když každodenní malé svoje povinnosti dobře vykonává, když rodičů poslouchá, neodmlouvá, pošlou-li je někam, když na bratra nebo sestru neukazuje prstem, aby šli místo něho. Tak také není potřebí daleko putovati, příliš almužny rozdávat, v kostele celé půldne ztráviti, čiňte jen každodenní svoje zaměstnání z lásky k Bohu; z toho Bůh pozná nejlépe, že jej milujeme, a bude nás navzájem milovati, jako rodiče poslušné dítky.

Což může býti menšího, jako podati někomu sklenici studené vody? A přece praví Pravda věčná: »Kdokoli to učiní z lásky, neztratí odplaty své.« Což může býti menšího, než vrhnouti do pokladnice chrámové peníze? Že to učinila chudá vdova z lásky k Bohu, proto ji Kristus Pán nejvíce pochválil. Což může býti nepatrnějšího, nežli zanechati chatrných sítí a chatrné lodičky? Že to Petr učinil z lásky k Bohu, slíbil mu Kristus Pán, že za to bude někdy seděti na soudné stolici, soudě dvanáctero pokolení israelských, a životem věčným vládnouti bude. Bůh umí ceniti nejlépe všechny věci; jistě že by nebyl slíbil tak veliké odměny, kdyby byly nepatrné oběti také před ním maličkými.

U sv. Matouše (kap. 25.) čteme, že tam Kristus Pán jednoho služebníka velice vychvaluje: „Ejhle, služebníce dobrý a věrný, vejdí v radost Pána svého.“

Co pak asi tento služebník chvalitebného učinil? Snad do všech kostelů na celém světě putoval? Snad jako potom někdy sv. Hilarion v přísném životě 70 let strávil? Nic takového neučinil. Příčinu této chvály Kristus Pán sám vyložil: »Protože jsi byl nad málem věrný, vejdí v radost Pána svého.«

V životě Ludvíka XI., krále francouzského, se čte, když jedenkrát konal velkou honbu a daleko zašel a velmi žíznil, že mu jistý rolník daroval řípu. Král se mu hned za ní tisíce toлары odměnil. Proto právem volá Ludvík Blossius: »Kdo sebe samého třebas v nejmenší věci přemáhá a tělesným náklonnostem odpírá, ten činí věc Bohu milejší, než kdo by byl mnoho osob z mrtvých vzkřísil. Pro ty nepatrné dobré věci byste byli snad u něho v stejné lásce, jako jsou mnozí poustevníci pro velikou přísnost svého života.«

Cesta do nebe jest daleká a vysoká, a proto se musíme všemožně přičiniti, abychom se tam dostali. Co však činíme, když chceme vystoupiti někam výše?

Béřeme ku pomoci žebřík; žebřík však se nedělá ze samých dlouhých bidel, nýbrž z maličkých hůlek a po nich nejsnáze vzhůru vystupujeme. Veliké, hrdinské skutky dobré a ctnosti jsou jako dlouhá bidla, každodenní pak nepatrné skutky dobré jsou jako na žebříku malé hůlky. Arci-že jsou potřebny do nebe některé hrdinské skutky, ale více jest potřebí každodenních skutků nepatrných. Jak šťastné je dítko, které si takto cestu do nebe připravuje.

Nejlépe toho štěstí zkusil na sobě jeden řeholní bratr, zvaný Jan de Soto. Zastává v řádě místo krejčího, když ležel na smrtelném loži, žádal okolostojících, aby mu podali jeho obyčejnou jehlu. Všichni se domnívali, že snad blouzní, a žádný mu ji nechtěl podati. I žádal jí po druhé a po třetí, řka: »Nemyslete si, že blouzním, jen mně podejte jehlu.« Když mu ji podali, promluvil: »Tato jehla bude mi sloužiti do nebe místo klíče, protože jsem jí každý steh Bohu svému obětoval.« A za těchto slov vypustil duši. Tento dobrý bratr nešel do Indie, aby obracel pohanské národy na víru křesťanskou, nýbrž šil, spravoval, nepatrnými věcmi se obíral, ta maličká jehla mu působila největší potěšení.

I vy, drahé dítky, máte denně příležitost tak snadno získati mnoho zásluh; proto jich nezanedbávejte. Bůh nežádá od vás mnoho. Chce jen, abyste konaly svoje modlitby, nezanedbávaly služeb Božích, svých rodičův a učitelů poslouchaly, se svými bratřími a spolužáky dobře se snašely, pilně se učily. Dobrotivý Pán se spokojí těmito nepatrnými skutky, když je zvětšíte laskavým srdcem a dobrým úmyslem. Když tak budete činiti, řekne vám Spasitel, co onomu služebníku: »Že jste nad málem byli věrní, nad mnohým vás ustanovím, vejděte v radost Pána svého.« Amen.

Promluva na neděli XVIII. po sv. Duchu.*)

»Jdi do domu svého.« Mat. 9.

Naši předkové vyjadřovali důležité pravdy životní svéráznými výroky, jež nazýváme příslovími. Tak se tvrdí: »Všude dobře, doma nejlépe.« Ale jest otázka, kde je náš dům? Sv. Řehoř nás vyvádí ze všeobecného omylu, an praví: »V přítomném životě jsme jako na pouti.« Sv. Pavel pak píše: »Nemáme zde trvalého města.« (Žid. 13, 14.) Nemáme-li zde trvalého města, nemáme tu ani domu. Kde je tedy náš dům?

Na tuto otázku odpovídá kniha Kazatelova (12, 5), ukazujíc nám náš dům jako prstem: »Půjde do domu věčnosti.« Máme tedy svůj dům na věčnosti, u toho vznešeného Pána, k němuž každodenně ruce spínáme a voláme: »Otče náš!«

Zdali všem v tomto domě se dobře povede, dlužno velmi pochybovati; poněvadž tento Otec je veliký Pán, má tento svůj dům také dobře spořádaný po způsobu světských pánů. Dům velkého pána bývá vystaven aspoň na dvě poschodí, v horním zůstává sám se svou rodinou, v dolním pak přebývají ti, jichž méně nebo nic si nevšímá, na kterých mu nic nezáleží. Dům Boží také má dvě poschodí, horní sluje nebe, a v něm přebývá Bůh se svými miláčky, dolní pak sluje peklo, a v něm přebývají zavrženci.

My ještě nejsme v žádném z těchto míst, nýbrž v slzavém údolí. My si hledáme teprve příbytku. Proto budeme dnes uvažovati o *přípravě na cestu do domu věčnosti*.

*) Dle staročeského kázání.

Vypravuje se o jistém boháči, že měl vtipného papouška. Jedenkrát jej viděl v kleci smutně seděti; přistoupil k němu a otázal se ho: »Ptáčku, co pak dnes tak smutně sedíš a nač myslíš?« Papoušek jakoby se probudil z hlubokého sna, obrátil se k svému pánu a odpověděl mu slova, která před chvilkou zaslechl z ulice: »Mysli na věčnost!« Boháč se ulekl, neboť nerad slyšel o věčnosti. Aby nebyl ve svém lehkomyšlném životě papouškem vyrušován, poručil jej zabít. Avšak to byla nemalá chyba. Dle mého mínění neměl býti onen papoušek zabít, nýbrž spíše se měl vznášeti po všech městech a vesnicích, aby se lidé učili od tohoto nerozumného živočicha pamatovati na věčnost.

Kdybych já se nyní vás ptal, o čem tak přemýšlíte, mnozí by se snad styděli odpověděti! málo kdo z vás by asi mohl dle pravdy odpověděti, že má na mysli léta věčná. Všichni chtějí býti účastni šťastné věčnosti, a přece sotva kdo na ni vzpomíná; ano, případně-li mu přece taková myšlénka, odpuzuje ji od sebe, vyráží se z ní, jako z nějakého truchlivého a smutného myšlení.

Hlavní příprava na cestu do domu věčnosti tedy záleží v tom, abychom na věčnost myslili.

Sv. Augustin nás k tomu napomíná: »Věčnost jest velikého pomyšlení.« A v tom má zajisté pravdu. Když na ni jen zběžně vzpomínáme, jde po nás mráz, zvláště proto, že nevíme, jsme-li hodni hněvu čili lásky. Kdyby byla jenom věčná radost, bylo by nám rozkoší na věčnost pamatovati; poněvadž však je také věčná žalost, proto býváme naplněni strachem, když na věčnost pomyslíme.

Pokud jsme živi, záleží na naší vůli vyvoliti sobě radost nebo žalost; jakmile však zavřeme oči, upadneme do božského práva, od něhož již nebude žádného odvolání. Spravedlivý soudce věčný neučiní žádnému křivdy. Přinese knihu — abychom mluvili obrazně — a v té knize budou sepsáni všichni dobří i zlí skutkové. Vypočte všechny nám udělené dary a milosti, podle kterých mohl býti každý dobře živ. Přivede zpovědníky, kazatele a učitele, kteří bez obalu mu přímo ukazovali cestu do nebe. A podle toho budeme souzeni u božského práva, podle toho bude rozhodnuto o naší věčnosti, zda bude šťastná nebo věčně nešťastná. Proto opravdu jest věčnost velikého povážení.

Kdyby někdo do nemilosti upadl nebo byl vypovězen ze země, má přece naději, že se mu podaří opět nabyti milosti a vrátiti se do vlasti. Kdo však jednou přijde do nešťastné věčnosti, byť i tam byl tisíc let, ještě ani nezačal býti; byť i tam byl kolik milionů let, kolik jest na celém světě písečných zrnků, kolik jest na celém světě kapek vody, kolik jest na všech stromech listů, přece tam ani nezačal býti, jak svědčí sv. Řehoř: »Milosrdenství již žádného nevysvobozuje, koho jednou spravedlnost odsoudila k trápení. Tomu pak všemu snadno se můžeme vyhnouti, budeme-li jen následovati rady krále Davida, jenž praví: »Nechť vstoupí do pekla živí.« To jest, nechť rozjímají, co to jest věčnost; toto spasitelné rozjímání by očistilo naše myšlénky, vytříbilo by naše žádosti a upevnilo by naše skutky. K tomuto spasitelnému rozjímání nám dává Bůh příležitost, zvláště tehdy, když slyšíme o smrti některého člověka, jmenovitě byl-li to náš známý nebo příbuzný a odešel-li s tohoto světa mlád.

Sv. Jan Zlatoustý připodobňuje takové spasitelné rozjímání ke křídlyům a praví: »Jako ptáci neuváznou v okách a osidlech, lítající roztaženými křídly, tak lidé neuváznou v ďáblových sítích, rozjímajíc si věčnost.« Marnotratný syn byl v těchto osidlech nemálo zapleten, a když se potom s otcem smířil, kterak

s ním jednal otec, aby mu všechny pozemské rozkoše zošklivil? Jistý vykladatel Písma sv. dovozuje: Předně poručil otec před očima marnotratného syna zabít tučné tele, aby jej laskavě zastrašil smrtí; podruhé když o něm s čeládkou mluvil, nepovídal, že ten syn byl marnotratný, nýbrž že byl mrtvý; nepovídal, že se jen domů vrátil, nýbrž že obživil. Všudy mu stavěl před oči hrob, aby jsa stále obklopen smrtelností, nevrátil se k předešlému špatnému živobytí.

Pročež připadne-li Vám kdy na paměť věčnost, nevyražejte se z ní jako snad ze smutného myšlení, ano sami si ji raději na paměť uvádějte, zvláště budete-li pokoušeni k lenosti, pomluvě, nepočetnosti nebo jinému hříchu. Pomyslete si tenkrát, co byste měli z toho všeho, když budete státi přede dveřmi toho věčného domu, když opadly všechny rozkošné růže a zůstalo jen samé trní. Rozjímejte tedy často o věčnosti a připravujte se tak na cestu do věčného domu. Amen.

Promluva na den sv. Václava, patrona země české.

Napsal EM. ŽÁK.

Stará pověst česká vypravuje, že pod klenbami dómu Svatovítského v časech, kdy země naše protivenstvím nepřátel trpí, za ticha nočního děje se cosi zvláštního a tajemného. Těla mrtvých velikánů našich, kteří tam pod kameny odpočívají, zdvihají se prý ze svých hrobů. Vstává slavné paměti zbožný Otec vlasti, Karel a čeští králové, moudrý Jiřík Poděbradský, císař Rudolf; probouzejí se vznešení správcové církve české: sv. Vojtěch, Arnošt, světec Jan z Nepomuku a celá řada těch, již tu spí. A všichni čekají na svého vůdce sv. Václava. Posléze otevírá se kaple Svatováclavská a jasný kníže, v záři světla, jež roznítla úcta Čechů kol jeho postavy, s korunou na hlavě, s mečem po boku vede zástup ožilých velikánů k oltáři. Zde tiší, dosud mlčící prosebníci poklekají a společně se modlí za blaho země, za štěstí svého národa. A když dokonali svoji vroucí, úpěnlivou modlitbu, vracejí se ve svůj hrob; světlo chrámové pohasne a hrobové ticho opět zahálí prostory dómu.

Draží přátelé! Toť ovšem lidová pověst. Pevná víra lidu, že ti zemřelí světci cítí dále se svým národem, že u Boha za lid svůj prosí, víra spojená s živou obrazotvorností vytvořila tuto báji. Lid věří *v jich lásku k této zemi*, jež smrtí jich nepohasla, ale jen se proměnila. A právě dnes slavíme svátek předního patrona a ochránce země české, sv. Václava. Nuž vizme u významný tento den, *v čem pravá láska k vlasti záleží*.

1. V řeči lidské není sladšího slova nad slovo: *vlast, národ*. Zdá se nám, že i slova: otec — matka ztrácejí svého lesku a kouzla před vznešeným pojmem vlasti a národu. Slovo to nadchlo předky, že život položili za ten lán země, na němž se zrodili, jež vzdělávali a v němž také po boji života odpočívati si přáli. Vlast a národ toť pojmy tak vznešené, že kdo by jediným, méně uctivým slovem je poskvrnil, právem za nezdárného syna svého národa se považuje. A co víze nás v jeden celek společný, *v jeden národ*? Jest to vědomí, že pocházíme od téhož praotce Čecha, že jsme jen široce rozvětvená jeho rodina. A tak jediné *vědomí společného původu*, vědomí příbuznosti jest základem společného národního citění a vzájemné náklonnosti. Zvyky, taž řeč, taž víra jsou ovšem znamenitou podporou vzájemných styků, — ale vědomí národnosti nikterak nepodmiňují.

A co znamená tudíž milovati svoji vlast, svůj národ? Jak máme tuto lásku k vlasti osvědčovati? — Drazí přátelé! Se vznešeným heslem »*láska k vlasti*« — kolik často se spojuje falešných pojmů a názorů! Snad není hesla, kterého by nebylo častěji zneužíváno, jako opojného slova tohoto. Jsou, kteří láskou k vlasti rozumějí zpívání vlasteneckých písní, účastnění slavností, jež do názvu vlasteneckého se halí, hojné řečnění a stále dovolávání se národu a vlasti.

Když národ český usínal, ztrácel jako nemocný a zesláblý vědomí své samostatnosti, bylo zajisté tohoto volání potřeba. Když byly časy, že uvědomělí Čechové, sešedše se do jedině jizby, bez přehánění mohli říci: »Kdyby krov tento na nás spadl, bylo by veta po českém národu« — tehda bylo věru ono volání, česká řeč a český zpěv jediný prostředek, aby procitli k vědomí národnímu, kdo pomalu již usínali. Tu práci probouzení vykonali naši šlechtetní buditelé. Vzdejme jim za to dík a uchovejme je u vděčné, nehynoucí paměti!

2. Ale dnes, kdy jsme si již vědomí své národní příslušnosti, láska k vlasti *jinak* musí se osvědčovati. Vždyť netřeba buditi a křičeti na toho, kdo procitl a slyší. Dnes každý, kdo chce ukázati svoji lásku k vlasti, má jiné povinnosti a úkoly. —

Co bychom řekli hospodáři, jenž přijel s pluhem na roli, kterou kdysi otcové jeho vzdělávali, a zde obrátě pluh, by usedl a dojat vzpomínal, co kdysi zde rostlo, a kteří jeho předkové zde pracovali? Byla by to zajisté krásná vzpomínka, něžný projev úcty; — ale sám-li nebude pracovati, věru že špatně svému lánu země poslouží a sotva chleba z něho dobude. A tak i nám by se vedlo, kdybychom jen slavné minulosti vzpomínali a sami se nepřičiňovali svojí prací, aby doby ty se vrátily. Lásku k vlasti osvědčujeme nejprv *pilnou prací*, abychom pilným sebevzděláváním zabezpečili si *klidnou budoucnost*, čili jak říkáme *slušné postavení*.

Kdo ve svém stavu jistého blahobytu dosáhl, získal statky, ten potom jiné své rodáky podporuje penězi i radou, osvědčuje v pravdě nejkrásnějším způsobem lásku k vlasti. Ten může se státi mecenášem, jenž českou práci, domácí vědu, národní umění podporuje, a jest tak pilířem, kamenem uhelným, na němž rozkvět a sláva národa se zakládá. Toť jest vlastní cíl, nejkrásnější meta pravého vlastence, aby pilností, poctivostí domohl se té výše, aby byl podporou svých slabších vrstevníků. —

A což kdo nedospěl k tomuto stupni — ten snad již z řady vlastenců jest vymazán? Nikoli. Kdo v službách jiných koná své povinnosti věrně a svědomitě, dbá své cti a k národu svému se hlásí — i ten vykonal svoji vlasteneckou povinnost. I poslední dělník v cizině, jenž svojí poctivostí získal důvěru svého pána, prospěl své vlasti. Čest jeho jest též ctí celého národu, neboť bezděky každý musí ctíti národ, z něhož co nejvíce počestných lidí a pevných povah bylo vyšlo. A tak drazí přátelé, jen práce, kterou jsme na prospěch svých sourodáků vykonali, ušlechtilost povahy, v níž byli jsme ke cti těm, s nimiž svazky národu nás poutají, bude hlavně rozhodovati o tom, zda byli jsme zdárnými či zcela neužitečnými syny svého národa.

3. Ale právě vlastenectví v srdci toho, jenž v pravdě je křesťanem, ještě něco jiného žádá. A to jest, abychom nepodceňovali toho, kdo není těže národnosti s námi. »Veliká část toho, co za našich dob vlastenectvím se jmenuje, jeví se v národních predsudcích, v národní domýšlivosti a v národním záští«, řekl jeden hluboký myslitel. (Smiles: Charakter.) Mnohý ukazuje své vlastenectví jen silou

svých plíc, kterou dovede spílati národu druhému. Jaké to nekřesfanské jednání! Jak protiví se vznešenému učení, jež v každém člověku vidí svého bližního. Křesfan miluje svůj národ, svoji vlast nad každý jiný kraj země, ale při tom nepodceňuje národ druhý. Nechová zášť proti tomu, kdo je jiné národnosti, ale jedná jako onen evangelický Samaritán, který i zraněnému nepříteli ochotně pomáhá. A ještě jednoho nezapomeňme! Pýcha lidstva, jež stavěla věž Babelu, byla příčinou, že lidstvo rozdělilo se v národy, které často nepřátelsky proti sobě povstávají. Ale Ježíš, zakládaje církev svoji pro všechny národy, opět chce je pod křížem v jeden celek shromáždit, aby poznaly, že jsou synové téhož Otce nebeského a dědici jeho království. A to jest ono veliké, politické poslání církve mezi národy, že hledí je sjednotiti v bratrské lásce, v jedinou rodinu, v jediný celek.

Pilná práce, poctivost, šlechtnost v jednání, k nimž vede víra Kristova, to jsou znaky pravého vlastence. A jen ten, kdo těmito zásadami se řídí, dokazuje, že chápe, v čem láska k vlasti záleží. A když všichni těmito zásadami budeme se řídit, pak můžeme se ctí státi pod slavnou, vítěznou korouhví našeho světe sv. Václava. Jen tehda, když sami přičiníme ruce k práci užitečné na oslavu vlasti, náš slavný dědic české země »nedá zahynouti nám ni budoucím«. Amen.

Promluva na neděli XIX. po sv. Duchu. (Slavnost růžencová.)

Napsal JOSEF THIR, kooperator v Táboře.

*»Vyvýšena jsem jako šlép růže
v Jerichu.« Sir. 24, 18.*

Bývalo obyčejem starých Řeků i Římanů uctívati památky drahých zesnulých slavnostmi, které nazývali růžovými. V ty dny památné celé zahrady růží věnčily pomníky zvěčnělých, a příbuzní jejich ozdobeni věnci růží se u nich scházeli, aby modlitbou vzpomínali na drahé své, aby v paměti své obnovili sobě celý jejich život s jeho dny šťastnými i nešťastnými a posilňovali se nadějí v radostné shledání. I církev svatá s dnešní nedělí spojuje slavnost svatého růžence, modlitby, v níž jako v růžencový věnec duchovní svinula nejkrásnější své modlitby a vzpomínky, modlitby, která věnčiti má celý měsíc tento ku počtě královny nebes, kterou země velebí tím krásným názvem růže, královny květin. Vedle Ježíše, Spasitele světa, není nám dáno dražšího jména, než jeho panenské matičky Marie. Oni zemřeli, dokonali svůj život, ale na obou splňuje se veliké slovo pisma: »Vstavše z mrtvých, více neumírají,« žijí a žiti budou věčně v paměti věků. A tento den věnujeme i my jim vzpomínku, i naše oltáře věnčí se růžemi, ale daleko vzácnějším věncem duchovním, věncem růžovým svatých modliteb velebíme my Spasitele světa i jeho matičku. Vždyť v modlitbě té v nejkrásnější růže vineme vzpomínky na život, utrpení, smrt a vítězství Spasitele, na radosti, bolesti a vítězství svatě jeho matky, aby věnec ten věnčil památku jejich nejen dnes, ale i celý měsíc, královně svatého růžence zasvěcený, aby každý den jeho byl slavností růží, jež klademe na oltář Synu Božímu k radosti, Rodičce Boží ke cti a nám k spasení.

Avšak vedle těch věnců růží, které kráší její oltáře, vedle toho svatého růžence, v nějž spleťáme vzpomínky a svatá tajemství víry s krásnou modlitbou, máme ještě jeden růženec, růžový věnec — je to živý růženec, který tvoří všickni ti, kteří se modlí, když nejen uvažují, co se modlí, ale též následují toho, aby

jednou šťastně došli toho, co nám tajemství slibuje. A k tomu živému věnci různému sklání se nejraději svatá Boží matička. Sklání se tak jako věrná a zbožná následnice její svatá Alžběta, královna portugalská, která když jednou v jednom městě slavně byla vítána, spatřila hlouček malých, chudých, osiřelých dítek, které stojíce v povzdálí, v sepiatých ručkách svých nesli věnce růží. Ihned sklonila se k nim a objímajíc sirotky ty, pravila: »Vy jste ty mé nejkrásnější květy.«

Draží moji, zdaž i my nepodobáme se oněm dítkám, které obracejí se ke královně nebes, jak modlitba říká. »Zdrávas, královno, Matko milosrdenství, živote sladkosti, naděje naše — k tobě voláme, k tobě vzdycháme, lkajíce a plačícce v tomto slzavém údolí.« Ano, orodovnice naše, obrať k nám své milosrdné oči, když tobě obětovati budeme nejmilejší tvoji modlitbu, posiluj nás na pouti naší a nám po tomto putování ukaž Ježíše, ku kterému jsi šťastně a vítězně dospěla po radostech a žalostech svého života. Avšak modlitba naše nesmí býti pouze bezmyslenkovité odříkávání, ona má býti proniknuta uvažováním svatých tajemství. Svatý Bernard říkával: »Rozjímej — modli se a obětuj.« Tato slova platí obzvláště o modlitbě růžencové. Vždyť již sama růže jest jeho obrazem a nutí k přemýšlení, k rozjívání. V smutné době zimní zbývá z ní suché, holé trní. Avšak když zavane radostný dech jara, jeden lístek zelený za druhým vyrůstá, aby zakryl ono trní bolestné. A kdy slunce zářivým světlem i teplem svým oblévá zemi, tu z lístků těch skvostná vykvete růže, slunce zlatí růžové její lístky a vonný dech její nese se k nebi. Hle, toť obraz života každého z nás, toť obraz života Matky Boží. Co má člověk na světě, čeho zakusila Matka Boží nejvíce — jen strasti a bolu, trní a křížů — trpký bolestný to růženec. A ty lístky zelené, zdaž nejsou obrazem těch málo radostí a nadějí, které skytá život náš, radostí posvátných, plných důvěry a svaté naděje, které dal život Páně Marii jako věnek růžence radostného. A ta zářící růže, která se pozdvihuje k světlu a slunci, zdaž nevykvetla z těch trní a lístků, zdaž krásně nám neukazuje, že i my po utrpení a radostech jdeme k světlu, k slávě, která jednou rozkvete nám na věčnosti, zdaž neukazuje nám ten vítězný růženec svaté Boží Rodičky, ke které dospěla po utrpení i radostech svých. Ano, když na to vše při modlitbě svatého růžence budeme pamatovati, pak se ho budeme modliti s jiným nadšením, s jinou zbožností, pak jako obět nejmilejší Bohorodičce budeme jej také obětovati.

Ano, obětujme jej často a rádi za církev svou, kterou vždy v nejtěžších zápasech zachránily modlitby věřících, obětujme ji za vlast svou, která je posvěcena zbožností našich otců, v jichž rukou dávno již zetlely svaté růžence, obětujme ji za své drahé, obětujme ji za sebe a za všechny tužby své a svá přání. Nestydme se za modlitbu tu, kterou uctívali Matku Boží, králové i žebráci, slavní vůdcové i velcí učenci, dobří otcové i matičky naše vždy v dobách dobrých i zlých, hledající skrze ni tam u Boha síly a důvěry. O, zkuste jen se ji několikrátě hodně zbožně pomodliti, a poznáte, jakou tajemnou silou působiti bude i ve vaší duši.

A Matka Boží odplatí vám tisíckrátě, že jste ji takto uctívali, ona chráníti vás bude, žehnatí vám a vašim prosbám, ona tím růžencem radosti i bolesti, který splétati vám bude život, dovede vás jednou tam, kde věčně zaznívati bude jen růženec jeden. — Růženec vítězný — v štěstí a slávě na věky. — Amen.

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Ze spolku katechetů. — *Zpráva pokladní.* Dále splatili: dr. Jan Jindra, prof. bohosloví v Hradci Král. 12 K; Fr. Žundálek, katecheta v Praze 3 K; dr. Ignác Rath, katech. v Nuslích 2 K; Jan Královec, prof. v Příbrami 6 K; Karel Tippmann, prof. v Praze 6 K; Maxm. Biedermann, katech. v Příbrami 4 K; dr. Ludvík Škrda, katech. v Praze 6 K; Fr. Čurda, katech. ve Vršovcích 3 K; Fr. Suchomel, katech. ve Vršovcích 3 K; Václav Kutina, katech. v Košířích 2 K; Václav Železný, katech. v Praze 2 K; Josef Švec, katech. v Turnově 12 K; Václav Červinka, katech. v Královicích 5 K; Václav Tikal, katech. v Karlíně 3 K; Jan Procházka, kat. v Červ. Kostelci 2 K; Gerlach Dvořák, farář v Kmetřovsi 4 K,

První katechetský sjezd v Litoměřicích. — V Litoměřicích konal se o svato-dušním úterý první sjezd katechetů za účasti asi šedesáti kolegů z celé diecése, svolaný na popud nejd. konsistoře samé. Předsedal kanovník R. Fuchs. Prvním bodem pojednání byl nový katechismus, o němž bylo pověděno, že je sice pokrokem pro školu, ale přece není ideálem, poněvadž má hojně nedostatků. Co se týče účelné osnovy na školách obecných a měšťanských, bylo uznáno, že tato nikterak nevyhovuje. Předseda oznámil, že bude vydán nový plán učební, k němuž katecheté sami podají návrh. Dále uvažováno o učebné osnově na 4tříd-ních školách měšťanských, při čemž usne-seno zůstati z počátku při prozatímním učeb-ním plánu, který byl úředně vydán konsistoři, načež bude vyčkáno, jak se tyto fa-kultativní kursy osvědčí. O volných návrzích nebylo jednáno pro pokročilou dobu. Bylo s povděkem přijato, že sama nejd. konsistoř litoměřická poprvé úředně katechety jako zvláštní stav uznala a jako s takovým s nimi jednala. Tento první sjezd zajistí nezůstane bez pokračování, poněvadž podobné sjezdy katechetské budou nemálo přispívati k utu-žení duchovního smýšlení i organisace.

Podivná praxe. Na měšťanské dívčí škole u sv. Jiljí v Praze na Starém Městě bude tímto školním rokem otevřena třetí třída; avšak samostatné katechetské místo na této škole dosud nebylo zřízeno, což svědčí zajisté o přílišné setrnosti pražského zastupitelstva, poněvadž výpomocným kate-chetům se neplatí tolik jako stálým. Toto jednání však velmi znepokojuje celou řadu

katechetů na obecných školách pražských, kteří při stejné kvalifikaci jako na školách měšťanských nemají žádného postupu. Již okolnost, že dívčí a chlapecké školy u sv. Jakuba na Starém Městě, u Studánky v Ho-lešovicích a jiné jsou spojeny pod jedním katechetou, ač mají jiné ředitele, nemálo poškozuje katechety, poněvadž zákon žádá, aby na každé měšťanské škole byl zvláštní katecheta. Je to ostatně podivný zjev, když všude se odděluje ve školách mládež dle pohlaví, při exhortách a mších sv. však nikoli. Katechetovi takovému, který má dvě měšťanské školy obstarávat, působí to zajisté nemalé nesnáze, a nemůže se také zcela svých povinností dobře zastati. Bylo by zá-hodno, aby zástupce nejd. k. a. konsistoře v c. k. okr. školní radě pražské se postaral o nápravu těchto neudržitelných poměrů.

Moderní modlitba školních dětí.

K podivným výstřednostem zabíhají některé listy, jež chtějí ve škole bez náboženství vyučovat. Organ bernského učitelstva navrhuje nový, zcela moderní druh modlitby, který však nemá po zbožnosti ani památky: »Chceme se vážně sebrati, aby se učitel nepotřeboval zlobiti, nechceme žvatlati, hřmotiti, smáti se ani neházeti na podlahu věci. Ukážeme se pozornými, pilnými, nechceme mlčeti, jsouce k mluvení vyzváni, všichni se vůbec tak chovat, že to bude rodiče i učitele srdečně těšiti.« To bude dobrá náhrada za modlitbu ve škole, kde bude náboženství vyloučeno.

Docházka na mši svatou v zimě.

V Kamenickém Šenově byl mezi učitelstvem názor, že za zimních měsíců není třeba vésti dítěte na mši sv. v neděli a ve svátek, což ovšem nikterak nebylo oprávněno. Na pří-slušnou stížnost zaslala c. k. zemská školní rada v Praze c. k. okresní školní radě v Dě-číně následující přípis, uveřejněný v ordin. listě litoměřické diecése č. 44.: »Vzhledem na zprávu ze 4. února 1904, č. 329, na-řizuje c. k. zemská školní rada v souhlasu s důst. konsistoři v Litoměřicích ve příčině účastenství kat. školní mládeže na obecných a měšťanských školách v Kamenickém Še-nově na školních službách Božích, aby v Ka-menickém Šenově, jako na všech měšťanských školách nejen za teplého ročního času, nýbrž celý školní rok k tomu povinně dívky byly vedeny příslušnými učiteli k službám Božím v neděli a ve svátek.« Litoměřická konsistoř nařizuje vikářům, aby bděli nad správnou docházkou školní mládeže celý rok.

KATECHETSKÁ PŘÍLOHA

K XIX. ROČNÍKU »VYCHOVATELE«.

RED. FR. ŽUNDÁLEK.

Francouzský katechismus diecése pařížské illustrovaný.

Napsal JAROSLAV SLAVÍČEK, katecheta na Smíchově.

(Pokračování.)

III. díl je nadepsán: Prostředky, jež Bůh ustanovil k našemu posvěcení. Přechodem jest otázka: Můžeme svými silami plnit přikázání Boží a varovati se hříchu? Nikoliv, leč s milostí Boží.

Následuje článek o milosti. Definice původní. Rozdíl mezi milostí posvěcující a napomáhající. Čím se ona ztrácí, nutnost této. Bůh dává každému milost. Možno jí odporovati? Ano a bohužel zhusta bývá jí odporováno.

Od milosti k modlitbě a k svátostem tento přechod: Kterými prostředky bývá nám milost obyčejně udělována? Modlitbou a svátostmi. Definice modlitby podobná naší. Máme se modlití často, ale zvláště v neděli; každý den ráno a večer, v nebezpečí a v pokušení. Zda vyslyší Bůh naše prosby? Ano, jsou-li dobře spořádány, ale vyslyší je způsobem, který pokládá za nejužitečnější naší spásu. Zač máme prositi? Za to, co se shoduje s vůlí Boží, se spásou naší a bližního. Možno prositi za zdraví a statky časné? Ano, ač třeba v tom: se podřídití vůlí Boží. Modlitba Páně a pozdravení andělské (s případnými obrázky). Jednotlivé prosby stručně parafrasi vyloženy. Ke konci: Jaké city máme mít k Panně Marii? 1. hlubokou úctu, 2. něžnou důvěru. Proč hlubokou úctu? Protože je matkou Boží, královnou andělů a lidí a nejsvětější ze všech tvorů. Proč něžnou důvěru? Protože je nejen matkou Boží, ale i matkou naší, neboť Pán Ježíš pod křížem chtěl, aby nás v osobě Jana adoptovala za své děti, když řekl: »Matko, hle, syn tvůj.«

Čím projevujeme úctu k Panně Marii? Častým vzýváním, svěcením jejich svátků, napodobením jejich ctností.

O svátostech (obraz dobrého pastýře). Definice podobná jako v našem katechismu. Rozdělení ve svátosti živých a mrtvých podáno tuto lépe.

Kterak nás posvěcují svátosti? Dvojím způsobem: 1. jedny nám dávají vyjít ze smrti hříchu k životu milosti (hřích a pokání), 2. jiné rozmnožují milost, kterou jsme obdrželi (ostatní). Některé jen jednou lze přijmouti (nezrušitelné znamení). Následuje pak podrobný výklad jednotlivých svátostí.

Předností jeho jsou krátké definice, v nichž hlavně vyjádřen účinek, který tu onu svátost charakterisuje. Ono viditelné znamení, které jsouc vloženo v de-

finice našeho katechismu, činí je anakoluticky rozvláchnými, těžkými a nejasnými, zvláště dětem na nejnižším stupni (ve 3. tř.) — vynecháno je v definicích pařížského katechismu a podáno je teprve během výkladu v otázkách formulovaných: kterak se křtí, biřmuje.

Křest (obrázek: jáhen Filip křtí komorníka) je svátost, která zahlujuje dědičný hřích, činí nás křesfany dítkami Božími a církve; zahlujuje jen dědičný hřích? V člověku dospělém (disponov.) zahlujuje nejen dědičný hřích, ale i osobní hříchy a promíjí za ty hříchy tresty časné i věčné. Je nutný ke spáse? Ano, ani děti nemohou vejíti do království nebeského, nejsou-li pokřtěny. Může-li býti nahrazen? Mučednictvím, dokonalou láskou, touhou býti pokřtěni. Kdo může křtíti? Kterak se křtí? K čemu se zavazuje křtěnec? Kmotří.

Takový postup i při sv. biřmování (obr.: sv. apoštolové Petr a Jan biřmují v Samaří): je svátost, jež uděluje nám Ducha sv. s hojností jeho darů a nás činí dokonalými křesťany.

Pokání rozděleno na pět částí.

1. pokání: svátost ustanovená od Pána našeho Ježíše Krista k odpuštění hříchů spáchaných po křtu (obrázek vzkříšeného Krista »kterým odпустite hřichy« atd.), 2. o lítosti (obr. marnotratný syn litující uprostřed stáda vepřů). Pohnutky lítosti ve 3 stručných bodech. Ke konci prakticky vzbuzení lítosti. 3. Zpověď (marnotratný syn klečí před otcem: »Otče, zhřešil jsem . . .«) 4. Kterak se zpovídati? (Obr. rybníku Siloe.) Zpovědní formule záleží v tom, že se říká »konfiteor« až k »mea culpa« latinsky nebo francouzsky. Ostatní od polovice s nepatrnou změnou po vyznání hříchů. 5. Dostiučinění: napravení křivd, jež naše hříchy způsobily Bohu a bližnímu. Vypočítávají se skutky pokání a dodává se: Nemůžeme dostiučiniti Bohu prací a utrpením v životě? Ano, když je snášíme trpělivě a s odevzdaností do vůle Boží. Jak dostiučiníme bližnímu? Napraviti učiněné křivdy na statku a cti a smířiti se s ním, urazili-li jsme ho. Dodatek o odpustcích.

Odpustky — prominutí časného trestu, povinného za hříchy již odpuštěné. Jedna z otázek: Dispensují nás od pokání? Nikoliv, ale pomáhají nám dostiučiniti Pánu Bohu za hříchy.

(Dokončení.)

Úděl katechetův.

Nejednou setkáváme se v poslední době po částečném zlepšení platův učitelských s úsudkem, z něhož vysvitá jakási závist, že katechetovi se lépe vede než-li kněžím v duchovní správě ustanoveným. Toto zlepšení u katechetů není ovšem tak značné, aby bylo příčinou závistivých řečí.

Naopak jest potřebí poohlédnouti se také po údělu katechetově, po jeho celodenní práci, aby se poznalo, zdali je tu jakási slušná náhrada za jeho námahu.

V té věci píše zkušený odborník Dr. Scheicher v letošním »Korrespondenz-Blattu«; a úsudek jeho zní, že nikterak není třeba pohlížeti na stav katechetský závistivým okem.

Vypravuje, že se častěji schází s videňskými katechety. Když se posadí večer společně k frugální večeři, jsou všichni obyčejně unavení a vysilení. Jeden má čtyři hodiny školy po sobě, druhý pět, třetí dokonce šest. Náboženské vyučování ve škole však nemožno srovnávat se světským vyučováním. Učitel má změnu ve předmětech, není vázán neustále mluvit. Katecheta však musí tak činiti, aby upoutal pozornost velkoměstské mládeže, která má povahu více než živou, ano často rozpustilou. Blaze mu, má-li železné hlasivky a železné nebo žádné nervy!

Má-li na měšťanské nebo i na obecné škole tři poboční třídy, vyučuje v jedné paralele od 8—9 hodin de Spiritu sancto, v druhé od 9—10 de Spiritu sancto a v třetí pobočce od 10—11 opět de Spiritu sancto; pak jest mu nevyhnutelně potřebna gratia actualis, jakož i charisma methodicko-pedagogické dokonalosti v nejhojnější míře. Přejde-li pak ještě o 11. nebo o 12. hodině rabiátní matka a čte mu levity, poněvadž po vyučování jejího Žány nechal za trest, má potřebí nemalé trpělivosti a přemáhání, aby svoji úloze dostál. Také se stalo, že hoši, kteří byli svědkem výstupu matky Žányho, postavili se před školou špalírem, a dovolili si žert, provolávajíce svému katechetovi posměšně slávu.

Za takových okolností zajisté každý pochopí, že zvláště na duchovním učiteli uskutečňují se slova přísloví: *Quem dii oderunt, paedagogum fecerunt.*

Dotčený kněz dále dovozuje, že o radostech, které přináší školní působnost, má dnes zcela jiné mínění, nežli dříve. Velmi rád chodil do obecné školy a strávil tam dokonce nezapomenutelné radostné chvíle. Avšak vyučoval pouze šest nebo osm hodin týdně, většina dítek byla z rodičů maloměstských nebo rolnických, a všechny měly dojemnou důvěrnost a přítulnost ke katechetovi. Tehdy nebylo tam žádných socialistických dětí, kterým otec doma vlévá do jich útlého srdce ze socialistických novin nenávisť proti povrženým kněžourům.

Tehdy i liberální otcové dávali důraz na to, aby jejich dítky z náboženství a mravů si přinesly první nebo druhý stupeň. Je tomu asi nyní ještě v mnohých krajinách, a tam katecheté mezi dítkami se osvěží a rozradostní. Ve velkých městech však jsou zajisté okresy, ve kterých školy jsou opravdu mučírny pro kněze, v nichž podkopává se neustále čím dále tím více zdraví. Blaze tomu, který působí ve šťastnější škole nějakého okresu.

K tomu dodati dlužno, že katechetský úřad působí ještě snesitelnou tíží ve věku mladém, kdy ještě mladistvá síla a nadšenost je v květu; když však stáří začíná se ozývat, je veta po oné radosti, poněvadž není tu úlevy jako u starších učitelů, kteří zpravidla dostávají nižší třídy s menším počtem hodin nebo stávají se řídícími a řediteli. Katecheta naopak stále jest odkázán býti podřízeným, a jest mu poslouchati často mnohem mladšího ředitele, který druhdy svoji povýšenost dává na jevo knězi měrou svrchovanou a tak ničí mu poslední radost, kterou se věnoval svému úřadu. Proto také málo katechetů dožije se pense katechetské; většina jich dá přednost klidnému životu jako farář na nepatrné 700vé farce, kde vzpomíná na klopotný úřad svůj katechetský, jenž jeho veškery síly byl vyčerpal.

Proto příčiny k závidění katechetům nikterak není.

R.

Promluva na XX. neděli po sv. Duchu.

Napsal JAN PRIEHER, katecheta.

Událost, o níž vypravuje dnešní sv. evangelium, stala se v městě Kafarnaum, které leží nedaleko jezera Genesaretského. Tím, že vyhověl prosbě příchozího otce a uzdravil jeho nemocného syna, ukázal Spasitel náš, že neopomenul starati se o tělesné blaho lidí, kteří k němu o pomoc se utíkali.

Nám ovšem není dáno uzdravovati nemocné, ale můžeme je ošetřovati, chudým pomáhati a jiným způsobem dávatí na jevo *lásku k bližnímu*, o níž chceme dnešní hodiny pojednatí.

Naše náboženství jest náboženstvím lásky k bližnímu. O Spasiteli našem se praví v evangeliu, že chodil po vší zemi, dobře čině. A když učitel zákona se ho otázal, co by činil, aby obdržel život věčný, odpověděl mu Ježíš: »Milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého, ze vší duše své a ze vší mysli své a ze vší síly své. Toť jest největší a první přikázání. Druhé pak jest podobné tomu: milovati budeš bližního svého jako sebe samého.« A abychom nebyli v pochybnostech, čeho láska k bližnímu od nás vyžaduje, připojil podobství o milosrdném Samaritanu, který ani nepříteli svému pomoci neodepřel.

Povinnost pomáhati bližnímu v jeho nouzi je tak přisná, že nám Pán Ježíš i věčným zavržením vyhrožuje, nebudeme-li ji náležitě plniti. Při posledním soudu řekne Syn Boží těm, kteří postaveni budou na levici: »Odejděte ode mne, zlořečení, do ohně věčného, který připraven jest ďáblu a andělům jeho. Neboť lačněl jsem, a nedali jste mi jísti, žíznil jsem, a nedali jste mi píti, hostem jsem byl, a nepřijali jste mne, nah, a neoděli jste mne, nemocen a v žaláři jsem byl, a navštívili jste mne.« Když pak se budou vymlouvatí, že ho nikde neviděli, odpoví jim Pán Ježíš: »Co jste neučinili jednomu z bratří mých nejmenších, mně jste neučinili.« Naproti tomu však slíbil Pán Ježíš věčnou blaženost těm, kteří milosrdni jsou k chudým a nešťastným. »Pojďte, požehnaní Otce mého,« tak řekne jim při posledním soudu, »a vládněte královstvím, připraveným vám od ustanovení světa.« Každé dobrodiní, jež prokážeme svému bližnímu, vztahuje Bůh sám na sebe a odmění je tak, jako bychom jemu samému je byli prokázali.

Avšak nejen slovem i příkladem svým vybízí nás Pán Ježíš, abychom bližnímu v jeho potřebách pomáhati. Když s velikým zástupem lidu ubíral se do města Jericha, seděl u cesty slepý žebrák, který ze všech sil volal: »Ježíši, Synu Davidův, smiluj se nade mnou!« Pán Ježíš rozkázal ho k sobě přivéstí a otázal se ho: »Co chceš, ať tobě učiním?« A žebrák odpověděl: »Pane, ať vidím!« I řekl mu Ježíš: »Prohlédni, víra tvá tě uzdravila.« A ihned viděl onen ubožák, šel za božským Uzdravitelem svým a bez přestání děkoval za milost sobě prokázanou. Jindy opět obdržel Pán Ježíš zprávu, že ve městě Bethanii těžce onemocněl jeho přítel Lazar. Ačkoliv Pán Ježíš byl tehdy velice vzdálen od města Bethanie, přece vydal se s učedníky svými na cestu, aby milému příteli svému ku pomoci přispěl. Ale když přišel do Bethanie, byl Lazar již mrtev. S pláčem uvítaly Spasitele obě sestry Lazarovy a nařikaly: »Pane, kdybys tu byl býval, nebyl by umřel bratr náš.« Na to odpověděl Pán Ježíš: »Vstane zase bratr váš.« Pak šel ku hrobu Lazarovu a vzkřísil jej, ačkoliv již tři dny v hrobě odpočíval. — A podobných příběhů mohli bychom uvéstí veliké množství. Není téměř stránky ve sv. evangeliu, která by neobsahovala nějakého zázraku, nějakého dobrodění jež Spasitel

lidu svému prokázal. Tu vypravuje se, jak křísil mrtvé, tam opět, jak uzdravoval nemocné; zde zachránil ženu, již fariseové chtěli kamenovati, tam opět zapudil z mysli choré ducha zlého. Kdokoliv utíkal se k němu v neštěstí svém, nikdy nebyl oslyšen, vždy dostalo se mu potřebné pomoci a útěchy. Kéž tento vznešený příklad najde četné následovníky! Kéž roznítí v srdci našem upřímnou lásku k bližnímu a povzbudí nás ke konání skutků křesťanského milosrdenství!

Vždyť i přirozenost naše vede nás k tomu, abychom se ujímali trpících spolubratří. Nejmodřejší Stvořitel vštípil nám do srdce útrpnost a soucit, takže mimovolně oddáváme se zármutku, kdykoliv jest nám patřiti na neštěstí a utrpení bližního. Všechny ostatní ctnosti mimo útrpnost požadují něčeho protivného, od křehké přirozenosti lidské, protože předpisují přemáhání a zapírání sebe.

Jen útrpnost srovnává se dobře s přirozeností lidskou, jak dosvědčuje trpělivý Job, když praví, »že útrpnost zrodila se s ním.« Pozná to na sobě každý člověk, který lidského citu násilně v sobě nepotlačil. Potkáme-li ubožáka, jenž zimou se chvěje a krutým hladem trápen jest, cítíme s ním soustrast a snažíme se ze všech sil, abychom bidě jeho odpomohli. Přistoupíme-li k lůžku nemocného, když palčivá horkost vysušuje jeho ústa a ustavičný kašel obtěžuje slabý dech, když hrozná bolest prorývá jeho vnitřnosti a studený pot valí se mu po tváři, zdaž ho nepolitujeme? Zdaž mu nepřejeme brzkého uzdravení? Vidíme-li hofekující sirotky, ani ku hrobu provázejí milovaného otce neb matku, kanou nám slzy z očí, vybízejíce nás, abychom rychlou pomocí umírnili zármutek jejich. A když temný hlas zvonu ohlašuje, že zhoubný požár řádí v ulicích města, spěchá každý na místo neštěstí a napíná všechny síly, aby zachránil, co ještě zachrániti lze, aby zastavil rozkacený živel a tak zamezil dalšímu neštěstí. Každý, kdo srdce svého nezatvrdil lakomstvím, pýchou nebo závistí, pocituje útrpnost nad neštěstím bližního a je takřka puzen, aby mu ku pomoci přispěl. Bůh sám vštípil nám do srdce tuto ušlechtilou snahu, abychom snadněji naplnili onu důležitou povinnost, která nás zavazuje ke konání skutků křesťanského milosrdenství.

I vás, m. d., týká se povinnost, pomáhati bližnímu v jeho potřebách. V celém rozsahu nemůžete ji ovšem ještě naplniti, poněvadž posud nedostává se vám k tomu síly a hmotných prostředků; ale částečně můžete i vy křesťanskou lásku k bližnímu osvědčovati. Zámožnější dítky mohou, souhlasí-li s tím rodiče, chudým dětem půjčiti aneb docela darovati knihu, již více nepotřebují; mohou jim poskytnouti pokrmu, který od rodičů obdrželi, aneb šat, jehož již nenosí. Ale připomínám znova: vědí-li o tom rodiče a souhlasí-li s tím. I to jest znamením lásky k bližnímu, když schopný žák poučuje žáka méně nadaného, aneb když chybujícího bratrsky napomíná. A tak naskytuje se i vám, m. d., častěji příležitost ke konání skutků křesťanského milosrdenství. Uživejte rádi příležitosti takové, snažte se již nyní býti dobročinnými, a vytrvejte v té bohumilé ctnosti po celý svůj život, abyste hojných zásluh pro život věčný si nashromáždily. Konáním skutků křesťanského milosrdenství získáte lásku svého Spasitele a zasloužíte si, abyste jednou připočteny byly mezi jeho vyvolené a uslyšely z úst jeho ta radostná slova: »Poďte, požehnaní Otce mého, a vládněte královstvím, připraveným vám od ustanovení světa.« Amen.

Promluva na XXI. neděli po sv. Duchu.

Napsal Th. Dr. RUDOLF ŠETINA.

*»Slitovav se Pán nad služebníkem tím,
propustil jej a dluh jemu odpustil.«*

»Podobno jest království nebeské člověku králi, kterýž chtěl počet klásti se služebníky svými.« Ano, m. d., mnohdy volá Bůh člověka nenadále, bez přípravy na svůj soud. A tu nezná více milosrdenství, spravedlivě, přísně, velmi přísně rozhoduje, čeho člověk hodí.

I vy, drahé děti, chcete v těchto dnech přistupovati k Bohu, chcete počet klásti s Bohem, ne s oním spravedlivým, přísným soudcem, nýbrž s milosrdným, milujícím otcem. Ó važte si toho, važte si té milosti, které se vám dostává, udobřete si nyní milosrdného otce, abyste se nemusili obávat přísného soudce. A za tím účelem, abyste řádně sv. zpověď vykonali, chci vám dnes vyličiti, čeho máte se při sv. zpovědi vystříhati a co máte konati.

1. Je mi častokrátě líto, když vidím dítě, které jde ku sv. zpovědi, ne aby Pána Boha odprosilo, nýbrž proto, že to musí býti.

Celá jeho příprava záleží v tom, že si vezme modlitby, vypíše si hříchy — snad už je má zaškrtané od minulé zpovědi — bez dlouhého přemýšlení se jim naučí a myslí, že to postačí. A pak jde do zpovědnice; nejdříve se vyptává, který kněz to dělá rychleji, který se nic netáže, který dává malé pokání; pak se dívá, kde je jich nejméně, aby se dostal brzo na řadu, šeptá, strká, tlačí se — až konečně se má zpovídati. Řekne na spěch hříchy a zatím, co mu zpovědník domlouvá, ohlíží se kolem a myslí na vše jiné, jenom ne na zpověď: jediné, nač dává pozor: jest, aby věděl, kolik se má otčenašů pomodlit. A pak jde, rychle se pomodlí, a už je ho slyšeti před kostelem křičeti, třeba i nadávati.

Jaká je to zpověď? Jakého užitku může mu přinést? V nejlepším případě nebude mu nic platnou, ba snad stane se mu zdrojem nových hříchů.

A co mám říci o tom dítěti, které vědomě páše hrozný hřích, že svátost pokání nehodně přijímá? Které kněze obelhává, těžký hřích z nepravého studu zamlčuje, nebo se zpovídá bez pravé lítosti? Mé drahé děti! Ačkoli si vás vážím, přece podle slov sv. Blanky bych vás přec raději na marách viděl, než abych patřiti musil na to, jak se toho hrozného hříchu dopouštíte! Chraňte se onoho děsného hříchu, bojte se vševědoucího Boha, kterého obelhati nemůžete, bojte se jeho spravedlivého hněvu, který každého hříšného zastihne.

Zpovídati se jest věc vážná, vyžaduje času, řádné přípravy. Máte-li se pořádně zpovídati, musíte napřed věděti, z čeho se zpovídati chcete: a proto musíte o tom vážně delší čas přemýšleti. Když jdete mimo stojatou vodu a jen tak povrchně se na ni podíváte, nevidíte nic jiného, než vodu. Zastavíte-li se a díváte-li se déle, pozorněji až na dno — tu tam vidíte bahno, hmyz, kameny, hnijící dřeva a podobné věci. A tak jest to i se zpytováním svědomí. Kdo jen povrchně svědomí zpytuje, nenajde nic, nebo málo; kdo ale vážně a delší čas přemýšlí, najde ve svědomí dost bahna a hniloby hříchu.

A když jste se řádně připravili, musíte se i upřímně zpovídati. Marnotratný syn litoval svých hříchů — a otec mu odpustil. Kdyby však ten syn za nějaký čas zase byl utekl a zas přišel a tak po druhé, po třetí, po desáté — co myslíte, odpustil by mu otec tak rád, odpustil by mu vůbec? A mnohý z vás zpovídá se již po tolikrátě, a znovu do týchž hříchů upadá — co myslíte, neunaví se Bůh

jednou a neřekne: »Jdi, nevděčné dítě, nechci tě více znáti!« Pravda, nemůžeme se všech lehkých hříchů vyvarovati; k tomu je potřebí zvláštní milosti Boží: ale není těžko vyvarovati se hříchů těžkých. A tak bych si přál, abyste se všichni dobře na sv. zpověď připravili, hříchův upřímně litovali a pevně si umínili: »Od dnešní sv. zpovědi chci býti hodným dítětem, ode dneška nechci se ani jednoho těžkého hřichu dopustiti.«

Vzpoměňte: drahé děti, že vás po smrti očekává přísný Soudce, který vám ničeho nesleví; proto važte si příležitosti, která se vám podává: vyzpovídejte se řádně a staňte se hodnými dítkami, aby, až jednou umřete, očekával vás na věčnosti ne přísný soudce, ale milosrdný otec. — Amen.

Promluva na neděli XXII. po sv. Duchu.

Napsal VÁCL. KORANDA, kaplan v Horkách n. J.

*»Mistré, víme, že pravdomluvný jsi!«
Mat. 22., 16.*

Fariseové přišli k Pánu Ježíši, ačkoliv ho nenáviděli. I dnes přišli jenom proto, aby jej chytili do léčky a učinili nenáviděným u všeho lidu, přece jen užili slov, která byla plnou chválou božského Mistra: »Mistré, víme, že pravdomluvný jsi.«

Je to veliká chvála každého člověka, může-li se o něm říci, že je pravdomluvným, jako zase nemůže býti větší potupy, dokáže-li se někomu, že je lhářem. Bůh vryl každému do duše svůj obraz! I nejzpuštější cítí jeho krásu a vznešenost, a proto každý chce býti pokládán za pravdomluvného, ježto Bůh je věčná pravda.

Všimněte si malého, nezkaženého dítěte. Jeho čistá duše se hrozí každé lži. Avšak jednoho dne vyšla lež — at již z jakékoliv příčiny z jeho úst a v témž okamžiku tvář se pokryla tmavým ruměncem. Co se stalo? Jeho duše, obraz věčné pravdy se zhrozila a zděsila, že byla zneuctěna lží.

Jestliže duše člověka cítí ošklivost lži a ruměncem ji prozrazuje, tím více Bůh ji nenávidí. Moudrý Šalomoun praví, že ze šesti věcí, které Bůh nenávidí, je lež na druhém místě. A proto Bůh dal dvě ohrady jazyku, zuby a rty, aby s opatrností a rozvahou propouštěl každé slovo. A blahoslavený člověk, který se vystříhá lži! I jeho nepřátelé neodeprou mu svého obdivu a upřímné úcty.

V době pronásledování křesťanů byli vysláni vojíní, aby zajali zbožného a horlivého biskupa v Nikomedii, Antima. I přišli do jednoho domu, nevědouce, že biskup zde přebývá. Staříčkový biskup, jehož neznali, je přívětivě přijal a pohostil. Po jídle tázal se jeden z vojínů, neví-li, kde by našel biskupa Antima, k jehož zatčení byli vysláni. »Vidíte jej státí před sebou,« řekl jim ctihodný kmet. »Já jsem Antimus, biskup nikomedský.« Vojínové uchvácení jeho laskavostí a podivující se této neohrožené pravdomluvností, volali: »Tebe bychom nešli zajmouti? Toho neuchiníme! Řekneme raději, že jsme biskupa nikomédského našli!« »Bůh uchovej!« bránil biskup: »nechci. abyste lhali; raději chci umřítí, nežli abych vám ke lži radil.« I šel s vojíny k císaři.

Ano, pravdomluvný se těší účtě a vážnosti také u nepřátel, ale za to lháře stihá všeobecné pohrdání a potupa. I kdyby konečně pravdu mluvil, nikdo mu nevěří.

Vypravuje se o jednom hochu, který pásal ovce, že byl velikým lhářem. Jednoho dne bylo slyšeti jeho zoufalé volání: »Vlk je zde, vlk — a uchvacuje ovce.« Pastýři přiběhli, aby nevítaného hosta zapudili a mladému svému sou-druhu pomohli; leč když udýchání přiběhli k němu, poznali, že nadarmo se obě-tovali. Vlk nebylo lze spatřiti. Přiblížilo se poledne, a zlomyslný hoch ještě jednou je přivábil k sobě voláním, že jej vlk napadl, a pak se jim vysmál. Rozezlení odcházeli. A když večerní stíny se táhly do kraje, bylo slyšeti volání hochovo po třetí. Ale z pastýřů ani jeden nešel na pomoc, neboť všichni se do-mnívali, že by opěť byli oklamáni. Ale běda! Tentokrátě přišel vlk skutečně, a mladý lhář stal se obětí dravé šelmy.

I Bůh nenávidí lež. Každá lež není ovšem těžkým hříchem, ale pramenem, z něhož se prýští mnoho nepravostí. České přísloví dí: »Mladý lhář, starý zloděj;« a Písmo svaté praví: »Ústa, která lhou, zabíjejí duši.« (Kn. Moudr. 1., 4.)

Projděte v duchu celý život našeho Spasitele. Co uvidíte? Všechny možné druhy hříšníků obrátil a přivedl k věčné spáse. Z lichvářů a vyděračů peněz obrátil celníky Zachea a Matouše; z protivníků a odpůrců církve vyvolil Pavla za apoštola; z lidí marnivých a lehkomyšlných polepšil Maří Magdalenu, z ne-cudných a hříšných žen onu Samaritánku, z modloslužebníků hejtmana pod křížem, ze zákeřníků a vrahů Dismasa na kříži — ale ze lhářů neobrátil se k Spasiteli ani jediný. A proto opakuji ještě jednou slova Písma sv.: »Ústa, která lhou, za-bíjejí duši!«

Proto dobře a krásně napsal svatý Jakub: »Jazyk jest sice malý úd, avšak veliké věci provozuje. Jazyk jest oheň, veškerost nepravosti, který znečišťuje celé tělo!« (Jak. 3., 5., 6.)

Uvažte dobře slova tohoto apoštola, že jazyk jest oheň, který znečišťuje celé tělo, a nyní na okamžik zaleťte se mnou duchem na místo věčného zavržení k onomu boháči, o němž Spasitel kdysi vypravoval. Slyšte, co volá k svému pra-otci Abrahamovi z muk pekelných: »Otče Abrahame, smiluj se nade mnou a pošli Lazara dolů, ať omočí aspoň konec prstu svého u vodě a ochladí jazyk můj, neb se mučím v tom plameni!« O, boháči, proč chceš, aby byl ovlažen jenom tvůj jazyk? Což není trápeno celé tvé tělo? Což neprochází strašný oheň celou tvoji bytostí? Ano, celé tělo jeho je tráveno nemilosrdným plamenem, ale jazyk nejvíc, ten jazyk, který za živa vám byl ohněm, který, jak pravil sv. Jakub, zne-čistil celé tělo.

Vystříhejte se proto lži, o níž vyznal kdysi Kristus Pán, že jest satan jejím otcem. Lež nás činí dětmi satana, tohoto nepřítel lidstva od počátku, předmětem pohany všech ctihodných lidí, nešťastnými v životě a prokletými po smrti.

Zamilujte si Boha a tak si zamilujete i pravdu, neboť Bůh je věčná pravda. Mluvte vždy tak, abyste mohli vždy s klidem přijmouti příchod svého Spasitele, jako oni dva učenící jdoucí z Jerusáléma do Emaus, když je Kristus oslovil: »Jaké jsou to řeči, které vedete vespolek?« Milujte pravdu nyní, abyste mohli užítí na věčnosti pravdu věčnou! Amen.

Promluva na neděli XXIII. po sv. Duchu.

Napsal Th. Dr. RUDOLF ŠETINA.

«Pane, dcera má mi nyní právě zemřela.»

Představte si, drahé děti, onen truchlivý okamžik: Otec vidí, kterak jeho milovaná dcera umírá, spěchá a padá na kolena svá před Pánem Ježíšem a prosí ho: »Pane, přijď, vlož na ni ruku svou a bude živa.« A matka zatím doma stojí u lůžka, na němž její drahé dítě umřelo, vidí tu malou dětskou mrtvolu, kterou neúprosná smrt jí zůstavila — pláče a cítí ztrátu dítky milého, cítí ji tím více, čím více poznává, že jí ho nikdo více nemůže nahraditi.

Vidíš, dítě drahé, jak tu dcerušku Jairovu — nyní chladnou, nehybnou, ztuhlou mrtvolu oblékají, kladou do rakve; vidíš to a nepozoruješ, že to mrtvé dítko je vlastně tvým obrazem? Snad tvé tělo ještě žije, snad jsi tu mezi námi, mluvíš, chodíš, směješ se — ale duše tvá je mrtva, poněvadž je obtížena těžkým hříchem, snad mnohými hříchy! Snad ti poslední sv. zpověď pranic neprosněla, snad jsi již do nových hříchů upadl — duše tvá je nyní mrtvá, ztuhlá, jako ta ubohá dceruška Jairova.

Hle, Pán Ježíš přichází, budí ji, ona vstává k novému životu — ona vstává hned a vstává, aby dále žila.

Na tebe, dítě drahé, volá též Pán Ježíš, volá na tě hlasem tvých rodičův a učitelův, volá na tě hlasem tvého anděla strážce, hlasem tvého svědomí: vstaň z hříchu, staň se hodným dítětem! A ty přece nevstáváš, ještě otálíš, ještě si myslíš: Ještě jeden hřích a pak přestanu, ještě nějaký čas a pak se polepším: a proč ne hned? Proč s tím otálíš? Víš snad, jak dlouho dá ti Bůh ještě svou milost, víš snad, kdy tě Bůh povolá?

Kolikráte jste slibovaly Bohu, že se polepšíte, že se stanete hodnými, že se nikdy víc těžkého hříchu nedopustíte! A kdybych se vás dnes zeptal: Jak pak zachováváte onu přípověď, kterou jste před týdnem Bohu učinily? Vzpomeňte si, co jsem vám říkal o onom marnotratném synu: kdyby byl otci po druhé a po třetí a po desáté utekl, co by mu otec asi řekl? A bohužel, přesvědčil jsem se, že někteří z vás již v těchto dnech zase Boha těžce urazili, a zarmoutilo mne to velmi. Nezahrávejte si s Bohem! Jeho milosrdenství má konec, a pak začíná neúprosná spravedlnost! Vaše povstání z hříchu smrtelného musí se podobati z mrtvých vstání dcerušky Jairovy: ona skutečně a opravdově vstala z mrtvých, aby žila, aby udělala rodičům radost.

A zajisté zaradoval se dobrý její otec, zajisté, že nelitoval těch kroků, toho chození a proseb: Bůh mu dítě navrátil a popřál otci toho potěšení, aby se z dcery milované dlouho ještě radoval.

Zde však musím se obrátiti k vám, křesťanští rodičové; chci vám uvéstí na paměť povinnost, kterou máte ke svým dítkám, které školu navštěvují — povinnost, kterou mnozí rodičové zanedbávají.

Mnohý otec, mnohá matka se domnívá, že dosti na tom, když dítě pilně do školy posílá: ale v tom je na omylu. Ten otec v dnešním evangeliu má velkou zásluhu o to, že dcera jeho zase oživila; on se o ní staral, hleděl využití všeho, co by jeho dítěti prospělo. Zajisté, že by mu Pán Ježíš jeho dítěte neuzdravil, kdyby byl neprosil a snad ještě před ním zavřel dvěře. A hleďte, milí rodičové, — mnohý otec, mnohá matka, místo co by učiteli v jeho těžké práci pomohl,

ještě dítěti nadržují. A pak chtějí, aby učitel z dítěte udělal pořádného člověka. Proč tedy podrývají jeho vážnost? Máte-li něco proti učiteli, vyjednejte si to s ním v soukromí, ale nedotýkejte se jeho osoby před dítětem, které toho zneužívá. Pobízejte své děti, aby učitele ctily, jich poslouchaly, pilně se učily. Ale to jest právě to: mnohý otec ví, zda-li jeho dobytek v chlévě dobře se má — ale neví, jak se jeho děti učí! Není to trestuhodné? Pro koho pak vychovává škola vaše děti? Jen pro vás! Učitel z toho nemá nic: ani prospěch — ani škodu dítě čtrnáctým rokem odejde ze školy — a zůstává rodičům k radosti nebo hanbě. Proto se starejte, aby vaše děti byly vždy k dobrému vedeny, dohlédněte na ně, pobízejte je a zvláště vám na srdce kladu, zeptejte se častěji jak u jednotlivých učitelů, tak zejména správy školy, jak se děti vaše učí a chovají. Mnohdy dovíte se tu věci, kterých byste se ve snu nebyli nadáli, mnohdy zachráníte tím dítko, které jinak by propadlo mravní záhubě. Vezměte si za vzor onoho pečlivého otce z dnešního evangelia — a zajistě, že i vaše námaha dobrotivým Spasitelem odměněna bude. Amen.

Promluva na den všech Svatých.

Napsal EM. ŽÁK.

Jsou dva dny v církevním roce, které křesťanu významně stavi před oči prchavost jeho života a připomínají hrob. Jest to *popelční středa* a den, který zítra slavíme: *památká všech věrných dušiček*. Ale jako oba dva dny jsou daleko od sebe umístěny, tak i každý jinou řečí k nám mluví. Popelční středa, na sklonku zimy, předtuše jara, svým posvěceným popelem volá k nám: »Pamatuj na smrt!« Dnové podzimní, v nichž všude matka země připravuje se jako po skončené práci k svému spánku, ukazuje nám na život za hrobem a dí: »Pamatuj na život budoucí!«

Dnešní den obrací církev oči naše k zástupům vyvolenců, šťastných nebesšťanů, kteří dle slov sv. epištoly oblečeni v bílá roucha, s palmami v rukou koří se Pánu světů, volajíce: »*Dikůčinění, čest a moc i síla Bohu našemu na věky věkův.*« A zítra vede nás v duchu k duším trpícím, jež odloučeny ještě od tváře Boží, žizní touhou po vyproštění z muk očistcových a dovolávají se našich modliteb a pomoci.

Když velký trpitel Job svých dítek, všeho bohatství zbaven, jako nejbídnější z bídných seděl na smetišti, hnis s těla střepinou seškrabuje, tu v prvním záchvatu bolesti, v hořkosti utrpení zlořečí dni narození svého: »*Necht zahyne den, v němž jsem se narodil, a kéž jest obrácen ve tmu. Proč dán jest život člověku, jež Bůh obklíčil temnostmi? Dříve, než jidám, vzdychám a jako rozlité vody jest nářek můj!*« (Job. 3.) Ale sotva prvá bolest miji, v duši jeho se rozjasňuje. Mrakem bolu počíná svítati hvězda naděje. Job se těší myšlenkou na Vykupitele a ve vzpomínce na příští vzkříšení a oslavení těl utiňuje se rozbouřená jeho duše. Bolest jeho již jej tak nebolí, rány tak nepalí.

Pán Ježíš v dnešním sv. evangeliu učí své věrné, aby hned od počátku v přítomném zlu, ve svých nehodách a strastech učili se spatřovat budoucí dobro. Vybízí, aby se silnou věrou v duši kráčeli tímto údolím slzavým, jež vede k světlým výšinám nebes. Učí, že země jest nám jen jako brána, již nutno projítí, aby člověk vstoupil v nebeský Jerusálem. Tam vede cesta duchovní chudoby, to jest

pokory a skromnosti, mírumilovnosti, kajicnosti, spravedlnosti, milosrdenství, čistoty, smířlivosti a trpělivosti. Osmero blahoslavenství, jež tu Spasitel jmenuje, jest jako osm různých cest, královských silnic, jež vedou k věčným vrcholům slávy. Ježíš tu nejjasněji prohlašuje křesťanské nazírání na život jako na přípravu a cestu k životu věčnému.

A těmito cestami vidí tajemný prorok sv. Jan ve své Apokalypsi bráti se zástupy, *jichž žádný sčítati nedovedl, ze všech národů a pokolení*, tam k trůnu Beránkově. Ti všichni jako pocestní, krácející cestou, již Ježíš ukázal, došli oněch krajů, jež jsou sídlem pravé, nepomíjející blaženosti. Nešli všichni touže cestou; ale tak, jak povaha vlastní je vedla, jeden tou, druhý jinou ctností zasloužil si věčného klidu v Božím království.

Draží přátelé! Při slově: *»Světlec«*, jímž církev vyznamenává ty, kteří svatosti života vynikali, a jež Bůh po smrti divy oslavil, mnohý představuje si přísného kajicníka, do sebe uzavřeného, zmořeného sebezapíráním, postem, jenž v podivném vytržení smyslů žil a tak i dokonal. A staví tak jednoho vedle druhého, všechny téhož způsobu života. — Jak klamný to názor! Jako by jen jediná cesta vedla k posmrtné blaženosti! — Žádný list stromu s listem druhým není shodný, a tak i člověk jeden povahou svojí s druhým není totožný. A každý svojí cestou, jak mu ji Boží Prozřetelnost usoudila, svými silami, schopnostmi, svými ušlechtilými náklonnostmi a ctnostmi má si nebe dobývat. A všichni ti světlové, jak vrozená povaha je vedla, každý svojí vlastní cestou dospěl k branám nebes. A cesta jich byla často křivolaká a podivná. Zdálo se, že spíše od království Božího svádí a vede k zavržení. Již mnohý byl takožka na pokraji pekla — a hle! jako by nové světlo milosti rozsvítilo se v jeho nitru, on náhle se zastavuje, obrací a spěje k zástupu Božích vyvolenců. I svatí v tomto žití často poklesli, klopýtli, ale neztratili cíle, nepohltila je noc zoufalství nad sebou samými. A v této pevné důvěře byla jich síla, jež přinesla jim vítězství. — — —

Když Israelité, přecházejíce mořem rudým, zřeli vysoko jako zeď kupící se vody nad hlavami, bázeň a nejistota zmítaly jich nitrem. Ale když přední z nich stanuli již na pevném protějším břehu, všickni, kteří kráčeli uprostřed vod, nabyli důvěry a síly, že i oni šťastně stanou na břehu. A naděje jejich je nesklamala. — I dnes ukazuje nám církev na zástupy těch, kteří šťastně prosedše proudem světa, nebyli strženi, ale vítězně stanuli v novém životě, v stáncích Hospodinových. A činí tak proto, aby i nám, kteří dravým proudem tohoto světa se brodíme, dodala síly a důvěry, že i my jednou po šťastně překonaných strastech a bojích života staneme tam, kde je odpočinek a vítězství.

Ten život se svými strastmi, zápasy, strádáním a bolestmi věru nestál by za to, kdyby neměla kynouti odměna a odpočinek těm, kdo vítězně, trpělivě je přemohli. Kdyby sám sobě měl býti cílem, životem ukončeným, pak věru dali bychom za pravdu pohanskému mudrci, jenž volal: *»Šťastný ten, kdo v den svého narození zemřel; ale šťastnější ještě, kdo se ani nenarodil.«* Ale tento názor, jako je chmurný, ničící všechnu naději, dusící síly člověka, tak jest i klamný. Bůh stvořil člověka ku štěstí. A bolest, starosti, svízele, jsou jenom prostředky, jež k němu vedou. *»Ku světlu mlhami, ku štěstí slzami«*, praví básník. A církev ukazujíc nám dnes na zástup oněch, jímž věčně svítá slunce, vzešlo a nikdy nezapadá, naznačuje, že jedine pevná důvěra člověka v Boha odplatitele, převede jej tímto údolím vzdechů v lepší kraje života.

Když Napoleon, jako zapadlý skvoucí meteor ve vlnách moře byl vězněn na ostrově sv. Heleny, bral často sv. Písmo do rukou a v jeho listech hledal útěchy a klidu pro svoji duši. A když zrak jeho spočinul na osmeru blahoslavenství, jimiž Spasitel znovu a znovu lije olej na otevřené rány lidstva, řekl. »Tof jest nejkrásnější list, který kdy na světě byl napsán.« A v pravdě jest to evangelium nového života, v němž bolest a utrpení mění se v radost. Zde Kristus sbírá kanoucí slzy s tváří lidí a mění je v dýmky slávy věčné. —

Uchovějme si vždy tento vznešený názor na život lidský! Zástupy svatých, na něž církev dnes nám ukazuje, jsou nám jako ti, kteří ze břehu života věčného, přes proudy časů, nám kynou a dodávají síly, bychom nikdy nemalomyslněli, ale šťastně řekou života pluli za nimi. A v naše zápasy a namáhání znějí jako znamení vítězství slova Ježíšova: *»Radujte se a veselte se, neboť odplata vaše hojná jest v nebesích.«* Amen.

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Katecheta a ředitelský úřad. V kněžském videňském orgánu pražský katecheta vybil katechetské spolky, aby se staraly o to, aby katecheta mohl se státi ředitelem, což za stávajících poměrů není možno. »Chr.-Pädag.-Blätter« na to odpověděly důvodem, že i za nynějších poměrů možno dojití katechetovi úřadu ředitelského, poněvadž jest katecheta na roveň postaven učitelům. Tento názor však není správný, jak zmíněný kollega opět dovozuje ve vídeňském listě: »Katecheté sice jsou učitelům postaveni na roveň, co se týče práce a příjmů, ale nepožívají nikterak oněch práv, jimž se těší učitelé. Učitelé mohou se státi řediteli na základě své zákonně prokázané zkoušky způsobilosti; katecheta však nikdy na základě svých akademických studií. Viz výnos ministerstva kultu ze dne 31. června 1886, č. 6333, III.« Hlavní překážkou jest, že katechetské zkoušky nejsou státem považovány za veřejné a rovnocenné zkouškám učitelské dospělosti a zkouškám pro školy měšťanské. Svého času nebylo na to pomýšleno, aby bylo náboženství ustanoveno na měšťanských školách za I. odbor zkušební. Proto týž kollega navrhuje, aby bylo pracováno v té věci k opravě říšského školního zákona. To byla přední povinnost rakouských katechetských spolků. Tuto snahu dlužno tím více podporovati, poněvadž za nedlouho bude možno státi se ředitelem i učiteli tělocviku, o jehož systemisování na měšťanských školách učitelstvo usiluje.

Mnohomluvnost při katechesi. Jest potřeba míti na zřeteli, že třeba nutno dobře

vysvětliti látku určenou, aby jí děti dobře porozuměly, o čemž se přesvědčí opakováním. Zbytečně se mnoho času maří rozválným pojetím, jakož napomináním. Mnohých slov dítě nechápe a nerozumí jim; slova vůbec málo utkví dětem v paměti. Napomenouti ovšem dlužno děti, je-li toho potřeba, ale ne zbytečnými a nepřípadnými slovy nádvávkami, která nemají vlivu na dítě. Jest potřeba působiti na cit dítek. Největší umění jest vésti děti ve škole mlčky, krátce a určitě dáti svoji vůli na jevo a nikdy neustoupiti od daného rozkazu. Přílišné mluvení katechetovo má za následek, že si děti neváží jeho slova. Proto třeba zachovati střední cestu, nepřilíš mnoho, ale také ne příliš málo mluvíti.

Katolické jeviště. P. Ansgar Pöll žádá katolického sjezdu německého v Řezně, aby bylo rokováno o zřízení národně-katolického jeviště. Má býti dbáno, zvláště v nynější době, umění básnického, poněvadž učiní mnoho škod, když se ho špatně užívá. Brožury tu málo pomáhají; nikoli theorie, nýbrž praxe nutno dle toho zaříditi. Předkládá také 51. katolickému sjezdu určité návrhy a přeje si, aby o nich zástupci jednotlivých zemí jednali. Výbor by měl utvořiti theorie, kudy by podpoře katolických lidových představení. Katolické spolky, jmenovitě tovaryšské spolky buďtež vyzvány, aby místo bezcenných kusů dávaly kusy poučujícího a vzdělávacího obsahu náboženského. Tato myšlenka jest velmi sympatická, a bylo by třeba také u nás o ní uvažovati. Záleží v tom značný kus mravní výchovy.

KATECHETSKÁ PŘÍLOHA

K XIX. ROČNÍKU »VYCHOVATELE«.

RED. FR. ŽUNDÁLEK.

Francouzský katechismus diecése pařížské illustrovaný.

Napsal JAROSLAV SLAVÍČEK, katecheta na Smíchově.

(Dokončení.)

Nejsvětější sv. oltářní je svátost, která obsahuje skutečně a podstatně tělo a krev, duši a božství P. našeho Ježíše Krista (obrázek: poslední večeře — a budova večeřadla). Jedna z otázek: Opouští P. Ježíš nebe, aby vstoupil do sv. eucharistie? Nikoliv, on je najednou v nebi i v každé z konsekrovaných hostií. Přechází se pak ke mši sv. a k sv. přijímání takto: Proč ustanovil P. Ježíš nejsv. sv. oltářní? Aby se obětoval při mši sv. a aby byl pokrmem naší duše ve svatém přijímání.

Mše sv. je oběť těla a krve P. Ježíše, kteréžto se obětuji na oltáři ve způsobách chleba a vína, aby představovaly a obnovovaly oběť kříže.

Mše sv. představuje oběť kříže oddělením obou způsobů, obnovuje oběť kříže, protože je tu týž kněz, táž oběť jako na kříži, totiž Ježíš Kristus. Na který úmysl obětuje církev Bohu mši sv.? 1. klaněti se mu, 2. děkovati za jeho dobrodiní, 3. dosáhnouti odpuštění hříchů, 4. prositi za jeho milosti. Pro praxi: V jaké náladě máme býti přítomni při mši sv.? Jako bychom viděli trpěti Krista P. na kříži.

Sv. přijímání (obr.: sv. Alois přistupuje poprvé ke sv. přijímání).

Jedna z otázek: Účinky sv. přijímání: 1. úzce spojuje s P. Ježíšem, 2. rozmnožuje posvěcující milost, 3. zeslabuje vášně, 4. dává záruku budoucího vzkříšení.

Poslední pomazání je svátost ustanovená od P. našeho J. Krista nemocným ku posile těla i duše. Posila duše: 1. zcela očisťuje od hříchu, 2. sílí proti pokušení, 3. pomáhá svatě umřítí. Posila těla: 1. mírní útrapy nemocných, 2. dává jim i zdraví těla, pokládá-li to Bůh za užitečné k spáse jich. Nemá se odkládati s přijetím posled. pomazání. Zda je to povinností upozorniti nemocné, aby přijali ano a je to nejlepší služba, kterou jim jen možno prokázati.

Svěcení kněžstva je svátost, kterou se udílí právo k církevním funkcím, jakož i milost vykonávati je náležitě. Je to velkou ctí a štěstím býti povolánu ve stav duchovní? Proč velkou ctí? Protože kněží jsou služebníci p. Ježíše, rozdávající tajemství Božích, pastýřové a lékaři duší, učitelé věřících a světlo světa.

Proč velkým štěstím? Protože kněz svým odloučením a posvěcením je v úkrytu před mnohým nebezpečím a různými nepokoji života a jsa ve spojení s Ježíšem Kristem, stává se účastným svrchovaných jeho milostí.

Manželství je svátost, která posvěcuje sňatek muže a ženy, dávajíc jim milost, aby vedli život křesťanský.

Co souditi o těch, kteří jsou civilně oddáni? Není to sňatek zákonitý před Bohem, protože není uzavřen dle zákonů církevních, a osoby takové jsou ve stavu smrtelného hříchu. Povinnosti manželů: 1. věrnost, 2. vzájemné snášení vad, 3. dáti dětem křesť. vychování.

Poslední otázka katechismu: Je ještě stav dokonalejší a příjemnější Bohu než manželství? Ano, panenství křesťanské a celibát náboženský.

Následuje pak ještě článkuček veskrze praktický. kterak prožiti den ke cti a slávě Boží? Co činiti křesťanu při procitnutí, kterak vstáti, co při oblékání, co činiti po ranní modlitbě, při práci, odpočinku, zábavě, čeho se varovati při rozmluvě, co činiti, byl-li kdo tak nešfasten, že by zhřešil, atd. (Obrázek: Sv. Blanka se synáčkem: »Drahý synu, raději bych tě viděla mrtvého, než poskvrněného hříchem smrtelným.«)

Jako jádro jest uzavřeno ve slupce, podobně i katechismus tento má před sebou krátký výtah biblické dějepavy (s několika obrázky) v osmi člancích až do rozchodu apoštolů do světa, zmínka o pronásledování křesťanů a o Konstantinovi; následuje pokyn, aby katecheta přešel k církevní historii Francie, kde před dávnými léty hlásal evangelím sv. Diviš, po něm řada biskupů, dále kterak národ Franků přišel tam pod Chlodvíkem, dobyl skvělého vítězství za přispění křesťanského Boha a s celým národem přestoupil k víře katolické, byv pokřtěn a celý národ tolik století katolickým zůstal. Takto podá katecheta poněnáhu dítkám všeobecnou ideu náboženskou a připoutá je k mystickému tělu církve. (Obrázek Panny Orleánské jedoucí na koni.) To je před vlastním katechismem.

Po katechismu následuje sbírka evangelií, seřazených dle neděl a svátků cirk. roku; k některým evangeliím jsou přidány případné obrázky. Tisk je drobný, takže všechn text je na 63 stránkách. Po mém soudu zajisté je vhodnějším a prospěšnějším takto vložit evangelia do katechismu, než vydati toliko v samostatnou knihu, kterou zřídka kdo si koupí.

Význačnou předností katechismu jest, že nečiní dojem systematického kompéndia, nýbrž knihy určené pro katechumena, a to, jak ukázáno po úpravě zevnější, ale i po stránce vnitřní. Cena je mírná, ani ne frank; a toto ilustrované vydání (s povolením kardinála Richarda) ve dvou letech se dočkalo druhého vydání. Ač vyučování sv. náboženství vedle milosti Boží vždy hlavně bude záležeti na katechetovi samém, přece se nedá upříti, že kniha slohem přístupná a zvláště ilustrovaná zvláštní přitažlivost k sobě má u mládeže. A rodiče také rádi dávají dárkem u příležitosti jmenin atd. takovou knihu, jak známe ze zkušenosti, že mnohé dítě se omlouvá, že mu rodiče koupí bibl. dějepavy k svátku, k Ježíšku atd., nemá-li jí na počátku školního roku. Vydati katechismus ilustrovaný u nás bylo by jistě hřivnou, jež by nesla užitek mnohonásobný. Ale jen aby byly ilustrace v pravém slova smyslu.

Promluva na Vše svaté.

Napsal LADISLAV ZAVADIL, farář v Křižanově.

Jako v každém předmětu, kterému se, milí žáci, ve škole učíte, jednotliví s vynikají a druzí jich následují, tak i v každém povolání, v každém stavu v životě lidském jednotliví lidé se zvláště osvědčují, a druzí dle nich berou si příklad. Tak se to má i s životem bohumilým, s životem příkázání Božích. My všichni víme, že máme život bohumilý dle příkázání zřízený věsti; ale jak často scházíme s cesty bohumilé!

A proto, abychom připomínání byli na svoje povinnosti křesfanské nejen slovem, kterým mluví k nám církev sv., nýbrž i příkladem, který lépe než slova působí, zařídila církev sv. během roku církevního svátky svatých a světic Božích. V nich představuje se nám příklad, že i my jsouce totéž, co byli svatí, totiž křehcí lidé, jsme s to, abychom zákon Boží plně zachovávali. A že všichni jej můžeme zachovávat, důkazem jsou nám svatí ze všech stavů a povolání.

Ale svatých a světic máme velikou řadu, tak že nelze nám každého zvláště oslavovati. Proto ustanovila církev sv. den dnešní na počest všech svatých. A co, milí žáci, připomíná nám dnešní svátek Všech svatých?

1. *Předně, že máme svaté ctíti a vzývati.*

a) *Máme je ctíti.* A proč? V přirozenosti lidské není nic tak zakořeněno, jako snaha o lidech, kteří se jakýmkoliv způsobem vyznamenali, slavnými stali, mluvíti, na ně jako na jiné lidi patřiti. Pravil jsem vám, milí žáci, hned z počátku, že z vás mnozí vynikají, a o těch pak druzí mluvívají a jejich příkladu následují. A jak nám dějepis dosvědčuje, všichni národové tak jednali a jednají. V každém národě mají své vynikající muže, hrdiny, a ty pak ctí způsobem nejrozmanitějším: opěvují se básněmi a zpěvy, staví se jim pomníky, pojmenovávají se po nich místa a ulice.

A toto každý člověk nachází v pořádku, neboť tak osvědčujeme svým znamenitým mužům vděčnost. A právě tak, jako každý národ zvláště, má i církev sv. vespolek své znamenité, vynikající údy, své hrdiny, a to jsou svatí a svěťice.

Jsou to údové církve, naši bratři a sestry, kteří boj pro dobro a proti zlému na zemi, jež my ještě vedeme, již dokonali, kteří v ctnostech, k nimž my ještě směřujeme, se již osvědčili, zkrátka, kteří dle slov sv. Pavla (I. Tim. 4, 7) »dobry boj bojovali, běh dokonali a viru zachovali!«

Proto máme tyto naše hrdiny ctíti, slaviti tím více, ježto jejich působení, jejich život jest nejen vzácným sám v sobě, nýbrž i příkladem pro nás.

b) Ale my máme *také svaté vzývati.* Jako v rodině, i když některý její člen zemře, chová se památka na něj v uctivosti, a byl-li to člen rodiny vynikající, přetrvává tato památka v rodině celé věky, tak v církvi svatí, kteří jsouce údy církve, jako jsme nyní my, nepřestávají i po své blažené smrti býti s námi ve spojení. Víte, milí žáci, že jest v církvi naší tak řečené obcování svatých, na kterémž se zakládá úcta a vzývání našich svatých a světic. Svatí totiž za nás u Boha v nebesích se přimlouvají. A k vůli této přimluvě pak my naše svaté a svěťice vzýváme.

A v čem záleží hlavně toto vzývání? Způsoby jeho jsou nejrozmanitější. Nejobyčejnější jsou tyto 1. My se k svatým modlíme. Pravím, my se k nim modlíme, nikoliv se jim neklaníme, nýbrž o jejich přimluvu prosíme. A to můžeme

činiti tím spíše, protože každý z nás obdržel na křtu sv. jméno některého svatého, jež nazýváme svým patronem. A slovo »patron« znamená tolik co ochránce, přímluvce. 2. My máme ostatky svatých a jejich obrazy v uctivosti. Pravím, máme je v uctivosti, nikoliv se jim neklaníme. A to můžeme činiti tím více, protože ostatky a obrazy živě nám připomínají dobré skutky a ctnosti svatých, a nad to i skutky, jež Bůh ve svých svatých za jejich života a po jejich smrti činil.

2. Druhá myšlenka, kterou vám dnešní svátek na oči staví a kterou i církev sv. nám sama předkládá, jest, že máme příkladů svatých a světic následovati. A můžeme? Mnozí svatí vykonali tolik hrdinských skutků dokonalosti křesťanské, že zdá se sotva, jakobychom nemohli jich následovati. Ale to se vskutku, milí žáci, jenom zdá. Přihlédněme k tomu blíže.

Žádá Bůh, abychom snad opustili svoje rodiče a šli na poušť a o samotě život svůj trávili? Nikoliv, my můžeme zůstat doma, tak svatý život vésti. jako na př. sv. Josef. Žádá Bůh, abychom jen a jen věcmi náboženskými se obírali a na nic jiného nemysleli? Nikoliv! my můžeme a máme každý ve svém povolání pracovati a povinnosti své plniti, jako nesčetná řada svatých. Žádá Bůh, abychom jako mučedníci život svůj za víru kladli? Nikoliv, my můžeme a máme každý ve svém povolání životem svým víru svou vyznávat, jako to činili všichni svatí.

A čeho tedy žádá od nás Bůh, abychom svatých následovali? Žádá čisté srdce, hříchu prostého, buď nikdy hříchem neposkvrněného anebo, bylo-li poskvrněno, svátostí pokání očištěného. A to může, milí žáci, každý člověk bez výminky. V tom tedy záleží na předním místě naše následování svatých. Neboť máme svaté, kteří nikdy smrtelně nezhřešili, sv. Alois, sv. Stanislav Kostka a jiní, tito tedy buďtež zvláště vašimi patrony. Ale máme také svaté, kteří pokáním, a to dokonalým, srdce svoje od dřívějších hříchů očistili, jako sv. Magdalena, sv. Augustin a jiní, a tito zase buďtež vašimi příklady tehdy, když jste smrtelným hříchem Boha urazili a potřebujete pokání.

Kdykoliv tedy konáme svátek dnešní, Všech svatých, následujte, milí žáci, příkladu našich předků a mějte v uctivosti nejen údy vynikající v našem národě, nýbrž i údy vynikající v naší církvi. Mějte je však nejen v uctivosti, ale vzývejte je také o přímluvu. Buďte pamětlivi toho, že svatost, dobrota, milosrdenství a jiné vlastnosti Boží jeví se právě v jeho svatých, zkrátka, že Bůh jest veliký ve svých svatých. Amen.

Promluva na neděli XXIV. po sv. Duchu.

Napsal VLADIMÍR HORNOV, katecheta v N. Bydžově.

*Když pak lidé zesnuli, přišel nepřítel jeho
a nasek koukole mezi pšenici. Mat. 13, 24.*

Jak krásný jest pohled na bohaté lány, vlnící se zlatem klasů a chvějící se jako dlaň Boží, otevřená před zraky dětí pozemských: »Vezměte a jezte z toho všichni!« — Ale čím lány země nejúrodnější, čím poklady a plody země nejbohatší u porovnání s bohatstvím duše, s velikostí a vznešeností ctností, jichž zárodoky položil Bůh do duše člověka, málo menším andělův učiniv nás? A přece i o této drahocenné roli, do níž Bůh sám vsel sémě vzácné, platí slova Spasitele: »Když pak lidé zesnuli, přišel nepřítel a nasek koukole.« — Pán Ježíš

slovy těmi, jakoby dával nám pokyn důtklivý, abychom hlouběji nahlédli do duší svých, zdaž i v nich mezi setbou dobrou nerdi se plevel koukole znamením výstražným!

1. Bývá to zvláštní druh plevele, který se uhostí v setbě mladé, aby dusil její vzrůst. A v duši lidské bývá to obzvláště některá náklonnost zlá, některá náruživost, jež ničím nejsouc přemáhána, dusí štěp dobrý, kazí vše šlechetné v duši člověka.

Pohled do duše své a přisvědčíš slovům mým. Zkoumej hlouběji život svůj a poznáš, že jest to zvláště jedna náklonnost zlá, která jako v pevnosti se ohradila v duši tvé a proti níž třeba obrátiti celý duchovní boj, aby zvítězilo dobro v srdci, aby povaha tvá stala se dobrou a šlechetnou. Tato náklonnost zlá poskytuje ti nejhojnější látky, kdykoliv máš zpytovat své svědomí. Často snad upozorňují tě rodiče, vychovatelé, abys odložil ji, jakožto rez, který kazí tvůj dobrý mrav. — Možno však, že náruživost tato skryta zůstává před zraky rodičů a vychovatelů, hlodajíc jako záhubný červ na duši tvé — podobna nepatrnému tvorovi, který prorývá kořen mladistvého stromu, tak že v době, kdy nejmohutněji má rozložiti korunu, počne chřadnouti, odumíráti. — Bývá to náruživost ze všech nejhorších, která vede ku hříchům, o nichž sv. Pavel pravil, že mezi křesťany nemají ani býti jmenovány. Kde uhostí se v duši, tam mizí tichá radost, naplňující duši nevinnou! Zrak ztrácí veliké světlo, jímž prozařuje čistá, nevinná duše. V duši jest jako v domě, kde někdo umřel. Umřela tam čistota, nevinnost duše — a jest tam smutno, tesknou.

2. Moudrý Sirach praví (18, 31): »Vyplníš-li duši své žádosti její, učiní tě v radost nepřátelům tvým!« — Co může býti zavrženějšího a spolu nešťastnějšího, než mladistvá duše splněná a rozžehnutá plamenným dechem některé náruživosti zlé? Hledej v ní síly k dobru — a nalezněš tam chvějící se slabost, která nedovedla povstati, aby svrhla ze sebe otrocké jho zlé náklonnosti; hledej v ní touhy po vyšších věcech, snahy nesoucí se za nesmrtelným cílem člověka — a nalezněš tam v prachu nejnížšího sobectví se skrývající nízkost, která není schopna ničeho, co u Boha i u lidí má cenu trvalou, nepomíjející, co člověka povznáší k Bohu. Byron v »Child-Heraldově pouti« praví: »Čest, mládí ztracené, duch sevšednělý — toť jsou tvé plody, vášni vítězná!« — Divoká bouře jarní nestrhá tolik květů s haluzí rozpučelých, co náruživost zlá zničí krásných květů v duši člověka. Čest ztracená, mládí ztracené, duch sevšednělý — nízký, nemající schopnosti k ničemu vyššímu, ušlechtilému — toť kleté dědictví, jež zanechávají náruživosti zlé člověku, aby nesl je na šíji cestou života — a cítil jejich tíži k zemi strhující. A čím pak je vzdělanější rozum, tím pro každého nesnesitelnější jest vnitřní prázdnota, mravní schátralost, kterou zanechala po sobě náruživost zlá, ničím nezkcrcená!

3. Snad již na mysli tvé tane některá náklonnost zlá, která strhuje ušlechtilé city tvé duše a nedopouští, abys povahou svou stal se pevným v dobru, ctností. Jsi dosud nerozhodným. Lepší cestu vidíš před sebou, otevírající před tebou nový život, plný světla a nezkalené radosti, plynoucí z konání dobra — víš, že to jest jediná cesta, po níž možno dojiti štěstí trvalého — víš, že každá náruživost zlá zanechává na dnu duše peluněk hořké výčítky — přece váháš?! Čeho se ti nedostává? Síly — mravní síly! —

»Video meliora deterioraque testor,« řekl pohan, neznající veliké moci, jež ze slabochů oddaných zlým náklonnostem a holdujících všem nepravostem mravně

skleslé doby Neronovy učinila hrdiny ctnosti, nesmrtelné mučedníky zahrad vatikánských — a římské areny. My známe moc tu! Jest to mohutná mravní síla, kterou dává víra Kristova všem, kteří ji přijímají s přesvědčením a s celým srdcem svým! V té chvíli, jakmile jsme se rozhodli celým srdcem pro Krista, jakmile s Pavlem z prachu nicoty své povstávajice jsme řekli: »Pane, co chceš, abych učinil?« V té chvíli cítíme v sobě mravní sílu, již žádný boj není těžkým, žádné vítězství nedosažitelným. S tímž Pavlem apoštolem můžeme zvolati: »Mám jiný zákon ve svém nitru, zákon ducha Ježíšova, který panuje nad mými žádostmi nezřízenými, je potlačuje, v podřízenosti udržuje, tak že ne tak já žiji, jako Ježíš Kristus, jenž ve mně žije.« (Gal. 2, 20.)

Vynikající spisovatel český (Kosmák. Kukátko 8) vypravuje ze vzpomínek svého života: Jedenkrát šel jsem s matkou přes pole na návštěvu. Byli jsme chudí. Obuv jest drahá. Sezuli jsme střevíce a šli bosí. Bylo nám jíti po stráni kolem rybníka, kde bylo mnoho drobného kamení. Píchalo mne to. »Maminko, mne to píchá do nohou!« žaloval jsem. »Dítě, nenaříkej!« řekla matka svým tichým, klidným hlasem, který na mne tak mocně vždy působil. »Jak pak to teprv Pána Krista píchalo, když šel bos na horu Kalvarii a nesl ještě těžký kříž a bili ho!« — Matka počala se modliti růženec — a mne to již nebolelo.

Kdo napsal slova ta? Spisovatel Kosmák, nad jehož hrobem zaplakalo kde které české upřímné srdce. A když psali o něm pohrobní vzpomínky, chválili a podivovali se síle jeho mravního charakteru, žulovým jeho mravním zásadám, lásce k Bohu a k národu, činné a obětavé jeho mírnosti a trpělivosti v utrpení. Od mládí učil se ovládati sebe — a vzorem byl mu Kristus! Mohl se sv. Pavlem zvolati: »Ne tak já žiji, jako Ježíš Kristus, jenž ve mně žije!«

4. M. j., bylo by štěstím našeho života, kdyby o každém platila slova ta, kdyby každý z nás je mohl říci o životě vnitřním. Ale k takovému stupni sebevlády nelze dospěti bez namáhavých bojů. Není jediné náklonnosti zlé, proti které nebylo by třeba bojovati od nejtělejšího mládí. V životopisu šlechtetného a známého lidumila Jana Bosca dočítáme se:

Již v mládí svým vynikal Jan Bosco neobyčejnou silou. Neužíval však své tělesné převahy nikdy, leč ku pomoci slabým, aby slovem svým chránil je proti příkoří. Pak po dvakrát ujal se slabšího spolužáka, jež starší trýznili. Když pak podobná věc po třetí se opakovala, a to v míře daleko větší, díval se Jan z povzdálí na ohavný ten výstup a cítil, jak krev mu v žilách víří, pěst se mu svírala — a již na místo napomenutí nehodných spolužáků, chystal se použití tělesné převahy na ztrestání zpustlých trýznitelů. Pojednou však v největším návalu zlosti se opanoval, vida, že hříšno jest a nedovoleno, co spáchatí chce. Násilí, které si učinil, bylo tak veliké, že pot se mu řinul s čela a srdce bilo, div se nerozkočilo. Toho, co vytrpěl v tomto v prudkém boji s náruživostí v něm se probouzející, nelze vypsat; když však stišila se zlost, cítil, že jest pánem sama sebe — zvířil nad krví a tělem. Od doby té nikdy náruživost ta neopanovala jeho šlechtetnou duši, vždy novými a novými ctnostmi se obohacující. (Dle »Vlasti« V.)

Sv. František Xav. měl heslem životním: »Vince te ipsum!« Přemoz sebe sám, zvítěz nad sebou samým! Učíme si i my slova ta heslem života. Bojem nabývá vojín otužilosti a odvahy ku větším podnikům. Bojem nabýváme i my větší mravní síly. Přemáhej se ve věcech nepatrných, plň povinnosti své i tehda,

kdž to vyžaduje nějakého sebezapření — a každé i nepatrné vítězství posílí mravní zdatnost tvou, zvýší v tobě i sebeúctu. Otročení náruživostem snižuje každého i před sebou samým konání dobra, mravní vítězství nade zlem zvyšuje cenu člověka před vlastním svědomím — i před Bohem! A na těch dvou nejvíce záleží — neboť před těmi jednou budeme se zodpovídati ze života svého. Amen.

Promluva na XXV. neděli po sv. Duchu (VI. po Zjevení Páně).

Napsal VÁCLAV MÜLLER, c. k. professor v Praze.

*Podobno jest království nebeské
zrnu horčičnému. Mat. 18, 31.*

V dnešním sv. evangeliu připodobňuje Pán Ježíš církev svou zrnu horčičnému, jež z počátku malé a nepatrné, pomalu vyrůstá, až se stává stromem velikým, v němž ptáci nebesí nalézají úkryt.

Kristus Pán založil církev, která by učení jeho až do skonání hlásala. Jedinou však založil, neboť řekl: »Bude jeden ovčinec a jeden pastýř.« (Jan 10, 16.) Bylo však třeba známek, aby lidé tuto spásonosnou společnost poznali, aby věděli, která jest pravá církev Kristova. Čtyři pak jsou tyto známky pravé církve Kristovy. V niceno-cařihradském vyznání víry jsou uvedeny: Věřím v jednu, svatou, katolickou a apoštolskou církev. Toť jsou známky pravé církve Kristovy.

1. Jako jedna jest pravda věčná, tak může býti jen jedna hlasatelka pravé víry. Toho žádá zdravý rozum. Tato jednota záležitosti musí netoliko v jednotném učení a vnitřní podstatě církve, nýbrž musí se ukazovati i v zevnitřním zřízení, musí míti jednoho zakladatele a jeho zástupce, nejvyšší hlavu, která vše spravuje a řídí. Církev jest společnost, království nebeské na zemi; a jako každý spolek, má-li v něm řád panovati, má-li v něm vše jíti za určitým vytčeným cílem, musí míti jednoho nejvyššího správce, tak i církev, která jest společností všech v Krista věřících. Proto jednota v hlavě, v učení, ve správě jest tedy pravou známkou pravé církve Kristovy.

O této jednotě svědčí slova Kristova, jenž řekl sv. Petru: »Ty jsi skála, a na té skále vzdělám církev svou;« ne tedy církve, společnosti, ale jedna církev, jako jediný byl Kristus. Za tuto jednotu prosil Kristus Otce svého nebeského při poslední večeři, řka: »Otče svatý, zachovej je, kteréž jsi mi dal, ve jménu svém, aby byli jedno, jako i my, aby všichni jedno byli, jako ty, Otče ve mně, a já v tobě, aby i oni v nás jedno byli.« (Jan 17, 1—21.)

A svatý apoštol Pavel potvrzuje jednotu církve Kristovy slovy: »Jedno jste tělo všichni a jeden duch, jakož povolání jste v jedné naději povolání svého. Jeden jest Pán, jedna víra jeden křest.« (Ef. 4, 4—5.)

Jak rozdílné jsou od této pravé bludařské sekty, které odtrhnuvše se od pravé církve Kristovy, vždy víc a více se rozpadávají a rozptylují. Dějiny hlásají pravdu těchto slov. Nezměněna, jedna jest církev katolická od svého počátku. Jakých mezi tím změn utrpěla bludařstva. Přívrženci Ariovi, Mohamedovi, Kalvinovi i Jindřicha VIII. tak se liší učením od svých zakladatelů, že těžko jejich žaky poznati.

Proto dobře dí veliký světec a mučedník Páně, sv. Irenej: »Ačkoliv církev po celém světě jest rozšířena, přece zachovává s největší pečlivostí víru apo-

štolskou jako by v jednom domě bydlela, a věří tomu jako by jednu duši, jedno srdce měla; tato pak jednu víru hlásá, učí a zvěstuje, tak jednostejně a jako by jedněmi ústy mluvila; nebo ačkoliv jsou řeči na zemi rozdílné, přece víra jest jedna. Církev v Germanii a Gallii, na východě i Egyptě stejně učí a ne jinak.« (Iren. adv. haer. 1, 10, 2.)

Jako slunce tedy stejně všude po celém světě svítí, tak i rčení církve a zřízení její jedno jest. Věříme v jednu církev!

2. Přihlédneme-li k účelu církve, musíme uznati, že ona má nás vésti k nejvyššímu cíli našemu, t. j. posvěcení našemu. Jako účelem království světského jest, aby vyhledávalo a pojistilo blaho pozemské svým poddaným, tak i církev musí hledati a pojistiti blaho duše lidské, která jejímu vedení jest svěřena, musí míti prostředky, aby člověk zde na zemi, kde tolik svízeli a strastí ho očekává, přece v očekávání věci budoucích mohl býti šťastným a blaženým. Blaženosti pravé lze však dosáhnouti jen ctnostným a svatým životem. Musí tedy vésti církev Kristova ke ctnosti a svatosti, musí poskytovat prostředků, jimiž údové její nejen zde na zemi svatě žiti, ale i po smrti svatosti dojíti mohli. Tudiž jest svatost v účelu a prostředcích druhou známkou pravé církve Kristovy.

O svatosti církve svědčí slova apoštola řkoucího: »Kristus vydal sebe samého za ni na smrt, aby ji posvětil, očistiv ji obmytím vody skrze slovo života, aby učinil sobě slavnou církev, nemající poskvrny, ani vrásky, ani cokoliv takového, ale aby byla svatá a neposkvrněná.« (Ef. 5, 25—27.)

Svatost církve zajisté pak stkvěle dosvědčují nepřehledné zástupy svatých a světic Božích, které jsou jakoby viditelnými plody svatosti! Jistě církev, která může se honositi světci, jako je sv. Alois, Tomáš Aquinský, Terezie, Alžběta, může směle o sobě říci, že svatou jest. A proto věříme, že jest pravá církev Kristova svatá.

3. Svatosti zde na zemi nemá dosáhnouti ten neb onen, nýbrž každý bez rozdílu stavu, stáří, pohlaví a povolání. K tomu vede nás sám rozum náš, který ví, že Bůh je spravedlivý, že Kristus všecky vykoupil a proto všem život věčný získal. Musí tedy církev Kristova pro všechny lidi i všechny věky býti zřízena, neboť praví sám apoštol národů: »Bůh chce, aby všichni lidé spaseni byli a ku poznání pravdy přišli.« (I. Tim. 2, 4.) Musí ještě vyplniti rozkaz Kristův: »Jdouce do celého světa, učte všechny národy.« Je tedy úkolem církve, aby byla obecná čili katolická.

A hle, dějiny o tom podávají svědectví nepřekonatelné. Jako seménko horčičně naplnilo všechny svět, tak že již v druhém století mohl zvolati Tertullian: »Od včerejška jsme, a všechno jsme naplnili, města, ostrovy, vesnice, tábor, palác, senát i tržiště.« A sv. Hilarius volá: »Toto má církev vlastní: je-li pronásledována, kvete, je-li utlačována, přemáhá, je-li opovrhována, prospívá. zdá-li se, že jest přemožena, stojí.« Z křesťanských náboženství nejvíce má vyznavačů, na všechny strany posílá své věrozvěsty, aby světlo víry Kristovy hlásali tam, kam neproniklo, jest obecná čili katolická.

4. Když Kristus Pán z tohoto světa měl odejti, bylo třeba, aby si vyvolil muže, kteří by po něm dále učení jeho hlásali. On tak učinil, vyvolil si sv. apoštoly a řekl jim: »Jako mne poslal Otec, tak i já posílám vás.« Jako Kristus učení své sv. apoštolům svěřil, i tito opět svým nástupcům svěřiti je mohli a musí, tedy v církvi pravé, jež od apoštolů Páně byla vzdělána a rozšířena, přednostové

její od samých apoštolů původ i úřad svůj v nepřetržité poslušnosti přijímání či dědití. Pravá církev Kristova, vzdělána na základě sv. apoštolů, musí být apoštolská.

Toho také vždy biskupové šetřili. Každý, kdo nebyl vysvěcen od biskupa, od sv. apoštolů zřízeného, kdo se odtrhl od nástupců apoštolských, byl považován za odpadlíka. Proto také volá Tertullian k bludařům: »Kdo jste vy? Odkud jste? Příliš pozdě jste povstali; má jest pravost církve, neboť jsem dědicem apoštolů.«

Dědici apoštolů jsou tedy kněží církve Kristovy. pravá církev musí být apoštolská.

Všemi těmito známkami, jak jste, dr. j., již z dnešního sv. rozjímání poznali, jest církev římsko-katolická. Ta jest onou církví jednou, svatou, katolickou a apoštolskou, kterou J. Kr. založil.

Jaké se vám tedy dostalo milosti, že v této pravé církvi jste zrozeni a vychováni! Nedejte se zvíklati nájezdy nepřátel Kristových, neboť nejlepším důkazem pravosti církve katolické jest její trvání. Přestála bouře veliké, kterými nebylo olíeseno základy mohutné stavby církevní, a přestoji je bohdá také i dále.

Stůjme jen my vždy věrně při praporu církve sv., na který při křtu sv. jsme přísahali a jenž nad hlavami našimi od sv. biřmování zavál, pamětlivi jsouce slovo Kr., že brány pekelné ji nepřemohou. Amen.

Promluva na neděli XXVI. a poslední po sv. Duchu.

Napsal EM. ŽÁK.

»Nebe a země pomínou, ale slova má nepomínou.«
Mat. 24. 35.

Podivuhodné jest slovo Ježíšovo, jímž církev dnešní sv. evangelium a s ním i tento církevní rok končí. Ježíš jakoby stál nad hrobem sv. města Jerusalema a hrobem tohoto světa. Líčí takořka jejich smrtelný zápas a skon. Vidí káceti se město a chrám, jehož základy, Šalamounem postavené, věru zdály se býti nerozbornými; spatřuje v duchu i onen veliký převrat těles nebeských a proměnu všehomíra. A když vyličil smrtelný zápas a skon světa, stojí klidně nad jeho ssutinami a dí: *»Slova má nepomínou.«*

Jaké sebevědomí mluví z Ježíše, jenž sám byl přece tichý a pokorný srdcem! Bezděky věru tu napadá otázka, kdo jest ten, jenž znaje proud času, jenž všechno trhá a pomalu ničí, jasně ví, že i tato země jednou jím unesena bude, a přece dí: *»Slova má nepomínou?«* — Vše má znamení smrti ve tváři, jen to Ježíšovo slovo jako by mělo znak nesmrtelnosti na svém čele. Věru, drazí přátelé, že z těchto slov Spasitelových lze poznati, jeho veliké sebevědomí, že přinesl lidem pravdu vědomí jeho božského původu a podstaty.

Když kdysi stál Ježíš nad hrobem Lazarovým, odkud hniloba smrti již vanula, pravil s klidem: *»Já jsem cesta, pravda a život, kdo věří ve mne, byť i zemřel, živ bude na věky.«* Dnes Spasitel jako by doplňoval svoji řeč. Nad hrobem světa jako hvězdy mají svítiti slova Ježíšova. Ona budou mítí platnost nejen dokud tento svět světem bude státi, ona budou platiti i na věčnosti. A o ni dnes krátce rozjímáme.

1. Známý spisovatel americký Mark Twain vypravuje v jedné ze svých povídek o Jndiánu, který zbloudil v jeskyni pralesa. Aby žízni nezhylnul, ulehl pod mohutný krápník, s něhož občas skanula kapka vody na jeho vyprahlý ret. S přesností hodinového kyvadla jednou za 20 minut padla krůpěj, na niž žízni soužený muž čekal a v níž viděl všechnu svoji spásu. A vypravuje dále: »Tato krůpěj padala již tehdy, kdy egyptské pyramidy pomalu pod tisíce rukou ze země se zdvihaly, kdy Troja padla, kdy první základní kámen k věkověčnému městu Římu do země byl položen. Padala, když Ježíš Kristus byl ukřižován, když dobývaví Anglosasové založili britská království, kdy Kolumbus vypravil se z Janova se svými lodmi hledat nových zemi. Krůpěj ta padá stále a bude padati i tehda, až události dnešní z poledního světla přítomných dějin zapadnou v přítmi pověsti; padati bude, až temná noc zapomnění i je pohltí.

Měla ona krůpěj nějaký význam a určení? Pět tisíc let padala trpělivě snad proto, aby jednou byla záchranou onoho člověka, jenž dnes jest a zítra není? A bude míti snad jednou větší určení po deseti tisících letech? Tvářnost země se mění, novými objevy, lidmi, řečí, mravy, zásadami, jak čas je přináší — jen ona kapka, znak nepamětnosti dále padá a padá. —

My jsme *ditky času*, prchavé chvíle. Tisíce let zde na zemi jsou pouhou hodinou pro dráhy jiných vzdálených světů, jsou jen vteřinou pro Pána světa, před nímž »tisíc let jako den včerejší, jenž právě pominul.« Vše stárne, prchá, jen on jediný stále týž; jemu léta neplynou. Nezná hranic času, nezná minulosti a budoucnosti, on zná jen stálou, věčnou přítomnost. Dějiny lidstva od jeho počátku až do skonu tohoto světa nejsou u něho objemnou knihou, v níž kapitola za kapitolou sleduje, nýbrž jediný otevřený list, jemu od věčnosti známý.

Drazí přátelé! Když člověk zamyslí se nad těmito slovy, když prodlí u slova, jež tak často vyslovuje a jehož zneužívá: *Věčnost*, jak malý, nepatrný vidí se sám sobě! Kolik zbývá mu té hrdosti a pýchy, dítku času, před tváří věčného? — A jeho díla, jeho činy, na nichž si zakládal, kde budou, až udeří poslední hodina světa? Kolik mu zůstane? — Zajisté jen to, co bylo pravdou, jež má věčné trvání. Všechny klamy, všechno to bloudění lidského rozumu jako pýr stráveny budou ohněm, a jen pravda věčná vyjde jako zlato z ohně zkoušky a přetrvá tvářnost tohoto světa.

2. Věčnost! Slovo tajemné, nepochopitelné. Mnohý se od něho odvrací, nechápaje jeho hloubek. Zavírá ve své lehkomyšlnosti oči před tajemstvím, jež ze slova tohoto hledí mu do oči. Nechce znati a nevšímá si tajemství. Ale člověk, pro něhož není na světě tajemství, jest věru ubohý člověk. Ukazuje jen svoji duševní lenost, pohodlnost. Je podoběn člověku, jenž žízniv jsa, nechce okov spustiti do hluboké studny a z ní čerpati, poněvadž žádá to práci a namáhání. Nechce si jasně uvědomiti onu velikou pravdu: *že člověk jest sice dítko času, ale určen pro věčnost*, a dle toho, jak na ní zde se připravil, tak v ní jednou bude žíti; že v říši její bude okoušeti ovoce, které zde na zemi byl zasadil.

Když slavného malíře řeckého Zeuxa kdosi se tázal, proč tak dlouho na jediném obraze pracuje, odpověděl: »Proto, že maluji pro věčnost.« — Bylo snad v slovech jeho mnoho lidské domýšlivosti, a přece také zrno pravdy. Zeuxis zesnul, ale kolik bylo pokolení, jež ještě po smrti radovala se z krásy jeho obrazů a obdivovala velikost jeho umění. Ale i plátno, jež plnil svými pracemi, spuchřelo — a veta bylo po jeho obrazech. Jeho jméno však žije dosud, žije v slávě umění,

byť po něm již nebylo stopy »*Non omnis moriar*« — mohl zajisté on říci slovy básníka.

I my, draží přátelé, zhyne; ale skutky naše zůstanou se všemi jich následky po věky věků. Dobrý náš čin vyvolá snad jiné dobré činy; dáme příklad, jehož stopy nikdy nezaniknou. A zase naopak čin zlý ve svých následcích žije a bude žítí snad svým špatným příkladem až na konec světa. A na konci jeho, na prahu věčnosti shledáme se s nimi, aby svědčily nám buď k odměně neb trestu.

Slavný básník norský Björnson v jednom z úchvatných svých dramát (Nad naši sílu) líčí evangelického pastora, muže nejvýš zbožného Sanga, který jde do kostela modlit se za zdraví své choré manželky. Cítí v sobě takou sílu víry, že je přesvědčen, že Bůh se smiluje a zázrakem chorou uzdraví. Vstoupí do chrámu a počne vyzvánětí. Ale v tom je slyšeti vzdálený rachot, vždy silnější a silnější. S hory řítí se lavina a to přímo na kostel, v němž Sang se modlí. Valí se stále s větším hukotem; všichni trnou hrůzou, vidouce blížit se zkázu, již nelze uniknouti. Po hromové ráně nastane konečně utišení. Všichni stojí jako bleskem omráčeni. Ale tam směrem od kostela klidný zvuk zvonu znovu je slyšeti. Lavina jako zázrakem stočila se na levo. Sang je podivuhodně zachráněn.

V slovech dnešního sv. evangelia ozývá se také hukot a hrůza bořícího se světa. Otřásá se země ve svých základech a hrouť se. Ale když nadchází ticho, jako jasným hlasem zvonu zní prostý výrok Kristův: »*Slova má nepominou.*« Ony přetrvávají, unaví věky. Nuž chopme se jich a řiďte se jimi, aby nás přenesly přes hrůzy konce světa v klid věčnosti. Važme si času, v němž nám dopřáno pracovati a pracujme v duchu Kristově. Hleď každý ten krátký čas života moudře prožítí v práci a dobrých skutcích, aby mohl s klidným vědomím vykonaných povinností jednou stanouti na prahu věčnosti, před tvářmi posledního soudce — Ježíše Krista. Amen.

Promluva na I. neděli adventní.

Napsal K. Dr. RUDOLF ŠETINA, katecheta.

»*Vězte, že hodina jest, abychom ze sna povstali.*«

Dnes, m. d., počínáme nový rok církve a slyšeli jsme právě hlas sv. apoštola Pavla, jenž nás v dnešní sv. epištole napomíná. Bratři -- hodina jest, abychom ze sna povstali; to znamená: jest čas, abychom se vzb chopili a konali dobré, pokud nám Bůh milosrdně života dopřává. Neboť čas mizí, přichází smrt — a pak jest již pozdě. Tato slova obracím na vás: hodina jest, abyste ze sna povstali, abyste se vzb chopili k životu jinému. Čas mizí — právě v těchto dnech obdržíte čtvrtletní vysvědčení, a mnohý, když čte ty známky na něm, musí si říci: V tomto čtvrtletí jsem mnoho nepracoval, ten celý čas jsem — jak se říká — prospal. Nuže, nyní začíná nové čtvrtletí, a byl bych rád, aby každý z vás pojal toto pevné předsevzetí V příštím čtvrtletí chci se chovati a učití tak, abych si známky zlepšil a dosáhl spokojenosti svých učitelů.

A aby předsevzetí bylo tím pevnější, chci vám dnes vyložití, proč jste povinni dle sil svých *ve škole dobře prospívatí. Jste tím povinni Bohu, vlasti, rodičům a sobě samým.*

Máte se učití proto, poněvadž toho na vás Bůh žádá. Vzpomeňte si podobství o hřivnách. Pán svěřil služebníkům hřivny, jednomu pět, druhému dvě,

třetímu jednu. Dva z nich užili těch peněz dobře, a pán je za to pochválil; třetí peníze zakopal — a pán ho potrestal. I vám dává Bůh hřivnu a chce, abyste jí dobře užili, dává vám zdraví, schopnosti, příležitost — nechybí vám ničeho, jen dobrá vůle: potřebujete jen chtít a budete v dobrém prospívati. Nekonáte-li však své povinnosti, zakopáváte-li tu hřivnu, kterou vám Bůh svěřil, uvalujete na sebe Boží trest.

Za druhé máte se pilně učit z pravé lásky k vlasti. Pravá láska k vlasti nezáleží v tom, že někdo jenom na jinou národnost nadává, nýbrž jen ten miluje svou vlast, kdo jí svou prací prospívá. A prohlédněte si řady našich národních hrdinů — zdali pak najdete v nich jednoho, který se ničemu nenaučil, pilně nepracoval? Pouze tím, že se něčemu naučili, že byli pilnými, byli s to, aby vlasti prospěli, národ lenochů to nikam nepřivede, nikdy se neprosloví.

Za třetí jste povinni pilně se učit, abyste učinili rodičům radost. Mám-li někoho rád, dělám to, o čem vím, že by mu to radost působilo. A kdybych se ptal vás: »Máte rádi tatínka a maminku?« Zajisté, že by všichni z vás ihned řekli: ano; a kdybych se dále ptal: »Děláš-li pak jim také svým chováním, svou píli radost?« Co by tu odpověděl mnohý z vás? M. d., pomněte, co pro vás rodiče dělají, jak se o vás starají, kolik obětí pro vás přinášejí. Chcete se jim za to odvděčit? Chcete jim největší radost učiniti? Pak se jen pilně učte, mravně se chovejte — tím vyplníte nejrůznější přání rodičův, tím způsobíte jim největší radost.

A konečně musíte se činití sami pro sebe: žádá toho vlastní prospěch váš. Co se z mládí naučís, k stáru jakobys našel: nikdy nebudeš litovati, že jsi se něčemu dobrému přiučil. Četl jsem před nedávnem radu, kterou dává milionář všem mladým lidem »Chceš-li se jednou něčím státi, hleď, abys se v mládí něčemu řádnému přiučil, hleď, abys vstoupil do života vzdělán tolik, pokud je ti možno, neboť povrchní svět, který se ničemu nenaučil, rád a drazo zaplatí tobě tvé vzdělání. Tvá hlava, tvé vzdělání stane se ti zdrojem bohatství a vážnosti.« Naše lidové přísloví praví krátce Jak si kdo ustele, tak si lehne. Čemu se naučíš, z toho budeš mít užitek.

Proto, milí žáci, vybízím vás znovu na počátku nového čtvrtletí slovy sv. Pavla: Hodina jest, abyste ze sna povstali, abyste se vzchopili, abyste se učili pokud možno pilněji než dosud, vždyť toho žádá na vás Bůh i vlast, rodiče i vlastní prospěch váš. Umiňte si to pevně, prostě nyní při mši svaté Boha za přispění, a Pán Ježíš dá vám zajisté své pozhnání. Amen.

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Ze spolku českých katechetů. Dne 12. října konala se členská schůze za hojné účasti. Zahájil ji předseda kol. Em. Žák, vítaje všechny přítomné, kteří poprvé se shromáždili po prázdninách; i vyzýval je, aby se živě účastnili schůzí i prací spolkových, sdělovali tu svoje zkušenosti a přispívali tak k utužení organizace, která v životě veřejném má trvalou platnost. Po té bylo jednáno o literatuře i umění, pokud jest závadno pro

mládež. Předmět tento byl všestranně probrán, učiněny příslušné návrhy, jak by se dalo různým nešvárům odpomoci. Debaty se účastnila většina členů přítomných. Dále bylo jednáno o stavovských otázkách a ustanoven pracovní program. Kéž uposlechnou vyzvání kol. předsedy co do činnosti spolkové i oni členové, kteří dosud se naší organizace z malicherných příčin vzdalovali! Tím spolek náš se upevní ve prospěch celého stavu.

KATECHETSKÁ PŘÍLOHA

K XIX. ROČNÍKU »VYCHOVATELE«.

RED. FR. ŽUNDÁLEK.

Napoleon I. „Veliký“.

K revisi historických příkladů v katechesích. Piše JAN PTÁČEK.

Různé pomůcky katechetické uvádějí hojně příkladů na dotvrzení pravdy vysvětlované; avšak mnohé příklady jsou nesprávné, jiné přemrštěné. Proto jest zajisté potřeba revise. V této stati jedná se hlavně o neoprávněný název »Veliký«. Uvádí se velice často jeho slova k generálům, že prý byl nejšťastnější v den svého prvního sv. přijímání. (F. Doležal a j. Příprava k prvnímu sv. přijímání: Spirago Ausgew. Beispiele (str. 182. a j.).

»Revue de Paris« uveřejnila (Cf. Hlídka, str. 130, r. 1899) hovory stolní, které měl Napoleon na ostrově sv. Heleny, a které generál Gourgaud pečlivě zaznamenával, m. j. také o náboženství a lidstvu. Názor, jak jeví se v oněch hovorech — píše Arnošt Dostál v Hl. — úplně se shoduje s charakteristikou N., jak ji podává Taine, svědek nad všeliké podezření povýšený. »Mám za to, že člověk je hlína a bláto sluncem prohřáté, jímž probíhají elektrické proudy. Co jiného jsou zvířata, na př. vůl, než hmota organisovaná? Zřejmě-li kdy, že máme tak z hruba podobnou konstituci (t. j. tělesnou), nejsme-li oprávněni za to míti, že člověk je toliko lepší, zdokonalená organisovaná materie? Snad se jednou vyskytne bytost, jejíž látka bude ještě dokonalejší. Všecka náboženství, Jovišem počínajíc, káží morálku. Věřil bych rád v náboženství, kdybych které znal, které tu bylo od počátku světa. Vidím-li však Sokrata, Platona, Mojžíše a Mohameda, též v ně nevěřím. Všecko to je dílem lidským!« — Filosofie vznešená, dí Hl, »právě tak pro toho vola!«

Na ženách — vyslovil prý se k pí. Staělové — záleží mu jen potud, pokud rodí děti (a vojáky). — »Ve Francii vzdává se paním přílišná úcta. Nelze (prý) je považovati za stejnorodý, rovný mužům. Vskutku nejsou nic jiného než stoje, aby rodily děti.«

»Jsou-li tyto ukázky autentické — a jak řečeno, N. smýšlení a jednání podobají se jako vejce vejci — je tedy jistě žádoucí, aby se jménem Nap. příští tolik neplýtvalo na kazatelkách, ve školních knihách (hlavně středních), ve spisech populárně apolog. a j. V apologii vzdělancům psané možno jej ovšem citovati — za účelem negativním.«

Snad stačí toto odůvodnění, proč se mi nezdá vhodným operovati s Nap. se stránky pozitivní v katechesích. Komu by to nestačilo, ať si přečte dějiny Dra. Kryštůfka o chování Nap. k papeži a ve věcech církevních vůbec.

Je v tom kus politování hodného poblouzení lidstva, že dějepis nazývá »Velikými« (kromě papežův a učenců) z pravidla jen panovníky, kteří hodně lidí povražдили. Neříkám, že by byli nic dobrého nevykonali, na př. Alexandr Veliký. Konstantin Vel., Theodosius Vel., Petr Veliký atd., ale ne za to dobré, co vykonali, byli nazváni »velikými« (vladaři tací v historii mají jiná jména: Otec vlasti, Pobožný, Selský kníže, Svatý, Dobrotivý a p. —), nýbrž za četné a velké války, ať obranné, ať útočné; neboť o dovolenosti či nedovolenosti morální tu nemluví. Nenapadá mi také upírati jim velikých schopností. Neměl bych ani proti atributu »Statečný« nebo »Chrabrý« tolik, ale »Veliký« zahrnuje dle obecného užívání v sobě i slávu.

Tedy »Napoleonové« ven z příkladů katechetických, to jest se stránky pozitivní, se stránky negativní jsou dobré příklady takové, zvláště, když se správně vysvětlí přijmí: »Veliký«. V tom smyslu výborný, toliko pro děti trochu těžký, je příklad Spiragův str. 40 o Napoleonovi (Komoediant-Tragoediant.)

Polští katecheté v práci.

»Kolo Księży Katechetów w Krakowie« v uplynulém roce, jak »Dwutygodnik katechetyczny« píše, radilo se na svých měsíčních schůzkách hlavně o otázkách didakticko-paedagogických. Aby mládeži gymnasijsní podávána byla četba příhodná, zvláště obsahu náboženského, podjal se spolek práce sestavit katalog podobných knih. Podobně »Kolo« se obrátilo na některé půjčovny knih, žádajíc, aby mládeži středních škol nebyly půjčovány knihy, které by měly špatný vliv na rozvoj její povahy, mravnosti a náboženského ducha. Jednalo též o sjednocení praktických cvičení náboženských na všech školách, o rozmnožení náboženských hodín, jakož i o svolání sjezdu katechetského.

Několik delších schůzí bylo věnováno novému katechismu; a tu došli všichni k názoru, že všeobecně vzato jest nový katechismus obtížným k učení i vyučování. Některé otázky jsou v něm nesrozumitelné i pro mládež středních škol. Tak na př. ot. 157. velkého katechismu činí veliké obtíže katechetovi. Na thema této otázky přednesli dva kollegové velmi poučné katechese; tyto ukázaly, jak nad míru potřebno jest připravovati se na každou hodinu. Kolo dosud se scházelo v místnostech arcibratrstva milosrdenství; avšak bylo usneseno k oživení ruchu spolkového vynalézt si zvláštní místnost, kde by se katecheté častěji scházeli a rokovali o časových otázkách.

Z této ukázky vidno, že katecheté polští pracují neúnavně o svém dalším vzdělání, jakož i zlepšení vyučování náboženského na polských školách.

A je toho potřebí tím více, že i z řad laiků se ozývají hlasy, aby se stala náprava, poněvadž jest jí nemálo potřebí. Jak statistika ukazuje, jeví se v Haliči úžasné procento analfabetů. Nedostatek škol, učitelů i duchovenstva je vinou, že vzdělání mezi Poláky tak se opozdilo. Náprava se zajisté časem stane.

Promluva na II. neděli adventní. (Před svátkem sv. biskupa Mikuláše.)

Napsal EM. ŽÁK.

Každoročně v těchto dnech světíme svátek, na který s nedočkavou touhou a s dětinnou zvědavostí těší se všechna křesťanská mládež, na který však i dospělí a staří rádi vždy vzpomínají, zalétající duchem svým až k prvním dobám svého mládí; slavíme *svátek sv. Mikuláše*. Od úst k ústům se nese jméno tohoto svátce, a není snad chatrče, bydlí-li v ní křesťané třeba jen dle pouhého jména, kde by příchod jeho s radostí a nadšením nebyl očekáván. Proto vizme dnes původ a význam tohoto svátku v naší sv. církvi. —

V druhé polovici třetího století žil v městě Myře v Malé Asii biskup sv. Mikuláš. Velikého dědictví, které zůstavili mu rodiče jeho, užíval jedině k tomu, aby podporoval chudé, vdovy a sirotky. V rodném jeho městě Pataře žil však jeden chudý šlechtic. Nouze a chudoba zdála se mu skvrnou a hanbou na jeho vznešeném jménu. Proto pečlivě všech svůj nedostatek tajil, ba byl odhodlán raději nějakým hříšným skutkem peněz si opatřiti, nežli doprošovati se podpory u lidí. Spíše nejhoršího se dopustiti, nežli přiznati se k bídě a doprošovati se almužny. Rozhodl se; a k mrzkému činu měly mu pomáhati vlastní jeho tři dospělé dcery. —

O hříšném záměru chudého šlechtice dověděl se biskup sv. Mikuláš. Zhrozil se úmyslu svého rodáka a umínil si, že musí tomu zabrániti, že jej a jeho rodinu zachrání. — Když tmavá noc snesla se na okolí, sv. Mikuláš, nikým nepozorován opustil svůj dům, potají přiblížil se k příbytku nešťastného otce a otevřeným oknem vhlídl do světnice váček s penězi. Když z rána onen šlechtic se probudil a s lože vstává, tu hle! spatří na zemi měšec. Zvědavě se ho uchopí a čte nápis: »Tvé dceři.« Otevře a množství zlatých peněz vysypalo se k jeho nohám. Dcera jeho jest zachráněna! Budoucnost čestná a poctivá jest jí zabezpečena. Neskonala radost rozlila se po tváři otcově i celé jeho rodiny, a všichni dlouho se rozpomínali, dlouho přemýšleli, kdo as byl ten tajemný, šlechtný dárcer, který o dceru jejich tak se postaral.

Sv. Mikuláš nedal se však poznati. Ale umínil si, že i druhé a třetí dívce v nouzi jejich pomůže. Druhé noci, když v městě opět všechno pohrouženo bylo v tvrdý spánek, znovu povstal, pospíšil k příbytku onoho šlechtice a zase potají, aby nebyl pozorován, položil sáček s penězi na jejich okno. Radostí všecek rozrušen, vidí šlechtic druhé ráno opět nový, veliký dar pro druhou dceru svoji. I ona jest zachráněna! Budoucnost její pojištěna. Ale kdo jest ten šlechtný, neznámý dárcer, který takovou oběť rodině jeho přináší? Nikde po něm stopy ani památky. —

Všecek rozrušen, netušeným štěstím rozčilen, otec nemůže třetí noci již ani spáti, a stále jen přemýšlí, stále uvažuje, kdo o dcery jeho tak šlechtně se postaral. V tom náhle zaslechne zvuk, jako by na podlahu nějaký předmět dopadl. A třetí váček s penězi spatřuje u svých nohou! Rychle vyběhne ven a utíká za neznámým, prchajícím dobrodincem. Chvátá seč síly jeho stačí, až jej dohoní, a zří před sebou — biskupa Mikuláše. Do hloubi duše své dojat, pokleká šťastný otec před ním. Slzami vděčnosti skrápí jeho ruce, líbá jeho dlaně a znovu a znovu děkuje za veliké, neslýchané obdarování. Rodina jeho jest zachována,

jest zachráněna! A sv. Mikuláš, mile dojat, prosí a nakazuje šťastnému otci, aby mlčel a nikomu nepovídal, co se bylo přihodilo. — —

Ten jest původ podělování dítek o svátku sv. Mikuláše. A co jest zvláštního na této události? Což nebylo již před sv. Mikulášem nesčíslné množství jiných křesťanů a světců, kteří rovněž z majetku svého rádi rozdávali jiným? Bylo, zajisté bylo. Ale sv. Mikuláš — pokud dějiny církevní svědčí — byl první, *který potají, nechtěje se prozraditi, za noci chodil a skrytě dárky rozdával.*

«*Ať neví levice tvá, co dobrého pravice tvá učinila,*» pravil Spasitel. Slovy těmi i nám nakazuje, abychom s radostnou myslí jiným dobře činili, a nevypravovali a o sobě nevyhlašovali, co dobrého jiným jsme udělali. Nehledati chvály u lidí za dobrodiní, která jsme jim prokázali, ba nehledati ani diků u těch, které jsme obdarovali, toť jest vrchol všeho šlechetného jednání, toť vítězství a vrchol křesťanské dobročinnosti. — Mnohý snad neřádá přímo diků a vděčnosti od těch, kterým něco dobrého učinil, ale přece v ni doufá, jí očekává. Ale na vděčnost ani nepomýšleti, obdarovati jiného tak, aby on ani nevěděl, komu vděčiti se má, toť jest ten vzácný a nejvyšší stupeň tiché a opravdové lásky k bližnímu. —

A právě tuto *skrytou, tajenou dobročinnost* připomíná nám svátek sv. Mikuláše. Tento svátek přivodil v zemích křesťanských obyčej skrytého podělování. Chudí nebo dítky ráno spatří dárky a nevědí, kdo jim je dal a kdy je přinesl. Táže se rodičů. Oni «nevědí». Táže se jiných domácích. Ti také nepovědí. Nuž, kdo přec dítky obdaroval? Či snad sám sv. Mikuláš každým rokem nastupuje pouť svou po domech křesťanských a potají dárky klade za okna pro zdárné dítky? Nechme této zvědavé otázky, neodpovídejme na ni. Víte však přece, kdo to jest, kdo vám dárky naděluje. Jest to někdo, kdo vás z celé duše miluje, kdo vám všeho dobrého přeje, kdo z radosti vaší sám největší radost pocituje, a čeká, touží a přeje si, byste byly zdárnými, hodnými a zbožnými dítkami. Vděčnosti za dárky nevyhledává, ale řádného chování na vás žádá. — —

A ještě jednoho chci se dotknouti. Většina z vás bude zajisté podělena dárky v památné noci svatomikulášské. Ale budou snad též někteří chudí, nejchudší, kteří ráno vstanou a žádného, ni nejmenšího dárku neuzří. Všechna jich touha a naděje bude sklamána. Sv. Mikuláš na ně zapomněl! Chudobu svoji v té chvíli dvojnásob pocítí.

Jestli velikou radost máte z toho, že vás někdo obdaroval, věrte, že daleko čistší radost okouší ten, kdo sám jiného může obdarovati. Zkuste to! A kdo z vás zná to, či ono dítě, některého spolužáka, že něčeho nedostal, když skoro všichni byli poděleni, dej mu s dovolením rodičů z dárků svých vlastních. Kráčeť tak v šlépějích sv. Mikuláše. Vždyť to, co jsi pro sebe a za svoje vlastní potřeby užil a utratil, toho více nemáš, co's však jiným dal, to máš u Boha na úrok uschováno, to jednou on tobě odplatí měrou neskonalou a vrchovatou. Amen.

Promluva na slavnost Neposkvrněného Početí Panny Marie.

Napsal Th. Dr. RUD. ŠETINA.

«*Ejhle, synu, matka tvá.*»

Mohu říci, m. d., že velmi rád chci dnes k vám mluvit; vždyť říci mám vám něco o vaší milé matičce, kterou máte v nebesích. Chci, abyste ji měly tak rády, jako ona vás miluje, chci, abyste se vždy s důvěrou k ní utíkaly, abyste

ve všech potřebách k ní o pomoc volaly — neboť jsem jist, že vždy naleznete ní jisté pomoci — vždyť jest to vaše nebeská matka.

Umírající Spasitel shlédl pod křížem stojícího miláčka svého Jana a vida jej kterak je opuštěn, řekl: »Synu, hle, matka tvá« — při tom ukázal na Pannu Ma: která pod křížem stála. Těmi slovy dal nám Pán Ježíš Pannu Marii za matku — a sice nám všem.

Avšak zvláště vás, moji drazí, Panna Maria miluje. Zajisté, že to bývalo jejím štěstím největším patřiti na svého milovaného Ježíška, jak vzrůstá v chlapečka, který svým rodičům jen samou radost působí. Dorůstající Spasitel byl přec dlouhá léta jediným předmětem její starosti, její radosti; a tuto lásku zajisté chová Panna Maria ke všem těm, kteří se Ježíškovi podobají, tedy zvláště k dětem,

A také ví, že dítky toho nejvíce potřebují. Zná křehkosti tohoto věku, různá nebezpečí, která mu hrozí; ale ještě více má na paměti veliký význam, velikou důležitost tohoto věku; jako jaro rozhoduje o celé žni, tak i mládí rozhoduje o tom, jaký kdo bude; zkazí-li se člověk v mládí, těžko pak se vrátí na pravou cestu.

A proto se zvláštní láskou hledí Panna Maria na mládež, a nescíslné jsou milosti, které jí prokazuje. Chci vám dnes vypravovati příběh, který se v posledních dnech stal a byl také v některých časopisech otřesen.

V jedné francouzské nemocnici ležel mladý ještě muž, a ten trpěl chrlením krve. Byl to celkem hodný mladík, byl trpělivý, vděčný k jeptiškám, které ho obsluhovaly — jen o náboženství nechtěl ničeho slyšeti. A také se o něm vědělo, že si svou nemoc uhnal nepořádným životem. Nyní blížila se i jeho poslední hodina. Milosrdná sestra, která ho ošetřovala, prosila ho co nejúspěšněji, aby neváhal přijmouti sv. svátosti — ale marně; jediná jeho odpověď byla: »Já nejsem žádný zloděj ani vrah — já jsem čestný člověk a zpovídati se nepotřebuji!«

Milé dítky! Mnohý člověk myslí si o sobě totéž — ale zapomíná, že Bůh nám nedal pouze dvě příkázání »Nezabiješ« a »Nepokradeš« — nýbrž že jest jich desatero; a kdo se proti jednomu prohřeší, již jest hoden pekelného ohně.

Zatím ale začínal mladík sám cítiti, že je zle; počal vzdychati, křičeti a stával se vždy nepokojnějším. Zavolali mu kněze; ale jak ho mladík uviděl, vyskočil z postele, přešel několikráte namáhavě světnici a pravil: »Tak vidíte, že mi nic neschází, že netřeba na smrt pomýšleti.« Kněz s nepořízenou odešel: ale stav nemocného se zhoršil tou měrou, že lékař prohlásil s určitostí, že zítřka se nedožije.

Nastala noc. Nemocný se probudil, viděl jak mu sil ubývá, viděl že je ztracen. V němém zoufalství bloudil vytřeštěný jeho zrak po stěnách nemocnice; rozhněván uchopil obklad na prsou a zahodil ho, aby urychlil smrt. V tom ucítil nějaký kov — sáhl po tom — a viděl, že je to medálka, kterou mu matka dala. Chtěl ji strhnouti a zahoditi — ale nemohl — byl příliš slab. Zůstal tedy ležeti, a v myslí jeho počaly se buditi vzpomínky na minulý život. Viděl se, jak býval zdárným chlapcem, jak působil rodičům radost, jak ho oni pak poslali do světa . . . , jak ho maminka vyprovázela při loučení dala mu na krk medálku, aby ho Panna Maria chránila ode všeho zlého — tu mu vstoupily slzy do očí. Pak si vzpomněl dále, jak se dal na špatnou cestu, jak se zkazil, jak na dobré rady, rozumná napomínání zapomněl. A tu ho pojala lítost; on viděl že chybil, v slzách počal libati zčernalou medálku, drahou to památku po mamince. Pak zavolal si kněze, smířil se s Bohem a šťastně, klidně zemřel.

Hleďte, milé dívky, tak podivuhodně zachránila Panna Maria onoho mladíka — nuže, chtěly byste pochybovati, že není naší matkou? Ó, modlete se k ní často, a vy, kterým jsem již podobnou medálku daroval, nebo které jste ji dostaly od své matky, važte si jí a noste ji stále. Tím přiznáváte se, že chcete býti vždy dítkami P. Marie, a buďte také vždy hodnými dítkami. Volejte často k Panně Marii slovy oné překrásné modlitby: »Pod ochranu Tvou se utíkáme,« aby Panna Maria vás chránila nyní i v hodinu smrti vaší. Amen.

Promluva na III. neděli adventní.

Napsal VÁCLAV MÜLLER, c. k. profesor v Praze.

*I vyznal Jan a nezapřel a vyznal:
»Já nejsem Kristus.« Jan 1, 20.*

Nebylo zajisté divu, že mnozí, kteří sv. Jana Křtitele viděli a slyšeli, domnívali se, že jest dávno očekávaným Messiasšem. Proto také fariseové a zákoníci poslali z Jerusalema kněží a levity k Janovi, aby se ho tázali: »Ty kdo jsi?« A sv. Jan vyznal a nezapřel: »Já nejsem Kristus«. Vydává však o Kristu nadšené svědectví. Tvrdí o něm, že bude více nežli pouhým člověkem, že jsa věčným, bude pravým Bohem. Dnešní den je příhodnou příležitostí, abychom rozjímali o tom, že *Ježíš Kristus jest jednorozený Syn Boží, pravý Bůh*.

Když svatý mučenník Romanus stál před pohanským místopředsedou Asklepiadem, který jej krutými mukami trýznil, takto ho oslovil: »Ježíš Kristus jest Syn Boží, pravý Bůh. Nechceš-li pak slovům mým věriti, zeptej se tohoto nemluvněte, neboť u toho nemůže o podvodu býti řeči, a z úst jeho slyš pravdu.« Při tom ukázal na nemluvnětko, jež matka na ruce držela. A hle, dítě otevřelo ústa svá a zvolalo jasným hlasem: »Kristus je pravý Bůh«. Tento hlas: »Kristus jest pravým Bohem« zní celým světem. Na něm zakládá se víra naše, na něm zakládá se naděje naše v život věčný.

Již ústa proroků volala: »Messiasš bude Bohem.« Tak mluvil Isaiáš ke králi Achazovi (7, 11—14): Požádej sobě znamení od Hospodina, Boha svého.« I odpověděl Achaz: »Nebudu žádati a pokoušeti Hospodina«, tu pravil Hospodin: »Slyšte tedy, dome Davidův. Pán sám dá vám znamení. Aj, panna počne a porodí syna a nazváno bude jméno jeho Emanuel, t. j. Bůh s námi.« Nazývá tedy Messiasš Bohem s námi, jak již v ráji byl slíben. Ještě výmluvněji dokazuje božství Spasitelovo týž prorok (35, 4) slovy: »Rcete malomyslným: Posilněte se a nebojte se. Aj, Bůh váš pomstu přivede odměny; Bůh sám přijde a spasí vás.« Vše to vyplnilo se na Kristu Pánu, je tedy Kristus tím pravým Emanuelem, Bohem. To dosvědčuje o Kristu i sv. Jan Křtitel. Ukazuje na Krista a volá: »Ejhle, beránek Boží, jenž snímá hřích světa.«

2. Sám Otec nebeský dokazuje božství Kristovo. Dvakrát za živobyti Kristova zde na světě otvírají se nebesa a Bůh Otec dosvědčuje: »Tentof jest Syn můj milý, v němž jsem si zalíbil.« (Mat. 3, 17; 17, 5.) Bůh Otec slavně před svědky vyhlašuje tedy Krista za svého Syna, stejné podstaty a bytosti jako je otec sám, potvrzuje, co již ve starém zákoně ústy Davida krále byl prorokoval: »Syn můj jsi ty, já dnes zplodil jsem tebe.« Totéž vzkazuje Bůh Otec i Marii, matce Páně, k níž dí archanděl Gabriel: »Duch svatý vstoupí v tě a moc Nejvyššího zastíní tebe, a co z tebe svatého se narodí, slouti bude Syn Boží.« (Luk. 1, 35).

3. Kristus sám připisuje si božské vlastnosti; tvrdí o sobě že je věčným: »Dříve než Abraham byl, jsem já. Připisuje si všemohoucnost, vševědoucnost. Celá místa z písmá sv. bylo by mně zde předčítati, skorem celá evangelia, chtěl-li bych vyvážit všechno, co o svém božství Kristus uváděl. Mezi jiným volá: »já a Otec jedno jsme;« tím svou stejnou podstatu nade vši pochybnost jasně označuje. V tom smyslu též chápou židé slova Spasitelova a chtí ho kamenovati, neboť dí ke Kristu: »Pro dobrý skutek tebe nekamenujeme, ale pro rouhání, že ty jsa člověk, děláš se Bohem.« A Ježíš potvrzuje ještě jejich domněnku, nikterak jí nevyvrací, nýbrž praví: »Otec jest ve mně a já v něm.« (Jan 10, 33). A jindy opět volá Kristus: »Amen, amen pravím vám, co činí Otec, to činí i Syn. Jako Otec mrtvé křísí a oživuje, tak i Syn, koho chce, oživuje.« Za tuto pravdu, že pravým jest Bohem, trpí Kristus a umírá. Před soudem pod přísahou táže se ho Kaifáš: »Zaklínám tě skrze Boha živého, abys nám pověděl, jsi-li ty Kristus Syn Boží?« A vážným tichem soudní síně zaznívá rozhodná odpověď Kristova: »Ty jsi řekl, já jsem.«

Spasitel dokázal božství své též svými zázraky a proroctvími. Slepí vidí, kulhavi chodí, malomocní se uzdravují, hluší slyší, mrtví vstávají z mrtvých. Tyto skutky Spasitelovy jistě dokazují božství Kristovo. A což říci máme o celém životě Páně? Možno-li nalézt člověka, jenž by tak svatě žil, jenž by tak dokonalé učení hlásal, jak to učinil Kristus? »On učí, jako moc maje,« tak prohlašují židé, a tak jest prohlásiti i nám. Žije, učí a umírá jako pravý Syn Boží.

4. Nač bychom zde uváděli výroky svatých Otců: poslyšme, co o božství Kristově soudí nevěrci! Tak praví Chateaubriand: »Žádný filosof starověku není bez chyby a poskvrny, i patriarchové mčli některé slabosti. Kristus sám je bez poskvrny, čist. V něm ukazuje se překrásný obraz krásy nejvyšší, která trůn nebes sídlem svým učinila«. Montesquieu píše, že nauka Kristova jest darem Boha lidem. Duvoisin dí: »Čím více o dile, které Kristus vykonal přemýšlím, tím více cítím potřebu, abych v něm poznal více nežli člověka.« A jistě jasna jsou slova Jana Rousseaua, který ve svém vychovatelském spise Emilu dí: »Žil-li a zemřel-li Sokrates jako mudrc, žil a zemřel Ježíš Kristus jako Bůh.«

5. Apoštolové věřili pevně, že jejich Mistr je pravý Bůh. Vyznal to sv. Petr: »Ty jsi Kristus, syn Boha živého.« Svatý Jan, miláček Páně, napsal vlastně celé své evangelium o Cerinthovi jen k tomu konci, aby božství Kristova proti Ebinonitům a Cerinthovi obhájil. Začíná je slovy: »Na počátku bylo slovo a slovo bylo u Boha a Bůh byl slovo.« Slovem tím myslí se věčné slovo Boží, které tělem učiněno jest, myslí se syn Boží, Ježíš Kristus. Kristu přikládají sv. apoštolové božské vlastnosti, v něm vidí plnost božství ztělesněnu, v něm spatřují velebnost Boží samu, jak to dokazuje sv. Tomáš, jenž klesá před Pánem na kolena a volá: »Pán můj a Bůh můj! Proto také ustavičně napomínají sv. apoštolové, abychom se Kristu jako Bohu klaněli. Jak krásně se vyslovuje sv. Pavel: »Ve jménu Ježíše má každé koleno klekati nebeských, zemských i pekelných a každý jazyk má vyznávati, že Pán Ježíš Kristus jest v slávě Boha Otce.« Filip 2, 10, 11.)

6. Ani pohané, ani židé, kteří zkoumali učení a skutky Ježíšovy, neopovažují se mluvit o Kristu jako člověku. Pohan Plinius mladší, prokonsul v Bythinii, píše císaři Trajanovi: Na úsvitě se scházejí křesťané, aby chválu zpívali Kristu jako Bohu. Židovský dějepisec Josefus Flavius pak dí: »V této době žil

Ježíš, muž moudrý, smíme-li jej mužem, člověkem nazývati, neboť neobyčejně konal skutky.*

Se srdcem věřícím obraťme se proto ke Kristu a zvolíme jako sv. Tomáš: »Pán můj a Bůh můj!« Věřme nejen po křesťansku, nýbrž budme též po křesťansku živi, aby život náš vydával svědectví, že skutečně věříme v Ježíše Krista jako v pravého Boha. Pak jistě vyplní se na nás slova sv. Jana, že budeme mít život věčný, kteříž věříme ve jméno Syna Božího. Amen.

Promluva na IV. neděli adventní.

Napsal Dr. JOS. KAŠPAR.

Drazí žáci! Kdo z vás by neznal Marka Attilia Regula, jednoho z nejslavnějších vojevůdců starých Římanů v bojích proti jejich odvěkým nepřítelům Karthaginským. Znáte dojista, kterak r. 256 př. Kr. jsa podruhé postaven v čelo vojska, Regulus vypravil se proti Karthaginským, nad nimiž zprvu skvěle zvítězil, na konec však v krvavé bitvě poražen s 500 Římanů byl zajat. Když pak v další válce štěstí válečné znova naklonilo se na stranu Římanů, tu Karthaginští jednali o mír a vyslali Regula s posly svými do Říma, aby smluvil podmínky míru a výměnu zajatých. Když pak senát, chtěje Regula osvoboditi, k míru se klonil, Regulus sám, ač jako zajatec vázán byl přísahou, když posláni jeho se nezdaří, v zajetí se navrátiti, zasazoval se všemožně o to, aby Řím na mír nepřistupoval. Udával za důvod, že nepřítel je úplně vysílen a nemůže dlouho vzdorovati. Zmařiv tak jednání, věren přísaze a vědom si mučednické smrti, jež ho očekávala, Regulus navrátil se do Karthaginy. Tam mu rozzuření občané uřezali víčka od očí a vysadili jej slunečnímu úpalu. Ježto však tato muka dosti rychle neúčinkovala, katané zavřeli jej do skříně ze všech stran vyložené ostrými hřeby, v níž opřiti se nebylo možno, takže umořen hladem a bezesností Regulus skončil.

Veliká byla dojista láska k vlasti tohoto hrdiny, jenž opustil vše, vlast, bohatství, rodinu a šel dobrovolně smrti vstříc. Než proč uvádím ve chvíli dnešní tento příběh? Z té příčiny, že za dobu nedlouhou zavítají k nám dny svátků vánočních, kdy svědky budeme činu lásky v jistém smyslu daleko obdivuhodnější a vznešenější. Budeme svědky v oněch dnech radostných nezměrné lásky Syna Božího, jenž též opustil vlast všech vlastí, radost všech radostí, sídlo nejvyššího blaha a z lásky k lidstvu šel vstříc útrapám největším v celém svém životě. U kolébky jeho státi budeš co neviděti, kř. jinochu, avšak představ si tu kolébku jeho — jeho jesle — již dnes v myslí své, sám povedu tě k nim, abych ti pověděl, jakým způsobem bys nejlépe k božskému dítěti v ty svátky vánoční svoji lásku ukázal a příchod jeho oslavil.

Tažte se tak křesťanské matky: »Pověz nám, matko, cos pozorovala na dítěti svém, když ponejprv pokorně kleklo na útlá svá kolena a něžné ruce sepialo, oko čisté upřelo k svatému obrazu a s celou duší volalo k svému Spasiteli, cos mu předříkávala!« M., křesťanská matka by vám odpověděla, že tenkrát ne člověk, nýbrž anděl modlil se na místě jejího dítěte, její světnička že jí byla tehdy nebem a ona přeblaženou jeho majitelkou. Tak lahodí matce pohled na hodné nevinné dítě. Než i nám, dr., líbí se malé nezkažené pachole, proto, že ono

plno něžné v Boha důvěry, tolik zboždo a zároveň pokorno! A vizte, právě dětinou důvěrou, zbožností a pokorou můžete nejlépe ukázati svou lásku k betlemskému dítěti, právě těmi ctnostmi můžete nejlépe uctiti velebnou památku narození jeho ve dny vánoční. Vždyť Boží Syn svým příkladem, svým celým životem vás k těmto ctnostem pobízí! Volá vás, jinoši, k pokoře! Vizte, opustil všecko, trůn nebes — slávu věčnou — a odpočívá na prostém chudém lůžku senném.

Než zdá se mi, jinochu, že neslyšíš mnohdy tohoto volání, zdá se mi, že přilíš až často jsi ve vleku naší doby, jež k prostému, pokornému smýšlení a chování nikterak nechce se znáti, jejíž je často zásadou žádná čest Bohu a všechna čest člověku. Můj jinochu, pozoruj se, nejsi i ty snad touto chorobou v nitru svém nakažen? Snad jsi též domyšlivým nad zdánlivými svými přednostmi, pyšníš se a třeba nemáš nač! Jde-li pak o to, abys skromně, pokorně se zachoval, ty právě vzdorovitě svou hlavu pozvedáš a domnívaje se ve své domyšlivosti, že se ti křivda činí, ty s čelem drzým staviš se na odpor i těm, k nimžto vždycky úctu a povinný respekt zachovati má býti tvou svatou a nej přednější povinností. Že pravdu dím, poslyš! Tolikrát jsi napomínán, že chování tvé před školou často i mimo školu, není slušno, není důstojno inteligenta, avšak ty, místo co bys ne náležitost, nepřiměřenost svého jednání uznal, ty sterou výmluvou často až na opovážlivost hraničící je hledíš omluviti, ospravedlniti. Kde tu je jinochu skromnost a pokora, kteráž na stromě mladého života je květem jedním z nejkrásnějších. A co zbožnosti se dotýče, nevím, můj dr., zda-li bys v sobě poznal již ono pachole, v němž kdysi také matka, když se modlilo, anděla viděla v lidské podobě. Vždyť i tu někdy stížnosti slychávám, že při posvátném aktu modlitby ve škole nevedete si někdy tak, jak sluší křesťanskému jinochu. Než, dr. můj, mám za to, že když v tuto chvíli na jesle betlemské si vzpomeneš a k nim se nakloníš, že dojista hlavu nevinného dítěte, vtěleného to Boha-člověka démantem pokory a zbožnosti svého srdce ozdobiš! Jsem přesvědčen, že neodoláš pohledu na pokoru Syna Božího, že nezůstaneš necitelný, když u jeslí uvidíš Matku Boží, důstojností nejvyšší mezi ženami vyvýšenou a přece v duchu tak prostou a pokornou a ve vroucí modlitbu pohříženou. Znáš tvé srdce — tvé dobré, ještě nezkažené srdce — a proto vím, že při pohledu na božské dítě v jeslích a na Matku jeho svatou z upřímná svého nitra se mnou zvoláš: »Bože, nemluvnětem učiněný, dovol, nechť ozdobím skráně tvé skromností a útlou zbožností své duše. Neměl-li jsem někdy ctností těchto či snad pochybil-li jsem v nich, můj Pane, promiň mi toho milostivě, mým srdcem však pokorným, prostým a zbožným nepohrdej, Bože můj! A k srdci pokornému a zbožnému, jinoši, i něžnou, upřímnou důvěru Pána připojte.

Za hrůzné revoluce francouzské udal se tento příběh: Dobrý a milosrdný šlechtic chycen jest od chátry jako králův přívrženec a proto byl spoután a uvržen s malým, as 8 roků starým synem do nízké komnaty svého zámku. Luza zatím venku měla nad uvězněným vynésti soud. Ve tváři šlechticově čisti můžeš bolest a zármutek, jest chvílemi jako bez sebe nad nevděkem lidským; tolik tomu lidu dobrého byl prokázal a dnes tentýž lid je hotov jej usmrtiti. Malý chlapec klade právě hlavu v jeho klín, jako by konejšíti chtěl bol svého otce. V tom zavznívají k nim zvenčí strašné hlasy: »Skolte je, popravte je!« Slova ta zrovna rozrývají duši dobrého šlechtice. Slyšte jej, jak vzdychá: »To za to, že jsem se tomu lidu všecek obětoval, nuzné jeho živil a jeho děti zrovna jak své vychovával!« Malý

syn jeho zatím pokleká a se zrakem k nebi obráceným modlí se na okamžik: »Můj Pane Ježíši, matička než umřela, vždycky mi říkala. kdyby se nám vedlo zle, nešťastně, bych k tobě se modlil, že prý ty víš dobře, co to útrapa a neštěstí. Milý Ježíši, prosím tě nvní, pomoz nám v našem neštěstí!« Chlapec se domodlil, a pak jakoby vedla jej neviditelná ruka toho, k němuž před chvíli tolik vroucně byl volal, otvírá okno a praví k divokým zástupům s tichou a usmívavou tváří: »Můj otec vás miluje jako dřív, a já chci býti zas vaším milým Eugenem, vždyť víte, že jste mi tak říkali!« To účinkovalo! Se zástupem najednou děje se změna. okamžitě ticho, pak rozvažování a v malé chvíli ozývají se hlasy: »Ne, náš pán nebyl tyranem, byl dobrým pánem, nechť je svoboděn!« A lid všechen hrne se komnatu a několika okamžících šlechtic je na svobodě. Hle, co dokáže upřímná vroucí důvěra v Pána v něžném, prostém srdci dětinném! — Nemám než přání na konci své promluvy, aby srdce vaše též důvěrou podobnou k Pánu byla naplněna — pak i vás Kristus v životě by neopustil a pomohl by vám vždy, kdykoliv by toho byla potřeba. — A budete-li věrní Pánu a lnouti k němu s pravou důvěrou, pak jsem přesvědčen, že zbožnost i pokora, ctnosti, o nichž výše jsme mluvíli, vám též scházeti nebudou. Budete-li pak, m. jši., o to se snažiti, abyste v ctnostech těch vynikli, prospěli co nejvíc, věřte, že tak Kristu narozenému nejlépe se zavděčíte a všech dobrých lidí pochvaly a uznání dojdete. Buďte přesvědčeni pak, jinou, že každým rokem, když vrátí se k vám ty milé večery poetických svátků vánočních, že s večery těmi vzedy nad hlavou vaší se rozklene nebe i štěstí, blaha a pokoje, jež utvoří rukou svou ten, jemuž jako vtělenému Bohu, buďiž vždycky čest a sláva na věky. Amen.

RÚZNÉ ZPRÁVY.

Ze spolku katechetů. Členská schůze konala se 9. listopadu. Schůzi zahájil předseda prof. Žák, načež referoval koll. Jos. Jonák o »knězi v nemoci a stáří«. Kdežto o jiné stavy jest postaráno v obou těchto případnostech, o kněze nikoli. Aby odpomohl částečně trudnému postavení kněžskému, zesnulý msgr. Filip věnoval svoje jmění, sebral od lidumilů kapital a zřídil »Spolek pro nemocné kněze«, který má sídlo v Gorici a má sanatoria tamtéž, v Ice a Meranu. Referent vyzýval duchovenstvo, aby hojným počtem přistupovalo k tomuto spolku a zajistilo si tak úlevu ve stáří vkladem 50 K jednou pro vždy. Předseda poděkoval referentovi a slíbil, že přednášku uveřejní ve »Vychovateli«. Po té jednáno o uspořádání katechetského kursu spojeného s duchov. cvičeními pro katechety. Předseda vyslovil přání, aby přednášky methodické byly konány častěji ve spolku. Jednatel koll. Fr. Strnad poukázal ke konci na úpravu platův

učitelských katechetských na Moravě a v Dol. Rakousích.

Spojení katechetských spolků v Rakousku. Vídeňský orgán pro katolické kněžstvo v Rakousku uveřejnil provolání, aby katechetské spolky v Rakousku pracovaly k tomu, aby změněn byl říšský zákon, aby i katecheta se mohl státi ředitelem i správcem školy. Na to odpovídají »Chr. — paed. Blätter«. »Zaražení katechetských spolků bylo by žádoucí i v jiných záležitostech. Jak mají však tyto spolky mezi sebou míti spojení, jestliže jeden o existenci druhého sotva ví.« Dále žádají tytéž listy, aby všechny katechetské spolky v Rakousku oznámily jim adresu, a to zvláště za příčinou zamýšleného katechetského sjezdu, který uspořádá vídeňské katechetský spolek. — Spolek katechetů v království českém zaslal vídeňskému spolku některé návrhy, avšak týž neuznal ani za hodno odpověděti. Za takovéto ochoty spojení našich spolků bude

ovšem spojeno s nemalými obtížemi. Teprve po delší době rozmyslil si spolek onen dotaz a přece podal informace.

Učebná osnova náboženská na učitelstevských ústavech. Ordinariátní list Litoměřické diecése ze dne 16. června 1904, čís. 46., ustanovuje za příčinou jednotnosti nauky náboženské na ústavech učitelův a učitelek Litoměřické diecése tuto osnovu: Pro 1. ročník věrouku, pro 2. ročník mravouku, a to v obou ročnících na základě velkého katechismu s použitím biblických dějin, pokud nebude vypracována zvláštní učebnice pro první dva ročníky, která se připravuje. Pro 3. ročník ustanoven jest církevní dějepis, pro 4. ročník pak katechetika s praktickými cvičeními a liturgikou. Školní rok 1904—1905 bude přechodním; poněvaď dosud katechetika byla probírána v 3. ročníku, bude v následujícím roce nutno vzít i 4. ročníku církevní dějiny, tak že nová učebná osnova bude zavedena teprve ve školním roce 1905—6.

Katechismus z 18. století. Nákladem c. k. normální školní knihtiskárny v Praze vyšel r. 1798 první díl velké čítanky, který obsahuje nauku náboženskou a jest rozdělen na pět částí: 1. nejvšeobecnější a nejpodstatnější nauky křesťanského náboženství, 2. katechismus s dokazujícími místy, 3. krátké dějiny biblické, 4. nejhlavnější věci křesťanské mravouky, 5. úvod do znalosti důvodů náboženských. Zvláště dobře jest vystižen krátký postup biblické dějepavy, jakož i obsah jednotlivých knih Písma sv. Starého i Nového zákona.

Katecheta a visitace. »Ordinariátní list Litoměřické diecése« vyjadřuje se v čísle 13. z r. 1902 o katechetech takto: »Katecheté jsou zástupci duchovního správce, na jehož místě udělují vyučování náboženství a podléhají, jako kněží duchovní správy, biskupskému okresnímu vikáři, který má nad nimi bdíti a také o nich zprávu podati.« »Podobný jest poměr profesorů náboženství. Také tito nejsou exemptní, a čím větší jest jejich příjem, tím více mají vynikati vzorným kněžským životem a dalším vzděláváním na poli církevním a světských věd. Professor náboženství, který alespoň není na rovni světským profesorům vzděláním, nikdy nebude od nich považován za rovnocenného a bude hráti v učitelském sboru smutnou úlohu. Profesori náboženství mají se představití při visitaci pánů okresních vikářů rovněž jako katecheta obecných a měšťanských škol a

svoji závěť, jakož i knihu stipendií předložiti těmž (vikářům) k podpisu. Také mají tito každoročně v měsíci červenci podati zprávu o mravně náboženském stavu ústavu cestou ředitelství a alespoň každý třetí rok účastniti se společných kněžských duchovních cvičení jako ostatní diecése kněží.« Nejd. ordinariát žádá, aby katecheté podle možnosti stravovali se u místního duchovního správce a pěstovali styky přátelské s místním duchovenstvem, aby tak neustále byli posilováni ve svém obtížném úřadě.

Modlitební kniha pro mládež. — Loňského roku jsme uveřejnili stať o modlitebních knihách pro mládež a vracíme se k tomuto bodu vzhledem k jeho důležitosti. Některé dívky vůbec nenosí modlitebních knih, nebo jiné zase přinášejí modlitby nevhodné. K pojmu řádného katolického dítky náleží beze vsí pochyby též, aby bylo opatřeno řádnou modlitební knihou. Ale nyní na školách pozorujeme většinou jen zpěvníčky, v nichž také nepatrné místo jest věnováno modlitbě. To pochodí odtud, že dívky při mši sv. zpívají, čímž nejlépe se udrží jejich pozornost, an zpěv nejvíce je zajímá. Ale přes to rořumný katecheta bude naléhati na to, aby každé dítko mělo svoji modlitební knížku. Možno a slušno občas zanechati zpěvu při mši sv. a naváděti dítky k modlitbě, při čemž ovšem nevyhnutelno, aby byl dozor učitelstva zosťen, poněvaď se najdou vždy výtržníci, kterým tichá modlitba se nezamlouvá. Je tu ovšem třeba jednoty; na každé diecési by bylo radno zavésti jednotné modlitební knihy pro dívky, které by zprvu obsahovaly modlitby s pak písně kostelní. Tyto by ovšem musely býti laciné, aby si je dívky snadno mohly zaopatřiti! Katecheta nechť se domluví s místním příslušným obchodníkem, aby tyto modlitby objednal a měl na skladě. Chudším dítkám katecheta by mohl věnovati tyto modlitby na památku. Páni kollegové nám zajisté neopomenou oznámiti, které modlitební knihy pro mládež se jim zdají nejvýhodnější a nejpraktičnější.

Oheň očiřtová. Že oheň pekelný je skutečným ohněm, není sice článkem víry, ale bylo by to sententia, kdyby to někdo popíral. Sv. poenitentiarie ze dne 30. dubna 1890 odpověděla na otázku, zda možno absolvovati kajčnický, kteří tvrdí, že pekelný oheň jest jen skutečný »Hujus modi poenitentes diligenter instruendos esse et pertinaces non esse absolvendos. To však neplatí o ohni očiřtovém. Na všeobecném sněmu

ve Florencii r. 1439 bylo konstantováno, že latiníci a Řekové mají tutěž viru co do očistce s jediným rozdílem, že Řekové rozumějí mukami očistcovými truchlost a bolest, kdežto latiníci měli za to, že duše ohněm se očisťují. Sněm nezavrhl názoru Řeků. Proto by nemohla býti odřeknuta absoluce kajicníku, kdyby se řídil dle názorů Řeků, i když se sebe důležitější důkazy a autority k názoru katolickému kloní.

Obálky školních knih. Žáci jsou při držování, aby opatřili svoje knihy obálkami, což zajisté lze jen schváliti. Ale katecheta a učitel má k tomu dohlížeti, aby školní knihy, tedy i katechismus a biblická dějprava nebyly obaleny novinami, což jest úředně zakázáno. Stává se dokonce, že některé dítky mají za obálky »Právo Lidu«, »Zář«, »Rašplí« a podobné socialistické plátky, kde se zuřivě píše proti kněžím. Dítka ty věci čtou, a to i při náboženské hodině a ukazují svoje objevy ostatním dítkám, čímž zne-mravňelost se šíří již v útlých srdcích dětských. Proto se doporučuje, prohlédnouti obálky knih hned na počátku školního roku a netrpěti žádné obálky z novin neb časopisů, kde jsou někdy uveřejněny též neslušné obrázky. Při nejmenším taková obálka vyrušuje žáka z pozornosti. Také obálky z bílého papíru se nehodí, poněvadž jich dítky používají k malování, psaní a kreslení. Účelu obálek nejlépe vyhoví ony druhy papíru, které jsou tmavé barvy a při tom velice hladké. Na těchto obálkách není možno prováděti pokusy psací a kreslicí.

Spisovatel katechetických pomůcek.

Tohoto roku slavil svoje 50leté jubileum kněžské spisovatel katechetických pomůcek dr. Antonín Skočdopole, profesor pastorálky na bohosloveckém učilišti v Č. Budějovicích. Narodil se 2. prosince 1828 v Soběslavi, r. 1854 byl vysvěcen na kněze, kaplanoval v Malém Boru, byl pak administrátorem v Zamlekově a Medákově, r. 1858 stal se kaplanem v Chrásticích, odkud byl povolán za prefekta studentského semináře v Čes. Budějovicích. R. 1861 se stal professorem pastýřského bohosloví a katechetiky ústavu bohosloveckého tamtéž. R. 1879 byl jmenován čestným kanovníkem. V době 7 let působil na 7 různých stanicích a poznal důkladně potřeby duchovní správy. Vydal celou řadu spisů katechetických a z oboru pastýřského bohosloví, z nichž vynikají jeho katechismy pro školu obecnou, z nichž první vyšel r. 1872. Vydal dále »Biblické kate-

chese,« nichž probírá látku dle biblické dějpravy pro 1. a 2. třídu, dále »Vypracované katechese k vyučování na středním stupni obecné školy«, kde podává výklad svého prvního katechismu způsobem dětem přístupným. V odborných listech vydal celou řadu článkův a pojednání o poměru katechetově ve škole, o vyučování náboženství, o modlitbě ve škole a jiných praktických otázkách, které přispěly značnou měrou k objasnění našeho stanoviska ve škole. Dobrotivý Bůh dopřejž tomuto zdatnému pracovníku ještě hojně let šťastného a spokojeného života.

Žebravé děti vyskytují se stále na pražských ulicích. Veškerá opatření, jež činí obec pražská ve shodě s policejním fideletstvím proti tomuto zlořádu, nevedou k úplnému jeho potlačení, hlavně proto, že naše obecensť, jako falešným soucitím, přes opětovanou vyzvání tyto malé žebráky podporuje, a to často dosti štědrě. Rada městská apeluje proto opětně na obecensť, aby uvážilo, že dávajíc takovému dítěti almužnu, neulevuje nikterak skutečné bídě, nýbrž že podporuje tím z pravidla žebráky ze řemesla, kteří, jak mnohokrát již zjištěno bylo, děti takto zneužívají, a hlavně že tím kazí mladou duši, která zvykajíc si spoléhati se na cizí dobročinnost, snadno propadá zahálčivému a zpustlému životu. Zejména nyní na počátku roku školního nutno upozorniti na to, že děti takové zanedbávajíc po celé dny i týdny školu, potulují se po ulicích, za vyžebřané peníze zhusta kupují si pamlsky a chlapani cigarety, a propadají tak neodvratně zkáze mravní i fysické. Sebe menší obnos, věnovaný veřejným institucím chudinským, přinese mnohem větší užitek než almužna poskytnutá těmto malým žebrákům, která naopak působí z pravidla přímo zlobně.

Nedostatek katechetů. V polských listech se vede nářek na nedostatek kněží jak v duchovní správě, tak i ve službě školní. Následek toho jest, že nemůže se konati vyučování náboženství na všech školách se strany kněží a že k tomu konci se povolávají učitelé na výpomoc. Avšak vynikající hodnostář polský z řady laiků prohlásil otevřeně, že učitel nikdy nemůže tak vyučovati náboženství jako kněz. Proto se pomýšlelo na to, aby byla zřízena katechetská místa všude, kde je to možno. Taková místa zřizuje zem. škol. rada i na 4tříd. školách. Avšak jest nedostatek uchazečů. Právě jest uprázdněno a vypsáno 27 míst katechet. v král. polském.

KATECHETSKÁ
PŘÍLOHA

K XIX. ROČNÍKU VYCHOVATELE.

REDIGUJE

FR. ŽUNDÁLEK.

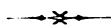
V PRAZE.

KNIHTISKÁRNA „DRUŽSTVA VLASTI“

NAKLADATELSTVÍ.

1904.

OBSAH:

I. Články.

1. Koncentrace učiva — úsporou času a práce — Jos. Ptáček. 1, 15, 25.
2. Valná hromada Spolku katechetů — Fr. Strnad. 13.
3. Katecheta v hodině školní — Fr. Žundálek. 37.
4. Z praxe pro praxi — J. Ptáček. 49.
5. Poměr katechetův k řediteli — F. Žundálek. 61, 73, 85.
- Francouzský katechismus diecése pařížské ilustrovaný — J. Slaviček. 92, 97, 109, 121.
7. Úděl katechetův — Redaktor. 110.
8. Napoleon »Veliký« — J. Ptáček. 133.
9. Polští katecheté v práci — Redaktor. 134.

II. Promluvy.

- Neděle v pohodí vánočním. (U jesli.) — Em. Žák 2.
- I. neděle po Zjevení Páně. (Modlitba.) — Jan Prieher. 4.
 - Nejsv. Jména Ježíš. — J. Thir. 6.
 - III. neděle po Zjevení Páně. (Milosrdenství.) — V. Hornov. 7.
 - Devítník. (Zhoubnost zahálky.) — J. Kašpar. 9.
 - I. neděle po devítniku. (Símě — slovo Boží.) — V. Koranda. 16.
 - II. neděle po Jevítníku. (Almužna.) — Em. Žák. 18.
 - I. neděle postní. (Půst prospívá tělu i duši.) — Fr. Hanuš. 20.
 - II. neděle postní. (Proměnění Kristovo.) — V. Hornov. 22.
 - III. neděle postní. (Mlčení nemístné a hříšné.) — E. Žák. 27.
 - IV. neděle postní. (Podpora chudých.) — V. Koranda. 29.
 - V. neděle postní. (Věčný život duše.) — Dr. J. Steinochr. 31.
 - Neděle květná. (Úmysl P. Ježíše.) — F. Žundálek. 32.
 - K prvnímu sv. přijímání. — E. Žák. 34.
 - I. neděle po velikonocích. (Pozdrav.) — A. Bílý. 39.
 - II. neděle po velikonocích. (Velikost církve.) — E. Žák. 41.
 - III. neděle po velikonocích. (Zármutek — radost.) — V. Koranda. 42.
 - IV. neděle po velikonocích. (Jdu k Otci.) — V. Hornov. 44.
 - V. neděle po velikonocích. (Litanie.) — V. Müller. 50.
 - VI. neděle po velikonocích. (Hříšné myšlénky.) — Redaktor. 54.
 - Boží hod svatodušní. (Dílo Ducha sv.) — E. Žák. 54.
 - Nejsv. Trojice. — J. Thir. 58.
 - II. neděle po sv. Duchu. (Závist.) — J. Kašpar. 63.
 - III. neděle po sv. Duchu. (Vlídlost.) — E. Žák. 65.
 - IV. neděle po sv. Duchu. (Sv. Alois.) — J. Plešinger. 66.

- V. neděle po sv. Duchu. (Smířlivost.) — Fr. Janovský. 69.
- VI. neděle po sv. Duchu. (Horlivost.) — V. Železný. 75.
- Slavnost sv. Prokopa. — F. Žundálek. 77.
- VII. neděle po sv. Duchu. (Skutky milosrdenství.) — F. Kalný. 81.
- Konec školního roku. — E. Žák. 81.
- Narození P. Marie. (Podminky rodinného života.) — E. Žák. 87.
- Začátek školního roku. (Myšlénky žákovy po prázdninách.) — L. Zavadil. 99.
- XVII. neděle po sv. Duchu. (Nepatrné dobré skutky.) — A. B. 100.
- XVIII. neděle po sv. Duchu. (Příprava na věčnost.) 102.
- Slavnost sv. Václava. (Láska k vlasti.) — E. Žák. 104.
- XIX. neděle po sv. Duchu. (Růženec.) — J. Thir. 106.
- XX. neděle po sv. Duchu. (Láska k bližnímu.) — J. Prieher. 112.
- XXI. neděle po sv. Duchu. (Nehodné přijímání sv. svátostí.) = R. Šetina. 116.
- XXII. neděle po sv. Duchu. (Pravdomluvnost.) — V. Koranda. 115.
- XXIII. neděle po sv. Duchu. (Polepšení.) — R. Šetina. 117.
- Slavnost všech svatých. — E. Žák. 118.
- » » » » — L. Zavadil. 123.
- XXIV. neděle po sv. Duchu. (Vášeň.) — V. Hornov. 124.
- XXV. neděle po sv. Duchu, VI. po Zjevení Páně. (Známky církve.) — V. Müller. 127.
- XXVI. neděle po sv. Duchu. (Slova Páně nepominou.) — E. Žák. 129.
- I. neděle adventní. (Prospěch ve škole.) — R. Šetina. 131.
- II. neděle adventní (Sv. Mikuláš.) — E. Žák. 133.
- Slavnost Nep. Početí Panny Marie. (Maria matka naše.) — R. Šetina. 136.
- III. ned. advent. (Božství Kristovo.) — V. Müller. 138.
- IV. ned. advent. (Radost vánoční.) — J. Kašpar. 140.

III. Drobné zprávy.

- Nová vymoženost pro výp. katechety v Praze 11.
- Nedostatečná známka z náboženství 12.
- Katechismus Lva XIII., 12.
- Remunerace za přepočtené hodiny 47.
- Praktický výklad malého katechismu 47.
- Katolický lidový katechismus 47.
- Katecheta a známka z mravů 48.
- K opravě katechismu 48.
- Pěše o chudé a slabě nadané dítě 48.

- Nejv. správní dvůr o katech. remuneracích, 80.
 Msgr. dr. J. Sedlák 71.
 Učitelstvo a tělesný trest 71.
 Katecheta a světský inspektor 71.
 Oprava katechismu 71.
 Vyměrování kvinkvenálek 72.
 Církev a škola 72.
 Docházka na mši svatou 72.
 Průkaz náboženství na měšť. školách 72.
 Katolický student 72.
 Nucení mládeže k docházce do kostela 84.
 Zdárná výchova náboženská 84.
 Nová encyklika 95.
 Ministr vyučování vrahem 95.
 Dělení hostií 95.
 Ilustrovaný katechismus 95.
 Stolice thomistické filosofie 95.
 Loisy 96.
 Král Jiří jako katolík 96.
 Katechetský zkoušky pro měšťanské školy v Li-
 toměřicích 96.
- Příprava k I. sv. zpovědi v Litoměřické diecési 96.
 Ordinariátní komisaři tamtéž 96.
 Péče o dobrý dorost učitelský 96.
 První katechetský sjezd v Litoměřicích 108.
 Podivná praxe 108.
 Moderní modlitba školních dětí 108.
 Docházka na mši sv. v zimě 108.
 Katecheta a ředitelský úřad 120.
 Katolické jeviště 120.
 Spojení katechetských spolků v Rakousku 142.
 Učebná osnova náboženská na učitelských ústavech
 143.
 Katechismus z 18. století 143.
 Katecheta a visitace 143.
 Modlitební kniha pro mládež 143.
 Oheň očišcový 143.
 Obálky školních knih 144.
 Spisovatel katechetických pomůcek 144.
 Žebravé děti 144.
 Nedostatek katechetů 144.
 Spolkové zprávy téměř v každém čísle.

(Všecky neoznačené lokálky jsou pořizeny redaktorem.)

UČITELSKÁ
PŘÍLOHA

K XIX. ROČNÍKU VYCHOVATELE.

REDIGUJE

JOS. FLEKÁČEK.

V PRAZE.

KNIHTISKÁRNA „DRUŽSTVA VLASTÍ“ — NAKLADATELSTVÍ.

1904.

Novoroční pozdrav.

Za okolností nevalně utěšených vstupujeme do nového roku. Není nás mnoho, a proti nám stojí celé řady zjevných i tajných nepřátel; máme nepřiznivce i mezi lidmi, o nichž se veřejně soudí, že jsou »naši«.

To vše nás nezmate. Nepřítel rád by hlavu stal, ale Bůh ani vlasu nedá. Jdeme do práce jako otužilí, bouřím a vichrům zvyklí námořníci; ledaž jaký papírový útok z kterékoliv strany nás nezmate v našem snažení a pracování. Nebudeme čtenářům a odběratelům svým slibovati hory doly; jen tolik řekneme, že se vynasnažíme ze všech sil, abychom stáli na svém místě a byli užiteční věci, již jsme se zaslýchli.

Osobních polemik nebudeme nikdy pěstovati a věcných jen tolik, co nám bude vnuceno, nebo k čemu mlčet: bychom pokládali za věc svědomí nebo urážku pravdy. Ale ve všem zachováme slušnost; palmu championatu surovosti a neurvalosti v té příčině s radostí přenecháme listům jiných táborů a jiných směrů.

Kdo sledoval naši přílohu v roce právě minulém, zajisté že poznal, že snášíme se místo planého polemismu, které má cenu od dneška do zítřka, podati čtenářům výběr věcných, a jak si dovolujeme miniti, skutečně cenných článků různých oborů paedagogicko-didaktických. Takové věci i po letech něco znamenají, kdežto papírové kanonády polemik stanou se v nejkratší době úplně nesrozumitelnými.

Ovšem, snad většině dnešního učitelstva jsou takové články k smíchu a dávno překonaným stanoviskem, nebo chcete-li, starým copem. To dnes každý ví a umí, a i dobrý metodický článek je dnes holou zbytečností, kdož pak by četl nebo psal takové lapálie. Nejenáviděnější muž by snad byl dnes i sám Komenský, nejen proto, že by se v osvětlení moderním jevil jako nejprohnanější arciklerikál, ale i pro svou didaktiku; dnes je každý absolvent ústavu didaktik, metodik, psycholog a filosof daleko dokonalejší než byl Jan Amos.

Přes to vše půjdeme klidně dále a budeme věrni programu, jaký se jevil v letošní příloze »Vych.«: zásadou naší jest, jak jsme již naznačili, že věcný nebo metodický článek vždy má a bude míti mnohem větší cenu, než sebe raffinovaněji pro získání velikých mas psaná úvaha, úvodník nebo polemika.

Prosíme své ctěné přátele a příznivce, aby nás ve snahách našich podporovali, při nás stáli; posíláme jim srdečný pozdrav a vyslovujeme novoroční přání z upřímné duše.

Akademické vzdělání učitelstva.

Píše B.

Po poslední úpravě učitelských platů ozvalo se volání po vyšším vzdělání učitelů. Nezní ze řad protivných, jež učitelstvu závidí tu trochu snesitelného teď životy; učitelstvo samo volá po vyšším vzdělání.

»Máme více platu, chceme více pracovat,« volá učitelstvo. »Nechceme, aby nám kdo mohl vyčísti, že dostáváme více, než kolik zasloužíme.«

V tom je kus ryzí poctivosti. Jenže takové ideální vzněty dnes nedojdou pochopení.

Dnešní upravený plat učitelův je přiměřen jeho práci, ale nikdo toho neuzná. Vůbec lid náš cení vzdělání ze všech věcí na světě nejméně, a kdyby každý venkovský učitel byl doktorem filosofie, přece se mu bude vyčítati, že má pěkný plat a nic nedělá.

Hledí-li tedy učitelstvo voláním po akademickém vzdělání umlčeti tento hlas masy, je snaha jeho marnou.

Nápravu zjednatí může jen výchova lidu. Snaha učitelstva musí se v první řadě nésti k tomu, aby lid jeho práci porozuměl a dovedl ji oceniti. Dosud v tomto směru podnikáno málo. Kdyby se bylo v tom směru pracovalo, nemohlo se státi, že lid dosud na velmi mnohých místech ve škole a učiteli spatřuje břemeno; nemohlo dojiti ku kolisím při úpravě platu.

Po dvacet roků vysilovalo se učitelstvo pracemi mezi lidem, ve spolcích, v zastupitelstvih obecních, v akademiích a přednáškách, v záložnách atd. Pracovalo stále a všude, ale nedovedlo lidu vštípati cenu vzdělání, vštípilo mu jen pojem, že učitel je ku všemu dobrý, že je jeho povinností dělati zadarmo všechno to, co jiné stavy nedělají, tedy jakýmsi druhem špatně placeného lokaje.

Degradací touto je učitelstvo vinno samo.

Nemůže nikdo říci, že učitelstvo nesnažilo se ve svém vzdělání pokračovati, a lhal by také, kdo by tvrdil, že nynější učitelstvo je ve svém vzdělání pod úrovní potřeb svého stavu. Připusťme také, že nynější učitelské ústavy neposkytují učitelí všeho, čeho pro svůj stav potřebuje, že musí potom každý mnoho doháněti, ale nemožno připustiti tvrzení, že by akademické vzdělání dostačilo, aby učitel byl učitelem, jakého náš lid potřebuje.

Něco jiného schází českému učiteli než vyšší vzdělání.

Jsou to v prvé řadě zkušenosti životní a v druhé řadě schází nám speciální výchova pro náš stav.

Porovnáme-li stav svůj se stavy jinými, poznáme hned, že je to pravda.

Podívejme se na stav vojenský. Důstojnický dorost vychovává se ve vojenských školách buď kadetních nebo akademiích, a mladík vyšeší z takové školy, je skutečně důstojníkem nebo má alespoň všechny vlastnosti a schopnosti, aby se jím mohl státi. Mladý poručík přímo ze školy nastupuje ku svému pluku, netřeba mu návodu, zná dopodrobna své povinnosti, počíná si samostatně, že se tomu musíme až diviti.

Kdo by mi snad vyčetl, že přeháním, tomu radím: »Postav, příteli, devatenáctiletého poručíka nastupujícího právě své povinnosti u pluku vedle devatenáctiletého učitele, který právě odbyl zkoušku dospělosti, a porovnej je co do zkušeností životních co do toho, jak oba jsou pro svůj stav duševně vypraveni,

co do samostatného počinání si v úřadě! Poznáš rozdíl a dáš mi za pravdu, že našemu dorostu chybí něco, čeho nelze dosíci ani akademickým vzděláním.»

Řekněme zkrátka: Důstojníka vychovali důstojníci a řekli mu všechno, čeho bude mladík potřebovat. Všecky své zkušenosti sdělili s ním a nepustí ho k úřadu dříve, dokud nejsou přesvědčeni, že mladík, opouštěje školu, je důstojníkem celým, že je všechen prodchnut láskou ku svému stavu.

Kněz, opustiv seminář, je knězem. Nic už mu nechybí k celkové výchově pro jeho stav.

Důstojník i kněz, ať už v povolání svém najde splnění svých nadějí nebo trpké zklamání, zůstává přece tím, čím jest a dovede s neoblomnou energií čeliti všemu, co by ho odvracelo od konání povinností přijatých, dovede zmociti všechny překážky. Oba považují stav svůj za svůj životní úkol, nikoli za pouhé zaopatření. Jsou nadšeni pro své povinnosti, stav svůj považují za čestný úkol života a odměnu vidí v něčem docela jiném — než v platu.

Je tomu tak u nás? Je kandidát učitelství vyšší z ústavu už učitelem? Ví, co ho očekává při plnění povinností svého stavu? Jsou mu vůbec ty povinnosti známy?

Nu, řekněme upřímně, že ne.

Naše řady doplňují se lidmi dvou druhů: idealisty a chlebaři. Oboje je chyba. Idealisté hnedle poznají, že není všechno tak, jak si to byli představovali, poznají, že minuli se povoláním, stávají se nešťastnými nebo lhostejnými. O těch, kteří v stavu našem hledali jen zaopatření, netřeba snad mluvit. Vlečeme jich řadu jako železné pouto za sebou; pracují třeba s námi na společném úkolu, ale jen tolik, co musí. Jiný stav nemá takových neurčitých pracovníků.

Ani stav úřednický. Úředníku než úřad nastoupí jest prodělání předepsanou praksi. Během té pozná dopodrobna příští své povinnosti a může ještě v posledním okamžiku odstoupiti, kdyby se mu zdálo, že z nich není.

Ale potom, nastoupiv úřad, je úředníkem celým. Vždyť u nás také dvouletá praxe dostačí, aby mladý muž poznal, čeho mu bude plniti, až stane se učitelem. Jen se hned zase přiznejme, že ne. Mladý učitel ani za dva roky svých povinností nepozná. Vždyť povinnosti našich je tolik a tak rozmanitých, že i starý učitel nad některou mnohdy stane zadumán a neví si rady. Kdyby byly naše povinnosti přesně vymezeny, jako na př. povinnosti oproti škole! Ale jsou tu ještě povinnosti oproti lidu, církvi, úřadům autonomním, vládě, všeobecnému vzdělání národa, vlasti atd. atd. Porovnáme-li se s ostatními stavy, bez dlouhého rozumování poznáme, že stav náš je ze všech nejtěžší, a že potřebuje více než kterýkoli jiný lidí celých, mužů pevného charakteru, bojovníků nadšených, přece však střízlivých a v první řadě zkušených.

A že tu třeba prohloubené, zvláštní výchovy, ještě důkladnější než u stavů jiných, to je samozřejmé.

Jest třeba si zase uvědomiti, zdali dorost náš akademicky vzdělaný byl by jiným než je teď. Ovšem. Měl by vyšší vzdělání, akademickým vzděláním obor vědomostí učitelových by se rozšířil. Avšak, což cesta k vědomostem je teď učitelstvu zavřena? Nemůže učitel i teď stále se vzdělávati a dosíci těchže vědomostí, jako by studoval několik semestrů na universitě? Vždyť valná většina mládeže dochází akademických gradů soukromými studii.

Proč by tedy nemohl učitel soukromě obor svých vědomostí rozšířiti? Jen kdyby chtěl, může každý.

Akademické vzdělání není to, čeho potřebujeme. Toho můžeme dosíci každý bez uzákonění.

My potřebujeme speciální výchovy pro svůj stav, a té nelze nabýti jinak než na ústavě, ovšem ústavě účelně zařízeném.

V jiných zemích mají učitelské semináře.

Proč my jich nemáme? Vycházejí-li z ústavů vojenských vojáci, z kněžských seminářů kněží, z lesnických učilišť lesníci, z hospodářských škol hospodáři polní, z různých škol odborných odborníci dotýční a vesměs lidé pro svůj příští stav dobře vychovaní a připravení, proč z ústavů učitelských měli by vycházeti lidé svému povolání nedostačující?

Hledejme příčinu!

Víme všichni, že je nám třeba něčeho, co by nám dalo sílu a samostatnost v plnění povinností, abychom nepřišli v úřadě nikdy do rozpaků, jako do nich nikdy nemůže přijíti mladý kněz nebo mladý důstojník, víme, že z nynějších ústavů vycházejí lidé s nepatrným rozhledem životním a s malým vzděláním; obé pak musí rozšiřovati v trpké škole života a mnohé namáhavě doháněti.

Přičiňujme se tedy o důkladnou reorganizaci ústavů, kde u výchově našeho dorostu nehledělo by se tak přísně a jedině ku výsledku zkoušek jako spíše k individualitě kandidátově a schopnosti jeho pro náš stav, jak tomu je v ústavech vojenských, kde na prvním místě rozhoduje schopnost pro úřad důstojnický a na druhém místě teprve vědomosti, jež možno časem pílí doplniti.

Naše zkouška způsobilosti vlastně o způsobilosti ku stavu nesvědčí, je to jen složení účtu o nabyté dvouleté praksi. K tomu dostačilo by také dobře několik měsíců.

Zkouška tato stala by se zbytečnou, kdyby z ústavů vycházeli již hotoví učitelé.

Přemýšlejme, kde vězí náš nedostatek a dospějeme jistě k úsudku, že jedině ústavy účelně zařízené mohou nám dodatí pracovníků, jakých potřebuje naše škola.

Dědictví po otcích.

Píše Z. ŽĎÁRSKÝ.

Před mnoha lety dostal jsem se na školu do Z. Bylo po novém roce, víska zapadlá sněhem, smutno -- všude smutno. Vrhł jsem se zuřivě na práci, abych zapomněl na truchlou náladu zimy. Než věc hnedle se změnila. Za několik dní seznámil jsem se se svým sousedem rolníkem, v němž brzy poznal jsem člověka moudrého a sečtělého.

Seznámení naše bylo zvláštní.

Pouštěl jsem děti po vyučování ze školy, a soused stál na svém dvoře.

Pozdravili jsme se a dali se do hovoru. »Jak se vám u nás líbí?« ptal se soused.

»Líbí se mi tu,« povídám, »ale už kdyby bylo jaro.«

»Ovšem, v zimě je tady smutno,« řekli zase soused. »Jsme tu vysoko v horách. A do hospody nechodíte?«

»Nechodím,« řekl jsem. »Já také ne,« řekl zase on. »Ale tady všichni jak jsou tráví zimní večery v hospodě. Člověk ani nemá kam vejít večer na hrátky. Mužští ze všech statků jsou v hospodě.«

V Z. totiž říkali »na hrátky« místo »na táčky«.

»Přijďte k nám,« zval jsem souseda. »Jsem každého večera doma. Seznámíte mne alespoň se zdejšími poměry!«

A soused přijal. Od toho dne měl jsem každého večera veselého společníka, a zima mi rychle ubíhala.

Jednou se soused zmínil o tom, že by hospodáři ledacos mohli v hospodářství svém si poříditi, kdyby stále neseděli v hospodě a řeč svou zakončil: »U nás mužští, jak není práce v poli, hned táhnou do hospody. Je to prokletá vesnice. Všecko se u nás odbude v hospodě. V hospodě si mládenec udělá s pannou známost, svatba odbude se v hospodě, a nevěsta odvádí si manžela ráno z hospody na mol schmeleného, bába s kmotry nese dítě z kostela od křtu rovně do hospody, v hospodě odbývají hospodáři smlouvy, koupě i prodej, a když někdo umře, celý průvod pohřební jde ze hřbitova zase do hospody zapit nebožtíka.«

Později jsem se dověděl, že můj soused je zapřisáhlým odpůrcem hospod, a tento odpor jeho že je v celém okolí příslovecným.

Byl jsem tehdy ještě mladý zajíc; soused se svým odporem proti hospodám se mi líbil, v duchu jsem s ním na puntík souhlasil, ale bál jsem se tímto směrem působiti výchovně na lid, aby mne snad šenkýři nežalovali pro rušení živnosti.

Dnes ovšem pohlížím na věc jinak; nabyl jsem přesvědčení, že takových obcí jako je Z. je v naší vlasti nezměrný počet a vim, že veškerá naše národní výchova děje se v hospodě a dle toho také národ vypadá. Bez hospody u nás nic se neobejde. Od kolébky až ku hrobu lid náš potácí se od hospody k hospodě. Je pravda: křty, svatby, pohřby, smlouvy, záležitosti obecní, schůze politické, vzdělávací přednášky, zábavy, poučování lidu, spolkové schůze, zkrátka vše, co s výchovou lidu souvisí, odbývá se v hospodě. Dle toho ten náš život národní je také učiněná hospoda.

Každá ušlechtilá zábava, každá poučná přednáška mine se účelem, koná-li se v hospodě.

Když výpar alkoholu vstoupí posluchačům do hlav, ozývají se nadšená hesla, dobré úmysly, ale všecko zmizí, když posluchači se vyspí; zmizí nadšení, jako ta pára z piva.

Jinde mají veřejné místnosti, kde konají se poučné přednášky a veřejné schůze; místnosti bez kouření a bez pití.

U nás takových není, a také jich nepotřebujeme na tak dlouho, dokud celý náš veřejný život úzce bude souviseti s hospodou, a to bude asi hodně dlouho, neboť i ta nejnepatrnější víska má alespoň dvě nebo tři hospody. (Dokončení.)

* RŮZNÉ ZPRÁVY. *

Theoreticko-praktická skladba hudební pro učitelstvo a ústavy učitelské.

Upravil Edmund Štoll, řídící učitel. V Praze, tiskem české grafické společnosti »Unie«. Nákl. vlastním. Sešit I. K 1'50, II. K 1'30. Theoreticko-praktické dílo o hudební skladbě nemůže být nikdy i u nás zbytečným, třeba bychom již měli několik prací z tohoto oboru. Byť i látka ostala táz, různé jsou metodické cesty, jimiž ji lze zpracovati, a každý autor snaží se kráčet cestou nejlepší, která se mu zdá být nejvhodnější. Nemáme sice celé dílo Štollovo před sebou, ale na prvý pohled poznáváme zkušeného metodika a odborníka. Dosud vydané dva sešity obsahují všeobecnou nauku hudební, různé spoje trojzvukův, užití druhotvarů trojzvukových a čtyřzvukových, užití zmenšeného čtyřzvuku a pětizvuku, tóny neakordické. Obsah dalších dvou sešitů bude: Užití sextového a kvartsextového druhotvaru (sextakordu a kvartsextakordu); užití čtvero zvukův a jich druhotvarů (kvintsextového, terckvartového, sekundového); užití pětizvukův, užití zmenšeného čtvero zvuku; průtah, průtah volný, předjem, průchod, střídavý tón, prodleva; alterace akordů: harmonická a enharmonická mnohostrannost akordů modulate: přímo, dom. čtvero zvukem, trojzvuky na 2., 4. a 7. stupni, zmenšeným čtvero zvukem; závěr: všeobecně, celý, poloauthentický, klamný; píseň: příprava ku její harmonisaci, všeobecně ku její harmonisaci, určení její tóniny, určení jejích závěrův, určení basův a souzvukův, určení středních hlasů, cvičení v určování dobrého basu, harmonisace písně; skladba: čtyřhlasá pro hlasy nesmíšené, trojhlasá, dvojhlasá, vícehlasá; o starých církevních tóninách. Jest sice pravda, že hudebníků mezi učitelstvem ubývá, — dik přímé štvaniční proti učení se hudbě jen proto, že má v prvé řadě sloužit účelům chrámovým, tedy, jak se teď dle módy říká, »klerikálním«, — ale proto přece je stále ještě v učitelstvu tolik hudebníků, že by při dobré vůli mohlo být rozebráno toto dílo, které autor vydává svým nákladem. Až bude celek v našich rukou, rozepíšeme se o díle podrobněji.

—k.

Kupujte hlinu! svatou hlinu! Kdo nebudete mít dosti hlíny až umřete, komu nezakopají dost hluboko jeho přibuzné, nechť obrátí se na zástupce obchodu palestýn-

skou hlinou, Münnicha na Vinohradech, Mánesova ul. 23. Dostane jí 1 kg. za 1 kor. Prodává se v sáčkách nejméně 25 kg., pověřených ústavem Františkánského kláštera v Jerusalemě. Doporučuje vám jí »Societas ad exportandam humum sacram Jerusalem«. Že v tom není švindl, potvrzuje svojí biskupskou autoritou, podpisem i pečetí biskup Jerusalemský A. F. Popham Blyth. Pro jistější spásu duší svých — kupujte si tu hlinu! Vyděračská společnost pro kořistění z lidské hlouposti, kterou patronisuje klerikalismus tak nestydatě okatě, doprovází svojí hlinou dojemným doporučením: »hledí k tomu, aby plnila zbožný a šlechetný cíl, zemi z oněch posvátných míst, kde stála kolébka našeho vykupitele, jakož i kde kráčela noha našeho spasitele a odkud vyšla víra v jediného Boha do celého světa — z Palestiny — vyvážeti, aby tak každému dána byla možnost hroby svých milých v uctivosti zdobiti. Žádná sebe nádhernější okrasa nemůže krásněji ozdobiti hrob milých zvěčněných, jako ona hrst hlíny, která pochází ze Svaté Země. Každý jednotlivec vyplní svojí nejmilejší povinnost ku svým zemřelým, vloží-li na jejich hrob hrst této země. Poněvadž se v této posvátné hlíně květiny velmi dobře daří, mohou býti také zasazené v popelnici, nebo v bedniče na rovech krásnou ozdobou. Jak bude to každého těšiti, když užijí na rovech svých milých zesnulých tak bujně kvěsti krásné kvítí v oné posvátné půdě!« Taková nestydatost ještě je dnes možná. Máme v rukou tiskopisy i vysvědčení uvedeného biskupa, s datem 5. srpna 1903, v Jerusalemě. A u nás se děje pro to skrytá agitace. Hlupáci, hlaste se o hlinu! Agenti jezdí po venkově, na farách zvidají vaše adresy! — Tak čteme v »Č. Uč.« a přiznáváme milerádi, že i na nás učinily křiklavé inseráty o svaté hlíně nemilý dojem. Třeba však uvéstí řádky tyto na pravou míru. Tuto »vyděračskou společnost pro kořistění z lidské hlouposti« sotva patronisuje klerikalismus *katolický*, jaksprávně napsaly »Kat. Listy«, které celou věc odsoudily jako nekaly kšeft israelský, nebo *evangelicko-klrikální*. A to měl »Č. Uč.« ve své lokalce konstatovat, aby se nezdálo, že je to podnik *katolický*. Že by na farách se pro to agitovalo, o tom velice pochybujeme. Pokud víme, všechny opravdu katolické listy se vyslovily o tomto »podniku« odmítavě a velice nepřiznivě.

Dědictví po otcích.

Píše Z. ŽDÁRSKÝ.

(Dokorčení.)

Kam jsem se to zatoulal? Chtěl jsem vlastně psát, jak hospoda působí na školní výchovu mládeže. Když už jsem však článek nadepsal: »Dědictví po otcích« nebylo možno vyhnouti se, že to »hospodaření« vlastně lid náš dědí po svých tatících.

A jak to působí na děti, toho soudný člověk snadno se domyslí.

Všecka snaha dětí nese se jen k tomu, dostatí se za starými nebo se starými do hospody.

O venkovských muzikách ženská i mužská mládež obskakuje hospodu. Je to sice zakázáno, ale co pak děti dbají zákazu! Vždyť uvnitř křepčí jejich otcové i matky, bratři a sestry!

Do nedávna mnoho nedbalo se zakazů. Starostové obcí, jako hlavy místní policie, byli zodpovědní za to, že školní mládeži přístup do hospody bude zamezen. Ale starosta obyčejně tancoval také, a kde pak měl čas všimati si, zdali školní děvče nebo hoch vklouzli do tančírny.

Poznal jsem jen jednoho starostu, který na to vzal hrubý kartáč. O masopustním bále poslal si domů pro bič a všechny školní děti z hospody vypráskal. Na jaro ho potom za hlavu obce ne zvolili, chtěl prý by s obcí orat, a také mu tohle vypráskání dětí o volbě vyčetli.

Nejnověji některá okresní hejtmanství vydala výnosy, na základě kterých je hostinský zodpověden, že taneční zábavy nesúčastní se nejen školní mládež, nýbrž mládež pod šestnáctý rok vůbec.

Třeba výnos, vyhrožující při každém přestupku ztrátou koncese hostinské, zdál se přísným, my, jimž mravní výchova mládeže leží upřímně na srdci, musíme zvolati: »Požehnaná hlava, v níž tato myšlénka se zrodila!« »Žehnej Bůh ruce, která měla dosti odvahy rázným řezem vysperovati hnusný vřed na těle našeho pospolitého života.« Blahodárný účinek tohoto nařízení viděl jsem na vlastní oči.

V hospodě byla posvícenská muzika. Vracuje se pozdě večer ze sousední dědiny, zastihl jsem kupu svých žáků a žaček před hospodou. Dováděli tu, vyskakovali na zásep a obchvíli některý veběhl do hospody. Na zásep vycházeli opilí tanečníci objímající rozpařené a upoceně tanečnice. Co se tu na záspi mluvilo, nad tím já starý člověk jsem se rděl, a děti ty kluzké vtipy a posunky hltaly ušima a očima.

Odháněl jsem je, ale obyčejná výmluva zněla: »Tatí a mamí jsou tam. Jsem sám doma a čekám na ně.«

Podářilo se mi konečně odehnati děti od hospody, ale stály pozdálí, a byl jsem přesvědčen, že vrátí se hned k hospodě, až odejdu.

V tom šel kolem četník. Do dětí jako když střílí. Četník přicházel sem schválně na obhlídku na základě nového výnosu hejtmanství o tanečních zábavách. Vešel do šenkovny a za chvíli hrnulo se odtud asi dvacet matek s kojenci na loktech.

Seděly v šenkovně na lavici kolem zdi, na tak zvané soudní stoličce, a malá robátka dřímala nebo mrněla v jejich náručích. Bránily se, že takové malé děti ještě z toho nemají rozumu, co při tančení v hospodě se děje, ale četník stál neústupně na svém, dovoláváje se výnosu hejtmanství, kde návštěva taneční zábavy je všem dětem pod šestnáctý rok zakázána. Byl to nějaký moudrý muž, neboť ženám vysvětlil, že kojencům je pobyt v tančárně, když ne v ohledu mravním, tedy ohledem na zdraví stejně nebezpečným jako dětem větším a šenkýřovi kategoricky zakázal, aby matky s dítětem v tančárně netrpěl, sic že ho udá.

A teď snad někdo řekne, že takové zakročení četníkovy je omezováním osobní svobody. Je to smutné, že na takovou věc, jako je mravní výchova mládeže, nedostačí škola, a musí zakročiti orgán veřejné bezpečnosti.

Prokleté dědictví po otcích, které ve všem nás odkazuje na hospodu. A my se v tom hospodském životě motáme, vymotati se z něho nemůžeme, všecky naše vůdčí strany naříkají na chabost našeho lidu, že není takovým, jakým by býti měl a mohl, a kořen zla nikdo nevidí. Škole musí pomáhati přímá nařízení a výhrůžky trestem. To je smutné — velmi smutné. Ale jiné pomoci není. Na hrubý cár — hrubý kartáč.

O školních zahradách.

Píše J. BROŽ.

Je někdy skutečně podivno, jak se lidé zuby nehty brání věci, směřující k jejich dobru a jak snadno dají se přesvědčiti, že věc dobrá je vlastně škodlivou. U lidí je vůbec velmi snadno černé prohlásiti za bílé, jen když člověk, který to chce dokázati, je dosti obratným.

Příkladu k tomuto tvrzení poskytují nám naše školní zahrádky. Je nařízeno, aby při každé škole obecné zařídila se zahrada školní. Někde je už mají, někde za živý svět zahrady pořídití nemožno. Naskytne se tolik vážných překážek, že ani nejpřísnější rozkaz nedovede jich odstraniti. Než o účelu školních zahrad promluví, zmíním se, proč tak mnohá škola ještě dnes své zahrady nemá.

Jediný příklad dostačí. Byla kdesi v naší vlasti obec, kde to bylo, na tom nezáleží, je takových víc, a čtenář jistě ve své paměti podobnou vyhledá. Ta obec po pruské válce skoro celá vyhořela. Chudý lid se po požáru vystěhoval, zámožnější usedlíci vystavěli nová zděná stavení, vykoupili pozemky po chudině, a za pět let dědinka vypadala jako panenka. Ale sličná ne. Ku sličnosti jí něco scházelo: stromy.

Staré štěpy a hrušně pradědy zasazené zahynuly při požáru a nových nikdo nesázel.

Tak byla dědina jen směsicí bílých chalup s červenými střechami, měla pěknou náves, pěknou zvonici, silnici a novou školu, ale k ladnému celku chyběla ozdoba zelených stromů.

Stromů nikdo nesázal. A proč také? Bude ovoce, přijdou děti, otlukou to, za všechnu práci a ošetřování bude trochu zlosti.

Učitel šel ze školy rovně do hospody, ani ho nenapadlo nabádati k okrase obce. Leda, že tak na ulici zastavil souseda, aby ho vyzval na hru v karty. Potom v letech sedmdesátých nařídil okresní výbor, že nová silnice po obou stranách musí se vysázeti ovocným stromovím. Ale kde stromky vzíti?

Obec tedy koupila tisíc stromků z panské školky ze zámku, rozdala je občanům, kteří měli pole u silnice a naříkalo se pak všeobecně na tu velikou výlohu, kterou okresní výbor obci způsobil.

A zase uplynula léta.

Starý učitel umřel a přišel nový. Nastoupil, přistěhoval se a prohlížeje svou školu, plivl do trávy před školou rostoucí a odvětil starostovi, který se ho tázal »Tak jak se vám líbí naše škola, pane řídící?«

»Vypadá jako pohodnice.«

A už potom neříkal nic, ale dělal »správce« školy.

Spravoval totiž školní budovu jak mohl.

Na jaře objevila se u školy zahrádka. Učitel téměř z ničeho ji vykouzliil.

Na oplotění dostal od lesního dva kusy dřev, něco dali mu sousedé, tesaře si zaplatil ze svého, potom s hochy školními sem nanesl zem v košíkách a udělal záhonky.

A když slunéčko už začalo tepleji hřátí, vypravil se s několika hochy do vzdálenější vesnice, kde už školní zahrádku měli.

»Darujte mi, pane kolego, co ve své zahradě zbytečného máte!«

A dostali toho dost.

V létě už škola, která ještě v zimě podobala se pohodnici, vypadala jako nevěsta. V neveliké zahrádce zelenalo se několik keřů, květy dvě růže a usmívaly se tři záhonky s petrklíči, sedmikrásami, kosatci, lilijemi a jinými květinami.

»A je ta naše škola teď pěkná,« říkali sousedé projíždějice se svými potahy kolem školy.

»Dejte mi kus obecního pole a za pět let celá dědina bude vypadati jako ta moje škola,« řekl učitel sebevědomě.

A sousedé mu je dali. Myslili, chudáci, že učitel bude dělati zázraky. Ale těch on neuměl. Žádal zkrátka, aby mu obec ten pozemek ohradila. A zase obec nechtěla. Sousedé si vzpomněli, že už nebožtík učitel říkal, jaká by to byla výloha, kdyby obec zakládala školku stromovou. Ale nový řídící stál neústupně na svém a odvolával se na nařízení okresní školní rady. A obec pozemek ohradila, Stálo to hodně zlatých, a ty udělaly učiteli hojně nepřátele.

A potom na tom pozemku se školními chlapci kutil rok, dva a tři.

»Sliboval, sliboval, ale nedělá nic,« říkali sousedé.

»Co v té školce děláte?« tázal se otec svého synka.

»Roubujeme, a na přes rok už budeme vysazovati,« odvětil hoch. »To budete koukat, kolik budeme míti stromků.«

»Nevím, kde byste jich vzali«, řekl otec.

»No, ve školce«, řekl hoch. »Když vy tomu, tatí nerozumíte.«

»Co, já tomu nerozumím?« rozhněval se tatík. »Stromy nejsou zadarmo a kde by na to učitel vzal.«

Na podzim zřídila obec širokou polní cestu, aby hospodáři po ní dostali se ku vzdálenějším pozemkům, na jaře objevil se na té cestě řídící s několika žáky. Dva hoši měřili po obou stranách cesty motouzem a jiní zapichovali v určitých vzdálenostech do země kolíky. Téhož dne řekl řídící představenému: »Nařídte, aby sousedé, kteří mají pole při nové cestě, vykopali jamky na těch místech, kam jsem dal zarazit kolíky a dali ku každé jamce kůl. Vysázíme podél cesty štěpy a hrušně. Ale do týdne musí býti jamky vykopené. Kdo si nepospíší, nedostane nic.

Představený údivem otevřel ústa. Ale nařídil. Potom bylo po několik dní viděti učitele s dětmi jak vysazují stromky podél nové cesty. Hoši sázeli, přitloukali kůly, děvčata přihrhovala zem a přivazovala mladé štípký a hruštičky.

Do týdne vypadala polní cesta jako okresní silnice. A což potom, když se to všecko zazelenal?

»Náš pan řídící je chlapík,« říkali si sousedé jezdíce k jarním pracem po nové cestě. »Tenkrát jsme ho tu měli mít, když jsme vysazovali silnici. Ty stromy tehdy stály peněz a nestojí za nic. Nikdo jsme tehdy stromům nerozuměl.«

A potom už byl řídící miláčkem občanů. Byl to člověk celkem nemluvný, trochu zamařený, ale pracoval jako včela. A po letech, kdyby byl chtěl modré s nebe, občané by se byli jistě usnesli, že se mu musí zaopatřit.

»Takového učitele kdybyste měli jako my!« říkali sousedům z okolních obcí. »Ten rozumí věci. Co dělá, všechno je pro dobro obce.«

A za několik let zpustlá dědina byla vzorem ostatním i pokrokovějším.

Tak jak je to tedy s těmi školními zahradami? Proč nepomáhají ostré výnosy školních úřadů?

Obec bojí se výloh. Má-li školní zahrada sloužiti školnímu vyučování, obec se krčí. Uvidí-li však, že obec má ze školek užitek, povolí. Mnohde myslí, že učitel chce zahradu pro sebe. Tu třeba, aby učitel byl eskamotérem a z ničeho udělal něco pěkného. Malou školní zahrádku s trochu květin a keřů pořídí si učitel bez velkých výloh, ale ovšem s mnohou vlastní prací. Zase tam, kde učitel ruky nepřiloží a všechno chce, aby se mu dodalo a zaplatilo, nebude výsledek valný.

Školka stromová už vyžaduje větších vydání, a tu nesmí učitel zapomenouti, že školkou vychová doce!a novou obrozenou generaci v obci. Hoši, kteří stromky vlastního pěstění vysazovali u cest a silnic nebo v štěpnicích za rodnou chatou, milují je do pozdního stáří jako své děti, v těch stromech obrodí se celá obec, je pěstění stromků mocným paedagogickým prostředkem a toho by učitel neměl pouštěti se zřetele, ač chce-li v obci svého působení opravdu zanechat po sobě památku nehynoucí a jednou tam na výsosti říci »Pane, dobrý lid jsem ti vychoval. Jsi spokojen?« A tato myšlenka by snad měla býti vůdčí silou každému učiteli. Tak, tu je drobný a osvědčený prostředek. Zkuste!

O sociální výchově.

Vždy mě to nutí k ironickému úsměvu, slyším-li známé fráze: »učitelstvo národ v rukou,« »osud budoucích generací spočívá v jejich vychovatelích, v učitelstvu« atd., jak zní ta různá stkvělá, ale falešná tvrzení. Byl to tuším Leibnitz, který řekl: »Dejte do mých rukou školství celých sto let, a budu vládnouti světu.« Leibnitz byl sice veliký filosof, ale v téhle věci by se ukrutně mýlil. Zapomněl, že učitel poměrně ze všech činitelů vychovává vlastně *nejméně*, že vychovávají ještě jiné věci a okolnosti, že vychovává vše, co žáka obklopuje, a že výchova tato někdy zcela a úplně kazí trochu oné výchovy, které se žákům ve škole dostane. Fráze ona o osudech budoucích generací velice vzrostla po okřídleném výroku, že u Hradce Králové zvítězili prušští kantoři; od té doby přisuzována škole, co se dotýká vychování, moc přímo kolosální, kdežto do opravdy je — mikroskopická. Každý zkušený učitel dobře to ví. Přejde-li mu žák do školy, tu má s ním plno práce, aby ho naučil tomu, co osnovy předepisují a žádají. Pro samé počty, samou mluvnici a pravopis, kreslení a výklady ze všech předmětů — tedy pro samou činnost vyučovatelskou — nezbude mu kdy na stránku vychovávací. A ta trocha bývá často biblickým zrním, které padlo na skálu i vzešlo trní a udusilo je.

Oním trním bývá často celý okolní svět. Co je to platno, když pan katecheta ve škole učí, že Bůh všecky věci stvořil, že svět zachovává a řídí, a když tatínek doma před dítětem řekne, že je to zastaralá báje, všechno že je »příroda«; řekne-li učitel, že náboženství je nejdůležitějším předmětem, a dítě slyší doma, že by se mělo ze školy vyhodit a že jest jen »pro hloupé lidi«, neb že »jsou to pověry«. Jak se tu příkře sráží výchova školní s výchovou domácí! A což teprve máme říci o výchově ulice!

Slyšel jsem kdysi, že samotné vychovatelské činnosti mnohem lépe se daří tam, kde jsou semináře, internáty. Snad lze říci: trochu lépe, malounko lépe; připouštíme. Ale chovanec internátu není galejní trestanec, není vězeň na Špilberku; přichází ven, třeba jen na tu kaceřovanou procházku v páru, dvojstup za dvojstupem, sledován učiteli neb učitelkami. A tu mu mnohdy ulice za vycházku, trvající třeba jen půl hodiny, dá v některých věcech pořádná naučení; jako letem vidí a slyší mnoho, co na něho mocně působí, co jej rozčilí, co dá hojně látky k přemýšlení, zvědavému hloubání, tajemnému dotazování a pátrání. Příklad: v internátě mají pečlivě vybranou knihovnu; po něčem, co by mohlo chovance pokazit, tu není ani stopy, i tituly knih musí býti bezvadné. Chovanci krácejí na vycházku, ubírají se kolem knihkupectví (ač není-li přímo proti internátu samému, že jak vyjdou ze vrat, mohou prohlížeti výkladní skříň) a tu jim bijí v oči nápadně vyložené knihy s těmito (často podtrženými) tituly: »Muž a žena v manželství.« »Hygiena ženy těhotné a novorozeňátka« (a stačí-li čas přečísti, co je pod tímto nadpisem, doví se o věcech ještě zajímavějších z pouhých označení kapitol), »Co má každá žena vědět«, »Hygiena lásky«, »Tajné nemoci«, »Odkud přišel bratříček« — a což kdybychom chtěli psáti dále! Myslíte, že i pouhé čtení těchto nápisů a titulů knih nevbuzuje myšlenky a chtivost knihy čísti, a že se tím rázem nepodvrací často vše, co dobrého chtěl vychovatel vštípití v srdce chovanců výběrem četby dobré a ušlechtilé?

Ve škole pěstuje se hudba a zpěv, aby se ušlechtilo srdce žáků, aby cit jejich byl zjemněn a přístupný i zaujatý pro vše krásné, pokud možno volí se poetické texty písní, neb aspoň bezvadné: a na ulici slyšeti je často píseň tak necudnou a oplzlou, až hanba mluvit i psát. Pisatel těchto řádků slyšel sám jednou a to ne snad v noci, ale před večerem, na veřejné ulici zpívati s nápěvem písně »Přijde jaro, přijde,« text tak hanebný, až ošklivo si vzpomínati. A co je takových písní! Co je vám platno vštěpovati ve škole chovancům vše nejušlechtilější, když jeden nemrava nebo opilec na veřejné ulici způsobí takové pohoršení, že je ani kolik nejkrásnějších hodin hudebního cvičení nenapraví.

Nechat si nikdo nemyslí: přeháníš, činiš věc černější nežli je. Právě proto, že jsou mladé duše tak vnímavé, tak chytlavé, vítězivá tu často zlo nad dobrem. Ve škole dbáte správné mluvy, ušlechtilých posudků a rozumí se samo sebou, nevypustíte z úst ani jediného slova, které by pohoršilo; a teď si všimněte, jak »vychovává« veřejnost, jak se mluví ve vagonech železné dráhy, na parníku, na výletech, při veřejných »zábavách« a shromážděních atd. atd. Kdo pak dbá, jsou-li kde přítomny děti, čili nic. Samý tlustý »vtíp«, necudný dvojsmysl, hrubý žert a dávno již je známo, že se musí slušný člověk báti se svými dětmi sednouti mezi »obecenstvo«. Do hospod ovšem děti nepatří, ale aby nejdely po dráze, na parníku, v elektrické tramwayi atd., aby se nikdy a nikde nestýkaly s lidmi, toho naprosto nelze provésti. Byly snad doby, kdy platila zásada »maxima debetur puero reverentia« — však čas ten minul; naše moderní doba chce mít za každou cenu i moderní děti, a proto je kvapem zasvěcuje do věcí, na něž mají až tuze dost a dost času.

Dětem mají se dostati do rukou nejen knihy bezvadných, povznášejících textů, ale i takových ilustrací, či jak nynější doba ráda říká, uměleckých, aby výchova byla »umělecká«. Na našich veřejně na nárožích lepených plakátech, nástěnných kalendářích atd., jsou ilustrace, že by člověk nad nimi zaplakal, jak jsou ubohé a »vzdělávající«. Do školní knihovny nesměli byste připustit knihu se závadným vyobrazením, ale na ulicích, kudy ubírá se denně tisíce dětí, je na plakátě osoba v životní velikosti a třeba celá nahá, nebo celá skupina takových osob — a to projde. Tak vychovává ulice. Vždyť jsme to viděli nedávno na přístavbě vedle Františkova nádraží v městských sadech, kde byli dva atleti, celí nazí, s údy Priapovými. Katolický tisk začal se důrazně o věc brát a div divoucí, nemohli jsme ani věřit svým očím — tentokráte zvítězil. Přišli z nařízení vyššího sochaři a objevily se známé fíkové listy. Od té doby tu sesurovělý lid tak nečumí — rače odpustit tomu slovu, ale bylo tomu tak — od té doby tu nepobíhají vyžílí hejskové a flámové, kteří čekali na dívky do škol se ubírající a schválně je slovy necudnými a oplzlými na sochy upozorňovali. Uvádíme jen malou ukázkou, jak je veškerá »výchova« prý v rukou — učitelstva, tak že celý osud příštích generací a celého národa mají v rukou pouze — učitelé!

(Pokračování.)

Více lásky!

Sežloutlé listy z denníku starého kantora. — Prozradil B. TRČKA.

Po letech sedmdesátých přívalem reformy hrnuly se do škol. Najednou objevilo se v nečetných tehdy listech paedagogických tolik receptů, methodických výkladů pro různé předměty učebné, že člověk musel si býti jist, že kdo říditi se bude těmi recepty, jistě nepochybí a bude dokonalým učitelem.

Potom zkoumal jsem smýšlení starších svých kolegů a přesvědčil jsem se, že většina se těmi radami neřídí. Bylo málo těch, kteří ve škole viděli něco jiného, než fabriku na dobývání vezdejšího chleba. Některý řekl, ukazuje na takový didaktický nebo paedagogický článek: »Tady N. zase vydal nějaký svůj canc.«

Jiný se vyjádřil podobně: »To píší, kteří chtějí míti na učenost patent.«

Byl jsem tehdy ještě mladý učitelský adept a neměl tolik životního rozhledu, abych posoudil, že jsem zapadl v odlehlý kout okresu, vychovávaný shorem chlebařů, v jakousi učitelskou Cayennu.

A nebylo tu nikoho, kdo by mne byl poučil, kde je pravda. Přestal jsem věřiti článkům a počal věřiti starým zkušeným kolegům, jichž jednohlasný úsudek vyzníval, že to všechno velmi snadno se napíše, pěkně se čte, ale v praksi rozhodně provésti se nedá, a že ty děti ve venkovské škole jsou docela jinými tvory, než jak si je ti páni představují. A paedagogická moje výchova šla jiným směrem. Naučil jsem se pít, hrát v karty a mnoho jiných nezbytných věcí k ubíjení nudy na vesnici, když zapadla sněhem a já neviděl oknem nic, než sousedovy slepice, které už jsem všechny dávno znal.

Ale listů učitelských čísti jsem přece nepřestal. Nevěřil jsem všemu, ale něčemu přece, co nemohlo býti lží, třeba že nad tím staří a zkušení kolegové moji pohrdlivě krčili rameny.

Neslo se tehdy učitelskými listy něco jako vůně kadidla, co mne naplňovalo nadšením a dodávalo síly, že nestal jsem se podobným svým rádcům a neobrostl mechem všednosti. Bylo to často se vyskytující slovo »filanthropie«, které mne zajímalo, poutalo a dávalo mi látku k přemýšlení.

Láska k dětem — ta přece nemohla býti lží? Vždyť já děti miloval, třeba byly otrhané a špinavé. Jen ta láska k dětem zavedla mne, mladíka, do zapadlé horské vísky.

Od útlého dětství byl jsem sirotkem jedině na sebe odkázaným, člověka ze mne udělal vlastně jen můj učitel, a tu myslil jsem, že nejlépe se mu odměním, stanu-li se také učitelem a budu milovati děti, jako on miloval mne. A pojednou byl jsem se svými idealy hotov. Nepoštěstilo se mi najíti člověka, který by mi přisvědčil a ukázal cestu, po které bych se bral v před.

A nové zklamání následovalo v zápětí. Začal vycházeti nový list, měl býti pokrokový a potírati všechn zastaralý šlendrian, uváděti v posměch všechno, co starší listy udávaly za věc neomylnou, měl dokázati, že výchova mládeže má se nésti docela jiným směrem a spočívati na docela jiných základech.

Jak se list zval, už ani nevím, zanikl brzy jako mnoho jiných v té době, ale sáhl jsem po něm dychtivě, protože hned v prvním čísle byl článek, nadepsaný Filanthropie ve škole.

»Vida,« pomyslíl jsem si. »List pokrokový zastává se lidumilství, zaveJe lásku do školy.«

To bylo něco pro mne. Nebyl jsem se dosud vzdal přesvědčení, že jediná věc, která našim školám schází, je láska. Víc lásky, jen víc lásky a nebude třeba tolika nařízení a zmizí ze škol byrokratismus. To bylo tehdy mojí zásadou.

A teď jsem to tu měl černé na bílém.

Jak jsem ustrnul, když list to líčil docela jinak. Ve všem pokrokový článek přisvědčoval tvrzení mých kolegů, že učitel, který by se v lásce sklonil ku svým žákům, špatně by pochodil, že tu třeba přísné kázně a prvním paragrafem všech školních zákonů, že musí býti bezohledná přísnost. Článek byl psán ve formě dialogu a hodně satyricky.

Začínalo to tak nějak: Inspektor vejde do školy, učitel se s dětmi pomodlí. začne vyučovati. Po čtvrt hodině dvěře se otevrou, vchází malý opozděnc.

Učitel: »Proč přicházíš pozdě? Toulal ses?«

Inspektor filanthrop: »Počkejte pane učiteli! Tak se nesmí na děti vyjížděti. Pojď sem, synáčku. Pověz mi, proč přicházíš pozdě? (Hladí ho po hlavě a pomáhá mu k výmluvě.) Jistě jsi zaspal, není-li pravda?«

Kluk (cení se potutelně) »Ba nezaspal. Nesl jsem tátovi kořalku na stave-nišť. Je zedníkem. Myslíl jsem si, pro čtvrt hodiny nebude zle. Však se ve škole ještě nasedím do poledne.«

Kluk jde na své místo, inspektor filanthrop píše něco do notesu, učitel se usmívá.

Nad tímhle článkem jsem se zamyslíl. Vida, jak jsou děti zkažené, potom neste jim vstříc srdce, ony vám je rozšlapou. Sympatisoval jsem s inspektorem a v duchu cítil s ním jeho pokoření. Ten výsměch učitelův žehal mojí vlastní duši, jako bych já byl tím zahanbeným inspektorem. A musel býti kubík, kdo článek psal, že tak vystihl nejtajnější záhyby dětské duše. Od té doby kolísal jsem do opravy.

Miloval jsem své žáky, ale jako posedlý sháněl jsem se po dětech zvrhlých a rafinovaných. Upadl jsem v jakousi manii, abych mohl zůstatí přívržencem pokrokového listu, který zatracoval, co bylo zpruhou mého života, který lásku k dětem a k lidstvu vůbec vyhlašoval za věc směšnou a pokrokového, moder-ního učitele chtěl míti jen učícím strojem. A já bych tehdy za smrtelnou urážku byl považoval, kdyby mi byl někdo řekl, že nejsem pokrokovým učitelem.

Co teď? Ve škole zmocňovalo se mne nervosní rozčilení, že nemohu najítí dítěte, které by mi laskavost oplátilo vzdorem nebo nevděkem a na otcovskou domluvu dalo mi rafinovanou, drzou odpověď. A přece musel jsem věřiti, že většina dětí od přírody je zkažena. Byl v listu dále obširný článek o tom. »Dů-kazy, důkazy,« volával jsem rozčileně. »Af vím, jak se mám chovati k dětem:« A hned třetího dne stala se mi příhoda, na vlas podobná té, jaká přihodila se inspektoru filanthropovi ve třídě učitele materialisty, jak to černé na bílém líčeno bylo v pokrokovém listu.

Bylo uprostřed zimy, ve třídě po osmé hodině ještě tma, neboť okna byla malá a můj chef pokrokovec, kromě jiných pokrokových zásad měl také jednu kardinální, »nepřetřhnouti se«. V zimě říkával: »Špatné cesty, stále tma, v té tmě mnoho nenaučíme.«

V létě zas, když bylo venku hezky, nechtělo se mu do třídy a obracel to na ruby: »Inspekci máme odbytou, čemu jsme nenaučili v zimě, v létě toho nedohoníme.«

Začínali jsme tedy až v půl deváté.

Jednoho dne tedy stala se mi ta příhoda. Dlouho po deváté vleze mi takový malý opozdilec do třídy. Bylo to v první třídě. V pravici nesl čítanku s tabulkou a krajíc chleba, levicí točil čepicí v rozpacích, přestupoval u dveří a díval se na mne ustrašeným zrakem.

»Zaspal jsi, není-li pravda,« napodobuji inspektora filantropa z článku.

A kluk odpovídá mi, jako by ten hrozný článek byl četl: »I nezaspal. Ale tatí přišel ráno domů ožralý a bouchl mami do hrnců na plotně a mami to všecko shodila na zem a křičela: »Nic nebudu vařit a ty nechoď do školy. Tak jsem teda nešel.«

Teď kluk byl z rozpaků venku a já byl v nich. Najednou mi svitlo. Děti mluví pravdu.

Není to rafinovanost, nýbrž přirozené vyvinování se myšlének u nezkušené duše.

»A jak to, že jsi přece přišel?« táží se.

»No, tatínek si potom lehl a maminka řekla, abych šel do školy. Kafe jsem nedostal, ale dala mi chleba,« odpovídá upřímně.

»Sedni si tedy, a nikomu o tom nepovídej,« pravím.

»Maminka mi také řekla, abych to nikomu nepovídál,« hovoří hoch.

»Také já to nikomu povídati nebudu,« řekl jsem radostně. Byl bych v tom okamžiku toho kluka umouněného a zalátovaného s chutí políbil, neměl jsem však před ostatními dětmi dosti odvahy k tomuto projevu něžnosti, tak jsem jen kluka po zádech poplácal a propustil ho na jeho místo. — —

Od této příhody, která v duši mojí provedla velkou metamorfosu, uplynulo více než čtvrt století. Nekonečná řada podobných příhod potkala mne ve školní praxi, ale tato jediná zůstala živě vryta v mé paměti. Proč?

Přesvědčila mne právě v okamžiku, kdy nejvíce jsem pochyboval, nemaje vlastních zkušeností, kdy kolísal jsem, nemaje upřímného rádce, že drsné odpovědi dětí, výstřední skutky jejich, hrubé porušení kázně a poslušnosti, nesmí se hned počítati na vrub jejich zkaženosti, že dlužno je považovati za výsledek okamžitého rozvinutí se nespoutané myšlénky a volné duše.

Není možné, aby hoch sebe více zatvrzelejší odolal učitelově lásce. Láska je nepřemožitelná.

A často teď mi napadá: kolik takových nezkušenců, kolísavých a neustálených je v našich školách po širé vlasti, a zase, kolik je za nimi starých, zkušených, kteří by jim upřímně poradili, zásady jejich utvrdili moudrým slovem? Všechno čerpá se z listu. Tam to musí býti jedině pravé. Vždyť tam ukládají zkušenosti své »osvědčení« pracovníci. Ale porovnáme-li ty snůšky, jeden článek odporuje druhému. Jsou to prázdná hesla, bubliny z mydlin, a kdo se jimi řídí, neporovnává je s nahou skutečností, sám bublinou zmítanou se stává. Mladým svým přátelům, nacházejícím se na rozcestí, jako já tehdy, vytrhl jsem tento list ze svých vzpomínek. Je jen jediná věc, kterou každý může se utvrditi. Vneste do školy více lásky k dětem! Kdo učíš bez lásky k věci, bez lásky k dětem, odejde a učí místo jinému, který má srdce. Ve škole bez lásky pracovati nelze.

Nesympatické děti.

J. BOŽEK.

Ze zkušenosti ví každý, že mnohý člověk hned při prvním seznámení hluboce v duši se nám vepíše, a proti jinému, s nímž v žití se setkáváme, cítíme odpor. Nerozhoduje tu příjemná nebo nepříjemná tvář, nemá na naši náklonnost vlivu uhlazené nebo drsné jednání. Někdy nakloníme se neurvalci s drsným zevnějškem, a jemný člověk s hladkými způsoby je nám protivným. Obvykle nezkoumáme, co je příčinou naší náchylnosti nebo odporu. Kdybychom zkoumali, našli bychom příčinu, než berouce věc jen povrchně, spokojíme se výsledkem svých citů, řekneme: »Tento člověk je nám sympatický, onen nesympatický.« Tím se věc obvykle odbude.

V životě všedním snad to dostačí, ale učitel nelze omlouvat se sympatií nebo jejím nedostatkem.

Také není učitele, který by s dobrým svědomím mohl říci, že všechny děti jsou mu stejně sympatické, čili, abychom to řekli jednoduše, že má všechny stejně rád. Ale přední podmínkou zdárné výchovy je, aby všechny děti bez výminky těšily se stejné přízni učitelově, aby žádné nemělo v srdci jeho přednosti před ostatními.

Věc ta byla by ve skutečnosti nemožnou, kdyby učitel nedovedl sebe sama ovládati a dal se ovládati svými city. Je nad pochybnost, že některé děti získají si naší náklonnosti hned při prvním vstupu do školy, kdežto jiné dlouho zůstávají nám cizími. Jméno některého dítěte pamatujeme si ihned, kdežto jiný nováček dlouho nechce se nám v paměť zapsati. Není tu příčinou jméno snažší nebo známější, ale tvářnost žákova, která je nám na první pohled sympatickou. A nebývají to vždy nejlepší žáci, kteří se nám snadno v paměť vepisují. Mnohdy dobrý, chápavý a tichý žáček sedí kolik dní námi nepovšimnut, než se s ním blíže seznámíme.

A potom, po čase, když konečně všechny žáky jsme poznali, je mezi nimi mnoho těch, kteří srdci našemu jsou bližšími ostatních.

Proč to? Je to záhada, kterou hned tak asi žádný psycholog nevysvětlí.

Než učitel musí tu přemáhati vlastní svoji duši. Musí svému srdci diktovati. Za žádnou cenu nesmí děti poznati, že některé je mu milejší druhého.

V tom vězí učitelovo umění, jež třeba prováděti jemným taktem. Je třeba se všemi dětmi zacházeti stejně, i s těmi, k nimž cítím odpor; jedná-li s dítětem, k němuž sympatií necítím, musím se přemáhati, aby ani z jediného mého slova, ba ani z posunků nevyvítilo nedostatek vřelého citu.

Tu je učitel opravdovým umělcem. Požehnaná ruka, která dovede hladiti hlavu, kterou by jiná ruka snad bila! Takový učitel-umělec je mučenicem vlastního srdce, ale vychová mnoho krásných duší. Je to sebezapírání, v němž učitel stane se velikánem, neviděným sice, nikým neoceneným, neboť za takové věci nedávají se pochvalná uznání, ale odměnu nalezne v očích dítek a ve svém srdci. A kdo toho nedbá, bude míti každoročně ve třídě několik nesympatických ošklivců.

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Z Jednoty katol. učitelstva. Antonín Prokeš, řídící učitel v Chotěborkách, zaslal členský příspěvek v obnosu 4 K. O další příspěvky žádá Karel Jelínek, učitel v Starém Kolíně, t. č. pokladník Jednoty česk. katol. učitelstva v Čechách.

Reorganizace pokračovacího školství. Letos učiněny v osnově učebně některé změny, které však celkem do organizace pokračovacích škol ani hluboce ani zvláště podstatně nezasahují. A bylo by si mnoho přáti v příčině škol těchto. Souhlasíme úplně s požadavkem, aby se učilo pouze ve dne a v neděli aby se vůbec nevyučovalo, dále, aby zavedeny byly jako předměty náboženství, a to hlavně mravouka, apologetika a dějiny církevní, dále pak, aby se důkladně vyučovalo sociologii. Učňové stávají se snadnou kořistí agentů nevěřů, nejzuřivějších protiklerikálů a náhonců národních i beznárodních socialistů. Nemíníme, že by se vyučováním náboženství a sociologii proud ten snad zastavil, ale čelilo by se mu jistě více nežli nyní, kdy oba předměty ty jsou z osnovy škol pokračovacích zcela vyloučeny; zachránili by se alespoň někdo, kdežto nyní se nechává zuřivým kazitelům dorostu živnostenského volné pole. Dále by mělo býti vyučování více odborné a odborové, což nesmírně stěžuje ta okolnost, že do jedněch a těchže ročníků se dávají řemesla zcela různá, pro něž nesnadno jest najíti stejnou látku vyučovací. Jsou-li na př. v jednom a též ročníku zahradníci, dlaždiči, krejčí, pekaři a řezníci, nesnadno je psáti na př. písemnosti, aby byly jednotlivým odborům tímto ku prospěchu a z jejich praktického života voleny. Pracují-li jedni, musí zahálet i druzí, volí-li se látka pro všechny, je znáti na ní vynucenost, a že je přitažena za vlasy. Vůbec by dosavadní pokračovací večerní školy měly býti podrobeny důkladné revisi a reorganizaci od kořene; je v nich mnoho, co vyžaduje rychlé a pronikavé opravy.

Nadávají na regenschorství, ne však na různá agentství. Největším trnem a solí v očích liberálů je regenschorství. Každý šestáček soukromě vydělaný je konečně dobrý, jenom ne ten, který se vydělá u varhan, a to proto, že varhany jsou v kostele, v kostele je farář, a tak je to dohromady pytel klerikalismu, před nímž ovšem musí naska-

kovat husí kůže. Zcela jinak je to s agenturami nejrůznějších druhů. Tu se uveřejní inserát s nápadně vytištěnou klausulí: »Mimo to získají si učitelé, již zprostředkují prodej, značný vedlejší příjem.« A tu se naleznou lidé, kteří se mohou utlouci, jak agituji, aby »zprostředkovali prodej«, a to jednak pro »značný« (?) vedlejší příjem, jednak proto, že některý obchodník dal inserát do »jejich« orgánu, a tu ovšem je zájem organizace, roztrhat si pro něho boty. O této věci máme mnoho zajímavých dokladů. Kdo hraje varhany v kostele, je klerikální otrok, kdo agituje pro lecjakého hokynáře, ten jeho otrokem není. Vždyť máme svobodu, proč by nemohl »dělat« někdo někomu agenta.

Změna hlavních prázdnin. Není rozháranějšího vyučování, jako přijde-li červen a s ním »vedřiny«. Směle lze říci, že učení v červnu nestojí za nic. Školáci toužebně čekají, bude-li jim oznámeno dopolední prázdnno. Oznámí-li se, vystoupí vysoko veselá nálada; není-li, sklesne hluboko, a obě překážejí pozornosti a učení vůbec. Často chybí toliko jeden stupeň do kýženého prázdnna, učí se, ale temperatura ve třídách je hrozná, jako by bylo několik stupňů nad určených osmácté. Ze žáků teče, svlékají si kabáty, několik jich spí, od mnohých aby odpověď přímo kupoval. A je-li hodně prázdných půldnů, ani dopolední vyučování nemívá valné ceny; zkrátka: každý zkušený a upřímný učitel přisvědčí, že v červnu bylo by nejlépe vůbec již nevyučovati. S tím musí souhlasiti každý lidumil a rozumný, své děti opravdu milující otec. Červen je nejkrásnější měsíc pro letní pobyt na venkově. Nikdy není v lesích tak krásně a tak zdravo, jako v červnu. Kdo rád pobývá o prázdninách na venkově, nesmírně by získal, kdyby tam mohl trávit již červen. Nejkrásnější ten měsíc tráví však děti ve škole, nebo, mají-li prázdnno, v dusných a zapáchajících ulicích velikého města. A uvažme dále: zač stojí prázdniny od 1. do 15. září? Venku příroda znenáhla vadne a umírá; kde je kdo na letním pobytu, chystá se obyčejně již koncem srpna nebo po 1. září domů; pobyt na venkově v září nelze ani vzdáleně porovnat: pobytem v červnu. V zájmu všeho žactva i prospěchu samotného vyučování bylo by s i přáti, aby hlavní prázdniny byly již v měsíci červnu, a to alespoň — nebylo by lze zatím jinak — od 15. června, školní rok pak směle by mohl počínati dnem 1. září. U nás se sice mnoho mluví o zdravotč.š.

o tom, že ve zdravém těle bývá zdravý duch atd., atd., ale pro zdraví žáků se celkem velice málo dělá. Starší generace učitelská se sotva dočká změny hlavních prázdnin v tomto smyslu. U nás se vždy myslí, že to chce učitelstvo pro sebe, čili — jak se mluví mezi lidem zvláště teď po úpravě platů — »nedělají bez toho nic, a i to nic je jim mnoho.« Tak asi souditi se bude i o změně hlavních prázdnin, o níž jsme zde psali.

Zase nová »éra« ve školství. Strana socialně-demokratičká ve svém boji proti klerikalismu vymýšlí stále nové a nové věci. Pořádá »schůze rodičů dítek školou povinných«. Věc sama sebou byla by rozhodně dobrá, zvláště kdyby se schůzí těch účastníci i učitelé, mnohé rodičům vysvětlili, objasnili, různé dotazy zodpověděli, důležitých výchovatelských a vyučovatelských otázek se dotkli atd. atd. Vždyť zákon sám doporučuje styk školy s rodiči; jaký, ve skutečnosti ten »styk« je, o tom mohlo by se mnoho vypravovati. Nedávno byla taková schůze v jedné obci u samotné Prahy a přijata jest následující resoluce: »1. Prohlašujeme, že domáhati se budeme všemi prostředky svobodné školy, vyjmuté z rukou klerikálního vlivu a pracovati pro neodvislost a svobodu učitelstva v ní. 2. Dále budeme se domáhati, aby učební pomůcky byly všem žákům bez rozdílu dávány zdarma. 3. Vyslovujeme se pro odloučení církve od státu, pro odstranění vyučování náboženství ze škol a zrušení povinné návštěvy kostela. 4. Prohlašujeme, že nelibě neseme stálé přesazování učitelstva z místa jejich dosavadního působení, zejména pak vyslovujeme se rozhodně proti přesazení učitele p. F. N., který, jak se domníváme, přesazen byl jen na nátlak místního faráře.« Kardinální požadavky tedy jsou tu určité a jasně naznačeny. Vyhození náboženství ze škol, zrušení povinné návštěvy kostela! Toho si žádají »rodiče dítek školou povinných«! Není to ovšem poprvé, co slyšíme taková přání. Ozývají se stále směleji a směleji, podporovány duchem doby a větrem, který k nám fouká z Francie. Jenže ten vítr nám nikdy nic dobrého nepřinesl. Zrušte ještě trochu toho náboženství ve školách, zavřete kostely, sesadte Boha, jako to učinili francouzští jakobíni, a octete se před nevzratnou katastrofou. Francie po revoluci octla se ve jhu nejtuzšího militarismu a despotismu. — V našem školství pak věru nic jiného nám neschází, než aby »schůze« lidu překládaly

a dosazovaly učitele; to by byl teprve pěkný zmatek a Babylon!

Smutné věci. Ředitel měšť. dívčí školy v Plzni, Emanuel Štorkán, odsouzen byl nedávno k pětiletému těžkému žaláři pro zločiny vyčtené v §§ 127., 128. a 132. tr. z., jichž dopouštěl se na nezletilé žačce. — Každý stav má některé osoby, které jsou mu k necti; chybou a nesprávností je však, viniti celý stav. Tak tomu bylo v případě s prof. Drozdem. Čeho se dopustil on, tím stížení všichni »klerikálové« vůbec a všichni vystavováni na pranýř jako defraudanti, podvodníci a zloději. Poctivce ani nenapadne, aby vinil stav učitelský vůbec pro jednoho zločinného nemravu. Učitelstvu skutek Štorkánův ovšem neposlouží; bude se stále ukazovati k tomu, aby se na dívčí školy dosazovaly jen učitelky. Boj mezi učiteli a učitelkami bude tedy ještě prudší a zjevnější.

»Č. Uč.« se stává pomalu klerikálním; ani snad sám o tom neví. Alespoň svědčí o tom tato solidní lokálka:

Třistadenní odpustky nabízí papež Pius X. tomu, kdo se modlí jeho modlitbu k Panně Marii. Tež nařídil zvláštní kommissi studovati otázku, jak by mohlo býti padesátileté jubileum prohlášení dogmatu o Neposkvrněném Početi Panny Marie co nejvíce oslaveno. »Klerikální »Vychovatel« toto prohlášení o odpustcích a oslavě jubilea, prohlášení dogmatu o Neposkvrněném Početi zcela přehléd. Tím více jej těší, že to neušlo pozornosti »Č. Uč.«, z něhož s určitým díkem a konstatováním pramene zprávu tu přejímá.

Zaopatření ve stáří. Byl nám zaslán návrh, aby zřízen byl při katechetském spolku odbor ku pojištění ve stáří rodičů, příbuzných nebo vůbec těch, kteří katechetům slouží; po smrti svého živitele mají zajisté trudné postavení. Tato věc co do meritorní stránky jest vážna, avšak spolek jí nemůže provésti, poněvadž stanovy a neutešené poměry hmotné tomu nedovolují. Nejlépe možno se postarati o zaopatření ve stáří pro ony osoby, když se na ně ročně vplácí určitý obnos do Jubilejního zemského fondu císaře Františka Josefa v Praze-III. »u Montágu«, který ochotně prospekty zašle. Výhoda záleží v tom, že z vkladů se neplatí režie, která se uhrazuje ze zvláštního zemského fondu. Dle splacených obnosů možno v 50., po případě v 55. nebo pozdějším roku věku bráti důchod nejvýše 1000 K.

O sociální výchově.

(Pokračování.)

Nebo vezměme v úvahu, prosím, divadlo.

Slyším hlučný souhlas i hlučný protest. Souhlas volá: »Ano, divadlo velice mnoho zkazí, co dobrá a pečlivá výchova pracně zbuduje!« Protest křičí: »Cože, i divadlo, vy klerikálové, kaceřujete? Divadlo, školu života? Inu, jste vy přece jen tmáři, zpátečníci a jezovi.

Pozor! Neračte se dát uchvátiti ani hanou, ani chválou. Nevynášejte naprosto a bez uvažování a rovněž tak neodsuzujte.

Příklad ze života: Pisatel těchto řádků měl nedávno právě o téhle věci rozmluvu s váženou jednou dámou, matkou dcerušky, která navštěvuje v Praze učitelský ústav.

Snad jste slyšeli a víte, jaký je to boj, než tam dítě dostanete. Upřímně řečeno, musí hodně umět, jeť přijímací zkouška jakási malá (a někdy i velká) maturita a k tomu umění shání se obyčejně ještě protekce. Jiné už to na světě nebude; bude to spíše ještě horší. Šťastní lidé, kterým se to podaří ani neřeknu na první ráz, ale i na druhý a jak to sami známe, i na třetí!

Ale když to lidské srdce je tak podivné, tak nevyzpytatelné!

Tak jako ona paní, s níž pisatel mluvil. Když byl prohlášen výsledek a dceruška šťastně přijata, tonula matinka v moři blaženosti a kdyby snad ji byl někdo nevim jakou oběť uložil, nic by jí nebylo nesnadného vykonati. Plna nadšení, naslibovala toho panu řediteli a koho na ústavu potkala na fúry. A teď ji potkáte vážnou, zamyšlenou. »Co dělá slečna? Jak se jí daří ve škole?« táží se.

Matinka vzdychne a mávne rukou. »Nemyslila jsem, že je to tak přísné. Jen považte, naše Lula tak ráda do divadla — vždyť též hraje a zpívá — a to aby se pokaždé dovolovala; dvakrát ji dovolili, po třetí řekli, že se jim to zdá býti příliš často. Holka mi celou noc plakala. Teď ale jde bez dovolení, vy to na mě nepovíte, To by bylo, aby už ani do divadla nesměla, aby už od teďka měla celý svět zavřený.«

Takové máte ty matinky. Ne všechny, ale mnohé. Praha je veliká, dozor na posluchače a žačkv středních škol velice stížený, ne-li i nemožný, a na to se hřeší.

»Dovolte, milostivá,« odpovídám, »nerad bych si vás rozhněval, ale na ústavu mají pravdu. Když ona ta častá návštěva divadla odvrací od učení, kdyby člověk i na jiné stránky nehleděl. A potom každá věc, která se hraje, se přece jen pro slečnu nehodí.«

»Ale máte moderní věci, že o nich celá Praha mluví. Naše sousedky jsou předplaceny na druhém balkoně; byly samá řeč o »Luise« a »Tosce«, a to naši Lulu tak pobláznilo, že to musila vidět také. Pomozte si, mladá krev! Vždyť vy jste asi také jiným nebyl.«

»Za mého mládí se takové kusy nehrály — právě tak, jako nebylo tenkrát tolik všelijakých novin, knih a svůdných ilustrací. Ostatně ani »Louisa« ani »Tosca« není hra, již lze dívkám doporučiti. Vychovávejte své dítě co nejpečlivěji, a ono v »Louise« uvidí, jak dítě opouští otce i matku a chytí se — odpusťte

tomu slovu, ale je to pravda — flamendra a »Tosca« je krvavý román v hudební výpravě, krvák, proti nimž všechny stavy obecnstva českého bez rozdílu svého času pozdvihly varovný hlas. Není tedy vše vzdělavatelné a doporučení hodno, co se v divadle představuje.»

Matinka se trochu zarazila a chystala se k nějaké námitce. Já však pokračoval

»To bychom mohli ještě k »Louise« a »Tosce« přidati »Můstek«, jehož nemravný směr i samotné abonenty zarazil.« I dovolil jsem si přičísti večerník »Hl. N.« ze dne 1. února, kdež byla tato zpráva:

»Dnešního dne došel ředitelství Národního divadla z kruhů abonentů čteně podepsaný protest proti dalšímu provozování veselohry »Můstek«. Tato hra, přeložená z franciny, pp. Grésaca a de Croisseta vzbudila při sobotní (30. ledna) své premiéře rozhořčení svou neomalenou lascivností a ničeho se neštítící neslušností. K protestu, v němž se s ohledem k veřejné mravopověstnosti (!) žádá za neodkladné vypuštění jmenované hry z repertoiru Národního divadla, připojily svá jména nejčelnější osobnosti české společnosti pražské.«

Z toho vidíte, velectěná, že má ředitelství ústavu nejen právo, ale v zájmu vychovatelském přímo svatou povinnost, vyhraditi si právo, chovanku do divadla dovoliti, nebo jí povolení odepríti. Jsou výborné hry, opravdu povznášející, opravdu vzdělávající — ale těch, bohužel, se dává čím dále tím méně, za to jo hojně her, které mravnost otupují a přímo kazí. Neviděla snad slečna též »Pasť na muže«, »Dámu od Maxima« a jiné podobné výtečnosti, které se s tak pronikavým úspěchem hrají na Smíchově?

Matinka zavrtěla hlavou a odcházela roztrpčena, nejspíš si myslila něco o tyranství. Ať si jen nechá svou »Lulu« odchovat pouze divadlem a uvidí, jakou z ní bude mít nulu. Věc kolikráté projednaná, uvažovaná — ale nic na plat. Je to spíše horší. Denně uvidíte v divadlech hochy, žabky, výrostky — a to na představeních, která jich nezdvělávají, ale přímo kazí. Vkus »velikého« obecnstva se degeneroval a působí i na dorost. Našemu dorostu byly by hry, jimiž my za svého mládí se obdivovali, až tuze naivní a hloupé, i vypukly by moderní naše dětičky v ironický a posupný smích nad takovým haraburdím. Nemálo vychovávají časopisy a žurnalistika.

Řekne se: nejsou pro děti. Ve větších městech bývají vyloženy za sklem na veřejných ulicích, a co je hodně pikantního a tlustého, je modrou neb červenou tužkou zaškrtnuto. Staví se před krámem velcí i malí a hltavě čtou. A doma nebývá také odbírání časopis zavírán pod sedmerým zámekem. Leží na posteli, na stole, na skříni, děti si jej najdou a čtou. Vraždy novorozeňat, zatajení porodů, soudní síň a ledajaké zajímavosti, kterých věděti mají děti dost a dost času, bývají s pravou dychtivostí čteny a dále kolportovány. Ať si pak škola povídá co chce a vychovává jak chce.

(Pokračování.)

Loutková divadla. (Zkušenosti staršího učitele.)

V Praze a předměstích jsou mnohá loutková divadla, označována jménem »jesle«. Poněvadž tyto »jesle« většinou mládeží navštěvovány jsou, umínil jsem si seznati, co se tam hraje a jak pečováno jest o mládež tam docházející.

Z návštěv, které jsem konal, seznal jsem, že se tam neprovozují hry, které by opravňovaly jméno »jesle«, nýbrž že to jsou loutková divadla, kde hrají se divadelní kusy všeho směru. Úsudek, jaký jsem si jak o volbě kusů, o hře, jakož i o dohledu na návštěvníky učinil, nebyl a nemohl býti těmto »jeslím« příznivý.

Policeie, jakožto orgán dohlédací, byla požádána, aby nepřistojnostem, které mládeží mravní záhubou i zkázou zdraví hrozily, mocí svého úřadu odstranila. Dle šetření, které jsem opětně konal, seznal jsem, že žádost ta nebyla marnou. Policejní ředitelství předvolalo všechny majitele jeslí a pod ztrátou koncese ku provozování her přísně jim nařídilo, aby především mravností mládeže bedlivý pozor měli, aby kouření v místnostech netrpěli, atd.

Bohužel musím přiznati, že za poměrů nynějších nedá se toho docílití, aby vše se odstranilo, co jest nepřistojné nebo škodlivé. Dohled při hrách nikdo z povolanych kruhů nemá a přijde-li tam někdo, tu ovšem to majitel hned zví, ihned se vše uvede do pořádku a pravý stav pozorovateli, zejména učiteli, jehož mládež zná, unikne. Leč častým příchodem, jednou v tu a jindy v onu dobu seznal jsem, že tu mnoho a mnoho, co jakožto vychovatelé mládeže, jimž blaho dítek na srdci leží, dovoliti nemůžeme, a proto dovoluji si upozorniti na vše, co jsem častými návštěvami divadel seznal.

Loutková divadla navštěvují zejména děti rodičů chudých a to jen chlapci, zřídka jdou též děvčata. Proč ne děvčata, pozná ihned každý, vidí-li tam, ať tam přijde kdy chce, nejzpuštější žáky škole odrostlé, kteří se špatnou známkou z mravů ze školy propuštěni byli, kteří jen zahálčivý život vedou a rozličných přestupků, pro které policejně trestáni byli, se dopouštějí. Takové hochy nalezl jsem vždy přítomné, ať jsem přišel do toho neb onoho divadla. Tito hoši snaží se dětem tam přítomným vstřípiti opak toho, k čemu je škola neb rodiče vedli. Tak klackovitým chováním oproti bývalému svému učiteli snaží se autoritu jeho u dětí snížití; tam vedou se necudné řeči, utrácejí se peníze za cukroví a ovoce; po představení jdou před dvěře a kouří, při čemž ovšem mladší v kouření zaučují. Místnosti divadel jsou malé a návštěva skoro vždy tak četná, že úraz tělesný není vyloučen. Následkem tlačení při příchodu a odchodu pronášeny bývají slova druhu nejsprostšího. Mezi představením v jednom divadle hrál hoch na harmoniku oplzlé písně a jiní je zpívali. Když herec, poněvadž jsem byl přítomen, hochy okřikl, majitel jim to ihned dovolil — »že prý aspoň nebudou hluchiti«.

Z důvodů těch nedovolují pečliví rodičové děti svých do těchto divadel; děvčata sama se jich straní, ano i hoši jemnějších způsobů i z rodin chudých se jim vyhýbají. V divadlech těch hraje se až i do 9 hodin večer a tu ovšem přijdou tam starší hoši a děvčata pověsti třeba nevalné, a jak pak to dopadá, netřeba zde doličovatí, ale svědkem jsem toho byl. Odrostlí tito hoši a děvčata mají tam své schůzky; pořádné děvče tam nejde. Bohužel, že i v tak pozdních hodinách jsem tam nalezl děti škole náležející.

Co se týče volby kusů, pokud jsem měl příležitost sledovati, vyhovovají by jak v buzení mravnosti, dobročinnosti a zbožnosti, tak i v pěstování lásky k vlasti. Leč shledal jsem, že mnoho záleží na mravní způsobilosti toho kterého herce. Tak skoro všichni herci mluvili řečí velice nesprávnou; mládež si jednotlivé státi neb výroky pamatuje a právě tak nesprávně je pronáší. Tu měl jsem za svou povinnost upozorniti všechny herce na to se žádosti, aby hleděli správnou češtinou mluvit.

Někteří herci pak, aby učinili kus zábavnější, vplétají do kusu pouliční řeči (pepické výroky), čímž ovšem mnohé mládeži se zalichotí, ale i nejlepší kus, všem zásadám mravním vyhovující, činí se tak ilusorním. V jednom případě chtěl jsem již majitele na to upozorniti, ale nechtěl jsem se prozraditi, za jakým účelem tam chodím. Dětem lepšího vychování se opětně toto nelíbilo (ku velké mé potěše) a do takového divadla nechodily, říkajíce, že je to tam sprosté. Že to pravdou, vysvítalo nejlépe z toho, že totéž divadlo, kde hrál potom jiný herec, bylo pak velice čteně navštěvováno a za pěkné od dětí prohlašováno.

Škodlivě pak působí na děti, že peníze na rodičích vymámené na potřeby školní tam utrácují, ve škole nemají na čem pracovati a školu, jakožto mnoho nákladu vyžadující, do špatného světla u rodičů přivádějí.

Musím prohlásiti, že bych byl milerád pro pořádání těchto her, a že by byla škoda, je zakázati; neb jak jsem již dříve podotknul, kdyby správně hráno bylo, měly by veliký účín na pěstování zbožnosti, mravnosti, dobročinnosti a lásky vlastenecké u dětí, však muselo by se to státi za podmínek, jež si tu dovolím naznačiti

1. Nechť smí hráti jen ten herec, který prokáže způsobilost přednesením několika kusů správnou češtinou.

2. Nechť určí policie, kolik osob smí býti do hlediště puštěno.

3. Nechť smí se hráti jen třikráte za týden a to ve středu, v sobotu a v neděli (též ve svátek) a to jen od 1. hod. s poledne do 4., nanejvýše do 5 hodin. Však po čtvrté hodině smí tam dítky školní jen v průvodu rodičů neb dospělých.

4. Nechť nejsou trpěni v divadlech hoši škole odrostlí, kteří určitého zaměstnání nemají a jen krádeží neb nahodilými výdělky se živí za tím účelem, aby na podobné zábavy a na jiné útraty měli a tam jsou ostatním jen ku pohoršení.

5. Nechť nesmí se v místnostech prodávati cukroví; leda jen ovoce.

6. Nechť dovolen je každému učiteli bezplatný vstup ku všem hrám, kterým přítomen býti chce.

Podmínky tyto navrhuji z pozorování, jaký dojem činí na děti ne právě mravností vynikající, ano — jak jsem seznal, i na ony povaleče — hra provázená mluvou slušnou, správnou, a hra pouliční řečí provozovaná.

Když majitelé vyhoví těmto podmínkám, nebude to míti pro ně za následek ztenčení návštěvy a tedy i zmešení výdělku, nýbrž tím větší zisk, neboť pak budou tam choditi i děti z rodin slušných se svými průvodci. My pak, přesvědčení jsouce, že tam dítky nejen zábavu, ale i poučení najdou, milerádi tato divadla jim k návštěvě doporučovati budeme.

K.

Ve znamení pokroku.

(Kousek trpké pravdy.)

Před dvěma roky navštívil jsem svého přítele, řídícího učitele v malé více. Deset let jsem ho neviděl, těšil jsem se na shledání s ním; sám jsa znaven prací na škole městské, byl jsem přesvědčen, že přítel mnohem je šťastnější na své dvojtřídce mezi bodrým lidem venkovským.

Docela takovým, jak jsem si ho představoval, jsem ho však neshledal. Také on naříkal. »Všecko mne mrzí,« spustil, když jsme začali o škole. »Obtíže ve všem. Přejde inspektor, řekne »Do této třídy musí se toto zařídit, do oné ono.« Snadno se to řekne, ale těžko vykoná. Potom přijde nařízení okresní školní rady, a sedláci naříkají na výlohy, které jim škola působí. Půl roku musím čekat, než se pořídí věc za zlatku. Ale napřesrok bude jinak. Máme tu oposiční stranu, samé pokrokovce. Na podzim tu máme obecní volby, oposice jistě zvítězí. Pak bude lépe. Pokrok v obci, pokrok ve škole. To je naše heslo. Já i můj kolega pilně pracujeme, aby se pokrokovci dostali k veslu. Nesměj se! Je to v zájmu školy. Nevíš, jak těžký život má správce venkovské školy. Chci-li něco pro školu, říkají: »Počkejte, pane řídící! Nepotřebujete toho hned. Teď není peněz. Až budou.« Myslí, co dají škole, že dávají učiteli. Stokrát jsem jim vysvětlil, že je to pro jejich děti, a stokrát mi odpověděli: »Naše děti toho nepotřebují, ale školní úřady to nařizují, tak to tedy musí být.« Povídám ti; zabedněnci. Než hnedle jim bude konec. Staří odstoupí a nastoupí mladí. Bude osvěžení a nový život. Všecko se zvelebí, obec i škola. Přijdou kubíci. Kdybys je slyšel mluvit. Vesměs mladí a vyškolení hospodáři, skorem intelligenti. Stan mají v hořejší hospodě a staří chodí do dolejší. Dva tábory. Já chodím sem i tam, aby se neřeklo. Ale můj kolega chodí jen nahoru, bije se s otevřeným hledím a pracuje i za mne. Tak se těším, až bude po volbách; to se mi v těžké službě odlehčí.«

»Přeji ti, aby ti s novým výborem vzešel nový život,« řekl jsem, chápaje těžké postavení přítelem. »Musí to být hrozné, starati se, aby bylo učiněno zadost úředním nařízením a nerozhněvati si při tom sousedův. Jak jsi povídal: »Pokrok v obci, pokrok ve škole,« to je něco, čeho bychom si všude přáli.«

* * *

Za rok o prázdninách zajel jsem si zase k příteli. »Tak co? Dostali se pokrokovci k veslu?« bylo mojí první otázkou.

»Dostali,« odvětil přítel a pohlédl na mne smutným pohledem. »Ti lidé by vypudili psa z kůže, neřku-li starý výbor.

»A jak ty se při tom máš?«

»Jako nahý v trní,« spustil přítel dlouhou jeremiadu. »Hanba povídat; to jsem si dal!«

»Ani svým uším nevěřím,« povídám. »Vždyť už zase naříkáš! Snad je ti teď lépe?«

»Lépe?« utrl se na mě. »Špatně je mi s nimi! V obecním výboru i místní školní radě zasedli vesměs »pokrokovci«, ale já jsem teď mučeníkem.«

»Jak to?« dívím se, »přece ti lidé měli v programu pokrok, a rozumějí .snad, co znamená moderní škola?«

»Právě proto, že tomu rozumějí, bijí mne, kde mohou,« řekl přítel. »A pokrok, holečku, je na vsi něco docela jiného, než ty si myslíš.«

»Přece jsi pravil, jak pracuješ, aby ona strana nabyla vrchu,« povídám.

»To mi tenkrát snad řas napískal, že jsem se jich chytil,« spustil přítel nakvašeně. »Když vládli staří, šlo to špatně, ale šlo to přece. Když škola něčeho potřebovala, říkával představený: »Teď na to nemáme, až budeme mítí« a členové místní školní rady mu přikyvovali: Tak, tak, vždyť on pan řídící počká. Potom, když jsem je několikrát upomenul, dostal jsem to přece. Ale teď to jde jinak. Starosta řekne: »Pánové, to nedáme. Po mém náhledu je to zbytečná věc.« A ostatní křičí: »Nedáme. Je to obtěžování poplatníků. Když někdo nařídí, co se má koupiti, musí nám také oznámiti, odkud na to brát peníze.« Vidiš, tohle staří neznali. V tom je »pokrok«. Starý představený měl jen strach, aby poplatníci nebručeli, že mnoho vydává. Kolikrát jsem mu měl za zlé, že má málo energie, ale tenhle nový jí má, až se toho děsím. Řeknu-li mu, že už před čtvrt letem došlo nařízení, aby se věc dala do pořádku, odbude mne cynicky »Když už to čekalo čtvrt léta, počká to ještě čtvrt. Potom něco napíšeme, a zas bude čtvrt léta pokoj. Pak přijde nové nařízení, proti tomu podáme rekurs a protáhne se to zase na rok.« A hesel všelijakých mají ti lidé plná ústa. Jak se mi to kdysi líbivalo, tak je teď nenávídím. A mluvit umějí všichni jako advokáti. Tuhle ve schůzi mne jeden odbyl, když se jednalo o nějaké učebné pomůcky: »Ta věc je tak, pane řídící. Když si zjednám na práci řemeslníka, musí si přinésti svůj »verkzajch«. a když učitel učí, má si také napřed opatřiti všechno, čeho k učení potřebuje. A kdo toho nemá, ať toho nechá.« Vidiš, to je »pokrok«. Přešlý starosta se na takový výrok nikdy neodvážil a starostoval tu dvanáct let. Povídám ti, teď jsem mučeníkem. A ti nahoře, jakoby věděli, jak mi je, posílají jedno nařízení za druhým. A moje škola je jedna z nejlepších na okresu, obec pokročilá, lid probudilý. Ale nikdo neví, v čem vlastně ta »probudilost« kotví. Já to vím. Praštil bych se vším, kdybych už nebyl tak stár, a chopil bych se něčeho jiného.«

Politoval jsem ho srdečně a odjížděl od něho pevně jsa přesvědčen, že každý novinami hlásaný »pokrok« není pokrok, a že opěvaná »přízeň probudilého lidu« ke »svému« školství je někdy až tuze podivná. —j.

Ve kterých spolcích pracuje učitel pro blaho lidu.

(Několik zkušeností učitelského veterána.)

Všeobecně převládá mínění, že učitel, chtěje se svědomitě věnovati svému kulturnímu povolání a pracovati pro dobro a vzdělání lidu, musí býti také členem všech neb skoro všech místních spolků, ve všech pracovati a býti radou nápomocen.

Mladý nezkušenec pracuje po několik roků v různých spolcích jako podřízený funkcionář, udolav při tom mnoho vzácného času a utrativ mnoho peněz, nabude konečně trpké zkušenosti, že pro lid mohl vykonati za ten čas a za ty peníze sám mnohem více, vypřahne napořád, stáváse rozmrzelým, a teď má proti sobě všechny členy spolků v místě; a protože dnes každý občan je členem ale spoň jednoho spolku, má učitel proti sobě celou obec.

Skoro z pravidla nejdříve zařídí se ve vsi spolek dobrovolných hasičů. Není ani možné, aby učitel nestal se členem. Vždyť spolek má lidumilný účel a slouží

ve prospěch obce. Za nedlouho ovšem věc se obrátí. O vynikající funkce rozdělí se přední osobnosti, učitelé dá se zpravidla jednatelství.

Je-li nějaká práce, řekne se: »Pan učitel to udělá.«

A hned se k tomu dodá: »Má na to čas.«

A učitel pracuje, utrácí v hospodě při schůzích peníze, jezdí na sjezdy, je tu smutnou figurou, dělající stafáž několika osobám, kterým nejedná se ani z daleka o lidumilný účel spolku, jen o to, aby stály v čele nové instituce a mohly časem druhému funkcionáři říci: »Řekni učitelé, ať to obstará.«

Potom o valné hromadě některý funkcionář není zvolen a z trucu založí v obci spolek sokolský. Tu se teprve apeluje na učitele. »Pokrok, národnost, demokratická myšlénka.«

A učitel, jsa syt lokajování několika velikašům, chytá se té demokratické myšlénky jako záchranného člunu. Přijde z deště pod okap.

Krásná myšlénka, vznešené zásady, ale provedení jako obyčejně v našem národním životě.

Spolek je zase jen štítem několika místním pohlavárům, kteří založili spolek, aby tu mohli obstarávat funkce vynikajících velitelů, náčelníků a starostů, aby se řeklo, že vodí lid, a učitel slízne funkci jednatele nebo cvičitele, při které je hojně práce, ale málo slávy.

A jako se říkalo dříve: Pán učitel to udělá«, teď se říká demokraticky: »Bratře, obstarej to!«

A učitel po čase přesvědčiv se, že i tu vlastně je lokajem několika osob, které přivlastňují si zásluhy a jemu strkají práci, vypřáhne zas. Jak jsem tu na dvou příkladech vylíčil, bývá tomu i u jiných spolků. A dnes každá dědinka má spolků a společků několik. A všude pracují učitelé v podřízených, ale hlavně pracovních funkcích v přesvědčení, že pracují pro dobro lidu. Nechci říci, že všechny, ale většina spolků slouží jen velikašství jednotlivých matadorů v obci, a učitel je tu bezděčným nástrojem několika hlav slavomamem posledých

A když pozná, že vlastně dělal někomu neplaceného lokaje a pomáhal vysazovati do sedel lidí pod záminkou pokroku a vzdělávání, dostavuje se u něho mravní kocovina a ochablost.

A to je chyba.

Učitelé přece zbývá široké pole ve spolkách, na němž možno mu s prospěchem působiti.

Jen musí býti opatrným u volbě a přesvědčiti se předem, slouží-li celku a ne osobám, kyneli z práce jeho prospěch všemu lidu nebo jen jednotlivcům snažícím se ve spolkovém životě vyniknouti, když to nejde jiným způsobem.

Před úpravou platů ozval se z řad učitelstva návrh, aby vypřáhlo vůbec ze všech národních spolků, ale návrh padl. Ozval se hned v zápětí výstrážný hlas, že by se míst po učitelích zmocnily strany jiné. Jedni mysleli socialisty, druzí »klerikály«.

Která z těch stran by pracovala pro národ a která proti němu, to ať si každý zodpoví sám.

Celkem tedy vzato, spolky s parádami, sjezdy a slety, při nichž učitel v podřízeném postavení dělá statistu smutné postavy, spolky takové pro učitele nejsou. Práce jeho. někdy dosti namáhavá a lepší věci hodná, nenese žádoucího ovoce.

Ale je dosti spolků, kde je třeba pronikavé a poctivé práce takové, jakou dovede konati jenom nadšený český učitel.

Jsou tu záložny, kde třeba rozhledu, poctivosti, zkušenosti a práce přesné. Tu je učitel na místě. Veřejné čítárny, které by lépe vzdělávaly lid než všechny vzdělávací spolky; ale neujímají se protože není člověka, který by se podjal těžké a úmorné práce řídit knihovnu, půjčovati a věnovati ústavu čas, práci a celou svou duši. Zde nezískal by učitel slávy, prýmků, ba snad ani díků, ale pro lid vykonal by neocenitelnou věc. Jsou to humanitní spolky pro dobro a podporu mladeže a chudiny vůbec; zde také nekyne sláva, ale tichá zásluha a blaživá odměna pokojného svědomí. Členství spolků vincenciánských na př. nenese slávu, trochu nepohodlí a snad i nevděku, ale škole i svým žákům může učitel-Vincencián velice prospěti.

A takových spolků, kde by učitelova práce se uplatnila a ovoce dobré nesla, je mnoho, nebo alespoň bylo by jich mnoho, kdyby učitelstvo hledalo jen pole pro své působení a zřeklo se působení tam, kde pod rouškou pokroku, národnosti a podobných hesel vlastně skrývá se jen žádost jednotlivců vyniknouti nebo »truc« druhé strany v obci vládnoucí.

O sociální výchově.

(Pokračování.)

Anebo vezměme v úvahu události, které se stanou a hladinu denního života hlučně rozvíří, jako byla nedávno vražda děvčete u Žižkova. Co tu řečí a nejrůznějšího rozumování, co tu výkladů a povídaní o všech možných i nemožných věcech, ať již s vraždou tou souvisí nebo ne! A při té příležitosti se děti přemnoho dovědí a dychtivě novinky ty hltají; a jestliže přímo něčemu nerozumějí, však neustanou pátrati a pítiti se dále, až se obor jejich vědomostí do šíře i hloubi znamenitě rozšíří. Pamatujeme si živě, jaké hnutí způsobila mezi žactvem zvláště dospělejším dnes již skoro zapomenutá vražda, již dopustil se nezletilý Páv; tof bylo přímé zelektrisování, a ovzduší bordelu dostalo se do škol na denní přetřes více než řečtina a latina. Ejhle, jak se daří vychovatelskému působení školy a jak mají učitelé osud příštích generací v rukou, jak jedině jen na nich záleží, aby dorost byl mravný a v každé příčině dokonalý! A v době právě nynější jsou na programu *studentské sebevraždy*, tof jsou daleko výmluvnější a působivější fakta, než nevím jak pečlivě upravená a připravená paedagogická přednáška anebo působení osvědčeného učitele. Přemnohý z čtenářů zpráv o sebevraždách si myslí »nač bych se děl, jestli mně to dopadne tak nebo onak, udělám to jako X. nebo Y. a bude dobře.« A věru, zdá se, že příklad studentů-sebevrahů je velice nakažlivým receptem. Takový jeden sebevrah — jakým je paedogem!

Ostatně nemusí se zde mluvit právě jen o sebevraždách studentských. Pokládáme je za úkaz, souvisící se sebevraždami vůbec. Vždyť již dávno pozoruje se pravá sebevražedná manie, která se tím více a více šíří, čím více se o věci píše a rozvažuje. Dnes polykají ženštiny hlavičky sirek jako zmrzlinu, a přes četné otravy fosforem prodávají se sirky dále a dále. Vždyť jest to nejlacinější způsob,

sprovoditi se ze světa (jen utopení neb skok s okna je ještě lacinější). Obestírání zločinů a hříchů gloriolou romantismu se na lidstvu strašlivě mstí. Každé uveřejnění dopisu sebevraha (jako v poslední době studenta H.) je věcí velice povážlivou. Dle našeho mínění by se zprávy o takových věcech měly odbývat co nejstručněji. Ale řekněte to dnes někomu, kdy časopisy vycházejí dvakráte a třikráte denně! Ty »sensační« věci přímo hltají, škodily by si, kdyby o každé »sensaci« nepsaly per longum et latum, počet abonentů a čtenářů by rapidně klesal — vždyť široké kruhy, masy lidu, chtějí hned všechno vědět z gruntu — a konkurenční listy by si špikovaly kapsu. Což na tom, jaký to má účín na velikou část lidstva — jen když se řekne, že »učitelstvo má v rukou budoucí národ!« Nemálo přispívají též k výchově veškeré osoby, s nimiž se mládež mimo školu stýká. Co se jen v té příčině služebně natropily zla! Jsou rodiny, kde otec i matka si hledí svého a děti jsou odkázány z veliké části na služby. Ty s nimi chodí po procházkách, ty s nimi tráví celé večery doma, ty je »baví« a »poučují«. Jsou pod jejich vlivem a v jejich společnosti mnohdy déle, nežli za celého pobytu ve škole. Jak je ten účín blahodárný, o tom mohly by se vypravovati kroniky. Jestli tyto osoby výchovu podporují nebo podkopávají, o tom nemůže býti sporu. Neméně důležití jsou »přátelé a přítelkyně«, »kollegové«, »kamarádi a kamarádky«. Mladá duše a samotářství — to se vylučuje; mladá duše je horoucí, živá, plane po sdílnosti; jest nepřirozené, aby mladý hoch, mladá dívka neměli soudruha a družku, s nimiž by radosti i žalosti své sdíleli. Nebývá však, bohužel, vždy volba přítele neb přítelkyně šťastná a doporučení hodná. Platí tu všechno, co přísloví praví o zlých nebo dobrých tovaryších, o zlých nebo dobrých příkladech. Co škola nebo rodiče s láskou a pracně zbudují, rozhází takový nedobrý soudruh za chvíli; vždyť je známo, jak jeden druh věří druhému, myslí, že to ani nemůže býti, aby to, k čemu ho navádí, nebo co mu povídá, bylo něco zlého, to jen ti rodiče nebo učitelé jsou tak zlí, že si to tak vykládají!

Pozorujte všechny proudy a všechny dojmy, které mimo školu na dítě působí a je unáší, vezměte v úvahu veliký vyučovatelský úkol školy, který veškeré síly učitelovy do únavy vyčerpá a musíte přisvědčiti, že škola poměrně k jiným činitelům sice hodně *vyučuje*, ale velice málo *vychovává*.

A tak mohli bychom mnoho a mnoho věcí uváděti, které do výchovy mládeže velmi mocně a působivě zasahují a které ostávají od obecnstva a široké veřejnosti vůbec beze všeho povšimnutí. Je to velmi pohodlné, veškeru odpovědnost *hoditi na školu*. Patří to k nejoblíbenějším frázím moderní doby, právě tak jako vyvracetí — ba což dím vyvracetí; ale co nejízlivěji a nejvášnivěji oponovati proti tvrzení, že *divadlo* (alespoň větší část div. kusů), *romány a moderní povídky*, *časopisy*, *ilustrace*, některé výtvary *sochařství a malířství* atd. atd., výchovu *podkopávají a kazí*. Nedáme se zakřiknouti liberály a frázisty a klidně i věcně probereme jedno po druhém a ukážeme, co z divadla, básnictví, malířství atd., atd., *povznáší a vychovává*, a co *kazí*.

(Pokračování.)

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Z Jednoty českého katol. učitelstva.

Členské příspěvky zaslali: Pan Václ. Symon, říd. učitel ve Stříhově 2 K; p. Jos. Šimůnek, řídící učitel ve Vápně 2 K; jeho paní Marie Šimůnková, industrialní učitelka ve Vápně 2 K. — Další příspěvky přijímá Karel Jelínek, učitel ve St. Kolíně, t. č. polkadník Jednoty česk. katolického učitelstva v Cechách.

Požadavky industrialních učitelek.

Petice industrialních učitelek zní: »Vysoký sněm království českého! V nejhlubší úctě podepsané industrialní učitelky předstupují v plné důvěře před vysoký sněm království českého s uctívou žádostí, aby vykonav dříve velké dílo kulturní upravení platů učitelstva škol obecných a měšťanských — přistoupil nyní k řešení těžkých poměrů, ve kterých žijí industrialní učitelky v Cechách a ráčil dobrotivě zlepšiti postavení jejich ve službě školní a zdokonaliti působení jejich vyučovací těmito zákonnými ustanoveními, pokud se týče novými zřízeními. 1. Při obsazování míst industrialních učitelek budiž v první řadě přihlíženo ke svobodným kandidátkám ind. učitelství, nemajícím mužů-živitelů. Budiž jim dále při dozažení na místo industr. učitelky buď ihned aneb v době poměrně nejkratší vykázan počet hodin opravňující k dosažení definitivy. 2. Počet hodin k dosažení definitivy nutný snížen budiž ve svém minimu ze 16 na 14 hodin vyučovacích. Bude-li vyučovati industr. učitelka více než 20 hodin, buďtež jí tyto přepočtené hodiny zvlášť remunrovány. 3. Služné def. industr. učitelek škol obecných budiž na 1000 K, ind. učitelek škol měšťanských na 1200 K zvýšeno. 4. Budiž def. industr. učitelkám poskytnuto 6 pětiletých zvýšení služného za těchže podmínek a v téže poměrně výši ku služnému (12·5 procent), jako uděleno bylo učitelstvu škol obecných a měšťanských. 5. Vyučování ženským ručním pracím budiž všude, tedy i tam, kde působí literární učitelky, svěřeno industrialním učitelkám. 6. Vysoký sněm království českého, račiž dáti dobrotivý impuls, aby povzneseno bylo vyučování ženským ručním pracím tím, že ve zvláštních vyučovacích kursech pro industr. učitelky c. k. školními úřady zřizovaných, dána by jim byla možnost prohloubiti své

všeobecné i odborné vzdělání. V kursech těchto, jež občasně zřídily by se při c. k. ústavech učitelek, aneb při c. k. umělecko-průmyslových školách nebo podobných odborných ústavech na dobu jednoho roku, řízeno by bylo vyučování tak, aby nabyly zde vědomostí i dovedností, jichž zužitkovaly by ve škole zdokonalující určitý ženský lidový průmysl v krajině vyvinutý a vyhovující zvýšeným požadavkům, jež na vyučování ženských ručních prací kladou základy, jež pode jménem »umělecké výchovy« nová doba do školy uvádí.

Nejuctivější žádosti své dokládají pak takto: a) Při dosavadních služebních poměrech svých má definitivní postavení z okrouhlého počtu ind. učitelek 2000 toliko 271 učitelek. Ostatních 1729 učitelek ind. žije v nynějších těžkých drahotných poměrech z roční remunerace 264 K až 660 K; tedy měsíčně se 22 K — 55 K. Při tomto těžkém postavení v přítomnosti nekyne jim v budoucnosti zlepšení, tím méně zaopatření ve stáří. Kdyby nyní všechny ind. učitelky měly zajištěnou definitivu a zbaveny byly mučivých starostí o své hmotné zaopatření v přítomnosti a v budoucnosti, přineslo by to užitek na prvním místě škole a národu; neboť jinak než dnes nerušeně a radostně — věnovati by se mohly svému učitelskému působení ve škole a poslání v národě. b) Většina provdaných industr. učitelek jsou manželkami řídících učitelů a učitelů a právě těmito zemský zákon ze dne 27. ledna 1903 upravil služné tak, že nejsou více nuceni hmotné postavení své zlepšovati krušným výdělkem své manželky, učitelky žen. ručních prací. c) Čtvrtá zemská porada českého učitelstva v království českém v květnu r. 1902 konaná ve druhé své plenární schůzi dne 20. května za souhlasu všeho učitelstva též doporučovala, aby vyučování žen. ručních prací svěřeno bylo toliko industr. učitelkám. d) Vždy vyšší zájem věnovaný lidovému — též i ženskému — průmyslu vyžaduje si, aby industrialní učitelky nabyvaly různých, lidovému průmyslu ženskému v místě jejich působení rozšířenému, odpovídajících vědomostí, jichž nelze nabýti v kursech pro učitelky ručních prací, protože tyto dbáti musí obecných dovedností v ženských ručních pracích. Těchto zvláštních dovedností — v některých krajích na př. pěstuje se lidově a průmyslově bílé vyšívání, jinde pestré, opět jinde paličkování krajek atd. —

navývati mohou učitelky ručních prací toliko v speciálních kursech, o něž ad 6. tuto žádají. Tyto poslouchaly by výborně též k získání dovedností kreslířských, jichž vždy více ind. učitelkám bude třeba a ovšem i paedagogickému vzdělání, jelikož by jistě paedagogika byla na nich základním vyučovacím předmětem.

Nejuctivěji podepsané industrialní učitelky doufajíce pevně, že svou snahou po vzdělání a zdokonalení se v působení školním získají sympathii činitele rozhodujícího — vysokého sněmu království českého — žádají znovu: »Vysoký sněme království českého račiž blahovonně k uctivé žádosti jejich shlédnouti a jejich trudné poměry příznivým její vyřízením jinými lepšími nahraditi. Dokonalá vděčnost všech, kterým se tím umožní poctivou prací uchrániti se ve stáří nouze a bídý, projeví se pak zajisté věrným plněním povinností jejich.« (Podpisy.)

Péče o druhý zemský jazyk. Již častokrát, ale vždy marně, žádalo učitelstvo, aby do hodin tělocvičných nebylo bráno více žáků než čtyřicet, že cvičení samo i kázeň je při větším počtu žactva velice ztěžena. Rovněž i při ručních pracích bývá třída přeplněna, tak že není i tělesný úraz vyloučen pro nedostatek místa, jak jsou lavice nacpány. Za to vyučování jazyku německému těší se veliké přízni. Zde povolují se beze všech obtíží, zvláště v městech, četná oddělení, tak že jeden učitel vyučuje 25—35 žáků. Přes to vše zůstává však učením němčině mlácením prázdné slámy, a kdyby i sám Bismark vstal z hrobu a němčině učil, sotva by více pořídil.

Důvěrný oběžník. — Ve venkovské skupině Hradec Králové - Jaroměř byla dne 19. února volba poslance do říšské rady. K volbě té rozeslali »důvěrníci učitelstva« následující oběžník:

»NB! Dejte přečísti všem členům sboru!!

Kolegové!

Učitelstvo české při volbách do sborů zákonodárných podporuje z kandidátů vždy jen toho, který svoji činností osvědčil se podporovatelem pokrokových snah ve školství národním bez ohledu na jeho příslušnost k politické straně.

V základě této zásady doporučujeme učitelstvu, aby při volbě poslance, která v nejbližších dnech koná se ve skupi v venkovských obci okresů: Hradec Králové,

Jaroměř, Česká Skalice, Úpice, Police n. M., Nové Město n. M. a Opočno, podporovalo a volilo redaktora »Samostatnosti« v Praze, p. dra. Ant. Hajna, jehož celá minulost svědčí o tom, že snahy pokrokového učitelstva českého vždy bude podporovati. — Důvěrníci učitelstva. — Byla tedy mobilisace učitelstva v oněch krajinách na celé čáře, a jsme přesvědčeni, že se mnohý bil pro doporučeného kandidáta jako lev. Nám je to lhostejno, divy a zázraky neudělá poslanec X ani poslanec Y; trochu prachu zdvihne se právě jen při jeho volbě — jiné neštěstí se při tom nestane. Kdyby »klerikálové« agitovali pro »klerikála«, to by byl rámus! Parou a všemi prostředky by se pracovalo k umlácení klerikálního kandidáta i jeho kortesů. Zatím celá ta válka byla málo platná; p. Dr. Ant. Hajn nezvolen.

V užší volbě mezi Srdínkem a hr. Šternberkem zvolen *Šternberk*. Časopis »Český Učitel« věnoval volbě té ostrou lokálku, v níž na konec praví: »— hanbíme se nevyřlovně za to, co musíme napsat: Podporovateli hr. Šternberka jsou dnes učitelé: Fr. Jiříčka a Moník z Jásené, řídící učitel Vítek z Dolan, řídící učitel Volf a učitel Špaček a Tesař z Hořiněvsí!« — Žasneme, že v době »svobody« mohou se lidé ještě divit, že někdo jedná podle svého přesvědčení, lišícího se od onoho, jež mu někdo komanduje nebo suggeruje. Máme také zprávy, jak se někteří učitelé angažovali pro pana Hajna, ale věru že nám nenapadne, abychom jejich jméno uveřejňovali a Bůh ví jak se divili. V té příčině si příliš vážíme svobody, jaká má býti při volbách. Víme, že by byl zle ztepán každý, kdo by podporoval volbu klerikála; to je ta v časopisech hlásaná »svoboda«. Ano, přejete »svobodě«, když je někdo stále takového mínění, jak *poroučíte vy*, když však není, tak — když nic jiného udělati nemůžete — alespoň se »nevyslovně hanbíme« Af žije svoboda miněni a projevu!

Socialně-humanitní komise král. hl. města Prahy a její subkomitét. Subkomitét komise socialní vzal v úvahu péči o mládež, její vzdělání a ušlechtilou zábavu. Referát o tom je obšírný a denní listy přinesly některé ukázky. Právem uvádí se, že naše mládež jeví nebezpečný nedostatek *charakteru a idealismu*, a že je třeba s reformou u každé jednotlivé rodiny zvláště: nejen u chudiny. Dále uznává elaborát, že

je třeba organizace velikého sboru pomocníků výchovy, již by dbali o všechny vrstvy lidu, o děti obého pohlaví, o mládež v době vyučování i mimo ně a konečně o mládež ze školy vystouplou aspoň od 14 do 18 let.

Návrhy, které v té příčině subkomitét plenu činí, jsou následující:

1. Rodiče buďte poučováni přednáškami o výchování mládeže v době před vstupem do školy, v době školní, mimoškolní i po 14. roce možno by bylo k takovému cyklu získati snad některé naše učitelské spolky.

2. Rodiče buďtež poučováni o dobré životospřávě, aby tak nebohým svým potomkům za úděl nedali různá zatížení, jež jsou příčinou nynější degenerace.

3. Zřízení budiž spolek přátel mládeže (který z mnohých místech v cizině již existuje) a jehož povinností jest, podporovati školu v její vychovatelské i vyučovatelské činnosti, sbližovati školu a domov, aby pracovaly společně. Spolek tento mohl by se starati též o pořádání zábav a her mládeže. nebo vésti aspoň dozor nad nimi, pokud jsou jinými pořádány.

4. Útulky mládeže, jež s velikým nákladem král. hlavním městem Prahou byly před lety zřízeny a dosud jsou udržovány, přeměněny buďte tak, aby vyhovovaly svému vlastnímu účelu, a nebudtež vlastně pokračování vyučování školního. Přijímejtež všechny žáky a žákyne, zvláště nehodné, poněvadž pro ty jsou vlastně zřízeny. (Věc tuto dlužno náležitě objasnit.) Útulky nebuďte překážkou, aby mládež jiné ušlechtilé zábavy účastniti se nemohla.

5. Zřízeny buďtež aspoň v chudších částech Prahy čítárny pro mládež, neboť dosavadní školní knihovny nepostačí pro veliký počet dětí, zapsaných v jednotlivých třídách.

6. Požádán budiž »Hudební odbor výboru pražského učitelstva pro pěstování umění ve škole« (předseda pan Fed. Auer), aby aspoň čtvrtletně v každé části Prahy jeden umělecký koncert nebo dýchánek byl proveden při volném vstupu.

7. Buď spolek přátel mládeže nebo zvláštní sekce učitelská obstarávej přednášky pro mládež z oboru cestovatelství nebo zábavné vědy (s obrazy promítanými skioptikem nebo s pokusy eskamoterskými. Pro mládež měšťanských škol zvláštní přednášky o škodlivosti kouření, zneužívání alkoholu a nastínění budoucího života s výstrahami.

8. Tělocvik jako racionelní prostředek působící harmonicky na tělo i duši budiž účinněji pěstován. Ve škole svěřujž se silám odborně vzdělaným, u dívek budiž povinným, a doporučeno budiž školním úřadům, aby dovolily jednotám sokolským zřizovati hodiny tělocvičného cvičení školní mládeže obojího pohlaví. Udílení budiž jednotě příspěvek, aby mohla cvičení toto v chudých částech města obstarávati, nebo jiné výhody buďtež jí poskytovány.

9. Hry zavedené »Českým spolkem ku pěstování her mládeže«, na něž městská rada král. hlav. města Prahy přispívá, buďtež při škole prováděny a ne na vzdálených cvičištech, kamž rodiče bojí se nebo nechtějí děti posílati.

10. Sadová komise, bdící nad sklenníky městskými, učiň usnesení, aby každoročně uděleno bylo školní mládeži něco květin k vypěstování, jak činíval druhdy »Spolek ku pěstování květin«, jenž pro finanční tiseň zanikl.

11. Spolkům, jež chtějí pořádati zábavy dětské, budiž policií nařizeno, aby úplné texty podaly školním úřadům k cenzuře, neboť stává se, že se provádí zábava strašná, ač na plakátech stojí »postaráno bude o ušlechtilou zábavu«.

12. Budiž rozhodně zakázáno, aby děti účastnily se zábav, divadel a tanců pořádaných pro dospělé. Na každé divadelní ceduli budiž přitištěno: »Školní mládeži přístup dovolen — nebo nedovolen.« Vždyť české Národní divadlo a Lid. divadlo »Uranie« pořádají představení pro děti, na těch však bývá málo dětí.

13. Rodičům budiž na srdce vloženo, aby nedovolovali dítky po 8. hodině v létě a po 6. hodině v zimě po ulicích běhati. Nákup dějž se ve dne, nebo do zmíněné doby.

14. Budiž zakázáno dětem čísti noviny pro velké (rodiče v tom smyslu buďtež vyrozuměni), za to buďtež založeny noviny pro děti, jež by se směly ve škole kolportovati.

Není to žádným tajemstvím, že již delší dobu se hledá *lékař* k ozdravení mládeže a její výchovy. Jest jen otázka, zdali se najde ten pravý; o tom *nejpotřebnější* alespoň elaborát se ani slovem nezmiňuje. K celé té akci se ještě vrátíme.

»Už jsou tu.«

Tažní ptáci, zvěstovatelé jara, sice ještě ne, ale jiní poslové jara: úlevy v docházce školní.

Počítám školní zprávy žadatelů o úlevy. Samí dobří žáci, ne sice nejlepší, ti za úlevu nežádají, ale dobří přeče.

Tolik let jsem s nimi pracoval, tolik se namáhal, aby něčeho užitečného získali na tu pouť vezdejší, a teď vidím, že všecko moje namáhání bylo marné, zbytečné, směšné.

Trpkého tohoto sklamaní dostává se mi každoročně. Zním to již ze zkušenosti. Dobří tito moji žáci přijdou v listopadu do školy a z toho, čemu letos se naučili, nebudou vědětí ničeho; někteří pak ani nepřijdou.

Za úlevu žádají žáci v posledních dvou letech školní docházky. Potom se mluví o koncentraci učiva v posledním roce! O přípravě žáka pro praktický život! Je to možné?

Loni měli úlevu třináctiletí; na zimu vtátili se mi do školy v takovém stavu, že musel jsem začít se vším znovu. Letos dostane úlevu půl třídy dvanácti a třináctiletých. A tak to jde stále. Neukončím nikdy, každoročně musím v zimě s úleváky dohánět, co přes léto zapomněli, a jde to tak od roku k roku a konce a nápravy nevidím.

Alespoň kdyby úlevy měly smyslu.

Vyslýchám rodiče: »K čemu hocha potřebujete, je to velká škoda pro něho. Zapomene všechno, napřesrok musí začít znovu.«

»Nemohu si pomoci, pane učiteli, hocha skutečně potřebuji,« odpovídá každý. »A k čemu?«

Nastávají rozpaky, potom leze pravda.

Jeden je rolník. Je pokrokovcem. Každé třetí jeho slovo je »vzdělání«, »osvěta«, »pokrok«. Zastává asi pět neplacených čestných funkcí v obci, je pořád v městě na úřadech, u okresního výboru, ve schůzích a v hospodě. Když jde do okresního města v obecní záležitosti, dostane pětku diety. Vytýká-li mu někdo, že mnoho bere, řekne »Co ti to napadá, vždyť mně to ani nestačí na útratu.« Kluk musí mít proto úlevu. Bude pohánět čeledínovi voly při jarní orbě, pomáhati poklízet dobytek a táta bude zastávati čestné funkce, dělati pokrok v obci a pítí plzeňské, které je tím magnetem do funkcí ho táhnoucím.

Přichází druhy. Horník v provisi, známý křikloun a socialista. Zním ho. Před lety, když jsem měl čtyři sta služby a dvě děti, vysmál se mi: »A pane učiteli, to já jsem jen havíř, ale denně mám za šichtu dva zlaté.«

»Proč strhujete vy hocha ze školy,« povídám mu. »Na programu vaší strany je přeče vzdělání na prvním místě. A jste už v provisi a polí nemáte.«

»Dám chlapce do služby k sedlákovi,« odpovídá suše.

»To nesmí být,« vysvětluji mu. »Nedospělé dítě do služby nesmí. Oznámím to, a nedostane úlevy.«

»Když nedostane, nedostane;« hrdě a s odvahou mi odpovídá. »Do služby půjde. Bude přes léto pást krávy a vydělá si živobytí.«

»Nejednáte jako otec,« vysvětluji zase. »Čím vám to dítě ublížilo, že je chcete připravit o všechnu možnost, aby jednou chléb snáže si vydělalo? Ještě ani života nepoznalo, a už se má plahočit ve službě?«

»Nemohu si pomoci,« odpovídá socialista. »Nemám mu co dát. Mám osm zlatých měsíční provise, a z toho je mi živiti tři děti.«

Teď jsem vzal na to hrubý kartáč.

»Toto poznání přichází pozdě. Máte tři děti a než jste je měl, už tehdy měl jste věděti, jakých budete mít povinností, až budete otcem. Je ohavností strkatí nedospělé a nepřipravené děti do života, aby se samy živily. I dravá zvěř je lepší člověka. Než mláďat vyvede, snaží se jim dáti návod, jak se budou živiti. To, co vy chcete udělati, není ani pokrokové ani lidské.«

»Nebudu-li moci dáti dítě do služby,« povídá socialista nakvašen, »musí chlapce živiti obec.«

»To také musí,« povídám klidně.

»To by se vám sedláci poděkovali, kdyby vás slyšeli,« směje se mi.

»Ať by mi děkovali nebo ne,« povídám s naprostým klidem, »ale pravdou je, co povídám. Kdyby tenkrát, víte, jak jste mi říkal, že vyděláte dva zlaté i dva zlaté padesát za šichtu, byla se obec starala, abyste místo pitek a bouření po schůzích pamatoval předem na své děti, dokud jste měl, nemusela by si obec vychovati řadu nemajetných příslušníků.«

Odchází bez pozdravu.

»S Pánem Bohem,« volám za ním.

Obrací se ve dveřích a zamračen beze slova odchází. Za úlevu chlapce neřádal. Zachránil jsem jednu duši, vybojoval si jednoho žáka. Ba skoro aby se o ně s lidem pral.

Přichází druhý socialista.

Je okresním důvěrníkem, předsedou svazu a vzdělávacího spolku dělnického. Má pěkný výdělek a chalupu. V neděli propije dvě zlatky beze vší újm.

Přeje si, aby jeho dvanáctiletý hoch došel úlevy.

»Co s ním chcete?«

»Dám ho do dvora na panskou práci. Vydělá čtyřicet krejcarů. Bude mít na zimu šaty.«

»Ale vy toho nepotřebujete?«

»Byl bych blázen posílat kluka do školy, když si může něco vydělati,« povídá.

»Ale tohle je přece v přímém rozporu s vašimi zásadami,« divím se. »Vy přece chcete hojně vzdělání a málo práce.«

»E copak zásady,« odpovídá nedbale. »Hlavní věci jsou peníze. Kluk už dnes umí víc než já, a stojím v čele. Tak co? Jinak je věc v theorii, jinak v praksi.«

Pochytil patrně jen tu poslední frázi ze svého apoštolování. Ale pro celkové posouzení je to poučné.

A tak to jde stále dál s malými změnami.

Jeden bude pást krávy. Když jsem řekl, aby prodal krávu a kluka posílal do školy, otevřel na mne ústa v udivení. »Tak je vám tedy kráva milejší než dítě?«

»To vědí že je,« směje se. »Kluk je zadarmo a kráva mne stála stovku.«

Jiný půjde česat chmel k Rakovníku. Na zimu přinese dvacet zlatých a táta za to koupí dvě podsvinčata na zimu. Jedno prodají a druhé zabijí na masopust. Bude z toho jaternic a fláky až do jara.

Tenhle kluk bude vypadati, až se mi na zimu přihrne do školy! Už se na něho těším.

Tak, to je jen několik ukázek, k čemu jsou úlevy.

Jsem pevně přesvědčen, že kdyby kolegové místo všelijakého marného povídání, polemisování a bezúčelného filosofování provedli každoročně poctivou raziiu mezi svými úleváky a ukázali veřejnosti rub toho našeho moderního a pokrokového školství, vykonali by kus velice záslužné a Bohu milé práce ve prospěch školy i ve prospěch povznesení mravnosti našeho lidu. ý.

O socialní výchově.

(Pokračování.)

Kdyby *dobro* líčeno bylo všude jako *dobro* a *zlo* jako *zlo*, pak nebylo by zajiště tolik námitek, a to vážných a důvodných, *proti* navštěvování divadel mládeží výchově svěřenou. Ale v divadle děje se často dle slov čarodějnic Macbethových: »Nám krása šeredou, šereda krásou«; ctnost líčí se jako směšná hloupost, jako přežilé coparství, poklesek a hřích jako něco nevinného, ba roztomilého, vábívého. Nejsou ovšem všechny divadelní kusy takové — ale těch, jež by mohla mládež bez závady viděti, je pramálo. Zkrátka: pro mládež *dospívající* mají býti pořádaný zvláště pečlivě vybrané hry, za to však do představení pro všecko obecnstvo *vůbec* by mládež přístupu míti neměla.

Pak bychom si mohli od divadla slibovati více prospěchu. Svět a lidi v něm ukazují se mládeži na divadelních prknech v době, kdy mládež, právě proto že je *mládež*, nemá *prazádných životních zkušeností* a přijímá za bernou minci vše, co vidí; rozčílí se pro to, bila by se pro hrdinu nebo hrdinku kusu a pochybné jejich zásady, prolévá slzy nad jejich osudem, a domnívá se mnohdy viděti před sebou příklad, jež následovati ji nesmírně vábí a jež nezřídka i ve svém mladém a nezkušeném životě i následuje. Člověk starý školou života prošlý, se však nad tím útrpně a ironicky usměje.

Jisto jest, že ve mnohých divadelních kusech jsou prvky dobra a zla, šlechtnosti a špatnosti, tak promíšeny, že nelze jedno od druhého rozeznati. Chyby a špatnosti se často schvalují, slavověncem romantismu obestírají, a to je věc velice nebezpečná.

Porovnejme s tímto úkazem na př. úzkostlivost, s jakou jest si počínati učitelé, než zařadí knihu do žákovské knihovny nebo přisnost, s jakouž počí si komise, než některý spis pro žákovské knihovny schválí.

Je-li v knize jen dosti malá závada, již by čtoucí snadně třeba i přehlédli, již se kniha nedoporučí, ba přijde i nařízení, a spis se ze všech školních bibliotek v Čechách vyloučí. Takový osud stihl i spisy docela dobré. Je-li na př. kluk líčen jako zlý, ač mu to přinese v životě jen útrapy — tedy ne slávu a jmění, jako vidíme často na divadlech — ač dospěje pak poznání a polepší se, přec se kniha vyloučí, poněvadž mají býti všichni hošíčkové líčeni jako *hodní*. (Viz: »Invalida« od Jos. Ehrenbergra.) V tom je veliká nesrovnalost. Co se divadla týče, to nejsme tak úzkostlivými. Někdy viděti jest v hledišti národního divadla plno dětí, i když

kus docela pro děti není — a kterýž byl by pro děti? Snad to podle moderních zásad náleží též k »umělecké« výchově.

Mnozí rodiče zcela správně tají před dětmi mnohé věci, jejichž existenci neměly by ani tušiti a čím později se o nich dovědí, tím lépe; — vezmou je jednou neprozřetelně do divadla, a snaha jejich je na hromadě.

Ovšem, jsou nyní proudy i ve vychovatelství, aby se dětem nic netajilo, aby se jim povědělo o všem podle pravdy. Máme i brožury, které »poučují« děti, *odkud přišel bratříček*; proudy, které vyhlásují za farizejství, pokrytství, za blbství, řekne-li matka dětem, že dítě nosí vrána neb čáp. Kdo je takového mínění, ten ovšem v prach zatratí naše mínění o divadle a jeho účinku na děti a *mládež dospívající*. Ten ať vodí děti do divadel od nejtútlejšího věku, ať se hodně »poučí«, až jim bude patnáct let, bude z nich míti blaseované vyžilce, kteří mají obyčejně k sebevraždě tak daleko, jako s hráze do rybníka.

Však ono se dítě o všech těch věcech doví, a čím později, tím lépe.

U dětí, které navštěvují často divadlo, bývá vývoj erotických vášní buď předčasně vzbuzen, nebo valně urychlen. Jest-li se tím dítěti poslouží, jest ovšem jiná otázka. Vždyť máme v těch věcech různé smutné zkušenosti. Často si rodiče myslí, že dítě »odkouká« od umělců nenucené pohyby, ladné chování, krásný přednes a akcent, — a ono si zatím mnohem důkladněji všimne věci docela jiných, které jsou spíše ke škodě než ku prospěchu; jest-li však — jak často vidáme — toho neb onoho herce nebo herečku *imituje*, stává se směšným a pitvorným. Takových protiv mezi dětmi je až dost, zvláště z »lepších« rodin.

Vkus velikého obecnstva žene se vždy za pikantním, sensačním; divadlo z příčin kasovních musí tomu ovšem hověti, a proto dávají se hry přitažlivé, kde se morálka na vážky nebře; neodpovídá-li tomu původní literární produkce, sáhne se k překladům, exotické plody dramatické jsou v té příčině velice bohaté.

Častá návštěva divadla odvrací od pozitivního života a znechucuje práci; — máme na mysli hlavně *mládež*.

Hrají-li se hry příhodné, mládeži se hodící, nelze divadlu vzdělávacího momentu upříti.

Z toho ovšem následuje, že *hry pro dospělé a hry pro mládež* jsou dvě od sebe se lišící kategorie, které nelze *slučovati*, ale jež nutno přísně od sebe *odlučovati*. Rovněž i *dobu*, kdy se představení koná, třeba pro mládež jinak stanoviti. Večerní divadla s repertoirem konečně už tím nebo oním — píšeme jenom s hlediska výchovného vzhledem k mládeži — představení protahující se do jedenácti hodin do noci — buďtež výhradně pro dospělé; občas však mohla by býti pořádána *pouze odpoledne* pečlivě připravená a vybraná představení pro děti a mládež dospívající. Nemusily by to býti snad nějaké kašpárkoviny (aby někdo nemyslíl, že dětem nelze nic jiného hráti), ale věci krásné a znamenité, ovšem — nezávadné, A to snad provésti nebylo by tak velikou obtíží. Vždyť i v klasických jinak dílech vynechávají se mnohdy věci »neklasické«. (Viz na př. některé sloky »Zuřivého Rolanda«, vydaného překl. Vrchlického Českou akademií.

(Pokračování.)

Venkovská mládež a školní čítanka.

Uvažuje N. ZÁBORSKÝ.

Ze článků školní čítanky má dítě čerpati nejvíce poučení. Články tyto mají dítě seznámiti se světem, v němž jednou dítěti bude žítí a učitel, provázeje je svým výkladem, má se s dětmi sdělovati o své životní zkušenosti, aby dítě nevstoupilo v život nepřipravené a netrpělo pak ranami drsné skutečnosti.

Čítanka má žákovi podati nesčetný počet poznatků.

Do jisté míry nepřihlíží se při výběru článků k této věci, ale na něco zapomíná se přece, a zapomnělo se opět při sestavování nových čítanek.

Každé dítě přináší si do školy jistou zásobu vlastních zkušeností a známostí o různých věcech; mnohých dodělá se i během školní návštěvy bez přičinění učitelova.

Poskytuje mu jich hojnost život mimo školu, domácnost, rodina, ulice, příroda a život pospolitý vůbec.

A tu snad nebude nikdo tvrditi, že dítě venkovské má stejné zkušenosti jako dítě městské. Vždyť život ve městě je docela rozdílný od života na vsi. A přece čítanky pro školy městské jsou tytéž jako pro školy venkovské.

K některým různostem by se mělo přihlížeti.

Návrh, aby čítanka pro městské děti byla jiná než pro venkovské, ozval se již jednou, ale nedbalo se ho; nebylo prý důvodů. A důvodů těch je přece dosti.

Málo nebo nic ví dítě městské o způsobu života na venkově, o pracech na poli a na louce, o chovu dobytka, o volné přírodě. Články podobného druhu tedy hodily by se pro děti městské, ale venkovské dítě, které ty věci zná mnohdy lépe než učitel, ba lépe než autor dotyčného článku, čte stati takové bez zájmu a musí se samo usmáti někdy nesprávnému líčení.

Venkovské dítě však nemá pojmu o městě. Do venkovských čítanek hodilo by se tedy více článků o životě městském, o němž zpravidla venkovan se doví, až když doroste a do města se dostane.

Seznamovati venkovany s městským životem bylo by velmi záslužným; pak snad umlkly by také výsměšky, že každého venkovana lze poznati, jak do města vkročí; a také venkované nesmáli by se měšťákům na venek zavítavším, kdyby si přinášeli ze školy více zkušeností a vědomostí o životě na vsi.

Přirozeně se tu objeví námitka, že je povinností učitele nedostatků těmto odpomoci.

Je to skutečně možné? Kolik je učitelů venkovských znalých života městského nebo kolik naopak? Mnohý venkovský učitel, jsa sám původem venkovan, zná město jen povrchně z času svých studií. A jako student měl málo příležitosti seznámiti se s městem. Ale i učitel ve městě zrozený, dostane-li se na ves, rychle na město zapomene, přizpůsobí se venkovskému životu, přijme i zvyky a způsoby venkovanů a za několik roků je sám jako rozeným venkovanem. Spíše městský učitel může něčím dětem vysvětliti ze života venkovského, zvláště trávil-li prázdniny na venkově a má tudíž příležitost seznámiti se s tímto životem.

Ale jak má se venkovský učitel seznámiti s městem? Za těch několik hodin, co tu mešká v okresní konferenci nebo v úředním řízení u hejtmanství mnoho poznatků o městě nezíská. Co o městě dětem venkovským říci dovede, je obyčejně jen, že jsou tu velké domy, úřady, mnoho škol, velké kostely, mnoho řemeslníků a také továrny.

Potom se vytýká venkovánům, že ve městě na všechno dívají se tak, až se tím stávají směšnými, že nevědí, jak se mají chovati, nováčkům z venkova vytýká se neohrabanost. Odkud má venkován nabýti známosti života městského a způsobů s tímto spojených, když ani doma ani ve škole o městě skoro nic neslyší.

V té příčině by tedy čítanky měly býti dvojí.

Slyším už starou, ořepanou námitku, že pro dítě musí se voliti četba zvláštní, že dítěti musí se podávati látka nejpřiměřenější z jeho okolí. Rozhodně nikoli. Kdo to tvrdí, nerozumí dětské duši vůbec.

Jako každý člověk, čte dítě přirozeně to, co je zajímavá. A to jsou vždycky věci nové a neznámé. Přesvědčil jsem se o tom.

Krásný Raisův článek »Černá hodinka«, který se mi tolik líbil, a od kterého mnoho jsem si sliboval, minul se u mých žáků úplně účinkem. Děti to všechno ze zkušenosti znaly; všední, každodenní věc. Odbyly článek útrpným úsměvem.

Podobně i přírodopisné a přírodopisné články nemohou býti stejné pro venkov a pro město. Články o známých zvířatech a o zákonech přírodních, které dítě zná ze zkušenosti, zabírají zbytečně v čítankách místo a mohly by ustoupiti a to tím směrem poučným, aby ve městě nenašlo se dítě, které myslí, že na př. na venkově krásy dojí máslo a doutníky tu rostou už hotové na polích. Nebo aby dítě ve škole poznalo něco o potravě rostlin, potom nemohl by nastati případ, že dospělý hospodář myslí, po každém umělém hnojivu že musí mu na poli přirůst, a že je to jedno, jaké koupí. »Když je to moučka, je to vyzkoušené a musí to dělati účinek. Vždyť je to dost drahé.«

Mnoho by se ještě dalo našim čítankám vytknouti, ale bylo proti nim už tolik napsáno, že nechci, aby se zdálo, že příkládám polínko. Uvedl jsem jen to, nač oprávnění i neoprávnění kritikové byli zapoměli.

Výtky formě článků jsou zbytečné; to si učitel opravi.

Měli jsme dvacet roků v článku »Dráteník,« že čekal chvíli za dveřmi, a když pán přišel, řekl mu, že asi před hodinou sám pootevřel, a mnoho takových formálních nesrovnalostí, a dobře jsme přes ně přeplavali.

Čítanková komise byla teď pečlivě sestavena. Čekali jsme něco, co by nás vedlo, nadchlo nás k pronikavějšímu přemýšlení. Vidíme jen opravené vydání Sokolových čítanek. Těšili jsme se, že uvidíme knihy dle cizích vzorů; byli jsme zklamáni. Zase nebudeme míti to, co mají na př. v Německu už deset let. Několik náladových a citových článků hnedle se ořepe, ten trochu poesie se všední, hlubokého a praktického je tam málo, a při tom ostatním bude se zase žabařiti jako se žabařilo dříve.

Někdejší „zpátečnictví“ ve staré škole.

Dávno již a často vyslovovalo učitelstvo přání, aby čítanka, mimo katechismus, bibl. dějepravu, mluvnici a početnici *jediná* a nejdůležitější učebnice mládeže školní, obsahovala nejen pěkná, stručná a obsažná poučení o reáliích, ale i nejdůležitější poučení pro *praktický život*. Stále se sice říká: neučíme se pro školu, ale pro život, ale tvrzení to ostává pouhou frází. V našich nynějších čítankách jsou sice články z reálií, ale poučení pro praktický život ostává marným ideálem; daleká cesta naše — marné volání. A přece je toho tak svrchovaně třeba!

Za starých »kněžských« dob bývalo jinak. Pisatel těchto řádků má dosud ve své knihovně čítanku, kterou jako hoch do školy nosíval a z níž se učíval. Je nadepsána: Druhá čítanka a mluvnice pro katolické školy v císařství Rakouském. V Praze, 1863. V c. k. školním kněhoskladu v Karlově ulici č. 190—1.

Tedy kus opravdové retrospektivy školské, kniha, kterou učitel nejnovější a nové generace vůbec nikdy ani neviděl, nadtož aby v ní byl četl. Člověk by ani nevěřil, že je nyní dosti vzácná. Zachová-li se kde jaká, je to spíše pouhou náhodou, než aby si jí byl kdo úmyslně nechal »na památku«. Vezme-li ji však do rukou a prohlíží-li ji ten, kdo jí jako žáček do školy nosíval, prohlíží ji s pohnutím; mluví z ní k němu dnové dávno uplynulého mládí, vynořují se postavy učitelů a spolužáků, školní budovy a třídy, rodičů dávno pod drnem dřímajících — vše, nač se kdys, za dnů dětství, kniha ta s tebou dívala.

A se zvýšeným zájmem prohlíží ji učitel, který za dobu svého působení viděl časté změny ve školních čítankách, a který má látky dost, aby — porovnával.

Stará tato »klerikální« čítanka rozdělena je na pět oddílů. Kdo z pánů nejmladší generace si myslí, že zeměpis, dějepis, přírodopis atd. byly v »kněžské«, »vikářské«, »klerikální« škole věcmi neznámými, velice se mýlí. Může si prohlédnouti jen oddělení druhé, třetí a páté.

Oddělení první ovšem z dnešního hlediska moderního učitelstva je až povážlivě »klerikální«. Ukazujeme jen na články: »Sv. Augustin«, »Rok církevní«, »Církev«, »Katolík«, »Pocta svatých«, »Chrám Páně«, »Sedmero svátostí«, »Jádro křesťanských povinností«, »Kláštéry a řády duchovní«, »Sv. Karel Boromejský«, »Sv. Alojs na smrtelném loži« a jiné — ale tehdejší žáky, učitele, rodiče a tehdejší národ články ony naprosto nepohoršily, jim závadnými nebyly, ba naopak: ony povznášely, líbily se, zahřívaly, teplo i světlo náboženské útěchy a víry vanulo ze škol do rodin — takového účinu dnešní čítanka nemá. To vědí a cítí učitelé všichni.

Po stránce praktické přípravy a výchovy pro život nejvíce se nám zamlouvá oddělení čtvrté; prohlížíme-li je, dospějeme k poznání, že někdejší »zpátečnictví« ve staré škole bylo daleko napřed před nynějšími učebnicemi, namnoze tak vychvalovanými. Oddělení to podává hojnost poučení a pokynů pro život; byla-li pak čítanka v rukou osvědčeného učitele (a v »klerikální« škole právě jako v moderní nynější byli učitelé snaživí a liknaví, idealisti a chlebaři, pilní a líní, nadaní a slabí atd.), tu jeho výklad, jeho živé slovo, jeho příklady učinily jednotlivé stati oddělení toho tím cennějšími, významnějšími a záživnějšími.

Hned prvý článek toho oddílu ukazuje k poměru mezi rodiči a dětmi; ve čl. »Chůva« krátce, ale velice pěkně shrnuta jsou poučení, jež dávala matka Kristina své dcerce, když ji chtěla dáti do služby za chůvu. Takové věci se u nás přehlížejí a považují za malicherné, tak jako by to bylo dívek kolik tisíc mil vzdáleno, kdežto ve skutečnosti veliká část dívčího dorostu skutečně děti chová, ať již cizí ve službě, nebo vlastní sestry nebo bratry; vždyť mnohá matka již na dítě čeká, aby ji pomohlo chovati, když ze školy přijde. Dívky našich městských, zvláště měšťanských škol, by se pohrdlivě usmívaly, kdyby jim učitelka vykládala, co se ve článku doslovně praví: »Nos je brzy na levé, brzy na pravé ruce, aby křivě nerostlo, abys i ty sama nezhrbatěla. Před časem neměj dítě k chůzi, aby nedostalo křivé nohy. Ukazuj dítěti věci a jmenuj je dobře a správně. Uhodí-li nechťej bití tu věc, o kterou se narazilo, aby se neučilo býti mstivým

atd. atd.« Naše dívky na měšť. školách jsou velice málo vychovávány pro praktický život, a to, co je jednou čeká; vyhlíží to spíše, jako by z nich měly býti samé Minervistky nebo manželky bohatých lidí, kteří mívají ku své posluze hojnost lidí a sami ani praktickému životu za mák rozuměti nemusí. Ve článku »Škola« ukazuje se k povinnostem, které školní zákony občanstvu ukládají. Instruktivních takových statí v našich čítankách naprosto nemáme. A bylo by jich zvláště třeba, aby také působily na lid. O vychovatelské ceně nebo bezcennosti her promlouvá stať »Hry a kratochvíle«, o poměru čeledi k pánům a naopak článek »Čeládka«; před lehkomyšlnou vystěhovalickou horečkou čl. »Vystěhovalci«.

V dalším článku jest velmi pěkné poučení o povinnostech a právech *obecního představeného*. O tom naše školní mládež alespoň z čítanek se nedovídá pranic. Jinak ve praktickém životě ovšem že asi často o představeném slyší; když nic jiného, tedy alespoň jak mu lidé nadávají (a to dělají i tomu nejhodnějšímu) nebo jak ho drbají v »novinách«. Je-li to poučné a vzdělavatelné, o to se nebudeme s nikým hádati, od místní oposice počínaje až k panu redaktorovi nějakého místního, okresního nebo světoborného sociálního listu. O živnostech a řemeslech, bývalých cechách a »nynějších« živnostenských spolcích, o pracovní knížce, učební smlouvě atd., mluví stará »klerikální« čítanka dosti podrobně. V našich školách je pracovní knížka věcí docela neznámou; ukazují se sice všelijaké obrazy a obrázky, modely a přístroje, ale aby se ukázala žákům alespoň na nejvyšším stupni pracovní knížka a promluvalo o jejím významu — to se ve škole, která má učit pro život, ovšem díti nesmí a nemůže, a děje-li se tak někde, je to dobrá vůle praktického a rozumného učitele. Moderní škola ráda a mnoho mluví o *zdravovědě*, většina škol má pěkné anatomické tabulky a mnohý učitel nová a nejnovější generace vidí zajisté v té okolnosti velikou přednost a vymoženost moderní školy, zvláště takový učitelský adept, který přísahá na slova novin a opravdu myslí, že klerikálové byli a jsou od jakživa zapřísáhlými a největšími odpůrci všech přírodních věd. Tomu bychom radili, aby vzal do ruky naši »zpátečnickou« čítanku z vikářských hrozných dob, tedy z časů, kdy byl ještě na houbách, a přečetl si články 139.—151., jak následují za sebou: »Šetři svého zdraví«, »Nemocí dětské«, »Nezdravé pokrmy«, »O nápojích«, »Oděv«, »Lékař a nemocnice«, »Obsluha nemocných«, »O zkaženém vzduchu«, »Koupání a lázně«, »Pomoc utopeným«, »Křísení zdánlivě mrtvých«, »Úraz a poranění«, »Vážně a náruživosti škodí«. Zde je dosti obsírný, k výkladům učitele vědecký materiál; seznamuje žáky se základními pravidly zdravovědy, podává návod, jak se chovati k nemocným, jak vážit si lékaře, jak větrati, jak má býti pečováno o místnost, kde spíme atd., poučuje o policejních opatřeních při novostavbách, o výstražných znameních, o nechávání koní bez dohlídky na ulici, házení věcí s oken a mnoha jiných věcech.

Po bohaté této stati následuje čl. »Jmění« (kdo může a kdo nemůže svým jměním vládnouti, movité a nemovité, pozemkové knihy, sirotčí peníze, ukazuje na notáře a právního zástupce a varuje před pokoutníkem, který pro svůj zisk často ke zbytečným a škodným rozepřím navádí.) Jak zacházeti s *ohněm*, uvádí podrobně čl. 155. »Opatrujte oheň«; čl. »Dobročinné ústavy« poučuje vhodně o spořitelnách, záložnách, pojištění úrod polních *proti krupobiti* a pojištění domu, nábytku a zásob *proti ohni*. To jsou věci veliké důležitosti — marně bys jich hledal v nynějších čítankách. O takových důležitostech pohovořiti, žáky s nimi seznamovati a tak vhodně je upozorňovati a připravovati na život praktický,

kteřý na ně čeká a do něhož vstoupí, je mnohem záslužnější, než věnovati mnoho drahého času věcem, které pro praktický život jsou úplně bezcenné. O chudinských ústavech a řádném opatření obecních příslušníků je zde též pěkně a účelně promluveno. Jak důležité je před soudem *svědectví*, o tom se dovídají žáci ze čl. 158.; o povinnostech a právech četníka ze čl. 159. To jsou všecko věci nemalé váhy a důležitosti. Naši žáci vědí o povinnostech a právech četníka, policejního strážníka, cestáře, polního hlídače atd. tolik jako nic a dovídají se o nich obyčejně *příliš pozdě*, t. j. když se dostanou do konfliktu s příslušným paragrafem, který jmenované osoby jako úřední bere v ochranu. Příklady toho podává nám skoro každý den, zvláště však bohatě ilustruje tu nevědomy a neznalost naší mládeže nějaký mimořádný případ shluknutí, pouličních nepokojů atd. Tu nic neplatí obyčejný omluvný výrok: »Prosím, já to nevěděl« — proti tomu stojí neuprosné: »*Neznalost trestního zákona nikoho neomlouvá.*« Není tedy lépe, když se o některých — alespoň nejdůležitějších a nejobyčejnějších věcech — dovědí děti přiměřeným způsobem již ve škole? Vždyť bylo ideálem učitelstva, míti čítanku, která by byla jakýmsi *občanským katechismem*, poučujícím žáky o poměrech obecného občanského života, o povinnostech a právech občanů. Zajisté pěkné a významné to »zpátečnictví«, když stará klerikální čítanka, vydaná před jedenačtyřiceti lety, hověla tomu požadavku mnohem lépe a více, než »nejlepšími paedagogy a spisovateli« sestavené čítanky nynější.

Socialisty a všelijaké modernisty a jiné — isty sotva by upokojil článek 161. »Voják«, upozorňující na vojenskou povinnost každého občana a rozebírající povinnosti vojáka. To neupokojení však, jak známo, této snad nejtěžší povinnosti občanské nezbavuje, proto mnohem lépe je, smíří-li se žák s myšlenkou, že vojákem bude, a když se na tu myšlenku připraví. Na *daně* slyší naše děti jistě velmi často hubovati a nařikati (a to nejvíce od těch, kteří neplatí docela žádných nebo velmi málo), ale aby se poučily již z čítanky, co daně jsou, jaké jsou a proč se platí, o to postaráno není. Zpátečnická klerikální čítanka docela pěkně to vysvětluje ve čl. 163. »Daně« na str. 174. Naši žáci slyší nebo čtou rovněž často, že *rolnický stav* je velice důležitý, ale naše čítanky — které mají býti školákům »knihami knih«, je o pracích stavu rolnického tuze málo poučují. Páté oddělení staré čítanky věnováno je docela tomuto oboru na stránce 177.—224. ve statích 165.—192. Rolník, Půda, Zlepšování půdy, Mrva, Nářadí rolnické, Orba, Setí, Žeň, Stodola, Sýpka, Louka, Pastvisko, Zahradník, Štěpařství, Semenisko, Školka, Šlechtění stromů, O přesazování stromů ze školky, Která půda ovocným stromům svědčí, Ošetřování stromů, Česání a ukládání ovoce, O koních, Hovězí dobytek, Ovcí dobytek, O dobytčích nemocích vůbec, Vzteklna, Včely, Včelařství. Obsah jednotlivých článků naznačen jest již nadpisy, a proto nebudeme jej ani stručně rozebíratí.

Zajímavo bylo by stopovati školní čítanky a jejich články v jejich poměru ku katolickému náboženství. I za nových školních zákonů po r. 1869, kdy přestala být škola »klerikální«, zvláště v prvních letech sedmdesátých, bylo tu dosti článků sympatických a opravdu katolicky psaných. Čím dále, tím více však se články ty vytrácely. — A nyní?

Inu, řekli jsme: »zajímavo bylo by stopovati školní čítanky a jejich články v jejich poměru ku katolickému náboženství.« A snad někdy, dá-li Bůh, o tom věcný a klidný článek uveřejníme.

Jan Pavel.

Vyučování realiím ve škole obecné za pomoci levných učebnic.

Uvažuje M. B.

V obecné škole není dovoleno užívatí jiných knih než čítanky. Ta má býti kamenem moudrosti při všem vyučování. Víme všichni, že jím není a asi tak hned nebude. Vidíme už zase na nových čítankách, že nejsou lepší starých."

Čítanka, už jak teď je za korunu, je příliš drahá. Kdyby v ní bylo všechno čeho potřebujeme, pak by si ji jistě mohlo koupiti jen dítě zámožných rodičů. Učebná osnova vykazuje dosti objemnou látku vyučovací, zvláště pokud se týče realií.

Ale právě těm vyučuje se na různých školách obecných, ba i v jednotlivých třídách nesterjně. Některý učitel lépe učí zeměpisu, jiný přírodopisu. Pravdu tohoto tvrzení dosvědčili by ředitelé a učitelé škol měšťanských. Oni na vlas vědí na základě svých zkušeností, ze které vesnice jsou dobří dějepisci, ze které přírodopisci a odkud přicházejí na školu jejich dobří zeměpisci. Protože na té které škole řídící pěstuje některý z těchto předmětů se zvláštní zálibou, buď že se mu zamlouvá, nebo mu pro život praktický přikládá zvláštní důležitost, nebo konečně, že je v něm zvláště »versirován«. Máme konečně každý svého koníčka, a nikdo nám toho nemůže míti za zlé.

Tu by dobře posloužily učebnice realiím. Učení bylo by jednotné, děti by už čtením doma a opakováním nabyly mnohých vědomostí, a učitel měl by tu vymezenou hranici, pod níž by zůstatí nemohl a k níž by dospěti musil. A tu ozve se jistě hlas: vždyť takových učebnic máme už spoustu, a mnohé z nich jsou velmi dobré.«

Je pravda, ale věc má přece svůj stinný rub. O své vůli jich učitel do školy zaváděti nemůže. Alespoň nemá práva žádati, aby si jich dítě opatřilo.

Potom tyto učebnice, třeba i schválené, jsou vydány soukromými nakladateli a jsou pro děti drahé.

Třicet nebo čtyřicet halerů za vedlejší učebnici je příliš mnoho, mělo-li býti učebnic několik a k tomu čítanka za korunu nebo i dražší.

U porovnání s tím vidíme každého roku, jak různí nakladatelé vypravují časopisy pro mládež arch nejvýše za dva haléře, platí příspěvatelům ještě honorář, mají tučné vydělek a i s provisí sběrateli nevystoupí taková publikace přece nad osm halerů.

Co bychom tedy na učebnicích pro školy obecné žádali, byla by láce. Ale žádali bychom zároveň, aby učebnice byly účelné, to jest, aby obsahovaly všechno, čeho učitel k vyučování a žáci k opakování soukromou četbou potřebují; takových, které tomuto požadavku *nevýhovují*, máme více než dostatek.

Učebnice přírodopisu musely by obsahovati zajímavě psané stati z biologie živočichů, stati o pěstování a užitečnosti rostlin, stati o dobývání, zpracování nerostů a zužitkování jich v hospodářství a průmyslu. Suchopárné popisy těla a zevnějších tvarů, jak je mají nynější pomocné knihy, obstará si učitel už sám.

Učebnice dějepisu obmezující se dosud na posloupnost panovníků a líčení válek, které vedli nebo chtěli vésti, musely by obsahovati kulturní obrazy doby toho kterého panovníka a věnovati více péče kulturnímu rozvoji národů než jeho panovníkům. V našich dějepisech mluví se všude jen o panovnících, kteří válčili, nikde o těch, kteří válčiti nechtěli. A právě o těchto výtečných mužích nabývá pak mládež pojmu jako o zbabělých, bojících se prance.

Podobně učebnice zeměpisu musely by obsahovati pěkné články o lidu, zvláštnostech jednotlivých zemí. Hory, řeky a města jsou vedlejší věci. To si učitel i méně sběhlý vyhledá na mapě.

Největší potíž byla by při sestavení učebnice přírodopytu, aby v ní byly účelně vyloženy jen ty zákony, jež slouží všeobecně ku prospěchu lidstva nebo jsou podkladem drobné práce nebo průmyslu. Pak představují si učebnice, které by se do škol obecných mohly zavést, tak mistrně psané, aby dětem mimo školu poskytovaly četby poutavé a tak podporovaly širší výklad učitelů a šířily poznatky i mezi lidem dospělým, který dříve neměl příležitosti ve škole tímto směrem vědomostí svých rozšířiti.

Teď je jen otázka, kdo by za co možná nejmenší peníz opatřil takové vhodné učebnice. Ať už by to byl c. k. knihosklad nebo soukromý nakladatel, nebo nějaká »komise pro učebnice škol obecných«; na osobě konečně nezáleží, ale mnohemu učiteli by pomohl často z nesnázi a pro školství naše by vykonal kus záslužné práce.

• RŮZNÉ ZPRÁVY. •

Z Jednoty českého katol. učitelstva.

Členský příspěvek zaslali: Dp. Vilém Kneysl, katecheta v Hoře Kutné 10 K, dp. Tomáš Škrdle, redaktor »Vlasti« 2 K, sl. Augustina Rozsypalova, učitelka z Blovic 4 K, pan Václ. Bohdanecký, řídící učitel z Václavic u Benešova 2 K.

»Vzdělávací četba katolické mládeže. Vydává »Jednota českého katolického učitelstva« v království Českém. Redaktor Frant. Jelínek, učitel v Maloticích u Kouřimi. Administrace v Praze-II., Žitná ulice čís. 26 nově. Vychází šestkrát do roka ve volných lhůtách. Předplácí se na celý rok 40 h, do něm. zemí 50 h, do ostatních zemí 60 hal. Jednotlivá čísla za 7 h, do něm. zemí za 8 h, do ostatních zemí za 12 h.

Ročník I.: Čís. 1.: *Pokračuj*. Několik dopisů ku vzdělávání mládeže uveřejňuje Fr. Jelínek. — Čís. 2.: *Světélka a světla*. Napsala Aug. Rozsypalova. — Čís. 3.: *Blahosl. Ivan*, poustevník. Napsal Fr. Jelínek. — Čís. 4. a 5.: *Překvapení*. Napsala Aug. Rozsypalova. Čís. 6.: *Svatý Václav*. Napsal Fr. Jelínek. — Ročník II.: Čís. 1.: *Na cestu životem*. Napsala L. Grossmannova-Brodská. — *Kvítko z rajske zahradky* od Fr. Jelínka. — Čís. 2.: *Svatý Prokop*, zakladatel slovan. kláštera na Sá-zavě. Milé mládeži podává Ant. Mlynář. — Čís. 3. a 4.: *Drobné povídky*. Napsal Jos. Rychtařík. — *Poučné verše*. Napsal Fr.

Jelínek. — Čís. 5. a 6.: *Blahoslavený Hrozna*, patron české vlasti. — *Tak se chovej!* — *Pomlázky*. — Ve »Vzdělávací četbě katolické mládeže« již dříve o sobě vyšly: Čís. 1.: *Sv. Cyrill a Metoděj* od Václ. Pokorného. — Čís. 2.: *Jedno potřebné* od Fr. Jelínka. — Čís. 3.: *Svatá Ludmila* jest rozebráno. — Každý sešit stojí 6 haléřů. —

Požadavky, jež činí katolická veřejnost na dítky v příčině katolické četby, jsou až příliš skromné, porovnáme-li je s požadavky moderního liberalismu literárního a jednotlivých jeho knihupeckých reprezentantů. Věru, že všechno to, co katolický tisk mládeži podává, dostati lze ročně za pár k run — tedy za tolik, kolik vydáš za několik jen sešitů, vydaným tím ne oním nakladatelstvím, reklamou až k nebesům zdviháným.

Jednou z nejskromnějších fialek katol. písemnictví pro mládež je »Vzdělávací četba«, vydávána jednotou českého katol. učitelstva v království Českém. Nedere se nikterak do popředí, nikdo ji nehyčká, netluče jí buben reklamy, ba, může se říci o ní, že přišla k svým, a sví ji nepřijali.

A přece zasluží upřímného přijetí nejen pro svou neobyčejnou láci, ale zvláště pro svůj obsah.

Zachraňme, co se ještě zachrániti dá. Většina naší mládeže je, co se týče čtení, úplně zliberalisována. Nechte, co nepáchne romantismem a sensací. Není tím sama vinna; nechť to uváží ti, kteří její vkus zkazili. Následky toho jsou velmi neblahé, přenašejí se se všemi svými důsledky do všech ostat-

ních fází života dětského, vlekou se do let dalších.

Má-li mít jinoch zálibu v četbě opravdu dobrou a dokonalé, nesmí býti jeho veškerý vkus od útlého dětství pokažen. V tom vězí celá zásada. »Rozšiřujeme »Vzděl. četbu«; zaslouží si toho. Učitelé k naší straně otevřeně nebo v srdci se hlásící, nezapomeňtež četbu podporovati. Katecheti a duchovní ve škole vyučující posilní tím jen své postavení i působení, budou-li si četby všímáti a ji rozšiřovati. Hojný odbyt způsobí, že se zdokonalí, že bude vycházeti častěji a v objemu rozšířenějším. Snad není úpadek katolicismu v Čechách tak veliký, aby liberální, moderní literatura dětská měla do statisiců fedrovatelů, a skromný, dobrý katolický podnik živořil až do zániku. J. Pavel.

Co je to? — »Vyzvání. Redakce t. 1. žádá uvědomělé kandidáty učitelských ústavů, aby jí posílali zprávy o poměrech tamnějších. Žádá však za zprávy věrohodné, úplně spolehlivé.« Tak četli jsme v předním listu liberálního, organisovaného učitelstva. K čemu se to »uvědomělí kandidáti učitelských ústavů vybízejí?«

Před volbou na Králové-Hradecku psal »Č. Uč.« »P. posl. Hynek Srdínko, agrárník ve Svob. Dvorech příležitostně prohl., že »učitel a kněz nepatří do zastupitelstva vůbec« (Osvěta lidu 1. ledna 1904). Rozebirati tento výrok nebudeme, každý si o něm pomyslí svůj díl. Uvědomělé učitelstvo na Královéhradecku dojíta dá p. Srdínkovi odpověď náležitou ohlašuje se právě jeho kandidatura na říšskou radu.« — Jak volba ta skončila, je známo. Nám jest jen s podivením, že zde citováno je též slovo »kněz«, neb co se toho dotýká, jak věci známe, jsme přesvědčeni, že vzhledem k osobě kněze by páni prohlášení pana Srdínka nejochotněji podepsali. Zde však se jednalo o to, prohlášením tím i kněze proti Srdínkovi popuditi, a tu ovšem citování i osoby kněze se hodilo výborně do krámu.

»Zář« a »Č. Uč.« se sešli. »Zář« uveřejnila prudký výpad proti spolku sv. Bonifáce, na nějž »Naše Listy« jak náleží odpověděly. Také »Č. Uč.« přišel socinkům na pomoc a napsal: »Svatý Bonifáci a svatý Vojtěše, táhněte! To jest: Pomozte nám k mamonu! Tak by asi bylo zařaditi tyto svaté do řetězu litaní pro lehkověrný lid. Koho nepoučila afféra svatováclavské záložny, je dobrým dojným materialem pro klerikální vyděrače, kteří se kryjí nábožným

účelem spolku »sv. Bonifáce« pro německé i české hlupáky Sv. Václav se svou autoritou v záložně zkrachoval, nastrčili tedy chytří klerikálové jiné dva svaté. Mistrem tohoto tahu jest pater Albán z Emauzského kláštera v Praze. Účelem spolku a hned k tomu pro Čechy vydávaného časopisu »Sv. Vojtěch« jest: chrániti katolíky před hrozným neštěstím odpadnutí od pravé víry« — a zatím sami, čtveráci klerikálové, vším počínáním přičiňují se, aby jim, prostředníkům lidské správy, nikdo nemohl věřiti. »Co se bojíte, malověrní?« pravil Kristus zoufajícím na lodičce při bouři. — Malověrní hříšníci, kteří časem křičí, že pekelné brány církve nepřemohou, najednou ztrácejí důvěru a dávají návod ke škemravé »úspěšné modlitbě spolkové«: »prosíme za bratry své a sestry, jež se nalézají v nebezpečí hříchu: zachraň je před svůdci k odpadnutí od pravé víry; vysvoboď ty, kteří už stojí na kraji propasti; uděl všem světlo a poznání pravdy, odvahu a sílu k boji proti zlému, vytrvalost ve víře a účinnou lásku!« Když jsou se svou násobikou v konce, najednou tento prostředek. O, páni páteři, víra se musí upevňovat a zachraňovat jiným způsobem. Kdybyste lépe znali život Kristův a jeho ctnosti, kdybyste věřili, že tak možno i jednat a žít, kdybyste se snažili podobně žít, nemuseli byste volati na pomoc Boha ani svaté. Jakou potom budete mít vy zásluhu?« »Č. Uč.« má, jak viděti, velice zbytečné starosti a přidělavá si práce, která by jinde mohla býti na místě, na př. aby se mu nyní po úpravě jeho »věrní« nerozutekli, což by ho mrzelo zajisté více, než i nejlepší úspěch sv. Bonifáce a sv. Vojtěcha.

Z našeho hnhkupectví. Kollegové, kteří by chtěli sbírat inserty pro kalendář učitelský na r. 1904—5 u firem, jež v něm posud neinserovaly, (těm firmám, které již inserovaly, posloha cirkuláře přihlašené knihkupectví samo), přihlašte se co nejdříve u knihkupectví o insertní cirkuláře a objednacím listy, jež jim v žádaném počtu ihned budou zaslány«. Uvedené ohlášení bylo v »Č. Uč.« Nenamítáme nic proti tomu, chtějí-li organisovaní kollegové býti sběrateli insertů; jen se divíme, že se to neprohláší za »nedůstojné«, jako na př. hráti na varhany. Jinak nám po tom nic není, doporučují-li sýry, agituji-li pro inserenty na splátky nebo pro inseráty samy.

O sociální výchově.

(Pokračování.)

Veliká péče věnuje se ve všech školách a ústavech tomu, co mládež čte, či správněji řečeno. co se má do školních knihoven zakupovati a mládeži půjčovati. Co se žactvu z těchto bibliotek podává, je ovšem skoro napořád bezvadné, ale za to co čte mládež *mimo školu*, to se učitelé a vychovateli úplně z dozoru a evidence vymyká. A co čte *mimo školu* je mnohem důležitější pozorovati, než to, co si nosí ku čtení *ze školy*.

Máme-li zaříditi školní biblioteku, dostaneme obyčejně pravou spoustu knihkupeckých katalogů s celým slovníkem knih »doporučovaných«, »schválených« atd., ale máme-li voliti a vybíratí, octneme se najednou v rozpacích. Pod vábivým názvem skryje se často práce malicherná, a mnohé dílo do nebe vychválené a vynášené objeví se, čteme-li je sami z hlediska svého, docela jinak. Výběr je tak nesnadný, že by tomu nikdo neuvěřil, kdo sám toho nezažil. Mnohá kniha je velice pěkná, čteme ji se zálibou, těšíme se tomu, teď že jsme našli něco opravdu výborného; v tom přijdeme na místo, které naši radost rázem zvrátí. A tak je se čtením a jeho výběrem potíž nemalá.

Kdo čte dobré a pěkné knihy, bystřeji myslí a soudí, obraznost jeho je živější, mluva správnější, uhlazenější. Zcela správně lze říci, že pěkná kniha je kopií pěkné duše, ohlasem dobrého srdce. A jestliže se říká: »řekni mi, s kým zacházíš, a já ti řeknu jaký jsi«, zcela analogicky lze i souditi: »co kdo čte a jaké knihy čte, takový bývá i sám.«

Rodiče nejsou v té příčině dosti opatrní. Někteří nerozumějí, schází jim potřebné intelligence, někteří pro práce stavu svého nemají kdy vše sledovati, jiní by měli kdy a nevšímají si toho vůbec, opět jiní jsou rádi, když děti vůbec něco čtou a nepídí se po tom, co je to; jen když sedí a dají »pokoj«, někteří myslí, že se učí, když čtou. Toho, co se dotýká pokrmu tělesného, jsou mnohem opatrnější, a sotva by dali dětem nezralé ovoce, zkažené maso nebo mléko. A přece jsou mnohdy následky zkaženého nebo nedobrého pokrmu vzhledem k čtení jedovatých knih nepatrné.

Vzpomeňme sami na svou minulost a najdeme, že máme mnohé upomínky na knihy, třeba ledajakého obsahu. Mnohá uchvátila nás svou domnělou krásou a způsobila v nás veliký a dlouhotrvající dojem, jiná nás na dlouho otráвила, otráвила vše, co dobří učitelé naši nám v srdce kladli. A ti neměli ani tušení, že čteme také jiné věci, než nám oni z pečlivých příhrádek školních bibliotek vybírají. Vždyť osud pozdější nejednoho člověka byl jen výslednicí toho, co z mládí svého četl. Poučují nás o tom nejvíce smutné případy ze soudní síně; vrahové, lupiči, trapiči zvířat atd. doznali obyčejně, že bývali zuřivými čtenáři tak řečených *krvavých románů*; rouhači a nevěrci hltali atheisticke brožury a spisy proti víře a náboženství, smilníci a nemravové obeznámili se záhy s literaturou pornografickou, a tak bychom mohli věc rozvésti do podrobností, kdyby nemluvila a nebyla sama ze sebe přesvědčivá.

A jak se dopídí mládež takových knih? Nejvíc od kamarádů. Zapovězené ovoce nejlépe chutná; kdo sám nějakou takovou knihu má nebo si ji od jiného vypůjčí a přečte, nemlčí o svém překrásném požitku a nedá si dříve pokoje, pokud to nepoví kamarádu, pokud mu jí sám nepůjčí nebo mu nepoví, kde by si ji mohl vyzlužiti.

A mimo to: skoro v každém větším městě jsou knihovny pokoutní, jejichž majetníci půjčují za krejcar, dva i více podle objemu knihy, a tu se málo hledívá na jakost a obsah; obvykle bývají to ničemné romány o kolika svazcích. Školní mládež, zvláště dospělejší, hojně tyto bibliotéky navštěvuje, krejčárky tam nosí a jestliže škola půjčování knih považuje též za částečné odměňování žáků pilných a mravných, tu bývá tato její činnost pokoutníky povážlivě paralysována. Co je pak platno úzkostlivé čtení a censurování knih, než se do školní knihovny zařadí, když na druhé straně do pokoutních biblioték se přijímá vše, jen když je to kniha, za jejíž půjčení dostane se krejcar nebo několik krejcarů.

Kniha, která se tak úkradkem do rukou dítěte dostane, je také »vychovatel«, ale mnohdy špatný a zlý, proti němuž škola se všemi svými pomůckami a prostředky je velice malomocná.

(Pokračování.)

Spolek na zakládání katol. knihoven.

Píše TOMÁŠ ŠKRDLE.

Do budovy katolického spolkového života zasazují nový kámen »Spolek na zakládání katolických knihoven,« jenž mi byl k. a. Ordinariatem i c. k. místodržitelstvím potvrzen.

Spolek chce rozšířiti veliké množství knih a brožur mezi katolickým lidem a chce práci svou prováděti dle určitého řádu či systému.

K účelu tomu přijímá spolek členy, přijímá také dary na penězích a knihách atd., o čemž nás poučují první §§ stanov:

A) O účelu a prostředcích.

§ 1. Účelem spolku na zakládání katolických knihoven jest: zakládati katolické knihovny v kterémkoliv místě království českého, nebo knihami doplňovati bibliotéky již založené a vydávati tiskem knihy a brožury, které by se do takových knihoven hodily. Knih může se dostati toliko členům, nebo takové obci, spolku a korporaci, v níž má spolek několik členů.

§ 2. Prostředky k tomu jsou: vklady členů, dary nebo odkazy na knihách a na penězích a čistý výtěžek z prodaných knih a brožur.

B) O údech.

§ 3. Údem spolku může se státi každý katolík, veřejně k víře se hlásící a ji životem svým osvědčující, a vůbec všechny právní osobnosti, jež nesledují cíli protikatolických.

Členové jsou

- a) zakládající, kteří se zaváží splatiti v půlletních lhůtách po 10 K 100 K. Také může býti přijat za člena, kdo daruje vhodných knih v ceně 100 K.
- b) přispívající, kteří splatí každoročně příspěvek nejméně 2 K ve prospěch spolku, nebo darují vhodné knihy v ceně 2 K.

Nuže, přátelé, hlaste se za členy buď zakládající nebo přispívající a darujte vhodné knihy. Něco kapitálu se uloží na zlé časy, za ostatek zakoupí se knihy a rozdají se členům tam, kde toho bude nejvíce potřeby. Někde založíme zcela novou knihovnu, jinde ji doplníme, opět jinde jen něčím přispějeme.

Pražská synoda nařizuje, aby všude farní knihovny byly zakládány, ale nařízení to se až na nepatrné výjimky neprovádí, ba děje se nyní méně, než konali kněží buditelé, kteří hojně knihoven zakládali, pro ně i domky stavěli, fundace zakládali a vůbec velikou péčí jim věnovali. — Náš spolek bude jakousi zpružinou, aby to, co zanedbáno bylo, v hojně míře se provádělo, a aby řady farních i spolkových knihoven katolických povstaly. Náš spolek bude v této příčině liknavě k horlivosti povzbuzovati, horlivost pilných pracovníků posilovati a bude tak v intencích synody pracovati.*)

• RŮZNÉ ZPRÁVY. •

Výbor Jednoty česk. katol. učitelstva konal schůzi dne 25. března t. r. Všichni členové se dostavili, porada byla dlouhá a srdečná. Změna stanov a reorganisace Jednoty zabrala největší část rokování. Dne 15. května bude mimořádná valná hromada a večer důvěrná schůze. Kdož myslí, že skandalisováním a pranýřováním jednotlivých členů spolek ubíjí, jsou velmi na omylu. Jsou sice ještě lidé, kteří se trápí, jsou-li v některém revolverovém žurnálu napadeni, ale už je jich málo. Většina jich pokládá si to za zásluhu, a takové přepadení je ještě tím více utvrdí.

Z Jednoty českého katol. učitelstva. Členské příspěvky zapravily slečny učitelky: Viktorie Sedláčková, učitelka v Turnově 2 K, Josefa Mrázová, učitelka v Turnově 2 K, Žofie Hajná, učitelka v Semilech 4 K. O dalších příspěvky žádá Karel Jelínek, učitel v Starém Kolíně.

Díví se Jednotě česk. kat. učitelstva, že »i tam jsou neplatové«. Zatím jsou »neplatové« v každém táboře, v »klerikálním« i »neklerikálním«. Kdyby na př. dlužníci

družstva Vlast zaplatili, co jsou dlužní, mohli by družstvo zakoupiti bez obtíží druhý dům. Tak »Č. Uč.« právem nařká, že mnoho »organisovaných« je učitelskému knihkupectví dlužno a dokládá: A při tom jiným firmám platí — a svému knihkupectví (snad proto právě, že je naše, peněz nepotřebuje) zůstanou klidně dlužní, zapominajíce, že i ono má své a značné povinnosti, kterým musí řádně a v čas dostáti, aby jako reelní závod mělo zase další bezpečný úvěr. Dluhy odběratelů našeho knihkupectví dosáhly značné výše a proto včasné upozorňujeme, aby kolegové je co nejdříve vyrovnali, mají-li opravdu zájem na prosperitě našeho podniku a nechtějí-li neplacením přivésti jich k nemilým pro sebe následkům.« Tak se ozývá z řad »neklerikálních«, a jak jsme řekli, právem. Nevidíte se však potom, že »i tam (rozuměj: u klerikálů) jsou neplatové«. Necht si toho povšimnou členové naší jednoty a dle toho jednají. Pan pokladník Karel Jelínek bude mítí radost.

Zdravotnictví v našich školách.

Již dávno a dávno si stěžujeme, že je naše mládež čím dále tím více *krátkozrakou*. O školních lékařích mluví se již všeobecně, ale zdá se, že ani ta instance nedostačí, že bude třeba i lékařů odborných, na př. očních a zubních. V Norimberce konal se mezi-

*) Pozn. 1. Místodržitelství povoluje stanovy jen pro jednu zemi. Musil jsem tedy Moravu vynechat, ač bych rád i tam spolek na zakládání katol. knihoven rozšířil. Ve Slezsku již podobný spolek mají. Přejí-li si bratři Moravané, aby i tam spolek na zákl. katol. knihoven působil, nechť mi to laskavě písemně sdělí a já se postarám, aby stanovy i na Moravu rozšířené došly ministerského schválení. Anebo: chtějí-li bratři Moravané samostatný knihovní spolek založiti, dám stanovy naše opsati a ochotně jim je zapůjčím, aby si dle nich samostatně sdružení mohli zříditi. —

2) Dosud do 8. dubna za členy zakl. — 100 K — přistoupili: Tomáš Škrdle, red. Vlasti; Vl. Hálek, farář v Liboci. Přispívajícími — 4 K ročně — členy stali se: Aug. Krémář, farář ve Stodůlkách; Alois a Josef Černý, sazeči v Praze; Ludvík Čaboun, farář v Roztokách; Ant. Mokráček, kaplan v Únětích; Fr. Stibor, farář v Jinovicích; Jos. Šimek, kaplan v Pisku. Spisovatel a farář Alois Dostál splatí tento vklad knihami a řídicí učitel Josef Flekáček daruje 20 knih. — Jeho Eminenci ndp. Leo kardinál Skrbenský, kníže-arcibiskup, zaslal k témuž účelu 150 K »s nejlepším přáním plného zduaru šlechtetných snah« a předseda spolku katechetů, prof. Em. Žák, daroval 2 K. — Nové členy, příspěvky a dary přijímá: Tomáš Škrdle, Praha čp. 570-11.

3. Valná hromada tohoto spolku koná se v domě družstva Vlast dne 28. dubna ve 2 hodiny odpoledne.

národní lékařský sjezd pro školní hygienu za četné účasti lékařů z celé Evropy. Z přednášek na sjezdě proslavených zasluhuje přednáška vratislavského profesora očního lékařství dra Heřmana Kohna o krátkozrakosti školních dětí pozornosti, ježto přednášející, zkušený odborník, uvedl mnohé prostředky, jimiž by bylo lze proti stále více se rozmáhající krátkozrakosti ve školách s úspěchem bojovat. Podává přehled o tom, co posud přičiněním školních lékařů pro zdravotnictví bylo ve školách vykonáno, prohlásil přednášející, že mezi mládeží vycházející ze škol povážlivou měrou přibývá krátkozrakosti. Následkem neblahého tohoto úkazu jest nutno, aby vědecky byly zjištěny příčiny, které k rozmáhání krátkozrakosti školní mládeže pomáhají. Důkladným statistickým šetřením a sbíráním dokladů o krátkozrakosti ve všech zemích bylo přesně zjištěno, že krátkozrakost možno nazvati nemocí školní. Příčiny krátkozrakosti posud přesně a vesměs zjištěny nebyly, leč jako příčina neposlední zjištěna byla na prvním místě dědičnost, v druhé pak řadě špatný návyk dětí, při čtení a psaní dívati se z blízka na papír, pak také špatné a nedostatečné osvětlení školních místností. Pozoruhodnou jest ve školách také otázka stojatého neb ležatého písma, dosud nerozřešená, jakož i nutnost odstranění obvyklých břidlicových tabulek v prvých třídách škol obecných a nahrazení jich papírem a perem, ježto písmo inkoustové jest znatelnější, vyžaduje přímějšího sezení a neklopení hlavy. Po čtyřicet let zkoumá se sice vliv školních lavic, křivé sezení při psaní a tisk školních knih, leč důležité otázky osvětlení školních tříd nebyla posud věnována náležitá péče. Přednášející prohlásil, že již před mnohými lety se snažil, aby v Berlíně byli ustanoveni školní lékaři, leč bylo mu vytčeno se strany úřadů školních, že by zavedením školních lékařů byla ořesena důvěra pěstounů ve školu. Aby krátkozrakosti bylo odpomoženo, nutno počítati důkladnou revisi všech školních tříd. Za pravidlo musí býti přijata zásada, aby každé dítě normálního zraku mohlo pohodlně čísti písmo na vzdálenost 33 cm. Kde bude nutno aby žák nebo žákyň následkem dědičné krátkozrakosti užívali skel, musí býti předepsána zvláštním školním očním lékařem. Zkoušky očí žactva musí díti se nejen na vzdálenost 6 metrovou se školními tabulemi,

nýbrž i na vzdálenost 12 metrovou pod širým nebem. Všechny zvláštní případy krátkozrakosti žactva musí býti školnímu očnímu lékaři bezodkladně sděleny. Rozumí se, že žactvu musí býti vymezen dostatečný prostor světlosti i místa při čtení a psaní. Při přesném zachovávaní nutných požadavků, aby školní okna nebyla zacláněna zbytečnými záslonami a vyústovala ve městech i na venkově v prostor volný, vzdušný a světlý, bude lze úspěšně čeliti rozmáhající se krátkozrakosti a zabezpečovati příští generaci zachování zraku. Samozřejmo, že rukou v ruce se školou musí jíti také rodina a pěstouni dětí a nesmějí doma dovoliti to, co ve škole bude zakazováno a nedopustiti zejména nepřístojnosti, aby mládež četla při nedostatku světla nebo v podvečer, jak ráda činívá. Přednášející skončil svoje zajímavé vývody heslem: »Žádná škola bez očního lékaře!« O degeneraci nynějšího pokolení mohly by podati nejlepší zprávy odvodní komise. Příčiny toho jsou různé; myslíme, že by zde bylo i jiné pomoci třeba, než pouze lékařské.

Květ z „Č. Uč.“ — Proti všemu, co je katolické« — prý vystupuje zvláště Č. Uč. — tak si stěžuje redaktor »Vych. Listů« (list klerikálního učitelstva na Moravě) pan Adamec. Musíme tomu pánovi říci, že předně neděláme rozdílu mezi katolickým a nekatolickým, když něco posuzujeme, nýbrž mezi rozumným a nerozumným, případně i hloupým. Je-li však za nerozumností nebo hloupostí vidět kvadrátek — anebo kostelnickou tvář, pak rozhodně význam hlouposti a nerozumnosti je zcela jiný — to už je klerikalismus, a toho jsme opravdu nepřáteli. Kdy jenom tyhle hlavy pochopí rozdíl mezi náboženstvím a klerikalismem?« Konfusní tyto řádky, které »nedělají rozdílu mezi katolickým a nekatolickým, nýbrž mezi rozumným a nerozumným, případně i hloupým«, ale dělají ihned rozdíl, je-li »za nerozumností nebo hloupostí vidět kvadrátek anebo kostelnickou tvář«, mluví svou logičností a svým záštitám samy až příliš zřetelně. Co pak se týče rozdílu mezi »náboženstvím a klerikalismem«, o tom podaly některé orgány učitelské velice pozoruhodné a jasné doklady, z nichž zřejmo, že mezi katol. náboženstvím a klerikalismem nečiní nižádného rozdílu. Každý je klerikál, komu je katol. náboženství ještě svatým, a kdo je veřejně vyznává.

O sociální výchově.

(Dokončení.)

Časopisy učinily vpád do života moderního člověka a není snad daleká doba, kdy mimo ně se nebude skoro nic jiného čísti. I ty působí nesmírně na vychování člověka. Dnes je časopisecký tisk ve službách nejen dobra, ale i zla, a snad více než dobra. Že nynější děti čtou denní listy, to je obecně známo, že děti socialistů již z mládí jsou doma k tomu vedeny, aby četly časopisy sociálně demokratické strany, to ví každý učitel. Tu se mnohdy dočtou a dovědí věci, jež škola z rozumných příčin před nimi pečlivě tají

Řekne-li se: »škola má v rukou osud budoucí generace,« je to fráze velice laciná a z veliké části nepravdivá. Než přijde dítě do školy, bylo již vychováváno světem a lidmi, na něž neměla škola nejmenšího účinu, a když chodí do školy, pracují na výchově té svět, lidé i všecky okolnosti dítě obklopující dále, a pokračují i po jeho vystoupení ze školy. A pokud je dítě ve škole, převládá neustálé vyučování. Činnosti vychovatelské staví se vstříc nesmírné překážky, někdy utajené, původu učitelů neznámého. Tak na př. podědí dítě mnohé neblahé vlastnosti rodičů (atavismus, dědičná zatíženost), do školy přicházejí děti mstivé, vzdorovité, zlostné, někdy i nepřítelny, s nimiž má učitel tuhou práci. Každé je jiné povahy a individuality. Kdyby přišly s dušemi, v nichž není již vášní nebo smutných vlastností, kdyby se dostavily do školy tak, že by duše jejich se podobaly úrodné zemi, která jen čeká, co do ní bude zaseto, tuť zajisté že by, *pokud je dítě ve škole*, nižádné býlí, bodláčí nebo jedovaté rostliny od učitele a vychovatele tam zaseto nebylo.

Vychovávací činnost vyžaduje poměry, které vyrůstají ze skutečného života; při neustálém vyučování ve škole může se jen zde onde dáti praktický vychovatelský pokyn *slovem*. Jsou učitelé, kteří považují za *vychovávání* výklady a čtení mravoučných článků, odříkávání básniček a povídek. Ty děti i učitele velice brzy omrzí.

Nemálo důležitý jest ovšem styk dětí s jinými lidmi, s nimiž rodiče jejich jsou zpřáteleni. Jejich způsoby, názory a vlastnosti ssají děti často do sebe jako houby; ti je neučí ani násobilce, ani mluvnici, čtení nebo dějepisu, a přece působí co do vychovatelského účinu na ně mnohem více, než učitel i škola.

Chudoba bývá mnohdy špatná vychovatelka. Pro přílišnou chudobu chodí některé dítě velice málo do školy a jest křivda škole způsobená, řekne-li se: »měli jste jej osm roků v rukou, je to vaše vina, že jste z něho nic neudělali.«

Zeptejte se zkušených a lidumilných učitelů, kolik dětí na př. na venkově dochodí do úplných 14 let; otažme se jich na »úleváky« a povědí nám, jak »vychování« se vracejí z řípy, z polí, kde vodili vola, z ratejen, dílen a továren. Vždyť víme, jak mnohý otec úpěnlivě prosí, aby bylo jeho dítě dovoleno »na práci« jen na tak dlouho, pokud si na botky neb oblek nevydělá. A tu často přijde do společnosti docela zpustlé, kde se naučí hrozným věcem.

Jak umí svět »vychovávat«, o tom se přesvědčujeme na žácích pokračovacích škol průmyslových. Přemnohý, jehož jsme znali jako žáka obecné nebo měšťanské školy, byl velmi milý a hodný hoch; setkáme se s ním jako učněm ve škole večerní a nepoznáváme ho. Tak ho »vychovala« společnost v dílně nebo továrně. V poslední době mnoho mluvilo a mluví se o tom, aby škola měla účín

i na mládež ze školy vystoupou. Marné volání, pokud nebude mít škola společenství ve všech stavech společnosti lidské a pokud se i jiné stavy, nejen pouze učitelstvo o skutečné vychování mládeže starati nebudou. Vše ostatní jsou laciné fráze, které národu nepomohou. Pokud bude celé okolí dítě obklopující mařiti to co katecheta, kněz a učitel ve škole pracně zbudují, konáme ve školách práci Sisyfovou. A už je to znáti v celé naší národní společnosti, leč — nechceme býti Kassandrou. Budoucnost to ukáže sama.

F. Z.

Ve prospěch chudých dětí.

Četli jsme v denních listech »zasláno«, jemuž i zde rádi místa popřáváme, vítajíc myšlenku tu jako každou plodnou práci vůbec, která ku prospěchu dětí směřuje.

(Zasláno.) *Výměna dětí pražských a venkovských o prázdninách.* — Jaro je tu, ale jen ty šťastné dívky mohou se těšiti na léto, že popřáno jim aspoň nějaký čas strávit na venkově, ať již se svými rodiči, ať u svých příbuzných neb známých, ať již ve feriálních osadách. Ale jak jsou ubohými ty dívky, jež musí nejen školní rok, ale i celé prázdniny trávit ve městě. Se srdcem soucitným pohlížejí na bledé tváře ubohých těchto dětí nejen jich rodičové doma, ale i učitelé ve školách. Co tu nadaných dětí hyne takřka bez pomoci ke škodě milého našeho národa. Týká se to dětí z rodin nejen zcela chudobných, ale i jiných, jež buď pro neveliké příjmy neb pro větší počet dětí aneb pro různé příčiny nemohou dítčím svým poskytnouti dobrodiní venkovského pobytu.

Proto obrácíme se tímto ku dobrému srdci našeho lidumilného venkova, aby zde laskavě vypomohlo výměnou svých dětí za dívky pražské, jsouc dobře toho vědomo a zkušeno, kterak prospívá venkovský pobyt o prázdninách i jejich dítčím v Praze studujícím!

A jako se nese tužba pražských dětí, aby na čerstvém vzduchu venkovském pookřály, tak i venkovské dívky touží seznati Prahu, máti měst českých, jak tomu nasvědčují četné výpravy venkovských dětí do Prahy.

Po příkladu Dánska a jiných zemí jest třeba vyjítí vstříc vyplnění vzájemných tužeb těchto a sprostředkovati vzájemnou výměnu dětí pražských a venkovských o prázdninách. Proto žádají se tímto venkovské rodiny, aby u nížeřpsaných dvou učitelů pražských brzy a hojně přihlašovaly k této výměně své dívky a to s přesnou adresou svého dítěte, jeho věku, zároveň s udáním, na jak dlouhou dobu by to mělo býti (nejméně asi 14 dní) a zdaž by si přály k výměně hoča neb dívku a v kterém asi věku, jakož třeba i přání jiná.

Prosíme pouze o přiložení 10hal. známky na odpověď, jež bude zaslána ovšem později, avšak ještě před prázdninami.

Šlechtné příznivce naší milé mládeže v Praze i na venkově žádáme o všemožné šíření této humaní myšlenky, zvláště tiskem, a za účinnou morální podporu vůbec.

Ludvík Fassati, Praha-III.,
p. 607.

František Petřík, Praha-VII.,
č. p. 628.

Návrh není nový. Ocitl se již několikrát ve sloupcích listů denních i učitelských; ale jak se podobá, nebyl proveden, leda snad v případě ojedinělém. Nyní snad je provedení jeho bližší, když se věci ujali dva pražští učitelé, o jejichž dobré vůli a horlivosti nemůže býti nejmenší pochybnosti. A v zájmu dětí jak pražských, tak venkovských jest si přát, aby se ony výměny děly měrou nejhojnější; venkovské děti touží po Praze, naši máti, o níž slyší jako o kouzelné báji, a naše pražské děti nejen že neznají venkova, ale ony jeho vzduchu a jeho přírody nejhojnější měrou potřebují. Co zde dítě chudokrevných, anemických, chorých, na něž má zdravý venkovský vzduch účín přímo zázračný! To se řeklo a psalo již kolikrát, a netřeba to opět znova a znova dokazovat.

Náš *spolek pro feriální osady* sleduje účel velice lidumilný; vysílá pražské děti na venkov. Je tedy v prvé řadě záležitostí Prahy samé, aby jej co nejhojněji podporovala, a záležitostí každého přítele dítek a chudiny, aby mu svou hřivnou přispěl. Že takové podpory nedochází, ví každý. Má mnoho příznivců, pravda, ale kdybychom měli po ruce spolehlivý adresář těch, kteří by mohli přispěti a nepřispívají ani halěrem, užasli bychom nad velikým procentem.

Každý humanní spolek kráčí cestou trnitou. Přináší hodně práce a žádnou slávu, samou kritiku, jak a co by mělo být nebo se dělat, a to od lidí, kteří sami prstem nehnou. Za všecko namáhání bývá pracovníkům v humanitních spolcích údělem nadávka, ne-li kopnutí. Členství též není spojeno se žádným zněním trub a kotlů, nekouká z něho sinekura, volba za purkmistra, radu neb poslance, jako ve mnohých spolcích s velikolepými národními účely; proto se do takových spolků lidé o překot nehrnou. Je to ohromná práce, sehnat každého roku takové peníze, jako musí sehnati spolek pro feriální kolonie; všechna čest jeho činnosti. Při tom všem má tolik nabídnutí ze škol, dochází ho tolik proseb od jednotlivců, že by musily býti jeho příjmy desateronásobné, kdyby měl každého potřebného přijati, který za to žádá.

Ve »výměně dítek pražských a venkovských o prázdninách« spočívá notný kus zdravé *svěpomoci*, a tím, že venkovské děti přicházejí navzájem do Prahy, jest i program tohoto zařízení rozšířenější. Jen záleží velice na tom, do jakých rodin ony vyměněné děti přijdou: aby jedny užily hojně venkova a druhé hojně Prahy, ve smyslu, jak si jako vychovatelé a dobří přátelé mládeže představujeme.

Ale zbývá ještě jedna cesta a to mimo výměnu i mimo spolek feriálních kolonií. A to je cesta dobročinnosti. Ta by mohla býti chudým dětem pražským i venkovským velice ku prospěchu. Dobročinnost, která řekne: »Já si vezmu dítě přes prázdniny zdarma, z lásky k bližnímu.« A takových hlasů mohlo by se jak v Praze tak na venkově hodně ozvati.

Pravíme: Mohlo. Neboť zámožných a řekněme hned: též dobrých lidí, kteří by tak učiniti mohli, jest pořád ještě hodně. Máme na venkově rolníky, statkáře, vrchnostenské úředníky atd., kteří by učinili záslužný a v pravdě milosrdný skutek, kdyby jedno chudé pražské dítě přes prázdniny u sebe pohostili. Co by jim to udělalo! A je to almužna, která věru neochudí, ale nese stonásobný užitek. A naopak, v Praze je hodně dobře situovaných lidí, kteří by zdarma mohli u sebe venkovské dítě přes prázdniny ponechat, aby naši královskou Prahu poznalo. Mluvíme mnoho o vlastenectví, ale prakticky je málo pěstujeme. Vidíme-li putovati zemlené a unavené venkovské děti odněkud z daleka v páru po tom pražském dláždění, děti, které jednou se nají a napijí z milosrdenství v té restauraci a podruhé zase

v jiné, bývá nám jich líto. Potácejí se tři, čtyři dny po Praze, v krátké té době musí co nejvíce viděti, a takový spěch, je-li člověk zmalátněn a unaven, nebývá k žádnému užitku. Proto vítáme myšlenku »výměny« a prosíme za dobročinnost.

To je ovšem většinou hlas volajících, daleká cesta a marné volání. Myslíme, co se týče té dobročinnosti. Lidem není o ten kousek jídla nebo přístřeší; spíše se bojí, že by se s dítětem musili zaměstnávat, vodit je po Praze, což kdyby se dítě rozstonalo, atd. A pro takové úvahy ke kýžené dobročinnosti alespoň ve větší míře nedojde; snad tak učiní šlechtný jednotlivec.

»Výměna« poskytuje více naděje. Budu-li já hodně služným a vlídným k tvému dítěti, budu-li se o ně starati v každé příčině, aby mu pobyt u mne byl k užitku a prospěchu, budeš totéž činiti i mému dítěti. A tak z toho obě budou míti prospěch.

Jsmo žádostivi, dojde-li návrh »výměny« praktického uskutečnění. O tom zajisté dají navrhovatelé svého času veřejnosti zprávu; lidumilné učitelstvo v Praze i na venkově mělo by myšlenku tu fedrovati, k dobročinnosti vzbuzovati. Méně polemiky a více plodné a ušlechtilé práce. R.

Volné kreslení.

Píše BEN. BOŽEK.

Volné kreslení, okřídlené heslo našich dnů, vyvolalo ve mně starou vzpomínku. Nebude mi snad nikdo zazlívati, začínám-li článek reminiscencí. Mám ošklivý zvyk, že se žáky svými konám rozličné »průby«. Už kolikrát se mi to nevyplatilo. Jsem na učitele trochu příliš volným duchem, asi tak něco, čemu u nás vzhledem k osnovám a četným nařízením říkají »liberál«, ale jen takový, který pracuje a při tom nekřičí. Tak jsem jednou chtěl zliberalisovati kreslení ve své třídě. Měl jsem pátou třídu, hochy vedl jsem od prvé nahoru, vybral si vždy nejlepší a brak nechal opakovati, jak se to u nás docela liberálně dělává, a tak měl jsem třídu, že jsem skoro o každém žáku věděl, co v něm vězí.

Je tomu už patnáct let nebo snad i více; tenkrát o volném kreslení nebylo ani vidu ani slechu, já sám ani nevěděl jak to pojmenovati, ale dělal jsem to.

Hoši kreslili napřed vylisované listy rostlin, později celé rostliny s květem, haluze stromů, šišky smrkové, plody stromů vesměs dle přírody. Potom našel jsem v kabinetu tmavou komoru, dar to okresní školní rady, o níž můj řídící se mi posteskl, že neví, nač mu tohle poslali. Upokojil jsem ho, že to přece na něco bude dobré a vzal jsem komoru do třídy spolu s několika praeparáty vycpaných ptáků, které už léta ve skříních stály jako kořist ničivé činnosti molů a kožejeďů.

Pomocí kamery obscury nechal jsem žákům promítati kontury vycpaných ptáků a dle preparátů kontury stínovati. Potom i střechu kostela, faru a kostelníkovu chalupu s velikou hruškou hned vedle fary nechal jsem kreslití oknem. Bylo při tom běhání a křiku ve škole dost a dost, jako v židovně to tu vypadalo při kreslení. Řídící několikrát sem přišel podívat se proč mám při kreslení »rámus«, potom kolegům vysvětloval: »To on, blázen, provádí s kluky zas něco moderního.«

Ale mně se srdce smálo radostí, když jsem viděl, jaké zdařilé výkresy svedli moji junáci hoši, a všechno volně, dle přírody. Jednoho letního dne však přišla inspekce, a tu mi spadl hřebínek jak náleží.

Kde pak, odvážit se na takovou věc deset let nebo patnáct před tím, než se to narodilo. Starý pán všecek byl hněvem rudý. Nic nepomohlo všecko moje vysvětlování a objasňování. Sešity kreslicí byly ušpiněné, ušmourané, každý výkres jiný, ovšem některý žák načrtal věc tak, jiný jinak. Ovšem nebylo tu jednoty, ba ani měřítka, dle níž bylo by možným posouditi práci žáků a pokrok v kreslení. Na to jsem ovšem během roku zapomněl, jakož i na to, že můj pan inspektor je historik a pokrok žáků v kreslení posuzuje dle toho, jak dovedou dělati rovné čárky v stigmattech. Mně se to věčné pūlení a čtvrcení mezer hnusilo.

Bylo zle. Maně si teď vzpomínám na tehdejší svůj nezdar. Kdyby tento můj inspektor, který jinak měl mne rád, dnes byl živ, jistě dal by mi za tehdejší můj výkon, který považoval za ztřeštěnost, pochvalný dekret. Tenkrát však dostal jsem pořádný »nos« a můj řídící, chudák stará, který mých reformátorských pokusů ani nechápal, dostal jej těž. A potom mi ten nos často vyčítal, ale já trpělivě mlčívál, připomínaje mu, že jsme dostali oba nevinně, on víc než já.

Dnes, když sníh poběhlil moji skrání a černý můj plnovous proměnil ve vatovou bradu svatého Mikuláše, jak si ho moji kluci strojí na počátku prosince, hrne se volné kreslení do školy, razí si cestu slovem nadšených mladých borců i tiskem vědeckých publikací, a já nemohu k věci přičiniti nic, než přidati úhrnné sumy jako kupec uzavírající konto o zisku a ztrátě.

Volné kreslení nepřišlo tak náhle, jak se zdá. Kdo věci věnoval pozornost, mohl už před lety poznati nespokojenost inspektorů s kreslením ve stigmattech. O okresních konferencích na mnohých místech vybízel inspektor učitelů »Začněte, pánové, dříve s kreslením křivočárným. Snad už na třetím, nejspozději na čtvrtém stupni upustte od výkresů přímočárných.«

Jinde zněla vybídnutí v tom smyslu: »Při kreslení užívejte pravítek, naučte žáky užívatí kružítko. Žádný rozumný člověk v praktickém životě nebude kreslití přímkou nebo kruh od ruky.«

Jako při každé nové věci, je i při volném kreslení třeba přihlížeti k přednostem a vadám, shrnouti všechno a spořádati konečnou bilanci.

Ukázalo se, že volnému kreslení každý jinak rozumí. Volání po volném kreslení našlo nás nepřipravené; není tedy jinak možno, než že je všichni nepochopili.

Někde učitel dá žákům tištěné předložky a žáci dle nich kreslí; to je volné kreslení. Posud kreslil na potečkované tabuli přímočárné výkresy a žáci to napodobovali po něm. Považuje tedy kreslení z předloh za veliký pokrok.

Je pravda, podle předloh provedou zručnější kreslíři pěkné výkresy, ale je tu třeba veliké opatrnosti a stálého dozoru, jinak žáci výkresy otiskují nebo jiným podvodným způsobem si při kreslení pomáhají, nemajíce pak z něho užítku.

Volné kreslení je docela něco jiného než kreslení z předloh. To je jen zlepšený obyčejný způsob obyčejného kreslení. Místo vzoru učitelem na tabuli někdy i vadně kresleného nastupuje vzor tištěný a snad bezvadný.

Je pravda, kreslení dle vzorů, třeba dle předloh, jež žák sám si volí nebo jež mu učitel určí dle jeho schopností, má své vady.

Ve škole nebývá taková zásoba předloh, aby žák měl stále výběr. Na posledním stupni, kde žák několik roků vytrvá, stává se, že všechny předlohy už zná, všechny kreslil loni a předloni, a kreslení přestává ho bavit, neposkytující práci jeho nových tvarů. Z mnohých škol kreslení jediná Hessova je sestavena

vzestupně dle schopnosti a dovednosti žáků až po vytvoření takového malého umělce. Také se všem těmto pomůckám vytýká, že málo tu pamatováno na děvčata vzory výšivek. Než učí zkušenost, že zrovna takové vzory děvčata ve škole nerada kreslí a skoro úzkostlivě se jim vyhýbají.

O kreslení přímočárném netřeba snad mluvit. Vyslovily se o něm autority, že bylo zbytečným mařením času. Vždyť ani švec nemůže ho užítí. Hoch kreslil osm roků ve škole, z kreslení měl jedničku, a když šel potom na ševcovinu, musel ho mistr učití znovu, aby učeň dovedl na podešvici narýsovatí podrážku, kterou měl seříznouti pod děravou botu.

A vina přičetla se zase jen škole.

Než i na volné kreslení třeba pohlížeti s náležitou opatrností. Ono vyžaduje mnoho na učiteli i na žácích.

Na učiteli předně, aby sám byl dovedným kreslířem, ba do jisté míry i nadán uměleckým instinktem, aby mohl opravovatí chyby žáků, a těch je při volném kreslení nepoměrně více než při obyčejném kreslení, aby mohl opatřiti žákům kdykoli dostatečných vzorů ku kreslení a mohl návodem svým vésti žáka až k dokonalosti, jaké sám v kreslení dosáhl.

Secesní pravidlo: »Kreslí jak to vidíš a zobraz jak se ti představa před duševním zrakem vytvořila,« může platiti snad pro umělce, nikoli však pro dítě. Víme, že dítě bez návodu vytvoří vždy věci špatné, protože představy jeho jsou nedokonalé.

Moderní malíř může snad namalovatí hubenou vílu s červenýma očima a modrými vlasy, když se mu tak v duši zjevila, ale hranaté krávy s modrou srstí nesmíme malému umělci ve škole trpěti, protože víme jistě, že před svým duševním zrakem má krávu vypasenou, červenou straku s lysinou na čele, jak ji byl včera na louce viděl, a jenom nezkušenost jeho při znázorňování tvarů a volbě barev byla příčinou jeho secesního výtvoru.

Je také třeba zvláštní dlouhé předpravy žáků, než možno přikročiti k volnému kreslení. Zvláště chce-li učitel, aby žáci kreslili dle přírody, je k tomu více třeba, než pročísti některou o tomto předmětu jednající knihu a hned začítí. Je třeba napřed cvičiti ruku i zrak žáků, odhadování vzdáleností, poměrné zmenšování a zvětšování, poměrné přenášení rozměrů na papír, náležité posouzení rozměrů na kresleném předmětu samém, vůbec hluboké a pronikavé předpravy. A bez této předpravy nemožno učiteli pustiti se do věci.

Ale jak již řečeno. Věc našla nás nepřipravené. Nejsměšnější při tom je, že dnes každý hlasuje pro volné kreslení a před rokem ještě ani nevěděl, co to je. Dnes tomu »rozumí« každý. Protože nás zastihla věc nepřipravené a je to už tak naším zvykem, že se každé novosti chápeme zuby nehty, budeme několik let hudlařiti, než nadejde doba, že bychom mohli výsledkem dobrým se pochlubiti, zatím přijde k nám z Ameriky zase něco nového a budeme hudlařiti znovu.

V tom napodobování hned tak nikdo se nám nevyrovná, ale vlastního velkého nedovedeme vytvořiti nic.

O pozornosti ve škole.

Píše B. TROKAVECKÝ.

Slycháme často a třeba už v první třídě na drobné žáčky volati: »Dejte pozor!« To je fráze, při níž učitel na nic nemyslí, a již žáci nerozumějí. Kdyby místo »dávejte pozor« volal jakýkoliv povel, mělo by to asi stejný účinek.

Malý žáček neví, co je »dávatí pozor« a mnohý učitel takto žáků svých k pozornosti vybízějící, mohl by z vlastních zkušeností vypravovati dosti případů, kdy se proti pozornosti prohřešil již jako dospělý a rozumný muž. Ať si jen každý vzpomene, kolik chyb nadělal, když jako záložník konal cvičení ve zbrani, a přece i tu každému povelu předchází nezbytná fráze »Habt acht«.

Pozornost je vnitřní pochod duše, jehož nelze dosíci pouhým rozkazem. Žák sice sedí, nehýbá s sebou — ale pozor přece nedává. »Máme docela jednoduchý prostředek vzbuditi pozornost žáků,« hned mi někdo namítne, »Uč zábavně a zajímavě, budeš mítí ve své třídě jen pozorné žáky.«

Tento prostředek je skutečně považován za neomylný. Pěkně se to čte nebo povídá, ale ve skutečnosti to selhává, jako každý jiný didakticko-paedagogický recept. Učitel připraví se svědomitě, ví, že učí zábavně i zajímavě, a přece se mu nepodaří, aby *všech svých žáků* upoutal.

Nepátrá-li po příčinách nezdaru, stává se nervosním a přičítá vinu své nedostatečnosti. Je-li svědomitý, cítí se nešťastným, myslí, že minul se povoláním, plodná, poctivá práce ho omr. Anebo nastane opácný případ. Učitel nepřipustí si nezdar k srdci a pomyslí si: »Ať to jde, jak chce!« Oboje je chyba.

Žádnému pracujícímu stavu na světě, ať je to dělník, řemeslník, úředník nebo kdokoli, pravím směle, žádnému při práci není překonávati tolik překážek přímo na práci působících a ji mařících, jako učitel. A nejhorší při tom je, že skoro nikdo překážek těch nechce uznati, že nikdo nevěří, že jsou obtíže buď těžce odstranitelné, nebo vůbec nepřekonatelné. A učitel, jsa si vědom úplné své osamocení a opuštěnosti, marně se vysiluje a rozčiluje, a to mnohdy nad věci, která není vůbec v jeho moci.

Kolik papíru už bylo popsáno o výchově dítěte a o jeho vyučování a všechno je pěkné, na vlas vypočtené; při skutečném živém dítěti však to selže!

Všechna naše paedagogická literatura má velikou kardinální chybu; autor měl na mysli dítě vnímavé, k učení disponované, takové, jakého pro svůj spis právě potřebuje.

Pro směry odchýlné, pro výjimky, abnormality, výlučné stavy, pro děti různé není receptů. Myslím, že nebude mi vykládáno ve zlé, odbočím-li trochu z cesty pohodlně vyšlapané a ukáži na věci, vymykající se vši učitelově dovednosti. Doufám, že někdo alespoň v duchu mi přisvědčí. Je tu tedy předem to zlaté heslo: »Uč zajímavě, získáš pozornosti«.

Přiznejme se upřímně kolik je nás takových umělcův, abychom všemu dovedli učiti zajímavě. O této věci bylo už mnoho psáno a hovořeno. Řeklo se také, že některých učebných předmětův nelze vůbec zajímavě podati; zase se však namítalo, že opravdový a zkušený učitel každou věc dovede podati žákům v rouše zajímavém a zábavném.

Tu bychom mohli směle říci, že takový učitel musel by býti eskamotérem. Někdo z nás dovede mluvnické pravidlo žákům skoro hračkou vpraviti, jiný za-

jímavě vypravovati přírodopisnou staf nebo úryvek z dějin. Ale není asi nikoho, kdo by tak dovedl činiti všechno. Také by se mohlo uvést, že na př. mnohou látku učiva zeměpisného ani nelze zajímavým způsobem podati. Než vyhněme tomu, aby se na nás nekřičelo obvyklým odbytím: »Každé učivo dá se podati zajímavě, a opravdový učitel musí býti ve všech předmětech stejně pevný.« Když musí, tedy ať je. Připouštím i to.

A přece odvažuji se tvrditi, že ani takový učitel neučil by bez překážek a měl by ve své třídě nepozorné děti. Snad méně než učitel-břídil, ale byly by tam přece.

A tu už jsme tedy s učitelem hotovi, abychom mnoho o sobě nemluvili: vytýká se nám to poslední dobou beztoho; všimněme si tedy raději dětí. Příčina kotví spíše v nich, než v nás.

(Dokončení.)

* RŮZNÉ ZPRÁVY. *

Jednota českého katol. učitelstva pro království České bude míti dne 15. května t. r. v domě Jednoty katol. tovaryšů v Praze, Anenské náměstí I., o půl desáté hodině dopolední mimořádnou valnou hromadu s následujícím programem: 1. Zahájení valné hromady. 2. Schválení zápisu o minulé valné hromadě. 3. Návrh na rozpuštění odboru Králové-Hradeckého a Mladoboleslavského. 4. Změna stanov — (Spolek se mění na Jednotu českého katolického učitelstva a přátel křesťanské výchovy pro království České, staví se na širší základ.) 5. Volné návrhy. 6. Přijímání nových členů. — Návrhy buďtež předem písemně poslány předsedovi do 8. května. Nesejde-li se v určenou h. dinu dostatečný počet členů, zahájí se o hodinu později nová valná hromada, která rozhoduje při každém počtu členů. Žádají se členové, aby se v hojném počtu dostavili. Jsou dva svátky, může každý vykonati pouť, účastniti se valné hromady a schůze večer, nakoupiti v Praze potřeb a tak spojití vše dohromady. Za výbor
Ant. Jakubše, Fr. Jelínek,
jednatel. předseda.

Jednota čes. katol. učitelstva pořádá v neděli dne 15. května o 6. hodině večerní v sále Jednoty katol. tovaryšů v Praze schůzi pro členy a hosty, přátele křesťanské výchovy s následujícím programem: 1. Zahájení schůze. 2. Schválení zápisu o poslední schůzi. 3. Rozhovor o liberálním učitelstvu a náboženské výchově školy. 4. Případná resoluce, jako výsledek rozhovoru. 5. Přijímání nových členů. 6. Volné návrhy. —

Žádají se všickni přátelé a zastanci křesťanské výchovy, aby se účastnili, všechny katolické spolky pražské i venkovské, aby své delegáty do schůze vyslaly a tak ukázaly, že jim na křesťanském vychování mládeže záleží a že není správný způsob, jakým liberální učitelstvo o věcech náboženských píše. Vstupenky ke schůzi lze si vyzvednouti v papírnickém závodě družstva Vlast v Žitné ulici 570. (Neznámým účastníkům třeba se legitimovati, v neděli pak v redakci Vlasti v 1. poschodí, pak před valnou hromadou dopoledne v domě katol. tovaryšů a večer v místnosti samé.) *Výbor.*

Z Jednoty českého katolického učitelstva. Členské příspěvky zaslali: Důst. pán Josef Forman, katecheta v Chotěboři 4 koruny. Veledušojný pán Štěpán Dvořák, děkan ve Skutčici 4 kor. — O další příspěvky žádá pokladník Jednoty Karel Jelínek, učitel v Starém Kolíně.

Ke spolku na zakládání katolických knihoven přistoupilo za člena zakládajícího: družstvo Vlast a splatí 100 K knihami; mimo to dostane se novému spolku od družstva po 1 ex. všech budoucích jeho tiskopisů. — Přispívajícími se 4 K stali se: Jan Hejtmánek, bisk. vikář v Ném. Bělci; Josef Vávrů, em. farář v Slabšicích, a Ant. Plaček, měšťan v Pacově. Tento píše: S velikým uspokojením jsem četl zprávu o založení spolku katol. knihoven. Tím se moje ustavičná tužba splňuje. Toť pravá rána na hřebík. Tak se to patří: nelenit a bude se zelenit. — Vikariátní skupina Plánická darovala 2 K a K. Jindřich, faktor v Moskvě 5 K. — Nové členy a dary na knihách a penězích přijímá: Tomáš Škrdle, Praha čp. 570-II.

O pozornosti ve škole.

Píše B. TROKAVECKÝ.

(Dokončení.)

Učebné předměty jsou roztríděny důmyslně na různé hodiny vyučovací. Těžší dopolední, lehčí na odpolední, kdy dítě už je dopoledním vyučováním znaveno.

Tak z realii zvláště zeměpis, dějepis a přírodopis jako snadné předměty trůní na rozvrhu hodin odpoledního vyučování.

Tyto předměty jsou skutečně snadné; lze jich žákům vpraviti poměrně snadněji, než mluvnicki nebo některé pravidlo početní. Je tu také třeba uvážiti, vládne-li učitel na škole obecné pro realie takovými pomůckami učebními jako pro mluvnicki, počty a sloh, k nimž v nejhorším případě vždycky dostačí tabule a křída s trochu obratností vyučujícího.

A teď už všimněme si okolností učitelů nepříznivých.

Zmíněné vyučovací předměty jsou snad snazší v době zimní. Teď však představme si třídu v létě. Přespolní žáci vysílení dopoledním vyučováním nenabylí sil nových krajícem chleba, který si byli na oběd přinesli, a jak obyčejem, už o přestávce mezi druhou a třetí hodinou snědli a odpoledne jen čekají, aby se vyučování nějak odbylo a dostali se hladoví domů. Domácí žáci doběhnou na poledne domů a v nejčastějším případě nenaleznou plného stolu.

Na venkově v létě pro samou práci odbude se oběd všelijak. Leda tak něco že při úklidu v hospodářství musí děti rodičům pomoci.

A teď vmysleme se v třídu našich moderně zařízených škol se vši tou špinou, prachem, zkaženým vzduchem, chatrným náradím, nevhodnými, předpotopními lavicemi, přidejme k tomu vedro první odpolední hodiny letního dne, křik hus na návsí před školou, práskání bičí, hrčení povozů, pokřikování lidí, bučení dobytka, což všechno vniká do učebny otevřenými okny, není jiné ventilace a postavme sem učitele vykládajícího zeměpis nebo dějepis.

Najde se snad někdo, kdo by tvrdil, že žáci budou výklad učitelův sledovati s pozorností? Jsem přesvědčen, že každý řekne ochotně: »Ne, za těchto okolností není to ovšem možné. To by učitel musel umět dělati zázraky.«

Je pravda, v takovém případě učitel nedocílí pozornosti a namáhá se zbytečně. Zkušený člověk pozná, kde příčina nezdaru kotví a nebude zbytečně a marně žáků volati k pozornosti. Je však dosti těch, jimž třeba okolnosti ujdou v zápalu výkladu a ti moří sebe i děti zbytečně.

»Tu je snadná pomoc,« řekne mnohý. »Začnu s něčím jiným, ještě snazším Máme tělocvik, zpěv, kreslení.«

Náhrada nedostatečná. Znavené dítě nebude ani s chutí kreslit, nebude rádo zpívat a tělocvikem, při němž je třeba pozornosti i námahy tělesné, dítěte neozívíme.

A pak je tu železné pouto — rozvrh hodin.

Kdyby směl učitel voliti učebnou látku, kterou za daných okolností může dětem vpraviti, lépe by se nám ve školách dařilo. Ale to nejde. Museli bychom býti předem všichni svědomitými. Pak by také nebylo třeba přísné kontroly. Ale toho my se asi nikdy nedoděláme. Zkrátka nevěří se nám, že bychom učební osnovu probrali i bez rozvrhu hodin. Mnohý by si snad polevil. To nejde. Rozvrh hodin je jako zákon. Vždyť tomu není dávno, co inspektoři znamenali do kvalifikací učitelských i to »že učí přesně dle rozvrhu.«

A kolik je dnes inspektorů, kteří řeknou učitelům v přátelské radě: »Učte jak chcete a můžete; jen hleďte, abyste tomu naučil, čemu učíte.« Dnes neplatí přísloví, »že všechny cesty vedou do Říma.«

Než nechme parna letního a vstupme do třídy v zimě. První hodina je věnována počtům. Děti musí být pozorní. Zotavily se spánkem, dušinky jsou čilé, svěží. Půjde to dobře. Učitel počíná s odvahou a pevným přesvědčením, že docílí povšechné pozornosti. A přece i nyní musí počítati s případy, pro které jednotlivci nemohou učení pozornosti věnovati.

Jeden má omrzlé kotníky, které teď ve vytopené světnici bolí, jiný má chatrné boty, vnikl mu do nich sníh a teď roztává a teplem promáčí ponožky a nepříjemně studí, některý nachladil se na klouzačce a trpí bolestmi v břiše. A což když za největšího ticha rozkašle se několik žáků?

Bylo by směšným chtít takových žáků volati k pozornosti. Nemohou při nejlepší vůli vyučování sledovati. A takových případů vyskytne se na sta. Takové případy považují se zhusta za nedostatek kázně a připíší se na vrub učitelů.

Pak je tu také pravidlo: »Při vyučování dbej individuality žáků!«

Má-li učitel ve třídě šedesát žáků, je to šedesát různých povah, šedesát individualit.

Je možné, aby učitel zařídil chování své dle povah jednotlivců?

Bylo by to ovšem možné, pak by však vyučování vleklo se déle, než je mu vyměřeno podrobnými osnovami. Málo všimánými příčinami nepozornosti žáků jsou také choroby. Jsou některé, o nichž neví rodiče ani učitelé, ba ani sám pacient. Lehké choroby, které neupoutají sice pacienta na lůžko, přece však rozruší celý stav dítěte tak, že stává se nepokojným a tudíž i nepozorným při vyučování.

Velmi častou takovou chorobou je předčasná dospělost dívek, která řidkých případech nastává často už po dvanáctém roce.

Dívčí dospělost neosvobozuje od návštěvy školy. Ovšem lze učitelům zameškané půldny omluviti dívkám nemocí. Stává se neřídka, že dívky občasnou chorobou dospívání postižené školu navštěvují. Na venkově je to pravidlem. Zvláště když děvče několikrát tuto chorobu svého pohlaví bylo přestálo a přesvědčí se že není nebezpečí, rádo chodí do školy a přijde i v tomto stavu, je mu však nevolno, bývá podrážděno a k učení špatně disponováno.

Zkušenému učitelovi dostačí jediný pohled v obličej dítěte a ví co mu chybí, a dle toho zařídí své jednání s ním. Je tu třeba veliké opatrnosti. Jediné drsnější napomenutí, nevlídné vybidnutí, ranilo by takové dítě do hlubin duše a odvrátilo by srdce jeho od učitele na vždy.

Tu snad mnohý kolega se útrpně usměje a řekne: »I tohle mám věděti?« Jak pak ne, to patří k řemeslu. Celé dítě, se všemi jeho duševními i tělesnými přednostmi a vadami musí dobrý učitel znáti. To je samozřejmé. Vychováváme mládež obého pohlaví, snad dobře rozpoznáváme probudilou pubertu u hochů, ale o dospělosti dívčí víme málo. Žádáme si akademického vzdělání, ale to, co už teď máme věděti, toho nedbáme, odbývajíce to výsměchem nebo frivolními narážkami. A mnohdy zdar vyučování vezme zmar povrchností učitelovy vědomosti.

Učili nás tělovědě, než o této přirozené chorobě dívek snad učící nás pán ani nevěděl. A kolik je nás, kteří poučení o tom zjednali si z knih odborných. Směle tvrdím, že rozumný hovor s praktickým a lidumilným lékařem zjedná učitelům více poznatků než mnoholeté nákladné studium.

Psal jsem o pozornosti ve škole. Aby odpověď vyzněla paralelně k vývodům tohoto článku, může být jen jednoho znění: »Učitel, chtěje pro svůj výklad docílití náležitě pozornosti, musí počítati předem se všemi okolnostmi pozornost rušícími, dle možnosti je odstraňovati nebo jim povolovati, své jednání dle nich zařizovati, což vrcholí v tom, že musí v dítěti vždy a bez výminky spatřovati člověka a ne vyučovací materiál.«

Zakládání katolických bibliotek.

Přísloví »inter arma musae silent« lze dobře užiti i na naše české poměry. Jsme samá novinářská a časopisecká vojna, neustálá polemika. Jsou listy, že by se nemohly ani udržeti na nohách, kdyby z každého jejich sloupce nečíhal revolver. Při tom všem uniká nám opravdová, vážná a skutečná práce; ta bude čím dále tím vzácnější. Polemika národ nespasí, rovněž jako jej nespasí sáhodlouhé fráze a řeči, byť byly by sebe ohnivější. To vše se přežilo, to je planou a marnou ranou do vody.

Právě tak, jako nařiká-li někdo na zkaženost světa a nynější generace, ale sebe menším *skutkem* k zmenšení jejímu nebo k nápravě nepřispěje. Takových prolévačů slz a vzdychalů máme přemnoho. Jsou to pouze směšni herci, kteří si pouhým bědováním pražádných zásluh neziskají.

Základ k nové, bohdá plodné a výsledku plně práci položen zřízením spolku pro zakládání katolických bibliotek. Knih ve smyslu katolickém psaných, urážek víry a mravů prostých, je mnohem více, než si kdo myslí. Ukázala to před lety knihovní komise při družstvu Vlast zřízená, která uveřejňovala seznamy spisů, hodících se do katolických bibliotek. Nechtě si nepřátelé a uštěpační vysměvači nemyslí, že literatura katolická je chudička. V posledních dvaceti, třiceti letech vzniklo mnoho nového a dobrého. A do katolických bibliotek miní nový spolek zařadovati nejen oblíbené a osvědčené věci *starší*, ale i vše dobré, co napsáno v posledních desetiletích. Tím se prospěje lidu, nakladatelům i literatuře, v prvé řadě bude to však ovšem ve prospěch víry a náboženství samého.

Protož ruce k dílu! Kdo může, ať spolek podporuje: přistoupením za člena, darováním knih. Kdyby každý katolík daroval jen jednu vhodnou knihu, sešlo by se knih na tisíce; kdyby spolek měl několik set členů, koupilo by se hojně knih, a jaký význam má *kupování* knih pro literaturu, víme všichni. Kniha chce být *koupena*, nejen čtena. Kdybychom se měli omeziti na pouhé darování knih staršího data, mohli by katoličtí knihkupci a nakladatelé směle zavřítí krám.

Posléze ještě slovo o zakladateli nového spolku. P. Tomáš Škrdle je energický muž, u něhož od slova ke skutku nikdy není daleko. Neběduje, nenařiká: pracuje. Neustálá a plodná práce je charakteristikou jeho života. Nezastrašilo jej posmívání, pranýřování v novinách a nesčíslné urážky, jichž užil jako málo kdo. Každý jiný byl by již unaven a uštván. Jed, jenž na něho byl stříkán, mu však neublížil. Vážme si takového muže a podporujme ho v jeho pracích a snahách. To mu všechny ústrky a všecko pronásledování nahradí. Uprímně řečeno: vážme si ho, dokud ho máme. Potom je marné vzpomínání; potom přispěchá i mnohý nepřítel a odpůrce s kytičkou uznání, když už je — pozdě.

Nuže, lidé dobré vůle, ať učitelé, katecheti či jakéhokoliv zaměstnání — podporujte spolek pro zakládání katolických bibliotek.

(Dokončení.)

PŮZNÉ ZPRÁVY

Na stráž! K obraně! Vychovatelských letáků č. 3. — Kdo by vydal veškeré výroky a články našich svobodomyšlných a radikálních učitelských časopisů o víře, náboženství a duchovenstvu v brožuře, učinil by záslužný skutek. Mnohým by se otevřely oči, hlavně těm, kdo celý čas nedostanou takový učitelský list do ruky a domnívají se, že »to není tak zlé«, o čem snad jen někdy tak na půl ucha zaslechnou.

Doporučujeme poslední leták vydaný Jednotou katol. česk. učitelstva bedlivě pozornosti. Necituje všecko, jak píší některé učitel. listy o náboženství a víře, cituje pouze něco — jinak by bylo třeba objemné knížky a nikoliv čtyřstránkového »letáku«, ale co cituje, je důkladné a tne do živého. Tak na př. uvádí spisovatel, předseda Jednoty p. Jelinek:

»Časopis »Český Učitel« doporučoval ku čtení učitelstvu rouhavý spis, v němž Božství Krista Pána bylo popíráno a z mrtvých vstání Ježíše Krista za podvod vydáváno. — »Škol. Ob.« v č. 11. a 12. r. 1903 píše: »Musíme před knězem s hostií smeknouti, musíme v určité dny jíti do kostela; na venkově musíme ještě smeknouti před každým dřevem, kamenem, papírem, také když slouha vezme za zvon, když potkáme procesi bigotních babek, atd.« Učitelstvo »svobodomyšlné« utvořilo si svůj program kulturní, v němž jest mimo jiné: »Považujeme to za těžké provinění, prohlašují-li se ve škole takové pověsti za důležité pravdy náboženské, jejichž nevěření odsuzuje člověka k trápení věčnému.« — »Učitelské Noviny« v 2. čís. r. 1902 píší ve výňatku z většího spisu: »Skutečně věřím, že není ve veškerém pohanstvu věty, jež by tak vyzývala k posměchu jako tato věta o skutečné přítomnosti.« (Rozuměj Ježíše Krista v Nejsv. Svátosti) a potom hned přináší rouhavou anekdotu, již opakovatí tuto nechci, abych čtenáře nepohoršil.

Učitelské časopisy nazvaly *slavnost Božího Těla »klerikálním vejšlapem«*, je jim proti myslí, když učitel přispěje na stavbu chrámu, brojí proti tomu, aby se v den dušiček dávalo na modlení za zemřelé, nechce, aby učitelé psali do katolických časopisů pro mládež, aby účastnili se hostin na farách, aby přítomni byli katolickým sjezdům. Ano jsou známy i případy, že učitelstvo mládež pohoršuje slovem i příkladem. I o tom mohl bych podati doklady.«

Přáli bychom si v zájmu věci samé, aby leták p. učitele Jelínka rozšířen byl co nejhojněji. František Jelinek je neohrožený osvědčený katolík, výborný předseda Jednoty katol. učitelstva, o níž právem píše, že členové její byli (a jsou) hanobeni slovem i tiskem, spíláno jim, v posměch uváděni, ze spolků učitelských vylučováni tak, že mnohý byl od činnosti odražen, ano bývalého předsedu spolku toho (Karla Skultěty-ho) útoky ty uštvaly až k smrti.

Prapor z vychladlé ruky zemřelého předsedy Skultěty-ho převzal s myslí chrabrou a odhodlanou a drží jej vysoko.

Tento leták je za 4 hal., oba předeslé: Matka—dítě Dobrá matka—dobrý otec prodávají se po 2 h. — Objednávky vyřizuje: administrace družstva Vlast v Praze, č. 570-II.

»**Polévkové ústavy**«. Název ten docela se nám nelíbí, než to je vedlejší. V poslední době hojně se brojilo proti polévkám, a za důvod bylo též uváděno, že je vůbec známo, že je děti nerady. Možno, že je nerady, ale právě jen děti dobře živěné, vyhyčkané, ne však takové, jimž je polévka dosti velikou vzácností, děti, které pojídají kávu nejbídnější jakosti nebo brambory. Kdo chce vidět, jestli děti polévku rády nebo nerady, ať se jen přijde podívat do žižkovské žákovské kuchyně v době její činnosti (zač. prosince — konec března), kde denně jí 1100—1300 dětí, a učiní si úsudek sám. Píše se jaksí už ustáleně, že polévka ve školní kuchyni je »chutná« a »záživná« — no budiž; v té věci bylo by si mnohé ještě přáti, ale nechme toho být. Jiná věc je, že se zařizování takových kuchyní skoro napařád dává na starost učitelstvu, vaření na př. obstarávají většinou manželky řídících učitelů. Zájem o chudé má být všem stavům společný, není to pouze záležitost učitelskou. Dobré jest, když učitelé na tomto humanitním díle spolupůsobí, ale aby to bylo výhradně jejich starostí, to je špatně pochopeno; pro jiné stavy je to ovšem — náramně pohodlné. — Kritiku provádějí obyčejní lidé, kteří od celé nemalé té práce a starosti jsou hezky daleko. Ostatně jsme přesvědčeni, že se s těmito zařízeními poněkud přestřeluje, zvláště tam, kde se udílí jídlo všem, ať jsou chudí nebo ne, jako je tomu mnohde na venkově; v městech pak zvláště velikých má býtí dobrodini to omezeno na sirotky, opuštěncé, a na *nejnuznější* děti vůbec. A těch je nekolik set; pro kuchyni dost starostí i dost práce.

Zakládání katolických bibliotek.

(Dokončení.)

Pozorujeme-li dnešní běh věcí, musíme býti naplněni obavou, že není dlouhá doba, kdy mimo *noviny* nebo *časopis* nebudou lidé snad čísti dočista nic. Časopis vniká dnes do všech vrstev lidu; někdo jej musí mít hned ráno k snídání, jinému dostačí číslo třeba několik dní staré. Až přeřiká všecko, až na místo, odkud je papír, kde se tiskne a kdo je odpovědný redaktor. Pro neshléhého, lidového čtenáře práce dost, a přečte-li denně neb občas číslo neb několik čísel, má toho věru dost a po jiné lektuře se neshání. V tom však vězi veliké nebezpečí. Jak *některý* »časopis« vychovává, to víme všichni. Běda lidu, bude-li čísti *jenom noviny a časopisy*.

Bude-li v každé nebo skoro každé farní osadě knihovna (pium desiderium), zmenší se značně obava, že lid přilne jenom k časopisům. Už v tom je veliké a vznešené poslání nového spolku: zabrániti, aby z nedostatku jiného čtení hltal pouze a pouze »*noviny*«.

Co pak se dotýká ostatních účelů a cílů, nemůžeme je lépe charakterisovati, nežli řečí, již pronesl zvolený první předseda nového spolku, farář Vlastimil Hálek z Liboce. Promluvil takto:

»Velectěné shromáždění! Na literárním sjezdu »Vlasti« r. 1900 byl mi svěřen úkol, bych pojednal o zakládání »katol. knihoven«, jichž účelem by bylo nejen zmařiti vliv špatné knihy, ale i pozitivní práce, šířiti a utvrzovati zásady křesťanské. Vždyť každ mu z nás jest známo, co v poslední době povstalo po městech i po nejodlehlejších vesnicích knihoven a knihovniček s pochybným výběrem knih špatných co do víry i mravů, které neušlechťují, ale kazí. Výsledkem tehdejšího sjezdu měla býti dle přijaté resoluce akce k zakládání katol. knihoven na každé farnosti, aby tak proti špatné knize staly se lékem knihy dobré, které rozšiřují pravdu, dobro a mravnost. Než ve přípravných pracích se shledalo, že nelze této myšlenky uskutečniti než *systematickou a řádně organisovanou prací*. A tu když r. 1903 slavil své padesátileté narozeniny redaktor »Vlasti« dp. T. Škrdle, seznav ze své bohaté zkušenosti, že jen pomocí *spolkové pŕdy* lze tuto myšlenku se zdarem provésti, prohlásil u příležitosti svého jubilea, že pokládá ještě za úkol svého života na poděkování Bohu a z lásky k Bohu položití základy ke spolku pro zakládání katolických knihoven po vlasti naší. Tím vyplnil poslední část dědictví zvěčnělého biskupa Ed. Brynychy: »Proti knize knihu.« Vypracováv stanovy, jež došly schválení, položil dnešní ustavující schůzi do budovy katolického spolkového života nový kámen, »Spolek na zakládání katol. knihoven« který by velikou práci svou prováděl dle určitého řádu či systému. Tímto novým spolkem, který dnes vchází v život, má býti vlastně provedeno nařízení provinc. sněmu pražského, část IV., »by ve farnostech byly zřizovány knihovny k půjčování knih, z nichž by mohli věřící bez nebezpečí užitečnou četbu k zábavě duševní si opatřovati.« Spolku tomuto dostalo se vedle státního povolení i schválení nejdůstojnějšího kníž. arc. Ordinariátu Pražského a uvítán byl hned v prvních dnech radostným souhlasem katolické české veřejnosti. Vždyť kniha jest dnes termometrem života, a kde není dobré knihy, upadá náboženské uvědomění, mravný život a naopak. A proto přistupujeme dnes v té atheistické a frivolní záplavě literár i k budování vlastních svých pevnůstek, dobrých knihoven, a vynasnažíme

se, by obsah jich byl vybraný, třeba objem knihoven byl z počátku menší. Avšak žádná pevnost neobstojí bez nepřátel a dodavatelů prostředků. Proto v dnešní zahajovací schůzi obracíme se na všechny přátele dobré české knihy, by rozmnožili řady našeho spolku a svým členstvím jej podporovali v nastávajících úkolech. Zmnohonásobený přívál špatné četby vyžaduje naši energii a obětavost a nikoliv skleslost mysli a upjatost tam, kde situace vyžaduje spolupomoc. Čeká nás, velectění přátelé, v této akci práce veliká. Nedbejme však obtíží a překážek. Vždyť i první kněží-spisovatelé a křisitelé musili překonávat velké překážky. Ale oni nedbali toho a pracovali ve prospěch českého lidu. I my chceme tímto novým spolkem pracovat pro blaho své vlasti, neboť milujeme český katolický lid, z něhož jsme vyšli, mezi nímž pracujeme, a chceme mu dobrou knihou *zdravou duševní stravu* poskytovat. Tím zajisté nejplatněji přispějeme *k ideálnímu kulturnímu povznesení lidu českého*. Přejde zajisté doba, kdy i tato práce naše na tomto poli dojde lepšího ocenění, až se přestane podceňovati vše, co ješť katolickým. Proto volám u kolébký tohoto nového spolku: »Práci této žehnej Bůh!«
—k.

Vliv učitele na mládež škole odrostlou.

Uvažuje K. STRÁNSKÝ.

Naříkáme si, že naši turisté dávají přednost letní dobou cizím zemím před naší vlastí, ukazujeme na to, že krajiny naše honosí se tolika krásami a kreslíme obrázky pěkných partií, uveřejňujeme články s reprodukcemi našich tichých dědin a divíme se, že to všechno nepomáhá. Ovšem, obrázek vypadá hezky, protože na něm není viděti naši dospělejší a dospívající mládež, náš dorost, naději národa a jak se jí ještě všelijak říká.

V neděli ta tichá dědinka naše není ani dost málo tichou. Hned na kraji u silnice zastihneme zástup pacholiků od čtrnácti do osmnácti let. Hrají tu u stodoly o dvouhaléře, házejíce »k čáře«. Při tom klejí, vzájemně se častují nejvybranějšími nadávkami a nezřídka končí hra pranicí. Na mezi sedí několik starších chasníků s děvčaty. Žertují spolu a někdy bývá žert takového způsobu, že se nad ním zardí i dospělý člověk, má-li stud v těle. Posloužil bych několika ukázkami, ale věci toho druhu nedají se napsati ani veršem ani prosou.

V neděli konají měšťáci vycházky do vesnic. Uprostřed návsi stojí zástup mladiků a děvčat, kritisují výletníky, pokřikují po nich a ozve-li se některý z napađených, dostane se mu hrubství a výsměchu. Venkovská mláď není vybíravá při používání takových slov.

Jinde sedí zástup kluků škole odrostlých na mezi a hraje v karty.

Nechci tvrditi, že je tomu tak v každé vesnici, ale to mohu potvrditi, že jsem nebyl tak šťastným působiti na vsi, kde by toho nebylo.

Namítne se, že podobné nešvary má odstraniti starosta, místní policie. Starosta na vsi má jiné starosti, než rozháněti bujnou chasu. Chasa celý týden pracuje, chce se v neděli vyraziti — starosta také. Zasedne do hospody a chasa náleží celá ves. Teď mají skoro všude obecního policajta. Ale jak by mohl takový ubohý dědek dostačiti na nezvedenou mláď? A kdyby i dostačil! Rozhnevá si pro takovou hloupost některého strýce, aby ho potom vypíchl ze služby, nebo příštím rokem nedal mu nasázet na svém poli řádku brambor? A mnohý starosta by se

asi divil, kdybyste mu řekli, že náleží k jeho povinnostem také dozor nad pořádkem na ulici.

Není tedy nikde prostředku, kterým by se dalo odpomoci těmto ošklivým obrázkům v našich dědinách.

Za nynějších poměrů není. »Ba je,« slyším stohlasý křik. »Učitel musí působiti svým vlivem na mládež škole odrostlou, a tu, kterou má ve škole, musí vésti tak, aby se nezvrhla, až ze školy vyjde.«

Je to zvláštní, že se všude tak soudí. I tam, kde je dobře známo, že je učitel teď osobou beze všeho vlivu. Často objevují se nařízení různých hejtmantství v listech úředních, na př.: »Má se dbáti, aby mládež nekladla cyklistům na cestu kameny a cvočky«. Divíme se, kde se výnos pojednou vzal, tušíme, že se někde na okresu mládež tímto způsobem provinila, a vždycky je nařízení adresováno starostům obce a správcům škol, aby ve škole v tom směru působili.

Školní mládež se skoro nikdy tak neproviní, ale vždy je to mládež školy odrostlá, která je úplně bez dozoru a sama sobě ponechána: učitel nemá na ni prazádného vlivu. To platí nejen o vsi, nýbrž i o městě. Jakmile vyjde dítě ze školy, nemá učitel na ně již žádného vlivu, ba ani práva na ten vliv, nemá ani práva starati se, zda-li dobře vychované dítě nezkaží se ve společnosti špatných soudruhů. Děti jsou si toho dobře vědomy, že vystoupením ze školy stávají se skoro svéprávnými občany. A přece v té době má ještě výchova pokračovati a dítě má býti pod stálým dozorem, aby bujností svojí nezašlo na zcestí. Kdo má ten dozor konati? Učiteli se to sice přisuzuje, v poradách atd. se učitelstvo samo o tom radí, jak do toho, ale vše je marno. Snad kněz? Ten je v tom hůře než učitel, zvláště nyní, kdy ho znectí v novinách pro nic za nic kdo chce a kdy chce, kde se má potom brát vážnost k jeho »autoritě«? A jak dítě vyjde ze školy, vymyká se vlivu učitelovu i knězovu jak může. V tom hledá kus samostatnosti.

Počátek učiní se s pozdravem. Ze školy vystoupnuvší děvče, potká-li učitele, neví honem, jak má pozdraviti. »Pochválen Pán Ježíš Kristus,« to už se stydí říci. Znamenalo by to jako, že ještě je žačkou, a tou už není. Ještě děvčata pozdrví svého učitele a řeknou mu: »Má úcta«. Ve městě to mají lepší, tam pozdravují »Kulibám«, kterýž »pozdrav« by vůbec neměl býti trpěn.

Kluci jsou horší. Je jich po venkově málo, kteří by pochopili, čím jim byl po osm roků laskavý a svědomitý učitel. Je málo, velmi málo těch, kteří chápou, jakým dobrodiním jim byla škola. Více je těch, kteří školu považují za moderní vězení, za ústav donucovací, kteří doma slyšeli stále, celých osm roků, že kdyby návštěvy školy nebylo, děti by doma nadělaly hojně práce. Tím není vinen ani učitel, ani dítě, nýbrž okolnost, že v našem osvíceném století lid ještě školu nepovažuje za ústav vzdělávací, nýbrž za zákonem nařízené břemeno. Kdyby nebyla návštěva školy zákonem nařízena, nenašlo by se mnoho rodičů, kteří by dítě do školy posílali jinak, než když by ho doma nepotřebovali a chtěli se ho zbaviti. Lid dobrodiní školy nechápe, jak by je mohly chápati děti.

Hoch ze školy vystoupivší ani učitele nepozdraví, ba mnohý máje ho potkati, honem tahá z kapsy cigaretu a sirkou škrtá o kalhoty, aby si zapálil a učitele dokázal, »že už je na něho krátký«. To je smutné.

Jsou případy, že už úleváci hledí vymknouti se vlivu školy.

Je mi znám případ, že děvčata požívající úlevy v docházce školní, tancovala o pouti v hospodě. Ale šťastnou náhodou byl učitel statečný muž. Opíraje se

o výnos hejtmanství, jímž zakázána nedospělé mládeži návštěva hospod a hostinským pohroženo tresty peněžitými i ztrátou koncese, nestaral se, rozhněvá-li si některého vlivuplného strýce, a nařídil zkrátka, aby dotýčné provinilé přišly si do školy odsedět trest.

Z toho bylo veliké vzbouření ve vsi.

»Byl tam u muziky představený a neřikal nic, tak co je učiteli do toho?« říkali rodiče provinilých i jiní rozumní lidé ve vsi.

Ale učitel nepovolil a provedl svou. Více mu záleželo na tom, aby konal svoji povinnost, než na hněvu všech. Pohrozil, že zažádá k okresní školní radě, aby úleva dotýčných žákyň byla zrušena a ony musely navštěvovati školu.

Bylo by zajímavo vědět, jak by se byly školní úřady zachovaly v této záležitosti, kdyby je byl učitel požádal o intervenci. Byl by to výnos směřodatný pro všechny podobné případy. Škoda, že se tak nestalo. Neboť učitel, vehnaný v úzké, aby uplatnil svůj vliv a dokázal, že dokud je mu ručiti za mravní výchovu dětí, má také nad nimi právo trestní a obávaje se, že by školní úřady snad přece našly nějakou střední cestu, která by se mu na tento případ nehodila, sáhl k prostředku nejkrajnějšímu, který všem protivníkům odňal odvahu.

Prohlásil, že nepřijdou-li úlevačky do tří dnů nastoupit přirčeného trestu, oznámí hostinského pro přestupek proti zmíněnému nařízení hejtmanství a mladíky, kteří se školačkami tancovali, že udá soudu. To pomohlo. Určeného dne přišla všechna děvčata do školy, stala se zase na půl dne žákyňmi a odpýkala kajícím svým trest.

Ale kolik je, prosím vás, takových, jako byl tento, dle mínění kolegů »výstřední« člověk, aby dovedli uplatnit svůj vliv na děti — za každou cenu. Je víc těch, kteří si pomyslí: »Co je mi do toho? Kluk už do školy nepatří, co bych se k vůli němu rozčiloval?«

A teď otázku. Může učitel za nynějších poměrů působiti výchovně účinem svým na mládež škole odrostlou? Odpověď vím, že vyzní stejně: »Nemůže.« K tomu dodávám: »Ani nesmí, nemaje k tomu práva.«

Kdo tedy má a může? Ovšem zase jen učitel. A jak? V jiných zemích mají různá zařízení, aby mládež škole odrostlá ještě dále se vzdělávala. My máme školy pokračovací a odborné. Tam však všechna mládež nepřichází, vesnická vůbec ne. A pak naše školy pokračovací mají ráz více praktického zdokonalení, než mravní výchovy.

V Německu mají »Bildungsvereine«, v Americe a jinde veřejné knihovny a čítárny pro mládež, některé náboženské sekty mají veřejná cvičení, zavedená pro dorůstající mládež. My máme kostel a školu, ale žádného prostředku, kterým bychom dorůstající mládež tam přivedli.

Za starých cechovních pořádků bylo přední povinností mistrů, bdíti nad mravním chováním učňů a tovaryšů, jindy hospodář měl právo starati se o svého chasníka, jak se chová na ulici. Teď toho není. Chlapec opustivší dílnu, nebo čeledín vyšedší ze statku, je svým vlastním pánem a za přestupek není svému chleboďárci zodpověden. To by bylo obmezování osobní svobody.

Dnes jen učitel má míti vliv na mládež škole odrostlou, který prý vychoval své žáky tak, aby ho ctíli a milovali i potom, když školu opustili a ještě potom dbali jeho rad a napomenutí a nosili je v srdci. Ale výtečníků takových je málo a kde je který vidí, že dobré jeho sítě a poctivou práci mnoholetou zmaří

svět za jeden rok nebo ještě dříve, a kdyby si oči vyplakal, nic mu to platno není, protože dospívající mládež je mimo jeho dozor a také mimo jeho vliv. Snad by tu pomohla četba? Ovšem. Ale zděsili byste se, co mládež dospělejší dnes čte. Instituce katolických knihoven za několik zim vykonala by kus Bohu milé práce. Ale tu je kámen úrazu. Musela by knihovna být v každé i nejzastrčenější dědině. Nemáme knihoven! Není třeba báti se křiku. I liberální učitelstvo pozná hnedle, že knihovna bude pojitkem mezi ním a dorůstající mládeží a chopí se toho prostředku, nemajíc jiného. Poznává hnedle, co zmůže dobrá kniha. Vždyť po venkově nemáme žádných. A učitel jiné zbraně nemá než knihu.

• RŮZNÉ ZPRÁVY. •

Z Jednoty českého katolického učitelstva: Starý příznivec Jednoty zaslal opět deset korun, za které mu výbor srdečně vzdává díky. — Další příspěvky přijímá: Karel Jelínek, učitel v Starém Kolíně, t. č. pokladník Jednoty čes. katol. učitelstva.

Ve prospěch Jednoty českého katol. učitelstva. Zemský sbor křesť. soc. strany usnesl se pod předsednictvím kons. rady dr. Rud. Horského, kníž. arcib. vik. tajemníka a faráře, na tom, že bude všemožně podporovati snahy a účely Jednoty českého katol. učitelstva v král. českém. Za tou příčinou přistoupili ihned ze členy přispívající: předseda družstva Vlast Dr. Rud. Horský, II. místopředseda farář Vlast. Hálek, člen výboru družstva Vlast, duch. správce Em. Stárka. Člen výboru red. Tom. Škrdlé jest údem Jednoty od začátku. — Ostatní členové sboru pp. horník Jos. Brož, red. Tom. Jiroušek, spisovatel Jan Křt. Maštališ a stříbrník Václav Žižka přistoupí k téže Jednotě ihned, jakmile budou změněné její stanovy schváleny; dle změněných stanov mohou být členy vedle učitelů a duchovních také všickni přátelé křesťanské výchovy.

Jednota katol. učitelstva v král. českém konala v neděli dne 15. května mimořádnou valnou hromadu v místnostech Jednoty katol. tovaryšů v Praze. Jako vládní zástupce dostavil se c. k. policejní komisař p. dr. Mil. Buďárek. Schůzi řídil předseda Jednoty učitel p. Frant. Jelínek. Protokol o poslední valné hromadě ze dne 11. března 1903 čten a schválen. Královéhradecký a Mladoboleslavský odbor po návrhu předsedově zrušeny, ježto nejevily žádnou činnost. Dále přijata ve výboru již dříve projednaná

změna stanov; Jednota rozšířila se na »Jednotu katol. učitelstva a přátel křesťanské výchovy,« mohou být tedy členy i neučitelé.

Téhož dne o 6. hodině večer konala Jednota českého katolického učitelstva schůzi pro členy a hosty, přátele křesťanské výchovy.

Učitel p. Fr. Jelínek, předseda Jednoty, zahájil schůzi a přečetl pozdravný telegram, který ke schůzi zaslal Jeho Eminenci, ndp. kardinál: »Šlechetným snahám ze srdce žehná kardinál Skrbenský.« Tato vzácná pozornost Jeho Eminenci přítomné potěšila. — Protokol poslední schůze četl řídící učitel p. Jos. Kavka; byl bez debaty schválen.

Po přečtení protokolu ujal se slova předseda Jednoty učitel Fr. Jelínek a mluvil o liberálnímu učitelstvu a náboženské výchově školy.

»Lituji, že tak málo účastníků se sešlo. Nepracujeme pro sebe, nýbrž pro dobré snahy, pro uplatnění zásad víry katolické ve škole a u vychování vůbec. My přinášíme oběti, co konáme, stojí nás mnoho práce, peněz a času. Běží tu o naši mládež. Stýskalo se častěji na to, že vysoké, ano i střední školy v ohledu nábož. mládež kazí. Dnes hrozí nebezpečí toto i ve škole obecné. Když jsme zakládali před léty Jednotu českého katolického učitelstva, byli jsme uvítáni salvou potup a posměchu. Mnoho členů se tím odradilo, někteří zlostejněli, jsou nečinní, kde kdo přistoupil za člena, byl pranýřován v časopisech a trhán jako lotr. Nebyla to vhodná doba se zakládáním spolku; mělo se vyčkati do dneška. Byli jsme to jen my, někteří učitelé a někteří kněží, kteří potřebu spolku uznávali; veřejnost širší neměla pro snahy naše smyslu. Tehdy tvrdilo učitelstvo, že spolek náš jest zbytečný, podezřívali nás, že chceme zavléci stav náš do otroctví kněží a mnohé jiné nesmysly. Vylučovali nás ze spolků učitelských, vyslovovali nám po-

litování a opovrzení, tvrdili, že jsou také katolíci. Dnes nemohou to tvrdit. Dnes mnozí náboženství tupí, v posměch uvádějí kněžstvo a obřady církve, brojí proti článkům víry, ano i loni podali návrh na vyloučení náboženství ze škol.«

Potom citoval přednášející doslovně místa z učitelských časopisů, jež měl s sebou, aby tvrzení svá doložil. Nejedna úryvek citovaný z časopisů učitelských vzbudil úžas a bolestné překvapení u přítomných.

»Ač téměř veškerá katolická žurnalistika v poslední době pilněji všímá si neblahého působení nevěreckého tisku učitelského, zůstávají snahy naše nepovšimnuty. Rozšiřujeme právě stanovy našeho spolku tak, aby mohli být členy spolku všichni katolíci, nejen učitelé, a příspěvek stanovili jsme nejmenší na 20 hal. ročně, aby nikdo neměl výmluv, že pro chudobu členem být nemůže. — Přáli jsme si dnes zde v šíři známost uvést snahy naše a na ně upozornit. Zvali jsme v novinách, psal jsem některým spolkům a pánům, a ani ti všichni nepřišli. U nás venku, když někde hoří, vše se vyburcuje ze spánku a spěchá ku pomoci, aby z hořícího stavení zachránili, co se dá a chránili sousedy. Nyní také zuří požár protikřesťanské výchovy ve Francii. Tam však zažehnut požár ten s hora. Tam byla to vláda, která vnucuje lidu školy beznáboženské. U nás také chytá, doutnalo déle uvnitř, nyní plameny prorážejí ven a kouř se valí z budovy. U nás jsou to samy učitelské časopisy, které zaněcují požár výchovy protikřesťanské. Nemyl se nikdo, že zákon školní stanoví nábožensko-mravní vyučování a vychování, že se tudíž protinábožensky vyučovat nemůže. Ve »Škol. Obzoru« kdosi již zřejmě napsal, že žádný zákon nedonutí učitele — ovšem nevěrce — aby všeliké plané obřady, pověry a kejkle klerikální u mládeže šířil a podporoval. Co těmi planými obřady, pověrami a kejklemi míní, o tom není pochyby; nazván na př. průvod o Božím Těle »klerikálním vejšlapem.«

Kdosi projevil, že nám nutně třeba mužského katolického ústavu učitelského. Nepochybují, ale liberálové z toho nemusí mít strach. Při osvědčené činnosti u nás to zítra ještě nebude, a kdyby bylo, ovoce hned neponese. Co však nutně třeba a neodkladně se vykonati musí, to jest to, aby celá katolická veřejnost jako jeden muž proti neznabožským proudům v učitelstvu zahřměla: »Až potud!«

Mnoho se mluví o otázce sociální. Připravuje se společný program katolíků českých. Avšak já tvrdím, že není palčivějšího bodu, na němž by se všechny síly katolíků soustřediti měly než ochrana křesťanské výchovy a křesťanského rázu školy proti bezbožeckým snahám vůbec a se strany učitelského tisku zvlášť. Mluví se dlouho o katolické organizaci. To však podobá se rozladěným varhanám o několika rejstřících, z nichž každý jinou barvitostí se ozývá. Já však představuji si organizaci jako dobře zladěné varhany, které v souladu, byť různou barvitostí každý rejstřík pro sebe hrál, v tak důležité otázky by zavzněly plným, mohutným souzvukem.

Je to smutné, že v otázce tak důležité mimo novináře katolické téměř nikdo si toho nevšímá. Jedinou výjimku činí dnes pozornost J. Em. nejdůst. pana kardinála, jenž nás poctil telegramem. Proto chtěli jsme dnes o tom pohovořit a netajím se svým zklamáním. Já tedy mám jako učitel první to být, který odváží se ukázati na zhoubné působení učitelů-nevěrců. Budou tvrditi snad, že pálim do vlastních řad, do svého stavu. Nikoli! Jen chyby káram a na ně poukazuji. Liberálové zhusta si pochvalují Husa, že káral bez milosrdenství chyby svého stavu a proto že ho upálili. Nuže, mně se to na něm také líbí, a proto ho v tom následuji. Upálení se nelekám! Nebojím se nepřátel, byť by jich bylo celé legiony proti mně, proti nám a našim snahám. Jsem již ostřílený jelinek, v boji tom jsem sešedivěl a při zásadách křesťanské výchovy vytrvám do smrti. Nelekám se tisíců stfel nepřátelských, ale bojím se neupřímných přátel; z celého spolku zbylo nás vytrvalých pracovníků málo. Nesnese každý tolik potup jako my, prvního předsedu přivedly útoky ty do hrobu. Síly naše ochabují, a proto volám ku každému upřímnému katolíku: Sem v naše řady, vzhůru hlavu, nám ku pomoci, síce buď padneme, nebo odstoupíme. Odstoupíme čestně a jen tehdy, donutí-li nás nevšímavost vlastních řad a činitelů katolických, kteří si nás nevšímají, nebo klidně k boji našemu s útrpným úsměvem přihlížejí, případně i nepřívznivě kritisují aneb nám pomáhají s rukama v kapsách.«

Vývody řečníkovy pečlivě propracované a s procítěním přednesené, odměněny byly na konec potleskem všech přítomných. —

Předseda Jednoty katol. tovaryšů vldp. kanovník *Fr. Vaněček* vítal účastníky schůze a pravil, že místnosti katolických tovaryšů

jsou nejen pro tento den, nýbrž pro každou budoucí schůzi k službám Jednoty, která tak záslužně a statečně hájí věc svatou. »Mluví, praví pan kanovník, pod dojmem řeči páne předsedovy. Obraz, který nastínil citáty, jest tak smutný, že musíme žasnout nad černí jeho. Vždy jen vidíme ty známé listy tupit a hanobit víru katolickou — proti nim poukazují na slova světového Lacordaira, jenž takým lidem říkával: *co má člověk proti víře — než své zkažené srdce!* Katechismus jest předmětem úsměšků v jejich ústech a časopisech; větší nad ně filosof Brentano dětem svým na smrtelné posteli odkazoval katechismus jako knihu, která zodpovídá všechny otázky, které filosofie nikdy nezodpoví. Však co mne hluboce žalem dojalo, jest onen rouhavý výrok o Nejsvětější Svátosti Oltářní, panem řečníkem citovaný, důkaz to nekonečné lásky Ježíše Krista, který tak pustým způsobem byl zneuctěn a porouhán. To není řeč vzdělaného člověka, to jest řeč, jakou bylo slyšati toliko na Kalvarii pod křížem od lotra. Onomu muži, kdo to psal, buďž Bůh milostiv! Jaci jsou to smutní Husité! Ti žádali, aby směli přijímati Tělo Páně pod obojí způsobou, a když jim to konečně bylo povoleno, rozhlaholily se všechny zvony po království českém a svécen radostný svátek. Kdož se dnes toho jména dovolávají, rouhají se! Co mají z Husa a Komenského, jehož se dovolávají tolikrát! My ctíme (u Komenského) jeho víru a křesťanského ducha, kterého učinil základem a vrcholem vši výchovy. Ač byl mimo církvev, přece ctíme jej a jeho víru křesťanskou. Proti také spouště staví zde Jednota sebe jako hráz. Dílo těžké, mnohdy bez velkých patrných výsledků, jak pravil p. řečník, ale já dokládám — dílo ne bez zásluhy! Hrška jest zde na straně křesťanské a zástup proti. Pravá to pavučina proti zdi. Ale kde jest Bůh, jest pavučina zdi pevnější než Jericho. Proto neztrácejte ducha a vytrvati: práce jest naše výsledek Boží.« (Pochvala.)

Slova se ujal redaktor Tomáš Jiroušek a mluvil takto: »Velectěné shromáždění! Co jsme zde slyšeli o liberálním a radikálním učitelském tisku, to už není vzdělávací methoda, ale to je už hotový paedagogický nihilismus a anarchismus! Nuže a tu nám, křesťanským socialům, kteří jsme odpůrci každého nihilismu a anarchismu, nastává povinnost ozvati se veřejně a říci katolickému lidu, aby netrpěl co dnes se děje a tiskem připravuje. Jest na nás, účinně pod-

porovati snahy učitelstva katolického, které žbá toho, aby škola byla národní a katolickou. Naproti nevěreckému učitelství tisku jest pak na nás odhodlaně vystoupiti a na místech kompetentních a zvláště na zemské školní radě domáhati se toho, aby škola byla a zůstala alespoň tak katolickou, jak nám toho zaručují zákony, které aby se překročovaly, nedovolíme. Sjednotíme se, máme po ruce tisk, spolky, živé slovo, a vyvolali proti sobě radikální učitelstvo dosud nevidaný boj, ať přičte následky samo sobě. Ukažme těm některým liberálně-radikálním učitelům, že už nás dochází trpělivost, aby k náboženství a duchovenstvu chovali se na dále jako dosud — zvláště ve škole, která musí býti národní a katolickou. Katolíci, ukažte, že jste katolíky a nebojte se za sebe jednat.«

Potom promluvil dp. farář Vlastimil Hálek: »V zastoupení družstva Vlasť a jeho části Tiskové Ligy, která po léta trvání svého obhajovala vytrvale na poli tiskovém ducha křesťanského v našem školství ve smyslu snah spolku katol. učitelstva českého, a jej svými sympatiemi provázela, prohlašují, že i na dále budeme všemi našimi prostředky podporovati snahy a cíle spolku katol. učitelstva, tak veledůležitého. Tím více pak šc vynasnažíme nyní, kdy spolek novou úpravou stanov postaven byl na širší lidové základy, takže lze se státi jeho členem za roční příspěvek 20 haléřů, seslíti jeho organisaci a pracovati k jeho hlubšímu u nás zakotvení. Proto volám: Nechť žije, roste a květvá!«

Keslovu se přihlásil pan učitel Nepokoj, který prohlásil, že není stoupencem této strany, že však uznává, že tisk, o němž řečník p. Jelínek mluvil, nevede si slušně. Dp. red. Škrdle, který měl na starosti rozdávatí legitimace ke schůzi té, prohlásil, že legitimace vydána p. uč. Nepokojovi nedopatřením krámské, a uznal ji za neplatnou.

Předseda p. Jelínek udělil sice p. učitelu slovo, ale týž si již mluvití nepřál a odešel ze schůze, projeviv politování, že musil celou přednášku vyslechnouti. Potom přijata následující resoluce, již přečetl předseda p. Fr. Jelínek :

»Jsme přesvědčeni, že liberalismus na poli náboženském vede k pochybovačnosti a lhostejnosti náboženské, ano i čiré nevěře. Proto zásady liberalismu nelze nikdy s prospěchem uplatnit při nábožensko-mravním vyučování a vychování mládeže, jak je zákon školní stanoví.

Litujeme proto velice toho, že liberální tisk učitelstva českého vůbec, mezi ním pak »Český Učitel«, jako orgán Ústředního spolku »jednot učitelstevních zvlášť, o záležitostech náboženských neváže, ano i posměšně píše a vážnost náboženství katolického podřívá a nevěru v učitelstvu šíří.

Ohražujeme se slavně proti jakémukoli podezřívání, že bychom snad stavovské organizaci učitelstva nepřáli, naopak uznáváme její důležitost, avšak protestujeme proti tomu, aby s organizací tou souviselo tupení víry, podporování rozkolu mezi kněžstvem a učitelstvem a šíření nevěry v učitelstvu, jak se dosud děje.

Litujeme, že tisk tento pranýřováním učitelů nábožensky smýšlejících docílil toho, že veškeré organizované učitelstvo, ač jsme přesvědčeni, že v řadách jeho značný počet je těch, kteří náboženské přesvědčení mají, k zhoubnému řázení tomu mlčí a tím výstřední živly protináboženské posiluje.

Prohlašujeme slavně, že k učitelům liberálním nemáme důvěry, že nepokládáme je za schopné k tomu, že by mládež nábožensko-mravně vyučovali a vychovávali, a proto chceme se přičinit o to, aby zhoubnému řázení jich přítrž učiněna byla.

Úkolem školy jest nábožensko-mravní vyučování a vychování mládeže a toho může poskytovat jen ten, kdo sám náboženské přesvědčení má. Katolíci nepřejí si, aby děti jejich vzdělávali učitelé atheisté.

Vyzýváme nábožensky smýšlející učitelstvo, aby odvrhlo bázeň před terorismem neschvalných štváčů, zanechalo vši obojetnosti a přiznalo barvu. Proti každému škodnému přehmatu učitelů-atheistů, jichž zajisté mnoho není, se vši rozhodností se ohražujeme a neustanou-li ve svém řázení, budeme poctivým a veřejným způsobem proti přehmatům těm vystupovati.

Učitelstvu sdruženému v Jednotě českého katolického učitelstva a přátel školství projevujeme svou plnou důvěru a prosíme všechny upřímné katolíky, aby za členy spolku toho přistupovali. Nejedná se zde o osobu neb stavovský zájem tohoto učitelstva, nýbrž o zájem katolických rodičů vůbec; sami pak budeme všemožně o uplatnění zásad křesťanských ve výchově vůbec a školní zvlášť horlivě pracovati.*

Předseda poděkoval pak všem účastníkům a vyzval přítomné, aby povolali slávu

sv. Otci Piu X., Jeho Vel. císaři a Jeho Em. nejdp. kardinálu Skrbenskému, čemuž s nadšením vyhověno.

Ještě víc budou učitelům nadávat, neboť pivní dávka bude ještě zvýšena. Schodek zemského rozpočtu obnáší na r. 1904 11 a půl milionů korun. Zemský výbor se snaží aby našel prostředky, jimiž by bylo lze tuto výši snížit. Finační komise zemského výboru vypracovala již k tomu účelu řadu návrhů. V první řadě, aby v rozpočtu se ponechaly jen potřeby nejnútnejší, vše ostatní aby se prozatím škrtilo. Jednotlivá oddělení zemského výboru již škrtnutí provedla, čímž schodek byl zmenšen o 2,100.000 korun. Zbývá tedy ještě deficit 9,400.000 korun! K zmenšení jeho navrhuje finanční komise, aby zemská dávka z piva byla zvýšena z 1 K 70 hal. za hektolitr na 2 koruny, jak již zemský výbor na vládě žádal. Poněvadž zemská dávka z piva vynáší ročně 12 mil. korun, získala by země tímto zvýšením 2,100.000 korun a schodek zemského rozpočtu by se tím snížil na 7,300.000 korun. Konečně činí finační komise návrh na nové dávky, aby jimi zbytek deficitu byl snížen. Zbývající část schodku bylo by lze uhraditi půjčkou, že by nebylo třeba sáhnouti k zvýšení zemských přírůžek. Návrhy finanční komise musí býti ještě schváleny zemským výborem a sněmem království Českého. Projdou-li, dá se očekávat, že se strany vlády nebudou se činiti žádná obtíže. Šenkýři si namažou kapsu. Veřejnost mlčky snesla, když tito páni o své újmě zvýšili dávky z hl. piva z 1.70 K na — čtyři koruny. Bude-li nyní zvýšena o třicet haléřů, zvýší ji šenkýři zajisté o korunu, tedy celkem o 5 K. Dvě koruny země, tři koruny šenkýři. A při tom to nejzajímavější jest, že právě hostinští to jsou, kteří na zvýšené platy učitelské nejvíce hubují; oni jsou tím totiž velice »zkráceni«.

Žebravá mládež. Turisté a výletníci vůbec velmi si stěžují, že jsou obléháváni mládeží, která na ně křičí, aby jí dali »krejcar«. Zvlášť zeptá-li se někdo z turistů na cestu, kudy kam jíti, slyší zároveň s odpovědí stereotypní »dejte mi krejcar«. A nedá-li, křičí zvedená mládež za ním nejsprostší nadávky. To škole a nám Čechům činí *ostudu*. Škola ovšem nemůže činiti nic jiného, než upozorňovati mládež na toto počínání a jeho nepřístojnost.

Vážnost školy.

Uvažuje J. HRADECKÝ.

Dostal jsem se jednou na místo, kde lid pranic školy si nevážil. Byla to malá obec; škola už proto, že byla nejvyšším stavením ve vsi, poutala pozornost malých i velkých, jak jen vyšli z chalup. Hned první týden mne překvapilo, že po vsi koluje o mně množství klepů a přece nikoho jsem dosud neznal a nikdo neznal mne. Přišel jsem z daleka.

Hnedle jsem seznal, že v místě všechno točí se kolem školy. Lidé si povídali jen o ní a to s takovým despektem, jako o pohodnici.

Každý krok učitelův kritisovali, a bylo tu ve vsi několik stran, každá kritisovala dle svého, potom se o to hádaly, a klepy a pomluvy kolovaly vsí, slyšely je i školní děti, a dle toho chovaly se ve škole.

Dlouho pátral jsem po příčině tohoto úkazu. Vždyť přece jsem tu nikomu neublížil?

Po dlouhém zkoumání jsem to uhl. Lid zdejší na to během dlouhých let uvykl; vychovali ho tak moji předchůdcové.

Působil tu přede mnou starý řídící a starý učitel. Oba staří pánové neměli se rádi. Jeden chodil do hořejší hospody, druhý do dolejší. Hnedle rozštěpila se obec ve dva tábory, v »dolejšáky« a »hořejšáky«. Oba páni pili; což by nebylo právě žádným neštěstím. Pijí jinde také a zůstanou řádnými učiteli, ale tito dva patronové měli společnou nectnost, že v hospodě všechno vyklábosili, co se ve škole stalo.

Vytkl-li řídící něco učiteli, chlubil se tím večer v hospodě. »Dnes jsem mu pověděl. Já ho naučím, jak si má ve škole počínati.«

A pravidelně druhého dne učitel už věděl, co řídící o něm povídal a v druhé hospodě večer referoval: »Ale já mu dnes řekl, zač je toho loket. Mne bude něčemu učit! Já rozumím všemu lépe než on.«

A tak to šlo stále. Jednou začal ten, podruhé onen. Bylo dosti lidí, kteří donášeli z jedné hospody do druhé a ti dva staří neměli tolik rozumu, aby se isolovali od toho hospodského povídání a smířili se ku společné práci. Lid navykl si povídati o škole, protože jim denně skytala novin a látky k rozhovoru a pak jsem do toho sedl já jako do vosího hnízda.

Když jsem sem přišel, čekaly obě strany, ku které se přidám. Že jsem se nepřidal k žádné, vrhly se na mne obě.

Nešťastnou náhodou zastihl jsem tu kolegu, který se už byl v tyhle poměry vžil. Předělati a přesvědčiti jej nebylo možno. Byl tu několik let se starým řídícím a choval se právě tak jako nebožtík starý učitel.

Rok jsem v těchto poměrech vydržel. Vida však, že marně bych se snažil napravit, co jiní pokazili, hodil jsem flintu do žita a vyměnil si místo. Navazuje na tento svůj obrázek z učitelského života, chci ukázati, že učitel je vinen, poklesne-li u lidu vážnost ke škole. Ve styku s lidem musí býti učitel velice opatrným. Mluví-li se někde o škole, je první povinností učitelovou, aby se jí zastal. Mluví-li se o kolegovi, byť by to byl největší jeho nepřítel, v zájmu školy je, aby kolega na kolegu ničeho nedal dopustiti.

Jak má býti učitel lidu vzorem, vidí-li lid, že učitelé sami nejsou vzorní. Totéž týká se poměru učitele ku knězi. Kněz se s lidem méně stýká, než učitel.

Má-li učitel nějaké nedorozumění s knězem, nechť si nikdy nedovolí kritizovat ho před lidem. Byť by se i mohl před ním pochlubiti nějakým morálním vítězstvím, škola z toho přece vždy odnese porážku.

Vzájemný poměr učitelů, ať světských, ať duchovních, na veřejnost má vždy býti dobrý, aby nepodával látky ku klepům a uštěpačným úvahám.

Běda škole, o které lid ví, že se učitelé její nesnášejí. Vážnost její poklesne v očích lidí, děti slyší doma od rodičů, jak o škole mluví lehkovážně a přestanou si jí také vážit, a toho pak už nikdo nenapraví.

Ať nikdo neříká: »Vyroste nová generace za nového vedení, a ta bude jiná.«

Také jsem si to myslil. Ale není to pravda. Dorůstající kazí se stále od dorostlých. Nevážnost ku škole kotví tak hluboko, že není možno ji lidu vzít. Nad takovou dědinou udělati jen kříž. Jeden nebo dva lidé ji zkazí, a kdo se sem po nich dostane, je každý mučedníkem. Proto všechno snažení učitelovo má se nésti k tomu, aby lid neměl příčiny přestati si vážit školy.

• RŮZNÉ ZPRÁVY. •

Ke článku »Ve prospěch chudých dětí.« Akce výměny dětí venkovských a pražských začíná mnohoslibně. Pražské denní listy uveřejnily tuto lokálku: »Praha a venkov — svým dítkám! S povděkem zaznamenáváme, že po uveřejnění této zprávy došel veliký počet nabídek venkovských. Myšlénka výměny s dětmi pražskými došla na našem venkově všude nadšeného souhlasu. Přihlásili se hoši a dívky ze všech stavů ve stáří od 8—17 let a to z různých krajin českých blízkých i vzdálených. Též se nabízí výměna bytu pro celou rodinu o prázdninách a jiné nabídky. Kdož by z Prahy chtěl jedno neb i více dětí ze své rodiny vyměnití o prázdninách letošních na venek, nechť se dostaví i s dítkami svými, ovšem jen hodnými, ve čtvrtek dne 12. neb v neděli dne 15. t. m. do chlapecké školy u sv. Petra od 9—11 hod. dopoledne, kdež se vše ústně vyjedná. Nabídky z venkova k výměně s pražskými přijmají až do konce května pražští učitelé Ludvík Fassati čp. 607-III. a František Petřík čp. 628-VII. s výslovným podotknutím na učiněné dotazy, že veškeré práce s výměnou spojené konají se v zájmu dobré věci zcela bezplatně, pouze žádá se 10 h známka na odpověď.« Budeme věc sledovati jakožto podnik velice sympatický, z něhož vzejde mládež opravdový prospěch.

Bulharští učitelé proti náboženskému vyučování. Ve venkovském městě Ferdinandu konala se porada učitelů, na níž

usneseno, domáhati se, aby vyučování náboženství z obecných škol bylo vyloučeno. Následkem toho došlo k projevům odporu proti učitelstvu na venkově v celém knížectví. Obyvatelstvo žádá, aby proti učitelům, kteří neuznávají náboženství, bylo zakročeno. Mnoho bulharských učitelů hlásí se ku straně sociálně-demokratické. Tedy je tomu už skoro jako u nás. Jen že naše »obyvatelstvo« zatím nechá klidně do náboženství kopat. Veliká část jeho ovšem neví, jak učitelské časopisy o víře a náboženství píší; neodbírá a nečte odborný učitelský tisk. Budou mu však také otevřeny oči a to beze všeho »denunciantství«, přímým citováním krásných oněch vět a článků náboženství napadajících.

»Vychovatelské listy« píší: »V 15. čísle napsal »Věstník«: »Za boje o místo ředitelské ve Frenštátě byl nám zaslán dopis, kterým mělo býti kol. Káralovi uškozeno. Odložili jsme ovšem. Dověděli jsme se však později, že pisatel není vůbec organisovaným členem, naopak činným členem »patent. katolíků«. Jak to máme nazvati? Žádáme »Vychovatelské Listy«, aby řekly mu samy vhodný název. Nám se vtírá v péro ostré, tuze ostré slovo.« Naše odpověď: »Škodí-li úmyslně učitel učiteli, je to ničemnost. Avšak ještě politování hodnější jest, kdyby skutku takového se dopustil člen spolku, který má název »Katolický spolek učitelů«. Smýšlí-li však »Věstník« s učitelským stavem poctivě, měl by napřed důrazně promluvití s učiteli organisovanými, z nichž mnozí neštítí se žádných prostředků, jen když jim kyne na-

děje na lepší místa, Na př.: Jistý organizovaný učitel, smýšlení rozhodně protikatolického, ucházel se nedávno o místo správce školy ve vzdálenějším místě, kde ho neznali. Poněvadž členové místní školní rady a zastupitelstva obce byli »klerikály«, dal žadatel v dotyčné obci o sobě rozhlásiti, že v dosavadním svém působení (doslovně!) mnoho pro viru vytrpěl. O tom pak, kdo více doprošuje se na farách, zdali členové Katolického spolku učitelského neb organizovaní, dala by se uvésti pro vás organizované fakta přímo zdrcující. A jak nedůstojným, nízkým způsobem se to děje! Dokladů máme mnoho po ruce.« I my máme mnoho dokladů, jak mnohý na venek radikál a »organizovaný« není tak opravdu »zlý«, jak vyhlíží, a kompetuje-li o místo, styk s faráři a děkanstvími horlivě vyhledává. Naopak zase: mnohý stydí se na veřejnost prohlásiti se katolíkem a bojí se říci, že je členem Jednoty katol.-učitelstva. Tak jeden člen Jednoty po několik let neplatil příspěvků; byv upomínán, členství popřel; odepсал, že nikdy členem nebyl a není. No, s pánem Bohem! pro takové věci se nechodí krychtáři, a o takového »člena« konečně není co státi. Ale pojednou uprázdnilo se místo říd. učitele na škole v obci nábožensky smíšené, kde však je starostou rozhodný katolík. Milý pan »člen« šel k panu starostovi — ukazoval mu členskou legitimaci Jednoty katol. učitelstva, prosil, aby ho starosta podporoval, by se stal říd. učitelem, dokazoval, jaký je katolík, co vše proto vytrpěl atd. Politování hodní lidí.

»Právo lidu« první a po něm všechny časopisy pražské i mnohé krajinské přinesly výnos zemské šk. rady ze dne 20. dubna 1904, ježž tuto podáváme doslovně: »Výnos zemské školní rady o pěstování církevního zpěvu na školách národních ze dne 20. dubna 1904, svědčící ředitelstvím, správám škol a všemu učitelstvu: »Nařízením ministerstva záležitostí duchovních a vyučování ze dne 8. června r. 1883 čís. 10.816, čl. I., 5 (»Věstník vl.« r. 1883, str. 124) ustanoveno jest, aby při vyučování zpěvu na národních školách vedle zpěvu vlasteneckého a národního pěstován byl také zpěv církevní. O důležitosti zpěvu církevního pro výchovu mládeže a lidu nemůže býti pochybnosti, jakož také samozřejmo jest, že nejlepších výsledků ve zpěvu církevním bude dosaženo v těch případech, kde nacvičení písní ve škole a přednes jich v kostele řízen jest

týmiž osobami. Nelze tudíž schvalovati pokusy některých učitelských časopisů; přiměti učitelstvo k tomu, aby vzdalo se řízení kůru a vůbec účinkování při hudbě chrámové. Rovněž nelze souhlasiti s počínáním některých okresních školních rad, jež vydaly správám škol v té věci oběžníky, které mohou způsobiti, že mnozí učitelé vzdají se řízení kůru, jež dosud beze škody pro školu zastávali, což by v menších obcích, kde není možno ustanoviti zvláštního ředitele kůru, mělo za následek úplný úpadek zpěvu chrámového, jímž právě naše vlast povždy slyňula. Počínání toto přičí se právě vynesení zemské školní rady ze dne 24. dubna 1871 č. 2650 (Věstník vl.« 1871, str. 42), jehož okresní školní rady, jichž se týče, při tom se dovolávají, poněvadž výnos tento okresním školním radám ukládá, by zakročily jen jednotlivě a vždy jen v takových případech, je-li zjištěno, že vykonáváním služby kůrové vyučování skutečně se ruší. Dotčené výnosy okresních školních rad mohou však vedle úpadku zpěvu chrámového přivoditi také ještě jinou škodu; jsou totiž s to, aby porušily dosavadní dobrou shodu mezi učiteli duchovními a světskými, kteří společně mají pečovati o výchovu mravně náboženskou, a kteří tomuto úkolu stanovenému národní škole říšským zákonem školním s úplným zdarem vyhověti mohou jen tenkrát, když působí v dobré shodě a svornosti. Vzhledem k tomu očekáváme, že pan předseda, zvláště pak okresní školní inspektor, vhodně čeliti budou snahám shora vyznačeným, zvláště kdyby v okresní školní radě učiněn byl pokus přivésti je ku platnosti. Nemohu při této příležitosti opominouti, abych nedotkl se také toho, že některé listy učitelské ve snaze, způsobiti rozluky mezi duchovenstvem a učitelstvem, uveřejňují články, jimiž náboženské přesvědčení učitelstva otrěseno býti má. Jest úkolem všech, jimž správa škol jest svěřena, zejména pak úkolem okresních školních inspektorů, aby zjevů tomu věnovali zvláštní pozornost, aby vhodnými prostředky proti oněm snahám pracovali a ze všech sil se přičiňovali zabrániti, by učitelstvo v poctivé snaze o mravně náboženskou výchovu mládeže působením dotčených časop. zvikláno nebylo.«

Podotýkáme, že tento zde citovaný výnos dosud ředitelstvím a správám škol dodán nebyl, a také nebyl dosud ve »Vládním Věstníku« uveřejněn. Proč, toho nedovedeme pověděti, ale »Č. Uč.« a jiné listy již naň reagují. Tak uvádíme z »Č. Uč.«:

»Výnosem c. k. zemské školní rady nezmění se podstatně nic, především nezmění se nic na dosavadním postupu našem. Jsme tolik povinni kulturnímu prospěchu svěřené nám školy a kulturnímu prospěchu svého národa, že již dovedeme snést, budeme-li na svém postupu zadržováni, omezováni.

Výnos c. k. zemské školní rady mluví řečí, která je patrně nadiktována z klerikálního tábora. Výchova »nábožensko mravní«, »shoda mezi učiteli duchovními a světskými« a podobné obraty stylistické zakrytí mají pravý účel výnosu: zachraňovati církevnímu obřadnictví spolehlivé a laciné posluhy a udržovati učitelstvo v stálém područí kněžstva.

Ze by varhanictví mělo co společného s výchovou nábožensko-mravní a to v kladném smyslu pro výchovu snad příznivém, tomu snad žádný rozumný člověk neuvěří. Sbor tak vážnou funkci zastávající, c. k. zemská školní rada, neměl se propůjčovati k takové servilnosti vůči klerikálům a činiti podobné nesmyslné výroky.

Výnos obrací se proti časopisectvu učitelskému a vytýká mu mimo jiné, že »uveřejňuje články, jimiž náboženské přesvědčení učitelstva otřeseno býti má.« To je mluva Čecha nebo Obnovy. Pokud se nás týče, odmítáme toto tvrzení. Připouštíme, že máme jiné ponětí o náboženství, než má jezovitský klerikalismus; avšak úctu k ryzímu náboženství neporušovali jsme a neporušujeme nikde. Ale boj proti utrhačné klerikální žurnalistice, boj proti výpadům na čest, svobodu a rodinný klid jednotlivců, klerikálům nepohodlný, boj proti duchovní tmě, proti intelekt. i mravnímu zpátečnictví, třeba ukryvalo se za záda přežitých a spukřelých dogmat, povedeme dál neodvolatelně a beze strachu před líčenými následky.

Věci klerikální nazveme vždy pravými jmény a neustaneme odkrývatí to pokrytectví, které jménem náboženství maskuje své vedlejší prospěchářské cíle.

Pěstáváme jen na této ukázce, dosti zajisté výmluvně a charakteristické.

Jsouť u nás poměry, které opravdu celý tento výnos učiní illusorním, zvláště pokud se týče »uveřejňování článků, jimiž náboženské přesvědčení učitelstva otřeseno býti má.« —

Jaké články to byly a jsou, dalo by se snadně ukázati, kdyby se vydala brožura, v níž by byly tyto články nebo ukázky z nich doslovně citovány, aby je poznal ten, komu učitelské časopisy nikdy do

ruky nepřijdí u. Ať by pak o nich nejširší veřejnost rozhodla sama.

Výnos z. š. rady nezpůsobí, aby takové články se dále nepysaly; vřdyť kdo je píše, se nepodpisuje; konfiskaci nepropadnou (leďa snad, kdyby měly censuru školní úřady samy) a kdyby byly konfiskovány, snadná pomoc; interpelují se na říšské radě a otisknou se pak bez závady. Snadně psáti pod záštitou anonymity, poslanecké imunity, za redaktora, jehož osoba je mnohdy nastrčena, za objektivního řízení. Ty věci kdyby byly urovnány, nebylo by ovšem citovaného výnosu třeba. Jsme toho přesvědčení, že boj proti náboženství rozruší se ještě více. Snadně psáti u vědomí úplné bezpečnosti; co záleží na tom, je-li článek více nebo méně paličský!

Pokusy z přírodopytu a methodické výklady přírodopytne pro obecné školy. Příručí kniha pro čekatele učitelství a učitele obecných škol. Sepsal *Jan Hroník*, ředitel měšťanské dívčí školy v Žižkově. Spis tento, vydaný nákladem čes. graf. akciové společnosti »Unie«, jest velmi dobrou příručí knihou pro učitele obecných i měšť. škol. Obsahuje veliké množství jednoduchých pokusů, kteréž jsou znázorněny 302 obrázky většinou nových, provedených nedávno zesnulým akademickým malířem V. Bízou. Velká část pokusů v knize uvedených jest úplně nová; nenalezneš jich v žádné jiné příručce ani učebnici; také německé učebnice jich nemají. V knize jest popsáno, jak si může učitel některé jednoduché přístroje sám sestavit. Doporučujeme našemu učitelstvu knihu tuto vřele, jsouce přesvědčení, že se vyučování přírodopytu zdokonalí a učiní zajímavějším, kde se bude psíto uho užívatí. Cena vázané knihy 4 K 50 h. Koupiti lze v každém knihkupectví, zvláště v nakladatelství »Unie«.

B. Z.

Kespolku na zakládání kat. knihoven přistoupili dále za členy zakládající — 100 K — Dr. Ant. Podlaha, metrop. kanovník u sv. Víta v Praze; Jan Blíženc, mistr knihařský v Praze; Sv.-Josef. Jednota v Chotýšanech; Johanna hraběnka Nosticová a její komorná Augusta Podroužková v Praze. Členy přispívajícími — 4 K ročně — stali se: Jan Křt. Maštaliř, spisov. v Žižkově; Ant. Keppert, em. farář v Tuchlovicích, P. Václ. Váchal, farář v Nebušicích, a vikariátní skupiny Planická a Příbramská. — 10 K věnoval Václ. Macek, kanovník v Č. Budějovicích. — Další dary a vklady přijímá: Tomáš Škrdle, Praha čp. 570-II.

O vyučování obyčejným zlomkům.

— (J. H.) —

Vyučování obyčejným zlomkům působí často značné potíže, a to jak žákům, tak učitelům.

Příčina toho není však látka sama jako spíše způsob, jakým se někde vyučuje.

Vyučování tomu daří se však dosti dobře tam, kde šetříme několika praktických zásad, jež si dovolím ze své zkušenosti uvést.

1. Probírejte jen příklady, které se naskytují v obyčejném životě; uměle sestavených příkladů nedbejte. V skutečném praktickém životě není příkladů těch mnoho a pozorujeme-li je, shledáme, že se v nich objevují vesměs jen polovice, třetiny, čtvrtiny, osminy. Proč tedy počítati s patnáctinami, šedesátinami a jinými zlomky, které se v životě vůbec neobjevují? Proč mařiti čas zbytečnými a ubíratí jej počtům důležitým a potřebným?

2. Volme jen přirozený způsob řešení a vynechme způsobů, třeba správných, ale zbytečných; na př. při násobení zlomku celým číslem násobme čitatele celistvým číslem a jmenovatele nechme beze změny. Druhý způsob v početnici Močnickově uvedený je zbytečným; svádí i učitele k nemoudrostem.

3. Učme názorně buď na věcech, dělice je před žáky, neb také na zlomkových počítadlech a to nejen na počátku tohoto vyučování, ale vždy a všude, kde názor přispěje k porozumění.

4. Cvičme veškeré učivo na mnohých, krátkých příkladech.

5. Srovnávejme počítání se zlomky s počítáním s čísly celými; na př. máme-li násobiti $\frac{3}{4}$ kg pěti, řekněme, že dostaneme 5×3 kusy, které mají jméno *čtvrtiny*. Pro snadnější pochopení můžeme někdy takový zlomek napsati ve formě celého čísla: 3 čtvrtiny kg.

6. Vycházejme vždy od počítání ústního.

Jak si počínati na př. při násobení zlomků:

Učitel připrav si zásobu krátkých, praktických příkladů. Bez dlouhých úvodů a výkladů začne:

A) Na 1 krabičku spotřebuje lepenkář $\frac{3}{4}$ archu papíru, x na 10 krabiček? Opakuj? Usud! Když na 1 krabičku spotřebuje lepenkář $\frac{3}{4}$ archu papíru, na 10 krabiček 10krát $\frac{3}{4}$. Vypočítejte si to každý sám pro sebe — v duchu! Chvilí se čeká. x archů spotřebuje? Dokaž to! Dokáže se počítáním, je-li výsledek správný.

B) Na jinou krabičku spotřebuje se $\frac{1}{4}$ archu, x na 10 krabic? Týž postup jako u A. Velmi důležité jest stále ukazovati a nazíráním na části věci přesvědčovati, že počítání se zlomky je velice podobné počítání s čísly celistvými. Mnozí žáci mají z počítání se zlomky strach a nerozumějí mu; zdá se jim býti nesmírně nesnadným, ba pravou trýzní. A to všecko nemusí býti.

C) Na jedny spodky spotřebuje krejčí $\frac{4}{5}$ m látky, x m na 4 spodky. Postup jako u A. Pravidlo může se abstrahovati, ale ať je žáci sami vyhledají, kterým početním způsobem jsme vypočítali poslední příklad? (Bližší otázka: Vypočítali jsme jej sečítáním, odčítáním, násobením nebo dělením? Které číslo kterým jsme násobili? Jak se tedy násobí zlomek číslem celým? Až dosud nic se nepalo a není dobře, aby se při ústním počítání z paměti něco poznamenávalo.

Učitel však má mít příklady k ústnímu počítání napsány a nechybí, má-li je vypočítány, aby přemýšlením po příkladech netratil čas a mohl spíše věnovat pozornost kázni.

Po vývoji pravidla nastane cvičení. Nebylo by žádné neštěstí, kdyby žáci pravidlo zapoměli; jen když dovedou vypočítati příklad.

Některé příklady:

1. V 1 bedně $\frac{3}{5}$ q škrobu, x v 8, 10, 20
 2. V 1 pytli $\frac{4}{5}$ q klišu, x v 5, 6
 3. V 1 lahvi $\frac{3}{8}$ l rumu, x ve 20, ve 100
 4. V domácnosti spotřebuje se průměrně denně $\frac{2}{5}$ q uhlí, x za týden?
 5. Krejčí potřebuje k olemování kabátu $\frac{4}{3}$ m lemovky, x na 6 kabátů?
- Při tom sluší přihlížeti ku všem obyčejným měřám a váhám.

Násobení celého čísla zlomkem.

Vychází se opět od ústních praktických příkladů. Na př.

1. 1 kg zboží za 4 K, x $\frac{1}{3}$ kg?
2. 1 m sukna za 5 K, x $\frac{1}{4}$ m.
3. 1 l vína za 80 h, x $\frac{3}{4}$ l.

Při podobných příkladech hledí se, aby žák sousudkovým počtem vypočítal příklad, hledě zbavit se při první příležitosti zlomků a nahraditi je celistvými čísly řádu nižšího. (Což platí hlavně při násobení zlomku zlomkem.) Asi takto:

Je-li 1 kg za 4 K, $\frac{1}{3}$ kg je za třetinu ze 4 K.

Třetina ze 3 K je 1 K,

třetina z 1 K je 33 h,

třetina ze 4 K jsou $4 \times 33 \text{ h} = 132 \text{ K}$.

Násobení zlomku zlomkem.

Zde se objevují příklady, které lze všechny vypočítati rozkladným způsobem a které v praktickém životě také tak se počítají; proto netřeba, aby se žáci naučili odřikávat, že zlomek se zlomkem násobí, když se atd. Povedeme je, aby rozkladným způsobem úkol rozřešili, na př.:

1 kg zboží za $\frac{3}{4}$ K, za $\frac{3}{4}$ kg.

a) 1 kg za $\frac{3}{4}$ K = 75 h; $\frac{1}{4}$ za čtvrtinu ze 75 = $18\frac{3}{4}$ h; $\frac{3}{4}$ za třikrát 18 a $\frac{3}{4}$ h.

b) Za 1 K dostaneme $1\frac{1}{4}$ kg; x kg za $\frac{3}{4}$ K.

$\frac{1}{4}$ K je čtvrtý díl z 1 K, proto dostaneme za ni $\frac{1}{4}$ z $1\frac{1}{4}$ kg; $\frac{1}{4}$ z $1\frac{1}{4}$ kg (125 dkg) je $31\frac{1}{4}$ dkg, za $\frac{3}{4}$ K dostaneme $3 \times 31\frac{1}{4}$ dkg = $93\frac{3}{4}$ dkg.

Dělení zlomku celistvým číslem.

1. Ve dvou rovně velikých sešitech je $\frac{6}{8}$ archu, x v 1 sešitu?

2. Ve 3 balíčcích $\frac{3}{4}$ kg, x v jednom? A podobné příklady. Pak následuje pravidlo, po něm další cvičení.

Dělení celistvého čísla zlomkem.

Ze 3 kg zboží běře se denně $\frac{2}{3}$ kg; x dní vystačí?

Abych mohl bráti třetiny z celků, musím je proměnit na třetiny. $3 \text{ kg} = \frac{9}{3}$
 $\frac{2}{3}$ z $\frac{9}{3}$ mohu vzíti 4krát a $\frac{1}{3}$ zbude.

Dělení zlomku zlomkem.

$\frac{3}{4}$ m je za $2\frac{7}{10}$ K, x 1 m. $\frac{1}{4}$ m za třetí díl z 270 K = 90 h. $\frac{4}{4}$ $4 \times 90 \text{ h} = 360 \text{ K}$. —

O výkladu článků čítacích.

Napsal V. Novák.

Z každého čítacího článku čerpají žáci nové poznatky, jestliže jim vyložíme, o čem myslíme, že žákům není dosti jasné. Bude tedy užitek z článku tím větší, čím obsáhlejší, propracovanější a zajímavější bude učitelův výklad.

Vyložití článek zajímavě, je věc zvláštní dovednosti. Někteří kolegové jsou v tom mistry, jak svědčí množství knih, obsahujících výklady článků čítanek. Knih takových je celá literatura.

Porovnáme-li dvě knihy stejného obsahu, přesvědčíme se, že výklad téhož článku není stejný. Někdo té, někdo jiné věci více si všímá a větší důležitosti jí přikládá, jak to neb ono se mu zamlouvá.

Není tedy možno řídit se ve všem dle některé knihy a výklady a nepřičinit nic ze svého. Výklad vlastní má vždy přednost před nacvičenou věcí cizí. Při výkladu článku předem je dbáti toho, čeho chci výkladem docílit.

Jím také musíme se řídit už při volbě článku. Volba podmíněna je různými příčinami.

Jedná se mi na př. o to, vpraviti dětem některou partii z realii. K opakování hodí se mi výborně článek zeměpisný, přírodopisný nebo dějepisný. Takových je v čítankách hojný výběr. Není-li tam právě článek, kterého potřebuji, dá se opakování navázati na článek jiný, příbuzný.

Takový článek lze vyložití ovšem po stránce čistě reální a zabije učitel dvě mouchy jednou ranou. Opakuje učivo a cvičí v četbě.

Těžší práce je, chci-li působiti na cit žáků, vypěstiti některou dobrou vlastnost, zušlechtili duši, založiti podklad k výchově mravní.

Článků náladových je v našich čítankách pořádku. Buď to neumíme napsati, nebo v nás vůbec není citu, nebo konečně nerozumíme duši dítěte. A to bude asi pravdou.

Není tedy možno řídit se nějakým výkladem, kterému bych se z knihy byl naučil, leda bych našel právě takový, který by hověl mému účelu. To by však byla zvláštní náhoda.

Nejprve tedy vyložím článek, upozorňuje na význačné momenty čteného příběhu, kterými chci působiti na žáky. Pozorují-li, že jsem účelu svého dosáhl, následuje výklad věcný. Než i k tomu je potřebí důkladné přípravy. Pouhé odříkávání k daným otázkám, aby se tím opakoval obsah článku, je věcí učiteli i žákům fádni a tudíž zbytečnou. Lépe jest dotazovati se žáků tak, aby sami řekli, čemu nerozumějí, a to jim pak vysvětliti. Po té následuje třetí výklad, totiž slovní, při němž vyložíme význam slov méně obvyklých, věnujíce náležitou pozornost i české fraseologii. Na konec pak zkusíme, dovedou-li žáci samostatně obsah článku reprodukovati. Dovedou-li toho, třeba dosti stručně, vykonal článek svou povinnost a my též.

Potom přečteme článek sami ještě jednou, čtouce s přízvukem i pathosem. To proto, že když jsme četli článek poprvé před výkladem, žáci více pozornosti věnovali jeho obsahu než způsobu četby. Teď upozorňujeme jen, jak má se článek správně čísti a můžeme nechati čísti žáky, k čemu dobře dostačí půl hodiny i méně, protože při četbě jest nám stále opravovati chyby žáků. Čísti celou hodinu, neopravovati a vyložití jen povrchně, je maření času.

Žáci nechť nikdy nečtou, čemu dobře nerozumějí. Taková četba nezajímá.

Glossy časopisecké k výnosu c. k. z. školní rady ze dne 20. dubna 1904.

Zaznamenáváme, že výnos ten, *správám a ředitelstvím škol* vůbec dosud dodán nebyl a ve »Věstníku vl.« taktéž nebyl uveřejněn. Za to však časopisy všech barev a odstínů přehorlivě se oň starají a každý dle svého jej přetřásají. Mluva jejich je tak určitá a rozhodná, že není třeba něco k článkům tím přidávat na vysvětlenou. To si učiní každý soudný čtenář sám.

»Č. Uč. píše:

»Výnos c. k. zemské školní rady vzbudil v řadách učitelstva zasloužený odpor na celé šíři. Do redakce naší docházejí spousty dopisů, svědčících, jaké hnutí výnos vyvolal. »Něco tak zpátečnického,« píše se nám v jednom dopisu, »nebylo tu již dávno. Nejvyšší úřad školní v zemi spěchá na pomoc těm, kdo den ze dne denuncují učitelstvo způsobem nejhnusnějším. Dlouhé ruce klerikálů opět mohou se honositi úspěchem. To jest odpověď úřadu školního na oprávněné volání učitelstva po svobodě občanské! Otrokem kostela buď, varhaníkem předně a pak teprve učitelem, tak nařizuje nejnovější výnos úřadu, od něhož spíše mělo se učitelstvo nadíti zastání v soustavném boji klerikálů proti novodobé škole a jejímu učitelstvu. Zní to jako výsměch snahám učitelstva po zlepšení školství. O práci učitelstva za povznesením školství nikdo se nestará, zemská školní rada nesúčastňuje se vážných porad učitelstva (viz loňský náš sjezd!), ale klerikálům spěchá ihned na pomoc.« Tak a podobně píše se nám se všech stran. Je to jediná radost z naděleného nám výnosu, že působí pravým opakem svého cíle. Tam, kde dosáhne snad účele svého, byla půda pro každý pokrokový postup již dávno ztracena.

»Čas« praví

»*Klerikální úspěch*, který ale v důsledcích psychologických bude mít u učitelstva zcela opačný výsledek, než jaký klerikálové očekávají, jest výnos c. k. zemské školní rady z 20. dubna 1904; výnos ten nařizuje kromě vyučování zpěvu světského i zpěv církevní a staví se proti některým výnosům okresních školních rad, které ponechávají učitelstvu na vůli vzdáti se řízení kůru. Výnos tento znamená ohrožení osobní svobody učitelstva, jemuž se již stává dozorce nad tím, jaké časopisy má odbírat, a hrozí pak za to ohrožením jeho postavení. Klerikálové provedli sice tah, kterým učitelstvu hodili jedno pouto na ruku, ale zároveň ukázali, že mezi nimi a učitelstvem žádný smír není možný, ale že nutný jest krajní boj rázu toho, když běží o sebezachování. Takový výnos jest semenem, z kterého pomalu, ale jednou přece vyroste strom s plody, které klerikálové nijak neztráví.«

»Samostatnost« píše mezi jiným

»Zemská školní rada v zájmu »shody a míru učitelstva s duchovenstvem« štve tedy okr. hejtmana, jako předsedu okr. školní rady a okr. inspektora proti:

a) okr. školním radám, které chtějí se poctivě starati o to, aby učitel nesloužil dvěma pánům škole a kostelu.

b) proti učitelským časopisům, za kterými stojí vždycky pevný šik oddáného učitelstva, za jedním z nich dokonce celá mohutná jeho organizace a

c) na konec nepřimo i proti učitelům, kteří se budou vzdávati míst řiditelů kůrů, ježto toho místa někteří nepotřebují, ježto jsou jím uráženi a vázáni, ježto

jim poškozují školu. A tomu se říká — moderní školská politika. A zatím jest to — c. k. byrokraticko-policejně-klerikální školská politika.

Opakujeme: klerikálové jsou teď na koni. Jejich denní orgán ukončuje vítěznou zprávu z bojiště šikovným naznačením, jaký další výnos by si teď zase přáli: Většina t. zv. »pokrokových« učitelů prý zpěvu církevního nepěstovali, proti duchovenstvu hrubě si počínají a shodu s učiteli náboženství svévolně porušují. »Většina z nich dopisuje do listů pokrokářských a socialistických.« Nuže, pane předsedo zemské školní rady, Vaše Excelenci pane místodržiteli, konejte svou povinnost! Klerikálové si tak přejí, klerikálové tak chtějí, tak porouchejí!»

»Č. Uč.« píše dále

»Před tváří naší veřejnosti po čtvrt století odehrává se ten pozvolný zápas za osvobození školy, za její emancipaci od vlivů škodlivých. Dvě, tři generace učitelstva zakusily, co ten zápas je, zakusila ho i škola. Éra varhaníků dosazovaných na nejlepší místa, vrhá na naše školství těžké své stíny. Dala nám varhaníky a nikoliv učitele, zatlačila intelligentní pracovníky a na přední místa posadila pravidlem a většinou prázdné lidi, kteří by se jinak uplatnili než tím, že stali se služebníky svého vedlejšího příjmu, služebníky kóru a fary na úkor školy.

Na ten stále pokračující zápas školy s klerikalismem nesmí dívat se veřejnost lhostejně. Předem jsou povolány okresní i místní školní rady, kde většinu mívají autonomní členové, aby energicky opřely se smyslu vydaného výnosu.

Na činitelích veřejných jest, aby nahlas pověděli, že to, co skrývá se ve výnosu pod slovy nábožensko-mravní výchovy a pěstování církevního zpěvu, není nic jiného, než obvyklý tah černých klerikálů, jimž dala se zemská školní rada do nešikovných služeb.

Že je to pokryté reakcionářství, které něco jiného chce, než mluví, po jiném touží, než po čem jezovitsky obrací zraky.

Naše veřejnost také ponese těžkou toho vinu, nepomůže-li učitelstvu v tomto krutém boji.

Tam, kde sahá nečistá klerikální ruka, ta, jež již jednou strhla národ náš na pokraj propasti, na duchovní statky národa, na svobodný, nezávislý vývoj jeho školství, tam má cit tuhnutí v ocel, srdce prudčeji bít, tam povstati má proti tmářské směllosti jako jeden muž všecko opravdu svobodomyšlné, pokroku a humanity milovné.

Mlčení jest slabost a ústup, jichž zlé důsledky pocítíme všickni.«

Věta, »že se stali služebníky svého *vedlejšího* příjmu na úkor školy« přímo svádí k odpovědi, jež by nevyzněla ani kórem ani farou, ale *jiným vedlejším příjmem*, rovněž na úkor školy. Leč řekli jsme kolikrát nechceme býti osobními, tím méně snad »denuncianty«; neboť teď je všecko denuncianství, leda snad to ne, co se udá na — klerikály. To je »dovolený« boj.

Jak se hned všecko jinak líčí než je pravda a jak se ze všeho vytlouká kapitál pro partaj, toho důkazem jsou řádky týdeníku socialně-demokratického. Zde ukázka:

»Udavačství klerikálních plátků a farské razie nesou již ovoce. Zemská školní rada vydala v těchto dnech správám škol a všemu učitelstvu výnos, v němž nařizuje, aby ve školách pěstoval se také církevní zpěv, učitelům má se naříditi,

aby v kostele šlapali měchy, odsuzuje se psaní učitelských listů proti kněžským udavačům a pranýřování jich, když si vodí do bytu žačky a nařizuje se, aby proti tomuto psaní »vhodnými« prostředky pracovali ze všech sil a hleděli zabrániti, aby učitelstvo ve svém přesvědčení těmito listy («Školským Obzorem» a »Českým Učitelem«) zvikláno nebylo.

Není pochyby, že nastanou štvance proti učitelům, kteří někdy nepozdravili farskou kuchařku a že učitelstvo jde vážným dobám vsříc. Klerikálové vědí, že škola je nejdůležitějším činitelem ve státě a proto chtějí ji získati do svých rukou, aby z příští generace vychovávali národ idiotů, jež by vychovávali sakristií a nad nimž by vládli zpovědníci. Je to taktika, kterou přinesli do Čech r. 1556 Jezoviti a která skončila r. 1620 Bílou Horou. Ferdinandové byli vždycky hlavními fedrovateli jejími.«

Bez Bílé Hory a Jezovitů by to ovšem nešlo. Slyšme dále:

»Místní školní rada dělá co chce farář, bude tedy také na jeho rozkaz pronásledovat »nevěrecké« učitele a jejich časopisy. Ti, kteří mají chránit svobodnou školu, sami ji nejvíce ztročují.

Tímto neslychaným vynesemím zemské školní rady se však také míří na všechny pokrokové strany české a zejména na *socialní demokracii, která ve svobodné škole chce mít hlavní svoji páku pro osvobození lidstva*. Škola, která vyučuje přírodním vědám, je nejuhlavnějším nepřitelem klerikalismu. Stádo poslušných ovci chtějí mít klerikálové, ne svobodné lidi.

V boji o školu, jde o boj mezi vědou a pověrou. A tu jest životním zájmem všech pokrokových lidí, aby napnuli všechny síly a přispěli k vítězství pokrokového učitelstva, k vítězství vědy. Čím k tomu může dělnictvo socialně-demokratické přispěti, když nemá hlasovacího práva do obcí?

Nic jim nevěřit a nic jim nedávat! Tenhle Havlíčkův prostředek je posud nejúčinnějším. Stačí vzít kus papíru a napsat: Vystupuji z vašeho ovčince. Jest třeba dále věnovati velikou péči dítkám, co jim ve škole katecheta povídá a dítku to náležitě vysvětliti. *To jest nejdůležitější zbraň v boji našem s klerikály*. My však musíme zasáhnouti i do místních školních rad, třebaš bychom tam neměli zástupců. Dávati pozor na jejich usnesení a členy jejich poháněti k zopovědnosti před veřejností, pranýřovat je v časopisech a na schůzích. Jsou to po většině živnostníci a obchodníci, závislí na nejširších vrstvách lidových, a ti si musí dvakráte rozmyslit, než budou vystupovat proti snahám dělnictva.

Klerikálové napínají všechny síly, aby se zmocnili školy a tím vlády nad příští generací; používají k tomu udavačství, násilí a nadvlády, kterou mají v úřadech. *Dělnictvo musí do boje za svobodnou školu a svobodné učitelstvo*. Všech zbraní, které má, musí použiti, neboť v Rakousku se připozdívá

Uvádíme jako malý důkaz, jak závidění hodné postavení má dnes učitel konservativního nebo snad dokonce katolického přesvědčení a každý horlivý katecheta. Věřu, nedivíme se, že se mnohý za takových okolností boji vystrčíti hlavu.

• RŮZNÉ ZPRÁVY. •

Z Jednoty českého katolického učitelstva. Za přispívající členy přistoupili a členské příspěvky po 2 K složili veledůstojní páni: Dr. Rudolf Horský, farář v Šárce, Vlastimil Hálek, farář v Liboci, a Emil Stárka, duchovní správce na Pankráci. — Slečna Alba Fortýnová, učitelka v Čakovcích, zaslala členský příspěvek v obnosu 6 K, důst. pán P. Václav Váchal, farář v Nebušicích, stal se přispívajícím členem a zaslal 4 K, a p. školní rada dr. M. Kovář splatil 4 K za r. 1903 a 4 K 1904. Dary naší Jednotě zaslali vdpp.: V. Macek, kanovník v Česk. Budějovicích 10 K, Štěpán Šťastný, farář v Loučeni 10 K a Václav Opelt, děkan v Libochovicích 10 K; po 2 K složili dpp.: F. Bejček, farář v Štěpánově, V. Engler, farář v Radošovicích, F. Kamaryt, farář v Hrádku, V. Kočka, farář ve Zdislavicích, F. Pašek, farář v Domašíně, F. Šmidt, farář v Chotýšanech. Konečně přispívajícím členem stal se dp. Ant. Suchoradský, katecheta v Praze. — Nové členy, příspěvky a dary přijímá pokladník Jednoty Karel Jelínek, učitel ve Starém Kolíně.

Návrh nového řádu školního a vyučovacího nikdo neviděl a nečetl, ale »proslýchá se,« že prý je — zpátečnický a, hrůzo hrůzoucí, zavání — klerikalismem. Proto je proti němu odpor na německé i české straně, a deputace dostavily se již k ministru vyučování. Denní listy referují o tom takto:

Dne 18. června t. r. byla přijata ministrem vyučování deputace zemských ústředních spolků Jednot učitelských z království Českého, Moravy, Slezska a rakouského svazu německého učitelstva. Říšský poslanec dr. Wolffhart představil účastníky deputace a sice p. Viktora Rašina, starostu Zemského ústředního spolku jednot učitelských v král. Českém, p. Josefa Úlehla, starostu »Ústředního spolku učitelstva moravského«, p. Šimona Němce, předsedu »Ústředního spolku učitelstva slezského«, p. F. Kesslera, presidenta »Rakouského svazu učitelstva německého«, p. Karla Franka, zástupce německého učitelstva z Moravy a G. Herbeho, zástupce německého učitelstva z Čech a uvedl ministroví vyučování, že návrh nového řádu školního a vyučovacího a jeho tajení před učitelstvem jest pohnutkou, proč tato deputace žádá za slyšení. President pan

Fr. Kessler promluvil jménem všeho pokrokového učitelstva rakouského, jež v počtu přes 30.000 učitelů organizováno je v zemských ústředních spolcích učitelských. — V řeči své poukázal na to, že učitelstvo je velice znepokojeno tím, že návrh nového řádu školního a vyučovacího před učitelstvem se tají a konečně žádal, aby zemským organizacím učitelským byl dán návrh tohoto řádu k diskusi a aby dříve, než ministerstvo nějaké rozhodnutí učiní, svolalo anketu znalců ze škol obecných a měšťanských, do níž by zemské organizace učitelské své zástupce ochotně zvolily. Na to odevzdal panu ministroví pamětní spis »Rakouského svazu učitelstva německého«, jenž se omezuje na změny zastaralého nynějšího řádu školního a vyučovacího. Předseda p. J. Úlehla promluvil za učitelstvo české ze zemi kor. České nejdříve v řeči české, v níž odůvodnil, proč učitelstvo zástupce své k ministru vyučování vyslalo a dále v řeči německé zdůraznil, že připojuje se ke všemu tomu, co předcházející řečník uvedl a dodal, že nejen české učitelstvo, ale i veškerá uvědomělá inteligence českého národa jest velice znepokojena, neboť se obává, že novým tímto školním a vyučovacím řádem má se připravovati cesta ku škole konfesionalní. V odpovědi své ministru vyučování pravil, že ani zdaleka mu vůbec nenapadlo, aby z celé této záležitosti dělal nějaké snad tajemství.

Celý návrh byl zaslán všem zemským školním radám, aby jej odborníky stavu učitelského posouditi daly a vše to, co v časopisech o návrhu nového školního a vyučovacího řádu bylo psáno, jako na př. o oslovské lavici, o používání správců škol za tajné policisty vůči ostatním učitelům, jsou úplnou nepravdou, ale on že sčítáje nebezpečí v tom, když by neúplnou předlohu dal veřejnosti k diskusi. Po té podáno ministru vysvětlení, že učitelstvo nepožaduje předlohu pro veřejnost, ale že je též v zájmu samotné věci, aby učitelstvu byla dána, aby se o ní vysloviti mohlo, neboť posudky, jež dosud pana ministra došly od některých znalců, jsou prostá mínění — jednotlivců. Vůdce deputace říšský poslanec pan dr. Wolffhart podporoval přání zástupci učitelstva přednesená, neboť splněním těchto uspokojeno bude nejen učitelstvo, ale také přátelé školství v celé říši. Ministr poukázal deputaci na p. sekčního chefa Kaněru, aby také jemu opakovala přednesená přání a slíbil, že v několika dnech se rozhodne, jak daleko přáním učitelstva bude možno vyhověti. Deputace

odebrala se na to k sekčnímu chefu p. Kaněrovi a žádala ho za podporu svých požadavků. Pánové: Rašín, Kessler a Ulehla promluvili i zde o smýšlení v učitelstvu i občanstvu, jak byli učinili již u ministra vyučování. Pan sekční chef ubezpečil je, že není možno, aby předloha počátkem příštího roku platnosti nabyla a zdůraznil, že poškození školy a požadavků učitelstva novou předlohou se nijak nezamýšlí, nýbrž že předloha v duchu pokrokovém a ve prospěch školy zpracována bude. Dále přislíbil, že veškeré požadavky učitelstva podporovati bude a v každém případě pracovati pro to, aby, jakmile všechny návrhy došle srovnány budou, svoláno bylo učitelstvo k poradě, jak samou deputací bylo požadováno.

Vynesení c. k. z. šk. rady ze dne 7. června 1904 č. 53.831 v příčině žákovských výletů. 1. Při kratších vycházkách nechť návštěva hostinců odpadne, leč by se objevila zvláštní nepředvídaná nutnost (na př. dešť, bouřka, onemocnění a pod.) 2. Při polo- a celodenních výletech nebudte vyhledávány hostince častěji, než je třeba, a v hostincích budiž žákům k pití doporučena čistá, čerstvá, jako neškodná uznaná voda, po případě svařené mléko, ovocné šťávy, káva, čaj, čokoláda nebo minerální vody. Poněvadž při celodenních výletech obyčejně se objednává v některém hostinci oběd již předem, budiž vždy hostinský v čas také vyzván, aby připravil pro žáky nápoje bez alkoholu. Kde by takových nápojů vůbec nebylo lze obdržeti anebo jen v nedostatečné míře, budiž pít piva, ve zvláštních případech i vína, v mírném množství dovoleno, při čemž ovšem dozrajícímu učiteli bude o to pečovati, aby nebyla překročena míra k tělesnému zotavení nutná. Pít lihovin veškerého druhu se bez výjimky zakazuje.

»Vychovatelské listy« piší: »Má se na ústavech učitelských učiti hře na varhany a klavír? Většina liberalního učitelstva je proti těmto předmětům, Ozývají se sice hlasově, že venkovským učitelům to bývá často jedinou duševní zábavou a kyne z toho ač nepatrný, přece dobrý groš na menší běžná osobní vydání. Převážný počet učitelů praví: »učitel ať je učitelem, varhaník pak varhaníkem.« Z mnohých mluví závist, z jiných nenávist proti kostelu, jemuž při veřejných bohoslužbách uměním posloužití pokládají pod stavovskou důstojnost. Proto hlas jejich: »Ven s klavírem a varhanami z ústavů učitelských«, aby učitelé pak ne-

mohli se státi varhaníky. Ani tím se snad země ve svém pohybu ještě nezarazí.« — Má-li platit zásada, »převažného počtu učitelů«, aby *učitel byl jen učitelem*, pak ať zásada ta platí také v jiných věcech a ne pouze, jedná-li se o *varhanictví*. O té věci docházejí nás četné doklady, které zatím neuvěřujeme; vyhýbáme se polemice jak jen můžeme, a nechceme nikdy býti osobními.

Organisované učitelstvo a pojíšťovací banka »Praha«. »Obrana zemědělců« napsala: Naše učitelstvo honosí se může velikým úspěchem, jakého dobylo při valné hromadě velké pojíšťovací banky »Praha«. Po dobře promyšlených, tichých a cíle vědomých přípravách vzalo útokem správní radu velikého tohoto a důležitého českého peněžního ústavu. Dnes zasedají v ní sami učitelové. Jako Césarové přišli — a zvítězili, odstranivše bezohledně a zcela správně z cesty dosavadní pilíře správy bankovní. Tak se to sluší a patří. Stavovsky uplatňovat se všude, kde máme na to právo. Jest zajímavo, že veřejné mínění mlčením přikrylo tento veliký úspěch učitelské organisace. Patrně v úžasu nad tím »poklizením« veličin, na něž učitelstvo pranic se neohlíželo, jak všeobecně v českém životě bývá neodpustitelným zvykem. Čin tento může býti dobrou pobídkou všem agrárikům k vlastnímu snažení naší organisace a velmi dobrým vzorem!

Hrozná provinění, aneb ať žije svoboda! *»Na farách.* V době zostřeného boje, jenž nám byl klerikály našimi vypořádán, zdálo by se, že na dobro zanikne docházení na fa.y v době visitac. Není tomu tak. Punktace s klerikály trvá dále. Bezohledně otiskovati budeme jména těch kolegů, kteří zapomněli se nad ctí svého stavu a punktují se s klerikály za nějaký úsměv nebo najedení. Oznamuje se nám, že farských hostin se sčastnili kol.: Jezdinský a Halík ze Stříbce, Karlec ze Staňkova, Dvořák z Mirochova, Malý z Lutové (vesměs na Třeboňsku).« Tak píše »Č. Uč.« A což když některý kollega nechá za sebe platit do rána od některého rolníka, starosty, mlynáře, lesníka neb místního jiného velikána? O tom mohly by se též »bezohledně otiskovat« celé kroniky, jak se mnohý »zapomněl nad ctí svého stavu«. A honem za tepla napsati a poslati listu jména učitelů, kteří přijali pozvání farářovo, to není denunciantství? To je snad tak zvané »svobodomyšlné« denunciantství!

Svobodomyslná výchova.

(—ý.)

Myslili jsme stále, že není svobodnějších škol nad naše a teď pojednou vyrojilo se spisů o výchově svobodomyslné a všechny dokazují, že mládež tím způsobem, jak teď se děje, není vychovávána svobodomyslně.

V čem tedy chybujeme?

Svobodomyslné výchově nesmí býti podkladem nižádná autorita. To je základní zásadou. Tedy žádné náboženství, protože tu nejvyšší autoritu představuje Bůh, musí odpadnouti i autorita otcova i učitelova. Dítě má býti od kolébky již vedeno takovým způsobem, aby učilo se milovati dobré a nenáviděti zlé, a to jen pro dobro samo, bez naděje na nějakou odměnu, ani tedy ne pro věčné spasení. Svobodomyslnou výchovou má dítě dospěti k mravní dokonalosti, nikoli však pro život posmrtný, nýbrž pro svět. Je ovšem pravda, kdyby svobodomyslnou výchovou vypěstovali se lidé vesměs mravně dokonalí, pak by svět byl rájem.

Věc týká se nejen nás katolíků, nýbrž stejnou měrou všech ostatních vyznání. Nedovedeme si představit člověka mravně dokonalého bez víry.

Také nelze si mysliti člověka dokonalého, který by neuznával nijaké autority.

Dle dosavadních zkušeností víme, jací jsou to lidé, kteří nijaké autority neuznávají. Není ani jinak možno, než že je jim autoritou jejich vlastní já.

Jak by život vypadal, kdyby každý řídil se svým vlastním rozumem. Tu přestává všechna mravní dokonalost. Svobodomyslná výchova na místě autority klade lásku. V tom je veliká nesrovnalost.

Což se teď vychovává jinak? Žádá naše nynější výchova slepou poslušnost nějaké autoritě? Nenese se tím směrem, aby dítě učilo se všechno milovati? Nežádá se láska k Bohu, k rodičům, učitelům a bližním?

Vždyť přece je idealem paedagoga učitel, který v lásce dovede si děti nakloniti, vzorem otce ten, který má dívky milující.

Co je tedy ve svobodomyslné výchově nového?

Nic než těch několik frází o výchově bez náboženství. Kdo však dokáže, aby duše náboženstvím nezušlechtěná byla schopna lásky?

Bylo by možno bezvěrecké dítě přiměti k milování něčeho? Kdybyste mu na základě bezvěreckých zásad vysvětlovali, že nemá duše a všechn jeho život, že je podmíněn neustálým lučebním procesem, zda-li dítě nebude se tázati, kdo to tak všechno ustanovil? Pozná hnedle, že otec, který ho zplodil, té moci nemá.

Takovým způsobem nevychovali by se lidé mravně dokonalí, nýbrž rozervanci, lidé ochablých nervů, lekající se, že některou chvíli ten lučebný proces selže, a bude všemu konec, člověk bez duše, že stane se hmotou složenou z neúčinkujících chemických sloučenin.

Takový odchovanec, nemající v ničem mravní oporu, odkázaný sám na sebe, bez naděje na odměnu za své dobré skutky, jistě by ani vlastního otce nemiloval za to, že ho zplodil k životu tak bědnému, kdyby mu výchovou suggerováno bylo přesvědčení, že není života lepšího.

Vždyť mnohý člověk na světě žije život takový, který ani za žití nestojí a jedině naděje v život věčný jej sílí a nabádá k vytrvalosti.

Vezměte mu tu naději a učiníte z něho zvíře.

Mudrci všech věků vyslovili se o tom: »Vezměte lidem náboženství, a přestanou býti lidmi.«

Vždyť dnes ani tomu největšímu muži, který hrdě se chvástá: »Ničemu nevěřím,« nesmíme na slovo věřiti.

Dosti malá nehoda životní zlomí jeho hrdost a učenec, který jako protiklad na misku váhy hrdě házel své »já« a ono převážilo všecko, skroušeně volá k Bohu o pomoc.

Ještě něčeho žádá svobodomyšlná výchova.

Dítě u svém duševním vývoji ničím nemá býti zdržováno. Má se mu v rodině poskytnouti neobmezená svoboda.

Netřeba snad podotýkati, že děti takto vychovávané hnedle by se staly tryzniteli svých rodičů. Že učitel, mající plnou třídu svobodomyšlných odchovanců, nesměje užití své autority, musel by ze školy utéci, je zřejmé.

U chudších tříd nelze tedy o výchově bez autority ani mluvit. Chudý tatík, živící poctivě rodinu svoji prací rukou svých nedá se žádným doktrinářstvím přiměti, aby v rodině své zavedl výchovu jinou, než jakou uznává za jediné pravou, totiž, že otec je v rodině autoritou nejvyšší, které musí se podřídit všichni, máma i děti. A bývá už rodina špatná, kde tomu tak není. Rozumný otec vrátiv se z denní lopoty, chce míti pořádek. Děti ať vykonají drobné práce v domácnosti, odříkají, čemu se ve škole naučily, najedí se, pohrají si, potom pomodlit a spat.

No, to je to, jak to chce svobodomyšlná výchova!

To dělají děti z lásky k otci! Ba ovšem, ale tato láska je podmíněna autoritou otcovou, on si lásku dětí vypěstoval a děti ho milují, protože ho ctí, spátřující v něm vrchol lidské dokonalosti, majíce ho tedy za autoritu. A Boha ctí a milují, protože Ho ctí otec, a děti vycítily, že to je autorita vyšší otce, a jakmile by se přesvědčily, že otec Ho nectí, nebudou Ho ctíti také, ale otce také ne, protože vycítí, že otec není tak dokonalý, když nemůže jim opatřiti živobytí takového, jaké mají na př. u bohatých sousedů, kde děti mají všeho hojnost a tatík jejich ani nepracuje.

Tedy snad se hodí svobodomyšlná výchova jen rodinám intelligentů? Neřím. Poctivě pracující intelligent přichází domů právě tak prací znaven jako poctivě pracující nádeník a chce doma míti klid a pořádek, chce v rodině pokřátí, chce míti děti a ne vlčata. Uznává autority nad sebou a žádá, aby rodina uznávala autoritu jeho, věda, že nemohl by býti ani intelligentem, kdyby nebylo autority. Autorita ducha je také jen autoritou. Snad někde v bohaté rodině, kde mají jedináčka, vychovávají ho na základě úplné svobody, ale člověka mravně dokonalého z něho nevychovejí. A na konec ještě něco.

Svobodomyšlná výchova žádá, aby v dítěti záhy budily se city ušlechtilé a špatné duševní vlastnosti ničily, náruživostem a vášním nedalo se vzniku rozumným vedením. A tu přestává svobodomyšlná výchova býti svobodomyšlnou a jsme zase tam, kde jsme začli, a je ona totéž, k čemu spějeme všichni, po různých ovšem cestách.

• RŮZNÉ ZPRÁVY. •

Na výměnu do Prahy, (nejraději Nové Město) dám svoji 13letou dceru do lepší rodiny, kde je piano k použití. Zde čtyřtřídní dívčí škola (klášter), zdravý kraj a spolehlivý dozor. Adresa: Zámecký zahradník, Zákupy. — Tenhle inserát přinesl »Český učitel«. Opět nový důkaz, jak kšeft přetrumfuje i tak zvané »přesvědčení«; v úvodnicích nebo předních stranách listu je *přesvědčení*, tam se bije do klerikálů a klerikální výchovy; v zadních stranách listu doporučuje se německý klášter v Zákupcech »na handl«. A ještě *výnos ze dne 20. dubna t. r.* »Osvěta lidu« píše: »Zemská školní rada nedbá niterného prospěchu vyučovacího v duchu a pravdě, nečbá dosud platného »Řádu školního a vyučovacího«, jenž zakazujn jakékoli zkracování vyučování, ale dává nařízení »kulatými« slovy, které nemá býti chápáno dle toho, co napsáno, ale co stojí mezi řádky. Kdo jen poněkud blíže si všiml řídících regenschoristů a škol jimi spravovaných, každý viděl zřejmě, že vyučování se zkracuje na úkor cíle vyučovacího. Řídící-regenschori jde na pohřeb a konal-li se tento ráno před 8. hod., přichází o 5—15 minut později a vyučování později začíná; je-li pohřeb o desáté hodině, končí vyučování dříve a vyučování opět zkracuje. Chlapce ministranty pouští beze všeho na hodinu i více k funkcím kostelním skoro denně; ministranti jsou pravidlem nejhorší a nejuličničtější žáci. Všechno dne v letních měsících a na podzim chodí se denně do kostela, zdoluhavý kněz mší protahuje a vyučování zkracuje se o 5 až 10 minut pravidelně, řídící regenschori proti tomu neodvází se slova, věze v klerikálním chomoutě. Toho všeho by nebylo, kdyby učitelé nezabývali se varhanictvím a kantorováním. Učitelstvu byly nyní snesitelnější platy upraveny, nechť ve smyslu zákonných nařízení jsou proti veškeré činnosti, kterou cíl vyučovací se oddaluje. Občanstvu opravdové pokrokovému musí o to jíti, aby učitelstvo a škola vyzuly se ze vlivů kněžských vůbec a klerikálních zvlášť; učitelé odvislí plodí školy a zdržují vývoj i v jiných směrech, než tato dotčeno. Ó, té věru nežné a dojemné péče a starostlivosti o to, aby vyučování nebylo zkráceno ani o pět minut! Nesťastný »zdoluhavý« kněz, který mší protahuje a tak o 5—10 min. vyučování zkra-

cuje. Každý upřímný a zkušený učitel by mohl vypravovat, jak se vyučování »zkracuje« i těmi, kteří nejsou řiditeli kůru, varhaníky nebo dozorcí při školní mši svaté. Což když někdo začne učiti 5—10 minut po osmé, až si přehlédne »Politiku« nebo »Nár. Listy« nebo až se rozejde s kollegy na chodbě? Což natáhne-li přestávku po 9. nebo po 10. hodině o těch nešťastných pět nebo deset minut, nebo pouští-li děti dříve než má? A pak jsou umělci, kteří si *mezi vyučováním* pracují své soukromé věci, piší dopisy, nebo jsou — horlivými služebníky svého vedlejšího příjmu. Chlapci ministranti se ovšem mnohde pouštějí dříve, ale každý ví, že mnohý učitel má k své soukromé posluze též hochy, kteří mu konají různé posilky a jsou proto někdy hodinu i více ze školy pryč, (na př. jdou poselstvím z jedné vesnice do druhé). O tom daly by se psáti kroniky. Dále píše »Osvěta lidu«: Učitel patří škole a ne kostelu. Kostel má své kněze, kostelníky a svičkové báby. Uznává-li církevní obřadnictví nutným, aby bylo provázeno hudbou a zpěvem, dobře, ať si vydržuje zvláštní zřízení, kteří výhradně službě té se věnují. Ale uvědomělym lidem jest jasno, že varhanictví je na škodu působení učitele ve škole, a proto nutno se strany prozíravých naléhati na to, aby učitelé nebyli škole odcizováni. Pak ovšem by nesměl být učitel též obecním písařem a konečně, jde-li snaha ta, aby nebyl škole »odcizován« tak daleko, nesměl by být ani spisovatelem, ani redaktorem, a už dokonce ne *poslancem*, poněvadž, učil-li ve škole jen trochu poctivě, koná tisíckrát plodnější práci, než je dnes plané a bezvýsledné poslančování.

Naděje vlasti. Napiší-li »klerikální« listy něco o zkaženosti mládeže, je to stará »klerikální« zášť proti moderní škole a mládež vychází z toho čista jak padlý sníh. Odpovědní »Politika« ze dne 7. července přináší tuto lokálku: »Hodná mládež. Na velké invalidovně zastavilo a obklíčilo asi 15 malých školáků 14letého studujícího Josefa Pazderku a jeho soudruha Františka Vyhnanovského a urputně na ně naléhali, aby jim dali peníze na cigarety. Pazderka se vykoupil celým svým jměním čtyřmi haléři a proto ho pustili. Vyhnanovský jim však nic nedal a proto ho jeden z nich udeřil kusem dřeva do hlavy a do krve ho zranil. Na to se rozutekli, ale pět jich bylo zjištěno a odevzdáno rodičům k potrestání. Zraněný hoch byl na strážnic

lékařem obvázan a odkázan do domácího léčení. »Nár. Listy« přibarvily tuto událost nimbem banditovského romantismu a piší: »Zahráli si na bandity. Na velké invalidní louce v Karlíně hrálo si několik školáčků na lupiče a tuto hru pojímali velmi vážně. Po 5. hodině odpolení ubírali se kolem jich lupičského tábořiště dva gymnasté a sice Josef Pazderka a Frant. Vyhnanovský ze Žižkova. »Lupiči« obklopili tyto pocestné a žádali na nich výkupné na cigarety. Pazderkovi dařilo se dobře, neboť měl sebou 4 h, které lupičům odevzdal. Ale ubohý Vyhnanovský neměl vůbec peněz a nemohl se vykoupiť. Pazderku »lupiči« zahnali a na Vyhnanovského počali útočit. Jeden z útočníků klackem dal mu ránu do hlavy, načež se všichni rozprchli. Přivolaná stráž čtyry z útočníků vypátrala a poněvadž jsou příliš mladí, odevzdala je rodičům k potrestání.« — Ze pojímali tuto »hru« velmi vážně, o tom svědčí rána klackem, která způsobila krvavé zranění. Slovo lupiči není naprosto třeba dávat do husích nožiček, neboť celá ta věc je lupičský kousek. Banditi jsou »příliš mladí,« z toho lze souditi, že z nich něco může být. Inu mládež — naděje vlasti.

Naše školy jsou uvnitř mrtvola, hniloba, hnus, vně zlato, mramor a poetické nápisy. Kdyby tohle napsal »klerikální list«, strhl by se takový pokřik, že by korybantský rámus byl proti němu pravým pianissimem. Ale to nenapsal ani klerikál, ani to neuveřejnil v klerikálním listě: kterýsi pan učitel uveřejnil to v »Čase«. Sociální demokraté mu dávají docela za pravdu a piší: k tomu (ovšem bez souvislosti s citovanými řádky). » — Nucená návštěva kostela školními dětmi je jistě nepřistojnost, kterou každý odsuzuje a zejména učitelstvo. Proti mstivosti katechetů, kteří trestají děti za nechození do kostela, mohou však rodiče se ohrazovati. Trestá-li se dítě, které kostel omeškalo, klečením, stáním na místě hany, karcerem, může se proti tomu vésti stížnost k vyšším školním úřadům, neboť zákon nikde takový trest nestanoví. *Ještě nesprávnější je, trestá-li se špatnou známkou z mravů!* Mravnost žáků je něco jiného a chození do kostela též. Chození do kostela je část poboznosti vnější, pro život jednotlivců i pro potřebu společnosti úplně zbytečná — a ke které kdyby někdo nutiti chtěl, *přičilo* by se to i v nynější ústavě jejím základním zákonům. *Nezákonné je, aby omeškávání kostela trestalo se špatnou známkou z ná-*

boženství. Náboženství, z kterého žák ve škole dostává známku, je učební předmět a rozhoduje o něm znalost katechismu a bible. *Kdo ještě něco jiného žádá, jedná proti školním zákonům a mělo by se s ním dle toho naložit.* Nutno klerikálům vypověděti boj ten nejkrajnější a sbory zákonodárné měly by vůbec nucenou návštěvu kostela zakázati. Kdo chce, ať tam jde sám, ale hnáti tam někoho násilím, je nesprávné.«

Nechodí-li žák úmyslně do kostela ze vzdoru, neposlušnosti a pod., patří to do *mravů*, neb takový žák, vzdorovitý a neposlušný, nemá *vzorné mravy*. Aby *zákonodárné sbory zakázaly* nucenou návštěvu kostela, to zůstane asi dlouho zbožným přáním. Kdyby na př. »zákonodárné sbory« zrušily *nucenou návštěvu* školní, jsme přesvědčeni, že by sotva 10% nynějších dětí chodilo do škol. Tak se u nás »přeje« školství. Jenom ať se to udělá na zkoušku, jak by to dopadalo. Proti návštěvě kostela marně se bojuje; atheistických rodičů je pořád ještě — málo, a máme důkazy, že i sociální demokraté velmi pilně své děti do kostela posílají. Proč tedy ten rámus!

Zřetelná slova. »Vychovatelské listy« piší: »Sprostým a bezohledným způsobem bojuje se už proti víře a náboženství! Vůdcové organisace vyhlásili veřejně boj náboženství: »Náboženství utlouká nás duševně, proti němu třeba spojití všechny pokrokové síly v ucelený boj.« (Roč. VII. čís. 17., str. 356.) Dokladů najde každý v »Českém Učiteli«, v »Školském Obzoru« a j. mnoho.« A potom se křičí: My nic! To oni nás nenechají!

Ze Spolku na zakládání katolických knihoven. — Přispívajícími členy stali se: Ant. Štenc, kaplan v Divišově, obec Slabčice a Redemptoristé v New-Yorku v Severní Americe. — 2 K daroval Bedřich Pachta, zám. kaplan v Litomyšli. — Knihy byly darovány: do Stodůlek, do Divišova a do Slabčic. — Knihy darovali: Jan Groh, farář ve Zvoli, Jos. Flekáček, řídící učitel v Žižkově (dvakrát), Ant. Plaček, měšťan v Pacově, družstvo Vlasť a Tisková Liga. — Další členy, peněžité příspěvky a dary na knihách přijímá: Tom. Škrdle, Praha, čp. 570 II.

Upozorňujeme na vychovatelské letáky, jež vydává Jednota katol. učitelstva v král. Českém. Prodávají se po 2 a 4 h.

Epištola

mnohým členům Jednoty českého katolického učitelstva.

Nejmilejší!

Rok mého předsednictví chýlí se ku konci. V roce tom svolány tři schůze výborové, mimořádná valná hromada a jedna členská schůze a ani na jedné schůzi neviděl jsem Vás všechny, ba ani většinu z Vás, ano ani slušnou menšinu jsem nespapřil, ani jednou neměl jsem příležitost, abych k Vám jako předseda od srdce k srdci promluvil, proto Vám píši, abych Vám připomenul, že jste členy *spolku*. Jaký však to *spolek*, kde členové nikdy *spolu* se nesejdou, jako to činíte Vy? Či je to snad nemožno, abyste aspoň někdy se do schůze dostavili? Přihlásili jste se za členy Jednoty buď z přesvědčení nebo bez něho! Již v Hradci Králové r. 1897 o ustavující valné hromadě pronesl jsem mínění, že snad někteří přihlásili se ze spekulace, domnívajíce se, že pomocí kněží dostanou se na lepší místa. Někteří nelibě nesli tento náhled a opírali se mu. Zkušenost však mne přesvědčila, že jsem se nemýlil. Z přihlášených asi 20 učitelů ani haléře nedalo, ani jednou ve schůzi se neukázalo nejspíš proto, že byli ve svých nadějích zklamáni. Vyloučili jsme tyto pány a získali jsme členy neučitele, kteří nyní v rozšířeném spolku více se uplatnit mohou.

Nyní pak jest ještě celá řada těch, kteří schůzi spolku se vůbec stranili a příspěvky zaplatili pouze za jediný rok. Jaká toho je příčina?

Není snad nepravdou, domnívám-li se, že hlavní příčina je tato: Sotva spolek v život vešel, bylo na nás se všech stran liberálních, pokrokových a socialních hanebně útočeno. Členové napadáni, ostouzeni, pranýřováni, z organizace vylučováni. Nedívíme se, že mnohého to omrzelo a proto přestal se k nám hlásiti, ano snad se nás odřekl před světem, avšak v srdci zůstal věren svému přesvědčení. *Není to věru dnes maličkostí zřejmě a veřejně hlásiti se k táboru katolickému v učitelstvu*. Proto je v našem spolku tolik bojácných. Než, milení přátelé, odložte bázeň! Jste-li věrni zásadám katolickým, přicházejte k nám aspoň jako Nikodémové. Vzhledem k terorizování, jakému byli jsme vystaveni, neuveřejníme dnes jméno žádného učitele, který si toho nepřejí. I ta hrstka nás, kteří v popředí stojíme, byla tupena, pranýřována více než Vy a jsme tu ještě, nebylo nás. — Dnes, kdy lid již počíná rozeznávat mezi učitelem pokrokovým bez náboženství a mezi učitelem katolickým, netřeba se Vám báti. Nevylučovali jsme Vás, ač snad některý se za člena nepokládá, máme uznání. Mějtež tedy uznání i Vy.

Přiznali jste se k táboru katolickému mužně, avšak zaražení hrozným a neočekávaným útokem, stanuli jste. Snad Jste nás mnohý ze strachu zapřel; než vraťte se, *nebojte se!* *Však oni Vás nepřátelé nesnědí!* Či platí snad i o Vás, co tak rád někteří nám neprávem vyčítají, že jste přišli, abyste *zobali klerikální semenec*, a když se Vám ho nedostalo, hodlali jste mlčky odejít tam, odkud jste přišli, do tábora liberálního?

Je-li tomu tak, nepřistoupili jste z přesvědčení, jste-li muži, jimž čest je ničím, pak jděte tam, kam patříte. U nás pro Vás místa není! *My chceme členy čestné, členy z přesvědčení a ne chameleonů, kteří mění barvu dle okolností, aneb lidí, kteří převlékají kabát pokaždé jiný jen proto, aby se líbili těm, s nimiž právě do styku přijdou*. Ve spolku katolickém není místa pro ty, kteří vyhledávají osobního prospěchu ať hmotného, ať morálního. Spolek náš žádá na členech obětavost.

Členové musí býti připraveni na urážky a potupy od lidí předpojatých, nerozumných a zlých. A toho hledíme nyní ušetřiti. Členové naši musí přinášeti oběti krásnému účelu z lásky k dobré věci, z přesvědčení, z lásky k bližnímu, z lásky ku vzoru našemu, Učíteli Božskému, Ježíši Kristu.

Dnes v učitelstvu, a to především v kruzích vedoucích, vzmáhá se ruch protikatolický v značné míře a zkušenější učitelstvo, ač v rozhovorech soukromých s tím nesouhlasí, na veřejnosti bojí se proti tomu vystoupit, aby nebylo prohlášeno za zpátečníky a klerikály. Však již začíná se probouzeti lid a ten na stranu nevěrců se nepostaví. Máme v rukou již více projevů souhlasu se snahami našimi. Za krátko bude učitelstvo donuceno lidem samým rozhodnouti se. Nečekejte tudíž na toto donucení a rozhodněte se již dnes, chcete-li členy zůstatí nebo ne. Dnes účel náš dle požadavků a potřeby času rozšířen. Dnes nemusíme se báti, že by se stanoviska stavovského proti nám učitelstvo organisované mohlo vystupovati s odůvodněnými výtkami. Zde vizte účel náš dle nových stanov.

a) Šířiti vědomosti vychovatelské a pravé vzdělání v lidu českém.

b) Pečovati o nábožensko-mravní vychování a vyučování mládeže vůbec a o to, aby rodinné vychování dalo se dle zásad katolických zvlášť.

c) Dbáti toho, aby veřejnost mládež nepohoršovala, nýbrž na nábožensko-mravním vychování mládeže s rodinou a školou dále spolupůsobila.

d) Nabádati odrostlejší mládež k sebevzdělání a sebevychování a pečovati o zavedení ušlechtilých, v duchu náboženském a vlasteneckém se nesoucích zábav pro ni.

e) Hájití práv a zájmů katolického učitelstva vůbec a členů Jednoty potud, pokud k účelům spolku toho třeba bude.

f) Mravní a dle možnosti i hmotné podporování katolických ústavů vychovavacích a vzdělávacích, po případě i jich zřizování nebo vydržování.

Náš účel je nepopíratelně dobrý, naše snahy jsou šlechetné, naše prostředky jsou poctivé, jen třeba dobré vůle ku provedení, čistého srdce a Bůh nám pomůže, požehná a zdaru udělí. Vítězství jest, bude, musí býti naše, poněvadž na naší straně jest pravda a *pravda vítězí, Proti dobrému nebojují lidé dobří. Proti nám zůstanou jen lidé zlí, se snahami nešlechetnými, prostředky nepoctivými, se lži, pokrytectvím a srdcem zkaženým.* Odpovídáme všem protivníkům: **Bud nám jasně, přesně, určitě a nezvratně dokážete, že chceme něco zlého a pak máte právo proti nám a naší věci bojovati, anebo nedokážete toho a pak práva toho nemáte a budete při nejmenším mlčet!!**

Sudte sami, přátelé, co v našich snahách špatného, usuzujte a pak se teprve rozhodněte! Nedejte se strhnouti v řady protivníků a nepřátel církve, nestůjте však také dále lhostejně jako dosud. *Proberte se z ustrnutí, do něhož jste upadli následkem ohlušujícího křiku nepřátel.*

Nežádáme od vás mnoho, jen malou obět. *Zaplatte dlužné příspěvky, které ostatně v každém případě jako lidé čestní jste povinni zaplatiti, nemůžete-li najednou, tedy po částkách a přijedte aspoň jednou za rok, ba za několik let, abychom se spatřili tváří v tvář, abychom si upřímně ruce stiskli a se posílili. — Rozhodněte se konečně jednou! Takové přešlapování se strany na stranu je může vůbec a učitele zvlášť naprosto nedůstojné.* Proto žádám, prosím a vyzývám Vás důtklivě, abyste se konečně rozhodli. Dnes ještě jsou poměry takové, že my stojíme na straně pro náboženskou výchovu horující, druzí jsou proti ní a třetí

přešlapují nerozhodně sem a tam. Za krátko budou tito strženi buď k jednomu z obou táborů, nebo jak směř z obou stran vymetání. Nechtějte býti mezi těmito.

Převzal jsem předsednictví spolku v době velice kritické. Předseda a jeden horlivý člen výboru zemřeli, dva nejčelnější funkcionáři z různých důvodů se funkci svých vzdali, mnozí členové se ke spolku nehlásí. Celý spolek podobal se přetíženému, rozlámanému vozu, který na nesjízdné cestě uvázl a od něhož tažné síly odcházejí. Podařilo se nám s pomocí Boží vůz opravit a na pevnější půdu postavit. Nyní třeba ochotných rukou, třeba se připřáhnouti, a půjde to. Kdo uchopí se otěží, do čí rukou svěříte řízení povozu, záleží na Vás. Rád bych, aby to byl někdo jiný, kdo má k tomu více prostředků duševních i hmotných i více času a vhodnější posice nežli já, aby to byl muž, který by i nepřátelům imponoval. Já milerád chopím se kdekoli a potáhnu dál nebo potlačím, kde se co dá. Neštítím se ničeho, ale řídit povoz a skoro sám pořád také táhnout, to je přece trochu mnoho na člověka, který jen část volného času může věnovati spolku tak důležitému, jakým je Jednota naše a který by vyžadoval celé síly jednoho silného charakteru jedině k svému účelu. Jak tedy bude dále, záleží na Vás. *Ciňte, co svědomí Vám káže! Kdo chceš, opusť nás, kdo chceš, přijď!* Přijď třeba tajně do valné hromady. Ku práci nebude nikdo nucen, ale pro ruce ku práci ochotné práce dost a dost pro všechny, byť nás bylo tisíce. Nyní je každému možno pracovat dle chuti a přání.

Kdyby však slova má padla přece v uši hluché, v srdce lhostejné, pak odpusťte, nechci a nebudu Vás rušiti, jen holedbejte v sladkém spánku, až z něho budete vyburcováni! Volám Vás posledně; *»Kdo jsi katolickým učitelem z přesvědčení, přijď a konej svou povinnost dle možnosti. Kdos dosud nerozhodnuť, rozhodni se a přidej se buď k nám nebo k protikatolickým pokrokářům, nezůstávej však nikdo chameleonem, kterých se nestrpí za krátko nikde!* Organiso vaní, pokrokářští učitelé se ještě o ně bojí! My ne! Za krátko budou je vyhazovat všude. Lépe padesát členů činných, nežli na sta takových. Některým pánům přikládám složní listy ku splácení příspěvků.

Stálého zdraví a všeho dobra Vám přeje, na Pánu Bohu žádá a na shledanou se těší Váš

Frant. Jelínek,
t. č. předseda.

Valná hromada Jednoty českého katol. učitelstva a přátel křesťanské výchovy pro království České bude v úterý dne 16. srpna 1904. Před valnou hromadou o 8. hod. bude v kapli »Červeného kříže v Žitné ulici (vedle domu družstva Vlast) obětována mše svatá za v Pánu zesnulé členy. O 9. hod. bude v místnosti redakce Vlasti v I. poschodí čís. 570-II. v Žitné ulici valná hromada s tímto programem: 1. Proslov předsedy. — 2. Schválení zápisu poslední valné hromady. — 3. Čtení nových stanov. — 4. Zpráva jednatelská. — 5. Zprávy pokladníka a revisorů účtů. — 6. Zpráva dp. P. Škrdle o prodeji letáků vychovatelských, odbytu Vzdělávací četby a agitaci spolku. — 7. Volba předsedy, 8 členů výboru a 2 náhradníků z učitelstva a 4 členů výboru a 2 náhradníků z přátel křesťanské výchovy a revisorů účtů. — 8. Volné návrhy.

Všichni členové zvou se uctivě k laskavému účastenství. Jeť tato valná hromada první v novém složení spolku a záleží velice na tom, aby byla slušně zastoupena. Mají-li aspoň dosavadní síly se udržeti v činnosti, nesmějí býti aspoň deprimováni, jak se úplně nevšímavostí a lhostejností členů v poslední době děje.

Malou tu oběť aspoň za několik roků by mohl a měl přinést každý, komu jenom trochu zdar a prospěch spolku na srdci leží. Vždyť do Prahy se podívá rád občas každý Čech, tím více učitel. Můžete při tom různé věci v Praze si obstarati a přesvědčiti se o upřímnosti, jaká v kruhu našem vládne. Nenechte pracovati stále jen několik lidí za sebe. Buďte členy opravdovými, živými.

Jak činiti, aby lid přilnul ke škole.

Uvažuje B. Kálecký.

O této palčivé otázce napsalo se už tolik, že by z popsaného a potišťného papíru byl celý archiv. Ale ze všech článků o této věci jednajících vyzírá buď veliký idealismus nebo velká nezkušenost.

Náš lid nikdy tak snadně ku škole nepřilne; mám tu na mysli ovšem školu obecnou, a kdo dnes přítelem školy se staví, nemluví upřímně a činí to jen proto, aby platil za člověka pokrokového a ukázal, že pokračuje, jak je dnes běžnou frází, s duchem času. A přece věc je jednoduchou, a je možno lid sblížiti se školou, ale nebude to brzy a také se to nedá provésti způsobem, jaký mnohde naznačen.

Obyčejně to bývá: »Poučujte lid! Vychovávejte lid! Snižte se k lidu!« a podobných hesel bez počtu.

Ty rady všechny známe a víme také, že nám je udělají osobnosti, které lidu našeho neznají, třeba že snad z lidu vyšly a mezi ním působí. Lid náš má ustálené zásady, pevné předsudky, je nedůvěřivý a celkem v úsudku dosti samostatný.

Je to jeho štěstím. Kdyby bylo možným vzíti mu tyto vlastnosti, dávno už národu českého by nebylo. My po česku vlastnostem těmito souborně říkáme »paličatost«, ale tato paličatost nás už kolikrát zachránila.

A jedním z těch podivných ustálených přesvědčení našeho lidu jsou různé předsudky proti škole.

Je to taková divná věc. Školu obecnou vydržuje země, ale dozor a poručení nad ní má stát.

Lid náš nedovede si tuto věc srovnati. Řeknete: »vždyť autonomie na ni má také vliv.«

»Kdyby to bylo pravda, viděli byste teprve babylonské zmatení. V každé vesnici vypadala by škola jinak a byla by průchodícím domem, kde střídali by se učitelé i učení jako v kaleidoskopu. Vždyť už dnes, kdy autonomie na školství má jen nepatrný vliv, i v té nejzapadlejší české dědině, počátek i konec všech sporů obecních mele se okolo školy. Jak by to asi vypadalo, kdyby obec skutečně o své škole rozhodovala, domyslí se každý. Někde by snad školu zrušili jako věc docela zbytečnou.

A tu je ještě jiná pozoruhodná věc. Obce vydržují budovu školní, poplatníci musí kupovati školní náradí, zaopatřovati i školní pomůcky, ale za vyučování svých dětí musí přece platiti školní plat.

Zámožní sousedé, někdy třeba bezdětní, platí za dívky chudých příslušníků své obce.

Řekněte někomu z takto postižených, že by nebylo spravedливо, aby děti chudých rodičů vyloučeny byly z dobrodiní, jež poskytuje škola, řekne vám jistě: »Ale to není také spravedlivé, abych já platil za jiného.«

Tyto a podobné věci jsou to, proč lid nemůže přilnouti ku škole. Nynější

pokolení, které platí a samo už školy nepotřebuje, nechápe, čím je vlastně škola dorůstajícímu pokolení.

Než uvidí na svých dětech užitek školního vzdělání, uplyne dlouhá doba, a zatím stále bude škola lidu našemu jen nutným zlem.

Národ náš je rozeštěván v nesčetné strany a frakce, a každá z nich chce, aby jí škola vychovala bojovníky. Bylo by velikou chybou, kdyby se tak dělo. Mohlo by se pak státi, že každá víska měla by své vlastní politické přesvědčení dle způsobu učitelovy výchovy.

Než ani tato věc nepřiblížila by lid škole.

Je jen jediný možný způsob, jak by lid ku škole přiuinul. Nestane se za našich poměrů tak brzy, ale je jisto, že se někdy tak státi musí.

Bude tomu tak, až učitelé, zřeknuvše se všeho strannictví a osamotivše se od všeho všedního, věnují se jedině a výhradně výchově dorostu národa, budou z mladeže školní vychovávat lid docela jiný, než jaký teď při sklenici piva přetřásá nejdůležitější otázky životní našeho národa, o pokroku a osvětě řeční v hospodě v dýmu tabákovém a výparu alkoholu. Ze škol musí vyjít jiné pokolení, lepší, které by ve škole spatřovalo základ všeho života, semeníště všech vznesených myšlének, pramen všeho krásného a dobrého, v učiteli svém vidělo dokonalého, laskavého člověka, otce duševního, neochvějný charakter, za jehož příkladem každý by jíti musil.

Lid takový považuje školu za jistý druh lidumilného a Bohu milého zařízení, jež sice vyžaduje obětí, ale musí tu býti proto, aby všichni lidé mohli spěti ku své dokonalosti a celá lidská společnost k dobru, a takovým zařízením vlastně škola je; lid takový shlížel by pak ku škole s úctou, jsa přesvědčen, že škola je tu proto, aby bylo na světě co možno nejméně lidí špatných, a tento lid by potom ku škole přiuinul.

Je na učitelích, aby snažili se takový lid vychovati z mládeže školní, všechno ostatní namáhání ukázalo se býti marným, všechny jiné pokusy selhávají buď pro povrchnost provádění nebo pro staré předsudky lidu proti škole.

Boj proti tuberkulose.

Český pomocný zemský spolek pro nemocné s plicními chorobami v království Českém a místní odbory jeho za účelem poučení nejširších vrstev lidových vydaly a rozšiřují leták následujícího znění:

Poučení o tuberkulose a pokyny k ochraně proti ní:

I. Tuberkulosa plic jest nakažlivá nemoc a může se objeviti v každém ústrojí těla lidského, na př. jako skrofulosa neb krtice ve žlázách, jako kostižer na kosti, jako žiravý vřed na kůži, jako souchoťiny neb úbytě v plicích atd.

II. Příčinou tuberkulosity jest zvláštní tyčinka — bacillus — tuberkulosní.

III. Nákaza se přenáší hlavně chrkly nemocných. V chrklích tuberkulosou plicní nemocných jest nejvíce bacillů.

IV. Nejčastější cestou nákazy bývají plíce a ústrojí dýchací. Též cestou zaživacích ústrojí — stravou — mohou vniknouti bacilly do těla, poněvadž mléko z tuberkulosních krav, máslo vyrobené z tuberkulosní smetany, maso z tuberkulosních zvířat mohou obsahovati bacilly tuberkulosní. — Požívejte jen svařeného mléka! — Také otevřenou ranou mohou bacilly do těla vniknouti.

V Tuberkulózy lze se uchránit. Proto neplivejte nikdy na zem, ani na ulici. Chrkel souchotináře na podlaze, na zemi neb na stěně zaschlý a rozprášený dostane se do vzduchu a může být vdechnut do plic aneb způsobí tuberkulósu cestou jiných ústrojí. Doma plivejte do plivátka naplněného vodou. Na ulici do šátku. Vodu z plivátka vlejte denně do záchodu a plivátko naplňte zase čerstvou vodou. Při kašli a kýchání přidržte si šátek před ústy, abyste nikoho nepotřísnil.

VI. Neprašte. Neprodlévejte v prachu. Prach obsahuje často zárodky tuberkulósy. Prach s nábytkem stírejte vlhkým šatem. Podlahu postříkejte před metením vodou neb obalte smeták nebo koště vlhkým hadrem.

VII. Otuzujte se. Dbejte čistoty těla. Denně se myjte studenou vodou, třete tělo vlhkým, drsným šatem a vysušte je pak suchým šatem. Vyplachujte si denně ústa. Zuby čistěte kartáčkem. Ruce myjte vícekrát denně, vždy však před jídlem. Čistěte si nehty. Neberte vše do úst (peníze, předměty ze země atd.). Netrpte, aby cizí lidé líbali vaše děti.

VIII. Nebydlete v tmavých vlhkých bytech. Větrejte. Pohybuje se ve volném zdravém vzduchu. Nespěte s nemocným s plicní chorobou v jedné posteli, ba možno-li ani v jednom pokoji.

IX. Žijte střídavě. Nepijte lihovin. Požívejte silné, dobré stravy, nejlépe smíšené; maso, zelenina, moučné příkrmy, chléb, sýr, máslo, mléko, tvaroh jsou nejvhodnější. Pijáci a silní kuřáci jsou zvlášť k tuberkulóse náchylni. Dětem vůbec žádných lihovin nedávejte a kouření tabáku netrpte.

X. Tuberkulóza je vyhojitelná. Čím dříve je lékařem poznána a léčena, tím rychleji a bezpečněji se vyhojí.

Tento leták, jak se dovídáme, byl vydán ve velkém množství výtisků a bude dán do všech škol a do každé třídy; také má být rozdán dětem. Celkem je dobrý, ve stručné formě obsahuje mnoho důležitého. Ale té nejhlavnější akce, preventivní, měly by se s veškerou energií chopiti úřady. Pozorujeme velmi často, že se u nás myslí, že se učinila alfa i omega, když se věc dá do škol, školami a dětmi chce se působiti na dospělé. Mohlo by se však pracovati mnohem intenzivněji, s výsledkem mnohem patrnějším a jistějším, kdyby se věc vzala za jiný konec; kdyby —

Inu, tady to právě vězí: kdyby. Kdybychom se nebáli, že jsme zpátečníci, že utiskujeme »svobodu«, že jí nepřejeme; kdybychom se nebáli, že se řekne: to je vyložené »zpátečnictví, jezovitství, klerikalismus, nebo totéž v jediném slově: »nepokrokovost«.

V IX. odstavci »poučení« se praví: »silní kuřáci jsou zvlášť k tuberkulóse náchylni.«

A kdybyste řekli: nechať se vydá zákaz, prodávati školní mládeži cigareta a doutníky, už by to na vás zahřmělo: »Zpátečníci!«

Dnes bylo by »zpátečnictvím« i nejmoudřejší opatření. A přece zákony a nařízení mají vždy a všude brániti zlu a raziti cestu dobrému.

Ptajte se, kolik cigaret se dnes prodá, a užasnete nad těmi miliony. Dobrou polovici všech vykouří školáci. Pisatel pamatuje se dobře na postup, jak se v té věci chovala škola. Když přišel do primy, četlo se v disciplinárním řádu: »Kouřiti se přísně zakazuje.« V quartě byl passus ten již silně rozředen: »Kouřiti se zrazuje.« A dále: »Kdo už chce kouřit, ať nechodí s cigárem po městě; za městem k tomu má místa dost.« A to se četlo všem na počátku roku shromážděným

gymnastům; dle toho výkladu mohl i primán za městem si beztrestně zakouřit.

Dnes jsou učitelé a profesori proti kouření žáků úplně málomocni, a kdyby se tisíckrát řeklo: nikotin je jed, kouření kazí plíce, bývá příčinou tuberkulosy, bude se kouřiti dále. Tady je třeba ostřejších opatření.

Právě tak jako alkoholismus. Dnes máme alkoholiky i mezi školáky. Měli by býti trestáni rodiče, kteří krmí děti kořalkou a lejí do nich pivo. Hospody na venkově o poutích, muzikách, posvíceních atd., jsou přes všechny výnosy a zákazy okresních hejtmanství dětmi přeplněny. Učitelovo zakročení nic nepomáhá. Udělal by si jím množství nepřátel a na konec by se mu mohlo státi, že by se ho úřady, které samy to »přísně« zakazují, — pranic nezastaly.

V odst. VIII. píše se: Nebydlete v tmavých, vlhkých bytech. To je ovšem dobrá a moudrá rada; ale pokud tmavé, vlhké byty a rozličné sklepní díry budou zdravotními úřady trpěny, pokud i z takových doupat budou majetníci domu vydírati hodné činže, pak nebudou nic platné veškeré sebe lepší rady. Taková doupata by se měla z úřední moci zavřít. To by vydalo. Ať si nikdo nemyslí, že v takových děrách bydlí jen nejchudší lidé. Jsou poživálkové, kteří mají pěkné příjmy, za pivo, tabák, rybičky, mlisky atd. není jim líto dáti peníze: raději špatně bydlí, než by to dali »domácímu do krku«.

Něco podobného vidíme i v ratejnách a místnostech živnostníků, kde v jediné nezdravé díře spí hromada lidí, a zajisté často i ne jeden tuberkulosní. A kdy slyšíme, že zdravotní komise takové noclehárny zakázala, že poručila zavřít dílny, kde v morovém vzduchu pracuje mnoho lidí?

Práce žen a dětí je skvrnou našeho »humanního« století. Máme sice živnostenské inspektory, živnostenské úřady atd. atd., dělnické řečníky a časopisy, ale ti všichni činitelé nezmohli a nezpůsobili, aby se učinila přítrž práci dětí, noční práci vůbec, práci vysílených žen, těhotných, šestinedělek a kojících matek.

Nejednou bývá příčinou tuberkulosy, rhachitidy, anemie, chlorosy atd. umělé živění dětí, a to má zase svůj původ v tom, že matky děti kojiti nemohou, buď že chodí do práce, buď že k tomu vůbec nejsou způsobilé. Umělé živění je zabití dětí a vraždí je více, než všechny epidemické nemoci.

Pravým semeništem tuberkulosy jsou pověstné tančírny a dupárny, kde se při pianě několikrát za týden tančí do bílého rána. Jsou místnosti, kde se tančí od sobotního večera až do pondělí do rána a v pondělí k večeru se začne na novo. A v jakém kouří a puchu! Mladíci a dívky škoře sotva odrostlí utrácení tu čest, peníze, zdraví, život. Smutné tyto špelunky dodávají nejbohatší materiál nemocnicím, porodnicím, žalářům, nalezincům, blázcům. Bez počtukrát se na to již poukazovalo, ale marně. Naše úřady to vidí, ale tam, kde by bylo třeba bezohledně energického zakročení, všechno mlčky trpí. Nebylo by »svobodomyšlné«, zavřít takové putyky, které šíří syfilis, tuberkulosu, odkud vycházejí zločinci a sebevrazi. Co lidumilný katecheta a učitel vštěpuje po osm let do dětského srdce, to vyvrátí šmahem první návštěva takové místnosti. Ale jenom ne zavřít a zakázat takové morové místnosti! Co by tomu řekla »svoboda«?

Dobře praví IX. odstavec poučení: »Požívejte silné, dobré stravy.« Někomu vůbec to nebylo možno pro chudobu, dnes však pomalu to bude nemožno i těm, kteří nejsou právě nejchudší. Příčina toho je bezdůvodné, nemírné a neustálé zdražování všech nejpotřebnějších a nejnütnějších potravin. Žádný úřad se neptá, jaké jsou důvody toho, že se potraviny tak děsně zdražují. Dnes na př. je kilo

telecího masa až za 1·80—2·— K; dříve — a není tomu dávno — bylo za 1·16 až 1·20 K. Nejspíše proto, že »je v Japonsku ta válka.« Jak si může člověk s četnější rodinou a nevalnými příjmy dopřátí »silné a dobré stravy?«

A co se týče škol, bylo by si mnoho přátí. Naše školy dostávají často hrdého názvu »paláce«. Dívá-li se na ně člověk několik set kroků z povzdálí, budiž. Ale ve vnitřku jsou to často pravé brlohy, kde se tísní jedno dítě na druhém ve vzduchu přímo hrozném, buď bez ventilací nebo s ventilacemi předpotopními. A jak se mete, čistí, myje atd., to jsou poměry někde přímo žalostné. Odst. VI. praví dobře: »neprodlévejte v prachu,« ale skutečnost jest jiná.

Kdož by tu mohl říci známou frási, že jsme tím ještě »nevyčerpali všecko.« Zbývá ještě sta a sta věcí. Ale co platno. Nejdřív se všecko dovolí, a když z tančíren, přeplněných dílen, otrav alkoholu, nikotinu atd. odnašejí mrzáky, pak se o ně teprve společnost stará. U nás to jinak nejde. Spolek na spolku. To je universální medicína pro všechny a pro všecko.

X. Y.

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Z Jednoty českého katolického učitelstva. Veledušt. pan Jan Duben, děkan na odpočinku v Sušici, zaslal Jednotě dar 10 K. Pan Al. Brynych, řídící učitel ve Hlavečnicku, zaslal členský příspěvek za 2 roky v obnos 4 K. Za členy přistoupili: dp. Frant. Pilný, c. k. profesor v Plzni, (5 K), dp. Gerlach Dvořák, farář v Kmetřovsi (4 K), dp. Vincenc Němeček, farář v Kněžicích, dp. Karel Kotrbelec, farář v Pouchově u Hradce Kr., Katol. spolek pro Jindřichův Hradec (1 K), red. Václ. Myslivec; z Mělníka přistupují za členy přispívající: Sv. Josefská Jednota (1 K) a s příspěvkem 20 h: F. Čumpelík, řezbář, C. Somer, obchodník, V. Slavík, katecheta, F. Pokorný, funkcionář, Jos. Vacek, krejčí, Jan Paprt, úř. sluha, F. Vaněk, košíkář, Fr. Žezulka, tesař, Jos. Linek, rolník, F. Dvořák, pomocník obuvnický, V. Procházka, obuvník, F. Srazil, c. k. pojiční, V. Žezulka, rolník, Petr Buchta, rolník, oba z Bousovic. Konečně přistoupila za člena Katolická národní beseda pro Karlín a okolí. — Další členy a příspěvky přijímá Karel Jelínek, učitel ve Starém Kolíně, nebo administrace družstva Vlast v Praze č. 570—II.

Výbor Jednoty čes. kat. učitelstva pro král. České měl schůzi 17. července dopoledne v místnosti redakce Vlasti. Někteří členové se nedostavili, aniž by příčinu toho oznámili. Z jednání uvádíme 1. Stanovy změněné schváleny od Nejd. kníž. arcib. konsistoře a zadají se zítra (18.) vesel. c. k. mistodržitelství. 2. Z vychovatelských letáků četným spolkům zaslanych byly mnohé ku podivu našemu vráceny. Zašlou se spolkům jiným. Podivná to organisace, když ani nej-

lacinější věci v poloviční ceně nabízené nenajdou u nás odbytu. — 3. Předseda čte obsah agitačních dopisů, jež spolkům zaslány. I tu shledány smutné úkazy. Čtyři spolky zanikly vůbec a čtyři spolky záslilkly nepřijaly. Na jedné dokonce podepsal se farář. Nevíme, jestli členové by zavřeli i uši před tím, co jim jiný spolek píše, jako jejich farář. — Za to potěšitelně působí, že projevily některé spolky projev s resolucí na schůzi 15. května přijatou. Dosud tak učinil Politický klub křesfiansko-socialní pro západní Čechy a zaslal darem 1 K. — Jednota sv. Vojtěcha v Kutné Hoře zaslala souhlas a přistoupila za člena. — Katolická jednota v Mříčné projevila rázný souhlas s protestem proti nevěreckým snahám pokrokového učitelstva. — Katolická Jednota sv.-Josefská v Mělníku projevila souhlas, a přistoupila za člena. — Další projev a přihlášky se očekávají. — Mimo spolky přihlásil se za člena p. V. Myslivec, redaktor Čecha a Meče. 4. Dlužný příspěvek zemskému sdržení katol. spolků se zapraví. 5. Valná hromada bude 16. srpna v místnosti redakce »Vlasti« 570-II. v Žitné ulici. Stanoven program její. — 6. Sestaví se řádná matrika členů. — 7. K valné hromadě pozvou se členové učitelé osobními pozvánkami. Při tom se povšechně žádají o zaplacení dlužných příspěvků. Těm, kteří zaplatili pouze za 1 rok, zašlou se po valné hromadě druhý upomínky. — 8. Přijato zásadně, aby snížení příspěvku na 20 h platilo jen pro jednotlivce, pro korporace 1 K. — 9. Předseda napíše členům epištolu. — 10. Vzdělávací četby vydá se trojitě číslo po prázdninách. — 11. Vychovatelských letáků vydá se číslo 4

Zkáza dorůstající mládeže.

Obrázek z přítomnosti. J. K.

Krátce před prázdninami mluvilo se ve sboru obecních starších v Praze zase jednou o toulavé a žebravé mládeži. Bůh ví již po kolikáté se o tomto smutném tematů mluví, a to nejenom v této korporaci, ale ve sborech učitelských, lidumilných spolcích a jinde. Možno tu dobře s Hamletem říci: »Slova, slova, slova!« Vydala sice zemská školní rada již před několika lety výnos proti tomu, aby děti školou povinné prodávaly různé věci po hostincích; výnos se přečetl, uložil do archivu, do protokolu poradního se napsalo, že byl čten a tím věc odbyta.

Děti prodávají po hospodách jako by nic dále řetkvičku, pomeranče, ořechy, sirky, květiny atd. a to dlouho do noci. Nesvědomití rodiče je posílají, sami kolikrát nepracují nic a dávají se od ubožáků těch živiti. Pisatel sám ví o případu, kde matka vdova žila s chlapem v konkubinátě a všechny své tři děti posílala po celé Praze po hostincích prodávat. Ona ani její galán nedělali pranic a děti jim nosily peníze. Nejednou se stalo, že byly pozdě v noci stráží zadržány a košík jim zabaven. Ráno si šly pro něj na komisařství, matce snad se dostalo nějakého napomenutí, a odpoledne táhly děti prodávat zase.

Jak se daří děvčatům při tomto prodávání, o tom netřeba psát do podrobná. Od mnohých starších zpustlých mužů lákána a sváděna jsou k nemravnostem za peníze a pamlsky; činí se jim různé návrhy a věci, o nichž takové zkáze již propadlé nebo na nejlepší cestě k ní se nalézající dívky vypravují, jsou přímo do nebe volající.

Kdo tu nese vinu? V první řadě rodiče, kteří děti posílají prodávat, ve druhé řadě hostinští, kteří to trpí, a konečně zpustlí lidé, kteří zvláště dívčí mládež kazí a svádějí.

Proti všem těmto měly by příslušné úřady nejen v rukavičkách a limonádově, ale s celou důraznou energií zakročiti. V té příčině jsou v Německu bezohledně přísní, a mají pravdu. Vidí-li na př. strážník bosonohé dítě, zapíše si jeho jméno a vyšetří se, jsou-li rodiče jeho tak chudí, že mu ani botek opatřiti nemohou; nejsou-li, přinutí je úřad, aby mu je koupili, jsou-li, dostane je od obce nebo spolku ku podpoře chudých. Proto tam neuvidíš polonahých, besých, otrhaných dětí; kočujících prodavačů dětských po hospodách rovněž nikde nespátíš. V té příčině jsme v Praze chlapci, orient nezačíná v Pešti, ale už u nás.

Kdyby bylo každé takové dítě zadržáno a proti rodičům přísně zakročeno, zalekli by se, mnoho by se omezilo, a co by se nezpůsobilo jednaním proti rodičům, dokázalo by se zákazem hostinským, aby naprosto takového obchodování v místnostech svých netrpěli. Pak by se učinila věci přitřž pojednou. A což kdyby se proneslo, že ten neb onen, který takové ubohé děvče lákal k nemravnostem, nebo je svedl, měl nemilý styk s trestním soudem; to by působilo!

Takové zakročení úřadů by bylo něco platno, ne však nějaký výnos školních úřadů správám a ředitelstvím škol, které v této příčině jsou úplně málo-mocné a pranic nemohou činiti. —

I naše žurnalistika by vykonala kus čestné a poctivé práce, kdyby proti tomuto zlu bojovala nejen stálým občasným ukazováním k tomu, jaká je to zkáza pro mládež samu, jaké zlo z takových dětí celé lidské společnosti vyrůstá; ale

uveřejňováním místností a lokálů, kde se takový nešvar trpí a kde přímo bují; a pak — alespoň někdy — pomohla by i smutná rubrika »ze soudní si ˇ«.

Každý rozumný a bystře pozorující člověk vidí tu zajisté zvláštní úkaz. Často se octne před soudem ubožák, který se dopustil nepatrného deliktu; buď bývá osvobozen nebo vychází s pramalým trestem. Ale celé jeho jméno je uveřejněno, věc se kolikrát ještě humoristicky nebo sarkasticky vyšperkuje, a to takového chudáka, který snad ve svém životě poprvé octl se před soudem, nesmírně mrzí. Daleko shovívavější bývá rubrika ze »soudní síně« ke zpustlým nemravům; obyčejně uveřejní se jen začáteční písmena jména a příjmení jeho; — jaké to něžné ohledy! Těch zajisté takový člověk naprosto nezasluhuje.

Ve mnohých větších hostincích platí prý dětské prodáváčky a prodáváči domovníkům či portýrům jakýsi pevný poplatek za to, aby tam směli; je-li tomu skutečně tak, pak je to trestuhodná nemravnost, která by se nejen neměla trpěti, ale přísně trestati.

Podomní prodej budiž výhradou starších, neduživých, k práci neschopných lidí.

Další zvizel je žebrání dětí po ulicích a veřejných místech. Je určitě prokázáno, že jsou to obyčejně děti rodičů nepořádných a zahálčivých, kteří se jimi dávají živiti. Děti poznávají, jak dovede člověk snadně a dobře býti živ bez práce; že to pak vede ku zkáze, je samozřejmo. Z takových dětí vyrůstají společnosti lidské pobudové, tuláci a nevěstky.

Takové žebravé děti, jakž ani jinak býti nemůže, stýkají se též s hodnými školními dětmi, jimž své různé příhody vypravují, ať již skutečné nebo smyšlené. Jak je tím kazí, lze si pomyslet. Nezkoušené děti slyší tu celé romány a dobrodružné příhody a nejednou se stalo, že se až dosud hodné dítě dalo svést nejen k toulce, ale i ku krádeži, ba uteklo i z domu, jak se často v novinách dočítáme.

Sem lze zařaditi i ony různé senační indiánské a cizokrajné křiklavé povídky, které snadně vznětlivou dětskou mysl jen a jen kazí.

Školou povinní tuláci scházejí se obyčejně na určitých místech za městem (máme zde na mysli Prahu a předměstí), kde od starších, škole již odrostlých tuláků, zahalečů, povalovačů a zlodějů bývají poučováni, na různé darebácké výpravy přibírání, zkrátka: kde se zdokonalují, ale ve všem špatném. Takové děti do školy nechodí a chodí-li, tedy děje se to nedbale a bývají učiteli metlou, spolužákům zkázou. V okolí Prahy jsou místa těchto schůzek notoricky známa; žádný slušný člověk nemůže tam ani v povzdálí jíti okolo.

Takoví školou již nepovinní výrostkové mají tu schůzky s druhým pohlavím zpustlého druhu, celé dni nepracují, a přece se mají dobře: kouří, nosí různá jídla a pamlsky — ovoce drobných i větších krádeží — chlubí se tím, což ovšem jen svádí jiné.

Nikdo se těch lenochů neptá: »od čeho jsi živ,« »co jsi vůbec od té doby dělal, kdy si ze školy vystoupil?«

Opět ukazujeme na příslušné úřady, které mají právo i moc. Taková místa za městem, třeba byla pod širým nebem, rovnají se úplně podzemním brlohům a špelunkám nejhoršího druhu; a jako tato doupata alespoň občas bývají prohlédávána, rovněž neměly by se takové zlodějské školy a tábory zlodějů trpěti. Zajisté, že by tu byl mnohdy lapen i mnohý ptáček, po němž úřadové již dlouho marně pátrali.

Učiňme si jednu obchůzku kolem Prahy a s podivením zpozorujeme, že na některých místech jsou stabilní fidlovačky ve velikých rozměrech. Jsou zde střelnice, kolotoče, houpačky, panorámy, komedianti, panoptika atd. atd. Povolí-li se už tolik zábavných »atrakcí« (jak se teď říká) na jednom místě, nechť se alespoň učiní opatření, aby se produkce směly provozovati nedlouho do noci. Účinek těchto stabilních fidlovaček je dvojitý:

Děti snaží se vymámiti na rodičích nějaký krejcar na tyto zábavy. Poněvadž by mnozí rodiče na takovou věc ničeho nedali, žádají to na různé učebné pomůcky, které si pak ovšem nekoupí, ale za »atrakce« utratí. Tak učí se klamati a lháti; záhy poznají, že často se lži se dojde dále nežli s pravdou.

Veškeré tyto zábavné podniky lákají obecnost velmi různým způsobem. Bubny, kolovrátky, rozličné aristryony a nástroje se ozývají, a tak od 5. hodiny odpolední naplňují se ta místa výrostky obojího pohlaví bez práce nebo práce se štítící a školní mládeží, večer pak lidmi všeho druhu, a to trvá pozdě do noci. Přijď tam za jasné pohody k desáté hodině večerní, najdeš tam ještě školní děti — a mnohdy i rodiče — a tolik lidu, že se sotva protlačíš. A jaké se tu mluví řeči! A co si zde výrostkové všecko dovolují! To se musí viděti a pozorovati, aby si člověk o tom učinil náležitý a spravedlivý úsudek.

Jak vzdělávací to momenty pro mládež, posilující namahání katechety a horlivého učitele!

Starý stesk je, že by se nemělo povolovati tolik tanečních zábav. Podívejme se, co je před takovým hostincem školních dětí, které vidí, jak se tanečníci před takovým hostincem »baví« s druhým pohlavím různými nemravnými řečmi a posušky. Vždyť je dávno dokázáno, jak takové »zábavy« působí zlobně na mravy a zdraví mládeže (co je souchoťníků! Co tomu říká boj proti tuberkulóze?) Vydělané peníze se zde probíjejí, nestačí-li, dělají se dluhy — obraz nepořádného a nemravného života. Těch několik korun, co obec získá povolením těchto »zábav«, zaplatí pak několikrát do nemocnic, porodnic atd. a to zvláště za nyní platného zákona o domovském právu.

Zrušení brlohů prostitutek, které celé okolí otravují, bylo by ovšem nejvšš žádoucí.

Mnoho se volá po zřizování vychovatelů a ústavů pro děti zpustlé a zkažené. Ale máme-li dáti pravdě průchod, musíme uznati, že takové vychovatelny jsou drahé a rodinný život přece jen nenahrazují. Mnohem lépe by bylo, dávat takové ubohé děti za plat do řádných křesťanských rodin, takových, kde by se nehledělo pouze na výdělek, na zisk, ale kde by se také něco činilo pro odplatu Boží. A rodin takových našlo by se dost; více, než si kdo myslí.

Jsou mnohé věci, které se dějí a mlčky trpí, ač hrozí zahubiti lidskou společnost do základů. To je charakteristickým příznakem naší doby, která spíše všecko snese, než aby se ublížilo »svobodě« a »pokroku«. Smutná to »svoboda« a smutný to »pokrok«, který vede lidstvo do propasti. Pomalou, půjde-li to takhle dále, přeroste zlo dobru přes hlavu, a dočkáme se té podivuhodné abnormality, že budou dobří trestáni a zlí odměňováni, zlo bude soudcem a dobro obžalovaným. Ať se děje co chce, jenom, pro Bůh, neublížte »svobodě« a »pokroku«!

Budova na písku.

(K útokům liberálního učitelského tisku proti náboženství. Podává J. H.)

Století devatenácté i dvacáté rádo a s chloubou nazýváno je stoletím svobody a pokroku. Svobody ku všemu zlému je, pravda, až dost a dost; že pak ve všem všudy je veliký pokrok, toho nikdo popíratí nebude. Pokrok ve vědách, průmyslu a vynálezech, ve všech oborech lidského vědění a poznání. S pokrokem pak zároveň ruku v ruce kráčí humanita: filantropismus se svými paprsky zavítal do žalářů, soudních síní, způsobil, že zřízeny početné spolky a ústavy ku vzájemné podpoře, zkrátka: nikdy nebylo tolik snahy, učiniti toto slzavé údolí jeho méně šťastným obyvatelům pobytem snesitelným a zpříjemněným. Jak »svoboda« tak »pokrok« — a tak se alespoň všude volá — podmíněny jsou *vzděláním*; nikdy nečinilo se pro vzdělání i nejchudších vrstev prostého obyvatelstva tolik, jako se dělá v dnech právě přítomných a nedávno minulých.

Školství mohutně zasahuje v život jednotlivce i v život národů. Kde bývala dříve škola jednotřídní, dnes je škola o několika třídách, měšťanské školy budou znenáhla v každé větší vesnici, na středních ústavech je žactva nadbytek. Universitní profesori přednášejí obecnému lidu — není tak zhola bez podstaty známý vtíp, že polní hlídač bude bezmála muset býti absolvovaným právníkem.

Podobá se tomu. Pravda, škol je všude dost, pokroku a svobody nadbytek; jiná však je otázka, jak se při tom lidu a národu vede

Co se dotýká hlediska *národnostního*, vidí i krátkozraký člověk, že při veškerém tom pokroku pracujeme od devíti k pěti. Jsme sice samá slavnost, samý prapor, samé odvolávání se na to, že jsme »potomci Husa, Žižky, Prokopa, Jiříka Poděbrada, Komenského, atd.«, zaznívá refrén písně »Čechové jsou chlapíci«, fráze »Co Čech, to Sokol« atd., ale mapa národnostní ukazuje, že jsme po čertech špatní chlapíci, a hrozně málo »bodí«. Stále a stále zatahuje se kolem nás temnou barvou položená mapa, která znamená, že uzavřeného území stále přibývá a kruh, který byl kdysi náš, že se stále sужuje a sужuje. Velkostatky, továrny, usedlosti, zámky atd., na rozhraní národnosti napořád zakupují *Němci*, zatím co u nás bijí do klerikálů a pořádají »národní slavnosti«, kde se při pivě opěvá naše junáctví. V té příčině nám tedy celá svoboda a pokrok nepomáhají pranic. *Jednotlivec* snad se při tom povznese, ale lidstvo *klesá hlouběji*. než si lze mysliti.

Pokud pokrok a svoboda se snahami po vzdělání se nesou k tomu, aby byl řád společnosti lidské zachován, potud lze s takovým pokrokem souhlasiti; kde však svoboda, pokrok a vzdělání podaly si ruce, aby řád společenský rozbily, tu nelze mluvit ani o *pravém* vzdělání, ani o *pravém* pokroku a *pravé* svobodě.

Moderní a liberální pokrok se všemi svými proudy pracuje zuřivě proti *náboženství*, které je uhelným kamenem veškeré *autority*, pracuje tedy též proti řádu celé society, který trvá jen tak dlouho, pokud založen je na *autoritě*.

Kdo pracuje proti náboženství, podrývá autoritu Božskou, a zároveň i autoritu *lidskou*, která zakládá se na důvodech, vyplývajících z náboženství samého i autority Boží.

Moderní tisk učitelský, za nímž *na papíře* stojí ovšem veškeré snad učitelstvo, ve skutečnosti (v srdci) však značná *menšina*, bojuje už delší dobu neobyčejně zuřivě proti *náboženství*, a to hlavně katolickému a proti církvi, proti všem ze řad učitelstva, kteří veřejně se k náboženství a církvi hlásí; ba jemu dostačí

vrhnouti se neurvalým útokem i na každého, kdo je s knězem dobře, kdo přijme pozvání jeho k obědu neb k večeři.

Evangelici a židé mají od liberálního učitelského tisku svatý pokoj. Příslušníci obojího tohoto vyznání zakládají si své školy, a nenapadlo učitelským časopisům útočiti ještě na žida nebo evangelíka, učitele, byl-li dobře s panem rabinem nebo dvojitěhodným pánem. Stále dovolávají se Komenského a tomu náboženská škola byla přece ideálem a vzorem; ideálem, bez něhož si školu vůbec představit nedovedl. Naši páni učitelé jej sice všude citují (a spíše frázovitými hesly, než skutečnou znalostí jeho spisů), ale o tomhle jsou pěkně zticha, a svými útoky proti církvi a náboženství i samotného Komenského, ač synem církve katolické nebyl, důkladně poličkují.

Komenský dobře věděl, že škola bez náboženství je budovou na písku. Autoritu náboženství mnozí naši liberální učitelé a zvláště předáci jeho neuznávají, za to však tím více chtějí a přímo si vynucují, aby celý národ uznával *autoritu jejich* a je považoval za nejpřednější muže v zemi. Neděje-li se tak, zle se zlobí, sami však svým vystupováním proti náboženství (jak dodatečně bylo poukázáno ukázkami liberálního učitelského tisku) porušují autoritu Boží, a s úctou k ní mizí i *autorita lidí*.

Moderní škola stále jen vyučuje a vyučuje, ale vyšší své poslání — vychovatelský úkol — nevykonává, nebo jen nepatrně, nebo i špatně, a to zvláště tam, kde náboženství buď ignoruje, nebo přímo proti němu pracuje. Proto tolik ztracených existencí, poněvadž se nenaucily poslouchati, podrobiti se autoritě, skloniti vůli svou pod vůli cizí; nejvyšší autoritou stává se takovým jejich vlastní *já* a jejich vlastní chtíče, místo náboženství nastoupilo v moderních dobách ctění požitků všeho druhu, šílený chvat za penězi, za každou cenu, jen proto, že jsou cestou a klíčem k požitkářství.

»Co chcete?« volají liberálové. »Vždyť se náboženství učí! Kdo pak a kdy je ze škol vyloučil?«

Dosud ovšem vyučování náboženství ze škol vyloučeno není, ač se po tom z mnoha stran vášnivě volá. Učí-li se však náboženství pouze dvě hodiny týdně, tedy právě tolik, jako na př. tělocviku, není mu věnováno naprosto tolik času, kolik pro svou důležitost a rozsah své látky vyžaduje. To není ani tolik, aby se učební látka *promrskala*, natož aby se učivo stalo majetkem duše a srdce každého žáka. Dostačí to, aby náboženské učení pronikalo celou bytostí a povahou žákovu, zvláště když při jiných předmětech se o náboženství nebo náboženský moment ani slovem *nezavadí*, neřkuli, pracuje-li se proti tomu, co kněz a katecheta v útlá srdce dětská zasévá?

Mnohý z liberálních moderních učitelů se svým protináboženským (říká se ovšem protiklerikálním, aby to nebylo tak okaté) stanoviskem přímo chlubí a honosí. Jak může kdo komu dáti to, čeho sám nemá? Všecko udělá, jen aby nějaký zkažený student, potom »redaktor« některého plátku, jej nevrátil do »svých« novin, že je »klerikál«. A tak se děje, že přemnohé naše školy, ač se v nich náboženství učí, jsou přece *beznáboženskými*, t. j. *budovami na písku*, byť i měly plné kabinetů, hromadu učebných pomůcek, obrazů, map a modelů. Jak úporný boj se vede od liberálního učitelského tisku proti návštěvě školy, kostela, je dostatečně známo.

Generace z těchto budov na písku založených vycházející stává se velmi snadnou kořistí socialně-demokratických vůdců, a jaká je to škoda nejen pro církev, ale i pro národ, to každý ví a nikdo, tuším, toho nebude upíratí.

Z našich moderních škol, zvláště těch, kde působí stoupenci liberálního učitelského tisku, vycházejí lidé nábožensky docela vlažní, ne-li náboženství úplně nepřátelští. Ti pak ovšem s každým stejné kvality brzy sympatizují — zvláště proto, že sami jsou *nezkušení* a žádný svůj usudek nemají. Náboženstvím opovrhují, o společenském pak zařízení, o řádu society nemají ani nejmenšího pojmu, proto běží za křiklouny, kteří mimo potrhle fráze v mozku ničeho nemají.

Ať je to škola obecná, střední, odborná či vysoká, každá, která není založena na náboženských základech, je budovou na písku. Každý zkušený, rozumný a lid svůj upřímně a opravdu milující člověk dávno již po tom volá, aby náboženství bylo zavedeno do všech škol, a aby se mu všude vyměřilo alespoň tolik času, jako jiným důležitým předmětům.

V nynější době je to ovšem hlasem volajícího na poušti. Nechceme býtí Kassandrou, ale jsme jisti, že se lidstvo rádo zase k náboženství vrátí — bohužel však nejspíše až po hrozných zkušenostech a děsných katastrofách společenských.

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Z Jednoty čes. katol. učitelstva a přátel křesťanské výchovy. — Za člena zakládajícího přistoupil: Jos. Šauer z Augenburgu, c. k. školní rada a em. profesor v Praze. — Činnými členy stali se: Frant. Vaněček, sídelní kanovník na Vyšehradě; Jan Řihánek, ředitel kníž. arcib. semináře v Praze; Frant. Blažko, k. a. vikář v Noutonicích; Lambert Ludvík, vikář v Domažlicích; Jiljí Březina, učitel na Smichově; Em. Čvančar, kaplan v Plzenci; Jan Ptáček, kaplan v Uhlířských Janovicích; Adolf Wagner, farář v Úhonicích, jenž mimo to věnoval 10 K jub. podpůrnému fondu. — Přispívajícím členem stal se: Josef Hnátek ze Skořenic. — Dále přistoupily za členy: Katol. Jednota v Úpici, Odbočka všeodborového sdružení v Úpici a 55 jednotlivců, a Křesť.-socialní spolek žen a dívek v Příbrami.

Dary zaslali: Jan Klein, arcikněz v Činěvsi (2.50) a po 1 K: Fr. Kondelík, arciděkan a Jos. Hradec, koop. ve Mšeně; Jan Tyrichtr, farář v Přepěřích 2 K. — Nové členy, členské vklady a dary přijímá pokladník: Ant. Suchoradský, katecheta měšťanských škol v Praze-II., Táborská ulice, čp. 1879, nebo administrace družstva Vlasť v Praze, 570-II.

Valná hromada Jednoty českého katol. učitelstva v království Českém a

přatel křesť. výchovy konána byla dne 16. srpna v domě družstva Vlasť. — V 8 hod. sloužil red. Tom. Škrdle v kapli Červeného kříže za zemřelé členy Jednoty mši sv., načež scházeli se spolkoví údové ke schůzi do red. místostí družstva Vlasť. Mezi jinými přítomni byli školní rada prof. Jos. Šauer z Augenburgu, kons. rada dr. Rud. Horský, farář P. Adolf Wagner, duch. správce Ant. Postřihač, katecheta Antonín Suchoradský, z Kladna Jos. Brož, horní naddozorce, zástupce Křesť. social. spolku a jiní. Přítomné pp. učitele z taktických důvodů zde uváděti nebudeme. Sl. Albína Fortýnova a řídící učitel Bednář se písemně omluvili. Jako host byl přítomen P. Arnošt Tuček, ředitel Mar. družiny v Praze.

Schůzi zahájil křesťanským pozdravem a modlitbou pan předseda Fr. Jelínek. Líčil význam spolku a jeho účel, přimlouval se za hojnou přízeň k spolku a sliboval si zvláště od nově změněných stanov rozkvět a dobrou jeho budoucnost. Vítaje členy vyzýval je k činnosti a účastenství v podnicích spolku. Sliboval zároveň, bude-li výbor členstvem jednosvorně pracujícím a jednotě přejícím podporován, že celá Jednota dojde vytknutého cíle. Řeč předsedova provázena byla hlučným souhlasem. Po přečtení protokolu, který byl schválen, následovala zpráva jednatelská, která taktéž schválena. Památka zemřelých členů uctěna byla povstáním všech přítomných. Zprávy pokladní a revisorů účtů došly též všeobecného souhlasu a schvá-

lení. Spolek má 395 členů, a to 18 zakládajících, 201 činných a 176 přispívajících. Jméni je 615 K 27 h, mimo to má podpůrný jubilejní fond 3917 K 02 h kapitálu.

Následoval referát o rozvoji a rozkvětu spolku. Referent red. Tom. Škrdle rozvrhl si naši agit. činnost: a) na prodej »Vychovatelských letáků«, b) na rozvoj »Vzdělávací četby katolické mládeže« a c) na agitaci pro spolek: aby bylo více členů a více peněz.

Letáky byly rozeslány Křesfanskosociálním spolkům — akce ta se zdařila a vynesla již 141 K 68 h. — Vzděl. četba je dobře redigována, líbí se, je dosti rozšířena, ale přece ne tak, aby byla aktivní. Agitace pro spolek se rozvíjí utěšeně a přinese, doufáme, hojného užítku.

Předseda přečetl řadu dopisů od různých spolků křesf.-socialních, které dávají na jevo souhlas s resolucí Jednoty proti nevěreckému učitelstvu a které dýší neobyčejnou láskou k našemu spolku.

Při volbách nového výboru, které byly svorně a jednomyslně provedeny, zvolen byl za předsedu p. učitel Fr. Jelínek. Z činných členů voleno bylo osm členů a čtyři náhradníci. Nově zvoleni byli; za výbora katecheta Ant. Suchoradský a za náhradníka katecheta Boh. Jiráček. Z přátel křesf. výchovy zvoleni byli do výboru: k návrhu p. předsedy: Jos. Hnátek ze Skorenice a k návrhu kons. rady dr. Rud. Horského zvoleni byli: a) za další tři výbory: redaktor Tom. Jos. Jiroušek, redaktor Václav Myslivec a mistr obuvnický Václav Průša; b) za náhradníky: spisovatel Jan Kř. Mašťalíř a stříbrník Václav Žižka.

Předseda přečetl dopis ordinariátního sekretáře, který byl zaslán Jednotě jménem Jeho Eminence. Dopis tento zní: »Sl. spolku katolického českého učitelstva v Praze! — Jeho Eminence, nejduš. pan kardinál a kníže-arcibiskup slyšel s živým zájmem o nastávajícím sjezdu spolku katol. učitelstva a nařídil mně, abych vyslovil ve jménu Jeho srdečné přání zdu konaných porad a kženeho prospěchu podniku tak potřebného a časového. Zároveň příkládám z rozkazu Jeho Eminence dárek (50 K) na spolkové potřeby, — Seveškerou úctou znamenám se Mořic Pícha, k. a. sekretář. — V Roželově, p. Rožmitál, dne 15. srpna 1904.« Dopis ten způsobil mezi členy všeobecně radostné vzrušení. Krásný dopis zaslal také předseda výkonného vý-

boru strany katol. národní J. O. Vojtěch hr. Schoenborn. Při tom žádá stanovy Jednoty, chtěje se státi jejím členem. — Katolický spolek českého učitelstva na Moravě koná dne 22. srpna na Velehradě valnou schůzi a zve k ní členy naší Jednoty. I bylo usneseno, aby se tam odebrali: předseda Jednoty učitel Fr. Jelínek a říd. učitel Jos. Kavka. K návrhu předsedově bude v den sv. Václava dopoledne výborová schůze a večer spolková schůze, kdež se pojedná o úkolu Jednoty. Bylo projevono přání, aby mimo učitele promluvil na této schůzi také Dr. R. Horský, jenž by mocným slovem vzpružil ráz schůze.

Předseda ukončil schůzi za povznešené nálady, provolal s přítomnými třikrátě sláva: Jeho Svatosti, papeži Piu X., Jeho Veličenstvu císaři a králi Frant. Josefu I. a Jeho Eminenci ndp. kardinálu Leonu Skrbenskému.

Jednotu čekají veliké úkoly a práce. Kž se práce ta zdaří a přinese pro křesfanskou výchovu hojného užítku.

O škodlivosti starého papíru přinesly denní listy tyto zajímavé zprávy: »Usnesení zdravotní rady král. hlavního města Prahy v příčině zákazu zabalovati do potišteného nebo popsaného papíru potraviny, bylo s povděkem přijato všady, kde na tuto nepřístojnost často byly pronášeny stesky. Jest dokázáno, že sešity žáků, staré knihy účetní, staré papíry a knihy sebrané na stolech a v přihradách, knihoven, impregnovány jsou mikroby, přilepenými na jich povrchu rukama pochybné čistoty, jež jich používaly. A posud slouží škodlivé papíry bohužel ještě za obal na potraviny u mnohých obchodníků. Strach před znečištěním zboží pouhým dotekem papírů špinavých a to nejen papírů popsaných, ale i potištených, není snad výtvorem duchů stížených bázní chorbou před mikroby! Četnými pokusy analysovány byly staré papíry, byly seřaděny dle větší nebo menší škodlivosti a učenci o pokusech těch podali zprávy vědecky odvodněné. Tito bakteriologové odsoudili bez odvolání staré noviny, prospekty, brožury atd., že mají býti spáleny, což jest jediný způsob jich použití, aby neškodily; mají se proto odstraniti z krámů kupců, ovocnářů, řezníků atd., a nemá jich býti užito ani na obal zboží suchého ani vlhkého. Stará registra z archivů městských bývají prodávána na váhu čas od času a zdají se nejméně škodlivými ze všech starých papírů. Příčinou toho je, že je málokdo prohlíží, nebývají

špiněna dotekem prstů, a mikroby nemají příležitosti usaditi se na listech téměř nikdy otvíraných. Není-li papír bílého, mohlo by se jich snad používat, leč toliko za obal potravin suchých. Na ostatních papírech byli nalezeni mikrobi tuberkulosity, difterie, tyfu a j. Když se jich dotýkali nemocní, bylo jich na 1 čtver. cm. přes 43; počet mikrobu byl menší, když novin atd., ještě nebylo použito. Mikrobi na papíru nalezeni vyznačují se znamenitým zdravím a dlouhou podřují schopnost života. Tak bacil tuberkulosity 103 dní, bacil difterie 28 dní a bacil tyfu 50 dní. Morčata strávila beze škody papír z knih nových, ale zhylnula, když snědla sešity žákovské nebo knihy z veřejných knihoven. Staré papíry jsou škodlivé a zákaz jich používání proto jest velevítaný. Podobný zákaz měl by býti vydán i pro venkov, kde starého papíru v obchodech za obal na potraviny doposud velmi mnoho se používá. — Z učit. kruhů pak bylo psáno v »Č. Politice« »Usnesení zdravotní rady král. hlavního města Prahy, aby do potíštěného papíru nebyly zabalovány potraviny, setkalo se všude s povděkem. Bylo by však žádoucí, by povšimnuto bylo také potíštěného papíru ještě jinde. Jsou to naše žákovské knihovny a knihy pro chudé, jež se v našich školách půjčují. Kdo viděl na konci školního roku v našich školách stohy knih pro chudé žactvo, přesvědčil se, že bylo by tu potřebí také důkladné »očisty«. Mnohá ta učebnice po celý rok byla používána nejednou dítětem churavým, jindy zase byla domovem ve příbytku, kde děti měly spálu, záduchový kašel nebo jiné infekční nemoci, po případě kde i ten který dospělý strádal povážlivou chorobou. Kolik tu mikrobu tuberkulosity, difterie, tyfu, a pod. obsahují tyto haldy knih! Podobné knihy ze žákovských knihoven kolují po celý rok po příbytcích soukromých; listy obraceny bývají nasliněnými prsty dětskými atd. Zajisté nebylo by spojeno se značným vydáním, kdyby všechny tyto knihy v našich školách byly v době prázdnin desinfikovány, aby zničeny byly zahnižděné v nich mikroby. Co jsou platna všechna opatření zdravotnická v našich školách, když na počátku roku tyto knihy jsou zase žactvu půjčovány, aniž by zárodky chorob v nich byly umrtveny. Máme za to, že by zdravotní rada král. hlavního města Prahy měla velikou zásluhu, kdyby

si této věci povšimla a věnovala jí zaslouženou pozornost.«

»Č. Uč.« cituje z »Nár. Listů«: Také sjezd českých učitelek. Na adresy některých, patrně jen těch »věrných a spolehlivých« učitelek Pražských a snad i venkovských, zaslány byly těchto dnů tištěné oběžníky následujícího obsahu: »Pozvání k duchovním cvičením, která konati se budou pro učitelky od 26.—30. srpna 1904 v klášteře Sacré-Coeur na Smíchově, Karlova ul. č. 103. Účastnice přihlaštež se zavčas přímo do kláštera. Poplatek za celé stravování i nocleh 6 K, bez noclehu 3 K. Po ukončení koná Mariánská družina učitelek valnou hromadu a volbu představenstva. Mariánská družina učitelek. — Klerikální učitelky české, organizované v Mariánské družině, přijdou tedy na čtyřdenní cvičení do kláštera jako by na posměch pokrokovým snahám, jimiž ovládnáni jsou dnes vychovatelé a vychovatelky mládeže všech národů kulturních. V klášteře Sacré-Cour zmrzačila se duševně nejedna česká dívka, měly tedy klerikální učitelky vhodnou příčinu, když právě tento ústav zvolily za místo, kde získati mohou při duchovních cvičeních žádoucích pokynů a povzbuzení pro své, tak vznešené povolání. Bude to zajímavý sjezd účastí i účastnicemi. Klerikální propaganda zdvihá v král. českém hlavu, má už své studené bratry, proč by tedy z českých učitelek nechtěla zříditi legii studených sester. Snad se jí i to podaří.« Co pak je ta »klerikální propaganda« proti té, která chytá každého do ústavu vstupujícího »absolventa« měšťanské školy, aby »podával zprávy o poměrech na ústavu«, proti té »neklerikální« propagandě, která pořádá schůze abiturientů, aby je získala pro svou partu a štve je proti představeným a úřadům ještě dříve, než do praktického života vstoupili a jej poznali. Všechna čest učitelkám mariánské družiny, že se nedají odstrašiti pranýřováním. Kdyby takhle dělaly dvorní dámy při oslavě mladočeských předáků, při husitských komediích, kdyby vybíraly na »organizaci« — to by bylo něco jiného! Vztekejte se, jak chcete, *všichni* a *všechny* ve vašem vleku nepůjdou! Váš kult, kult vašich osob není na světě, bohuďák jediný; však oni těž prohlédnou, kdo dnes pro vás a pro vaše pohodlné sinekury lámou kopí!

Přespolní žáci.

Píše B. SEMOV.

Městský učitel neví o mnohém soužení, které působí venkovskému učiteli výnos školních úřadů. Tak loni objevil se z čista jasna výnos, že nesmí se dítě po vyučování nechat ve škole bez dozoru, protože se přihodilo několik neštěstí.

Městští učitelé pomyslili si zajisté: »Nač nám tohle připomínají? To se přece samo sebou rozumí. Nenechám přece dítě po škole z trestu samotné ve třídě!« Ale na venkově výnos vyvolal veliký rozruch a mnohému svědomitému plniteli nařízení přivodil o několik šedivých vlasů na ustarané hlavě víc. Na venkově jedná se při tom o přespolní žáky.

Po českém venkově je málo škol, které by neměly jednu nebo více příškolenných obcí

Děti z příškolenných obcí zůstávají přes poledne bez dozoru.

V létě to ještě ujde. Hrají si před školou a správce školy má je na očích. Ale v zimě sedí ve třídě od jedenácti nebo dvanácte hodin, v nejnižší třídě dokonce od desíti až do jedné nebo do dvou — úplně bez dozoru.

Není možno posílati jich po dopoledním vyučování domů. Mají někdy i hodinu cesty.

Co tedy s nimi? Na štěstí se na výnos brzy zapomnělo, tak jako na mnohé jiné podobné, a přespolní děti sedí ve třídách přes poledne samy jako po všechna léta. Ale když výnos přišel, způsobil veliký rozruch. Nechybělo ani dotazů k okresním školním radám, jak se v té věci zachovati.

Odpovědi byly různé. Nejzajímavější byla, aby přespolní obce opatřily pro své děti místnost, kde by přes poledne mohly prodlévati.

A právě tato odpověď ukázala, že i dobrý úmysl může způsobiti mnoho zlého, Byl přece shora zmíněný výnos vydán školními úřady jen v dobrém úmyslu; na ochranu školních dětí.

Po většině nejsou školním úřadům poměry na venkově známy. Přejde nařízení okresní školní rady, aby se ve škole zařídilo to nebo ono.

Ale k takové věci vždy náleží dva. Jeden, který nařizuje, a druhý, který poslechne a nařízení vykoná.

Ve věcech školy ten druhý obyčejně schází.

Místní školní rada odpoví, že se věc časem udělá, a tím je celá záležitost odbyta. Neudělá se nic. Až prý přijde upomínka; beztoho prý to chce učitel a navedl inspektora, aby to nařídil. A když přijde upomenutí, zas se najde výmluva, a tak se věc mnohdy po léta oddaluje.

Tahle procedura je venkovským učitelům dostatečně známa, a teď měli na obcích přespolních žádati místnost pro žáky na poledne.

To tak! Řekli by občané: »Dost se naplatíme na školu, a teď máme ještě dětem zřizovati čekárny? Což nemohou děti býti ve škole přes poledne jako bývaly, co škola je školou? To si zase řídící něco vzpomněl, aby mu děti přes poledne nedělaly ve škole »rámus«.

Jak povídám, tento výnos způsobil mnohému hojně starostí.

Ještě více však pokynuti okresních školních rad ohledně přečkávacích místností. Stálo v těch pokynech: »místnost, kde by dívky za náležitého dozoru dočekaly počátku odpoledního vyučování.«

Tohle vypadalo jako paš. Kdo má dozor v těch najatých místnostech obstarávat? Obec jistě ne!

Učitelé hnedle vycítili, že by se řeklo: »Ať se učitelé v dozoru střídají!«

»A pěkně děkuji,« pomyslně si každý. »Mám hodinku k zotavení přes poledne, a na tu zase měl bych býti zabaven novou povinností. To raději ne!«

Proto v praxi zřízení místností přespolním žákům nikde neprovedeno, a praktikovala se věc tak, že učitel po skončeném vyučování vyvedl všechny děti ze třídy před školní budovu a šel domů.

Při tom si myslil: »Děti jsem poslal domů, nevím, poslechnou-li všechny. Vrátili se přespolní do třídy, co mi po tom? Já o nich nevím a nemohu tedy za ně ručiti.«

Tak se to dělalo všude a já to dělal také tak. Ale zatrolený výnos zkazil mi přece několik obědů. Jsem totiž trochu nervosní a dobíhal jsem proto přes poledne stále do všech tříd, nestal-li se tam úraz.

Stále jsem o té věci přemýšlel. Kollegů k dozoru nutiti jsem nechtěl, sám tam prodlévati také ne. Konečně napadla mi dobrá myšlenka. Děti může stihnouti úraz jen tehdy, nejsou-li zaměstnány.

Svedl jsem tedy všechny přespolníky do jedné třídy, abych je zaměstnal.

Podotýkám, že zatím se dávno na výnos o dozoru na děti ve třídě pobývajících všude zapomnělo, mně však stále vězel v hlavě. Dal jsem dětem nejdříve několik tabulí lepenky, nakreslil jim na tabuli síť krabice a po čtrnáct dní přespolní děti lepily mi krabičky na sbírku nerostů.

Potom našel jsem ve skříní padesát nevázaných knih žákovské knihovny, na jejichž vazbu jsem nikterak nemohl potřebného obnosu od místní školní rady vymoci.

První dni dal jsem dětem knihy roztrhati na archy, druhého dne lepití na krajní archy plátna a záložky, potom děvčata šila a hoši svými i mými noži ořezávali. A tak postupně v práci pokračováno, až knihy byly vázány. Práce trvala do jara, až zase děti mohly přes poledne na náves. Stálo mne to denně asi deset minut po dvanácté, než jsem mladým knihařům ukázal, co teď na knize nutno pracovati, ale měl jsem potom pokoj. »Rámusů« ve třídě nebylo, a úrazu neutrpěl nikdo. Za celou zimu jenom jeden rozpustilec omázl děvčeti štětec s mazem o ústa. A to ještě měl býti trest za prostorek.

Od těch dob dávám v zimě přespolníkům na poledne nějakou práci ve třídě a mám pokoj. Kdo nechce dělat, vytráti se ze školy sám a jde na klouzačku. Tam za něho nemohu ručiti.

Děti provedou mi správy na školních pomůckách, jako podlepování map, správkou knih atd. Není to právě pěkná práce, ale stačí to. Je lépe nějak spravené, než nijak. Venkovským kolegům radím, aby mého příkladu následovali a opatřili přespolníkům na polední přestávku zaměstnání, chtějí-li býti zbaveni obavy, že některý neposeda by si mohl o lavici hlavu rozraziti.

Učitel-voják.*)

Píše R. S.

Vysvědčení učitelské dospělosti opravňuje učitele, že může vstoupiti do armády jako jednoroční dobrovolník.

Loni si na to vzpomněl někdo a vyzval v »Českém učiteli« kolegův, aby podali svá dobrozdání, bylo-li by s prospěchem českým učitelům, aby odbyvali

*) Uvěřejňujeme s podotknutím, že ve všem s názory p. spisovatele nesouhlasíme. (Pozn. red.)

si službu presenční jako jednoroční dobrovolníci nebo obyčejným dosud způsobem sloužili jako náhradní záložníci a cvičení ve zbrani konali o prázdninách. Jak věc dopadne, věděl jsem napřed.

My už jsme taci kubíci, že pro nějaké to heslo dovedeme se zřící však výhodou, byť by nám ji někdo i po lopatě strkal.

Zuby nehty budeme se jí brániti, jen abychom dokázali, že chceme zachovati svoje češství.

Články v »Českém učiteli« vyzněly vesměs kategorickým »ne«. Podporoval by se tím militarismus.

Byl jsem osudem odsouzen sloužiti delší dobu ve vojště a od prostého dopracovati se až k zlatému střapci, který odložil jsem hned, jak to bylo možno, a vrátil se opět ku svým dětem do školy, ale viděl jsem kolik roků své kolegy v »Lehrerabteilung« a vím, co to znamená, slouží-li intelligent jako prostý voják.

Z té příčiny mne věc zajímala. Že abstinence českého učitelstva militarismus nezničí, to ví každý. Čekal jsem, jak se zachovají Němci.

Německé listy jako na povel počaly přetřásati tutéž otázku; jen že ta věc dopadla jinak. Radily učitelům, aby vstupovali do vojska jako jednoroční dobrovolníci, dosáhli potom hodnosti poručíka nebo kadeta v záloze a odbývali si cvičení ve zbrani v hodnostech. Že by to byla u Němců láska k militarismu, to snad nebude nikdo tvrditi.

Ale je to nový důkaz, že Němci jsou národ superiorní. Německým učitelům sluší, aby sloužili jako hodnostáři a nám zase, abychom zákonitou službu odbývali jako prostí.

Bůh suď, kdo to tenkrát »Českému učiteli« poradil, aby naše mladíky zrazoval. Vždyť hned potom německé listy vypočítávaly materiální i morální výhody.

Ovšem, my na takové výpočty nemáme času. Jen když si provedeme svou. Každé výhody v říši zmocní se jiný, my si zůstaneme důslednými, třeba ku své škodě.

Německý učitel narukuje do cvičení ve zbrani o prázdninách jako poručík, dostane pěkné měsíční služné, větší než má jako učitel doma v zapadlé vesnici, a náš člověk »narukuje« jako jeho podřízený, utratí během cvičení svoje měsíční služné jako učitel i mnohé úspory, často se i k vůli vojenské povinnosti zadluží, ale zůstal si důsledným.

Aby se neřeklo, že podporuje militarismus, přinese mu hmotně v oběť všechno: své zdraví, poslední groš a poslední pár bot.

Je to důslednost? Což nemůže zůstat Čechem i na vojně, jako zůstane Němec Němcem a Rumun Rumunem? To je přepjatá choulostivost, ve které si libujeme.

Nerozumíme životu, to je naší velikou chybou. Za maličkost zříkáme se prospěchu. Němci jsou nás chytřejší, toho jim nikdo nemůže upřítí.

Naši se lekli, jak by to bylo drahé, než by se český učitel stal důstojníkem.

Němci umějí lépe počítati. Po maturitě musil by učitel sloužiti rok jako jednoroční dobrovolník. Tento rok byl by tedy pro službu ztracen.

Kdo by sloužil na státní útraty, stálo by ho to přece trochu peněz, kdo by sloužil za své, toho by to stálo hojně. Ale tu se musí počítati s tím, že každý, kdo dnes z ústavu vyjde, hned místa nenajde. Kandidáti čekají čtvrt, půl roku, ba některý i celý rok na místo. Není daleká doba, kdy absolventi učitelských ústavů budou učitelům platiti, aby jim dovolili vyučovati, jen aby mohli dokázati,

že po dva roky na veřejné škole působili, a bylo jim dovoleno podrobiti se zkoušce způsobilosti.

Mohl by tedy učitel ucházeti se o místo v době, kdy koná presenční službu a věděl by alespoň jistě, že místo má nebo nemá. Nenašel-li by místa, může se po roce, když učiní zkoušku důstojnickou, dáti aktivovati a má pěkné místo a jistě.

Takto v občanském životě je jistě nemá, ani stane-li se někde výpomocným nebo zatímním.

Už dnes kolik roků mnohdy vandrují mladší učitelé z okresu na okres, než se někde uchyťí. A kolik jich v té době je nuceno ohlédnouti se po jiném zaměstnání! A to jsou ztracená léta.

A což stihne-li někoho doba odvodu právě, když místa nemá a nemůže dokázati, že jako učitel působí? Je odveden pak na tři roky. Takový ztratí mnoho.

Němci vypočítali, že peníze, které by stál rok služby, nahradí dostatečně cvičení o prázdninách. Neboť tu učitel-poručík dostává poručickou gáží, nebo kdyby byl jen záložním kadetem, dostává takový plat, že z něho může býti živ, poručík může i z vojny peníze přinést a služné jeho jako učitele zůstane doma rodině jeho neztenčené, kdežto učitel, prostý vojín, utratí ve cvičení celé své služné, a žena doma žije z hotového nebo na dluh.

Pro českého učitele má dobrovolnická služba jedinou stinnou stránku, že by dobrovolník po roce neobstál při zkoušce a musel sloužiti druhý rok. A tato nehoda stihla by asi mnoho našinců pro neznalost němčiny. Na tuto eventualitu Němci také pamatovali. Učitel-dobrovolník byl by však druhým rokem poddůstojníkem a dostával by plat, a ve službě učitelské nemohlo by mu to nikterak vaditi. Rok tento musel by se mu počítati, protože svou vinou nezameškal rok učitelské služby a jistě by dosáhl dispense, že by po roku služby při školství připuštěn byl ku zkoušce způsobilosti.

Nechci snad nikoho přemlouvati, aby se věnoval stavu vojenskému, kdo k němu necítí chuti a náklonosti, chtěl jsem jen ukázati k tomu, jak Němci dovedou využití lépe než my, každé výhody, která se jim naskytne a jak snaží se, aby v každém stavu obsadili příslušníky svého národa místa prvá a nám nechali místa poslední.*)

Opakuji: nikomu neradím; už jsem řekl, že jsem sám z vojště vystoupil a ku kantořině se vrátil, ač jsem tu dostával jen třicetšest zlatých místo šedesáti na vojně. Není každý člověk rostlý pro uniformu. K tomu patří víc než maturitní vysvědčení.

Ale není také správné raditi všem: »Necíňte toho! Zřekněte se výhody! Podporovali byste militarismus!« Zřekneme-li se všech výhod, které se nám v říši naskytují, pak se nesmíme diviti, že se nám všechno zmate a nic se nám nedaří a cizina na nás pohlíží jako na národ muzikantů, lokajů, služek, sedláků a dělníků, vůbec národ inferiorní.

Český učitel nechce býti důstojníkem, aby nepodporoval militarismus a slouží potom jako prostý vojín. Jak se to srovnává? Či opravdu si výše netroufá? Je nám skutečně vrozeno jen poslouchati, protože poroučeti nás nikdo neučí?

Skoro se tak zdá.

*) K této stati mohly by se přidati vhodné glossy, ale každý myslící si je zajisté přičiní sám.

STANOVY

Jednoty českého katol. učitelstva a přátel křesť. výchovy pro král. České.

§ 1. Jméno, sídlo a jednací řeč spolku.

Spolek se jmenuje: »Jednota českého katolického učitelstva a přátel křesťanské výchovy pro království České«. Jest nepolitický, sídlo má v Praze. Jednací řeč jest česká.

§ 2. Účel spolku.

Účelem spolku jest:

- šití vědomosti vychovatelské a pravé vzdělání v lidu českém.
- Pečovati o nábožensko-mravní vychování a vyučování mládeže vůbec a o to, aby rodinné vychování dále se dle zásad katolických zvlášť.
- Dbáti toho, aby veřejnost mládež nepohoršovala, nýbrž na nábožensko-mravním vychování mládeže s rodinou a školou dále spolupůsobila.
- Nabádati odrostlejší mládež k sebevzdělání a sebevychování a pečovati o zavedení ušlechtilých, v duchu náboženském a vlasteneckém se nesoucích zábav pro ni.
- Hájiti práv a zájmů katolického učitelstva vůbec a členů Jednoty potud, pokud k účelům spolku toho třeba bude.
- Mravní a dle možnosti i hmotné podporování katolických ústavů vychovávacích a vzdělávacích, po případě i jich zřizování nebo udržování.

§ 3. Prostředky.

K dosažení vytknutého účelu slouží:

- Příspěvky členů, dary, odkazy a výtěžek ze spolkových podniků.
- Schůze s přednáškami a rozhovory, účelu spolku přiměřenými.
- Vydávání a rozšiřování letáků, časopisů a vhodných spisů.
- Zřizování místních neb farních okrsků vzdělávacích a zábavných, nebo spolků pobočných čili filialních.

§ 4. Členové.

Jednota se skládá z členů zakládajících, přispívajících, činných a čestných. — Zakládajícím členem může se státi každý katolík, který buď najednou, nebo v pěti ročních lhůtách splatí 50 K. — Přispívajícím členem může se státi každý katolík, který 1 K ročně platí. Příspěvek tento může se snížit až na 20 h ročně. — Činným členem může se státi každý katolický profesor neb učitel, kněz, katecheta, učitelka literní, industrialní, neb pěstounka kteréhokoli druhu škol, který nejméně 2 K ročně platí. — Čestnými členy jmenuje valná hromada bez debaty k návrhu výboru ty, kteří si zjednali o spolek zvláštních zásluh.

§ 5. Práva členů.

- Všickni členové mají právo účastniti se schůzí spolkových.
- Rokovati o záležitostech spolkových, hlasovati o usneseních a návrhy podávati.
- Voliti a volenu býti do výboru.
- Mají nároky na výhody, povolené členům při odebrání tiskopisů, aneb jiné členům získané. — Práv těchto požívá člen, pokud platí příspěvky.

§ 6. Povinnost členů.

Povinnosti členů jsou: Zachovávat stanovy a usnesení spolková, přičiňovati se o dosažení účelu spolku a platiti řádně příspěvky.

§ 7. Valná hromada.

Řádná valná hromada schází se jednou za rok, a to v srpnu; v případech nutných svolá předseda mimořádnou valnou hromadu, žádá-li za to výbor Jednoty nebo čtvrtina všech členů. Členové zvou se k řádné valné hromadě na 14 dní, k mimořádné na 8 dní napřed ve »Vychovateli«, »Čechu«, »Obnově«, »Našich Listech«, nebo i osobními pozvánkami. — K platnému usnášení valné hromady jest třeba, aby byla nejméně pětina všech členů přítomna; není-li v ustanovený čas dostatečný počet členů, koná se nová valná hromada o půl hodiny později a usnází se při každém počtu členů, což však třeba v pozvání oznámiti.

§ 8. Působnost valné hromady.

1. Valná hromada volí předsedu, členy výboru, náhradníky a revisory účtů a dle potřeby i jiné funkcionáře.
2. Přijímá výroční účet pokladníka, jakož i zprávy jednatele a zvolených revisorů účtů a usnází se o udělení absolutoria.
3. Vykládá a mění stanovy, jež výbor Jednoty zeměpanským úřadům ku schválení předkládá.
4. Jmenuje po návrhu výboru čestné členy. Rozhoduje o rozpuštění Jednoty nebo filiálních spolků a odborů dvouřetinovou většinou hlasů přítomných členů.

§ 9. Výbor.

Výbor volí se ve valné hromadě na rok. Do výboru volí se z činných členů osm, mezi nimiž aspoň 1 kněz a 1 učitelka a čtyři náhradníci. Z ostatních členů čtyři členové do výboru a dva náhradníci. Výbor pak zvolí z činných členů dva místopředsedy, jednatele a pokladníka.

§ 10. Působnost výboru.

1. Výbor určuje místo a čas valných hromad a schůzí spolkových i jich program. Schůze mohou se konati ve všech místech království Českého.
2. Usnází se o zřízení filiálních spolků nebo místních odborů vzdělavacích.
3. Přijímá a vylučuje členy a navrhuje čestné členy.
4. Ustanovuje jednací řád schůzí a valných hromad a pravidla odborů.
5. Rozhoduje o veškerých nutných vydáních spolku a určuje ústavy, kam se mají uložit peníze spolkové, ručí Jednotě za správnost pokladny a účtování.
6. Provádí usnesení valných hromad jemu odkázaná a radí se o veškeré k dosažení účelu vhodné činnosti.

§ 11. Jednatel.

Jednatel píše veškeré listiny, sestavuje roční zprávu o činnosti spolkové, obstarává kancelářské věci a dopisování, vede knihu protokolů a matriku.

§ 12. Pokladník.

Pokladník přijímá veškeré spolkové peníze a stará se o jich bezpečné uložení, o pravidelné placení členských příspěvků a vyplácí účty spolkové na poukázku předsedou podepsanou. Vede řádně účty o příjmech a vydáních spolkových, předkládá je ve valné hromadě a podrobuje je revisi, jakož i přehledu pokladny, který má právo vykonati každý člen výboru. — Roční závěr účtů a bilanci zrevizují dva valnou hromadou vždy na příští rok zvolení revidenti, kteří mají též právo o správnosti účtů a pokladny kdykoli se přesvědčiti a navrhuji valné hromadě, když účty za správné uznali, aby se pokladníku dostalo absolutoria.

§ 13. Předseda.

Předsedou je učitel; volí se ve valné hromadě na jeden rok. Týž zastupuje Jednotu ve všech případech na venek, přijímá veškeré dopisy a návrhy členů a dává je ve výboru nebo valné hromadě ku projednání, sděluje program schůzí výborových, svolává je a předsedá v nich i ve valných hromadách a jiných schůzích. V případě potřeby dává se ve své činnosti zastupovati místopředsedou.

§ 14. Usnesení a volby.

Veškerá usnesení a volby dějí se dle předchozího usnesení buď akklamací nebo lístky prostou většinou hlasů vyjma rozhodnutí a rozejití spolku; kde třeba většiny dvoutřetinové. Při stejném počtu hlasů rozhoduje předseda.

§ 15. Vystoupení a vyloučení z Jednoty.

1. Vystoupiti z Jednoty lze každému členu kdykoli; má to však oznámiti správě Jednoty a zapraviti vše, čím spolku až do svého vystoupení jest povinen.

2. Za vystouplého považován jest člen; který povinnosti členské neplní a po dva roky ani po dvojnásobném upomenutí příspěvky nezaplatil. Výbor Jednoty má však právo lhůtu tuto prodloužiti a takového členu zase znovu přijati.

3. Členu, jenž by stanov těchto nedbal, zájmy spolkové poškozoval nebo se jim protivil, může výbor vyloučiti. Vystouplí a vyloučení pozbývají všech nároků na vrácení zaplacených příspěvků.

§ 16. Smírčí soud.

Spory osobní, vzniklé mezi členy z poměru spolkového, vyřizuje smírčí soud, do kteréhož každá strana jednoho důvěrníka z členů si vyvolí a výbor, jemuž spor oznámen býti musí, předsedu ze svého středu jmenuje. Předseda určí stranám a jich důvěrníkům čas a místo stání; nedostavení se svědčí ve prospěch strany dostavivší se. Z nálezu soudu smírčího není odvolání. Kdyby byl výbor sám spornou stranou, rozhodne o sporu valná hromada. Smírčí soud rozhoduje většinou hlasů.

§ 17. Zrušení spolku.

Má-li se Jednota rozejíti, o tom rozhoduje valná hromada za tou příčinou a s tím programem svolaná dvoutřetinovou většinou přítomných členů. Jednota se rozejde sama sebou, klesne-li počet členů pod 20. V tom případě věnuje se zbylé jmění řádu školních bratří sv. Jana de La Salle v Bubenči.

§ 18. Náboženský ráz Jednoty.

Jednota odporučuje se v ochranu Sv. Rodiny a svatých patronů českých. V den valné hromady obětuje se mše svatá za zemřelé členy a dobrodince spolku.

§ 19. Různá ustanovení.

Spolek, stanovy a každá změna v nich podléhají zákonům o spolčování vůbec. — Spolkový rok počíná dnem 1. srpna a končí 31. července; tím dnem se účty uzavírají. — Spolková úřední zadání a sepsání podpisuje předseda a jednatel.

Za výbor:

Antonín Jakubše,
t. jednatel.

František Jelínek,
t. č. předseda.

Upozorňujeme své příznivce na spolek ten s prosbou, aby jej podporovali a členy jeho se stali.

Jakou práci koná žákovská knihovna.

Sděluje V. DUBSKÝ.

O žákovských knihovnách napsalo se už tolik, že by se snad zdálo zbytečností rozepisovati se o věci té ještě teď, když každá frakce, něž je teď učitelstvo rozštípeno, má své ustálené zásady o výběru knih, určité předpisy, které knihy má knihovna obsahovati a které je učiteli zatratiti. Rozkazy dávají se od štábu, odtud se nařizuje, které knihy se mají koupiti, ale včc praktikuje se přece jinak. Jsou obce, kde učitel nedostane na zakoupení knih pro žákovskou knihovnu ani halěře, a snad se mnohý podiví, budu-li tvrditi, že právě v těchto obcích se žákovské knihovny nejvíce užívá.

Chudé dědiny, obývané po většině dělným lidem, jsou sčítbou svojí odkázány jedině na žákovskou knihovnu školní. Z pravidla v dědině takové je spolek hasičský, několik rolníků je soustředěno v hospodářské besedě, dělníci v besedě občanské, omladina v ochotnickém spolku, ale ani jediný spolek nemá vlastní knihovny.

V létě ovšem nikdo po knize se nezeptá. Ale v zimě, když dědina zapadne sněhem a špatnými cestami odříznuta je od celého světa, každá i nepatrná knížečka nabývá veliké ceny. S prvním popraškem sněhovým začne se v chalupách dráti peří. Dere se dlouho do noci; aby čas ucházel, někdo předčítá.

Teď nastane shon po knihách. Nejdříve přijdou na řadu kalendáře. Půjčují se po chalupách, mnohý proběhne do vánoc celou ves. Úhledná knížka s barevnou obálkou objevila se na listopadovém výročním trhu, ale do vánoc vypadá jako ošumělý vandrovník. Ale účelu svému dostála. Posílám na tuto pouť po vsi každé zimy asi třicet takových ubožáků záhubě zasvěcených. Aby mi snad někdo nevyčetl, že jsou to jen kalendáře katolické čili tak zvané »klerikální«, přiznám se, že jsou mezi nimi i jiné, těm »klerikálním« sice na vlas podobné, ale jako takové neoznačené a proto tedy pardonované. Lid chce čísti, nikdo se mu o četbu nestar ani nikdo z těch, kteří stále tvrdí, jak rádi by lid náš spasili, a já mohu mu poskytnouti jen toho, co mne nic nestojí. Knihovnu svoji, kterou jsem dvacet let strádal, dávno už jsem obětoval. Zbyly z ní cáry. A když mi k vánocům ošumělé kalendáře vracejí se do školy, pohlížím na ty otrhance suctou, věda, že každý vykonal kus záslužné práce a život svůj nežil darmo.

A teď se začne útočiti na žákovskou knihovnu. »Smím si vypůjčiti dvě knihy?« táží se děti.

»Vezmi si dvě,« řekne učitel. Ví už, proč dítě chce dvě knihy. Čtou je doma při dračkách.

Tak to jde celou zimu. Celá ves užívá žákovské knihovny.

Obsah drobné dětské lektury baví lidi všech možných odstínů politického přesvědčení, lidé všech možných zásad spokojí se povídkami a pohádkami, mnohdy dosti chatrně psanými nebo naivními. Z nouze žere čert mouchy.

Básně a deklamovánky rozhodně netěší se oblíbě ani u dětí ani u dospělých. Největší poptávka je po povídkách historických.

Kdyby jich jen bylo! Ale není jich. Knížečka za čtyřicet halěří musí vydržeti tři i čtyři roky. A potom není z čeho doplňovati. Obec nemá. Nedá proto ani na knihy ani na vazbu. Něco přijde od okresní školní rady a to je každo-

ročně vítáno jako nový, svěží bojovník, přicházející, aby posílil řady již ustupujících a unavených spolubojovníků. A učitel pomáhá si jak může.

Už o prázdninách připravuje se na zimu. Pečlivě prohlédne knížečku za knížečkou, raduje se z těch, které vracejí se z boje s poměrně ještě zdravou kůží a rmoutí se nad těmi, které přinesly si z výpravy smrtelné rány, potrhane listy a přelámané desky jako důkaz, že věrně plnily své povinnosti.

Chatrný stav takových knih je nejlepší kritikou svědčící, jak obsah se líbí. Kdyby autor viděl své dílo v tomto stavu, jistě by ho pohled ten naplnil spokojeností, třeba že, když kniha vyšla, strhal ji některý opravovatel světa svým břitkým perem.

A tu učitel pečlivě sestavuje seznam borců, které bude moci na podzim vyslati na výpravu do vsi.

Šfasteň ten, který dostane od místní školní rady několik korun na správkou žákovské knihovny. Ve většině případech tak nebývá, a učitel nezbude než dáti se do práce sám.

Lepí a klíží, kde se to ještě dá, shledává přetřhané listy, a je ještě dobrá kniha, scházejí-li dva nebo tři listy, jen když taková mezera není příliš na závadu celkovému porozumění obsahu.

O této věci musí se učitel přesvědčiti četbou.

Znal jsem také šťastného smrtelníka, který měl na opravu deset korun, a když o prázdninách pohmožděné knihy poslal knihaři do města, vzkázal mu, že takových hadrů nespravuje.

To bylo sklamání! Chudák učitel myslel, kdo ví co má a zatím — hadry.

Ale vyžral na to. Staré hadry spravil, jak uměl, a za deset korun koupil knih nových a knihaři se potom vysmál.

Jistě mi někdo přichvátá na pomoc a řekne: »Žákovská knihovna je jen pro žáky a ne pro dospělé. Zkrátka se dětem zakáže, že knihy z ruky dáti nesmějí a za vrácení nepoškozené ručí.«

Příteli, měl bys srdce, takový zákaz vydati, když víš, že celá dědinka je odkázána jedině na několik svazčků tvé žákovské knihovny?

Před lety, dokud jsem měl asi sto svých knih pro dospělé a půjčoval je lidem tak dlouho, až staly se úplně nepotřebnými pro sešlost, přinesl mi jeden tatík pěknou povídku zpět s prosbou: »Půjčte nám, pane řídící, nějakou knížku, jak jsou pro děti. Předčítá nám večer chlapec, a v téhle knize je moc o namlouvání. Musel jsem to klukovi vzíti z ruky.« Tatík byl sociální demokrat a kniha byla dosti nevinná povídka jedné naší renomované spisovatelky.

V létě jedna redakce odborného listu, jehož jsem spolupracovníkem, učinila mi present, poslavši mi balík knih, které dostala na recenzi. Měl jsem radost. Knihy byly vesměs nejnovější výplody naší literatury. Samá zvučná jména na obálkách.

Na zimu jsem knihy rozdal, jakmile se první petenti dostavili do školy.

Druhého dne vracel mi jednu z půjčených knih člověk, který platí v obci naší za nejpokročilejšího.

»Půjčte mi něco jiného,« řekl. »Na tohle je škoda času.«

»Ale už nemám, než povídky pro děti,« povídám.

»Půjčte mi dvě nebo tři takové knížky,« řekl. »To jsou perličky. Člověk se pobaví. Ale tohle? Všechní děj a mnoho zbytečné řeči.«

Vzal jsem mu knihu, kterou mi vracel, a obličej se mi prodloužil údivem. Na desce stkvělo se jméno renomovaného spisovatele našeho. Byla by se mu také jistě brada protáhla, kdyby byl mohl tuto kritiku vyslechnouti. Povolání kritikové v listech zasypali knihu chválou, když spatřila světlo světa.

Někdo řekne — vkus, já pravím: instinkt. Vtipkář řekne: »To je asi zabeđená vesnice, kde takto soudí o četbě.«

Daleko od cíle střeleno. Ve vsi je jen sedm rolníků a ostatní vesměs horníci, stoupenci strany socialně-demokratické, tedy lidé pokrokoví. Z příhody té soudím, že není kritikou to, co napíše se o knize v listech, nýbrž jaké se těší oblibě u lidu.

Četl jsem kritiku o dětské povídce. Strhal ji někdo až běda. Já také. Tři exempláře této povídky četly se u nás po dva roky tak, že třetí zimu jen jeden byl k potřebě. Tenkrát jsem se nasmál slabosti lidské. Jsem jist, že nakladatel dobře vyprodal celý náklad toho spisu a měl pěkný výdělek.

Čtěl jsem tedy upozorniti na žákovské knihovny. Při doporučování spisů pro mládež nemělo by se zapominati, že knížky ty čtou se také v rodinách, ba v mnohých zapadlých dědinách českých, a je jich podnes slušný počet, jsou jedinou četbou lidovou.

Došlo to tak daleko, že náš lid nemá na knihy peněz. Ale chuti ku čtení mu proto neubýlo.

Nedostane-li ani ze školy dětskou knihu, čte potom všechno, co mu do ruky přijde. Nařiká-li dnes některá politická strana, že se lid náš stává lhostejným ve věcech národnostních, že se šíří národnostní indiferentismus a internacionála, která nás jistě brzy zahubí, ať hledá kořen zla. Věci ty šíří se tiskem. A četba tato zhoubná dostává se do lidu z nedostatku dobré četby. Posíláme knihy na Slovač a jinam, ale na své české krajany zapomináme.

Kdo může věnovati větší částku rozličným pochybně lidumilným účelům, jako je zaopatření propuštěných káránců, napravení pijanů, zpustlých dívek, tedy lidí, kteří sami se z lidské společnosti vyloučili, mohl by snad také ze svého přebytku věnovati balík knih pro školu své rodné obce. Ale tomu nikdo neporozumí.

Ruční práce dívek ve školách vesnických a postavení industrialních učitelek.

Uvažuje A. VOLNÁ.

Vyučování ručním pracím dívek je povinný předmět, a dívky mají jím získati dovednosti, aby až jednou stanou se hospodyněmi, dovedly si poříditi samostatně alespoň správký.

Tolik let už se vyučuje ručním pracím na škole obecné a stále slyším stesky, že dívčí mládež v něm nepřináší si ze školy potřebných dovedností.

Výtky této nemožno činiti všeobecně; byla by nespravedlivou. Někde se děvčata naučí, čeho potřebují, někde snad méně, a tu třeba všimnouti si příčin.

Často vidíme hochu nebo děvče ve škole se zalátovaným šatem, že správka vynutí úsměv nad tou »dovedností«. Několik hrubých stehů třeba jinobarevnou

nití svědčí o velké neumělosti. Mladá matka vychodila už moderní školu a soudě dle záplaty, neumí jehly pořádně ani vzít do ruky.

Přišla záplatu velikými stehy, dle známého vtupu: »Kamarádi, držme se, je nás málo.«

Přesvědčily bychom se, že matka učila se ve škole háčkovati, plésti, vyšívati, ale nenaučila se přišít záplatu. Přesvědčila jsem se, že děvče, které se naučilo ve škole pěkně vyšívati, nedovedlo si uplésti punčochu. Jak je to možné? Vysvětlím.

Kde je zkoušená učitelka ustanovena na několika školách současně, vidíme ji cestovati ode vsi ke vsi jako obecního posla nebo listonoše; to nikterak nemůže býti vyučování ku prospěchu.

Je sice pravda, že osnovy nařizují, aby děvčata získala jakési zručnosti ve správkách v domácnosti potřebných, a také inspektoři kladou na tuto věc všude váhu. Ale zase je v tom veliký rozpor.

Industrialka má předložit při inspekci žákovské práce. Rozumí se, že to nemohou býti předměty, které děvče zhotovilo pro domov, chatrné věci domácího prádla, které vyspravilo.

Někde jsou zavedeny i celoroční výstavy ručních prací. Na takových ovšem nemůže děvče vystaviti zalátované otcovy nohavice, nýbrž věc pěknou a novou.

A tu přicházíme k novému bolavému místu tohoto vyučování. I tabulky, mající znázorňovati látání, jsou vlastně kabinetními kousky a nikoli skutečnou prací. Kdyby děvčata po celý rok do školy nosila věci, na kterých by skutečně pracovala, tedy správký prádla, nové prádlo ve škole hotovila a pak všechno zase pro potřebu v domácnosti odnášela, neviděl by pan inspektor, co dívky pracovaly, a rozumí se, že pro výstavu by ve škole také nebylo ničeho.

Že to jde opačným způsobem, hromadí se ve školní skříni nové předměty celý rok, a když dítě něco pracuje, do konce roku zapomene, jak to dělalo. A že tu třeba ku pracem stále nových látek, bavlny, nití, jehlic i hedvábí, a ve vsi toho nelze koupiti, industrialní učitelka objednává ty věci sama a prodává je dětem. To má také své všelijaké stránky. Lid okolnost tu všelijak vykládá a posuzuje.

Napadne tu mimoděk, zdali to pak nesvádí k tomu, aby žákyně robily práce nákladnější? A kde mají chudé dívky vzít peníze na věci, jichž v životě nikdy nebudou potřebovati?

Je skutečně bolestný pohled na dcerku nádenníkovu, jak mozolnou rukou vyšívá moravské národní vyšívání na zástěrku z »kongresu«, kterou nikdy nebude nositi; punčochy má podšité sukнем z tatíkovy kazajky, protože je prochodila v trepkách a připlésti jich neumí.

Je třeba důkladné reformy ve vyučování ručním pracem dívek a to v několika směrech.

Není jistě účelem školy obecné, vpraviti dívkám dovednost hraničící na umělost. Spíše myslím, že by účelu školy obecné hovělo naučiti dívky všemu, čeho potřebí v chudé domácnosti. A to jsou jistě správký poškozených věcí, pletení punčoch a menší šití nových věcí. A tu musí se dívky učit na skutečných věcech. Af přinášejí z domova, na čem se mohou učit. To je bez výloh.

Učení na nových věcech je nákladné, mnohým dětem nepřístupné.

Tu třeba opravy osnov a pochopení jich se strany vyučujících,

Odstraněním ročních výstav přestalo by také hotovení parádních kusů a věnovalo by se více péče praktickému výcviku než práci na oko. I ješitnost dívek by se tím krotila a pěstil smysl pro hospodárnost a šetrnost.

Tímto směrem musel by se nésti i dozor a musela by dostačiti ústní zpráva učitelčina a záznam v třídní knize místo vyložených prací, jimiž mnohý pán se spokojí, netuše, že je tu více práce učitelky než žákyň.

Nejdůležitějším bodem je však úprava platů industrialních učitelek. Má-li dnes kočující industrialní učitelka za den 80 haléřů platu a zaplatí ve vsi za oběd šedesát, slouží tu skorem jen za tu polední stravu. Za ten plat by ani dráteník tolik hodin neodrátával.

Kuchařka v lepší rodině má větší plat ke stravě a skoro žádnou zodpovědnost.

To byl by nejdůležitější krok ku zlepšení vyučování ručním pracem dívek. I v tomto platí přísloví: »Za málo peněz málo muziky.«

Je-li vyučování ručním pracem povinný předmět, musí se najíti prostředky, aby se ho mohly účastniti všechny dívky, tedy i chudé, a všechny aby z něho měly stejný užitek.

—•— DROBNÉ ZPRÁVY. —•—

Zkušební komise pro obecné a měšťanské školy.

Pro tříleté funkční období od počátku školního roku 1904—1905 až do konce školního roku 1906—1907 jmenováni byli členy zkušební komise pro obecné a měšťanské školy:

v Praze s českou vyučovací řečí: ředitelem ředitel českého učitelského ústavu v Praze Bartoloměj Čihař; jeho náměstkem ředitel českého učitelského ústavu v Praze dr. Frant. Blanda; členy profesori učitelských ústavů českých v Praze Jan Kamelský, Vladimír Milan, Kar. Vorovka, František Zachystal a Jaroslav Zdeněk, Bohumil Biba, Josef Fišer, Bohumír Patera a Emanuel Rufer, cviční učitelé učitelského českého ústavu Ferdinand Bachtík, Bedřich Halaburt, Karel Mikovec a Václav Procházka, profesor státní realky české v Praze na Starém Městě Josef Jícha, okresní školdozorce v Praze Rudolf Jedlička, okresní školdozorce na Smíchově František Pich, okresní školdozorce na Žižkově František Švácha, okresní školdozorce v Karlíně Antonín Söhnler, profesor české státní realky v Praze na Starém Městě Jan Sládek, ředitel měšťanské školy na Král. Vinohradech Leopold Nejedlý, ředitelé měšťanských škol v Praze František Sládek a Karel Steinich, učitel hudby na českém učitelském ústavu v Praze Stanislav Jiránek, učitel hudby na českém učitelském ústavu dívčím v Praze Václav Mladý, učitel tělocviku na českém učitelském ústavu v Praze Václav Švácha, cvičná učitelka českého dívčího učitelského ústavu v Praze Anna Brunnerova;

v Jičíně s českou vyučovací řečí: ředitelem ředitel učitelského ústavu Josef Letošník; jeho zástupcem profesor učitelského ústavu Josef Rosický; členy profesori učitelského ústavu Karel Navrátil a Josef Jakubička, profesor státní realky Adolf Mach, cviční učitelé učitelského ústavu Jan Pařha, Alois Housa a Augustin Šindelář, učitel hudby učitelského ústavu Rudolf Jelínek a okresní školdozorce František Hladký, vesměs v Jičíně;

v Hradci Králové s českou vyučovací řečí: ředitelem řídítel učitelského ústavu Josef Novák, jeho náměstkem profesor učitelského ústavu Eduard Beránek; členy profesori učitelského ústavu Emanuel Miřiovský, Frant. Zdařil, Karel Feuerabend a Jan Veverka, okresní školdozorce Jan Dunovský, cviční učitelé učitelského ústavu Jaroslav Oehm, Karel Smrž a Josef Tittelbach, učitel; členy učitelského ústavu Stanislav Dobš, vesměs v Hradci Králové; řídítel měšťanské školy v Třebovicích Eduard Erben;

v Kutné Hoře, s českou vyučovací řečí: ředitelem řídítel ústavu učitelského Josef Šimek, jeho náměstkem profesor učitelského ústavu František Frydrych, členy profesori učitelského ústavu Bedřich Kurš, Ladislav Richter a Rudolf Sokol, okresní školdozorce Karel Kovář, učitel tělocviku státní realky Ed. Zoubek, cvičný učitel učitelského ústavu Oskar Nezbeda, učitel hudby na učitelském ústavu Jan Jandera, vesměs v Kutné Hoře;

v Plzni, s českou vyučovací řečí: ředitelem řídítel ústavu učitelského Julius Paulus, jeho náměstkem profesor učitelského ústavu Josef Simla, členy profesori učitelského ústavu Karel Boháč, Cyril rytíř Purkyně a Jan Mašín, okresní školdozorce Josef Weger, profesor státní realky české dr. Antonín Pleskot, cviční učitelé učitelského ústavu Matyáš Vobořil, Stanislav Šotek, Bohuslav Beneš, Jan Kupka a Jan Hrdlička, učitel hudby na učitelském ústavu Alois Mikš, vesměs v Plzni;

v Příbrami, s českou vyučovací řečí: ředitelem řídítel učitelského ústavu Karel Domin, jeho náměstkem profesor učitelského ústavu Josef Vacek, členy profesori učitelského ústavu František Šlorka, Jan Klos a Jan Zahradník, okresní školdozorce František Šafránek, cviční učitelé učitelského ústavu Alois Krulíš a Jan Vašta, učitel hudby učitelského ústavu Alois Kučera, vesměs v Příbrami;

v Soběslavi, s českou vyučovací řečí: ředitelem řídítel učitelského ústavu Jos. Vojta, jeho náměstkem profesor učitelského ústavu Engelbert Novák, členy profesori učitelského ústavu Antonín Krpálek, Antonín Cakl a František Ruffer, cviční učitelé učitelského ústavu Karel Partl, Josef Pešek a Karel Adámek, učitel hudby učitelského ústavu František Novák, řídítel měšťanské školy Karel Ludwik, vesměs v Soběslavi;

v Poličce (nově zřízena), s českou vyučovací řečí: ředitelem řídítel učitelského ústavu Josef Šebesta, jeho náměstkem profesor učitelského ústavu Josef Huml, členy profesori učitelského ústavu Josef Novák a Alois Till, cviční učitelé učitelského ústavu Josef Brtoun, Jindřich Fiala, Cyril Samohrd a Antonín Vorreith, učitel hudby učitelského ústavu Jan Kordík, vesměs v Poličce.

Podrobné osnovy škol ménětrídních.

Píše V. JIZERSKÝ.

Před několika roky stěžovali si v okresních konferencích učitelé do podrobných osnov pro jich přeplnění, nazývajíce je »překrvenými« a prosadili skutečně jich úplné přepracování. Přepracování dělo se různým způsobem.

Někde vybrali z každé kategorie škol nejlepšího učitele okresu a dali mu osnovy vypracovati. Tento způsob byl ještě dosti dobrý.

Hůře pochodili, kde pracovaly sekce dle různých kategorií škol. V sekci zastoupeni byli všichni učitelé své kategorie, každý přispěl nějakým návrhem,

aby se pochlubil, že také něco ví, každý chtěl mít něco svého v osnovách a tak tyto vyšly ze sekci ještě plnější a obsažnější než byly staré »překrvené«.

Kdybychom porovnali podrobné osnovy jednotlivých okresů, našli bychom mnoho růzností. To by se snad dalo odůvodnit, že nehodí se pro všechny okresy stejné rozdělení učebné látky; nejsou ve všech okresích stejné poměry.

Ale musí se uznati, že v témž okresu nejsou stejné poměry na všech školách.

A tu jsou vlastně podrobné osnovy zbytečnosti. Učíteli jest vyznačen cíl normálními osnovami vládními a pod tím nemá zůstat. Podrobné osnovy jsou učíteli mnohdy jen kamenem úrazu.

Je pozoruhodné, jak se jim na venku rozumí.

Slyšel jsem inspektora, který řekl učíteli: »Naučte, čemu můžete, dokud máte děti! Podrobné osnovy jsou jen jakýmsi měřítkem pro nováčky mezi vámi. Vy starší máte své zkušenosti, těmi se řiďte!«

Zase jsem znal jiného, který svědomitě porovnával zápisy třídní knize s podrobnou osnovou a bylo zle, nesouhlasilo-li všecko na chlup.

A zase našel se učitel-chytrák, který podrobnou osnovu opisoval do třídní knihy, pěkně, aby obsah každého měsíce rozdělen byl stejnoměrně na listech třídníku a konání své odůvodňoval: »To dělám, abych měl pokoj. Starý to tak chce.« Ale učil jinak. Někdy víc než bylo v osnově, někdy méně; dle příležitosti a možnosti.

Celkem vzato, podrobné osnovy pro školy ménětřídní nemohou být měřítkem vyučování. Je v nich sice někde pamatováno na různé eventuality, ale těchto je tolik a přiházejí se tak nepravdělně, že jich ani napřed tušiti nemožno.

Učitel na venkovské dvoj- nebo trojtřídky pokračující dle podrobné osnovy, hledí nejvíce naučiti v zimních měsících, kdy má nejvíce dětí. S tou okolností počítáno i při sestavování osnov, proto zimní měsíce vykazují nejvíce látky. Ale uprostřed zimy uhodí vánice, zavějí se cesty, po několik dní, než se silnice prohází, nepřijdou přespolní děti do školy. Učitel má mezeru. Naopak zase, v letních měsících, kdy látky je méně a více osnova vykazuje »opakování«, udeří několik dní deštivých, v poli se nepracuje, a učitel má plnou třídu, protože přijdou i úleváci, nemající doma co na práci. Kdyby opakoval, jak osnova nařizuje a nepoužil toho dne nebo dvou, kdy mu děti hromadně veběhly do rukou mimo všechno nadání, byl by nesvědomitým. Jsou ještě jiné okolnosti.

Na jedno- a dvojtřídkách musí učitel dále pamatovati na děti nejvyššího oddělení, které ze školy vystoupí.

Nesmí k vůli nim zanedbávati oddělení nižších, s těmi nutno pracovati a pokračovati, ale nejvyšší oddělení přece musí mít v stálé evidenci, doplňovati tu mezery, koncentrovati, pamětliv jsa toho, že děti na venkově velmi nestejně chodí do školy; jednou to, podruhé ono schází, tak to jde celých osm roků, poslední dvě léta se k tomu přidruží úlevy. Dítě má vědomosti neúplné, rozkouškované, a proto svědomitý učitel hledí využití každé příležitosti, aby tyto dospívající děti nepropustil do života, nedosáhnuv účele normální osnovou vytčeného.

Kdyby řídil se podrobnou osnovou, snadno by se mohlo státi, že by tyto děti po dvě zimy slyšely totéž, ale nikdy by nezvěděly toho, čemu učíteli nařizovala osnova učit v létě a na jaře.

Jistě moudrý a zkušený byl inspektor, který radil mladému učiteli: »Učte jak chcete, docela podle svého, jen hleďte, abyste tomu naučil, čemu učíte! To je hlavní věc, naučiti. Kdy a jak, na tom nezáleží.«

Ale kolik je jich, kteří takto soudí?

Ba i s nižším oddělením nelze pokračovati dle podrobné osnovy.

Měsíc duben je tu pokládán ještě za dobu, kdy děti pilně chodí do školy. Ale na počátku nebo v polovině tohoto měsíce nastane pěkná pohoda, začne jarní sije, sázení bramborů, a potrvá-li povětrnost stále příznivá už od dubna, je návštěva špatná. Ale učitel má přece prostředek docílit dobré návštěvy! Může udati nedbalce!

To je věc už tolikrát oplakaná a přece nevede při nynější praxi k cíli.

Jak se to donucování provádí, o tom by nám mohli kolegové vypravovat mnoho veselých i mrzutých historek.

Správce školy oznámí nedbalce místní školní radě, a předseda zavolá si rodiče k výsledku.

Z pravidla rodiče už mají nějakou výmluvu chystanou a do rubriky o dobrozdání napíše se, že tomu tak bylo.

Správce školy, který k tomuto výsledku volán nebývá, je šťastný člověk. Je-li však výsledku přítomen, špatně se mu vede. Nemá-li dosti energie opráti se, trápí se potom, pozoruje-li, že mnohý nedbalec uklouzne na základě vymyšlené výmluvy. Než ještě hůře je, má-li správce školy dosti energie, aby se opřel a setrvá-li pevně na potrestání rodičův dětí do školy nedbalec posilajících.

Ve městě ovšem nelze správce školy nikterak se dotknouti, proto tu také návštěva školy bývá lepší. Na malé vesnici však hned se rozkřikne, jak ten řídící je přísný, kolik už lidí připravil do trestu; předešlý řídící že takový nebýval a tenhle že sem zrovna scházal, aby dělal v obci rozbroje.

Bývají obvykle všechny rody ve vsi spřízněny, a tak zášť a nenávisť proti správci školy je skoro všeobecná. Málo najde se lidí, kteří řeknou »Řídící nemůže si pomoci; děti musí chodit do školy.« Více už je těch, kteří řeknou: »Tak přísně by to přece nemusel bráti.«

Nejvíce je těch, kteří řídícího odsoudí a na něho zanevrou.

A teď nastává pro řídícího nekonečná řada útrap, útisků a pronásledování.

Žádný nadřazený úřad nemá tolik moci ani prostředků, aby ubožáka v zapadlé dědině dovedl tohoto hořkého kalicha ochrániti.

Kdyby tedy učitel měl se řídit podrobnými osnovami, muselo by býti v první řadě odpomoženo této věci. Dlužno ještě uvážiti, že je ještě mnoho jiných nahodilých okolností, pro které není učiteli možno vyhověti podrobné osnově.

Sezná učitel pojednou, že pro některou věc, kterou je mu právě dle osnovy probírat, nemají žáci náležitě předpravy. Nebude jistě pokračovati, aby probral, co osnova pro ten měsíc předpisuje, a vrátí se jistě hezky daleko nazpět, aby žákům vpravil, čeho někde omeškali.

Nebo všimněme si realii. Je v osnově pěkně napsáno, co se probíratí má, ale učitel bude se jistě řídit jen dle zásoby pomůcek mu dostupných a vynechá z osnovy všechno, k čemu nemá pomůcek.

Je samozřejmo, že tu v třídní knize budou jiné zápisy než v podrobné osnově a předce nikdo nemůže učitele viniti z nedbání předpisův.

Ještě jiná věc zasluhuje uvážení. Učitel vázán jsa podrobnou osnovou, nepracuje samostatně. Snad by rozvinul docela jinou činnost, dospěl by vlastní pílí na lepší cestu k dosažení celkového výsledku vládními osnovami vytčeného, nepopře jistě nikdo, že je dosti skrytých talentů, které by potom vynikly, kdežto teď věduce už na celý rok napřed pořad, dle něhož je jim učití a čeho je jim probrati, dřímají, nespolehájíce se na sebe, nýbrž na pravou osnovu. Bez podrobných osnov musel by učitel více mysliti o látce, kterou chce probrati, lépe by se seznamoval s učebním programem své třídy a také lépe by se připravoval. Nikdo by nám nemohl vyčítati, že jsou mezi námi také lenoši. Teď je tomu jinak. Komu právě práce nevoní, podívá se do podrobné osnovy, a ví už na měsíc napřed, čemu bude učití a řekne si »Byl bych blázen, abych na tohle se připravoval, když to všechno znám.«

Učitelé, kteří sestavovali podrobné osnovy pro celé okresy, zařadili do nich, zvláště v realiích, také mnoho místních zvláštností. To se také nehodí pro každou školu, třeba v témž okresu. Co je důležité v Újezdě, je třeba úplně bez významu pro Lhotu.

Nelze-li se bez podrobných osnov již obejít, bylo by snad nejpraktičtějším, aby si je zhotovil sbor učitelů každé jednotlivé školy sám. On jediný je kompetentním pro tu věc, protože by mohl látku rozdělit dle místních poměrů na základě zkušeností minulých let, z realií vybrati, co pro místo jest nejdůležitější. Že by se pak na každé škole vyučovalo jinak, toho netřeba se obávat. Vždyť konečný výsledek musel by odpovídati vládní osnově normální.

Cesty mohou býti rozličné, jenom vůli mějme všichni rovnou.

• RŮZNÉ ZPRÁVY. •

Z Jednoty čes. katol. učitelstva a přátel křesťanské výchovy. — Za člena zakládajícího přistoupil: pan Vojtěch hrabě Schönborn. Za činné členy přistoupili: dpp. Dobroslav Orel, vicerektor v Hradci Králové, Josef Holzmann, kaplan ve Vejvanovicích, Fr. Bárta, knížecci arcib. vikář v Potvorově, Prokop Vávra, katecheta měšťanské školy v Praze-VIII., Josef Ruml, os. farář v Praze a sl. Aloisie Matoušová, učitelka v Železném Brodě. Přispívajícími členy stali se dpp. Jan Divišek, farář v Uhlíř. Janovicích, Vincenc Šetina, kaplan ve Žlunicích a pp. Jos. Jelínek, rolník v Hlavenci, který splatil členský příspěvek na 5 roků napřed, Alois Hanuš v Praze, Fr. Šebesta v Praze a Ant. Hladký v Praze. Dále vyslovují, odsuzující jednání nevěreckých učitelů, souhlas s resolucí Jednoty čes. katol. učitelstva a na důkaz toho přistupují za členy Jednoty: Jednota katol. jinochů a mužů pro Sopoty a okolí s 18

členy, Živnostenská jednota katol. jinochů a mužů v Jilemnici se 16 členy a Odbočka všeodborového sdružení křesť. dělnictva v Parníku. Konečně přistupují za členy: pp. Ant. Svoboda, tkadlec z České Třebové, Jan Vášátka, Fr. Horský, Jan Stránský a Antonín Rypka, vesměs z Parníku. Členský příspěvek splatil dp. Jan Ptáček, kaplan v Uhlířských Janovicích. Další nové členy, členské příspěvky a dary přijímá pokladník: Antonín Suchoradský, katecheta měšťanských škol v Praze-II., Tábořská ulice, čp. 1879, nebo administrace družstva Vlast v Praze, 570-II.

Jednota českého katol. učitelstva v král. Českém vydává Vychovatelské letáky:

Číslo 1. *Matka — dítě* od slč. Aug. Rozsypalové, učitelky. — Cena 2 h.

Číslo 2. *Dobrá matka — dobrý otec*. Cena 2 h.

Číslo 3. *Na stráž! K obraně!* Cena 4 h; na 10 exemplářů dává se jeden zdarma.

Objednávky vyřizuje obratem pošty: administrace družstva Vlast, Praha, čp. 570-II.

Za uměleckou výchovou.

Píše B. B. NUSELSKÝ.

I.

V poslední době objevilo se něco na obzoru, co se může nazvat pouze ideálem, k jehož dosažení jest velice daleko. Ano, cesta dlouhá, plná kamení a trní, úskalí a klamu, trpkých a bolestných zklamání a konečného vysílení.

Jest to cesta za *uměleckou výchovou*. Ve vábných těchto slovech jest skryta myšlenka přetvořiti nynější šablonovité vyučování a vychovávání na výchovu uměleckou ve všech směrech a oborech, jež se ve škole obecně pěstují, anebo dají se jen trochu ve školu spojití. Však ve významných těchto slovech skrývá se také kámen úrazu pro toho vychovatele, který v neblahých okolnostech postaven, chtěl by jíti za uměleckou výchovou. A těchto v neblahých okolnostech postavených učitelů jest mnohem větší procento než těch, kteří mají i své okolí a poměry příznivěji k této snaze utvářeny. Nejprve jest třeba ukázati, jak si mnozí idealisté uměleckou výchovu představují. Dítě má míti okolí své tak utvářeno, aby se krása a půvaby ze všeho, s čím se doma, ve škole a cestou do školy stýká, znenáhla do jeho duše vpíjely a nadchly ji pozorovati vždy jen pro krásu a půvab z ní vyplývající. Má mít byt doma tak upravený, aby vidělo kolem sebe jenom krásno, má mít cestu do školy tak zidealizovanou, by nic nerušilo soulad jeho duše, má míti vše, co vidí, ve škole, ve třídě a na chodbách tak umělecky uspořádáno, aby stálý pohled při vyučování i mimo ně na tyto umělecké tvorby vševal do jeho duše myšlenky o kráse a umělecké dokonalosti. Vyučování *všem předmětům* má se dítí jen ve formě umělecké dokonalosti, k vyučování náboženství, dějepisu, zeměpisu, přírodopisu atd. má míti každá škola nejmělečtější obrazy k dotyčnému vyučování se vztahující, neboť mazaninou a křiklavými barvami nezvýší se nikterak zájem dítěte o osoby a děj, o němž učitel vypráví, ani se neuměleckými obrázky neušlechti dětská mysl, ani se vyučování nepříjemní, ani se pak nepokračuje v navržené umělecké tendenci. Rovněž i ve všech ostatních předmětech jest nutno opatřiti se nejdokonalejšími pomůckami; modely znázorňující stroje, tělesa a jiné věci mají býti umělecké, vkusné, jemné, ne hrubé, čisté, ne umouněné, nebo neforemné, mají býti dokonalé formou, barvou i sestavením. Osoby, s nimiž se dítě zvláště ve škole stýká, mají býti mu vzorem jak co do vystupování, chování, pohybů a oděvu, tak co do mluvy a jednání, spravedlnost má tu bítí do očí dítěte a nikdy nemá spatřovati v jednání a v řečech lidí, jež má ve škole ctíti, nadutost, pánovitost, chlubnost, nevráživost, strannickost a vyvyšování se nad jiné. Kdyby všechno to, co jsem zde uvedl, dělo a řídilo se přesnými zákony umělecké tvorby a společenské dokonalosti lidí majících přímo i nepřímo s dětmi, se školou a s učitelstvem jednati, pak by se ovšem vyplnily všechny podmínky, kterých je nutně potřebí k žádané umělecké výchově. Ale v tom právě vězí ten neúspěch, že žádané podmínky tu rozhodně nejsou, že nemáme ani mocí si jich opatřiti, ano že i dosavadní nařízení, týkající se školství, neprospívají po stránce umělecké škole, omezující učitele v jeho snahách nesoucích se k dokonalosti vyučování a uměleckého tvoření. V následujících odstavcích vysvětlím še poměry zvláště na vesnicích, které nejsou nikterak s to, aby spolu-působily při umělecké výchově, ano jsou jí dokonce na újmu a na překážku.

II.

Umělecká výchova dítěte musí se pěstovati všestranně a ne jednostranně jen na jednom místě (ve škole), nebo jen v jednom odvětví nebo v jednom předmětě. Takové jednostranné vychování nebylo by však žádným vychováním a umělecká tendence minula by se tu úplně cíle. Duše dětská, tak snadno přístupna různým dojmům a tvořící si snadno v nestřežených okamžicích samostatný úsudek o věcech jí se dotýkajících, uvedena by byla na zcestí, neboť snadno by se dala oklamati jednostranností a svedena by byla k tomu domněni, že v tom nebo onom předmětě jest jen třeba dokonalosti a v tom druhém, třetím atd. že toho už třeba není, tam že se to odbude jen povrchně, bez umělecké propracovanosti, bez uměleckého snažení a zdokonalování sebe a své duše. Taková jednostrannost měla by pak pro jeho život neblahé následky.

Umělecká výchova musí se bráti tak, aby se v tomto duchu působilo na dítě

- a) doma, v rodině, ve světnici;
- b) na domácím dvoře, v zahradě, na poli;
- c) v nazírání na sousedovo stavení, na celou ves;
- d) na cestě do školy;
- e) ve školní budově, v síni, v učebně, ve školní zahradě, na tělocviku a ve dvoře;
- f) ve styku s učitelem a jeho rodinou;
- g) ve styku s knězem;
- h) ve styku se členy místní školní rady a obecního výboru, hlavně při návštěvách těchto ve škole;
- ch) ve styku učitele s knězem;
- i) ve styku učitele a kněze se členy zmíněných autonomních korpor
- j) ve styku dítěte s kostelem a s církevními obřady;
- k) ve snahách učitelstva o *poškolním* dozoru na mládež mimo vyučování;
- l) v zamezení zbytečných úlev žakovských;
- m) v dozoru na mládež ze školy vyšlou, (aspoň do 16 let);
- n) v nedotknutelnosti učitele a kněze v jejich úřadě naproti nevzdělaným členům autonomie a rovněž takových občanů;
- o) ve spravedlivém obsazování učitelských míst;
- p) ve změně disciplinárního řádu učitelstva se týkajícího;
- q) v otázce řádné úpravy bytů učitelských;
- r) ve zvýšených požadavcích učitelstva po vyšším vzdělání.

III.

Mnohému se bude zdáti, že mnohá tu uvedená věc nemá co dělati s uměleckou výchovou mládeže. Já naproti tomu pravím, že všechno to souvisí velice úzce s uměleckou výchovou, neboť ve všech těchto případech jest učitel vystaven dětem jako terč a tyto na něm jako svém vzoru se učí buď mravům, či nemravům, buď svobodně pohlížeti na svět a lidi, nebo se úzkostlivě před každým vyšším pánem krčiti a hřbet ohýbati, učí se od něho buď národní a občanské hrdosti a statečnosti, nebo podlízavosti, poklonkování, bezcharakternosti a bázni, učí se od něho samostatnému úsudku a jednání, nebo nejistotě a nesamostatnosti. Vše uvedené souvisí tudíž velice úzce s uměleckou výchovou. Tato se může zdařiti jen výhradně těle mladém, jarém, zdravém, s duší šlechetnou, přímou, ne-

bojácnou, právě tak asi, jak obsaženo jest v hesle: »*Zdravý duch ve zdravém těle.*« Zdravý duch dovede chápati vše dobré, krásné, vznešené, nezdravý duch jest malátný, sobecký, špatnému nakloněný spíše než dobrému, snažící se dosáhnouti dobrého bydla za cenu i špatných skutků, za cenu své vlastní zkázy. V takových dětech mine se účinkem snaha po něčem krásném, vznešeném, dobrém, proto i otázka umělecké výchovy závisí na tom, jak učitel žije, jak se s ním nakládá se strany jeho nadřazených orgánů a jak se k němu chovají orgány samosprávné, kteréžto bohužel na našich vesnicích nejsou právě vybrány a sestaveny vždy z lidí vzdělaných, plných charakterů, příznivých učitelstvu a škole. K tomuto vrátím se ještě při probírání jednotlivých odstavců napřed jmenovaných.

a) Pravidl jsem, že prvním a důležitým momentem při umělecké výchově jest, jak dítě žije *doma*. Je-li jeho *domov* neuspořádaný, špinavý, podlaha nemytá, obrázky na zdi zčernalé, zaprášené, plné štěnic a jiného více méně nepěkného hmyzu, šaty roztrhané, nečisté, nábytek nemytý, stůl s uraženou nohou, ve světnici loužičky od slepic a hus, pod kamny prasátka, v koutě kukaň se slepicí na vejcích, na stropě a zdech pavučiny, na stole po celý den zbytky jídel, kousky chleba, slupky bramborů, rozlité polévka, vylitá mastnota, káva, na čemž na všem pasou se roje much, nad kamny na bidlech visící strakaté pleny a hadry, ve dveřích díry a okna beze skla, (na místě tabulek špinavý papír), v podlaze díry, do kterých se stéká kal z celé světnice, v tratolišti leččehos brodící se nebo sedící dítě, jehož košilka byla bílá, když byla ušita, otec vracející se domů z pole nebo z práce ve stavu nachmeleném, se surovým a zblblým výrazem v opuchlém od pití obličejí, s nadávkou a klením na oduřelých rtech, nadávající mu matka, žena, rendlíkem nebo hrnkem ho vítající, rámus, křik, rány, chrapot na špinavé posteli usínajícího opilce, atd., atd. z takového domova a z takové domácnosti pochodící dítě nepřináší do školy ani nejprimitivnějších základů ctnosti, mravnosti a náklonnosti ku umělecké výchově a učitel má s takovými dětmi tuhou práci a pravý kříž, než je aspoň naučí tomu, co rodina zanedbala. Takové dítě, které večer usíná ve strachu na své rozedrané posteli, slyšíc místo slov večerní modlitby surové nadávky opilcovy a rozvášněný hlas hubující matky, nemá v duši své nejnutenějších a nevyhnutelných podmínek a základů, na nichž může učitel stavěti.

Zde jest nutno obrátiti zřetel společnosti na takové rodiny a starati se, aby zlořády ty zamezeny byly zákazem prodávati kořalku aspoň ve velkém. Dokud bude u nás bujeti kořaleční mor, nedostaneme se se svými ideálními myšlenkami nikam.

b) Nepořádek na dvoře, rozházené nářadí, neuspořádané střechy na obytném stavení, stodole, chlévu, vyvrácený plot ležící na dvoře jako po povodni, visící dvířka na jednom závěsu, rozházený hnůj, volně tekoucí hnojůvka, nesrovnané dříví, neuhraabaná zahrada, polámané větve u stromů, odřené kmeny, sem tam po trávě roztroušená dobytčí lejna, pole samá pýřovka atd., to vše rovněž na mysl dětskou nedobře působí a nenavnadí ji nikdy ku řádnému pojímání krásy a uměleckého souladu. Víme to podle sebe, jak na nás působí takový dvůr, zahrada a pole, když tam poprvé vkročíme a celý ten nelad, nepořádek a nevkus spatříme. A naše útroby jsou přece otužilé a dovedou již něco snést a mysl naše dovede rozpoznati příčiny tohoto neladu a tím zameziti, by se duše naše nestotožňovala s neuměleckým a neharmonickým tím neladem, ale slabá a pod-

dajná mysl dětská tomuto vlivu podléhá a jsouc neustále ve styku s nepořádkem tím, zvyká tomu a těžko pak v její duši zasít harmonii krásy a souladu.

c) Vidí-li dítě nesoulad tento doma a vidí-li jej na sousedově stavení a spatří-li tytéž nepořádky na ostatních staveních ve vesnici, přivyká té myšlence, že to je tak dobře, že to tak býti musí a nedovede si zvyknouti na pořádek a soulad ani ve svých věcech, ve své školní tašce a v peráčku. Poznáme také ihned, v jakém ovzduší žije dítě, vezmeme-li jeho tašku do ruky. Čítanka rozdrbaná, špinavá, denník deskami do vnitř, listy zohýbané, vytrhané, psaní podobné hieroglyfům nebo čínštině, tabulka rozbitá, taška bez řemenu, se špagátky plnými uziů, v peráčku kousky kamínků, bouchačka, jádra, kapslíky, péra bez nožiček atd. U takových dětí s tou uměleckou výchovou mnoho nepořídíme.

d) Dítě, jak vyjde ráno z domova a jde do školy, má v duši první ranní dojmy, které si doma a po cestě do školy nasbírá. Ranní mysl bývá nejschopnější k přemýšlení. Víme to ze své zkušenosti. Učili jsme se nejvíce ráno, kdy nám do hlavy to učení lépe lezlo než večer. Duch po noci odpočínutý ráno lépe a lehounce chápal i nejtěžší lekce. Dítě, jdouc do školy, sbírá po vsi první dojmy. Rozházené ploty, kaluže močůvky tekoucí po návsi, spadalé štíty a omítky, rozčuchané slaměné střechy, husí, kravské a jiné pozůstatky v nemalé hojnosti po pěšinách, cestách, návsi a silnici se povalující a nesnesitelný puch za horkých dnů vydávající, rozházené hnojníky podél cesty, děvečky, jichž bosé tlusté nohy pokryty jsou spoustou hnoje a špíny a jichž jediná suknice vyzvednuta a vykasána až nad nečistá kolena; tyto dojmy nasbírané po cestě přináší dětská vnímavá duše do školy a v těchto dojmech usedá do lavice a očekává vyučování. To není přece vábná příprava. Lépe jest dítěti městskému. Ve městech se více dbá na pořádek a čistotu, těchto pojmů, které jsou s krásou a umělostí v nejužším styku. Ulice se v časných ranních hodinách kropí a zametají, chodníky spadající do pravomoci domovníka musí býti čištěny, není nikde vidět žádnou kaluž nebo smrdutou stoku, domy jsou moderně stavěny, tu onde nový dům skví se krásnou uměleckou fasádou, krámy s různým zbožím harmonicky a souladně rozloženým táhnou se po obou stranách ulice, v některém průčelí domu umístěny rozsáhlé skříně s krásnými uměleckými obrazy, před kterými po celý den zastavují se malí i velcí chodci, tu krásná opět gotika chrámová poutá oko pozorovatele malého i velkého, jindy opět nádherné divadlo atd.

Takovéto okolí napomáhá velice ku zúšlechtnění duše a učí patřiti s oduševnělou pozorností na krásu a uměleckou tvorbu lidí a pobádá zvláště mládež k následování mužů, kteří dovedli tuto krásu vytvořiti. Ptejme se ve městech dětí, čím chtějí býti? Tyto otázky jsou na denním pořádku starostlivých rodičů. A co namnoze odpoví hoch? Já chci býti stavitelem, malířem, profesorem, spisovatelem, inženýrem, sochařem a pod. Jak docela jiné jsou odpovědi dětí vesnických! Tak ubohé, komickožalné, svědčící o nevyspělosti duševní po něčem krásném.

Jaká zde náprava? Působiti k tomu, aby obecní správy dbaly na vesnicích toho, by občané udržovali svá stavení, ploty, střechy, cesty, silnice a návse v pořádku a čistotě. Nežádám snad, aby na vesnicích stavěli moderní domy, dláždili cesty a pěšiny, stavěli železné ploty kolem svých dvorů a zahrad, ale žádám aby udržovalo se všechno v čistotě, pořádku, souladu, což lze úplně dobře dokázati, jak jsme mohli už na mnohých spořádaných vesnicích se přesvědčiti.

Jak pohlíží obecnost na učitele a jeho práci.

K. ZEMAN.

Je hlavně dvojí druh lidí. Jedni vidí ve škole věc dobrou a druzí zlou. Jedněm je škola vhod, druhým nevhod. Ale jako každý druh má zase své podřady a čeledi, tak i lidé pokud se týče názoru jejich o škole.

Jsou lidé, kteří ve škole vidí vzdělávací ústav, to jsou inteligentí s přesvědčením, že dítě jejich bez školy nedosáhlo by vzdělanosti. Jsou to poctivci milující své dítě, obrodilví se, ale toho druhu lidí je dosti málo.

Pak je druhá třída inteligentů; ta už je četnější. Lidé tohoto kalibru uznávají důležitost školy, ale nedostačuje jim. Rádi by, aby jejich dítě vědělo všecko, co oni, a to hned. Každá metoda, každý volný postup je jim nedostatečný, nejvýtečnější učitel břídilem.

Takový člověk trápí své dítě stálým zkoušením, stále je nespokojen a končí zkoušku pravidelně: »Tohle není nic. V tvých letech věděl jsem už víc.«

Činí z dítěte svého otroka učení, bere mu k němu chuť, neboť dítě je nadáno jemným citem a pomocí jeho hnedle pozná, že i přes své přičinění nesplňuje naděje, které v ně otec klade a tak nerozumný otec kazí nevědomky všechny výsledky příčinnivého dítěte a svědomitého učitele.

Třetí třída inteligentů je spíše politování hodna nežli zlá. Jsou to inteligenti se zklamanými nadějemi nebo takoví, kteří minuli se svým životním cílem. A za to teď trpí dítě.

»Marně se namáháš,« říkává takový otec s trpkým přízvukem. »Nic ti všecko nebude platné, byť bys se sebe více přičiňoval. Podívej se na mne! Byl jsem pilným jako ty, a kam jsem to přivedl? Mnohý hlupec a lenoch mne daleko předstihl. Příčinnivost se dnes ve světě málo cení.« A dítě na vlas věří, že otec má pravdu a nerozumný otec takovými zásadami otravuje útlou duši svého dítěte, bere mu chuť ku práci a olupuje o všechnu energii, potřebnou pro krutý zápas se životem, kterou svědomitý učitel pracně hledí dětem vočkovati.

Pak jsou tu vrstvy neinteligentní. Každý druh prostého člověka pohlíží na učitele a jeho práci jinak.

Je druh lidí, kteří učitele považují za dobře placeného pána, který nic nedělá a dobře se má. Ti práci učitelovu vůbec nepovažují za práci a vzdělání školní je jim věcí úplně bezcennou. Jsou největšími nepřáteli školy. Jeden takový mudrc vypočítal, že učitel má dvacet korun platu za hodinu práce.

Pak je několik kategorií lidí, jimž vyučování ve škole a vzdělání mládeže je vedlejší věcí, ale druhý úkol školy, totiž výchova, věcí hlavní.

Tito lidé by chtěli, aby škola byla kadrem, který by vychovával bojovníky za různé přemrštěné zásady a doplňoval řady harcovníků různých stran a frakcí, v něž národ náš je teď rozštěpen.

A která škola tak nečiní, je špatná, učitel, který povznesen na všechny ty strany a stranečky snaží se z dětí vychovati jen poctivce a přímé charaktery, je nevědomcem, zpátečníkem a tmářem. Lidé tito mají svobodu v každém třetím slově, jsou však zatím bídými otroky několika chytrými lidmi placených propagatorů a nevidouce otrockých okovů, jimiž sami jsou spoutáni, nejraději by i do školy zavlékli tu otročinu.

Jiný druh lidí ve škole vidí jen překážku svého hmotného zisku. Škola je věc, která zadržuje po léta materiál levného dělného lidu. Lidé tito jsou nej-
přísnějšími kritiky školy a učitele.

»Tak vidíte! Co ten náš kluk?« mluví takový člověk. »Proseděl šest hodin ve škole a co z toho má? Nic. Pan učitel jim tam něco povídá a bez toho by kluk dobře mohl být. Ale kdyby balil cukroví nebo plnil krabičky sirkami, vydělal by osmdesát haléřů, a nám by to naskočilo.«

A tatík věří pevně, že má pravdu. Vždyť hlavní věci jsou peníze.

Pak je tu jedna třída lidí neintelligentních. Naprostí nevědomci, ale kritikové nejhrubšího zrna. Těm je ve škole všechno špatné, ač ničeho ve své nevědomosti posouditi neumějí.

»Povídám vám, že učitel ve škole ničemu ty děti nenaučí. Tak vidíte, dnes je vedl do lesa místo učení, a má takový plat. A včera ten v první třídě už nevěděl čemu učit, tak se ptal dětí, co měly k obědu.«

A zase se najde někdo, který takovému mudrci přisvědčí.

Jak často četl jsem, že kněz je největším nepřítelem školy.

Zbývá tedy zmíniti se jen o tom, jak kněz pohlíží na učitele.

Kdybychom soudili dle tisku, mysleli bychom jistě, že všude po venkově učitel s farářem vězí si ve vlasech. Ale ve skutečnosti tomu tak není. Je známo několik případů, že učitel nepohodil se s farářem, ale žádný, kde by kněz útočil na školu nebo vyučování ve škole kritisoval před lidem na př. jak to činí učitelé vzájemně o působení svém.

Farář naopak vždy zastane se učitele a v místních školních radách mívá učitel ve faráři jediného spojence, chce-li něco prosaditi.

Řídícímu učiteli obvyčejně nezbyvá nic jiného než dojíti k faráři a říci: »Zítřka je, důstojný pane, schůze místní školní rady. Potřebuji toho i onoho, půjde to ztěžka, ale je to vám nutná. Všichni se budou stavěti na odpor. Račte přijíti do schůze a sousedům věc vysvětliti.«

A potom věc jde. Knězi odporovati si nikdo netroufá a sousedé řeknou: »Když to pan farář uzná, tak to škola jistě potřebuje.« A z pravidla to bývá materiální záležitost řídicího jako náhrada za topení a čištění, kterou by místní školní rady srazily na minimum, kdyby nebylo intervence farářovy.

A tak v odlehlých českých dědinách kněz s učitelem žijí ve shodě, třeba že tvrdí se opak. Vždyť tito dva lidé, mnohdy jediní inteligenti v celé osadě, mimo nějakého lesníka, který třetí tvoří úzkou společnost, jsou odkázáni sami na sebe ve všem, sestarají na svých místech v zastrčené osadě, proživše tu celý svůj život. A bývají to nejlepší pracovníci. A ptáte-li se organisovaného učitele, řekne: »Náš pan farář je už starý pán, má své chyby, ale my mu vyhovíme a žijeme v přátelství.« A farář odpoví vám na tutéž otázku: »Od těch dob, co celý náš národ mezi sebou se rve, chovají se ke mně méně důvěrně než dříve, ale já tomu rozumím, vyhovím jim a žijeme tu přece v přátelské shodě.«

A tak obvyčejně vesnická škola méně trpí spory, které se okolo ní točí ve městech a to jen z té příčiny, aby se stala děvečkou té nebo oné strany. —

ČASOPISECKÁ HLÍDKA.

K návrhu předsedy Jednoty česko-katolického učitelstva a přátel křesťanské výchovy usnesl se výbor jednomyslně, otevřítí ve »Vychovateli« novou rubriku: »Časopisecká hlídka«. *Budeme tedy z různých učitelských listů uveřejňovati pozoruhodné ukázky, a to bez poznámky; tu si zajisté každý učiní sám.*

»Vychovatelské Listy« ze dne 5. října č. 19 přináší zajímavou stať: »Nestranné hlasy o beznáboženské škole,« z níž vyjímáme:

Není nikterak vzácným zjevem, že v učitelstvu, jež jest vedle kněžského stavu téměř jediným v nejširších vrstvách lidu žijícím a působícím, pronikly na povrch strany divným způsobem pojímající svůj úkol mezi lidem. Za cíl svého kulturního poslání považují boj proti církvi a proti náboženství.

Jelikož náboženství Kristovo jest to, kteréž zušlechťuje člověka, učic ho vážit si bližního jako bratra, odpouštětí nepřítelům, vděčnost na jevo dávatí dobrodincům, za nedotknutelný považovati majetek cizí a svobodně, z dobré vůle a přesvědčení, bez donucení, bez bázně z trestu rozhodovati se pro pravdu, mravní dobro a krásu, následuje z toho, že, kdo náboženství podrývá, zastává místo hrobaře spořádané společnosti lidské.

Žalno mysliti, že právě v ideálním stavu učitelstvem, jenž samým učitelstvím úřadem Kristovým byl nad jiné povznesen a posvěcen, nacházejí hojně bojovníků strany ohrožující bytost křesťanské společnosti lidské

Příklad dán ne jeden. Bulharské radikálně pokrokové učitelstvo přijalo do svého programu heslo: »Ven s náboženstvím ze školy!« Po nich v Bukovině pozvedla část učitelstva hlasu svého proti náboženské výchově na školách národních. A nedávno na schůzi německého učitelstva štyrského ve slovinském Mariboru rovněž velmi hlučně hořeno o tom, domáhati se vyloučení náboženství ze školy, žádati školu beznáboženskou.

Všude naříká liberální a radikálně pokrokové učitelstvo na nepřítel lidu. Nač se diviti. Zapomíná-li onoho vznešeného poslání v národě a místo k dobrému, chce vésti národ na scestí, jest svatou povinností národa hájiti si zděděných statků nejvznešenějších, jaké jsou náboženství a národnost.

Vychovatelé staví se proti svým chovancům, jaká může býti mezi nimi důvěra a vespólná láska. Hroznou zodpovědnost berou na sebe zbloudilí; svým neprozřetelným jednáním připravují o důvěru a náklonost lidu převážnou většinu učitelského stavu.

Ve škole beznáboženské bude lid, který ještě víře své věrným zůstal, pozorovati urážku svých náboženských citů, instituci za jeho příspěvky násilně jemu vnucenou, tudíž jemu nepřátelskou, do duše protivnou.

A není to jen lid katolický, který se beznáboženské škole brání a do posledního dechu brániti bude. Sami nekatolíci jsou toho přesvědčení, že škola beznáboženská jest mravním surovým násilím páchaným na duchové podstatě člověka.

»Katholische Schulzeitung« zaznamenává hlasy některých význačných mužů jména světového o škole beznáboženské.

V anglickém parlamentu pravil slavný Sullivan: »Beznáboženská škola jest největší neštěstí, jaké může národ stihnouti.«

Francouzský protestantský ministr Guizot pravil ve sněmovně: »Nábožensko-mravnímu vzdělání se musí všechny ostatní předměty podrobiti. Samotná věrouka nedostačí Vzdělání čistě rozumové bez spojitosti s věrou jest zlým principem a vede k nezměrné pýše, revoluci, egoismu a následkem toho ku velikému neštěstí pro společnost lidskou.«

Důležitost náboženské školy dobře vystihli protestanté a zejména židé, kteří urputně hájí své školy konfesijní, a také ve městech moravských, kde mají své obce náboženské, až na výjimky ji zachovali. V Německu pro školu náboženskou — ovšem svého vyznání — prohlásili se židovští učitelé na sjezdu ve Vestfálsku r. 1887. Svobodný myslitel francouzský Dident napsal: »Věřouka má býti prvním cvičením, a to cvičením každodenním.«

Anglický státník Disraeli dí: »Beznáboženská výchova je velikým neštěstím; daleko nebezpečnější státu jako církvi.«

Znamý Gladstone řekl: »Každý výchovný systém, jenž klade víru na druhé místo, jest pochyben.«

Jiný pak státník anglický, předseda ministerský lord Salisbury, vždy přál tomu, aby každé náboženské vyznání mládež po svém způsobu, ve své víře vyučovalo. Všenáboženskou nebo dokonce beznáboženskou výchovu nazval systémem hanebným. Chlěl, aby všechny děti dokonale ve pravdách své víry se vzdělávaly.

Náboženská škola našla velmi vřelého ctitele a přítele v anglickém státníku, rovněž tak vzdělaném jako přímém, Stafford Northcootovi. Týž pravil: »Raději chci zemřít, než bych své děti svěřil špatným rozmarům beznáboženských učitelů.«

Lord Denbigh 15. listopadu 1869 pravil v Birminghamu: »Kdo chce lidstvo vychovávat, aniž mu dá pozitivní, dogmatickou víru, je blázen; učiní z lidí nejnebezpečnější a nejnešťastnější tvory, jací mohou být na božím světě.«

Školská radikální komise ve Švýcařích 1883 beznáboženskou školu odsoudila jednohlasně.

V Itálii, kde státní školy jsou úplně beznáboženské, takže náboženství vyučují se

děti, chtějí-li, pouze v kostelích — státní beznáboženskou školu haní sami listy církvi nepřátelské. Tak píše »Fanfulla«: Veřejné školy posílají rodičům domů papoušky, ne-li zrovna — osly!

Tím, že zavedeny byly ve Francii a Itálii školy beznáboženské, byli katoličtí státní občané nuceni postaratí se o náboženské vzdělání svých dětí školami katolickými, jež zřízeny namnoze nákladem různých klášterů. Dvojí druh lidí vychází ze škol v zemích jmenovaných: úplní nevěrci, veškerým náboženstvím pohrdající, a na druhé straně horliví, za víru a náboženské úkony se nestydící katolíci. V katolickém Rakousku o mnohých by se mohlo říci: »půl onoho, půl toho, jak netopyří maji.«

• RŮZNÉ ZPRÁVY. •

Celibát učitelů. Zemský výbor na Moravě podal sněmu osnovu dvou zákonů, dle nichž provdání literních a industriálních učitelů má se pokládati za dobrovolné vzdání se služby učitelské.

Na c. k. českém ústavě ku vzdělání učitelů v Praze konaly se přijímací zkoušky od 12. do 20. t. m. Do I. ročníku přihlásilo se 321, do kursu industriálního 87 a do kursu pro pěstounky 68 kandidátek. Do I. ročníku konala jedna zkoušku po páté, 5 po čtvrté, 26 po třetí, 94 po druhé, 193 poprvé a 2 odstoupily. Přijato bylo do I. ročníku 60, (z nichž vykonala 1 zkoušku po páté, 1 po čtvrté, 12 po třetí, 34 po druhé a 12 poprvé), do kursu industriálního 40 a do kursu pro pěstounky 37 kandidátek. — Na mužském c. k. ústavu učitelském v Praze přihlásilo se do I. ročníku 188 kandidátů, z nichž přijato bylo 50. Nával do speciálního kursu byl zvláště veliký; došlo přes 200 přihlášek; přijato však též pouze 50 kandidátů.

Výměna pražských dětí a venkovských. Ludvík Fassati, učitel v Praze, dává ve veřejných listech zprávu o své akci, o níž jsme svého času též přinesli oznámení: Do Prahy podařilo se letos o prázdninách dostati výměnou 105 dětí venkovských a na venek 138 dětí pražských výměnou i bez výměny. Vzdor vši snaze nedošlo pro různé vážné malicherné příčiny přece ještě k 36 výmě-

nám již vyjednaným, čehož litovati jest, ježto následkem toho, že v poslední chvíli, ba u některých až o prázdninách odřeknutí se stalo, zůstala tato místa, většinou velmi pěkná, vůbec neobsazena. Dosud zjistilo se dle ústních a písemných zpráv. nebo dle osobního předsvědčení se o prázdninách, ovšem dle možnosti, že zdařily se feriální výměny až asi na 6 všechny velmi dobře. Dle věrohodných zpráv jako každá nová věc nenašla i myšlenka tato všude přátelského přijetí, jak by byla zasluhovala a potřebovala; za to však mohu s potěšením konstatovati uspokojení a uznání veřejnosti, což kromě slušného výsledku dosvědčuje i to, že ze spousty nadšených a děkovacích dopisů byly jen 2 nepřívětivé od rodičů, jichž dívky byly s výměnou nespokojeny, a pouze 1 dopis byl hrubý a ten byl ještě — anonymní!

Dobré knihy pro mládež. Knihtiskárna benediktinů rajhradských v Brně vydává mimo jiné knihy a spisy též tak zv. »Knihovnu naší mládeže«. Knihovna vychází ve volných lhůtách a přináší pěkné, pro mládež schválně vybrané povídky původní a též překlady. Dosud vyšlo 6 čísel: 1. Výbor ze spisů Václ. Kosmáka, 4 díly, stran 438, cena K 2.90. 2. Světlušky a jiné pohádky, stran 112, cena K 1.—. 3. Ze života malých hrdin, stran 96, cena K —60. 4. Roza, stran 320, cena K 1.80. 5. Uličník, stran 208, cena K 1.20. 6. Ze života dětského, stran 196, cena K 1.10. Všechna zde uvedená díla jsou pěkně ilustrována a hodí se výtečně do knihoven, za odměnu nebo dárek k svátku.

Za uměleckou výchovou.

Píše B. B. NUSELSKÝ.

(Pokračování.)

IV

c) Tam, kde dítě učí se všemu pro lidský život potřebnému, má panovati největší příklad umělecké dokonalosti, souladu a čistoty. V síni školní budovy nemají býti necky, škopky, dřezy, putny, konve, hrnce, plecháče, vany, almárky se spíží mnohdy až odporně čpící a zapáchající, na zdech visící staré sukně a ušpiněné zástěry děvečky, na oknech v síni kartáče na boty, leštadlo a mazadlo, střepy s loupáčkami z bramborů, kosti, v koutě staré pantofle, košťata a smetáky, atd. To působí dojmem nesmazatelným a mládež úplně pak ztotožňuje tento »pořádek« se svým »pořádkem« doma. I ta síň musí jim býti vzorem souladu, umělecké dokonalosti a vábným útlukem. Vždyť v létě i v zimě školní síně bývají mládeži mezi vyučováním navštěvovány při předpolední přestávce, při chození na záchod, atd. Budiž zde čisto a útulno jako ve třídě, nebo v bytě učitelově. Buďtež tu stěny omalovány, nebo aspoň čistě obíleny, na zdech buďtež zavěšeny obrazy dokonalé umělecké ceny a mimo škrabadlo na obuv a plivátko, v koutě postavené, nebudiž tu žádného jiného hamparátí. Doporučoval bych, aby každá škola měla několik větších pěkných rámců s pohyblivou zadní stěnou, do nichž by se vkládaly každý týden pěkné obrazy biblické, dějepisné, zeměpisné, podobizny, atd., o nichž a ději tímto se právě ve škole mluví. Takovým stykem síně školní se třídou připravuje se dětská mysl k tomu poznání, že i ostatní místnosti, nesloužící přímo k vyučování, mají povznášející účel a učitel může snadně pak ukázati na jejich domácí místnosti, síně, chodby, atd. a nabádati je k tomu, aby je samy udržovaly v čistotě a souladu.

Učebna buď ovšem vzorem umělecké dokonalosti a krásy. Radil bych, aby byla vymalována. Na obílené zdi spíše znát je kaňka nebo jiná pokaza, způsobená rukou nezbedného žáka, než na malované. Kříž, obrazy a mapy buďtež umělecké krásy a souladně a úspěšně po zdech rozvěšeny. Prach pečlivě každý den stírán, skříně vkusné, ne nemotorné staré »šifonéry«, do kterých by se vešly tři metry polen. Pomůcky, diagramy, modely přírodopisné, přírodopisné a lučebné buďtež dokonalé, ne hrubé, rukou neumělou zhotovené. Na jedné škole měli vycpaného ptáka, ale nikdo pro jeho veliké stáří, které zničilo tvar a barvu, nemohl určit, jaké to je zvíře. Na konec moli jedno křídlo užrali, tak že odpadlo. A přece zůstal ten podařený exemplář na skříní. Patřil na hnůj; raději býti bez takových pomůcek a nemíti žádných. Lavičky mají býti zeleně natřené a ne bílé. Stůl vzorem čistoty a uspořádanosti, počítadlo s natřenými a ne odřenými kuličkami.

Školní zahrada buď pěkně a ladně upravena, ozdobnými květinami vyzdobené záhonky, buď opatřena několika keři růžovými, neboť kdo miluje květinu, z nichž růže pro svou krásu a vůni přední místo zaujímá, jest povahy ušlechtilé a dá se tato povaha šlechtiti a pěstiti. Žáci nechť sami za dozoru učitelstva v zahradě pracují a budiž jim ponechána vůle, jak ten či onen záhonek upravit a ozdobiti. Je-li zahrada větší, nechť každému staršímu žákovi dostane se jednoho záhonu a budete vidět, jak se budou hoši činit, jak budou pracovat, jak budou chtít jeden druhého předělat, předhonit vkusnou úpravou svého záhonku. Znamenitý to prostředek povzbuzovati tímto způsobem soudnost, uměleckou tvorbu a vkus žáků.

(Pokračování.)

Funkce místního školdozorce na venkově.

V několika vsích napaběrkoval MIK. ANTOŠ.

Jsou tři druhy místních školdozorců: jeden, který o školu vůbec se nestará; takových je nejvíce; druhý, který hledí všemožným způsobem práci učiteli znesnadnit, těch je trochu méně; a konečně třetí, který skutečně škole rozumí, pro ni se namáhá a její prospěch na srdci má, a těch je nejméně.

První bývá volen jen proto, že je to vůbec nutno, aby v obci byl někdo školdozorcem, protože je to nařízeno, a tak strčí to někomu z obecního zastupitelstva, který ještě žádné vedlejší funkce nemá, »aby taky něčím byl«. Takový člověk obyčejně o svém úřadě nemá ani ponětí, neví, jaké povinnosti s sebou přináší, nehledí se s nimi ani seznámiti a o školu po celý čas svého úřadování ani nezavadí, buď že se ostýchá, nebo že opravdu neví, co by tam dělal.

S takovým školdozorcem vycházejí učitelé vždycky dobře.

Nejhorší je kategorie druhá. Dá se zvoliti, aby byl v obci nějakým pánem a nastupuje úřad svůj s tím pevným úmyslem, že škole nedá nic, co právě nebude muset, a učitelé, že uvidí, »jak on s nimi bude točit«.

Tato kategorie místních školdozorců rekrutuje se z naprostých nevzdělanců, je pro učitele hotovou metlou a škole spíše na závalu, než ku prospěchu. Třetí konečně jsou inteligenti, chápající úkol školy, nebo alespoň polovzdělanci, kteří tuší, čím škola má obci býti, při svém svolení pevně si umínají, že budou prospěch školy hájiti, všemožně se o ni starati a učitele v jeho snaze podporovati. Tito bývají nejlepšími přáteli učitelů a získají si mnohde o zvelebení školy velikých zásluh, kterých však mimo učitele nikdo neocení.

A teď po řadě nakreslím místní školdozorce, jak jsem je byl za své praxe poznal. Venkovští kolegové to znají z vlastní zkušenosti a mohli by jistě přispěti několika potřebnými obrázky, městským kolegům však článek můj snad poskytne zábavy a poučí jich o radostech venkovského učitele, kterých kolega ve městě nikdy nezažije.

Do kterého druhu školdozorců který vyličený patří, o tom nechť laskavý čtenář rozhodne sám. Občan L. byl už šestý rok místním školdozorcem, když jsem se dostal do vesnice, kde on v tomto úřadě působil. Představil se mi na návsí: »Já jsem při školní radě. Už šestý rok chodím se dívat do školy, je-li tam čisto.« A přišel se skutečně do mé třídy podívat, dal-li mi řídící učitel vyměsti. Ten člověk tedy myslel, že je školdozorcem proto, aby dohlížel, zda-li řídící učitel skutečně třídy dává vytápěti a čistiti a neběře těch 120 zl., které mu obec za tři třídy platila, zadarmo.

Poznal jsem jiného, který byl spíše směšný. Býval v mládí pastýřem, potom začal šenkovat, a konečně při šenku provozoval obchod se stavebním dřívím. Když jsme se ponejprv viděli v jeho hospodě, představil se mi dosti komicky. »N. N., místní školdozorce a dřevěný obchodník.« Ten měl školu rád a učitele také, pokud chodili k němu na pivo. Ale jak zapadli jinam, bylo zle. To ho potom v místní školní radě měli proti sobě a že nemohl brojiti proti učitelům, že tu byl náhodou energický, o svou poctivou práci se opírající řídící, obracel rozezlený pán útoky své na školu. Tato byla pětitřídní a v první třídě učila podučitelka. Když se sem dostala, vítal ji dosti nelibě. Dosazením podučitelky připravila ho okresní školní rada o jednoho tahouna, jak sám se vyjádřil. To byla pravda. My té jeho

břečky vytáhli dost, abychom s ním měli pokoj. Proto však přece dřevěný obchodník na ni nezanevřel, že je ženská a nepije, ale potom, když ho urazila v jeho hodnosti.

Přišel do její třídy po jaru, když návštěva ochabuje. Nasadil si cvikr, což činil vždy, když se podpisoval do třídní knihy, jinak ho nepotřeboval a koupil si ho, až když se stal školdozorcem. Potom, aby slečně ukázal, jak se o školu stará a jak svému úřadu rozumí, napomínal děti k pilné docházce a vyhrožoval trestem. Vzal to hodně zoztra a řekl dětem, že budou tělesně potrestány, kdo do školy nebude chodit rád a končil: »Kdo svévolně školu zanedbá, dostane: ne na ruce, ale —«. A teď řekl kam, jmenuje místo, které má sice dosti slušných a aesthetických pojmenování, ale on užil právě toho nejobjecnějšího, aby mu děti dobře rozuměly.

Rozumí se, že děti vybuchly v hlasitý smích, a slečna všecka zapýřená zdvořile podotkla, že to pan školdozorce snad měl dětem říci jinak.

Ale to si dala! Nahlas jí řekl: »Tady poručím já, a jak to dětem řeknu, to je má věc. Já jsem od toho.«

A od toho okamžiku měla v něm zuřivého nepřítele.

Měl jsem také štěstí, že jsem našel školdozorce takového, jaký má být. Byl jako učitel dosazen do S., zastihl jsem tu starého známého, který tu byl školdozorcem. Byl to pan V., s kterým jsme se znali z vojny. Sloužil jsem totiž v mladých letech několik roků jako poručík u pěchoty a pan V. vysloužil své tři roky u mé setniny, byv potom propuštěn jako desátník. Byl sladovnickým, ale převzal později statek po zemiřelém starším bratru, začal rolničiti a zařídil si také obchod ječmenem. Do školy chodil rád a do mé třídy zvláště. Když mne ponejprv při vyučování navštívil, řekl, odcházejí dětem: »Učte se, děti, dokud k tomu máte příležitost. Dnešní doba vyžaduje v každém oboru mnoho vědomostí. A učte se rády! Máte hodného pana učitele, kterého znám už mnoho let. Také jsem se na vojně mnohému od něho naučil, co je mi teď při živnosti k užitku.« (Dokončení.)

ČASOPISECKÁ HLÍDKA.

O Mariánské výstavě psal »Č. Uč.« pod názvem *Klerikální výstava v Klementínu* mezi jiným: Veřejnost sotva si ji povšimla, ale tisíce osob ji navštívilo. Pozorujme: svrchovaně naše umělecky cenné výstavy »Manesa« navštěvuje několik osob, do klerikální výstavy klementinské, nevkusné, odrážející klerikální neomaleností, urážející cit českého člověka, do té hrnou se davy. Vidíme, jak klerikalism, přese všecko hmotné protiklerikálníčení po tichu vzrůstá, mohutní, především v oborech, kde nám je nejméně milý.

Klementinská výstava je poučná. Její vyložený obsah ukazuje celou fysiognomii klerikalismu: na venek opar jakýchsi kulturních idejí. uvnitř duše příživná, jako houba

trávící z kultury zdravé. Vidíme, kolik úsilí lidského ducha upravovalo klerikalismu stezičky, které vedou do Říma, ať již vědomky či nevědomky. Ale věc ukazuje klerikální rafika: totof jest dílo mé. Tudíž vizte to dílo! Užíváme k tomu cíli referátu »Práva lidu« (ze dne 26. srpna), kde nejostřeji osvětlena byla klerikální propaganda výstavní. Čteme tu:

Klerikální výstava. Ráz výstavy je naprosto klerikálně agitační; je pořádána jen pro uctění jubilea dogmatu o neposkvrněném početí p. Marie a nikoliv ze stanoviska historického nebo ryze uměleckého. Nakupeno tu bez ladu a skladu množství nejhoršího braku klerikálního (viz: Steinbrennerovy kalendáře, barevné poutní obrázky, poutní »literatura«, knížky, jichž »výnos určen pro dobrý účel«, dále »modlicí knížky pro ženské pohlaví« obyčejně z literárních oficin jezovitských). Vedle toho klerikálního kšeftaření,

vystupujícího neobyčejně drze (jedna knížka z nakladatelství známého německého šovena pátera Opitze má titul »Volksaufklärung« (!) (»Lidové vzdělání«) a obsahuje — lourdské záznaky — »Die Wunder von Lourdes«, jsou tu české neméně blbě svatohorské, tu-řanské a jiné poutní škváry.

O úpravě místnosti škoda řeči. Člověku je nevolno v těch ponurých chodbách a sálech — jakoby tu strašily stíny jezovitů a opršalé malby nástrojn podobají se velikým skvrnám zaschlé krve. Napsali-li jsme, že výstava je urážející, řekneme hned, proč. Hned v parádní části sálu, tam kde strahovští »bílí synové« umístili své špatné verše, staré knihy, několik mizerných i lepších starých obrázků, špatných kopií i šeredně nově »oštafirovanou« starou sochu marianskou, najdeme zajímavý rám. V něm jsou obrázky panny Marie v Bílé hory, na památku bitvy, jež »byla dobyta proti kacířům« (wieder die Ketzer) a na památku »zachování Chatolického Náboženství v Čechách v Roku 1620«, jak hlásá doslova nápis. Pak je zde výšivka: obraz bělohorské p. Marie obklopený válečným materiálem, děly a kulemi, jimiž kult Mariánský v Čechách se uvedl. Český lev dole už drží kříž.

Kdyby měli klerikálové špetku taktu, nevystavovali by věci takové. Ale aspoň ukazuje se pravé ledví jejich: ta bělohorská panna Maria v rámci z děl a kulí vypravuje mnoho o »blahodárném působení otců jezovitů, oněch nejhorlivějších šířitelů mariánského kultu. Na té světské moci staví dnes klerikálové stejně jako skoro před čtyřmi sty lety. Člověk se oťese, vidí-li tu spoustu poutních míst a zázračných sošek a obrázků, jež jsou rozety po tolika dědinách, jedna soška nevkusnější než druhá, s korunami většími než hlava, obalené šátky, jichž je plná jedna vitri vyšívanými, křížícími,

nevkusnými. A právě ty nejnevkusnější sošky jsou ty pravé, »zázračné«; k nim putují tisícové lidu a ožebračují se ve prospěch chytrých jezovitů, stavičích si za krejčárky chudičkého nešťastného lidu velkolepé monastýry. Ty sošky zrobené co nejhruběji, jako by vyšly z ruky černocho, vyrábějícího fetiše, staly se nevjynosnějším předmětem klerikálního kšeftaření.

Umělecká díla, pokud jsou na výstavě. jsou tam »jako prodaná«, vyjímají se naprosto cize. Nemůžete v tomhle okolí, v tomhle ovzduší míti vůbec nějaký požitek umělecký. Výstavy »Manesa« delikátní úpravou a harmonickým okolím samy vyvolávaly náladu, zvyšovaly vnímavost ducha lidského pro umění. Zde se utlouká. Díváte se — vbodnou se vám v mysl uhrančivé oči jakési strašidelné baby či jeptišky. Myslíte, že je to podoba duše nějaké pro urážku p. Marie za živa do pekla odnesené, ale katalog vám poví, že tato strašidelná fysáž je podobizna doksanské jeptišky Maxmiliany Zámucké, horlivé ctitelky mariánské, zemřelá v pověsti svěřice r. 1718.

Velká monstrance loretanská, celá posázená diamanty, jejíž napodobenina je zde vystavena, ukazuje alespoň, jakými poklady klerikálové vládnou. Originál jistě by přispěl hodně na sanaci vyloupené Svatováclavské záložny, jsouť tam diamanty zvíci lískových ořechů, mimo nesčíslné množství drobných zářivých kamének.

Jsme zvědaví, zaujmou-li některé listy — třebaš už jen z vlastenectví odmítavé stanovisko proti klerikálnímu podniku, jehož ovzduší jakoby člověka přenášelo do oněch dob, kdy andělé nosili »svaté chatrče« a zázračné obrazy samy se stěhovaly přes moře. Aspoň ve jménu zdravého rozumu lidského bylo by třeba odmítnouti rozhodně klerikální »jubilejní« podnik.»

• RŮZNÉ ZPRÁVY. •

Škola a tuberkulosa. Na sjezdu proti tuberkulose v Berlíně bylo uznáno, že škola má míti přední úlohu v boji proti tuberkulose. Jest choroba ta za prvč infekční a za druhé je léčitelná. Protože tuberkulosa může býti vyléčena, radno děti, které jsou stíženy tuberkulose, ze školy vymýtiti na jistou dobu, aby se mohly vydatně léčiti. Nejlépe

by bylo umístiti je ve zvláštním ústavu. Tuberkulosní učitelé mají býti zproštěni, pokud se léčí, všeho vyučování a měly by se do školy vrátiti teprve tenkrát, když jich stav nebude buditi obav, že by mohli nákazu tuberkulosní šířiti. Aby se žactvo uchránilo tuberkulose, třeba prováděti všecko, co působí přímo neb nepřímě proti postupu tuberkulosity (fysická výchova telesná, otužování, volba vhodného povolání a pečlivý život dle zásad hygieny).

Funkce místního školdozorce na venkově.

V několika vsích napaběrkoval MIK. ANTOŠ.

(Dokončení.)

To se mi líbilo. Nebylo mi posud práno, abych někde zastihl místního školdozorce, který by taktó s dětmi mluvil a o práci učitelově tak trefně se byl pronesl.

Když přišel ke mně podruhé, shledal, že nestačí mi jediná tabule, protože jsem učil ve dvou odděleních, a do čtrnácti dnů měl jsem ve třídě tabuli druhou.

Po třetí zastihl mne při vyučování zeměpisu. Vysvětloval jsem dětem pohyb zeměkoule, otáčeje svým kloboukem-zemí, kolem stolu, na němž na hromádce knih trůnil můj kalamář jako slunce.

V usednuv, sledoval pozorně můj výklad a odcházeje, tázal se mne: »Prosím vás, pane učiteli, což pak naše škola nemá globu?«

»Nemá,« řekl jsem.

»Tomu se divím,« řekl a dodal žertovně: »Budete-li několik roků tak učití jako dnes, bude obec povinna vám připláceti na klobouky.«

Za čas škola naše skutečně globus dostala, ale povídal mi řídící učitel, že se pro to strhla v sezení místní školní rady prudká patálie, kterou V jako stará vojna vyhrál strategickým tahem. Náš řídící nebyl toho zrna, aby škole něčeho vymohl. a tak, když proti globu všichni vystoupili, že je to věc patrně nepotřebná, když se bez ní učilo taková dlouhá léta, mlčel. Ale V. řekl: »Největší přírážky

obci platím já a děti školou povinných nemám. Uznám-li tedy já, že ta pomůcka je škole naší tak potřebnou jako sůl, tím spíše měli byste to uznati vy, kteří tam posíláte děti. Řeknu vám upřímně, co si myslím. Lekáte se výloh na školu a to jest šetrnost na nepravém místě. Když jste ustanovovali nového obecního pastýře, propili jste z obecních peněz patnáct ztatyč a já mlčel. Teď když já potřebuji pět zlatých pro vaše děti, zase mlčte vy!«

Po čtvrté už V do školy mi nepřišel. Vypršela mu totiž lhůta jeho úřadování a už zvolen nebyl. Prý by chtěl stále něco nového pro školu.

Bylo mi toho líto. V. byl nejvzdělanějším člověkem celé obce.

»Co se to stalo, příteli?« oslovil jsem ho po volbách.

»No, vidíte,« řekl svým žertovným způsobem. »Pro ten váš globus byl jsem nucen odložití portepé. Nerozumějí mi. Myslím, že je tomu leckde tak, jako u nás.«

»Skoro všude,« musel jsem mu říci.

V jedné své štaci zastihl jsem školdozorce dobráčka. Ale také s ním bylo soužení. Byl to stařeček, který školu opravdu miloval a chodil sem často. Funkci školdozorce měl jako spachtovanou; jiného mimo jeho nevolili. Kdykoli přišel do školy, žádal, aby mu děti zazpívaly.

Vyhověli jsme mu vždy a on, pochváliv děti i nás, odešel.

Ale dostali jsme podučiteie, kolegu zrovna z ústavu, který měl všechny zákony a předpisy ještě v živých barvách v paměti. Školdozorce přišel k němu první hodinu, přál si, aby dětičky zazpívaly, ale kolega řekl zkrátka, že má teď počty a odchylka od rozvrhu hodin že není možná. Bylo z toho mnoho mrzutostí. Stařec došel k řídícímu žalovat a plakal. O konferenci bylo pak nutno mladému kolegovi vysvětliti, že funkce místní školní rady jinak vypadají na papíře a jinak ve skutečnosti a požádati ho, aby podruhé stařečkovi byl po vůli.

A takových příběhů bylo by možno napsati celou knihu a ještě zajímavějších, ale tyto myslím dostačí. Ostatně každý nějaký ví. Co jsem tím chtěl? Napřed jsem měl v úmyslu napsati, že funkce místního školdozorce je ve většině míst zbytečnou, rozešlo mne to však. Autonomie by přišla o jeden úřad. Platí na to, ať si má tedy funkcionáře, třeba bez významu. Potom při obsazování míst, učitel chtěje se dostat do terna, musí také místního školdozorce požádati o hlas, to stojí také za veliké peníze.

Pak jsem přemýšlel, kdo by se na vsi nejlépe hodil za místního školdozorce, a napadlo mne, že by ta funkce nejlépe se hodila faráři. Chtěl jsem to také napsati, ale rozmyslel jsem si to. Víím, že by hned o mně psali: »Hleďme, on také přemýšlí, a něco ho napadlo! A právě to ho napadlo, vehnati školu kněžím do rukou!«

Proto budu se chrániti, něco podobného napsati. Hned by mne vyhlásili za klerikála, už bych nebyl liberálním učitelem a také bych neplatil za vzdělance. Než by se měl o mé potřeby starati farář, tož raději ať se o ně nestará nikdo. Náš Čelakovský sebral v »Mudrosloví« tolik přísloví slovanských, než není jediného mezi nimi, které by se sem hodilo.

Ale Němci je mají. Řekli by jistě o našem případě: »Stolz auswendig, L im Pelz' inwendig.«

O školní lékárně.

Uvažuje O. SAZIMA.

»Věc velice žádoucí,« slyším tak mnohého kolegu. Řekne to, a článku čísti nebude.

Bodejť by nebyla žádoucí. Už proto, že se o školní lékárně mluvilo a že jí ve škole nemáme, tak jako ledacos »velmi žádoucího«.

Abych čtenáře přinutil ku čtení článku o školní lékárně, nebudu vypočítávat, co všecko by v ní mělo býti a tak brzy tam asi nebude, protože tu není člověka ani korporace, kdo by na tuto dle všeobecného mínění zbytečnou věc dal peníze.

Ale já jsem si již před lety pořídil příruční lékárníčku, ne sice školní, nýbrž vlastní, ovšem ku potřebě školní, a mám věci v ní v stálé evidenci. Proč jsem jí koupil sám ze svého, ač jsem jeden z nejchudších, musím vysvětliti.

Škola moje je v zapadlé dědině, poslední na okresu. Zapadl jsem sem, že jsem slyšel, že svět je tu obit prkny, a já tehdy na ten hamižný svět byl tak dopálen, že bych byl s chutí přešel i ten plot, kterým je ohrazen, jen abych se s ním nemusel stýkati. Klid a spokojenost našel jsem v tiché dědině, je pravda. Ale několik stinných stránek měla přece tato moje odloučenost od ostatního světa.

Jednou z nich bylo, že u nás nikdo nesměl stonat. Stálo to hned hromadu peněz, protože lékař byl v městečku půl druhé hodiny cesty vzdáleném a v zimě pro závěje a špatné cesty ani k nám dostatí se nemohl. Zkusil jsem s tím mnoho, zvláště pokud byly děti malé.

A tu jedné zimy staly se mi ve škole dva případy, které mne přiměly, jsem si opatřil za vlastní peníze příruční lékárníčku.

Hoši klouzali se o polední přestávce na rybníku za vsí. Dvanáctiletý hoch, trochu neobratný, jsa obut v trepky s dřevěnými podešvy, pozoroval, že se mu

to dobře neklouže, protože měl v podešvech natlučené cvočky. Vypůjčil si od soudruha zavěrák a jal se cvočky vytahovati. Ale hned první pokus se mu nezdařil, protože si neobratně počínal. Rozevřel nůž jen trochu, že tvořil se střínkami pravý úhel. Do toho sevřel hlavičku cvočku a mačkaje nůž i stříanky na koncích k sobě, hleděl cvoček ze dřevěného podešve vypáčiti. Ale nůž sjel s hlavičky cvočku, zavřel se, jak hoch silou tiskl a při tom uvízl hochův ukazovák mezi čepelí a střínkami. Hoch prořizl si prst až na kost. Zavázal ránu ledabyly nějakým hadříkem nemaje ani kapesníku a tak mi přišel do školy.

Hned po modlitbě položil si hlavu na lavici. Šel jsem k němu, tázaje se, co mu je, a tu jsem se dověděl o nešťastné příhodě. Zároveň spatřil jsem pod hochem louží krve a když nešťastník hlavu zdvihl, byl smrtelně bledý.

Odvedl jsem ho do svého bytu, ránu jsem mu obvázal a poslal hocha domů. Přišel po chvíli do třídy, oznamuje, že u nich nikoho není doma. Otec, horník, pracoval na důlu hodinu cesty vzdáleném a matka někam odešla.

Vstál jsem tehdy úzkostí s malým nešikou. Rána byla hrozná, stále krvácela, neměl jsem nic, čím bych ji zalepil, a hoch bledl, dělalo se mu mdlo. Měl jsem celé odpolední vyučování zkažené a v úzkosti a strachu, aby mi hoch neomdlel, čekal jsem třetí hodinu a poslal několikrát pro matku zraněného; nebyla doma ani ve tři hodiny, teprve o čtvrté přiběhla a hoch odvedla si z mého bytu, kde ležel na pohovce třesa se horečkou od té rány.

V pět hodin za úplné tmy v mrazu a sněhové vánici vezl ho otec na sáňkách do městečka, kde mu lékař prst sešil a zavázal.

Tenkrát jsem si pevně umínil, že si opatřím malou příruční lékárníčku. Kdybych byl měl jen kousek kompresu nebo preparované vaty, nemusel hoch zkusiti tolik bolesti a já tolik strachu.

Ale než jsem úmysl svůj provedl, přihodil se mi případ na vlas podobný.

Když děti šly jednoho jitra do školy, větší hoch táhl po návsi předeek vozu ku koláři do správký. Jeden dobrosrdečný hoch vida, že vůz je těžký, chtěl táhnoucímu soudruhovi pomoci, opřel se vzadu o vůz, noha mu uklouzla a palcem přišel hoch k šroubu sloužícímu krejčování. Hoch táhnoucí vůz v tom okamžiku zarejdoval, uskřípl ubožáčkovi tak, že kůže i se svaly od kosti se odloupla. Myslel jsem, že hoch mi vykrvácí a domů poslati jsem ho nemohl, hoch byl přespólní, z vesnice půl hodiny cesty vzdálené. A já neměl při ruce nic, než vodu a kus plátna.

Nikterak nechtělo se mi podařiti rozmáčkнутý prst ovázati a napravit a krev zastaviti. Mořil jsem se s hochem sám jsa blízek mdlobě, když tom spatřím oknem četníka jdoucího obchůzkou naší dědinou.

Vzpomněl jsem si, že když jsem býval vojínem, spolek červeného kříže rozdal celé armádě balíčky s obvazadly a balíček tento, že patřil k úplné výzbroji každého vojína.

Hned jsem poslal jednoho hochu »Běž za panem strážmistrem, že ho prosím, aby zašel do školy. Přišel hned, a když jsem mu vysvětlil, co se mi stalo a tázal se, nemá-li takový balíček, řekl mi »Mám něco lepšího, úplnou Verband-patronu.«

Vyňal z poboční torby malé pouzderko, utrl víčko a tu jsem se divil, co všechno v tom pouzderku bylo. Velký kus karbolové vaty pevně stlačené, kus gázu o jistě pět metrů dlouhý obvazek.

Ochotně mi dal od všeho půl, pomohl mi zručně hochu prst srovnati, obložil jej vatou, zavázal, a bylo po krvácení. »A teď to vydrží, než ho dovedou k lékaři.« řekl usmívaje se.

Potom mi ukázal, co všeho má sebou v torbě, kdyby se mu na cestě něco stalo, nebo bylo třeba někomu pomoci přispěti.

»Vida, jak o vás je postaráno, a o nás nic,« řekl jsem. »Já jsem tu na „Vystrkově“, stane-li se něco, jedině na sebe odkázán a nemám takového nic. kdybyste dnes nebyl přišel, snad by mi tu hoch byl vykrvácel.«

»Takovou „Verband-patronu“ si kupte, pane řídící,« radil mi. »To je výborná věc.«

»Tu si koupím hned,« rozhodl jsem se.

Následkem těchto dvou rozčilujících případů stihlo mne oslabení nervů, které mne dlouho trápilo. Ale potom jsem na to vyzrál. Došel jsem si k příteli lékaři do města a řekl mu zkrátka: »Tuhle mi napiš do zápisníku, co všechno potřebuji, víš, kdyby se mi stalo tohle, nebo tohle.«

Napsal mi to hned a připsal k čemu co je a vysvětil mi jak čeho užití. Mnoho toho není, tak malá zásuvka ve stolku. Ale dostačí to pro první pomoc. Od těch dob jsem klidnější, neboť moje lékárníčka koná dobré služby mé rodině i škole.

Když v zimě pohlédnu oknem na ves a spatřím závějemi zaváté chaloupky a v závějích jen úzké uličky proházené od chalupy k chalupě, nestraší mne už myšlenka jako dříve: »Můj Bože, co bych si počal, kdyby se mi dítě roznemohlo ve škole nebo někdo v rodině? Vždyť by se dnes nikdo nedostal dolů do města k lékaři. Silnice je celá zavátá.« Zjedná mi klidu myšlenka: »Však bych si něčím ze své lékárníčky pomohl.«

Už je po nich!

Píše BEN. BOŽEK.

Je po nich, totiž po úlevách. Řekl bych »Zaplať Pán Bůh!«, kdyby po nich bylo navždy. Ale přijdou na přes rok zas, a s nimi nové soužení venkovského učitele.

Kollega, který po jaru psal článek, (»Už jsou tu!«) načrtl, kolik soužení způsobí úlevy učitelům, když se po jaru udělují. V přítomném článku chci stručně načrtnouti, jak působí úlevy ve svých následcích. Úleváci přišli tedy 15. října. Ale jak vypadají! Nejinak, než jako by je byl pochytil v indiánských vigvamech a přímo do třídy mi je přivedl. Hoši hledí na mne zarputilým pohledem. Konec úlevy znamená konec svobody. Jeden sloužil za pasáka, druhý byl na řípě, třetí chodil s tátou na rampu do důlu, všichni vydělávali peníze, směli kouřit a s tátou zajít do hospody, a teď všechny ty příjemné věci přestaly a kluci jsou toho pevného přesvědčení, že jsem já tím vinen.

Horší je to s děvčaty. Třináctileté děvušky na mé dvoutřidce měří mne drzími pohledy a mluví se mnou usmívajíc se zvláštním způsobem. Rozumím. Děvčata byla s tátou na chmelu, a přinesla si z této výpravy hojnost vědomostí, jichž by nebyla nabyla v mé třídě, kdyby sem byla chodila do sedmrácti let.

Ale tyhle vědomosti snad patří k moderní výchově děvčat. Takové rozvíjející se žábě má už vědětí všecko. Doporučuji tedy kolegům, kteří chtějí dětem všecko říci, aby je každého léta vypravily k Rakovníku na chmel.

Děti nabyly nových vědomostí během léta, co jsem je neviděl, je tedy přirozené zapomenly všecko, čemu jsem je byl loni naučil.

Na jaro a v létě většina jich dospěje, a nezbývá mi tedy nic jiného, než začít s nimi znovu pracovat, na úkor nižších oddělení, abych tyto své nejstarší žáky nepustil do života nepřipravené, jak zní běžná fráze, ačkoli bych ji mohl opravit, že úlevy po dvě léta se opakující připraví děti pro život »praktický« až hanba dobře.

Ale všichni úleváci mně ještě nepřišli. Schází ještě ti, kteří se dali najati za pasáky v okolních vesnicích. Ti musí ve službě vydržet do Martina. Přicházejí mi tatíci do školy s prosbou, abych ještě počkal a úlevu prodloužil, že kdyby kluk teď musil do školy, hospodář by mu strhl desítku na službě. Ubožáci myslí, že úlevy uděluje učitel. Několik cizích kluků potlouká se dosud po vsi. Jsou to úleváci z jiných škol.

Na jaře dali se najati za pasáky nebo i za čeledíny v naší vesnici. Jsou všickni vybraní uličníci. Po celé léto po práci večer tropili po vsi neplechy. Mínil jsem, že neplecha přestane, až přestane úleva, a cizí kluci, že ze vsi zmizí. Než chyba lávky. Je konec úlevy, ale tato chasa ze vsi nezmizela. Ale také ona musí dodržet do Martina.

A nejhorší při tom je, že uličníci tito insultují děti, ze školy jdoucí, aby jaksi dokázali svou povýšenost nad dětmi školními a spráskáním jich dokumentovali, že na ně je učitel »krátkej«. V té věci jsem úplně bezmocným. Pomoci dovolávat se nelze nikde, neboť kdybych na uličníky dokročil přísně a zasadil se, aby odebrali se do škol, kam patří, nevím zdali bych nezpůsobil nepřijemnosti někomu nevinnému. Nezbývá mi tedy nic, než denně po škole doprovodit přespolní děti, přes pastviště, kde cizí pohunci pasou, nechci-li na sebe uvalit jednak hněv hospodářů, že jsem jim před časem zapudil pohunky, jednak hněv okolních kolegů, že jsem před časem přihnal do školy vybrané uličníky.

Dělám tedy obecního policajta, nemaje za tuto funkci platu.

Ještě něco pěkného mají úlevy do sebe. V některých okresích trvají do 15. října, v některých do konce tohoto měsíce. Požehnaná hlava, která tuto nerozvalnost vymyslíla.

Potřebuje kluk jenom jít za pasáka do sousední vesnice patřící náhodou do školního okresu, kde je úleva o 14 dní delší, táta ho odhlásí, že se zdržuje tam a tam a za opatrovníka udá hospodáře, u kterého kluk slouží. Do školy tam kluk nechodí, požívaje úlevy, a po Martině přijde domů, ovšem v stavu zbědovaném sedřený a zanedbaný a přihlásí se k návštěvě školy domácí. Prodloužil si zanedbání školy na základě dobrodiní zákona. Kdyby to alespoň dobrodiním někomu bylo! Ale kluk z toho nemá nic. Jenom ničemní rodičové dávají děti do takových služeb. Mzdu chlapcovu shrábne tatík, aby si přilepšil. Chudý poctivec raději se dře, aby děti mohly chodit do školy. Úleváci—pohunci rekrutují se vesměs z dětí chalupníků a rolníků a potom se stále mluví o »vyšší úrovni« vzdělání našeho lidu. Muselo by vzdělání mít podobu horun, aby se jeho důle-

žitost uznala. Na učiteli se žádá, aby docílil pokud možno nejlepší docházky školní, dokud však bude možno i přes přísný zákon povinnosti této se vyhnouti, nebude zákon učiteli pomůckou, nýbrž zdrojem soužení a mnohých starostí.

Proto pravím upřímně: za toho bych se zbožně pomodlil, kdo by mne zbavil úleváků.

Za uměleckou výchovu.

Píše B. B. NUSELSKÝ.

(Pokračování.)

Tělocvik působí našim venkovským školám mnohé starosti. Zimních tělocvičen není a ty letní za mnoho nestojí. Dbalost některých místních školních rad o tělocvičné nářadí jest naprosto špatná. »Ach, ještě budou učit kluky lézt, jak mi na hrušku vylezou, ani se to nemají ve škole učit.« Vykládejte těm strýčkům, že tělocvikem zušlechtuje se nejen tělo, ale i duše člověka a že zvláště soustavný a pravidelný tělocvik má pro dítě dalekosáhlý význam, neuvěři vám. »Ech, co pak je do toho,« řeknou a mávnou pohrdlivě rukama. »My jsme se tomu také neučili a jsme chvála Pánu Bohu také zdraví.« Na vesnických tělocvičnách, aby cvičili lidé mající dlaně jako lopaty. Hrazda, bradla a šplhadla bývají tu tak nemotorná a silná, že hoch celou rukou tyč neobsáhne. Pohled na takové hromotlucné neforemné nářadí nevzbudí v dětech libý a milý dojem a pro účel tělocviku nářadí takové nemá pražádné ceny. A mimo to je nářadí takové i nebezpečné životu a zdraví žactva. Dítě, nemohouc ovládat nemotornou tyč, může snadně spadnouti a ublížiti si, nebo do ruky i těla zadrhnouti třístku z nářadí takového vyčnívajících. A stal se i případ, že celý rok uplynul od nařízení daného c. k. okr. školní radou, aby tělocvik v té či oné škole byl náležitě spraven a přece pan starosta tomu nevyhověl a stěžoval-li si učitel na toto jednání, dostal ještě nos a obdržel napomenutí, aby hleděl s místní školní radou vyjít a shodu zachovat. Takovýmto způsobem a za takových poměrů nedojdeme nikdy k vytknutému cíli.

Při tom odstavci musím také ukázat k tomu, že i dvory při školních budovách musí býti upraveny tak, aby neurážely svým neladem. Některý ten dvorek vypadá hůř než u mnohého chalupníka. Viděl jsem takové a opravdu se mi to zhnusilo. Husy, králíci, kachny, prasata, kozy, holubi, slepice a nevím co ještě pletlo se mi na tom učitelském dvorku pod nohoma a když jsem šel, chtěje vyhověti dotyčnému kolegovi chlubícím se mně svým hospodářstvím, za ním, uvázl jsem pod kotníky v takovém hustém kalu, který se po celém dvoře rozléval. Že se mi žaludek obracel na ruby. Je to sice pěkné, když může učitel mítí své hospodářství, když si může zabítí kuře, husu, prasátko, ale tak znešvařiti okolí školy není na místě a neomlouvá nikterak ten prospěch z toho učiteři plynoucí. Žáci, vidouce školní dvůr tak znečištěný, nabývají o čistotě prapodivného pojmu a může pak dotyčný učitel sebe krásněji ve škole mluvit o čistotě, vkusu a umělecké tvorbě, ta slova jsou v křiklavém odporu s příkladem, který žáci denně na své vlastní oči na dvorku školním vidí.

V

Styky žáka s učitelem a jeho rodinou buď napomáhají uměleckému vznětu žákovu, buď ho úplně kazí. Vidí-li žák svého učitele, paní učitelovou a její dítky čistě oblečeny, vidí-li v jich konání uhlazenost a vkus, tu duše dětská lehce

chápe tyto ideální stránky povah lidských a snadno se jim přizpůsobuje, aniž by bylo k tomu třeba nějakých dalekosáhlých, mnohomluvných a mnohdy za vlasy přitážených výkladů a poučování. Vidí-li však žák svého učitele v ošumělém kabátě, s odřenými lokty, bez knoflíků, bez límečku, v bačkorách nebo pantoflích, na boso obutého, s dýmku v ústech po vsi chodícího, paní učitelovou v zamaзанé zástěře, bosou, klepající s tetkami na návsí, její děti létající v roztrhaných šatech po plotech a slézající v divokém útku sousedovu hrušku, slyší-li z jejich úst škaredá slova, hádku ze školy se rozhléhající, křik svárlivé paničky, bouchání dveřmi ze zlosti a podobné výlevy podrážděné mysli, pak výchova za takových poměrů v takové škole nemůže se brátí těmi nejjednoduššími principy školských požadavků, neřku-li aby se pěstovala ta umělecká výchova žáků. Řeč učitele a členů jeho rodiny buď uhlazená a klidná jak ve stycích rodiny mezi sebou, tak i ve stycích s dětmi školními.

g) Rovněž platí mnoho z předešlého odstavce pro styk žactva s knězem. I kněz nedávaj se svěsti rozpustilostí některých nezbedů ku zlosti, ve které pak propuká sice oprávněná zloba nad neúspěchem namáhavé vychovatelské práce. ale která svádí člověka k prudším projevům nespokojenosti a mnohé slovo proklouzne z úst, které nemá býti proneseno a které pak mnohého mrzí, ale odvolati je nelze. Tedy klid zachovati v každém případě jest velice nutno a žádoucí.

h) Žák vidí v každé starší osobě a zvláště v učiteli, knězi, starostovi, místním školním dozorcí a vůbec v těch, kteří nějaké místo zaujímají, buď jako orgán vyučovací nebo autonomní, jistý vzor, který hledí dosáhnouti aspoň ve svých myšlenkách a hrách. Vidíme to zcela dobře na hrách mládeže, děti si hrají na pana učitele, na kněze, na vojáky, na tatínka a na maminku, vaří, dělají buchty z hlíny, trestají neposlušné děti, na starostu a policajta, zavírají zloděje, na soudce, na myslivce, atd. Zvláště ve škole vykonané návštěvy od různých hodností zanechávají v dětské vnímavé duši trvalý dojem, který dle toho, jak působil, dává směr jejich myšlenkám. Vstoupí-li do třídy starosta nebo místní dozorce školní bos, v odřených nohavících, které dole jsou vysoko zahrnuty a klátí se mu na nohách jako plachty na stěžni, nohy má zamaзанé, že by na nich mohl brambory sázet, s bičem v ruce, bez kabátu, ve špinavé košili s vlajícími natrženými rukávy bez knoflíků, tu ten dojem úřední osoby takto vysoustruhované a vymóděné, na žáky nezůstane bez vlivu na jejich pojmy o slušném vystupování a se chování. Že se takové případy děly a dosud dějí na mnohých vesnicích, kde vzdělání ani tak nepokročilo, aby naučilo představitele autonomní moci o slušném vystupování a jednání aspoň v úředních záležitostech, jest jisto.

ČASOPISECKÁ HLÍDKA.

Důvody klerikální. Jedním z *nejpád-
nějších důvodů, jimiž listy ve službě kleri-
kální bojují proti pokrokovosti vzdělání
učitelského, jest, že prý žádáme odstranění
náboženství ze škol.* Důvod takový ovšem,
provázen všemi hmotivými důsledky, má

jistý účinek na nemyslicí údy církve kato-
lické, zvláště když z novin předčítán je s ka-
zatelny, o niž udržuje se ještě mínění, že
na místě tom nelze než pravdu mluvit. Když
pak se strany učitelské poukazuje se na
mohutnění klerikálního vlivu a následky jeho
ve škole, zůstává v lidu jisté mínění, že tím
hubitelem náboženství jsou učitelé. Důvod
ten zvláště výtečné služby konal letos při
poutích moravských, kde lidu páterem Sto-

janem namlouváno, že tu jde jen a jen o náboženství. Divíme se věru, že moravští pokrokovci mají tak málo energie, aby lid, jinak dobrý, takového bludu uchránili a veřejně pověděli, že v boji osvětovém jde o zcela něco jiného, než o potírání náboženství, kterýžto pojem je dnes vlastně už tak zatemněn, že i urážka farské hospodyně pokládá se za útok proti náboženství. Mělo by se lidu na schůzích důkladně povědět, čím klerikalismus liší se od náboženství a co jest vlastně jeho podstatou. Mělo by se ukázati, že straně pokrokové nejde o ničení citu náboženského, ale o ty panstvílačné snahy, jimiž bojovníci klerikální potírají vše, co není z jejich tábora, pod rouškou náboženství a to nejen v politice, ale i životě soukromém. *Mělo by se příklady ukázati, že na boji klerikálním není pranic svatého, pranic mystického. že jsou to zcela obyčejné snahy*

politické strany církevní, která od centralisační německé liší se jen tím, že směřuje k Římu a potom teprve k Vidni. Boj proti stoupenství klerikalismu, není bojem proti citu náboženskému, ale proti nepravdivým důvodům, svatosti se dovolávajícím, tedy proti falši, která Boha a mravnost, tyto dva vysoké pojmy náboženské, ve svých cílech má až na poslední straně. A to učitelstvo moravské udělati mohlo a udělati mělo; pak by se klerikální listy nemohly chlubit, že pořadatel poutí morav. p. Stojan měl kolem sebe na Velehradě 40.000 duší. »Moravan«.

»Čes. Učitel« píše: Národní Politika, noviny pro všecko a pro všechny, přináší bulletiny mariánské výstavy, kde vybízejí se správy škol, aby výstavu navštěvovaly za nižší vstupné se žactvem a t. p. Myslíme, že by se tomuto kšeftovnímu listu mělo se strany naší inteligence již jednou řádně odpovědět.

* RŮZNÉ ZPRÁVY. *

Nový výnos o školních sešitech na psaní a kreslení. Vzhledem k stále se množícím stížnostem na špatnou jakost, vysoké ceny a nestejnou úpravu školních sešitů na psaní a kreslení rozhodl se ministr kultu a vyučování, s ohledem na dřívější nařízení a výnosy, vydati zásadní pravidla, týkající se vnější úpravy sešitů užívaných na obecných a měšťanských školách ku psaní a kreslení. Zemské školní úřady mají dle těchto předpisů po vyloučení obchodních a živnostenských komor pevně stanovit nejvyšší ceny sešitů pro různé druhy škol a pro různé stupně výchovy a rovněž dbáti o to, aby u každého školního úřadu a na každé škole byla sbírka sešitů na ní užívaných, aby si je mohli výrobci a obchodníci, rovněž však rodiče školou povinných dětí prohlédnouti. Při každém druhu sešitů má býti zavedena pouze jediná jakost. Při vyhlášení příslušného nařízení má býti z ohledu na zásoby papírníků a na zásoby sešitů pro chudé žáky, stanoven čas pro zavedení nových normálních sešitů nejméně o dva roky později. Správy škol jsou povinny firmy, jež by dětem prodávaly sešity, předepsaným vzorům neodpovídající, nadřízeným školním úřadům oznámiti za tím účelem, aby podobné méně cenné sešity mohly býti z dalšího užívání odstraněny

Úprava vedřin a hlavních prázdnin na pražských školách. Zdejší okresní rada školní dotazuje se ředitelství škol, aby na základě statistiky o vedřinách z posledního třiletí proslovila se, nemělo-li by odpolední vyučování v době od 1.—30. června vůbec odpadnouti a neměly by hlavní prázdniny posunouti se na dobu od 1. července do konce srpna. Nepochybujeme, že všechny správy škol vysloví se v ten rozum, že bude jen s prospěchem tyto změny učiniti, neboť pro ně mluví mnoho důvodů, z nichž nejpřednější a nejzávažnější jest důvod hygienický. Ostatně změny ty budou i na prospěch samého vyučování.

Také o lidových kalendářích. »Bylo by hračkou rozšířiti mezi lidem trojnásobný náklad těchto výborných kalendářů, kdyby bylo jen trochu více — dobré vůle. Máme styk s rodiči dětí, víme, kde by kdo kalendář koupil, máme své přátelstvo, jsme v různých spolicích, kde do roztrhání dáváme sebe využívat k věcem často méně hodnotným — tu by malé slovíčko stačilo a kalendáře by se kupovaly! Upozorněte na pěknou, vzornou úpravu našich kalendářů! »Je-li ten který klerikální škvár silnějšího objemu, je to odtud, že má nejen hrubší obsah, ale také hrubší, lacinější papír. Větší objem tu klame na úkor nezkušeného lidu. Tak psal »Čes. Uč.« Také katecheta má styk s rodiči dětí, ale kdyby jim doporučil katol. kalendáře, byl by zajisté ihned udán pro nedovolenou kolportáž.

Za uměleckou výchovu.

Píše B. B. NUSELSKÝ.

(Pokračování.)

Učitel a kněz, tyto dvě důležité osoby, musí býti ve svých stycích žactvu svému příkladem shody, svornosti, lásky a snášelivosti. A myslím, že není k tomu potřebí mnoho práce, jen trochu úcty a lásky jednoho ke druhému a pokud se učitelstva týče, když bychom si jen co nejméně přáli, neurázení církve a náboženství, neb na odiv stavění nepřátelství ku kněžstvu vůbec. Žádný svobodomyšlný učitel v pravém toho slova smyslu nestaví se proti náboženství a církvi. Všichni opravdoví přátelé mládeže jsou rozhodně pro to, aby byla mezi učitelstvem a kněžími shoda. Jak pak mají oba klidně pracovat, když mysl jejich jest zaujata nepřátelstvím!

VI.

i) Až bude náš lid tak vyspělým, tak vzdělaným, že bude moci sám sebe spravovati a řídit, pak bude také autonomie či samospráva tím, čím býti má, ale čím dneska na mnohým místech není. Má býti podporou vzdělanosti, ušlechtilosti, snášelivosti občanské, má býti vzpruhou našeho národního života. Nevzdělaný a neuvědomělý (ač jinak často »svobodomyšlný«) starosta staví se proti snahám kněze a učitele, maří jejich práci různými překážkami, neznaje osudné toho konce a nedovede si pomysleti, že sám je pak vinen, že vycházejí z takové školy lidé poloviční, poněvadž to ani jinak býti nemůže. Zde zmíním se jen o následujícím: Kde najde kněz ochrany, když nevzdělaný člověk nechce vyhověti nepatrnému požadavku kněze, žádajícího za mírný honorář za vykonanou funkci? Vždyť za nynějších, drahotou se vyznamenávajících časů ten příjem kněze jest na mnohých chudých vesnicích tak nepatrný, že člověk, kněz, který tolik roků musil studovat s nákladem několika tisíců zlatých, nemůže býti ani pořádně živ. To má tedy býti údělem za jeho námahu a za léta ztrávená na studiích? Pak aby se s lidmi nevzdělanými hrdloval o ten nepatrný honorář, který si za svůj výkon požádá. Kdyby autonomní orgánové vesničtí byli vzděláni, vzali by takového kněze sami bez pobídnutí do ochrany a vysvětlili by občanům jejich povinnosti vůči knězi.

j) Veliký význam při umělecké výchově přikládám, jak jsem už předešle uvedl, v nazírání dětí na umělecké výtvořiny v malířství, ve stavitelství, v sochařství a v řezbářství. A jako dítě ve škole má nazíratí jen na krásné umělecké obrazy, tak tomu má býti i v kostele. A přimlouval bych se velice za to, aby tomuto odstavci věnována byla veliká pozornost zvláště tam, kde se tyto dále uvedené nedostatky objevují. Patří-li dítě na umělecky provedený kříž s tělem Ukřižovaného, vidí-li v té milé, ušlechtilé tváři Jeho ten nesmírný výraz neskonale lásky k lidstvu a spolu zároveň zračící se v Jeho tváři bolest, která způsobena mu hrozným mučením a smrtí na kříži, vidí-li umělecky provedené tělo a svaly chvějící se smrtelnou mukou, krev řinoucí se z ran a z pod trnové koruny, tu duše dítěte se při pohledu tom zachvěje a se zanícením patří jeho oči na Krista to, co se o něm ve škole učilo, tak jasně mu v tom okamžiku tryskne myslí a zjeví se mu celé ve své velikosti a vznešenosti, že ani slov není ke vzpružení jeho paměti a chápavosti třeba. Umělecká socha, ať vyřezávaná, ať vytesaná z kamene působí nesmazatelným dojmem na každého člověka, tím více na dítě. Cit, pochopení, láska, úžas, vzor napodobovací, vznešenost v pojímání, smysl pro krásu, to vše probouzí se ve člověku při pohledu na takové umělecké dílo. Rovněž

tak se to má i s obrazy v kostelích. Ať jsou umělecké, krásné, raději méně, ale uměleckého, než všechny stěny pokryty, ale výtvořeny neuměleckými. Cit člověka i surového se pohne při spatření uměleckého díla.

Do jednoho kostela dal se uzavřít zloděj. Chtěl ukradnouti zlatý kalich a jiné věci. Dočkal se večera. Když měsíc plul již po nebeské prostoře, vyšel zloděj z úkrytu svého pod kruchtou a tichými kroky bral se středem kostela ku hlavnímu oltáři. Tam na levé straně pnul se na stěně kříž s uměleckým tělem Kristovým. Zář měsíce padla zrovna na Jeho hlavu a ozářila ten nevyslovitelný výraz Jeho tváře. Zloděj v okamžiku tom podíval se nahoru a ztrnul. Ta hlava sama mluvila, tak se mu to zdálo. A nemohl udělati ani krok ku předu a nemohl z té hlavy zraků svých odvrátiti. Pak se obrátil a šel zpět ku hlavním dveřím, kdež dočkal se rána, aby mohl utéci, až kostelník chrám otevře. Ničeho se více v onom kostele nedotknul, ač byl to zloděj nebezpečný, který v minulých letech provedl mnoho kostelních krádeží. Od té doby loupení v kostelích zanechal a když naň zase přišlo pokušení, vešel do tohoto chrámu a zadíval se na uměleckou hlavu Kristovu.

(Pokračování.)

ČASOPISECKÁ HLÍDKA.

Nedostatek literárních pracovníků v učitelstvu.

Pod tímto záhlavím píše »Učitelské Noviny« ze dne 14. října 1904: Člověk by ani nevěřil, že v naší době, kdy brzo bude spisovatelem každý, kdo umí vzít píro do ruky, jsou veliké nářky na nedostatek literárních pracovníků i v učitelstvu. P. A. Wimmer ve »Škole měšť.« nařká: »Ač jest nás skoro 1000, se zvláštními odbornými zkušenostmi a hlubším odborným vzděláním, přece nepodařilo se nám zdvihnouti spolkový časopis do té výše, která odpovídá našemu fondu vědnímu. Redakce honoruje lépe než jiné listy (!) a přece stále vidí, že usilovná její práce nenese žádoucí ovoce.« A zároveň navrhuje, jak to zařídit, aby list byl zdokonalen. »Marné volání! V učitelstvu českém vládně v naší době takový marasmus, taková lenost, nečinnost a odpor ke vši poněkud namáhavější práci duševní zrovna tak jako v celém našem národním tělese a zejména v naší »inteligenci« tak zvané.

Mluví se pořád: my musíme, my chceme, my budeme atd., a zatím nikdo skoro nechce, nikdo nepracuje. »My musíme, my chceme«, ale tím se myslí ne: my, nýbrž my to jen říkáme, ať to dělá někdo jiný. Vezměte takového mluvku za slovo, řekněte mu: prosím, udělej toto, napiš tohle, zpracuj nebo přelož

tuto pěknou věc, má hned sto výmluv, nemá kdy, je práci přetižen! Ano, je možno, že je přetižen: buď si nabere hodin vedlejších, že je z nich všecek zpitomělý, není vážně práce schopen, a proto chodí se do hostince zotavit, nebo po způsobu naší nedovzdělané buržoasie utlouká čas moderním sportem, hrou v karty, planými žvasty atd. A druhá věc! schází nám duševní fond, chybí nám vzdělání, a to i těm s »hlubším vzděláním«.

Dříve jsme naříkali, že bídné hmotné poměry nedovolují nám zbavit se různých vedlejších hodin, různého zaměstnání, které nám v našem sebevzdělání a učitelském působení překáží, nedovoluje nám opatřit si spisy, jichž bychom k dalšímu vzdělání potřebovali. Dnes není třeba již tolik nařikat, ale náprava nepřichází, ba zdá se, že jsme na tom nyní hůře. V učitelstvu zakorěňuje se jako v celém národě úplná lhostejnost, zbahňlost, přímo degenerace, a to je příčinou, že se na vrch dostávají lidé nevzdělaní, křiklouni, nepoctivci atd., kteří omamují davы lesklými frázemi a zdánlivými úspěchy, zatím co stav náš klesá mravně hlouběji a hlouběji. A jako v širé veřejnosti naší dále, tím častěji z toho národního bahna vynořují se sopky, jež odporným zápachem osvětlují všecku tu naši hnilobu, podobně v českém učitelstvu nyní téměř denně opakují se hnusné výjevy, svědčící o mravní schátralosti, ba zkaženosti velmi mnohých, v podobě různých špatností všeho druhu, jimiž se pak i veřejnost zabývá. Nejmenujeme, vždyť každý to kolem sebe vidí a může prstem ukazovat

Jak mnoho místa a látky popřál »Čes. Uč.« ve svém VI. ročníku boji proti klerikalismu, vysvitá z jeho obsahu. V. Klerikalismus: Arcibiskup Kohn sesazen. »Ať žije svoboda!« Bez záruků to nepůjde? »Bílý Prapor« o zednářích. Bolí? Bývalý šk. inspektor a katecheta P. Poštulka. Cti otce svého i matku svou. Čas. »Čech« denunciantem na všechny strany. »Čech« to umí. Denunciant »Čech«. Dokument žurnalistický. Drozdovy dějiny katolické církve. Důsledky klerikalismu. Expanse klerikalismu. Hlas venkovského faráře. Hlídka. Jak píše »Obnova« o nás. Jednota katolického duchovenstva v Čechách. Jezovitská praktika. Kalendarě klerikální. Katecheticko-paedagogický kurs. Katolické spolky učitelské. Katolický sjezd v Brně. Klerikalism a hygiena. Klerikalismus na postupu. Klerikální pokrytectví. Klerikální požehnání. Klerikální provokace. Klerikální výstava v Klementinu. Klerikalové na postupu. Klerikalové ve svém živlu. Kněžský dozor nad školami. K obsazení olomouckého arcibiskupství. Kohn. Ještě Kohn. Kostelníčení. Ku charakteristice Kohnově. Kupujte hlinu! svatou hlinu! Liga Vlasti potáhne proti P. Svozilovi. Mezi anděly. Moderních klerikálův orgán. Modlitby pro muže. Můžeme kopírovati. Na Habrsku. Na vysvětlenou »Vychovateli«. Nejde to? Ne-sejdem se. Nezachovalí jsme se. Nezaprou se. Nová agitace. Obnova. Odloučení církve od státu. Odpočivej v pokoji! Requiescat in

pace! Kramerius. Okresní inspektoři ve vleku organisovaných. Organisovat katolíky. Otcovská péče o abiturienty učitelské. O zbytečnosti katolických spolků. 50.000 pokrokových kalendářů Havlíčka a Palackého. Paráda při instalacích. P. Svozil už nesmí konati přednášky. Dekret č. 2. Pod záštitou církve. Pobouření. — chý — Pochvalná uznání konsistoři. Portrét klerikála. Pověrou. Po zvolení papežově. — X. Projev proti snahám klerikalismu o val. hrom. delegátů. Pro koho jsou katolické spolky učitelské? Pro oci nemocné a zdravé. »Proti všemu, co je katolické«. Pro zlost klerikálům. Přečiny pro rušení náboženství. Ruský synodální missionář — a proklaté okurky. Slov. Přehled. Různá rychlost. Spolek katolických učitelů. »Stanovisko vydatné obrany katolického duchovenstva«. Steinbrennerovy klerikální kalendáře. Sternberg. Svatý Bonifáci a sv. Vojtěše, táhněte! Také tam jsou neplatové? Také sjezd českých učitelek. »Nár. Listy«. Teploučko? Theodor Kohn. Třistadenní odpustky. Učitel a kněz. Už to jde! Za 40 let 100.000 korun. Za peníze katolické nebe. Záslužná činnost »Čecha« ve příčině udržování dobré shody učitelstva s kněžstvem. Z činnosti členů sv. Bonifáce. Z literární pozůstalosti dra Ant. Lenze. Znamení doby. Znaky klerikalismu. Z nové papežské encykliky. Z papežského cenníku. Z úvah o papežově světském panství. Zvláštní názor a zvláštní morálku.

• RŮZNÉ ZPRÁVY. •

Pense učitelstva obecných škol po třiceti pěti letech. O otázce té píší zcela správně »Nár. L.« ze dne 16. října t. r.: »*Třicetipětiletá služba učitelů národních škol, opravňující k odchodu na odpočinek — je věru požadavek spravedlivý. Učitelstvo domáhá se uskutečnění jeho již řadu let, ukazujíc k namáhavé, vysilující práci své a ke smutné statistice, dle níž jen nepatrné procento učitelů pense vůbec se dočká. A přece naskytají se případy, že jednotlivci mezi nejstaršími učiteli ani po čtyřicetileté službě neodcházejí na zasloužený odpočinek, na nějž mají plný nárok. Ačkoliv odsouditi musíme všechno netaktní a nešetné vystupování proti učitelům-starcům, a nikdy neschvalujeme, když pranýřováním, posměchy a jakoby ná-*

silím nutí se tito staří učitelé k odchodu, přece musíme uznati, že takové vytrvalé setrvání ve školské práci, zvláště za nynějších zvýšených požadavků není ku prospěchu škole, a že ani není vzhledem ke zlepšeným učitelským poměrům hmotným nutné a omluvitelné! Sluší také uvážiti, že setrváním přes povinnou dobu ve službě školní nejen zamezuje se postup mladších učitelů, ale i překáží se snaze po zmenšení povinných služebních let. Učiní jistě dobře sami ve svém prospěchu, a v prospěchu ostatního učitelstva a jeho oprávněného požadavku, odstoupí-li zasloužili staří učitelé v čas, ochotně, bez trapné pobídky a zahanbujícího donucování druhým mladším. Ušetří tak sobě mnohou těžkou chvíli a prospějí svému stavu!« K tomu dodáváme: Od takových, kteří majíce hmotný život úplně zabezpečený, od lidí zámožných, kteří ještě přes čtyřicátý rok slouží, jest zcela na místě žádati, aby ustoupili jiným a ne-

překáželi snaze po zmenšení služebných let. Ale jsou mezi nimi — řekněme »přesloužilci« i lidé, kteří utrpěli v životě těžké rány rodné a jiné, a kteří by odchodem ráno pensi vydali se v šanc bídě a nedostatku. Není jich třeba mnoho, ale jsou tací mezi nimi. Tolik jest jisto, že každý hokynář, jemuž se obchod jen trochu dařil, zachová si po čtyřicetiletém působení peníze — co však lze zachováti dnes z učitelské služby? Učitel, odcházející do výslužby, má mnohem méně, nežli měl když sloužil. To zasluhuje také povšimnutí. Kdo však má slušné hmotné poměry — ať neslouží ani o hodinu déle. Úřady samy by se měly té věci chopiti a postarati se, aby se dostalo každému zaslouženého odpočinku — třeba proti jeho vůli. Mělo by to býti vůbec zákonitou normou po třiceti pěti letech služby — celé výslužné, aniž by kdo teprve za to žádal.

Asyl pro dospělé slepé dívky. »Družina bl. Anežky České v Praze« otevře ještě během tohoto roku v blízkém okolí pražském filiálku svého »Jubil. ženského asylu cis. a král. Alžběty,« a to zejména *pro trvalé zapotřebí* slepých dívek chudých a práce neschopných. Na 5 chovanek povolen plat výborem král. Českého. Žádosti za tato bezplatná místa, doložené křestním listem a vysvědčením chudoby, budtež co nejdříve za-

slány správě »Jubil. ženského asylu v Praze (na Kampě).« — Mimo tyto bezplatné chovanky mohou za mírný poplatek, a pokud místo stačí, býti přijaty i jiné slepé dívky. — Sebe menší dárky pro nový ten dobročinný ústav přijme a dotazy zodpoví správa »Jubil. ženského asylu cis. a král. Alžběty v Praze (na Kampě).«

Co je podařené? Když »Osvěta Lidu« »vyčítá« »Česk. Učitelů« *šosáctví*, hotové jesuitství a učitelský klerikalismus!

Protest. V zemském sněmě moravském poslanec p. dr. Stránský troufale — směle-li souditi ze zpráv časopiseckých — odsoudil duchovní cvičení Velehradská a odvážil se k výroku, že se jimi účastníci znemravňují. Upírajíce mužům, kteří o duševním životě náboženském nemají ani ponětí, práv zasedati na soud v otázkách takových, rozhodně a důrazně odmítáme ničím nedoložené výtky a protestujeme, aby se duchovních cvičení, jichž cenu smí a může posuzovati jenom ten, kdo se cvičení účastní v dobré vůli, pod ochranou poslanecké nedotknutelnosti tak nedůstojným způsobem snižovala a hanobila, jak se to stalo — soudice podle časopiseckých zpráv — v projevu p. dra. Stránského. Předsednictví Katol. spolku českých učitelů na Moravě. — Tento protest přinesly »Vych. Listy« ze dne 5. listopadu 1904.

OBSAH:

Články

Novoroční pozdrav 3.
Akademické vzdělání učitelstva (R.) 4.
Dědictví po otcích (Z. Žďárský) 6, 9.
O školních zahradách (J. Brož) 10.
O sociální výchově (F. Ž.) 13, 21, 28, 35, 45, 49.
Více lásky! (B. Trčka) 15.
Nesympatické děti (J. Božek) 18.
Loutková divadla 23.
Ve znamení pokroku 25.
Ve kterých spolicích pracuje učitel pro blaho lidu 26.
»Už jsou tu« 33.
Venkovská mládež a školní čítanka (N. Záborský) 37.
Někdejší »zptátečnictví« ve staré škole (Jan Pavel) 38.
Vyučování reáliím ve škole obecné za pomoci levných učebnic (Vl. B.) 42.
Spolek na zakládání katol. knihoven (Tom. Škrdle) 46.
Ve prospěch chudých dítek 50.
Volné kreslení (Ben. Brožek) 52.
O pozornosti ve škole (B. Trokavecký) 55.
Zakládání katolických bibliotek 59, 61.
Vliv učitele na mládež školy odrostlou (K. Hránský) 62.
Vážnost školy (J. Hradecký) 69.
O vyučování obyčejným zlomkům (J. H.) 73.
O výkladu článků čítacích (V. Novák) 75.
Hlasy časopisecké k výnosu c. k. z. šk. rady ze dne 20. dubna 1904 76.

Svobodomyslná výchova (—ý) 81.
Epištola mnohým členům Jednoty českého katol. učitelstva (Fr. Jelínek) 85.
Jak činiti, aby lid přilnul ke škole (B. Kálecký) 88.
Boj proti tuberkulose (X. J.) 80.
Zkáza dorůstající mládeže (J. K.) 93.
Budova na pisku (J. H.) 96.
Přespolní žáci (B. Semov) 101.
Učitel voják (R. S.) 102.
Stanovy Jednoty českého katol. učitelstva 105.
Jakou práci koná žákovská knihovna (V. Dubský) 108.
Ruční práce dívek ve školách vesnických a postavení industrialních učitelek (A. Volná) 110.
Zkušební komise pro ob. a měšť. školy 112.
Podrobné osnovy škol ménětřídních (V. Jizerský) 113.
Za uměleckou výchovu (B. B. Nuselský) 117, 125, 134, 137.
Jak pohlíželi obecnstvo na učitele a jeho práci (K. Zeman) 121.
Funkce míst. školdozorce na venkově (Nik. Antoš) 126, 129.
O školní lékárně (O. Sezima) 130.
Už je po nich! (B. Božek) 132.

Různé a drobné zprávy v každém čísle a »Časopisecká hlídka« v číslech posledních.